

Nukën 'Ibu Diosan ain unikama 'inan ain bana

New Testament in Cashibo-Cacataibo

Contents

Génesis	1
Mateo	70
Marcos	128
Lucas	163
Juan	222
Hch	263
Romanos	313
1 Corintios	336
2 Corintios	358
Gálatas	372
Efesios	381
Filipenses	389
Colosenses	394
1 Tesalonicenses	399
2 Tesalonicenses	404
1 Timoteo	407
2 Timoteo	414
Tito	419
Filemón	422
Hebreos	424
Santiago	442
1 Pedro	448
2 Pedro	454
1 Juan	458
2 Juan	464
3 Juan	465
Judas	466
Apocalipsis	468

Nukën 'Ibu Diosan ain unikama 'inan ain bana New Testament in Cashibo-Cacataibo (PE:cbr:Cashibo-Cacataibo)

copyright © 2011 Wycliffe Bible Translators, Inc.

© 2011, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

Language: Cashibo-Cacataibo

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Cashibo-Cacataibo

cbr

Peru

Copyright Information

© 2011, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Cashibo-Cacataibo

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-22

ISBN 978-1-5313-0137-8

PDF generated on 21 Sep 2016 from source files dated 20 Sep 2016

c8d73d75-386c-5f5e-a601-116dba3dae9b

This print-on-demand edition of Scripture is designed, produced, and provided at cost by the Digital Bible Society. This is made possible through partnerships with the Bible League of Canada, Open Doors International and other missions and translation agencies. We are deeply grateful for the sacrifices made in translating this edition of Scripture and the generosity of others in making this Bible available to you.

To order additional copies of this Bible or hundreds of translations like it or to learn more about our ministries and the mission of Scripture distribution in every language, we invite you to visit www.DBS.org (USA), www.BibleLeague.ca (Canada), and www.OpenDoors.org (Europe). May God bless your work in sharing and teaching these Scriptures, until, as it is written, the earth is *“filled with the knowledge of the glory of the LORD, as the waters cover the sea.”* (Habakkuk 2:14)

GÉNESIS

Nukën 'Ibu Diosan kamabi ñu unio bana

¹Uniotabakin ka Nukën 'Ibu Diosan uniokéxa, naikamé 'ëo 'imainun me. ²Me uniokéxbi ménfokëmapan 'ain ka kamabi parúmpapa manámi béánbëankibuké 'iakëxa. Usa 'ain ka Nukën 'Ibu Diosan bëru ñunshin baka manámiax shaíkibëkiankëxa.

³Usa 'ain ka Nukën 'Ibu Dios kiakëxa: Ka pékiti 'ikën. Kiaxa kikëbë ka pékiakëxa. ⁴Usai kikëbëa pékia ka Nukën 'Ibu Diosan pékiké a upí isakëxa, upí iskin ka béánkibuké axa amo 'imainun axa pékiké aribi amo 'imiakëxa, ⁵usai 'ia ka pékiké a nëtë kakin anëakëxa, anëanan ka béánkibuké a imé kakin anëakëxa, usakin 'akëbë béánkionxa pékaraké ax ka achúshi nëtë 'iakëxa.

⁶Usakin 'atankëx ka Nukën 'Ibu Dios kiakëxa: Ka achúshi xabá chaiiracha an 'umpaxkama ënananmiti 'iti 'ikën.

Kikëbëshi ka usai 'iakëxa. ⁷Usa 'ain ka Diosan achúshi xabá chaiira an bakakama bëarati 'akëxa: 'akëx ka xabá chaiira meu panaiti tikimainun panaiti axribi manámi bëruákëxa.

⁸Xabá chaiira a ka naí kakin anëakëxa. Usakin 'aké 'ain ka béánkionxa pékaraké ax rabé nëtë 'iakëxa.

⁹Usa 'ain ka Nukën 'Ibu Dios kiakëxa: Naí meu 'iké baka ax ka anubia rakátinu timéti 'ikën, me ëski mëratanun.

Kikëbë ka usai 'iakëxa. ¹⁰Axa ëskiké a ka Nukën 'Ibu Diosan me kakin anëakëxa, anëanan ka axa timéax 'ianëmé 'ëosa 'aish rakáké a parúmpapa kakin anëakëxa.

Usai 'iá ka kamabi Nukën 'Ibu Diosan upí 'iké isakëxa, ¹¹isi ka kiakëxa: Me mëüküax ka bëtsi bëtsi chuku kóti 'ikën: axa ënxëñu 'iti 'imainun ikama axa bimiñu 'i tuati akamax.

Kikëbë ka usai 'iakëxa. ¹²Usa 'ain ka menuax bëtsi bëtsi xubi 'iruakëxa: 'irui ka xubikama axa ënxëñu 'iti 'imainun ikama axa bimiñu 'i tuati akama. Usai 'iá ka kamabi Nukën 'Ibu Diosan upí isakëxa. ¹³Usakin 'aké 'ain béánkionx pékaratëkënké ax ka rabé 'imainun achúshi nëtë 'iakëxa.

¹⁴⁻¹⁵Usa 'ain ka Nukën 'Ibu Dios kiakëxa: Naí xabá chaiira kuman batsisa anu ka an me pékatikama 'iti 'ikën, an imé 'ikébi xabá 'inun nëtë 'imiké, ax ka anun nëtëkama 'unánti 'ianan, baritiakama 'unánan uisa nëtëkama kara 'ia kixun 'unánti 'ikën.

Kikëbë ka usai 'iakëxa. ¹⁶Nukën 'Ibu Diosan ka an pékati rabé 'akëxa: 'akin ka chaiira an nëtën pékati 'anan an imé pékati chukúma 'akëxa. 'Anan ka an imé pékati okin 'ispakamaribi 'akëxa. ¹⁷Nukën 'Ibu Diosan ka naí xabáchaiira kuman batsisa anu an me pékatikama 'akëxa, ¹⁸an nëtën 'imainun imé pékati a ka nëtë xabábëa imé biranantima okin 'akëxa, usa 'ain ka akamabi Nukën 'Ibu Diosan upí isakëxa. ¹⁹Usakin 'aké 'ain béánkionx pékaratëkënké ax ka, rabé 'imainun rabé nëtë 'iakëxa.

²⁰Usakin 'atankëx ka Nukën 'Ibu Dios kiakëxa: Baka 'ukëmëu ka bëtsi bëtsi ñuina 'aisamaira 'uakamé 'ëoti 'ikën, 'imainun ka me manánmi nuanti péchiñu ñuinakama uniti 'ikën.

Kikëbë ka usai 'iakëxa. ²¹Nukën 'Ibu Diosan ka parúmpapanu 'iti ñuina chaiirabukama uniokéxa, 'imainun ka baka 'ukëmëüküax kaiti 'anubi 'iti 'anan ka ñuina péchiñukamaribi 'akëxa. Usakin 'atankëxun ka Nukën 'Ibu Diosan upí isakëxa, ²²usakin 'akëxa upí 'iké iskin ka Diosan an 'aké ñukama upíokin sinánxunkin kakëxa: Parúmpapanu 'iké ñuinakama tuapatí ka 'uakamé 'ëoi ka kait, ñuina péchiñukamaribi ka tuapatí 'itsaira menu 'iti 'ikën.

²³Usakin 'aké 'ain béánkionx pékaratëkënké ax ka mapai achúshi nëtë 'iakëxa.

²⁴Usa 'ain ka Nukën 'Ibu Dios kiakëxa: Menu ka bëtsi bëtsi ñuina kaiti 'ikën: a rabukuti 'imainun ka a piti ñuinakama 'imainun a pitima raékëma ñuinakama, 'imainun men niríkë ñuinakamaribi.

Kikëbë ka usai 'iakëxa.

²⁵Nukën 'Ibu Diosan ka ëné ñuinakama uniotankëx kamabi upí 'iké isakëxa.

²⁶Usa 'ain ka kamabi ñu 'atankëx Nukën 'Ibu Dios ëesai kiakëxa: Bëri kanaanuna nu iskésabi 'itánun uni unioti 'ain. Ax ka bakanu 'iké ñuinakama 'imainun péchiñu ñuina

'imainun a piti pitima ñuinakama 'ianan, ñuina raëkëma 'imainun men niríkë ñuinakamax ka an bërúankë 'iti 'ikën.

²⁷ Usa 'ain ka uní uniokín Nukën 'Ibu Diosan asábi 'itánun nukëbënë 'imainun xanu uniokëxa,

²⁸ Uniotankëxun ka upíokin sinánxunkin kakëxa: Bakë bëchipati kamina mekama tsitsirui 'uákamë 'ëoti 'ain; baka mëu 'ikë ñuinakama 'imainun manan nuánkë pëchiñu ñuinakama, 'imainun axa men niríkë ñuinakama aín 'ibu kamina 'iti 'ain.

²⁹ Usokin pain a ñukama 'atankëxun ka Nukën 'Ibu Diosan kakëxa: Ka is mitsu kana menu kookë ikama ax tuáñu ikama 'imainun, 'ain bimi pitima akamabi 'inanin. Akamax ka mitsun piti 'iti 'ikën.

³⁰ 'Aínbi kana ñuinakama axa men nikë 'imainun manan 'ikë pëchiñu ñuinakama 'imainun men niríkë ñuina akamabi kana menuax 'irukë in bimikama pinun 'inanin.

Kikëbë ka usai 'iakëxa, ³¹usokin 'axun ka Nukën 'Ibu Diosan an uniokë ñukama upíra upíra 'ikë isakëxa. Usaxa béankionx pékaratëkënkë ax ka mapai 'imainun achúshi nëtë 'iakëxa.

2

¹Usokin 'atankëxun ka Nukën 'Ibu Diosan naí 'imainun me, anua 'ikë ñukama këñunbi 'akin kamabi sënëonkëxa. ²Mapai achúshi 'imainun achúshi nëtën ka Nukën 'Ibu Diosan an 'akë ñukama sënëonkëxa, usokin 'atankëx ka tantiakëxa. ³Usa 'ain ka mapai achúshi 'imainun rabé nëtë a upíokin sinánxuni a nëtëx ka upíra 'iti 'ikë kiox kiakëxa, a nëtën ka kamabi ñukama uniotankëx tantiakëxa. ⁴Ënë banax ka usakin ka Nukën 'Ibu Diosan naí 'imainun me uniokëxa kixun ñuikë bana 'ikën.

Uni Edén kakë naësa menu 'íd

Usakin Nukën 'Ibu Diosan naíkamë 'ëo këñun me uniokín sënëonkë 'aínbi ka, ⁵anu añu ñubi 'aima pain 'iakëxa, añu ñubi ka me mëukúax 'irukëma pain 'iakëxa, uñeribi ka Nukën 'Ibu Diosan 'ibumiyama pain 'ikën an me chabóti, 'imainun ka an naë mëníoti uni 'aima pain 'iakëxa. ⁶Usa 'aínbi ka menuax mekama chabóti 'umpax shióbuakëxa. ⁷Usa 'ain ka Nukën 'Ibu Diosan mebi unisa 'inun 'atankëxun aín rëkinu rëxúnkakëxa, rëxúnkakëxëshi ka uíni uní 'iakëxa. Usai 'ika uní uniakëxa.

⁸Usokin 'atankëxun ka Nukën 'Ibu Diosan Edén kakë naësa me, auküaxa bari urukë, anu achúshi naësa okín 'axun anuxun kamabi ñu bërúánti anubi éankëxa. ⁹A naësa me anu ka Nukën 'Ibu Diosan bëtsi bëtsi i upíbu 'ixuan aín bimi upíbu pisabi 'inun tuati a koónun 'imiakëxa. Imianan ka naësa me a nëbëtsi a pia uní upiti tsóti 'imainun, a pikin uisa ñux kara upí 'ikë a 'unánan uisa ñux kara 'atima 'ikë a 'unánti aribi kónun 'imiakëxa.

¹⁰Usa 'ain ka Edén kakë naësa me anuax achúshi baka an naësa a chabóti shióbukë, anuax ka amo rabé 'imainun amorabé 'inun baka saëakëxa. ¹¹A baka achúshinëx ka Pisón kakin anëké 'iakëxa, an ka Havilá kakë mekama bëararakë 'iakëxa. A menu ka 'itsaira kuri 'iakëxa. ¹²A menu ka kuri upíra 'imainun i bëpín sanuira 'ianan ka ónice kakë maxáxribi anu 'iakëxa. ¹³Bëtsi baka ka Guihón kakin anëké 'iakëxa, an ka Cus kakë me bëararakë 'iakëxa. ¹⁴Bëtsi baka ka Tigris kakin anëkéribi 'iakëxa, ax ka Asiria amiaxa bari urukë ami kikiani kuankëxa. 'Imainun ka Bëtsi bakaribi ax Éufrate kakë 'iakëxa.

¹⁵Edén kakë me anu naësa achúshi 'atankëxun ka Nukën 'Ibu Diosan an uniokë uní kakëxa: ënë bërúanan mënioi kamina ënu tsóti 'ain, ¹⁶katankëxun ka ësokínribi kakëxa: Mín kamina piti 'ain kamabi i bimi naësa ënu 'ikë ënë, ¹⁷'ën kana mi káin, anun upí 'imainun 'aisama ñu 'unánti a i ain bimi kamina pitima 'ain. Uísaran karamina a bimi pin a nëtënbi kamina bamakë 'iti 'ain. ¹⁸Katankëxun ka Nukën 'Ibu Diosan kakëxa: uníxa ashira 'iti ka 'aisama 'ikën. Usa 'ain kana an 'akinti bëtsi 'axúnti 'ain.

¹⁹Usakin 'atankëxun ka Diosan menua uniokë ñuinakama 'imainun ñuina pëchiñukama unín anëñun uninu uankëxa. A unían anëké 'aish ka kamabi ñuinakama a piti a pitima 'imainun kamabi ñuina pëchiukama 'imainun raëkëmakama anëñu 'iakëxa, ²⁰anëkëx ka aín anë ax anubi bërúakëxa. Usa 'aínbi ka a ñuinakama achúshinëxi a uní 'akínsama 'iakëxa.

²¹Usa aín ka Nukën 'Ibu Diosan a uní 'aímai upiti 'uxtanun 'uxmiakëxa, 'uxmikëxa 'aímai upiti uan ka aín putu achúshi bitankëxun aín naminbi amiribishi bëtasakëxa. ²²A putúbi ka Nukën 'Ibu Diosan achúshi xanu 'inun uniokëxa, uniotankëxun ka a uninu bëakëxa, ²³bëia isi, ka uní kiakëxa: jëñëx ka 'ën namíbi 'anan 'ën xobi 'akë 'ikën! Aín anëx ka xanu

'iti 'ikën, ax ka Diosan unin putúbi bixun 'akë 'ikën. ²⁴Usa 'ain ka unin aín xanu bikin aín papa aín tita ènti 'ikën, usa 'aish ka a rabëtaxbi achúshi unisashi 'iti 'ikën.

²⁵Usakin 'akëx ka uni 'imainun xanu chupañuma 'iakëxa, 'aínbi ka usa 'ixunbi a rabëxun rabinti sinánma 'ikën, sinanima ka usabi 'iakëxa.

3

Bëbu 'imainun xanu Diosan kakësabi oi 'isama tani 'itabati 'ucha bana

¹Nukën 'Ibu Diosan unioکہ bëtsi ñuina raëkëma kamasamaira ka runu 'iakëxa, usa 'ixun ka xanu ñukákëxa:

—¿Aséribi kara Diosan i bimi naësa ènu 'ikékama ènë pixunma anun mi kax? ²Kakëxun ka xanun kakëxa:

—Bëtsi i bimibi naësanu 'ikë kananuna piti 'ain, ³'aínbi kananuna naësa nëbëtsi 'ikë i bimi ashi pitima 'ain. Diosan ka a i bimi pixunma 'anan mëxunma 'anun a pibi isanuna bamati 'ai kixun nu kaxa. ⁴Kakëxunbi ka runun xanu kakëxa:

—Ama, usama ka kamina bamatima 'ain. ⁵Diosan ka upíokin 'unánxa uisa nëtën kaina a i bimi pí a nëtëmbi kamina mitsux sinánñuira 'ixun uisa ñu kara upí 'ikë 'unánan uisa ñu kara upíma 'ikë, aribi 'unáni asaribi 'iti 'ain.

⁶Usakin kakëxun ka xanun a bimi kuisa, upíira upí 'ikë isakëxa, a piax sinánñuira 'isa iskin ka anun kuëenkin xanun i bimi biakëxa. I bimi bixun kukin, ka aín bënëribi 'inákëxa. 'Inánkëxun ka anribi piakëxa. ⁷Pikinshi ka a rabëxunbi chupañuma kananuna 'ai kixun sinánkëxa. Usai 'ikin ka chupañuma 'ixun higo kakë i pëi xëokëxa, xëotankëx ka a rabëtaxbi anun tsitatakakëxa.

⁸Usakë a xupibukëbëtan ka bëbu 'imainun xanun Nukën 'Ibu Dios bari kuainakëkëbëa suñu bëkikëbë nitsia kuakëxa, kuati ka uni aín xanubë abákiani kuanx naësanu 'ikë ikama tanain unëakëxa. ⁹'Aínbi ka Nukën 'Ibu Diosan kuëenkin uni kakëxa:

—¿Uinu kaina 'ain? ¹⁰Kakëxun ka unin kakëxa:

—Mi kana naësa nëbëtsi nitsia kuan, usa 'aish kana chupañuma 'aish rakuéti unëa.

¹¹Kakëxun ka Nukën 'Ibu Diosan ñukákëxa:

—¿Uin kara chupañuma kamina aín kixun mi kax? ¿Karamina a pixunma 'anun 'èn mi kakë i bimi a pikëma 'ain? ¹²Kakëxun ka unin kakëxa:

—Minmi abë 'inun 'inánkë xanu ènën ka i bimi 'è 'inánxa, 'inánkëxun kana 'èn pian.

¹³Usakian kakëxun ka Nukën 'Ibu Diosan xanu ñukákëxa:

—¿Uisa kupí kaina usokin 'an? Kakëxun ka xanun kakëxa:

—Runun 'è paránkëxun, kana a i bimi pian.

¹⁴Usa 'ain ka Nukën 'Ibu Diosan runu kakëxa:

—Min kamina èsokin ñu 'an, usa 'aish kamina raíri ñuina kamasama 'iti 'ain. Min shikanëinshi niriti kamina ninuxun 'ain. Usa 'ain kamina me putuishi pinuxun 'ain.

¹⁵Èn kana mixmi xanubë nishananun 'imiti 'ain, 'èn 'imikëx ka min rëbúnki 'imainun xanun rëbúnki nishananti 'ikën. Aín rëbúnkinën ka min maxkánu mi amánuxun 'aia, 'akëxun kamina aín taë tsipútunu 'anuxun 'ain.

¹⁶Usakin runu katankëxun ka Nukën 'Ibu Diosan xanuribi kakëxa:

—Èn kana min tuia cháíira paë tanimi bakënun 'imiti 'ain, paën kamina bakënxun 'ain. 'Aínbi kamina usai 'ibi min bënëbë 'inuxun 'ain, 'ianan kamina, an kakësabiokin 'ati 'ain.

¹⁷Èsakin xanu katankëxun ka bëburibi kakëxa:

—Min kamina min xanun kakëxun kuan. Usa 'ixun kamina a pixunma 'anun 'èn mi kakë i bimi a pian, ènë pixunma ka 'at 'èn kakëxunbi, usa 'ain ka bërí me 'aisama min 'ucha kupí 'iti 'ikën; usa 'ain kamina 'itsaira ñu mëëkin menu ñu 'apáxun anun mix bamati nëtë 'itámainun pinuxun 'ain. ¹⁸Ianan ka menu ñu muxañu tubënrui 'irunuxun 'aia, 'imainun kamina barixun ninu 'ikë ñukamabi piti 'ain. ¹⁹Min nichakin 'itsaira ñu mëëtankëxun kamina pinuxun 'ain, me 'akë kamina 'ain, usa 'ain kamina anúnni me 'itékënti 'itámainun ñu menuxun 'ain, me 'akë kamina 'ain, usa 'aish kamina me 'itékënxun 'ain.

²⁰Usa 'ain ka unin aín xanu Eva kakin anëakëxa, ax ka kamabi uni axa tsókë aín tita 'itiokin.

²¹Nukën 'Ibu Diosan ñuina xaká xanu aín ri 'axuanan bëbu aín tari pañunun 'axunkin, ²²kakëxa: Ka is, bërí ka unix nukama achúshisa 'ikën, usa 'ixun ka uisa ñu kara upí 'ikë 'unánan uisa ñu kara 'aisama 'ikë aribi 'unánti 'ikën. Usa 'ain kamina a pi tsóti i bimi aribimina xëmbua 'aínbi tsónuxun pi bëruánti 'ain. ²³Usakin katankëxun ka Nukën 'Ibu Diosan uni Edénnua chikínkin, an uniokë 'ixuan me naëoxun anu ñu mëënun kixun ëankëxa.

²⁴Usakin uni chikíntankëxun ka Nukën 'Ibu Diosan naësa amiaxa bari urukë au ain ángel raíri Edénu 'ikë bainu nitsfankëxa. Ax ka ángel suntárusa 'iakëxa. An ka manë xëtokë tsi rëkirukësa 'ixuan kuainakë bëkinkin anun bamatima i bimi anua uíxbi kuantirabanan bai bëarati anu nankëxa.

4

Caín 'imainun Abel 'iá bana

¹Usa 'ain ka uní aín xanubë 'iakëxa. 'Itankëx ka xanux tutankëx aín rëkuën tuá Caín bakëankëxa, bakéanx ka kiakëxa: Bërí kana bëbu tuá achúshiñu 'ain. Nukën 'Ibunbi ka 'ë 'inánxa. ²Usakin a pain 'atankëxun ka Abel Caínan xukén aribi tuakëxa. Abel axa an ñuina 'arakakë uni 'imainun ka Caín ax an ñu 'apákë uni 'iakëxa.

³Uiti bari kara inúkëbëtan ka achúshi nëtë 'ikëbëtan, Caínan aín ñu 'apákë a 'inánti bikë a Nukën 'Ibu 'inánkëxa. ⁴Usakian 'aia iskin ka Abelnënrabi aín 'arakakë ñuina aín rëkuën tuá upíra kaistankëxun 'ën 'Ibu kana 'inánti 'ain kixun sinánxun buánxuanakëxa. Usakin 'aia ka Nukën 'Ibu Abelnën 'inánkë ñuina upíra 'ikë isakëxa, ⁵'aínbi ka Nukën 'Ibu Diosan Caínan 'inánkë aín ñu 'apákë a upírama 'ikë isakëxa, iskébë ka Caín 'aisamairai xumati aín xukénmi nishakëxa. ⁶Usai 'ia ka Nukën 'Ibu kakëxa: ¿Uisa kupín karamina 'aisamairai min xukénmi xumati nishin? ⁷Min upíokin ñu 'akin kamina upíokin sinántian, 'aínbi kamina 'aiman, usa 'ain ka min 'uchati 'uramara 'ikën. Usa 'aínbi kamina min abi tënëkin 'atima 'ain.

⁸Achúshi nëtën ka Caínan aín xukén Abel kakëxa, ñu rabëtax karanuna nitsi kuantima 'ain! Kabiani abë uri kuanakin ka Caínan aín xukén Abel ami xumati nishkë 'ixun iskëxunma mëëkin rëakëxa.

⁹Usokin 'akë ka Nukën 'Ibu Caín ñukákin kakëxa:

—¿Uinu kara min xukén Abel 'it? Kakëxunbi ka Caínën kakëxa:

—Kana 'unániman. ¿'Ën karana 'ën xukén nitsia bëruánti 'ain? ¹⁰Usai kia ka Nukën 'Ibu kakëxa:

—¿Uisa kupín karamina usakin 'an? Min xukén 'anákanën imi menu, 'apamikinmi 'akë an ka uisa karana oti 'ai usakin 'ën mi 'anun kia. ¹¹Usa 'ain kamina, mix 'atimokë 'aish ënë menuax chikínkë 'iti 'ain, anuxun min xukén aín imi 'apamikin 'akë me ënuax. ¹²Minmi ñu, mëëkin 'apákëxbi ka biminuxuma 'aia. Usa 'aish kamina ñuñuma, kuainbëkinishi tantima mekama oi ninuxun 'ain. ¹³Usakian Nukën 'Ibu kakëxunbi ka Caínën kakëxa:

—'Ën kana min 'aisamaira okin tëmëramikëxunbi tënëtima 'ain. ¹⁴Bërf kamina ënë menua 'ë chikinin usa 'aish kana kuainbëkinishi mekama oi ninuxun 'ain, mi 'ura kana uisaran nëtënbí tantima 'inuxun 'ain. 'Iaka uínbi kara mëraia an 'ë 'ati 'ikën. ¹⁵'Aínbi ka Nukën 'Ibu ësokin kakëxa:

—Uin kara mi rëtia ax ka mapai achúshi 'imainun rabéokin 'atimokë 'iti 'ikën. Usakin katankëxun ka Nukën 'Ibu Caín 'unántiokëxa, uin kara mëraia an rëtima okin.

¹⁶Usakian Nukën 'Ibu kakëx ka Caín anuaxa abë banakë me ëbiani kuankëxa, kuantankëx ka Nod, kakë me amiaxa bari urukë Edén 'ikë anu 'iakëxa.

Usai Caínan rëbúnki 'iá bana

¹⁷Usa 'ain ka Caínan xanu bitankëxun ami bëbu tuá 'inun bëchiakëxa, aín anë ka 'iakëxa Henoc kakë. Usakin bëchitankëxun ka Caínan achúshi ëma 'akëxa. 'Atankëxun ka aín bëchikënënen anën Henoc kakin anëakëxa.

¹⁸Henoc ax ka Iradrnën papa 'iakëxa, Irad ax ka Mehujalnën papa 'iakëxa, Mehujael ax ka Metusaelnën papa 'iakëxa, 'imainun ka Metusael ax Lámeecnën papa 'iakëxa.

¹⁹Lámeec ax ka xanu rabénu 'iakëxa: Achúshinëxa Adá kakin anëké 'imainun ka bëtsixribi Silá kakin anëké 'iakëxa. ²⁰Adánën tuakëx ka Jabal kakin anëké 'iakëxa, an pain ka ñuina chukúma 'imainun ñuina chakama 'arakakëxa. Usa 'aishi ka achúshi 'ititushí bukuima aín

xanu 'imainun aín bëchikë 'imainun aín ñuinakamabë mekamanu kuainbëkini pastonuax bëtsi pastonu kuankëxa. Usa 'aish ka upíokin xubu oima chupa këxtú xubusa okin 'akë anuishi 'ikë uni 'iakëxa, usa 'ixun ka a unin vaca 'arakakëxa. ²¹Jabal ax ka achúshi xukéñu 'iakëxa. Aín anë ka Jubal kakin anëké 'iakëxa, usa 'ain ka a unin rëbúnkinëx kamabi ñu 'unánkë 'ixun arpa 'anan paka 'akë a bana oti 'unánkë uni 'iakëxa. ²²Silánën tuá Tubal-caín kakin anëké a ka manë pashian unionan bëtsi ñukamaribi uniokë uni 'iakëxa. Tubal-caín ain chirabakë achúshinëx ka Naamá kakin anëké 'iakëxa. ²³Achúshi nëtën ka Lámeçnën aín xanu Adá 'imainun Silá kakëxa:

'Ën mi bana ñuixunmainun kamina upíokin kuati 'ain:

Achúshi uni ka bënë 'iaxa, a kana anbia 'ë 'aisama oisa tankëxun rëan.

²⁴Asérabia Caínax mapai achúshi 'imainun rabéokin 'uchakë 'ain kana, 'ëxribi 'aisamaira okin setenta 'imainun siete okin 'uchokë 'ëx 'iti 'ain, kiaux ka Lámeç kiakëxa.

Adánnën anuishi sënëkin Evami achúshi okin bëchtëa bana

²⁵Amiribishi aín xanubë 'itankëxun ka Adánnën achúshi bëbu tuá 'atëkéankëxa, ax ka Set kakin anëké 'iakëxa, usa 'ain ka kiakëxa: Diosan ka bëtsi tuáribi 'ë 'inánxa Caínëan aín xukén Abel rëa 'ain. ²⁶Usa 'ain ka Setnëribi achúshi bëchikë 'akëxa, aín anëx ka Enós kakë 'iakëxa. Usa 'ain ka a nëtëkaman unin Nukën 'Ibu 'akinun kixun ñukákëxa.

5

Adánnën rëbúnkikama 'iá bana

(1 Cr 1.1-4)

¹Ënëx ka Adánnën rëbúnkinën anëkama kuënëokë 'ikën. Uni uniokin ka Nukën 'Ibu Diosan, asaribi 'itánun 'akëxa; ²akin ka bëbu 'imainun xanu 'akëxa, 'atankëxun ka upíokin sinánxukin kakëxa. A nëtëan uni uniokë, a nëtën ka Dios kiakëxa: Ënëx ka uni kakin anëké 'ikën.

³Adán axa ciento treinta baritiañu 'ain ka aín bëchikë Set a iskësabi ax bakéankëxa. ⁴Usakin 'atankëxun ka Adán ochocientos baritia tsókin ka bëbu 'imainun xanu okin bakë bëchipakëxa; ⁵usokin bakë bëchipatankëx ka novecientos treinta baritia sënëmi tsóakëxa. Tsótankëx ka a bari 'iruax ñuakëxa.

⁶Set ax ciento cinco baritiañu 'ain ka aín rëkuën bakë bëchikë Enós kakë ax bakéankëxa. ⁷Usakin 'atankëx ka Set ochocientos siete baritia, 'imi tsóakëxa, tsókin ka bëbu 'imainun xanuribiokin bakë bëchipatëkéankëxa; ⁸usakin bakë bëchipatankëx ka novecientos doce baritia sënëmi tsóakëxa. Tsótankëx ka a bari sënënkëbë ñuakëxa.

⁹Enós ax noventa baritiañu 'ain ka aín bëchikë Cainán bakéankëxa. ¹⁰Usakin 'atankëx ka Enós ochocientos quince baritia 'imikin ka bëbu 'imainun xanuribiokin bakë bëchipatëkéankëxa; ¹¹usokin bakë bëchipatankëx ka novecientos cinco baritia sënëmi tsóakëxa. Tsótankëx ka a bari sënënkëbë ñuakëxa.

¹²Cainán ax setenta baritiañu 'ain ka aín bëchikë Mahalalel bakéankëxa. ¹³Usakin 'atankëx ka Cainán ochocientos cuarenta baritia sënëmi tsóakëxa; tsókin ka bëbu 'imainun xanuribiokin bakë bëchipatëkéankëxa; ¹⁴usokin bakë bëchipatankëx ka novecientos diez baritia sënëmi tsóakëxa. Tsótankëx ka a bari sënënkëbë ñuakëxa.

¹⁵Mahalalel ax sesenta 'imainun cinco baritiañu 'ain ka aín bëchikë Jéred bakéankëxa. ¹⁶Usakin 'atankëx ka Mahalalel ochocientos treinta baritia 'imi tsóakëxa; tsókin ka bëbu 'imainun xanuribiokin bakë bëchipatëkéankëxa; ¹⁷usokin bakë bëchipatankëx ka ochocientos noventa 'imainun cinco bari sënëmi tsóakëxa. Tsótankëx ka a bari sënënkëbë ñuakëxa.

¹⁸Jéred ax ciento sesenta 'imainun rabé baritiañu 'ain ka aín bëchikë Henoc bakéankëxa. ¹⁹Usakin 'atankëx ka Jéred ochocientos baritia 'imi tsóakëxa; tsókin ka bëbu 'imainun xanuribiokin bakë bëchipatëkéankëxa; ²⁰usokin bakë bëchipatankëx ka novecientos sesenta 'imainun rabé baritia sënëmi tsóakëxa. Tsótankëx ka a bari sënënkëbë ñuakëxa.

²¹Henoc ax sesenta 'imainun cinco baritiañu 'ain ka aín bëchikë Matusalén bakéankëxa. ²²Henoc ax ka Nukën 'Ibu Dios kuënkësabi oi tsóakëxa. Usa 'ain ka aín rëkuën bëchikë Matusalén bëchitankëx, Henoc ax tsóakëxa trescientos baritia, 'imikin ka bëbu 'imainun xanuribiokin bakë bëchipatëkéankëxa; ²³usa 'aish ka Henoc kamabi aín baritia tsókë 'iakëxa trescientos sesenta 'imainun cinco baritia tsóakëxa. ²⁴Henoc ax ka Nukën 'Ibu

Dios kuënkësabi oi tsókë uni 'iakëxa, usa 'ikë ka achúshi nëtë 'ikëbëtan Nukën 'Ibu Diosan bikëx nëtëakëxa.

²⁵ Matusalén axa ciento ochenta 'imainun siete baritia 'ain ka aín bëchikë bakéankëxa. ²⁶ Usa 'ain ka Matusalén setecientos ochenta 'imainun rabé baritia tsoakëxa; tsókin ka bëbu 'imainun xanuribiokin bëchipatékëankëxa; ²⁷ usa 'ain ka novecientos sesenta 'imainun nueve baritia sënëmi tsoakëxa. Tsótankëx ka a bari sënënkëbë ñuakëxa.

²⁸ Lámec ax ciento ochenta 'imainun rabé baritia 'ain ka aín bëchikë achúshi bakéankëxa, ²⁹ a ka Noé kakin anéakëxa, éσαι kikin: Nukën 'Ibun ka me 'aisama oxa, usa 'ain kananuna 'itsaira ñu mëi tëmëranuxun 'ain; usa 'ainbi ka ënë tuákën nu tantiminuxun 'aia. ³⁰ Noé bëchitankëx, ka Lámec quinientos noventa 'imainun cinco baritia, tsoakëxa, tsókin ka bëbu 'imainun xanuribi bëchipatékëankëxa; ³¹ usa 'ain ka setecientos setenta 'imainun siete baritia sënëmi tsoakëxa. Tsótankëx a bari sënënkëbë ñuakëxa. ³² Noé ax quinientos baritiañu 'ain ka aín bëchikë bëbukama bakéankëxa, aín anë ka 'iakëxa Sem, Cam 'imainun Jafet, akamax ka Noénën bëchikë 'iakëxa.

6

Unin 'ucha 'aisamaira 'ikë Nukën 'Ibu Diosan isa bana

¹ Uni 'aisamaira 'uakamë 'ëoi ka me tsitsirui buküakëxa, usai 'ikin ka unin xanu upírabu 'inun bëchiakëxa, ² usa 'ain ka Diosan bëchikëkaman unin bëchikë xanukama upírabu isakëxa. Usa 'ain ka uinu 'ikë xanu kara kuëñia abë kuëñani unikamax biranankëxa.

³ 'Ainbi ka Nukën 'Ibu kiakëxa: 'Ën kana uni xëni butia tsónun 'imitima 'ain, usa 'aish ka bamati 'ikën, unix ka namishi 'ikën, usa 'ain ka unix tsóti 'ikën, ciento veinte baritia ishi.

⁴ Usa 'ain ka chaxkéirabu 'imainun chairabu uni ënë menu mërakëxa, Diosan bëchikëkaman unin bëchikë xanukama ami bëchipati biakëxa, bixun ka ami bëchipakëxa. Bëchipakëx ka a unikamax aséribi rakuëma kushiirabu bërámabi nëtë iónu 'iakëxa.

⁵ Nukën 'Ibu iskëxbi ka unin 'ucha 'aisamaira ënë menu 'iakëxa, 'imainun a 'atima sinánñu 'ixun 'atima ñuishi 'ati sinánñuirabu 'iakëxa, ⁶ usa 'ain ka uni uniotankëxbi usai 'ia isi sinanakëxa. 'Itsaira anun masá sinani, ⁷ kiakëxa: 'Ën unioké ënë menu 'ikë unikama kana këñuti 'ain, 'imainun kana kamabi ñuina a 'arakaké, 'imainun men nirkë ñukama, ñuina pëchiñu akama. 'Ën unioké ñukama 'aisamakëbë kana sinanan! ⁸ Usai abë 'ikë unikama 'ikëbëtanbi ka Nukën 'Ibun Noé ashi upí sinánñu uni 'ikë isakëxa.

Noénën nunti chaira 'á bana

⁹ Ënëx ka usai kara Noé 'iakëxa, kixun ñuikë bana 'ikën.

Noé ax ka achúshi uni upí 'iakëxa, usa 'ixun ka Diosan kakësabiokin 'akëxa. A uníxëshi ka raíri unikama 'ikësama anúan tsoá nëtëkaman Diosan kuënkësabi oi tsoakëxa. ¹⁰ Noé ax ka rabé 'imainun achúshi bëchikëñu 'iakëxa, aín anë ka Sem, Cam 'imainun Jafet, kakin anëké 'iakëxa.

¹¹ Nukën 'Ibu Diosan iskëx ka ënë menu ñu unin bëtsi bëtsi ñu 'aisamaira 'anan bënëkinshi ñu 'aisama 'akë 'iakëxa, ¹² kamabi unin ka 'atima ñuira 'ati sinánñu 'iakëxa. Usa iskin ka Nukën 'Ibu Diosan ënë menuxun 'aisamaira ñu 'atima 'aia isakëxa, ¹³ usa iskin ka Noé kakëxa: Kamabi unikama këñuti kana sinan. Atun 'ucha kupín ka ënë menuxun 'aisamaira ñu 'atima 'aia, usa 'ain kana 'ën a unikama 'imainun menu 'ikë ñukama këñuti 'ain. ¹⁴ Usa 'ain kamina 'ati 'ain, achúshi nunti chaira i bëpinñuira xubu namésokin, 'atankëxun kamina anua ñukama 'iti 'ati 'ain, aín namë 'ukëmëu kamina bëarati 'ain, 'anan kamina aín xabankëkama anun 'umpax atsintisama okin mëu 'imainun ëman xaran bëtasti 'ain, anun 'umpax atsintisama okin. ¹⁵ 'Akin kamina nunti chaira a ësokin 'ati 'ain: ciento treinta y cinco ka aín chaxké 'iti 'ikën, 'imainun ka veintidós metro 'imainun medio aín namë 'iti 'ikën, 'imainun ka aín manámiu trece metro 'imainun medio manan 'iti 'ikën.

¹⁶ 'Janan kamina rabé 'imainun achúshi okin 'ain manámi uarukin 'anan, achúshi xëkuë chukúma aín maskuan meu anun isti 'ati 'ain, 'anan kamina aín xëkuë chaira uimi kaina 'aisatani anu 'ati 'ain. ¹⁷ 'Ën kana bakan tita chaira an me mapurukin anu 'ikë ñukama këñuti 'ëmiti 'ain, an kamabi menu 'ikë unikama këñunu. Usokin 'akëbë ka menu 'ikë kamabi ñukama bamati 'ikën. ¹⁸ Usa 'ainbi kana mi bëtan achúshi ñu 'ain, usa 'ain kamina mi 'imainun min xanu min bëchikëkama 'imainun min bëchikëñën xanukama aturibi nunti chairami 'akë anu 'aruti 'ain. ¹⁹ 'Imainun kamina nunti chairami 'akë anu ñuina aín

bënë achúshi 'imainun aín xanu achúshiribi kamabi ñuina menu 'iké 'aruti 'ain, a ñuina kamax ka mix 'ikésaribiti tsóti 'ikén. ²⁰ Mibë ka nunti chaiira anu rabé rabé, bëtsi bëtsi ñuina këñuruti 'ikén: usai 'ika pëchiñu ñuina 'imainun a 'arakati ñuinakama, 'imainun ka men niké ñuinakama axribi, këñutima kupí këñuruti 'ikén. ²¹ 'Anan kamina kamabi ñu min piti 'imainun ñuinakaman piti ribi bitankëxun puruti 'ain, usa 'ain ka min piti 'imainun ñuina kaman piti ribi anu 'iti 'ikén.

²² Usa 'ain ka Noénën Diosan kakésabiokin kamabi ñu 'akëxa.

7

Bakan tita 'ikuatsinkin uni këñua bana

¹ Usa 'ain ka Nukën 'Ibun Noé kakëxa: Mixëshi kamina uni 'atimati tsómainun ënë nëtënuax upiti tsotin, usa 'ixun kamina 'ën kakëxun kamabi ñu upíokin 'an. Usa 'ain kamina nunti chaiirami 'aké anu mikamaxëshi min baké bëchiké kamabë 'iruti 'ain. ² Kamina biti 'ain mapai achúshi 'imainun rabé aín bënëkama 'ianan mapai achúshi 'imainun rabé aín xanu kamabi ñuina upíbu, 'aínbi kamina a pitima ñuina achúshi aín bënë 'imainun achúshi aín xanuishi biti 'ain. ³ Kamina timéti 'ain mapai achúshi 'imainun rabé kamabi ñuina pëchiñu, usokin 'akëx ka ñuina pëchiñukama ax menuax këñutima 'ikén, ⁴ 'ënuax mapai achúshi 'imainun rabé nëtë 'ikébëtan kana cuarenta nëtë 'imainun cuarenta imé 'uí 'ibúmiti 'ain. ⁵ 'Ëx kana kamabi ñuina menu 'iké 'ën unioké akamabi këñuti 'ain, 'ën unioké 'ikëbi! ⁶ Noénën ka Nukën 'Ibu kakésabiokin kamabi ñu 'akëxa.

⁶ A nëtën bakan tita 'ikuatsinkin me mapuruké anun ka Noé seiscientos baritiañu 'iakëxa. ⁷ Usa 'ain ka Noé aín nunti chaiira anu aín xanu 'imainun aín bëchikékama 'imainun aín bëchikënën xanukamabë, aturibia bakan këñutima kupí 'iruakëxa. ⁸ A piti ñuinakama, 'imainun nun a pitima ñuinakama, 'ianan axa nuánkë ñuina 'imainun axa men nirinkékama akamabë, ⁹ ka Noébë nunti chaiira anu 'iruakëxa, 'irui ka rabé aín bënë 'imainun rabé aín xanu, usai 'inua Diosan kakésabi oi.

¹⁰ Usa 'ain ka mapai achúshi 'imainun rabé nëtë 'ikébë bakan tita 'ikuatsini ukin me abira abi mapuruakëxa. ¹¹ Anua rabé 'uxé 'iruké ax diecisiete nëtë 'ikébë ka Noé seiscientos baritiañu 'iakëxa. A nëtëni ka me bákikébë parúmpapa 'ukémëu 'iké 'umpax chaiira chikiakëxa, usai 'imainun ka naí panarabëkëbë manámi 'iké 'umpaxribi chaiira anpënkí-akëxa. ¹² Usaia 'ikébë ka cuarenta nëtë 'imainun cuarenta imé menu nëtétimisamaira 'itanun 'uñe 'ibúakëxa. ¹³ A nëtëni ka Noé nunti chaiira anu aín bëchikékama, Sem, Cam 'imainun Jafet, 'imainun aín xanu aín piaka rabé 'imainun achúshi aín bëchikënën xanu akamabë 'iruakëxa. ¹⁴ Usai 'irukin ka kamabi ñuina a 'arakati 'imainun, 'arakatima akama 'imainun axa men niriké ñuina 'imainun pëchiñu ñuina akamabëbi atsfankëxa. ¹⁵ Kamabi ñuinanëx ka Noébë nunti chaiira 'aké anu rabëtax rabëtax atsfankëxa. ¹⁶ Ka 'iruakëxa achúshi aín bënë 'imainun achúshi aín xanu achúshi achúshi ñuina, Nukën 'Ibu Diosan Noé kakésabi oi, usaía atsfankëbëtan ka nunti chaiira aín xëputi Nukën 'Ibun xëpúakëxa.

¹⁷ Usa 'ain ka baka chaiira 'éké ax cuarenta nëtë 'uñe 'aisamaira 'ibúakëxa. 'Ibúkëbë bakan tita 'ikuatsinkëbë mebi mapurukëbë ka nunti chaiira ax menuax nunkati bëspúru-akëxa. ¹⁸ Bakan tita 'ëkin abira abi mapurukëbë nunti chaiira axribi, bëspúru nunkakëxa. ¹⁹ Chaiira bakan tita 'ëkin ka aín bashi chairuké abi mapurukin me 'aíma 'itanun mapuakëxa; ²⁰ usakin aín bashikama maputankëx ka anuishi sënënimá mapai achúshi 'imainun rabé manámiki bakan tita 'ëi sënëankësa. ²¹ Usai 'ikin ka kamabi uni ënë menu tsóké këñuakëxa, ñuina pëchiñu 'imainun 'arakaké ñuina 'arakatima ñuina axa men niriké ñuina akamax 'ikésaribiti bamai këñuakëxa. ²² Kamabi ñu menu 'iké axa tsóké 'imainun axa uinké ñuina, akamaxbi këñuakëxa. ²³ Usaia këñúkëbëbi ka Noé 'imainun axa nunti chaiira anu 'ikékama ax kuni këñuama 'ikén; Nukën 'Ibu Diosmi sinánkë 'aish usaía 'imainun ka uni, ñuina ninu 'iké 'imainun ñuina pëchiñu manan nuánkë, 'imainun men niriké ñuina akamaxbi këñuakëxa; ²⁴ usa 'ain ka kamabi me bakan tita chaiira 'ëkin mapuké 'aish ciento cicuenta nëtë 'imi basiakëxa.

8

Bakan tita 'ikuatsianx sënëan ñuiké bana

¹ Usa 'ain ka Nukën 'Ibu Dios Noemí sinánkëxa sinanan ka kamabi ñuina abëa nunti chaiira anu 'ikë amiribi sinánkëxa. Sinánkin ka Diosan menu suñu bëkinun 'imikëbë ka baka aín 'ékë sënëni kuëtsëkëni munu kuabuakëxa; ² usaía 'ikëbë ka me baakikë axribi xëpúakëxa, anun 'umpax me mëuküax ukë ax anuishi sënëni nëtëmainun naí manámi baakikë axribi xëpúkëbë 'uñe kushiira 'ibúkë ax anuishi sënëankëxa; ³ usai 'ikëbë ka bakan tita 'ékë ax abira abi kuabuakëxa. Kuabuti ka cienço cincuenta nëtë 'imi ëski baka kuabuakëxa, ⁴ usai 'ikëbëa mapai achúshi 'imainun rabé 'uxë 'ikë ax diecisiete nëtë 'ain ka nunti chaiira Ararat kakë me anua 'ikë ain bashi anu bakan éskibukin ëankëxa. ⁵ Éskitamainun ka baka munu kuabuakëxa, kuabúkëbë ka mapai rabé 'uxë 'irukë anun nëtë 'irutabakë anun ka bashi rëbukama manainra akamax pain iskë 'itánun mërakëxa. ⁶ Mërakë 'aian cuarenta nëtë 'ikëbëtan ka Noénën nunti chaiira ain maskuan meu 'ikë xëkuë chukúma 'akë a xëóakëxa ⁷ xëókatankëxun ka achúshi ñuina pëchiñu nónsiansa a Noénën xuakëxa; xukëx kuanxbi ka bakan tita kuabukin ënpatisamapan 'ain anu 'iruti añu ñubi 'aíma 'ain kuafnbëkini nuanbëkiankëxa.

⁸ Usakin ñuina pëchiñu nónsiansa a xutankëx 'ibaixanxun ka amiribishi, Noénën numakuru achúshi me kara éskibutia isnuxun xuakëxa; ⁹ 'aínbi ka amiribishi numakuru anu 'iruti ñubi 'aíma 'ain nunti chaiira anubi utëkéankëxa, me bakan ënpatisamapan 'ain. Utëkënia ka Noénën aín mëkënan bikin numakuru nunti chaiira anu atsímiakëxa.

¹⁰ Usokin 'atankëxun ka mapai achúshi 'imainun rabé nëtë pain, kaintankëxun Noénën amiribishi numakuru xutëkéankëxa. ¹¹ Xukëx kuanpuni ñantabukëbë ukin, ka aín xëtan olivos kakë i pëchi xëñubëtsinkin bëakëxa. Usakin bëia iskin ka Noénën sinánkëxa baka ka éskibuti kuabutia kixun. ¹² Sinánkin ka kaíankëxa mapai 'imainun rabé nëtë, kaintankëxun ka amiribishi numakuru xutëkéankëxa; xukëx kuanxbi ka numakuru utëkéama 'ikën.

¹³ Usa 'ain ka Noé a baritiakaman seiscientos 'imainun achúshi baritiañu 'iakëxa, mekama éskibukë 'ain. Achúshi 'uxë 'ikëbë nëtë achúshi 'ain ka, Noénën nunti chaiira aín maskuan meu 'ikë aín xëkuë chukúma ëchíkin nankin iskëxbi ka me ënpati baka éskikë 'iakëxa.

¹⁴ Usai 'itankëxa veintisiete nëtë rabé 'uxë 'ain ka, 'aimashi kiani meshi rakátanun baka éskibukë 'iakëxa.

¹⁵ Usaia 'ian ka Nukën 'Ibu Diosan Noé kakëxa: ¹⁶ Nunti chaiira anuax ka chikít, min xanu min bëchikë min bëchikënënen xanu a kamabëbi kamina chikiti 'ain kixun ka kakëxa. ¹⁷ 'Imainun kamina mibëa 'ikë ñuina aribi chikínti 'ain: ñuina pëchiñu a 'arakati ñuinakama, axa men niríkë ñuinakama, anu kuanqian tuapatí 'uákamë 'ëokin me tsitsirutanun. ¹⁸ Usakian kakëx ka Noé aín xanu, aín bëchikë aín bëchikënënen xanu aín piaka akamabë nunti chaiira anuax chikíakëxa. ¹⁹ Usai chikikëbë ka ñuinakamaxribi a 'arakati 'imainun a 'arakatima, men niríkë 'imainun axa manan nuánkë ñuina pëchiñu akamaxribi chikíakëxa. ²⁰ Usai chikítankëxun ka Noénën anuxun Nukën 'Ibu, rabikin asábi ka kakin kati maxáx maburukin 'atankëxun anuxun ñuina upíbusi 'imainun ñuina pëchiñu upíra, akama achúshi achúshi bitankëxun Nukën 'Ibu asábi ka kakin 'aímai këñutanun xaroxuankëxa. ²¹ Usokian 'aia ka Nukën 'Ibu aín sanu upíra 'ikë anu nukutia xëakëxa, xëti ka kiakëxa: Uinsaranbi kana amiribishi menu 'ikë ñukama unin 'ucha kupín këñunuxuma 'ain, unin ka xura 'ixuinshi 'atima ñu 'atishi sinania. 'Imainun kana amiribishi ñuinakama 'aisamokin 'ën bërí 'akësokin këñutëkëntima 'ain.

²² "Énë nëtë këñutisama pain 'ain ka unin ñu 'apátankëxun biti 'ikën; 'imainun ka 'itsís ira 'ianan matsi 'ianan, suñu bëkianan mitabutankëx baritia 'ianan nëtë 'imainun imé 'iti 'ikë kiox ka Nukën 'Ibu Dios kiakëxa."

9

Diosan Noëbëtan achúshi ñu 'akin mënio ñuikë bana

¹ Nukën 'Ibu Diosan ka upókin sinánxunkin Noé 'imainun ain bëchikëkama, ësokin kakëxa: Kamina bëchipati mebi tsitsirui 'uákamë 'ëoti 'ain. ² Kamabi ñuina ënë menu 'ikë ax ka mitsumi rakuéti abáti 'ikën. Kamabi ñuina suñunu nuánkë, men nikë 'imainun parúmpapa bakanu 'ikë, akamax mitsubëira 'imabi mi 'ura bukuti 'ikën. ³ 'En kana mi kain kamina kamabi ñuina 'imainun ñu 'apátankëxun bimia pularan kamina añu kaina pisatanin aribi piti 'ain. 'En kana akama mi 'inanin. ⁴ 'Aínbi kamina achúshi ñu ashi pitima 'ain ax ka ñuina nami aín imikëñun pitima 'ikën: ax ka nami imiñu a 'ikën, aín 'imi kupín ka kamabi

uni 'imainun ñuinakama tsotia. ⁵ 'Ën kana uni achúshi achúshi 'imainun ñuinaribi mitsu achúshi achúshinën imi kupí uisakin kara mitsu 'axa a ñukáti 'ain. 'Anan kana achúshi achúshi uni uisa kara bëtsi axa aribi usokinbi 'ati 'ain.

⁶ 'Uin kara bëtsi uni 'aia, aka bëtsi unínribi 'ati 'ikën. 'Uin kara Nukën 'Ibu Diosan a iskësabi okin unio 'ikën usa 'ain.

⁷ 'Aínbi kamina mitsun, ¡'itsaira bëchipakin

atubëtan me tsitsirui 'uakamë 'ëoti 'ain!

⁸ Diosan ka ësokinribi Noé 'imainun aín bëchikëkamaribi kakëxa: ⁹ "Ka kuar, 'ën kana achúshi ñu mibëtan 'anan min rëbúnkikama, ¹⁰ 'imainun kamabi ñuina axa mibë nunti chaiira anuax chikíké akamabëtan 'ain; 'akín: kana ñuina pëchiñu, a 'arakati ñuina 'imainun 'arakatima ñuina 'ianan ñuina menu 'ikë akamabëtan 'ain. ¹¹ 'Ën mibëtan akë ñu akana bëtsiokin nantëkëntima 'ain; amiribishi kana unikama 'imainun ñuinakama këñunun bakan tita chaiira 'ëmitëkëñuxuma 'ain, bakan tita chaiira ka 'itëkëñuxuma 'aia menu 'ikë ñuinakama këñutëkëni."

¹² 'Ënëx ka a 'unántiokin achúshi ñu mitsubëtan 'akin manutima okin, kamabi ñuina kamabëtanribi 'akë 'ikën: ¹³ 'ën kana nón bai naí kuin kamanu anuaxa mëratiokin nan, ax ka achúshi ñu 'ën mibëtan 'akësa 'iti 'ikën. ¹⁴ Usa 'ain ka uínsaran karana 'ën kuin manámi mëranun 'imin, 'imikëbë ka anu nón bai mërati 'ikën. ¹⁵ Usa 'ain kana mitsubëtan achúshi ñu 'akë a 'ën sinánti 'ain, 'imainun kamabi ñuinabëtan 'akë a, usa 'ain ka amiribishi bakan tita chaiira kamabi ñu menua këñui 'ëtëkëntima 'ikën. ¹⁶ 'Uínsaran kara nón bai kuinnu mëratia anu kana 'ën a iskin, achúshi ñu nëtëtima okin 'akë ax ka unikama 'imainun ñuina kamabi menu 'ikëbëtan 'á 'ikë kixun sinánti 'ain. ¹⁷ 'Ënëx ka 'ën 'unánti okin achúshi ñu anubia 'itiokin kamabi uni 'imainun ñuina menu 'ikë akamabëtan 'akë 'ikën 'Ësakin ka Nukën 'Ibu Diosan Noé kakëxa.

Noé 'imainun aín bëchikëkama 'ia

¹⁸ 'Ënëx ka Noénën bëchikëkama nunti chaiira anuaxa chikíké akamax ka Sem, Cam, Jafet 'iakëxa, Cam ax ka Canaán kakë aín papa 'iakëxa. ¹⁹ 'Ënëkamax ka Noénën bëchikë rabé 'imainun achúshi 'iakëxa, usa 'ain ka aín rëbúnkikama kamabi menu kuani amiribishi 'uakamë 'ëoi mekama oi kuankëxa.

²⁰ Usa 'ain ka Noénën menu ñu 'apákin pëukin naë 'atankëxun uvax 'atabakin 'apákëxa. ²¹ Achúshi nëtë 'ikëbë ka Noé uvax baka kachokin 'akë a xëatankëx paëankëxa, usai 'iax ka sinanima aín chupa pëtankëx xubusa okían 'akë chupa këxtú a nëbëtsi 'ukëmëu 'uxax rakakëxa. ²² Usai 'ikë ka Cam Canaánën papa an isti 'ikëmbi chupañuma rakákë isakëxa, usai 'ikë isbiani kuanxun ka ëmanua aín xukén rabé ñuixuni chikíakëxa. ²³ Usakin ñuixunkëxun ka Sem 'imainun Jafetnën chupa chaxké, bixun ain tëxanu 'arubiani anun aín papa isima amo bësukiani kaxushi kuanxun rakuakëxa. Rakubëtsini kaxutan ain papa chupañuma rakákë isti rabanan uakëxa, usokin rakubëtsini ka isima amoshi bësuax utankëx chikíakëxa. ²⁴ Usakin aín bëchikëñën 'akëx ka Noé ain paënkë inúkëbë bësuakëxa, bësukin ka aín bëchikë 'anánakëñan 'akë a 'unánkëxa, ²⁵ 'unáni ka kiakëxa:

¡Mix kamina 'atimokë 'iti 'ain Canaán!

¡Mín xukén rabëtan rëbúnkinën ka tëmëramikin min rëbúnki ñu mëëmiti 'ikën!

²⁶ Usokin 'axa basikëbëtan ka ësokinribi kakëxa:

Chúamarua ka Nukën 'Ibu Semnën Dios 'iti 'ikën,

Canaánën bëchikëkama ax ka tëmëraikin an uni ñu mëëxunkëishi 'iti 'ikën.

²⁷ 'Ën kana Nukën 'Ibu Diosan Jafet chaiira meñu 'ianan aín bëchikëkama 'uakamë 'ëoti kuëënin;

'imainun kana Semnën, rëbúnkikamabë Jafet aín rëbúnkinëx 'iti kuëënin 'aínbi ka,

Canaánën bëchikëkamax tëmëraikin uni ñu mëëxuni bukuti 'ikën.

²⁸ Usaia bakan titachaiira 'ikuatsian 'ain ka Noé trescientos cincuenta baritia imi tsópa-iankëxa;

²⁹ usokin kamabi ñu 'atankëx ka Noé novecientos cincuenta baritia tsótëkëntankëx ñuakëxa.

10

*Noénën rëbúnkikama 'iá**(1 Cr 1.5-23)*

¹ Ënë kamax ka Noénën bëchikë Sem, Cam 'imainun Jafet, akaman rëbúnki 'ikën, atux ka bakan tita chaiira 'ikuatsian 'ain, atunbi bëchipati tsóa a kama 'iakëxa.

² Jafetnën bakë bëchikëkama ka 'iakëxa Gómer, Magog, Madai, Javán, Tubal, Mésec 'imainun Tirás. ³ Gómernën bakë bëchikëkama ka 'iakëxa Asquenaz, Rifat 'imainun Togarmá. ⁴ Javánnën bëchikëkama ka 'iakëxa Elisá, Tarsis, Quitim 'imainun Rodanim. ⁵ Ënë unikamax ka Jafetnën rëbúnki 'iakëxa, ax ka achúshi Javán kakë 'iakëxa, aín rëbúnkinëx ka parúmpapa kuébi tsóti 'uakamë 'ëokëxa, usai 'ika aín bananbi bananbi banai aín aintsibë timéax aín menu menubi tsóakëxa.

⁶ Camnën bëchikëkama aín anë ka 'iakëxa Cus, Misraim, Fut 'imainun Canaán. ⁷ Cusnën bëchikëkaman anë ka 'iakëxa Sebá, Havilá, Sabtá, Raamá 'imainun Sabteca 'imainun ka Raamá aín bëchikënen anë Sebá 'imainun Dedán kakë 'iakëxa. ⁸ Cus ax ka bëtsi bëchikëñu Nimrod kakín anëkëñu 'iakëxa, ax painra ka uni kushiira a menu 'iakëxa. ⁹ Nimrod ax ka usai 'itia Nukën 'Ibu kuënkëbë an ñuokë unira 'iakëxa. Anuax ka achúshi bana ë sai kia: Nimrod axa Nukën 'Ibu kuënkëbë ñuira okë 'ia usaribi ka 'iti 'ikën. ¹⁰ Usa 'ain ka Nimrod ax 'apu 'ain ëma chabu Babel, Érec, Acad 'imainun Calné, ënë ëmakamax ka Sinar menu 'iakëxa. ¹¹ Sinar menuax ka Asur kakë uni ax mërakëxa, mëraxun ka Nínive, Reohobotir, Quélah, ¹² 'imainun ëma chaiira Resen kakë, axa Nínive amo 'imainun Quélah axribi amo 'ikë a 'akëxa. ¹³ Usa 'ain ka Misraimnën rëbúnkikama ax ludeokama, anameokama, lehabitakama, naftuhítakama, ¹⁴ patruseokama casluhítakama 'imainun, caftoritaskama ax ka anuaxa filisteo unikama chikía 'ikën. ¹⁵ Canaán ax ka rabé bëchikëñu 'iakëxa aín rëkuën ax ka 'iakëxa Sidón, kakë aín 'anáka ax ka 'iakëxa Het. ¹⁶ Usa 'ain ka Canaánnën rëbúnkikama ax ka jebuseos, amorreos, gergeseos, ¹⁷ heveos, araceos, sineos, ¹⁸ arvadeo, semareo 'imainun hamateo 'iakëxa. Usai 'ikë 'itsa baritia 'inúkëbë ka cananeonën rëbúnkikama ax mekama mekama nu kuankëxa. ¹⁹ Usa 'ain ka cananeo unikama me ax Guerar kakë me ami kikiani Sidón kakë ëma, anuax kuanx Gaza kakë ëma chukúma anu sënën 'iakëxa, 'imainun ka Sodoma, Gomorra, Admá 'imainun Seboím, kakë anuxunbi Lesa kakë ëma anu bërunkin bikë 'iakëxa. ²⁰ Ënë unikamax ka Camnën rëbúnki 'iakëxa, achúshi achúshi ëmax ka aín aintsibë aín menubi tsóti 'ain bananbi banakëxa.

²¹ Sem, ax ka Jafetnën xukén aín apan 'iakëxa, anribi ka bëchipakëxa. Kamabi Ébernën bëchikëkamax ka Semnën rëbúnki 'iakëxa. ²² Semnën bëchikëkamax ka 'iakëxa Elam, Asur, Arfaxad, Lud 'imainun Aram. ²³ Aramnën bëchikëkamax ka 'iakëxa, Uş, Hul, Guéter 'imainun Mas. ²⁴ Arfaxad ax ka Sélahnën papa 'iakëxa, 'imainun ka Sélah ax Ébernën papa 'iakëxa. ²⁵ Usa 'ain ka Ébernën rabé okin bakë bëchiakëxa: achúshinëx ka Péleg kakë 'iakëxa, axa anu 'ain ka unikama kamabi menu kuani abísakëxa; 'imainun ka Pélegnën xukén ax Joctán kakë 'iakëxa. (Péleg ax ka bëtsi bëtsi menu kuani amanu amanu kuankëxa.) ²⁶ Joctán ax ka ënë unikaman papa 'iakëxa Almodad, Sélef, Hasar-mávét, Jérah, ²⁷ Hadoram, Uzal, Diclá, ²⁸ Obal, Abimael, Sebá, ²⁹ Ofir Havilá 'imainun Jobab. Kamabi ënëkamax ka Joctánnën bëchikëkama 'iakëxa. ³⁰ Usa 'ain ka anua atux tsókë anuaxbi kuankë me ax Mesá aukikiani kuankë 'imainun Sefar ax auküaxa bari urukë au 'ikë 'iakëxa, ³¹ Ënë kamax ka Semnën rëbúnki 'iakëxa, achúshi achúshi ëma 'imainun ka aín aintsibëbi aín menubi tsóti ain bananbi banakëxa.

³² Ënëkamax ka Noénën bëchikënen aintsikama 'iakëxa, usa 'ain ka aín rëbúnkinëx anubia aín rara tsóa menubi 'iakëxa. Baka chaiira 'ikuatsian 'ain ka abisi amanu amanu kuani atun ëmabi 'ai anu tsókankëxa.

11

Babel kakë torre 'akan

¹ Usa 'ain ka a nëtëkaman bëtsi bëtsi banan uni banatisamapan 'ain a menu 'ikë unikamax achúshi banáinshi banakëxa. ² Usai 'i ka auküaxa bari urukë a menu uni chikíkiani 'ura kuankin me barikin Sinar kakë amia mërakëxa, mërakin ka me sapan upí anubi tsótisa mëratanckëx anubi tsóti bërukanckëxa. ³ Achúshi nëtën ka atúxbi timéax

kanankëxa: Usa 'ain ka a unikaman maxáx 'imainun tsëpasa ñu akama 'akinma Ladrillo 'imainun asfalto akama këñun aín xubukama 'akëxa.

⁴Usai kitankëx ka amiribishi kanantëkënkankëxa: Achúshi ëma chaiira 'anan kananuna torre ënën menma uarukin chaiorukin nafbëtan sënën 'ati 'ain. Usakin 'aia iskin ka bëtsi unikaman sinánti 'ikën a unikamax ka sinánñuira 'ianan kushiirabu 'ikën kiox ka kiti 'ikën, usa 'ain kananuna nukamax bëtsi mekamanu kuani abístima 'ain. ⁵'Aínbi ka Nukën 'Ibun usakian ëma 'imainun torre unikaman ënën menma chaiorukin 'akë a ubuxun isakëxa.

⁶Ësokin unikaman 'akëbëtan ka Diosan sinánkëxa: Atux ka achúshi ëma chaiira 'anan achúshi banáinshi banaia; usa 'ixun ka ënë ñu mëëti 'ati sinánxun 'aia, bërí ka úmbi ëmitisama 'inun 'aia. ⁷Usa 'ain ka Nukën 'Ibu Diosan atun ñu 'aia istisatankëx kiakëxa, bëtsi bëtsi banan bananun kananuna uni 'imiti 'ain, usai 'i ka bëtsin sakëxunbi bëtsin bana kuakámati bënëti 'ikën. ⁸Usakian Nukën 'Ibun 'imikëx kamabi menu kuani abískin ka atúan 'akë ëma a ënkankëxa. ⁹A menuxun ka Nukën 'Ibun achúshi banáinshi banaiaibi unikama bëtsi bëtsi banan bananun 'imiakëxa, kamabi mekamanu kuania amanu amanu kuantanun, usokëx ka mekama oi amanu amanu kuani abísakëxa. Usokian anuxun Nukën 'Ibu Diosan uni bëtsi bëtsi banan banamikë kupín ka Babel kakín anëakëxa.

Semnën rëbúnkikama 'iá
(1 Cr 1.24-27)

¹⁰Ënëkamax ka Semnën rëbúnki 'iakëxa. Bakan tita cháira 'ikë inúkë rabé baritia 'ain ka Sem cien baritiañu 'ain, aín bëchikë Arfaxad bakëankëxa. ¹¹Usakin 'atankëx quinientos baritia 'imi tsókin ka Semnën amiribishi xanu 'imainun bëbuokin bakë bëchipatëkëankëxa.

¹²Arfaxad an ka treinta 'imainun cinco baritiañu 'ixun Sélah bëchiakëxa. ¹³Usakin 'atankëx, Arfaxad cuatrocientos tres baritia 'imi tsókin, ka xanu 'imainun bëburibi okín bakë bëchipatëkëankëxa.

¹⁴Sélahnën ka treinta baritiañu 'ixun Éber bëchiakëxa. ¹⁵Usakin 'atankëx ka Sélah cuatrocientos tres baritia 'imi tsókin xanu 'imainun bëbuokin bakë bëchipatëkëankëxa.

¹⁶Ébernën ka treinta 'imainun cuatro baritiañu 'ixun ka aín bëchikë Péleg bëchiakëxa.

¹⁷Usakin 'atankëx ka Éber cuatrocientos treinta baritia 'imi tsókin, xanu 'imainun bëbuokin bakë bëchipakëxa.

¹⁸Pélegnën ka treinta baritiañu 'ixun ka Reú bëchiakëxa. ¹⁹Usakin 'atankëx ka Péleg doscientos nueve baritia 'imi tsókin ka xanu 'imainun bëbu 'inun bakë bëchipatëkëankëxa.

²⁰Reú ax treinta 'imainun rabé baritiañu 'ixun ka Serug bëchiakëxa. ²¹Usakin 'atankëx ka Reú doscientos siete baritia 'imi tsókin ka xanu 'imainun bëbu 'inun bakë bëchipatëkëankëxa.

²²Serug ax treinta baritiañu 'ixun ka Nahor bëchiakëxa. ²³Usakin 'atankëx ka Serug doscientos baritia tsóakëxa, tsókin ka xanu 'imainun bëbu 'inun bakë bëchipatëkëankëxa.

²⁴Nahor ax veintinueve baritiañu 'ixun ka Téráh bëchiakëxa. ²⁵Usakin 'atankëx ka Nahor ciento diecinueve baritia 'imi tsókin ka xanu 'imainun bëbu 'inun amiribishi bakë bëchipatëkëankëxa.

²⁶Téráh ax setenta baritiañu 'ixun ka Abram, Nahor 'imainun Harán akama bakë bëchiakëxa.

Téradnën rëbúnkikama 'iá

²⁷Ënë kamax ka Téradnën rëbúnkikama 'iakëxa, ax ka Abram, Nahor 'imainun Harán aín papa 'iakëxa. Harán ax ka Lotnën papa 'iakëxa, ²⁸ax ka Ur kakë anu 'ikë Caldea me anuax aín papa Téráh 'isama pain 'ain ñuakëxa. Anuaxa bakëan me anuaxbi. ²⁹Usa 'ain ka Abrannën aín xanu Sarai bimainun, Nahor anribi aín xanu Mílcá biakëxa, ax ka Haránnën bëchikë 'imainun Iscá aín chirabakë 'iakëxa. ³⁰Usa 'ain ka Sarai ax tuakëma xanu 'aish tuáñuma 'iakëxa. ³¹Usa 'ain ka Téráh ax Ur kakë ëma anuax Canaán kakë menu kuani kuankëxa, kuankin ka Abramkëñun aín xanu Sarai aín piaka akëñun aín xuta Lot a Buánkëxa. 'Aínbi ka Haram kakë ëma anu, bëbatankëx anu tsóti bërúakëxa. ³²Usai 'itankëx ka Téráh Harán kakë ëma anuax doscientos cinco baritia tsótankëx ñuakëxa.

¹ Usa 'ain ka Nukën 'Ibun achúshi nètë 'ikëbëtan Abram kakëxa: min menuax ka kuantan, min aintsikama ëbiani kamina ënë menuax kuantu 'ain, bëtsi menu kamina kuantu 'ain, 'ën mi ismainun. ² Min rëbúnki kamabëtan kana achúshi ëma chaiira 'anuxun 'ain; 'anan kana upíokin sinánxunti 'ain, usakin 'aia iskin ka bëtsi unikaman a unikamax ka sinánñuira 'ianan kushiirabu 'ikë kixax kiti 'ikën, mi kupín kana kamabi menu 'ikë unikama upitax bukunun upíokin sinánxunti 'ain. ³ Uin kara mi upíokin 'akinia aribi kana 'ën upíokin sinánxunti 'ain, 'imainun kana uin kara mi 'atima oia aribi 'ënribi 'atima oti 'ain; mi kupí kana kamabi menu 'ikë unikama upíokin sinánxunti 'ain.

⁴ Ësokian kakëx ka Abram Nukën 'Ibun kakësabi oi Harán kakë me anuax kuankëxa. Setenta 'imainun cinco baritiañu 'aish ka anuax chikíakëxa Canaán kakë me anu kuani. ⁵ Kuankin ka aín xanu Sarai këñun aín piaka Lot buánkëxa, 'imainun ka aín ñuina aín ñukama 'imainun aín ñumëmikë unikama Harán kakë me anuxuan bikë akama buánkëxa. Buani kuanx ka Canaán menu bëbakëxa, ⁶ bëbakiani kuani ka Abram a mekama inubiani kuanx Siquem, anua i chaiira nikë Morë kakë anu bëbakëxa. A menu ka cananeo unikamax tsóakëxa. ⁷ A menuax ami mërakin ka Nukën 'Ibun Abram kakëxa: Ënë me kana min rëbúnkikama 'inánti 'ain. Usakian kakëxun ka Abramnën achúshi anuxun Nukën 'Ibu asábi ka kixun kati maxax bukunrukin 'akëxa, anuaxa ami mërakë kupí.

⁸ Usai 'itankëx ka anuax chikíkiyani kuanxun amiaxa bari urukë Betel kakë ëma au 'ikë niñu me anu xubusa okin aín chupa këxtú pëniakëxa. Betel kakë ëma ax ka amia bari kuabúkë au 'ikë 'iakëxa, 'imainun ka achúshi ëma. Ai kakë axribi amiaxa bari urukë au 'ikë 'iakëxa. A menuxunribi ka Abramnën anuxun Nukën 'Ibu rabiti 'atankëxun rabiakëxa. ⁹ Usakin 'atankëx anu pain 'itankëx ka munu 'ikiani kuani, Négueb kakë me ami kikiani kuankëxa.

Abram Egipto kakë menu tsóti kuan

¹⁰ Usa 'ain ka anua Abram tsótanbi a menu a piti ñu 'aimaira 'iakëxa, usa 'ain ka Abram a menuax 'itsama baritia ishi, Egipto menu anua a piti ñu 'ain anu tsóti kuankëxa, anua 'ikë me anua a piti ñu a nètënu 'aimaira 'ain. ¹¹ Usai kuani ka Egipto menu bëbai kuankin, aín xanu Sarai Abramnën kakëxa, ësokin: mi kamainun Ka kuat, mix kamina achúshi xanu upíira 'ën iskëx 'ain, ¹² usa 'ain ka egipcio unikamax mi isi kiti 'ikën: Ënë xanux ka ënë unin xanu 'ikën. Ësai kikin ka 'ë minun kuëñkin mi binxun 'akánti 'ikën. ¹³ Usa 'ain kamina, 'ëx upí 'inun mix ismina 'ën chirabakë 'ai kixun kati 'ain.

¹⁴ Usokin kabiani kuanx ka Abram Egipto menu bëbakëxa, bëbaia ka anu 'ikë unikaman aín xanu Sarai axa upíira xanu 'ikë isakëxa. ¹⁵ Ismainun ka Egiptonu 'ikë 'apu faraón an ñu mëëxunkë unikamanribi isakëxa, isiani ka anu ka achúshi xanu upíira uaxa kixun kai rikiankëxa. Kakëxun ka aín unikama aín 'ikënu bëtánun kixun kakëxa kakëxun ka aín 'ikënu. ¹⁶ Usa iskin ka faraónën Sarai kupí, Abram upíokin 'akinkin 'inaishiakëxa oveja, vaca 'imainun uni an ñu mëëxunti 'imainun xanu an ñu 'axúnti akama 'inánkin asno, 'imainun camello akamaribi 'inánkëxa. ¹⁷ 'Aínbi ka Sarai kupí, Nukën 'Ibun faraón 'atimokin tëmëramiakëxa aín aintsikama këñunbi 'anan kamabi unikamaribi 'insínmiakëxa. ¹⁸ Usai 'ikin ka faraónën Abram kamiakëxa, kamikëxa aia ka kakëxa: ¿Uisa kupín karamina ësokin 'ën 'an? ¿Uisa kupín karamina min xanu 'aínbi ax ka 'ën xanuma 'ikë kixun 'ë kakëma 'ain? ¹⁹ Mix kamina min chirabakë isa ax 'ikë kixax kian, kikebëtan kana 'ën xanu 'iti bian. Bixi kana abë 'ikëma 'ain usa 'ain kamina buánti 'ain. ¡Mí 'inantëkëmainun kamina bërfibi buánti 'ain! ²⁰ Usakin Abram katankëxun ka faraónën aín unikama kakëxa, kamina Egipto me ënua Abram aín xanu 'imainun aín ñukama këñunbi kuantanun xuti 'ain.

13

Abram 'imainun Lot ënanan

¹ Usa 'ain ka Abramnën Egiptonuax chikíkin aín xanu, 'imainun kamabi aín ñu buani kuankëxa, kuaniki amiribishi rikiani Négueb me 'ikë anubi kuantëkëankëxa. Kuankëbë ka aín piaka Lot axribi atubë kuankëxa. ² Abram ax ka 'iakëxa uni ñuñuira, usa 'aish ka kuri 'imainun manë uxua kuríkiñu 'ianan, 'itsaira aín ñuina 'arakakëñu 'iakëxa. ³ Néguebnuax amiribishi munu 'ikiani kuantankëx ka Betel kakë ëma 'urama anu paian 'ikian Betelbëtan Ainën nëbëtsionkë anu 'iakëxa. ⁴ A mex ka anu paian anuxun Nukën 'Ibu Dios rabiti maxá

bukunrukin 'akë a 'iakëxa, anuxun ka Nukën 'Ibu rabiakëxa. ⁵Usa 'ain ka Lot axribi ñuñuira uní 'i aín kuku Abramsaribi 'aish, an ñu 'axúnti xanu xuntakukama, ovejakama 'imainun vacakama 'ianan, an ñu mëëxunkë unikamabëbi anu 'iakëxa; ⁶'aínbi ka anua atux 'ikë anu aín ñuina 'itsaira 'ain ñuinakaman pasto piti sënëñma 'iakëxa. Usa 'ain ka a rabëtax anu 'isama 'ain, ⁷an Abramñën vacakama bërúankë unikamabë Lotñën vaca an bërúankë unikama nishanani ubionankëxa. Usa 'ain ka a nëtëkaman, cananeo 'imainun ferezeo unikamax pain anu tsókë 'iakëxa.

⁸Usa 'ain ka Abramñën achúshi nëtën aín xukéñan bëchikë Lot ësokin kakëxa: Mix kamina 'ën 'aintsi 'ibu 'ain, usa 'ain kananuna nu rabé upiti nuibananti 'ain, usaribiti ka an nun ñuina bërúankë unikama nishanani nuibananti 'ikën. ⁹Usa 'ain kamina min kuëñxun uimiu karamina 'iti 'ain kixun me bariti 'ain. Usa 'ain kamina 'ëbë 'ima amo kuanti 'ain. Mixmi aín tsípumi kuankëbë kana 'ëx aín rëbumi kuanti 'ain, mixmi aín rëbumi kuankëbë kana 'ëx aín tsípumi kuanti 'ain. ¹⁰Usakian Abramñën kakëxun ka Lotñën me upí anu 'iisa Jordán kakë baka 'urama anua 'umpax 'itsaira 'ikë a isakëxa, iskin ka Sóar 'urama 'ikë ëma chukúma aribi isakëxa, usa 'ain ka a menu 'itsaira 'umpax 'imainun naësa me chaiira 'ikë isakëxa. Ax ka Egipto me iskësa 'iakëxa. (Ëñëx ka Nukën 'Ibun Sodoma 'imainun Gomorra ëma këñutisama pain 'ain 'iakëxa.) ¹¹Usa 'ain ka Lotñën kamabi Jordán kakë baka anu 'ikë me sapan kaisakëxa, anuax ka anua 'ikë anuax amiaxa bari urukë ami kikiani kuankëxa. Usai 'ika Abram 'imainun Lot ënanankëxa. ¹²Usa 'ain ka Abram axa Canaán kakë me anubi bërúmainun, Lot ax me sapan amia 'ikë ëmakama Sodoma 'imainun Gomorra a 'urama tsóti kuankëxa, ¹³anuxun ka kamabi unin 'atima 'ixun 'aisamairai Nukën 'Ibumi 'uchakin bëtsi bëtsi ñu akëxa.

¹⁴Usaia anuax Lot kuankë 'ain ka a basikëbëtan Nukën 'Ibun Abram kakëxa: Anumi 'ikë ënuxunbi kamina upíokin aín tsípumia isanan aín rëbumiokin isti 'ain, isanan kamina amiaxa bari urukë amia isanan amia bari kuabúkë amiaribi isti 'ain; ¹⁵'ën kana kamabi me min iskë ëñékama mi 'inánti 'ain, ax ka minan 'ianan xëñibua 'aínbi min rëbúnki kamanan 'iti 'ikën. ¹⁶Ëñ kana min rëbúnkikama 'aisamaira menu 'ikë minin bërusa 'inun 'imiti 'ain. Usa 'aish ka masi bëru tupuntisama usaribi 'iti 'ikën, 'ianan ka tupuntisamaira min rëbúnkikama 'iti 'ikën. ¹⁷Usa 'ain kamina bërí nirukiani kuankun 'ën mi 'inánuxun kakë me a pain isi kuanti 'ain, iskin kamina aín chaxké 'imainun aín pampa, akama pain isikuanti 'ain akama kana mi 'inánti 'ain! ¹⁸Usa 'ain ka Abram anua 'ikë anuax aín ñukama mëniobiani niñu me Mamré kakë uni ainan 'ain Hebrón kakë ëma 'urama 'ikë anu 'i kuankëxa. Anuxun maxax bukunrukin 'atankëxun Nukën 'Ibu rabiakëxa.

14

Abramñën Lot buánkankëbi bitëkëan bana

¹Usa 'ain ka a nëtëkaman Amrafel ax Sinar kakë me anu 'apu 'iakëxa, Arioc axribi ka Elasar kakë me anu 'apu 'iakëxa, Quedorlaómer axribi ka Elam kakë me anu 'apu 'iakëxa, 'imainun ka Tidal axribi Goím kakë me anu 'apu 'iakëxa. ²Ëñë 'apukamax ka 'apu Bera, Sodoma kakë ëmanu 'ikë abë 'akanankëxa, abë 'ianan ka 'apu Birsá Gomorra kakë ëmanu 'ikë abë 'ianan, ka 'apu itsi Sinab Admá kakë ëmanu 'ikë 'apu abë 'ianan, Seméber kakë 'apu Seboím kakë ëmanu 'ikë 'imainun, 'apu itsi axa Bela kakë ëmanu 'ikë abëribi 'akanankëxa, a ëmabi ka Sóar kakinribi anëakëxa. ³Ëñë mapai achúshi 'apukaman ka aín suntárúkama Sidim kakë me sapan anu timéakëxa, anu ka parúmpapa bamakë kakë ax 'iakëxa. ⁴'Itsa baritia 'inúkë 'ain ka 'apu Quedorlaómer an mapai rabé 'imainun rabé baritia, anun an kuëñkësa okin ñu 'anun 'amiakëxa, 'aínbi ka bari achúshi 'irutëkëñkë anun mapai achúshi 'apu kaman a 'apubë 'akánanti sinánkëxa. ⁵Usakin sinántakëx ka baritia itsi 'irukëbë, Quedorlaómer 'apu 'imainun 'apu raíri abëa 'akianankë kamabë kanankiani anua Astarot Carnaim me 'ikë anu kuankëxa, kuankun ka anu 'ixun refaítakama a pain 'atankëxun; zuzita kamaribi, Ham kakë menuxun 'anan emitas kamaribi, Savé-quiriataim menuxun 'akëxa, ⁶'anan ka 'akánanti 'unairakëkamaribi abë 'akanankin abámikin Sefr me anu 'ikë bashikama anubi nuibiankin 'akëxa, usakian 'akëxa kuania ka me anua El-Parán 'ikë anubi, nuibiankin 'akëxa, ax ka anu uni 'ikëma me a rapasu 'iakëxa. ⁷Usokin 'atankëx baitsín amirbishi utëkëñkin ka Quedorlaómer 'imainun aín suntárúkama, 'imainun abëa kuankë 'apu raíri akamabë En-Mispát, 'ikëbia Cadés kakë anu bëbakëxa, bëbakiani kuankin ka añu kara bainua mëraia abi 'atimonan këñuakëxa, usokin 'anan ka kuankinshi anu 'ikë

amalecita aribi 'akëxa, 'anan ka amorreokamaribi raíri ëmakama 'akësaribi okin 'abiani kuankëxa, ax ka Hasesón-tamar me 'ikë anu 'iakëxa.

⁸Usa 'ain ka Sodoma, Gomorra, Admá, Seboím, 'imainun Belanu 'ikë 'apukama ax me sapan Sidim kakë anuax 'akanani kuankëxa. ⁹Anuax ka ënë mapai achúshi 'apukama Quedorlaómer Amrafel 'imainun Arioc abë 'akanankëxa, ënë rabé 'imainun rabé 'apukamax ka Elam, Goím, Sinar 'imainun Elasar a ëma kamanu 'ikë 'iakëxa. ¹⁰Kamabi Sidim kakë me sapan anu ka chua me pëan pëánkikë anubia unia 'iakëxa, usa 'ain ka Sodoma 'imainun Gomorraru 'ikë 'apu 'akanankënuax 'iakëti kuaníbi anu nanëakëxa. Usai 'imainun ka raíri 'apukamax ninu abákëxa. ¹¹Usa 'ain ka rabé 'imainun rabé 'apun suntárukaman Sodoma 'imainun Gomorra kakë ëma rabé, anu atsíntankëxun anu 'ikë unikaman ñu aín piti, aín ñu kupikë aín 'arakakë ñukama këñunbi kamabi bitankëxun aín nëtënu anu 'ikë unikama këñunbi buánkëxa. ¹²Usa 'ain ka Sodoma kakë ëmanu 'ikë Abramnën, xukënan bëchikë Lot axribi anu 'iakëxa, 'ikëbi ka aribi aín ñukama 'imainun an 'arakakë ñuinakama këñunbi ñatanbiankin buánkëxa. ¹³Usakian 'akëbë ka uni achúshi abákëxa, abaxun ka usaía 'ikë Abram hebreo uní a ñuixuankëxa, ax ka uni achúshi Mamré aín menu tsókë 'iakëxa, a unix ka amorreo unibu 'iakëxa, Mamré ax ka Escol 'imainun Aner aín xukën 'iakëxa, usa 'aish ka a unikamax Abrambë nuibanankë 'iakëxa.

¹⁴Usakian aín piaka ñatanbiankin buánkë ka Abramnën kuakëxa, kuabiani kuaxun ka aín kubunuax bakëntankëx kanikë unikama a 'imainun an ñu mëëxunkë aín unikama amira sinánkë akama timëakëxa, timëkëx ka trescientos dieciocho a unikama 'iakëxa, usakin timëtankëx ka Abram aín unikama timëbiantankëx 'apukama nui Dan kakë ëma sënënkë anu bëbakëxa. ¹⁵Anu bëbax ñantabukëbëtan ka Abramnën aín unikamabëtan atun sinánkënumashi ratukinshi anu bukukë ami bëbarukin 'akëxa, abë 'akanankin ka a 'apukama abámikin Hobá anu sënëñ 'akëxa, ax ka Damasco ëma aín tsípumi 'ikë au 'iakëxa, ¹⁶usokin 'akëxa 'apukama abákëbëtan atun buánkë kamabi ñukama biakëxa. Usakin bianan ka Abramnën 'ain xukënan bëchikë Lot aín ñukama 'ain ñukamabi biakëxa, bianan ka xanukama bianan raíri unikamaribi biakëxa.

Melquisedecnën 'upiokin Abram sinánxuan

¹⁷Usokin 'atankëx ka Abram amiribishi utëkëankëxa, Quedorlaómer kakë 'apu akëñun raíri 'apukama abëa 'ikë akamakëñunbi 'abëtsinia ka Sodomanu 'ikë 'apu an upiokin biakëxa, Savé kakë me sapan anuxun biakëxa, a mex ka 'apukaman me kakë 'iakëxa. ¹⁸'Imainun ka bëtsi 'apu Melquisedec, kakë 'apu Salem ëmanu 'ikë anribi biakëxa, ax ka sacerdote Nukën 'Ibu Dios an kamabi ñu unio kushiira naí manámi 'ikë aín uni 'iakëxa, an ka pán këñun vino 'inánkin.

¹⁹Upiokin sinánxunkin Abram ësokin kakëxa:

Mí ka Nukën 'Ibu Dios naí manámi 'ikë an naí
'imainun mekama unio an 'upiokin sinánxunti 'ikën;

²⁰'ianan ka Nukën 'Ibu Dios kamabi kushiñu an mí, abëmi 'akanankë unikama 'anun 'amikë ax 'upiokin rabikë 'iti 'ikën.

Usakian Melquisedecnën kakëxun ka Abramnën an bibiankin buánkë ñukama raíri 'inánkëxa. ²¹'Inánkëxunbi ka Sodomanu 'ikë 'apun Abram kakëxa:

—Unikama ashí 'ë 'inánan kamina min bikë raíri ñukamabi buánti 'ain.

²²Usokin kakëxunbi ka Abramnën ësokin kakëxa:

—'Ën kana ësokin kana 'anuxun 'ai kixun Nukën 'Ibu kushiira an naíkëñun me unio a kan, ²³'ën kana uisa min ñubi bikin ñuman chamarabi bianan, anúnmi tsitëkërekikë abi anun 'ën taxaka tükërekati bitsiman, mixmi uínsaranbi min ismina 'ë ñuñuira 'imian kixax kitima kupín. ²⁴'Ën kana añu ñubi 'ënan 'iti bitsiman, usa 'ain ka 'ëx abë kuankë unikama atun pikë ax kuni 'ásabi 'iti 'ikën. Usa 'ain ka ax 'ëbë kuankë unikama Aner, Escol 'imainun Manré, akaman ainan 'inun ñu biti 'ikën, ësakin ka Abramnën Sodomanu 'ikë 'apu kakëxa.

15

Nukën 'Ibu Diosan Abram achúshi ain bëchikë 'inánxun ka bana

¹Ënë ñukama 'atankëxa 'inúkë 'ain ka Nukën 'Ibun Abram namákin iskësokian isia kakëxa:

—Kamina rakuétima 'ain Abram, 'ëx kana an mi bërúankë a 'ain. Min biti ñu ax ka chaiira 'inuxun 'aia. ²³'Aínbi ka Abramnën kakëxa:

—'Ën 'Ibu 'imainun 'ën Dios, çuisa karana minmi ñu 'inánkëxun, ñankáishibi bixun 'ati 'ain, minbi kamina 'ëx kana achúshi bëchikëñumabi 'ai kixun 'unanin minbi kamina achúshi bëchikëbi 'ë 'inankëma 'ain? Usa 'ain ka kamabi 'ën ñukama an biti Eliézer Damasconu 'ikë uni 'ën kaniokë, an 'ëx ñukëbëtan 'ën kasuania ñukama biti 'ikën. ⁴Ësokin kakëxun ka Nukën 'Ibun kakëxa:

—Ësakin min bëchikëñëmbi ka mix ñukëbëtan min ñukamabi biti 'ikën, bëtsi unin ka min ñu bitima 'ikën.

⁵Usokin katankëxun ka Nukën 'Ibun Abram ëman, buánxun ësokin kakëxa:

—Upiokin ka naí manáma 'ispakama is, iskin kamina min tupuntisa 'ikë tupunti 'ain. Usaribi ka min rëbúnkinëx tupuntisamaira 'itsaira 'iti 'ikë kixun kakëxa.

⁶Usakian kakëxun ka Abramnën usa ka asérami Nukën 'Ibu 'ikë kixun sinánkëxa, sinánkëbë ka ax 'ëx kikësabiokin ka 'aia kixun ami sinánkëxa.

⁷Ësakinribi ka kakëxa:

—'Ëx kana min 'Ibu 'ain; usa 'ixun kana 'ën mi Ur kakë me anua caldeo unibu tsókë anua chikiankën, ënë me xëñibua 'ainbi minanbi 'inun 'inánuxun.

⁸—Kakëxunbi, ka Abramnën ësokin kakëxa, 'ën 'Ibu 'imainun 'ën Dios çuisakin karana asérami ka 'ënan ënë me 'ikë kixun 'ën 'unánti 'ain? —kixun ka Abramnën kakëxa.

⁹'Imainun ka Nukën 'Ibu Diosan kakëxa:

—'Ë kamina vaca xanu bërí kanikë achúshi bëxúnti 'ain, bëanan kamina achúshi cabra 'imainun achúshi carnero, rabé 'imainun achúshi baritiañu kaísun bëti 'ain, achúshi achúshi 'imainun kamina ñumakuru bërí kanikë achúshiribi bëanan rabëtax nikë numakuru bëti 'ain.

¹⁰Usakian kakëxun ka Abramnën a ñuinakama Dios bëxúankëxa, bëxun ka panarábë okin tukaxun amo rabëbi bëtsi bëmánon bukiánkëxa; 'anan ka ñuina pëchiñu rabé a tukakinma usabi nankëxa. ¹¹Usakin 'atankëxuan bukiánbi ka an bamakë ñuina pikë xëtékama ñuinanën nami pikatsi kixun manánux ubakëxa, ubax anu këñubutia ka Abramnën 'ibiankëxa.

¹²Usakian a ñukama 'akëbëa ñantabuan ka a imé Abram 'aimai rëti 'uxakëxa. Usai 'uxkëñkëbi ka achúshi chaiira bëánkibukë an bëararákëxa usakin 'akëx ka 'aisamairai rakuëakëxa. ¹³Usai rakuëtia ka Nukën 'Ibun kakëxa:

—Min kamina 'unánti 'ain, min rëbúnkikamax ka aín menu tsótima bëtsi menu tsónuxun 'aia, 'imainun ka anuxun 'aisamaira okin ñumëmikë 'inuxun 'aia, 'imainun ka 'aisamaira okin 'atima okë 'iti 'ikën, cuatrocientos baritia sënëntamainun. ¹⁴'Aínbi kana 'ënribi a ëmanu 'ikë unikama an atu bëtsi bëtsi okin tëmëramikë aribi 'atima okin tëraminuxun 'ain, usakin 'akë 'ain ka min rëbúnki kamax 'aisamaira ñuñu 'aish chikinuxun 'aia. ¹⁵Mix kamina 'itsa baritia tsóti kuëñnuxun 'ain, usai 'itankëx kamina xëñira 'aish ñuti 'ain, ñutankëx kamina min rara kamabë timéti kuantu 'ain. ¹⁶Usai cuatrocientos baritia tsótankëx ka min bëchikëñëbë bëchikë min xuta aín bëchikëñëbë bëchikë akamax ka min rëbúnki 'aish amiribishi ënë menu utëkëñuxun 'aia, usa 'ainbi ka anun 'ën amorreo unikama aín 'ucha kupín 'atima oti nëtë 'isama pain 'ikën.

¹⁷Usai ñantabukë a imé ka Abramnën isakëxa, achúshi ñute chaiira xanuxun me 'akë usa anuaxa 'aisamaira 'kuin chikitia isanan ka achúshi tsi rëkirukësa axa ñuina nami tukapaxun nankë nëbëtsinën inutia isakëxa. ¹⁸Usa 'ain ka a nëtëñbi Nukën 'Ibun Abrambëtan achúshi ñu 'akin kakëxa:

—Ënë mekama kana min rëbúnkikama 'inánti 'ain, Egipto bakamiyaxa ukë me anuax 'imainun baka chaiira Eufrates kakë anu sënëñbi kana 'inánti 'ain. ¹⁹Ax ka quenitakaman me 'ikën, 'imainun ka quenizítakama, cadmoneokama, ²⁰hititakama, ferezeokama, refaítakaman me, ²¹amorreoakama, cananeokama, gergeseokama 'imainun jebuseokama ënë unikaman me kana mi 'inánti 'ain.

16

Abramnën aín ñu mëëmikë xanu Agarmi bëchia

¹Sarai an ka aín bënë Abram tuaxunkëma pain 'iakëxa, usa 'ainbi ka achúshi xanu Agar kakë egipciana an ñu 'axúnti bëkë 'iakëxa. ²Usa 'ain ka aín xanu Sarainën Abram kakëxa:

—Ka kuat, Nukén 'Ibun ka 'ëx tuáñu 'iti kuëñnima, usa 'ain kamina an nu ñu 'axunké xanu Agar abé 'iti 'ain, usa 'ain sapí ka an tuakëx aín tuákama ax 'ën tuása 'iti 'ikén. Èsokian kakëxun ka Abramnén aín xanu Sarai asábi ka kixun kakëxa.

³Usakin katankëxun ka Sarainén an ñu 'axunké egipcia xanu Agar a bêtankëxun Abram aín xanu 'inun 'inánkëxa, usakin ka mapai rabé bari Canaán menu tsóké 'ixun 'akëxa. ⁴Usa 'ain ka Abram an ñu 'axunké xanu Agar abé 'iakëxa, usai 'iax ka tuuakëxa; 'aínbi ka tukin tankin Sarai an ñu mëmiké a istisamatani ami nishakëxa. ⁵Usai ami nishia 'unánkin ka Sarainén aín bënë Abram kakëxa:

—j'Min 'ucha kupí ka Agarnén 'ë 'atima okin isia! 'Ènbi kana min xanua 'inun mi 'inan, usa 'aínbi ka bérí achúshi tuáñu 'ikuani 'ësamaira 'isatania. Usa 'ain ka Nukén 'Ibun kiti 'ikén uix kara 'uchaxa kixun nu kati 'ikén. ⁶Kia ka Abramnén kakëxa:

—Ka kuat, an mi ñu 'axunké xanu ax ka min mëkënu 'ikén; usa 'ain kamina uisakin kamarina 'aisatani usokin min 'ati 'ain.

Usakian kakëxun ka Sarainén amixuatani nishkin an ñu 'axunké xanu Agar 'itsaira 'atimokëxa, 'atimokëx ka Agar abákëxa. ⁷Abáké ka Nukén 'Ibun ángel achúshinén anu uni 'ikéma menuxun mërakëxa, ax ka aín rëbumi kakin anéké me anu kuantí bai rapasu 'umpax upíra 'iké anu 'iakëxa, ⁸anua mërakin ka ñukákëxa:

—Agar, mix kamina Sarainén ñu mëëmiké aín, çuinuax kaina aín, 'imainun kaina uinu kuanin?

—'Èx kana an 'ë ñumëmiké xanu Sarai anuax abatin —kixun ka an kakëxa. ⁹Usokian kakëxun ka Nukén 'Ibun ángelnén èsokin kakëxa:

—Kamina amiribishi kuantékëti 'ain ami ñu mëëxunké xanu anubi kuanxun, kamina an mi kakësabiokin kamabi ñu mëëxunti 'ain.

¹⁰Katankëxun ka Nukén 'Ibun ángelnén èsokinribi kakëxa:

Min rëbúnkinëx ka 'aisamaira 'inun 'uakamé 'ëoti 'ikén, usa 'iké ka uínbi tupuntima 'ikén.

¹¹A mi tuuké ènëx ka achúshi bëbu tuá 'ikén,

usa 'ain kamina bakëntankëxun Ismael kakin anëti 'ain,

Nukén 'Ibun ka mix tëmërai uin kara 'ë 'akinti 'iké kíax nuibakati nitsia isaxa.

¹²Min tuakëx ka bana kuakëma 'aish achúshi burro raékëmasa 'inuxun 'aia;

usa 'aish ka kamabi unimi nishti 'ikén, 'imainun ka kamabi uníxribi ami nishti 'ikén;

usa 'aínbi ka aín aintsikaman 'ura xuisa tankëxi atubëbi 'iti 'ikén.

¹³Usa 'ain ka Agar Nukén 'Ibubé banatankëx abi kiakëxa, kikin anëkin ka Diosan ka 'ë isia kikin anëakëxa, usa 'ain kana bëríbi Diosan 'ë iskëxbi ñukëma pain tsoti 'ain.

¹⁴Usa 'ain ka anua 'umpax upíra 'iké kini ax èsokin anéké 'ikén: 'Umpax upíra ñutima oi tsóké an 'ë iské ainan ka a 'umpax 'ikén. Ax ka Cadés 'imainun Béréd kaké ëma an nëbëtsi okin bëaraké 'iakëxa.

¹⁵Usakian ángelnén kakëx ka Agar amiribishi an ñu mëëmiké xanu Sarai anu kuantëankëxa, kuantankëx ka anuax Agar aín rëkuén tuá bakéankëxa, bakënké ka Abramnén aín bëchiké Ismael kakin anëakëxa. ¹⁶Abram ochenta 'imainun seis baritiañu 'ain ka aín bëchiké Ismael bakéankëxa.

17

Nukén 'Ibu Diosan abé mëñionanti sinánxun Abram 'unántiorakanun kixun ká

¹Usa 'ain ka Abram axa noventa 'imainun nueve baritiañu 'iké, Nukén 'Ibun amiribishi ami mératékënkín èsokin kakëxa:

—'Èx kana min 'Ibu Dios kamabi kushiñuira a 'ain, usa 'ain kamina 'ëx kuëñnkësabi 'oishi tsóanan 'ëx kikësabiokin kamabi ñu 'ati 'ain. ²'imainun kana 'ën achúshi ñu mibëtan 'ati 'ain: 'anan kana 'ën min rëbúnkinëxa 'aisamaira 'i 'uakamé 'ëonun 'imiti 'ain, kixun ka Nukén 'Ibu Diosan kakëxa. ³Usakian Nukén 'Ibu Diosan kakëx ka Abram rantin puruni aín bëmánanén me tikai tsóbuakëxa usai 'iaka kakëxa:

⁴—Èñë ñu kana mibëtan 'ain kamina kuati 'ain: Mix kamina 'aisamaira bëtsi bëtsi ëmanu 'iké unikaman rara 'inuxun 'ain, ⁵'imainun kamina bërí Abram kakin anéké 'itima 'ain. Usa 'ain ka min ané bërí 'ia Abraham, 'ën kana mi bëtsi bëtsi ëmanu 'iké unikaman rara 'iminuxun 'ain. ⁶'Èn kana min rëbúnkinëxa 'aisamaira 'inun 'iminuxun 'ain; min rëbúnki rafrinëx ka 'apu bëtsi bëtsi ëmanu 'inuxun 'aia. ⁷'Èn kana achúshi ñu

mibétan 'ain 'imainun kana min rëbúnki kamabétanribi 'anuxun 'ain, usa 'ain kana 'ëx min Dios xëñibua 'aínbi 'iti 'ain, 'ianan kana atun Diosribi 'inuxun 'ain. ⁸ Mi 'imainun min rëbúnkikama kana kamabi Canaán me anumi bërí tsókë ènë 'inánti 'ain, ax ka min rëbúnki kamaxa xëñibua 'aínbi anu tsóti 'ikë 'imainun kana 'ëx atun Dios 'iti 'ain.

⁹ Katankëxun ka ësokinribi, Nukën 'Ibu Diosan Abraham kakëxa:

—'Aínbi kamina min, achúshi ñu 'ën mibétan 'akë ax kikësabiokin 'ati 'ain, 'imainun ka kamabi min rëbúnki kamanribi ax kikësaiibi 'iti 'ikën. ¹⁰ Ènëx ka mitsubétan 'ën 'akë achúshi ñu 'ikën, usa 'ain ka min rëbúnki kamanribi 'ëx kikësokinbi 'ati 'ikën: usa 'ain ka kamabi unikama mitsubë 'ikë atux aín nëtokë ñu rëbu tëai 'unantiorakakë 'iti 'ikën.

¹¹ 'Unántiorakakin kamina aín nëtokë ñu rëbu aín maxaka 'ikë a tëati 'ain, ènëx ka 'ën mibétan 'akë achúshi ñu a 'unánti 'ikën, ësokin 'akin kamina 'unánti 'ain nun kananuna achúshi ñu 'a kixun. ¹² Bërimi ësokin 'akë ènuxun, kamina kamabi uni mix abë 'ikë unikaman bëchikënëxa bëbu tuá bakënia mapai achúshi 'imainun rabé 'imainun achúshi nëtë 'ikëbétan aín nëtokë ñu rëbu aín maxaka tëati 'ain, min ñu mëëxunkë uni 'imainun min kuríkinënbimi bëtsi menua marukë bëtsi unibi ka aín nëtokë ñu rëbu tëakë 'iti 'ikën.

¹³ 'Èx kikësabiokin kamina 'unánti okin bëtsi 'akësa 'akësaribi okin aín nëtokë ñu maxaka 'ën mi kakësabiokin 'ati 'ain. Usakinmi 'ën mibétan 'akë achúshi ñu ax ka mitsun naminu 'unántiokë 'iti 'ikën, usa 'ain ka mitsun 'ëbétan achúshi ñu 'akë ax kënëútimoi 'iti 'ikën.

¹⁴ 'Aínbi ka uix kara 'unántiorakaisama tania ax mitsunua chikínkë 'iti 'ikën, 'ën achúshi ñu 'akë a bana kikësokin 'aisama tankë kupí.

¹⁵ Usakin katankëxun ka Nukën 'Ibu Diosan ësokinribi Abraham kakëxa:

—Bëri ka min xanu ax Sarai kakin anëké 'itima 'ikën. Aín anë ka bërí Sara kakin anëké 'iti 'ikën. ¹⁶ 'Èn kana upfokin sinánxunin, usa 'ain kana achúshi tuá mi 'axúnun 'imiti 'ain. 'Èn upfokin sinánxunkëx ka kamabi menu 'ikë unikama aín rëbúnki 'iti 'ikën. 'Imainun ka aín rëbúnkinëx kamabi menu 'ikë unikaman 'apu 'inuxun 'aia, kixun ka Nukën 'Ibu Diosan kakëxa.

¹⁷ Usakin Nukën 'Ibu Diosan kakëx ka Abraham rantipuruni memi bëtiki tsóbuti, ësokin sinani kuaiakëxa: ¿Achúshi unin kara cien baritiañu 'ixun bëchiti 'ik? ¿'Imainun kara Saran noventa baritiañu 'ixun achúshi tuá 'ati 'ik? Èsakin ka Abrahamnën sinánkëxa.

¹⁸ Usakin sinánkin ka Nukën 'Ibu Dios kakëxa:

—¡Usa 'ain sapi ka, Ismaelnën rëbúnkikama atux upitax tsóti 'ikën!

¹⁹ Kakëxun ka Nukën 'Ibu Diosan kakëxa:

—'Èn mi kakë ax ka ësakin mi kakë 'iixa min xanu Sara ax ka achúshi bëbu tuá bakënti 'ikën, bakënia kamina min a tuá Isaac kakin anëti 'ain. Abétan kana 'ën achúshi ñu asérabi 'ati 'ain, ax ka xëñibua 'aínbia sinánun aín rëbúnki kamabétan 'akë 'iti 'ikën. ²⁰ Èsokin katankëxun ka aín bëchikë Ismael ñuikinribi ësakin kakëxa, 'ën kana min bana kuan, usa 'ain kana upfokin sinánxunuxun 'ain; 'imainun kana 'aisamaira aín bëchikë 'inun 'imiti 'ain usa 'ain ka aín rëbúnkinëx 'uakamë 'ëoti 'ikën. 'Imainun ka Ismael ax mapai rabé 'imainun rabé 'apukaman kushiira aín papa 'iti 'ikën, 'imainun kana an achúshi ëma chaiira cha 'anun 'amiti 'ain. ²¹ 'Aínbi ka 'ën achúshi ñu mibétan 'akë ax min bëchikë Isaac min xanu Sara ènuax achúshi baritia 'ikëbë anun 'iti nëtë 'ikëbë bakënkëbë 'ën 'akë ñu ax anubi 'iti 'ikën. ²² Usai abë banatankëxun Abraham ëbiani ka Nukën 'Ibu Dios anuax kuankëxa.

²³ Usai Nukën 'Ibu Dios abë banatankëx sënënkiani kuankë 'ain ka a nëtëñbi Abrahamnën aín bëchikë Ismael, aín nëtokë ñu maxaka tëakin 'unántiokëxa, 'anan ka kamabi unikama an ñu mëëxunkë aín xubunuaxa bakënkë akama 'imainun aín kuríkinënbia marukë. Unikama aribi unántiokin aín nëtokë ñu rëbu tëaxuankëxa. Usakin 'akin ka kamabi uni abëa 'ikë atun xubunu 'ixuan an ñu mëëxunkë akamaribi aín nëtokë ñu maxaka tëaxunkin 'unántiokëxa, Nukën 'Ibu Diosan usakin 'anun kakësabiokin ka 'akëxa. ²⁴⁻²⁵ A nëtëkaman usokin 'ai ka Abraham ax noventa 'imainun nueve baritiañu 'iakëxa, 'imainun ka aín bëchikë Ismael ax bërí kani trece baritiañu 'iakëxa, a nëtëñ ka aín nëtokë ñu maxaka 'unántiokin tëakë 'iakëxa. ²⁶ A nëtëñbika Abraham 'imainun aín bëchikë Ismaelnëx usai 'itia kakë, usaibi 'iakëxa usa 'aish ka a nëtëñbi aín nëtokë ñu maxaka tëai 'unántiorakakëxa, ²⁷ usai 'ikin ka Abrahamnën kamabi unikama abë 'ikë 'imainun aín xubunuxua an ñu mëëxunkë unikama a këñun aín xubunuaxa bakënkë 'imainun bëtsi menua aín kuríkinënbia marukë akamabi 'akëxa.

Nukën 'Ibu Diosan achúshi béchikë 'inánuxun Abraham ká

¹ Usa 'ain ka Nukën 'Ibu Abrahammi anua Mamré kakë uni aín me ni 'ikë anuax mërakëxa, mërmainun ka Abraham bari xamaruti 'urama 'ain aín chupa kèxtú xubusa okin 'akë aín xëkuë rapasu, tsókë 'iakëxa. ² Tsóxunbi ka Abrahamnën rabé 'imainun achúshi uni a bétánain nikë isakëxa. Isi bënëtishi nirukin bitsi ka aín bëmánanën me tikatankëx, ³ nirukin ka kakëxa:

—'Ën kana mi kain kamina bënëkiani kuantima 'ain 'ën 'ibu. ⁴ Mitsux mi kuëenkëbëtan kana 'ën 'umpax bëxunun kati 'ain, anun tachukatankëxmi in tupéonkë témú chukúmashi tantikanun. ⁵ Bëri kamina 'unanin uinu kara an mi 'akinti 'ia kixun, usa 'ain kana mitsun piti bëxúnti 'ain, bëia pitankëx kamina pibiani kuantu 'ain.

Ësokin kakëxun, ka a unikaman —asabika kananuna kaínti 'ain —kixun atun kakëxa. ⁶ Usakian kakëx ka Abraham aín chupa kèxtú xubusa okían 'akë anu atsiánkëxa atsiínkin ka Sara kakëxa:

—jBënëkinshi! Kamina trigo putuakë upíra veinte kilo bitankëxun pán 'ati 'ain. ⁷ Usakin aín xanu kabiani ka Abraham abákiani anua aín vaca 'ikë anu, anua ka vaca bëri kanikë kaískin bitankëxun aín uni achúshi 'inánkëxa, 'inánkëxun ka an bënëkinshi piti 'akëxa. ⁸ Usakian vaca bëna piti 'amainun ka Abrahamnën vaca xuma mëtuakin 'akë a 'imainun aín xuma aribi kara 'ati 'ikë kixun ñukákëxa, usakian atun pimainun ka a 'uramaxun añu ñuribi kara kuëënia aribi 'inánuxun kaíankëxa, kainkëxun ka i achúshi nikë témúxun piakëxa.

⁹ Usakin pitankëx sënëkin ka a isia kuankë unikama achúshinën Abraham ñukákëxa:

—jUinu kara min xanu Sara 'ik? Kakëxun ka kakëxa ka —anu 'ëx 'ikë chupa kèxtú xubusa okin 'akë anu 'ikën —kixun ka kakëxa.

¹⁰ Usakian kakëxun ka a isia ukë uni achúshinën kakëxa:

—Mi istékëni kana bëtsi bari 'ikëbë utékënti 'ain 'imainun ka min xanu Sara ax achúshi tuáñu 'iti 'ikën. Usakian kaia ka Saran kamabi banakama kuakëxa, ax anu 'ikë aín xubu xëkuë 'urama anuaxa banaia. ¹¹ Usa 'ainbi ka Abraham ax uni apan kaniakëké 'imainun ka aín xanu Sara axribi xanu apan kaniakëké 'iakëxa usa 'aish ka Sara bërámabi aín pëi machakë sënënkë 'iakëxa. ¹² Usa 'ain ka Saran a ñuia kia kuati aín kuaikë a tënëibi kuëpunchinibi kuëmumëkin tënëakëxa: ¿Uisax karana 'ëx usai 'iti 'ain? 'ën bënë 'imainun 'ëx kana bëri kaniakëké apan 'ain.

¹³ Usai 'ia 'unánkin ka Nukën 'Ibun Abraham kakëxa:

—¿Uisa kupín kara Sara kuain? ¿an kara xënira 'aish kana tuáñu 'iti 'ain kixun sinanimin? ¹⁴ ¿Nukën 'Ibun 'akasmati ñu kara 'aíma 'ik? bëtsi bari 'irukëbë kana 'ëx mi istékëni uti 'ain, 'imainun ka Sara achúshi tuáñu 'iti 'ikën kixun ka kakëxa. ¹⁵ Èsai kia kuati ka Sara rakuéti 'ëx kana kuaikëma 'ain ki ax kusatankëxa: Usa 'ain ka èsai kiakëxa:

—'Ëx kana kuaikëma 'ain. 'Ainbi ka Nukën 'Ibun kakëxa:

—'Ën kana mix kuaia isan.

Abrahamnën Sodoma kakë ëma kupín Nukën 'Ibu Dios ñuká

¹⁶ Usa 'ain ka a isia kuankë unikama ax nirukiani kuani Sodoma kakë ami kikiani kuankëxa. Kuankëbë ka Abrahamnën buánxun xuti axribi kuankëxa. ¹⁷ Usa 'ain ka Nukën 'Ibun sinánkëxa: “Kana Abraham kati 'ain añu karana 'ai kuani kixun, ¹⁸ ax ka kamabi unin chaitiokë 'aish achúshi ëma chaiira 'imainun kushiira 'iti 'ikën. 'Ën kana a kupín kamabi menu 'ikë ëmakamanu 'ikë unikama upókin sinánxunti 'ai kixun kana kan. ¹⁹ 'Ën kana mi kaísan usa 'ain kamina min béchikëkama 'inánan, min rëbúnkikama mi 'unánmikë bana upókin kuakin 'unánkin uinu 'ikëx kara 'aisa 'imainun upí 'ikë a 'ati 'ikën, usakin 'akëbëtan kana 'ën usakin 'axunuxun kakë usakinbi 'axúnti 'ain.” ²⁰ Èsakin ka Nukën 'Ibun kakëxa:

—Èsai ka Sodoma 'imainun Gomorra ëmanu 'ikë unikama ñui uni kia, atux 'atima ñuira 'ai 'uchakë, ax ka 'ucha chaiira 'ikën, ²¹ usa 'ain kana bëri anu kuantu 'ain, aséribi kana atun 'ucha chaiira 'imainun 'atimañuira 'aia kixuan ñuia kuan. Usa 'ain kana aséribi kara unin ñuia kuakë ax usa 'ikë 'unánti 'ain.

²² Usakin kabiani ka a isia uké uni rabé ax Sodoma éma isi anuax kuankéxa, kuan-tamainun ka Abraham anu pain Nukén 'Ibubé bérúakéxa. ²³ Usa 'ain ka a 'urama okín Abrahamnén Nukén 'Ibu Dios ñukákéxa:

—¿Karamina uni 'uchañu kéñun uni 'uchañumakama 'atima okín kéñuti 'ain? ²⁴ A émanu ka cincuenta uni ñu 'atima 'ai 'uchakéma 'iti 'ikén. Usa 'ain kaina, ¿a émanu 'iké unikama kéñutima kupin a cincuenta unikama énti 'ain? ²⁵ ¡Min usokin uni 'uchañuma kéñun uni 'uchañukama, 'akin kamina a rabétaxbi 'uchakésa 'iké 'ati 'ain! ¡Usakin 'axuma ka at! Mix kamina 'apu 'aish kamabi kushiñu 'ain kamabi menu, ¿usa 'ixunmi usakin ñu 'aké ax kara minan asabi 'iti 'it? ²⁶ Usa 'ain ka Nukén 'Ibun kakéxa:

—Anua cincuenta uni 'uchañuma mërakin kana Sodoma émanu tsóké unikama kéñu-tima 'ain. ²⁷ Usakian kakéxun ka Abrahamnén amiribishi katékéankéxa:

—'En ésokin mi kakéxun kamina 'é uisabi otima 'ain, mix kamina Nukén 'Ibu Dios 'imainun kana 'éx achúshi unishi 'ain; ²⁸ 'aínbi kara mapai achúshi uni ñu 'atima 'akéma anua cincuenta uni 'iti pishinti 'ikén. ¿Mapai achúshi unikama ñu 'atima 'akéñuma 'ain kaina éma a kéñuti 'ain?

Kakéxun ka Nukén 'Ibu kakéxa:

—'En cuarenta 'imainun cinco 'uchañuma uni mërakin, kana a éma 'atimokin kéñutima 'ain. ²⁹ Katankéxun ka —Amiribishi katékéankéxa, anu sapi ka cuarenta uni ñu 'atima 'akéma 'iti 'ikén —kia ka Abrahamnén kakéxa.

Kakéx ka —cuarenta a kupín kana a émanu 'iké unikama kéñutima 'ain —kixun Nukén 'Ibu kakéxa. ³⁰ 'Aínbi ka Abrahamnén amiribishi katékéankéxa:

—'En kana amiribishi mi kain usa 'ain kamina 'en mi katékéankéx 'émi nishtima 'ain, 'aínbi sapi kamina treinta unishi mërati 'ain. Ésokian kakéxun ka Nukén 'Ibun katékéankéxa:

—Anua treinta, uni 'uchañuma mërakin kana a émanu 'iké unikama kéñutima 'ain.

³¹ Usaia kia ka Abrahamnén amiribishi katékéankéxa:

—'En 'Ibu, 'en kana ésokin kati 'ikémabi mi kain, ¿uisa kara veinte uni 'uchañumami anua mërakébé 'iti 'ik? Kixuan ñukákéxun ka Nukén 'Ibun kakéxa:

—'En anua veinte uni mërakin kana a éma kéñutima 'ain. ³² Kia ka énkima Abrahamnén amiribishi katékéankéxa:

—'En kana ésokin mi kain 'en 'Ibu, 'aínbi kamina mix 'émi nishtima 'ain, 'aínbi kana mi katékéankéxuma éné banaishi mi kain: ¿añu karamina anua diez uni 'uchañuma atu mërakin 'ati 'ain?

Kakéxun ka Nukén 'Ibun kakéxa:

—Anua diez uni 'uchañuma mërakin kana a éma kéñutima 'ain.

³³ Ésai pain Abrahamé banatankéx ka Nukén 'Ibu, anuax kuankéxa; ax kuankébé ka Abraham axribi aín 'iti chupa kéxtú 'aké anu utékéankéxa.

19

Nukén 'Ibun Sodoma 'imainun Gomorra éma kéñua bana

¹ Bari kuabúkébé ka Sodoma kaké émanu ángel rabé bëbakéxa. Anu bëbakiania kuania ka Lotnén anun émanu atsínti xékuénu tanti tsóxun isakéxa, ax ka anua uni timéké 'iakéxa. Anu tsótánbia aia ka iskin nirukiani kuanxun ka biakéxa, bitsi aín bémánanén memi bëtikikin, ² ka kakéxa:

—'En kana mitsu kain, pëkarakébé kuanux karamina 'en xubunu tanti kuantima 'ain. Anu kamina tachukatankéx tantiti 'ain, anuax kamina pëkarakéma 'aínshi kuantí 'ain.

'Aínbi ka atun kakéxa:

—Asabi ka 'aishbi kanaanuna 'ima. Xubu éman énuhi kanaanuna nu rabé 'uxti 'ain.

³ Kixun kakéxunbi ka, Lotnén amiribishi katékéankéxa usama ka kamina kuantima 'ain usakian 'uran kakéxun ka a rabétan aín xubunu abé kuantí sinánkéxa. Usakin kabiani kuantankéx aín xubunu nukuxun ka Lotnén piti 'itsa 'anan pánribi anun chamiti ñu kéñuma 'axun a isia kuanké unikama a pikiankéxa.

⁴ Ax 'uxkémapan 'aínbi ka a émanu 'iké unikaman kamabi Sodomanu 'iké unikaman aín xubu bëararaké 'iakéxa, anu ka uni apan 'imainun bënë unikamaribi 'iakéxa, ⁵ usai 'ikin ka munuma sharati kushin banakin Lot kakéxa:

—¿Uinu kara mibëa ënë ñantan min xubunu ukë uni rabé ax 'ik? ¡Kamina chikínti 'ain! ¡Atubë kananuna 'isatanin ënë ímë kamina nu bëxúnti 'ain! ⁶Usai sharati kikëbë ka Lot atu kai chikíkin, ka aín xubu xëputi xëpúakëxa, anun uni atsintisama okin, ⁷usokin xëpukin ka atu kakëxa:

—'Ë 'urama 'ikë unikaman ñu 'atimairamina 'akani kamina bërúankakanti 'ain. ⁸Ka kuakan 'ëx kana bëchikë xanu rabëñu 'ain ax ka unibë 'ikintankëma 'ikën; usa 'ain kana a rabé mitsun kuënkësokinmi 'anun mitsu 'inánti 'ain, 'aínbi kamina uni rabé ënë uisabi okantima 'ain, atux ka 'ën kuënkëx uaxa usa 'ain. ⁹Ësokian kakëxunbi ka unikaman kakëxa:

—¡Mix amo nirakëanan kamina min xubunu nu atsímíti 'ain! Mix ënu 'ikë uni 'ixun kaina min kuënkësokin nu 'ati 'ain. ¡Bërfi kananuna a unikama 'akima mi 'atima oti 'ain! Usakin kakinshi ka Lot xutunkin aín xëpútinubi rakankin ñatankankëxa, ¹⁰usakian 'akananiabi ka ángel rabé a isia kuankë an aín mëkën mëshpakianxun bikin aín xubunu atsímíakëxa; usakin 'akinshi ka aín xubu xëpúti upíokin xëpúakëxa, ¹¹xëpukinshi ka ángelnën. Ëman bukkë unikama bëxuñu 'imiakëxa. Kamabi uni bënëabukama 'imainun uni apankama axbi ka bëxuñu tikiakëxa. Usai 'ikin anun atsínti xëputi barikasmatakëkë ka atux rikiankëxa. ¹²Usokin 'atankëxun ka a isia kuankë uni rabé an Lot kakëxa:

—¿Min aintsí 'ibukama kara ënë ëmanu 'aíma 'ik? Kamina biti 'ain min bëchikë bëbu, 'imainun xanu min piaka min bëchikë an binuxun katakë uni akama kamina ënë ëmanua chikínbiankin 'ura buánti 'ain, ¹³kixun katankëxun ka ángel rabëtan Lot ësokinribi kakëxa. Nun kananuna ënë ëma añu kara anu axa akama këñunbi këñui uan, usakin 'anun ka nu Nukën 'Ibun xuaxa 'aisamaira unix ka uisa kupín kara ënë ëma Nukën 'Ibun ñu 'atima 'aia iskinbi këñuima kíax kia, usa 'ain kananuna nun bërí ënë ëma këñuin.

¹⁴Usakian kakëx ka Lotnën aín bëchikë binuxun kakë aín piaka 'iti uni rabé barikuankëxa, kuanxun mërakin ka aín piaka 'iti uni a kakëxa:

—¡Bënëti nirukiani ka kuantan Nukën 'Ibun ka ënë ëma këñuti 'ikën!

'Aínbi ka aín piaka 'iti unikaman këmëkin isa Lotnën kaia kixun sinani kuanma 'ikën.

¹⁵Usai 'ión pëkarakuatsínkëbëtan, ka ángel rabëtan Lot katëkëankëxa:

—¡Bënëti kamina! Nirukiani min xanu 'imainun min bëchikë xanu rabé akama bibiani ënë ëma këñükëma 'ainshi bamatisama tani kuantí 'ain. ¹⁶Ësokin kakëxbia bënëti kuaniama ka nuibakín ángel rabëtan Lot, mëñkin biakëxa. Nukën 'Ibun ka 'ain xanu 'imainun aín bëchikë xanu rabé aribi a ëmanua bamatima kupin iémikin chikíankëxa.

¹⁷A ëmanua chikinbi axun ka ángel achúshinën Lot kakëxa:

—¡Bënëti kamina abákiani kuantí 'ain iétisatani! Kuankin kamina kaxú bësukin añu ñubi isima kuantí 'ain, usai 'ikamina nirakëtima kuanshiti 'ain. Kuanshiti kamina matá mekama anu iétisa tani kuantí 'ain. ¹⁸'Aínbi ka ësokin Lotnën kakëxa:

—¡Usama ka 'ën 'Ibu ka kuat, ax ka 'ura 'ikën! ¹⁹Mitsun kamina 'itsaira 'ë 'akian, usa 'ixun kamina 'ë iéñun 'akian, 'aínbi kana 'ëx matán me kamanu kuantima 'ain, anu kuaniabia tsin bikëx kana 'ëx bamati 'ain. ²⁰Ka kuat, ënë 'urama ka achúshi ëma chukúma 'ikën, anu kana abátí 'ain. ¡Anu iéti kuantanun kamina 'ë ënti 'ain, ax ka ëma chukúmara asérabí 'ikën! ²¹Usaia kia ka a uni achúshinën kakëxa:

—'Ën kana minmi 'ë kakëxun kuan usa 'ain kana ami 'ë ñuixunkë ëma chukúma a këñutima 'ain, ²²usa 'ain kamina ¡Bërfí ënuax kuantí 'ain! bënëtishi ka kuantan, mix a ëmanu bëbakëma pain 'ain kana uisa ñubi 'atima 'ain. Usa 'ain ka a ëma Sóar kakin anëakëxa.

²³Kuankëbë pëkarakëbëa bari urukëbë ka Lot 'imainun aín bëchikë xanu akamabë bëbakëxa Sóar kakë ëma chukúmara anu, ²⁴usaía ëmanu bëbakëbëtanshi ka Nukën 'Ibu tsi 'imainun azufre nañua 'ibúmin Sodoma 'imainun Gomorra kakë ëma a këñuakëxa; ²⁵usakin 'akin ka Nukën 'Ibu Diosan ëmanu tsókë unikama, 'imainun kamabi a menu kókë xubi ñu 'apákë ëma 'urama 'ikë akamabi këñuakëxa. ²⁶Usai 'ikëbë kuankinbi kaxú bësukin isíbi ka Lotnën xanu, ax Sodoma 'imainun Gomorra isi kuainakëtishi bamai tashi maxáxa 'inun churishi 'iruakëxa.

²⁷ Usai 'i'ónxa pëkarakëma 'aínshi ka Abraham anuaxa Nukën 'Ibubë banonkë anubi kuantëankëxa; ²⁸ kuantankëx nirakëkin ka Abrahamnën Sodoma 'imainun Gomorra, kakë ëma aubësukia isakëxa, iskin ka kamabi me kuainakëkë amiaxa naë nënkësa 'inun kuin chaiira, chikitia isakëxa. ²⁹ Èsokin ka Nukën 'Ibu Diosan ëma rabé anua Lot 'ikë kënuakëxa, usakin a kënukinbi ka Abrahammi sinánkin aín piaka Lot ashi a ëmanua chikíankëxa.

Moabitaskama 'imainun Amonitakaman chaitiokë kama 'ia ñuikë bana

³⁰ Usakian Nukën 'Ibu Diosan a ëma këñuan ka Lot 'itsaira rakuéti Sóar kakë ëma anu 'isama tankëxa, anu 'iti bari ka aín bëchikë xanu rabé abëbi kuankëxa kuantakëx ka bashikama anu Lot aín bëchikë xanu rabé, abë achúshi kini chaiira xubu namësa mèratankëx anu tsóti bërúakëxa. ³¹ Anu 'ixun ka achúshi nètën, aín bëchikë apanën sinánkëxa uisax karana tuáñu 'iti 'ai kixun sinánxun ka aín xukén 'anáka kakëxa:

—Nun papa ka xënira 'ikën usa 'ain ka ënë menu uni 'aíma 'ikën an nu rabé xanuati ka 'aíma 'ikën, kananuna 'unan kamabi menuxun ka unin xanu bixun bëchia; ³² usa 'ain kananuna nu rabëxun nun bata paë xëamixun paëónti 'ain, usokin 'atankëxun kananuna aín bëchikë 'itánun tuaxunti 'ain. ³³ Usai kitankëxun ka a ñantánbi uvax baka paëokë aín papa xëamixun paëónkëxa; usokin 'atankëx ka aín rëkuén bëchikë ax pain abë 'ikin aín nami 'amiakëxa, usafa abë 'ikëxunbi ka aín papan paënxun táma 'ikën aín rakábukë 'imainun aín nirukëbi. ³⁴ Usai 'i'ónx pëkarakin ka aín xukén apanën, aín 'anáka aribi kakëxa:

—Ka kuat, 'ëx kana nun pabë ënë imé 'i'ón usa 'ain kananuna nu rabëtan mixribimi abë 'inun ënë ñantan amiribishi paëónti 'ain; usakin 'atankëxun kananuna nu rabëxunbi aín bëchikë 'itánun tuaxunti 'ain. ³⁵ Usai kanantankëxun ka a ñantánbi amiribishi uvax baka paëokin 'akë aín 'anákanën aín papa xëamitankëx, abë 'iakëxa; 'aínbi ka Lotnën abë 'ia rakábukë 'imainun aín nirukë abi táma 'ikën. ³⁶ Usai 'itankëx ka Lotnën bëchikë xanu rabé tuakëxa ax ka aín papanbi 'akë 'iakëxa. ³⁷ Aín bëchikë apan aín tuá ka Moab kakin anëké 'iakëxa ax ka Moab unibunën rara 'iakëxa usa 'aish ka bëríbi Moabitas unibu aín rëbúnki 'ikën. ³⁸ 'Imainun ka aín 'anákanënríbi tuakëxa achúshi okin aín anëx ka Bem-amí kakë 'iakëxa ax Bem-amí unibunën rara 'iakëxa usa 'aish ka bëríbi amonita unibu ax aín rëbúnkibi 'ikën.

20

Abraham 'imainun 'apu Abimélec ñui kikë bana

¹ Usa 'ain ka anu pain 'ikë me anuax Abraham Négueb kakë me, ami kikiani kuankëxa, kuantankëx ka Guerar kakë ëma 'imainua Cadés kakë ëman nëbëtsiokë me aín rëbumi 'ikë me anu kuainbëkinishi bëtsi me kamanu tsókë uni 'aish usai 'iakëxa. ² A menuax ka Abraham kiakëxa aín, xanu Sara ñui, ënë xanux ka 'ën xanuma 'ikën, ax ka 'ën chirabakë 'ikën. Kixun a rabëxunbi sinántankëxun ka, 'apu Abimélec paránkëxa, usakin kagikan paránkëxun ka 'apu Guerarnu 'ikë, an Sara aín xanu 'iti bënun kixun uni xuakëxa;

³ 'aínbi ka a imébi 'apu Abimélec namámikin, Nukën 'Ibu Diosan kakëxa: Mix kamina bamati 'ain, xanumi bikë ax ka bënëñu 'ikën. ⁴ Usakin bitankëxbi, abë 'ikëmapan 'ixun ka èsokin kakëxa: 'Èn 'Ibu, ¿min karamina añu ñu 'atima 'akëmbi 'ë bamamiti sinanin?

⁵ Abrahamnënbí ka 'ë kaxa ënë xanux ka 'ën chirabakë 'ikë kax ka kaxa, 'imainun ka xanuxunribi 'ë kaxa ax ka 'ën rarëbakë 'ikën kixun. Usakian kakëxun kana upí 'iisa sinánkin 'ën bian, 'aínbi kana uisabi okëma 'ain. ⁶ Usakian kakëxun ka Nukën 'Ibun Diosan namámikin kakëxa: 'Èn kana upíokin 'unan min kamina ñu 'atima 'akëma 'ixun uisabi okëma 'ain. Usa 'ain kana a 'aimi 'ëmi 'uchanun mi 'amikëma 'ain. ⁷ 'Aínbi kamina bërí, a xanu aín bënë 'inántékënti 'ain, ax ka an Dios kikë bana ñuixunkë 'ikën, usa 'ixun ka an mi 'ë ñukáxunti 'ikën, ñukáxunkëx kamina mix upitax tsóti 'ain; usa 'ain kamina bëríbi a uni aín xanu 'inántékënti 'ain, ami 'inankëbëma ka min xanu 'imainun min xubunu 'ikë unikamaribi këñuti 'ikën.

⁸ Usakin koónkëxa pëkarakëma 'aínshi nirukin ka 'apu Abimélecnën an ñumëmikë unikama kuënxun ñuixuankëxa, kamabi an namákin iskëkama. Usokian ñuixunkëxun kuati ka an ñumëmikë unikama 'itsaira rakuéakëxa. ⁹ Usokin aín unikama aín namákë ñuixuntankëxun ka 'apu Abimélecnën Abraham kuënxun kakëxa:

—¡Ka kuat, usakin ka achúshi unin ñu 'atima 'ikën! ¿Uisakin karana 'ën mi 'atimon, uisa kupín karamina 'ë chaira 'uchamisa tan 'imainun 'ën xubunu 'ikë unikamaribi 'uchamisa tankin 'ë parán? Usakin ka achúshi unin ñu 'atima 'ikën. ¹⁰ ¿Uisokin kaina min 'ëmi sinan? Èsokin ka 'apu Abimélecnën Abrahambë banakin kakëxa, ¹¹ èsokian kakëxun ka Abrahamnën kakëxa:

—'Ën kana ènë menu 'ikë unikaman Nukën 'Ibu Dios kikësama oi 'ikësa sinan, usa 'ixun ka 'ën xanu Sara bikin 'ë 'akánti 'ikë kixun. ¹² Asérabi kana 'ëx kin ax ka 'ën chirabakë 'ikën: ax ka 'ën papan bëtsi xanumi bëchia 'ikën 'ën titami 'akima; usa 'ikë kana 'ën xanu 'iti biakën. ¹³ Usa 'ain ka Nukën 'Ibu Diosan 'ë kakëxa kamina min aintsikamanuax chikiti 'ain, kakëx chikíkin kana 'ën uinu 'ikë èmanu karanuna bëbai, anuax kamina mix unin ñukákëx, ax ka 'ën rarëbakë apan 'ikën kiox kiti 'ain kixun kakën.

¹⁴ Usokian Abrahamnën kakëxun ka 'apu Abimélecnën aín xanu Sara Abraham 'inán-tëkéankëxa. 'Inánkin ka aín 'arakakë ñuina ovejakama, vaca 'imainun an ñu mëëxunti uni 'imainun xanu an ñu 'axúnti akamabi 'inánkëxa, ¹⁵ 'inánkin ka kakëxa:

—Kamina isti 'ain, ènëx ka 'ën me 'ikën; usa 'ain kamina uinu kaina 'isatanin me baritankëx anu tsóti 'ain. ¹⁶ Usokin katankëxun ka aín xanu Sararibi kakëxa:

—'Ën kana min rarëbakë apan 'inainshia mil kuríki, usa 'ain ka mibë 'ikë unikaman 'unánti 'ikën min kamina aín ñu 'aisamabi 'akëma 'ain. Usa 'ain ka uíxbi 'atimati mimi banatima 'ikën. ¹⁷ Usokian kakëxun ka Abrahamnën Nukën 'Ibu Dios ñukáxuanakëxa, ñukáxunkëxun ka Nukën 'Ibu Diosan Abimélec aín xanukëñunbi pëxkuakëxa. Usokin 'anan ka an ñu 'axunkë xanukamaribi tuánun 'imiakëxa, ¹⁸ Nukën 'Ibun ka Sara kupí, kamabi xanukama 'apu Abimélec aín xubunu 'ikë kamaxa tuánuma 'inun 'imiakëxa Sara aín xubunu buánkë kupí ka usakin Nukën 'Ibu Diosan 'akëxa.

21

Abrahamnën bëchikë Isaac bakéan

¹ Usa 'ain ka ax kikësabi oia 'inun Sara Nukën 'Ibun bérúankëxa, usokëx ka ax kikësabi oi 'iakëxa, ² usa 'ain ka ax tutankëxun achúshi tuá, Abraham 'axuankëxa, usa 'ain ka kaniakëké 'ixunbi Abraham tuaxuankëxa, a tuakëx ka Nukën 'Ibu Diosan anun bakénti nëtë nankë sënënkëbë bakéankëxa. ³ Usai bakënkë ka Abrahamnën aín bëchikë Saramia 'akë tuá a Isaac kakin anëakëxa; (Isaac kikë bana ax hebreo banan kuaii ka kikë bana 'ikën) ⁴ 'imainun ka Abrahamnën aín bëchikë bakënkë mapai achúshi 'imainun rabé 'imainun achúshi nëtë 'ikëbëtan aín nëtokë ñu maxaka tëakëxa, Nukën 'Ibu Diosan usokin 'anun kakësabiokin. ⁵ A nëtë kaman Abraham cien baritiañu 'ain ka aín bëchikë Isaac bakéankëxa. ⁶ Usai 'itankëxun ka Saran sinánkëxa: Nukën 'Ibu Diosan ka 'ë kuënmikin kuamíaxa, usa 'ain ka kamabi unin 'unánti 'ikën, 'ëx kana achúshi tuáñu 'ai kixun 'unáni ka kuëñi 'ëbë kuaiti 'ikën. ⁷ ¿Uin kara Abraham 'ën kana achúshi tuá 'axúnti 'ai kixun kakë 'itsíanx? Usa 'ainbi kana 'ën achúshi tuá 'axuan axa uni apan 'ikëbi.

Abrahamnën Agarkëñun aín bëchikë Ismael aín xubunua chikían ñuikë bana

⁸ Usa 'ain ka Isaac kanikëbëtan a nëtëan xuma ènti a nëtë sënënkëbëtan kamabi aín, unikamabë timéxun achúshi fiesta cha Abrahamnën 'axuankëxa. ⁹ 'Aínbi ka Saran Agar egípcia xanu an Abraham 'axunkë tuá an Isaac ami kuaiquin usania isakëxa. ¹⁰ Usai 'ia isbiani kuanxun ka Abraham aín xanu Saran kakëxa: ¡An nu ñu 'axunkë xanu ax ka aín tuá buani ènuax chikiti 'ikën! 'Ën tuá Isaac an ka nun bamakin kasunania an nun ñu 'axunkë xanu aín tuábëtan ñu bitima 'ikën. ¹¹ Èsokian aín xanun kakësha ka Abrahamnën anun paëkin 'itsaira sinánkëxa, uisa kupín karana 'ën bëchikë 'ën xubunua chikínti 'ai kixun 'itsaira masá sinánkëxa. ¹² Usai ia iskin ka Nukën 'Ibu Diosan kakëxa: Kamina 'itsaira masá nuitutima 'ain min bëchikë 'imainun an mi ñu 'axunkë xanu kupín. Kamabi ñu min xanu Saran mi kakë kamina 'ati 'ain, min rëbúnikamax ka 'ën mi kakësabi oi min bëchikë Isaac aín rëbúnti 'iti 'ikën. ¹³ 'Imainun ka an ñu 'axunkë xanu aín tuá, aribi ñuikin èsokin kakëxa: 'Ën kana aín rëbúnkínëxa achúshi èma chaira 'inun 'imíti 'ain ax ka min bëchikëbi 'ikë usa 'ain.

¹⁴ Usokin konkë a pëkarakëma 'ainshi ka Abrahamnën an ñu 'axunkë xanu Agar aín xubunuax kuantanun xukin pán 'imainun aín piti 'inánan achúshi ñu xaká burasa okin 'akë ami aín 'umpax 'inánkëxa; 'inánkin ka aín kaxunu kañumiakëxa, usakin

'inántankëxun ka aín bëchikë Ismael kuantanun kixun aín titakëñun xuakëxa. Xukëx ka uimi kara kuanti 'ikë kixun 'unánimabi anu uni 'ikëma me aukikiani kuantankëx Beerseba au kuankëxa. ¹⁵ Kuankin ka aín 'umpax ñu xakánu buánkë a këñutankëxun a xëati bëtsi 'umpax 'aíma 'ain, ni menuaxbia pëñianakëti kanikë a tëmú aín tuá tsóankëxa, ¹⁶ tsónbiani ka uri tsóti ax kuankëxa, 'ën tuá kana ñuua istima 'ai kixun sinánbiani. 'Uri kuantankëx anu tsóbukinshi ka aín tuá munuma kuënkëni inia kuakëxa.

¹⁷ Usai tuá ax inia ka Nukën 'Ibu Diosan kuakëxa; kuakin ka Nukën 'Ibu Diosan ángelnën naí manámixun Agar kuënkín ësokin kakëxa: ¿Uisai kaina 'ian Agar? Kamina rakuétima 'ain Nukën 'Ibu Diosan ka mi 'imainun min tuá bëunan mëskuti inia kuaxa uinu kara min tuá 'ikën. ¹⁸ Bënëtishi nirukiani, kuanxun kamina min tuá barikin bitankëxun aín mëkënan mëinti 'ain, 'ën kana aín rëbúnkinëxa achúshi ëma cháiira 'inun 'iminuxun 'ain. ¹⁹ Ësokin katankëxun ka Nukën 'Ibu Diosan Agar achúshi 'umpax upíra 'aish nëmin 'inánkëxa usakian 'inánkëxun ka ñuina xaká burasa 'akë, ami ubakakin bitankëxun aín tuá Ismael xëamiakëxa.

²⁰⁻²¹ Usakian Nukën 'Ibu Diosan 'akinkëx ka Ismael anu uni 'ikëma menuax kani Parán kakë anu 'iakëxa, usai kanikin ka uisokin kara kanti 'imainun pian ñuoti 'ikë kixun upfokin 'unánkëxa. Usai kania ka aín titan achúshi xanu Egipto menua bëxun aín xanu 'iti 'inánkëxa.

Abrahamnën sinántëkëntima oi Guearnu 'ikë 'apubë mënionan ñuikë bana

²² Usai 'ikë basirakëma 'aínshi ka 'apu Abimélec Abrahambë banai kuankëxa. Kuankëbë ka aín suntárúnën kushi Ficol, axribi abë kuankëxa. Kuantankëxun ka Abimélecnën Abraham ësokin kakëxa:

—Nun kananuna isan Nukën 'Ibu Diosan ka kamabi añu ñukama karamina 'ai akamabi mi 'akinia. ²³ Usa 'ain kamina, sinanatëkëntima okin Nukën 'Ibu Diosan ismainun, ënë menuax, nukamabë 'atimonantima 'ain, 'imainun kamina 'ën bëchikëkama 'imainun 'ën rëbúnkikamaribi 'ain. Akima kamina sinanatëkënkima 'ën mi 'akësaribi okin 'ëribi 'ati 'ain, 'anan kamina usaribiokin kamabi ënu 'ikë unikama 'ati 'ain, anumi bëri tsókë me ënuxun. ²⁴ Usokin kakëxun ka Abrahamnën kakëxa:

—Nukën 'Ibu Diosan ismainun kana sinanatëkëntima okin mi kain.

²⁵ Usa 'aínbi ka Abrahamnën kuëntankëxun Abimélec anua 'umpax biti kini a ñuikin kakëxa: 'ën kana mi kaisatanin min unikaman ka 'ën anua 'umpax biti kini a 'ë bikuanxa. ²⁶ Usokian kakëxun kuatankëxun ka Abimélecnënribi kakëxa:

—Min kamina 'ë bëramabi kakëma 'ain, usa 'ain kana 'ën bëri 'unanin bërfbi kamina 'ë kain. ²⁷ Usai abë banai sënéntankëxun ka Abrahamnën aín ovejakama 'imainun aín vaca bitankëxun, Abimélec 'inánkëxa; usakin 'inánkinshi ka a nëtënbi sinanatëkëntima okin a rabëxunbi mëñokëxa. ²⁸ Usa 'ain ka Abrahamnën an 'arakakë ñuina mapai achúshi 'imainun rabé oveja bitankëxun raíri këñun nimikinma amo sëtënakëxa, ²⁹ usakin 'aia iskin ka Abimélecnën ñukákëxa:

—¿Uisoti karamina min mapai achúshi 'imainun rabé oveja amo sëténatin? ³⁰ Ësokin ñukákëxun ka Abrahamnën kakëxa:

—Ënëx ka mi 'inánti 'ikën ënë bikin kamina 'unánti 'ain mapai achúshi 'imainun rabé ovejakama ënë mi 'inánmainun kamina sinánti 'ain 'ën mi 'inánkë ënëx ka anua 'umpax biti kini ax ka 'ën 'akë 'ikë kixunmi 'unánti 'ikën. ³¹ Usokin anuxun a rabëxunbi 'akë kupín ka Beerseba kakin anëakëxa, anuax ka sinanati 'itëkëntima oi mëñionankëxa. ³² Usai anuax mëñionantankëx ka Abimélec 'imainun Ficol ax Beerseba kakian anëkë anuax anu kuantëkëankëxa filisteo unikama menubi.

³³ Usa 'ain, ka Abrahamnën Beerseba kakë me anu achúshi i tamarisco 'apákëxa, anuxun ka unin Nukën 'Ibun Diosan anë rabiakëxa, axa bamatima of tsókë a. ³⁴ Usai 'itankëx ka Abraham 'itsa baritia, a menu tsóakëxa ax ka filisteo unikama me 'iakëxa.

22

Nukën 'Ibu Diosan Abraham aséribi kara ami sinania kixun istisa tan ñuikë bana

¹ Usa 'ain ka Nukën 'Ibu Diosan 'itsa baritia ami panatankëxun, Abraham karaisa ënima ami manutima aséribi sinania kixun tankin. Aín anën kuënkëxa, usakin kuënkëxun ka Abrahamnën kakëxa:

—Ènu kana 'ain 'en 'Ibu. ²Èsokian kakèxun ka Nukèn 'Ibu Diosan kakèxa:

—Min bëchiké Isaac, ami asérami nuibairaké, a buani kamina kuantí 'ain matán me Moria kaké anu. Buánxun kamina anu bëbakín, min bëchiké 'atankèxun 'é rabikin ñuina 'akésaribi okín xarotí 'ain, 'èn mi uinu 'iké matánuxun kaina 'atí 'ai kixun ismimainun. ³Usakian koónkèxun, ka pèkarakéma 'aínshi, nirukin Abrahamnèn aín asno kaxu mëníotankèxun; anu karu tèapaxun nëaké, puruakèxa anun ñuina xarotí usakín 'abiani ka Nukèn 'Ibu Diosan anu kuanun kaké anu, aín bëchiké Isaac 'imainun an ñu mëëmiké uni rabé buaní kuankèxa.

⁴Usai kuankébèa rabé 'imainun achúshi nètè 'ikébètan ka Abrahamnèn ènèn menxuma anua kuanké me a isakèxa. ⁵Usai kuankin 'uraxun iskin ka Abrahamnèn an ñu mëëmiké uni rabé kakèxa:

—Ènuxun kamina asno bërúanti 'ain 'èx kana 'èn bëchiké buaní anuxun a rabinun Nukèn 'Ibu Diosan kaké matá me anu kuanin anuxun rabibètsini, kana utékènti 'ain.

⁶Usakín aín uni rabé katankèxun ka Abrahamnèn aín bëchikènèn karu tèapaxun nëaké a 'iabiankin buámainun; Abrahamnèn tsi, kèñun aín manè xètóké upiokín kuènuké bibiani abèbí kuankèxa.

⁷Usai abé urikuankin ka Isaacnèn aín papa Abraham ñukákèxa:

—¡Papan!

—¿Añu kara 'èn baké bëchikèn? —kixun ka Abrahamnèn aín bëchiké kakèxa.

Kakèxun ka Isaacnèn èsokín kakèxa:

—Ènu ka karu 'imainun tsi 'ikèn zuinu kara anu 'aímai kèñutanun xarotí carnero 'ik?

⁸Èsokian aín bëchikènèn ñukákèxun ka Abrahamnèn kakèxa.

—Nukèn 'Ibu Diosan ka nu achúshi ñuina 'inánti 'ikèn, kixun ka aín bëchiké —Abrahamnèn kakèxa. Usokín kabiani ka abèbí anuxuan ñuina xarotí anu kuankèxa.

⁹Anu kuanun Nukèn 'Ibu Diosan kaké matá me anu bëbaxun, ka Abrahamnèn anuxun ñuina xarotí maxax bukunruakèxa; usakín bukunrutankèxun ka karuribishi tíkati mabukuntankèxun aín bëchiké Isaac aribi nëakèxa, nëaxun ka anu ñuina xarotinu nanké karu kamanan; ¹⁰rakankèxa rakamainun ka aín manè xètóké bikian aín bëchikémi okín sananiabi ka ¹¹nukèn 'Ibu ángelnèn kuènkín nañuxun kakèxa:

—¡Abraham! ¡Abraham! èsokian kakèxun ka.

—Ènu kana 'ain 'en 'Ibu —kixun an kakèxa. ¹²Kakèxun ka Nukèn 'Ibu Diosan ángelnèn amiribishi kakèxa:

—Min bëchiké uisabi oxuma ka 'at, bërí ka Nukèn 'Ibu Diosan mixmi asérami ami sinánkèxun, min nuitu 'unánxa min kamina min bëchiké ñuñakima achúshira 'ikébi nuibakinma a rabikin 'akatsi 'ian. ¹³Kakèx kaxú bèsukín isi kuainakékinbi ka Abrahamnèn carnero achúshi i pèñanakémi aín mancha utéanx a tanain niké mërakèxa; usai 'iké mërakín ka Abrahamnèn carnero bixun, aín bëchiké nëaké a tubuana rètankèxun Nukèn 'Ibu Dios rabikin xaroxuankèxa. ¹⁴Usokín 'atankèxun ka Abrahamnèn anuxun usakín 'aké matá me anékin: Nukèn 'Ibun ka nun sinánkèma ñu nu 'inania kixun anèakèxa, usa 'ain ka bërí uni kia: Nukèn 'Ibun ka a matánuxun 'asaribiokín 'akinia kixax kikanía. ¹⁵Usa 'ain ka Nukèn 'Ibu ángelnèn Abraham nañuxun amiribishi kuèntèkèankèxa, ¹⁶kuènkín ka kakèxa:

—Nukèn 'Ibu ka kixax: Kana isa kamina min bëchiké achúshira 'ikébi mi ñukákèxun 'èn mi kakésabiokín 'an, usa 'aish kana 'èxbi asérami sinanatékèntima oi kin, ¹⁷usa 'ain kana 'èn upiokín sinánxunkín min rëbúnkinèxa. 'Aisamaira 'ispa imé naínu iskèsa usaribi 'ianan masí bèru parúmpapa kuèbínua iskésaribi 'inun 'imiti 'ain. Usa 'ain ka bètsi èmanu 'iké unikama ax ami nishké akama 'èn 'amikèxun abé 'akanankin atun abámikín 'atí 'ikèn, ¹⁸usa 'ain ka kamabi menu 'iké unikama atu kupín upiokín sinánxunké 'iti 'ikèn, min kamina 'èn kakésabiokín 'an usa 'ain. ¹⁹Usokín 'abètsini ka Abraham anua an ñu mëëmiké uni èbianté anubi utékèankèxa. Utankèx ka akamaxbi biranankiani Beerseba kaké me anu kuantèkèankèxa, anu ka Abraham aín aintsí 'imainun an ñu mëèxunké unikamabé tsóti bërúakèxa.

Nahornèn bëchikékama 'ia ñuiké bana

²⁰Usa 'ain ka a basikébètan, Abrahamnèn uni itsia Milcánènríbi aín xukén Nahor tuaxunké a ñuina kuakèxa. ²¹A paian tuáké ax ka Us kaké 'iakèxa; a 'atankèxun ka aín xukén Buz aribi 'akèxa, 'imainun ka bètsiribi Quemuél kaké aribi 'akèxa, ax ka Aramnèn papa

'iakëxa. ²²Usokin 'atankëxun ka amiribishi bëchipakëxa aín anë ka 'iakëxa Quésed, Hazó, Pildás, Idlaf 'imainun Betuel. ²³Betuel ax ka Rebecanën papa 'iakëxa. Usa 'ain ka, mapai achúshi 'imainun rabé 'imainun achúshi akamax ka Milcámia 'akë tuá Abrahamnën 'anáka Nahor ain bëchikëkama 'iakëxa. ²⁴Usa 'ain ka Nahor an ñu 'axunkë xanubia bikë Reumá aín xanusa 'ain amiribi bëchipakëxa, ënëkamax ka aín anë 'ikën Teba, Gáham, Tahas 'imainun Maacá.

23

Sara ñukë maínkan ñuikë bana

¹Sara ka tsóakëxa ciento veintisiete baritia, ²ati baritia tsótankëx ka ñuakëxa Quiriatarbá, kakëbia Hebrón kakin anëké ëma anuax, ka Canaán me anu 'iakëxa. Usa 'ain ka Abraham aín xanu ñukë 'ain 'itsaira masá sinani iakëxa. ³Usa 'ain ka anua aín xanu Sara ñukë anuax nirukiani kuankëxa, anu mënóti 'aíma 'ain, kuantankëx ka hititas unikamabë banakëxa:

⁴—Banakin ka ësokin kakëxa, 'ëx kana bëtsi menu 'ikë uni 'aíshbi mitsunu tsókë uni 'ain, usa 'ikëbi kamina anu uni ñuia maínti 'akë achúshi anu 'ën xanu mëníonun 'ë maruti 'ain.

⁵Usaia kia kuakin ka hititanu 'ikë unikaman kakëxa:

⁶—¡Usama ka 'ën 'Ibu kamina! 'Ën kakëxun kuati 'ain. Mix kamina nubë 'ikë uni 'ain, usa 'aish kamina mix achúshi uni Nukën 'Ibu Diosan kaískë 'ain. Usa 'ikë ka mi 'akinia ax kushiira 'ixun usa 'ain kamina min xanu ñukë a uinu 'ikë ax kara upíira 'ikë istankëxun anu mëníoti 'ain, uinu 'ikë uníñbi ka 'anu 'axuma 'anun kixun mi katima 'ikën kamina 'ati 'ain. ⁷Ësokian kakëx nirukin ka Abraham asábi ka kixun hititakama kai atumi ñanákin, ⁸ësokin atu kakëxa:

—Mitsun aserábi 'ën xanu ënu mëníoti kuëñkin kamina Sóharnën bëchikë Efrón a 'ë ñukáxunti 'ain. ⁹Macpelánu 'ikë kini aín me sënënkënu 'ikë a 'ë marunun kixun kati 'ain. 'Ën kana uiti kara aín kupí 'ikë atibi kupíoti 'ain, usa 'ain kana anu uni ñuia maínti kiniñu ënë menu 'iti 'ain. ¹⁰Usaia Abraham kia kuakin ka Efrón hitita uni ax atubë tsóxun kakëxa, Abraham 'imainun anu timékë unikaman kuaisabi 'itánun kakëxa, usakian kaia ka a émanu 'ikë unikaman ribi kuakëxa:

¹¹—¡Usama ka 'ën 'Ibu, kana mi maruiman! 'Ën kana mi me 'inainshitin, 'imainun kana anu uni ñuia maínti 'akë kini këñunbi me a mi 'inaishitin. 'Ën aintsikamanribi ka kamaxunbi 'ën me ënë mi 'inainshinuxun kaia kuatia. Usa 'ain kamina min xanu anu maínti 'ain.

¹²Ësokin kakëx ka unikamami ñanati 'itëkënkín ka Abrahamnën, ¹³ësokin atun kuamainunbi Efrón kakëxa:

—¡'Ën kamainun, kamina kuati 'ain! Kana ësokin mi kain uiti karamina kuëñin min me kupí atibi kana mi kuríki 'inánti 'ain, usakin mi pain kupíobianxun kana 'ën xanu anu mainikuanti 'ain.

¹⁴Usai kia ka Efrónnën kakëxa:

¹⁵—Mi kamainun kamina kuati 'ain, 'ën 'Ibu: Me aín kupí ka cuatrocientas manë kuríki 'ikën. Usa 'ain kananuna 'ati 'ain kupí aín 'itsa kuëbikanantima 'ain, usa 'ain kamina bëri anu min xanu mainikuanti 'ain.

¹⁶Usakian kakëxun ka Abrahamnën asábi ka kana mi uiti kara aín kupí 'ikën atibi mi kupíoti 'ai kixun ka Efrón aín aínsi hititakaman ismainunbi, aín kuríki abia tupunun kixun kupíokin banatanun rërëkaxuankëxa. ¹⁷Usokin ka Efrónnën me Macpelánu 'ikë, au bari kuabúkë Mamré kakë anua 'ikë kini, 'imainun kamabi ni a menua 'ikë akama këñunbi Abraham maruakëxa, ¹⁸usakian Abrahamnën bikëx ka a me ainan 'iakëxa. Usa 'ain ka hitita unikama 'imainun raíri uni kamanribi anun inúkin iskë 'ixun ënë mex ka nunama 'ikë kixun 'unánkëxa.

¹⁹Usokin marutankëxun ka Abrahamnën aín xanu Sara ñukë a Macpelá menu 'ikë kini anu maíankëxa, au bari urukë Mamré kakë me anu, aín anë itsi ka Hebrón 'ikëbia, Canaán kakë me anubi 'iakëxa. ²⁰Usokin 'atankëx ka Abraham me 'imainun anua 'ikë kini aín 'Ibu 'iakëxa, ax ka Hititas kaman anua aín xanu maínti marukë me 'iakëxa.

24

Abrahamnën achúshi xanu aín bëchikë Isaac barixua ñuikë bana

¹ Usa 'ain ka Abraham ax kaniakékë 'ikë, Nukën 'Ibu an 'ati kamabi ñu sinánxunkë 'iakëxa. ² Achúshi nètën ka Abrahamnën ax irapain a ñu mëëxuni abë tékë an aín ñukama bërúankë a kuénxun kakëxa:

—Min mëkën 'ën kisinu nankin kamina, ³ sinanatékëntima okin Nukën 'Ibu naf 'imainun ënë me bërúankë an ka 'ën bëchikë Isaacnën ënë menu 'ikë xanukama binun ëntima 'ikën, anu 'ëx tsókë Canaán kakë me ënu, ⁴ usa 'ain ka Abrahamnën an ñu mëmikë uni kakëxa, anuax 'ëx uá 'ën nètë anu kuantankëxun 'ën aintsikaman bëchikë xanu achúshi barixuni kuantu 'ain.

⁵ Èsokian kakëxun ka an ñu mëëxunkë unin kakëxa:

—'Èx kuantankëxun anu 'ikë xanu mërakin kakëxbia 'ëbë uisama tankëbëtan karana, ¿añu 'ati 'ain? ¿karana min bëchikë anuaxmi chikía me anubi buántékënti 'ain? ⁶ Kixuan kakëxun ka Abrahamnën kakëxa:

—¡Usama ka uisa 'ixunbi kamina 'ën bëchikë anu buántima 'ain! ⁷ Nukën 'Ibu Dios, nafnu 'ikë an ka 'ën aintsikaman menua chikinbëtsinkin bëxun 'ë 'imainun 'ën rëbúnkikama ënë me 'inan, an ka aín ángel abë kuantankëxumi achúshi xanu 'ën bëchikë bixunun mi 'akinti 'ikën. ⁸ Xanu achúshinëx mibë, uisama tankëbébi ka 'ën mi kakë ënëx asábi 'iti 'ikën, jusa 'ain kamina uisaxunbi anu 'ën bëchikë buántima 'ain!

⁹ Èsokian kakëxun ka an ñu mëëxunkë unin aín kisinu aín mëkën nankin Abraham, bëtsiokin min sinántima okin kana min kakësabiokin 'ati 'ain kixun kakëxa. ¹⁰ Usokian Abrahamnën kakëxun ka an ñu mëëxunkë unin, ñu upíbu kaiskin buánti an ñumëmikë unían nankë barikin biakëxa, xanu aín aintsikama 'ináni kuantu akama bianan ka mëkën rabé camelloribi a ñu mëëxunkë uninan biakëxa, usakin 'inánkëxun bitankëx ka raíri uníkama abë kuantu bíbiani Nahor kakë ëma, Mesopotamia kakë menu 'ikë anu kuankëxa. ¹¹ Usai 'itsa nètë 'ikiani kuantankëx ka Nahor kakë ëma rapasu pain bëbakëxa, bëbakëbébi ka bari xupinbuakëxa. Usai xupibukëbë ka anu 'ikë xanu chipashkamax aín chumu bëi 'umpax bití anu uakëxa. Aía ka uníkaman anua 'umpax bití rapasu bukuxun aín camellokama tantimikin isakëxa, ¹² usai anu bukuxun iskëxbia xanukama ukëbëtan ka Nukën 'Ibu abë banakin kakëxa: 'Èn 'Ibu 'imainun 'ën ñu mëëxunkë uni Abraham aín Dios kana èsokin mi ñukatin, usa 'ain kamina bërí 'ën 'ati ñukama upí 'inun 'ë 'akinti 'ain, 'imainun kamina 'ën a ñu mëëxunkë uni aribi nuibakin upíokin 'akinti 'ain. ¹³ Anua 'umpax bití rapasu kana bëban, usa 'ain ka ënu 'ikë xanu chipashkama 'umpax bití aía. ¹⁴ Achúshi xanu chipash 'ën kakëxun sinánun kamina 'imiti 'ain: Usama ka 'ën min 'umpax 'anun karamina min chumu nanpatima 'ain, kakëxun ka 'ë kati 'ikën: 'Umpax kamina 'ati 'ain, min camellokamaribi kana 'umpax 'amiti 'ain, a xanux ka Isaac min kaískë uni aín xanu 'iti 'ikën. Usa 'ain kana 'ën 'unánti 'ain min kamina 'ën ñu mëëxunkë uni upíokin nuibakin 'akinin kixun.

¹⁵ Usai abë banai sënënkëma 'ixunbi ka xanu achúshi me ñutë 'akë tëxanu nanxun tuinbëtsinia isakëxa. Ax ka Rebeca Betuel kakë uni aín bëchikë xanu 'iakëxa. Betuel ax ka Milcámia Nahornën bëchia 'iakëxa, ax ka Abrahamnën xukënan bëchikë 'iakëxa. ¹⁶ Usa 'ain ka Rebeca ax upíra xanu 'imainun, unibë 'ikin tankëma pan 'iakëxa; uinu 'ikë unibëbi 'ikëmapan 'iakëxa. Usa 'ixun ka anua 'umpax bití anu utankëxun, aín me ñutë 'akë nanpátankëxun buchuobiani kuankëbébi ¹⁷ ka uni ax abákiani kuantankëx a nukui niraékín kakëxa:

—'È karamina min me ñutënu 'ikë 'umpax chamara 'amítima 'ain.

¹⁸ —Kakëxun ka xanun kakëxa, kamina min xëati 'ain usakin kakinshi ka me ñutënu mëkën rabëtan bikin nanpákin xëanun 'inánkëxa. ¹⁹ 'Inánkëxun xëai sënënia ishi ka Rebecanën kakëxa:

—Min camellokamaribi kana 'umpax bixunti 'ain, an kuënkësokian xëanun.

²⁰ Katankëxun ka bënëkinshi aín me ñutë 'akënu 'ikë 'umpax a pain anua 'umpax 'arutia nuntisokin 'akë anu maniakëxa, usakin manitankëxun ka 'itsai kuankin 'umpax camellokaman xëanun bixuankëxa. ²¹ Usakin 'aia ka a unin uisakinbi kakinma isakëxa, an ka unántisa tankëxa asérami kara Nukën 'Ibun ax kuënkësabi oi kuania upíokin 'akianxa kixun.

²² Usokin 'umpax camellokaman xëai sënënkëbëtanshi ka a unin kuri seis gramo 'ëñësa bixun xanu a rëñumiakëxa. 'Anan ka mëkënu mëñuti kuri cien gramosa aribi mëñumikin, ²³ kakëxa:

—'Ē kamina kati 'ain mix karamina uin bëchikë 'ain, min papan xubu kara anu 'iisa 'ikën 'ën unikamabë kana anu ënë imë 'uxti 'ain. ²⁴Kixuan ñukákëxun ka Rebecanën kakëxa:

—'Ēx kana Abrahamnën xukën Nahor an Milcámi bëchiã Betuel kakë uni aín bëchikë 'ain. ²⁵Nun xubunu ka anu 'iti 'ikën usa 'ain kamina ënë imë anu mikama 'uxi kuantu 'ain, 'imainun ka basi 'itsa axa min camellokama pimiti.

²⁶Usa 'ain ka a unin rantinpuruni tsóbukin Nukën 'Ibu, ²⁷asabi ka kakin: 'Ēn 'ibu Abraham aín Dios, ax ka abë upí 'ianan a nuibakë 'ixun 'ëx aín aintsikaman xubunu bëbanun 'ë bërúanxun bëaxa kíax kiakëxa! ²⁸Usai 'itankëx ka Rebeca abákiani aín títan xubunu kuani bëbakin uisai kara 'iixa akamabi ñuixunkin kakëxa. ²⁹Usakian aín chirabakën bana ñuia kuabiani ka Labán kakë, ax a uni bari abákiani anua 'umpax biti kini anu abákiani kuankëxa, ³⁰usai ka mëñusuti aín chirabakën aín pëñanu buánkë a isanan, aín chirabakëa usakin uni an kakë akama ñuia kuabiani kuankëxa. Kuanx ka Labán ax Abrahamnën ñu mëmikë uni axa aín camello kamabë anua 'umpax biti kini 'urama nirakëkin, ³¹kakëxa:

—Ka ut, min 'Ibu Diosan ka mi ënu bërúanxun bëaxa. ¡Mix kamina ëman ënu bërútima 'ain, 'ën kana anumi nukúti mitsu mëñoxuan 'imainun kana anumi min camellokamaribi tantimiti aribi mëñion usa 'ain kamina 'ën xubunu 'i kuantu 'ain!

³²Usokian kakë ka a unikama abëa kuankë buani aín xubunu kuankëxa. Anuxun ka anu 'ikë ñukamapain nanpátankëxun camellokama pimitankëxun anuan a 'imainun abëa kuankë unikama tachukati 'umpax bëxúankëxa. ³³Usai 'iax sënëan aín piti 'inánkëxunbi ka Abrahamnën ñu mëmikë unin kakëxa:

—'Ēn kana mitsu a kati bana kaxuma pitima 'ain:

—Ēsokian kakëxun ka. Labánën kakëxa:

—Kamina uisa bana kara nu kati 'ain.

³⁴Kakëxun ka Abrahamnën xukë unin kakëxa:

—'Ēx kana, Abraham an ñu mëëxunkë uni 'ain, ³⁵Nukën 'Ibun an ka an 'ë ñu mëëmikë uni 'itsaira ñuñu 'inun 'imíaxa: usa 'ixun ka 'inánxa ovejakama, vaca, kuri 'imainun manë panshian, uni an ñu mëëxunti, xanu an ñu 'axúnti akama 'inánan ka camello 'imainun asno akama 'inánxa. ³⁶Usakin 'inánkin ka aín xanu Sara aribi achúshi tuá kaniakékë 'ikëbi 'inánxa, usa 'ain ka 'ën ñu mëëxunkë uni an aín bëchikë kamabi aín ñukama 'inánti sinánxa. ³⁷'Ēn ñu mëëxunkë unin ka sinanatékënkima, an kakësabiokin 'anun 'ë kaxa: 'Ēn bëchikë kamina 'ëx anu tsókë Canaán me ënua xanu bimitima 'ain. ³⁸Usa 'ain kamina 'ën papan menu kuantankëxun, anua aín aintsikama 'ikë anua achúshi xanu 'ën bëchikë barixuni kuantu 'ain. ³⁹Kixuan kakëxun kana 'ën kan: 'Ēn 'Ibu, ¿anu 'ikë xanu achúshinëx 'ëbë uisama tankëbëtan karana añu 'ati 'ain? ⁴⁰Kakëxun ka ësokin 'ë kaxa: 'Ēx kana Nukën 'Ibu kikësoi abë nitsin, usa 'ain ka aín ángel xuti 'ikën, mia kuania bërúanun bërúankëx kuanxun kamina achúshi xanu 'ën aintsin bëchikë xanu 'ën bëchikë bixunti 'ain, ax ka 'iti 'ikën, 'ën papan aintsin 'ibun bëchikëbi. ⁴¹Usa 'aínbi kamina 'ën aintsikaman aín bëchikë xanu chipash mibë uisamatankëbëbi mix sinanatékëntima kikë bana usaibi asábi bërúti 'ain. ⁴²Usa 'ain kana bërí 'ën anua 'umpax biti kini anu bëbaxun abë banakin ësokin Nukën 'Ibu kan, 'ën ñu mëëxunkë uni Abraham aín Dios: Asérabi kamina 'ëx ënu uti 'ë 'akian, ⁴³usa 'ain kana bërí anuxun 'umpax biti kini a rapasu 'ixun mi ñukatín: uinu 'ikë xanu chipash kara 'umpax bitsi aia akana 'ën ësokin kati 'ain: 'Ē kaina min 'umpax ñutëñu 'ikë a 'amítima 'ain, ⁴⁴ësokin 'ën kakëxun ka 'ë kati 'ikën: Asabi ka kamina min xëati 'ai kixun 'ë kanan min, camellokamaribi kana 'umpax bixunti 'ai an 'ë kakë xanu ax ka min káfskë uni a 'ën ñu mëëxunkë uni aín bëchikëñen xanu 'iti 'ikën. ⁴⁵Ēsokin ñukákin 'ën këñúkë 'aímabi ka 'ën iskëxbi Rebeca ñutë tuíanx uaxa. Úkin ka anua 'umpax biti anu nukúkin menu tsóntankëxun bitsia kana kan: Min 'umpax kaina 'ë xëanun 'inántima 'ain kixun. ⁴⁶Kakëxun ka an bënëkinshi aín ñutë, nanpákin 'ë kaxa: Kamina xëati 'ain, 'imainun kana min camellokamaribi xëamiti 'ain, katankëxun ka 'ë xëamianan 'ën camellokamaribi 'umpax xëamiáxa. ⁴⁷Usakian 'aia kana 'ën ñukan: ¿Mix karamina uin bëchikë 'ain? kakëxun ka an 'ë kaxa: 'Ēx kana Betuelnën bëchikë xanu 'ain, ax ka Nahornëan Milcámi bëchia 'ikën. Ēsai kia kana achúshi rëñuti ñu bitankëxun rëñumianan kana rabé aín pëñanuribi pëñumian usakin 'ai, ⁴⁸rantinpuruni tsóbukin kana Nukën 'Ibu rabikin kan; an 'ë ñumëmikë Abraham aín Dios, min kamina 'ë bai upitan an 'ë ñumëmikë uni aín bëchikë

xanu achúshi aín aintsikaman bëchikëbi bixunun kixun 'ë bëan. ⁴⁹ Usa 'ain kamina bërfibi 'ë kati 'ain kaina 'ën mi kakë ënë an 'ë ñu mëmikë ax kikësa okin 'ati 'ain, kamina 'ë kati 'ain aña karana 'ën 'ati 'ai kixun ka uni an kakëxa.

⁵⁰ Èsokian kakëxun ka Labán 'imainun Betuelnën kakëxa:

—Nukën 'Ibun ka kamabi ñu èsokin axa, usa 'ain kananuna nun mi asábi ka katankëxun kana 'atima 'ai kixun mi kaiman. ⁵¹ Ka kuat, ënu ka Rebeca 'ikën; kamina bibiankin buánti 'ain. Ax ka an mi ñumëmikë uni aín bëchikënën xanu 'iti 'ikën, Nukën 'Ibun kakësabi oi. ⁵² Èsokian kakëxun kuati ka Abrahamnën ñumëmikë uni rantinpuruni memi bëtki tsóbukin, Nukën 'Ibu asábi ka kixun kakëxa. ⁵³ Usai 'i nirukinshi ka na bëkë ñukama churupakin biakëxa, ax ka 'iakëxa kuri, manë panshian, 'imainun chupa 'itsaira kupíkë, a bikin ka Rebeca 'inánkëxa. 'Inánan ka aín rarëbakë këñun aín titaribi ñu 'itsaira 'inaishiakëxa. ⁵⁴ Usakin na buánkë ñukama a pain 'inántankëxun ka pitia nanxunkë a pitankëxun xëakëxa, abëa kuankë a uni kamabëtan usakin 'ai ka a imé anu 'iakëxa:

—Usai anu 'uxnëti pëkarakëbë nirukin, ka a unin kakëxa: Kana kuantëkënti 'ain, anua an 'ë ñu mëmikë uni 'ikë aín xubunu. ⁵⁵ Èsai kiabi ka Rebecanën rarëbakë apanën aín titabëtan kakëxa:

—Nun sinánkëx ka ënë xanu nubëpain mapai rabé nëtë nubë 'iti 'ikën, 'itankëx ka mibë kuanti 'ikën. ⁵⁶ Èsokian kakëxunbi ka uni an kakëxa:

—'Èx kana ënu 'itsa nëtë 'i ukëma 'ain. Nukën 'Ibu Diosan ka 'èx ënu uti upí 'imiauxa, usa 'ain kamina 'èx kuantëkëntanun 'ë xukanti 'ain anua a 'ën ñu mëëxunkë uni aín xubunu. ⁵⁷ Kakëxun ka anu 'ikë unikaman kakëxa:

—Asabi ka kananuna xanu chipash ax kara uisai kia kuati kuënti 'ain, uisai kara ax kia kananuna kuati 'ain. ⁵⁸ Èsokin katankëxun ka Rebeca kuënxun ñukákëxa:

—¿Ènë unibë kaina bërfibi kuainsa tanin?

—Asábi ka kana kuanti 'ain —kixax ka ax kiakëxa.

⁵⁹ Kixun kakëxun ka an bërdiankin nikinë xanu këñun, Rebeca kuantanun kixun Abrahamnën ñu mëëmikë unikama këñun xuakëxa.

⁶⁰ Usai kuania ka Rebeca upíokin sinánxunkin èsokin kakëxa:

“Nukaman chirabakë, jmin rëbúnkinëx ka 'aisamaira tupuntisama 'iti 'ikën!

jusa 'ixun ka min rëbúnki kaman

axa ami nishkë unikaama abámikin 'atankëxun atun ëmakama biti 'ikën!”

⁶¹ Èsokin kakin sënëonkëx ka Rebeca 'imainun an nikinë xanu akamabë kuani camel-lonu 'iruakëxa, usai 'irukiani ka Abrahamnën ñu mëëmikë uni akamabë kuani kuankëxa. Usai ka an Abraham ñu mëëxunkë uni Rebeca anua bibiankin buánkëbë 'iakëxa.

⁶² Usai atux kuanmainun ka Isaac axribi a nëtën anua 'umpax 'ikë anuax kuankëxa, ax ka 'iakëxa axa tsókë 'imainun an 'ë iskë kakin anëkë kini anu 'iakëxa, ax ka Négueb kakë me anu tsókë 'iakëxa. ⁶³ Anuax ka achúshi nëtën nitsi kuanxun xupibukëbëtan iskinbi ka. Unikama camellonën 'ai amikikuatsini rikuatsinia isakëxa. ⁶⁴ Usakian ismainun ka Rebecanënríbi au kuanti ami bësui tsóxun Isaac 'uranxunbi mërakëxa, usakin mërashí ka anúan kuankë camello anuax 'ibúakëxa ⁶⁵ usai 'ibukinshi ka an buánkë uni a ñukákëxa:

—¿Uinu 'ikë uni kara axa numi kikuatsini ukë ux 'ik?

—Ax ka 'ën ñu mëëxunkë uni a 'ikën —kixun ka unin kakëxa. Usakian kakëxun aín chupa bitsi ka anun bëmápututi rakuakëxa. ⁶⁶ Usaia 'imainun ka anu nukúkin aín ñumëmikë uni an Isaac axa usai 'ikékama ñuixuankëxa. ⁶⁷ Usokin unikaman ñuia kuatankëxun ka Isaacnën Rebeca bibiankin aín xubusa okían chupa kéxtú 'akë anua aín tita Sara 'ikë anu buánkëxa, anu buánxun ka biakëxa, usakin bitankëxun ka Isaacnën Rebeca 'itsaira kuëëankëxa, usakin aín xanu Rebeca 'itsaira kuëëni ka aín tita ñukë sinania masá nuitukë a sinántëkënimama manúakëxa.

25

*Abraham 'imainun Queturánën rëbúnkikama 'ia bana
(1 Cr 1.32-33)*

¹ Usa 'ain ka Abrahamnën bëtsi xanu biti sinánkin, Queturá kakin anëkë a biakëxa.

² Bitankëxun ka amiribi bëchípakëxa aín anë ka 'iakëxa Zimrán, Jocsán, Medán, Madián, Isbac 'imainun Súa. ³ Jocsán ax ka Sebá 'imainun Dedán aín papa 'iakëxa. Ènë kamax ka

Dedánen rëbúnkikama 'iakëxa, aín anëx ka 'ikë asureo, letuseo 'imainun leumeo akama. ⁴ Ënë kamax ka Madiánën bëchikë 'iakëxa Efá, Éfer, Hanoc, Abidá 'imainun Eldaá. Ënë unikamax ka Qeturánën rëbúnkikama 'iakëxa. ⁵ Isaac an ka kamabi aín papa Abrahamnën ñukama biakëxa. ⁶ Usakin 'anan ka bëtsi xanumia 'akë, aín bëchikëkama Abrahamnën aín ñu 'itsamashi 'inánkëxa, usokin 'inántankëxun ka ñukëmapain 'ixun aín bëchikë raíri amanu kuantanun kixun xuakëxa, xuanan ka Isaac axëshia anua 'ikë me anu 'inun kixun kakëxa.

Abraham ñukë 'ikë aín bëchikë Isaac 'imainun Ismaelnën maían

⁷ Usa 'ain ka Abraham ciento sesenta 'imainun cinco baritia tsótankëx, ⁸ ka uni 'ikësabi kaniakëtankëx ñuakëxa. Ñui ka 'ain chaitiokëkama ñua 'aish anu bukukë abë 'i kuankëxa. ⁹ Usa 'ain ka aín bëchikë Isaac 'imainun Ismaelnën Macpelá kakë kini anu maíankëxa, ax ka Mamré kakë me 'ukëmanan, Sóhar hitita uni aín bëchikë Efrón aín me 'iakëxa. ¹⁰ A mex ka Abrahamnën hitita unikamanan 'ikëbia marua 'iakëxa. A menu ka Abraham ñukë aín xanu Sara rapasubi maíankëxa. ¹¹ Usaia Abraham ñua 'ain ka Nukën 'Ibu Diosan Isaac upíokin sinánxuankëxa, usa okían 'akëx ka anua 'umpax 'ikë a rapasubi tsóti bërúakëxa. "Ax ka 'iakëxa, axa tsókë 'imainun an 'ë iskë kakín anëké anu."

Ismaelnën rëbúnkikama 'ia bana

(1 Cr 1.28-31)

¹² Ënë kamax ka Ismaelnën bëchikë Abrahamnën bëchikë egipcia xanu Agar, an Sara ñu 'axunkë amia bëchikë 'iakëxa, ¹³ ënëx ka aín rëkuén bëchikë a pain 'akëxa bakëa a 'iakëxa: Nebaiot, ax ka aín bëchikë apan 'iakëxa; 'atankëxun ka bëtsiribi 'akëxa Quedar, Adbeel, Milsam, ¹⁴ Mismá, Dumá, Masá, ¹⁵ Hadar, Temá, Jetur, Nafís 'imainun Quedmá. ¹⁶ Ënëkamax ka Ismaelnën bëchikë mapai rabé 'imainun rabé akaman anë 'ikën, usa 'ain ka atun anëñbi anëñbi aín me anëanan ax anu 'ikë aribi anëakëxa. Usa 'ain ka akama achúshi achúshinëx aín menu menu atun 'apuñu 'iakëxa.

¹⁷ Ismael ax ka ciento treinta 'imainun siete baritiañu 'aish ñuakëxa, ñui ka aín chaitiokëkama 'iasaribiti ñuia anu 'ain chaitiokëkama maían anubi maíankëxa. ¹⁸ Usai ax ñua aín rëbúnki kamax anubi tsóti Havilá kakë me Egipto 'ukëmanan anun, Asirianu kuaní kuaní anubi tsóti bukiakëxa. Usai 'i ka anuax aín xukén kamabëbi 'atimonani nishanani anubi bukiakëxa.

Esaúnën aín bëchikë apan usai 'iti 'ikëbi Jacob marua ñuikë bana

¹⁹ Ënë banax ka usai kara Abrahamnën bëchikë Isaac ax 'iakëxa, kixun ñuikë bana 'ikën. ²⁰ Isaacnën ka cuarenta baritiañu 'ixun Rebeca aín xanu 'iti biakëxa, ax ka Betuelnën bëchikë Labánën chirabakë 'iakëxa, akamax ka Arameos unibu Padán-aram kakë me anu tsókë 'iakëxa. ²¹ Usa 'ain ka Rebeca tuakëma xanu 'iakëxa, usa 'ain Isaac an ami bëchikaskin 'ain xanu 'itsaira ñukáxuankëxa. Usakian ñukákëxun ka Nukën 'Ibun an ñukákë a kuakin Rebeca tuuñu 'inun 'imiakëxa. ²² Usai tui ka aín pukunu rabé tuá 'irukë 'aish, anuaxbi ubiti titikanania tankin an sinánkëxa: "Ënëxa ësai 'ikëbë karana 'ëx, ¿uisa 'aish basi tsóti 'ain?" Usakin sinánbiani ka Nukën 'Ibu uisa kupín kara usai 'ia kixun ñukati kuankëxa, ²³ usakian ñukákëxun an kakëxa:

"Mín pukumëu ka tuá rabé 'ikën,

ax ka rabé ëma 'iti 'ikën,

usa 'aish bakënkëma 'aishbi ubionania. Achúshinëx ka kushiira 'aish bëtsisama 'iti 'ikën, aín apan ax ka aín 'anáka meu 'iti 'ikën, usa 'ain ka 'anáka ax kushiira 'inuxun 'aia."

²⁴ Ësokian kakë basirama 'ainbi ka Rebeca aín nëtë sënënkëbë, rabé tuá bakëankëxa. ²⁵ A paian Rebeca bakënkë ax ka ranshin 'aish raninbaë 'iakëxa, usa 'ikë ka a tuá Esaú kakín anëakëxa. ²⁶ Usai 'ikin aín apan Esaú aín taë tsiputu tuinbëtsini aín 'anáka chikíakëxa, usaía 'ikë a ka Jacob kakín anëakëxa. Usaia aín xanu Rebeca a tuá rabé bakënkë 'ain ka Isaac ax setenta baritiañu 'iakëxa.

Esaú 'imainun Jacob 'ia bana

²⁷ Usa 'ain ka a tuá rabé kaniakëxa. Usai kanitankëx ka aín rëkuén bëchikë Esaú ax ninua ñuira okë uni 'iakëxa; 'imainun ka aín 'anáka Jacob mënin sinañshi uni 'iakëxa, usa 'ain ka aín xubunuashi ñu mëi tsóti kuëñi 'iakëxa. ²⁸ Usa 'ain ka Isaacnën aín bëchikë Esaú a

'itsaira nuibakëxa, aín ñuakë pikin, usakian aín papan aín rëkuén bëchikë a nuibamainun ka Rebecanën aín tuá Jacob aribi 'itsaira nuibakëxa.

²⁹Nëtë itsin ka Jacobnën purutusa piti ñu nëish okin 'aruanbi ka Esaú uran ninu ñu bari nibaiti pananx. ³⁰Ukin kakëxa:

—'Ë karamina min piti pansionkinmi 'akë tëxëra 'inántima 'ain, kana numin bamatisa tanin. (Usa 'aish ka Esaú ax aín kuai anë Edom kakin anëké 'iakëxa.) ³¹Min kamina —'Ëx min apansa 'ixun min biti ñukama 'ën binun 'ë 'imiti 'ain, —kixun ka Jacobnën kakëxa.

³²Kakëxun ka Esaúnën kakëxa:

—Uisa 'ixun kaina, 'ëx panax numin bamatisa taniabi isëshiti 'ain, minmi min xukën apan 'ikëbi 'akinkëxma kana min apan 'ëx 'itima 'ain.

³³—Kia ka bëribi kamina Nukën 'Ibu Diosan ismainunbi asérabi sinanatëkëntima okin 'ë kati 'ain —kixun Jacobnën aín xukën karaishiakëxa. Usokian kakëxun ka Esaúnën sinanatëkëntima okin kakëxa, usakin ka Jacob axa 'ain apan 'inun kakëxa. ³⁴Usakian kakëxun ka Jacobnën aín piti purutusa nëish okian 'arukë a këiun pán pinun kixun aín xukën Esaú 'inánkëxa, usakian 'inánkëxun pianan xëatankëx ka nirukiani a kaimashi 'ën kana apan 'ixun ñukama biti 'ai kixun sinanima kuankëxa.

26

Isaac 'imainun Rebeca Guerar kakë ëmanu kuan

¹Usa 'ain ka Isaac ax anu 'umpax 'ikë anu tsóakëxa, ax ka anu tsókë kakë 'imainun an iskë kakin anëké 'iakëxa, a rapasu 'ainbi ka Abraham anu tsótan 'iásaribiti a piti 'aíma 'inun ñu 'apákëxbi 'iruama 'ikën. Usaia 'ikëbë ka panani Isaac aín xanu Rebecabë kanankiani an ñumëmikë unikama 'imainun aín ñukamabi buani anua Abimélec filisteokaman 'apu 'ikë Guerar kakë ëma anu kuankëxa. ²Anu 'ikë 'ain ami chikirakëkin ka Nukën 'Ibu ësokin kakëxa: “Kamina Egipto menu kuantima 'ain. Uinu karamina 'iti 'ai 'ën mi kakë anu kamina 'iti 'ain, ³usa 'ain kamina ënë menu pain tsóti 'ain. 'Ëx kana mibë 'iti 'ain 'imainun kana mi upiokin sinánxukin mi 'imainun min rëbúnki kamaribi ënë mekama 'inánti 'ain. Usakin kana 'ën min papa Abraham kásabiokin 'ati 'ain. ⁴'Anan kana 'ën min rëbúnkikamaribi naínua 'aisamaira 'ispa iskësa usaribi 'itánun 'imiti 'ain, 'imainun kana ënë me kamabi mi 'inánti 'ain. 'Inánan kana kamabi menu 'ikë unikamaribi upiokin sinánxunti 'ain, min rëbúnki kamasaribi 'inun, ⁵ësokinribi 'ën kakëxun ka Abrahamnën 'ën kakësokin ax kikësoibi 'iti banakama 'ianan a tanti banakama 'ën 'unánmikësabi okin 'akëxa.”

⁶Ësokian kakëx ka Isaac Guerar kakë ëma anu tsóti bërúakëxa, ⁷usai bërutankëx anu tsotia ka anu 'ikë unikaman aín xanu Rebeca ñuikin Isaac ñukákankëxa, ñukákëxun ka aín xanu ka kixun kati sinani rakuékin ax ka 'ën chirabakë 'ikë kixun kakëxa. Rebeca upíra xanu 'ain ka Isaacnën anu 'ikë unikaman 'ati sinani rakuékin paránti sinánxun kakëxa.

⁸Ësokian anu 'ikë unikama katankëx ka anu basipain tsóti bërúakëxa. 'Aínbi ka achúshi nëtën Abimélecnën aín xubu xëkuë chukúmanën iskëxunbi Isaacnën aín xanu Rebeca kuëñkin 'ikútia isakëxa. ⁹Usakin 'aia istankëxun ka aín uni achúshi Isaac unun kixun katánun kamiakëxa:

—Kamikëxa 'aia ka ñukákëxa mibëa 'ikë xanu ax kara min xanu 'ik, ¿asérabi kat? Min xanu 'ainbi karamina, ¿ax isa min chirabakë 'anáka 'ikë kixax kémëi kian?

—'Ën kana a kupían ënu 'ikë unikaman 'ë 'ati sinánkin kana mi kan —kixun Isaacnën kakëxa.

¹⁰Kakëxunbi ka Abimélecnën kakëxa:

—¿Uisa kupín karamina nu ësokin an? 'Ën mi iskëma 'ain ka ënu 'ikë uni min xanubë 'ikë 'itsíanxa, usa 'ain kamina min nu 'uchamikë 'itsían.

¹¹Usakin katankëxun ka Abimélecnën kamabi anu 'ikë unikama kakëxa:

—Uin kara ënë uni 'ianan aín xanu ubioia, ax ka 'atima okin 'akë 'iti 'ikën.

¹²Usa 'ain ka a barin ñu 'apáxun Isaacnën 'aisamaira 'inuan aín bimi upíbu 'ikë biakëxa, Nukën 'Ibu upiokin sinánxunkëxun. ¹³Usa 'aish ka 'aisamaira ñuñu 'ianan 'itsaira manë panshianñu 'iakëxa. ¹⁴'Imainun ka 'itsaira ovejañu 'ianan, vaca 'imainun an ñu mëëxunkë uniñuribi 'iakëxa, usa 'ain ka ax ñuñuira 'ain, anu 'ikë filisteo unikama nutsi ami nishkin 'atima okëxa. ¹⁵Usa 'ain ka aín papa Abrahamnën anu pain tsókë 'ixuan an ñumëmikë

unikama amia anu 'umpax 'iké kini ax Abrahamnan 'iakéxa; usa 'ikébi ka filisteo unikaman a kini men bêtaskin natakakáké 'iakéxa. ¹⁶ Usa 'ain ka Abimélecnèn Isaac ësokin kakéxa:

—Bëribi kamina ênuax kuantí 'ain, mix kamina 'aisamaira ñuñu ênu 'ain nuxnu mix 'ikéšai ñuñuira 'aímabi.

¹⁷ Èsokin kaké xa anuax chikíkiani kuanx Isaac Guerar kaké êmanu 'iké me sapan anu tsóti bërúakéxa. ¹⁸ Anuxun ka Isaacnèn an ñumémiké unikama anu tsókian Abrahamnèn anua 'umpax bití amia, kinikama 'ikébia ax ñukébétan filisteo unikaman men nataka ká 'ikébi, aín unikamabétan amiribishi naètékéankéxa, usokin 'atankéxun ka aín papan anéasabi okin anètékéankéxa.

¹⁹ Achúshi nètèn ka Isaacnèn ñumémiké unikama kini achúshi me sapan anu 'akinbi anua 'umpax upíra mërakéxa. ²⁰ Usakin 'umpax atun pain mëraké 'ainbi ka filisteo unikaman 'arakaké ñuina an bërúanké unikama, Guerar kaké me sapan anuax ainan isa 'umpax 'iké kias Isaacnèn ñuina an bërúanké unikamabé a 'umpaxan rabanan méanani abé nishanankéxa. Usaia anun rabanan mééananké ka Isaacnèn a 'umpax. “Anuax mééananké kakín anéakéxa.” ²¹ Usai anuax 'itankéxun ka Isaacnèn unikaman amiribishi kini itsi anua 'umpax bití 'atékéankéxa, usokin 'akébi ka filisteo unikaman amiribishi ubiotékénkéx ka amiribishi atubé nishananké ka Isaacnèn anuax bëtsibé “nishanax isanainsama tanké usokin anéakéxa.” ²² Usaia aín unikama 'itékéankébé ka anuax Isaac 'ura kuani chikíakéxa, usai chikíkin ka aín unikama 'imainun kamabi aín ñuina kamabi buani kuankéxa, kuantankéxun ka anua tsóti me anu bëbaxun achúshi kini anua 'umpax bití aín unikama naémiakéxa, usa 'ain ka anuax 'umpax kupín mééananiama iskin Isaacnèn anuax méanantékénima upitax tsoti kakín anéakéxa, usakin 'atankéx ka éšai kiakéxa: Bërí ka Nukèn 'Ibu ênu nu éanxa, usa 'ain kananuna êné menuax nishanani ñuñuira 'iti 'ain.

²³ Usai anu pain 'itankéx ka amiribishi Isaac Beerseba kaké me anu kuantékéankéxa.

²⁴ “Anu bëbaxa ñantabuké a imé ami mërakin ka Nukèn 'Ibun kakéxa: 'Èx kana min papa Abraham aín Dios 'ain.

Usa 'ain kamina rakuétima 'ain; 'èx kana mibé 'ain.

Usa 'ain kana 'èn uni Abraham a kupín upíokin sinánxunkin, min rëbúnkinéxa 'aisamaira 'uakamé 'éonun 'imíti 'ain.”

²⁵ Èsokian kakéxun ka Isaacnèn anuxun rabiti maxax maburukin 'atankéxun, asábi ka kakín Nukèn 'Ibu rabiakéxa. Usokin 'atankéx ka a menubi 'i bërúakéxa, bërúkin ka anu achúshi kini anua 'umpax bití an ñu méémiké unikama 'amiakéxa.

Isaac 'imainun Abimélec mënionan ñuiké bana

²⁶ Usa 'ain ka achúshi nètèn, Abimélec Guerar kaké êma anuax Isaacbé banai ubakéxa. Usaia ukébé ka an 'unánké unikama an bana ñuixunké Ahuzat, 'imainun suntárunèn kushi Ficol akamaribi abé ubakéxa. ²⁷ Usai kuanx anu bëbaia ka Isaacnèn kakéxa:

—Mitsun kamina 'è chikiankén, usa 'ixun kamina mitsubé 'iabi 'è min émanua chikían, ¿uisakatsi karamina 'è isi aín?

²⁸ Èsokian kakéxunbi ka atun kakéxa:

—Nun kananuna mi isan mix kamina Nukèn 'Ibu abé 'ain, usa 'iké an mi 'akinia kananuna unan, usa 'ain kananuna nukaman achúshi ñu mibétan 'ati ain. A achúshi ñu 'ati ax ka 'ikén: ²⁹ min kamina nukama uisabi otima 'ain, nunribi kananuna mi uisabi okéma 'ain. 'Atima okinma, kananuna nun mi upíokin nuibakin 'akian, 'imainun kananuna upíokin mixmi 'èn menuax chikiti 'aia mi xuan, usa 'iké ka bërí Nukèn 'Ibu mi upíokin sinánxunkin 'akinia. ³⁰ Usakian kakéxun ka Isaacnèn achúshi fiesta chaiira 'ati sinánxun, a pitikama pain aín unikama 'amitankéxun kuéénkin atubétan pianan xéakéxa. ³¹ Usai 'iónx pëkarakéma 'afnshi nirui ka sinanatékéntima oi atúxbi kánani kiakéxa. Usai kanantankéxun ka Isaacnèn bërúanx kamina kuantí 'ain kixun amiribishi atubé isanantékéxuma kakéxa, kakín ka upíokin aín 'unánké uni 'akésokin kuantanun xuakéxa.

³² A nèténbi ka an ñu méémiké unikama Isaac kai ubakéxa, ukin ka 'umpax kananuna me kini 'ati naékinbi anua mërnan kixun kakéxa. ³³ Usakian mëraké ka Isaacnèn anua 'umpax 'iké kini a Sebá kakín anéakéxa. Usa 'ain ka a êma Beerseba kakín anéé 'iakéxa.

³⁴ Usa 'ain ka Esaú an cuarenta baritiañu 'ixun Judit biakéxa, aín xanu 'inun ax ka Beerí kaké hitita 'ain bëchiké xanu 'iakéxa. 'Imainun ka bëtsi xanu Basemat kaké aribi biakéxa, ax ka Elón hitita uni aín bëchiké xanu 'iakéxa. ³⁵ Usokian a xanu rabé aín tuá Esaúnèn

bian ka Rebeca 'imainun Isaac a kuëënima uisa kupín kara usakin bëtsi unibunën xanu 'ën tuákën biaxa kixax masá nuituti nishi tsóakëxa.

27

Isaacnën Jacob 'imainun Esaú upíokin sinánxuan

¹Usa 'ain ka Isaac ax kaniakëti 'upiokin ñu istisama 'ain bëru 'iakëxa. Achúshi nëtën aín rëkuéñ bëchikë Esaú kuënxun kakëxa:

—j'Ën bakë bëchikë!

—Kia ka kamina 'ë kati 'ain papan —kixun Esaúnën kakëxa.

²—Kamina 'ë kaniakëtia isin —kixun ka Isaacnën kakëxa—, 'ëx kana bëtsi nëtënbi ñuti 'ain. ³Usa 'ain kana 'ëx kuëënin, kamina min kanti këñun min pia bibiani ninua ñuina barixun 'ë 'axuni kuantu 'ain. ⁴'Abëtsinxun kamina nëishokin 'arubëtsinkin, usakin 'arukë karana pisa tani usakin 'abëtsinkin 'ë bëxúnti 'ain. Usokin 'abëtsinkin bëkë pitankëxun ñükëmapain 'ixun kana mi upíokin sinánxunti 'ain.

⁵'Aínbi ka ësokian kaia ax anu 'ixun Rebecanën uisakin karaisa Isaacnën Esaú kaia kixun kuakëxa. Usakian aín papa kakëxa, ninu ñuina barixuni kuankëbëtan ishi ka, 'Rebecanën aín tuá 'anáka Jacob a ësokian kakëxa:

—Ka is, 'ën kana min papan abë banakin, ësokian min xukëñ Esaú kaia kuan: ⁷Ñuina 'atankëxun kamina nëishokin, uisa okin 'arukë karana pisa tani usakin 'arubëtsinkin 'ë pinun bëxúnti 'ain, usakin 'akë pitankëxun kana Nukën 'Ibu ismainunbi ñükëmapain 'ixun mi 'upiokin sinánxunti 'ain. ⁸Usa 'ain kana mi kain, 'ën bakë tuá kamina upíokin kuati 'ain, 'ën mi kamainun: ⁹Kamina anua ñuina 'arakakëkama 'ikë anu kuanxun, cabra bërí kanikë, aín upí rabë kaisbëtsinkin 'ë bëxúnti 'ain; 'ën kana min papa ax kuëënkësa okin, pinun nëish okin 'aruxunti 'ain kixun ka aín títan kakëxa. ¹⁰Usakin 'ën 'aruia kamina min na pinun min papa ubanxunti 'ain, usakinmi 'akëxun ka an 'ati ñükama mi sinánxunkin 'inánti 'ikëñ, ax ñükëmapain 'ixun.

¹¹Kakëxunbi ka Jacobnën aín tita kakëxa:

—Min kamina 'unan 'ën xukëñax ka aín naminu raninbaë 'ikëñ, 'aínbi kana 'ëx usama 'ain. ¹²'Ën papan ramëkinbi 'ë raniñuma 'ikë 'unánkin ka 'ëx isana ami kuai kixun sinánti 'ikëñ; usakin 'ën 'akëxun 'unánkin ka 'atimokin sinánkin 'ë upíokin sinánxuntima 'ikëñ.

¹³Ësokian kakëxunbi ka aín títan kakëxa:

—'Ën bakë tuá, mi 'atimokin sinánxukëxbi ka minu 'ima ënu pakëti 'ikëñ. Usa 'ain kamina 'ën kakësabiokin, cabra bërí kanikë rabë bitsi kuantu 'ain.

¹⁴Kakëx kuanxun ka Jacobnën cabra bërí kanikë rabë bitsínkin aín tita bëxúankëxa. Bëxunkëxun ka aín títan piti nëishira 'inun upíokin 'aruxuankëxa, usakin 'arukëa Isaacnën pisatankë usakinbi ákëxa, ¹⁵usokin aín tuá piti 'axuntankëxun ka aín tuá apan Esaúnën chupa xubunu nankë upí a bitsínkin bëxun, 'ain títan aín tuá 'anáka Jacob pañumiakëxa. ¹⁶Usakin pañumikin ka axa raniñuma 'ikë cabra bërí kanikë kama aín xaká, éskaxun nankë anúnribi upíokin ramápukin Jacob aín pëñanu 'anan aín tëxanuribi tërabuankëxa, ¹⁷usakin 'atankëxun ka aín títan piti nëish okin 'akë a 'imainun pánribi 'inánkëxa.

¹⁸'Inánkëx anua 'ikë anu atsínkin ka Jacobnën aín papa ësokian kakëxa:

—jPapan anu kaina 'ain!

—Ënu kana 'ain. ¿Uinu 'ikë 'ën bëchikë a kaina mix 'ain? —kixun ka Isaacnën ñükákëxa.

¹⁹—'Ëx kana Esaú, min rëkuéñ bëchikë a 'ain —kixun ka Jacobnën aín papa kakëxa— . 'Ëmi 'anun kakë kana mi 'axun bëxuan. Usa 'ain kamina; nirutankëxun 'ën 'abëtsinkë ñuina nami piti 'ain, pitankëxun kamina 'ë min upíokin sinánxunkin kati 'ain.

²⁰Usakian kakëxun ka Isaacnën ñükákëxa:

—¿Uisa 'ixun kaina bënëkinshi ñuina mërabëtsian, 'ën bakëñ?

Kakëxun ka min Diosan ka 'ën bënëkinshi mëranun 'ë 'akianxa kixun Jacobnën kakëxa.

²¹Ësokian kakëxunbi ka Isaacnën katëkëankëxa:

—Nërira kamina uti 'ain, mi ramëkin asërabi kaina 'ën rëkuéñ bëchikë, Esaú 'ai kixun tanun.

²²Kixuan kakëx ka Jacob aín papan ramënun 'urama uakëxa. Aia ka Isaacnën ramëkin kakëxa: “Mix kamina Jacobnën banasa 'ain, 'aínbi ka mi xukëñ Esaúnën pëñranisa min

pëñan 'ikën.” ²³ Usai 'ikë ka Isaacnën 'unánma 'ikën, 'unánkima ka aín pëñanu aín rani 'itsa 'ikë, aín xukén apan Esaúnën pëñansa 'ikë tankëxa. 'Aínbi ka upíokin sinánxunuxun pain, ²⁴ amiribishi ñukátékëankëxa:

—¿Aséribi karamina mix 'ën bëchikë Esaú a 'ain?

—Kixuan ñukákëxun ka 'ëx kana Esaú 'a 'ain —kixun Jacobnën kakëxa.

²⁵ Èsokian kakëxun ka aín papan Jacob kakëxa:

—'Ën bakë bëchikë, pinun kamina mi 'abëtsinkë ñuina nami 'arukë 'ë 'inánti 'ain, a pitankëxun kana mi upíokin sinánxunkin kati 'ain.

Usa 'ain ka mëtëxtankëxun pinun aín papa 'inánkin Jacobnën, uvas baka 'akë aribi 'inánkëxa. 'Inánkëxun ka Isaacnën pianan xëakëxa, ²⁶ usokin pianan xëai sënëntankëxun ka kakëxa:

—'Ë 'urama ukin kamina achúshi okin 'ën bëmánanu 'ë bëtsuku kati 'ain.

²⁷ Èsokin kakëx bëtsuku kanux a 'urama oi tsóbutia ka Jacobnën chupa Isaacnën xëakëxa. Xëkin ka èsokin kakin upíokin sinánxuankëxa:

“Ènë chupan 'ishax ka 'ën bëchikënan 'aish. Abë ninu nikë 'ishasa 'ikëa, Nukën 'Ibu upíokin sinánxunkë 'iti 'ikën.

²⁸ Usa 'ikë ka Nukën 'Ibu Diosan min ñu 'apákë chabónun naínua 'uí 'ibúmiti 'ikën, 'ibúmikëxun ka min ñu 'apákëkama menua chabóti 'ikën, usakin 'akëxun ka min trigo bëru 'itsaira 'imianan a mi xëati 'ñuribi 'aisamaira 'imiti 'ikën.

²⁹ Usa 'ikë ka 'aisamaira unin mi ñu mëxunuti 'ikën; bëtsi menu 'ikë unikamaxribi ka mi bëtánain rantinpuruni 'iti 'ikën.

Mix kamina min xukénkaman 'apu 'iti 'ain;

¡Usa 'ain ka atux mi bëmánon rantipuruni 'iti 'ikën!

Uin kara mi 'aisama oia ax ka 'atima okëribi 'iti 'ikën,

'imainun ka uin kara mi upíokin sinánxunkin 'akinia axribi upiti bukui upíokin sinánxunkë 'iti 'ikën.”

³⁰ Usakin Isaacnën upíokin sinánxunkëxa Jacob, chikíkiani anua aín papa 'ikë anuax kuankëbëshi ka Esaú axribi ñuina 'abëtsinkin bëi uakëxa. ³¹ Utankëxun ka anribi ñuina nami nëish okin 'aruakëxa, 'arubëtsinkin bëxun ka aín papa èsokin kakëxa:

—Papan kamina niruti 'ain, nirukin kamina min bëchikënéan 'abëtsinkin bëxun mi 'aruxunkë nami ènë piti 'ain, pitankëxun kamina min upíokin sinánxunkin 'ë kati 'ain.

³² Kakëxun ka Isaacnën ñukákëxa:

—¿Uikaramina mix 'ain?

—'Ëx kana Esaú min rëkuén bëchikë a 'ain, —kixun ka kakëxa.

³³ Èsokian aín bëchikënéan kakëx ka Isaac ratuti sinánkasmai aín bana, bëtsi tërëkin aín bëchikë kakëxa:

—Usa 'ain kara, ¿ui kara an 'ë 'abëtsinxun ñuina nëishokin 'aruxun bëxunkë ax 'iax? 'Ën kana mix uisama pain 'ain kamabi pian, pitankëxun kana 'ën a upíokin sinánxuan usa 'aish ka bërí ax upíokin sinánxunkë bëruaxa.

³⁴ Èsokian aín papan kakëxun kuati, ka Esaú munuma nishi kuënkëni iankëxa:

—¡Kuënkëni ini ka kiakëxa, papa 'ëribi kamina min upíokin sinánxunuti 'ain! ³⁵ 'Aínbi ka Isaacnën kakëxa:

—Min xukén 'anákanën, uxun paránkëxun kana minan 'ikëbi, upíokin sinánxunkin a 'inan. ³⁶ —¡Usaia këmëxun ñu biti 'unánxun ka Jacob kakin anëakëxa! —Kiax ka Esaú kiakëxa —. ¡Bëri ka an 'ë rabéokin èsokin 'akë 'ikën! Bërâma ka 'ëx aín apan 'ikëbi an 'ë bikuani 'ën apan 'iaxa, bërí ka amiribishi biaxa 'ëmi upíokin sinánxunuti aribi. ¿'Ëribimi upíokin sinánxunuti bana kara 'aíma 'ik? ³⁷ Èsai kia ka aín bëchikë apan Isaacnën kakëxa:

—Ka kuat, 'ën kana kamabi ñu 'anuan kushi 'inánun Nukën 'Ibu Dios Jacob ñukáxuan; usa 'ain ka kamabi aín aintsikamax a ñu mëxunkë 'iti 'ikën, 'imainun ka an trigo 'apákë 'aisamaira 'ianan ñu bimiñu aín baka xëati 'aisamairañu 'iti 'ikën. ¿Añu karana 'ën bërí mi 'inánti 'ain 'ën bakën? ³⁸ Èsokian kakëxun ka Esaúnën amiribishi ñukátékënkín munuma banakin kakëxa:

—¿Achúshi unishi kara Nukën 'Ibu Diosan upíokin sinánxunuti 'ikë papan? ¡'Ëribi kamina upíokin sinánxunkin kati 'ain èsokin aín papa kai ka!

Esáu munuma kuénkëni amiribishi iankëxa.

³⁹Usaia 'ia kuankin ka Isaacnën aín bëchikë kakëxa:

“Ka kuat, mix kamina me anua ñu 'apákëbi 'irukëma a menu 'ianan anua 'uí 'ibucëma me anu 'inuxun 'ain.

⁴⁰Usai 'i kamina min manë xëtojë anun 'akanani mëanani tsóti kamina min xukén 'anáka an ñu mëëmikë 'inuxun 'ain; usai 'i kamina min rëbúnikama kushitëkënti ain, ënë menuax chikíax kamina mibi tsónuxun 'ain.”

Jacob amia aín xukén Esáu nishkëx abá ñuikë bana

⁴¹Usakian 'akë 'ain ka Esaúnën ami xumati nishkin Jacob istisama tankëxa aín papan upókin sinánxunkin kakë kupín, 'imainun ka sinánkëxa: “Ënuax basiramashi kana 'ën papa ñukëbë 'itsaira masá nuituti nitëxëti 'ain, usai 'ikin kana 'ën xukén Jacob rëti 'ain.”

⁴²Usakian Esaúnën sinánkëbëtanbi ka Rebecanën 'unánkin, aín tuá 'anáka Jacob kamitankëxun ësokín kakëxa:

—Ka kuat, min xukén Esáu ka 'aisamairai mimi nishkin mi 'ati sinania usa 'ain kana mi kain.

⁴³Kamina 'ën kakëxun upókin kuati 'ain; usa 'ain kamina bërñbi abati Harán, menu kuantí 'ain kuanx kamina 'ën rarëbakë apan Labán aín xubunu 'i kuantí 'ain. ⁴⁴Usai kuantankëx kamina anu pain 'i kuantí 'ain, min xukén apan axa mimi xumati nishkë

a inúkian ⁴⁵min 'akë a manutamainun. Usa 'ain kana 'ën amiribishi utëkënun mi kamiti 'ain. 'j'Ëx kana 'ën tuárabë achúshi nëtën ishi a rabëtaxbi bamati kuëeniman!

⁴⁶Ësokín pain aín tuá katankëxun ka Rebecanën Isaac ësokín kakëxa:

—'Ëx kana ënë hitita xanu rabé Esaúnëa bia ënëbë tsóti atsan, usa 'ain kana abë 'isamatanin. Jacobnën ribia achúshi hitita xanu Canaán ënuu bikëbë karana 'ëx uisari ënu tsóti 'ain, kana ënu tsótima bamati 'ain.

28

¹Usakian aín xanun kakëxun ka Isaacnën aín bëchikë Jacob, kuënxun upókin sinánxunkin ësokín kakëxa: Min kamina uisaxunbi, Canaán me ënuu uinu 'ikë xanubi bitima 'ain.

²Kamina Padán-aram, anua min xuta Betuel 'ia me anu kuantí 'ain, anu kuantankëxun kamina anua min kuku Labánnën bëchikë xanukama achúshi biti 'ain. ³Usa 'ain ka Nukén 'Ibu Dios kamabi kushiñu an mi upókin sinánxunkin min rëbúnkinëxa 'aisamaira 'ia timënun 'imiti 'ikën, 'imianan ka min rëbúnki kamanuax 'aisamaira ëma 'ai uni 'uakamë 'ëoti 'ikën. ⁴'Imianan ka mi 'inánan, min rëbúnkikamaribi upókin sinánxunkin Abraham kásabiokin, ënë me 'ibuanun anu nu bërñ bëtsi menu 'ikë uni 'ikësaí tsókë ënë mi 'inánti 'ikën, Nukén 'Ibu Diosan Abraham 'inánuxun kásabiokin.

⁵Ësokín katankëxun ka Isaacnën aín bëchikë Jacob a Padán-aram anu xuakëxa. Xukëx kuanx ka Jacob Labánnën xubunu bëbakëxa, ax ka Betuel arameo uni aín bëchikë 'ianan Rebeca Jacob 'imainun Esáu aín titan rarëbakë 'iakëxa.

Esaúnën xanu bia ñuikë bana

⁶Usa 'ain ka Esaúnën aín papa Isaacnën aín, xukén 'anáka Jacob a upókin sinánxunkin mëniotankëxun Padán-aram anua aín xanu baritanun kixun xukë a 'unánkë 'iakëxa. 'Imainun ka aín papan anu 'ikë xanu bixuma 'anun kakë aribi sinánkëxa, upókin sinánxunkian ënë Canaán menua kamina achúshira xanubi bitima 'ain kixuan kakë aribi sinánkëxa, ⁷'imainun ka Jacob Padán-aram anu aín papa 'imainun aín titan kakësaí oi kuankë aribi sinánkëxa. ⁸Usa 'ain ka Esaúnën aín papan Canaán kakë me anua xanukama bikë a kuëñiama 'unánkëxa; ⁹usa 'ain ka Esáu Ismael kakë uni, Abrahamnën bëchikë abë banai kuankëxa, kuantankëxun ka ñukáxun aín xanu 'iti uni aín bëchikë Mahalat kakë a biakëxa, ax ka Nebaiot aín chirabakë 'anáka 'iakëxa 'imainun ka bëráma Canaán menua bikë xanu rabé axribi aín xanu 'iakëxa.

Betel kakë me anuax Dios Jacobmi mërá ñuikë bana

¹⁰Usa 'ain ka Jacob ax Beerseba kakë anuax kuani Aramnu kuantí bai a bibiani anun kuankëxa. ¹¹Usai kuanbaiti ka bari kuabuti ñantabukëbë anua ñantan 'uxtinu bëbakëxa. Anu bërúxun ka amia katamëti achúshi maxax bitankëx aín maxkámí ami tékëpimëti nantankëx 'uxakëxa. ¹²Anuxun namákin, iskëxbi ka achúshi tapitinëx

menuaxbi kuarutankëxa naïnu sënën 'ikë isakëxa, iskin ka anua Diosan ángelkama kuarumainun rafrinëxribi ubuti nitsia isakëxa. ¹³ Usakin namákin isanan ka Nukën 'Ibu a rapasu nixun ësokín kakëxun kuakëxa: 'Ëx kana min 'Ibu 'ain, 'ianan kana min xuta Abraham aín Dios 'ianan min papa Isaac ainanribi 'ain. Usa 'ixun kana mi 'imainun min rëbúnkikama anumi 'uxi rakákë me ënë 'inánti 'ain. ¹⁴ Usa 'ain ka atux 'aisamaira 'uakamë 'ëoi me putu iskësaira 'i aín tsipumiki 'imainun aín rëbumiki kuanan amiaxa bari urukë au 'imainun amia bari kuabúkë amiki amami amami kuankanti 'ikën, usa 'ain ka kamabi menu 'ikë unikama upíokin sinánxunkë 'iti 'ikën mi 'imainun min rëbúnkikama kupí. ¹⁵ 'Ëx kana mibë 'ain; usa 'ixun kana uinu kaina kuani anuabi 'ën mi bërúanti 'ain, usa 'ixun kana amiribishi ënë menubi mi bëtékënti 'ain. Mi kana usai 'ia 'ën kakësabiokin 'axuntankëxuma ëntima 'ain.

¹⁶ Usakian kakëx aín 'uxkënuaxbi bësukin ka Jacobnën sinánkëxa: "Asérabi ka ënë menu Nukën 'Ibu 'ëbë 'ikën kixun kana 'ën 'unánkëma 'ain." ¹⁷ Usa 'ain kana 'itsaira rakúëan, 'imainun kana sinan: Ënë mex ka upíra 'ikën. "jËnëx ka anua Nukën 'Ibu Dios 'ikë aín xubu 'ikën; 'imainun ka naíkamë 'ëo manámi 'ikë aín xëputi 'ikën!"

¹⁸ Usai 'iónx pëkarakëma 'aínshi nirukin ka Jacobnën, anu tëképimëti noonkë maxáx bikin 'unánti okín nitsfankëxa, usakin 'atankëxun ka ënëx ka Nukën 'Ibu Diosan 'iti 'ikë kixun sinánkin xëni bitankëxun ami anpënkakëxa. ¹⁹ A menu ka bëráma achúshi ëma Luz kakín anékë 'iakëxa, usa 'ikëbi ka Jacobnën aín anë bëtíokin anékin Betel kakín anëakëxa. Betel kikë bana ax ka Diosan xubu ki kikë bana 'ikën. ²⁰ Anuax ka Jacob ësai kiakëxa: Nukën 'Ibu Dios ka 'ë kuania bërúanan, 'ën piti ñu 'inánan 'ën pañuti chuparibi 'ë 'inánti 'ikën, ²¹ usa 'ain ka 'ëx 'ën papan xubunu uisaibi 'ikëma kuankëbë ax 'ën 'Ibu Dios 'iti 'ikën. ²² 'Ën kana uinu karana ënë maxax nankë anubi Nukën 'Ibu Dios anuxun rabiti 'ati 'ain; 'imainun kana mi asérabi manukima uisa ñukama kaina 'ë 'inani a mësú mi 'inánti 'ain.

29

Jacob Harán kakë ëmanu bëba

¹ Usa 'ain ka Jacob Betel kakë me anuax kuani amiaxa bari urukë me ami kikiani kuankëxa.

² Kuankin an 'uranxun iskëxbi ka anua 'umpax bikë kini achúshi 'iakëxa, a kini rapasu ka an carnero bërúankë unikama rabé 'imainun achúshi anu timéax tanti bukukë isakëxa, a uni kaman ka atun ñuina a kininua 'umpax bixun 'amiakëxa. Anu ka anun kini mapukë achúshi maxá chaiira 'iakëxa, ³ usa 'ain ka atun 'arakakë carnerokama anu timékëbëtan, an bërúankë unikaman anun 'umpax mapukë xaxu chaiira achúshi, a buinakín rakanakëxa, usakin 'umpax 'akëbëtan ka amiribishi kini a xaxu chaiira anun mapuakëxa.

⁴ Usakian 'akëbë anu nukúkin ka Jacobnën an ñuina bërúankë unikama ñukákëxa:

—jUinu 'ikë kaina, mitsux 'ain?

Kakëxun ka:

—Nux kananuna Haránnu 'ikë 'ain —kixun atun kakëxa.

⁵ —jMitsun kaina Labán kakë uni Nahornën bëchikë a 'unanin? —kixun ka Jacobnën ñukátëkëankëxa.

—Nukátëkënkëxun a unikaman kananuna 'unáni —kixun kakëxa. ⁶ Kakëxun ka Jacobnën —Asérabi kara usa 'ikë —kixun ñukátëkëankëxa.

—Nukákëxun Labán ka asabi 'ikë —kixun an ñuina bërúankë unikaman kakëxa —. Kakëbëbia aia iskin ka ñuina bërúankë unikaman kakëxa ka kuat, aín bëchikë xanu Raquel an ka aín ovejakama bëia. ⁷ Èsokian kakëxun ka Jacobnën kakëxa:

—Ka kuat, ka xupibuisama pain 'ikën, bari ka 'urapain 'ikën anun min 'arakakë ovejakama kamabi xëputi. jUisa 'ixun kaina 'umpax 'amibiankin pasto pinun buaniman?

⁸ Aínbi ka atun kakëxa:

—Kananuna usokin 'aima. Kamáxbia timékëbëtan kuni kananuna an bërúankë nukaman 'umpax 'aminuxun, xaxu chaiira anun kini xëkuë mapukë a rakanakin nun 'arakakë ñuinakama 'umpax xëaminuxun kaínti 'ain.

⁹ Usai Jacob atubë banamainun ka Raquel ax aín papan 'arakakë ovejakama bëi uakëxa, ax ka an ñuina kama bërúankë 'iakëxa. ¹⁰ Usakin kakë basikëma 'aínshi ka aín kukun Labánën 'arakakë ovejakama bëi 'aia Jacobnën isakëxa, isbiani kuanxun ka anua 'umpax 'ikë kini anun mapukë xaxu a mabikin amo rakanakin, 'umpax bikin ovejakaman

xëamiakëxa; ¹¹ usakin 'atankëxun kakin aín kukuñ bëchikë bëtsukukakakin bitsi ka iankëxa. ¹² Usai 'i sënénkin ka Jacobnën ñuixunkin kakëxa 'ëx kana Rebecanën tuá 'ain 'imainun kana min papan Labán aín piaka 'ain, ësokian kakëx ka Raquel abákiani kuanxun aín papa ñuixuankëxa. ¹³ Usokian aín bëchikënen aín chirabakën tuá Jacob ñuikin kakëx, aín 'ikënuax abákiani kuanxun 'ikúkin bikin bëtsuku kakëxa, usokin 'abiankin ka aín xubunu ubankëxa. Usai abë kuanxun ka aín xubunuxun Jacobnën usaía kuani 'ikë akama ñuixuankëxa. ¹⁴ Usakin ñuixuntankëxa sënénia ka Labánnëribi unánmikin kakëxa: Míx kamina asérabi 'ën aintsí 'ibu 'ain, usa 'aish kamina 'ën imibi 'ain.

Jacobnën Raquel këñun Lía binuxun ñu mëëa ñuikë bana

Usa 'ain ka Jacob ax aín kuku Labánën 'ikënu achúshi 'uxë 'i bërúakëxa. ¹⁵ Usai abë 'ikin ka Labánën Jacob kakëxa:

—Min kamina añubi kanankimaira 'ë ñu mëëxuntima 'ain, 'ëx min aintsí 'ikë. Usa 'ain kamina uiti karana mi kupíoti 'ai kixun 'ë kati 'ain. ¹⁶ Labán ax ka xanu bëchikë rabëñu 'iakëxa, aín apan ax Lía kakin anëké 'imainun, ka aín 'anáka Raquel kakin anëké 'iakëxa. ¹⁷ Lía axa aín bërú upí 'imainun ka. Raquel ax kamabi aín namikama upíira 'iakëxa. ¹⁸ Usa 'ikë ka Jacobnën Raquel a 'itsaira kuëëankëxa, kuëënkín ka aín papan ñukákëxun kakëxa:

—Min bëchikë 'anáka Raquel a kupín, kana mapai 'imainun rabé barítia 'imikin mi ñu mëëxunti 'ain. ¹⁹ Usai kia ka Labánën kakëxa:

—'Ën kana 'ën bëchikë mi 'inánti 'ain. 'Aínbi kana bëtsi uni 'unánkëma 'inántima 'ain. Usa 'ain kamina 'ëbë 'i bërúti 'ain. ²⁰ Usokin mëníotankëx ka Jacob Raquel bisatani mapai achúshi 'imainun rabé barítia ñu mëakëxa, usakin an ñu mëëkin tankëxbi a barítiakama ainan 'itsamarasa 'iakëxa, an Raquel 'itsaira kuëënkín tankëx.

²¹ Usakin ñu mëëkébë mapai achúshi 'imainun rabé barítia inukëbëtan ka Jacobnën aín kuku Labán kakëxa:

—'Ë kamina min bëchikë 'ën xanu 'inun binun 'inánti 'ain, ati barítia a kupí 'ën mi ñu mëëxunti kakë aka inúaxa usa 'ain kamina min bëchikë 'ën xanu 'iti 'ë 'inánti 'ain.

²² Usokin mëníotankëxun ka Labánën kamabi abëa 'ikë unikama katankëxun, aín bëchikë birakamikin achúshi fiesta 'akëxa. ²³ 'Aínbi ka Labánën a imé birakamibiánkin aín bëchikë Lía bibiánkin Jacobnu buánkëxa, usokin ubanxun ka a imé Jacob abëa 'uxnun 'inánkëxa. ²⁴ Usakin 'inántankëxun ka Labánën an ñu 'axúnti xanu achúshi Zilpá kakë a kakëxa, kamina min 'ën bëchikë ñu mëëxuni abë 'iti 'ain.

²⁵ Usai abë 'inëti pëkarakin Jacobnën iskëxbi ka Liábëa uxnékë 'iakëxa, usa 'ain ka kuantankëxun Labán kakëxa:

—¿Uisati kaina 'ë ësokín 'an? ¿'Ën karana Raquel kupín mi ñu mëëxunkëma 'ain? uisati, ¿kaina 'ë parán? ²⁶ Kakëxun ka Labánën kakëxa:

—Ënuxun kananuna nun bëchikë 'anáka aín xukén apan 'ikëmapan 'ain, aín 'anáka birakamiti kuëëniman. ²⁷ Usa 'ain kamina anun mi Lía bikë nëtë mapai achúshi 'imainun rabé nëtë sënéntamainun abi 'ikinti 'ain, usa 'ain kana mapai achúshi 'imainun rabé barítia 'imikin kana mibëtan ñu mëëti 'ain kia kana Raquelrîbi mi 'inánti 'ain. ²⁸ Usokin kakëxun ka Jacobnën asabika kixun kakëxa, anúan Lía bikë nëtë mapai achúshi nëtë sënénkëbëtan, ka Labánën aín xanu 'iti Raquel aribi 'inánkëxa. ²⁹ Usa 'ain ka Labánën an a ñu 'axunkë xanu achúshi aín bëchikë Raquel 'inánkëxa, ax ka Bilhá kakë 'iakëxa, an ka ñu 'axuanan bërúankëxa. ³⁰ Usa 'ain ka Jacob aín xanu Raquelbë 'iakëxa, 'imainun ka 'itsaira kuëëankëxa aín xukén Lía 'akësamaira okin, usa 'ain ka Labán 'ain kuku mapai 'imainun rabé barítia pain ñu mëëxuni anu pain 'iakëxa.

Jacobnën bëchikëkama 'ia bana

³¹ Usa 'aínbi ka Nukën 'Ibun isakëxa Jacobnën Lía kuëëniama, usa 'ain ka tuapanun 'imianan, Raquelnëx tuáñuma 'inun 'imiakëxa. ³² Usai ax 'imainun ka Lían tutankëxun achúshi tuá 'akëxa, a tuá bakëntankëxun ka Rubén kakin anëakëxa, anëtankëx ka kiakëxa: "Nukën 'Ibun ka 'ëx tëmërai nitsia isaxa. Èsokin sinánkin ka aín tuá Rubén kakin anëakëxa, usa 'ain ka bërú 'ën bënëñ 'ë kuëënkín nuibati 'ikë kixun sinánkëxa." ³³ Usakin 'atankëxun ka Lían tuá itsí 'akëxa, aka Simeón kakin anëakëxa, anëtankëx ka kiakëxa: 'Ën 'Ibun ka 'ën bënëñ 'ë 'atima oia 'unánxa, usa 'ain ka achúshi tuá 'atëkëñun 'ë 'imiäxa. ³⁴ 'Imainun ka amiribishi tuatëkëankëxa, 'atankëxun ka Leví kakin anëakëxa, anëtankëx ka kiakëxa: Bërú

ka 'en bënë 'ë 'itsaira kuëni 'ëbë 'iti 'ikën, 'en kana rabé 'imainun achúshi tuá 'axuan.
³⁵ Usakin 'atankëxunbi ka Lían, amiribishi tuatëkëanxa, a tuá ka Judá kakin anëakëxa, anëtankëx ka kiakëxa: Bërfi kana 'en Nukën 'Ibu rabiti 'ain. Usakin a tuákama 'atankëx ka tuatëkëniima ñomëakëxa.

30

¹ Usa 'ain ka Raquel ax 'en kana Jacob tuá xunima kixun sinani aín xukén Líami 'itsaira nishakëxa, nishkin ka aín bënë kakëxa:

—'Émiribi kamina bëchiti 'ain, min 'ëmi bëchikëmax kana ñuti 'ain.

² 'Aínbi ka Jacobnën nishkin kakëxa:

—¿'Éx kana Diosma 'ain? Nukën 'Ibu ax ka mix tuáñu 'iti kuëniima.

³ Usakian kakëxun ka kakëxa:

—Ka kuat, 'en kana an 'ë ñu 'axunkë xanu Bilhá kakë a mi 'inanin, usa 'ain ka an tuakëx 'enbi tuákësa 'iti 'ikën. Usakin 'akëbë ka aín tuá ax 'en tuása 'iti 'ikën. ⁴ Ésai abë banatankëxun ka Raquelnën Jacob an ñu 'axunkë xanu Bilhá, aín xanusa 'ikëa 'ikinun 'inánkëxa. 'Inánkëx ka Jacob Bilhá abë 'iakëxa, ⁵ abë 'ixun ka Jacobnën achúshi okin ami bëchiakëxa. ⁶ A mi bëchikë isi ka Raquel kiakëxa: Ènë tuá ka Dan kakin anëké 'iti 'ikën, Nukën 'Ibu Diosan ka 'en ñukákëxun kuakin nuibakin ènë tuá 'ë 'inánxa. ⁷ Usokin ami bëchitankëxun ka amiribishi Jacobnën Bilhámi bëchitëkëankëxa, ⁸ usakian ami bëchitëkëan ka Raquel kiakëxa: Ènë tuá ka Neftalí kakin anëké 'iti 'ikën, 'ëx kana 'en xukén apan ami 'itsaira nishan usa 'ain kana bërfi 'ëxribi tuáñu 'ain, usa 'ain kana ami nishibi kana bërfi tuáñu 'ain.

⁹ Usa 'aish ka Lía ax aín tuati sënënkë 'ixun tuakima, an ñu 'axunkë xanu Zilpánën aín bënë Jacob aín xanusa 'ikëa 'ikinun 'imiakëxa. ¹⁰ 'Inánkëxun 'ikinkin ka Zilpámi achúshi tuá Jacobnën 'akëxa, ¹¹ usokin tuaxunkë isi ka Lía kiakëxa: ¡'Èn sinánkëma 'aínbi ka éesai 'iaxa! Usa 'ain ka ènë tuá Gad kakin anëké 'iti 'ikën. ¹² Usai abë basipain 'itankëxun ka Jacobnën amiribishi aín ñu mëëmikëa bikë xanu Zilpá ami bëchitëkëankëxa, ¹³ usakian bëchitëkëan ka Lía kiakëxa: ¡'Éx kana chúamarua tani kuëniin! Usa 'ain ka xanu raíri kamaxribi ax ka 'itsaira kuëniia kix kiti 'ikën. Usa 'ain ka ènë tuákën ané Aser kakë 'iti 'ikën.

¹⁴ Usa 'ain ka achúshi nëtën Rubén anun trigo biti 'uxë 'ain, uri nitsi kuankëxa anua ka bimi kaxorisa pëkéké mëraxun biakëxa, bibiankin ka aín tita Lía buánxuanakëxa. Usokin buania ka Raquelnën bimi isakëxa, iskin ka a bimi kukin tuatisa sinánkin Lía ñukákëxa:

—'É kaina, min tuákën mi bëxunkë kaxorisa bimi bëtsira 'inántima 'ain. ¹⁵ Kakëxunbi ka Lían aín xukén kakëxa:

—¿Min karamina 'en bënë 'ë bikuanti 'ain? ¡Usa 'aínbi kaina 'en tuakëan bëké kaxorisa bimi ènëribi 'ë bikuantisa tanin!

—Usama ka —Min tuakëan bëké kaxorisa bimi ènë kupín ka Jacob ènë imé mibë 'uxti 'ikën —kixun ka Raquelnën aín xukén kakëxa. ¹⁶ Usakian kakë ñantabukëbë ka Jacob ninu nitsi kuanpuni uakëxa ukëbë ka Lía, aín 'ikënuax chikikinbi aia mërakin kakëxa:

—Bërfi kamina ènë imé 'ëbë uxti 'ain, 'en kana Raquel kupión kaxorisa bimi 'en tuákën bëké anun.

Usa 'ain ka a imé Jacob Líabë 'uxakëxa.

¹⁷ Usai abë 'itankëxun ka Jacob amiribishi mapai achúshi okin tuáxuanakëxa, Nukën 'Ibu Diosan an ñukákëxun kuakë kupin. ¹⁸ Usa 'ain ka Lía kiakëxa: Ènë tuakëx ka Isacar kakin anëké 'iti 'ikën, Nukën 'Ibu Diosan ka 'ë 'inaishiixa an 'ë ñu mëëxunkë xanu 'en bënë 'inánkë kupín. ¹⁹ Usakin 'atankëxun ka Lían amiribishi Jacob tuáxuanakëxa, mapai achúshi 'imainun achúshi tuá 'itánun, ²⁰ usakin 'atankëx ka kiakëxa: Nukën 'Ibu Diosan ka 'ë achúshi ñu upíra 'inaishiixa. Usa 'ain ka bërfi 'en bënë 'ë upíokin nuibati 'ikën, 'en kana mapai achúshi 'imainun achúshi okin tuáxuan. Usa 'ain ka ènë tuá Zabulón kakin anëké 'iti 'ikën. ²¹ Usokin nukëbënë okin pain tuapatankëxun ka, anuishi ñomëkin Lían xanu achúshi tuakëxa, a ka Dina kakin anëakëxa.

²² Usa 'ain ka Nukën 'Ibu Dios an ñukákëx Raquelmi sinánkëxa; sinánkin ka an ñukákëxun kuakin tuáñu 'inun 'imiakëxa. ²³ Usokian sinánxunkëx ka aín rëkuén tuápain 'atankëx kiakëxa: Nukën 'Ibu Diosan ka 'ëx tuaima rabinkë a 'ë nëtënxuanxa. ²⁴ 'É sapi ka

bètsi bëbu tuá Nukën 'Ibu Diosan tuakasmai rabinkë a 'ë mënioxuanxa. A tuá ka José kakin anëakëxa.

Jacob 'imainun Labán paránan ñuikë bana

²⁵ Usa 'ain ka nètë itsi 'ikëbëtan Raquel ain tuá José bakënkë 'ain, Jacobnën ain kuku Labán kakëxa:

—'Ën menubi kuantëkëntanun kaina 'ë xutima 'ain. ²⁶ Usa 'ain kamina 'ën bëchikë 'imainun 'ën xanu rabë 'ë 'inánti 'ain, kana a kupín 'itsaira mi ñu mëëkian, usa 'ain kamina buántanun 'ë xuxunti 'ain. Min kamina 'unan uisakin karana 'ën mi ñu mëëxuan kixun.

²⁷ Kakëxunbi ka ain kuku Labánën kakëxa:

—Usama ka 'ëbëbi 'i kamina bërúti 'ain. 'Ën kana 'unanin Nukën 'Ibun ka 'ën sinánkëxun mix ënu 'ëbë 'ain 'itsaira 'ë 'akinia usa 'ain. ²⁸ Usa 'ain kamina 'ë kati 'ain uiti kaina kanantisa tanin, atibi kana mi kupfoti 'ain.

²⁹ Ësokian kakëxun ka Jacobnën kakëxa:

—Min kamina upíokin 'unan uisakin karana 'ën min ñu mëëa kixun 'imainun karana uisakin min ñuinakama bëruan kixun 'unan; ³⁰ 'ëx ukëmapan 'ain ka min ñuina 'arakakëkama 'itsamashi 'iakëxa, usa 'ainbi ka 'ën bërúai Nukën 'Ibu 'akinkëx bërí 'aisamaira min ñuina 'ikën; 'ainbi karana, ¿Ufnsaran 'ënanbi ñu mëi 'ën xanu 'imainun 'ën bëchikë kamanan ñu 'arakati 'ain?

³¹ —¿Uiti mi kupfoti kaina kuënti 'ain? —kixun ka Labánën ain piaka karaishikin kakëxa.

—'Ë kamina kuríkinën kupíotima 'ain —kixun ka Jacobnën katëkëankëxa—. Mixmi 'ën usakin kamina 'ati 'ai kixun kakëx kuënkëbë kana amiribishi min ovejakama bërúain kuantëkënti 'ain kixun ka ain kuku kakëxa: ³² usa 'ain kamina bërí 'ë anua min ñuina 'arakakëkama 'ikë anu xuti 'ain, anuxun kana carnero tunankama 'imainun kamabi cabra tsákatsaka akama amo sëténati 'ain. Ax ka anúnmi 'ë kupfoti 'iti 'ikën. ³³ Usa 'ain ka uinsaran kaina uisatanin a nètën utankëxun isti 'ain; 'ën ñuinakamanu cabra tsaka tsaka 'imainun tunan akamanua iskëxa anu tsaka tsakakama 'ianan ñun shikësa 'ianan tunan 'ënanu 'ain kamina 'ën kana minan mëkama kixun 'unánti 'ain. ³⁴ —Ësokian kakëxun ka asabika, min sinánkë ax 'ikën —kixun Labánën kakëxa.

³⁵ Usokin katankëxun ka Labánën a nètëmbi ain ñuinakama amo sëténakin chibu ain bënë shiòshio 'imainun tsákatsaka, 'imainun kamabi cabra tsákatsaka 'aish uxun pukukësa akama këñunbi, kamabi oveja tunan akamabi amo sëténaxun ain, bëchikëkaman bërúanun kixun 'inánkëxa. ³⁶ Usokin 'abiani ka ain ñuinakama buani anuaxa Jacobë banakë anuax kuani rabë 'imainun achúshi nètë 'ikiani kuankëxa.

Usai kuankian ëbiantëx ka Jacob ax ain kuku kuantamainun ain ñuina raírikama bërúai anu bërúakëxa. ³⁷ Usai anu bërúxun ka uisokin kara ain ñuinakama 'itsaira 'imiti 'ikë kixun sinánkin i pëñan paxa álamó kakë, 'imainun 'amukuta kastaña akama, ain uxu pikutanun ratápakëxa; ³⁸⁻³⁹ usokin 'atankëxun ka i pëñan xukakëkama, anua ñuinakamax 'umpax xëai timékë anu nitsíankëxa. Ax ka anua ñuina ain bënëkama ain xanubë mërnanx 'ikë 'iakëxa, 'imainun ka i nitsínkë iskian 'akëx, ñuinakama ax ain tuá shiòshion, 'ianan raírinëx tsákatsaka 'imainun raírinëxripi tunan 'iakëxa. ⁴⁰ Usa 'ain ka Jacobnën ain kuku Labánën ñuina ain bënëkama shiòshio 'imainun tunan akama ukëbëtan an 'anun kixun anu ëankëxa. Usakin 'akin ka Jacobnën 'ain kuku ñuinakama anuabi ainan 'iti 'amo sëténakëxa. ⁴¹ Nuina xuábukama ain xanu imikë tunanën 'akëtibi ka Jacobnën 'i pëñan xukakë a uinu kara ñuinakaman 'umpax 'ai timëtia anu nitsíankëxa, usakin ka ain xanu 'akin 'akin ñuinanën isnun nitsíankëxa; ⁴² 'ainbi ka uínsaran kara ñuina chumínkëkaman, aia anun i pëñankama nitsiama 'ikën. Usa 'ain ka ñuina 'atima chumínkëkama ain kuku Labánna 'inun éanan, xuaira 'aish upíbu a Jacobnën ainan 'inun biakëxa. ⁴³ Usokin ñu 'ai ka Jacob ax 'aisamaira ñuñu 'aish kuríkiñuira 'ianan, an ñu mëëxunkë uni 'imainun an ñu 'axunkë xanu 'imainun an 'arakakë ñuina ovejakama, camello 'imainun asno ñuinakama ainan 'itsaira 'iakëxa.

¹¹ Aínbi ka Jacobnën aín kuku Labánën bëchikë kamax a ñui kikë bana kuakëxa: Jacobnën ka kamabi ñuina nun papan 'arakakë biaxa, a bitankëx ka anun ñuñuira bërí 'ikë kikë bana kuakëxa. ² Usai 'ain bëchikëkama a ñui kimainun ka Labán axribia ami nishia Jacobnën 'unánkëxa, usa 'ixun ka bërámá 'akinsa okin 'iisama 'ikën. ³ Usai ami 'ikania iskin ka Nukën 'Ibun Jacob kakëxa: Kamina kuantëkénti 'ain min papan menubi, anua min aintsikama 'ikë me anu, usai 'imi kuania kana 'ën mi bërúanti 'ain.

⁴ Usakin Diosan kakëxun ka Jacobnën aín xanu Raquel 'imainun Lía anua unun kixun kamiakëxa, kamikin ka ësokian kaxuntanun kixun kakëxa, uinu karana 'ën ñuinakama bërúain anu kamina uti 'ain ësokin kamikëx kuabëtsini ka anubi uakëxa, ⁵ 'aia ka ësokin kakëxa:

—'Ën kana bërí 'unan mitsun papan ka bërámá 'asa okin bërí 'ë 'upiokin isima; usakin 'aiabi ka 'ën 'Ibu Diosan ënkinma 'ë 'akinia kixun kana 'unan. ⁶ Mitsúnbi kamina 'unanin 'ën kana min papa 'upiokin ñu mëexunkin añu kara 'aisama 'ikë abi 'axuan, ⁷ 'imainun kamina mi rabëxunbi 'unan an ka 'ë 'itsokin paránxun ñu mëëmixonbi 'itsamashi kupíokian. Usakin 'aiabi ka Nukën 'Ibu Diosan an sinánkësokian 'anun 'ë 'amikëma 'ikën; ⁸ usa 'ain ka ësai kiakëxa: 'Ën kana mi ñuina pukukësa anun kupíoti 'ain kikëbë ka kamabi a ñuinanën xanun tuákama ax pukukësa 'iakëxa; 'imainun ka ësai kiakëxa: 'Ën kana mi ñuina shión shiónkama anun kupíoti 'ain kikëbë ka kamabi aín xanukaman tuákë ax shión shión kuënëñu 'iakëxa. ⁹ Usakin ka Diosan 'ë 'inánuxun aín ñuinakama bikuanxa.

¹⁰ Achúshi nëtën, kana ñuinakama aín xanu imikë 'ain a ñuñai bëtsibë ubionamainun a imé namákin isan, cebra aín bënëan aín xanu shiónshión 'imainun pukukësa 'imainun tsaka tsaka akama 'aia. ¹¹ Usa 'ain ka namákin iskëxun Nukën 'Ibu Diosan ángelnën 'ën anën 'ë kuëanxa, kuënkëxun kana ësokin kan: Ënu kana 'ain. ¹² Èsokin kakëxun ka ángelnën 'ë kaxa: Kamina 'upiokin isti 'ain, aín bënëkaman ka aín xanu kuënëñu 'imainun pukukësa 'imainun tsákatsaka aribi 'aia kamina isti 'ain, 'ën kana 'unánin min kuku Labánën kara uisa mi oxa kixun. ¹³ Èx kana min 'Ibu Dios axa Betelnuax mimi mërá a 'ain, anuxun kamina achúshi maxá 'ënan 'inun upíokin nantankëxun xënisa ñu anun 'atankëxun 'ëx isana min Dios 'iti 'ai kixun 'ë kakën. ¡Usa 'ain kamina! Bërí kamina nitukiani ënuax kuantí 'ain; amiribishi kamina anuaxmi bakëan me anubi kuantëkénti 'ain.

¹⁴ Usakin namákin isun kakëxun ka Raquel 'imainun Lían kakëxa:

—Nun papan xubunua an kasunania nukaman biti achúshira ñubi ka 'aíma 'ikën. ¹⁵ Usa 'ixun ka bëtsi xanu 'unánkëma 'akësokin nu 'akëxa. ¡'Imainun ka nu mi 'inánuxun a pupioimi tënëun mi 'imiakëxa! ¹⁶ Asërabi ka kamabi aín ñukama Nukën 'Ibu Diosan nun papa bichianxa ax ka nunan 'imainun nun tuá kamanan 'iti 'ikën. Usa 'ain kamina kamabi Nukën 'Ibu Diosan mi kakësabiokin 'ati 'ain.

Jacob Padán-aram kakë me anuax kuan ñuikë bana

¹⁷⁻¹⁸ Usa 'ain ka aín xanubë banatankëxun Jacobnën kamabi aín ñukama mëñotankëx anuaxa uá Canaán menubi kuantëkéankëxa, anua aín papa Isaac tsóa me anubi. Kuankin ka aín bëchikëkama 'imainun aín xanu rabë akamabi, camello kakë ñuina chaiira anu 'aruakëxa, 'anan ka kamabi aín ñukama bíanan aín 'arakakë ñuinakama ñu mëëxun bikë akama biakëxa, ax ka Padán-aram anuxun bikë aín ñuinakama buani kuankëxa. ¹⁹ Usaia akamax 'imainun ka Labán ax aín 'arakakë ovejakama bërúanan anuxun aín rani chaxkéti kanikë kama tëai kuankëxa, axa anu kuantamainun ka aín 'ini bëchikë Raquelnën aín papan aín aintsikamabëtan rabikë ñukama a mëkamakin biakëxa. ²⁰ Usa 'ain ka Jacobnën aín kuku Labán arameo uni a kana kuani kixun kaimashi kuankëxa. ²¹ Usai abáti kuankin ka kamabi aín ñukama buani kuankëxa. Kuani ka bënëtishi baka achúshi Éufrates kakë a sikakiani kuantankëx, Galaad kakë me bashiñu au kikiani kuankëxa.

Labánën aín piaka Jacob abatia nuia bana

²² Anuan kuankë rabë 'imainun achúshi nëtë 'ain ka aín, kuku Labánën aín piaka Jacob ka abati kuanxa kixun kuakëxa. ²³ Usa 'ain ka abëa 'ikë, aín aintsisa unikama rafri abë kuantí biakëxa, bibiani atubë kuani ka mapai achúshi 'imainun rabë nëtë kuankin, ka Galaab kakë menua 'ikë bashikama anua nukúakëxa. ²⁴ Aínbi ka a imé Nukën 'Ibu Diosan Labán arameo

uni a namámikin kakëxa: 'Ën kakëxun kamina kuati 'ain, min piaka Jacob kamina 'atima banan katima 'ain.

²⁵ Ësokian kakëx kuanxun ka Labánën Jacob Galaad kakë menu 'ikë bashikama anua nukúiakëxa, aín xanu aín bëchikë a kamabë anu 'ikë. Usokin a nukutankëx ka abë kuanjë unikamabë axribi a 'urama 'iakëxa, ²⁶ usai anu 'inëti pëkaraxun ka Labánën munuma banakin ami nishkin Jacob kakëxa:

—¿Añu kaina 'abëtsian? ¿Uisokin sinanx kaina 'ë paránbëtsini uban? ¡Min kamina 'ën bëchikëkama 'akanankin bikëxa uni abákësa usaribi kuatsinkin bëan! ²⁷ ¿Uisakatsi kaina mix 'ë parántankëx uisakinbi 'ë kaima unëkuatsini uan? 'Ën kana 'ëmi kakëxun upiokin mi xunuxun, minmi kakëxun kana unikama katankëxun tampurakama 'anan arpa 'ai kantai kuëënkín 'atankëxun mi xukë 'itsían. ²⁸ 'Ën bëchikë rabë upiokin katankëxun xukin bëtsuku kaxun xuti 'ikëbi kamina 'ën babakama këñunbi abákian. ¡Ax ka 'ën iskëx sinánñuma uni 'ikësaími 'ikë 'ikën! ²⁹ 'Ën kana kamabi mitsu 'atima okë 'itsían, min unikama këñunbi, usakin sinaniabi ka ënë imé min papan a rabia Diosan ka 'ë kaxa: Kamina kuati 'ain min kamina Jacob 'atima banan kakima upiokinshi kati 'ain. ³⁰ 'Ën kana 'unan mix kamina min papan xubunu kuantëkëinsairatan, usa 'aish kamina usai 'ian, ¿uisa kupín kaina 'ën rabikë 'ën dioskama mëkamabëtsian?

³¹ Kakëxun ka Jacobnën aín kuku Labán kakëxa:

—'Ëx kana mimi rakuëan. Usa 'ain kana 'ën sinánkë 'ian min bëchikë kamami min kushínbi 'ë bikuantisa. ³² Usa 'ain ka 'ëbë 'ikë uni achúshinën kara min dioskama bëaxa, ¡ax bamati 'ikën! Nubë 'ikë unikaman ka aséribi 'unánxa: Kamina 'ë kati 'ain, uisa min ñu karana 'ën bëan, min ñu 'ën bëkë kamina bibiankin buánti 'ain.

'Aínbi ka aín kuku kakinbi ka aín xanu Raquelnën aín papan a rabikë ñukama mëkama bëtsinkë bëkë 'unánma 'ikën. ³³ Usakin kakëx ka Labán anua Jacob 'ikë xubusa okían 'akë anu atsiánkëxa, atsiántankëx ka anua aín bëchikë Lía 'ikë anuribi atsiánan, anua an ñu 'axunkë xanu rabë 'ikë anuribi atsiánkëxa, atsiínkinbi ka aín dioskama mërama 'ikën. Usai anu pain atsiántankëx anua Lía 'ikë anuax chikiti ka Raquel anu 'ikë anuribi bari atsiñbëkiánkëxa, ³⁴ usafa anuribi aín papa atsiñkëma 'aínshi ka an rabikë aín dioskama, a bitsishi anu tsotia camellonën kaxunu 'akë anu unëishi akamanan tsóbuakëxa. Usaia 'ikëbëtan ka Labánën kamabi atun xubukamanua barikinbi mërama 'ikën. ³⁵ Usa 'ain ka Raquelnën kakëxa:

—Papan kamina nishtima 'ain 'ëx min bërunubi nirukëbëma, ax ka 'ikën min kakëxun kuaisama tani 'ikëma 'ikën, bëri kana 'ëx xanux 'ikësabi 'ikin pëi machakë 'ain. Ësokian kakëxa ka Labán an rabikë aín dioskama bari kuainbëkiánkëxa.

³⁶ Usafa 'ia isi xuatimi nishkin ka Jacobnën aín kuku Labán a ësokin kakëxa:

—¿Añu ñu, karana 'ën an? ¿Añu 'ai 'uchakuatsini ukë kaina 'ë tantikimaira nuian?

³⁷ Kamabi 'ën ñukama kamina barian, ¿Añu ñu kaina min xubu kamanua 'ën bëkë mëran? ¡Mëraxun kamina abëmi 'ikë unikama 'imainun 'ëbë 'ikë unikaman isnu ënu nanti 'ain, atux ka kiti 'ikën uinu 'ikë a rabëtan kara usakin ñu 'axa! ³⁸ 'Ëx minu veinte baritia ñu mëëkin kana, achúshirabi min ovejakama 'imainun min cabrakama aín tuá napënkíax bamanun 'imikëma 'ain; usakin 'imikima kana upfokin bëruánkin min carnero achirabi rëxun piama 'ain; ³⁹ usa 'ixun kana 'ën min ñuina 'arakakëkama axa pianakë ñuinakaman pinuxun rëtëkë uisaxunbi mi bëxunkëma 'ain, usa 'ixun kana 'ën a kupín mi kupiókë 'itsían; nëtë 'imainun imébia ñuinanën min ñuina 'arakakë nëtënkë 'ain min 'ë kakëxun mi kupiókë 'itsían. ⁴⁰ Usa 'ain kana nëtëan xanan 'akëx bamatisa tanan; iméribi matsin 'akëx tëmërai bamatisa tankën, 'imainun kana 'uxtisaira tankinbi tënëakën. ⁴¹ 'Ëx kana veinte baritia min xubunu 'iakën, ësai kana 'ëx 'iakën: min bëchikë xanu rabë bixun kana catorce baritia mi ñu mëëxuankën; 'imainun kana min ñuinakama bëruánkin mapai achúshi 'imainun achúshi baritia ñu mëakën; 'aínbi kamina usakin 'ë kupiókatsi kixun 'ë kupióma 'ain. ⁴² 'Ën kana 'unan min kamina min xubunua añu ñubi 'inanxumabi 'ë xukë 'itsían, usakinmi 'ati 'ikëbi ka 'ën xuta Abraham aín Dios 'imainun, 'ën papa Isaacnën a rabikë Dios axribi 'ëbë 'ixun mi ñu mëëxuni tëmërai masánuitutia iskin 'ë 'akianxa, usa 'ixun ka mi ënë imé namámikin ax 'ëbëribi 'ixun 'ë kaxa.

Jacob 'imainun Labán usai karanuna 'iti 'ai kíax mëñionan ñuikë bana

⁴³ Usa 'ain ka Labánen Jacob ësokin kakëxa:

—Xanu rabé ënëx ka 'ën bëchikë xanu 'ikën; 'imainun ka tuákama ënëx 'ën xutakama 'ikën; 'imainun ka ovejakama ënëxribi 'ënan 'ikën; jkamabi ñukama ënëx ka 'ënan 'ikën! Usa 'ain kana, ¿uisa karana 'ën bëchikë xanu rabé 'imainun, aín tuákama 'imainun ñuina kama oti 'ain?

⁴⁴ Usa 'ain, kamina uti 'ain mi 'imainun 'ëx kana uisai karanuna 'iti 'ai kiox kananti 'ain, ax ka nu rabëtaxnu usai kananuna 'iti 'ai kiox kanankë 'iti 'ikën. ⁴⁵ Usai kanantankëx sënénkin ka Jacobnën achúshi maxax bitankëxun, 'unántiokin nankëxa, ⁴⁶ nankin ka abë 'ikë unikama kakëxa:

—jKamina maxáxkama timëkin bixun bukúnti 'ain! Ësokian kakëxun ka kamaxunbi maxax timëtankëxun achúshishi 'itánun maburukin bukúankëxa, bukuntankëxun ka a rapasu timéxun pikankëxa maxáxkama maburukin bukúnkë anuxun. ⁴⁷ Anuxun ka Labánen aín bananbi anëkin Jegar Sahadutá kakin anëakëxa, anëmainun ka Jacobnënríbi aín bananbi anëkin Galaad kakin anëakëxa. ⁴⁸ Usokin 'atankëx ka Labán kiakëxa:

—Bëri ka ësokin maxáxkama bukunrukë ënën nu rabëtan usai kananuna 'iti 'ain kixun sinax mënionankë a 'ikën. Usa 'ain ka anuax kanantankëxun Galaad kakin a me anëakëxa, ⁴⁹ anëanan ka Mispá kakinribi anëakëxa, anuax ka Labán kiakëxa:

—Usa 'ain ka Nukën 'Ibun nu rabé bëtsibë istëkënananiamabi bërúanti 'ikën. ⁵⁰ 'Ën bëchikë xanukama 'atima onan, bëtsi xanu kamabikatsi kixun sinania an isti ka 'aíma 'ikën, usa 'ain ka Nukën 'Ibu Diosanshi iskin 'unánti 'ikën. Usa 'ain kamina bërribi 'ë kati 'ain 'ën bëchikëkama kaina min nëtënxun 'atima oi kuantima 'ai kixun, 'imainun kamina 'ën bëchikë ënkin bëtsi xanu biti karamina sinani kixun.

⁵¹ Katankëxunbi ka Labánen karaishikin Jacob kakëxa:

—Ka kuat, ënu ka nun maburukin nankë maxáx 'ikën 'imainun ka 'ën nunan 'itiokinribi nankë maxáx kama aribi 'ikën. ⁵² Usa 'ain kananuna nu rabëxun ësokinnu ñu 'akë ënë sinani 'ëxribi 'ima 'imainun mixribi ënë inubiani nitima 'ain, 'atimanu bërútima kupí nitima 'ain. ⁵³ Usokin kakëx ka min xuta Abraham 'imainun 'ën xutókë Nahor aín Dios an nu uisakara nu rabé oti 'ikën kiti 'ikën.

Usokin kakëxun ka Jacobnën Nukën 'Ibu Dios aín papa Isaacnën rabia an ismainun sinanatëkëntima oi kikin rabiakëxa. ⁵⁴ Usai pain kanantankëxun ka matá me anu maxax bukunrukun nankë anuxun, aín 'arakakë ñuina rëtankëxun Nukën 'Ibu Dios rabikin asábi ka kakin xarokëxa xarokëxa, tëxëia bikë a ka Jacob 'imainun Labánen abëa 'ikë unikama kuëntankëxun kamaxunbia pinun matá me anuxun 'inánkëxa.

⁵⁵ Usai atubë anu 'inëti ka pëkarakëma 'ainshi Labán niruakëxa, nirukin ka kuanuxun aín xutakama bëtsuku kanan aín bëchikë xanu rabé aribi bëtsuku kakin kamina bërúanx kuantankëx 'ikuanti 'ai kixun kakëxa, kabiani ka amiribishi anuaxa ukë aín me anubi kuantëankëxa.

32

Jacob 'imainun Esaú mërana ñuikë bana

¹ Usai anuax aín kuku 'imainun abëa ukë unikama kuankëbëbi ka Jacob anuax kuankëxa, kuankëbëbi Nukën 'Ibu Diosan ángelkamax ami chikirakëti anúan kuankë bai anu mërakëxa. ² Mërátia isi ka Jacob kiakëxa: “Ënëx ka Nukën 'Ibu Diosan suntárukama 'ikën.” “Usai 'ia ami mërakë kupín ka a me Mahanaim kakin anëakëxa.

³ Usokin 'atankëxun ka Jacobnën aín unikama kuënxun Seír kakë me anua kuantanun xuakëxa, xukin ka min xukén Jacob ka aia kixuan aín xukén apan Esaú chaniotanun kixun xuakëxa, ax ka Edom kakë me anu tsókë uni 'iakëxa, ⁴ xukin ka ësokin katánun kakëxa: “Ën xukén apan Esaú kamina kati 'ain: Min xukén Jacob ka ësokin mi kanun kioxax: “Ëx kana 'ën kuku Labánbë 'itsa barin tsoókë, ⁵ usa 'aish kana vaca, asno, ovejakama 'imainun, an ñu mëxunkë uni 'imainun xanu an ñu 'axunkë kamañu 'ain. Ësokin kana mi kamin mixmi 'ën xukén 'Ibu 'ikë, kupin min karamina 'ë upíokin kuania biti 'ai kixun mi kamin.”

⁶ Ësokian kakëx kuanx utëkënkín ka Jacob kakëxa:

—Nukamax kananuna min xukén Esaúnu kuan, usa 'ain ka axbi mi bitsi aia, ukin ka cuatrocientos aín unikama bëia. ⁷ Ësokian kakëxun kuati ka Jacob 'itsaira rakuékin, masá

nuitukin sinánkëxa. Sinánkin ka rabé tsaman 'inun aín unikama amorabé sëtënakëxa, 'anan ka an 'arakakë ovejakama vaca 'imainun camello akamaribi usaribi okin amo rabé sëtënakëxa, ⁸ësokin sinánkin: “Esaú ukin amo 'ikë 'akëbë ka amo 'ikë ax abáti 'ikën.”

⁹Usokin 'atankëxun ka: “Nukën 'Ibu abë banakin kakëxa, 'ën xuta Abraham 'imainun 'ën papa Isaacnën Dios, min kamina 'ëx amiribishi 'ën menu kuanan 'ën aintsikamanu, kuantëkënia ismina upitax kuantanun 'ë 'akinti 'ai kixun kakën: ¹⁰'ëx kana upíma 'ain minmi 'ë bërúanan upíokin 'akinkë 'aínbi. 'Ëx kana Jordán kakë baka ënë, aña ñubi bëíma 'ën tsatishi tuiánx min kakëx sikákën, 'aínbi kana bërí 'aisamaira ñuina 'arakakëñu 'imainun an 'ë ñu mëëxunkë uñíu 'ain, akamax ka rabé ëmanu 'ikë unisa 'ikën. ¹¹Usa 'ain kamina mix kikësabiokin 'akianan 'ë iémiti 'ain, 'ën xukén Esaúnën 'ë 'ati sinani kana rakuétin. 'Imainun ka 'ë 'akin xanukama 'imainun tuákamaribi 'ati 'ikën. ¹²Mix kamina asérábi 'ë upíokin 'akianan, 'ën rëbúnkikamaribi masi bëru 'aisamaira parúmpapa kuëbína iskësa, 'aish tupuntisamaira usaribi 'itánun 'imikatsi kiakën.”

¹³A imé ka Jacob anu 'uxakëxa, anu 'inëti pëkaraxun ka an 'arakakë ñuinakama kaískin aín xukén apan Esaú 'inainshiti amo sëtënakëxa: ¹⁴doscintas cabra, veinte chibu, doscintas ovejakama, veinte carnero, ¹⁵treinta camello bërí aín tuá bakënkë, cuarenta vaca, diez vaca bëna aín bërí kanikë, veinte asno aín xanu 'imainun diez asno aín bëné.

¹⁶Usokin 'atankëxun ka a ñu mëmikë unikama 'inánkëxa, achúshi achúshi chaká amo rabé, 'inánkin ka ësokin kakëxa:

—Kamina anpan rëkuënkiankë a 'uramaira oíma 'ura 'uratani kuantu 'ain. ¹⁷Ësokin ka ax pain rëkuënkiankë a kakëxa:

—'Ën xukén Esaúnën mërakin, uin kara mi ñu mëëmia kixun ñukákín uinu kaina kuani 'imainun uinan kara mitsun békë ñuinakama ënëx 'ikën kixun kakëxun, ¹⁸kamina ësokin kati 'ain: 'Ënëx ka mi 'inaishitia, 'ën ñu mëëxunkë Jacobnën xukë 'ikën, 'ën 'Ibu Esaú. Min xukén Jacob ax ka tsiankuatsini nu kaxú aia. ¹⁹Ësakin ax pain rëkuënkiankë a katankëxun ka, axa tsiankiani kuankë, 'imainun a kaxú kuankian an ñuinakama buánkë aribi kakëxa:

—'Ën xukén apan Esaúnën mi mërakin ñukákëxun kamina usabiokin kati 'ain. ²⁰Kanan kamina: An mi ñu 'axúnti Jacob ax ka nukama kaxú 'aia.

Ësokin sinánxun ka Jacobnën 'akëxa: “'Ën ëné ñuinakama 'inaishikëxun sapi ka 'ën xukén, 'ëmi nishima upíokin sinani 'ëbë nuibananti 'ikë kixun kana 'ënbi isti 'ain. Usa 'ain sapi ka 'ë upíokin biti 'ikën.” ²¹Usa 'ain ka an 'arakakë ñuinakama a pain rëkuémikin xuakëxa, xutankëx ka a imé aín xubusa okin chupa 'akë anu 'i bërúakëxa.

Jacob ángel achúshibë tananan

²²Usa 'ain ka a 'imébi Jacob anu 'uxnëti nirukin aín xanu rabé këñun an ñu 'axunkë xanu rabé 'imainun mapai rabé 'imainun achúshi aín bëchikë akama pain Jaboc kakë baka sikankëxa, ²³sikankiani ka aín ñuina kamabëbi kuankëxa.

²⁴Kuantamainun ka Jacob ashira anubi bërúankëxa, bëruanbi ka a imé achúshi uni an usakin sinánkë 'aímabi ami mërati abë pëkarakuatsintamainun tananankëxa usai; ²⁵tananankinbi ka a unin Jacob an kanantisama kushiira 'ikë 'akasmakëxa, 'akasmakin ka aín chixu manámi aín chitëxkënu tinkirin kakëxa, tinkirin kakëx ka abë tananani Jacob chiëxkiakëxa. ²⁶Usakin 'atankëxun ka a unin kakëxa:

—'Ë kamina ënti 'ain, ka pëkarakuatsinia. Ësakan kakëxun ka Jacobnën kakëxa:

—Minmi upíokin sinánxunkëxuma kana mi ëntima ²⁷—¿Uisa kara min anë 'ik? — kixun ka a unin ñukákëxa.

—'Ën anë ka Jacob ikë —kixun ka kakëxa. ²⁸Ësokian kakëxun ka unin kakëxa:

—Bërí ka min anë Jacob kakë 'itima 'ikën. Min anë ka Israel kakë bërí 'iti 'ikën, mix kamina Nukën 'Ibu Diosbë tananan, 'imainun kamina bërámabi bëtsi unikamaribi usaribi okin kanánkën.

²⁹—Bërí kamina 'ë kati 'ain, uisakin anëké karamina mix 'ain —kixun ka Jacobnëribi ñukákëxa.

'Aínbi ka uni an kakëxa:

—¿Uisoti karamina 'en ané 'ë ñukatin? Usokin kakëxun anuxun upíokin sinánxunbiani ka a uni kuankëxa. ³⁰Usa 'ain ka a me Penuel kakin anéi Jacob kiakëxa: “Nukën 'Ibu Diosbë kana isanairan usa 'ainbi kana bamakëma 'ain.”

³¹Usa 'ain ka Jacob Penuel a inubiani kuani bari urukëbë chikiakëxa; chikíkiyani kuaníbi ka abëa tananankëxuan unin ain chitëxkënu tinkirinkakë a tani ikëtishi munu kuankëxa.

³²Usa 'ain ka béri nëtënbi Israelnën rëbúnkikaman ain chitëxkëmia 'ikë ñuina nami pima anu ka Jacob tinkirikakë 'iakëxa usa 'ain.

33

Jacob 'imainun Esaú amiribishi nuibanantëkëan bana

¹Anuax kuankian Jacobnën 'uraxun iskëxbi ka ain xukën Esaú cuatrocientos ain unikamabë ami kikuatsini aia isakëxa iskin ka ain xanu rabé Lía 'imainun Raquel an ñu 'axunkë xanua ain tuábë tuábëa 'inun kixun kakëxa. ²Ësokin 'atankëxun ka an ñu 'axunkë xanu rabé a pain ain tuákama 'inánkëxa, 'inanxun ka Líaribi ain tuákama 'inánkëxa, 'inánkin sënëonkin ka Raquel këñun ain tuá José éankëxa. ³Usakin 'atankëx ka ax pain rëkuénkiyani kuani atux pain rantinpuruni tsóbuti ain bëmánan memi tikai mapai achúshi 'imainun rabé oi 'ikiani kuankëbë ka 'ain xukën apan axribi a 'urama obëtsini ubakëxa.

⁴Usaia 'ikëbë abákiani kuankin ka Esaúnën 'ikúkin tēpatsakin ain xukën biakëxa, bikin ka bētsuku kakëxa. Kai a rabëtaxbi iankëxa. ⁵Usai 'itankëx sënëni chairukinbi ka Esaúnën xanukama 'imainun tuákama mërakëxa, mërakin ka ñukákëxa:

—Ui kara çënë kamax 'ik?

—Ënëx ka an mi ñu mëëxunti ënën bëchikëkama Diosan 'inánkë 'ikë —kixun ka Jacobnën kakëxa. ⁶Usokin kakëbë ka an ñu 'axunkë xanu rabé axribi ai, ain tuakamabë 'urama obëtsini rantinpurini tsóbuakëxa, ain bëmánanën me tikai. ⁷Usai 'ikëbë axribi 'uramobëtsini ka Lía ain tuakamabë usaribiti axribi 'iakëxa, usafa 'ikëbë ka axribi 'urama obëtsini José 'imainun ain tita Raquel axribi usairibi 'iakëxa. ⁸Usai 'ia ka Esaúnën ñukákëxa:

—¿Uisokin sinánxunmi xukë kara ñuinakama a pain mi rëkuémikin xukë 'en iskë ax 'ik? —Ax ka uisokin kaina min 'ëmi sinanin unántisa tankin kana usokin an —kixun ka Jacobnën kakëxa.

⁹—Kakëxunbi ka Esaúnën usama ka kakëxa:

—'Ëx ribi kana ñuinaña 'ain, usa 'ain ka min ñu ax minanbi 'iti 'ikën. ¹⁰Kakëxunbi ka Jacobnën amiribishi katëkëanxa:

—Ax ka uisokin kaina min sinanin 'unántisa tankin 'akë 'ikën, usa 'ain kamina béri mi 'inaishikë ñuinakama ënë biti 'ain, usa 'ain kana 'unánti 'ain, upiokinmi 'ë bikë ax ka Nukën 'Ibu Diosbë isanankësa 'iti 'ikën, min kamina 'ë upíokin bian usa 'ain ka minmi 'ë bikë ax asábi 'ikën. ¹¹'Ën kana mi 'inaishiti ñukama bëkë ënëmi binun mi kain Nukën 'Ibu Diosan ka 'itsaira ñuñuira 'inun 'ë 'imiaxa, usa 'ain kana ñuñumama 'ain. Ësakan Jacobnën 'uran kakëxun ka Esaúnën an 'inánkë ñuinakama biakëxa.

¹²'Aínbi ka kiakëxa:

—Asabi ka ënuax kananuna kuantí 'ain. 'Ëx kana rëkuénkianti 'ain.

¹³Kakëxun ka Jacobnën ësokin kakëxa:

—Mix kamina 'ën nuibakë xukën 'ain, minbi kamina 'unan uniakë xuratsu ax kuani ka bënëtishi atsanía 'imainun kana sinanin 'ën ovejakama 'imainun vaca tuáñu aka-maxribi atsaní ka achúshi nëtéinshi kamáxëshi bamati 'ikën; 'ianan ka kamabi ovejanën tuakamaxribi bamati 'ikën. ¹⁴Usa 'ain kamina mix pain rëkuénkianti 'ain; an mi ñu mëëxunti ënën ka munu kuankin ain ñuinakama 'imainun, uniakëkamaribi munu kuanía ubamainun kamina kuantí 'ain, usa 'ain kananuna Seír kakë me 'ikë anuax mëránanti 'ain. ¹⁵—Kia ka asábi ka —Esaúnën kakëxa—, usa 'ain kana 'ën uni raíri 'ëbëa ukë ënë mibë kuanun mi ënxunbiani 'ain.

'Aínbi ka Jacobnën katëkëankëxa:

—Usama ka ç'itsaira kaina 'ëmi sinan? ¹⁶Usa 'ain ka Esaú a nëtënbi, Seír kakë me anu kuantëkëankëxa.

¹⁷ Anu kuantamainun ka Jacob Sucot kaké me au kuankëxa, anu ka achúshi xubu aín unikama ax anu 'iti 'amiakëxa, 'imainun ka achúshi mapanati okin anua ñuinakama 'iti aribi 'amiakëxa. Usokin 'atankëxun ka a me Sucot kakín anëakëxa. (Sucot kiké bana ax ka mapanati oké ki kiké 'ikén.) ¹⁸ Usa 'ain ka Jacob Padán-aram anuax ai usaibi 'ikéma chuámashirua Canaán menu bëbatankëx Siquem kaké ëma a 'ukëmanan anu 'iti 'atankëx anu 'iakëxa. ¹⁹ Anu 'ixun ka achúshi uní Hamor kaké, aín bëchiké Siquem kaké aín me cien kuríki mané kupí maruakëxa, marutankëx ka anubi tsóakëxa. ²⁰ Usa 'ain ka anu 'ixun basikëbëtan anuxun Dios rabiti achúshi ñu 'akëxa, 'atankëxun ka El-elohé-Israel kakín anëakëxa, (ax ka Israelnën a rabiké Dios ki kiké 'ikén).

34

Siquemnën Dina nënën mëa ñuiké bana

¹ Lámia Jacobnën bëchiké xanu xuntaku Dina ax ka achúshi nëtën Siquem kaké ëmanu 'iké abé xanu chipashkamabé isi kuankëxa; ² 'aínbi ka anu kuankunbi Siquem aín kuëéntisa uní 'iké isakëxa, ax ka Hamor heveos uní aín bëchiké 'iakëxa, usa 'aish ka Hamor ax a menu 'iké unikaman 'apu 'iakëxa, usai anun kuënkëxun ka Siquemnën ñatanxun abé uxkin nënën mëakëxa. ³ Usokin 'atankëx anun 'itsaira kuëenkin ka uisaxun karana ëné xanu bití 'ai kixun sinánkëxa.

⁴ Sinánkin ka Siquemnën aín papa Hamor ësokín kakëxa:

—Ëné xanu binun kaina 'ë aín papa ñukáxuntima 'ain. 'Ën xanu 'iti kana ëné xanu bisatanin.

⁵ Usokian 'aké ka Jacobnën aín bëchiké Dina Siquemnën nënën mëéké 'iké 'unánkëxa, 'aínbi ka aín bëchiké nukëbënekama aín ñuina bëruíaia kuankëkama ax pain riku-atsintanun kixun kafankëxa, kainkin ka uisokinbi kamapan 'ikén. ⁶ Usokin Jacobnën kainkëbëbi ka Hamor Siquemnën papa ax Jacobé banai kuankëxa. ⁷ Usai 'iké ka Jacobnën bëchikékaman 'ura kuaënxanx rikuatsinkinbi aín chirabaké 'anáka usaía 'iké kuakëxa, kuati ka 'aisamairai nishakëxa nishi ka kiakëxa, usokian 'aké ax ka nuxnu Israelnën bëchiké 'ain numi kuaikin 'aké 'aish 'aisama nunan 'ikén, usokin Jacobnën bëchiké Dina 'atima ka 'iata, kiata ka aín rarëbaké apankama 'itsaira nishi ka usakin 'atimabi usakin ñu 'axa kiakëxa. ⁸ Usaia nishké 'ikébi ka 'unánkima Hamornën atubé, banai kuankun ësokín kakëxa:

—'Ën bëchiké Siquem an ka 'itsaira mitsun chirabaké kuëénia. Usa 'ain, karamina aín xanu 'itia binun 'inántima 'ain, ⁹ usa 'ain kananuna nukaman mitsun bëchiké xanukama bití 'ain, bimainun kamina mitsunribi nukaman bëchiké xanukamaribi bití 'ain. ¹⁰ Usokin bitankëx kamina nubé tsóti bërúti 'ain. 'Ëx anu tsóké me ënéx ka mitsunanribi 'iti 'ikén; usa 'ain kamina ënu tsóti bërúanan mitsux kuëenkin ñu maruti 'anan, meribi marutisa tankin maruti 'ain.

¹¹ Usokian aín papan kaia kuankin ka Siquemnëribi Jacob 'imainun Dinan rarëbakékama ësokín kakëxa:

—'Ën ribi kana mitsu kain. Kamina 'ën papan kakëx kuëénti 'ain, aínu kaina kuëénin a kananuna mitsu 'inánti 'ain. ¹² Nun kananuna bëtsí uní 'itsamashi kupíokin 'axéké 'ain, 'aínbi kananuna mitsux kuëénia min chirabaké kupín uiti karamina kuëénin atibi mitsu 'inánan a ñukama kaina kuëénin akamabi mitsu 'inánun 'ë kati 'ain, 'aínbi kana 'ëx pain mitsun chirabakëbë birananti 'ain.

¹³ Èsokín kakëxunbi ka Siquemnën aín chirabaké Dina a nënën mëéké a sinánkin aín papa Hamor akëñun paránti sinánxun, ¹⁴ ësokín kakëxa:

—Nun kananuna nun chirabaké aín nëtoké ñu aín maxaka a tëakëma uní 'inanima ax ka achúshi rabin nunan 'ikén. ¹⁵ Usa 'ain ka asábi 'iti 'ikén. 'Aínbi kananuna achúshi ñu mitsu kain, kamabi nukëbëné unikaman ka nun 'akësaribi okin mitsunribi min nëtoké ñu rëbu aín maxaka tëaké 'iti 'ain. ¹⁶ Usai 'itankëxun mitsun nun bëchiké bimainun kananuna nunribi mitsun bëchiké bití 'ain; usai 'i kananuna mitsubëtanbi achúshi ëma 'atankëx anu 'iti 'ain. ¹⁷ 'Aínbi kananuna mitsúxmi nux kikësokín mitsun nëtoké ñu aín rëbu maxaka tëakëbëtama, ënuax chikiti kuankin nun chirabaké 'anáka buánti 'ain.

¹⁸ Usokian kakëxun ka Hamor 'imainun aín bëchiké Siquemnën asabika kixun kakëxa. ¹⁹ Kabiani 'itsaira basima kuankëx ka Siquem ax irapain 'unánti orakakin aín nëtokëñu aín maxaka tëakëxa, an ka 'itsaira Jacobnën bëchiké Dina kuëëankëxa. Usa 'aish ka Siquem ax aín papan aintsikaman uisakinbi kakëma uní 'iakëxa, ²⁰ usa 'aish ka aín papa Hamorbé

anun a ëmanu atsínti xëkuë, anuxuan uni ñu 'unánkë 'imainun uni chabunën ñu marukë anu kuanxun, Siquemñën a ëmanu 'ikë unikama kakëxa:

²¹—Ënë unikamax ka bërí nun 'unánkë uni 'ikën, usa 'aish ka nubë tsóanan aín ñu ënu 'ixun maruti 'ikën nun mex ka atux anu tsótisa chairacha 'ikën, usa 'ain kananuna nukaman atun bëchikë bití 'ain bimainun ka atúnribi nun bëchikëbë birananti 'ikën. ²²Usai 'i kananuna achúshi ëmaishi 'ai atubë tsóti 'ain, 'aínbi ka nun achúshi ñu 'ati kuëënia, atux ka nun aintsí bëbu kamanribi atun 'akësaribi okin aín nëtokë ñun maxaka téati kuëënia. ²³Kamabi aín ñukama 'imainun aín ñuina kamáxbi ka nunanribi 'iti 'ikën. Usa 'ain kananuna asabi ka 'iti 'ikë kixax kiti 'ain, kikëbë ka atux nubë tsóti bërúti 'ikën. ²⁴Kixuan kakëx ka kamabi a ëmanu 'ikë unikama suntáruti kuainsa uni bënábu 'imainun uni 'apanbukamaxribi asábi ka kixax kikankëxa, Hamor 'imainun aín bëchikë Siquem ax kikësbé oi usai atúxbi 'unántiorakakin 'ain nëtokëñu maxaka téakankëxa.

²⁵'Aínbi ka Simeón 'imainun Leví Jacobnën bëchikë Dinan rarëbakë ax rabé 'imainun achúshi nëtë 'ikëbë a ëmanu kuankëxa, unikama aín nëtokë ñun maxaka téakë aín päë nëtétisa 'aímabi, kuanxun ka manë xëtokë bibianxun a rabéxunbi anu 'ikë unikama, 'unánti orakaxa aín nami kushima 'ikë këñuakëxa. ²⁶Këñuanan ka aín manë xëtokëñ Hamor 'imainun aín bëchikë Siquem aribi 'akëxa; 'akin ka Dina Siquemñën xubunua bibiankin buánkëxa. ²⁷Usakian 'akë 'ain ka Jacobnën bëchikë raíri kamaxribi uakëxa, ai ka uni bamakëkamanëñbi níkiani kuankin a ëmanu 'ikë ñu upíbu 'imainun bëtsi ñukamaribi biakëxa, aín chirabakë Dina nënën mëékë a sinánkin. ²⁸'Anan ka ovejakama, vaca, asno akama 'imainun ëmanu 'ikë ñukama bianan atu rapasu 'ikë ñu kamabi biakëxa; ²⁹bianan ka kamabi xubunu 'ikë ñukama 'imainun anu 'ikë uniakë xukama 'imainun xanukamaribi bibiankin buánkëxa.

³⁰Usokin 'abiani kuania ka aín papa Jacobnën Simeón 'imainun Leví kakëxa:

—Mitsun mi usa ñu 'akë kupín kana 'ëx 'aisama bërútin. Bëri ka ënë menu tsókë unikamax 'ëmi nishti 'ikën, ax ka cananeo 'imainun ferezeos unikamax timéax kananxun nu 'akánti 'ikën, nux kananuna 'itsamashi nun aintsikamabëbi 'ain. ³¹Ësokian kakëxunbi ka aín bëchikëkaman kakëxa:

—¿Atun kara nun chirabakë 'anáka 'atima xanu 'akësa okin 'aisatanx?

35

Nukën 'Ibu Diosan Jacob Betelnuxun upíokin sinánxuan bana

¹Nukën 'Ibu Diosan ka Jacob kakëxa:

“Ënuax kuantankëx kamina Betel kakë me anu tsóti kuantí 'ain. Anuxun kamina min xukën Esaúmi rakuëti abákëbëa mimi mërá Dios a achúshi maxá maburukin anuxun ñuina xaroti 'axuni kuantí 'ain.”

²Ësakian kakëxun ka Jacobnën aín aintsikama kanan an ñu mëëxunkë unikama 'imainun an ñu 'axunkë xanukamaribi kakëxa:

—Kamina mitsun bëtsi dioskama ami rabikëkama a 'ë bëxunkanti 'ain, bëanan kamina nashitankëxun mitsun chupa upíbu pañuti 'ain. ³Ësokian katankëxun ka kakëxa bëríbi kananuna Betel menu kuantí 'ain, kuantankëxun kananuna achúshi maxá maburukin 'atankëxun anuxun Nukën 'Ibu Dios rabiti 'ati 'ain, an ka 'ë 'atimakin sinaniabi 'akiankëxa, 'imainun ka 'ë 'akinia uinu karana kuaní anuabi. ⁴Ësokian kakëxun ka Jacob atun diosmabia 'arakakë akama 'imainun aín pabinu nankë ñu akama këñunbi bëtsi ñukamaribi 'inánkëxa, 'inánkëxun ka Jacobnën i chaira encina kakë a tëmú maíankëxa, ax ka Siquem kakë ëma 'urama 'iakëxa.

⁵Uínsaran kara atux çhikitia anun ka Diosan atu 'urama 'ikë ëmakama 'itsaira rakuëñun 'imiakëxa, usokëx rakuëkin ka Jacob 'imainun aín bëchikëkama nuiama 'ikën. ⁶Usai ka Jacob 'imainun abëa kuankë unikamax achúshi ëma Luz kakë 'ikëbi Betel kakinribi anëké anu bëbakëxa, ax ka Canaán kakë me anu 'iakëxa. ⁷Anu bëbatankëxun ka maxá bukurukin, 'atankëxun a me El-Betel kakin anëakëxa (Betel kikë ax ka Diosan xubu ki kikë 'ikën) ax ka anuaxa aín xukënan 'akatsikixax ami sinánkëbë abákëbëa anuax Jacobmi Nukën 'Ibu Dios mërá a me 'iakëxa. ⁸Anu atux bëbakë 'aínbi ka an Rebeca bërúankë xanu Débora kakë ax ñuakëxa; ñukë ka encina kakë i 'ani tanain maíankëxa ax ka Betel 'urama 'iakëxa, usai anuax 'ikë ka Jacobnën a me januax inkë kakin anëakëxa!

⁹ Usai anuax Débora ñuké 'ain ka Jacob amiribishi Padán-aram anuax utèkèankèxa, utèkènkèbè ka amiribishi ami mèratèkènkìn Diosan upòkin sinánxuntèkèankèxa, ¹⁰ sinánxunkìn ka èsokin kakèxa:

“Mix kamina Jacob kakè bèrì 'ain,

'aínbi kamina bèrì usokin anèkè 'itima 'ain;

usa 'ain ka bèrì min anè Israel kakè 'iti 'ikèn.” Usokin ka Diosan aín anè itsi nankìn anèakèxa,

¹¹ anèkin ka èsokin kakèxa:

'Èx kana Dios kamabi kushiñuira a 'ain;

usa 'ain kamina bèchìpati mebi tsitsirui 'uakamè 'èoi bukuti 'ain,

min rëbúnkikamaribi ka bètsi bètsi èma 'ai aín 'apuñu 'apuñu bukuti 'ikèn.

¹² Èn kana kamabi me ènè min xuta Abraham 'imainun min papa Isaac 'inánkèn,

usa 'ain kana mi 'inántankèxun

min rëbúnki kamaribi 'inánti 'ain.

¹³ Usai abè banatankèxun Jacob èbiani ka Nukèn 'Ibu Dios anuax kuankèxa,

¹⁴ kuankèbètan ka achúshi maxá chaxké bitankèxun nitsinkìn 'unántiokin nankèxa, anuaxa Nukèn 'Ibu Diosbè banakè a menu; usakin 'atankèxun ka ènèx ka Dios 'axunkè 'ikè kixun xèni 'imainun uvax baka aribi ami anpènkakèxa, ¹⁵ usakin 'atankèxun ka a me Betel kakìn anèakèxa.

Raquel ñua ñuikè bana

¹⁶ Usai anu 'itankèx ka Betelnuax kuankèxa; 'aínbi ka Efrata 'urapain 'aínbi Raquel tèmèrai aín tuá bakèankèxa. ¹⁷ Bakèni tèmèraia ka an bakèmikè xanun kakèxa: “Kamina rakuétima 'ain bèbu tuá itsi kamina bakèan usa 'ain.” ¹⁸ 'Aínbi ka ñuti 'uramashi 'aish anuaxi sènèni ashiti kushin uinkìn aín tuá Ben-oní kakìn anèakèxa, 'ikèbi ka aín papan Benjamín kakìn anètèkèankèxa. ¹⁹ Anuax kuaníbi ka Raquel ñuakèxa, ñukè ka anun Efratanu kuanti bai 'ipítinu maíankèxa ax ka bèrì Belén kakìn anèkè èma 'ikèn. ²⁰ Usakin anu mainxun ka Jacobnèn achúshi maxá a iskin a sinánti anu 'unántiokin nankèxa, a maxá ka anua nan 'ikè anua Raquel maían 'ikè iskankèxa.

²¹ Anuxun usakin 'abiani ka Israel amiribishi kuantèkèankèxa kuantankèx ka anuxun ñuina bèrúantia 'akè achúshi torre Éder kakè a inubiani kuantankèx anu tsóti bèrúakèxa. (Éder kikè ax ka anuxun ñuina bèrúankè ki kikè bana 'ikèn.) ²² Usai kuantankèx ka anu 'itsa baritia Israel tsóakèxa, usai anu tsókèbèbi ka achúshi nètèn Rubén anuax abè 'inuxun xanu bari kuankèxa kuanxunbi ka Bilhá mèrax abè 'iakèxa, ax ka aín papa an ñu 'axunkè xanu 'ikèbi aín xanu 'iti raiokin bia 'iakèxa. Usai 'ikè kuatankèx ka aín papa 'itsaira nishakèxa.

Jacobnèn bakè bèchikèkama 'ia bana

(1 Cr 2.1-2)

Jacobnèn bèchikèkama ka 'iakèxa mapai rabé 'imainun rabé. ²³ Jacobnèn Líami bèchikèkama aín anè ka 'iakèxa Rubén ax ka apan 'iakèxa, Simeón, Leví, Judá, Isacar 'imainun Zabolón. ²⁴ 'Imainun ka Raquelmia bèchikè 'iakèxa José 'imainun Benjamín.

²⁵ Usokin 'axun ka aín xanu Raquel an ñu 'axunkè xanu Bilhá amiribi bèchiakèxa aín anè ka 'iakèxa Dan 'imainun Neftalí. ²⁶ 'Imainun ka an aín xanu Lía ñu 'axunkè Zilpá amiribi bèchikè ax ka Gad 'imainun Aser kakè 'iakèxa; ènè kamax ka Jacobnèn Padán-aram anuxun bèchikèx anuax bakèan kama 'iakèxa.

Isaac ñua ñuikè bana

²⁷ Achúshi nètèn ka Jacob aín papa Isaac isi Mamré kakè èma 'ikèbia Arbá kakìn anèanan Hebrón kakinribi anèkè anu kuankèxa. A menu ka Abraham 'imainun Isaac tsóakèxa.

²⁸ Usa 'ain ka Isaac ciento ochenta baritia tsótankèx ñuakèxa. ²⁹ Usa 'aish ka Isaac uní 'ikèsabi kaniakèti xènira 'aish ñuakèxa, ñukiani ka aín chaitiokèkama ñua 'aísh anu bukukè abè 'i kuankèxa.

Usai Esaúnèn rëbúnkikama 'ia ñuikè bana

(1 Cr 1.34-54)

¹ Ènèx ka Esaú 'ikèbi Edom kakinribi anèkè uní aín rëbúnkikama 'ia 'ikèn. ² Esaú ax ka Canaán kakè uní aín bèchikè xanu rabé 'imainun achúshi 'iakèxa, ax ka Adá, Elón kakè

hitita uni aín bëchikë xanu bixun ka ami bëchiakëxa. A mi bëchitankëxun ka amiribishi Oholibamá kakë xanu Aná aín bëchikë Sibón kakë uni hevevo aín baba aribi biakëxa, ³a bitankëxunbi ka Basemat kakë xanu Ismaelnën bëchikë Nebaiot aín, chirabakë aribi biakëxa. ⁴Bixun ka Esaúnën Adámiribi bëchixun Elifaz kakín anëakëxa; ⁵atankëxun ka Ismaelnën bëchikë Basemat amiribi Reuel a bëchiakëxa; ⁶'imainun ka Oholibamá anribi bëchiakëxa bëchitankëxun ka Jeús, Jaalam 'imainun Coré aribi bëchiakëxa. Ënë kamax ka Esaúnëan Canaán kakë me anu pain tsókë 'ixun bakë bëchipa 'ikën.

⁶ Usakin bakë bëchipati anu pain 'itankëxun ka Esaúnën aín xanu 'imainun aín bëchikëkama bíanan abëa 'ikë unikamaribi bibiani bëtsi menu tsóti kuaní, aín xukén Jacob abë énanani kuankëxa. Usai kuankin ka kamabi aín ñukama 'imainun aín ñuinakama Canaán menuxuan bikë akamabi buánkëxa, ⁷usai a rabëtax anu 'ikëbëbi ka aín ñuina 'itsaira 'ain anu rabëtax 'isama 'ianan, anuxun ñuinakaman piti pasto sënënmá me 'iakëxa. ⁸Usa 'ain ka Esaú 'ikëbia aín kuai anë Edom kakë, ax anuax kuantankëx bashiñu me ami kikiáni kuankë Seír kakë anu tsóti bëruakëxa.

⁹ Ënëx ka Esaúnën rëbúnkinën anë kuënëokama 'ikën, 'imainun edomitakaman chaitiokëkama axa bashi ami kikiáni kuankë me Seír kakë anu tsókë a unikama 'iakëxa. ¹⁰ Ënëx ka Esaúnën bëchikënen anëkama 'ikën: Elifaz Adánën tuá Esaúnën ami 'akë; 'imainun Reuel Basematnën tuá Esaúnën ami bakë bëchipakë 'iakëxa. ¹¹ Ënë kamax ka Elifaznën bëchikëkama 'iakëxa, Temán, Omar, Sefó, Gatam 'imainun Quenaz. ¹² Elifaz ax ka achúshi xanu an ñu 'axunkë Timná kakín anëké 'iakëxa; an ka achúshi tuá 'axuntankëxun Amalec kakín anëakëxa. Ënë kamax ka Esaúnën aín xanu Adá ami bakë bëchipa aín rëbúnkikama 'iakëxa. ¹³ Ënë kamaxribi ka Reuelnën bakë bëchikëkama 'iakëxa Náhat, Zérah, Samá 'imainun Mizá; 'imainun ka ënë kamaxribi Basemat Esaúnën xanuitsi aín rëbúnkikama 'iakëxa. ¹⁴ Oholibamá axribi ka Esaúnën xanu itsiribi 'iakëxa, usa 'ain ka amiribi bakë bëchiakëxa, aín anë ka ënëkama 'iakëxa Jeús, Jaalam 'imainun Coré. Ax ka Aná aín bëchikë 'imainun Sibón aín baba 'iakëxa.

¹⁵ Ënë kamax ka Esaúnën rëbúnki axa 'apu 'ia a 'ikën: Akamax ka Esaúnën bakë bëchikë apan Elifaz aín rëkuén bëchikë 'iakëxa, a 'apukamax ka 'ikë Temá, Omar, Sefó, Quenaz, ¹⁶Coré, Gatam 'imainun Amalec. Ënë kamax ka Elefaznën aintsikaman 'apu Edom kakë me anu 'iakëxa, usa 'aish ka ënë unikamax Adá aín rëbúnki 'iakëxa. ¹⁷ Ënëx ka Esaúnën bëchikë Reuel aín bakë bëchikëkama axa 'apu 'ia a 'ikën, Náhat, Zérah, Samá 'imainun Mizá. Ënë kamax ka Reuelnën aintsikama 'apu Edom kakë me anu 'iakëxa, usa 'aish ka a unikamax Esaúnën xanu Basemat aín rëbúnki 'iakëxa. ¹⁸ Usaia 'imainun ka Oholibamá Anánën bëchikë xanua Esaúnën bia aín tuakamaxribi aín aintsikaman 'apu 'iakëxa, Jeús, Jaalam 'imainun Coré. ¹⁹ Ënë unikamax ka Esaú 'ikëbia Edom kakë aín rëbúnkikaman 'apu 'iakëxa.

²⁰ Ënë unikamaxribi ka Seír horeo uni aín bakë bëchikë atúxribia a menu tsókë 'iakëxa Lotán, Sobal, Sibón, Aná, ²¹Disón, Éser 'imainun Disán akamax ka 'akánanti 'unáira unikaman 'apu 'iakëxa, ax ka Seír aín rëbúnki Edom kakë me anu tsókë 'iakëxa. ²² Ënë kamax ka Lotánnën bëchikëkama 'iakëxa, Horí 'imainun Hemam, Timná ax ka Lotánnën bakë bëchikë xanu 'anáka 'iakëxa. ²³ Ënë kamax ka Sobalnën bakë bëchikë 'iakëxa, Alván, Manáhat, Ebal, Sefó 'imainun Onán; ²⁴ ënë kamaxribi ka Sibónnën bakë bëchikëkama 'iakëxa. Aíá a 'imainun Aná, Aná ënën ka anu uni 'ikëma menua achúshi 'umpax upíira shióbukë mërakëxa, aín papa Sibón aín ñuina 'arakakë bëruankin. ²⁵ Aná aín bëchikë bëbu achúshi ka Disón kakë 'iakëxa 'imainun ka aín bëchikë xanu achúshi Oholibamá kakë 'iakëxa. ²⁶ Ënë kamax ka Disónnën bëchikëkama 'iakëxa Hemdán, Esbán, Itrán 'imainun Querán kakë 'iakëxa. ²⁷ Ënë kamaxribi ka Ésernën bakë bëchikëkama 'iakëxa Billhán, Zaaván 'imainun Acán. ²⁸ Ënëx ka Disán aín bakë bëchikë 'iakëxa, Us 'imainun Arán. ²⁹ Usa 'ain ka 'akánanti 'unán unikaman 'apu 'iakëxa, Lotán, Sobal, Sibón, Aná, ³⁰Disón, Éser 'imainun Disán. Ënë kamax ka 'akánanti 'unaira unikaman 'apu Seír menu tsókë unikama ain 'apu 'iakëxa. ³¹ Ënë unikamax ka Edom kakë me anu 'apu 'iakëxa, israel unikamaxa atun 'apuñu 'isama pain 'ain. ³² Usa 'ain ka Beornën bakë bëchikë Bela ax Edom menu 'apu 'iakëxa aín émax ka Dinhaba kakín anëké 'iakëxa. ³³ Usa 'ain ka Bela ñukëbé Jobab kakë uni Zérah aín bëchikëribi 'apu Bosrá kakë éma anu 'iakëxa. ³⁴ Usa 'ain ka Jobab ax 'apu 'aishbi ñukë 'ain Husam ax 'apu 'iakëxa, ax ka Temán kakë me anu 'ikë 'iakëxa. ³⁵ Usa 'ain ka Husam ax 'apu 'aishbi ñukëbé Hadad ax 'apu Avit kakë éma anu 'iakëxa, ax ka Bedad

ain bëchikë 'iakëxa, usai 'apu 'ixun ka Madián unikama abë 'akanankin Moab me anua 'akëxa. ³⁶Usa 'ain ka Hadad ax 'apu 'aishbi ñukëbë Samlá axribi a ëmanubi 'apu 'iakëxa, ax ka Masrecá kakë ëma anu 'iakëxa. ³⁷Usa 'ain ka Samlá ax 'apu 'aishbi ñukëbë Saúl axribi 'apu 'iakëxa, ax ka Rehobot kakë ëma baka kuëbí anu 'ikë uni 'iakëxa. ³⁸Usa 'ain ka Saúl ax 'apu 'aishbi ñukëbë Baal-hanán Acbornën bëchikë axribi 'apu 'iakëxa. ³⁹'Imainun ka 'apu Baal-hanán ax ñukëbë Hadad axribi 'apu 'iakëxa, ain ëmax ka Pau kakin anëké 'iakëxa, usa 'ain ka Hadad ain xanun anë Mehetabel ax ka Matred kakë uni 'ain bëchikë 'imainun Mesaabnën baba 'iakëxa. ⁴⁰Ënë unikamax ka Esaúnën aintsin rëbúнки ain anëkama 'ikën, 'imainun anua tsóa ain men anëkama 'iakëxa: Timná, Alvá, Jetet, ⁴¹Oholibamá, Elá, Pinón, ⁴²Quenaz, Temán, Mibsar, ⁴³Magdiel, 'imainun Iram. Esaú ax ka Edom kakin anëké 'iakëxa, usa 'ain ka akamax Edom kakë me anu 'apu 'iakëxa, anua ain aintsikama tsóa 'ain, ka uinu kara 'ia anu 'apu 'iakëxa.

37

¹Usa 'ain ka Jacob Canaán kakë me anua ain papa 'itsama baritia tsóa me, anu tsóti bëruákëxa. ²Ënëx ka usaía Jacobnën 'aintsikama 'ia ñuikë bana 'ikën.

José 'imainun ain xukénkama 'ia ñuikë bana

Usa 'ain ka José ax bëná 'aish diecisiete baritiañu 'ixun, 'ain papan 'arakakë ovejakama ain xukéantu, Bilhá 'imainun Zilpá an ñu 'axunkë xanumia ain papan bëchia akamabëtan bëruákëxa. Usa 'ain ka Josénën ami nishkian ain xukénkama 'atima okëxun 'unáni ain papami manankëxa.

³Usa 'ain ka Jacobnën ain bëchikë José 'itsaira nuibakin kuëëankëxa, ain xukénkama 'akësamaira okin, ax kaniakékë 'ixun bëchikë kupin ka usakin 'akëxa, usa 'ikë ka ain tari achúshi upíra upíokin kuëñöokin 'axun 'inánkëxa, usakian ain papan 'akëx ka 'itsaira kuëëankëxa. ⁴Ain papan atu 'akësamaira okin kuëënia 'unani ka ain xukén apankamax Josémi xuatami nishi nutsi a istisama tani abëbi banatisama tankëxa.

⁵Usakin ain xukénkaman 'akëxun ka Josénën achúshi ñantan namákëxa, namáxun ka ain xukénkama ñuixuankëxa ñuixunkëxbi ka atiaira xuatami ami nishakëxa, ⁶ami nishkëxunbi ka ain namákë ñuixunkin ain xukénkama ësokin kakëxa:

—Ësokin kana namá mi ñuixumainun kamina kuakanti 'ain. ⁷Ën kana ësokin namán nukamax kananuna achúshi naënu 'ian, anuxun kananuna trigo bimi nëakin bitankëxun bukunrukin nan, usokin 'akëxbi ka 'ën trigo nëakin bikë ax upiti nitsimékë 'iaxa, usai 'imainun ka mitsunanëx 'ënan nikë ami ñanati a bëararati kuainakékë 'iaxa.

⁸Ëso kian ñuixunkëxun ka ain xukén apan achúshinën kakëxa:

—¿Usa 'ain karamina mix nukaman 'apuira 'ianan an nu ñumëmikë uni 'iti 'ain?

Usakian ain namákë ñuixunkëx ka atiaira ami xuatami ain xukénkama nishakëxa.

⁹Usokin namátankëxun ka basikëbëtan Josénën amirbishi namátékënxun ain xukénkama ñuixuankëxa. Ñuixunkin ka ësokin kaçëxa:

—¿Ën kana namátékënkkin bari, 'uxë, mapai rabé 'imainun achúshi 'ispa akamaxa 'ëmi ñanati shaíxia isan kixun kaina 'unánkaniman?

¹⁰Ëso kin ka Josénën namátankëxun ain papa këñun ain xukéantu ñuixuankëxa, ñuixunkëxunbi ka ain papan ësokin kakëxa:

—¿Uisakin namákin kaina usokin namán? ¿Min kaina min tita 'imainun min xukénkam-abë isana 'ëx mi 'urama kuaní mimi ñanati tëtúbuti 'ai kixun sinanin?

¹¹Usa 'ain ka ain xukén apankama 'aisamairai ami xuatami nishakëxa, usai atux 'ia iskin ka ain papan ain nuitu mëushi ënë ñukama manukima sinánkëxa.

Ain xukénkaman José marua bana

¹²Achúshi nëtën ka Josénën xukénkama Siquem kakë menu kuankëxa, ain papan 'arakakë ovejakama 'imainun cabrakama pimiti pasto bari. ¹³Usai atux kuankë 'ain ka Jacobnën ain bëchikë José kakëxa:

—Ka kuat, min xukénkamax ka Siquem kakë me anu kuanxa, nun 'arakakë ovejakama 'imainun cabrakama, pasto pimi. Usa 'ain kamina anua isi kuaní 'ain.

Kakëxun ka Josénën —Asábi ka kana isi kuaní 'ain —kixun kakëxa.

¹⁴—Kakëxun ka Jacobnën asábi ka kixun kakëxa.

Ka istan uisa kara min xukénkama 'ikën, 'imainun nun 'arakakë ovejakama kara uisa 'ikë kamina isi kuantu 'ain, isbëtsini kamina 'ë kai uti 'ain. Èsokin kaxun ka Jacobnën aín bëchikë José Hebrón kakë me anuxun xuakëxa, xukëx kuanx ka Siquem kakë me anu bëbakëxa, ¹⁵bëbax kuaníbi ka me pampaira 'ain amami kiakëxa. Amami kikë mërakin ka achúshi unin ñukákëxa:

—¿Añu bari kaina uan?

¹⁶—'Èn xukénkama bari kana uban —kixun ka Josénën kakëxa—. ¿Uinuxun ovejakama bëruái kara kuanxa karamina min 'ë katima 'ain?

¹⁷—Ènuax ka kuanxa Dotánnu isa kuania kia kana kuan —kixun ka uni an kakëxa.

Kakëx ka José aín xukénkama bari Dotán kakë ëma 'urama anu kuankëxa. ¹⁸Mërabëtsini aia 'urakëo isi ka aín xukénkama José ñui 'atimai banai uisa karanuna oti 'ain kiox kanankëxa, kánani ka José rëkatsi kiox kikankëxa. ¹⁹Uisa karanuna oti 'ain kiox ka bëtsibë bëtsibë aín xukénkama kanankëxa:

—¡Ka kuat, an namákin iskë a ka aia! ²⁰Kiox tsuákirui ka kanaanuna rëti 'ai kiox kanankëxa; rëtankëxun kanaanuna achúshi kininu nipati 'ain, usakin 'atankëx kanaanuna kiti 'ain, ñuina raékëman ka piaxa. Usakin 'atankëxun kanaanuna uisai kara aín namákë ax 'ia kixun isti 'ain.

²¹Kia ka aín apan Rubénën kuakëxa, kuakin ka uisakin kara iémiti 'ikë kixun sinánkin aín xukénkama kakëxa:

—Kanaanuna rëtima 'ain. ²²Kanaanuna aín imi 'apamikin 'atima 'ain. 'Akinma kanaanuna kini anu uni 'ikëma menu 'ikë ënu nipati 'ain, usa 'ixun kanaanuna nun xukén 'atima 'ain.

Èsokin ka Rubénën Aín xukén José 'ati kuëenkinma kakëxa, an ka aín papanubi ubantëkëntisa tankëxa; ²³usaía aín xukénkama kikëbëbi ka José aín xukénkama anu 'ikë anu nuküakëxa, nukutia ka aín xukénkaman ñatanxun aín tari pañubianké a pëmikin biakëxa, ²⁴bitankëxun ka kini 'umpaxñuma ñankáishi tutunkë anu nipakëxa.

²⁵Usokin 'atankëx ka anuxuan 'akë anubi pi.

Buküakëxa buxun iskëxbi ka an ñu marukë ismaelita unikama Galaab kakë me anuax uakëxa. Ukin ka aín camellonën bëakëxa 'inínti ro sanuira 'imainun sanu ro i baka 'akë tsëpasa akama Egipto menu maruti ubani kuani uakëxa. ²⁶Usaia rikuatsinia iskin ka Judánën aín xukénkama kakëxa:

—¿Añu ñu karana nun xukén rëtankëxun kananti 'ain, 'imainun karanuna uisoxun nun xukén bamakë unëti 'ain? ²⁷Usakin 'akë 'imainun kanaanuna ismaelita unikama rikuatsinkë ënë maruti 'ain, usa 'ain kanaanuna rëtima 'ain, ax ka nun xukén 'ibu 'ikën.

Usakin kakëx ka aín xukénkama asábi ka kiox kanankëxa. ²⁸Usakin kininu nipakë basimashika an ñumarukë unikama uakëxa, 'aia iskin ka José kininua bitankëxun, aín xukénkaman an ñu marukë unikama veinte kuríki manë 'akë kupín maruakëxa. Usokin marukëxun ka José Egipto kakë menu buánkëxa.

²⁹Usa 'ain ka Rubén ax aín xukén José chikínti sinanx 'uxunbi kini 'ukëmëuküa 'aíma okëxa, 'aíma oika ratuti sinánkasmai nitëxëti bëríkarana uisai 'iti 'ai kixun sinani aín chupa tukai masá nuituakëxa. ³⁰Masá nuitubakëxa anua aín xukénkama 'ikë anu kuankin ka kakëxa:

—Uinu kara tuá ax 'ikë. ¿Añu karana 'ën bërí 'ati 'ain?

³¹Usa 'ain ka Josénën xukénkaman achúshi cabranën tuá rëtankëxun aín imin Josénën tari pëmikë anun a shiakëxa; ³²usakin 'atankëxun ka aín papa èsokin kamiakëxa: Ènë kanaanuna mëran. Ènëx kara min bëchikë José aín tarima 'ikë kamina upfokin isti 'ain.

³³Kakëxun iskinbi 'unani ka Jacob kiakëxa: Ènëx ka 'ën bëchikënen tari 'ikën. Bëtsi ñuina raékëman sapi ka piaxa. ³⁴Usakin atu kai ka Jacob aín chupa tukai nitëxëti 'itsaira iankëxa, aín bëchikë bamakësa sinani. ³⁵Usaía aín papa uínbi manumisamai nitëxëkëbëtan ka aín bëchikë xanu 'imainun nukëbënë kaman uisoxun karana aín masá nuitukë a manumiti 'ain kixun sinánkëxa, 'aínbi ka an usokin kuëenmiti kuëenanma 'ikën; kuëenima ka aín bëchikënen rabanan 'itsaira ini kiakëxa: 'Èn sinánkë ënë nëtënuax karana 'ëxribi

'ën bëchikë 'ikësaribiti ñutima 'ain, ñutankëx kana anua uni ñukë 'ikë anuax 'ëx abë mërananti 'ain.

³⁶An ñu marukë madianita unikaman ka José marubiankin Egipto kakë menu buánkëxa, buánxun ka suntárunën kushi Potifar kakë a maruakëxa, ax ka Egiptonu 'ikë 'apu aín suntárunën kushi Capítán 'iakëxa.

38

Judá 'imainun Tamar 'iá bana

¹Usai 'itankëx ka Judá aín xukén kamanuax chikiakëxa, chikíkiáni kuatankëx ka achúshi uni Hirá kakë aín xubunu 'iakëxa, ax ka Adulam kakë ëma anu 'ikë uni 'iakëxa, ²kuantankëx anu 'ixun ka achúshi cananeo uni Súa kakë aín bëchikë 'unánkëxa, 'unántankëxun ka aín xanu 'iti biakëxa usakin bitankëx ka, ³abë 'iakëxa, abë 'itankëxun ka aín xanu ami bëchiakëxa bëchixun ka Er kakin anëakëxa. ⁴Usakin ami bëchixun ka amiribishi aín xanu ñuitsimitëkëankëxa: Usokin ñuitsimixun ka aín bëchikë a bakënia Onán kakin anëakëxa. ⁵Usakin 'atankëxunbi ka amiribishi bëchitëkëankëxa, bëchixun ka Selá kakin anëakëxa, aín papa Judá axa Quezib kakë ëmanu 'ain.

⁶Usa 'ain ka Judánën aín bëchikë apan Er kakë achúshi xanu Tamar a 'inánkëxa. ⁷Aínbi ka Nukën 'Ibun 'atimati nitsia iskin an 'akë 'ñu kuënkima Er a ñunun 'imiakëxa. ⁸Usai Er ñuan ka Judánën aín bëchikë Onán kakëxa:

—Mín kamina 'unan aínu kaina 'ati 'ain kixun, usa 'ain kamina mín xukénan kasunankë xanu mín 'ainitsi a biti 'ain, a bixunmi ami bëchikë ax ka mín xukén apan ñukë 'ain rëbúnki 'iti 'ikén.

⁹Aínbi ka Onánën tuá bakënkëkama ax ka 'ën bëchikëma 'iti 'ikë kixun 'unánkëxa. Usakin sinánkin ka aín xukénan kasunankë xanu a tuati kuënkima 'ain nami 'akin 'ain nëtökë 'ñu ëmainshi 'apákëxa, usai 'ikin ka aín xukén 'ñukë axa a kupín aín rëbúnkiñu 'iti kuënanma 'ikén. ¹⁰Usai 'ia Nukën 'Ibun iskëxbi ka Onán an 'akë 'ñukama upíma 'iakëxa, usa 'ain ka aribi ñutanun sinánxuanakëxa. ¹¹Usa 'ain ka Judánën aín piaka Tamar kakëxa:

—Mín papan xubunu pain kamina 'ikuanti 'ain, anuxun kamina 'ën bëchikë Selá kanitamainun kaini kuantí 'ain abëmi birananun.

Aínbi ka Judánën sinánkëxa Selá axribi sapi ka aín xukénkama 'ikësaribiti ñuti 'ikë kixun. Usa 'ain ka Tamar ax aín papan xubunu 'i kuankëxa.

¹²Usa 'ain ka 'itsama baritia 'ikëbë Judánën xanu, Súanën bëchikë axribi ñuakëxa. Aín xanu ñukë 'ain ka a sinani masá nuituakëxa usai 'itankëx ka Timnat kakë ëma anuxuan carnero rani tëakin mëñfokë anu kuankëbë ka aín 'unánkë uni Hirá kakë adulamita uni ax abë kuankëxa. ¹³Tamar an ka aín kuku a Timnatnua aín carnero rani tëai kuankë kuakëxa, ¹⁴usai a ëmanu kuankë kuakin ka Tamarnën kasunamëkë xanun pañukë chupa pañukë a pëtankëx ka bëtsi chupan rakútankëx amo chupan bëpamëti unin 'unántimaisa kixax 'itankëx, anun Enaim kakë ëmanu atsínti anu tsóakëxa, ax ka anun Timnat kakë ëmanu kuantí bai anu 'iakëxa. Usa 'ain ka ësokín sinánkëxa Selá ax ka bërí kanikë 'aish cha 'ikén, 'ainbi kana abë biranankëma pain 'ai kixun ka sinánkëxa.

¹⁵Usaia anu aín chupan bëpamëax tsókë iskin ka Judánën sinánkëxa ax isa achúshi xanu bëtsi bëtsi unin aín nami 'akë a 'ikë kixun. ¹⁶Usai 'ikë ukimbi mërai ka Judá anúan ukë bai a ëni amo nirakëti abë banakëxa, banakinbi ka 'unánma 'ikén ax ka aín bëchikënen kasunankë xanu aín piaka a 'ikë kixun 'unánima abë banakin ka kakëxa:

—¿'Ëbë kaina 'itima 'ain? Kixuan kakëxun ka xanunribi 'ñukákin kakëxa:

—¿Añu ñu kaina 'ëbë 'inuxun mín 'ë 'inánti 'ain? Èsokín ka xanunribi kakëxa.

¹⁷—'Ën kana mi bëmiti 'ain 'ën 'arakakë carnero tuá achúshi —kixun —ka Judánën kakëxa.

—Asabi ka —kixun ka xanun kakëxa—, 'ainbi kamina aínu 'ñuñu kaina 'ai a pain 'ë 'inánbianti 'ain, mínmi 'ë kakë a 'ë bëmi kuanxun.

¹⁸—¿Añu ñu mi ënxunti kaina kuënin? —kixun ka Judánën 'ñukákëxa.

—Ñukákëxun ka mín tēñuti 'imainun anúnmi 'unánti orakakë a 'imainun mín tunkë tsati akamina 'ë ënxunti 'ai —kixun xanun kakëxa. Usai abë banatankëxun a 'ñukákëkama 'inántankëx ka abë uxakëxa, usai abë 'ixun ka Judánën aín bëchikënen kasunankë xanu tuuókëxa. ¹⁹Usai abë 'ikiani kuanxun ka Tamarnën anúan rakuanan bëpamëkë a bianan xanu raëmëkën pañuti chupa pëxuan nanbiankë a pañutëkëankëxa.

²⁰Usai 'ikë basiramashi ka Judánën aín 'unánkë uni adulamita akëñun aín cabranën tuá achúshi xuakëxa, abëa 'ikë xanu a 'inánkian aín ñu anu naënxankë a bixuntanun kixun xukëx kuanxunbi ka a xanu 'aíma okëxa. ²¹Anu bëbaxun 'aíma okin ka anu 'ikë unikama ñukákëxa:

—¿Uinu kara axa bëtsi bëtsi unibë 'ikë xanu Enaim kakë ëmanu kuantí bai 'ipitiu tsókë 'isonkë ax 'ik?

Kakëxunbi ka —Ënu ka bëtsi bëtsi unibë 'ikë xanu 'aíma 'ixanxa —kixun atun kakëxa. ²²Ësakian kakëx ka amiribishi anua Judá 'ikë anu kuantëankëxa kuanxun ka kakëxa:

—'Ëmi a ñuikin kakë xanu a kana mërakëma 'ain 'imainun ka anu 'ikë unikaman anuisa achúshi xanubi axa bëtsi bëtsi unibë 'ikë 'aíma 'ixanxa kixun 'ë kaxa.

²³Ësakian kakëxun ka Judánën kakëxa:

—Asabi ka 'imainun ka 'ën 'inánkë ñukama a biti 'ikën, uixbia 'ëmi kwaitima kupí ka 'ën ñu kamabë bërúti 'ikën, 'ën këmëkinma xuxunkë 'ikëbi kamina carnero bakë a mërakima 'inankëma 'ain.

²⁴Usai ax 'ikë rabé 'imainun achúshi 'uxë 'irukësa 'ain ka, Judá achúshi unin kakëxa:

—Mín piaka Tamar ax ka bëtsi unikamabë 'iixa, usa 'aish na tuukë ax unibë 'ikë kupían tuukë 'ikën.

Usai kia kuati ka Judá munuma kuënkëni kiakëxa:

—¡Bitankëxun kamina a xanu nënkanti 'ain!

²⁵Aínbi ka unikaman chikinbëtsinki bëkëxunbi ka xanun aín kuku ësokin kamiakëxa: Ënë ñukama 'ibu an ka 'ë tuoxa. Usa 'ain kamina mitsúnbi iskin uinan kara ënë tëñuti anua 'unánti orakakë 'imainun tsati ënëx 'ikë kixun 'unánti 'ain. ²⁶Kiixa kikëbë ka Judá aín ñukama 'unáni kiakëxa: An upíokin 'akëbëtanbi kana 'ën 'atima okin 'an, usa 'ain kana 'ën bakë bëchikë Selá 'inankëma 'ain usai 'itankëx ka uínsaranbi abë 'itékëanma 'ikën.

²⁷Usai 'itankëx ka Tamar ax aín nëtë 'ikëbë rabé tuá naachikiakëxa. ²⁸Naachikikin ka aín tita bakënkë anun a tuá achúshinën aín mékën chikíankëxa. Chikinia ñuman chëxëanën mëtëkërë kai an xanu bakëmikë ax kiakëxa: Ënëx pain ka bakënti 'ikën. ²⁹Usakin 'akëxun ka a tuakën aín mékën atsimítékëankëxa ax ka ax pain bakënkë 'aish aín xukén apan 'iakëxa, usai 'ikë ka an naachikimikë xanun Fares kakin anëtankëxun kakëxa: Uisax kaina min pan chikían. ³⁰Usaia 'ian ka aín xukén ñuman panshianën mëtëkërë kakë axribi bakëankëxa, usai bakënkë ka a xanun Zérah kakin anëakëxa.

39

José 'imainun Potifarnën xanu 'ia

¹An ñu marukë unikaman ka José marubiankin Egipto kakë menu buánkëxa. Buánxun ka egipcio uni achúshi Potifar kakë a ismaelita unibunën maruakëxa. Potifar ax ka 'apu aín suntárunën kushi capitán 'imainun an bërúankë aín kushiribi 'iakëxa. ²Usai an ñu mëëmikë uni egipcio uni, aín xubunu 'ia ka Nukën 'Ibun José 'itsaira bërúankin 'akiankëxa.

³'Akinkëxuan upíokin Josénën ñu mëía ka a ñu mëxunkë unin, aín 'Ibun ka Josébë 'ixun 'akinia kixun. Usa 'ain ka Josénën mëëkë ñukamax upí 'iakëxa. ⁴Usa 'ikë ka José ax ka uni upí 'ikë kixun an unikama bërúanti 'imainun an 'ain xubunu 'ikë kamabi ñu bërúanun kixun ami ëankëxa. ⁵Anúan Potifarnën José aín xubu 'imainun aín ñukama bërúanun ënkë nëtëkaman ka Nukën 'Ibun Potifarmi upíokin sinánkin 'akiankëxa aín xubu 'imainun aín ñu 'apákë kamabi upí 'inun. ⁶Usakin ami ënkëxuan Josénën aín ñukama bëruánkëbë ka Potifar aín ñukama sinánkinma an bërúanxunkë anu 'ain, aín piti 'atishi isakëxa.

Usaia 'imainun ka José aín bëmanamíax upíira uni 'iakëxa, ⁷usa iskin ka basikëbëtan anua tékë uni 'ain xanun upí 'ikë iskin kuëëankëxa, kuëënkín ka achúshi nëtën Potifarnën xanun kakëxa:

—'Ëbë kamina 'iti 'ain kixun. ⁸Kakëxunbi ka kuëënkima Josénën ësokin kakëxa:

—Ka kua, mín bënëen ka kamabi aín ñukama 'ëmi ëanxa, usa 'ain ka 'ëx ënu 'ain, aín ñukamami sinántima 'ikën. ⁹Ënë xubunu ka 'ësaribi uni 'aíma 'ikën; usa 'ain ka 'ën ñu mëëxunkë unin a ñu kamina 'atima 'ain kixun kakëma 'ikën, mix kamina 'ain xanu 'ain; ¿usa 'ain karana 'ëx 'atima ñuira 'ai Nukën 'Ibu Diosmi 'uchati 'ain?

¹⁰Kamabi nëtën ubíokin anu kuëënkín abë 'inun kanan a rapasua 'inun kakëxunbi ka Josénën kuaisama tankëxa. ¹¹'Aínbi ka achúshi nëtën José xubunu 'ikë ñu mëëti 'ai anua uixi 'aíma 'ain atsiankëxa, ¹²'aínbi ka atsiñiabi xanuxun aín chupa bikin kakëxa:

—'Ēbē kamina 'iti 'ain kixun.

Usakin kakian aín chupan bikēx ratuti abákiani chikíkin ka aín chupa xanun mēkēnubi ěbuiankēxa. ¹³ Usai 'ikin timabiani chikíkin aín mēkēnubi aín chupa ěbiani chikikēbētan ka ¹⁴ aín xubunu 'ikē an ñu mēēxunkē unikama kuēnkēnkin kakēxa:

—Ka kuat, 'ēn bēnēn ka ěnē hebreo uni achúshi ñu mēēnun kixun bēaxa usa 'aíšbi ka bēri 'ēmi kuaitisatania. Usa 'aish ka 'ēx mēu 'ain 'ēbē 'ikatsikiax atśianxa atśínkin bikēx kana 'ēx munuma kuēnkēan, ¹⁵ usai 'ēx munuma kuēnkēnia kúati ratuti chikiti abákin, ka aín chupa 'ēnu ěbianxa.

¹⁶ Usai 'itankēxun ka Josénēn chupa upíokin nankēxa, an ñumēmikē 'ain bēnē aín xubunu 'utamainun. ¹⁷ Usai 'ikē basimashi ka xubunu aín bēnē bēbakēxa, bēbaia ka aín xanun ami manánkin kakēxa:

—Hebreo uni achúshimi ñu mēēnun bēkē ax ka 'ēx anu 'ikēnu 'ēbē 'ikatsikiax atśianxa, ¹⁸ atśínkēbē 'ēx munuma kuēnkēnia kúati ratuti chikíkin ka aín chupa ěnu ěbiani abáxa.

¹⁹ Ęsokin ka min ñu mēēmikē unin 'ē 'aia, ěsokian aín xanun kakēxun kuati ka Josénēn ñu mēēxunkē uni asérabi usai ikēxa sinani 'itsaira ami nishakēxa, ²⁰ usai xuatami ami nishkin ka José sipuati binun kixun aín suntárúkama kakēxa, kakēxun bixun ka anua 'apun uni sipuakē anu sipuakēxa. ²¹ Usakin José sipuakē 'aínbi ka Nukēn 'Ibu abē 'ixun bērúankin 'aiankēxa, 'akinkēx ka upí nuituñu 'iakēxa, usa 'ikē ka an sipu bērúankē aín kushi an 'unánkēxa, ²² usa 'unánxun ka José abēa sipunu 'ikē unikama bērúanun kixun anēakēxa. Anēkēxun ka Josénēn kamabi ñu anu 'ikē a 'anun ñunuakēxa, ²³ usakin 'amainun an sipu bērúankē aín kushi an Josénēn 'akē ñukama isama 'ikēn, usakin ka Nukēn 'Ibun 'akinkēxun aín ñu mēētíkama upíokin 'akēxa.

40

Josénēn uni rabé aín namákē ñuixuan bana

¹ Usai 'itankēxa basikēbē ka an uvas baka xēati Egipto menu 'ikē 'apu 'inánkē a 'imainun an pán 'akē uni aín kushi rabé axribi, an ñu mēēxunkē 'apu Egiptonu 'ikē ami 'atimati banai ami 'uchakēxa. ² Usa 'ain ka faraón Egipto menu 'ikē 'apu ax a uni rabé ami 'aisamairai nishkin an 'ain xēati iskē aín kushi 'imainun an pán 'akē iskē aín kushi kuēntankēxun, ³ anua suntárúkaman kushi 'ikē capitán 'ain xubunua 'ikē sipu anu a rabébi xuakēxa, ax ka anua José sipuakē anubi 'iakēxa. ⁴ Usa 'ain ka suntárúnēn kushi capitánēn an bērúanun kixun José 'inánkēxa, ax ka an 'apu ñu 'axunkē unikaman kushirabé 'iakēxa, usa 'aish ka akamax 'itsa barin anu sipuakē 'iakēxa.

⁵ Achúshi imé ka sipunu 'ikē uni rabētan namákēxa, an uvas baka 'apu xēati 'inánkē 'imainun ka an 'apu pán 'inánkē aín kushi a rabēxun namákēxa, a namákēnēx ka achúshi achúshinēx usaía 'itiñu 'iakēxa. ⁶ Usa 'ain ka José pēkaran sipunu 'ikē unikama isi uakēxa, ukinbi ka 'itsaira sinania masá nuituax tsókē a rabé mērakēxa; ⁷ usa iskin ka ñukákēxa;

—¿Uisakatsi kaina bēri masá nuitukē bēmánanshi 'ain?

⁸ —Nu rabēxun kananuna ěnē imé ěsokin namán, 'aínbi ka uisakin namákē kara ax 'ikē kixun an nu ñuixunti 'aíma 'ikēn kakēxun ka Josénēn.

—¿Diosan kara uisakin namákē kara min namákē ax 'ikē kixun mi ñuixuntima 'ik? —Kixun atu kakēxa katankēxun ka Josénēn —. 'Ē kamina min namákékama ñuixunti 'ai kixun kakēxa.

⁹ Usakin kakēxun ka an 'apu aín xēati 'inánkē aín kushi an pain aín namákē ñuixunkin José ěsokin kakēxa:

—'Ēn kana namákin uvas i achúshi isan, ¹⁰ ax ka rabé 'imainun achúshi pēñanñu 'iaxa. 'Imainun ka uvas i ax kotankēx uábuaxa, usai 'itankēx ka aín uábukē ax aín tēxkanñu 'inun uvas 'itankēx pēkēaxa. ¹¹ Usai 'ian kana 'ēn 'apun ami xēakē xampa a tuñxun ami uvas baka chinintakēxun kana xampamibi 'ēnbi buánxun 'apu aín mēkēnubi 'inan. ¹² Ęsokian ñuixunkēxun ka Josénēn kakēxa:

—Min namákē ax ka ěsa 'ikēn: rabé 'imainun achúshi i pēñanmi namákē ax ka rabé 'imainun achúshi nētē ñui kikē 'ikēn, ¹³ usa 'ain ka ěnuax rabé 'imainun achúshi nētē 'ikēbētan 'apun minmi an kuēnkēma ñu 'axunkē a istankēxun amiribishi min ñu mēētínu mi nantékēnti 'ikēn, usakin 'akēxun kamina min 'asábiokin 'apu xampami aín xēati

'inánkë abi 'atékënti 'ain. ¹⁴ Usa 'ain kamina mia usokëxun min 'ëmiribi sinánti 'ain, sinánkin kamina 'apu faraón 'ëribia ënuu chikínun kati 'ain. ¡Usa 'ain kamina 'ëribi nuibakin 'akinti 'ain! ¹⁵ 'Ëx kana mëkama bëtsinkin hebreo unikama anu 'ikë menua bëa 'ain. Usa 'aish kana 'ëx ñu 'atima 'akëma 'aish sipunu 'iti kuëñima.

¹⁶ Ësokian Josénën 'upiokín ñuixunia kuakin an pán 'akë aín kushi anribi 'ënribi kana ësokin namá kixun kakëxa:

—'Ënribi kana ësokin namákin rabé 'imainun achúshi tasá pán uxua 'ën maxkánu nankë isi pëkian. ¹⁷ Manámia 'ikë tasánua 'ikë pán ax ka batokin mëskukin 'akë ax ka faraónan 'iäxa, aínbi ka ñuina pëchiñukaman tasá 'ën maxkánua 'ikë a piäxa. ¹⁸ Usakin kakëxun ka Josénën kakëxa:

—Mínmi namákë ax ka ësa 'ikën: rabé 'imainun achúshi tasámi namákë ax ka rabé 'imainun achúshi nëtë 'ikën, ¹⁹ usa 'ain ka ënuax rabé 'imainun achúshi nëtë 'ikëbëtan 'apu faraónën mínmi an kuëñkëma ñu 'akë isti 'ikën, istankëxun ka achúshi inu mi bëntanun 'amiti 'ikën, usakin bëntania ka xëtëkaman min nami piti 'ikën.

²⁰ Usai 'ikë rabé 'imainun achúshi nëtë 'ikëbëtan ka 'apu faraónën anúan aín titan tuá nëtë 'ikëbëtan achúshi fiesta chaiira 'akëxa, 'akin ka kamabi aín uni kushibukama kamiakëxa. Usakin kamikëxa aín kushibu timëan ka 'apu faraónën an xëati 'inánkë unikaman kushi 'imainun an pán 'akë unikaman kushi sipunua binun xuakëxa. ²¹ Xukëxun bitsínkin bëia ka an aín xëati 'inánkë unikaman kushi aín ñu mëëtinubi bëräma 'akësabi okin nantëkëanan ka faraónën aín xëati 'inántëkënan anubi nankëxa; ²² 'aínbi ka an pán 'akë aín kushi aribi Josénëan aín namákë ñuixunkësabi okin inu bëntanxun tëtsekannun 'amiakëxa. ²³ Usakin aín namákë ñuixunkëxbi ka an 'apu 'ain xëati 'inánkë uni ax Josémi sinanima ami manúakëxa.

41

Josénën 'apu faraónën namákëkama ñuixua bana

¹ Usa 'ain ka rabé baritia inúkëbëtan. Achúshi imé faraónën, Nilo kakë baka kuëbi nixun isi pëkiakëxa, ² usakian an namákin iskëxbi ka baka mëuküax, mapai achúshi 'imainun rabé vaca 'upíira 'imainun xuairabu ax chikítankëxun basi xo chaxkébu a 'ukëmëuxun pia isan. ³ Usokian pikëbëbi a kaxu bakanuax chikitika 'atima 'aish chumínkëkama mapai 'imainun rabé vaca axribi baka kuëbí raíri a 'urama sëtëruu nirakëakëxa. ⁴ Usai nirakëtankëxun ka vaca 'atimabu chumínkëkama an mapai 'imainun rabé vaca upíirabu 'imainun xuabu a eia isakëxa. 'Isibi ka faraón ratúkuatsianx bësuakëxa, ⁵ 'aínbi ka amiribishi 'uxtëkëankëxa 'uxunbi ka amiribishi namákin istëkëankëxa: achúshi trigo xonuax mapai achúshi 'imainun rabé aín bimi upíirabu 'aish koia isakëxa. ⁶ Iskëbë ka a kaxu mapai achúshi 'imainun rabé trigo bimi, amiäxa bari urukë amiax bëkikin suíun 'atimokëxa chushikë isakëxa, ⁷ akama trigo bimi chushikësa an ka trigo bimi mapai 'imainun rabé bimi upíirabu a pia isakëxa.

Usakin iskinra namati bësui ka faraón kiakëxa iskinra kana namatin.

⁸ 'Aínbi ka a pëkaran anun masánuitukëishi 'ixun kamabi Egipto menu 'ikë an ñu tankë 'imainun an ñu 'unánkë unikama unun kixun kamiakëxa. Kamikëxa rikuatsinkë ka faraónën usakian namákëkama ñuixuankëxa, ñuixunkëxunbi ka uinu 'ikë uni an ñu tankë 'imainun an ñu 'unánkë achúshinënbi ñuixuama 'ikën, uisakin namákin kara usakin namáxa kixun. ⁹ Usakian atun ñuixunkëbëma ka an faraón aín xëati 'inánkë uni aín kushi, ax kiakëxa:

—Bërfi kana sinanatin usai 'iti 'aímabi kana 'ëx a sinanima manuan. ¹⁰ Mix 'apu 'ixun kamina nishkin an pán 'akë aín kushi 'imainun an mi xëati 'inánkë ënëribi anua suntárunën kushi capitán 'ikë sipu anu sipua. ¹¹ Achúshi imé kananuna nurabëxunbi namákën, an pán 'akë aín kushian 'amainun kana 'ënribi bëtsiokin namákën, usa 'ain ka an namákënëx 'unántisama 'imainun 'ënanëxribi unántisama 'aish uisakin namákë kara kixun unántisama 'iakëxa. ¹² Ësokian nun namákë 'aínbi ka nubë achúshi hebreo uni bëna, an suntárunën kushi ñu mëëxunkëribi anu 'iakëxa. A uni kananuna nun namákë ñuixuankën, ñuixunkëxun ka nu uisakin namákë kara ax 'ikë kixun nu ñuixuankëxa. ¹³ ¡An

nu ñuixunkë usaibi ka 'iaxa! usa aín kana 'ëx amiribishi 'ën ñu mëétinu atsímainun ka bëtsi aribi inu bëntanxun tëtsekamiäxa.

¹⁴ Usokian ñuixunkëxun ka faraónën José bëríbia sipunua chikínbëtsinkin anu bënun kamiäkëxa. Usokian kamiäkë ka Josénën mëníokakin aín bu téamianan aín chupa upí pañubiani kuantankëx faraónu bëbakëxa. ¹⁵ Usaia bëbakë ka faraónën kakëxa:

—'Ën kana ësokin namán 'aínbi ka an 'ën namákë 'ë ñuixunti 'aíma 'ikën, usa 'aínbi kana 'ën kuan, mín isamína uni aín namákë ñuixuni kixun ñuia kana kuan, usa 'ain kaina mín 'ën namákë 'ë ñuixunti 'ain. ¹⁶ Kakëxunbi ka Josénën —ax ka 'ënbi 'akëma 'iti 'ikë —kixun kakëxa—; 'aínbi ka Nukën 'Ibu Diosan kuni mix 'apu 'aish upí 'inun mi ñuixunti 'ikën.

¹⁷ Usokian kakëxun ka 'apu faraónën José katëkëankëxa:

—'Ën namákënuax kana Nilo kakë baka kuëbí nikë 'ian, ¹⁸ usakin 'ën nixun iskëxbi ka bakanuax mapai achúshi 'imainun rabé vaca upíra 'aish, xuairabu an basi xochaxkébu a mëuxun pia isan. ¹⁹ Usokian pikëbëbi ka a kaxú mapai achúshi 'imainun rabé vaca chumínkë 'aish 'atimara axribi piküäxa. ¡Uinsaranbi kana 'ën usa vaca 'atima Egipto me ënuä iskëma 'ain! ²⁰ Ënë vaca chumínkë 'atimabu an ka ax pain chikíkë mapai rabé 'imainun rabé vaca upírabukama a eäxa; ²¹ 'aínbi ka usakin eäxi uínbi 'unántisama 'iaxa, usa 'aish ka bëräma 'ikësabi chumínkëira 'iaxa.

Usokin namati kana bësuan, ²² 'aínbi kana 'uxtënkëxunbi amiribishi namákin mapai achúshi xonuax trigo bimi upírabu koia isan. ²³ Usakin iskëbëbi ka a kaxú mapai 'imainun rabé trigo bimi ami bari urukë amiax bëkikin suñun 'akëx bëküax chushi ësikikë 'ianan nëmëkë koäxa. ²⁴ A trigo bimi chushikësa 'imainun mënukësa an ka mapai 'imainun rabé trigo bimi upírabu a piäxa. Usakin namáxun kana an ñu tankë unikama timëxun ñuixuan, 'aínbi ka atu achúshinëbi usakin namákë ka ax 'ikë kixun 'ë kakëma 'ikën.

²⁵ Usokian kakëxun ka faraón Josénën kakëxa:

—Mínmi 'apu 'ixun rabéókin namákë ax ka achúshi ñu ishi ñui kikë 'ikën. Diosan ka mi 'unánmisa tania añu kaina 'ati 'ai kixun. ²⁶ Mapai achúshi 'imainun rabé vacakama upírabu ax ka mapai achúshi 'imainun rabé baritia 'ikën, usaribi ka mapai achúshi 'imainun rabé trigo bimi upírabu ax 'ikën. Ax ka a mi namákë abi 'ikën. ²⁷ Mapai achúshi 'imainun rabé vaca chumínkë 'imainun 'atima äxa bëtsi kaxú chikíkë ax ka mapai achúshi 'imainun rabé baritia 'ikën; usaribi ka mapai achúshi 'imainun rabé trigo bimi chushikësa 'imainun mënukësa amiaxa bari urukë amiax bëkikian suñun xarokë ax ka mapai achúshi 'imainun rabé baritia a piti 'aíma 'ain numi 'iti a 'ikën. ²⁸ 'Ën mi kakë usaibi oi ka 'iti 'ikën: Diosan ka mix 'apu 'ikë usakia an ñu 'ati a ñuikin mi ismiaxa. ²⁹ Usa 'ain ka 'inuxun 'aia mapai achúshi 'imainun rabé baritian a piti 'itsaira 'imainun unin 'apákë ñu 'itsaira bimiñu kamabi Egipto menu 'iti 'ikën, ³⁰ usai 'itankëx ka mapai achúshi 'imainun rabé baritia a piti 'aimaira 'iti 'ikën. Usai 'ikëbëtan ka uínbi Egipto menu ka 'aisamaira piti 'iakëxa kixun sinántima 'ikën. ³¹ Usa 'ain ka a piti ñu 'aimaira 'ikëbë, ñu 'apákëä kokë bëräma iäsa 'itima 'iti 'ikën. ³² 'Ën 'apu mínmi rabé okin namákë ax ka, Nukën 'Ibu Diosan uisakin kara 'aisa tania usakin 'aia, usa 'ain ka ënuax basimashi 'iti 'ikën. ³³ Usa 'ain sapi kamina 'ën sinánkëxun basikinmaishi uni achúshi sinánñuira 'imainun an ñu 'unánkë, an ënë Egipto menu 'ikë unikama an bërúankin isti anëti 'ain. ³⁴ Mix 'apu 'ixun kamina ësokin 'ati 'ain: mín kamina aín kushikama anëtankëxun, kamabi menu kuankian unin 'apákë trigo bimi bikë ax ka mapai achúshi pisha bikë anua aín chukúmashi biti 'ikën, bikin ka mapai achúshi 'imainun rabé baritia 'imi Egipto menu unin 'apákë 'aisamaira tuaia timëti 'ikën. ³⁵ Usa 'ain kamina mín kati 'ain kamabi trigo bimi upibukama ka mapai 'imainun rabé baritia anun timëti 'ikën; timëtankëxun ka achúshi xubunu bukúnti 'ikën, ax ka usokin kamabi ëmakamanu bukúnti 'ikën, ax ka kamabi uni ëmanu 'imainun naënu 'ikë unikaman piti 'ikën. ³⁶ Usakin mi 'amikëxun atun trigo bimi bukúnkë 'ain ka mapai achúshi 'imainun rabé baritia numi 'ikëbëbi unikama numin bamatima 'ikën, Egipto me ënu tsókë unikamax.

José Egipto menu 'apu iä bana

³⁷ Usakian Josénën kakë ax ka 'apu faraón 'imainun aín unikamanan upí bana 'iakëxa, ³⁸ usaía kia ka faraónën aín unikama ësokin kakëxa:

—¿Uisaxun karanuna bëtsi uni 'ësaribi aín 'Ibu Diosan bëru ñunshinñun nun mërati 'ain? ³⁹ Èsai kitankëxun ka José kakëxa:

—Misaribi uni sínánñuira 'imainun an ñu 'unánkë uni ka 'aíma 'ikën, usa 'ain min 'Ibu Diosan mi 'unánmikëxun kamina ënë ñukama 'unanin. ⁴⁰ Èsokin katankëxun ka 'apu faraónën José kakëxa, mix kamina anu 'ëx 'ikë 'apun xubu anu 'iti 'ain, 'imainun kamina ënë menu 'ikë unikaman min kakësokin 'ati 'ikën, kamabi uni min kakësa okían ñu 'anun 'amiti 'ain 'ainbi kana. 'Èx kuni 'apu 'aish mi manámi 'ianan kushiira 'iti 'ain. ⁴¹ Ka kuat, 'ën kana kamabi Egipto menu 'ikë unikaman kushimi 'inun mi anëin. Èsokin kakinshi ka, ⁴² faraónën 'apu 'ixuan mëñukë a ëchikinshi aín mëñusuti bitankëxun Josénën mëkënu mëñumiakëxa. Usakin mëñumitankëxun ka aín chupa lino 'upíra upí a pañumianan aín tëuti kuri 'akë a tëñumiakëxa. ⁴³ Usakin aín ñukama pañumitankëxun ka anúan ax nikë caballonën nikinkë bëtsi a kaxu 'ikë bëtsi anu José 'aruakëxa, 'arutankëx ka kiaakëxa, bëri ka kamabi unix aín bëmánuax sharati rantinpurunkin kamina anúan kuantu bai bëaratima 'ain, usa 'ain ka Josénëx kamabi Egiptonu 'ikë unikaman 'apu 'iakëxa. ⁴⁴ Usakin 'atankëxun ka faraónën kakëxa:

—'Èx kana 'apu 'ain, usa 'ainbi ka Egipto menu 'ikë unin mix kikëma 'ain aña ñubi 'atima 'ikën. ⁴⁵ Usa 'ain ka 'apu faraónën bëtsiokin anëkin José egipcionu 'ikë anën anëakëxa Safenat-panéah kakin anëtankëxun, ka Asenat akëñun 'ain xanu 'iti birakamiakëxa, ax ka Potifera kakë Sacerdotenën bëchikë xanu 'iakëxa, ax ka On kakë ëma anu tsókë uni 'iakëxa, usakin 'akëx ka José Egipto menu 'apu 'iakëxa.

⁴⁶ Anua 'apu 'imikë anu ka José treinta baritiaña 'iakëxa, usa 'ain ka José anua faraón 'ikë anuax chikítankëx Egipto me kamaoi kuainbëkini niakëxa. ⁴⁷ Usa 'ain ka ñu 'apákë 'aisamaira bimiña 'aish piti 'itsaira 'iakëxa mapai achúshi 'imainun rabé baritia ñu 'apákë bimiakëxa, ⁴⁸ usa 'ikë ka Josénën ax 'apu 'ixun kamabi trigo 'apákë mapai achúshi 'imainun rabé baritia sënëmikín timënun unikama 'amiakëxa; usakin 'amianan ka trigo bukúanan anuxuan 'apáxun bikë ëmanua anu bukúnti 'akë anubia trigo bukunun 'amiakëxa. ⁴⁹ Usakin Josénën timëmikëx ka trigo bimi parúmpapa kuëbínua masi iskësaira 'iakëxa. Usa 'ain ka 'aisamaira 'ikë uínbi tupuntisamaira 'ianan uiti 'itsaira kara kixun tupuntisamaira 'iakëxa.

⁵⁰ Usa 'ain ka anúan ñu 'apákëxbi kootima baritia 'isamapain 'ain Josénën aín xanu Asenat kakë ami rabéokin bëchikë 'iakëxa. ⁵¹ A paian bëchikë aín rëkuén bëchikë a ka Manasés kakin anëakëxa, anëtankëx ka kiaakëxa: “Nukën 'Ibu Diosan ka 'ëx masá nuituanan tëmëraiaibi 'ë manumiaxa 'imainun ka 'ën papan aintsikamiribi manunun 'ë 'imiäxa.” ⁵² Usakin 'atankëxun ka bëchitëcëntancëxun Efraín kakin anëakëxa, anëtankëx ka kiaakëxa: Nukën 'Ibu Diosan ka anuax 'ëx tëmërakë me ënuax 'ëx bëchikëñu 'iti kuëanxa. ⁵³ Usa 'ain ka mapai achúshi 'imainun rabé bari inúkëbë unin ñu 'apákë Egipto menu 'aisamaira 'iskë ax sënëankëxa, ⁵⁴ usaía 'ikëbë ka José kikësabi oi mapai 'imainun rabé baritia inúkëbë unin ñu 'apákëbi aña ñubi menu koama 'ikën, José kikësabi oi ka usai 'iakëxa. Usaía rafri mekamanu 'imainun ka, Egipto menushi a piti ñu 'aisamaira 'iakëxa; ⁵⁵ usa 'ain ka Egipto menu tsókë unikamax a piti 'aíma 'ain numin 'i 'apu faraónu trigo ñukati kuankëxa, kuanxun ñukákëxunbi ka 'apu faraónën egipcio unibu kakëxa: Kamabi unikama mitsux kamina José isi kuantu 'ain, kuanxun kamina aña 'anun kara mitsu kaia usakinbi 'ati 'ain. ⁵⁶ Usa 'ain ka kamabi menua a piti 'aíma 'ain Josénën anua trigo bukunkëkama xéókanun kixun kakëxuan xéókakëbëtan ka egipcio unikaman trigo maruakëxa, usai 'ikëbë ka kamabi nëtën numi chaiira 'ain a piti 'aíma 'iakëxa. ⁵⁷ Usai 'ikëbë ka kamabi menuaxribi a piti 'aíma 'ain Egipto menua José 'ain, trigo maru unikama uinu 'ikë menubi a piti 'aíma 'ain uakëxa.

42

Josénën xukénkama Egipto menu kuan

¹ Usa 'ain ka Jacobnën Egipto menu ka trigo axa kixuan ñuikania kuakëxa, kuakin ka aín bëchikëkama kakëxa: ¿Aña kaina anuxun mitsúxbi bëtsibë bëtsibë isanankin 'akanin?

²Ésokin ka 'ë kakanxa Egipto menu kaisa trigo axa. Usa 'ain kamina anu kuantankëxun nukaman piti trigo marui kuanti 'ain, a piínu nukamax bukunun.

³Ésokian aín papan kakëx ka Egipto menu mapai rabé Josénën xukénkama trigo marui kuankëxa; ⁴'aínbi ka Jacobnën aín bëchikë Benjamín, Josénën xukén a atubë kuantanun xuama 'ikën, anu kuaníbi ka ñu 'aisama inuti 'ikë kixun sinánkin. ⁵Usa 'ain ka Jacobnën bëchikë kamax anribia trigo marui kuankë unikamabë kuankëxa. A nètë kaman ka kamabi Canaán menu a piti ñu 'aíma ain numi chaira 'iakëxa.

⁶Usaia 'imainun ka José ax Egipto menu 'apu 'ain, unikama trigo maruti anékë 'iakëxa. Usa 'ixun ka axa trigo marui bëtsi menuax kuankë unikama anu kuania trigo maruakëxa. Marukëbëbi ka aín xukén kamaxribi ami bëbai nirakëti aín bëmánanën me tikai rantinpuruni tsóbuakëxa. ⁷Usai anu nukutia iskin ka Josénën ënë unikamax ka 'ën xukén 'ikë kixun 'unánkëxa; 'unánkinbi ka, atu 'unánkëmasa 'ixun, munuma banakin atu ñukákin kakëxa:

—¡Mitsux! ¡kaina uinuax aín!

Kakëxun ka —nukamax kananuna Canaán menuax trigo marui aín —kixun atun kakëxa.

⁸Aínbi ka an 'unánkëxunbi aín xukénkaman José 'unánma 'ikën. ⁹Usa 'ain ka atux usai 'itia namá a sinánkin aín xukénkama Josénën kakëxa:

—Mitsux kamina këmëkuatsini 'utunanishi uan. Usa 'ain kamina uisaxun 'aisa kara ënë ëma 'ikë kixun isi ukan.

¹⁰—Usama ka nun 'Ibu —kixun ka atun kakëxa—. An mi ñu mëxunti nukamax kananuna trigo maruishi uan. ¹¹Usa 'ain kananuna nukamax achúshi papan bëchikëshi 'ain. Usa 'aish kananuna upí sinánñuishi 'ain. Usa 'ain kananuna uínsarabi këmëkianxun bëtsi ëmakama 'utunkëma 'ain. ¹²—Usama ka —kixun ka Josénën karaishiakëxa—. Mitsux kamina këmëkuatsini 'utunanishi uan. ¹³Usakian kakëxunbi ka atun katëkëankëxa:

—An mi ñu mëxunti nukamax kananuna mapai rabé 'imainun rabé xukén 'ain, usa 'aish kananuna achúshi papan bëchikëshi 'ain, usa 'ain kananuna nukamax Canaán kakë me anu tsotin. Usa 'ain ka nun xukén 'anáka itsi nun papabë bëruaxa 'imainun ka nun xukén 'anákaia ax nubëma 'ikën. ¹⁴Ésokian kakëxun ka Josénën amiribishi katëkëankëxa:

—¡Kana mitsu kan! Mitsux kamina këmëkuatsini uisakara ënë me 'ikë kixun 'utuanan aínu kara ënu 'ikë kixun isi uan, ¹⁵usa 'ain kana 'ën mitsu ësokin tanin: 'Ënbi kana 'apu faraónën anën mitsu kain ënuax kamina min xukén 'anákaia ax pain utamainun uixbi chikítima 'ain. ¹⁶Usa 'ain ka mikama achúshinë a bitsi kuanti 'ikën. A bitsia kuantamainun ka raírnëx sipuakë 'iti 'ikën. Usa 'ain kananuna mitsúxmi kíkë ënëx kara aséribi 'ikën kixun isti 'ain, mitsux kíkë aséribama 'ain ka këmëkuatsini ukë 'iti 'ikën. Ésakin kana faraónën anën mitsu kain.

¹⁷Ésokin pain katankëxun ka rabé 'imainun achúshi nètë Josénën atu sipuakëxa, ¹⁸usakin sipuaxunbi ka rabé 'imainun achúshi nètë 'ikëbëtan atu kakëxa:

—'Ëx kana Dios kíkësabi oi 'ikë uni 'ain. Usa 'ain kamina mitsun 'ën kakësabiokin 'ati 'ain, mitsúxmi nu këmëkuatsinxun 'utuni ukë 'ikëbi: ¹⁹usa 'ain kana 'ën 'unánti 'ain mitsux kamina uni sinan upíñu 'ain kixun usa 'ain ka achúshinëx sipunu bërúmainun kamina mitsun aintsikaman piti trigo buani kuanti 'ain.

²⁰Kuantankëxun kamina min xukén 'anáka 'ë bëxúnti 'ain, a bëkëbëtan kana aséribi kamina mitsux këmëkëma 'ai kixun 'unánti 'ain. Usama 'ain kamina mikamax bamakë 'iti 'ain. Usaia kíkëbë ka usa ka 'iti 'ikë kixax kíkankëxa, ²¹'aínbi ka atúxbi bëtsibë bëtsibë kanankëxa:

—Aséribi kananuna nun xukénbë 'atimonankën, nun kananuna nua uisabi oxuma 'anun kakëxun kuakin nuibama 'ain, axa tëmëraia iskinbi. Usa 'ain kananuna nuxribi bërí tëmërain. ²²'Imainun ka Rubénën kakëxa:

—Usa 'ain kana 'ën mitsu kakën nun xukén 'anáka kananuna 'atima otima 'ain; kakëxunbi kamina mitsun kuakanma 'ain, usa 'ain sapika nukamaribi ax ñua kupí usakin nu 'aia.

²³Usai atux kia Josénën kuatiabika 'unánma 'ikën, ax ka bëtsfan usai ka kia kixun kamainun banakëxa. ²⁴Usakin aín xukénkama kasbi atúxa usai kia kuati masá nuituti uri kuanx ka José iankëxa. Usai inkuatsini anua atux 'ikë anu utékënkín ka atu kakin, amo

nitsinakin Simeón atun ismainunbi nëamiakëxa. ²⁵ Usokin 'amitankëxun ka Josénèn aín unikama kakëxa, trigo aín pishanu buchuokin 'aruxuanan, kamina atun kuríkiribi atun pisha 'ukëmëu achúshi achúshi pishanubi 'aruxuntënkëti 'ain, 'anan kamina kuankian bainuxun pibianti aribi 'inánti 'ain. Ësokian Josénèn kakëxun ka an kakësabiokin aín unikaman 'akëxa.

²⁶ Usokian pishanu purukin trigo 'inánkëxun ka atun asno anu 'arubiani anuax kuankëxa. ²⁷ Usai anuax kuanbaiti ka ñantánbukëbë anua imé uxti anu nirakëakëxa, nirakëxun ka atu achúshinèn pain aín pisha asno piminuxun trigo binuxun aín pisha rëchurukinbi ka, aín kuríki pishanu bërakankin 'arukë mërakëxa. ²⁸ Usakin mërài ratúkin ka aín xukén achúshinèn raíri kakëxa:

— ¡Ka kuat, 'èn kuríki ka amiribishi 'ë mañaxa! ¡'Èn pishanubi ka 'èn kuríki 'ikèn! Ësakian bëtsin kakëx ka raírinëx ratuti bërëi 'itsaira rakuéti a xukén kamáxbi kanankëxa: — ¿Diosan kara nukamaxnu ësai 'iti nu sinánxukin ësokin nu ax?

²⁹ Usa 'ain ka Canaán menu bëbakëxa, bëbaxun ka kamabi atux 'ikë aín papa Jacob ñuix-unkin kakëxa, a èmanu 'ikë 'apun ka nu 'atimai banai nishkin nux isanuna këmëkianxun atun me 'utuni kuan kixun nu kaxa:

³⁰ — A èmanu 'ikë 'apu an ka numi 'atimai, banai nishkin nu kaxa mitsux kamina këmë kuatsini ènë menu 'ikë unikama unëxun 'utuni ukan. ³¹ Usai kiabi kananuna ësokin kan nux kananuna uni mënin sinánñuishi, 'ain usa 'aish kananuna nukamax an uni 'utunkë uni ama 'ain; ³² katankëxun kananuna ësokinribi kan nux kananuna achúshi papañushi mapai rabé 'imainun rabé xukén 'inun bëchia 'ain; usa 'ain ka bëtsi nubëma 'ikèn 'imainun ka nun xukén 'anáka nun papabë Canaán menu bëruaxa kixun kananuna kan. ³³ Ësakin kakëxun ka an nukama kaxa: Bërí kuni kana asérabi kaina mikamax upisinanñu 'ain kixun 'unánti 'ain. Usa 'ain kamina min xukén achúshi 'ënu ëbianti 'ain ëbiankin kamina trigo 'itsamashi min aintsikama buánxunti aín, ³⁴ 'aínbi kamina min xukén 'anáka 'ë bëxunkanti 'ain. A mi 'ë bëxunkëxun kana mitsux kamina upí sinánñubu 'ianan këmëkuatsini ukëma 'ain kixun 'unánti 'ain; usa 'ain kana mitsun xukén 'anáka axa upí 'inun ènti 'ain, 'imainun kamina mitsuxribi ènë menu niti 'ain.

³⁵ Usa 'ain ka atun èmanu kuantankëxun trigo pishanua bukunpakinbi Josénèn xukén atun kuríki a 'ukëmëukia pisha chukúmaratsunua mërakëxa, achúshi achúshi atun pishanua. Usokin pisha chukúmaratsunua kuríki mërài ka a xukénkamaxbi aín papabëbi ratúkëkëxa. ³⁶ Usa 'ain ka Jacobnën kakëxa:

— Mitsun kamina bëchikëñuma 'ë 'imin. José ka nubëma 'ikèn, 'ianan ka Simeónëxribi ka nubëma 'ikèn, ¡'imainun kamina Benjamínribi 'ë bërí ëmibiankasin kin! ¡Ësakin 'akin kamina 'ë bëchikëñuma ènkanin! ³⁷ Usaia kia ka Rubémnèn aín papa kakëxa:

— 'Èn bërúanun kamina Benjamín 'èn mékënu ènti 'ain usa 'ain kana 'enbi mi bëxuntëkënti 'ain. Bëxunkëxuma kamina, 'èn bëchikë rabé ènë 'ati 'ain. ³⁸ Usai kiabi ka Jacobnën aín bëchikë kakëxa:

— 'Èn bëchikë aín 'anáka ènë 'ikëbi kana mitsukëñun xutima. Aín xukén José ka ñuakëxa usa 'ain ka aratsushi tikiaxa. Mitsubë kuania ñu 'aisama inuti ñuanan 'ikëbë kaina uisai 'iti 'ain, mitsux kamina 'uchakë 'iti 'ain 'ëx kaniakëké 'aish 'itsaira masá nuituti ñukëbë.

43

Aín xukén kaman Benjamín Egipto menu buan

¹ Usa 'ain ka nètëkamabi a piti ñu a menu 'aíma 'iakëxa, ² usa 'ain ka Jacobnèn aín bëchikë kamabëtan Egipto menua buánkë trigo a pikëx këñúkëbëtan aín bëchikëkama kakëxa:

— Amiribishi kuantankëxun kamina trigo chukúmashi marutëkëni kuanti 'ain.

³ 'Aínbi ka Judánèn kakëxa:

— Asérabi ka anu 'ikë unin an nukama kaxa: Min xukén 'anáka bëíma kamina 'ë isi ukantima 'ain. ⁴ Usa 'ain kananuna min nubë, kuantanun xukëbë trigo maruikuanti 'ain; ⁵ 'aínbi kananuna minmi nubë kuantanun xukëbëma kuaniman. A unin ka nu asérabi kaxa: Min xukén 'anáka a bëíma kamina 'ë isi ukantima 'ain.

⁶ Ësokian katëkënkëxun ka Jacobnën kakëxa:

—¿Uisa kupín kaina 'ë 'itsaira 'aisama on? ¿Uisati kaina nun xukën 'anáka ka anu 'ikë kixun a uni kan? ⁷Kakëxunbi ka atun katëkëankëxa:

—A unin ka uisa unikaraisanuna 'ain kixun 'itsaira ñukákin nun aintsí 'ibukama nu ñukáxa. Ñukákin ka nu kaxa: ¿Min papa kara ñukëma pain tsótax? ¿Min xukén itsi kara anu 'ik? Nun kananuna an ñukákésabi okin an kakë banakama kan. ¿Uisaxun karanuna min xukën 'anáka kamina bëti 'ain kixun kakëxun 'unánkë 'itsían?

⁸Usa 'ain ka Judánën aín papa Jacob kakëxa:

—Nux upitax tsóti kuëenkin kamina nun xukén 'anáka 'ën bërúanun xuti 'ain, xukëbë kananuna bërñbi kuantí 'ain. Usa 'ain kananuna mi 'imainun nukama 'ianan nun bëchikë kamaribi ñutima 'ikën. ⁹Ën kana a tuá bërúanti 'ain; 'ë kamina axa uisai kara 'ikëbëtan kati 'ain. 'Ën a tuá bëtëkënima kana anun tsókë nëtëkaman 'ëx min 'uchokë 'iti 'ain. ¹⁰Ënuax 'itsaira banai panatima kuanx kuni kananuna rabëti kuantankëx ukë 'itsían.

¹¹Usa 'ain ka aín papan ësokin kakëxa:

—Anun nun ënëñu mënñoti bëtsi ñu ka 'áima 'ikën, usa 'ain kamina ësokin 'ati 'ain: mitsun pisha kamanu kamina a uni 'inaishiti kuanxun achúshi ñu buánti 'ain. Ënë menuxun unioké ñu upíra: bálsamo kakë sanuira chukúma 'imainun buna rëpa chukúmashi 'imainun ro tsépasa 'imainun i baka 'akë ro akëñun ro ua upíra nun menua 'ikë aribi buánti 'ain. ¹²Buánkin kamina nëtë itsinmi buánkë usamaira kuríki këxtuira buántankëxun minbi 'inánti 'ain, mitsun 'inankëxumbia 'inantëkënkësamaira 'inánti 'ain; 'inánkin kamina manuxun sapi ka usakin 'axa aribi 'inánti 'ain. ¹³¡Usa 'ain kaminal! min xukén 'anáka bibiakín buántankëxun a uni istëkëni kuankanti 'ain. ¹⁴Usa 'ainbi ka Nukën 'Ibu Dios ax kamabi kushiñu an mitsua uisabi okima nuibanun 'imianan, min xukén sipunu 'ikë a ënun sinánmikin Benjamín utëkënun upíokin sinánmiti 'ikën. Usa 'ain kana 'ën bëchikëkama nëtëkëbë, bëchikëñuma 'ëx 'iti 'ain.

¹⁵Usakían Jacobniën kakëxun ka aín bëchikëkaman anu 'ikë 'apu 'inaishiti kuantí ñukama bianan, pishami kuríki këxtuira bianan, Benjamínribi bibiani Egiptonu kuankëxa. Kuantankëx ka anua José 'ikë anu bëbakëxa, ¹⁶usafa bëbaia ka Josénën Benjamín atubëa kuankë isakëxa, iskin ka an aín xubu bërúankë uni a kakëxa:

—Ënë unikama kamina 'ën xubunu buánti 'ain, 'imainun kamina vaca rëtankëxun piti 'itsaira 'ati 'ain, atun ka bari xamarukëbëtan bërñ 'ëbëtan piti 'ikën. ¹⁷Ësakían kakëxun ka aín ñu bërúankë unin aín kushin Josénën kakësabiokin anbi aín xubunu atu buánkëxa, ¹⁸'ainbi ka Josénën xubunuax ratuti kánani kikankëxa:

—¡Ënëx ka këmëkin nu békë 'ikën! Bëtsi nëtën trigo marukín 'inankëxumbia nu 'inantëkënkë kuríki a kupín sapika nu bëaxa. Usa 'ain sapi ka nukama kuantanun xukíma tëmëramianan kupímashi nukamabi ñu mëëmiti 'ikën, nun ñuinakama këñunbi.

¹⁹Usa 'ain ka nukuti aín xubu xëputi 'urama of a rapasu kuani nirakëkin an ñu bërúankë uni abë banakin. ²⁰Atun kakëxa:

—¡Uisati, kara Nukën 'Ibu! Bëtsi nëtën kananuna asérabi trigo marui uan, ²¹'ainbi kananuna ënuax kuantankëx anu nu imé uxti anu nukuxun nun pisha rëchurupakinbi, kananuna pisha bërakankín achúshi achúshi nun pishanua kuríki 'arukë mëran, a kuríki ka kamabi 'iaxa. A kananuna bërñ 'inántëkënti bëan, ²²bëanan kananuna nun kuríkiribi anun trigo maruti bëtëkëan. 'Ainbi kananuna uin kara a painun 'inánkë kuríki nun pishakamanu 'arutëkëanxa kixun 'unánkëma 'ain. ²³Kakëxun ka an ñu bërúankë unin atu kakëxa:

—Kamina 'itsaira rakuékantima 'ain. Mitsun Dios min papabëtan rabikë an sapi ka a kuríki mitsun pishanu 'arukë 'iti 'ikën, 'ën kana anúnmi trigo kupíokë kuríki a bían usa 'ain kamina 'itsaira rakuétima 'ain. Kamina 'itsaira masá nuituti rakuétima 'ain.

Ësokin katankëxun ka an ñu bërúankë unin Simeón sipunua chikínbëtsínkin aín xukén kamanu bëakëxa; ²⁴usakin 'axun ka atu kamabi Josénën xubu 'ukëmëu ubankëxa, uantankëxun ka anúan tachukati 'umpax 'inantankëxun aín ñuinakamaribi aín piti 'inánkëxa. ²⁵Usa 'ain ka a 'inainshiti békë ñukama mënñokin, José ka bari manikëbë atubëtan pi uti 'ikë kixun 'unánxun kaíankëxa.

²⁶Usakían kainkëxa aín xubunu bëbaia ka atúan 'inainshitia uankë ñukama a 'inánkëxa, 'inani ka ami rantinpuruni aín bëmánan memi bëtiki tsóbuakëxa. ²⁷Usai 'ia iskin ka Josénën atu uisa karaisa kixun ñukákëxa ñukátankëxun ka ësokinribi kakëxa:

—¿Uisa kara min papa, a ñuikinmi 'ë kakë kaniakëkë ax 'ik? ¿Kara bërîbi tsótax?
²⁸ Kixuan ñukákëx ka akama tétúbuti aín chixunu sënën kuabuti ami 'ikin kakëxa:

—An mi ñu mëëxunti, nukaman papa ka anu 'ikën. Bërîbi ka tsótaxa.

²⁹ Usakian kakëxun a rapasunua isarkinbi ka Josénën aín xukén Benjamín 'ain papan akëñun aín titami bëchia a mërakëxa mërâi ka kiakëxa:

—¿Ënëx kara mitsun xukén 'anáka a ñuikinmi 'ë bërâma kakë a 'ik? ¿Nukën 'Ibu Diosan ka mi 'akinti 'ikën 'ën bakën! Ësakin kaishi. ³⁰ ka José aín xukén isi 'itsaira kuëñibi aín inkë urukëbë tënëtisamaira tani. Bënëtishi abákiani kuanx anua 'ikë anu atsíanx iankëxa.

³¹ Usai intankëx sënéntankëx bëchukakiani kuani ka kiakëxa: ¿Aín piti kamina ënë kama mëtikati 'ain! ³² Usa 'ain ka an kakësabiokin an ñu 'axunkë unikaman José axa 'apu 'ikë abiribi mesanu aín piti nanxuanan aín xukénkama aribi bëtsi mesanu nanxuankëxa, nanxuanan ka an ñu 'axunkë egipcio unikama aribi bëtsi mesanu nanxuankëxa atun ka hebreo unikamabëtan mëskuxun piama 'ikën. ³³ Usa 'ain ka Josénën aín xukén apankama 'anan Benjamín uinu kara tsóti 'ikë kixun kakëxa. Katankëxun ka aín xukénkama atun 'apamixun 'abianxun 'anákami sënëonkin atu upíokin sënëinra 'itánun anu tsónun kakëxa usakian 'akëx ka sinánkasmai uisa kupín kara ësokin nu 'aia kiox bëtsibë bëtsibë isanankëxa. ³⁴ Usa 'ain ka Josénën an anuxun pikë mesa anuxunbi ráfri pikianan, ka aín xukén Benjamín ráfri 'inánkësamaira okin aín piti cha 'inánkëxa. Usakin 'ai ka José 'imainun aín xukénkamax pianan xëai 'itsaira kuëñankëxa.

44

Josénën manë xampa ñuikë bana

¹ Usakin 'atankëxun ka Josénën an ñu bërúankë aín kushi kakëxa:

—Ënë unikaman pishanu kamina trigo atun buántisabi 'itánun 'aruti 'ain, 'anan kamina atun kuríki achúshi achúshi pishanu bërakankin 'aruxunti 'ain. ² 'Anan kamina 'ën xampa manë uxua 'akë aribi aín xukén 'anákanën pisha bërakankin 'aruti 'ain 'akin kamina, anun trigo kupíokë kuríki akëñunbi 'aruti 'ain. Usokian Josénën 'amikëxun ka an ñu bërúankë unikaman 'axuankëxa.

³ Usai 'iónxa pëkarakëbë barin urukin pëkabëtsinkëbëtan ka Josénën an ñu mëëxunkë unikama kuantanua, aín xukénkama aín ñu mëníoti 'akinun kixun 'amiakëxa 'amixun ka aín xukénkama aín ñuinakama buani kuantanun xuakëxa. ⁴ Usai kuania ëma ëbiani urakiankë 'áimabi ka Josénën an ñu 'axunkë uni kakëxa axa kuankë unikama akamina nuikuanti 'ain nuixun nukúkin kamina kati 'ain:

—¿Uisa oti kaina upíokin 'akinkëxunbi 'atimakin 'an? ¿Uisati kaina mitsun manë uxua 'akë xampa amia ⁵ 'ën ñu mëëxunkë unin xëanan anun ñu tankë a mëkaman? ¿Mitsun kamina 'atimakin 'an!

⁶ Ësakian kakëx kuanxun ka an ñu bërúankë uni an nukúkin, usakian kakë bana abi ñuikin atu kakëxa, ⁷ usakian kakëxun ka atun kakëxa:

—¿Uisa 'ixun kaina usakin kananuna ñu 'a kixun nukama kain? ¿Innsaranbi kananuna nun ësokin ñu 'akëma 'ain! ⁸ Nux kananuna Canaán nëtënuaxbi nun pishanua mërakë kuríki a 'inantëkëni uan. ¿Uisaxun karanuna manë xampa mëkamanan kuri ami ñu mënxunkë unin xubunua mëkamati 'ain? ⁹ ¿Usa 'ain sapi ka an mi ñu mëëxunti ënëkama achúshinëx bamakë 'iti 'ikën, uin pishanua kara manë xampa mërâia a 'imainunbi kananuna nukamaxribi an ñu mëëxunkë 'iti 'ain!

¹⁰ Usokian kakëxun ka an José ñu mëëxunkë uni aín kushin atu kakëxa:

—Mikamax kikësa ka 'iti 'ikën, 'aínbi ka uin pishanu kara manë xampa 'ikën ax kuni 'ën ñumëmikë uni 'iti 'ikën; usa 'aínbi ka aín patsanëx 'uchakëma 'iti 'ikën. ¹¹ Usaiâi kikëbëtan ka a kamaxunbi atun pisha bënëkinshi menu, nanpákin rëchuruakëxa. ¹² Rëchurupatia ka an ñu bërúankë unin kamabi pisha bariakëxa, barikin ka aín xukén apanmixun aín xukén 'anákami okin barikibi ka Benjamínën pishanua manë xampa mërakëxa. ¹³ Usakian mërakëbë ka atun chupa tukai nishi paëakëxa. Usai 'itankëxun ka amiribishi atua anun ñu nikinkë aín ñuinakaman kaxunu puruakëxa. Purubiani ka a ëmanubi kuantëkëankëxa.

¹⁴ Usa 'ain ka Judá 'imainun aín xukénkamax kuanxbi amiribishi bërúkiani Josénèn xubunu bëbakëxa, bëbakinbi ka José anuabi mërakëxa mërài ka aín bëmáno niràkëti rantinpuruni tsóbukin aín bëmánanèn me tikakëxa, ¹⁵ usai 'ia ka akamabi Josénèn kakëxa: —¿Añu kaina mikaman 'an? ¿Mitsun kaina 'unan achúshi uni 'ësaribinèn kara ñu tanti 'ik?

¹⁶ Kia ka Judánèn kakëxa:

—¿Uisakin karanuna nukaman mi kati 'ain? ¿Uisaxun karanuna ñu 'akëma 'ixun nun kananuna 'an kixun mi kati 'ain? Nukèn 'lbu Diosan nux 'uchakë 'unánkë 'ain kamina. Nukama min ñu mëmikë uni 'inun 'imiti 'ain; 'imikin kamina, aín pishanua min manë xampa bikë abëbi, min ñu mëmikë uni 'inun nukama 'imiti 'ain. ¹⁷ Aínbi ka Josénèn kakëxa:

—Usama ka. Aín pishanuano manë xampa mërakë ax kuni ka 'ën ñu mëëmikë uni 'iti 'ikën. Usa 'ain ka aín patsanëx aín papan xubunu upitax rikianti 'ikën. Uínbi ka mitsu kuania ubiotima 'ikën.

Judánèn Benjamín ñuikin José ka

¹⁸ Usa 'ain ka Judánèn José 'urama okin kakëxa:

—'Ën kana mi ësokin kaisatanin, usa 'ain kana 'ën uínbi kuanuma mi kain. Kamina 'ën kakëx 'ëmi nishtima 'ain, mix kamina 'apu faraón asaribi 'ikë kana mi kain. ¹⁹ Min kamina nu ñukan nux karaisana papañu 'ianan nun xukén 'anákañu 'ain kixun, ²⁰ ñukákëxun kananuna mi ñuixuan nun papa achúshi kaniakékë ka anu 'ikën 'imainun ka nun xukén 'anáka achúshi bërí kanikë bëná anu 'ikën, ax ka nun papan kaniakékë 'ixun bëchia 'ikën. 'Imainun kananuna mi kan nun papan ka 'itsaira atua kuëënia, ax ka aín xukén ñua akëñunbia aín títan tuá 'ikën. ²¹ Usakin mi kakëxun kamina min uni bëna a 'unánun bënun kixun nu kan. ²² Nukaman kananuna mi kan a tuákën ka aín papa ëinsama tania, an ënkëx ka aín papa ñuti 'ikën. ²³ Aínbi kamina min nu kan nubëisa a uni bëna ukëbëtama ismina nu bitsima kixun.

²⁴ Usa 'ain kananuna kuantankëxun min nu kakë bana, kamabi ñuixunkin nun papa kan. ²⁵ Usakin kakëxun ka nun papan nu kaxa: Karaisanuna amiribishi trigo 'itsamashi marui utëkëntima 'ain kixun; ²⁶ 'aínbi kananuna nukaman kan: Nux kananuna ënë tuá min nukëñun xukëbëma kuaniman, usa 'ain sapi kananuna ax kuankëbëtanma, a uni isi kuantima 'ain. ²⁷ 'Ën papan ka ësakin nukama kaxa: Mitsun kamina 'unan 'ën xanun ka bëbu tuá rabëishi 'ë tuáxuankëxa; ²⁸ achúshinëx ka 'ëbë 'ibi ënuax nëtëakëxa, usa 'ain kana bëríbi iskëma 'ain. Ñuina raëkëma ninu 'ikën kara piakëxa kixun kana sinanin. ²⁹ Usa 'ain ka bërími ubankëxa aín xukén 'iásaribiti ñu 'aisama inuti nëtëkëbë kamina mi kamáxbi 'uchokë 'iti 'ain, 'ën sinanëinshi 'aisamaira masá sinani bamakëbë.

³⁰ Usa 'ain ka 'ën papa uniakë ami 'itsaira sinánkin aín nikë aín ñu mëëkë anuxunbi uinubia kuantanun kakinma 'arakaia, usa 'ain ka a uniakë nukamax kuankëbë 'ëx kuankëbë, ³¹ nun papa a istëkënimá masá nuituti bëunan mëskukëñenbi bamati 'ikën. Usa 'ain kananuna nukamax nun papa kaniakékë 'aish aín nitëxëkëinshi bamakëbë 'uchokë 'iti 'ain. ³² Usa 'ain kana 'ën papa ësokin kan 'ëxëshi kana an ënë tuá usai kara 'ia a iskë 'iti 'ain 'imainun kana ësokinribi kan: Amiribishi minu bëtëkënimá kana 'ëx 'uchakë 'iti 'ain usa 'ain kamina 'ëx bamati 'itámainun 'ë 'uchoti 'ain. ³³ Usa 'ain kana 'ën mi kain 'ëx sapi kana min ñumëmikë unisa 'iti 'ain, usa 'ain kana uniakë ënëx kuantamainun 'ëx mi ñu mëëxuni bërúti 'ain. Usa 'ain kamina min aín xukén kamabëa kuantanun a tuá xuti 'ain. ³⁴ Uisa kupí, ¿uisax karana 'ën papanu ënë tuá 'ëbë kuankëbëma 'ëx kuantëkënti 'ain? 'Ën karana 'ën papa masá nuituti tëmëraia isti 'ain.

45

Aín xukénkama Josénèn 'ëx kana mitsun xukén 'anáka 'ai kixun ami chikírakëkin 'unánmia

¹ 'Ësakin kaia Judá sënénkëbëtan ka Josénèn tënëtisamaira tankin, an ñu mëëxunkë uníkama a rapasu 'ikëbi munuma kuënkënkín kakëxa: ënuax kamina kamaxi chikínkanti 'ain. 'Ësokian kakëx ka an ñu mëëxunkë uníkama José rapasunuax chikímainua, aín xukén kamáxëshi abë bërúti ka 'ëx kana min xukén 'anáka José a 'ain, kixun 'unánmiakëxa.

² Usakin kaibia munuma kuënkëni inkë a ka egipcio unikaman kuakëxa, kuaxun chaniokin ñuia ka faraónnëriibi anua 'ikë aín xubunuxunbi kuakëxa. ³ Usai 'itankëxun ka Josënën aín xukënkama kakëxa:

—'Ëx kana José a 'ain. ¿Nun pa kara bëríbi tsótax?

Ësakian kakëxa a bëtánain 'aish ratúkin ka uínbi uisokinbi káma 'ikën. ⁴ 'Aínbi ka Josënën aín xukënkama kakëxa:

—'Ë 'urama kamina ukanti 'ain.

Usakin kakëxa a rapasu 'aia, ka Josënën kakëxa:

—'Ëx kana mitsun xukén José ami Egipto menu ukë unikama marua a 'ain; ⁵ usa 'ain kamina 'atimakin kana 'a kixun sinani ubikantima 'ain, mitsun kamina 'ë maruakën usa 'aínbi ka Nukën 'Ibu Diosan 'ë pain mitsúxmi tëmëraia 'akinun ënë menu 'ë bëakëxa. ⁶ Bërfi ka rabé baritia numi ënë menu 'inutia, usa 'aínbi ka mapai achúshi baritia pain pishianxa, usa 'ain ka unin 'apákëxbi añu ñubi 'irutima 'ikën. ⁷ 'Aínbi ka Nukën 'Ibu Diosan mitsux uisama pain 'ain ënë menu 'ë pain bëakëxa nun rëbúinki kamaxa ënë menu 'inun, 'imainun ënë unikama upokin manukima ax kushiira 'ixun ënë menu 'akinun 'ë bëakëxa. ⁸ Usa 'ain ka Nukën 'Ibu Diosan ënë menu uti 'ë sinánxuankëxa; mitsun kamina 'ë xuama 'ain, usa 'ixun ka anbi 'ë 'apu faraón an bana ñuixunti 'imianan aín xubunu ñu mëënun 'imiakëxa, 'imianan ka anbi Egipto me ënu 'apusa 'ixun unikama ñu mëëmianan kamabi ñukama 'ën 'anun kixun 'ë 'imiakëxa. ⁹ Usa 'ain kamina bënëti anua 'ikë anu kuantankëxun nun pa kai kuanti 'ain: Nun xukén José kananuna mëran kixun kamina kai kuanti 'ain, ë sai ka min bëchiké José kixax: Nukën 'Ibu Diosan ka kamabi Egipto menu 'apusa 'inun 'ë 'imiaxa. Usa 'ain kamina basima bënëti 'ë isi uti 'ain. ¹⁰ Usa 'ain kamina min baké bëchikékama 'imainun min babakamaribi bëanan min ñuinakama bëti 'ain, bëia kana anumi mikamax tsónun Gosen kaké me a mitsu 'inánti 'ain. Usa 'aish kamina 'ë 'urama 'iti 'ain. ¹¹ Ënumi ukëkana min aínsi 'ibukama këñunbi mitsun piti 'inánan, kamabi mibëa 'ikë akamaribi añu ñubi pishintisamokin 'akinti 'ain; ënuax mapai achúshi bari pain ka anun ñu 'apákëbi koima 'ianan numi ax 'iti 'ikën. ¹² 'Ën xukén Benjamín 'imainun mitsúnbi kamina 'ëx ë sai kia kuakan. ¹³ 'Imainun kamina kamabi ñu 'ën aín kushi 'ixun Egipto ëma ënuxun 'aia iskë, a kamina 'ën papañuixuni kuanti 'ain 'imainun kamina ënuami iskë ñukamaribi, José ka a menu upiti tsotia kixun kamina kati 'ain. ¿Bënëti kamina nun pa bëi kuanti 'ain!

¹⁴ 'Ësokin atu kai ka José aín xukén Benjamín 'ikúti iankëxa. 'Imainun ka Benjamínëxriibi José 'ikúkin tëpatsati ami iankëxa. ¹⁵ Usai Benjamínbë 'itankëx sënënkim ka Josënën aín xukén apankamaribi bëtsukukakin bitsi intëkéankëxa, ë sai pain 'itankëxun ka aín xukënkama abë rakuétimaishi banakëxa.

¹⁶ Usai 'ikë ka faraón 'imainun aín unikaman aín xubunu 'ixunbi ñuikania kuakëxa, kuati ka Josënën xukënkama kara ënë menu bëbaxa kixun sinani kuëënkankëxa. ¹⁷ Usaia 'ikë kuaxun ka faraónën José kakëxa:

—Min xukënkama kamina aín, ñuinanu purubianti trigokama 'inánti 'ain, 'inántankëxun kamina anuaxa ukë Canaán menu kuantëkéntanun xuti 'ain, ¹⁸ anu kuantakëxun ka aín papa 'imainun aín aínsi 'ibukama 'ë bëxúnti 'ikën. Bëxunkëxun kana 'ën anua 'inun Egipto me upíra anu ñu 'apákëa upiti 'irukë a 'inánti 'ain, usa 'ain ka ënë me 'ën kaísun 'inánkë ënu 'irukë 'upíra a pi tsóti 'ikën. ¹⁹ 'Imainun kamina kati 'ain, Egipto me ënu, ka carretakama buánti 'ikën, anúan aín xanu 'imainun atuun bëchikékama, 'imainun anun min paparibi bëti. Atux ka uti 'ikën, ²⁰ 'ianan ka añu ñuñu kara bërí 'ikë ami sinanimaishi uti 'ikën, Egipto me ënu 'ikë ñu upírabu ax ka atunan 'iti 'ikën.

²¹ Usakian faraónën kakëxun ka Jacobnën bëchiké. Josënën faraónën kakësabiokin aín unikaman carretakama 'inánun kanan, kuankian bainuxun pibíanti ariibi 'inánun kakëxa; ²² chupa ióbu kuankian chuaké pëanan pañubianti a 'inánkëxa, 'aínbi ka Benjamín ashi trescientos kurfki mané 'aké 'imainun mapai achúshibëtan sënëñ chupa aín pañuti 'inánkëxa. ²³ Usakin 'inánkin ka aín papa buámitia mapai rabé asno anu puruké Egipto menu 'ikë ñu upíbu, 'imainun bëtsi mapai rabé asno anu puruké trigo ariibi, buanmianan panankian bainuxun aín papan ukín pibëtsinti pán akamaribi buanmiakëxa. ²⁴ Usakin ñukama 'inántankëxun ka Josënën kuantanun xukin aín xukënkama kakëxa:

—Bainuax atumina kuani mëëanankanin.

Kaxúan xukëx ka ain xukénkama rikiankëxa.

²⁵ Usakin kaxúan Egipto menua xukëx ka Canaán kakë me anu nuküiakëxa, anua ain papa tsókë anu bëbakëxa. ²⁶ Bëbaxun ka usaía 'ikë kama ñuixunkin ain bëchikë achúshinën kakëxa, papan 'ën xukén José ka tsótaxa ax ka Egipto menu 'ikë unikaman 'apu 'ikën, kixuan ñuixunkëx ka Jacob uisa kupín kara usa 'iti 'ikë kixun sinánkin ka ain bëchikëkaman ñuixunkë ax ka asérabi 'ikë kixun sinanima ratuti sinánkasmakëxa. ²⁷ Usai 'ikinbi ka atúan ñuixunkëxun Josénëan anun kuantí xuxunkë carreta isanan ñukama aribi isi 'itsaira kuëenkin kuantí sinánkëxa. ²⁸ Sinani ka kiakëxa: “¡'Ën kana kuan 'ën bëchikë José kaisa Egipto menu tsótaxa! Usa 'ain kana bamaxumaishi isikuantí 'ain.”

46

Jacob Egipto menu kuan

¹ Usai 'itankëx ka Jacob kamabi ain ñu 'imainun ain ñuina 'arakakëkama buani bain kuankëxa. Kuani Beerseba kakë menu bëbaxun ka ñuina rëtankëxun usakin 'ati sinánxun ain papa Isaacnën Dios xaroxuankëxa. ² A imébi ka Díosan abë banakin Jacob 'ikëbia Israel kakín anékë a kuénkin namámikësokin kakëxa. Kakëxun ka an:

—Ënu kana 'ain kixun ka kakëxa.

³ Kakëxun ka Díosan kakëxa:

—'Ëx kana Dios min papan rabia a 'ain. Usa 'ain kamina Egipto menu kuantí rakuétima 'ain: Anuxun kana 'ën min rëbúnkikama achúshi ëma kushiira 'ianan chaiira 'itánun 'uákamë 'ëomiti 'ain. ⁴ Usa 'ain kana 'ëx mibëbi Egipto menu kuantí 'ain, anuxun kana amiribishi min rëbúnkikama 'ënbi chikinixun 'ain. 'Imainun ka miximi ñukëbë José mi rapasu 'iti 'ikën.

⁵ Usai anuax Díosbë banatankëx ka Jacob Beerseba anuax kuankëxa. Kuania ka ain bëchikëkaman ain papan Jacob 'imainun ain bëchikëkama atun xanukama a këñunbi 'apu faraónëan anúan atux kuantí bëmikë carreta anu puruakëxa. ⁶ Usa 'ain ka Jacob kamabi ain ñukama 'imainun ain, aintsikamabëbi Egipto menu kuankin ain 'arakakë ñuina vacakama ovejakama 'imainun kamabi Canaán menuxuan bikë a kamabi ubani kuankëxa. ⁷ Kuankin ka ain bëchikë bëbu 'imainun ain bëchikë xanukama 'imainun ain xuta nukëbënë 'imainun ain baba xanu akama abë kuankin uankëxa.

⁸ Ënëx ka Israel unikama axa Egipto menu rikian atun anékama 'ikën; ax ka Jacob 'imainun ain rëbúnkikama 'iakëxa:

Rubén ax ka Jacobnën bëchikë apan 'iakëxa. ⁹ Rubénën bakë bëchikëkama ka 'iakëxa: Hanoc, Falú, Hesrón, 'imainun Carmí.

¹⁰ Simeónën bakë bëchikëkama ënëx 'iakëxa: Jemuel, Jamín, Óhad Jaquín, Sóhar 'imainun Saúl, ax ka achúshi cananea xanun tuá 'iakëxa.

¹¹ Ënëx ka Levínën bakë bëchikëkama 'iakëxa: Guersón, Quehat 'imainun Merarí.

¹² Ënëx ka Judánën bakë bëchikëkama 'iakëxa: Er, Onán, Selá, Fares, 'imainun Zérah. (Er 'imainun Onán ax ka Canaán kakë me anuax ñuakëxa.) Ënëxribi ka Faresnën bëchikëkama 'iakëxa: Hesrón 'imainun Hamul.

¹³ Ënëx ka Isacarnën bakë bëchikëkama 'iakëxa: Tolá, Puvá, Job 'imainun Simrón.

¹⁴ Ënëx ka Zabolónën bakë bëchikëkama 'iakëxa: Séred, Elón 'imainun Jahleel.

¹⁵ Ënë kamax ka Lía bixúan Jacobnën ami bëchikëkama 'imainun ain bëchikë xanu achúshi Dina aribi 'iakëxa, ax ka Padán-aram, kakë me anu tsókëpan 'ixuan bëchia 'iakëxa. Usa 'ain ka kamabi ain rëbúnkinëx xanu 'imainun bëbu tupúnkëx ka treinta 'imainun tres uni 'iakëxa.

¹⁶ Ënë kamax ka Gadrnën bakë bëchikëkama 'iakëxa: Sefón, Haguí, Esbón, Suní, Erí, Arodí 'imainun Arelí. ¹⁷ Ënë kamax ka Asernën bakë bëchikëkama ain anë 'iakëxa: Imná, Isvá, Isví, Beria 'imainun ka atun chirabakë ax Sérah, kakín anékë 'iakëxa. Ënë kamax ka Beriánën bakë bëchikëkamaribi 'iakëxa. Héber 'imainun Malquiel. ¹⁸ Ënë kamax ka Jacobnën Zilpámi bakë bëchiakama 'iakëxa. A xanux ka an ñu mëmikë xanu 'ikëa Labánën ain bëchikë xanu Lía a ñu 'axúnun kixun 'inánkë 'iakëxa, usa 'ain ka kamabi ain rëbúnkikamax bëbu 'imainun xanu tupúnkëx dieciséis uni 'iakëxa.

¹⁹ Ënëx ka Raquelmia Jacobnën bëchia 'iakëxa: José 'imainun Benjamín. ²⁰ Ënë kamax ka ain xanu Asenat kakë amia Josénën bakë bëchikë 'iakëxa Manasés 'imainun Efraín, ax ka

Egipto menuxuan bëchikë 'iakëxa. Asenat ax ka Potifera sacerdote On kakë ëmanu 'ikë aín bëchikë xanu 'iakëxa. ²¹ Ënë kamaxribi ka Benjamínnën bakë bëchikëkama 'iakëxa: Bela, Béquer, Asbel, Guera, Naamán Ehi, Ros, Mupim, Hupim 'imainun Ard. ²² Ënë kamax ka Raquel 'imainun Jacobnën rëbúnki 'aish catorce uni 'iakëxa.

²³ Ënëx ka Dannën bakë bëchikë Husim kakë 'iakëxa. ²⁴ Ënë kamaxribi ka Neftalí aín bëchikë 'iakëxa: Jahzeel, Guní, Jezer 'imainun Silem. ²⁵ Ënëkamax ka Bilhánmia Jacobnën bëchiakama 'iakëxa: Ax ka Labánnëan aín bëchikë xanu Raquel 'inaishia, aín rëbúnkikama 'aish mapai achúshi 'imainun rabé unibëtan sénéinshi 'iakëxa.

²⁶ Ënë unikamax ka Jacobë Egipto menu kuankëxa, usa 'aish ka aín aintsí 'ibukamaishi sesenta 'imainun seis uni 'iakëxa, usa 'ain ka 'ain bëchikënnën xanukama ax tupunkëma 'iakëxa. ²⁷ Ënëx ka Josénën bëchikë rabé Egipto menuxuan aín titan tuá 'iakëxa. Usa 'ain ka Egipto menu sesenta uni Jacobnën aintsí 'ibukama abë bëbakëxa.

²⁸ Usa 'ain ka Jacobnën Judá pain aín xukén José istánun kixun xamakëxa. Xukin ka Gosen kakë me anu bëbaia bitsi unun kixun kamiakëxa, kamikëxa kuantamainun ka Jacob Gosen kakë me anu bëbakëxa, ²⁹ usakin kamikëxun ka Josénën aín carreta anúan aín papa bëñakin bitsi kuanun mëñonun 'amiakëxa. 'Amibiani ka aín papa bitsi axribi kuankëxa, kuanxun ka aín papa 'ikúkin tēpatsakin bitsi anuax basipain iankëxa. ³⁰ Usai 'itankëxun ka Jacobnën aín bëchikë José kakëxa:

—'Ënbi kana mi ñukësa 'aishmi nētëa 'ikëbi mi mërain, usa 'ain ka 'ëx mi istánkëx ñuti asábi 'ikën.

³¹ Usa 'ain ka Josénën aín xukénkama, kanan aín papa aintsí 'ibukama kakëxa:

—Bëri kana 'apu faraón iskin kati 'ain. Iskin kana 'ën xukénkama 'imainun 'ën papan aintsí 'ibukama, axa Canaán menu tsókë, ax ka 'ëbë ënë menu tsóti uaxa kixun; ³² 'imainun ka bëaxa aín ovejakama aín vaca kamabi atun 'arakakë ñuinakama, usa 'ain ka atux oveja bërúanan vaca 'arakai anun tēkë unibu 'ikën. ³³ Usa 'ain kamina 'apu faraónën añunën kaina tēkanin kixun ñukákëxun, ³⁴ mitsun kati 'ain, nun ñu mëeti ka ovejakama 'arakati 'imainun vaca 'arakati 'ikën nun, chaitiokë kaman 'asaribiokin. Usakinmi kakëxun ka Gosen kakë me ënë anumi 'inun mitsu 'inánti 'ikën, egipcio unikamax ka an oveja bërúankë uni 'imainun an vaca bërúankë unikamabë timéax 'iti kuënnma unibu 'ikën.

47

¹ Usakin aín xukénkama katankëx ka José 'apu faraón kai kuankëxa. Kuanxun ka kakëxa 'ën xukéantu ka 'ën papabë Canaán menuax bëbaxa, bëri ka Gosen kakë me anu 'ikën, anu ka aín ovejakama aín vacakama 'imainun aín ñukamabëbi uaxa. ² Ësakin kabiani kuanxun ka aín xukénkama mapai achúshi kaískin bibiankin 'apu faraón 'unamiti buánkëxa. ³ Usa 'ain ka 'apu faraónën Josénën xukénkama ñukákin kakëxa:

—¿Añunën kaina mitsux tēin?

Kixun ñukákëxun atun kakëxa:

—An 'apu 'ikë mi ñu mëëxunti nukaman kananuna nun chaitiokëkaman 'asaribiokin ovejakama bërúain. ⁴ Nukamax kananuna ënë menu tsóti uan, anu nux 'ikë Canaán me anu ka 'itsaira numi 'ianan a piti ñu 'aíma 'imainun nun ñuinakama pimiti pasto 'aíma 'ikën. Usa 'ain kamina an mi ñu mëëxunti nukama ënë menu 'apu 'ixun nukamaxnu anu tsónun Gosen kakë me a nu 'inánti 'ain.

⁵ Usakian atun kakëxun ka 'apu faraónën José kakëxa:

—Min papa 'imainun min xukéantukamax ka ënë menu mibë tsóti uaxa. ⁶ Usa 'ain ka Egipto me ënëx bëri atunan 'iti 'ikën. Usa 'ain kamina Gosen kakë me a atu 'inánti 'ain, ax ka upíira me ënë menu 'ikën, usa 'ain ka anu tsóti atux bërúti 'ikën. 'Imainun kamina achúshi an ñuina 'arakati 'unánkë uni 'ën vacakama bërúanan nanti 'ain.

⁷ Usa 'ain ka Josénën aín papa Jacob aribi 'apu faraón a 'unánmikin aín xubunu uankëxa. Uankëxun ka 'urama okin Jacobnën upiokinshi kakin faraón 'urama okëxa, ⁸ usakian urama okëxun ka 'apu faraónën ñukákëxa:

—¿Uiti baritiañu kaina bëri mix 'ain?

⁹ Kixuan ñukákëxun ka Jacobnën kakëxa:

—'Ëx kana bërí 'ain ciento treinta baritiañu usa 'ain kana achúshi menushi 'ima kuañbëkíni tsóti niakën. Usa 'ain kana a baritiakaman upiti tsóti 'ianan têmërai 'iakën, usa 'aímbi kana 'ën chaitiokékëma 'iásarabiti kaniakëti tsóti.

¹⁰ Ësakin faraón katankëx ka Jacob 'imainun aín bëchikë José anuaxa banakë anuax kana kuani kabiani chikíakëxa. ¹¹ Usa 'ain ka Josénën 'apu faraónëan kásabiokin aín papa 'imainun aín xukén apankama anua 'inun Gosen kakë 'ikëbi Ramsés kakinribi anëké me upíra a 'inánkëxa. Anua aín aintsikamabëbi tsónun 'inánkë Egiptonu 'ikë me ax ka upíra 'iakëxa. ¹² Usakin, a 'inántankëxun ka Josénën aín aintsí 'ibukama aín piti akamaribi 'inánkëxa, 'inánkin ka uiti 'itsa kara kuëñia a istankëxun an kuëñkë a cha 'inánan an 'itsama kuëñkë a chukúmashi 'inánkëxa.

Anúan numi chaira 'ikë a baritiakama José Egipto menu 'apu 'ia

¹³ Usa 'ain ka uinu 'ikë menubi trigo a piti 'aíma 'iakëxa, usa 'ain ka a piti ñu 'aíma 'ain 'itsaira numi 'iakëxa. 'Ikëbë ka Egipto menu 'ianan Canaán kakë me anuribi 'ikëbë ka anu 'ikë, unikama numin bamatisa tani 'ikankëxa. ¹⁴ Usai 'ikian anu tsókë unikama 'imainun Canaán kakë me anu 'ikë unikaman trigo marukin 'inánkëxun ka, Josénën kamabi trigo kupían bikë kuríki a timëtankëxun 'apu faraónën xubunu nankëxa.

¹⁵ Ësakian atun trigo marukëbëbi ka Egiptonu 'ikë 'imainun Canaán menu 'ikë unikaman kuríki këñuakëxa, usai atun kuríki këñuan ka José kai egipcio unikama kuankëxa:

—jKuanxun ka min kamina nun piti nu 'inánti 'ain! kixun kakëxa kakin ka minmi numin bamaíabi nu piti 'inankëma ax ka 'aisama 'iti 'ikën, nux kuríkiñuma kupinshi kananuna é sai 'in kixun kakëxa.

¹⁶ Ësai kia ka Josénën atu kakëxa:

—Mikamax kuríkiñuma 'ixun, mitsun ñuina 'arakakékama 'ë bëxunkëxun kana a bianan mitsu trigo 'inaishiti 'ain.

¹⁷ Ësokian kakëxun ka Egiptonu 'ikë unikaman aín caballo, vaca, ovejakama 'imainun aín asnokama kupí Josénu buánkëxa, uania ka Josénën a kupín a baritiakaman atun 'arakakë ñuina bianan trigo 'inánkëxa.

¹⁸ 'Aímbi ka a baritia inúkëbëa bëtsi bari 'irukëbëtan José anu kuantëkëxun kakankëxa:

—Minbi kamina 'unan nun kananuna mimi unékinma kuríkiñuma kananuna 'ai kixun mi kain; 'imainun ka nun 'arakakë ñuinakamaribi kananuna kamabi mi 'inan. Usa 'ain ka nunnu a mi 'inántëkënti bëtsi ñu 'aíma 'ikën, usa 'ain ka uni 'imainun me ishi bëruaxa.

¹⁹ Usa 'ain kamina min nun me këñunbi nu maruti 'ain, trigo nu 'inánkin kamina biti 'ain. Usa 'aish kananuna têmëramikinbi faraón nun menuxunbi ñu mëëxunti 'ain, usa 'ain kamina min a piti 'imainun menu a 'apáti ñu bëru nu 'inánti 'ain. Usakin 'akëxma ka me 'aisama 'iti 'ikën. ¿Usa kupín kaina min, nun me ëbiani bamatanun nu ënti 'ain?

²⁰ Ësakian kakëxun ka Josénën Egiptonu 'ikë mekama faraónan 'inun maruakëxa, egipcio unikaman ka marutsinxumabi atun me numin 'ikin aín mekama maruakëxa, usakian marukëx ka kamabi mex faraónan 'iakëxa, ²¹ 'imainun ka Egiptonu 'ikë unikamax Josénën têmëramikin ñu mëmikë kamabi Egipto menu 'ikë unikama 'iakëxa. ²² Usakin 'akin anu 'ikë mekama marukinbi ka Josénën sacerdote kaman me a mëékima 'apu faraónën atun piti trigo 'itsaira 'inánkëxa, 'inánkëxun ka a pikin numin 'ikinma atun me maruti sínánma 'ikën.

²³ Usakin 'atankëxun ka Josénën anu 'ikë unikama kakëxa:

—Bëri kamina kamabi min me 'imainun mikamaxribi 'apu faraónan 'iti 'ain, 'ën kana kamabi a maruxuan usa 'ain kamina ñu bëru ëñë 'apáti 'ain, ²⁴ 'aímbi kamina faraón 'apákëxa tuaia bitankëxun mapai achúshi pisha 'inánti 'ain; 'inánkëbëa rabé 'imainun rabé pisha tikikë ax ka 'apánan mitsun bëchikékama 'imainun kamabi axa mitsubë tsókë unikamabëtan piti 'ikën.

²⁵ Kakëxun ka atun kakëxa:

—Míx kamina nubé upí 'ain usa 'ixun kamina numin bamati 'ikëbi nukama 'akian. Usa 'aish kananuna faraón têmëraikin ñu mëëxuni nukama 'iti 'ain, kixax ka kanankëxa. ²⁶ Usa 'ain ka Josénën amiribishi a tanti bana Egipto menu 'atëkéankëxa, a banax ka 'apu faraón mapai achúshi pisha 'inánti kikë 'iakëxa. Ëñë bana ka bëríbi anu 'ikën; 'aímbi ka sacerdote unikama atun me kupín kupótima 'iakëxa, atun me uínsaranbi 'apu faraónan biana 'ikën.

Jacobnën ashikin aín bëchikë José anua ñuia maínti me ñuikin ka

²⁷Usa 'ain ka israel unikamax Egipto menu tsóti bëruákëxa. Anu bëruáx ka Gosen kakë me anuax 'aisamaira 'inun 'uakamë 'ëokëxa. ²⁸Usa 'ain ka Jacob diecisiete baritia Egipto menu tsóakëxa, anuax ka ciento cuarenta 'imainun siete baritiañu 'iakëxa.

²⁹Usa anu 'ixun ka Jacobnën achúshi nëtën bërfi kana kaniakëké 'ain kana ñuti 'ain kixun sinánkëxa. Sinánkin ka José abë bananua unun kixun kamiakëxa:

—Aséjabi 'ën mi kakésabiokin 'aisatankin kamina 'ën kisinu min mëkën nanti 'ain 'imainun kana sinanatëkëntima okinmi 'anun mi kain. Uisa 'ixunbi kamina ñuia Egipto me ënu 'ë maintima 'ain. ³⁰Usa 'ain kamina 'ën aintsikama 'iásaribiti ñuia kamina Egipto me ënu maínti sinánkima anua 'ën chaitikama maínké anuribi uanxun maínti 'ai kixun ka kakëxa.

Kakëxun ka Josénën —Asabika min sinánkësa okin kana 'ati 'ain —kixun kakëxa.

³¹—¡Sinanatëkëntima okin! kamina ashikin 'ë kati 'ain —kixun ka amiribishi aín papan kakëxa.

Ësakian kakëxuan Josénën sinanatëkëntima okin kakëx, ka Jacob anua 'uxké anuax aín tètiti ami tètuti ñanati 'iakëxa.

48

Jacobnën upíokin sinánxunkin Josénën bëchikë Efraín 'imainun Manasés ka bana

¹Usakian 'akë basirama 'aínbi ka Josénën aín papa Jacob 'insínké ñuikana kuakëxa. Kuabiani ka José a isi kuankëxa, kuankin ka aín bëchikë rabé Manasés 'imainun Efraín uankëxa. ²Usai anu kuankë 'ain ka Jacob min bëchikë José ka mi isi ubaxa kixun ñuix-unankëxa, ñuixunkëxun kuati kushítisama tanibi anua uxxé anuax nirui tsórakëakëxa.

³Usai 'ikin ka aín bëchikë José anu bëbakë kakëxa:

—Nukën 'Ibu Dios kushiira kushi axa tirí kakë ëma Canaán me anuax 'ëmi mërakin upíokin sinánxunkin, ⁴ënë bana 'ë kakëxa: Ka kuat, 'ën kana mixmi 'aisamaira min bakë bëchikë 'imainun min rëbúnki kamaxribi amami amami ëma oi bukunun 'imiti 'ain. Usai 'ia 'ikë kana min rëbúnkikama ënë me 'inánti 'ain. Atunan ka ënë me xëñibua 'aínbi 'inuxun 'aia. ⁵Bërfi ka min bëchikë rabé Efraín 'imainun Manasés 'ëx Egipto me ënu mibë tsóti ukëmapan 'ainmi bëchia ax ka 'ésaribi 'iti 'ikën, ax ka 'ën bëchikë Rubén 'imainun Simeón usa 'iti 'ikën. ⁶Usa 'ain ka min bëchikë Efraín 'imainun Manasésnën 'anáka 'iti akama anribi aín xukën apanëa kasunania 'ain me biti 'ikën. ⁷Ën kana ësokin mi kain, 'ëx Padán-aram anu kuantëkënkëbë ka Canaán kakë me anuaxa ka min tita Raquel ñuakëxa, ax ka Efrata kakë me urama 'iakëxa, Efrata ëma anun kuantí bai 'ipitiu kana maíankën, ax ka Belén kakë ëma bërfi 'ikën.

⁸Ësakin kakinbi ka Jacobnën Josénën bëchikë rabé isakëxa, iskin ka ñukákin kakëxa:

—Ënëx kara, ¿uikama 'ik?

⁹—Ënëx ka 'ën bëchikë rabé Nukën 'Ibu Diosan Egipto me ënuxun 'ë 'inánkë 'ikë —kixun ka Josénën kakëxa.

Ësakian kakëxun ka aín papan kakëxa:

—'Ë 'urama kamina min bëchikë bëti 'ain, 'ën kana Dios an 'ë sinánxuan usaribi okin upíokin sinánxunti 'ain.

¹⁰Usa 'ain ka Jacobnën kaniakëkin upíokin isama 'ikën. Usakian upíokin iskëbëtanma ka Josénën aín bëchikë rabé a 'urama okëxa, 'urama oia ka Jacobnën 'ikúkin bikin bëtsuku kakin aín kisinu tsónpakëxa. ¹¹Usakin 'atankëxun ka José katëkëankëxa:

—'Ën kana amiribishi mi istëkënti sinánkëma 'ain sinaniamabi ka Diosanbi 'ën min bëchikë këñunbi mi istëkënun 'ë 'imiaxa.

¹²Ësakian 'aia ka Josénën aín bëchikë rabé aín papan kisinua tsókë a bitsi rantinpuruni aín bëmánanën me tikai tsóbuakëxa.

¹³Usai 'itankëxun ka mëinkin aín bëchikë Efraín aín mëkën mëkeu bianan, Manasés aribi mëmiu biakëxa, bitankëxun ka aín papa rapasu urama buánkëxa. Usakian 'akëx ka Efraín aín xuta Jacob mëkeu nimainun Manasés axribi a mëmiu niakëxa. ¹⁴Aínbi ka Jacobnën ami mëshpakin aín mëkën rabé mëkeu 'ikë a Efraínën maxkánu nankin upíokin sinánxunkin axa 'anáka 'aínbi, nankinshi ka Manasésnën maxkánuribi aín mëkën mëmiu axa aín apan aín nankëxa. ¹⁵Usa 'ain ka aín bëchikë José a ësokin upíokin sinánxunkin kakëxa: “Nukën

'Ibu Dios an kakësabi okían 'ën xuta Abraham 'imainun 'ën papa Isaacnën Dios an ka a nëtëán 'ën titan tuaia 'ë bërúan 'ixun bëríbi uinu karana kuani anuabi 'ë bërúaiia, ¹⁶ usa 'ixun ka Dios an uisai kara 'iti 'ikëbi an 'ë bërúankë anribi ëné tuákamaribi bërúánti 'ikën. Usa 'ain ka ëné tuákama kupín 'ën anë sinanan 'ën xuta Abraham 'imainun Isaac aín anë sinánti 'ikën. Usa 'ain ka atux 'aisamaira bakë bëchipati 'uakamë 'ëoanan kamabi menu kuani aín ëmaitsi ëmaitsi 'ai tsókanti 'ikën."

¹⁷ Usakian aín papan 'akë Josénën iskëxbi ka 'atimakian aín məkën mëkeu Efraínën maxkánu nankë 'iakëxa, usakian 'akëbi ka aín papan məkën Efraínën maxkánua bikin Manasésnën maxkánu nankëxa, ¹⁸ usakin 'akin ka ësokín kakëxa:

—jUsakin 'axuma ka 'a papan! Ënëx ka aín apan 'ikën. Usa 'ain kamina min məkën mëkeu 'ikë aín maxkánu nanti 'ain. ¹⁹ 'Aínbi ka usakin 'aisama tankin aín papan kakëxa:

—jKana 'unanin 'ën bakën, 'ën 'unánxun kana 'ain! Axribi ka achúshi ëma chaiira 'ianan raírikama 'ikësamaira 'inuxun 'aia. 'Aínbi ka aín xukén 'anáka ënëxira 'itsaira 'itanun 'uakamë 'ëoi ëma itsiribi ëma itsiribi 'itánun uínbi kanantisamaira kushiira 'inuxun 'aia.

²⁰ A nëtënbi ka Jacobnën ësokín kakin upókin sinánxuanekëxa:

—Israelkaman ka mitsun anë upókin sinánxunkin bëtsi kati 'ikën, Nukën 'Ibu Diosan ka Efraín 'imainun Manasés 'asaribiokin mi 'ati 'ikën, ësokín 'akin ka Jacobnën Efraín aín apansa 'imianan Manasés aín 'anáka 'imiakëxa. ²¹ Usakin katankëx sënénkin ka José kakëxa:

—Ka kuat, 'ëx kana ñuti 'urama 'ain; usa 'aínbi ka Nukën 'Ibu Dios ax mitsubë 'ixun ka amiribishi min chaitiokékama anu tsóa me anubi mi buántkënti 'ikën. ²² Usa 'ain kana min xukénkama 'inánkësamaira okin mi 'inan: Siquem kakë me a mi 'inánti 'ain, ax ka abë 'akanantankëxun Amorreo unikama 'ën bikuan 'ikën.

49

Ashikian Jacobnën aín bakë bëchikékama ká bana

¹ Usa 'ain ka Jacobnën kamabi aín bëchikékama anua unun kixun kamiakëxa: "Kamikëxa anu rikuatsinkë ka 'ë 'urama kamina ukanti 'ain kixun kakëxa, bërí kana usaími 'ëx ñukëbë 'ikanti bana mitsu ñuixunti 'ain:

² 'Ën bëbu bakë bëchikékama ësokín mitsu kamainun kuati kamina 'ë urama ukanti 'ain, 'ën mitsu kamainun ka kuakan, 'ëx kana mitsun papa Jacob 'ikëbia Nukën 'Ibu Diosan Israel kakinribi anëa 'ain.

³ Rubén, mix kamina 'ën bakë bëchikë apan 'ain, usa 'aish kamina a irapain 'ëx kushi 'ixun bëchia 'ain, mix kamina kushi 'ianan rafrí kamasamaira 'inuxun 'ain.

⁴ 'Aínbi kamina mix 'ën rëkuén bakë bëchikë 'itima 'ain, mix kamina achúshi baka shërë uínbi bëaraisama usaribi 'ain: mix kamina anu 'ëx 'uxtinu 'ë

'atímaoi an 'ë ñu mëëxunkë 'ën xanubë 'iakën,

⁵ Simeón 'imainun Leví mix kamina xukén rabëbi 'ain;

usa 'ixun kamina min manë xëtokën 'akin anun bënëkinshi uni këñuakën.

⁶ Uinsaranbi kana anumi mitsux timékë anu 'ëx 'isamatanin.

Usa 'ixun kamina min chirabakë 'atima okankë anun nishkiani kuanxun unikama 'akën, usakin 'anan kamina vaca,

aín bënë aín ipukunu 'ikë aín punu téakësaribi okin 'akën.

⁷ jUsa 'ain kamina mitsux nishi 'atimaira sinánñubu 'ain!

Usa 'aish kamina mitsux ñuina raékëma 'ikësaribiti sinani nishin.

Usa 'ain kana 'ën mi rabë aséaribi bëtsi bëtsi menu kuanimi Israel ëmakanuax 'urai mi amanu amanu kuanun 'imiti 'ain.

⁸ Judá min xukén apankama 'imainun 'anáka kamanribi ka mi rabinuxun 'aia.

Usakin mi rabi ka min xukénkamax mi bëmánon nirakëti ñanati tëtúbuti 'ikën, kamina axa mimi nishkë unikama abë 'akanankin mi kupitanuma 'anuxun 'ain.

⁹ Judá mix kamina 'ën bakë bëchikë 'ain.

Usa 'aish kamina achúshi 'inuánën tuá bërí kanikënëan 'ain piti ñuina bixun bënëkinshi tëtúbuxun pitankëx menu rakábukë usaribi 'ain,

uisai 'i kamina 'inuán aín titaxa 'ikësaribiti 'iti 'ain

¿Uin kara usaími 'ia mi ubiotti kuëenti 'ik?

¹⁰ Uínbi ka aín kushi Judá bikuantima 'ikën,
'imainun ka aín manë tsati 'apun tuinkë 'ikëa tuinkë a bikuantima 'ikën,
a manë tsatin 'ibuka unuxun 'aia
usa 'ain ka kamabi menu 'ikë unikaman ax kikësabiokin 'anuxun 'aia.

¹¹ An ka uvas 'apákë kamami bërí kanikë aín burro tēkērē kati 'ikën,
'anan ka aín chupa kamabi uvas baka
vino 'akë anun chukati 'ikën.

¹² Aín bërux ka uvas baka vino 'akë aín chëxësamaira 'ikën;
'imainun ka aín xëtakamaxribi vaca xuma uxubëtan sënémaira uxuira uxu 'ikën.

¹³ Zabolónën rëbúnkin kamax ka parúmpapa kuëbí tsónuxun 'aia,
anua 'aisamaira manë nunti kēñuruti butun a urama kamina 'inuxun 'ain.
Usa 'ain ka min me anua Sidón kakë ëma anu sēnēnbi 'unántiokë 'iti 'ikën.

¹⁴ Isacar mix kamina an ñu papikë ñuinanëxa anuxun
pimiti aín xubunu tantikësa 'inuxun 'ain.

¹⁵ Uñsaran kara a me upí isanan, anu tantitisa 'ikë isia,
anuax ka aín kaxunu ñu purunux katúbuti 'ikën,
usai 'ikin ka kana 'aima kima tēmëramikin ñu mēëmikë 'iti 'ain.

¹⁶ Dannën rëbúnkinën ka aín aintsi 'ibukaman 'apu 'ixun 'akinti 'ikën, ax ka achúshi
uni Jacobnën rëbúnkisa 'iti 'ikën.

¹⁷ Dannën rëbúnkinëx ka achúshi runu bai rapasu tsókësa 'iti 'ikën,
usa 'ain ka aín taë tsiputunua aín caballo natëxkëbë anu 'ikë uni pakëti 'ikën,
ësaribi okin kamina axa mitsumi nishkë unikaman 'akëxunbi mikaman 'amitima 'ain,
kixun ka Jacobnën aín bakë bëchikëkama kakëxa.

¹⁸ ¡Nukën 'Ibu minni 'ë iémiti kana kuëënin! ësokin ka Nukën 'Ibu Dios ñukákin Jacobnën
kakëxa.

¹⁹ Gad min rëbúnkikamaribi ka suntárunen abë 'akanankin 'anuxun 'aia.
'Aínbi ka ainra abámikin 'anuxun 'aia.

²⁰ Aser min piti ñukama ax ka nēishirabu 'iti 'ikën, usa 'ain ka min piti ñu axribi
'apukaman písa upíbu 'iti 'ikën.

²¹ Neftalí, ax ka achúshi chaxu uínbi ubíokëma nikë,
aín tuakëxa upíra 'ikë usaribi 'iti 'ikën.

²² José min rëbúnki kamaxribi ka achúshi i baka kuëbí nikë,
axa 'itsaira 'inun bimikësa usaribi 'ianan, pēñanakëkin anun xubu bëarakë me mapub-
uinkë usarabi 'iti 'ikën.

Usaribiti ka min rëbúnki kamax mekama tsitsirui bukunuxun 'aia.

²³ Usa 'ikë ka axa pian 'akanankë unikaman istisama tankin timakin,
aín pia ami pukin ënkinma ubionuxun 'aia;

²⁴ 'aínbi ka Josénën rëbúnki kaman aín pēñan kushi uni 'ixun ainra
an 'akatsikixun 'akëxunbi aín pēñan bërëkinma 'ati 'ikën;
usa 'ain kana mi asabika kixun kain. 'Ën 'Ibu Dios a 'ën rabikë kushiira kushi,
¡An ka an ñuina bërúankë unisa 'ixun Israel unibu bërúanti 'ikë!,

²⁵ ¡asábi ka Nukën 'Ibu Dios a 'ën rabikë, an ka mi 'akinuxun 'aia;
Nukën 'Ibu Dios kamabi kushiñuira an ka mi uptokin 'akinti 'ikën!
¡Naikamë 'ëo manámixunbi ka 'uí 'ibútanun mi upíokin sinánxunti 'ikën!

¡An ka parúmpapa 'ukëmëu 'ikë me anuaxbia 'umpax utanun mi upíokin sinánxunti 'ikën!
¡An ka min ñuinaakama tuaia 'anan xanu bakënti aribi upíokin sinánxunti 'ikën!

²⁶ Min papan ka upiokin mi sinánxunkin
aín papan 'asaribiokin mi upíokin sinánxuanxa.

Ax ka bashikama kēñúkëbëbi kēñutima 'ikën,
upíokin sinánxunkë ax ka Josénën maxkánubi 'iti 'ikën,
akana aín xukénkama 'akima 'ën káisan.

²⁷ Benjamín, min rëbúnki kamaxribi ka tsira 'inu,

nékēnëan pëkarakuantsinkëma 'ain ishi aín piti ninua ñuina bixun,
pitankëxun bari xupibukëbëtan aín tēxékë a 'ain raíribëtan pikësa usa 'iti 'ain.

Usaribi okin kamina axa mimi nishkin këñukatsixun 'akëxunbi minra axa mimi nishkë unikama 'ati 'ain."

²⁸ Ënekamax ka mapai rabé 'imainun rabé ñaká Jacobnën bakë bëchikékama 'iakëxa, usa 'ikë ka ain papan achúshi achúshi upíokin sinánxunkin kakëxa.

Jacob ñua ñuikë bana

²⁹ Achúshi nètën ka Jacobnën ain bakë bëchikékama ësokin kakëxa: "Ènuax 'itsama nètë 'ikëbë kana ñuti 'ain. Usa 'ain kamina 'ë ñuia ènu mainkima anua 'ën chaitiokékama mañan kini anubi 'ë mañti 'ain, ax ka Efrón kakë hitita uni ain me 'ikën, ³⁰ usa 'aish ka Canaán me anu 'ikën; ax ka Macpelá kakë me anu 'ikë kini 'ikën, ax ka Mamré bëmánu 'ikëa Abrahannën Efrónnën me këñunbi anu ain aintsikama ñuia mañti marua 'iakëxa.

³¹ Anu ka ain bëchikë kaman Abraham 'imainun ain xanu Sara mañankëxa, 'imainun ka Isaackëñun ain xanu Rebeca aribi mañankëxa, mañña 'ainbi kana 'ënribi anu 'ën xanu Lía mañankën. ³² Anu 'ikë me 'imainun kini ax ka 'ën xutan hitita unikamañua marua 'ikën." ³³ Èsokin pain ain banakamaira kama ain bakë bëchikë ñuixunkin sënëontankëx rakabutëkëñibi ka Jacob ain bana ñomëtishi ñuakëxa.

50

¹ Usaiá 'ain bana ñomëti nètëti ñuia ka Josénën ain papa 'ikúkin bikin bëtsuku kakëxa.

² 'Atankëxun ka Josénën an uni 'insínia ronkë rukuturukama ain papa Jacobnën nami anëtima kupian ron upíokin 'anun kakëxa, usakian kakëxun ka rontankëxun upíokin chupan rabunxun nankëxa. ³ Usakin 'akin ka cuarenta nètë 'imikin anun anëtima ron 'akëxa a nètë kamax ka anun usokin 'ati 'iakëxa.

Usakin 'akë 'ain ka egipcio unikamax 'itsaira masá nuitukin setenta nètë 'imi 'itsaira rarumakëxa, ⁴ usai ati nètëkaman ain papa sinani nitëxëtankëxun ka Josénën 'apu faraón ain xubunu 'ikë ain kushi kamabë pain banakëxa, banakin ka ësokin kakëxa:

—Mitsux upí sinanñu 'ixun 'ë 'akinsa tankin karamina 'apu faraón ësokin 'ë kaxuni kuantí 'ain. ⁵ Ën papan ka ñutisamapan rakáxun, ësokin 'ë kaxa sinántëkëntima okin anu ñuia maintia anbi 'á Canaán kakë me anubi mañun kixun 'ë kaxa, usa 'ain kana 'ënbi anu maintia 'a me anu mainikuanti 'ain, usa 'ain kana 'ën mi ñukatin 'ë karamina 'ën papa mañtanun 'ë xutima 'ain, mañbëtsini kana utëkënti 'ain. ⁶ Kixuan kamikëxun ka faraónnën kakëxa:

—Min papa kamina usakin anua mi kakë usakinbi maini kuantí 'ain. ⁷ Usa 'ain ka José ain papa maini kuankëbë, kamabi ain kushibu axa 'apu faraónnën xubunu 'ikë 'imainun Egipto menu an ñu mëëkëkamaribi kuankëxa, ⁸ kuankëbë ka Jacobnën aintsí 'ibukama 'imainun Josénën xukéantukamaribi atubë kuankëxa. Kuankin ka Gosen kakë me anu uniakë xukama 'imainun atun ñuina kamaishi ëbiankëxa. ⁹ 'Imainun ka uni ain carreta caballonëan nirinbiankin uankë anúrribi José kuania buani 'itsaira uni rikiankëxa, usa 'aish ka 'aisamaira uni ain caballonën tsótax kuankankëxa.

¹⁰ Usakiani kuanx ka anua Goren-ha-atad, 'ikë Jordán baka kuainakëké anu bëbaxun 'aisamaira uni timëkamë 'ëokë ax masáñuituti ini rarumakëxa. 'Imainun ka José mapai achúshi 'imainun rabé nètë anuax 'itsaira iankëxa. ¹¹ Usai 'iaka anu tsókë cananeo unibunën 'aisamaira timëkamë 'ëokë isakëxa, isí ka kikankëxa: egipcio unibu ka uni ñukë mainux timëkamë 'ëoxa kixax kikankëxa. Usai anuax 'ikë ka Abel-misraim kakín anëakëxa, ax ka Jordán baka amiaxa bari urukë au 'iakëxa.

¹² Usa 'ain ka Jacobnën bëchikë kaman ain papan ñutisama 'ixun kakësabiokin kamabi 'akëxa, ¹³ usakin 'atankëxun ka Canaán kakë me anua 'ikë Macpelá kakë me anua 'ikë kini, Abrahannën Efrón kakë uni hitita ainan 'ikëbi anu ain aintsikama ñuia mañti marua anu mañankëxa. A me 'imainun a kinix ka Mamré kakë me amiaxa bari urukë au 'iakëxa.

¹⁴ Usokin ain papa mañtankëx ka, José amiribishi Egiptonu ain xukënkama 'imainun abëa kuankë unikamabë kuantëkëankëxa.

Ashitia José a nètën usai 'ia ñuikë bana

¹⁵ Ain papa Jacob ñukë 'ain ka Josénën xukënkaman ësokin sinánkëxa: Bëri sapika Josénën nun painu 'atimo a sinánkin nuribi 'atima oti 'ikën. ¹⁶ Èsokin sinánkin ka ain xukéantun kamiakëxa: Nun papa ñutisama 'ixun ka nu kakëxa, ¹⁷ ësokin mi kanun: Min xukënkama kamina an mi 'atima oi 'ucha 'ikëbi uisabi otima 'ain. Usa 'ain kamina nun mi

'atimo a sinánkin nuribi 'atima otima 'ain, nukamax kananuna nun papa Dios aín unikama 'ain. Èsakinan a kamikë unikaman kakëxun kuati ka José iankëxa.

¹⁸ Usai 'ian ka aín xukén 'ibukama ami bëbai aín bëmano nirakëti rantipuruni aín bëmananën me tikai tsóbukin kakëxa:

—Ènu kananuna nukamax uan. Nukamax kananuna min ñu mëmikë uni 'iti 'ain.

¹⁹ 'Aínbi ka Josénën atu kakëxa:

—Kamina rakuënkantima 'ain. 'Èx kana Diosma 'ain. ²⁰ Mikaman kamina 'ë 'atima oti sinánkën, usakin mitsun 'aiabi ka Nukën 'Ibu Diosan 'atima okin 'akë a upókin bërínu iskë ñukama ënë mënoxa: usa 'ain kana 'ën 'itsaira uni bamati 'ikëbi 'akian. ²¹ Usa 'ain kamina mitsux rakuétima 'ain. 'Èn kana mikama 'imainun mitsun bëchikëkamaribi aín piti ñu 'inánti 'ain. Èsokin kakin ka Josénën aín xukénkama upókin sinánmiakëxa.

José ñua ñuikë bana

²² Usakin kamabi ñu pain 'atankëx ka José aín papan ainti 'ibukamabë Egipto menubi tsóakëxa. Anu ka José ciento diez baritia 'imi tsóakëxa, ²³ usai anu tsóxun ka Efraínën bëchikënëan bëchikë aín xutakama isakëxa. Isanan ka Manasésnën rëkuën bëchikë Maquir kakë aín xutan bëchikëkamaribi 'itsaira 'ikë isakëxa.

²⁴ Achúshi nètën ka Josénën aín xukénkama kakëxa: 'Èx anun ñuti nètë ka 'urama 'ikën, usa 'ain ka Nukën 'Ibu Diosan mitsu 'akinti 'ikën, usa 'ixun ka ënë nètënu anbi mitsu chikinbiakin a 'inánuxuan Abraham kanan Isaac 'imainun Jacob ka me anubi mitsu buánti 'ikën. ²⁵ Èsakin kakin ka José aín xukénk kaman a sinanatëkëntima okin atun kanun kakëxa: Asérabi ka Nukën 'Ibu Diosan mitsu 'akinti 'ikën. Usa 'ain kamina mitsun 'èx ñuia ënu maínkinma ënu 'ë buánti 'ain. ²⁶ Usai pain 'itankëx ka José Egipto menuax ciento diez baritiañu 'aish ñuakëxa, ñuia ka aín nami anun uni ñuia 'ati ro anun 'atankëxun upókin sabananën rabunxun anu uni bamaia maínti 'akë cajun achúshinu 'aruakëxa, 'aruxun anu maintia mëniokë anu maíankëxa, èsokin ka José ñukë 'akankëxa ashi.

MATEONĚAN 'A UPÍ BANA I. USAI CA JESUS XUX 'IACĚXA QUIXUN ŃUIA BANA (1-2)

*Jesusan 'unánpapan rara 'ía
(Lc 3.23-38)*

¹ Jesucristo ax Davitan rěbúnqui 'aish ca Abrahamnėn rěbúnquiribi 'iacěxa. Jesu-ristonėn raracama ca ěnė unicama 'iacěxa: ² Abraham ax ca Isaacnėn papa 'iacěxa. Isaac ax ca Jacobnėn papa 'iacěxa. Jacob ax ca Judá 'imainun aín xucěantun papa 'iacěxa. ³ Judá ax ca Fares 'imainun Zara aín papa 'iacěxa, Tamar atun tita 'imainun. Fares ax ca Esromnėn papa 'iacěxa. Esrom ax ca Aramnėn papa 'iacěxa. ⁴ Aram ax ca Aminadabnėn papa 'iacěxa. Aminadab ax ca Naasonnėn papa 'iacěxa. Naasón ax ca Salmonnėn papa 'iacěxa. ⁵ Salmón ax ca Booznėn papa 'iacěxa, Rahab aín tita 'imainun. Booz ax ca Obednėn papa 'iacěxa, Rut aín tita 'imainun. Obed ax ca Isáinėn papa 'iacěxa. ⁶ Isaf ax ca David, axa 'apu 'icě, aín papa 'iacěxa. David ax ca Salomonnėn papa 'iacěxa, aín titax ca Uriásnėn casunan xanu 'iacěxa.

⁷ Salomón ax ca Roboamnėn papa 'iacěxa. Roboam ax ca Abíasnėn papa 'iacěxa. Abías ax ca Asan papa 'iacěxa. ⁸ Asa ax ca Josafatnėn papa 'iacěxa. Josafat ax ca Joramnėn papa 'iacěxa. Joram ax ca Uzíasnėn papa 'iacěxa. ⁹ Uzías ax ca Jotamnėn papa 'iacěxa. Jotam ax ca Acaznėn papa 'iacěxa. Acaz ax ca Ezequíasnėn papa 'iacěxa. ¹⁰ Ezequías ax ca Manasėsnėn papa 'iacěxa. Manasés ax ca Amonnėn papa 'iacěxa. Amón ax ca Josíasnėn papa 'iacěxa. ¹¹ Babilonia cacě nětėnu judíos unicama bėtsi non buánti 'urama 'ain ca Josíasnėn Jeconías 'imainun aín xucěncama bėchiacěxa.

¹² Babilonia nětėnuxun ca Jeconíasnėn Salatiel bėchiacěxa. Salatiel ax ca Zorobabelnėn papa 'iacěxa. ¹³ Zorobabel ax ca Abiudnėn papa 'iacěxa. Abiud ax ca Eliaquimnėn papa 'iacěxa. Eliaquim ax ca Azornėn papa 'iacěxa. ¹⁴ Azor ax ca Sadocnėn papa 'iacěxa. Sadoc ax ca Aquimnėn papa 'iacěxa. Aquim ax ca Eliudnėn papa 'iacěxa. ¹⁵ Eliud ax ca Eleazarnėn papa 'iacěxa. Eleazar ax ca Matanėn papa 'iacěxa. Matán ax ca Jacobnėn papa 'iacěxa. ¹⁶ Jacob ax ca Josėnėn papa 'iacěxa. Josė ax ca María an Jesús, Cristo cacě, a tuua, aín bėnė 'iacěxa.

¹⁷ Abraham ax ca judíos unbunėn rara 'iacěxa. An bėchicėxun aín bėchicėnėn canitancėxun bėchicapėxun aín bėchicėnėnribi canitancėxun bėchicapėx anuax cuanx Davidnu sėnėn ca Davitan chaitiocėcama catorce 'iacěxa. David an bėchicėxun aín bėchicėnėn canitancėxun bėchicapėxun aín bėchicėnėnribi canitancėxun bėchicapėx anuax cuanx anun Babilonia cacě nětėnu judíos unicama buan nětė anúan Jeconías bacėan, a nětė sėnėn ca Jeconíasnėn chaitiocėcama catorce 'iacěxa. Jeconías an bėchicapėxun aín bėchicėnėn canitancėxun bėchicapėxun aín bėchicėnėnribi canitancėxun bėchicapėx anuax cuanx anúan Cristo bacėcě nětė sėnėn ca aín chaitiocėcama catorce 'iacěxa.

*Jesucristo bacėan
(Lc 2.1-7)*

¹⁸ ěnė menua Jesucristo uti ca ěsai 'iacěxa: María ax ca Josėnėn binuxun 'unánti ocě xanu 'iacěxa. Josėbė biranancėma pan 'aish ca Nucėn Papa Diosan Bėru Ńunshin Upitan sinanėnshi 'imicėx tuńu 'iacěxa. ¹⁹ Josė ax ca upí uni 'iacěxa. Usa 'ixun ca unímma chaniaia quixun unin 'unánunma María ěnti sináncěxa. ²⁰ Usoquin sinántancėx 'uxun ca Josėnėn namáquin Nucėn 'Ibu Diosan xucě aín ángel achúshi isacěxa. Iscėxun ca cacěxa:

—Josė, Davitan rěbúnqui, cana mi cain. Maríanėn tuá ax ca Nucėn Papa Diosan Bėru Ńunshin Upitan 'imicėxėshia 'icě 'icėn. Usa 'ain camina timaquinma min xanu 'inun María biti 'ain. ²¹ Ax ca tuá achúshi bacėnti 'icėn. Bacėnia camina min a tuá Jesús caquin anėti 'ain. Aınshi ca uni aín 'ucha těrėnquin Nucėn Papa Diosan iscěxa upí 'inun iėmiti 'icėn. Usa 'ain camina a tuá Jesús caquin anėti 'ain.

²² An Nucėn Papa Dios quicě bana uni Ńuixuncě unían cuėnėosabi oquin ca ángelnėn Josė usaquin cacěxa. A bana ca ěsai quia:

²³ Xanu achúshi unibë 'icëma pain 'aish ca tuñu 'itancëx bacénti 'icën. Aín tuá ax ca Emanuel caquin anécë 'iti 'icën.

Emanuel quicë ax ca “Nucën Papa Dios ca nubë 'icë” qui quicë 'icën.

²⁴ Usa 'ain ca namámiqian Nucën 'Ibu Diosan ángelnën cacésabi oquin Josénën María aín xanu 'inun biacëxa. ²⁵ Biaxbi ca abë 'iáma pan 'icën, aín rëcuën tuá bac'ëncë cuni ca Josénën aín xanu 'inun María biacëxa. A bac'ëncë tuá a ca Josénën Jesús caquin anëacëxa.

2

An ñu 'unáncë unicaman Jesús rabia

¹ Herodes axa Judea cacë menu 'icë unicaman 'apu 'aish Jerusalénu 'ain ca a menu 'icë ëma, Belén cacë, anuax Jesús bacéancëxa. Belénuaxa Jesús bacéan ca aucüaxa bari urucë anuax an ñu 'unáncë unicama, Belén 'urama 'icë Jerusalén ëmanu cuancëxa. ² Cuaní bëbaquin ca ñucácëxa:

—¿Uinu cara axa judíos unibunën 'apu 'inun bërí bacéncë a 'ic? Aucüaxa bari urucë anuxun cananuna anun a 'unánti 'ispa isbëtsian. A isbëtsini cananuna 'unánbëtsini a rabi ain.

³ Usaía quía a bana cuati ca Herodes 'imainun Jerusalénu 'icë unicama masá nuituti, uisa cara ënë ñu 'iti 'icë quiax sináncasmacëxa. ⁴ Sináncasmaquin ca Herodesnën camabi judíos sacerdotenën cushicama 'imainun an Moisésnën cuëñëo bana judíos unicama 'unánmicë unicamaribi camicëx ricuatsianxa timëtia ñucácëxa, uinuax caraisa Cristo axa utia judíos unibunën cañcë, ax bacénti 'icë quixun. ⁵ Ñucácëxun ca cacëxa:

—Belén cacë ëma, Judea menu 'icë, anuax ca bacénti 'icën. An Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unin ca Belén ñuiquin ësoquin cuëñëocëxa:

⁶ Belén, Judá menu 'icë ëma, anu 'icë uni achúshi ax 'apu 'ixun ca 'ën unibu, Israelnën rëbúnquicama, a bëruánquin 'aquinxun 'aia. Usa 'ain ca Belén ax bëtsi ëmacamasama 'icën.

⁷ Quía cuatancëxun ca Herodesnën an ñu mëëxuncë unicama —uni itsin isnunma camina unëxun an ñu 'unáncë unicama 'ë bëxúnti 'ai —quixun cacëxa. Usoqian camicëx ucë ca ñucácëxa, añu nëtën caraisa 'ispa isaxa quixun. ⁸ Usoquin ñucátancëxun ca Herodesnën an ñu 'unáncë unicama Belénu cuanun xuacëxa. Xuquin ca ësaquin cacëxa:

—Anu cuanxun uinu cara a tuá 'icë quixun istancëxun camina 'ënribi a rabi cuanun 'ë cai uti 'ai —quixun.

⁹ Usoqian Herodesnën cacëx ca a tuá bari cuancëxa. Cuancëbë ca aucüaxa bari urucë anuxun atun iscë 'ispa ax anúan a unicamax cuanti anúbí cuancëxa. Cuanx ca anu a tuá 'icë a manámibi a 'ispa niraçacëxa. ¹⁰ A isi cuëñquiani ca anúan a 'ispa cuancë anúbí an ñu 'unáncë unicama cuancëxa. ¹¹ Cuanx a manámia 'ispa niraçacë xubu anu atsínxun ca anua a tuá Jesús aín tita Marfábë 'icë mëracëxa. Mërai rantin puruni tsóbuquin ca Jesús rabiacëxa. Rabiquin ca atun bunánti bacáxun anua buáncë curi 'imainun tsépasa ñu 'aíshbi nëëncëx sanuira a 'imainun i baca sanuira acama 'ináncëxa. ¹² Usoqian 'ináncë ca namámiquin Nucën Papa Diosan anua Herodes 'icë anun cuanxma 'inun cacëx bai itsin cuantancëx aín nëtënu bëbacëxa.

Josénën aín titacëñun Jesús Egiptonu buan

¹³ An ñu 'unáncë unicamaxa aín menu cuantëcëan ca Nucën 'Ibu Diosan ángelnën José namámiquin cacëxa:

—Herodesnën ca a tuá 'aminuxun bariminuxun 'aia. Usa 'ain camina niruquianquin aín titacëñun a tuá bibiani Egipto menu cuanti 'ain. Cuantancëx camina 'ën mi cacëxmi utëcëñun anu 'iti 'ain.

¹⁴ Usoqian ángelnën cacëx niruquin aín titacëñun a tuá bibiani ca José imé Egipto menu cuancëxa. ¹⁵ Anu ca Herodes pan bamatamainun 'iacëxa. Nucën 'Ibu Diosan 'amicëxuan aín unin cuëñëosabi oi ca Egipto menu 'iacëxa. A banax ca ëesai quia: “Egiptonua cana 'ën Bëchicë bëan”.

Tuácama rëñun quixun Herodesnën ca

¹⁶ Usa 'ain ca —an ñu 'unáncë unicaman ca 'ë paránxa —quiax Herodes 'aisamairai nishacëxa. Nishquin ca an ñu 'unáncë unin ñuicë bana sinánquin Jesús isa rabé baritia

aín bacéncé 'icé quixun sináncéxa. Sinánxun ca aín uni xuacéxa, camabi Belénu 'icé rabé baritiañu bébu tuácama 'anan rabé baritiañuma bébu tuácamaribi 'abianxun a 'urama 'icé émacamanuaribi bariquin céñunun quixun. ¹⁷Usaquin 'acébé ca Jeremíasñén cuéñéo bana quíasabi oi 'iacéxa. A banax ca ésaí quia:

¹⁸Ramá cacé émanuxun ca rarumatía inia cuacanxa. Ax ca Jacob 'imainun aín xanu Raquelnén rébúnqui a xanucamaxa aín tuacén rabanán incé 'iaxa. Aín tuá 'áima cupí a sinani upí 'iisama tani ca uínbi nētémisamai ianxa.

¹⁹Usa 'ain ca Herodes bama 'ain Egiptonuxun namáquin Josénén Nucén 'Ibu Diosan ángel achúshi isacéxa. ²⁰Iscéxun ca amiribishi cacéxa:

—Niruquiani ca aín titacéñun a tuá bibiani amiribishi Israel nēténu cuantécéñtan. An a tuá 'aisa tancé unicama ca bamaxa. Usa 'ain camina cuantécéñti 'ain.

²¹Usaquin ángelnén cacéx ca José aín titacéñun a tuá bibiani Israel nēténu cuantécéñcáxa. ²²Usa 'ain ca José cuantécéñti 'aishbí —Herodes axa bama 'ain ca aín béhicé Arquelao, ax Judea menu 'apu 'icé —quixun ñuia cuax anu cuantécéñti racuéacéxa. Racuéti ca namáquin istancéx Judea me anu Arquelao 'icé anu cuaníma Galilea menu cuancéxa, aín namácésabi oi. ²³Galilea menu bébatancéx ca Nazaret émanu tsoiti cuancéxa, usai 'itioquian an Nucén Papa Dios quicé bana uni ñuixuncé unicaman ñuiasabi oi. A banax ca ésaí quia, Jesús ca Nazaretnu 'icé uni 'icé quixun ca unin caia.

II. GALILEA MEXUXUAN JESUSAN BANA ÑUUXUAN (3-20)

3

*Juanén anu uni 'icéma mexuxun unicama bana ñuuxuan
(Mr 1.1-8; Lc 3.1-9, 15-17; Jn 1.19-28)*

¹Jesús Nazaretnu 'ain ca Juan, an unicama nashimicé, ax Judea nēténu 'aish anu uni 'icéma menu 'iacéxa. Anuxun ca an bana ñuia cuati cuania unicama bana ñuixuancéxa.

²Bana ñuixunquin ca cacéxa:

—Anun Nucén Papa Diosan abé upí 'inun mitsu ainan 'imiti nēté ca 'urama 'icén. Usa 'ain ca Nucén Papa Diosmi sináncé 'aishmabi sinanati ami sinan.

³Juan ax ca a Isafasnén Nucén Papa Diosan sinánmicéxun ñuíá a 'icén. Ésaí ca a bana quia:

Anu uni 'icéma mexuxun munuma bana ñuí ca a unix ésaí quia: Nucén 'Ibu ca aia, camina axa anun uti bai méníoquin racanati 'ain.

⁴Juan ax ca camello rani 'acé chupa pañuanan ñuina xacá 'acé anun tsitécéréquicé 'iacéxa. Aín piti ca curuchinti 'imainun buna répa 'iacéxa. ⁵Usa 'ain ca Jerusalénu 'icé unicama Juanu riqiiancáxa. Judea menu 'icé unicama 'imainun baca, Jordán cacé, a 'urama 'icé mecama anuaxribi ca 'aisamaira uni Juanén bana ñuixunia cuati cuancéxa. ⁶Cuanxúan atun 'uchacama chiquinatia ca Juanén Jordán bacanuxun nashimiacéxa.

⁷Juanén bana ñuixunia cuati 'itsa uni ricuatsinmainun ca 'itsa fariseo uni 'imainun 'itsa saduceo uniribi an nashiminun quiax anu uacéxa. Aia isquin ca Juanén cacéxa:

—Mitsux 'atima 'ixun uni paráncé 'aish camina mitsun rara 'iásaribiti runu, an uni picé, asa 'ain. ¿Usa 'icé cara anúan Nucén Papa Diosan 'aisama unicama atumi nishquin masóti nētén masócé 'itin rabananmi sinananun quixun uin mitsu cax? ⁸Unían mitsux camina aséabi sinanacé 'ai quixun 'unánun camina ñu 'aisama 'ati éñquin upí ñuishi 'ati 'ain.

⁹—Nux Abrahamñén rébúnqui 'aish cananuna Nucén Papa Diosan iscéx upí 'ai —quixun sinánxunma ca 'acan. Aséabi cana mitsu cain, 'aisa tanquin ca Nucén Papa Diosan éñé maxáxbi bétsi oquin Abrahamñén rébúnqui 'imiti 'icén. ¹⁰Ca ésa 'icén. A réti aín mané rué tuánx a rapasu niraécéquin ca an upí oquin tuacéma icama rétacéxun xanania unin tsin nēñia. Usaribi oquin ca bēñénquinshi mitsúxmi sinanati ami sináncéma 'icé Nucén Papa Diosan mitsu 'ati 'icén. ¹¹Uníxa an ñu 'atima 'acécama éni sinanacé cupí cana 'én a 'umpaxan nashimin. Usa 'ámbe ca 'ésamaira uni 'é caxu aia. Axa upíra 'aish cushiira 'ain cana 'éx asaribima 'aish ami rabini a 'urama 'itima 'ain. Usai 'iquin cana aín taxacabi a buánxuntima 'ain. Axira uquin ca uni aín Bēru Ñunshin Upíñu 'inun 'imiti 'icén. 'Imiquin ca tsi réquirucénén ñu 'acésoquin aín cushin aín nuitunua sináncé ñu 'atimacama a céñuquin uni upí 'imiti 'icén. ¹²An ñu 'apácé unin 'acésaribi oquin ca 'ati 'icén. Ésa ca 'iti 'icén. Unin ca ñu bēru trigo 'apatia. 'Apátancéxun ca bimia bitsia. Bitancéxun

ca bucúnxun chacaia. Chacaquian tacaia ca aín xacá suñun amo putia. Pucëbë ca aín bëru ax tiquia. Usai 'ia bëruánxun bixun bucúntancëxun ca aín xacácama tsi rëquirucë bënántisamanën nëñia. Usaribi oquin ca axa uti an aín 'acë ñucama 'unánquin, upí unicama abëa 'iti bianan 'atimacama a atun ñu 'atima 'acë cupí bimi xacá nëñti pucësa 'imiti 'icën.

Juanën Jesús nashimia
(Mr 1.9-11; Lc 3.21-22)

¹³ Usa 'ain ca Galilea me anuax cuanx Jesús Judea nëtënu 'icë baca, Jordán cacë, anua Juan 'ain, anu cuancëxa, anuxuan Juanën nashiminun. ¹⁴ Cuanxa bëbaiabi ca Juanën nashimisama tanquin Jesús cacëxa:

—¿Miinra 'ë nashimisa 'aishbi caina 'ën mi nashiminun quiax ain?

¹⁵ Cacëxunbi ca Jesusan cacëxa:

—Uisai cara Nucën Papa Dios quia, usai cananuna 'iti 'ain. Usa 'ain camina min 'ë bëri nashimiti 'ain.

Cacëxun ca Juanën —cana mi 'ati 'ain —quixun caxun Jesús nashimiacëxa.

¹⁶ Usoquin Juanën nashimicëx ca Jesús bacanuax 'iruquiani cuancëxa. Cuanquinbi ca Jesusan naí panárbëcëbëtan isquin anuax numacuru tinax uáxa Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upí anu 'irua isacëxa. ¹⁷ Usai 'icëbëtan ca Jesusan naínuaxa banaia cuacëxa, ësai qui: “Èñëx ca 'ëx amiira sináncë bacë bëchicë 'icën. Ami sinani cana chuámarua tani cuëñin”.

4

Ñunshin 'atimanën 'apúan Jesús 'atima ñu 'amiti sinan
(Mr 1.12-13; Lc 4.1-13)

¹ Nashimicë 'icë ca Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan Jesús anu uni 'icëma menu cuanti sinánmiacëxa, anuxun ca ñunshin 'atimanën 'apun ñu 'atima 'amicatsi quixun 'ati 'icë quixun 'unánquinbi.

² Anu 'ixun ca Jesús anu ñubi cuarenta imé 'imainun cuarenta nëtën píama 'icën. Ñu piima ca panancëxa. ³ Panancë ca ñunshin 'atimanën 'apun anu uxun 'atima ñu 'amicatsi quixun ësakuin cacëxa:

—Asérabi Diosan Bëchicë 'ixun ca ëñë maxáxcama pán 'inun cat.

⁴ Cacëxunbi ca Jesusan cacëxa:

—Èsai ca Nucën Papa Diosan bana cuënëo quia: “Pán piishi ca uni tsótima 'icën. Uisai cara Nucën Papa Dios quia a bana 'airibi ca uni tsóti 'icën”.

⁵ Usotancëxun ca ñunshin 'atimanën 'apun Jesús Jerusalén ëma upí anu buáncëxa. Buántancëxun ca anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubu aín mascuan sënëncënu buánruacëxa. ⁶ Buánrutancëxun ca cacëxa:

—Diosan bana cuënëo ca ësai quia:

An ca aín ángelcama mi bëruánmia. Bëruáncëxmi maxáxmi tachacaxma 'inun ca aín męcënan biquin mi bacáruti 'icën. Usa 'ain ca mix asérabi Diosan Bëchicë 'aish ënuax nuánquianx menu nipacëtan.

⁷ Cacëxunbi ca Jesusan cacëxa:

—Èsairibi ca aín bana quia: “Nucën 'Ibu Diosan cara 'ë iémiti 'icë iscatsi quixun camina a tantima 'ain”.

⁸ Usotancëxun ca ñunshin 'atimanën 'apun amiribishi tantëcëncatsi quixun aín bashi chairucë manan Jesús buáncëxa. Buántancëxun ca anuxun camabi me 'imainun a menu 'icë ëmacamaxa cha 'aish upí 'icë ismiacëxa. ⁹ Ismiquin ca cacëxa:

—Minmi 'ë rantin purumi tsóbuquin 'ë rabicëxun cana ëñë mecama, camabi anu 'icë ñucamacëñunbi minan 'inun mi 'inánti 'ain.

¹⁰ Usaquian cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Ñunshin 'atimanën 'apu, ënuax ca cuantan. Nucën Papa Diosan bana cuënëo ca ësai quia: “Min 'Ibu Diosëshi camina rabiti 'ain. Rabiquin camina ashi ax cuëncësabi oquin ñu 'axunti 'ain”.

¹¹ Usoquian cacëx ca ñunshin 'atimanën 'apu Jesús ëbiani cuancëxa. Cuancëbëtan ca Nucën Papa Diosan ángelcaman uxun Jesús 'aquiancëxa.

Galilea nētēnuxuan 'atabaquin Jesúsan bana ñuixuanan ñu 'a bana
(Mr 1.14-15; Lc 4.14-15)

¹² Usa 'ain ca Juan, an uni nashimicē, ami nishquin 'apun sipuacēxa. Juan sipuacē ñuicania cuabiani ca Jesús Judea nētēnuax Galilea cācē cuantēcāncēxa. ¹³ Anu cuanx Nazaret ěmanu bēbatancēx ca a ěbiani Galilea cacē parúmpapa rapasu 'icē ěma, Capernaúm, anu 'i cuancēxa. A me anu Capernaúm 'icē ax ca Zabolón 'imainun Neftalí cacē me 'iacēxa. ¹⁴ Anu ca Jesús 'iti 'icē quixun ca Nucēn Papa Diosan 'amicēxun Isafasnēn cuēñeocēxa, ěsaquin:

¹⁵ Zabolón me 'imainun Neftalí me, a Jordán baca 'ucē manan 'icē, 'imainun anun parúmpapanu cuanti bai acamax ca Galilea me, anu judíosma unibu bucućē, anu 'icēn. ¹⁶ Anu 'icē unicamax ainanma 'ixun Nucēn Papa Dios cuēñcēsabi oquin 'ati 'unāncēma 'aishbi ca Cristo ucēbē an 'unánmicē 'iaxa. Ainanma 'aish bamati 'aishbi ca Cristo ucēbē an 'unánmicēx xabánu 'icēsa 'iaxa.

¹⁷ Bana ñuixuntabaquin ca Capernaúm ěmanu 'ixun Jesusan anu 'icē unicama ěsaquin cacēxa:

—Anun Nucēn Papa Diosan abē upí 'inun mitsu ainan 'imiti nētē ca 'urama 'icēn. Usa 'ain ca ami sināncē 'aishmabi sinanatí ami sinan. Usaquin anuxun bana ñuixunquin cacēsabi oquin ca Jesusan 'itsa oquin a bana unicama ñuixuancēxa.

An tsatsa bicē uni rabé 'imainun rabé Jesusan abē cuanun ca
(Mr 1.16-20; Lc 5.1-11)

¹⁸ Parúmpapa Galilea cuētani cuanquinbi ca Jesusan rabé uni mēracēxa. A uni rabētāx ca achúshi Simón 'icēbi Pedroribi cacē, a 'imainun aín xucēn Andrés cacē 'iacēxa. A rabētāx an tsatsa bicē uni 'ixuan tsatsa ricania ca Jesusan mēracēxa. ¹⁹ Mēraquin ca cacēxa:

—'Ēn mi 'unánminun ca 'ěbē cuani ut. An tsatsa bicē uni 'icēbi cana 'ěmi catamēnunmi uni sinánminun mitsu 'imiti 'ain.

²⁰ Usaquin Jesusan cacēxuinshi aín rica ěbiani ca abē cuancēxa.

²¹ A uni rabé bibiani cuanquinbi ca Jesusan bētsi uni rabéribi, Zebedeonēn bēchicē, Jacobo 'imainun aín xucēn Juan, an aín papa Zebedeobētan nuntinuxun rica mēñoia mēracēxa. ²² Mēraquin cuēnquin Jesusan abēa cuanun cacēxēshi ca nuntinubi aín papa ěbiani Jesúsbe cuancēxa.

Galilea nētēnuxun Jesusan bana 'itsa uni ñuixuan
(Lc 6.17-19)

²³ Usa 'ain ca Jesusan Capernaúm anuax cuanxun Galilea mecamanuxun anua judíos unicama timēti xubucamanuxun bana ñuixuancēxa. —Nucēn Papa Diosan ca ami catamēcē unicama abē 'inun ainan 'imiti 'icē —quixun caquin upí bana unicama ñuixuanan ca uni ñucēcama pēxcüacēxa. ²⁴ Usoquin 'aia Jesús chanioia cuaquin ca Siria nētēnu 'icē unicaman axa ñucēcama Jesusan pēxcunun quixun anu buāncancēxa. Bētsi bētsi ñucēcama 'imainun ñunshin 'atimanēn 'ibuacē unicama 'imainun uni ñucē nirucuainquinbi tancēma, 'imainun aín nami nimēti saquiquicē acama anu buāncēxun ca Jesusan pēxcüacēxa. ²⁵ Usoquin bana ñuixuanan unicama pēxcubiania cuania ca 'aisamaira unin Jesús nuibiancēxa. Galilea menu 'icē unicama 'imainun Decapolis cacē menu 'icē unicama 'imainun Jerusalénu 'icē unicama 'imainun Judea mecamanu 'icē unicama 'imainun Jordán baca 'ucē manánuaxribi ucē unicaman ca abē cuanquin Jesús nuibiancēxa.

5

Matánu tsóxun Jesusan aín unicama bana ñuixuan

¹ 'Aisamaira uni isbiani cuantancēxa Jesús matá me mapēracētancēx anu tsóbutia ca aín 'unánmicē unicaman nēbētsioracēxa. ² Nēbētsioracēxun ca Jesusan uisa unicamax cara cuēñti 'icē quixun atu 'unánmiquin cacēxa, ěsaquin:

³ An —'ěnbi cana 'ěn nuitu upí 'imitima 'ai —quixun 'unāncē uni, ax ca 'ěmi catamētia Nucēn Papa Diosan aín nuitu upí 'imianan ainan 'imicē cupí, chuámarua tani cuēñia.

⁴ Axa masá nuitucē uni a ca Nucēn Papa Diosanbi aín masáquin sināncē nētēmiti 'icēn. Usai ca 'iti 'icē quixun 'unani ca chuámarua tani cuēñia.

⁵ Axa cêruti banacêma uni ax ca Nucên Papa Diosan 'imánti ñucamañu 'iti 'icên, an cacêsabi oi. Usai ca 'iti 'icê quixun 'unani ca chuámarua cuêënia.

⁶ 'Acêñuma bamaia uni piti cuêëncêsaribi oi Nucên Papa Diosan iscêx upí 'iti cuêëncê uni, a ca an usaía 'inun 'imiti 'icên. Usai ca 'iti 'icê quixun 'unani ca chuámarua tani cuêënia.

⁷ An 'aquinsa 'icê uni itsi nuibaquin 'aquincê uni a ca Nucên Papa Diosanribi nuibaquin 'aquinti 'icên. Usai ca 'iti 'icê quixun 'unani ca chuámarua tani cuêënia.

⁸ Axa aín nuitu Nucên Papa Diosan iscêx upí 'ianan aín sinan upí uni an ca Nucên Papa Dios 'unánan isti 'icên. Usai ca 'iti 'icê quixun 'unani ca chuámarua tani cuêënia.

⁹ An raíri uni bêtsibê nishananíma nuibanunun 'aquincê uni a ca Nucên Papa Diosan —mix camina 'ên bêchicê 'ai —quixun cati 'icên. Usa unix ca chuámarua tani cuêënia.

¹⁰ Nucên Papa Dios cuêëncêsabi oi 'icê cupía, uni itsin tēmëramicê uni, ax ca —'êx cana Nucên Papa Diosan 'aish aín nêtênu abê 'iti 'ai —quixun sinani chuámarua tani cuêënia.

¹¹ Mitsun 'ên bana cuacê upí unin mitsu 'atima banan canan bêtsi bêtsi onan cêmêi mitsumi manáncêxbi camina chuámarua tani cuêënti 'ain. ¹² Usaribi oquin ca an Nucên Papa Dios quicê bana uni ñuixuncê unicama unin bêtsi bêtsi ocêxa. Usaquin sinánquin camina cuêënquin, Nucên Papa Diosan ca mitsu upí oquin sinánxunquin aín nêtênu abê 'i upitax tsónun mitsu 'imiti 'icê quixun 'unani chuámarua tani cuêënti 'ain.

*Aín unicamax ca tashi 'imainun lamparínsa 'icê Jesús quíá bana
(Mr 9.50; Lc 14.34-35)*

¹³ Èsaquinribi ca Jesusan cacêxa:

—Mitsux camina ênê nêtênu 'aish tashisa 'ain. Tashin ca anun tashíncêxun ñu mucuquin upí 'imia. Usaribi oquin camina mitsun mibê 'icê unicama upiti bucunun 'aquinin. Tashi axa aín muca nêtêtia ca unin usaxunbi amiribishi mucotêcêntima 'icên. Usa 'aish ca a tashi mucañuma ñancáishi 'icên. 'Aisama 'icê ca unin putia, putia unin amácx ca nêtêtia. Mitsun upiti bucunun mibê 'icê unicama 'aquincêma 'aish camina a tashíxa mucañuma 'icêsaribi 'iti 'ain.

¹⁴ Tashisa 'ianan camina mitsux lamparínsaribi 'ain. Usa 'ixun camina mibê 'icê unicama upiti bucunin 'unánun 'aquinin. Ca êsa 'icên. Èma cha matánu 'icê ax ca unêtima, a ca camabi unin isia. ¹⁵ Usaribi oquin ca unin lamparín bimitancêxun bunánti buinaxun anun mapuquin nanima. Usoquinma ca lamparinêan a xubunu 'icê unicama pëcatanun ñu manám nania. ¹⁶ Usaribi oquin camina mitsun mibê 'icê unicama upiti bucunin 'unánun 'aquincê 'aish lamparínsaribi 'iti 'ain. Mitsun ñu upí 'aia isquin ca cuêënquin a unicaman mín Papa Dios naínu 'icê a rabiti 'icên.

Nucên Papa Diosan bana cuêëno quicêsabi oi 'iti Jesús quia

¹⁷ Camina 'unánti 'ain, Moisésnên cuêëno bana 'imainun Nucên Papa Diosan aín inibu cuêënomia banacama quicêsabi oquin 'axunma 'anun quixun uni caí cana 'êx uáma 'ain. 'È ñuiquian cuêëno banacama quicêsabi oi 'i cana ênê nêtênu uacên. ¹⁸ Cana mitsu asêrabi cain, naí 'imainun mecama cêñúcêma pain 'ain ca a banacama quíásabi oi 'iti 'icên. Usai ca 'iti 'icê quíáxa quíá 'ain ca achúshi banabi usai 'icêma 'itima 'icên. ¹⁹ Usa 'ain ca ui unicaman cara a banacama achúshirabi —a bana cananuna 'atima 'ai —quixun caquin uni itsi usaribi oquin sinánun 'unánmia, ax ca Nucên Papa Diosan nêtênu 'aish, bêtsi unicamabêtan sêñénmaraira 'iti 'icên. Usa 'aínbi ca an a banacama quicêsabi oquin 'aquin uni itsínribi usaribi oquin 'anun 'unámmicê uni, ax Nucên Papa Diosan nêtênu 'aish, raíri unicamabê sêñénmaraira 'iti 'icên. ²⁰ Cana mitsu cain, mitsun an Moisésnên cuêëno bana 'unáncê unicama 'imainun fariseo unicaman 'acêsamaira oquin Nucên Papa Diosan bana quicêsabi oquin 'acêma 'aish camina ainanma 'ianan aín nêtênu abê 'itima 'ain.

*Uni itsimi nishtima Jesús quia
(Lc 12.15-59)*

²¹ Moisésnên mitsun raracama ñuixuan bana unin ñuixunia camina cuan, êsai quicê: “Uni camina 'atima 'ain. Uin cara uni 'ati 'icê ax ca Nucên Papa Diosan 'uchocê 'aish cast'icancê 'iti 'icên”. A bana unin mitsu ñuixunia camina cuan. ²² Usaía quíá 'aínbi cana 'ên mitsu cain, axa uni itsi, aín xucênsa 'icêbi ami nishcê uni ax ca 'uchocê 'aish cast'icancê 'iti 'icên. Axa uni itsi ñu cai 'atimati banacê uni a ca mitsun cushibunên 'apucaman 'uchoti

'icën. 'Imainun ca an ami nishquin uni itsi —ñunshin bacë camina 'ai —quixun cacë uni ax, axa manë tsinu 'iti uníxa 'uchacësaribi 'icën.

²³ Usa 'ain camina Nucën Papa Dios rabinuxun a 'inánti ñu bëxun —uni itsi ca 'emi nishaxa —quixun sináncë 'ixun ²⁴ Nucën Papa Dios 'inántimi buáncë ñu anubi pain nanbiani cuanx, axa mimi nishcë uni abë pain mëníonanti 'ain. Mëníonantancëx abë upí 'ixun camina cuantécënquin min 'inánti ñu Nucën Papa Dios 'inánquin a rabiti 'ain.

²⁵ Bëtsi unían mimi nishquin, mitsun cushinu buáncëx, bain cuani camina anu bëbacëma pain 'aish, abë mëníonanti 'ain. Mëníonancëxunma ca mimi nishcë uni axa mi ñui ami manáncëxun min cushin mi sipuati 'icën. Usa 'aishmi sipuacë 'itin rabanan camina bëbacëma pain 'aish a unibë mëníonanti 'ain. ²⁶ Cana mitsu asérami cain, sipuacë 'ixun camina min cushi quicësabi oquin curíquinën cupíoti 'ain. A pain ancëquin cupíoti camina sipunubi 'iti 'ain. Usaquin 'atin rabanan camina min cushinu bëbacëma pain 'aish axa mimi nishcë unibë mëníonanti 'ain.

Uni itsin xanubë camina 'itima 'ai quicë bana Jesusan ñuia

²⁷ Moisésñën mitsun raracama ñuixuan bana unin ñuixunia camina cuan, ësai quicë: “Uni itsin xanubë camina 'itima 'ain”. ²⁸ Usai quía 'aínbi cana 'ën mitsu cain, uinu 'icë unix cara ananmabi xanu itsi isi aín nuitu mëu cuëñia a unix ca a xanubë 'icësa 'ia.

²⁹ Min bëru mëqueu anun ñu isi 'atima ñu 'ati cuëñcë 'ixunbi camina ashiquin manuquin ënti 'ain. Usoquin 'ai camina min bëru achúshi échíxun nicësa 'iti 'ain. Mix bëru rabéñu 'aishmi manë tsinu anuax tëmërai cuantima cupími min bëru achúshi échíxun niti ca asábi 'icën. ³⁰ Min mëcën mëqueu anun 'aisama ñu 'ati cuëñcë 'ixunbi camina ashiquin manuquin ënti 'ain. Usoquin 'ai camina min mëcën achúshi tëaxun nicësa 'iti 'ain. Mix mëcën rabéñu 'aishmi manë tsinu anuax tëmërai cuantima cupími min mëcën achúshi tëaxun niti ca asábi 'icën.

Uni aín xanubë ënanantima Jesús quia bana

(Mt 19.9; Mr 10.11-12; Lc 16.18)

³¹ Moisésñën cuëñëo bana ca ësairibi quia: “Ui unin cara aín xanu ëinsa tania an ca —ënë xanu ca bëri 'ën xanuma 'icë —quixun quirica a cuëñëoxunti 'icën”. ³² Usaía Moisésñën cuëñëo bana quicë 'aínbi cana 'ën mitsu cain, an aín xanúxa uni itsibë 'icëmabi ëncë unin ca a xanumi 'uchaquin a 'aisama xanu 'icësa 'inun 'imia. Usaribiti ca an uni itsin ëncë xanu bicë uni ax 'uchaia, uni itsin xanubë 'icësaribiti.

—Cëmëma ca —quiti bana Jesusan ñuia

³³ Moisésñën mitsun raracama 'unánmiquin cuëñëoxun bana unin mitsu ñuixunia camina cuan, ësai quicë: “Unin aín bana ca asérami 'icë quixun uni itsin 'unánun —Nucën 'Ibu Diosan ismainun cana mi cain, asérami cana 'ën cacësabi oquin 'ati 'ai —quicë 'ixun camina asérami mix quicësabi oquin 'ati 'ain, Nucën Papa Diosan ca mi isia quixun 'unánquin”. ³⁴ Usa 'aínbi cana 'ën mitsu cain, —Nucën Papa Diosan ismainun cana mi cain —qui camina banatima 'ain. 'Imainun camina —naitan cuamainun cana cëmëquinma asérami mi cain —qui banatima 'ain, naínu ca Nucën Papa Dios 'icë, usa 'ain. ³⁵ 'Imainun camina —menbi cuamainun cana cëmëquinma asérami mi cain —qui banatima 'ain, mecama ca Nucën Papa Diosan ainan 'inun unioçëxa, usa 'ain. 'Imainun camina —Jerusalénu 'icëcamun cuamainun cana cëmëquinma asérami mi cain —qui banatima 'ain, Jerusalénu ca judfos unicaman 'Apu 'icë, usa 'ain. ³⁶ 'Imainun camina —'ën maxcá sinánquin cana cëmëquinma asérami mi cain —qui banatima 'ain. Min maxcánu 'icë buxa tunan 'icëbi camina minbi uxua 'imitima 'ain, uxua 'icëbi camina tunan 'imitima 'ain. Nucën Papa Diosan cuni ca 'imiti 'icën. Usa 'ain camina usai banatima 'ain. ³⁷ Usai quima camina cëmëma banan cuni banati 'ain. Cëmëcëma 'aish camina —Nucën Papa Diosan ismainun cana asérami mi cain —qui banatima 'ain. A ñunshin 'atimanën sinánmicë uni ax ca usai banaia.

Uni cupitima Jesús quia

(Lc 6.29-30)

³⁸ Moisésñëan mitsun rara ñuixuan, ësai quicë bana a camina cuan: “An uni itsin bëru 'atimocë uni a ca uni itsínribi aín bëru 'atimoti 'icën. An uni itsin xëta 'atimocë uni a ca uni itsínribi aín xëta 'atimoti 'icën”. ³⁹ Usai quía 'aínbi 'ën mitsu cain, mitsua 'atimocëxunbi camina ami nishquin cupiquin 'atimotima 'ain. Usoquin 'aquinma camina mitsua mëqueu

bětáshcacëxun 'aisa tania amoribia mitsu bětáshcanun 'amiti 'ain. ⁴⁰ An min camisetami 'inánun quixun policífa cacë uni a camina min cutúnribia biisa tania 'inánti 'ain. ⁴¹ Unían mi achúshi kilómetro aín ñu buánxunun cacëxun camina rabé kilómetro buánxunti 'ain. ⁴² An mi ñu 'inánun quixun ñucácë uni a camina 'inánti 'ain. An —min ñu ca mi bëxuntëcënun 'ë 'inan —cacë uni a camina 'inánti 'ain.

—Axa mimi nishcë uni camina nuibati 'ai —quicë bana Jesusan ñuia
(Lc 6.27-28, 32-36)

⁴³ Èsai quicë banaribia ñuia camina cuan: “Axa mimi nishcë uni nuibaquinma camina axa mibë nuibanancë unishi nuibati 'ain”. ⁴⁴ Usai quíá 'ainbi cana 'ën mitsu cain, axa mimi nishcë unicama nuibaquin 'aquianan camina axa mimi 'atimatí banacë unicama 'imainun an mi bëtši bëtši ocë unicama Nucën Papa Dios ñucáxunti 'ain. ⁴⁵ Usaquin 'acë 'aish camina asérabi mitsun Papa Dios axa naínu 'icë an sináncësabi oquin sináncë 'ain. An ca camabi uni, upí uni 'imainun upíma uni aribia pëcanun bari urumianan camabi unin ñu 'apacë chabónun 'uíríbi 'ibúmía. Usaríbi oquin camina camabi uníríbi nuibaquin 'aquinti 'ain. ⁴⁶ Mitsúnmi an mitsu nuibacëma unicama nuibaquinma an mitsu nuibacë unicamaishi nuibatia ca Nucën Papa Diosan mitsu upí isíma. An 'apu buámmiti curíqui bicë uni 'aisama 'ixunbi ca usaríbi oquin an a nuibacë uni a nuibananquinia. Mitsun camina an mitsu nuibacë unishima camabi uni nuibati 'ain. ⁴⁷ Mitsun aintsishi sináncë 'aish camina an Nucën Papa Dios 'unáncëma unibu 'icësaríbi 'ain. Atun ca aín aintsishi sinania. Usa 'ainbi camina mitsun aintsishima camabi uni sinánti 'ain, Nucën Papa Dios cuëncësabi oquin. ⁴⁸ Usa 'ain camina mitsun Papa Dios, axa naínu 'icë, an sináncësaríbi oquin sinánti 'ain.

6

Èsaquin ñu upí 'ati Jesús quia bana

¹ Èx upí 'icëa camabi unin isnun cana ñuñuma uni ñu 'inánti 'ai quixun camina sinántima 'ain. An usaquin sinánquin uni itsi ñu 'ináncë uni a ca Nucën Papa Dios naínu 'icë, an upí isíma. ² Usa 'ain camina ñuñuma uni ñu 'inánquin an uni paráncë unicaman 'acësaríbi oquin 'atíma 'ain. Unin atu rabítí cuëñquin ca anu judíos unicama timéti xubunuxun ñu 'inánan bainuxunríbi camabi unin isnun ñuñuma uni ñu 'inania. Usoquian 'inania isquin ca an a iscë unicaman a rabíquin, ax ca upí uni 'icë quixun caia. Unicaman usa uní rabiabi ca Nucën Papa Diosan a upí isíma. ³ A unicamax usai 'icëbëbi camina mitsux usai 'itíma 'ain. Min ñuñuma uni ñu 'inánquin camina bëtši uni catíma 'ain, min abë nuibanancë uni abi camina catíma 'ain. ⁴ Raírí unin isnunma camina uni ñu 'inánti 'ain. Usaquinmi 'aia isí ca Nucën Papa Dios, an camabi unin ñu 'aia iscë, ax cuënti 'icën. Cuëñquin ca mi upí oquin sinánxunti 'icën.

Èsai ca aín uni Nucën Papa Diosbë banatí 'icë Jesús quia bana
(Lc 11.2-4)

⁵ Mitsux Nucën Papa Diosbë banatí camina an uni paráncë unicama 'icësa oi 'itíma 'ain. Atux ca unían a isnun quíax anua judíos unicama timéti xubunuax 'ianan anun niti bai cuëbí anuaxríbi Nucën Papa Diosbë banaia. Asérabi cana mitsu cain, a unicamaxa usai Nucën Papa Diosbë banaia iscë unicaman —ax ca upí uni 'icë —quixun sinánquin rabiá. Usaquin rabiabi ca Nucën Papa Diosan a upí isíma. ⁶ A unicamaxa usai 'icëbëbi camina mitsux usai 'itíma 'ain. Mitsux min Papa Diosbë bananux min 'itínu atsínquin camina min xëcué xëputi 'ain. Xëputancëx camina, min Papa Diosríbi ca anu 'icë quixun 'unani, abë banatí 'ain. Mitsua unin isiamabí ca min Papa Dios, an camabi ñu isanan camabi sinan 'unáncë, ax mixmí abë banaia cuati cuënti 'icën. Cuëñquin ca mitsu upí oquin sinánxunti 'icën.

⁷ Mitsux Nucën Papa Diosbë banatí camina an Nucën Papa Dios 'unáncëma unicamaxa 'icësaríbiti banatíma 'ain. Atux ca —nux usai banaia ca Nucën Papa Diosan nun bana cuati 'icë —quixun sinani 'aisamairai banaia, uisai quítí cara quixun sinanimabí. ⁸ Usa uníxa 'icësa camina 'itíma 'ain. Mitsun Papa Dios an ca mitsun cacëma pan 'ixunbi uisa ñucama caramina a ñucátí 'ai quixun 'unania. ⁹ Usa 'ain camina èsaquin cai Nucën Papa Diosbë banatí 'ain:

Nucén Papa Dios, naínu 'icé, mix camina aséribi min sinan upíra 'ain. Usa camina mix 'ai quixun ca camabi uni mi ñui upí banáinshi banati 'icén. ¹⁰ Aín 'Apu 'icéa camabi unin mi rabiati cana cuéënin. Usaquian mi 'anun camina 'imiti 'ain. Min nētēnuxuan ángelcamana 'acésaribi oquian éñē nētēnuxun unicamana mix cuéëncésabi oquin 'ati cana cuéënin. ¹¹ Camabi nētēnmi 'acésaribi oquin camina éñē nētēnribi nun piti anun nux tsóti a nu 'inánti 'ain. ¹² Unífan nu 'atimocēxunbinu aribi 'atimoquinma a ñucama sinánquinma manucésaribi oquin camina nun 'acé 'atima ñucama nu tērēnxunquin manuti 'ain. ¹³ Ñunshin 'atimanēn 'apúan nu ñu 'atima 'amixunma 'anun camina nu bēruánti 'ain. Nun ñu 'atima 'ati 'icēbi camina nu usa ñu 'axunma 'anun nu iémiti 'ain. Mix cushiira 'aish xēñibua 'aínbi 'Apu 'icé ca camabi unin mi rabiati 'icén. Usai 'inun min 'imiti cana cuéënin.

¹⁴ Mitsun axa mitsumi 'uchacé uni usaribi oquin cupiquinma a manumi abé upí 'ia ca mitsun Papa Dios naínu 'icé an mitsux ami 'uchacécama tērēnquin manuti 'icén. ¹⁵ Usa 'aínbi ca mitsumi 'uchacé uni a usaribi oquin cupimi abé upí 'iama oquin mitsun Papa Dios naínu 'icé an mitsun ami 'uchacécama tērēnquin manutima 'icén.

Uníxa Nucén Papa Diosmi sinani samáti Jesús quia bana

¹⁶ Mitsux Nucén Papa Diosbē upiti bananuxun piima camina an uni paráncé uníxa 'icésaribiti 'itima 'ain. A unicamax ca —Nucén Papa Diosmi sinánquin picéma 'aish ca upí uni 'icé —quixuan raíri unin sinánun quiax picéma 'ianan masá nuitucésa 'ia. Usai 'ia uni rafrinēn a rabiabi ca Nucén Papa Diosan a upí isima. ¹⁷ A unicama usai 'icēbēbi camina mitsux Nucén Papa Diosmi sinani samatibi mēñocati min bu mēñonan bēchucati 'ain. ¹⁸ Unífan 'unántisama 'inun usai mēñocaxmi samatia ca mitsun Papa Dios, an camabi unin sinan 'unáncé, ainshi mitsu isti 'icén. Isi cuéënquin ca upí oquin mitsu sinánxunti 'icén.

'Itsa ñuñu 'iti sinánquinma, Nucén Papa Diosan nētēnu upí 'iti sinánti Jesús quia bana

(Lc 12.33-34)

¹⁹ Éñē nētēnuax ñuñuira 'iti cuéënquian unin 'aisamaira ñu bitsiabi ca bētsi bētsi ñu nacuaxan cēñumainun bētsi bētsi ñuxa puibuax chēquimainun bētsi bētsi ñu an ñu mēcamacé unin unéxun xubunu atsinxun mēcamatia. Usa 'ain camina axa ñuñuira 'iti cuéëncé uni asaribi 'itima 'ain. ²⁰ Éñē nētēnuaxa 'icésai ca Nucén Papa Diosan nētē naínu 'icé ñucama 'atimati cēñutíma, an ñu cēñuti nacuáxbi ca 'aíma 'icén, anuax ca ñu puibutiribi 'aíma 'icén, 'imainun ca an xubunu atsinxun ñu mēcamacé uni anu 'aíma 'icén. Usa 'ain camina mitsux éñē menu 'icé ñuñuishi 'iti sinánquinma Nucén Papa Dios cuéëncésabi oquin 'ati 'ain. Usaquin 'atancēxmi aín nētēnu abé 'icé ca an mitsunmi a cuéënminuxun 'acé ñucama cupí, mitsu cupíra oquin chuámarua cuéënun 'imiti 'icén. ²¹ Uisa ñun cara cuéënia, a ñuishi ca unin sinania. Axa éñē nētēnu 'icé ñuñu 'iti cuéëncé unin ca a ñuñu 'itishi sinania. Usa 'aínbi ca an Nucén Papa Diosan a cupíoquin aín nētēnuxun chuámarua 'imiti cuéëncé uni an Nucén Papa Dios cuéënun ax cuéëncésabi oquin 'atishi sinania.

Aín unicama xabánu nicésa 'iti Jesús quia bana

(Lc 11.34-36)

^{22,23} Lamparínēn pēcacēbētan ca unin bēruñu cupíshi an pēcacé ñucama 'imainun xabá isia. Min bēru upí 'ain camina upí oquin isquin min ñu mēēti 'ati 'ain. Min bēru 'aisama 'ain camina xabá isquinma min ñu mēēti upí oquin 'atima 'ain, bēñquibucēnuxun 'acēsoquinshi camina 'ati 'ain. Usaribiti camina Nucén Papa Diosan 'imicēx min sinan upí 'ianan an sinánmicé 'aish min sinan an pēcacésa 'ain. Usai 'ibi camina an sináncésaribi oquin sináncéma 'aish bēñquibucēnu nicésa 'ain. Ami sinánquinma bētsi bētsi ñu sináncé 'aish ca uni bēñquibucēnuira nicésa 'icén.

—Ñuñu unix ca Nucén Papa Diosmi sinanima —Jesús quia bana

(Lc 16.13)

²⁴ Ésa ca: Achúshi unin ca rabé uni ñu mēēxuntima 'icén. Rabé uni ñu mēēxuncé 'ixun ca bētsishi nuibaquin upí oquin ñu 'axuanan bētsi nuibatima 'icén. Usa 'ixun achúshinēn bana cuaquin bētsían cacēxun aín bana paréti 'icén. Usaribiti ca uni curíqui 'imainun bētsi bētsi ñumishi sináncé 'aish Nucén Papa Diosmi upiti sinanima.

*Nucën Papa Diosan ca aín unicama bërúanquin 'aquinia Jesús quia bana
(Lc 12.22-31)*

²⁵Usa 'ain cana mitsu cain, añu caramina piti 'ain, añu chupa caramina pañuti 'ai quixun acama sinani camina masá nuitutima 'ain. Mitsun pitisamaira camina mitsux 'ain, mitsun chupasamaira camina mitsux 'ain, ¿usa cat? An mitsúxmi êñê nêtënu tsoti oquin unio Nucën Papa Dios, ainshi ca a mi piti ñu mitsu 'inánan a mi pañuti chuparibi mitsu 'inánti 'icën. ²⁶Mitsun camina axa nuáncê ñu pëchiucama 'unanin. Atun ca ñu 'apánan bimí bucunuxun bitsima. Usa 'icëbi ca mitsun Papa Dios, ax naínu 'icë, an atun piti 'iania. An ñu pëchiu 'acësamaira oquin ca mitsumi sinánquin mitsu piti 'inánti 'icën. ²⁷Nucën Papa Diosainshi canimicë 'aish camina mitsúxbi masá nuituti canitisa tani masá nuitutibi canitima 'ain.

²⁸Usaribi oquin camina añu chupa caramina pañuti 'ai quixun sinani masá nuitutima 'ain. Camina isti 'ain, ro uacama ax ca ñu mēënan chupa onuxun risi oímabi upíra upí 'icën. ²⁹A ro uacama sinánquin cana mitsu cain, 'apu Salomón ax ca 'itsaira ñuñu 'ianan chupa upíra upí pañucë 'aishbi aín chupa ax ro uasaribi upíra upí 'iáma 'icën. ³⁰Upíra upí 'itancëxbia xania unín tsín nēñcëx ca a ro ua cēñutia. Usai 'inunbi ca Nucën Papa Diosan aín ua upíra upí 'imia. Usoquin 'acë 'ain camina 'unánti 'ain, ro ua 'acësamaira oquin ca an mitsúnmi pañuti chupa mitsu 'inánti 'icën. Mitsux usaquin sináncëma 'aish camina upiti Nucën Papa Diosmi catamécëma 'ain. ³¹Usai 'ima camina masá nuituti —¿añu ñu caranuna xëanan piti 'ain? —quiánan —¿añu chupa caranuna pañuti 'ain? —quiáquin usa ñuishi sinántima 'ain. ³²An Nucën Papa Dios 'unáncëma unicaman ca ñuñu 'itishi sinánan aín piti bitishi sinánan aín chupa bitishi sinania. A unicaman usaquin sináncë 'aínbi ca mitsun Papa Dios naínu 'icë an 'unania, mitsux chupañu 'ianan pitiñu 'aish cuni camina upitax bucuti 'ai quixun. ³³Usa 'ain camina ainan 'ianan ax cuëncësabi oquin pain 'ati 'ain. Usaquin 'acëbëtan ca an anúnmi mitsux upitax bucuti ñucama aribi mitsu 'inánti 'icën. ³⁴Usa 'ain camina —iméishi carana uisai 'iti 'ain, bëtsi nētēnribi carana uisai 'iti 'ai —quixun sinani masá nuitutima 'ain. A nētē ucëbëtainshi camina isti 'ain.

7

*—Unin ca uni itsi 'uchotima 'icë —quiáxa Jesús quia bana
(Lc 6.37-38, 41-42)*

¹Nucën Papa Diosanma mitsuribi 'uchoia, usa 'ain camina bëtsi uni ñui manánquin 'uchotima 'ain. ²Mitsúnmi uni itsin ñu 'aia isquin a uni 'uchoia ca Nucën Papa Dios 'imainun unínribi, mitsúnribi caramina uisa ñu 'ai quixun isti 'icën. Mitsun —min usa ñu 'ati ca 'aisama 'icë —quixun uni itsi cacë 'ixunbi usaribi oquin 'aia ca Nucën Papa Dios 'imainun unínribi mitsúnmi bëtsi uni 'uchocësaribi oquin mitsu 'uchoti 'icën. ³Bëtsi unín 'ucha 'itsamashi 'icë a sinánquinbi camina mitsun 'ucha 'aisamaira 'icëbi sinaniman. Êñëx ca ësa 'icën. Bëtsi uníxa aín bëru xaménu i sani chararatsuñu 'icësa 'aínbi camina mitsux i mo mitsun bëru xaménu 'icësa 'ain. ¿Uisa 'ixun caramina bëtsi unín bëru xaménu 'icë i sani chararatsu a sinánquinbi axa mitsun bëru xaménu 'icë i mo sinaniman? ⁴¿Mitsun bëru xaménu 'icë i mo mēñoquin bicëma 'ixun caramina uisa cupí —i sani chararatsu min bëru xaménu 'icë camina 'ë bimiti 'ai —quixun bëtsi uni cati 'ain? ⁵Mitsun pain mitsun bëru xaménu 'icë i mo a bitancëxun camina upí oquin isquin bëtsi uni aín bëru xaménu 'icë i sani chararatsu bixunti 'ain.

⁶An Nucën Papa Dios timaquin aín bana cuaisama tancë uni camina 'ën mitsu cacë banacama ñuixuntima 'ain, ñuixuncëxbia atux Nucën Papa Dios 'usani ami 'atimati banai mitsumi nishquin mitsu 'atimoti rabanan. Usa unicamax ca an ñu upí pimicëxumbia uni 'uchítinën ami nishquin picësaribi 'icën. 'Ianan ca unían aín cēñënu ñiia cuchin 'aisamaira cupicë ñu a amáquin chuoórucësa 'icën.

*Nucën Papa Diosbë banaquin a ñucáti Jesús quia bana
(Lc 11.9-13; 6.31)*

^{7,8}Camina 'unánti 'ain, ui unín cara Nucën Papa Dios ñucáquin caia a uni ca Nucën Papa Diosan 'iania. Ésa ca: Bari bariquin ca unín ñu mēraia. 'Imainun ca unín bëtsi unían xëcuë taxcaia cuaquin a xubunu 'icë unín xëocaxunia. Usaribi oquinmi mitsun ñucáquin

caçexun ca mitsun bana cuaquin Nucën Papa Diosan mitsux cuëncë ñu mitsu 'axunti 'icën.

⁹ ¿Mix aín papa 'ixunbi caramina min bëchicëñëan mi pán ñucácëxun maxax 'inánti 'ain? Camina 'inántima 'ain. ¹⁰ ¿Tsatsa mi ñucácëxun caramina runu a 'inánti 'ain? Camina 'inántima 'ain. ¹¹ Mitsux 'atima uni 'ixunbi camina mitsun bëchicë upí ñu 'inanin. Mitsúnmi 'acësamaira oquin ca Nucën Papa Dios naínu 'icë an a ñucácë uni a upí ñu 'inánti 'icën.

¹² Bëtsi uníxa mibë upí 'ianan mi 'aquintimi mix cuëncë, usaribi oquin camina min bëtsi unibë upí 'ianan a 'aquinti 'ain. Usaquin 'anun ca Moisésnën cuëñëo bana quia. 'Imainun ca an Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unicaman cuëñëo banaribi usai quia.

Rabé ca bai 'icë quiáxa Jesús quia bana

(Lc 13.24)

¹³⁻¹⁴ Èsa ca. Anúan uni cuanti bai ca rabé 'icën, cha 'imainun chucúma. Bai cha anun atsínti, anúinra ca 'aisamaira uni cuania. A bain cuanx ca uni anu Nucën Papa Dios 'icëma nëtë anuaxa 'aisamaira tëmëratí, anu bëbati 'icën. Bëtsi bai chucúma, anun atsínti chucúma, anun ca 'itsamashi uni cuania. A bain atsínquiani cuantancëx ca uni nëtëtimoí Nucën Papa Diosan nëtë upí anu abë 'iti 'icën. A bai chucúma anun camina mitsux cuanti 'ain.

Aín bimi isquin uisa i cara quixun i 'unánti Jesús quia bana

(Lc 6.43-44)

¹⁵ Bëtsi bëtsi unin ca mitsu parántisa tanquin —Nucën Papa Diosan sinánmicëxun cana mitsu bana ñuixunin— quiquinbi anbi sináncë bana ñuixunía. Usa unin ñuicë bana camina cuatima 'ain. A unicamax ca 'unánmaratsu ñuinasa 'aishbi aín nuitu mëu 'atima sinánñu 'aish pianancë ñuinasa 'icën. ¹⁶ Atun ñu 'acë isquin camina uisa uni cara quixun 'unánti 'ain. Èsaribi ca. A cuti bimi a ca aín bimi cutima i an tuaíma. ¹⁷ Usaribiti ca aín íxa xanáncë 'aish 'aisama 'ain aín bimi 'aisama 'icën. Aín íxa upí 'ain cuni ca aín bimíxribi upí 'ia. ¹⁸ Aín íxa upí 'ain ca aín bimi 'aisama 'ima. Aín íxa xanáncë 'aish 'aisama 'ain ca aín bimi upí 'ima. ¹⁹ 'Apácëxbia upiti bimíama ca unin i rëtancëxun nëñia. ²⁰ Aín bimi isquin ca unin 'unánti 'icën, a i cara upí 'icë, cara 'aisama 'icë quixun. Usaribi oquin camina unin ñu 'aia isquin asérabí cara Nucën Papa Diosan uni 'icë quixun 'unánti 'ain.

Camabi uníxira Nucën Papa Diosan nëtënu 'itima Jesús quia bana

(Lc 13.25-27)

²¹ An —mix camina 'ën 'Ibu 'ai —quixun 'ë cacë unicama ax ca camáxira Nucën Papa Dios naínu 'icë aín nëtënu abë 'itima 'icën. An aín cuëncësabi oquin 'acë unicamax cuni ca anu abë 'iti 'icën. ²² Anun ëñë nëtëcama cëñúcë nëtën ca 'itsa unin 'ë cati 'icën: Mix nun 'Ibu 'ain cananuna min cushínbi bana ñuixuan, min cushin ñunshin 'atima uninua chiquífanan cananuna min cushin uni itsin 'acëma ñu 'an. ²³ Quiabi cana atu cati 'ain: Mitsux camina 'ën unima 'ain. Ñu 'atima 'acë 'aish camina mitsux 'ëbë 'itima 'ain. Ca cuantan.

Upí oquin 'acë xubu 'imainun 'atimaquin 'acë xubu Jesusan ñuia bana

(Lc 6.47-49; Mr 1.22)

²⁴⁻²⁵ Usa 'aínbi ca an 'ëmi sinánquin 'ën bana cuanan a bana quicësabi oquin 'acë uni ax an upí oquin sinánxun masinuma matánu xubu 'acë unisaribi 'icën. A unin xubu ca 'aisamaira 'uí 'ibúcëbë 'itsaira baca 'ëmainun 'aisamaira suñúan bëquiquinbi uisabi ocëma 'icën. ²⁶ Usa 'aínbi ca an 'ën bana aín pabitan cuaxunbi a bana quicësabi oquin 'acëma uni an upí oquin sinánxunma masinu xubu 'acë unisaribi 'icën. ²⁷ A unin xubu ca 'aisamaira 'uí 'ibúcëbë 'itsaira baca 'ëmainun 'aisamaira suñúan bëquiquin puxuaxa. Usoquin ca aín itácamaribi tsasipaquin cëñuaxa.

²⁸⁻²⁹ An xuá 'ixun ca Jesusan Nucën Papa Diosan cushínbi bana ñuixuancëxa. An Moisésnën cuëñëo bana 'unáncë unicaman banasamaira ca Jesusan bana 'iacëxa. Jesusan bana ñuixunquin sënëoncëbë ca an aín bana cuacë unicama ratuti —usa bana cuacëma cananuna 'ain —quiaçëxa.

8

Jesusan an aín nami chëquímicë 'insínñu uni pëxcüa

(Mr 1.10-45; Lc 5.12-16)

¹Bana ñuixunquin sën'ontancëx matánuax cuantëcënia ca 'itsa unin Jesús nuibiancëxa. ²Nuibiancëbë ca an aín nami chëquímicë 'insínñu unin amiquiquiani cuani rantin puruni tsóbuquin Jesús cacëxa:

—Mix cushi 'ixun camina 'aisa tanquin 'ë pëxcuti 'ain.

³Cacëxun aín mëcënan ramëquin ca Jesusan 'insíncë uni cacëxa:

—Cana mi 'ati 'ain. Min nami ca upí 'itëcëni motia.

Usaquin cacëxëshi moti ca aín ñucë nëtéacëxa. ⁴Pëxcütia ca Jesusan a uni 'ësëquin cacëxa:

—'Ën mi pëxcucë ñuiquin camina uinu 'icë unibi catima 'ain. Caíma cuanxun camina min nami pëxcúcë judíos sacerdote ismiti 'ain. Ismianan camina Nucën Papa Dios rabiquin Moisés quiásabi oquin a ñu 'inánti 'ain, camina asérabi pëxcüa quixun camabi unin 'unánun.

An Romanu 'icë capitán ñu mëxuncë uni Jesusan pëxcüa

(Lc 7.1-10)

⁵Usoquin 'atancëxa Jesús Capernaúm ëmanu cuantëcëncëbë ca Romanu 'icë capitán achúshi, ax amiquiquiani cuancëxa. ⁶Cuanquin ca ësaquin cacëxa:

—An 'ë ñu mëxuncë bënëni uni ca 'insífanxbi baquirucëma paë tani bënëti 'ën xubunu racataxa.

⁷Quía ca Jesusan cacëxa:

—Cana a pëxcui cuanti 'ain.

⁸Cacëxunbi ca capitánën cacëxa:

—Mix cushi 'imainun 'ëx mi meura 'ain camina 'ën xubunu atsíntisama tanti 'ain. Usa 'ain camina cuanquinma ënuxunbi 'ën ñu mëëmicë uni pëxcúnun cati 'ain. ⁹Cana 'unan min banaxbi ca cushi 'icë quixun. 'Ën cana 'ën 'apun 'ë cacësabi oquin 'ain. 'Ën suntáruamanribi ca 'ë bana cuatia. 'Ën suntáru —ca cuantan —quixun 'ën cacëx ca cuania. —Ca ut —quixun 'ën cacëx ca bëtsix aia. An 'ë ñu mëëxuncë uni —ñu ca 'at —quixun 'ën cacëxun ca 'aia. Usaribiti ca 'ën ñu mëëmicë uni mixmi —ca pëxcúti 'icë —quicëbëshi pëxcúti 'icën.

¹⁰Usaía judíosma uni 'aíshbi a capitán quía cuaquin ca Jesusan an a nuibiancë unicama cacëxa:

—Asérabi cana 'ën mitsu cain, ënë níxa 'ëmi catamëcësaribitia 'ia cana judío uni achúshibi iscëma 'ain. ¹¹'Ën cana mitsu cain, 'aisamaira judíosma unicamaxribi ca aucüaxa bari urucë amiax uanan anúan bari cuabúcë amiaxribi unuxun 'aia. Ai ca anua Abraham, Isaac, Jacob, 'imainun axa 'ëmi catamëcë judíos unicama 'icë, anu acamabë Nucën Papa Diosan nëtënu 'iti 'icën. ¹²Usaía atux 'imainun ca judíos unicama axira Nucën Papa Diosan nëtënu 'iti 'aíshbi 'ën bana cuaisama tancë, acamax ëman 'icë bëanquibucë anu 'iti 'icën. Anuax ca anu 'icë unicamabë tëmërai bënëti inti 'icën.

¹³Usaquin unicama catancëxun ca Jesusan capitán cacëxa:

—Camina min xubunu cuanti 'ain. 'Ëmi catamëquinmi 'ën usoquin 'axúnun quixun 'ë cacësabi oi ca min uni pëxcütia.

Jesús ësaí quicëbëshi ca capitánën ñu mëëmicë uni anu 'aíshmabi pëxcüacëxa.

Pedronën nachi Jesusan pëxcüa

(Mr 1.29-31; Lc 4.38-39)

¹⁴Usaquin cabiani Pedronën xubunu cuanxun ca Jesusan Pedronën nachi 'itsisan 'i racacë mëracëxa. ¹⁵Mëraxuan aín mëcën mëëcëxëshi ca aín 'itsis nëtéacëxa. Usocëxëshi pëxcuti niruxun ca atu pimiacëxa.

'Itsa uni ñucë Jesusan pëxcüa

(Mr 1.32-34; Lc 4.40-41)

¹⁶A nëténbi ca bari cuabúcëbëa bëbáquishbucëbëtan a ëmanu 'icë unicaman ñunshin 'atimañu unicama an pëxcúnun Jesúsnu bëacëxa. Bëia ca Jesusan aín banáinshi ñunshin

'atimacama uninua chiquífanan uni ñucécamaribi pëxcüacëxa. ¹⁷ Isaías quiásabi oquin ca usaquin 'acëxa, ésaí quicé: “An ca nun ñucé pëxcüanan an nu paëocëcama nu térécaxuanxa”.

—Aín unicamax ca ax cuëncësoi 'ima Jesúsmishi sinánti 'icé —quicé bana (Lc 9.57-62)

¹⁸ Aisamaira unían nëbétsioracëxun oquin ca Jesusan aín 'unánmicé unicama cacëxa: —'Ucë manan cuanun ca cuan. ¹⁹ Usaquian cacëbë anu cuanquin ca an Moisésnën cuënéo bana 'unáncé uni achúshinën Jesús cacëxa:

—Uinu caramina mix cuani anuribi cana 'ëx mibë cuanti 'ain.

²⁰ Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Ñu pëchiñunëxbi ca anua batsi oti nañu 'icën. Capa 'inúxbi ca aín anu 'uxti quiniñu 'icën. Usa 'aínbi cana uni 'inux Nucën Papa Diosnuax uá, 'ëx anu 'uxtiñumabi 'ain. Usa 'ain sapi camina 'ëbë cuantima 'ain.

²¹ Caia ca bëtsi uniribi an aín bana cuacé, an cacëxa:

—Mibë cuanti 'aínbi cana 'ën papanu pan cuainsa tanin. A bamaia maíntancëx cana mibë cuanti 'ain.

²² Quia ca Jesusan cacëxa:

—Camina 'ëmi sinánan 'ëbë cuanti 'ain. Axa Nucën Papa Diosmi sinántisama tancé uni, an bamacé uni mainun éanan camina 'ëbë cuanti 'ain.

Bëchun 'imainun suñúan Jesusan nëtémia
(Mr 4.35-41; Lc 8.22-25)

²³ Usaquin cabiania 'ucé manan cuanux mané nuntinu 'iruquiancëbë ca aín 'unánmicé unicamaxribi 'iruacëxa. ²⁴ 'Iruquiani cuanía Jesús 'uxánbi suñúan 'icuatsíncëbë parúm-papa bëchuni ca 'umpax aín nuntinu 'iruacëxa. ²⁵ Usai 'ia oquin ca aín 'unánmicé unicaman Jesús bësúnquin cacëxa:

—Nu ca iémit, cananuna nanétin.

²⁶ Quia ca Jesusan bësuquin cacëxa:

—¿Uisacatsi caramina racuétin? Mitsun camina Nucën Papa Diosan ca aséribi nu bërúanquin 'aquinia quixun sinaniman.

Cai niruquin ca suñúan —ca nëtét —canan parúmpaparibi —ca bucubut —quixun cacëxa. Cacëxëshia suñu nëtéishimainun ca baca bëchúnribi nëtéacëxa. ²⁷ Usoia isi ca aín 'unánmicé unicama ratuti canancëxa:

—¿Uisa uni cara ënëx 'ic? Suñúanëñbi, bacánbi ca aín bana cuatia.

Ñunshin 'atimañu uni rabé Gadara menuxun Jesusan pëxcüa
(Mr 5.1-20; Lc 8.26-39)

²⁸ Usaquiani 'ucé manan cuantancëx ca Gadara cacé menu bëbacëxa. Bëbatancëx nuntinuax 'ibúquiani cuaniabi ca ñunshin 'atimañu uni rabëtan, anu uni maíncënuax uquin Jesús mëracëxa. A uni rabëtan ca ñunshin 'atimañu 'aish uinu 'icé unínbia chichabiantisama 'ixun anuñ cuanti bai bëaraxun ui unibi anun inumiama 'icën. ²⁹ Usa 'ixun ca a isi munuma cuëncënquin Jesús cacëxa:

—¿Uisati caramina Jesús, Dios Bëchicé, min nu ubíoin? ¿Anúnmi nu masóti nëté ucëma pan 'aínbi caramina nu ubíoi uan?

³⁰ Usaia 'imainun ca 'aisamaira cuchí atu 'urama pi bucüacëxa. ³¹ Usa 'ain ca ñunshin 'atimanën Jesús cacëxa:

—Nu ëña xuquin camina nux cuchicamanu 'inun nu xuti 'ain.

³² Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Ca cuantan.

Cacëx ca ñunshin 'atimacama a uni rabénuax chiquíquianx cuchicamanu atsíancëxa. Atsíncëbë ca cuchicama camáxbi tsuáquiquiani abáquiani cuanx cuëtúnuax parúmpapanu rëucubuti bacamiqui cëñuacëxa.

³³ Usacëbëtan ca an cuchí bërúancé unicaman a 'urama 'icé ëma chanu abáquiani cuanxun anu 'icé unicama usaia cuchicama 'icé ñuixuanan ñunshin 'atimañu uni rabéribi usai 'icé ñuixuancëxa. ³⁴ Ñuixunquin chaniao cuabiani ca a ëmanu 'icé unicamax aín ëma

ëbiani Jesús isi riquiancëxa. Riquianxun isquin ca camaxunbi atun nētēnuaxa cuantánun Jesús cacëxa.

9

Uni ñucë niruquinbi tancëma Jesusan pëxcüa

(Mr 2.1-12; Lc 5.17-26)

¹ A menuaxbi nuntin cuantëcëntancëx ca Jesús aín ëmanu bëbacëxa. ² Bëbacëbëa 'itsa uni timécëbëtan ca raírinën uni achúshi ñucë nirucuaínquinbi tancëma bacétinu racánxun bëacëxa. Bëquin ca —Jesusan ca ënë uni pëxcuti 'icë —quixun aín nuitu mëu sináncëxa. Sinania atun sinan 'unánquin ca Jesusan ñucë uni cacëxa:

—Chuámashi ca 'it. Min 'uchacama ca tērécë 'icën.

³ Usaquin caia cuaquin ca anu 'icë an Moisésnën cuëñëo bana 'unáncë uni raírinën sináncëxa: Ënë unix ca anúan Nucën Papa Diosaxëshi quiti banan banaia. Ax ca 'aisama 'icën. Nucën Papa Diosan cuni ca 'ucha tērënti 'icën. ⁴ Usaquin sinania 'unánquin ca Jesusan cacëxa:

—¿Uisacasquin caramina mitsun usaquin sinanin? ⁵ Ën cana uni “Min 'uchacama ca tērécë 'icë” quixun cananbi “Niruquiani ca cuantan” quixunribi cati 'ain. ⁶ Nucën Papa Diosan cushímbi 'ën ënë uni pëxcuia isquin camina asérabi 'unánti 'ain, uni 'inx Nucën Papa Diosnuax uá 'ën cana unin 'ucharibi tērënti 'ai quixun.

Caquin ca Jesusan racábucë uni cacëxa:

—Niruquiani ca min bacéti bibiani min xubunu cuantan.

⁷ Cacëxëshi ca niruquiani aín xubunu cuancëxa. ⁸ Usai niruquiani cuania isi ca anu 'icë unicama racuéacëxa. Racuéquin ca —Nucën Papa Diosan aín cushi 'ináncëxun ca ënë unin ñucë uni pëxcüanan aín 'uchacama tērëanxa —quixun sinánquin Nucën Papa Dios rabiácëxa.

Jesusan Mateo aín uni 'inun ca [Ënëx ca an ënë quirica cuëñëo Mateo, abi 'icën.]

(Mr 2.13-17; Lc 5.27-32)

⁹ Usobiani cuantëcënquinbi ca Jesusan Mateo cacë uni anuxuan 'apu buánmiti curíqui bicë anua tsócé mërácëxa. Mëraqin ca cacëxa:

—'Ën mi 'unánminun ca 'ëbë cuani ut.

Jesusan cacëxëshi ca Mateo niruquiani ami sinani abë cuancëxa. ¹⁰ Cuanquin ca Jesúsçëñun aín 'unánmicë nicama aín xubunuxun pi cuanun Mateonën buáncëxa. Buáncëbë atúxribi atubë cuanx ca an 'apu buánmiti curíqui bicë unicama 'imainun an fariseocaman bana tancëma uni raírinëxribi atubëtan pi buciácëxa. ¹¹ Jesúsëtan a unicaman piia isquin ca aín 'unánmicë unicama fariseo unicaman ñucáquin cacëxa:

—¿Uisa cupí cara an mitsu 'unánmicë unin an 'apu buánmiti curíqui bicë unicamabëtan pianan 'uchañu unicamabëtan pin?

¹² Usai quia cuaquin ca Jesusan cacëxa:

—Paë tancëma uni, ax ca rucuturúan a ronti cuëñëma. Paë tancë uni, ax cuni ca rucuturúan a ronti cuëñëma. ¹³ Usaribiti cana 'ën an —'ëx cana asábi 'ai —quixun sináncë unicama a 'ëmia catamënun cai uáma 'ain. Ama, an —'ën nuitu 'aisama 'aish cana 'ëxbi upí 'itima 'ai —quixun sináncë unicama a cuni upí 'inúxa 'ëmi catamënun cai cana 'ëx uacën. Usa cana 'ëx 'ai quixun sinánquin camina 'unánti 'ain, uisai quicë cara Nucën Papa Diosan bana ënëx 'icë quixun: “Unían 'ë rabiánan aín 'ucha tērécë 'inuxun 'aracacë ñuina rëxun xaroia isi cuëñëcësamaira oi cana atun uni itsi nuibaquin 'aquinsa 'icë 'aquinia isi cuëñënin”.

Pima samáti ñuiquin ñucácëxun Jesusan uni ca

(Mr 2.18-22; Lc 5.33-39)

¹⁴ Usa 'ain ca Juan, an uni nashimicë, aín 'unánmicë unicaman anu cuanxun Jesús cacëxa: —Nux cananuna Nucën Papa Dios sinani bëtsi bëtsi nētën pima samatin. Fariseo unibunëxribi ca usaribiti pima samatia. ¿Usa 'ainbi cara uisacasquin min 'unánmicë unicaman samáquinma pin?

¹⁵ Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—¿An biti xanua unin bicëma pan 'ain cara axa abë nuibanancë unicama ax a unibë 'aish masá nuituti 'ic? Ca masá nuitutima 'icën. Ca ësa 'icën: An xanu biti unin xanu biquin abëtan pí unun camicëx ca axa abë nuibanancë unicama masá nuitutima abë cuëënia. Xanu bibiani cuanquian a unin ëbiancëxun cuni ca axa abë nuibanancë unicaman masá nuituquin pima. Usaribiquin ca 'ën 'unánmicë unicama 'ëbë 'ixun masá nuituti samáquinma piia. Unían 'ë bicëxun 'ën ëbiancëxun cuni ca masá nuituquin pitima 'icën.

¹⁶Catancëxun ca aín banaxa fariseo unicaman uni 'unánmicë banasama 'ain, aín banabë fariseonëan 'unánmicë bana mëscúti rabanan Jesusan ësaquinribi a unicama cacëxa:

—Ca ësaribi 'icën. Nun aínsi uinu 'icë xanúnbi ca chupa xëni, chupa saní iotan aín tuquicë a 'unuima. Urocëxbi ca chupa xëni ax chëqui anun 'unucë ió ax nipacëtia. Usai 'i ca aín tuquicë ax chaia. ¹⁷Ësaribi ca: Ui unínbi ca ñuina xacá anu 'umpax 'aruti chumusa oquin 'acë, axa xëni 'ain, anu ñu chëcacë 'aruima. Anu 'arucëxunbi ca ñu chëcacë ax cubini uruquin ñuina xacá xëni a tucäia. Axa tuquicëbë ca chëcaxun anu 'arucëxa cubincë ñu ax tutuqui nëtëtia. Usa 'ain ca ñu chëcacë, ñuina xacá chumusa oquin ácë iónushi 'aruti 'icën, asábi 'inun.

*Xanu 'insíncë pëxcüanan Jesusan Jaironën bëchicë bamacëbi baísquimia
(Mr 5.21-43; Lc 8.40-56)*

¹⁸Juanën 'unánmicë unibubëa Jesús banacëbëbi ca anua judíos unicama timécë xubunu 'icë 'apu, Jairo cacë, ax uacëxa. Uquin ca aín bëmánon rantin purúnquin Jesús cacëxa:

—'Ën ini bëchicë ca bërí bamaxa. Bamacëbi camina mix 'ëbë cuanxun a ramëtí 'ain. Mìn ramëcëxëshi ca asábi 'inux baísquiti 'icën.

¹⁹Cacëx niruia abë cuancëbë ca aín 'unánmicë unicamaxribi Jesús bë cuancëxa.

²⁰⁻²¹Cuaniabi ca xanu achúshi ñucë, ax mëcën rabé 'imainun rabé baritia imia 'aishbi aín imi nëtécëma, an —aín chupa ticaishi cana pëxcúti 'ai —quixun sinánquin, a caxu cuanquin Jesusan chupa cuëbí ticacëxa. ²²Ticaia tani niracëtí cuainacëquin ca Jesusan a xanu mëraquin cacëxa:

—Camina chuámarua 'iti 'ain. 'Ën cana mi pëxcuti 'ai quixun asérabi sinani camina pëxcüan.

Cacëxëshi ca pëxcüacëxa.

²³Uobiani cuanx ca anua judíos unicama timétí xubunu 'icë 'apu, Jairo, aín xubunu bëbacëxa. Bëbaquin ca Jesusan, xanu ñucë a maíncëbëtan an 'ati unicaman pacun bana otishi 'ixun caínmainun 'aisamaira uni rarumati shariatia cuaquin isacëxa. ²⁴Usaria isquin ca Jesusan cacëxa:

—Ënuax ca chiquít. A xu xanu ca bamacëma 'icën. Ca 'uxaxa.

Ësaquian cacëxunbi ca 'usáncancëxa. ²⁵'Usáncëxunbi anu 'icë unicama xubu ëman xutancëx ca Jesús anua xu xanu 'icë anu atsínxun aín mëcën biacëxa. Bicëxëshi ca tsoruacëxa. ²⁶Usa 'ain ca Jesusan usaquin ñu 'aia anu 'icë unicaman chanioia a menu 'icë unicaman cuacëxa.

Bëxuñu uni rabéa Jesusan bëpëxcüa

²⁷Uobiani anuax cuaniabi ca uni bëxuñu rabëtan Jesús caticabianquin munuma cuëncëonquin cacëxa:

—Davitan rëbúnqui, nu nuibaquin ca nu pëxcut.

²⁸Cacëxa xubunu atsíncëbë ca a bëxuñu uni rabëtaxribi 'atsínquiani Jesús rapasu cuancëxa. Cuania ca Jesusan cacëxa:

—¿Mitsun caramina sinanin, 'ën cana mitsu pëxcuti 'ai quixun?

Cacëxun ca a unin cacëxa:

—Camina nu 'ati 'ain.

²⁹Cacëxun ca Jesusan aín bëru mëëquin cacëxa:

—Mítsúnmi 'ën cana mitsu bëmënioti 'ai quixun sináncësabi oquin cana mitsu 'ati 'ain.

³⁰Usaquian cacëx ca bënëtishi bëmëniocacëxa. Bëmëniocatia ca Jesusan cacëxa:

—Unían 'ën mí ësoquin 'acë ënë 'unánxunma 'anun camina ui unibi ñuixuntima 'ain.

³¹Usaquian Jesusan cacëxunbi ca a uni rabëtan cuanquin a nëtënu 'icë unicama chaniocëxa.

Banañuma unia Jesusan banamia

³² Bëxunü 'icëa pëxcucë uni rabëtaxa cuancëbëtan ca uni raírinën achúshi uni ñunshin 'atimanëan banañuma 'imicë a Jesúsnu bëacëxa. ³³ Bëia ca Jesusan a uninua ñunshin 'atima chiquíancëxa. Chiquíncëbë ca a uni banañuma 'iá 'aishbi banacëxa. Usaria isi ca anu 'icë unicamax ratuti quiacëxa:

—Nun nëtë Israel anuxunbi ca uínbi ësa ñu isáma 'icën.

³⁴ Quia unicama ratúmainun ca fariseo unibunëx quiacëxa:

—Ñunshin 'atimanën 'apun cushínshi ca ënë unin ñunshin 'atima chiquinia.

Jesús uni bana ñuixuni bëtsi bëtsi ëmanu caun

³⁵ Uosancëxun ca ëma chacamanu 'imainun ëma chucúmaracamanuribi cuanquin anua judíos unicama timéti xubucamanu atsínquin anu timétia Jesusan bana ñuixuancëxa. Bana ñuixunquin ca —'ëmi catamécë unicama ca Nucën Papa Diosan ainan 'imiti 'icë —quixun caquin upí bana unicama ñuixuancëxa. Ñuixuanan ca uni ñucëcamaribi pëxcuquin an paëocëcama tërécaxuancëxa. ³⁶ Uinu cara Jesús 'icë anubi ca 'aisamaira uni 'iacëxa. Usai 'ia an atu Nucën Papa Dios ñuiquin 'unánmianan ami sinánun 'aquinti 'aíma 'ain ca axa piánancë ñuinacan ubiocëxa 'aracacë ñuina, an a bërúanti aín 'ibu 'aíma 'ain, bënëti sináncasmai 'icësaribiti 'iacëxa. Usaia 'ia atu isquin ca Jesusan a unicama nuibacëxa. ³⁷ Nuibaquin atu 'aquinsa tanquin ca Jesusan aín 'unánmicë unicama cacëxa:

—'Aisamaira uníxa ëmi sinánti 'aínbi ca an atu 'ëmi sinánun 'aquinti uni 'itsamashi 'icën. Usa 'aish ca naëna 'aisamaira ñu bimi 'aínbia an bití uni 'itsamashi, usaribi 'icën. ³⁸ Usa 'ain camina Nucën Papa Dios, axa 'ëmi sináncë unicaman 'ibu, a ñucátí 'ain, an uni 'ëmi sinánun 'aquinti unia 'itsa xunun, bimi 'ibu unían an bimi bití uni xucësaribi oquin.

10

Aín 'unánmicë unicama 'iminuxun Jesusan mëcën rabé 'imainun rabé uni caísa
(Mr 3.13-19; Lc 6.12-16)

¹ Usa 'ain ca Jesusan aín 'unánmicë uni mëcën rabé 'imainun rabé a timëxun cacëxa:

—'Ën cushi cana mitsu 'inanin. Anun camina ñunshin 'atima uninua chiquíanan uni 'insíncëcamaribi pëxcuti 'ain.

² A usaquin cacë unicamax ca 'iacëxa Simón 'icëbi Pedroribi cacë, 'imainun aín xucën Andrés. 'Imainun ca Zebedeonën bëchicë Jacobo cacë a 'imainun aín xucën Juan 'iacëxa. ³ Raírinëx ca Felipe cacë 'imainun Bartolomé cacë 'imainun Tomás 'imainun Mateo, an 'apu buánmiti curíquí bicë, acama 'iacëxa. 'Imainun ca Jacobo, Alfeonën bëchicë, a 'imainun Leán 'icëbi Tadeoribi cacë a 'iacëxa. ⁴ 'Imainunribi ca Simón axa judíos unibun rabanán nëti banacë, a 'imainun Judas Iscariote, an Jesús uni 'inan, a 'iacëxa.

Unicama bana ñuixunun Jesusan aín 'unánmicë unicama xua
(Mr 6.7-13; Lc 9.1-6; 10.3-11)

⁵ Aín 'unánmicë unicama caístancëxun ca unicama bana ñuixuntanun xunuxun Jesusan ësaquin cacëxa:

—Camina anu judíosma unibu 'icë nëtënu cuantima 'ain. Samaria nëtënu 'icë ëmacamanuribi camina cuantima 'ain. ⁶ Israel unicama axa 'ëmi sinánti 'aishbi 'ëmi sináncëma acama 'ëmi sinánun 'aquini camina cuanti 'ain. Atux ca 'ëmi catamécëma 'aish 'ibuñuma carnerosa 'icën. ⁷ Cuanquin camina —anúan Nucën Papa Diosan mitsu ainan 'imiti nëtë ca 'urama 'icë —quixun caquin bana ñuixunti 'ain. ⁸ Ñuixuanan camina 'insíncë unicama pëxcüanan uni bamacë baísquimianan an aín nami chëquímicë 'insínü uni asábi 'itëcënan pëxcüanan uninua ñunshin 'atima chiquínti 'ain. 'Ën cana anúnmi uni 'aquinun cushi 'inánquin mitsu cupíomicëma 'ain. Usa 'ain camina mitsúnmi 'aquincë uni cupí ñucátima 'ain.

⁹ Curíquí camina buántima 'ain. ¹⁰ Camina burasa ió anun min ñu buánti bitima 'ain. Camina rabé tari 'imainun bëtsi taxaca 'imainun min tsati buántima 'ain. An unicama 'aquincë uni a ca a 'aquincë unin aín piti 'imainun aín cuëncë ñu 'inánti 'icën. Usa 'ain camina ñu buanima usashi cuanti 'ain.

¹¹ Cuanx ëmanu bëbaquin camina isti 'ain, ui unin cara upí oquin min bana ñuixuncëxun cuaisa tania. A unin xubunushi camina ñantan ñantan 'uxti 'ain, anúnmi a ëmanuax cuanti nëtëa utámainun. ¹² Anu 'iti xubunu atsíntancëx camina —chuámashi ca 'ican —cai anu 'icë unicamabë nuibananti 'ain. ¹³ Usaími 'icëbë ca a xubunu 'icë unicama mitsubë

upí 'ixun min bana cuati mitsúxmi anu 'icé cupí cuèeni chuámashi 'iti 'icèn. 'Aínbi ca mitsubè upí 'iisama tanquin an mitsun bana cuaisama tancè unicamax usai 'itima 'icèn. ¹⁴Uinu 'icé èmanu 'icé unicaman cara, uinu 'icé xubunu 'icé unicaman cara mitsu biisama tanan mitsun bana cuaisama tania, anuax cuani camina anu 'icé unicaman, mitsun bana cuatíma ca Nucèn Papa Diosan iscèx 'aisama 'icé quixun 'unánun, mitsun taxacanu 'icé me cupúcè tacabiani bètsi èmanu cuanti 'ain. ¹⁵Asérabi cana 'èn mitsu cain, Sodoma èmanu 'icé unicama 'imainun Gomorra èmanu 'icé unicama ca aín bana cuaisama tancè cupí Nucèn Papa Diosan castíancèxa. Usamaira oquin castíancè ca an a èmanu 'icé unicama mitsu bicèma cupí ax 'iti 'icèn.

Mitsumi ca uni nishti 'icé quixun Jesusan aín 'unánmicè unicama ca

¹⁶Èn cana carnero 'inúan nècè nèbètsinu 'icèsaribi 'inun mitsu xutin. Nèèquin ca 'inúanèn carnero binuxun bèarati 'icèn. Usaribi oquin ca axa mitsumi nishcè unin mitsu 'atimocatsi quixun sinánti 'icèn. Usaquian sináncèbè camina bérúancati 'ain, runu 'icèsaribiti. Bérúancanan camina axa mitsumi nishcè uni ami nishi abè 'atimonantima 'ain, numacuru 'icèsaribiti. ¹⁷Axa mitsumi nishcè unicaman ca judíos unibunèn 'apucamanu mitsua 'atimonun buánti 'icèn. Usonan ca anua judíos unicama timéti xubucamanuxun mitsu rishquiti 'icèn. Usa ca uni 'icé quixun 'unani camina ami catamétima bérúancati 'ain. ¹⁸Èn bana uni ñuixuncè cupí ca unin mitsumi nishquin judíosma unibunèn 'apunu mitsu buánti 'icèn, ami mitsu ñui manánuxun. Usocèxunbi camina a 'apucama 'imainun judíosma uniburibi 'èn mitsu 'unánmicè banacama ñuixunti 'ain. ¹⁹A unicaman mitsu 'apunu buáncèxun camina racuéquin —uisai carana quiti 'ai — quixun sinánan —uisa banan carana cati 'ai —quixun sinántima 'ain. Nucèn Papa Diosan ca mitsúxmi banacèbètainshi uisaquin caramina cati 'ai quixun mitsu sinánmiti 'icèn. ²⁰Usa 'ain camina 'unánti 'ain, mitsúmbi sináncè banan camina banatima 'ain, Nucèn Papa Diosan Bèru Nūnshin Upitan sinánmicèx camina quiti 'ain.

²¹Èmi sináncèma unin ca axa 'èmi sinania oquin aín xucèmbi an uni 'aminun quixun 'apu 'inánti 'icèn. Usaribi oquin ca aín papan ami nishquin aín bèchicèbi an uni 'aminun 'apu 'inánti 'icèn. 'Imainun ca usaribi oquin aín bèchicèbèn ami nishquin aín papabi an uni 'aminun 'apu 'inánti 'icèn. ²²Mitsúxmi 'èmi sináncèbè ca axa 'èmi sináncèma unicamax mitsumi nishti 'icèn. Usa 'aínbi ca an uisa ñu cara 'icébètanbi 'èmi sinánquin èncèma unicamax Nucèn Papa Diosan nètènu 'èbè 'iti 'icèn. ²³Achúshi èmanuxun bana ñuixuniabi unin mitsun bana cuaisama tanquin bètsi bètsi ocèx camina bètsi èmanu cuanti 'ain. Anuxunribi bana ñuixunia unin mitsu bètsi bètsi ocèx camina anuaxribi bètsi èmanu cuanti 'ain. Èn cana asérabi mitsu cain, anu Israel unibu 'icé èmacamanuxun mitsun unicama bana ñuixuncèma pain 'ain cana 'èx uni 'inux Nucèn Papa Diosnuax uá 'èx utècènti 'ain.

²⁴Unin ñu 'unánmicè uni an ca an a 'unánmicè uni inuima. Usaribiquin ca an uni ñu mèèxuncè uni an, an a ñu mèèmicè uni inuima. ²⁵Mitsux 'èn 'unánmicè unicama 'ain ca axa 'èmi nishcè unicamax mitsumiribi nishti 'icèn. Atúan 'è bètsi bètsi ocèsaribi oquin ca mitsuribi bètsi bètsi oti 'icèn. Atun 'è ñunshin 'atimanèn cushi, Beelzebú, caquin anèquin ca mitsúxmi 'èn unicama 'icé, mitsuribi usaribi oquin anèti 'icèn.

Uími caranuna racuétí 'ai quiáxa Jesús quia

(Lc 12.2-9)

²⁶Èsaquinribi ca Jesusan aín 'unánmicè unicama bana ñuixuntanun xuquin cacèxa:

—Unían mitsu bètsi ocèxbi camina an mitsu bètsi bètsi ocè unicamami racuétima 'ain. Unían uni itsi paránxun ñu 'acèxbi ca camabi unían 'unáncè 'iti 'icèn. Usaribiti ca unían ñu upí unéxun 'acèxbi camabi unían 'unáncè 'iti 'icèn. ²⁷Èn mitsu iméribi cacè banacama camina camabi unían cuanun ñuiti 'ain. Ñuianan camina mitsun xubunuxun 'èn mitsu cacècamaribi camabi unían cuanun èmánxun ñuiti 'ain. ²⁸An uni bètsi bètsi oquin bamamicè unicamami camina racuétima 'ain. Usoquin 'aquinbi ca unin bèru ñunshin bamamitima 'icèn. Usa 'ain camina usa unimi racuétima Nucèn Papa Dios, an uni aín cushínbi bamamianan aín bèru ñunshínribi manè tsi anuaxa xènbua 'aínbi tèmèrati anua 'inun 'imiti amishi racuétí 'ain.

²⁹ 'Isáratsu ca cupíma 'icè unin curíqui 'itsamaratsu anun maruquin rabé biti 'icèn. Chamaratsu 'aísha aín cupí 'itsamashi 'icèbi ca Nucèn Papa Diosan camabi 'isá achúshi achúshi isia. Usaquin bérúancé 'aish ca Nucèn Papa Dios cuèëncèbèma bamaima. ³⁰ An 'isácama bérúancé Nucèn Papa Diosan ca mitsuribi camabi 'unánan uiti buñu caramina 'ai quixun 'unania. ³¹ Mitsux camina 'isásamaira 'ain. Usa 'ain ca 'isá chamaratsucama 'acésamaira oquin Nucèn Papa Diosan mitsu bérúanquin isia. Usa 'ain camina unían mitsu bamamisa tancèxbi racuétima 'ain.

—'Èx cana Jesúsnan 'ai —quix quicè uni ñuicè bana
(Lc 12.8-9)

³² Èsaquinribi ca Jesusan aín 'unánmicé unicama cacèxa:
—Axa an 'èn bana cuacèma unicaman cuanun 'è ñui, —'èx cana Jesusan uni 'ain —quicé uni a ñuiquin cana 'ènribi, —ax ca 'èn uni 'icé —quixun 'èn Papa Dios naínu 'icé a cati 'ain.
³³ Usa 'aímbi cana axa 'èmi rabini, —'èx cana Jesusan unima 'ain —quicé uni a ñuiquin, —ax ca 'èn unima 'icé —quixun 'èn Papa Dios naínu 'icé cati 'ain.

Axa ami sináncèma unix ca Jesusan unimi nishti 'icé quicè bana
(Lc 12.51-53; 14.26-27)

³⁴ Èsaquinribi ca Jesusan aín 'unánmicé unicama cacèxa:
—'Èx uá 'ain ca camabi unix bètsibè bètsibè nuibananti 'icé quixun mitsun sináncèxbi ca usama 'icèn. 'Èx uá 'ain ca axa 'èmi sinántisama tancé unicaman axa 'èmi sináncé unicama nuibatíma, ami nishquin 'atimoisa tanti 'icèn. ³⁵ 'Èx uá 'aían 'èmi catamècèbè ca bètsi bètsi unix aín papami nishti 'icèn. Usaribiti ca xanu raírinèx 'èmia catamècèbè aín titami nishti 'icèn. 'Èx ènè nètènu uá 'aían 'èmi catamècèbè ca xanux aín ñemi nishti 'icèn. ³⁶ Usa 'ain ca axa 'èmi catamètia oquin unin aín aintsibi 'atimoti 'icèn.

³⁷ 'Èn unicaman ca aín papa, aín tita nuibati 'icèn. Nuibatibi ca atu nuibacésamaira oi 'èmi sinánti 'icèn. Usai 'èmi sináncèma 'aish ca 'èn unimasa 'icèn. Usaribiti ca 'èmi sináncésamaira oquian aín bèhíicé nuibacé uni ax 'èn unimasa 'icèn. ³⁸ —A 'ai bamanuxunbi cana Jesúsmi catamèti bana ènquinma 'ai —quixuan an sináncèma uni ax ca 'èn uni 'itima 'icèn. ³⁹ Uix cara aín cuèëncèsa oquin 'ai ènè nètènu upitax tsótishi sinania ax ca Nucèn Papa Diosnan 'itima 'icèn. Usa 'aímbi ca uinu 'icé unin cara ènè nètènu upitax tsóti sinánquinma 'èmi catamèquin 'èx quicésabi oquin 'aia ax ainan 'aish Nucèn Papa Diosan nètènu abè 'iti 'icèn.

Uicama cara Nucèn Papa Diosan cupíoti 'icé quicè bana
(Mr 9.41)

⁴⁰ Èsaquinribi ca Jesusan aín 'unánmicé unicama cacèxa:
—An mitsun bana cuacé uni an ca 'èn banaribi cuatia. An 'èn bana cuacé uni an ca Nucèn Papa Dios, an ènè nètènu 'è xua, aín banaribi cuatia. ⁴¹ Asérabí 'ènan 'ixuan 'èn unin 'è ñuiquin bana ñuixunia cuaquin ca uni itsin sinánti 'icèn, —a banax ca asérabí Nucèn Papa Diosan sinánmicèxa quicé 'icé —quixun. Usaquin sinani ca a bana quicésabi oi 'iti 'icèn. Usa uni ca an bana ñuixuncé unia iscésaribi oquin Nucèn Papa Diosan upí isia. Usaribi oquin ca an upí uni isquin —ax ca asérabí Jesúsmi catamècè uni 'icé —quixun sinánquin a nuibaquin aín bana cuacé uni a Nucèn Papa Diosan upí isia, upí uni iscésaribi oquin. ⁴² Ax 'èn uni 'aísha 'èmi upiti catamècè 'icémabi axa shimaia isquin —ax ca Jesucristonèn uni 'icé —quixun sinánquin 'umpax 'ináncé uni a ca Nucèn Papa Diosan upí isia.

11

Juan an unicama nashimicé an aín 'unánmicé uni Jesús isnun xua
(Lc 7.18-35)

¹ Aín 'unánmicé unicama an ñuixuncé bana unicama ñuixuntanun catancèx ca Jesús aribi Galílea menu 'icé èmacamanuxun bana ñuixunux cuancèxa.

² Usai 'imainun ca sipunu 'ixun Juan, an uni nashimicé, an Jesusan ñu 'aia ñuicania cuacèxa. Cuaquin ca aín uni raíri Jesús istánun quixun xuacèxa, asérabí cara ax utia judíos unibunèn caíncé a 'icé quixuan isnun. ³ Xucèx cuanxun ca Juanèn cacésabi oquin ñucáquin Jesús cacèxa:

—¿Mix caramina asérabí axa uti nun caíncé a 'ain? ¿Mixmi ama 'ain caranuna bètsi uníxa uti nun caínti 'ain?

⁴ Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Camina 'ën unicama ñuixuniامي cuacë banacama ñuixuanan 'ën ñu 'aiami iscëcama ñuixunquin Juan cai cuanti 'ain. ⁵ Cuanxun camina cati 'ain: Bëxufu unínbi ca bërí isía, aín niti bëtsicë uníxribi ca bërí upiti nitsia, an aín nami chëquímicë 'insínu unix ca pëxcutia, pabë unin ca bana cuatia, bamacë uníxbi ca baísquia, ñuñuma unínribi ca anun Nucën Papa Diosnan 'inux iéti bana cuatia. ⁶ Usaquin canan camina, 'ë ñui Nucën Papa Diosan xucëma ca ax 'icë quima, ax 'ëmi sináncë unicamax ca chuámarua 'i cuënia quixunribi Juan cai cuanti 'ai —quixun ca Jesusan Juanën xucë unicama cacëxa.

⁷ Juan, an unicama nashimicë, aín unicama cuancëbëtan ca Jesusan anu 'icë unicama 'aisamaira 'icë Juan ñuiquin ësaquin cacëxa:

—¿Uisa uni isi caramina mitsux anu uni 'icëma menu cuancën? Bëtsi bëtsi oquin sináncë uni ax ca tutísha suñun bëcacësa 'icën. ¿Usa uni isi caramina cuancën? ⁸ ¿Ax usama 'ain caina añu isi cuancën? ¿Upíra 'aísha cupíra chupa pañucë uni isi caramina cuancën? Usama ca. Camina 'unanin, upíra 'aísha cupíra chupa pañucë unix ca anu 'apu 'icë xubunushi 'ia. ⁹ ¿Usa uni isi cuanima caramina añu isi cuancën? An Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë uni a isi camina cuancën, ¿usa cat? Aséribi cana 'ën mitsu cain, an Nucën Papa Dios quicë bana unicama ñuixuncë unicaman ñuixuan bana 'iásamaira ca Juanën uni ñuixuncë bana 'icën. ¹⁰ Juan ñuiquian ënë menu ucëma pan 'icë 'ë cacë bana a ca Nucën Papa Diosan Isaías cuëñomiacëxa, ësaí quicë:

A caxumi cuanun cana 'ën uni xutin. Ax pain cuanquin ca anun cuanti bai mëníoquin racanacësaribi oquin camabi unían min bana cuanun atun nuitua upí 'inun sinanamiti 'icën.

¹¹ Usaquin cuëñö bana ñuitancëxun ca Jesusan anu 'icë unicama cacëxa:

—Aséribi cana 'ën mitsu cain, an Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unicaman ñuixuncë bana 'iásamaira ca Juanën 'ë ñuicë bana 'iaxa. Usa 'ain ca a unicamax 'iásamaira Juan 'icën. Usa 'aínbi ca axa Nucën Papa Diosan nëtënu 'iti 'ën unicamax, unían ñuumara iscë 'aíshbi Juan 'iásamaira 'icën.

¹²⁻¹³ Juan ucëma pan 'ain ca Moisés 'imainun an Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unicaman 'ë ñuiquin unicama ñuixuancëxa. A unicama caxu uquin ca Juanën 'ë ñuiquin, axa utia judíos unicaman cañcë ax ca uaxa quiax quiquin unicama ñuixuanxa. Usa 'ain ca 'ënribi, 'ëmi catamëcë unicama ca Nucën Papa Diosnan 'iti 'icë quixun ñuixunia cuanan 'ën ñu 'aia isi 'aisamaira unix Nucën Papa Diosnan 'iti sinania. ¹⁴ Mitsun aséribi cuaisa tanquin camina 'unánti 'ain, Elías ca uti 'icë quicë bana ax ca Juan ñui quíá 'icën. A bana quíasabi oi ca Juan, an unicama nashimicë, ax Nucën Papa Diosan mëníosabi oi uaxa. ¹⁵ An aín pabitan ënë bana cuacë unin ca aín nuitunëñbi sináquin cuati 'icën.

¹⁶ Ésaquinribi ca Jesusan anu 'icë unicama cacëxa:

—Ënë nëtënuca bërí bucuë unicamax cara uisa 'icë quixun cana mitsu cati 'ain. Ca tuáratsucuxa cuaicësaribi 'icën. Cuainux timécë 'aíshbia cuaitisa tantancëx camáxbi tsotan ca rafrinën rafrí ësaquin caia: ¹⁷ “Cuai chirini cuëñun nun paca bana ocëbëbi camina masá sinani cuaitisama tan. Cuaitisama tancëbë nux —anpan caniacëcë unicama 'icësaribiti cananuna ini rarumati 'ai —quicëbëbi camina masá sinani usaribi 'iisama tan”. ¹⁸ Usaribi ca ënë nëtënuca bucuë unicamax 'icën. Juanëx ca ñu mësú picëma 'ianan ñu xëacëma 'icën. Usa 'icë ca unicaman —a unix ca ñunshin 'atimañu 'icë —quixun caxa. ¹⁹ Usoquin Juanën 'acësoquin 'aquinma 'ën camabi ñu pianan xëaia isquin ca unicaman ësaquin 'ë ñuia: A unix ca picën tapun 'ianan xëairacë uni 'icën. Ax ca an 'apu buánmiti curíqui bicë unicama 'imainun 'uchañu unicamabë nuibanania —quixun. Usaquin Juancëñun unin 'ë ñuicëbëbi ca Nucën Papa Dios, an ënë menu unun 'ë xua, an 'acë ñucamax asábi 'icën. Usa ca quixun ca axa ami sináncë unicaman 'unania.

*Axa bëtsi bëtsi ëmanuax ami sinántisama tancë unicama Jesusan ca
(Lc 10.13-15)*

²⁰ Usaquin catancëxun ca Corazín 'imainun Betsaida 'imainun Capernaúm a ëmacamanuax ucë unicama, atun ëmanuxun bana ñuixuanan uni itsin 'acëma ñu 'acëbëbia aín bana cuati ami sinancëma, a unicama ësaquin Jesusan cacëxa: ²¹ —Corazín ëmanuax ucë unicama 'imainun Betsaidanuax ucë unicama, mitsu cana aséribi cain, mitsun ëmanuxun 'ën cushínbi 'ën ñu 'acësaribi oquin Tiro 'imainun Sidón anuxun 'ën 'á 'ain ca anu 'icë unicama aín 'uchacama ëni 'ëmi sinan 'itsíanxa. Aín 'ucha cupí masá nuituti sinanati

ca chupa chëquicë pañuanan chimaputan mashiquia 'itsíanxa. ²² Usa 'ain cana mitsu cain, anúan an camabi uni aín ñu 'acë isti nētën ca Tiro 'imainun Sidónu 'icë unicama 'acésamaira oquin Nucën Papa Diosan mitsu 'uchoquin castícantí 'icën. ²³ Capernaúmnuax ucë unicama, ¿mitsun caramina sinanin, camina Nucën Papa Diosan nētënu 'iti 'ai quixun? Camina anuma, anua uni 'aisamacama bamatancëx cuancë, anu 'iti 'ain. Mitsun émanuxun 'ën cushínbi 'ën ñu 'acésaribi oquian Sodomannuxunribi 'acë 'ain ca aín 'uchacama éni anu 'icë unicama nēncëma 'iá 'itsíanxa. ²⁴ Usa 'ain ca anúan camabi uni aín ñu 'acë isti nētën Sodomannu 'icë unicama 'ásamaira oquin Nucën Papa Diosan mitsu 'uchoti 'icën. 'Uchoquin ca a émanu 'icë unicama 'acésamaira oquin mitsu 'ati 'icën.

—*Chuámarua tani cuëñux camina 'ëmi catamëti 'ai —quixun Jesusan ca (Lc 10.21-22)*

²⁵ Catancëxun ca Jesusan Nucën Papa Dios cacëxa:

—'Ën Papa Dios, mixmi naí 'imainun menu 'icë ñucaman 'Ibu 'icë cana mi rabin. Ami uni 'unánmíti ñu a camina an ñu 'unáncë unicama 'unánmiquinma an ñu 'unáinracëma unicama 'unánmian. Usaquinmi 'acë cupí cana mi rabin. Usaquin 'ati camina mix cuëëan.

²⁶—Ñu 'unánma ca —quixuan unin sináncë unicaman min 'imicëxun 'ën bana cuati camina cuëëan.

²⁷ Usaquin aín Papa Dios catancëxun ca Jesusan anu 'icë unicama amiribishi cacëxa:

—'Ën Papa Diosan ca camabi aín sinan 'ë 'unánmiaxa. Uinu 'icë unínbi ca uisa uni 'ianan añu 'ai carana 'ëx uacën quixun 'unanima. 'Ën Papa Diosan cuni ca 'unania. Usaribi oquin ca uinu 'icë unínbi, uisa cara Nucën Papa Dios 'icë quixun 'unanima. Aín Bëhichë, 'ën cuni cana 'unanin, 'imainun ca a 'ën uisaira cara ax 'icë quixun 'unánmisa tancë unicama anribi 'unania. ²⁸ Nucën Papa Diosan mi upí isnun quixun 'aisamaira ñu 'anan unin cacë ñuribi 'ai bënëti atsáncë 'ixun camina 'ëmi catamëquin 'ën mi 'aquinun 'ë cati 'ain. Cacëxun cana a ñucama mënóquin 'ënan 'aíshmi tanti 'icésaribitimi upí oquin sinani cuëënun mitsu 'imiti 'ain. ²⁹ Mitsúxmi cuëënia cana uisari caramina upí 'iti 'ai quixun mitsu 'unánmíti 'ain. Ñu caquinma cana tēmëraquinmami 'ati sēnēnshi 'ëx cuëëncësabi oi 'inun mitsu 'imiti 'ain. 'Imixun 'ën 'aquincëx camina upí oquin sinani chuámashirua tani cuëënti 'ain.

³⁰ Mitsúxmi 'ënan 'ain ca 'ën mitsu 'aquincëx mitsun 'ati ñux 'aisa 'icën.

12

Anun ñu mēëtima nētēan Jesusan 'unánmicë unicaman trigo bëru piá ñuicë bana (Mr 2.23-28; Lc 6.1-5)

¹ Usaquin catancëxun ca anun ñu mēëtima nētën Jesús bain anu trigo 'apacë naën cuancëxa. Abë cuanquinbi ca aín 'unánmicë unicaman piisa tanquin trigo bëru pécécë sirícaquin bixun piacëxa. ² Usoia isquin ca fariseo unicaman Jesús cacëxa:

—Ca is, anun ñu mēëtima nētën usaquin ñu 'ati 'aínmabi ca min 'unánmicë unicaman usoia.

³ Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—¿Mitsun caramina Davidnën ca 'acëñuma 'ixun axa abë cuancë unicamabëtan ësoquin ñu 'acëxa quixun cuëñëo bana a iscëma 'ain? 'Davidnën ca 'acëñuma 'ixun piisa tanquin anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunu atsínxun anu 'icë pán, Nucën Papa Diosan isti oquin nancë, a bixun piacëxa. A panëxa judíos sacerdotenēnshi piti 'aian uni itsin piti 'icëmabi ca sacerdotenēn 'ináncëxun David 'imainun abë 'icë unicaman piisa tanquin piacëxa. ⁵ ¿Mitsun caramina judíos sacerdotecama ñui quía cuëñëo bana a iscëma 'ain? Bëtsi nētën 'acésaribi oquin ca anun ñu mēëtima nētēnribi anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunuxun an 'ati ñucama 'acëxa. Usoquin 'aíbi ca 'uchama 'icën. ⁶ 'Ën cana mitsu cain, anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubu Moisésnën ñuiasamaira ca a 'ën mitsu cacë bana ënëx 'icën. ⁷ Nucën Papa Diosan bana ca ésaí quia: “Unían 'ë rabianan aín 'ucha tēréncë 'inuxun 'aracacë ñuina rëxun xaroia isi cuëëncësamaira oi cana atun uni itsi nuibaquin axa 'aquinsa 'icë 'aquinia isi cuëënin”. A bana cuacë 'aish camina 'ën 'unánmicë unicaman trigo bëru bixun piia isi manáncëma 'itsían. ⁸ Uni 'inux Nucën Papa Diosnuax uá 'ixun cana 'ën anun ñu mēëtima nētën cara añu 'ati 'icë quixun uni cati 'ain.

Aín məcən bamacə unia Jesusan pəxcüa
(Mr 3.1-6; Lc 6.6-11)

⁹ Anuax cuanx ca Jesús anua judfos unicama timéti xubunu cuani atsíancəxa. ¹⁰ Anu ca uni achúshi aín məcən amo 'icə bamacə 'iacəxa. A uni isquin ca fariseo unicaman —Jesús, an ca nux quicəsama oquin 'aia —quíax ami manáncatsi quixun sinánquin —¿anun ñu məcətima nětən uni ñucə pəxcuti cara asábi 'ic? —quixun ñucácəxa. ¹¹ Cacəxun ca Jesusan cacəxa:

—¿Micama uinu 'icən caramina anun ñu məcətima nětəan mitsun 'aracacə ñuina quininu nipacətia biquinma isəshiti 'ain? Camina isəshiquinma biti 'ain, ¿usa cat? ¹² 'Aracacə ñuinasmaira ca uni 'icən. Usa 'ain ca anun ñu məcətima nětən uni pəxcuti asábi 'icən.

¹³ Catancəxun ca Jesusan, uni aín məcənmi ñucə cacəxa:

—Ca məshpat.

Cacəx məshpatishi ca məcəxcüacəxa, aín məcən itsisaribi upí 'itánun. ¹⁴ Usocəbə chiquíquiani cuanx ca fariseo unicama Jesús ñui uisoxun 'ati cara quíax 'əsənancəxa.

An Nucən Papa Dios quicə bana uni ñuixuncə unin Cristo ñuiquin cuəñəo bana

¹⁵ Usax ca fariseo unibu 'əsənanía 'unánbiani Jesús anuax cuancəxa. Cuancəbə ca 'itsa uni abə cuancəxa. Cuanía ca Jesusan uni ñucəcama pəxcuquin, ¹⁶ —an ca usoquin ñu 'aia quixun camina 'ə chaniotima 'ai —quixun cacəxa. ¹⁷ Nucən Papa Diosan 'amicəxuan a ñuiquin Isafsnən cuəñəsabi oi ca Jesús 'iacəxa, əsai quicə:

¹⁸ Ənəx ca 'əx cuəñəcəsabi oquin 'anun 'ən caíscə 'ianan 'ən nuibairacə a 'icən. A isi cana cuəñən. 'Ən cushi cana a 'inánti 'ain. 'Ináncəxun ca judfosma unicamaribi uisoquin carana 'ən atúxa upí 'inun 'imíti 'ai quixun ñuixunti 'icən. Ñuixuanan ca 'ən cana camabi unían ñu 'aia isquin uisa carana oti 'ai usoquin 'ati 'ai quixun ñuixunti 'icən. ¹⁹ Ax ca unicamabə cuəbicanantima 'icən, ca cərtuanantima 'icən. Bain cuani munuma cuəncəni banaquin ca unicama cuamitima 'icən. ²⁰ Pəcú pəchi sitan oquin pəsínpacə a ca xanun 'aisama 'icə putia. Usa 'aínbi ca 'ən Bəchicənən uni 'aisama 'aísha 'uchañu 'aíshbi ainan 'iisa tania cuantánun xutima 'icən. Lamparín bənabuti cuíncəsa ca axa ami sinanibi ami cushiiracəma uni ax 'icən. Usa unibi ca ainan 'ixma cuantánun xutima 'icən. Anun camabi ñu 'aisamacama cəñuti nětə utámainun ca aín cushíni ami cataməcə unicama 'aquinti 'icən. ²¹ Judfosma unibunəxribe ca ami cataməti 'icən, an ca atu 'aquinia quixun 'unani.

Ñunshin 'atimanən cushin ca Jesusan ñu 'aia quiáxa fariseo unicama quia
(Mr 3.19-30; Lc 11.14-23; 12.10)

²² Usai 'icəbətan ca uni achúshi ñunshin 'atimanən 'imicəxa bəxuñu 'ianan banañuma, a Jesúsnu unin bəacəxa. Bəia Jesusan pəxcucəxun ca banaquin isacəxa. ²³ Jesusan usoi isa ca anu 'icə unicamax ratuti sínáncasmai canancəxa:

—¿Ənə unix cara asərabí Davitan rəbúnqui, axa uti nun caíncə, a 'ic?

²⁴ Jesusan usoquin ñu 'aia ñuicanía cuati ca fariseo unibunəx quiacəxa:

—Ñunshin 'atimanən 'apu, Beelzebú, an 'amicəxunshí ca ənə unin ñunshin 'atima chiquinia.

²⁵ Usai quia aín sinan 'unánquin ca Jesusan fariseo unicama cacəxa:

—Ca əsa 'icən. Achúshi menuxan an 'apu 'imicə unibunən cushicaman bətsi bətsi oquin sínáncə 'ain ca a menu bucucə unicamax 'itsa 'aíshbi upitax bucuí bətsibə bətsibə nuibananima 'acananí cəñutia. Usaribiti ca əmanu 'icə unicamax bətsibə bətsibə nuibananima nishanani upitax bucuima cəñutia. Usaribiti ca aín aintsibə bucuíaxbia nishanancə unicamax amanu amanu cuani tsuáqui nětətia. ²⁶ Mitsux camina quin, ñunshin 'atimanən 'apu, Satanás, Beelzebúribi cacə, an 'amicəxun isana ñunshin 'atima chiquinin. Usámi mitsux 'ə ñui quicə 'aínbi ca ñunshin 'atimanən 'apúan ñunshin 'atima raíri chiquíncəbə an 'amicəxun ñu 'ati ñunshin 'atima 'aíma 'iti 'icən. Usa 'ain ca ñunshin 'atimanən abə ñunshin 'atima chiquinima. ²⁷ 'Ən ñunshin 'atimanən 'apun 'amicəxun ñunshin 'atima uninua chiquíncə 'ain, ¿cara mitsun unibunən uin 'amicəxun ñunshin 'atima uninua chiquinin? Mitsun unibunən ca mitsu cati 'icən, ñunshin 'atimanən 'apun

'amicëxunma ca Nucën Papa Diosan 'amicëxuinshi unin ñunshin 'atima uninua chiquínti 'icë quixun. Usaquin cacëxun camina 'unánti 'ain, mitsúnmi 'ë ñui quicë bana ax ca asérabima 'icë quixun. ²⁸ Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan 'amicëxun uninua 'ën ñunshin 'atima chiquíncë 'ain camina 'unánti 'ain, Nucën Papa Diosan ca axa 'ëmi catamécë unicama ainan 'iminuxun ënë menu unun 'ë xuaxa quixun.

²⁹ Èsa ca. Ui unínbi ca cushi uni, aín xubunu atsínxun aín ñu bicuanima. Aín 'ibu pain nëaxun cuni ca aín ñu bicuánti 'icën. Usaribi oquin cana 'ën aín 'apusama cushiira 'ixun ñunshin 'atima chiquinin.

³⁰ Èsaribi ca. Unían bërúanquin timécëma 'aish ca aín 'aracacë ñuinacama tsuáquia. Usaribi oquin ca an 'ëmia sinánun uni 'aquincëma uni an 'ëmi sinánxma 'inun uni 'imía.

³¹ Usa 'ain cana mitsu cain, Nucën Papa Diosan ca unin 'atima ñu 'acë camabi tērēnti 'icën, amia 'atimati banacëribi. Usa 'aínbi ca axa aín Bëru Ñunshin Upí ñui 'atimati banacë uni, a Nucën Papa Diosan aín 'ucha tērēnima. ³² Axa uni 'inux anuax uá 'ë ñui 'atimati banacë uni a ca Nucën Papa Diosan aín 'ucha tērēnti 'icën. Usa 'aínbi ca axa aín Bëru Ñunshin Upí ñui 'atimati banacë uni aín 'ucha Nucën Papa Diosan tērēnima, bamatancëxribi ca xëñibua 'aínbi aín 'ucha tērēncë 'itima 'icën.

Aín bimi cupíshi i 'unánti bana Jesusan ñuia

(Lc 6.43-45)

³³ Ca ësa 'icën: Upí i 'apacëx ca aín bimi upí 'iti 'icën. I 'aisama 'apacëx ca aín bimi 'aisama 'iti 'icën. Aín bimi isquin ca unin 'unánti 'icën, a i cara upí 'icë, cara 'aisama 'icë quixun. Usaribi oquin camina 'ën ñu 'aia isquin 'unánti 'ain, uin cushin carana ñu 'ai quixun. ³⁴ Mitsux 'atima 'ixun uni paráncë 'aish camina mitsun raracama 'iásaribiti an uni picë runusaribi 'ain. Unix ca aín nuitu mēúa sináncësaribi oi aín cuébitan banaia. Mitsun nuitu 'aisama 'ain camina 'atimati banain. ³⁵ Aín nuitu upí 'ain ca uni upí ñu ñui upiti banaia. Usa 'aínbi ca raíri unix aín nuitu upíma 'ain, upíma ñu ñui 'atimati banaia. ³⁶ 'Ën cana mitsu cain, anúan an camabi unin 'acë ñucama isti nētën ca Nucën Papa Diosan uisai cara banaxa quixun 'unánan uisa banan cara sinanima 'atimati banaxa quixun camabi uni 'unánti 'icën. ³⁷ Mitsun banacama 'unánquin ca Nucën Papa Diosan 'uchañuma caramina 'ain quixun isanan 'uchañu caramina 'ai quixun isti 'icën.

'Aisama unicaman uni itsin 'acëma ñu 'anun Jesús ca

(Mr 8.12; Lc 11.29-32)

³⁸ Cacëxun ca an Moisésnën cuēñëo bana 'unáncë unicama 'imainun fariseo unicaman Jesús cacëxa:

—Mín camina asérabí Nucën Papa Diosan cushin ñu 'ai quixun nun 'unánun camina nun nu isnun uni itsían 'acëma ñu 'ati 'ain.

³⁹ Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Unícama Nucën Papa Diosmi sináncëma 'ixun ca atun isnun uni itsin 'acëma ñu 'anun quixun 'ë caia. Usa 'aínbi cana, 'ëx cana asérabí Nucën Papa Diosnuax uá 'ai quixun atun 'unánun, bētsi ñuribi atúan ñucacëxunbi 'aiman. Ëñëishi cana mitsu cain, Jonás 'iásaribiti cana 'ëx 'iti 'ain. ⁴⁰ Jonás ax ca bacanu 'icë ñuina cha aín pucunu rabé 'imainun achúshi nētë, 'imainun rabé 'imainun achúshi iméribi 'iacëxa. Usaribiti cana uni 'inux Nucën Papa Diosnuax uá, 'ëx rabé 'imainun achúshi nētë, 'imainun rabé 'imainun achúshi imé matá quiniocé anu racáncë 'iti 'ain. ⁴¹ Nínive cacë émanu 'icë unicamax ca 'aisama 'icëbia Jonásnën Nucën Papa Diosan bana ñuixuncëxun cuati sinanati ami sináncëxa. Jonás 'iásamaira cana 'ëx 'ain. Usa 'icëbi ca ënë nētënu bucué unicaman 'ën bana cuaisama tania. Usa 'ain ca anúan Nucën Papa Diosan camabi unían ñu 'acë isti nētën, Nínivenu 'icë unicaman ënë nētënu bucué unicama cati 'icën: Mitsun Jesusan bana ñuixuncëxunbi cuacëma 'aish camina nux 'iásamaira 'aisama 'ai —quixun. ⁴² Salomón cacë uni, axa 'apu 'ianan 'itsa ñu 'unáncë 'ain, ca 'ura menu 'icë 'apu xanu ax aín bana cuati cuancëxa. Cuanx bēbatancëxun ca cuēñquin aín bana cuacëxa. Salomón 'iásamaira cana 'ëx 'ain. 'Ëx usa 'icëbi ca ënë nētënu bucué unicaman 'ën bana cuaisama tania. Usa 'ain ca anúan Nucën Papa Diosan camabi unin ñu 'acë isti nētën, a xanu 'apu an Salomonën bana cuacë 'ixun, ënë nētënu bucué unicaman 'ën bana ñuixuncëxunbia cuacëma 'icë, 'uchoti 'icën.

Anuax chiquicē anubi ñunshin 'atima cuantēcēnti bana
(Lc 11.24-26)

⁴³Ēsaquinribi ca Jesusan cacēxa:

—Uninuax chiquítancēx anua 'umpax 'icēma menu cuani ca ñunshin 'atima anua 'iti bari nitsia. Bariquinbi mēraquinma ca sinania ⁴⁴—anuax 'ēx chiquía anubi cana cuantēcēnti 'ai —quixun. Sinánbiani cuani bēbaquinbi ca xubua unin maénquin mēniocēx upí 'aishbi 'ibuñuma usaribi 'icē anuaxa chiquía uni aín nuitu isia. ⁴⁵Isbiani cuanxun mēcēn achúshi 'imainun rabé ñunshin 'atimaira mērbianquin buanx ca anuaxa chiquía uni anubi abē atsíntēcēnia. Usa 'ain ca anua ñunshin 'atimacama atsíncē uni ax bēráma 'iásamaira 'ia. A uníxa 'icēsaribiti ca ēnē nētēnu bucućē unicamaxribi 'iti 'icēn, atuán 'ēn bana cuaisama tancē cupí.

Usaquin ca Jesusan cacēxa.

Jesusan ca amia sináncē unicama aintsi oia quicē bana
(Mr 3.31-35; Lc 8.19-21)

⁴⁶Jesusan anu 'icē unicama bana ñuixunmainun uxun ca ěmánxun aín tita 'imainun aín xucéantun —Jesús bē cananuna banacatsi —quixun anu 'icē uni cacēxa. ⁴⁷Caia cuaquin ca achúshi unin Jesús cacēxa:

—Min tita 'imainun min xucéantu ca ěman 'icēn. Ca mibē banatista tania.

⁴⁸Cacēxun ca Jesusan cacēxa:

—¿Uix cara 'ēn tita 'ic? ¿'Imainun cara uicamax 'ēn xucéantu 'ic?

⁴⁹Usai quiquin ca aín 'unánmicē unicama aín mēcēnan sanánquin cacēxa:

—Ēnē unicamax ca 'ēn tita 'imainun 'ēn xucéantu 'icēn. ⁵⁰Uicaman cara Nucēn Papa Dios naínu 'icē ax cuēēncēsabi oquin 'aia, acamax ca 'ēn xucēn 'imainun 'ēn chirabacē 'imainun 'ēn tita 'icēn.

13

Bana itsi ñuicēsói an ñu 'apácē uni ñui quicē bana
(Mr 4.1-9; Lc 8.4-8)

¹A nētēn xubunuax cuanx ca Jesús parúmpapa cuēbí tsóbuacēxa. ²Tsóbućebē ca 'aisamaira uni a nēbētsiorati timéacēxa. Timécēbē manē nuntinu 'irutancēxa Jesús tsómainun ca unicamax masinu bucubucēxa. ³Bucubucē ca Jesusan 'itsa bana 'unánmiquin bana itsi ñuicēsóquin ñuiquin ěsaquin cacēxa:

—An ñu bēru 'apácē uni ca aín naēnu 'apáquin ñu bēru sacai cuanxa. ⁴Sacacēx ca raírínēx anúan uni nicē me iru anu nipacēaxa. Nipacēćē isbētsini uxun ca ñuina pēchiñunēn 'eaxa. ⁵Raírínēx ca maparañu menu nipacēaxa. Nipacēax ca me cēxtúma 'ain bēnētishi cooxa. ⁶Coóxbi ca uruquian barin xarocēx aín tapun 'aíma 'ain chushiaxa. ⁷Raírínēx ca muxañu menu nipacēaxa. Nipacēax coi ca 'iruaxa. 'Iruixunbi ca muxan abē coquin mapurucēxun tuacēma 'icēn. ⁸Usa 'aínbi ca raíri ñu bēru ax me upínu nipacēaxa. Nipacēax coi canitancēxun ca upí oquin tuaxa. Tuacēx ca raírínēx aín bimi 'itsaira, cien 'iaxa, raírínēxribi ca aín bimi 'itsa, sesenta 'iaxa, raírínēxribishi ca aín bimi 'itsamashi, treintaishi 'iaxa. ⁹An aín pabitan ēnē bana cuacē unin ca aín nuitunēnbi sinánquin cuati 'icēn.

Uisa cupí cara Jesusan bana itsi ñuicēsóquin bana ñuiacēxa quicē bana
(Mr 4.10-12; Lc 8.9-10)

¹⁰A bana ñuixuncēxun ca aín 'unánmicē unicaman Jesús nēbētsioraxun ñucácēxa:

—¿Uisacasquin caramina bana itsi ñuicēsóquin ēnē unicama bana ñuixunin?

¹¹Ñucácēxun ca cacēxa:

—Uni itsán 'unaniamabi camina mitsun Nucēn Papa Diosan sinánmicēxun an 'unánmicē ñu 'unanin. Usa 'aínbi ca raíri unin 'unanima. ¹²An 'ēn bana cuaquin a bana quicēsabi oquin 'acē uni a ca 'ēn bana itsiribiti cuanun Nucēn Papa Diosan 'unánmiti 'icēn. Usa 'aínbi ca an 'ēn bana cuaquinbi sinácēma uni a, an isa 'unanxa quixun sinácē bana a camabi Nucēn Papa Diosan manumiti 'icēn. ¹³Ēn 'aia isquinbi ca atun 'ēn cushi Nucēn Papa Diosan 'ē 'inácē a sinanima. Atun pabitan 'ēn ñuixuncēxun cuaquinbi ca usai quicē cara quixun

'unántisama tania. Usa 'ain cana acaman cuaisabi oquin ñuiquinma bana itsi ñuicësoquin ñuin. ¹⁴ Isaíasnëan a unicama ñuiquin cuëñëo bana quicësabi oi ca usai 'ia, ësai quicë:

Mitsun pabitan 'ën bana ñuia cuaquinbi camina uisai cara quia quixun 'unántima 'ain. Mitsun bërun 'ën 'aia isibi camina 'ëx cushiira 'aímbi 'ëmi sinántima 'ain. ¹⁵ Atun nuitu mëu 'unántisama tanan ca judíos unicaman atun pabitan cuaquinbi uisai quicë cara quixun 'unántisama tania. Atun bërunbi 'ën 'aia isquinbi ca 'ëx cushiira 'aímbi 'ëmi sinántisama tania. 'Ëmi sinanatia cana atu 'ën uni 'inun iémitsian. Usa 'aímbi ca 'iisama tanxa.

¹⁶ Atúxa Isaías quiásabi oi 'ëmi sinántisama tancëbëtanbi camina mitsun bërun 'ën ñu 'aia isi 'ëmi catamëtin. 'Ën bana camina mitsun pabitan cuaquin mitsun nuitu mëúribi upí oquin sinanin. Usa 'aish camina chuámarua tani cuëñin. ¹⁷ Aséribi cana mitsu cain, 'ëx ucëma pan 'ain ca bërâma an Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unicama 'imainun axa Nucën Papa Diosmi sináncë unicamanribi —Cristo ca uti 'icë —quixun 'ë ñuiquin cuëñëo bana 'unánquin, usai cara 'iti 'icë quixun istisa tanquinbi isáma 'icën. Uisa bana carana ñuixunti 'ai quixun cuaisa tanquinbi ca cuama 'icën.

*Uisai quicë cara an ñu 'apacë uni ñui quicë bana 'icë quixun Jesusan ñuia
(Mr 4.13-20; Lc 8.11-15)*

¹⁸ An ñu 'apacë uni ñui quicë bana uisai quicë cara quixun mitsu ñuixunmainun camina cuati 'ain. ¹⁹ Anúan uni Nucën Papa Diosnan 'iti ëñë bana aín pabitan cuaquinbia uisai qui quicë cara quixun upí oquin 'unáncëbëma uxun ca ñunshin 'atimanën 'apun bënëñquinshi uni manumia. Usa banax ca anúan uni niti me iru anua nipacëcë ñu bëru asaribi 'icën.

²⁰ Maparañu me bëxbánua ñu bëru nipacëcë asaribi ca raíri uni 'icën. Usa unin ca Nucën Papa Diosan bana cuati cuëñquin bënëñquinshi —a bana quicësabi oi cana 'iti 'ai —quixun aín nuitunën sinania. ²¹ Usaquin sinánquinbi ca maparañu menu nipacëcë ñu bëru tapun 'itsañuma asaribi 'ixun Nucën Papa Diosan bana 'itsama nētéinshi sinania. Sinánquinbi ca anbi masáquin sinánan Nucën Papa Diosan bana 'acëbë ami nishquian unin 'atimocëxun a bana manuquin ënia. ²² Muxañu menua nipacëcë ñu bëru usaribi ca raíri uni 'icën. A unicaman ca Nucën Papa Diosan bana cuaquin —a bana quicësabi oi cana 'iti 'ai —quixun sinania. Usaquin sinanibi ca ëñë menu 'icë ñuishi sinánan —'itsa ñuñu 'aish cana cuëñti 'ai —quixun sinani, 'itsa ñuñu 'iisa tanan bëtsi ñuribi cuëñia. Usa 'aish ca Nucën Papa Diosan sináncëxbi ñu bëru 'apacëa coiabi chucun mapurucësa usaribi 'aish bimiñumasa 'ia. ²³ Me upí anua ñu bëru nipacëcë usaribi ca raíri unicama 'icën. A unicamax ca Nucën Papa Diosan bana aséribi cuaquin a bana quicësabi oquin 'acë 'aish me upíno 'apacë ñu bëru, axa coi canitancëxun upí oquin tuacë, asaribi 'ia. Raírinëx ca 'itsaira, cien, bimiñusa 'ia, 'imainun ca raírinëxribi 'itsa, sesenta, bimiñusa 'ia, 'imainun ca raírinëxribishi 'itsamashi, treinta, bimiñusa 'ia.

Unían ñu bëru upí 'apacënu uni itsin chucu 'aisama 'apacë ñuicë bana

²⁴ Bana itsi ñuicësoquin ñuixunquin ca Jesusan anu 'icë unicama ësaquinribi cacëxa: —Nucën Papa Dios naínu 'icë an ainan 'iti unicama ainan 'imiti ax ca ësaribi 'icën. Achúshi unin ca ñu bëru upí aín naënu 'apáxa. ²⁵ 'Apánbi ca camabi nixá 'uxan, anu cuanxun axa ami nishcë achúshi unin a naënu ñu bëru 'aisama 'apáxa, 'apábiani ca cuanxa. ²⁶ Usa 'ain ca ñu bëru 'apacë ax upí 'aish coi canitancëx bimiäxa. Bimiñu 'aímbi ca ñu bëru 'aisama axribi coi caniaxa. ²⁷ Usaía coía isibiani cuanxun ca an ñu mëëxuncë unicaman aín 'ibu ësaquin caxa: Min camina min naënu ñu bëru upí 'apan. ¿Usa cat? ¿Usa 'aímbi cara chucu 'aisama usax coax? ²⁸ Cacëxun ca aín 'ibun caxa: Axa 'ëmi nishcë unin ca usaquin 'axa. Cacëxun ca an ñu mëëxuncë unicaman caxa: ¿Nunu a chucu 'aisamacama bëchiti cuanti cara uisa 'iti 'ic? ²⁹ Quia ca aín 'ibun caxa: A échiquin mina ñu 'apacë aribi échiti, usa 'ain camina chucu échítima 'ain. ³⁰ Anun aín bimi bití nētë utámainun abëbi canitanun camina ënti 'ain. A nētë ucëbëtan cana an naënu 'icë bimi bití unicama cati 'ain: Chucucama pain camina bëchítí 'ain. Bëchíxun camina nëñuxun nëati 'ain. Ñu bëru upí 'apacë aín bimi bitancëxun camina anu ñu bimi bucúnti xubu anu upí oquin bucúnti 'ain.

*Mostaza bëru ñui quicë bana
(Mr 4.30-32; Lc 13.18-19)*

³¹ Bana itsi ñuicësoquin ñuixunquin ca Jesusan anu 'icë unicama ësaquinribi cacëxa:
—Nucën Papa Dios naínu 'icë, an cara ainan 'iti unicama uisoquin ainan 'imiti 'icë quiax cana mostaza bëru ñui quin. Ca ësa 'icën. Axa chamaratsu 'icëbi ca mostaza bëru bitancëxun unin aín naënu 'apatia. ³² Mostaza bëru ax ca chamaratsuirra 'icën, bëtsi ñu bëru chamaratsusamaira ca ax 'icën, 'aishbi ca 'apácëx bëtsi ñu bëru canicësamaira 'ia. Usa 'aisha cani iisaribi 'inun pëñanacëcëbëtan ca manan nuáncë ñuinacamax anu nooi aia. Usaribiti ca Nucën Papa Diosan unicamax 'itsamashi pain 'iaxbi 'itsaira 'itánun uatia.

Anun pán chamiti ñu ñui quicë bana

(Lc 13.20-21)

³³ Bana itsi ñuicësoquin ñuixunquin ca Jesusan anu 'icë unicama ësaquinribi cacëxa:
—Nucën Papa Dios naínu 'icë an cara ainan 'iti unicama uisoquin aín uni 'imiti 'icë quiax cana anun pán chamiti ñu ñui quin. Xanúan xuicëma pain 'ixun anun pán chamiti ñucëñun mëscucëx ca aín xëquíon mësioti rëncë ax chaia. Usaribiti ca Nucën Papa Diosan unicamax 'itsamashi pain 'iaxbi 'itsaira 'itánun uatia.

Uisa cupí cara bana itsi ñuicësoquin bana ñuia quíaxa Jesús quia bana

(Mr 4.33-34)

³⁴ Usoquin ca Jesusan bana itsi ñuicësoquin bëtsi bëtsi ñu ñuiquin anu 'icë unicama bana ñuixuancëxa. Bëtsi banánma usoquinshi ca bana ñuixuancëxa. ³⁵ Jesusan ca usaquin bana ñuixunti 'icë quiax ca an Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unix bërâma quiacëxa, ësai qui:

'Ën cana bana itsi ñuicësoquin ñuiquin bana ñuixunti 'ain, uinsaranbia unin 'unánma ñu ñuiquin cana unicama ñuixunti 'ain.

Ësai quicë ca ñu bëru upí 'imainun chucu 'aisama ñui quicë bana ax 'icë quixun Jesusan ca

³⁶ Usoquin bana ñuixuntancëxun anu 'icë unicama ëbiani cuanx ca Jesús xubunu atsíanacëxa. Atsinia ca aín 'unánmicë unicaman nëbétsioraquin Jesús cacëxa:

—Uisai quicë cara naënu 'icë chucu ñui quicë bana ax 'icë quixun camina nu ñuixunti 'ain.

³⁷ Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—An ñu bëru upí 'apácë uni asaribi cana uni 'inux Nucën Papa Diosnuax uá 'ëx 'ain.

³⁸ Anu ñu bëru 'apácë naë asaribi ca camabi ënë me 'icën. Ñu bëru upí asaribi ca Nucën Papa Diosan unicama 'icën. Chucusaribi ca a ñunshin 'atimanën 'apun sinánmicë unicama 'icën. ³⁹ An chucu 'apácë uni asaribi ca ñunshin 'atimanën 'apu 'icën. Anun bimi biti nëtë ñuiquinbi cana 'ëx utëcënti nëtë ñui quian. An bimi bicë unicama asa ca ángelcama 'icën. ⁴⁰ Anun ñu bimi biti nëtëan unin chucu pain bëchítancëxun tsin nëenti nëtë usaribi ca anun 'ëx utëcënti nëtë 'iti 'icën. ⁴¹ 'Ëx uni 'inux Nucën Papa Diosnuax uá 'ixun 'ën ángelcama xucëxun ca an ñu 'aisama 'acë unicama 'imainun an bëtsi uni ñu 'aisama 'anun 'amicë unicamaribi bitancëxun ⁴² manë tsi cha rëquirucë anu puti 'icën. Anuax ca anu 'icë unicamabë tëmërai bënëti 'inuxun 'aia. ⁴³ Usai 'icëbë ca barin uruquian pëcacëxa upí 'icësaribiti an Nucën Papa Diosan bana 'acë unicamax abë 'aish upíra upí 'iti 'icën. An aín pabitan ënë bana cuacë unin ca aín nuitunëmbi sinánquin cuati 'icën.

Unëcë 'aisamaira cupíccë ñu ñui quicë bana

⁴⁴ Catancëxun ca Jesusan ësaribi oquin aín 'unánmicë unicama cacëxa:

—Nucën Papa Dios naínu 'icë an cara ainan 'iti unicama uisoquin ainan 'imiti 'icë quixun ñui cana 'aisamaira cupíccë ñu ñui ësai quin: Achúshi unin ca 'aisamaira cupíccë ñu, me 'ucë mëu uni itsían unëa, mëraxa. Mëraquin ca —'ënan ca 'iti 'icë —quixun sinani cuëñquin maputëcëanxa. Mapubiani cuanquin ca aín ñucama anun a me maruti curíqui binuxun maruaxa. Marutancëx curíqui bëi utëcënquin ca a me ainan 'inun maruaxa. Usaribiti ca uni bëtsi ñu cuëncësamaira oi Nucën Papa Diosnan 'iti cuëñia.

Perla cacë ñu cupíra cupí ñui quicë bana

⁴⁵ Nucën Papa Dios naínu 'icë an ainan 'iti unicama ainan 'imiti ax ca ësaribi 'icën. Achúshi uni an ñu marucé ax ca murusa ñu, perla cacë, ax po namë iscësa, a ñu upíra upí 'aish 'aisamaira cupíccë, a biisa tanquin barí nitsia. ⁴⁶ Bariquin mëraxun biisa taní ca anun maruti curíqui binuxun aín ñucama marui cuanxa. Cuanxun maruquin curíqui bitancëx

utęcėnquin ca a perla 'aisamaira cupícė, ainan 'inun maruaxa. Usaribi oi ca uni bėtsi ņu cuęcėncsamaira oi Nucėn Papa Diosnan 'iti cuęcėnia.

Anun tsatsa biti rica ņui quicė bana

⁴⁷ Catancėxun ca Jesusan ęsaribi oquin cacėxa:

—Nucėn Papa Dios naĭnu 'icė an cara uisoquin ainan 'iti unicama aĭn uni 'imiti 'icė quixun ņui cana rica anun tsatsa biti ņui ęsai quin. An tsatsa bicė unicaman ca aĭn rica bacanu saracabianquin anun ņu bėaratia. Usotancėxun ca anua cėņĭruia tsatsa 'aisamaira bitsia. ⁴⁸ Bitancėxun masinu buǎnxun ca anu tsóxun upfbushi caĭsquin biquin caquĭnu puruia. Puruquin ca a pitima ņu a bacanu putia. ⁴⁹ Usaribi ca anun 'ėx utęcėnti nėtė 'inuxun 'aia. 'Ĕx utęcėncėbė uquin ca ąngelcaman unicama Nucėn Papa Diosan iscėx upĭ 'icė acama abė 'inun bianan an iscėxa upĭma 'icė unicama bixun, ⁵⁰ manė tsi cha rėquirucė anu punuxun 'aia. Anuax ca anu 'icė unicamabė tēmėrai bėnėti 'inuxun 'aia.

Jesusan bana 'icėsaribi ca bėrąma Nucėn Papa Diosan bana cuęcėno ax upĭ 'icė quicė bana

⁵¹ Catancėxun ca ęsaquinribi aĭn 'unánmicė unicama cacėxa:

—Ķ'Ĕn mitsu cacė bana caina cuatin?

Cacėxun ca aĭn 'unánmicė unicaman —cananuna cuatin —quixun cacėxa. ⁵² Quia ca Jesusan cacėxa:

—An Nucėn Papa Dios naĭnu 'icė aĭn bana únancė uni, an ca 'ėn uni ņuixuncė bana unicama ņuixuanan bėrąma 'ė ņuiquin cuęcėno bana aribi ņuixunia. Ax ca xubuņu unĭan a isi ucė uni aĭn ņu ió 'imainun aĭn ņu ióma 'aishbi upĭ, aribi ismicėsa 'icėn.

Jesús Nazaretnu 'iá

(Mr 6.1-6; Lc 4.16-30)

⁵³ Bana itsi ņuicėsoquin unicama bana ņuixunquin ancėbiani cuanx ca Jesús anuax canicė menu bėbacėxa. ⁵⁴ Bėbatancėxun ca anua judfos unicama timėti xubunu atsĭnxun bana ņuixunquin 'unánmiacėxa. Usoquian bana ņuia cuati ca anu 'icė unicamax ratuti canancėxa:

—ĶUin cara ęnė uni usaquian bana ņuiti 'unánmiax? ĶUin cushin cara ęnė menuxuan unin 'acėma ņu 'ain? ⁵⁵ Ĕnėx ca carpinteronėn bėchicė 'icėn, 'imainun ca aĭn titax Marĭa 'icėn. Jacobo, José, Simón, Judas acamax ca aĭn xucėn 'icėn. ⁵⁶ Aĭn chirabacėamaribi ca ęnu nubė 'icėn. ĶUin 'unánmicėxun cara ęsaquin bana ņuianan ęsaquinribi ņu 'ati 'unanx?

⁵⁷ Usai canani ami nishcėxun isquin ca Jesusan atu cacėxa:

—An Nucėn Papa Dios quicė bana uni ņuixuncė unĭan bana ņuixunia ca unin cuatia. Usa 'aĭnbi ca axa anuax canicė unĭan anuaxa canicė menuxun bana ņuixunia, anu 'icė unicama 'imainun aĭn aĭntsi 'ibucamanribi cuaisama tania.

⁵⁸ Usaquian Jesús quicėsabi oquin ca anu 'icė unicaman —an ca asėrabi Nucėn Papa Diosan cushĭnbi ņu 'aia —quixun sinánma 'icėn. Usa 'ain ca Jesusan 'itsa ņu 'aquinma uni itsĭan 'acėma ņu 'itsamashi 'acėxa.

14

Juan, an uni nashimicė, ax bama

(Mr 6.14-29; Lc 9.7-9)

¹ Usa 'ain ca unicaman Jesús ņuiquin chanioia Galileanu 'icė unicaman 'apu, Herodes, an ca cuacėxa. ² Cuaquin ca Herodesnėn ratúquin, an ņu mėemicė unicama cacėxa:

—Jesús, ax ca Juan, an uni nashimicė, a 'icėn. Bamaxbi ca baĭsquiaxa. Usa 'ixun ca uni itsĭan 'acėma ņu 'aia.

³⁻⁴ An Juan aĭn uni tėbĭscamia 'aish ca usai Herodes quiacėxa. ęsai ca 'iacėxa: Herodes, an ca aĭn xucėn Felipenėn aĭn xanu, Herodĭas, a biacėxa. Usa 'ain ca —minmi a xanu biti ca 'aisama 'icė —quixun Juanėn Herodes cacėxa. Cacėxun ca Herodesnėn aĭn unicama Juan bimiacėxa. Bimixun ca nėamixun sĭpuamiacėxa.

⁵ Aĭn unicaman Juan 'anun 'amĭtisa tanquinbi ca camabi unĭan —Juan an ca Nucėn Papa Dios quicė bana nu ņuixunia —quixun sinancė 'ain —'ėmima nishcania —quixun sinánquin 'amĭama 'icėn. ⁶ Usa 'aĭnbi ca anĭan bacėan nėtėn Heródesnėn camicėx uxĭan unicaman pimainun, Herodĭasnėn tuá xanu xuntacu ax upiti bairani ransacėxa. Usai 'ia isi ca Herodes chuąma tani cuęcėancėxa. ⁷ Cuęcėnquin ca xanu xuntacu cacėxa:

—Añu ñu caramina mi 'inánun 'ë ñucati a cana asérabi mi 'inánti 'ain. Sinanatécëntimoquin cana ashiquin mi cain.

⁸ Cacëxun aín tita pain ñucátancëxun ca aín titaxa quicësabi oquin cacëxa:

—Juan, an uni nashimicë, a tëbíscaimixun camina 'ë aín maxcá manë xampami 'inánti 'ain.

⁹ Usaquian cacëxun cuaquin masá nuituiráquin ca Herodesnën 'aisama tancëxa. 'Aisama tanquinbi ca —sinanatécëntimoquin cana mi cain —quixuan cacë sinánan anu 'icë unicamanribia cuacë cupí usoquian xanu xuntacu 'inánun aín uni cacëxa. ¹⁰ Caquin ca sipunuabia Juan tëbíscaimixun quixun aín unicama xuacëxa. ¹¹ Xucëx cuanxun tëbíscaibëtsinquin bëxun ca aín maxcá manë xampami xanu xuntacu 'ináncëxa. 'Ináncëxun buánxun ca aín tita 'ináncëxa.

¹² Usoquian tëbíscaibë bixun maínbiani cuanxun ca Juanën 'unánmicë unicaman Jesús ñuixuancëxa.

Jesús 'aisamaira 'aish, cinco mil uni pán pimia

(Mr 6.30-44; Lc 9.10-17; Jn 6.1-14)

¹³ Usaquian Juan 'acëa aín unicaman ñuixuncëx ca Jesús anuax nuntin cuanx anua uni 'icëma menu cuancëxa. Usa 'ain ca —anu ca Jesús 'icë —quixuan chaniويا cuabiani bëtsi bëtsi ëmanu 'icë unicamax men anua Jesús 'icë anu cuancëxa. ¹⁴ Usaía 'itsa unia riquiancëbë manë nuntinuax 'ibúquianquin ca unicama timécë isquin Jesusan atu nuibacëxa. Nuibaquin ca 'insíncë unicama pëxcüacëxa. ¹⁵ Usaquin 'acëbëa bari xupíbutcëbëtan ca aín 'unánmicë unicaman anu cuanxun Jesús cacëxa:

—Bari ca xupíbutia, ënë mex ca anu uni 'icëma me 'icën. Ënu 'iaxma unicama cuantánun camina cati 'ain. Cuanxuan 'uri 'icë ëmacamanua atun piti bitánun camina xuti 'ain.

¹⁶ Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Ca cuantima 'icën. Mitsun ca piti 'inan.

¹⁷ Cacëxun ca aín 'unánmicë unicaman cacëxa:

—Nun piti ñura ca mëcën achúshi pán 'imainun tsatsa rabéishi 'icën.

¹⁸ Quia ca Jesusan cacëxa:

—Ënu ca 'ë bëxun.

¹⁹ Cacëxuan bëcëbëtan ca Jesusan basinua bucubunun quixun unicama cacëxa. Cacëxa bucubucëbëtan ca Jesusan mëcën achúshi páncëñun tsatsa rabé bixun manámi bësuquin isquin Nucën Papa Dios —asábi ca —catancëxun pán tucapaxun aín 'unánmicë unicama 'ináncëxa. 'Ináncëxun ca anu 'icë unicama pán mëticaquin 'ináncëxa. ²⁰ 'Ináncëxun biquin ca unicama camaxunbi pucháquin piacëxa. Pucháquin pia sënëan ca usai 'iisa 'aímabia tëxëcë piti aín 'unánmicë unicaman mëcën rabé 'imainun rabé caquí buácaquin biacëxa. ²¹ An pucháquin picë nucë bënëcamax ca 'aisamaira 'aish, cinco mil uni 'iacëxa. Atúinshima xanu 'imainun xucamanribi ca pucháquin piacëxa.

Jesús parúmpapa camánanën niqiani cuan

(Mr 6.45-52; Jn 6.16-21)

²² Usotancëxun ca an tsíanquianquin unicama cabianmainuan, atux pain manë nuntinu cëñúruquiani 'ucë manan cuanun quixun Jesusan aín 'unánmicë unicama xuacëxa.

²³ Xutancëxun anu 'icë unicama cabiani ca Jesús axëshi matánu Nucën Papa Diosbë banai cuancëxa. Nucën Papa Diosbëa banamainun ca bari cuabuacëxa. Bari at-síncëbëa baquíshcëbë Jesús axëshi anu 'imainuan ²⁴ aín 'unánmicë unicama manë nuntinu 'iruquiani parúmpapa nëbëtsi cuania ca suñuonpitan cuafnsamoquin bëcacëxa. Bëcaia ca bëchunanribi tucáncaquin manë nuntinua rëútsisoquin 'acëxa. ²⁵ Usomainuan pëcaracëbë ca parúmpapa camánanën niqiani Jesús atunu cuancëxa. ²⁶ Parúmpapa camánanën niqiania Jesús cuania isi ca atun bëmánan pëqui racuëti —ñunshin sapi ca —quiax ratuti sharáruí quiacëxa.

²⁷ Usai quia ca Jesusan atu cacëxa:

—Camina cushicanti 'ain. Racuëaxma ca 'it, 'ë cana 'ain.

²⁸ Cacëxun ca Pedronën cacëxa:

—Mix camina asérabi Nucën 'Ibu 'ain. Usa 'ixun ca 'ëx parúmpapa camánanën niqiani minu cuanun 'ë cat.

²⁹ Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Ca ut.

Cacëx ca Pedro manë nuntinuax 'ibúquiani parúmpapa camánanën niquiani Jesúsnu cuancëxa. ³⁰Cuanibi ca suñúan upitan parúmpapa bëchúaian isi racuëti nanëbuti cuëncëni quiacëxa:

—Cana bacamiquin, 'ë ca bitsi ut.

³¹Cuëncénquia cacëxun biquin ca Jesusan cacëxa:

—¿Uisacatsi caramina 'ën mi parúmpapa camánanën nicuatsinimi 'ënu unun 'imicëxbi 'ëmi catamëtiman? Camina 'ëmi sináncëmasa 'ain.

³²Jesúsbea Pedro manë nuntinu 'irucëbë ca suñúan nëtëacëxa. ³³Nëtëcëbëtan ca manë nuntinu 'icë unicaman a tanán rantin puruni tsóbuti ami sinánquin Jesús cacëxa:

—Mix camina asérabi Nucën Papa Diosan Bëchicë a 'ain.

Genesaret menuxuan Jesusan 'insíncë unicama pëxcúa

(Mr 6.53-56)

³⁴Parúmpapa 'ucë manan cuanx ca Genesaret cacë menu bëbacëxa. ³⁵Bëbaia isquin ca a menu 'icë unicaman —axa ucë ux ca Jesús 'icë —quixun 'unánquin a menu 'icë unicaman 'unánun chaniocëxa. Chaniocëbëtan ca uní 'insíncëcama Jesúsnu bëacëxa. ³⁶Bëcëxun ca ñucë unicaman Jesús cacëxa:

—Min chupa cuëbishi ca nu ticamit. Èsaquin caquin ticaíshi ca 'insíncë unicamax pëxcúacëxa.

15

Aín nuitu upíma cupía unin 'atima ñu 'acë bana

(Mr 7.1-23)

¹Fariseo unicamabëtan ca an Moisésnën bana 'unáncë unicamanribi Jerusalén émanuax ricuatsini uxun Jesús cacëxa: ²—¿Uisacasquin cara min 'unánmicë unicaman nucën rara quía bana tanimin? A bana quiásabi oi 'iquinma ca mëchucaxunmashi piia.

³Cacëxun ca Jesusan atu ñucáquin cacëxa:

—¿Uisacatsi caramina mitsux mitsun rara quía bana tanibi Nucën Papa Dios quiásabi oi 'iman? ⁴Nucën Papa Dios ca ësai quiacëxa: “Min papan bana, min titan bana camina cuati 'ain”. 'Imainun ca ësaribiti quiacëxa: “Axa aín papa, aín tita ñui 'atimati banacë uni a camina bamamiti 'ain”. ⁵Usa 'ainbi camina mitsux ësai quin: Unin ca aín papa, aín tita ësáquin cati 'icën: Mi 'inánti 'ixunbi cana 'ën mi 'inánti ñucama Nucën Papa Dios 'inan. ⁶Axa usai quicë uni an aín papa aín tita ñu 'aquintima ca asábi 'icë quiax camina mitsux quin. Usai quiquin camina mitsun raran ñuiá bana ashi sinánquin Nucën Papa Diosan bana quicësabi oquin 'aiman. ⁷Mitsux camina cëmë 'ain. Isafasnëan mitsu ñuiquin cuëñëo bana ca ësai quia:

⁸Èñë unicaman ca aín cuëbitanshi 'ë rabia, 'ixunbi ca aín nuitu mëu 'ë sinanima. ⁹Nucën Papa Diosan bana isa quixun ca uníbi ñuicë banaishi unicama ñuixunia. Usa 'ixun ca ñancábi 'ë rabia.

Isafasnën cuëñëo bana quicësabi oi camina mitsux 'in.

¹⁰Catancëxun ca ësáquinribi Jesusan cuënxun unicama cacëxa:

—Èñ, bana ñuimainun ca upí oquin cuacan. ¹¹Aín ñu picë cupíma, aín nuitunën 'atimaquin sinania, aín cuëbitan upíma banan banacë a cupí ca Nucën Papa Diosan uni upíma isia.

¹²Usaquian caia ca aín 'unánmicë unicaman Jesús nëbétsioraxun cacëxa:

—¿Caramina isan, fariseo unicamx ca usaquinmi unicama ñuixunia cuati mimi nishaxa?

¹³Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Uicamax cara Nucën Papa Dios naínu 'icë an ainan 'imicëma 'icë, acamax ca asérabi ainanma 'aish abëma 'iti 'icën, aín tapúncëñunbi échicëxa i 'icësaribiti ñancáishi 'iti 'icën.

¹⁴Fariseo unicamaxa nishiabi camina isëshiti 'ain. Atun Nucën Papa Diosan bana uni itsi 'unánmiti 'ixunbi ca uisai cara quia quixun 'unanima. Ca bëxuñu unisa 'icën. Bëxuñu unin abë bëxuñu uni itsi buáncatsi quixun 'albi ca bëxuñu 'ixun uin cuanti cara quixun 'unanima, a rabëtaxbi aman cuanx quininu nípacëti 'icën.

¹⁵Usai quia cuaquinbi ca Pedronën Jesús cacëxa:

—Unían picë ñu ñui quicë bana ax cara uisai quicë 'icë quixun ca nu ñuixun.

¹⁶ Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—¿Mitsúnribi caramina 'ën cacëxun 'ën bana cuatiman? ¹⁷Unfan ñu aín cuëbitan picëx ca aín pucunuishi atsinia. Atsántancëx ca amiribishi chiquitia. ¿A caramina 'unaniman?

¹⁸Usa 'aínbi ca uni masáquin sinani 'atimati banaia. Aín nuitu upíma 'ain ca usai banaia. Usa 'icë Nucën Papa Diosan iscëx ca uni 'atima 'icën. ¹⁹Aín nuitu mëu ca unin 'atima ñu 'ati sinania, uni 'ati, aín xanuma 'aínbi xanubë 'iti, xanu cuaioti, uni itsin ñu mëcamati, cëmëi uni itsimi manánti, uni itsi ñui 'atimati banati. ²⁰An usa ñucama 'acë unicama ca Nucën Papa Diosan iscëx upíma 'icën. Mëchucaxunma picë 'aíshbi aín sinan upí 'icë ca Nucën Papa Diosan uni upíma isima.

Judíosma xanu Jesúsni catamëa
(Mr 7.24-30)

²¹Anuax cuanx ca Jesús anua Tiro cacë ëma 'imainun Sidón cacë ëma 'icë a menu bëbacëxa. ²²Bëbaia ca anu 'icë Cananea xanu, an anu cuanquin munuma banaquin Jesús caráshiacëxa:

—Mix camina Nucën 'Ibu, Davitan rëbúnqui 'ain. Usa 'ixun camina 'ë 'aquinti 'ain. 'Ën ini tuá ca anua ñunshin 'atima 'ain 'itsaira paë tanía.

²³Caquian caráshiacëxunbi ca Jesusan cáma 'icën. Caiama oquin ca aín 'unánmicë unicaman a rapasu cuanquin —an ca cuëncënquin nu nuia. Camina a cuantánun cati 'ai —quixun cacëxa.

²⁴Usaquian cacëxun ca Jesusan xanu cacëxa:

—Judíosma unibuma, judíos unicamaishi ami sinanaminun ca 'ën Papa Diosan 'ë caxa. Axa 'ura cuancëa 'aracacë ñuina aín 'ibun bëtëcëncësaribi oquin judíos unibu ami sinánun quixun canun ca Nucën Papa Diosan 'ë caxa.

²⁵Cacëxun cuaquinbi ca a tanáin rantin puruni tsóbuquin a xanun cacëxa:

—Camina 'ën tuá 'ë pëxcuxunti 'ain.

²⁶Cacëxun ca —judíos unicama pain 'aquini cana uacën —quixun sinánquin Jesusan ësaquin cacëxa:

—Tuá xura pimiti bixunbi camun pimiti ca 'aisama 'icën.

²⁷Cacëxun ca a xanun cacëxa:

—Usa ca. Usa 'aínbi ca cuënan tëmúxun aín 'ibúan rëupatia piti sani camunan piia.

²⁸Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Mix camina aséribi 'ëmi catamëti 'ën mi upí oquin 'aquinun quiax 'ëmi sinan. Usa 'ain ca mix cuëncësabi oi 'iti 'icën.

Quixuan cacëbëshi ca aín ini tuá pëxcúacëxa.

Galilea menuxuan Jesusan uni ñucëcama pëxcüa

²⁹Anu Tiro 'imainun Sidón 'icë me anuax cuanx ca Jesús parúmpapa Galilea ratábiani matá menu mapëracëtancëx anu tsóbuacëxa. ³⁰Anua tsotan ca anu ricuatsinquin 'aisamaira unin, uni 'insíncë 'itsaira bëacëxa. Axa aín niti bëtscicë uni 'imainun aín bërumi ñucë 'imainun pabë 'imainun banañuma, a unicama 'imainun bëtsi bëtsi 'insinan 'icë unicamaribi a tanáin bëia ca Jesusan pëxcúacëxa. ³¹Pëxcucëx ca banañuma unicamax banacëxa. Banamainun ca axa aín quisi aín pëñánmi ñucë unicamaxribi pëxcúacëxa. Pëxcúmainun ca axa aín niti bëtscicë unicamax upiti niacëxa. Aín bërumi ñucë unicamanribi ca bëoquiquin isacëxa. Usaia 'ia isquin ca anu 'icë unicaman uisa uni cara ënëx 'icë quixun sinani cuëncënquin chuáma tanquin Nucën Papa Dios, a Israel unicaman rabicë, a rabiacëxa.

Jesusan 'aisamaira 'aish, cuatro mil uni pán pimia

(Mr 8.1-10)

³²'Itsa uníxa timëcamë 'ëocë 'ain ca aín 'unánmicë unicama cuënxun Jesusan atu cacëxa: —Ënë unicamax ca ënu rabé 'imainun achúshi nëtë 'ëbë 'icën. Usa 'aish ca a atun piti ñuñuma 'icën. Usa 'ain cana 'ën atu 'itsaira nuibaquin 'aquinsa tanin. Cuaníbima atux bainuax bëënanía, usa 'ain cana ñu naracamixunma xuisama tanin.

³³Cacëxun ca aín 'unánmicë unicaman cacëxa:

—¿Ënëx ca anu uni 'icëma me 'icën. ¿Unua caranuna ënë unicaman pimiti piti biti 'ain?

³⁴Cacëxuan Jesusan —¿uiti pánñu caramina 'ain? —quixun ñucácëxun ca aín 'unánmicë unicaman —ënu ca mëcën achúshi 'imainun rabé pán 'imainun 'itsamashi tsatsaratsu 'icë —quixun cacëxa.

³⁵ Usaquin cacëxun ca Jesusan axa timëcamë 'ëocë uni menu tsóbonun quixun cacëxa. ³⁶ Usoxun ca páncamacëñun tsatsaribi bixun Nucën Papa Dios —asábi ca —catancëxun a piti ñu tucapaxun aín 'unánmicë unicama 'ináncëxa. 'Ináncëxun ca anu 'icë unicama pi-nun mëfcaquin 'ináncëxa. Aín 'unánmicë unicaman a unicama 'ináncëx cëñútisa 'aishbi ca a piticamax cëñúama 'icën, ³⁷ a unicaman pucháquin picëxbi. Camáxbia puchácëbëtan ca Jesusan 'unánmicë unicaman mëcën achúshi 'imainun rabé caquí buácaquin tëxëcë piti biacëxa. ³⁸ An a piti picë nucë bënëcama ca 'itsaira 'aish cuatro mil 'iacëxa. Atúinshima xanu 'imainun xucamanribi ca pucháquin piacëxa. ³⁹ Usoquin pimitancëxun a unicama —cuanmainun ca cuan —quixun cabiani ca Jesús manë nuntinu 'iruquiani cuanx Magdala cacë menu cuancëxa.

16

Fariseo unicamabëtan saduceo unicaman uni itsían 'acëma ñu 'anun quixun Jesús ca (Mr 8.11-13; Lc 12.54-56)

¹ Fariseo unicama 'imainun saduceo unicaman ca anu cuanxun Nucën Papa Diosan cushin caraisa ñu 'aia iscatsi quixun, Jesús aín sinanëñbi isa unfan iscëma ñu nafnua 'anun quixun cacëxa. ² Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Ca ësa 'icën. Bari cuabúcëbëtan naí isi camina quin: “Nëtë ca upí cuabutia, iméishi ca nëtë upí pëcarati 'icën”. ³ Bëtsi nëtën camina bësuquin naí isi quin: “Nëtë ca bëitia, 'uí ca 'itsa 'ibúti 'icën”. Naí isquin camina usai cara nëtë 'iti 'icë quixun 'unanin. Usa ñu 'unáncë 'ixunbi camina 'ën bana ñuixunia cuanan 'ën 'aia isquishí 'unántisa 'ixunbi 'unaniman, 'ëx cana asérami Nucën Papa Diosnuax ucë 'ai quixun. ⁴ Ënë unicama Nucën Papa Diosmi sináncëma 'ixun ca atun isnun uni itsin 'acëma ñu 'anun quixun 'ë caia. Usa 'aínbi cana, 'ëx cana asérami Nucën Papa Diosnuax uá 'ai quixun atun 'unánun, bëtsi ñuribi atún ñucácëxunbi 'aiman. Ënëishi cana mitsu cain, Jonás 'íasaribiti cana 'ëx 'iti 'ain.

Usoquin cabiani ca Jesús anu 'icë unicama ëbiani cuancëxa.

Anun pán chamiti ñusa 'icë fariseo unbunën bana cuatima quicë bana (Mr 8.14-21)

⁵ Parúmpapa 'ucë manan cuanquinbi ca Jesusan 'unánmicë unicaman atun piti ñu buánquinma manuacëxa. ⁶ Manubiancëbë ca Jesusan cacëxa:

—Fariseo unibu 'imainun saduceo unbunëxa anua pán chamiti ñusa 'icë ax 'icësa usaribi 'itin rabanan camina bërúancati 'ain. ⁷ Cacëx ca —nunu pán bëcëma cupí ca nu usaquin caia —quíax aín 'unánmicë unicamax canancëxa. ⁸ Canania 'unánquin ca Jesusan cacëxa:

—¿Uisa cupí caramina mitsux, pán cananuna bëcëma 'ai quíax cananin? Mitsux camina 'ëmi catamëcëmasa 'ain. ⁹ ¿Ën ñu 'aia isúnbi caramina ui carana 'ëx 'ai quixun 'unaniman? ¿Caramina 'ën unicama pímiama iscancë a manuan? ¿Ën mëcën achúshi pán pimicëxuan cinco mil unin tëxëocë, mëcën rabé 'imainun rabé caquí buácaquin bixunbi caramina sinaniman? ¹⁰ ¿Bëtsi nëtëñribi 'ën mëcën achúshi 'imainun rabé pán pimicëxuan cuatro mil unin tëxëocë a mëcën achúshi 'imainun rabé caquí buácaquin bixunbi caramina sinaniman? ¹¹ Ën cana fariseo unibu 'imainun saduceo unbunëxa anun pán chamiti ñusa 'icësa usaribi 'itin rabananmi bërúancanun quixun mitsu can. Caíbi cana pán ñuira quicëma 'ain. ¿Usaquin 'ën cacëxun caramina cuacëma 'ain?

¹² Cacëxun ca aín 'unánmicë unicaman —Jesusan ca anun pán chamiti ñu ñuiquin caquinbi fariseo unibu 'imainun saduceo unbunëan 'unánmicë banacama ca asérami 'icë quixun sinánquin a cuatin rabanan bërúancanun nu caxa —quixun 'unáncëxa.

Jesús ax ca asérami Cristo 'icë quíaxa Pedro quia (Mr 8.27-30; Lc 9.18-21)

¹³ Uotancëx anu Cesárea de Filipino cacë ëma 'icë me anu cuanx riquianquin ca aín 'unánmicë unicama Jesusan ñucáquin cacëxa:

—¿Uni 'inux Nucën Papa Diosnuax uá 'aish carana 'ëx ui 'ai quíax cara unicama quin?

¹⁴ Cacëxun ca atun cacëxa:

—Raírinëx ca quia, mix ismina Juan, an uni nashimicë, a 'ain. Raírinëx ca quia, mix ismina Elías a 'ain. Raírinëxri ca quia, mix sapi ismina Jeremías a 'ain, ama 'aish ismina an Nucën Papa Dios quicë bana unicama ñuixuan uni itsi a 'iti 'ain.

¹⁵ Cacëxun ca ain 'unánmicë unicama Jesusan cacëxa:

—¿Atúxa usai quimainun caramina mitsux 'ëx caraisana ui 'ai quin?

¹⁶ Quia ca Simón Pedronën cacëxa:

—Mix camina axa bamatimoi tsócë Nucën Papa Dios aín Bëchicë, Cristo, axa utinu nun caíncë, a 'ain.

¹⁷ Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Simón, Jonasan bëchicë, cana mi cain, unin ca usaquin mi sinánmicëma 'icën. 'Ën Papa naínu 'icë an ca mi sinánxunquin usoquinmi sinánun mi sinánmiaxa. An ca mi sinánmiaxa quixun 'unani camina cuënti 'ain.

¹⁸ Caxun ca mapara, griego banan "petra" cacë, a sinánquin Jesusan Simón cacëxa:

—'Ën cana mi cain, mix camina Pedro caquin anëcë 'iti 'ain. Minmi 'ëmi bërf cacë bana sináncë usaribi oquin sináncë ca axa 'ëmi catamëcë unicamax 'iti 'icën. Bamatancëxbi cëñútimoi ca a unicamax 'ënan 'iti 'icën. ¹⁹ 'Ën cana 'ën cushi mi 'inánti 'ain, ami cushixunmi 'ë ñuiquin bana unicama ñuixunun. An minmi 'ë ñuiquin bana ñuixuncëxun cuacë unicamax ca 'ën Papa Diosan uni 'iti 'icën. A cushímbi Nucën Papa Diosan sináncësaribi oquin sinánquin, aín unicamax ca usai 'iti 'icë quixun caquin, ësa ñu ca 'ati 'icë quixun canan, ësa ñu ca 'atima 'icë quixun cacëbëtan ca Nucën Papa Dios naínu 'icë an, —usa ca —quixun sinánti 'icën.

²⁰ Usaquin Pedro catancëxun ca aín 'unánmicë unicama Jesusan cacëxa:

—'Ëx cana ax utia judíos unibunën caíncë Cristo a 'ai quixun camina uinu 'icë unibi catima 'ain.

—'Ëx cana unin 'acëx bamati 'ai —quíaxa Jesús quia
(Mr 8.31-9.1; Lc 9.22-27)

²¹ Ësaquin caquin sënëontancëxun ca aín bamati ñuixuntabaquin Jesusan aín 'unánmicë unicama ësaquin cacëxa:

—'Ën Papa Dios cuëncësabi oi cana Jerusalénu cuanin. Cuanx bëbacë ca anu 'icë uni apáncamabë judíos sacerdotenën cushicama 'imainun an Moisésnën cuëño bana 'unáncë unicamax 'ën bana cuaisama tani 'ëmi nishti 'icën. 'Ëmi nishquin ca 'ë uni itsi 'amiti 'icën. Usaquian 'ë 'acëx bamatancëx cana rabé nëtë 'iónxa pëcaracëbë baísquti 'ain.

²² Usaria quia oquin ca Pedronën Jesús amo nitsinaxun ñu caquin cacëxa:

—Usai camina 'itima 'ain, Nucën Papa Diosax ca mixmi usai 'iti cuëntima 'icën.

²³ Usaquin cacëx cuainacëquin ca Jesusan Pedro ñu caquin cacëxa:

—Min camina ñunshin 'atimanën 'apu, Satanás, an sináncësa oquin sinanin. Usaquin sinánxunma ca 'at. Min camina 'ë ñu 'atima 'amitisa tanin. 'Ën Papa Dios cuëncësabi oi 'iáxa 'ëx 'inun quixun sinánquin camina unin sináncësa oquinshí sinanin.

²⁴ Catancëxun ca aín 'unánmicë unicama ësaquin Jesusan cacëxa:

—Uix cara 'ën uni 'iisa tania an ca a 'ai bamanuxunbi 'ëmi catamëti quicë bana ënquinma 'ati 'icën. ²⁵ Uin cara aín cuëncësa oquin 'ai, ënë nëtënu upitax tsótishi sinania, ax ca Nucën Papa Diosnan 'itima 'icën. Usa 'aímbi ca uinu 'icë unin cara ënë nëtënu upitax tsóti sinánquinma 'ëmi catamëquin 'ëx quicësabi oquin 'aia, ax Nucën Papa Diosnan 'aish aín nëtënu abë 'iti 'icën. ²⁶ Unix ca ënë nëtënuax 'itsaira ñuñu 'iti 'icën, 'aishbi ca Nucën Papa Diosmi sináncëma 'aish abë upíma 'ianan aín nëtënu abë 'itima 'icën. Usa 'ain ca axa bamacëbë aín ñucama ax ñancábía bicë 'icën. ¿Nucën Papa Diosbë bamatimoi tsónuxun cara unin aña ñun cupíoti 'ic? Anun cupíoti ñu ca 'aíma 'icën. ²⁷ 'Ëx cana 'ën Papa Diosan nëtënu cuantancëx anu abë 'Apu 'iti 'ain. 'Ëx 'Apu 'aish utëcëncëbë ca 'ën ángelcamaribi uti 'icën. Uxun cana unicama achúshi achúshi atun nuitu 'unánquin an ñu 'atima 'acë unicama a 'atimonan an upí ñu 'acë unicama 'ëbë 'inúxa cuëñun 'imiti 'ain. ²⁸ 'Ën cana asérabi mitsu cain, axa ënu 'ëbë 'icë uni raírinën ca bamacëma pain 'ixun, uni 'inux Nucën Papa Diosnuax uá 'icë, 'ëx cana asérabi 'ën unicaman cushi 'ai quixun isti 'icën.

17

Axbia Jesús bëtsia
(Mr 9.2-13; Lc 9.28-36)

¹Usaquin aín 'unánmicë unicama catancëx ca mëcën achúshi 'imainun achúshi nëtë 'icëbë aín 'unánmicë uni raíri ëbiani, Pedrocëñun Jacobo 'imainun aín xucën Juan, acamaishi buani Jesús matánu cuancëxa. ²Anu cuantancëx ca a unicaman ismainunbi Jesús bëtsiacëxa. Bëtsii ca barin pëcacësa 'inun aín bëmánan ichúacëxa. Aín chuparibi ca uxuira 'aish bari upí uruia iscësa 'iacëxa. ³Usa 'icë isanan ca Elíasbëa Moisés chiquiracëti Jesúsbë banaia isacëxa. ⁴Usai 'ia abë banaia isquin ca Pedronën Jesús cacëxa:

—Nuxnu ënu 'icë ca asábiira 'icën. Mix cuëncëbëtan cananuna rabé 'imainun achúshi xuburatsu 'ati 'ain. Ax ca minan achúshi 'imainun Moisésnan achúshi 'imainun Elíasnanribi achúshi 'iti 'icën.

⁵Usaquián Pedronën cacëbëtainshi ca acama cuin pëquicësanën tupéoncëxa. Usocëxun ca Pedro, Jacobo, Juan acaman nëtë cuin mëucüaxa ësai banaia cuacëxa:

—Ënëx ca 'ëx amiira sinani cuëncë, 'ën bacë bëchicë 'icën. Aín bana ca cuacan.

⁶Ësai quia cuati ca 'aisamairai racuëti memi bëúmpucuti racábuacëxa.

⁷Usai 'ia racuëtan bamaibi ca Jesusan anu cuanquin ramëquin cacëxa:

—Ca nirucan, racuëaxma ca 'it. ⁸Ësaquián cacëx bëpëqui chairuquin iscëxbi ca ufbi 'aíma 'imainun Jesúsëshi anu 'iacëxa.

⁹Usaquiáni matánuax cuanquin ca Jesusan atu cacëxa:

—Mitsúnmi isanan cuacë ënë ñucama camina uinu 'icë unibi ñuixuntima 'ain. Uni 'inux Nucën Papa Diosnuax uá 'aish, 'ëx bamatancëx baísquicëbëtan cuni camina ënë ñucama unicama ñuixuntí 'ain.

¹⁰Usaquin cacëxun ca aín 'unánmicë unicaman Jesús ñucáquin cacëxa:

—¿Mixmi aséرابi Cristo 'aímbi cara uisacatsi an Moisésnën cuëñëo bana 'unáncë unicamax, Elías pain ca uti 'icë quiax quin?

¹¹Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Elías ax pain ca uti 'icë quicë bana ax ca aséرابi 'icën. Uxun ca unicama Nucën Papa Diosmia sinánun sinánmiti 'icën, usai quicë banax ca aséرابi 'icën. ¹²Aséرابi 'aímbi cana mitsu cain, Elías pain ca uaxa. Ucëbi ca judíos unicaman ui cara ax 'icë quixun 'unáncëma 'icën. 'Unánquinma ca atúxa cuëncësa oquinshi a 'atimoxa. A 'atimocësaribi oquin ca uni 'inux Nucën Papa Diosnuax uá 'icë 'ëribi 'atimoti 'icën.

¹³Usaquián Jesusan cacëxun ca aín 'unánmicë unicaman 'unáncëxa, —Elías ca uti 'icë quia bana, ax ca Juan, an uni nashimicë, a ñuia quia 'icë —quixun.

An upí 'icëbi aín nami bërërumiquin uni bënánmicë 'insínñu tuá Jesusan pëxcüa
(Mr 9.14-29; Lc 9.37-43)

¹⁴Matánuax cuanx ca anua 'aisamaira uni timécë anu Jesús bëbacëxa. Bëbacëbë anu cuani aín bëmánon rantin puruni tsóbuquin ca achúshi unin cacëxa: ¹⁵—¿'Ën bëchicë caramina 'ë pëxcuxuntima 'ain? Aín namix nimëti bërëru saquiquiquin ca paë tania. Nimëti saquiqui ca 'itsai tsinu 'iruanan bacanu nipacëtia. ¹⁶Usaia 'ia cana min 'unánmicë unicamanu 'ëa pëxcuxunun quixun bëan. Bëiabi ca 'ë pëxcuxuncëma 'icën.

¹⁷Quia cuaquin ca Jesusan anu 'icë unicama cacëxa:

—Mitsun camina Nucën Papa Dios ax ca aséرابi cushi 'icë quixun sinaniman. Camina ami catamëisama tanin. ¿Mitsúxmi ami catamënun carana uiti nëtën mitsu 'unánmiti 'ain? ¿Uitishi nëtën carana 'ëx mitsu cupí masá nuituti 'ain? 'Ë ca a tuá bëxun.

¹⁸Cacëxun bacëbëtan ca Jesusan a tuánu 'icë ñunshin 'atima chiquínun caquin chiquíancëxa. Chiquicëbë ca pëxcuti asábi 'iacëxa.

¹⁹Usaquián 'acë ca atúxëshi abë 'ixun aín 'unánmicë unicaman Jesús ñucácëxa:

—¿Uisa cupí caranuna nun a tuánu 'icë ñunshin 'atima chiquíncasman?

²⁰Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Mitsun camina uisaira cushi cara Nucën Papa Diosan cushi icë quixun sinaniman. Mostaza bëru ax ca chamaratsu 'icën. Asaribi 'aish 'itsamaratsushi Nucën Papa Diosmi sináncë 'ixun, Ënë ñu cana 'atima 'ai, quixun sinánquinbi aséرابi ami catamëquin ñucáquin camina uisa ñu caramina 'aisa tani a 'ati 'ain. Mitsux ami 'itsamashi catamécë

'ixunbimi ënë matá, Ënuax ca 'uri tacút, cacëx ca 'uri tacúti 'icën. ²¹ Ësa ñunshin 'atima chiquíntix ca pima samáquin Nucën Papa Dios ñucáquin chiquínti 'icën.

—*‘Ëx cana unin ‘acëx bamati ‘ai —quíaxa Jesús quitcëcan*
(Mr 9.30-32; Lc 9.43-45)

²² Usoxun ca abëa Galilea menu cuania Jesusan aín 'unánmicë unicama cacëxa:

—Uni 'inux Nucën Papa Diosnuax uá 'icë ca 'ë unin an raíri uni 'aminun uni 'inánti 'icën.

²³ 'Ináncëxun bixun ca 'ë 'ati 'icën. 'Acëx bamatancëx cana rabé nëtë 'iónxa pëcaracëbë baísqunuxun 'ain.

Quixuan cacëxun cuati ca aín 'unánmicë unicamax masá nuituacëxa.

Anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubu anun mëníoti curíqui ñui quicë bana

²⁴ Capernaúmnu cuanxa Jesús 'imainun aín 'unánmicë unicamax bëbacëbëtan ca an anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubu anun mëníoti curíqui bicë unin anu cuanquin Simón Pedro ñucáquin cacëxa:

—¿Mítsun 'ibun cara curíqui, anun anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubu mëníoti, 'inanimin?

²⁵ Cacëxun ca Pedronën cacëxa:

—Ca 'inania.

Usaquin catancëxbia a ñucánux xubunu atsinia ca Jesusan Simón Pedro ñucacëxa:

—Simón, ¿uisaquin caramina sinanin? ¿Ënë nëtënu 'icë 'apucaman cara a curíqui 'inánun uí cain? ¿A curíqui 'inánun quixun cara aín aintsicama cain? ¿A curíqui 'inánun cara bëtsi unicama cain?

²⁶ Cacëxun ca Simón Pedronën cacëxa:

—Aín aintsicamama, bëtsi unicama ca a curíqui 'inánun quixun caia.

Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Ca usa 'icën. Aín aintsicaman ca a curíqui 'inanima. ²⁷ Usa 'ain curíqui 'inántima 'aínbi camina an curíqui bicë unínma numi nishquin masá sinania quixun ësaquin 'ati 'ain. Camina parúmpapanu mishqui cuanti 'ain. Mishquiquinmi a pain bicë tsatsa, aín ana 'ucë mëu isquin camina anua curíqui mërati 'ain. Mëraquin a curíqui bixun camina an curíqui bicë uni 'inánti 'ain. A curíquinëx ca 'iti 'icën, minan 'inánanmi 'ëribi 'inánxuncë.

18

Uix cara bëtsi unicamabëtan sënénmaira 'icë quicë bana

(Mr 9.33-37; Lc 9.46-48)

¹ Usai 'icëbëtan ca anu cuanquin aín 'unánmicë unicaman Jesús ñucáquin cacëxa:

—¿Nucën Papa Diosan nëtënu cara uix anu 'icë unicamabëtan sënénmaira 'iti 'ic?

² Cacëxun ca Jesusan, tuá achúshi cuënxun atu nëbétsi nitsínxun cacëxa: ³ —Asérabi cana mitsu cain, mitsux cha 'iisa tanquin usaquin 'ë ñucati camina sinanati 'ain. Sinanacëma 'ianan tuácamaxa cha 'iti sinanima an a bërúancë unimi catamécë, usaribiti 'ëmi catamécëma 'aish camina mitsux Nucën Papa Diosnan 'itima 'ain. ⁴ Uí unix cara ënë tuásaribi 'aish cha 'iti sinanima 'ëmi catamëtia, ax ca Nucën Papa Dios naínu 'icë an iscëx aín uni raírisamaira 'icën. ⁵ Uicaman cara 'ëmi sinánquin ënë tuásaribi 'icëa —ñuumara ca —quixun unin sináncë uni a 'aquinsa 'icë nuibaquin 'aquinia, an ca 'ëribi 'aquinia.

'Uchati rabanan bërúancati Jesús quíá bana

(Mr 9.42-48; Lc 17.1-2)

⁶ Usa 'ain ca an 'ëmia sináncë uni 'imainun tuá 'ëmia sinánti ënun quixun 'atima ñu 'amiquin 'uchamicë unix aín 'ucha chaira 'icën. Usa 'aish ca 'aisamaira oquin castíancë 'iti 'icën. A unix ca anun ñu rënti maxax ami tëtëcërecatancëxun parúnmapa nëbétsi nicëxa uni nanécësamaira oi castíancë 'iti 'icën. ⁷ Ësaribiti ca 'ia. Bëtsi unían ñu 'atima 'anun sinánmicëxun 'ai ca uni aín 'ucha cupí 'itsaira tëmëraia. Camabi unix ca ñu 'atima 'anun quixuan bëtsi unin sinánmicë 'icën. Usa 'aínbi ca an bëtsi uni 'atima ñu 'amicë ax 'uchañuira 'aish 'aisamaira oquin castíancë 'iti 'icën, aín 'ucha cupí.

⁸ Min mécën, min taë anun 'aisama ñu 'ati cuëncë 'ixun camina ashiquin manuquin ënti 'ain. Usoquin 'ai camina min mécëm, min taë tëaxun nicësa 'iti 'ain. Mix mécën rabëñu

'aishmi manë tsinu anuax tēmërai cuantima cupími min mēcēn, min taē tēaxun niti ca asábi 'icēn. ⁹Min bēru anun ñu isi 'atima ñu 'ati cuēñcē 'ixun camina ashiquin manuquin ènti 'ain. Usoquin 'ai camina min bēru achúshi èchíxun nicēsa 'iti 'ain. Mix bēru rabēñu 'aishmi manë tsinu anuax tēmërai cuantima cupími min bēru achúshi èchíxun niti ca asábi 'icēn.

Carnero nētécē ñui Jesús quía bana

(Lc 15.3-7)

¹⁰Èn unicamax ca tuáratsusa 'aish ñuuma 'icē quixun camina sinántima 'ain. 'Èn cana mitsu cain, ca ñuumama 'icēn. An a bēruáncē ángelcamax ca Nucēn Papa Diosbēbi 'icēn.

¹¹Uni 'inux cana 'èx Nucēn Papa Diosnuax uacēn, unicama ami sináncēma 'aish ainanma 'icēbi ainan 'inun 'iémínux.

¹²Èsaribi oquin ca Jesusan cacēxa:

—Ca èsa 'icēn. ¿Cien carneroña 'aínbia achúshi amanu cuani nētétia cara unin a baritima 'ic? Raíri noventa y nueve an matá menuxun pasto piia èbianxun ca axa nētécē a bariti 'icēn, ¿usa cat? ¹³Èn cana aséرابi mitsu cain, bariquin mērax ca bētsi carnerocama isia cuēñcēsamaira oi axa nētécē a mērax cuēñia. ¹⁴Usaribiti ca mitsun Papa Dios naínu 'icē ax aín unicama achúshiratsunēnbia a ènti cuēñima.

Usoquin axa numi 'uchacē uni aín 'ucha manumiti bana

(Lc 17.3)

¹⁵Jesuan ca èsaquinribi aín 'unánmicē unicama cacēxa:

—Axa mix 'icēsaribiti Nucēn Papa Diosmi sináncē uníxa mimi 'uchaia camina abēishi banaquin —èsaí camina 'èmi 'ucha —quixun a cati 'ain. Usoquinmi cacēxun cuati sinanati ca mibē upí 'itēcēnti 'icēn. ¹⁶Min cacēxuan cuaisama tancēbē camina bētsi uni an a ñucama 'unáncē, a buani, axa mimi nishcē uni anu cuantēcēnti 'ain. Abēmi cuancē uni anribia cacēxun ca axa mimi nishcē uni an, aséرابi ca minmi ñuicē bana ax 'icē quixun 'unánti 'icēn. 'Unánan ca mix camina aséرابi abē upí 'iisa tani quixun 'unánti 'icēn. ¹⁷Usaquin 'acēxunbia min bana cuaisama tancēbētan camina axa 'èmi catamécē Nucēn Papa Diosan unicamax timécē a ñuixunti 'ain. Ñuixuncēxun ca atúnribi a uni 'èsēti 'icēn. 'Èsēcēxunbia atan bana cuaisama tania camina, a unix ca axa Nucēn Papa Diosmi sináncēma unisa 'ianan an 'apu buánmiti curíqui bicē uni 'icēsaribiti 'uchañu 'icē quixun isti 'ain.

¹⁸Èn cana aséرابi 'èmi catamécē 'icē mitsu cain, aséرابi 'èn sinánmicē 'ixunmi mitsun, 'èn unicama uisai cara 'iti 'icē quixun sinánquin —èsa ñu ca 'ati 'icē —quixun canan —èsa ñu ca 'atima 'icē —quixun cacēbētan ca Nucēn Papa Dios naínu 'icē, an —usa ca —quixun sinánti 'icēn.

¹⁹⁻²⁰Èn unicamaxa 'èmj sinani timécēbē cana 'èx atu nēbētsi 'ain. Rabé 'imainun achúshia 'èmi sinani timécēbē cana 'èx atu nēbētsi 'ain. 'Imainuan rabētaxribi timécē 'ain cana 'èx atubē 'ain. 'Èx atubē 'ixun cana añu 'ati cara asábi 'icē quixun 'unánmiti 'ain. Usa 'ain cana èsaquinribi 'èn mitsu cain, mitsu rabētan camina uisafnu 'iti cara Nucēn Papa Dios cuēñti 'icē quixun upí oquin sinántancēxun an mitsu 'axunun ñucáti 'ain. Ñucácēxun ca an mitsúnmi cacēsabi oquin mitsu 'axunti 'icēn.

²¹Èsaquian aín 'unánmicē uni raíricēñun cacēxun ca Pedronēn Jesús cacēxa:

—¿Mín uni itsíxa 'èmi nishi 'uchaia carana uiti oquin aín 'ucha abē mēñonanquin manumiti 'ain? ¿Carana mēcēn achúshi 'imainun rabé oi abē mēñonanti 'ain?

²²Cacēxun ca Jesusan cacēxa:

—Mēcēn achúshi 'imainun rabé oquinmi manuminun cana mi caíman. Uiti oi cara 'uchati 'icē a camabi camina manumiti 'ain.

An uni ñu mēëxuncē unían axa ami 'uchacē uni aín 'ucha manumisama tan bana

²³Jesuan ca èsaquinribi cacēxa:

—Nucēn Papa Diosnan 'itix ca èsa 'icēn: Achúshi unin ca an ñu mēëxuncē unicama uiti curíqui cara achúshi achúshi unin ribinia quixun istisa tanxa. ²⁴Istisa tancēbētan ca aín unin an 'aisamaira 'itsa millones curíqui ribíncē uni bēaxa. ²⁵Bēcēx uxun ca curíquiñuma 'ixun cupíocasmáxa. Cupíocēxunma ca an ñu mēëmicē unin aín uni itsi caxa: Camina acēñun aín xanu 'imainun aín bēchicēcamaribi bētsi unia ñu mēëxunun maruti 'ain.

Maruxun curíqui bixun camina 'ëa ribíncë a cupíoquin mi bicë curíqui a 'ë 'inánti 'ain. ²⁶Usaquian cacëbë a tanáin rantin puruni tsóbuquin ca an ribíncë uní a ñu mëëmicë uní caxa: 'Ën cana mi cupíoti 'ain, camabi a 'ën mi ribíncë curíqui. 'Ën mi munu cupíonun camina caínpainti 'ain. ²⁷Cacëxun cuaquin ca an a ñu mëëmicë unín caxa: 'Ë cupíoima camina cuanti 'ain. Minmi 'ë cupiocëxmabi ca asábi 'icën. ²⁸Cacëx cuanquinbi ca an abëtan a uní ñu mëëxuncë uní mëraxa. Mëraquin ca —ënën ca 'ë ribinia —quixun sinánquin 'itsamashi curíquia ribíncëxunbi aín tëxatan biquin têtsécaquin caxa: Minmi 'ë ribíncë ca 'ë cupíot. ²⁹Cacëxun ca caxa: 'Ën cana mi cupíoti 'ain, camabi a 'ën mi ribíncë curíqui. 'Ën mi munu cupíonun camina caínpainti 'ain. ³⁰Cacëxunbi ca caxa: Cana 'ëmi cupíonun cainiman. Caxun ca a ribíncë curíquicama a cupíoia sipunu 'inun sipuaxa. ³¹Usoquian 'aia isi masá nuituti ca an abëtan ñu mëëxuncë uní raíricamax an a ñu mëëmicë uní ñuixuní cuanxa. ³²Cuanxun ñuixuncëxun cuaquin camicëxa ucë ca an ñu mëëmicë unín an ribíncë uní caxa: Mix camina 'aisama 'ain. Minmi 'ë cacëxun mi nuibaquin cana 'ëmi ribíncë curíquicamami 'ë cupíoxunma 'anun mi can. ³³'Ën mi 'acësaribi oi camina an mi ribíncë uní a sipuamima upiti abë mëníonanti 'ian. ³⁴Cai ami nishquin ca an ñu mëëmicë unín an sipu bërúancë uní caxa: An 'ë ribíncë curíquicama cupíoquin sënëontamainun camina ënë uní sipunu tëmëraminun xëputi 'ai —quixun.

³⁵Usaribi oquin ca 'ën Papa Dios nafnu 'icë, an axa mimi 'uchacë unimi aín 'uchacama abë mëníonanquin manumicëma 'icë, mitsun 'uchacama manuquinma uisoquin cara 'ati 'icë usoquin 'ati 'icën.

19

*Unix ca aín xanubë énanántima 'icë quicë bana
(Mr 10.1-12; Lc 16.18)*

¹Usaquin a ñucama ñuiquin cabiani ca Jesús Galilea menuax cuanx Judea me Jordan cacë baca 'ucë manan anu bëbacëxa. ²Bëbaquin ca 'aisamaira uníxa timécëbëtan Jesusan uní 'insíncëcama pëxcüacëxa.

³Usa 'ain ca fariseo unibunën anu timéxun Jesús uisai caraisa quia ami manánuxun cuacatsi quixun ñucáquin cacëxa:

—¿Uisai cara 'iashia unín aín xanu ënti cara asábi 'ic?

⁴Ñucáçëxun ca Jesusan cacëxa:

—Camabi ñu unioquin ca Nucën Papa Diosan bëbu 'imainun xanu unioçëxa. ¿Acama ñuiquin Nucën Papa Diosan bana cuënëno caina iscëma 'ain? ⁵Uniotancëxun ca Nucën Papa Diosan cacëxa: “'Ën usoquin unioçë 'ixun ca unín aín xanu biquin, aín titacëñun aín papa ëni, aín xanubë énananquinma 'iquinti 'icën. A rabëtaxbi ca achúshisa 'iti 'icën”.

⁶Usa 'ain ca uní aín xanubë rabë 'aíshbi achúshisa 'icën. Usaia achúshishi 'inúan Nucën Papa Diosan 'imia 'aish ca uní aín xanubë énanantima 'icën, uní itsínribi ca énananmitima 'icën.

⁷Cacëxun ca fariseo unicaman Jesús cacëxa:

—Mixmi quicë bana ënéxa aséribi 'aínbi ca Moisésnéan cuënëno banax ëesai quin, ënquin ca unín —ënë xanu ca béri 'ën xanuma 'icë —quixun quirica 'atancëxun 'inánquin aín xanu ënti 'icën. ¿Uisai cara usai quin?

⁸Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Judíos unicamaxa mitsusaribi masáquin sináncë 'ain ca Moisésnéan a bana cuënënoçëxa. 'Ën Papa Diosan ca bëbu 'imainun xanu unioquin —unín ca aín xanu ënti 'icë —quixun cáma 'icën. ⁹'Ën cana ësoquin mitsu cain, an aín xanúxa uní itsibë 'icëma 'icëbi ënxun, xanu itsi bicë uní ax ca 'uchaia, aín xanuma 'aínbi xanu itsibë 'ia 'icësaribiti.

¹⁰Usaquian cacëxa fariseo unicamax ríquiancëbëtan ca aín 'unánmicë unicaman Jesús cacëxa:

—Unín ca aín xanu ëntima 'icë quiaxmi mix quicë 'ain sapi ca unín xanu bitima asábi 'icën.

¹¹Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Usaia uni 'iti ca asábi 'icën, 'aínbi ca camáxirama, a Nucën Papa Diosan usai 'inun quixun sinánmicë, axëshi usai 'iti asábi 'icën. ¹²Bëtsi bëtsi unin ca aín nami 'aisama cupí bacë bëchima, usa 'ixun ca xanu bitsima. Bëtsi bëtsi unin ca uni itsían axa bëchicëñuma 'inun mënïocë 'ixun xanu bitsima. Bëtsi bëtsi unin ca Nucën Papa Diosmishi sinánquin aín bana quicësabi oquin upí oquin 'anuxun xanu bitsima. Usa cupía axa xanuñuma 'iisa tancë uni ax xanuñuma 'iti ca asábi 'icën.

*Jesusan ramëquin tuácama Nucën Papa Dios ñucáxuan
(Mr 10.13-16; Lc 18.15-17)*

¹³ Usa 'ain ca ainsa sinánxunquin ramëquin Nucën Papa Dios ñucáxunun quixun tuáracama Jesúsnu bëcancëxa. Bëiabi ca Jesusan 'unánmicë unicaman an bëcëcama ñu caquin —tuá xuracama ënu bëxunma ca buántan —quixun cacëxa. ¹⁴ Caiabi ca Jesusan cacëxa:

—Cuantánun caxunma ca tuá xuracama 'ënuá unun ën. 'Ëmi catamëtia Nucën Papa Diosan ainan 'imicë unicamax ca ënë tuá xuracamasaribi 'icën.

¹⁵ Usaquin catancëxun ca Jesusan a tuácama ramëquin Nucën Papa Dios ñucáxuancëxa. Ñucáxuntancëx ca Jesús anuax cuancëxa.

*Jesúsbëa 'itsaira ñuñu bënë uni bana
(Mr 10.17-31; Lc 18.18-30)*

¹⁶ Anuaxa cuania ca bënë uni achúshinën anu cuanquin Jesús cacëxa:

—Mix camina upí uni 'ain. Usa 'ixun camina 'ë ñuixunti 'ain, ¿'ëx nëtétimoi Nucën Papa Diosan nëtënu abë 'inuxun carana uisa ñu upí 'ati 'ain?

¹⁷ Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—¿Uisa cupí caramina min 'ëx isana upí 'ai quixun 'ë cain? Nucën Papa Diosaxëshi ca aséribi upí 'icën. Mix aín nëtënu abë 'iisa tanquin camina aín bana quicësabi oquin 'ati 'ain.

¹⁸ Cacëxun ca a bënë unin cacëxa:

—¿Uisaia ax quicë banacama carana 'ati 'ain?

Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Uni camina 'atima 'ain. Uni itsin xanubë camina 'itima 'ain. Uni itsin ñu camina mëcamatima 'ain. Camina bëtsi unimi cëmëi manántima 'ain. ¹⁹ Min papa, min titan bana camina upí oquin cuaquin tanti 'ain. Mixmi bërúancacësaribi oquin camina min aintsicama nuibaquin 'aquinsa 'icë 'aquinti 'ain.

²⁰ Cacëxun ca a bënë unin cacëxa:

—Chamaratsu 'aíshbi minmi 'ë cacë banacama quicësabi oi 'iá 'aish cana usabii 'in. ¿Añu ñuribi carana 'acëma pan 'ain?

²¹ Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Mix Nucën Papa Dios cuëncësabi oi 'iisa tanquin camina cuanxun min ñucama maruquin curíqui bixun ñuñuma unicama 'inánti 'ain. Usotancëx camina mix ñuñushi 'iti sinanima 'ëmi sinani 'ëbë cuani uti 'ain. Usaquin 'atancëx camina Nucën Papa Diosan nëtënu 'ianan usaquin 'acë cupí anuax cuëinra cuënti 'ain.

²² Usaquian Jesusan cacëxun cuabiani ca aín ñua 'itsaira 'ain, a bënë uni masá nuituti uténbuax cuancëxa.

²³ Usoquin cacëxa cuancëbëtan ca Jesusan aín 'unánmicë unicama cacëxa:

—'Ën cana aséribi micama cain, 'aisamaira ñuñu unix ca ainan 'iti 'aíshbi ñuñu 'itishi sinani Nucën Papa Diosnan 'itima 'icën. ²⁴ Amiribishi cana mitsu cain, camello, ax ca chaira 'aish xumuxan quini chamaratsu 'ain, anun atsínquiantima 'icën. A ñuina chaxa a quinin atsíncasmacësamaira oi ca 'aisamaira ñuñu unix Nucën Papa Diosnan 'itima 'icën.

²⁵ Usaía quia cuati ca aín 'unánmicë unicamax, a banax ca aséribi 'icë quixun sinán-casmai —aséribi a bana 'ain ca ui uníxbi Nucën Papa Diosnan 'inux iétima 'icë —quíax canancëxa. ²⁶ Usaí quia isquin ca Jesusan cacëxa:

—'Aisamaira ñuñu uníxa iétisama 'aínbi ca an 'acasmati ñu 'aíma 'ain Nucën Papa Diosan ñuñu uniribi ainan 'inun iémiti 'icën.

²⁷ Usaquian atu cacëxun ca Pedronën Jesús cacëxa:

—Nun cananuna mibë ninuxun nun ñucama ëan. ¿Usa 'ain caranuna Nucën Papa Diosan nëtënu 'aish uisa ñuñu 'iti 'ain?

²⁸ Cacëxun ca Jesusan aín 'unánmicë unicama cacëxa:

—Asérabi cana 'ën mitsu cain, uni 'inux anuax uá, 'ëx Nucën Papa Diosan mëníosabi oi nëtë iótëcëncëbë 'apuirá 'ain camina, asérabi 'ën bana cuacë 'aish mitsun 'ëbë cushi 'ixun Israelnën bëchicë mëcën rabé 'imainun rabé aín rëbúnqui judíoscamax cara atúan ñu 'acë cupí, uisai 'iti 'icë quixun cati 'ain. ²⁹ Ésaquinribi cana mitsu cain, uinu 'icë unin cara 'ëx cuëncësabi oquin 'anuxun aín xucën, aín chirabacë, aín papa, aín tita, aín bëchicë, aín naë, aña ñu cara, abi ëanxa, a unix ca ëncë ñuñu 'icësamaira oi ñuñu 'iti 'icën. 'Ianan ca Nucën Papa Dios quicësabi oi aín nëtënu abë nëtétimoí 'iti 'icën. ³⁰ Usa 'aínbi ca bëría uni —cha ca a uni 'icë—quixun sináncë uni a Nucën Papa Diosan aín nuitu 'unánquin ñuumara isti 'icën. 'Imainun ca bërí unin iscëxa ñuuma 'icë uni a Nucën Papa Diosan aín sinan upí 'unánquin a uníxa cha 'icë isti 'icën.

20

An uvas bimi bicë unicama ñui quicë bana

¹ Ésaquinribi ca Jesusan aín 'unánmicë unicama cacëxa:

—Nucën Papa Diosan aín ainan 'imiti ax ca ësaribi 'icën: Achúshi unix ca aín naë anu uvas 'apacëñu 'iaxa. Usa 'aish ca pëcaracëma 'aínshi, an a naë mëníoti uni bari cuanxa. ² Bariquin mëraxun ca uiti cara nëtë camabi cupíoti 'icë quixun atubëtan mëníotancëxun aín naënxun ñu mëënun xuaxa. ³ Xutancëx bari manámí 'ain cuantëcënxun ca ráiri uníxa ñu mëëtiñuma 'aish anuxun unin ñu marucë anu bucuçë isaxa. ⁴ Isquin ca caxa: Mitsúxribi camina 'ën naënu ñu mëëi cuanti 'ain. Cuanxunmi ñu mëëia cana mitsun ñu mëëcësabi oquin mitsu cupíoti 'ain. Cacëx ca ñu mëëi cuanxa. ⁵ Bari xamarucëbë cuantëcënxun ca naë 'ibun uni ráriribi a mëëti ñu 'aíma 'ain bucuçë mërakin aín naënu ñu mëënun quixun xuaxa. Bari cuanbucëbëtanribi ca usaribi oquin 'axa. ⁶ Bari xupíbuçëbëribi cuanquin ca uni ráriribi ñu mëëima bucuçë mëraxa. Mërakin ca caxa: ¿Uisacatsi caramina mitsux ñu mëëima ënuishi bucuçëbaitin? ⁷ Cacëxun ca a unicaman caxa: Uinu 'icë unínbia nu ñu mëëxunun cacëma 'aish cananuna ënu buçían. Cacëxun ca naë 'ibun caxa: Mitsúxribi camina 'ën naënu ñu mëëi cuanti 'ain. ⁸ Usa 'ain ca ñantánbucëbëtan cuënxun naë 'ibun aín uni caxa: An 'ë ñu mëëxuncë unicama cuëntancëxun camina camabi cupíoti 'ain. Axa tsíancuatsini ucë uni acama pain camina cupíoti 'ain. Usotancëxun camina ráiri unicamaribi cupíotancëxun axa bëríma upuncë unicamaribishi cupíoti 'ain. ⁹ Cacëxun ca axa bari xupíbuçëbë ucë unicama cuëncëx aia achúshi nëtën cupíocësa oquin 'inánxa. ¹⁰ Usaquian cupíoiá isquin ca an pafán ñu mëënun bicë unicaman —nun cananuna a unicaman bicësamaira oquin curíqui cha bití 'ai—quixun sinánxa. Sinánxunbi ca bari xupíbuçëbë ucëcaman bicësaribi biaxa. ¹¹ Usoquin biquin ca amí manánquin ¹² an atu ñu mëëmicë uni caxa: Ënë unicaman ca bënëñquinshi 'itsamashi ñu mëëaxa. Nun nu bari xamarutamainun 'anan bari atsíntamainunribi ñu mëëbaitiabi camina an chucúmashi ñu mëëcë unicamami 'acësaribi nu cupíon. ¹³ Cacëxun ca an unicama ñu mëëmicë unin caxa: 'Ën cana mi paraniman. Mibëtan mëníopuncësabi oquin cana mi cupíon. ¹⁴ 'Ën mi 'ináncë curíqui biax camina cuanti 'ain. Mi 'ináncësaribi oquin an 'ë chucúmashi ñu mëëxuncë unicamaribi 'inánti cana cuëënin. ¹⁵ ¿'Ën curíquinëxa 'ënanbi 'ain carana 'ëx cuëncësabi oquin an 'ë ñu mëëxuncë unicama cupíotima 'ain? ¿'Ën uni itsi curíqui 'ináncëbëtan caramina nutsiquin masáquin sinanin? ¹⁶ A unin —ñuumara ca ax 'icë—quixun sináncë uni a ca Nucën Papa Diosan aín sinan upí 'unánquin a uníxa cha 'icë isti 'icën. 'Imainun ca unin iscëxa cha 'icë uni, a Nucën Papa Diosan aín nuitu 'unánquin ñuumara isti 'icën. 'Aisamaira unia ainan 'inúxa 'ëmi catamënun sinánmicëxbia 'icëbëtanma ca axa 'ëmi catamëcë ashí Nucën Papa Diosan ainan 'inun 'imia.

—'Ëx cana unin 'acëx bamati 'ai—quixun Jesusan aín unicama catëcëan

(Mr 10.32-34; Lc 18.31-34)

¹⁷ Anuaxa Jerusalénu Jesús cuancëbë ca 'itsa uni 'imainun xanuribi abë cuancëxa. Usa 'ain ca cuënbiani atubëshi cuanquin Jesusan aín 'unánmicë unicama cacëxa: ¹⁸—Mitsúnbi

camina isin, bĕrĭ cananuna Jerusalĕnu cuanin. Anuxun ca, uni 'inux Nucĕn Papa Diosnuax uá 'icĕ, 'ĕ unin 'inánti 'icĕn, judĭos sacerdotenĕn cushicamabĕtan an Moisésnĕn cuĕnĕo bana 'unáncĕ unicaman binun. 'Ináncĕxun ca atun —a uni ca bamati 'icĕ —quixun catancĕxun ¹⁹judĭosma unicaman 'anun 'ĕ 'inánti 'icĕn. 'Ĕ bĕtsi bĕtsi onan 'ĕmi cuaianan 'ĕ mĕĕtancĕxun 'ĕx bamanun i curúsocĕnu matásnun ca judĭos unicaman 'ĕ judĭosma unicama 'inánti 'icĕn. Usoquian 'ĕ 'acĕx cana bamatancĕx rabĕ nĕtĕ 'iŏnxa pĕcaracĕbĕ baĭsquiti 'ain.

*Jacobo 'imainun Juanĕn titan Jesús ñucá
(Mr 10.35-45)*

²⁰Usa 'ain ca Zebedeonĕn bĕchicĕ rabĕ, Juan 'imainun Jacobo, aĭn tita Jesús rapasu cuani a bĕtánain rantin puruni tsóbuquin abĕ banatisa tancĕxa. ²¹Abĕ banatisa tania isquin ca Jesusan cacĕxa:

—¿Añu caramina cuĕĕnin?

Cacĕxun ca cacĕxa:

—Mixmi 'apu 'aish min nĕtĕ upĭnu tsotan 'ĕn tuacĕx bĕtsíxa min mĕqueu tsómainun bĕtsix min mĕmiu tsónun camina 'imiti 'ain, mibĕa 'apu 'inun.

²²Cacĕxun ca Jesusan cacĕxa:

—Sinánquinmaishi camina usaquin 'ĕ cain.

Caxun ca Jesusan Juan 'imainun Jacobo cacĕxa:

—¿'Ĕ 'acĕsaribi oquian unin mitsu bĕtsi bĕtsi ocĕxun caramina tanshiti 'ain?

Cacĕxun ca —usaribi oquin cananuna tanshiti 'ai —quixun cacĕxa.

²³Cacĕxun ca Jesusan cacĕxa:

—'Ĕn 'acĕsaribi oquin camina bĕtsi bĕtsi ocĕ 'iti 'ain. Usa 'aĭnbi cana 'ĕn, mix camina 'ĕn mĕqueu tsónan 'ĕn mĕmiu tsóti 'ai quixun ui uninbi caĭman. 'Ĕn Papa Diosan cuni ca cati 'icĕn, uix cara anu tsóti 'icĕ quixun, an mĕnĭosabi oĕa 'inun.

²⁴Usaquian aĭn titabĕtan Zebedeonĕn bĕchicĕ rabĕtan Jesús caia cuati ca Jesusan 'unánmicĕ uni rafri, mĕcĕn rabĕ, ax a rabĕmi nishacĕxa. ²⁵Usaria isquin ca cuĕnxun Jesusan cacĕxa:

—Mitsun camina 'unanin, judĭosma 'apucaman ca aĭn unicama ax cuĕĕncĕsabi oquin tĕmĕraquinbi ñu mĕĕnun 'amia. Aĭn cushi unin ca aĭn unicama ax quicĕsabi oquian 'anun 'amia. ²⁶Usa 'aĭnbi camina mitsux usai 'itima 'ain. Uix cara bĕtsi unisama 'iisa tania, an ca mitsúxmi upitax buacunun ñu mĕĕquin 'aquinti 'icĕn. ²⁷Uinu 'icĕ mitsux caramina aĭn cushi uni 'iisa tani, an ca mitsu ñu 'axúnti 'icĕn, ²⁸'ĕn 'acĕsaribi oquin. Uni itsían ñu mĕĕxunun cana 'ĕx uni 'inux Nucĕn Papa Diosnuax uáma 'ain. 'Ĕx cana unicamaxa upí 'ianan upitax bucuti oquin 'aquini uacĕn. 'Ĕx 'uchañuma 'aish bamatsianxmabi cana camabi uníxa Nucĕn Papa Diosbĕ upí 'inun atun 'ucha 'ĕnansa 'ain bamai uacĕn.

*Bĕxuñu uni rabĕa Jesusan bĕpĕxcúa
(Mr 10.46-52; Lc 18.35-43)*

²⁹Ĕsaquin catancĕx ca Jesús abĕa cuancĕ unicamabĕ Jerusalĕnu cuani Jericó ĕmanu bĕbacĕxa. Bĕbax anuaxribi cuania ca anu 'icĕ unicamanribi a nuibiancĕxa. ³⁰Usaquian nuibiania ca bai amo tsóxun, uni rabĕ bĕxuñu, an —Jesús ca aia —quixuan ñuicania cuati cuĕnĭshquin cacĕxa:

—Davitan rĕbúnqui, Nucĕn 'Ibu Cristo, nuibaquin ca nu 'aquin.

³¹Usaía quia oquin ca anu 'icĕ unicaman banaxma isa nĕtĕnun quixun cacĕxa. Cacĕxbi ca nĕtĕtima atúxa 'icĕsamaira oi munuma cuĕnĭshtĕcĕni quiacĕxa:

—Davitan rĕbúnqui, Nucĕn 'Ibu Cristo, nuibaquin ca nu 'aquin.

³²Usaía quia cuati nĭracĕquin ca Jesusan a uni rabĕ unun quixun cacĕxa. Cacĕx aia ca Jesusan cacĕxa:

—¿'Ĕn mitsu uisoti caina cuĕĕnin?

³³Cacĕxun ca cacĕxa:

—Isnúnmi nu bĕpĕxcuti cananuna cuĕĕnin.

³⁴Usaquian cacĕxun nuibaquin ca Jesusan atu bĕmĕĕacĕxa. Bĕmĕĕĕxuinshi ca isacĕxa. Isi cuĕĕnquiani ca Jesúsbĕ cuancĕxa.

III. JERUSALENUXUAN JESUSAN BANA ÑUIXUANAN ÑU 'A ÑUI QUICĒ BANA (21-25)

21

Jerusalénu cuania unicaman Jesús rabia

(Mr 11.1-11; Lc 19.28-40; Jn 12.12-19)

¹Jerusalénu cuani Betfagé ëma 'urama 'ixun ca Olivos cacé matá anuxun aín 'unánmicé uni rabé xuquin ²Jesusan cacëxa:

—Aínu bësucé ëma, anu ca cuantan. Cuanx anu bëbaquin camina burro xanu achúshi təcëracacé, aín tuácëñun mërati 'ain. Mëraquin camina tububëtsinquin bëti 'ain. ³Mitsúnmi tubuia isquian bëtsi unin mitsu ñucácëxun camina cati 'ain: Nucën 'Ibun ca ëné burra aín tuácëñun a buánxunun quixun nu caxa. Bënénquinshi ca mi bëmitécënti 'icën. Cacëxuinshi ca mitsu cati 'icën: Ca buántan.

⁴Usaía 'iácama ax ca Nucën Papa Diosan aín uni cuëñëomiasabi oía 'iá 'icën. Èsai ca a bana quia:

⁵Síon cacé ëma, anu 'icé unicama camina cati 'ain: Bëri ca mitsun 'apu aia, uni chacama 'icësaríma ca burro xanun tuánu tsotax aia.

⁶Usa 'ain Jesusan xucëx cuanxun a uni rabëtan usaquian 'anúan Jesusan cacësbai oquin 'acëxa. ⁷Burro aín titacëñun aín tuá buántancëxun chupan catátacaquin burro camápucëbë ca anu 'iruax tsotax Jerusalénu cuancëxa. ⁸Usaía burron cuancëbëtan ca 'aisamaira unin anun Jesús cuanti bainu anúan mapúcë chupabi 'apámainun bëtsi bëtsi unin i pëchi chuífshcaxun anúan Jesús cuantinu 'apácëxa. ⁹Usobiani ca sharáquiani unicama cuancëxa, raírinëxa rëcuëñmainun ca raírinëxribi Jesús caxu cuanquin a rabi cuëñi sharati quicancëxa:

—Davitan rëbúnqui Nucën 'Ibu ax ca upíra 'icën. Nucën 'Ibu Diosan xucëx ca ënëx bëri aia. A ca camabi unin rabiti 'icën. Nucën 'Ibu Dios, naínu 'icé, aribinu cuëñquin rabinun ca 'acan.

¹⁰Usai 'iquiania bëbaia isi ca Jerusalénu 'icé unicamax —¿ui uni cara ënëx 'ic? —quiax ratuti canancëxa. ¹¹Canania ca axa Jesúsbé 'icé unicaman cacëxa:

—Ènëx ca Jesús, an Nucën Papa Dios quicé bana unicama ñuixuncé, a 'icën, ax ca Galilea menu 'icé ëma, Nazaret, anuaxa ucé 'icën.

Anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunua Jesusan an ñu marucé unicama chiquían

(Mr 11.15-19; Lc 19.45-48; Jn 2.13-22)

¹²Jerusalénu bëbatancëx ca Jesús anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunu atsfancëxa. Atsínquinbi anuxuan ñu marúa isquin ca Jesusan a unicama chiquínquin an curíqui cambioquin bicé unicaman mesacama chashcaquin an numacuru marucé unicamax anu tsócé aribi chashcacëxa, anu tsóxma 'inun quixun. ¹³Usaquin 'aquin ca cacëxa:

—Nucën Papa Diosan bana cuëñëo ca ësai quia: “Anuxun 'ë rabiti xubu ax ca anuaxa camabi unix 'ëbë banati xubu 'iti 'icën”. Usaía cuëñëo bana quicé 'ainbi camina mitsun anuxun ñu maruquin uni paránquin mëcamati xubusa 'inun ënuxun ñu maruin.

¹⁴Usaquin catancëx anuax cuancëma pan 'ixun ca Jesusan bëxunü unicama 'imainun axa aín niti bëtsicé unicamaribi anua aia pëxcüacëxa. ¹⁵Unicama pëxcuia isanan anu 'icé xucamax —Davitan rëbúnqui, Nucën 'Ibu, ax ca upíra 'icé —quiáxa cuëñi sharatia isi ca judíos unbunën 'apucama ax nishacëxa. ¹⁶Nishquin ca Jesús ñucáquin cacëxa:

—¿Èñë xucamaxa quicé bana caramina cuatiman?

Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Cana cuatin. ¿Mitsun caramina cuëñëo bana axa ëné ñui quicé a iscëma 'ain? A bana ca ësai quia:

Xucamabëtan ca tuáracamanribi min 'imicëxun upí oquin mi rabia.

¹⁷Usaquin cabiani ca Jesús Betania ëmanu 'i cuancëxa.

Jesusan higuera cacé i, bimiñuma 'inun ca

(Mr 11.12-14, 20-26)

¹⁸Betanianu 'inëti Jerusalénu cuantécëni ca Jesús panancëxa. ¹⁹Pananquiani cuanquin ca higuera cacé i, bai cuëbí nicé, isbiani anu cuanquinbi tuáñuma 'aísha aín pëchishi ocëxa. Usa 'icé isquin ca Jesusan cacëxa:

—Min camina tuatëcëntima 'ain.

Usaquian cacëxëshi ca higuera i chushi xanancëxa. ²⁰Usaquian cacëxa xanancë isquin ca aín 'unánmicë unicaman Jesús cacëxa:

—¿Uisa 'aish cara ënë higuera bënëtishi xananx? —quixun.

²¹Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—'Ën cana asérabi mitsu cain, Nucën Papa Diosax ca cushiira 'ianan ca ax quicësabi oquin 'aia quixun 'unáncë 'ixun camina —ca 'atima 'icë —quixun sinánquinma —ca asérabi 'ati 'icë —quixun sinánti 'ain. Usaquin sináncë 'ixunmi 'ën ënë higuera 'acësoquinshi ñu 'aquinma ënë matáribi “ënuax ca parúmpapanu racati cuantan” quixun cacëx ca usai 'iti 'icën. ²²Mitsun —asérabi ca Nucën Papa Diosan 'ën cacëxun 'ë 'axunti 'icë —quixun sinania ca an mitsúnmi ñucácësabi oquin mitsu 'axúnti 'icën.

Jesús ca cushi 'icë quicë bana

(Mr 11.27-33; Lc 20.1-8)

²³Jerusalénuxun ca Jesusan anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunu atsínxun anu 'icë unicama 'unánmicëxa. 'Unánmia ca judfos sacerdotenën cushicama 'imainun ampan caniacëcë unicaman anu cuanxun ñucáquin Jesús cacëxa:

—¿Uin banan caramina min usa ñu 'ain? ¿Uin cara ësoquinmi ñu 'anun mi cax?

²⁴Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—'Ënribi cana mitsu bana itsi ñucatin. Ñucácëxunmi mitsun 'ë ñuixuncëxun cana 'ënribi mitsu cati 'ain, uin banan carana ësaquin 'ai quixun. ²⁵¿Uin cara Juan unicama nashiminun cacëx? ¿Nucën Papa Diosan cara cacëx? ¿Unin cara usaquian 'anun cacëx?

Usaquian Jesusan ñucáquin cacëxbi ca uisaquin cara cati 'icë quixun 'unanima atúxbi ñucacananani quicancëxa:

—¿Uisaquin caranuna cati 'ain? Nun nu —Nucën Papa Diosan ca cacëxa —quixun cati 'aínbí ca usaquin nun cacëxun nu —usa 'ain caramina uisa cupí aín bana cuama 'ai —quixun nu cati 'icën. ²⁶Nun nu —unían unicama nashiminun cacë ca Juan 'iacëxa —quixun cati, 'aishbi cananuna 'apuma unicamami racuëtín. Acaman ca aín bana cuaquin —Nucën Papa Diosan ca asérabi aín bana unicama ñuixunun quixun Juan xuacëxa —quixun sinania.

²⁷Usai canantancëxun ca Jesús cacëxa:

—Uin xucë cara 'iacëxa quixun cananuna 'unaniman.

Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Mitsúnmi 'ën ñucácëxun 'ë ñuixuncëxunma cana 'ënribi uin cushin carana ësaquin ñu 'ai quixun mitsu caiman.

Unin bëchicë rabé ñui quicë bana

²⁸Usaquin catancëxun ca Jesusan judfos unibunën 'apucama ësaquinribi cacëxa:

—¿Uisai quicë cara ënë bana 'ic? ësai quicë. Achúshi unix ca bëchicë rabéñu 'iaxa. 'Ixon ca achúshi caxa: Bérí nètën camina naënu ñu mëi cuanti 'ain. ²⁹Cacëxun ca aín bëchicënën caxa: Cana cuaniman. Usaquin caxbi ca sinanabiani ñu mëi cuanxa. ³⁰Usaribiquin ca aín bëchicë itsiribi aín papan caxa: Bérí nètën camina naënu ñu mëi cuanti 'ain. Cacëxun ca: Cana cuanin, caxa. Caxbi ca cuancëma 'icën. ³¹¿Mitsun sináncëxun cara a uni rabé uinu 'icën aín papa cuëncësabi oquin ñu 'ax?

Cacëxun ca cacëxa: An —cana cuanima —quixun caxbi cuancë, an ca aín papa cuëncësabi oquin 'axa.

Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—'Ën cana asérabi mitsu cain, mitsun ainan isamina 'ai quixun caquinbi ax cuëncësabi oquin 'acëma 'aishmi Nucën Papa Diosan nètënu 'itima 'aínbí ca 'itsa uni an 'apu buánmiti curíqui bicë, 'imainun 'itsa xanu mitsun sináncëx 'uchañu, acamax sinananti 'ëmi sinánquin ax cuëncësabi oquin 'acë 'aish Nucën Papa Diosan nètënu 'iti 'icën.

³²Unicamaxa sinanati aín nuitu asérabi upí 'inun 'unánmia ucëbi camina Juanën bana cuaisama tan. Mitsúnmi aín bana cuaisama taniabi ca 'aisama uni, an 'apu buánmiti curíqui bicë 'imainun xanu 'uchañucamaxribi Juanën bana cuati sinanati upí 'iaxa. Usaía 'ia isquinbi camina sinanaquin aín bana cuacëma 'ain.

An naë bëruancë uni ñui quicë

(Mr 12.1-12; Lc 20.9-19)

³³Usoquin caxun ca Jesusan, a usoquin unin 'ati ñuiquin, ënë banaribi judíos unibunën 'apucama ñuixuancëxa:

—Bëtsi banaribi mitsu camainu camina cuati 'ain. Ca ësa 'icën. Achúshi unin ca aín naënu uvas 'apáxa. 'Apáxun cënëtancëxun ca anuxun uvas baca biti xaxu quinioquin naëxa. 'Anan ca anuxun naë bërúanti xuburibi manámiira chaioruquin 'axa. 'Atancëxun bëtsi uni aín naëa bërúanxunun quixun ami ëbiani ca 'ura menu 'i cuanxa.

³⁴Cuantancëxun ca uvas bimicëbëtan abëa 'icë an ñu mëemicë uni raíri xuquin caxa: An naë bërúancë unicamanu cuantancëxun camina 'ënan 'iti a mësúa 'ë bëxúnun mi 'inánun cati 'ain. ³⁵Cacëx cuanxa bëbaiabi ca an naë bërúancë unicaman axa ucë unicama bitancëxun bëtsi 'anan bëtsiribi ami mëparamëquin mëëanan bëtsiribishi maxaxan 'axa.

³⁶Usoçëxa bimi bëfma panacëbëtan ca naë 'ibun an ñu mëemicë uni raíri a 'itsaira xutëcëanxa. Xucëxa bëbaiabi ca an naë bërúancë unicaman ax paían ucë unicama 'acësaribi oquin 'atimoxa.

³⁷Usoquian an naë bërúancë unicaman an xucë unicama 'acëbëtan ca naë 'ibun —'ën bëchicë ënë ca usaribi oquin 'aquinma upí oquin biquin aín bana cuati 'icë —quixun sinánquin aira xuaxa. ³⁸Xucëx cuanxa bëbaia ísi ca an naë bërúancë unicamax canani quiaxa: Aín papáxa bamacëbë ca aín bëchicë ënëx naë 'ibu 'iti 'icën. Usa 'ain cananuna nux naë 'ibu 'inuxun ënë 'ati 'ain. ³⁹Canantancëxun bibianquin naë 'uri buánxun ca 'axa.

⁴⁰¿Usoquian aín bëchicë 'acë cara naë 'ibun uquin an naë bërúancë unicama uisoti 'ic'?

⁴¹Ñucácëxun ca judíos unibunën 'apucaman Jesús cacëxa:

—Usa 'ain ca a unicama cëñuquin 'ati 'icën. Usoquin 'atancëxun ca bëtsi unicama aín naë bërúanxunun quixun cati 'icën. Cacëx cuanxun ca a unicaman naënu 'icë bimicamaxa bimi aín bimi mësú naë 'ibu 'inánti 'icën.

⁴²Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—¿Nucën Papa Diosan bana cuënëo ëesai quicë a caramina mitsun iscëma 'ain?:

An maxax xubuacë unían biquinma racáncë 'aishbi ca a maxax bërí amia xubu cushicë 'icën, itá upímia xubu cushicë usaribiti. Usafa 'inun ca Nucën Papa Diosan 'imíaxa. An usoquin mëñocëx ca nun iscëx asábiira 'icën”.

¿Usaquian maxax ñuiquinbi 'ë ñuiquin cuënëo bana a caramina mitsun iscëma 'ain?

⁴³Cana mitsu cain, mitsúxmi judíos unibu 'aish Nucën Papa Diosan ainan 'iti caísa 'aíshbi usaí 'icëbëma ca bëtsi unibunëx aín bana cuacë 'aish ainan 'iti 'icën. ⁴⁴'Imainun ca a maxáxa an cuëncëma unicama usaribi an 'ë cuëncëma uni 'icën. Maxáxmi tatiqúi chacáquin ca maxáxmi rëracaquin aín namicama chacaía. 'Imainun ca manánuax nipacéquin maxaxan uni chacaquin chëcaía.

⁴⁵Usoquian cacëxun cuati ca judíos sacerdotenën cushicama 'imainun fariseo unicamax —nu ñui ca bana itsi ñuicësa oi quia —quixun sinani ami nishacëxa. ⁴⁶Nishquin sipuáisa tanquinbi ca camabi unían, Jesusan ca asérabia Nucën Papa Diosan xucë 'ixun aín bana unicama ñuixunia quixun sináncë 'ain, 'apucamax atumi racuéacëxa. Racuéquin ca Jesús biáma 'icën.

22

Unían aín bëchicë xanu bimumuxun unicama camia bana

¹Anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunuxun ca Jesusan judíos sacerdotenën cushicama 'imainun fariseo unicama bana itsi ñuicësa oquin ënë banaribi ñuiquin cacëxa: ²—Nucën Papa Diosnan 'iti ax ca ësa 'icën. Achúshi 'apun ca aín bëchicë xanu 'inánxun an ñu mëemicë uni piti 'amiquin aín aintsicamaxa pí unun quixun camiti sinánxa. ³Sinánxun ca piti 'itsaira 'amimainuan camabi unin pí unun catánun quixun aín uni raíri xuaxa. Xucëx cuanxuan cacëxbi ca a cacë unicama uínu 'icë uníxbi uísama tanxa. ⁴Usaquin camicëxbia ucëbëtanma ca amiribishi aín ñu mëemicë uni raíribi xuquin a cacë unicama ësoquin caxuntanun quixun caxa: Bëráma cana a piti ñucama mëñomian. Usonan cana 'ën vaca 'aracacë rëmíanan 'ën ñuina rëracacëribi rëmian. Camabi ca mëñocë 'icën. Usa 'aían camáxbi 'ën xubunu 'ën bëchicënéan xanu bicëbëtan, nubëtan pí unun camina cati 'ain. ⁵Usaquian 'apun camicëxbi ca a camicë unicamax cuainsama tanxa. Cuainsama tanía bëtsix aín naënu cuantamainun ca bëtsix anuxuan ñu marucë xubunu cuanxa. ⁶Raírinën ca 'apúan ñu mëemicë uni cuaniabi bixun mëëquin ténánquin rëaxa. ⁷Usoquian 'acëbë ca 'apu xumatati nishaxa. Nishquin ca an aín ñu mëemicë unicama 'acë unicama 'anan aín

ëma nëënun quixun aín suntárucama xuaxa. Cacëx cuanxun ca 'apun cacëabi oquin 'axa. ⁸Usoquian 'anun 'amitancëxun ca 'apun aín ñu mëëmicë unicama caxa: Piti ca mëñfocë 'icën. Usa 'aínbi ca a 'ën camicë unicamax utima nuituñu 'aish utima 'icën. ⁹Usa 'ain camina amiribishi cuantancëxun mitsúnmi bainua mëracë unicamaishi pi unun quixun cati 'ain. ¹⁰Usoquian 'apun cacëx cuantécënquin ca an ñu mëëxuncë unicaman bainua mëraquin upíma unicamacëñunbi upí unicama timëbëtsinquin bëaxa. Bëcëxun ca xanu bicëbëtan pañuti chupa pañucanxa. Pañutancëx atsini ca 'aisamaira 'aish a xubunuax tsitsiruaxa.

¹¹Usai 'icëbë atsínquian 'apun iscëxbi ca anu achúshi uni xanu bicëbëtan pañuti chupa pañucëma 'iaxa. ¹²Usa 'icë isquin ca 'apun a uni caxa: ¿Uisa 'aish caramina mix ënu atsínuxun pañuti chupa pañuaxmabi ënu atsían? Cacëxbi ca a uni banaima tsóaxa. ¹³Usa isquin ca 'apun an mesanu piti nancë unicama caxa: Ënë uni camina mëtanianan tatanitancëxun ëman bëanquibucënu buántancëxun niti 'ain. Nicëx ca anuax anu 'icë unicamabë tëmërai bënëti inti 'icën. ¹⁴Ën mitsu bërí ñuixuncë bana a sinánquin camina 'unánti 'ain, 'aisamaira uníxa ainan 'inux 'ëmi catamënun Nucën Papa Diosan sinánmicëxbi 'icëbëma ca axa 'ëmi catamëcë unicama axëshi ainan 'ia.

Unían César curíqui 'inánuxun sinan bana

(Mr 12.13-17; Lc 20.20-26)

¹⁵Jesusan bana ñuixunia cuatancëx, 'uri cuanquin ca fariseo unicama ami manán-catsi quixun sinánquin, uisai cara quía cuanuxuan an Jesús ñucáti uni xuti sináncëxa. ¹⁶Sinántancëxun ca aín uni raíri 'imainun axa Herodesmi sináncë unibu Jesús ñucánun quixun xuacëxa. Xucëx cuanxun ca a unicaman Jesús cacëxa:

—Cananuna 'unanin, min banax ca asérabí 'icën. Uisai cara Nucën Papa Diosan uni 'iti 'icë quixun camina cëmëquinma asérabí ñuin, unían min a bana ñuia cuati cuëncëbëtanmabi. Min sináncëx ca camabi uni bëtsibëtan sënën 'icën. Usaquin sinánquin camina camabi ñuñu 'imainun ñuñuma unicama 'imainun 'apuburibi uisai cara Nucën Papa Diosan uni 'iti 'icë quixun ñuixunin. ¹⁷Usa 'ixun camina nu cati 'ain, ¿Nucën Papa Diosax asérabí nun cushi 'ain cara min sináncëx Romanu 'icë 'apu, César, a curíqui buánmiti asábi 'ic? ¿Cara asábima 'ic? ¿Uisa caramina sinanin?

¹⁸Cacëxun ca Jesusan, —uisai caraisna qui quixun 'ëmi manánuxun cuacatsi quixun ca 'ë ñucatia —quixun 'unánquin cacëxa:

—'Ëmi manánuxun 'ëx caraisna uisai qui cuacatsi quixun camina 'ë usoquin cain. ¹⁹Uisa cara isnun ca a César buánmiti manë curíqui achúshi 'ë bëxun. Cacëxun ca bëacëxa. ²⁰Bëia isquin ca Jesusan cacëxa:

—¿Uin bëmánan tanquin 'acë cara ënëx 'ic? ¿Uin anë cara cuëñëocë ënëx 'ic?

²¹Cacëxun ca atun cacëxa:

—Ax ca Césarñën bëmánan tanquian 'acë 'imainun Césarnën anë 'icën.

Usaquin cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Ami mitsun 'atia César cuëncë a ñu camina 'ati 'ain, axa mitsun 'apu 'ain. 'Anan camina ami mitsun 'atia Nucën Papa Dios cuëncë a ñu 'ati 'ain, axa mitsun Papa Dios 'ain.

²²Cacëxun cuati ratuti ca —¿uisa uni cara ënëx 'ic? —quixun sinani a ñui ami manánti bana 'aíma 'ain Jesús ëbiani cuancëxa.

Unix cara bama 'aish baísquiti 'icë quicë bana

(Mr 12.18-27; Lc 20.27-40)

²³A nëténbi ca Jesúsnu saduceo unicamax cuancëxa. Saduceo unicaman ca —bama 'aish ca uni baísquitima 'icë —quixun sináncëxa. Usaquin sináncë 'aish anu cuanxun ca Jesús ñucáquin cacëxa: ²⁴—Nun cananuna 'unanin, Moisés ca quiacëxa: “Uni achúshi bëchicëñuma 'aish bamacëbëtan ca aín xucënan an casunancë xanu bixun ami bacë bëchiti 'icën. Usoquian 'acëx ca aín bëchicë ax aín xucënan bëchicësa 'iti 'icën”. ²⁵Usa 'ain cananuna mi ñucatin. Nubë ca uni achúshi, mëcën achúshi 'imainun achúshi 'anácañu 'iacëxa. Usa 'ixun ca atun apan an xanu biacëxa. Biáxbi ca bacë bëchiaxmabi bamacëxa. ²⁶Baman aín xucënan casunancë xanu biáxbi ca aín xucëanaxribi bacë bëchiaxmabi bamacëxa. Usaribiti ca a xanu biáxbi aín xucën bëtsíxribishi bamacëxa. Usa 'ain ca a xucën camáxbi a xanu biáxbi bacë bëchicëñuma 'inun bamacëxa. ²⁷Acamaxa bamai

cěńúan ca a xanúxribi bamacěxa. ²⁸ Camaxunbi ca a xanu biacěxa. ¿Usa 'ain cara anun unicamax baísquiti nětěn acama uinu 'icěxira aín bėnė 'iti 'ic?

²⁹ Cacěxun ca Jesusan cacěxa:

—Usama ca. Mitsun Nucěn Papa Diosan bana cara uisaira quia quixun cuania aín cushiribi 'unánquinma camina usaquin 'ě űucatin. ³⁰ Bama 'aish baísquiquin ca unin xanu bitima 'icěn, aín ini bėchicėribi ca unin bėnumitima 'icěn. Usaribi ca naínu 'icė ángelcamaxribi 'icěn. ³¹ Mitsúnmi —bama 'aish ca uni baísquitima 'icė —quixun sinania cana mitsu űucatin, ¿Nucěn Papa Diosan Moisés cuėnėomia bana, ěsaia quicė, a caramina iscėma 'ain? A banax ca ěsai quia: ³²“Ěx cana Abraham, Isaac, Jacob acaman rabicė Dios a 'ain”. A bana cuėnėo isquin cananuna 'unanin, Nucěn Papa Dios ax ca bama 'aísha baísquitima unicaman Diosma 'icěn. Ax ca camabi aín unicaman rabicė Dios a 'icěn. ³³ Usaquian Jesusan bėtsi unin 'acėsamaira oquin uni bana űuixunia cuati ca anu 'icė unicamax —ěsa bana cananuna cuama 'ai —quixun sinani ratuacěxa.

Nucěn Papa Diosan bana raíri banasamaira axa quicėsabi oi 'iti Jesusan űuia

(Mr 12.28-34)

³⁴ Atun —uni bamacėcamax ca baísquitima 'icė —quixun sináncė 'icėbia —ca usama 'icė —quixun upí oquin űuixuncěxun ca saduceo unibunėn Jesús űucáquin catėcėanma 'icěn. —Upí oquin ca űuixuanxa —quixun sinánquin ca fariseo unicaman Jesús nėbėtsioracěxa.

³⁵ Nėbėtsioraquin ca an Moisésnėn cuėnėo bana 'unáncė uni achúshinėn —uisaquin cara 'ě cati 'icė —quixun sinánquin Jesús ěsaquin űucácěxa: ³⁶—¿Uinu 'icė Nucěn Papa Diosan bana cuėnėo quicėsa oíra caranuna 'iti 'ain?

³⁷ Quixuan cacěxun ca Jesusan ěsaquin cacěxa:

—Axa quicėsabi oíra 'iti bana ax ca ěsai quia: “Min 'Ibu Diosmi camina asėrabi cuėnėni cėmėima sinánti 'ain. Usa 'aish camina ami catamėti ax cuėėncėsabi oíshi 'iti 'ain”. ³⁸ Ěnėx ca axa quicėsabi oíra 'iti bana a 'icěn. ³⁹ Bėtsi bana asaribi ca ěnėx 'icěn: “Mixmi bėrúancėsaribi oquin camina min aintsicama nuibanan axa 'aquinsa 'icė 'aquinti 'ain”.

⁴⁰ Ěnė rabė bana quicėsabi oquian camabi unin 'anun ca Moisés 'imainun ax quicė bana an uni űuixuncė unicama Nucěn Papa Diosan cuėnėomicěxa. Uisa bana cara cuėnėo 'icė a ca Nucěn Papa Diosmi sinánan uni raíriribi nuibacė 'ixun unin tania.

Uin rėbúnqui cara Cristo 'icė quicė bana

(Mr 12.35-37; Lc 20.41-44)

⁴¹ Fariseo unicamaxa abė timėcė 'icė ca Jesusan űucáquin ěsaquin cacěxa: ⁴²—¿Mitsun sináncėx cara Cristo, axa 'apu 'itia judíos unibunėn cańcė, ax uisa uni 'ic? ¿Uin rėbúnqui cara ax 'iti 'ic?

Cacěxun ca cacěxa:

—Ax ca Davitan rėbúnqui 'iti 'icěn. Usa 'aish ca Davidbė sėnėn 'iti 'icěn.

⁴³⁻⁴⁴ Cacěxun ca Jesusan cacěxa:

—Davítax ca ěsai quiacěxa:

Nucěn 'Ibu Diosan ca 'ėn 'Ibu Cristo caxa: Axa mimi nishcė unicama 'ėn mi 'ibuamimainun camina mix 'ėbė 'Apu 'aish 'ėn mėqueu 'iti 'ain.

Axa aín rėbúnquin 'aínbi ca Cristo űui David Nucěn Papa Diosan Bėru űunshin Upitan sinánmicėx —Cristo ax ca 'ėn 'Ibu 'icė —quiax quiacěxa. ¿Uisa 'aish cara David usai quiacėx? ⁴⁵ ¿Usaria David, Cristo ax ca 'ėn 'Ibu 'icė quiax quicė 'ain, cara Cristo ax uisari Davitan rėbúnqui 'iti 'ic?

⁴⁶ Usaquian fariseo unicama űucatia ca únbi —usa ca a bana 'icė —quixun Jesús űuixuanma 'icěn. Usa 'ixun ca atun iscėxa bėtsi unin sinánsama 'aish usai quia oxun a unicama amiribishi űucátėcėanma 'icěn.

23

An Moisésnėn cuėnėo bana 'unáncė unicamacėńuan fariseo unicamaribi űui Jesús quía bana

(Mr 12.38-40; Lc 11.37-54; 20.45-47)

¹ Usaquin catancěxun ca Jesusan anu 'icė unicamaxa 'aisamaira 'ain acamacėńunbi aín 'unánmicė unicama ěsaquin cacěxa: ²—An quirica cuėnėocė unicama 'imainun fariseo unibunėnríbi ca sinania, atux isa, an Moisésnėn cuėnėo bana 'unánun mitsu űuixunti,

a 'icë quixun. ³ Atun mitsu ñuixuncësabi oquin camina Moisésnën cuëñëo bana 'ati 'ain. 'Anan camina atúan mitsu cacësabi oi 'iquinbi atúan a bana quicëma ñu 'acësaribi oquin 'atima 'ain, mitsuma paránxun 'amia, usa 'ain. Atux ca unicama bana ñuixunibi an uni ñuixuncë banaxa quicësabi oi 'ima. ⁴ Moisésnën cuëñëo banaishima atúbí sináncë banaribi ca unicamax isa usai 'inun quixun ñuixunia. Usaquin ñuixuncëxbi ca a banacamax ax quicësabi oi 'iisama 'icën. Atúxribi ca usai 'ima. Atúan ñuixuncë bana quicësabi oquian 'anun ca unicama 'aquinima. ⁵ Añu ñu cara 'aia a 'aquin ca unicaman axira isa upí 'icë quixun sinánquinsa unin a rabinun quixun 'aia. 'Anan ca bëtsi unisama isa ax 'icë quixuan camabi unin isnun quixun chupa aín cuëbí chooquin cuécápuncë pañuía. Pañuanan ca cuëñëo bana aín bémánanu 'anan aín pëñan mëmiu təcërëcaia, a unicamax ca a bana cuacë 'icë quixuan unin sinánun quixun. ⁶ Pi timéxun ca anu aín cushicama tsóti anu tsónuxun caisia, atusaribi 'icatsi quixun. 'Anan ca anu judíos unicama timéti xubunu unicamabë timéti, anua aín cushicamax tsóti anu tsótishi cuëñia, camabi unínsa atu isnun quiax. ⁷ 'Anan ca anuxun unin ñu marucë anuxuan a isquin bëtsi unin —ax ca nun cushi 'icë —quixun sinánquin atu mëcën 'inánquin bití cuëñia. Usai 'anan ca unían —an ca nu cuëñëo bana ñuixunia —quixun catí cuëñia.

⁸ Atúxa usai 'icëbëbi camina mitsux unían usaquin mitsu catí cuëñtima 'ain. Mitsux camina xucëonanti 'ain. Mitsux camina achúshi 'ibuñushi 'ain, ax ca Cristo 'icën. ⁹ Uinu 'icë unibi camina ëñë menua Nucën Papa caquin anëtima 'ain, Nucën Papa Dios naínu 'icë, ax cuni ca asérabi mitsun Papa 'icë, usa 'ain. ¹⁰ 'Éx Cristo 'aish cana 'ëxëshi mitsun 'Ibu 'ain. Usa 'ain camina, mix camina aín 'ibu 'ai quixuan bëtsi uni mitsu canun quitima 'ain. ¹¹ Micama uinu 'icë cara upitaxmi bucunun mitsu ñu 'axunia ax ca mi raíribë sënénmaira 'aish upí 'icën. ¹² Anbia rabíquin —'ëx cana cha 'ai —quixun sináncë uni a ca Nucën Papa Diosan aín uni raíribë sënénmara 'imiti 'icën. Usonan ca cha 'iti sinania ax rabícëma uni a cuni Nucën Papa Diosan cha 'imiti 'icën.

¹³ An Moisésnën cuëñëo bana 'unáncë unicama 'imainun fariseo unicama, mitsux camina an unicama paráncë a 'ain. Uisa cara oti 'icë usoquin ca Nucën Papa Diosan mitsu 'ati 'icën. Mitsun camina Nucën Papa Diosan bana 'unáncë 'ixunbi a bana quicësabi oquian 'anun 'aquinquinma unicama a bana bëtsi oquin ñuixunin. Mitsun camina a bana quicësabi oquin 'aiman. 'Aquínma camina uni itsínribia a bana quicësabi oquin 'axunma 'anun 'unánmin.

¹⁴ Usai 'anan camina casunamëcë xanun ñu bicuanquin cëñuin. Cëñuanan camina mitsux isamina upí 'ai quixuan unin sinánun quiax, 'anun pain Nucën Papa Diosbë banain. Usa 'icë ca Nucën Papa Diosan, axa usai 'icëma uni 'acësamaira oquin mitsu 'uchoquin castícantí 'icën.

¹⁵ An Moisésnën cuëñëo bana 'unáncë unicama 'imainun fariseo unicama, mitsux camina an unicama paráncë a 'ain. 'Ura cuanquin ui caramina 'unánmiti 'ai quixun bariquin mëraxun camina Nucën Papa Diosmi sinánun 'unánmiquinma mitsun sináncësaribi oquin sinánun 'unánmin. Usaquinmi mitsun 'unánmicëx ca a unicamax mitsúxmi 'icësamaira oi 'aisama 'ia. Mitsúxmi anuaxmi tēmëratí manë tsi rëquirucë anu 'iti 'aínbi ca atux mitsúxmi 'icësamaira oi anuax tēmërai anu 'iti 'icën. Mitsúxmi usa 'icë ca Nucën Papa Diosan uisa cara mitsu oti 'icë usoquin 'ati 'icën.

¹⁶ Mitsun Nucën Papa Diosan bana unicama 'unánmiti 'ixunbi camina a bana uisai quicë cara quixun 'unaniman. Bëxuñu unin ca uni itsí anun cuantí bai 'unánmima. Usaribi camina mitsux 'ain. Mitsux camina ësai quin: Anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubu sinánquin cana asérabi 'ën mi cacësabi oquin 'ati 'ai quiax quiquinbi ca unin 'aisama tanquin 'atima 'icën. Usa 'aínbi ca unin —curi anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunu 'icë a sinánquin cana asérabi 'ën mi cacësabi oquin 'ati 'ai —quiax quiquin asérabi 'ati 'icën. ¹⁷ Usai qui camina sinánñumasa 'ain, camina ñu 'unáncëma unisa 'ain. Anuxun a rabiti xubunuxuan unicaman a rabicëx ca Nucën Papa Dios cuëñia. Anu 'icë curi 'acë ñucama cupíma, aín unicaman anuxun a rabiti xubunuxun rabicë cupíshi ca Nucën Papa Dios cuëñia. ¹⁸ Usaribiti camina mitsux ësai quin: Anuxun Nucën Papa Dios rabiquin 'aracacë ñuina xarotia maxax bucúncë, a sinánquin cana asérabi 'ën mi cacësabi oquin 'ati 'ai quiax quiquinbi ca unin 'aisama tanquin 'atima 'icën. Usa 'aínbi ca unin —anuxun Nucën Papa Dios rabiquin ñuina xaroti maxax bucúncë, anu 'icë ñuina sinánquin cana asérabi 'ën mi cacësabi oquin 'ati 'ai —quiax quiquin asérabi 'ati 'icën. ¹⁹ Usai qui camina sinánñumasa

'ain, camina ñu 'unáncëmasa 'ain. Anuxun ñuina xaroti maxax bucúncë anuxun ca unicaman ñuina rëxun xaroquin Nucën Papa Dios rabia. Usaquin rabicëx ca Nucën Papa Dios cuëña. Anu 'icë ñuina cupíma anuaxa aín unicamax ami sináncë cupíshi ca ax cuëña. ²⁰ Camina 'unánti 'ain, anuxun ñu xaroti bucúncë maxax a sinánquin ca unin anua xaroti nancë ñu aribi sinania. ²¹ Usaribi oquin ca axa aín bana ca aséribi 'icë quixun uni itsin 'unánun, —anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubu sinánquin cana aséribi mitsu cain —quicë uni, an a xubuiishi sinánquinma anu 'icë Nucën Papa Diosribi sinánquin caia. ²² Axa aín bana ca aséribi 'icë quixun bëtsi unin 'unánun —naí anu Nucën Papa Dios 'icë a sinánquin cana aséribi mitsu cain —quicë uni ax ca anu Nucën Papa Dios 'icë a 'imainun Nucën Papa Diosribi sinani quia.

²³ An Moisésnën cuëño bana 'unáncë unicama 'imainun fariseo unicama, mitsux camina an unicama paráncë a 'ain. Mitsux ca Nucën Papa Diosan uisa cara oti 'icë usoquin 'ati 'icën. Mitsun camina an Nucën Papa Dios anuxun rabiti xubunuxun ñu 'acë unicama ñu 'inanin, Moisés quiásabi oquin. Usa 'ixunbi camina a bana itsi, axa quicësabi oíra 'iti, a quicësa oquin 'aiman, Nucën Papa Diosmi upiti catamëanan ax cuëncësabi oquin upí sinánñu 'ixun unicama nuibaquin, 'aquinsa 'icë, 'aquinti, acama. Usaquinmi mitsun 'acëx ca asábiira 'itsánxa. Usoquin 'aquinmi mitsun ñu mësúribi 'inánti ca asábi 'itsánxa.

²⁴ Mitsun Nucën Papa Diosan bana unicama 'unánmiti 'ixunbi camina a bana uisai quicë cara quixun 'unaniman. Bëxuñu unin ca uni itsi anun cuanti bai 'unanima. Usaribi camina mitsux 'ain. Ca ësa 'icën. Chupan xanpa bëpucëbë ca anua aín chua, 'imainun sia acamax bërúmainun 'unpax upíshi xanpa 'ucë mëu 'ibutia. Sia 'eti rabanana usaquin 'aibi camina ñuina cha, camello, a 'ecësa 'ain.

²⁵ An Moisésnën cuëño bana 'unáncë unicama 'imainun fariseo unicama, mitsun camina usabi oquin 'acë 'ixun unicama paranin. Paránquin camina Nucën Papa Diosainsa mitsun nuitu upí isnun quixun xanpa 'imainun ñutë acama aín caxu chucain. Usaquin 'aquinbi camina mitsun nuitu mëu upíma ñu sinanin. Uni paránquin camina aín ñua mitsu 'inánun quixun sinánmianan ñunshínquin mitsun cuëncë ñu bití acama sinanin. Mitsúxmi usa 'icë ca Nucën Papa Diosan uisa cara mitsu oti 'icë usoquin 'ati 'icën. ²⁶ Fariseo uni, bëxuñu unisa camina mix 'ain. Xanpa aín namé pain chucacëx ca aín caxuribi chuañuma 'iti 'icën. Usaribi oquin camina min nuitu pain upí 'inun mënóti 'ain, min 'acë ñucamaxribi upí 'inun.

²⁷ An Moisésnën cuëño bana 'unáncë unicama 'imainun fariseo unicama, mitsun camina usabi oquin 'acë 'ixun unicama paranin. Anu uni mañcë me ax ca upí oquin mëníocë 'ianan ëman upíira upí uxua 'inun roncë 'aishbi 'ucë mëu, uni bamacënën xo 'imainun ñu chëquicë 'aisama 'icën. ²⁸ Usaribi camina mitsux 'ain. Mitsúnmi bëtsi bëtsi ñu 'acë cupí unin mitsu upí isti 'ixunbi camina mitsun nuitu upíma 'ixun atu paranin.

²⁹ An Moisésnën cuëñoacë bana 'unáncë unicama 'imainun fariseo unicama, mitsun camina usai oquin 'acë 'ixun unicama paranin. Upíma isquin cara Nucën Papa Diosan mitsu uisoti 'icën. Mitsun raracaman an Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unicama anu mañcan, a me camina upí 'inun mëníoin. Mëníonan camina anu uni upíburibi mañan me aribi upí 'inun mëníoin. ³⁰ Usoquin 'ai camina quicanin, nux nucën raracamabë 'ixun cananuna atun an Nucën Papa Dios quicë bana unicama ñuixuncë unicama masóquin 'aia 'aquianma 'itsán. ³¹ Usai quiquin camina 'unanin, aséribi camina mitsux an Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unicama an 'á, atun rëbúnqui 'ain.

³² Mitsux usa 'ixun camina mitsun raran 'ásaribi oquin 'aquin sënëonti 'ain.

³³ 'Atima 'ixun uni paráncë 'aish camina mitsux runu an uni picë asa 'ain, mitsun raracama 'iasaribiti camina 'in. Mitsúxmi usai 'icë cupí ca Nucën Papa Diosan aséribi mitsux bamaia anuaxmi tëmëratí manë tsinu mitsu 'imiti 'icën. ³⁴ 'Ën cana unicama 'ën bana 'unánquian a uni ñuixunun 'imianan raíribi 'ën bana unicama 'unánminun 'imicëbi camña raíri 'anan raíri i curúsocënu matásun bamainuxun 'ain. Raíri camina anu timéti xubu anuxun rishquinuxun 'ain. Raírinëan 'achusí ëmanuxun bana ñuixuniami mitsun bëtsi bëtsi ocëbëa bëtsi ëmanu cuancëbë anu mitsúxribi cuanxun camina usaribi oquin 'atëcënxun 'ain. ³⁵ Usa 'ixun camina mitsun raran 'ásaribi oquin 'ain. Abel pain ca 'uchañuma 'icëbi mitsun rara achúshinën 'acëxa. Usaribi oquin ca mitsun raran an Nucën Papa Dios quicësabi oquin 'acë unicama bari itsi bari itsi inúmiquin 'acëxa. 'A 'aian ca raírinëribi Zacarías, Baraquíasnën bëchicë, a anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubu rapasunuxun 'acëxa. Usaribi oquin camina mitsun 'ain. ³⁶ Usa 'ain cana aséribi mitsu

cain, mitsun raracama 'ásaribi oquin ca Nucën Papa Diosan mitsu 'uchoti 'icën. Mitsúxmi usa 'icë ca Nucën Papa Diosan uisa cara oti 'icë usoquin 'ati 'icën.

Atun aín bana cuacëma cupía Jerusalénu 'icë unicama nuibati Jesús masá nuitua

³⁷ Jerusalenu 'icë unicama, cana mitsu cain, mitsux camina an Nucën Papa Dios quicé bana uni ñuixuncë unicama 'anan a an aín bana ñuixunun xucë unicamaribi maxaxan 'á, mitsun raracama axa 'iásaribi 'ain. ¿Uitishi oquin carana mitsu nuibaquin bérúanquin 'aquinsa tan? 'Atapanëan aín tuácama cuëntancëxun aín pëchin mapuxun bérúancësaribi oquin cana mitsu bérúanquin 'aquinsa tan. 'Aquinsa tancëxibi camina mitsux cuëncëma 'ain. ³⁸ Usa 'ain cana 'aquinquinma usabimi 'inun mitsu ënti 'ain. ³⁹ 'En cana mitsu cain, mitsun camina utëcënia isquin —Nucën 'Ibu Diosan xucéxa ucë bérí aia. A ca camabi unin rabiti 'icë —quiax quiquin 'ë rabiti 'ain. A nëtë utámainun camina 'ë istëcëntima 'ain.

24

Anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubua rurucubúti bana

(Mr 13.1-2; Lc 21.5-6)

¹ Anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunuaxa cuania ca aín 'unánmicë unicaman a rapasu cuanquin Jesús cacëxa:

—Ënë xubux ca cahaira 'aish upí 'icën.

² Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Ënë xubu camina maxax 'acë 'aish upí isin. Usa 'aínbi cana mitsu cain, axa Nucën Papa Diosmi sináncëma unicaman ënë xubu camáxbi aín maxáxcamaribi rurupacëbë rurucubúti 'icën.

Ax utëcënti nëtë 'uramacuatsinia unin 'unánti Jesusan ñuíá bana

(Mr 13.3-23; Lc 21.7-24; 17.22-24)

³ Usaquin atu cabiani cuanx matá me Olivos cacë anu tsóbutia ca uni 'aíma 'ain, aín 'unánmicë unicaman a nëbëtsioraquin cacëxa:

—¿Uínsaran cara mixmi quicësabi oi anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubu aín maxáxcama rurupacë 'iti 'ic? ¿Mix anun utëcënti nëtë anúan ënë mecama cëñúti, a nëtëx ca 'uramacuatsinia quixun 'unánuxun caranuna uisa ñu 'ia isti 'ain? A camina nu ñuixunti 'ain.

^{4,5} Usaquian aín 'unánmicë unicaman ñucácëxun ca Jesusan anun ax utëcënti nëtë ñuixunquin ësaquin cacëxa:

—'Itsa unin ca, “‘Ëx cana Cristo 'ai” quiax quiquin 'itsaira uni paránuxun 'aia. Usoquian mitsuribi paránti rabanam camina bérúancati 'ain. ⁶ Mitsun camina uni itsían —bëtsi menu 'icë unicamax ca bëtsibë 'acania —quixun ñuia cuanuxun 'ain. Cuanan —raíri unicamaxribi ca raíribë 'acánania —quixun ñuia cuatibi camina racuétima 'ain. Asérabi ca usai 'iti 'icën. Usaía 'icëbëbi ca ënë mecama cëñúcëma pain 'iti 'icën. ⁷ Bëtsi menu 'icë unicamax ca bëtsi menu 'icë unicamabë nishánani 'acánanti 'icën. 'Imainunribi ca bëtsi menu 'icë 'apun suntárucama bëtsi menu 'icë suntárucamabë 'acánanti 'icën. Bëtsi bëtsi nëtënu 'icë unicamax ca a piti ñuñuma 'inuxun 'aia. Bëtsi bëtsi mecamax ca shaiquinuxun 'aia. ⁸ Usoquin pain tëmëratancëxunbi ca 'ëx utëcëncëbëtainra unin an 'acësamaira oquin tëmëranuxun 'aia.

⁹ Usoquin canan ca ësaquinribi Jesusan aín 'unánmicë unicama cacëxa:

—'Ëmi sináncëma uni raírinën ca uni itsían mitsu bëtsi bëtsi onun 'inánuxun 'aia. 'Inánan ca micama raíri 'anuxun 'aia. Mitsúxmi 'ëmi catamëcë cupí ca camabi menu 'icë unicamax 'ëmi sináncëma 'aish mitsumi 'i nishnuxun 'aia. ¹⁰ Unían ami nishquin 'atimocëxun ca 'itsa unin 'ëmi catamëti ënti 'icën. Usai 'i abë nishánanquin ca uni raíri, bëtsi unin 'atimonuxun binun 'inánti 'icën. ¹¹ Usai 'icëbëtan ca —'ën cana Nucën Papa Dios quicé bana unicama ñuixuni —quiquinbi anbi sináncë banaishi uni ñuixunuxun 'aia. Usaquin ñuixunquin ca 'itsaira uni paránquin Nucën Papa Diosmi sináncëma 'inun quixun 'imiti 'icën. ¹² Usai 'icëbëtan ca unin 'aisamaira 'atima ñu 'ati 'icën, 'anan ca bëtsibëa nuibanani 'aquiananti a ënuxun 'aia. ¹³ Usai ñu 'icëbëtanbia 'ëmi sinánquin ëncëma unicamax ca Nucën Papa Diosan nëtënu 'ëbë 'iti 'icën. ¹⁴ Uicamax cara 'ëmi catamëtia acamax ca Nucën Papa Diosan nëtënu 'ëbë 'iti 'icë quixun 'ën mitsu cacë bana ënë ca 'ën

unicaman camabi menu 'icë unicaman cuanun ñuixunti 'icën. Usaquian camabi menu 'icë unicama ñuixuncëbë ca 'ëx utëcëncëbë ënë mecama cëñúnuxun 'aia.

¹⁵Usaquin caxun ca Jesusan ësaquinribi aín 'unánmicë unicama cacëxa:

—An Nucën Papa Dios quicë bana unicama ñuixuncë uni Danielnëan ca ñuiquin cuënëo uni ax ca 'atimaira 'icëa unin timacë 'aíshbi aín suntárucamabë uti 'icën. Danielnëan ñuia uni ax ca utancëx ami sinanimabi anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubu Jerusalénu 'icë, anu 'iti 'icën. An ënë bana iscë uni an ca usai quice cara quixun 'unánti 'icën. ¹⁶Usai 'icëbë ca unicamaxribi shaiquinribi ca abánuxun, aín ñu pain bitsi aín xubunu atsíntëcënima ashiti cuanti 'icën. ¹⁷Imainun ca aín naëñuxun ñu mëcëcë unicamaxribi abánuxun aín chupa bitsi xubunu cuaníma naëñuxëshi abáti 'icën. ¹⁸Usaía 'icëbë ca xanu tuñucama 'imainun aín tuá 'icëcë xanucamaxribi abáquiiani cuani nuibacanuxun 'aia. ¹⁹Usafmi anun ñu mëëtima nëtën 'ianan mitaño 'itin rabanan camina Nucën Papa Dios ñucáti 'ain. ²⁰Usai 'i ca unicama Nucën Papa Diosan me uniotabacë 'aían únsaranbi 'íasamairai tëmëratí 'icën, amiribishi usai tëmëratëcëntimoí. ²¹Anúan paë tani nëtëxa cëñúcëbëma ca usabi 'i camabi unix bamati 'icën. Usa 'aínbi ca Nucën Papa Diosan, ainan 'inun an caíscë unicama nuibaquin, atu cupí anúan unin paë tanquin tëmëratí nëtëcama sënënmíti 'icën.

²²Anúan usoquin unicaman tëmëratí nëtë ucëbëtan unin mitsu —ca is, ënu ca Cristo 'icë —quixun canan —ca is, unu ca Cristo 'icë —quixun cacëxunbi camina —asërabí ca —quixun sinántima 'ain. ²³Anúan usoquin unicaman tëmëratí nëtë ucëbëtan ca unin ax asërabí ama 'ixunbi —'ëx cana Cristo 'ai —quixun paránti sinánquin unicama canuxun 'aia. Usaribiquin ca uni raírinën cëmëquin —'ën cana Nucën Papa Dios quicë bana unicama ñuixunin —quixun unicama canuxun 'aia. Cana ca unicama paránti sinánquin, uni itsían 'acëma ñu 'anuxun 'aia. 'Aquin ca Nucën Papa Diosan ainan 'inun caíscë unicamaribi paránti sinánquin 'aia. ²⁴Usai 'icëma pan 'aínbi 'ën mitsu cacë 'aish camina a ñucamaxa usai 'icëbëbi ratútima 'ain. 'Ianan camina unínma mitsu parania bërúancati 'ain. ²⁵Usa ñucama 'icëbëtan unin —Cristo ca uaxa. Ca anu uni 'icëma menu 'icë —quixun mitsu cacëxbi camina isi cuantima 'ain. 'Ianan unin —Cristo ca uaxa, ca xubu mëu 'icë —quixun mitsu cacëxunbi camina —asërabí ca —quixun sinántima 'ain. ²⁶Mëríquin ca canacan anúan bari urucë 'imainun anúan bari cuabúccë, camabi naicamë'ëo pëcaia. Usaribi ca uni 'inux Nucën Papa Diosnuax uá, 'ëx utëcënti 'iti 'icën. ²⁷Unix ca quia —uinu cara ñuina bamacë 'icë anu ca xëtë cëñúbuti 'icën. Usai ca 'iti 'icën.

Anun Jesús utëcënti nëtë ñui quicë bana

(Mr 13.24-37; Lc 21.25-33; 17.26-30, 34-36)

²⁸Usoquin canan ca ësaquinribi Jesusan aín 'unánmicë unicama cacëxa:

—Usaía tëmërai anun uni bënëti nëtëcama 'icëbë ca bari bëánquinuxun 'aia, 'uxëñribi ca pëcanuxunma 'aia. 'Isparibi ca rëucunuxun 'aia, naícamë'ëo shaíquicëbë ca anua 'icë ñucamaxribi shaiquinribi 'aia. ²⁹Usaía 'icëbëtan ca uni 'inux Nucën Papa Diosnuax uá, 'ëx utëcënti isti 'icën. Isi ca camabi menu 'icë ui unicamax cara Nucën Papa Diosmi sináncëma 'icë, acamax masá nuituti bënëti inti 'icën. Usai 'iquin ca uni 'inux Nucën Papa Diosnuax uá, 'ën nëtë cuin mëúxun 'ën cushin pëcabëtsinia isnuxun 'aia. ³⁰Manë banaño bana ocëbë uquin cana 'ën ángelcama xuti 'ain, 'ënan 'inun 'ën caíscë unicama camabi menua 'ëbëa 'inun 'ë timëxunun.

³¹Ënë ñu camina 'unanin, higuera i ax ca baricuatsíncëbë aín pëchi rëucubutancëx amiribishi corutëcëntia. Usaria 'ia isquin camina —ca baritiacuatsinia —quixun 'unanin. ³²Usaribití 'ën mitsu ñuixuncë ñucama 'ia isquin camina 'unánti 'ain, anun 'ëx utëcënti nëtë ca 'urama 'icë quixun. ³³Asërabí cana mitsu cain, bëría ënë nëtënu buccë unicamaxa bamacëma pain 'ain ca 'ën mitsu ñuixuncë banacama quicësabi oi 'iti 'icën. ³⁴Naf, me, acamax ca cëñúti 'icën, 'aínbi ca 'ën banaxa nëtëimoí usabi 'ain camabi ñu 'ëx quicësabi oi asërabí 'iti 'icën.

³⁵Año nëtëinra carana 'ëx utëcënti 'ain, únsarainra cara usai 'iti 'icë quixun ca úmbi 'unanima. Naínu 'icë ángelcamandí ca 'unanima, 'ëx Nucën Papa Diosan Bëchicë 'ixunbi cana 'ënribi 'unanima. Nucën Papa Diosan cuni ca 'unanima.

³⁶Bëráma Noé 'íá nëtë usaribití ca uni 'inux Nucën Papa Diosnuax uá, 'ëx utëcënti nëtën 'iti 'icën. ³⁷Anúan aín nuntinu 'iruti nëtë utámainun aín aintsibëtan Noénën anun 'íéti nuntí cha 'amainun ca unicaman pianan xëanan xanu bianan aín bëchicë bënumanan

an 'acésabi oquin cuëenquin ñu 'acëxa. Ca sinánma 'icën, Noenën ñuicésabi oi ca asérami 'iti 'icë quixun. ³⁹ 'Uí 'aisamaira 'ibúcëbë baca 'ëquian ñucamacëñun unicama buáncëbëtainshi ca —Noenën nu cacë bana ca asérami 'icë —quixun 'unáncëxa. Noenën bana cuatíma unicama 'iásaribiquin ca unicaman 'ën bana cuatíma 'icën. Usai 'iquinbi ca 'ëx anun uti nëtë 'icëbëtainshi sinánti 'icën. ⁴⁰ 'Ëx ucëbë ca ésaribi 'iti 'icën: Rabé unían aín naénuxun ñu mëëia achúshi 'ëbëa 'inun bimainun ca achúshi anubi éncë 'iti 'icën. ⁴¹ Usaribiti ca rabé xanúxa ñu rëni tsócë achúshi 'ëbëa 'inun bimainun achúshi anubi éncë 'iti 'icën.

⁴² Uisa nëtëñ carana min 'Ibu 'aish 'ëx utëcënti 'ai quixun 'unánquinmabi camina upí oquin sinánquin —'ën 'ibu ca uti 'icë —quixun 'unaní cuëenquin caínti 'ain. ⁴³ Camina 'unanin, uínsaran cara aia quixun 'unáncë 'ixun ca xubuñu unin 'uxquinma an ñu mëcamacë uni caíntsiánxa. Caíncëx uáxa ñu mëcamanax atsíntisa taniabi ca 'uxcëma 'ixun xubu 'ibun atsínmitsianma. ⁴⁴ Usaribi oquin camina mitsúnribi 'ë binuxun 'ëx uti caínti 'ain. Bërí ca utima 'icë quixunmi mitsun sináncëbëbi cana uti 'ain. Usa 'ain camina camabi nëtëñ, aia binuxun 'ë caínti 'ain.

*An uni mëëxuncë uni rabé, upí 'imainun upíma, ñuicë bana
(Lc 12.41-48)*

⁴⁵ Anun 'ëx utëcënti nëtë ca ésaribi 'iti 'icën. Achúshi unin ca aín xubunu 'icëcama upí oquin piminun quixun aín ñu mëëmicë unicama achúshi caísa. Caísquin ca —an ca asérami 'ën cacésabi oquin 'ati 'icë —quixun sinánxa. Sinánquin usoquian ñu 'anun quixun catancëx ca bëtsi menu cuanxa. ⁴⁶ Cuanx anu 'itancëx utëcëñquin ca an ñu mëëxuncë unin cara an cacésabi oquin 'aia quixun isti 'icën. Isquinbi an cabiancésabi oquin 'aia iscëx ca an a uni ñu mëëxuncë uni ax chuámarua tani cuënti 'icën. ⁴⁷ 'Ën cana asérami mitsu cain, an upí oquin ñu 'acë 'icë ca an ñu mëëmicë unin ésaquin cati 'icën: Minmi 'ën cacésabi oquin upí oquin 'acë cupí camina cushi unisa 'ixun 'ën ñucama minansa 'icë bërúanti 'ain. ⁴⁸ Usa 'aínbi ca an a unix 'atíma sinánñu 'ixun —an 'ë ñu mëëmicë uni ca panatia —quixun sinánquin ⁴⁹ abëtan ñu mëëcë uni raírí mëëanan axa paéncë unicamabëtan ñu pianan xëati 'icën. ⁵⁰ Usai 'iquian, ca uti 'icë quixun sináncëbëmabi ca an a ñu mëëmicë uni uti 'icën. ⁵¹ Uquin ca usai 'ia isquin 'atimonan anu an uni paráncë unicama 'icë anua 'inun 'imiti 'icën. Anuax ca anu 'icë unicamax paë tani bënëti inti 'icën.

25

Mëcën rabé xanu ñuia Jesus quía bana

¹ Aín 'unánmicë unicama bana ñuixunquin ca Jesusan aín uti nëtë ñuiquin ésaquinribi cacëxa:

—'Ëx anun 'ën unicaman 'apu 'inux uti nëtë ca ésa 'iti 'icën: Achúshi unían xanu biti 'ain ca an axa bënúti xanu nuibacë mëcën rabé xanucamax, an xanu biti uni ax aia bitsi, lamparín bibiani cuanxa. ² Mëcën achúshi xanucama ca sinánñuma 'ixun xënisa ñu anun aín lamparín érënti buáncëma 'icën. 'Aínbi ca raírí mëcën achúshi xanu ainshi sinánñu 'ixun aín lamparíncëñun xënisa ñuribi buánxa. ³ Atúxa lamparín buani cuanbi ca an xanu biti uni panáxa. Panacëbë ca 'uxcënan ténáncëx 'uxcanxa. ⁴ 'Uxánbia imé naëx a uni aia isi ca raírinëx cuëncëni quíaxa: An xanu biti uni ca aia. Ca bitsi cuan. ⁵ Quía sharatia bësuquin ca bënëñquinshi a xanucaman aín lamparín mëníoxa. ⁶ Usocëbëtan ca sinánñuma xanucaman raírí xanucama caxa: Nun lamparíncama ca bënaia. Mitsun xënisa ñu 'éish ca nu 'inán. ⁷ Cacëxunbi ca sinánñu xanucaman caxa: Nun xënisa ñu sapi ca mitsun lamparín 'imainun nun lamparínuribi 'aruti sënëntíma 'icën. Mitsúnbi ca an xënisa ñu marucë uninu cuanxun bitan. ⁸ Cacëxa sinánñuma xanucama xënisa ñu bitsi cuancëbë ca an xanu biti uni uaxa. Aía atsíncëbë ca sinánñu xanucamaribi abëtan pinux xubunu atsíanxa. Atsíncëbëtan ca xëcuë xëocatëcëinsama oquin xëpuaxa. ⁹ Usaía 'icëbë uquin ca sinánñuma xanucaman émánxun —nu ca xëcaxun —quixun caxa. ¹⁰ Cacëxunbi ca caxa: Asérami cana 'ën 'unaniman, ui caramina mitsux 'ain.

¹¹ Usaquin catancëxun ca Jesusan cacëxa:

—Mitsúnribi camina añu nëtëñra 'ianan uínsaran carana 'ëx utëcënti 'ai quixun 'unánquinmabi —ca uti 'icë —quixun sinani cuëenquin 'ëx uti caínti 'ain.

Bana itsi ñuicēsaria Jesús curíqui ñui quia

¹⁴ Anúan ax utēcēnti nētē ñuixuntēcēnquin ca Jesusan ēsaquin aín 'unánmicē unicama cacēxa:

—'Ēx anun uti nētē ca ēsa 'iti 'icēn. Amanu cuanuxun ca achúshi unin aín ñu mēēmīcē unicama cuēnxun aín curíqui anun ñu mēēquian curíqui itsiribi binun mēt̄fcaquin 'inánxa, a curíquinēn ñu 'atancēxuan an bicē curíqui a 'inántēcēnun quixun.

¹⁵ Uisoquin curíquinēn ñu 'ati cara 'unánxa usoquian anun ñu 'ati sēnēinshi ca 'inánxa. Achúshi ca 'itsa, mēcēn achúshi mil curíqui 'inánxa. Bētsi uniribi ca 'itsatani, rabé mil curíqui 'inánxa. Bētsiribi ca 'itsamashi achúshi mil curíqui 'inánxa. 'Inántancēx ca amanu cuanxa. ¹⁶ Cuancēbētan ca an 'itsa, mēcēn achúshi mil curíqui bicē uni an a curíquinēn ñu bitancēxun maruquin bitēcēnquin usaribi mēcēn achúshi mil curíqui biaxa. ¹⁷ Usaribi oquin ca an 'itsatani, rabé mil curíqui bicē uni an bētsi rabé mil curíquiribi biaxa. ¹⁸ Usa 'ainbi ca an 'itsamashi, achúshi mil curíquishi bicē uni an me naētancēxun a curíqui maíanxa.

¹⁹ Usaquian 'an ca 'itsa 'uxē 'icēbē an a unicama ñu mēēmīcē unix utēcēanxa. Utēcēnquin ca usaquin cara aín unicaman a curíquinēn ñu 'axa quixun istisa tanxa. ²⁰ Istisa tancēbē uquin ca an 'itsa, mēcēn achúshi mil curíqui bicē unin an bicē curíquicama bēxun caxa: Min camina mēcēn achúshi mil curíqui 'ē 'inan. Usa 'ainbi cana anun ñu bixun marutancēxun bētsi mēcēn achúshi mil curíquiribi bian. Acama ca ēnēx 'icēn. ²¹ Cacēxun ca an a ñu mēēmīcē unin caxa: Camina upí oquin 'ēn curíquinēn ñu 'an. Minmi 'itsamashi 'ainbi a curíquinēn upí oquin 'acē cupí cana mi 'itsaira anúnmi 'ē ñu 'axúnun 'inánti 'ain. Usa 'aish camina 'ēx cuēncēsaribi oi 'ēbē cuēēnti 'ain.

²² Usaquian cacēbē uquin ca an rabé mil curíqui bicē uni an bicē curíquicama bēquin caxa: Min camina 'ē rabé mil curíqui 'inan. Usa 'ainbi cana anun ñu bixun marutancēxun bētsi rabé mil curíquiribi bian. Acama ca ēnēx 'icēn. ²³ Cacēxun ca an a ñu mēēmīcē unin caxa: Camina upí oquin 'ēn curíquinēn ñu 'an. Minmi 'itsamashi 'ainbi a curíquinēn upí oquin 'acē cupí cana mi 'itsaira anúnmi 'ē ñu 'axúnun 'inánti 'ain. Usa 'aish camina 'ēx cuēncēsaribi oi 'ēbē cuēēnti 'ain.

²⁴ Usaquian cacēbē uquin ca an achúshi mil curíqui bicē unin caxa: Mixmi unimi nishcēsa 'icē cana mi 'unan. Uni itsin ñu 'apámítancēxun camina a bimi mináinshi 'inun min unicama bimin. ²⁵ Usa 'ain cana racuēquiani cuanxun nētēmiti rabanan me naēxun anu maínquin min curíqui unēan. Min curíqui ami 'ē 'ināncē a ca ēnēx 'icēn, camina biti 'ain. ²⁶ Cacēxun ca an ñu mēēmīcē unin caxa: Mix camina 'aisama 'ianan chiquish 'ain. Uní itsi ñu 'apámítancēxun a bimi 'ēnāinshi 'inun 'ēn unicama bimīcē cana 'ai quixun camina sinanin. ²⁷ Usaquin 'ē 'unánquin camina 'ēn curíqui a banconu nanti 'ian. Anu nancē 'ain cana 'ēx utēcēnquin 'ēn curíqui 'imainun curíqui itsiribi bitsían. ²⁸ Caxun ca aín uni itsi caxa: Mil curíqui 'ēn 'inan, a camina a uninua bixun axa mēcēn rabé mil curíquiñu uní a 'inánti 'ain. ²⁹ Uisa ñu cara a 'ināncē 'icē anúan an cacēsabi oquin ñu 'acē uní a ca aín 'ibun 'inántabaquin 'ināncēsamaira oquin 'inántēcēnti 'icēn. Usonan ca anúan aín 'ibu ñu 'axuncēxunma a 'ināncē ñu a aín 'ibun bicuanti 'icēn. ³⁰ Usa 'ain camina bicuanxun a curíqui bētsi uní 'inánan an curíquinēn upí oquin ñu 'acēma uní a ēman bēanquibucē anua 'inun niti 'ain. Anuax ca anu 'icē unicamax paē tani tēmērai bēnēti inti 'icēn.

Camabi menu 'icē unicama Jesucristonēn uisa cara oti 'icē usoquin 'ati bana

³¹ Usaquin catancēxun ca Jesusan aín uti nētē ñuixuntēcēnquin ēsaquinribi aín 'unánmicē unicama cacēxa:

—Uní 'inux Nucēn Papa Diosnuax uá 'aish 'ēn cushínbi utēcēanx cana 'Apuira 'inuxun 'ain. Usa 'ain ca 'ēbē 'ēn ángelcamaribi 'iti 'icēn. ³² 'Ēx usa 'ain ca camabi menu 'icē unicama 'ēn ángelcaman bēcēx 'ēnu timécē 'iti 'icēn. Anua timécē isquin cana 'ēn unicama amo sētēnánan 'ēnanma unicama amoribi sētēnati 'ain, an 'aracacē ñuina unin aín carnerocama amo bucananan aín chivocama amo bucanacēsaribi oquin. ³³ Ñuina 'ibun ca aín carnero aín mēqueua 'inun 'imia. 'Imianan ca aín chivo aín mēmíua 'inun 'imia. Usaribi oquin cana 'ēn unicama 'ēn mēqueua 'inun 'imianan 'ēnanma unicama 'ēn mēmíua 'inun 'imíti 'ain. ³⁴ Usai 'itancēxun cana 'ēx 'Apuira 'ixun axa 'ēn mēqueu 'icē unicama cati 'ain: 'Ēn Papa Diosan ca mitsu upí oquin sinánxunia. Mecama 'imainun anu 'icē ñucama unioquin ca an mitsu sinánxunquin anu mitsux abē 'iti mēnócēxa. Ax

quíasabi oi camina bēri anu 'iti 'ain. ³⁵ 'Ēx 'acēñuma 'icē camina 'ē piti 'ināncēn. 'Ēx 'umpax 'aisha tani shimaia camina 'ē 'ināncēn. Amanu nitsi cuanx 'ēx anu 'iti 'aíma 'ain camina ui cara quixun 'unánquinmabi 'ēx anu 'iti 'ē 'ināncēn. ³⁶ Chupañuma 'icē camina 'ē chupa 'ināncēn. 'Insíncē 'ain camina 'ē isi cuancēn. Sipuacē 'ain camina 'ē isi cuancēn. ³⁷ Cacēxun ca 'ēn unicaman 'ē cati 'icēn: ¿Uisa nētēn caranuna mixmi 'acēñuma 'icē, nun piti mi 'ināncēn? ¿Uisa nētēn caranuna mixmi shimacē, nun mi 'umpax 'ināncēn? ³⁸ ¿Uisa nētēn caranuna amanu nitsi cuanxmi anu 'itiñuma 'icē mi anu 'iti 'ināncēn? ¿Uisa nētēn caranuna chupañuma isquin mi chupa 'ināncēn? ³⁹ ¿Uisa nētēn caranuna mixmi 'insíncē 'ianan sipuacē 'icē mi isi cuancēn? ⁴⁰ Cacēxun cana 'ēx 'Apuira 'ixun 'ēn unicama cati 'ain: 'Ēn cana asérabi mitsu cain, mitsun 'ēn xucécama achúshi, uni raíribē sēnēnmara 'icēbi 'aquinquin camina ashi 'aquincēma 'ain, camina 'ēribi 'aquian.

⁴¹ Usaquin catancēxun cana axa 'ēn mēmiu 'icē unicama cati 'ain: Mitsux 'ēn unibuma 'aish ca 'ē 'ura cuantan. Cuanx ca manē tsi anua aín 'apubē ñunshin 'atimacama 'inun mēño anu 'itan. ⁴² 'Ēx 'acēñuma 'icē camina 'ē piti 'inánma 'ain. 'Ēx shimacē camina 'ē 'umpax 'inánma 'ain. ⁴³ Amanu nitsi cuanx 'ēx anu 'iti 'aíma 'ain camina 'ēx anu 'iti 'inánma 'ain. Chupañuma 'icē camina 'ē chupa 'inánma 'ain. 'Insíncē 'ianan sipuacē 'ain camina 'ē isi cuanma 'ain. ⁴⁴ Cacēxun ca atun 'ē cati 'icēn: ¿Uisa nētēn caranuna mixmi 'acēñuma 'ianan shimacē 'ianan amanu nitsi cuancē anu mi 'iti 'aíma 'ain mi 'aquianma 'ain? ¿Uisa nētēn caranuna mixmi chupañuma 'icē mi chupqa 'inanima 'ianan mixmi 'insíncē 'ianan sipuacē 'ain mi isi cuanma 'ain? ⁴⁵ Cacēxun cana 'ēx 'Apuira 'ixun acama cati 'ain: 'Ēn cana asérabi mitsu cain, 'ēn unicama achúshi, uni raíribē sēnēnmara 'icēbi, 'aquinquinma camina mitsun 'ēribi 'aquincēma 'ain. ⁴⁶ Usaquin 'ēn cacēx ca acamax anuxuan xēnibua 'aímbi tēmērati anu cuanti 'icēn. Cuancēbē ca 'ēn unicamax Nucēn Papa Diosan nētēnu xēnibua 'aímbi 'ēbē 'i cuanti 'icēn.

IV. BAMAXBIA JESUCRISTO BAIQUIA BANA (26-28)

26

Judíos unicamax Jesúsmi 'ēsēnan
(Mr 14.1-2; Lc 22.1-2; Jn 11.45-53)

¹ 'Uran bana ñuixuntancēxun ca Jesusan aín 'unánmicē unicama ēsaquin cacēxa: ² — Camina 'unanin, rabé nētē 'icēbē ca Pascua anun carnero 'ati nētē 'iti 'icēn. A nētēn ca unían binun uni itsin 'ē 'inánti 'icēn. 'Ināncēxun ca i curúsocēnu bamanun 'ē matásti 'icēn. Usaquin ca Jesusan aín 'unánmicē unicama cacēxa.

³ Usa 'ain ca judíos sacerdotēnēn cushicama 'imainun caniacēcē unicama, anua atun cushiira Caifás ax 'icē, a xubunu timéacēxa. ⁴ Anu timéax ca —'anuxun caranuna uisoxun Jesús unían 'unánnumaishi biti 'ai —quiax 'ēsēnancēxa. ⁵ 'Ēsēnani ca quicancēxa:

—Unicamaxma anun rabanan nēēti tsuáquiruia, usa 'ain cananuna anun carnero 'ati nētēn bitima 'ain.

Betanianuxuan xanuxun Jesúsmi ro tutuca
(Mr 14.3-9; Jn 12.1-8)

⁶ Betania ēmanu cuanx ca Jesús Simonan xubunu 'iacēxa. Simón ax ca an aín nami chēquímicē 'insínñu 'aíshbia pēxcúcē uni 'iacēxa. ⁷ Anua mesanu pi tsotan ca xanu achúshinēn, anu sanuira 'infnti ro 'aruti ñu bēi uxun a ro cupíra cupí 'icēbi Jesusan maxcá a ron chabócēxa. ⁸ Usoia isi ca Jesusan 'unánmicē unicamax a xanumi nishi canancēxa:

—¿Uisati cara ro ñancábi cēñuax? ⁹ Anun ñuñuma uni 'aquinti ēnē ro 'itsaira curíqui cupí maruti ca 'iixa. ¹⁰ Usai canania cuaquin ca Jesusan cacēxa:

—¿Uisati caramina ēnē xanu ami nishquin ñuin? 'Ēsoquian 'ē 'acē ēnēx ca asábiira 'icēn.

¹¹ Camabi nētēn camina ñuñuma uni isin. Usa 'aímbi camina mitsun xēnibuquin 'ē istima 'ain. ¹² Bamacē maínuxun usoquin unin 'ati tanquin ca ēnē xanun 'ē ron 'axa. ¹³ Asérabi cana mitsu cain, uinuxun cara camabi menuxun 'ēn unibunēn 'ēn bana, anúan uni Nucēn Papa Diosnan 'iti, a ñuixunia, anuxun ca ēnē xanúan 'ēsoquin 'e 'acē ēnēribi ñuixunti 'icēn, camabi unían 'unánun.

Judasnēan Jesús uni 'inan
(Mr 14.10-11; Lc 22.3-6)

¹⁴ Usa 'ain ca Jesusan 'unánmicë uni achúshi, Judas Iscariote, ax anua judíos sacerdotenën cushicama 'icë anu cuancëxa. ¹⁵ Cuanxun ca cacëxa:

—¿'Ën Jesús mitsu 'inánun caramina uiti curíqui 'ë 'inánti 'ain? Cacëxun ca atun Judas treinta curíqui 'inancëxa. ¹⁶ 'Inancëxun ca Judasnë, uisaxun carana ënë unicama Jesús bimiti 'ai quixun sinancëxa.

Jesúsbëtan áin 'unánmicë unicaman ashiquin piia

(Mr 14.12-25; Lc 22.7-23; Jn 13.21-30; 1 Co 11.23-26)

¹⁷ Anun chamiti ñucëñunma 'acë pán anun piti nëtëa 'ain ca áin 'unánmicë unicaman anu cuanxun Jesús ñucáquin cacëxa:

—¿Uinuxuinra nun Pascua nëtën a piti ñu mi mënóxunti caramina cuëënin?

¹⁸ Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Éma 'uri cuantancëx bëbaquin camina 'ën mitsu a ñuiquin cacë uni a ësoquin cati 'ain: An nu 'unánmicë uni an ca ësaquin mi canun nu caxa, Anúan bamanun 'ë bicanti nëtë ca uaxa. Usa 'ain cana min xubunuxun pain 'ën 'unánmicë unicamabëtan Pascua nëtën piti ñu piti 'ain.

¹⁹ Usaquin cacëx cuanxun ca áin 'unánmicë unicaman an cacësabi oquin an ñuicë xubu mëraxun anuxun Jesús bëtan piti ñucama mënóccëxa.

²⁰ Mënóccë 'ain ca Jesús bë áin 'unánmicë unicama męcën rabé 'imainun rabé acamax bëbaquishcëbë pinux mesanu bucubucacëxa. ²¹ Bucubuxuan abëtan piia ca Jesusan cacëxa: —Asérabi cana 'ën mitsu cain, micama achúshinën camina axa 'ëmi nishcë unicama 'ë 'inánun 'ain.

²² Ésaquin cacëxun oi masá nuituquin ca áin 'unánmicë unicama achúshi achúshinën Jesús ñucáquin cacëxa:

—¿'Ën carana uni mi 'inánti 'ain? ¿'Ë cat?

²³ Quia ca Jesusan cacëxa:

—An 'ëbëtan manë xampami pán chabóxun picë, an ca 'ë uni 'inánti 'icën. ²⁴ Asérabi Nucën Papa Diosan bana cuëñëosabi oi cana uni 'inux anuax uá, 'ëx bamati 'ain. Usa 'ainbi ca an 'atimonuxun binun uni 'ë 'inancë uni, ax 'uchañuira 'aish uisoquin cara 'ati 'icë usoquin Nucën Papa Diosan 'acë 'iti 'icën. Usai 'itima cupí ax unitima ca 'iacëxa.

²⁵ Quia ca an a binun uni 'inánti Judas an Jesús ñucáquin cacëxa:

—¿'Ëx carana a 'ain?

Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Ca usa 'icën, mixmi quicësa.

²⁶ Usaquin cacëxuan áin 'unánmicë unicaman pimainun ca Jesusan pán biquin Nucën Papa Dios —asábi ca —catancëxun, pán tucapaxun 'inánquin atu cacëxa:

—Ënë ca pit. Mitsúnmi piti pán ënëx ca 'ë 'icën.

²⁷ Cacëxun a páncama pian ca Jesusan uvas baca anu 'arucë xampa biquin, Nucën Papa Dios pain —asábi ca —catancëxun áin 'unánmicë unicama 'inánquin cacëxa:

—Camaxunbi camina ënë uvas baca 'ati 'ain. ²⁸ 'Ën imi 'apati 'ëx bamacë cupí ca 'aisamaira unix áin 'uchacama tërëncë 'aish Nucën Papa Diosnan 'iti 'icën. Ënëx ca a 'apati 'ëx bamati a 'icën. ²⁹ 'Ën cana mitsu cain, ësa uvas baca cana ënuxun 'atëcëniman. 'Ën Papan nëtë anua axa áin unicaman 'Apu 'icë, anuxun cuni cana mitsubëtan 'atëcënti 'ain.

—'Ën 'unancëma ca —quiaxa Pedro a ñui qui Jesusan ñuiá bana

(Mr 14.26-31; Lc 22.31-34; Jn 13.36-38)

³⁰ Nucën Papa Dios rabi cantatancëx ca Jesús bë áin 'unánmicë unicama Olivos cacë matánu cuancëxa. ³¹ Anu cuantancëxun ca Jesusan áin 'unánmicë unicama cacëxa:

—Unin 'ë bicëbë camina mitsux racuëti abati tsuáquiti 'ain, Nucën Papa Diosan bana cuëñëo ësai quicësabi oi: “An carnero bërúancë uni 'ën 'acëbë ca carnerocamax abati tsuáquiti 'icën”. ³² Usai 'itancëxmi mitsux cuainsama pain 'ain cana 'ëx pain baísqiquiani Galileanu cuaunti 'ain.

³³ Usaía quia ca Pedronën cacëxa:

—Raírinëxa mi ëbiani axa mimi nishcë unicamami racuëti abácëbëbi cana 'ëxëshi mi ëbiani abátima 'ain.

³⁴ Quia ca Jesusan cacëxa:

—Asérabi cana mi cain, mix camina usai quin, 'ixunbi camina ënë ñantan 'atapa banatisama 'ain, min isamina 'ë 'unáncëma 'ain quixun rabé 'imainun achúshi oquin uni paránti 'ain.

³⁵ Cacëxun ca Pedronën Jesús cacëxa:

—'Ëx mibë bamanuxunbi cana, 'ën cana mi 'unáncëma 'ai quixun uni parántima 'ain. Ësaquian caia ca raírinënríbi cacëxa.

Jesús Getsemaní naënuax aín Papabë bana

(Mr 14.32-42; Lc 22.39-46)

³⁶ Olivos cacë matánu cuanbaiti Getsemaní cacë me mënfoçë, anu bëbaquin ca Jesusan aín 'unánmicë unicama cacëxa:

—'Ëx 'uríax Nucën Papa Diosbë banamainun ca ënu tsóxun 'ë cain.

³⁷ Usaquin cabiani Pedro 'imainun Zebedeonën bëchicë rabé, Jacobocëñun Juan, acama buani cuanbíbi ca Jesús —uisai carana 'iti 'ai —quixun sinani masá nuituacëxa. ³⁸ Usai 'iquin ca acama cacëxa:

—Cana 'aisamaira masá nuitutin. Micamax ca ënu tiquit. 'Aíshbi camina 'ëmi sinani 'uxtima 'ain.

³⁹ Cabiani 'urira cuani memi bëúmpucuti racábuquin ca aín Papa Dios cacëxa:

—Papan, mix cuëñcëbëtan cana 'ën bërí paë tantima 'ain. Usa 'aínbi cana 'ëx cuëñcësa oi 'itima 'ain, mix cuëñcësa oíshi cana 'iti 'ain.

⁴⁰ Usaquin catancëx cuanquin aín 'unánmicë unicama 'uxcë mëraquin ca bësúnquin Pedro cacëxa:

—¿Uisacatsi caramina 'ëmi sinanima bënëtishi 'uxan? ⁴¹ Mitsux 'ëx cuëñcësoi 'iisa tanbíbi camina asérabi usai 'iman. Usa 'ain camina 'uchati rabanan 'uxti tëai Nucën Papa Diosbë banati 'ain.

⁴² Usaquin cabiani cuantëcënxun ca Jesusan Nucën Papa Diosbë banatëcënxun ësaquin catëcëancëxa:

—'Ën Papa Dios, mixmi 'ën bërí paë tantima cuëñcëbëma cana mix cuëñcësabi oi 'iti 'ain.

⁴³ Cabëtsini uquinbi ca Pedro, Juan, Jacobo, acamaxa 'uxcënan ténántëcëncëx 'uxcë mëratëcëancëxa. ⁴⁴ 'Uxcënan ténáncëxa 'uxcë isquin ëbiani cuantëcënxun ca Jesusan usaríbiquin aín Papa Dios catëcëancëxa. ⁴⁵ Catëcëanx amiríbishi utëcënxun ca Pedro, Juan, Santiago, acama cacëxa:

—Asá ca. Bërí camina tantianan 'uxti 'ain. Anúan uni 'uchañucaman binun uni itsin 'ë 'inánti nëtë ca uaxa. ⁴⁶ Cuanun ca nirucuatsin. An 'ë unin binun 'inánti uni ca aia.

Jesús bican

(Mr 14.43-52; Lc 22.47-53; Jn 18.2-11)

⁴⁷ Jesusan cacëbëbi ca aín 'unánmicë uni achúshi, Judas, ax uacëxa. Abë ca 'itsa uni, manë xëtocë bëanan imaxu tëacë bëi uacëxa. Axa ucëcama ax ca judíos sacerdotenën cushicamabëtan caniacëcë unicamanríbi Jesús binun quixun xucë 'iacëxa. ⁴⁸ Usa 'ain ca buánquin Judasnën abë 'icë unicama cacëxa:

—'Ën bëtsucaia isquin camina 'unánti 'ain, ax ca Jesús 'icë quixun. 'Unánquin camina a bití 'ain.

⁴⁹ Usaquian unicama cacësabi oquin ca anua Jesús 'icë anu bëbaquin Judas Iscariotenën ax pain anu cuanquin ¿ënu caina 'ain? —caquin Jesús bëtsucucacëxa. ⁵⁰ Bëtsucucacëxun ca Jesusan cacëxa:

—¿Mix 'ën 'unáncë uni 'aíshbi caramina uisacatsi 'ë bari uan?

Caia ca abë ucë unicaman Jesús biacëxa. ⁵¹ Bícëbëtan ca aín uni achúshinën aín manë xëtocë aín xacána biquin, judíos sacerdotecaman cushia an ñu mëëxuncë uni mëëquin aín pabí amocúa pabíscacëxa. ⁵² Pabíscabi ca Jesusan cacëxa:

—Min manë xëtocë a ca aín xacánu 'arutëcën. Axa manë xëtocën 'acanancë unicama ax ca anúnríbi 'acë 'iti 'icën. ⁵³ ¿Caramina 'unaniman, 'ën cana 'ën Papa aín ángelcama 'ë 'aquinun xunun ñucáquin cati 'ain? 'Ën ñucácëxun ca aín ángelcama uitishi cara 'ë 'aquinun bëríbi xuti 'icën. ⁵⁴ An aín ángelcama 'ë 'iéminun xucëbë cana bamatima 'ain. Usa 'aínbi cana 'ëx aín bana quiásabi oi 'iisa tancë cupí an aín ángelcama xunun caiman.

⁵⁵ Usaquin catancëxun ca Jesusan axa anu ucë unicama cacëxa:

—¿Manë xëtocë 'imainun imaxu tëacë tuíanx caramina mëcamacë uni 'acësoquin 'ë binux ucan? Camabi nëtën 'ën mitsu nëbëtsi tsóxun, anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunuxun bana ñuiabi camina uisa 'ixunbi ësoquin 'ë bicancëma 'ain. ⁵⁶ Anuxun 'ë bixunmabimi mitsun bërí 'ë bicë ënëx ca asérabia an Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unin cuëño bana quicësabi oi 'ia.

Usoquian atu caia cuabiani ca aín 'unánmicë unicamax Jesús ëbiani abácëxa.

Judíos unin 'apucamanua Jesús buáncan

(Mr 14.53-65; Lc 22.54-55, 63-71; Jn 18.12-14, 19-24)

⁵⁷ Usoquin bitancëxun Jesús buánxun ca a unicaman judíos sacerdotenën cushicaman 'apu, Caifás cacë, anua an Moisésnën cuëño bana 'unáncë unicamabë caniacëcë unicama timécë, anu buáncëxa. ⁵⁸ Jesúsna buántamainun ca 'uránxun nuibiantancëx Pedro a xubu rapasu me mëniocënu bërúax suntáruacamabë tsoócëxa, uisa cara oia quixun iscatsi quiax.

⁵⁹ Usa 'ain ca judíos sacerdotenën cushicamabë caniacëcë unicama 'imainun camabi judíos unibunën 'apucama anu timéxun, uix caraisa asérabia usai 'iánmabi, cëmëi atúan 'anun Jesúsni manánti 'icë quixun cuaisa tancëxa. ⁶⁰ Cuaisa tancëbëa 'itsa unix cëmëi Jesúsni manáncëxbi ca 'atima bana anúan 'acánun quixun Jesús 'uchoti 'aíma 'iacëxa. Usaía manáncëbë anu cuanquin ca cëmë uni rabëtan 'apucama cacëxa: ⁶¹—Ënë unix ca quiaxa: 'Ën cana anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubu rurupatancëxun rabé 'imainun achúshi nëtéinshi amiribishi nitsínruquin 'atëcënti 'ain.

⁶² Usaía quicëbë niruquin ca judíos sacerdotenën cushicaman 'apu an Jesús cacëxa:

—¿Mí ñuia quicancëbëtanbí caramina nu uisaquinbí caiman? ¿Uisai qui cara ësai mi ñui quicanin?

⁶³ Quixuan cacëxbi ca Jesús quiáma 'icën. Quiamoquin ca judíos sacerdotenën cushicaman 'apun amiribishi catëcëancëxa:

—Nucën Papa Dios axa bamatimoi tsócë, an cuamainun ca nu ñuixun, ¿mix caramina asérabí aín Bëchicë, Cristo, axa utinu nun caíncë, a 'ain?

⁶⁴ Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Mínmi 'ë cacë, usa cana 'ëx 'ain. Mitsun camina, uni 'inux anuax uá, 'ë Nucën Papa Dios, cushiira, abë 'Apu 'aish aín mëqueu tsócë isanan 'ëx naí cuin mëucúax utëcënia isnuxun 'ain.

⁶⁵ Usai quia cuati xuamairai nishquin aín chupabi tucaquin ca judíos sacerdotenën cushicaman 'apun abë 'icë unicama cacëxa:

—Nucën Papa Diosmi ca 'atimati banaxa. Mitsun camina Nucën Papa Dios ñuia, 'atimati banaia cuacan. ⁶⁶ ¿Uisa caramina sináncanin?

Cacëxun ca camaxunbi cacëxa:

—Nucën Papa Diosmi ca 'atimati banaxa. Usa 'ain ca bamati 'icën. Axbi ca 'atimati banaxa.

⁶⁷ Usai quiquian a 'urama 'icë uni raírinën bëtushucamainun ca raírinënribi Jesús mëëacëxa. Usoia ca raírinënribishi bëtáshcacëxa. ⁶⁸ Bëtáshcaquin ca cacëxa:

—Cristo cana 'ai quiax camina quin. Usa 'ixun ca uin cara mi mëëaxa quixun nu cat.

—'Ën cana a uni 'unáncëma 'ai —quixuan Pedronën ca

(Mr 14.66-72; Lc 22.56-62; Jn 18.15-18, 25-27)

⁶⁹ Usaquian Jesús 'amainun ca Pedro xubu tanáin me mëniocë anu 'iacëxa. Anu 'icë ca xanu an 'apu ñu mëëxuncë ax Pedronu cuanquin: Mixribi camina Jesús, Galileanu 'icë uni, abë 'ion quixun cacëxa. ⁷⁰ Cacëxun ca Pedronën anu 'icëcaman cuanun cacëxa:

—Mixmi a ñui quicë uni a cana 'ën 'unaniman.

⁷¹ Usaquin cabianía ëman cuancëbëtan ca xanu itsi, anribia 'apu ñu mëëxuncë, an a 'urama 'icë unicama cacëxa:

—Ënë unix ca Jesús, Nazaretnu 'icë uni, abë 'iaxa.

⁷² Cacëxun ca Pedronën amiribishi catëcëancëxa:

—'Ën cana a uni 'unaniman. Nucën Papa Diosan ca 'unania, 'ën mi cacë ënëx ca asérabí 'icën.

⁷³ Usaquian cacëa panácëma 'aínshi ca anu 'icë uni raírinën anu cuanquin Pedro cacëxa:

—Mix camina Galileanu 'icë unix banacësari banain. Usa 'aish camina mix Jesúsbë nicë uní a 'ain.

⁷⁴ Cacëxun ca Pedronën munuma banaquin cacëxa:

—'Ëx cëmëia ca Nucën Papa Diosan 'ë 'atimoti 'icën. An cuamainun cana mitsu cain, 'ën cana a uní 'unaniman.

Usaía quicëbëshi ca 'atapa banacëxa. ⁷⁵ Banacëbëtan ca Pedronën ësaquian Jesusan cooncë bana sinancëxa: 'Atapa banatisama 'ain camina min isamina 'ë 'unancëma 'ai quixun rabé 'imainun achúshi oquin uní paránti 'ain. Usoquian Jesusan cooncë bana sinani ca Pedro ëman chiquiti masá nuituirai bëunan mëscuti iancëxa.

27

Pilato Jesús 'inánca

(Mr 15.1; Lc 23.1-2; Jn 18.28-32)

¹ Pëcaracuatsincëbë ca judíos sacerdotenën cushicamabë ampan caniacëcë unicamax timéax Jesús 'acatsi quiax 'ësëncëxa. ² Usai quitancëxun nëaxun ca Poncio Pilato, a nëtënu 'icë unicaman cushi, anu buancëxa.

Usaía Judas bama

(Hch 1.18-19)

³ Usa 'ain ca Judas, an Jesús uní bimicë, ax Jesús a 'anuxun bicancë isi sinanatëcëancëxa. Sinanabiani anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunu cuanxun ca anu 'icë judíos unibunën cushicama treinta curíquia biixancë a 'inántëcëancëxa. ⁴ 'Inánquin ca cacëxa:

—'Ën cana ñancánbi 'uchañuma 'icëbi a uní mitsu 'inan. Usa 'aish cana 'ëx 'uchañuira 'ain.

Cacëxunbi ca cacancëxa:

—A ñu cananuna nun 'unaniman. Ax ca min 'uchabi 'icën, minbi camina mëñoti 'ain.

⁵ Usoquian cacancëxun curíquicama anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunuxun pubiani cuanx ca Judas axbi tëtseqüi bamacëxa. ⁶ Judasnëan pubiancë a curíqui bitsi ca judíos unibunën cushicamax canani quiacëxa:

—Anun uní itsin 'aminun uní cupíocë 'aish ca ënë curíquinëx anu curíqui nancë ñu anu nainsama 'icën.

⁷ Usai cananxunbi sinántëcënxun ca a curíquinënbi an me ñutëocë uní aín me maruaxa, a mex isa amanuax ucë uní bamaia anu maínti 'iti 'icë quixun sinánquin. ⁸ Bërí nëtëñribi ca unix a me ñu quia —a mex ca uní 'aminuxun cupíocë curíquinën biá 'icë —quiax. ⁹⁻¹⁰ Usai ca 'iti 'icë quixuan Nucën Papa Diosan cacësabi oquin ca Jeremíasnën ësaquin cuënëocëxa: “Treinta curíqui judíos unibunëan Jesús atu 'inánun uní itsi 'inancë, a curíqui bitëcëñquin ca anua mapú 'icë me a maruaxa. Usoquin Nucën 'Ibu Diosan 'ë cacësabi oquin cana cuënëoin”.

Jesús a Pilato 'inánca

(Mr 15.2-5; Lc 23.3-5; Jn 18.33-38)

¹¹ Usoxun ca judíos unima 'aishbi anu 'icë unicaman cushi, Pilato cacë, anu Jesús buancancëxa. Buania ca Pilatonën cacëxa:

—¿Mix caramina judíos unicaman 'apu 'ain?

Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Asërabi cana 'ëx a 'ain, minmi cacë, usa.

¹² Judíos sacerdotenën cushicamabëa ampan caniacëcë unicamax Pilatomi manáncëbëbi ca Jesús banama 'icën. ¹³ Usaía judíos unibunëx quicëbëtan ca Pilatonën Jesús cacëxa:

—¿Mimia manáncania caramina cuatiman?

¹⁴ Cacëxbi banaquinma ca Jesusan a ñuia quicë bana achúshirabi —usama ca —quixun cáma 'icën. Ax banaiaama oquin —¿uisa uní cara ënëx 'ic? —quixun sinani ca Pilato ratuacëxa.

Jesús ca bamati 'icë quixuan Pilatonëñribi ca

(Mr 15.6-20; Lc 23.13-25; Jn 18.38-19.16)

¹⁵ Anun chamiti ñucëñnuma 'acë pán piti nëtëa sënëncëma pain 'ain ca Pilatonën usabi oquin 'acë 'ixun a uní chiquínuan judíos unibunën ñucacë, a sipunua chiquínti sinancëxa.

¹⁶ Usa 'ain ca anu sipuacé unicama a achúshi 'iacéxa Barrabás cacé, camabi unían uisa uni cara ax 'icé quixun 'unáncé. ¹⁷⁻¹⁸ —Nutsi ami nishquin ca judíos unibunén Jesús 'énu béaxa —quixun 'unánquin Jesús chiquíntisa tanquin ca Pilatonén judíos unibunén 'apucamaxa timétia cacéxa:

—¿Mitsux cuëncébétan carana ui uni mitsu chiquínxunti 'ain? ¿Carana Barrabás chiquínti 'ain? ¿Carana Jesús, Cristo cacé, a chiquínti 'ain?

¹⁹ Pilatoa anuxun uni manania cuati, anu 'ain ca aín xanun achúshi uni xuquin Pilato ésoquin camiacéxa:

—Éñé uni cupí cana masáquin namáan. Ax ca 'uchañuma 'icén. Usa 'ain camina a 'anun uni 'inántima 'ain.

Ésaquian aín xanun camicé banaribi sinánquin ca Pilatonén Jesús chiquíntisa tancéxa.

²⁰ Pilátónén —¿ui carana chiquínti 'ai? —quixun ñucácéxbi ca judíos sacerdotenén cushicama 'imainun ampan caniacécé unicamax anu 'icé judíos unicama timécaméöocé a tsuaquirumi quiacéxa, —Camáxbi cananuna quti 'ain, Barrabas chiquíanan ca Jesús 'ati 'icén. ²¹ Usa 'ain ca Pilatonén —¿éné uni rabé carana uinu 'icé mitsu chiquínxunti 'ai? —quixun ñucátécénquin cacéxun —Barrabás camina nu chiquínxunti 'ai —quixun cacéxa.

²² Cacéxun ca Pilatonén cacéxa:

—¿Barrabás chiquíanan Cristo cacé éñé 'én uisoti caramina cuëenin?

Cacéx ca quicancéxa:

—Bamatanun ca i curúsocénu matás.

²³ Quicania cuaquin ca Pilatonén cacéxa:

—¿Añu ñu 'aisama cara 'ax?

Cacéxbi ca unicama munuma cuëncéni quitécéancéxa:

—Bamatanun ca i curúsocénu matás.

²⁴ Usa 'ain ca mēñoisama 'inun sharati unicama tsuáquirumisari 'ia isi, atun ismainunbi, 'umpaxan méchucaquin ca Pilatonén cacéxa:

—Éñé uníxa bamacébébi ca 'én 'uchama 'icén. Mitsux cuëñxun camina 'ati 'ain.

²⁵ Cacéxun ca anu 'icé unicaman cacéxa:

—Ca nun 'ucha 'imainun nun rēbúnquicamanaribi 'iti 'icén. ²⁶ Quicébétan ca Pilatonén Barrabás chiquíanan suntáru rishquimitancéxun i curúsocénu matásnun quixun atu 'ináncéxa.

²⁷ Usomitancéxuan 'ináncéxun ca suntárucaman anua Pilato 'icé xubu méua 'icé anu Jesús buáncéxa. Buánxun ca suntárucaman raíri timéacéxa. ²⁸ Timéxun ca Jesús ax isa 'apu 'icé quixun 'usánquin aín chupa pémixun chupa minanén pucucésa a pañumianan ²⁹ muxa mañuti otancéxun mañumianan aín mecén mēqueua tuñun tsati 'ináncéxa. Usotancéx aín bémánon rantin puruni tsóbuquin ca 'usánquin cacéxa:

—Judíos unicaman 'apu camina mix 'ain. ³⁰ Caía raírinéx ami tushuquimainun ca raírinénribi a 'ináncé tsati bitécénquin anun matáxcacéxa. ³¹ Usoquin 'usántancéxun ca a pañumicé chupa pémianan aín chupa pañumitécéancéxa. Pañumitancéxun ca i curúsocénu matásti buáncéxa.

Jesús i curúsocénu matáscan

(Mr 15.21-32; Lc 23.26-43; Jn 19.17-27)

³² Jesús buani cuanquinbi ca suntárunén Cirene cacé émanu 'icé uni, Simón cacé, a méraquin cacéxa:

—Mín camina anu Jesús matásti i curúsocé éñé 'iábianti 'ain.

Cacéxun ca a unin buánxuancéxa. ³³ Buáncébétan Jesús buaunx ca Gólgota cacé menu bēbacancéxa. Gólgota quicé, ax ca mapuxosa qui quicé 'icén. ³⁴ Anuxun ca vino mirra mucaíracéñu mēscucé a isa xēanun quixun Jesús 'ináncéxa. 'Ináncéxunbi ca tantancéxun 'aisama tancéxa.

³⁵ Usaía 'ia anu matástancéxun ca suntárunén anuaxa Jesús bamanun i curúsocé nit-síancéxa. Nitsíntancéx ca uin cara isa aín chupa bētsi bētsi biti 'icé iscatsi quixun ñuratsu pain niqin tantancéx Jesusan chupa mētíquiacéxa. Usa 'ain ca a Nucén Papa Dios quicé bana uni ñuixuncé uni quiásabi 'iacéxa, ésaí quicé: “‘Én chupa ca ñuratsu pain niqin tantancéx mētíquiaxa”. ³⁶ Bitancéx anu tsóxun ca unínma Jesús i curúsocénua nampatia quixun bēruáncéxa. ³⁷ Bēruánquin ca Jesusan maxcá manámi, uisa 'icé cara bamamiaxa

quixun cuënëocë bana matásacëxa, ësai quicë: “Ènëx ca Jesús, judíos unibunën 'apu, a 'icën”.

³⁸Jesús 'acësaribi oquian suntárunen i curúsocënu matáscë ca an ñu mëcamacë uni rabé 'iacëxa. Bëtsíxa aín mëqueu 'imainun ca bëtsi Jesusan mëmiu 'iacëxa. ³⁹Usa 'ain ca anua matáscë anun cuanquin a isi tencëti ami 'atimati banaquin, ⁴⁰unicaman Jesús cacëxa:

—Mix camina: 'Èn cana anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubu rurupatancëxun rabé 'imainun achúshi nētéinshi amiribishi nitsínruquin 'atécënti 'ai quiax quian. Usa 'aish ca min cushíbi iét. Mix Nucën Papa Diosan Bëchicë 'aish ca iénux i curúsocënuax 'ibút.

⁴¹Usaribiti ca sacerdotenën cushicamabë an Moisésnën cuënëo bana 'unáncë unicama 'imainun fariseo unicama 'imainun ampan caniacëcë unicama, acamax Jesús ñui 'atimati banaí, ami cuai ësai canancëxa: ⁴²—An uni rafrí iémicësaribi oi iétibi ca iétima. Ax ca Israel unicaman 'apu 'icë quixúnu nun 'unánun bërí i curúsocënuax 'ibutibi ca 'ibutíma. ⁴³Ax isa aín Bëchicë 'aish Nucën Papa Diosmi catamëtia ca quiaxa. Ax aséرابi anun cuëncë 'ixun ca Nucën Papa Diosan bërí iémitsianxa, usa 'aínbi ca iémima.

⁴⁴Usaribi oquin ca aribia i curúsocënu matáscë an ñu mëcamacë uni rabétanribi Jesús 'atimaquin ñuiacëxa.

Jesús bama

(Mr 15.33-41; Lc 23.44-49; Jn 19.28-30)

⁴⁵Usa 'ain ca bari xamárucëbëbi me bëánquiacëxa. Bëánquiax ca rabé 'imainun achúshi hora bari pëquitëcëancëxa. ⁴⁶Usai 'icëbë bari pëquitëcëntishi 'ain ca Jesús munuma cuëncëni quiacëxa: “Elí, Elí, lama sabactani”. Usai quicë bana, ax ca —'èn Papa Dios, 'èn Papa Dios, ¿uisa cupí caramina 'è èan? —quí quicë 'icën. ⁴⁷Usai quia cuëncënia cuati ca anu 'icë unicama raírinëx quiacëxa:

—A unin ca unun quixun Elías cuënia.

⁴⁸Usaí 'icëbë abácuatsini uquin ca anu 'icë uni achúshinën tsatimia xapu rëmencë a bimi baca cachacëmi chabóxun Jesús cucúcaquian xëanun 'amiacëxa. ⁴⁹Usoquian 'ináncëbëbi ca raírinëx quiacëxa:

—Mëëxunma ca èn, Elías cara a iémi aia isti.

⁵⁰Usa 'ain ca munuma cuëncëntëcënishí Jesús bamacëxa. ⁵¹Jesús bamacëbë ca Nucën Papa Diosan 'imicëx anuxun a rabiti xubu mëu anun bëpáncë chupa aín manámiucüaxbi shumíqui amo rabé 'inun tuquiacëxa. Usai 'icëbëa me shaíquicëbë ca maparacamaxribi tuquibuacëxa. ⁵²Tuquimainun ca mapara quiniocë anu uni bamacë mëñocëcama axribi turabëacëxa. Turabëcëbë ca anuax Nucën Papa Diosnan 'aísha bama unicamax baísquiacëxa. ⁵³Baísqi nirui anua racan anuax chíquitancëx ca Jesús baísqicëbë Jerusalénu cuancëxa. Cuancë ca 'itsa unin anuxun isacëxa.

⁵⁴Me shaíquimainuan usai bëtsi ñuribi 'ia isi ca suntárunen cushibëtan an unínma Jesús i curúsocënu nanpatia quixun a bërúancë suntárucamaxribi 'aisamaira racuëacëxa. Racuëtí ca —èñë unix ca aséرابi Diosan Bëchicë 'iaxa —quiax quiacëxa.

⁵⁵Jesús ñu 'axúnuxa Galileanuax abë ucë 'itsa xanúxribi ca anu 'iacëxa, anu 'ixun ca 'ura nixun isacëxa. ⁵⁶Anu ca María Magdalena 'imainun María itsí, Santiago 'imainun Josénën tita, a rabé 'imainun Zebedeonën bëchicënen tita, acama 'iacëxa.

Jesús bamacë mëñio ñui quicë bana

(Mr 15.42-47; Lc 23.50-56; Jn 19.38-42)

⁵⁷A nëtë bari cuabutia bëbaquishcëbë ca 'itsaira ñuñu uni Arimatea ëmanu 'icë, José cacë, ax ami sináncë 'aish, anuaxa Jesús bamacë anu cuancëxa. ⁵⁸Cuantancëx anu cuanxun ca Pilato cacëxa:

—Jesús ca bamaxa, cana buántisa tanin.

Cacëxun ca Pilatonën aín suntárucama buántanun 'inánun quixun cacëxa. ⁵⁹Usaquian cacëxun 'ináncëxun biquin ca Josénën sábara upí, anun rabúnbianquin buánxun ⁶⁰anua aín aínsi mëñotia bërí naëcë matá tëmú anu Jesús mëñonunxun buancëxa. Buánxun anu Jesús mëñotancëxun ca taránbianxun maxax cha anun naëcë quini xëpuacëxa. Usobiani ca cuancëxa. ⁶¹Usoquian Josénën Jesús mëñoia ca María Magdalena 'imainun María itsí an 'urama tsóxun isacëxa.

Suntárunëan anu Jesús mëñocë quini bërúan

⁶² Anun ñu mēētima nētēn 'ati ñu mēñoti nētē 'inúon ca anun ñu mēētima nētēn judíos sacerdotecaman cushicamabē fariseo unicama Pilato isi cuancēxa. ⁶³ Cuanxun ca cacēxa:

—A cēmē unix ca bamacēma pain 'aish: 'Ēx cana bamaxbi rabē 'imainun achúshi nētē 'icēbē baísquiti 'ai quiax quiaxa. A bana cananuna sinanin. ⁶⁴ Usa 'ain camina anua a racáncē quini, a rabē 'imainun achúshi nētē inútamainun min suntáru upí oquin mēñomiti 'ain, aín 'unánmicē unicamánma imé uxun isa baísquiaxa quinxun bibianquin buania. Buánxun ca unicama paránti 'icēn, Jesús isa baísquiaxa quixun. Usaquian paráncēbē ca bēráma 'acēsamaira oquin parántēcēncē unicama 'iti 'icēn. Usa 'ain camina a quini upí oquin mēñomiti 'ain. ⁶⁵ Quia ca Pilatonēn cacēxa:

—Ēnu ca 'ēn suntárucama 'icēn. A buánxun camina mitsun cuēēncēsa oquin a quini upí oquin mēñomitancēxun bēruánmiti 'ain.

⁶⁶ Usaquian cacēx cuanxun ca anu Jesús racáncē quini anun xēpúcē maxax cha a unían xēoçaña iscatsi quixun 'unántiocēxa. Usotancēxun ca an bēruánun quixun suntáru raíri anu éancēxa.

28

Jesús baísquia

(Mr 16.1-8; Lc 24.1-12; Jn 20.1-10)

¹ Anun ñu mēētima nētē ñantabuonxa pēcaracēma 'aínshi ca María Magdalena 'imainun María itsi anu Jesús mēñiocē isi cuantēcēancēxa. ² Cuanxa bēbacēbēbi ca mecama cushínra shaíquiácēxa. Shaíquicēbētan ca ángelnēn Nucēn 'Ibu Diosan xucēx quin, anúan anu Jesús 'icē quini xēpúcē maxax cha taranacēxa. Usotancēx ca anu tsóbuacēxa. ³ A ángelnēx ca caná mēritia iscēsa 'ianan aín chupa uxuira uxu 'iacēxa, matsi uxuira iscēsariibi 'iacēxa. ⁴ Usa 'icē isi ca anu 'icē suntárucamax 'aisamaira racuēti bērei bamacēsa 'iacēxa. ⁵ Usaríja suntárucamax racuēmainun ca ángelnēn xanu rabē cacēxa:

—Racuéaxma ca 'it. Cana 'unanin, mitsun camina Jesús, a i curúsocēnu matásēxancē, a barin. ⁶ Ax ca énuma 'icēn. Axa quicēsabi oi ca baísquiaxa. Anua unin racáēnxancē ca isi ut. ⁷ Istandēx bēnētishi cuanxun camina aín 'unánmicē unicama ésaquin cati 'ain: Jesús ca bamaxbi baísquiaxa. Ax pain ca Galilea menu cuania. Mitsúnribi camina anu cuantancēxun anuxun a isti 'ain. Ésaquin mitsu canux cana énu 'ain.

⁸ Usaquian ángelnēn cacēxun, aserábi ca Jesús anuma 'icē quixun istancēx ca quininuax chiquíquiiani racuētibi cuēēnquiiani aín 'unánmicē unicama ñuixuni abáquiiani cuancēxa. ⁹ Bain abáquiiani cuanquinbi ca Jesús aia isacēxa. A isia ratutia ca Jesusan —¿caramina ain? —cacēxa. Cacēx a tanáin rantin puruni tsóbuquin ca Jesús tamēēquin rabiácēxa. ¹⁰ Rabiécēxun ca Jesusan cacēxa:

—Racuéaxma ca 'it. Cuanxun camina Galileanua cuanun 'ēn xucéantu cati 'ain. Anuxun ca 'ē isti 'icēn.

Suntárucaman judíos unicama ca

¹¹ Jesús isbiania, a xanu rabētāx aín 'unánmicē unicama cai cuantamainun ca anu Jesús mēñiocē me bēruáncē suntárucama raírinēn Jerusalénu cuanxun judíos sacerdotenēn cushicamanu cuanxun atúan iscē ángel 'imainun Jesús 'aíma 'icē, acama ñuiquin cacēxa. ¹² Usoquian cacēx ca 'apucamax uni caniacēcēcamabē bananux timéacēxa. Timéax acamaxbi banaquin ca uisoti cara quixun sináncancēxa. Sinani canantancēxun ca suntárucama 'itsaira curíqui 'inánquin cacēxa: ¹³ —Mitsun camina “nuxnu 'uxan ca imé, aín 'unánmicē unicaman bibianquin Jesús buánxa” quixun paránquin unicama cati 'ain. ¹⁴ Usoquinmi cacēxuan unicaman chaniocēbētan mitsun 'apun cuacēbē cananuna nux abē banati 'ain. Nux abē banacēbē camina mitsux uisaríma asábi 'iti 'ain.

¹⁵ Usoquian judíos unibunēn 'apucaman cacēx ca suntárucamax curíqui bibiani atúan cacēsabi oquin unicama parani cuancēxa. Atúan usoquin cá cupí ca bēri nētēnribi judíos unicama usaí quia.

Jesusan aín 'unánmicē unicama ashiquin cá bana

(Mr 16.14-18; Lc 24.36-49; Jn 20.19-23)

¹⁶ Angelnĕn cacĕsabi oi cuanxúan xanucaman cacĕx ca Jesusan 'unánmicĕ uni mĕcĕn rabé 'imainun achúshi, acamax Galileanu 'icĕ matá me anu cuancĕxa, anu cuanúan Jesusan cacĕ anu. ¹⁷ Cuanxun anua mĕraxun ca cuĕĕnquin —ĕnĕx ca asĕrabi Nucĕn 'Ibu Jesús 'icĕ —quixun sinánquin rabiácĕxa, raírinĕan —asĕrabi ca Nucĕn 'Ibu Jesús 'icĕ —quixun sináncĕbĕtanmabi. ¹⁸ Usoquian rabiĕxun ca Jesusan a rapasu cuanquin atu cacĕxa:

—'Ĕn Papa Diosan ca naínuxun 'anan menuxunribi añu ñu carana 'aisa tani a 'ĕx cuĕĕncĕsa oquin 'anun aín cushi 'ĕ 'inánxa. ¹⁹ Usa 'ain camina mitsun camabi menu cuanquin anu 'icĕ unicama 'ĕmi catamĕnun sinánmiti 'ain. Usoquin sinánmiquin camina, ĕmi ca catamĕtia quixun 'unántioquin 'ĕn Papa Diosmi sinani, 'ĕmiribi sinánan aín Bĕru Ñunshin Upími sinania, nashimiti 'ain. ²⁰ Nashimianan camina 'ĕn mitsu ñuixuncĕ banacama 'unánmiquin a banacama quicĕsabi oquin 'anun quixun atu 'unánmiti 'ain. Usaquin 'aquin camina 'unánti 'ain, 'ĕx cana camabi nĕtĕn usaquin 'acĕ 'ĕn unicamabĕ 'ain, 'ĕx utĕcĕnti nĕtĕ sĕnĕntamainun. Ashi.

MARCOSNĒAN 'A UPÍ BANA I. GALILEA MENUXUAN JESUSAN BANA ÑUIXUAN (1-10)

*Juan, an uni nashimicë, an anu uni 'icëma menuxun bana ñuixuan
(Mt 3.1-12; Lc 3.1-9, 15-17; Jn 1.19-28)*

¹ Ënëx ca upí bana, Nucën Papa Diosan Bëchicë, Jesucristo, a ñui uisai cara axa uti 'iacëxa quiax quicë 'icën. ² An Nucën Papa Dios quicë bana unicama ñuixuncë uni, Isaías cacë, an ca Jesucristo ënë menu uti sinánquin Nucën Papa Diosan sinánmicëxun ësaquin cuënëocëxa:

A caxu mi cuanun cana uni xutin. Ax pain cuanquin ca anun cuanti bai mëníoquin racanacësaribi oquin, camabi unían min bana cuanun atun nuitua upí 'inun sinanamiti 'icën. ³ Anu uni 'icëma menuxun munuma bana ñui ca a unix ësai quia: Nucën 'Ibu ca aia, camina axa anun uti bai mëníoquin racanacësaribi oi aín bana cuanux sinanati 'ain.

⁴ Isaíasnëan cuënëosabi oi ca Juan anu uni 'icëma menuxun, anu cuancë unicama nashimianan bana ñuixuni ësai quiacëxa:

—Sinanaquin mitsun 'uchacama ëni Nucën Papa Diosmi sinani camina nashimicë 'iti 'ain, mitsun ñu 'atima 'acëcama tërëncë 'inun.

⁵ Usa 'ain ca Judea menu 'icë unicama 'imainun Jerusalénu 'icë unicamaxribi Juanën bana ñuixunia cuati cuancëxa. Cuanxuan atun 'uchacama chiquinatia ca Juanën Jordán cacë bana anuxun nashimiacëxa.

⁶ Juanëx ca camello rani 'acë chupa pañuanan ñuina xacábía 'acë anun tsitëcërëquicë 'iacëxa. Aín piti ca curuchinti 'imainun buna rëpa 'iacëxa. ⁷ Usa 'ixun ca bana ñuixunquin Juanën unicama cacëxa:

—'Ë caxu ca 'ësamaira uni aia. Axa upíra 'aish cushiira 'ain cana 'ëx asaribima 'aish ami rabinieri 'urama 'itima 'ain. Usai 'iquin cana a tanáin rantin purúnxun aín taxacabi tubuxuntima 'ain. ⁸ 'Ën cana mitsu 'umpaxan nashimin, 'aínbi ca axira uquin uni aín Bëru Ñunshin Upíñu 'inun 'imiti 'icën.

*Juanëan Jesús nashimia
(Mt 3.13-17; Lc 3.21-22)*

⁹ Juanëan unicama nashimianan bana ñuixunmainun ca Jesús Galilea menu 'icë ëma, Nazaret, anuax Judea menu cuanx anua Juan 'icë anu bëbacëxa. Bëbacë ca Juanën Jordán bacanuxun Jesús nashimiacëxa. ¹⁰ Usoquin Juanën nashimicëx, bacanux 'iruquian Jesusan iscëxbi ca naí panarábëacëxa. Usacëbëtan ca ñumacuru tinax uaxa Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upí anu 'iruiá isacëxa. ¹¹ Usaía 'icëbëtan ca Jesusan naínuaxa banaia cuacëxa, ësai qui:

—Mix camina 'ëx amiira sináncë bacë bëchicë 'ain. Mimi sinani cana chuámarua tani cuëñin.

*Ñunshin 'atimanën 'apun Jesús ñu 'aisama 'amitisa tan
(Mt 4.1-11; Lc 4.1-13)*

¹² Usaía 'icë ca Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitanbi anu uni 'icëma menu cuanti Jesús sinánmicëxa. ¹³ Sinánmicëx cuanx ca cuarenta nëtën anua pianancë ñuina 'icë menu 'iacëxa. Anua cuarenta nëtë 'icë ca ñunshin 'atimanën 'apu Satanasnën ñu 'aisama 'amicatsí quixun caraihiacëxa. Usoiabi ca an Nucën Papa Dios 'aquincë aín ángelcaman anu uxun Jesús 'aquiancëxa.

*Galilea menuxuan 'atabaquin Jesusan unicama bana ñuixuan
(Mt 4.12-17; Lc 4.14-15)*

¹⁴ Juan, an uni nashimicë, a sipuacë 'ain ca Jesusan Galilea menu cuantëcënquin —aín 'ucha tërëncë 'aish ca uni Nucën Papa Diosan 'iti 'icë —quixun upí bana ñuibiandëxa.

¹⁵ Ñuibiani cuani ca ësai quiacëxa:

—Anun Nucën Papa Diosan ainan 'iti unicama aín uni 'imiti nëtë ca 'urama 'icën. Mitsux ami sináncë 'ixunmabi sinanati ca anun aín uni 'inux iéti bana sinan.

Jesusan rabé 'imainun rabé uni abë cuanun ca
(Mt 4.18-22; Lc 5.1-11)

¹⁶Parúmpapa Galilea cuëtani cuanquínbi ca Jesusan Simón 'imainun aín xucën, Andrés, an tsatsa bicé uni 'ixuan tsatsa ricanía mërácëxa. ¹⁷Mëraqüan ca cacëxa:

—'Ën mi 'unánminun ca 'ëbë cuani ut. An tsatsa bicé uni 'icëbi cana 'ëmi catamënnunmi uni sínánminun mitsu 'imiti 'ain.

¹⁸Usaquián Jesusan cacëxunshi aín rica ëbiani ca abë cuancëxa.

¹⁹A uni rabé bibiani cuanquinbi ca Jesusan Zebedeonën bëchicé Jacobo 'imainun aín xucën Juan, nuntinuxuan rica mëñoia mërácëxa. ²⁰Mëraqüan cuënquin Jesusan abëa cuanun cacëxëshi ca nuntinubi aín papa Zebedeocëñun aín papan ñu mëëmicé uni ëbiani Jesúsëbë cuancëxa.

Uni achúshi ñunshin 'atimañu Jesusan pëxcüa
(Lc 4.31-37)

²¹Cuanx ca abëa nicé unicamabë Jesús Capernaúm ëmanu bëbacëxa. Bëbaxun ca anun ñu mëëtima nëtë 'ain anua judíos unicama timéti xubunu atsínxun, anu 'icé unicama bana 'unánmiacëxa. ²²An xúa 'ixun ca Jesusan Nucën Papa Diosan cushínbi bana ñuixuancëxa. An Moisésnën cuënëo bana 'unáncé unicaman banasamaira ca aín bana 'iacëxa. Usaquián Jesusan ñuia cuati ca a xubu anuxun Nucën Papa Dios rabiti, anu 'icé unicamax ratuti quiacëxa:

—Usa bana cuacëma cananuna 'ain.

²³Anu ca uni achúshi ñunshin 'atimañu axribi 'iacëxa. A unin ca munuma cuëncéñquin Jesús cacëxa: ²⁴—Jesús, Nazaretnu 'icé, min caina nu uisa oti 'ain? ¿Mix caramina nu cëñui uan? 'Ën cana mi 'unan. Mix camina ainan 'aish Diosnuax ucé a 'ain.

²⁵Quia ca Jesusan cacëxa:

—Ca nëtët. Ënë uninuax ca chíquit.

²⁶Usaquián cacëxëshi ca saquiquimíquin bërërumi munuma cuëncëni ñunshin 'atima a uninuax chíquiacëxa. ²⁷Usoia isi ca anu 'icé unicama ratúacëxa. Ratuti ca atúxbi canani quiacëxa:

—¿Uisa bana cara ënëx 'ic? Ënëx ca nun cuacëma bana 'icën. Ënë uni ca ñunshin 'atimanëñbi aín bana cuatia. Uninuax —ca chíquit —quixuan cacëx ca chíquitia.

²⁸Usoquián Jesusan 'acé ñucama ñuíquín ca Capernaúmnu 'icé unicamainshima a 'urama 'icé Galilea menua 'icé ëmacamanuxunribi camaxunbi chaniocëxa.

Pedronën nachia Jesusan pëxcüa
(Mt 8.14-15; Lc 4.38-39)

²⁹Anua judíos unicama timéti xubunuax cuanx ca Jesúsëbë Santiago 'imainun Juan a rabëtaxribi Simón 'imainun Andrésnën xubunu bëbai anu atsíancëxa. ³⁰Atsinia ca Simonan nachia 'itsisan 'i 'insíanx racatan anu 'icé unicaman Jesús —Simonan nachí ca 'insíanxa —quixun cacëxa. ³¹Cacëx anua racácé anu cuanquin ca Jesusan mëínquin birucëxa. Birucëxëshi ca aín 'itsis nëtéñquin atu pimiácëxa.

'Itsa uni ñucé Jesusan pëxcüa
(Mt 8.16-17; Lc 4.40-41)

³²A nëténbi ca bari cuabúcebëa bëbáquishbucëbëtan a ëmanu 'icé unicaman, uni 'insíncëcamacëñun uni ñunshin 'atimañu acama an pëxcunun Jesúsnu bëacëxa. ³³Bëcëbë ca a ëmanu 'icé unicamax anua Jesús 'icé xubun xëcuënu timéacëxa. ³⁴Usaria ca Jesusan bëtsi bëtsi 'insínfu unicama pëxcüacëxa, pëxcüanan ca 'itsa uninua ñunshin 'atima chíquíancëxa. Chíquíncëxuan uí cara ax 'icé quixun 'unáncëxun ca Jesusan uisaíbia a ñui banati cuëñquinma ñunshin 'atima banamiama 'icën.

Galilea menuxun Jesusan bana ñuixuan
(Lc 4.42-44)

³⁵Usoquin 'oonx ca pëcaracëma 'aínshi niruquiani anua uni 'icëmanu cuanx Jesús Nucën Papa Diosëbë banacëxa. ³⁶Axa cuancé caxu ca Simón abëa 'icëcamabë Jesús bari cuancëxa.

³⁷Cuanxun mëraqüan ca cacëxa:

—Camaxunbi ca mi baria.

³⁸ Cacëxunbi ca Jesusan atu cacëxa:

—'Urama 'icë ëmacamanuxunribi uni bana ñuixuni cuanun ca cuan. Usoquin 'anux cana Capernaúmnuax upunin.

³⁹ Usaquin cabiani cuanxun ca Galileanu 'icë ëmacamanu 'icë anua judíos unicama timéti xubucamanuxun bana ñuixuancëxa, ñuixuanca ca ñunshin 'atimacama uninua chiquíancëxa.

Jesusan an aín nami chëquimicë 'insínñu uni pëxcüa
(Mt 8.1-4; Lc 5.12-16)

⁴⁰ Usa 'ain ca an nami chëquimicë 'insínñu unin cuanx a tanáin rantin puruni tsóbuquin Jesús cacëxa:

—Mix cushi 'ixun camina 'aisa tanquin 'ë pëxcuti 'ain.

⁴¹ Cacëxun ca nuibaquin, aín mëcënan ramëquin Jesusan a uni cacëxa:

—Cana mi 'ati 'ain. Min nami ca upí 'itëcëni motia.

⁴² Usaquian cacëxëshi aín ñucë nëtëti moquin ca 'insíncë uni an chuáma tancëxa.

⁴³ Chuáma tania ca Jesusan a uni xuquin 'ësëquin cacëxa: ⁴⁴—'Ën mi pëxcucë ñuiquin camina uinu 'icë unibi catima 'ain. Caquinmabi camina cuanxun min nami pëxcúcë judíos sacerdote ismiti 'ain. Ismianan camina Nucën Papa Dios rabiquin Moisés quiásabi oquin a ñu 'inánti 'ain, camina asérami pëxcüa quixuan camabi unin 'unánun.

⁴⁵ Jesusan —'ën mi pëxcucë ënë ñuiquin uni caxunma ca 'atan —cacëx cuanquinbia aín nami pëxcúcë ñuiquin chaniocëbë ca Jesús, anu uni riqüiantí rabanan, uinu 'icë ëmanubi cuánma 'icën. Cuaníma anu uni 'icëma menu cuni 'icëbëbi ca camabi menuax cuanx uinu cara cuania anubi timëcancëxa.

2

Usabi 'aish nicëma uni Jesusan pëxcüa
(Mt 9.1-8; Lc 5.17-26)

¹ Anu uni 'icëma menu 'itancëx ca Jesús Capernaúm ëmanu cuantëcëancëxa. Cuanxa anu 'ain ca unicaman —Jesús ca uax xubunu 'icë —quixun chaniocëxa. ² Chaniocëbë ca anua Jesús 'icë xubu tsitsirui, 'itsa uni timëcamë'ëocëxa. Usari 'iquian anu uni niti 'aíma 'inun xubu xëcuëbi tsitsirucë, ca Jesusan anuxun atu bana ñuixuancëxa.

³ Ñuixuncëbëtanbi ca rabé 'imainun rabé unin uni achúshi ñucë, nirucuaínquinbi tancëma, bacétinu racacë bëacëxa. ⁴ Bëxun ca 'itsa unia tsitsíruan anun atsínmíti 'aíma 'ain, tapitínën buánrutancëxun, xubu manan tapuacë anua Jesús 'icë puntébi cha oquin bërúaratancëxun, aín bacétinuabi nanpácëxa. ⁵ Nanpáquin ca —Jesusan ca ënë uni pëxcuti 'icë —quixun aín nuitu mëu sináncëxa. Sinania atun sinan 'unánquin ca Jesusan ñucë uni cacëxa:

—Min 'uchacama ca tërëncë 'icë —quixun.

⁶ Usoquin Jesusan caia cuaquin ca anu tsócë an Moisésnën cuënëo bana 'unáncë unicaman ësaquin sináncëxa: ⁷—¿Uisa 'aish cara ënë unix usai banain? Ënëx ca anúan Nucën Papa Diosaxëshi quiti banan banaia, ax ca 'aisama 'icën. Uinu 'icë unínbi ca 'ucha tërëntima 'icën. Nucën Papa Diosan cuni ca 'ucha tërënti 'icën.

⁸ Usaquian sinania atun sinan 'unánquin ca Jesusan atu cacëxa:

—¿Uisacasquin caramina mitsun usaquin sinanin? ⁹'Ën cana ñucë uni ënë —min 'uchacama ca tërëncë 'icë —quixun cananbi —niruquiani ca min bacéti bibiani cuantan —quixunribi cati 'ain. ¹⁰ Nucën Papa Diosan cushínshi 'ën ënë uni pëxcüa isquin camina asérami 'unánti 'ain, uni 'inux Nucën Papa Diosnuax uá, 'ën cana unin 'ucharibi tërënti 'ai quixun.

Caquin ca racábucë uni cacëxa: ¹¹—'Ën cana mi cain, niruquiani ca min bacéti bibiani min xubunu cuantan.

¹² Cacëxëshi niruquin aín bacéti bibiani ca a uni, anu 'icë unicaman ismainunbi cuancëxa. Usaría cuania isi ratuti ca Nucën Papa Dios rabi quicancëxa:

—Ësa ñu cananuna isáma 'ain.

*Jesusan Leví aín uni 'inun ca
(Mt 9.9-13; Lc 5.27-32)*

¹³ Parúmpapa cuëbía Jesús cuantëcëncëbë ca 'aisamaira uni anu timëcamë'ëocëxa. Timëcamë'ëoia ca Jesusan atu 'unánmicëxa. ¹⁴ Unánmitancëx cuanquinbi ca Jesusan Alfeonën bëchicë, Leví cacë, a anuxuan 'apu buánmiti curíqui bicë anua tsóccë mëraccëxa. Mëraquin ca Jesusan cacëxa:

—'Ën mi 'unánminun ca 'ëbë cuani ut.

Cacëxëshi ca Leví niruquiani Jesúsbë cuancëxa. ¹⁵ Cuanquin ca Jesúscëñun aín 'unánmicë unicama aín xubunuxun pi cuanun Levitan buáncëxa. Buania ca 'aisamaira unin atu nuibiancëxa. Nuibiancëbë atúxribi atubë cuanx ca an 'apu buánmiti curíqui bicë unicamabë an fariseocaman bana tancëma uni raírinëxribi anu cuanx Jesús 'imainun aín 'unánmicë unicamabëtan pi buciüacëxa. ¹⁶ Usoquian atubëtan piia isquin ca an Moisésnën cuëñëo bana 'unáncë unicamabëtan fariseo unicaman Jesusan 'unánmicë unicama ñucáquin cacëxa:

—¿Usa cupí cara an mitsu 'unánmicë unin 'uchañu unicamabëtan pianan an 'apu buánmiti curíqui bicë unicamabëtanribi pin?

¹⁷ Usaí quia cuaquin ca Jesusan cacëxa:

—Paë tancëma uni, ax ca rucuturúan a rontí cuëñima. Paë tancë uni, ax cuni ca rucuturúan a rontí cuëñia. Usaribiti cana 'ëx an —'ëx cana asábi 'ai —quixun sináncë unicama a 'ëmia catamënun cai uáma 'ain. Ama, an —'ën nuitu 'aisama 'aish cana 'ëxbi upí 'ítima 'ai —quixun sináncë unicama a cuni upí 'inuxa 'ëmi catamënun cai cana 'ëx uacën.

*Unían Jesús pima samátí ñucá
(Mt 9.14-17; Lc 5.33-39)*

¹⁸ Usa 'ain ca Juan, an uni nashimicë, aín 'unánmicë unicama 'imainun fariseo unicaman, Nucën Papa Díos sinani samáquin picëbëtanma, uni raírinën anu cuanxun Jesús cacëxa:

—Juanën 'unánmicë unicamax ca Nucën Papa Diosmi sinani bëtsi bëtsi nëtën pima samata. Usaribiti ca fariseonëan 'unánmicë unicamaxribi 'ia. ¿Usa 'aínbi cara uisacasquin min 'unánmicë unicaman samáquinma pin?

¹⁹ Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—¿Anun xanu biti nëtën cara pi unun quixuan xanu biti unin camicë unicaman, an xanu biti uni axa atubë 'ain, masá nuituquin pima 'iti 'ic? Axa atubë 'ain ca pima 'ítima 'icën. ²⁰ Ca ësa 'icën: An xanu biti unin xanu biquin abëtan pi unun camicëx ca axa abë nuibanancë unicama masá nuitutima abë cuëñia. Xanu bibiani cuanquian a unin ëbiancëxun cuni ca axa abë nuibanancë unicaman masá nuituquin pitima 'icën. Usaribiquin ca 'ën 'unánmicë unicama 'ëbë 'ixun masá nuituti samáquinma piia. Unían 'ë bicëxun 'ën ëbiancëxun cuni ca masá nuituquin pitima 'icën.

²¹ Catancëxun ca aín banaxa fariseo unicaman uni 'unánmicë banasama 'ain, aín banabë fariseonëan 'unánmicë bana mëscúti rabanan Jesusan ësaquinribi a unicama cacëxa:

—Ësaribi ca. Nun aintsí uinu 'icë xanúnbi ca chupa xëni, chupa sani iotan aín tuquicë a 'unuima. Usocëxbi ca chupa xëni ax chëqui anun 'unucë ió ax nipacëtia. Usaí 'i ca aín tuquicë ax chaia. ²² Ësaribi ca. Uí unínbi ca ñuina xacá, anu 'umpax 'aruti chumusa oquin 'acë, axa xëni 'ain, anu ñu chëcacë 'aruima. Anu 'arucëxunbi ca ñu chëcacë ax cubini uruquin ñuina xacá xëni a tucaia. Axa tuquicëbë ca chëcaxun anu 'arucëxa cubíncë ñu ax tutuqui nëtëtia. Usa 'ain ca ñu chëcacë ñuina xacá chumusa oquin 'acë iónushi 'aruti 'icën.

Ësaquin ca an ñucacë unicama Jesusan cacëxa.

*Anun ñu mëëtima nëtëan Jesusan 'unánmicë unicama trigo bëru sirícaquin bia
(Mt 12.1-8; Lc 6.1-5)*

²³ Anun ñu mëëtima nëtën ca Jesús anu trigo 'apácë naënu 'icë bain cuancëxa. Cuancëbë abë cuanquinbi ca aín 'unánmicë unicaman trigo bëru pëccëcë sirícaquin biacëxa. ²⁴ Bitsia isquin ca fariseo unicaman Jesús cacëxa:

—Ca is, ¿uisacasquin cara min 'unánmicë unicaman anun ñu mëëtima nëtën usaquin 'atima ñu 'ain?

²⁵ Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—¿Mitsun caramina Davidnën ca 'acëñuma 'ixun axa abë cuancë unicamabëtan ësöquin ñu 'acëxa quixun cuënëo bana a iscëma 'ain? ²⁶ Abiatar cacë unia judíos sacerdotenën cushicaman 'apu 'ain ca Davidnën 'acëñuma 'ixun piisa tanquin, anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubu anu atsínxun anu 'icë pán, Nucën Papa Diosan isti oquin nancë, a bixun piacëxa. A panëxa judíos sacerdotenëinshi piti 'aian uni itsin piti 'icëmbi ca sacerdotenën 'ináncëxun bixun Davidnën piacëxa. Pi quin ca axa abë 'icë unicama anribia pinun 'ináncëxa.

²⁷ Èsaquinribi ca Jesusan cacëxa:

—Unia ñu mëëtancëx tanti cushitëcënti cupí ca Nucën Papa Diosan a nëtë tantiti mëñocëxa. A nëtën ca tantiti 'icë quixuinshi sinánun ca Nucën Papa Diosan uni unioma 'icën. ²⁸ Uni 'inux Nucën Papa Diosnuax uá 'ixun cana 'ën anun ñu mëëtima nëtën cara añu 'ati 'icë quixun uni cati 'ain.

3

Jesusan anun ñu mëëtima nëtën aín mëcën bamacë uni pëxcüa
(Mt 12.9-14; Lc 6.6-11)

¹ Anua judíos unicama timéti xubunu cuantëcëni ca Jesús anu atsíancëxa. Anu atsíncëbë ca uni achúshi aín mëcën amo 'icë bamacë anu 'iacëxa. ² Usa 'icë ca anu 'icë fariseo unicaman anun ñu mëëtima nëtën caraisa uni pëxcüa quixun ami manánuxun iscatsi quixun Jesús bërúancëxa. ³ Bërúancëxunbi ca aín mëcën bamacë uni Jesusan cacëxa:

—Nirucuatsini ca nëri ut.

⁴ Cacëxa ucëbëtan ca Jesusan fariseo unicama cacëxa:

—¿Anun ñu mëëtima nëtën cara unin ñu upí 'ati 'ic? ¿Cara ñu upíma 'ati 'ic? ¿Anun ñu mëëtima nëtën cara unin uni itsi 'insíncë 'aquinti 'ic? ¿Cara bamatanun isëshiti 'ic?

Quixan cacëxbi ca quiáma 'icën. ⁵ Quiáma atu ñachai nishi masá nuituquin ca Jesusan —uisa cupí cara ënë unicama axa 'insíncë uni ënëmi sinanima —quixun sinánquin aín mëcën ñucë uni cacëxa:

—Ca mëshpat.

Cacëx mëshpatishi ca mëpëxcüacëxa. ⁶ Usocëbë chiquíquiiani cuanx ca fariseo unicama axa Herodesmi sináncë unicamabëtan Jesús ñui, uisoxun 'ati cara quiax 'ësénancëxa.

Baca cuëbí unicama timëcamë'ëo

⁷ Usacëbë ca Jesús parúmpapanu cuancëxa, cuancëbë ca aín 'unánmicë unicamaxribi abë cuancëxa. 'Imainun ca 'aisamaira uni Galilea mecamanuaxa ucë acamax a nuibiani anu Jesús 'icë anu timëacëxa. ⁸ 'Imainun ca Jesusan ñu 'aia ñuiquin chanioia cuacë 'aish amanuax amanuax timëcuatsini ai, Judea me, Jerusalén ëma, Idumea me, Jordán baca 'ucë manan 'icë me, 'imainun Tiro, Sidón a ëma rabé 'urama 'icë mecamanuaxribi, camáxbi anu timëcamë'ëocëxa. ⁹ Usa 'ain ca Jesusan aín 'unánmicë unicama cacëxa, 'aisamaira uni tsitsíruquin chacati rabanán manë nunti mëñoxunun quixun. ¹⁰ An 'itsa uni pëxcucë cupía —'ën ticacëxuinshi ca 'ëribi pëxcuti 'icë —quixun sinani, 'insíncë unicamax anuxun a ticanux tsitsírucëbëtan ca usaquin Jesusan aín 'unánmicë unicama cacëxa. Cacëxun ca 'axúancëxa. ¹¹ Usaria isi aín bëmánon cuani rantin puruni tsóbuti munuma banaquin ca ñunshin 'atimanën 'ibuacë unicaman ñunshin 'atimanën quimicëxun Jesús cacëxa:

—Mix camina Diosan Bëchicë 'ain.

¹² Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—'Ëx cana Diosan Bëchicë 'ai quixun asérabi uibi caxunma ca 'at.

Aín 'unánmicë uni 'inúan Jesusan mëcën rabé 'imainun rabé uni caísa
(Mt 10.1-4; Lc 6.12-16)

¹³ Usaquin cabiani matánu cuanxuan, anuxun ainan 'inun uni caísqin, achúshi achúshi cuëncëx ca abë 'inux Jesúsnu cuancancëxa. ¹⁴ Usaquin ca Jesusan mëcën rabé 'imainun rabé uni caíscëxa, abë 'iti 'imainun unia Nucën Papa Diosan bana ñuixuntanun xuti. ¹⁵ Caístancëxun ca atu anun uni ñucë pëxcüanan ñunshin 'atimacamari bi uninua chiquí-nun aín cushi 'ináncëxa. ¹⁶ Usa 'ain ca Jesusan mëcën achúshi 'imainun rabé uni caíscëxa. A caíscë unicama ax ca 'iacëxa achúshinëx Simón cacë 'icëbia Jesusan Pedro caquin anëcë.

¹⁷ Imainun ca Zebedeonën bëchicë Jacobobë aín xucën Juan 'iacëxa. A uni rabé ca Jesusan Boanerges caquin anéacëxa. Boanerges quicë banax ca caná banacësari banacë quicë 'icën. ¹⁸ Raírinëx ca Andrés, Felipe, Bartolomé, Mateo, Tomás acama 'iacëxa. Bëtsix ca Alfeonën bëchicë, Jacobo, 'iacëxa. Raírinëx ca Tadeo 'imainun Simón, axa judíos unibun rabanan nëëti banacë, aribi 'iacëxa. ¹⁹ Bëtsix ca Judas Iscariote, an Jesús uni 'inan, a 'iacëxa.

Ñunshin 'atimanën cushínsa Jesusan ñu 'aia quiáxa uni quia

(Mr 12.22-32; Lc 11.14-23; 12.10)

Usaquin abë niti unicama caísbianquin buani ca Jesús anua 'icë xubunu cuan-tëcëancëxa. ²⁰ Cuanbia 'aisamaira uni amiribishi timétécëan ca atubë banaquin Jesús bëtan aín 'unánmicë unicanan piana 'icën. ²¹ Usai 'ia cuabiani ca aín aintsí 'ibu ax —sapi ca ñunshíanxa —quiquiani Jesús bitsi cuancëxa. ²² Usa 'ain ca Jerusalénuax ucë an Moisésnën cuëño bana 'unáncë unicama quiacëxa:

—Ènë unibë ca ñunshin 'atimanën 'apu, Beelzebú 'icën. Usa 'ixun ca Beelzebúnën 'amicëxun ñunshin 'atima uninua chiquinia.

²³ Ax ca ñunshin 'atimañu 'icë quiáxa Jerusalénuax ucë unicama quia cuaxun ca Jesusan cuënxun cacëxa:

—¿Uisa 'aish cara Satanás axbi: Ca chiquit, quiti 'ic? ²⁴ Èsa ca. Achúshi menuxuan an 'apu 'imicë unibunën cushicaman bëtsi bëtsi oquin sináncë 'ain ca a menu bucucë unicama 'itsa 'aishbi upitax bucuí bëtsibë bëtsibë nuibanánima 'acánani cëñutia. ²⁵ Usaribiti ca unicanax aín aintsibë nuibanánima mëëanani tsuáqui nëtëtia. ²⁶ Mitsux camina quin, ñunshin 'atimanën 'apu Satanás, Beelzebúribi cacë, an 'amicëxun isana ñunshin 'atima chiquinin. Usámi mitsux 'ë ñui quicë 'aínbi ca ñunshin 'atimanën 'apúan ñunshin 'atima raíri chiquíncëbë an 'amicëxun ñu 'ati ñunshin 'atima 'aíma 'iti 'icën. Usa 'ain ca ñunshin 'atimanën abë ñunshin 'atima chiquinima. ²⁷ Èsa ca. Uí unínbi ca cushi uni, aín xubunu atsinxun aín ñu bicuanima. Aín 'ibu a pain nëaxun cuni ca aín ñu bicuanti 'icën. Usaribi oquin cana 'ën aín 'apusama cushiira 'ixun ñunshin 'atima chiquinin. ²⁸ Asérabi cana mitsu cain, Nucën Papa Diosan ca unin 'atima ñu 'acë camabi tërënti 'icën, amia 'atimati banacëribi. ²⁹ Usa 'aínbi ca axa aín Bëru Ñunshin Upí ñui 'atimati banacë uni aín 'ucha Nucën Papa Diosan tërënima, ax ca usabi tëréntimoí 'ia.

³⁰ —Ax ca ñunshin 'atimañu 'icë —quiáxa quicë cupí ca Jesusan usaquin cacëxa.

Jesusan ca amia sináncë unicanama aintsioia quicë bana

(Mt 12.46-50; Lc 8.19-21)

³¹ Usa 'ain ca unia bana ñuixuncëbë uquin aín titabëtan aín xucéantun ëmánxun Jesús isa unun quixun anu 'icë uni camiacëxa. ³² Camicëxun ca a nëbëtsioratia tsócë unicanan Jesús cacëxa:

—Min titabë ca min xucéantu ëman 'icën. Ca mi istisa tania.

³³ Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—¿Uicamax cara 'ën tita 'imainun 'ën xucéantu 'ic?

³⁴ Usai quiquin bariaráquin isquin ca a rapasu tsócëcama cacëxa:

—Axa 'ëbë tsócëcama, ënëx ca 'ën tita 'imainun 'ën xucéantu 'icën. ³⁵ Uicaman cara Nucën Papa Dios cuëncësabi oquin 'aia, acamax ca 'ën xucën 'imainun 'ën chirabacë 'imainun 'ën tita 'icën.

4

Bana itsi ñuicësoquin an ñu 'apácë uni ñuicë bana

(Mt 13.1-9; Lc 8.4-8)

¹ Amiribishi ca Jesusan parúmpapa cuëbixun unicama 'unánmiacëxa. 'Unánmicëbëa 'aisamaira uni a nëbëtsiorati timécëbë ca Jesús parúmpapa cuëbía bëspúcë manë nuntinu 'iruaux tsóbuacëxa. Anua tsómainun ca unicama masinu parúmpapa cuëbí buciacëxa. ² Bucubucë ca Jesusan 'itsa bana 'unánmiacëxa. 'Unánmiquin ca bana itsi ñuicësoquin ñuiquin ësaquin cacëxa: ³ —Ca cuat, 'ën mitsu ñuixunmainun. An ñu bëru 'apácë uni ca aín naënu 'apáquin ñu bëru sacai cuanxa. ⁴ Sacacëx ca raírinëx anúan uni nicë me irunu nipacëxa. Nipacëcë isbëtsini uxun ca ñuina pëchiñunën 'eaxa. ⁵ Raírinëx ca maparañu

menu nipacēaxa. Nipacēax ca me cēxtúma 'ain bēnētishi coxa. ⁶Coóxbi ca uruquian barin xarocēx aín tapun 'aíma 'ain, chushiáxa. ⁷Rafrínēx ca muxańu menu nipacēaxa. Nipacēax coi ca 'iruaxa. 'Iruxunbi ca muxan abē coquin mapurucēxun tuacēma 'icēn. ⁸Usa 'ańbi ca rańri űu bēru ax me upńu nipacēaxa. Nipacēax coi canitancēxun ca upń oquin tuaxa. Tuacēx ca rańri aín bimi 'ítsamashi, treintaishi 'iáxa, rafrínēxribi ca aín bimi 'ítsa, sesenta, 'iáxa, rafrínēxribishi ca aín bimi 'ítsaira, cien, 'iáxa. ⁹An ań pabitan ēnē bana cuacē unin ca ań nuitunēnbi sinánquin cuati 'icēn.

Uisa cupí cara Jesusan bana itsi űuicēsoquin bana űuiacēxa quicē bana
(Mt 13.10-17; Lc 8.9-10)

¹⁰Usaquin cacēxa rańri unicama cuancēbē atux bērúxun ca a rapasu 'icē unicamabētan ań 'unanmicē unicaman Jesús cacēxa:

—Uisa cupí caramina bana itsi űuicēsoquin unicama bana űuixuni quixun camina nu cati 'ain.

¹¹Cacēxun ca Jesusan cacēxa:

—Uni itsán 'unaniamabi camina mitsun Nucēn Papa Diosan sinánmicēxun an 'unanmicē űu 'unanin. Usa 'ańbi cana uni rańri 'ēmi sinántisama tancē cupí bana itsi űuicēsoquin bana űuixunin. ¹²'Ēn 'aia isquinbi ca atun 'ēn cushi Nucēn Papa Diosan 'ē 'ināncē a sinanima. Atun pabitan 'ēn űuixuncēxun cuaquinbi ca uisai quicē cara quixun 'unanima. Usai 'i ca acamax atun 'ucha tērēnun Nucēn Papa Diosmi sinanatima. Usafa atux 'inun cana bana itsi űuicēsoquin bana űuixunin.

Uisai quicē cara an űu 'apácē uni űui quicē bana 'icē quixuan Jesusan űuia
(Mt 13.18-23; Lc 8.11-15)

¹³Usaquin catancēxun ca Jesusan ēsaquinribi cacēxa:

—¿Mitsúnribi caramina an űu 'apácē uni űui 'ēx quicē bana, uisai quicē cara quixun cuatiman? ¿'Ēx bēri quicē bana ēnē cuaquinma caramina uisaxun bētsi banacamari bi 'ēn űuia cuati 'ain? ¹⁴An űu bēru 'apácē uni asaribi ca an Nucēn Papa Diosan bana unicama űuixuncē uni 'icēn. ¹⁵Anúan uni nicē me iru anu nipacēcē űu bēru asaribi ca bētsi bētsi uni 'icēn. Usa 'ixuan Nucēn Papa Diosan bana cuacēbēbi bēnētishi uxun ca űunshin 'atimanēn 'apu, Satanás, an sinánxma 'inun a cuacē banacama a manumia. ¹⁶Bētsi bētsi unix ca maparańu me bēxbá, anu nipacēcē űu bēru asaribi 'icēn. Nucēn Papa Diosan bana cuati cuēenquin —a bana quicēsabi oi cana 'iti 'ai —quixun bēnēnquinshi sinania. ¹⁷Usaquin sinánquinbi ca maparańu menu nipacēcē űu bēru tapun 'itsańuma usaribi 'ixun Nucēn Papa Diosan bana 'itsama nētēinshi sinania. Sinánquinbi ca anbi masáquin sinán Nucēn Papa Diosan bana 'acēbē ami nishquian unin 'atimocēxun a bana manuquin ēnia. ¹⁸Muxańu menua nipacēcē űu bēru usaribi ca bētsi bētsi uni 'icēn. A unicaman ca Nucēn Papa Diosan bana cuaquin, ¹⁹—a bana quicēsabi oi cana 'iti 'ai —quixun sinania. Usaquin sinánquinbi ca atun ēnē menu 'icē űuishi sinánan —'ítsa űuńu 'aish cana cuēnti 'ai —quixun sinani 'ítsa űuńu 'iisa tanan bētsi űuribi cuēenia. Usa 'aish ca Nucēn Papa Diosan bana sināncēxbi űu bēru 'apácēa coiabi chucun mapurucē usaribi 'aish bimińumasa 'ia. ²⁰'Imainun ca bētsi bētsi unix me upńua űu bēru nipacēcēsa usaribi 'icēn. A unicamax ca Nucēn Papa Diosan bana cuaquin —a bana quicēsabi oi cana 'iti 'ai —quixun ań nuitunēn upń oquin sinánquin a bana quicēsabi oi 'icē 'aish, űu bērúxa me upńuax upiti coi canitancēxun upiti bimicēsaribi 'icēn. Rafrínēx ca 'ítsamashi, treinta, bimińu 'ia, 'imainun ca rafrínēxribi 'ítsa, sesenta, bimińu 'ia, 'imainun ca rafrínēxribishi 'ítsaira, cien, bimińu 'ia.

Nucēn Papa Diosan unix ca lamparńsa 'icē quicē bana
(Lc 8.16-18)

²¹Ēsaquinribi ca Jesusan cacēxa:

—¿Lamparńn bēxun cara unin űu tēmú an bēpánun nanti 'ic? ¿Cara anu 'uxti tēmú nanti 'ic? Anu nanquinma ca anu lamparńn nanti anu nanti 'icēn, ¿usa cat? ²²Uni itsin isnunma 'acē űucama 'imainun uni itsin cuanunma quicē banacama abi ca 'unāncē 'iti 'icēn. ²³An ań pabitan ēnē bana cuacē unin ca ań nuitunēnbi sinánquin cuati 'icēn.

²⁴Usaquin catancēxun ca ēsaquinribi Jesusan cacēxa:

—Mitsun cuacé banacama upí oquin cuaquin camina a bana quicésabi oquin 'ati 'ain. An 'ën a ñuixuncé bana uisai quicé cara quixun upí oquin sinánquin axa quicésabi oquin 'acé uni a ca 'ën bana itsiribi Nucén Papa Diosan 'unanmíti 'icén.²⁵ An 'ën bana cuaquin a bana quicésabi oquin 'acé uni a ca 'ën bana itsiribia cuanun Nucén Papa Diosan 'unanmíti 'icén. Usa 'aínbi ca an 'ën bana cuaquinbi sináncéma uni a, an isa 'unánxa quixuan sináncé bana a camabi Nucén Papa Diosan manumíti 'icén.

Jesusan ñu bëru corucé ñuia

²⁶Ésaquinribi ca Jesusan cacéxa:

—Nucén Papa Diosan axa ainan 'íti unicama aín uni 'imiti ax ca ésa 'icén. Unían naénu 'apácëx,²⁷ ca ñu bëru an imé 'uxtancëx bësutancëxun nētēn ñu 'amainun coi cania. Usaria ca uisai 'i cara usai cania quixun 'unaníma.²⁸ Menuax ca ñu 'apácé 'iruia. 'Iruí ca aín rara ax chai cania. Canitancëxun ca tuaia. Tuai ca aín bimi ax xacáñu 'aish bëruñu 'ia.²⁹ Usa 'aisha shainquibutia ca anun bití nētēn aín 'ibun aín xacá xucapaquin aín bëru bitsia.

Mostaza bëru ñui quicé bana

(Mt 13.31-32; Lc 13.18-19)

³⁰Amiribishi ñuitécēni ca Jesús quiacéxa:

—¿Nucén Papa Diosan cara ainan 'íti unicama uisoquin aín uni 'imiti 'ic? ¿Uisa ñu itsiribi ñui caranuna a ñui quiti 'ain? ³¹Ésa ca. Mostaza bëru, menu 'apácé, ax ca chamaratsuiria 'icén, bëtsi ñu bëru chamaratsusamaira ca ax 'icén,³² 'aíshbi ca 'apácëx bëtsi ñu bëru canicésamaira 'ia. Usa 'aísha cani pēñanacētiira chacébē ca manan nuáncé ñuina aín pēían tupéoncēnu na otancëx anu bucuia. Usaribiti ca Nucén Papa Diosan unicama 'itsamashi pain 'iaxbi 'itsaira 'itánun uatia.

Uisa cupí cara Jesusan bana itsi ñuicésoquin bana ñuixuancéxa quicé bana

(Mt 13.34-35)

³³Usoquin ca 'itsa oquin Jesusan bana itsi ñuicésoquin anu 'icé unicaman cuaisabi oquin bana ñuixuancéxa.³⁴ Bëtsi banánma ca usoquinshi Jesusan unicama ñuixuancéxa, 'ixunbi ca aín 'unánmicé unicama abēa 'icé uisai quicé cara a banacama 'icé quixun 'unánmiacéxa.

Bëchun 'imainun suñúan Jesusan nētémia

(Mt 8.23-27; Lc 8.22-25)

³⁵A nētēn ca bari cuabúcébēa baquíshcëbētan mané nuntinu tsóxun Jesusan aín 'unánmicé unicama cacéxa:

—'Ucē manan cuanun ca cuan.

³⁶Cacëxun ca aín 'unánmicé unicaman Jesús mané nuntinua tsócé buáncéxa. Baca cuébi unicama ébianía Jesús ampan sicaracēti cuancébē ca raírinëxribi nuntin sicaracēti cuancéxa.³⁷ Cuancébēbi ca suñúan 'icuatsíncébē parúmpapa bëchuni tucánqui 'umpax aín nuntinu 'iruacéxa.³⁸ Usai 'ia oquin ca aín 'unánmicé unicaman Jesús mané nuntí tsípúnua chupami tēcépimēti 'uxcé bësúnquin cacéxa:

—¿Canaanuna bamai quixun caramina sinaniman?

³⁹Cacëx bësuquinshi ca Jesusan suñúan —ca nētēt —canan parúmpaparibi —ca bucubut —quixun cacéxa. Cacëxëshia suñúan nētéishimainun ca baca bëchúnribi nētéacéxa.

⁴⁰Usoxun ca Jesusan aín 'unánmicé unicama cacéxa:

—¿Uisacatsi caramina racuētín? ¿Nucén Papa Diosan ca asérabi nu bërúanquin 'aquinia quixun caramina sinaniman?

⁴¹Cacëx ca ratuti racuēti canancéxa:

—¿Uisa uni cara ënëx 'ic? Suñúnbi, bacánbi ca aín bana cuatia.

5

Jesusan ñunshin 'atimañu uni pëxcüa

(Mt 8.28-34; Lc 8.26-39)

¹Parúnpapa 'ucé manan cuantancëx ca Gadara cacé menu bëbacéxa. ²Bëbatancéxa mané nuntinuax 'ibúquiani cuaniabi ca ñunshin 'atimañu uni, anu uni maíncēnuax uquin, Jesús mëracéxa. ³Anu uni maíncé, anu ca a unin 'uxti 'iacéxa. A uni ca uinu 'icé unínbi mané risínbi nëáma 'icén. ⁴Usa 'icé unin aín mané risin tanianan mëtanicëxunbi anun

nëacë a tēcacapēcëxa. Axa unin cushisama 'icë ca uinu 'icë unínbi a nëama 'icën. ⁵Usai 'i ca nēténbi, imébi anu uni maíncë anu 'ianan aín bashinuribi nitsi cuëncëni banai, maxaxan axbi rachacacëxa. ⁶Usa 'aish ca 'uránxun mërabëtsini, abácuatsianx Jesús tanáin rantin puruni tsóbuacëxa. ⁷⁻⁸Usaria ca Jesusan ñunshin 'atima cacëxa:

—Ñunshin 'atima, ënë uninuax ca chiquit.

Cacëxun ca munuma cuëncënquin Jesús cacëxa:

—Dios, naínu 'icë, aín Bëchicë Jesús camina mix 'ain. ¿Uisati caramina 'ë ubíoin? Diosan cuamainun cana mí cain, 'ë tēmëramixunma ca 'at.

⁹Cacëxun ca Jesusan ñucacëxa:

—¿Uisa cara min anë 'ic?

Quia ca cacëxa:

—Nuxnu 'itsa 'ain ca 'ën anëx 'Ëxcuira 'icën.

¹⁰Caxun ca a menua xuxunma 'anun quixun bënëquin cacëxa. ¹¹Catancëxun ca 'aisamaira cuchi matá manan pushian pi bucuçë isquin cacëxa: ¹²—Cuchinu ca anu atsinun nu xut.

¹³Cacëxun ca Jesusan —ca cuantan —cacëxa. Cacëx ca ñunshin 'atima a uninuax chiquiquianx cuchinu atsiñcëxa. Atsiñcëbë ca cuchicama camáxbi 'aisamaira, rabé milsa 'aish, tsuáquiquiani abáquiani cuanx cuëtunuax parúmpapanu rëucubuti bacamiqui cëñuacëxa.

¹⁴Usacëbëtan ca an cuchi bërúancë unicaman abáquiani cuanxun, ëma chanu 'icë unicama 'imainun ëma chucúmanu 'icëcamaribi, xubu itsi, xubu itsinu cuanquin ñuix-uancëxa. Ñuixunquian chaniaioa cuati ca uisai cara a ñucama 'iaxa quixun isi riquiñcëxa.

¹⁵Riquianx anua Jesús 'icë anu bëbaquin ca a uni anua 'aisamaira ñunshin 'atima 'iá, a an isásama 'aish, chupa pañuax sinan mënínushi 'aish tsóçë isacëxa. Usa 'icë a uni isi ca racuëcancëxa. ¹⁶Usa 'ain ca an iscëcaman, usai ca 'iaxa quixun, ñunshin 'atimañu unia pëxcucë 'imainun cuchinua ñunshin 'atima atsiñcë, acama axa riquiñcë unicama ñuixuancëxa. ¹⁷Ñuixuncëxun ca camaxunbi bënëquin atun nētënuaxa cuantánun quixun Jesús cacëxa.

¹⁸Cacëxa manë nuntinu 'iruiabi ca Jesús ñunshínñu 'icëa pëxcucë uni, an abë cuancatsi quixun cacëxa. ¹⁹Cacëxunbi ca Jesusan abë cuanxma 'inun caquin cacëxa:

—Min xubunu ca cuantan. Cuantancëxun camina min aintsicama uisoxun cara Nucën 'Ibu Diosan mí nuibaquin pëxcúiaxa quixun ñuixunti 'ain.

²⁰Usaquian cacëx cuanxun ca Decapolis cacë me, anu 'icë unicama uisaquin cara Jesusan a 'axa quixun ñuixuancëxa. Ñuixuncëxuan chaniaioa cuati ca camáxbi ratuacëxa.

Jaironën bëchicë baísqumianan xanu 'insíncë Jesusan pëxcúia

(Mt 9.18-26; Lc 8.40-56)

²¹Usa 'ain ca 'ucë manánuax Jesús manë nuntin anuaxa cuanpuncë nëçë manan utëcëancëxa. Utëcëniibi ca 'aisamaira uni anu aia isi, Jesús parúnppa cuëbíbi tiquiacëxa.

²²Anu Jesús 'ain ca anua judíos unicama timéti xubunu 'icë 'apu achúshi, Jairo cacë, ax uacëxa. Uquin a mërái aín bëmánon rantin puruni ²³tsóbuquin ca Jesús cacëxa:

—'Ën ini bëchicë ca bamaia. Usa 'ain camina min mëcënan ramëquin pëxcuxuni 'ëbë cuanti 'ain.

²⁴Cacëxa a unibë cuaniabi ca atúxriabi a nuibiani cuanquin 'aisamaira unin Jesús chacatisaira ocëxa. ²⁵A unicama nëbétsi ca achúshi xanu 'insíncë 'iacëxa. Usa 'aish ca a xanu mëcën rabé 'imainun rabé baritia imia 'aishbi aín imi nētécëma 'iacëxa. ²⁶A xanux ca 'aisamaira rucuturucamanuax pëxcúcase ro mëëquin paë tënëquin aín ñucama ñancábi cëñuibi pëxcúama 'icën. ²⁷⁻²⁸Usa 'aish ca a xanu Jesús ñuicania cuabiani —aín chupa ticaishi cana pëxcúti 'ai —quixun sinánquin unicama nëbétsinën, a caxu cuanquin, Jesusan chupa ticacëxa. ²⁹Ticaishi ca aín imicë nētécëxa. Usai nētëquin ca aín nami chuámarua tancëxa. ³⁰Usai 'icëbë ca Jesús —'ën cushin ca uni pëxcúaxa —quixun aín sinanënbi 'unani, 'itsa uni nëbétsinuxun caxu bësuquin isi quiacëxa:

—¿Uin cara 'ën chupa ticax?

³¹Quia ca aín 'unánmicë unicaman cacëxa:

—¿Mia unin chacatisaira oia isibi caina, uin cara 'ën chupa ticaxa quiax quin?

³² Cacëxun ca Jesusan uin cara isa aín chupa ticaxa iscatsi quixun, amo bariaráquin isacëxa. ³³ Iscëbë ca axa pëxcücë xanu, ax —an ca 'ë pëcüaxa —quixun 'unani racuëti bërëri, anu cuani aín bëmánon rantin puruni tsóbuquin, usai cana 'ia quixun chiquinaquin Jesús cacëxa. ³⁴ Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—'Ën cana mi pëxcuti 'ai quixun asérabi sinani camina pëxcúan. Usai camina 'itëcëniman. Chuámashi 'aish ca cuantan.

³⁵ Usaquian Jesusan cacëbëtanbi ca aín xubunuax uquin unin anua judíos unicama timéti xubunu 'icë 'apu, Jairo, a cacëxa:

—Min bëhicë ca ñuaxa. Ca 'aíma 'icën. Usa 'ain ca Jesús ñancábi buánxunma 'at.

³⁶ Caia cuaquin ca Jesusan a 'apu cacëxa:

—Racuéaxma ca 'it. 'Ën cana mi 'aquinti 'ai quixun ca sinan.

³⁷ Usaquin cabiani cuanbaiti a 'apun xubunu bëbaquin ca Pedro 'imainun Jacobo 'imainun Jacobonën xucën Juan, acamaishi abëa cuanun cacëxa. ³⁸ Cabiani cuanx bëbaquian cuacëxbi ca a 'apun xubunuax 'aisamaira uni shaquiabati rarumabacëxa. ³⁹ Rarumabatiabi ca xubunu atsinquin cacëxa:

—¿Uisacatsi caramina masá nuituti rarumati shaquiquin? Xu xanu ca bamacëma 'icën, ca 'uxaxa.

⁴⁰ Ësaquian cacëxunbi ca 'usáncacëxa. 'Usáncacëxunbi anu 'icë unicama xubu ëman xutancëx ca Jesús xanun papa 'imainun aín tita 'imainun abë ucë uni, acamaishi buani, anua xu xanu 'icënu atsiñcëxa. ⁴¹ Atsinxun mëinquin biquin ca xu xanu cacëxa:

—“Talíta cumi”. Talíta cumi quicë ax ca: Xu xanu, mi cana cain, ca nirut, qui quicë 'icën.

⁴² Usoquian cacëxëshi ca a xu xanu mëcën rabé 'imainun rabé baritíañu 'aish nirutancëx niacëxa. Usai nitsia isi ca aín bëmánan pëqui ratúcacëxa. ⁴³ Ratutia ca Jesusan anu 'icë unicama cacëxa:

—'Ën mitsu cacësabi oquin camina mitsúnmi iscë ñu ënë uibi ñuixuntima 'ain —quixun canan ca —xu xanu ca pimit —quixun cacëxa.

6

Jesús Nazaretnu 'id

(Mt 13.53-58; Lc 4.16-30)

¹ Anuax cuanx ca Jesús anuaxa canicë me anu cuancëxa. Cuancëbë ca aín 'unánmicë unicama abë cuancëxa. ² Cuanx bëbaxun ca anun ñu mëëtima nëtë 'ain, anua judíos unicama timéti xubunu atsinxun bana ñuixunquin 'unánmiacëxa. Usoquian bana ñuia cuatia ca unicama aín patsanëx ratuti canancëxa:

—¿Uin cara ënë uni usaquian bana ñuiti 'unánmíax? ¿Uisai quicë cara a ñuicë bana ënëx 'ic? ¿Uisoquin cara uni itsin 'acëma ñu 'ain? ³ Carpinteroishi ca ënëx 'icën, Marían tuá. Ax ca Jacobo 'imainun José 'imainun Judas 'imainun Simón aín xucën 'icën. Aín chirabacëcamaribi ca ënu nubë 'icën, ¿usa cat? —quiax canancëxa.

Usai canani ca aín bana cuaisama tani ami nishacëxa. ⁴ Ami nishcëxun ca Jesusan atu cacëxa:

—An Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unían bana ñuixunia ca unin cuatia. Usa 'aínbi ca axa anuax canicë unían, anuaxbia canicë menuxun bana ñuixunia, anu 'icë unicama 'imainun aín aínsi 'ibucama 'imainun axa aín xubunu 'icëcamaribi cuaisama tania.

⁵ Usaquian ax quicësabi oquin aín bana cuatiama ca Jesusan, uni itsían 'acëma ñu anu 'icë unicama 'axuanma 'icën. Uni 'insincë 'itsama, ashí cuni ca aín mëcënan ramëquin pëxcüacëxa. ⁶ An ca asérabi Nucën Papa Diosan cushínbi ñu 'aia quixuan sinaniama isi ca Jesús —¿uisa 'aish cara ënë unicama ësa 'icë? —quixun sinani ratúcacëxa. Usai 'itancëx ca aín nëtënuax ëma chucúmaracamanu cuanquin Jesusan unicama bana ñuixuancëxa.

Bana ñuixunuan aín 'unánmicë unicama Jesusan xua

(Mt 10.5-15; Lc 9.1-6)

⁷ Jesusan ca aín 'unánmicë uni mëcën rabé 'imainun rabé a timëxun aín cushi anúan ñunshin 'atima uninua chiquínti 'inántancëxun bëtsi bëtsi ëmanua cuanun quixun rabé rabé xuacëxa. ⁸ Xuquin ca 'ësëquin cacëxa:

—Bain cuanquin camina ñu buántima 'ain. Pán, burasa, curíquibi buánquinma camina tsatishi buánti 'ain. ⁹Taxaca upíramashi camina tañubianti 'ain, 'imainun camina a pañuti chupa rabéma achúshishi pañubianti 'ain.

¹⁰Ésaquinribi ca cacéxa:

—Uinu 'icé unin xubunu caramina anu 'inux atsini, anuishi camina ñantan ñantan 'uxti 'ain, anúnmi a émanuax cuanti nētēa utámainun. ¹¹Uinu 'icé émanu 'icé unicaman cara mitsu biisama tanan mitsun bana cuaisama tania, aín émanuax cuani camina anu 'icé unicaman, mitsun bana cuatíma ca Nucēn Papa Diosan iscēx 'aisama 'icé quixun 'unánun, mitsun taxacanu 'icé me cupúcē tacabiani cuanti 'ain. 'Ēn cana asérabi mitsu cain, Sodoma émanu 'icé unicama 'imainun Gomorra émanu 'icé unicama ca aín bana cuaisama tancē cupí Nucēn Papa Diosan castíancēxa. Usamaira oquin castíancē ca a émanu 'icé unicama an mitsu bicēma cupí ax 'iti 'icēn.

¹²Usaquin caquian xucēx cuanquin ca —ainan 'inux camina Nucēn Papa Diosmi sinanati 'ai —quixun caquian unicama bana ñuixuancēxa. ¹³Usonan ca ñunshin 'atima uninua chiquíanan uni 'insíncēcamaribi xēni ron ronquin pēxcüacēxa.

Juan an uni nashimicē bana

(Mt 14.1-12; Lc 9.7-9)

¹⁴Usa 'ain ca uni itsían 'acēma ñua Jesusan 'aia unicaman chaniocēxa. Chanioia cuati ca Galileanu 'icé 'apu, Herodes, quiacēxa:

—Ax ca Juan, an uni nashimicē, a 'icēn. Bamaxbi ca baísquiaxa. Usa 'ixun ca uni itsían 'acēma ñu 'aia.

¹⁵Usai quicēbēa raírínēx —ax ca Elías 'icé —quimainun ca raírínēxribi —ax ca an Nucēn Papa Dios quicē bana uni ñuixuncē unicamaxa bérāma 'iásaribi uni a 'icé —quix quiacēxa.

¹⁶Quia cuati ca Herodes quiacēxa:

—Ax ca Juan, a 'ēn tēbiscamia, a 'icēn. Usa 'aish ca ax bérí baísquiaxa.

¹⁷⁻¹⁸Herodesnēn Juan tēbiscamia, ax ca ésa 'iacēxa: Herodes an ca aín xucēn Felipenēn xanu, Herodías cacē, a biacēxa. Usa 'ain ca —minmi min xucēnan xanu bití ca 'aisama 'icé —quixun Juanēn Herodes cacēxa. Cacēxun ca Herodesnēn Juan bimixun nēamitancēxun sipuamiacēxa.

¹⁹Juan sipuacē 'aínbi ca ami nishquin Herodías an Juan 'amicatsi quixun sináncēxa. Usa 'ixunbi ca uisabi oma 'icēn. ²⁰Herodías an ami nishquin 'amiti 'icēbi ca Herodesnēn —Juan, ax ca mēní sinánñu 'aish upí uni 'icé —quixun sinani ami rapúquin uninma 'aia quixun bēruáncēxa. Usa 'ixun ca aín bana uisai cara quia quixun ucuéquin cuaquinmabi an bana ñua cuacēxa. Usa 'ain ca Herodíasnēn Juan 'amiama 'icēn. ²¹Usa 'aímbi ca achúshi nētē anun Juan 'ati nētē 'iacēxa. Axa anun bacéan nētē 'ain ca Herodesnēn aín tucuricubu 'imainun aín suntárúnēn 'apucama 'imainun Galileanu 'icé aín cushi uniburibi abētan pi unun camiacēxa. ²²Camicēx uxuan Herodesbētan acaman picēbē ca Herodíasnēn tuá xanu xuntacu, ax anuax upiti bairani ransacēxa. Usai 'ia isi ca anu 'icé unicamax Herodesbē chuáma tani cuēēncēxa. Cuēēnquin ca Herodesnēn xanu xuntacu cacēxa:

—Uisa ñu caramina cuēēni ca 'ē cat, cacēxun cana a mi 'inánti 'ain.

²³Caxun ca cacēxa:

—Mi cana paraniman, sinanatēcēntimoquin cana asérabi mi cain, añu ñu caramina mi 'inánun 'ē ñucatin, 'ēx anu 'apu 'icé me ēnēbi cana 'ēmi ñucacēxun amo 'icé mi 'inánti 'ain.

²⁴Cacēx cuanquin ca aín tita cacēxa:

—¿'Ēa 'inánun carana añu ñu ñucátí 'ain?

Quia ca aín titan cacēxa:

—Juan, an uni nashimicē, aín maxcá ca ñucát.

²⁵Cacēx bēnētishi uquin ca cacēxa:

—Béríbi camina Juan, an uni nashimicē, a tēbiscamixun aín maxcá mané xampami 'ē 'inánti 'ain.

²⁶Ésaquian cacēx masá nuituiraquin ca Herodesnēn 'aisama tancēxa. 'Aisama tanquinbi ca —sinanatēcēntimoquin cana mi cain —quixun cacē a sinánan anu 'icé unicamaribia cuacē cupí masá nuituiraquinbi xanu xuntacu parántisama tanquin, ²⁷bēnēnquinshi aín suntáru achúshi Juanēn maxcá isa bēxunun quixun xuacēxa. ²⁸Xucēx cuanxun sipunuabi

tëbiscabëtsinquin manë xampami bëxun ca suntárunën xanu xuntacu Juanën maxcá 'ináncëxa. 'Ináncëxun buánxun ca xanu xuntacun aín tita 'ináncëxa.

²⁹ Usocë cuabiani cuanxun ca aín 'unánmicë unicaman Juan bibianquin buánxun maíancëxa.

Jesusan cinco mil uni pán pimia

(Mt 14.13-21; Lc 9.10-17; Jn 6.1-14)

³⁰ Usa 'ain ca aín 'unánmicë unicaman, an xucëx cuanx anu utëcënxun, atúan 'acë ñucama ñuixuanan a uni 'unánmicë banacamaribi Jesús ñuixuancëxa. ³¹ Ñuixuncëxun ca Jesusan 'aisamaira uni ampan ucë axa cuanmainun raírinëxribi aia, bana ñuixunquin piama 'icën. Usai 'iquin ca Jesusan aín 'unánmicë unicama cacëxa:

—'Uri pain cuanun ca cuan, anua uni 'icëma menuax nuxëshi tanti cuanun ca cuan.

³² Cabiani ca manë nuntin a camáxbi anu uni 'icëma menu cuancëxa. ³³ Cuania isquin —ax ca Jesús 'icë —quixun 'unánbiani atux pain men abáquiiani bëtsi bëtsi émanuax cuanx ca anua cuantinxun Jesús caini uni timëcamë'ëocëxa. ³⁴ Manë nuntinuax 'ibúquiian Jesusan iscëx ca anua timécë unicamax an atu Nucën Papa Diosmi sinánun 'aquinti 'aíma 'ain, 'aracacë ñuinanëxa an bërúanti aín 'ibu 'aíma 'ain sináncasmai bënëcësaribi 'iacëxa. Usai 'ia isquin ca Jesusan unicama nuibacëxa. Nuibaquin ca ca 'itsa ñu ñuiquin atu bana ñuixuancëxa. ³⁵ Usaquin 'acëbéa bari xupíbucëbëtan ca aín 'unánmicë unicaman anu cuanxun Jesús cacëxa:

—Bari ca xupíbutia, ënë mex ca anu uni 'icëma me 'icën. ³⁶ Atúan piti ñu ca 'aíma 'icën. Ënu 'íaxma unicama cuantánun camina cati 'ain. Cuanxuan 'uri 'icë émacama 'imainun a mecamanua atun piti bitánun camina xuti 'ain.

³⁷ Quía ca Jesusan cacëxa:

—Mitsun ca piti 'inan.

Cacëxun ca atun cacëxa:

—¿Nun caranuna doscientos curíquinën atu 'inánti pán maruti 'ain?

³⁸ Usaquiian cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—¿Uífi pánñu caramina mitsux 'ain? Tain ca istan.

Cacëxun istancëxun ca cacëxa:

—Mëcën achúshi pán 'imainun ca tsatsa rabé anu 'icën.

³⁹ Cacëxun ca Jesusan basinua bucubunun quixun unicama cacëxa. ⁴⁰ Cacëx ca unicama cien uni cien únixa tsómáinun cincuenta cincuentanëxribi tsóbuax buciüacëxa. ⁴¹ Usai unicama bucubuan ca Jesusan mëcën achúshi páncëñun tsatsa rabé bixun manámi bësuquin isquin Nucën Papa Dios —asábi ca —catancëxun pán tucapaxun aín 'unánmicë unicama 'ináncëxa, axa bucubucë unicama 'inánun quixun. Usaribi oquin ca tsatsa rabé aribi tucapaxun 'ináncëxa. ⁴² 'Ináncëxun bixun ca unicama camaxunbi pucháquin piacëxa.

⁴³ Pucháquin piia sënëan ca usai 'iisa 'aímabia tëxëcë páncëñun tsatsa aín 'unánmicë unicaman mëcën rabé 'imainun rabé caquí buácaquin biacëxa. ⁴⁴ An pucháquin picë unicamax ca 'aisamaira 'aish cinco mil nucë bënë 'iacëxa.

Jesús parúmpapa camánanën niquiiani cuan

(Mt 14.22-27; Jn 6.16-21)

⁴⁵ Uсотancëxun ca an tsíanquiianquin unicama cabianmainuan, atux pain manë nuntinu cëñúruquiiani 'ucë manan Betsaida émanu cuanun quixun Jesusan aín 'unánmicë unicama xuacëxa. ⁴⁶ Xutancëxun anu 'icë unicama cabiani ca Jesús matánu Nucën Papa Diosbë banai cuancëxa. ⁴⁷ Cuanx Nucën Papa Diosbë banacëbéa bari atsíncëbë ca baquíshacëxa. Baquíshcëbéa Jesús axëshi matánu 'imainun ca aín 'unánmicë unicamax manë nuntinu parúmpapa nëbétsi 'iacëxa. ⁴⁸ Usa 'aish ca suñúan cuainsamoquin bëcacëxun bamaira bamaxun inabacëxa. Usaía 'ia isbiani ca pëcaracëbë Jesús parúmpapa camánanën niquiiani atunu cuancëxa. Cuanquin ca Jesusan atun nunti inuquinbi iétancëxa. ⁴⁹ Parúmpapa camánanën niquiiani Jesús cuania isi ca —ñunshin sapí ca —quixun sinani sharáruí, aín bëmánan pëqui ratúancëxa. ⁵⁰ Camaxunbi a isia racuéira racuëtiabi ca Jesusan atu cacëxa:

—Camina cushicanti 'ain. Racuéaxma ca 'it, 'ë cana 'ain.

⁵¹ Ésaquin cai manë nuntinu 'irucëbë ca suñúan nëtéacëxa. Nëtécëbë ca aín 'unánmicë unicama ratuti —¿uisa 'ain cara ésa 'ia —quixun sinani sináncasmacëxa. ⁵² Jesusan aín

sinanënshi pán 'itsamia isquinbi uisaira cara afn cushi 'icë quixun sinanima ca suñuan nētécēbē sináncasmacēxa.

Genesaret menuxuan Jesusan 'insíncē unicama pēxcúa
(Mt 14.34-36)

⁵³ Parúmpapa 'ucē manan cuani Genesaret cacē menu bēbaquin ca anu afn nunti tēcērēcacēxa. ⁵⁴ Tēcērēcaxa manē nuntinuax 'ibutia isquin ca anu 'icē unicaman — axa ucē ux ca Jesús 'icē —quixun 'unáncēxa. ⁵⁵ 'Unani abáquiiani, anu 'icē mecamanu cuanquin ca uni 'insíncēcama afn bacétinēn, anu ca Jesús 'icē quixuan ñuia cuabētsinquin bēacēxa. ⁵⁶ Uinu cara Jesús cuania, ěma chucúmara 'imainun ěma chacamanuribi cara cuania, anuxun ca me mēñocēnu uni 'insíncēcama Jesusan chupa ticanun quixun bēquin racáncēxa. Bēcēxun ca ñucē unicaman Jesus —min chupa cuēbishi ca nu ticamit —quixun cacēxa. Ēsaquin caquin ticáishi ca 'insíncē unicamax pēxcúacēxa.

7

Afn nuitu upíma cupía unin 'atima ñu 'acē bana
(Mt 15.1-20)

¹ An Moisésnēn cuēñeo bana 'unáncē unicamax Jerusalénuaxa ucē, abē ca fariseo unicamax Jesúsnu ai timēacēxa. ² Timēxun ca Jesusan 'unánmicē unicama raírinēn afn rara quiásabi oi 'iquinma, mēchucaxunmashi piia isacēxa. ³ Isquin ca sináncēxa: Nun cananuna nucēn chaitiocē quiá bana a tani usabi 'icē 'ixun Nucēn Papa Diosan iscēx upí 'iti sinánquin nun mēcēn upíra upiti mēchucaxunma pán piman, 'anua ñu marutinuax uxun cananuna nashixunma piman. Nun chaitiocēcaman 'ásabi oquin cananuna nun manē xampa, nun 'ó ñutē, nun manē ñutē, a 'imainun nun 'uxtiribi chucuaan. Usonan cananuna ñu raíriribi nun chaitiocēcaman 'ásabi oquin 'ain. ⁵ Usaquin sinánquin ca fariseo inibu 'imainun an Moisésnēn cuēñeo bana 'unáncē unicaman Jesús cacēxa:

—¿Uisacasquin cara min 'unánmicē unicaman nucēn chaitiocēcama quiá bana tanimin? Ca mēchucaxunmashi piia.

⁶ Cacēxun ca Jesusan ěsaquin atu cacēxa:

—Mitsúxmi cēmē 'icē mitsu ñuiquian Isafásnēn cuēñeo bana ca ěsai quia:

Ēñē unicaman ca afn cuēbitanshi 'ē rabiá, 'ixunbi ca afn nuitu mēu 'ē sinanima. ⁷ Nucēn Papa Diosan bana isia quixun ca unímbi ñuicē banaishi unicama ñuixunia. Usa 'ixun ca ñancábi 'ē rabiá.

Isafásnēn cuēñeo bana quicēsabi oi camina mitsux 'in. ⁸ Mitsun camina Nucēn Papa Diosan bana quicēsabi oquin 'ati a ěnquin mitsun chaitiocēcaman sinan bana a tanquin axa quicēsabi oquin 'ain, mēchucanan ñutē chucati, acama.

⁹ Usai quiquin ca Jesusan ěsaquinribi atu cacēxa:

—Mitsun chaitiocēcaman ñuia banaishi cuati cupí camina Nucēn Papa Diosan bana ěnquin a sinaniman. ¹⁰ Moisés ca quiacēxa: “Min papa, min titan cacēxun ca afn bana cuat” quianan ca “an afn papa afn tita 'atimaquin ñuicē uni, a camina asérabi bamamiti 'ain”.

¹¹ Usa 'afnbi camina mitsux ěsa quin: Unin ca afn papa, afn tita cati 'icēn, ñu mi 'inánti 'ixunbi cana mi 'inaniman, ca Corbán 'icēn, ca Nucēn Papa Dios 'inánti 'icēn, Nucēn Papa Dios usai quiá 'ainmabi. ¹² Usai qui camina mitsux quin: Usai quicē unfan afn papa, afn tita 'aquinima 'ianan ñu 'inántima ca asábi 'icē quiax. ¹³ Usa 'ixun camina mitsúxmi quicē bana ashí 'unánmianan mitsun chaitiocēcama 'iáishi 'unánmiquin unicama Nucēn Papa Dios axa quiá bana ěnun quixun sinánmin. Usaribi oquin camina 'itsa ñu 'unánmiquin unicama Nucēn Papa Dios quiá bana ěnun quixun sinánmin.

Usaquin ca Jesusan fariseo unicama 'imainun an Moisésnēn cuēñeo bana 'unáncē unicama cacēxa.

¹⁴ Catancēxun ca ěsaquinribi Jesusan cuēñxun unicama cacēxa:

—Camaxunbi ca 'ēn bana ñuimainun upí oquin cuat. ¹⁵ An ñu afn cuēbitan picē cupí ca Nucēn Papa Diosan uni upíma isima. Ama. Afn nuitu 'atima 'ixun 'atima ñu 'anan 'atimati banacé, a cupí ca Nucēn Papa Diosan uni upíma isia. ¹⁶ An afn pabitan ěñē bana cuacē unin ca afn nuitunēnbi sinánquin cuati 'icēn.

¹⁷ Ēsaquin catancēxun unicama ěbiani cuanxa afn 'icēnu atsíncē ca afn 'unánmicē unicaman Jesús ñucáquin cacēxa:

—Unífan picë ñu ñui quicë bana ax cara uisai quicë 'icë ca nu ñuixun.

¹⁸⁻¹⁹ Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—¿Mitsúnribi caramina 'ën cacëxun 'ën bana cuatiman? Piti, ax ca unin nuitunu atsinima. Picëx ca aín pucunuishi atsíntancëx amiribishi chiquitia. ¿Usa cat? Usa 'ain ca Nucën Papa Diosan aín cuëbitan ñu picë a cupí uni upíma isima.

Èsai qui ca Jesús, camabi ñu ca piti asábi 'icë, quiacëxa. ²⁰ Catancëxun ca Jesusan èsaquinribi cacëxa:

—Aín nuitunën 'atimaquin sinánquian ñu 'acë cupíshi ca Nucën Papa Diosan uni upíma isia. ²¹ Aín nuitu mëu ca unin 'atima ñu 'ati sinania, xanu cuaioti, uni itsin ñu mëcamati, uni 'ati, aín xanuma 'aínbi xanubë 'iti, ²² uni itsin ñu cuëënti, 'atima nuituñu 'iti, uni paránti, 'atima 'icëbi tënëquinma ñu 'ati, nutsiti cëmëquin uni ñuiti, rabíti, nuituñuma 'iti, acama. ²³ Aín nuitunën sinánquian a ñucama 'acë unicamax ca Nucën Papa Diosan iscëx upíma 'icën.

Usaquin ca Jesusan unicama cacëxa.

Judíosma xanu Jesúsmi catamëa
(Mt 15.21-28)

²⁴ Anuax cuanx ca Jesús anua Tiro 'imainun Sidón 'icë menu bëbacëxa. Bëbatancëx ca, 'ëx cana ënu 'ai quixunma unin 'uania quixun sinani achúshi xubunu atsíancëxa. Usaquin sanianiabi ca unicaman 'unáncëxa. ²⁵ Usa 'ain ca —anu ca —quixun cuabëtsini ñunshin 'atimañu xanu tuacën titax uax Jesús tanáin rantin puruni tsóbuacëxa. ²⁶ A xanux ca judíosma, Sirofenicia menu 'icë 'iacëxa. Usa 'ixun ca aín tuánua isa ñunshin 'atima chiquínun quixun Jesús cacëxa. ²⁷ Cacëxunbi ca —judíos unicama pain 'aquini cana uacën —quixun sinánquian Jesusan èsaquin cacëxa:

—Tuá xura pimiti bixunbi camun pimiti ca 'aisama 'icën. Tuá xuratsucun pain ca piti 'icën.

²⁸ Cacëxun ca a xanun cacëxa:

—Usa ca. Usa 'aínbi ca cuënan tëmúxun tuá xuan rëupatia piti sani camunan piia.

²⁹ Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Upiti camina quian. Usa 'ain ca min tuánuax ñunshin 'atima chiquíaxa, camina cuanti 'ain.

³⁰ Cacëx cuanx aín xubunu bëbaquin ca aín tuá anuaxa ñunshin 'atima chiquicë 'ain, anua 'uxcënu, mëní sinan 'aish, racacë mëracëxa.

Pabë 'aish banañuma uni Jesusan pëxcüa

³¹ Usaquiani anua Tiro ëma 'icë menuax cuanx ca Jesús Sidón ëma 'imainun Decapolis cacë me aribi rëxcëbiani, parúmpapa Galileanu cuantëcëancëxa. ³² Cuanía bëbacëbëtan ca pabë 'aish banaibi upitiira banacëma uni bëxun unicaman Jesús aín mëcënan isa ramënun quixun cacëxa. ³³ Cacëxun ca Jesusan unicama 'uri amo nitsinaxun aín pabínu, aín mëcën rëbu atsínmíanan tushuquixun cuñunan aín mëcën rëbu chabóxun, aín ana mëëacëxa.

³⁴ Usoquin mëëi manámi bësuquin isi munuma uínquin ca cacëxa:

—“Efata”. Efata quicë ax ca —ca asábi 'it —qui quicë 'icën.

³⁵ Usocëxuinshi pabë 'ixunbi bana cuanan ca upitiira banacëma 'aíshbi upiti banacëxa.

³⁶ Usoquin a uni pëxcutancëxun ca Jesusan anu 'icë unicama uinu 'icë unibi ñuixunxunma 'anun quixun cacëxa. Usaquin cacëxunbi ca ñuiacëxa. Ñuia asérabi ñuixunxunma 'anun Jesusan catëcëncëxunbi ca a unicaman usai ca a uni pëxcüaxa quixun ñuiaraishiacëxa.

³⁷ Ñuiquian chanoia cuati ca unicamax ratuti quiacëxa:

—Camabi ñu ca an upí oquin 'aia, pabë unínbi ca an pëxcucëxun cuatia, banañuma uníxbi ca an pëxcucëx banaia.

8

Jesusan cuatro mil uni pán pimía
(Mt 15.32-39)

¹ Usa 'ain ca 'itsa uníxa timëcamë'ëocë 'ain a piti 'aíma 'ain, Jesusan aín 'unánmicë unicama cuënxun cacëxa: ² —Ènë unicamax ca ënu, rabé 'imainun achúshi nëtë 'ëbë 'icën. Usa 'aish ca a atun piti ñuñuma 'icën. Usa 'ain cana 'ën atu 'itsaira nuibaquin 'aquinsa

tanin. ³ Ën ñu naracamixunma atun xubunu xucëxbi ca cuanñbi bainuax bëënantí 'icën, raírinëx ca 'uracëox uaxa.

⁴ Cacëxun ca aín 'unánmicë unicaman cacëxa:

— Ënëx ca anu uni 'icëma me 'icën. ¿Uisaxun caranuna ënë unicama pimiti 'ain?

⁵ Cacëxuan Jesusan — ¿uítí pánñu caramina 'ain? — quixun ñucácëxun ca aín 'unánmicë unicaman — ënu ca mëcën achúshi 'imainun rabé 'icë — quixun cacëxa. ⁶ Cacëxun ca Jesusan timëcamë 'ëocë uni menu tsóbunun quixun cacëxa. Usoxun ca páncama bixun Nucën Papa Dios — asábi ca — catancëxun tucapaxun pán, aín 'unánmicë unicama, an unicama mëtficanun quixun 'ináncëxa. 'Ináncëxun ca atúan pinun anu 'icë unicama 'ináncëxa. ⁷ Uotancëxun ca tsatsa 'itsamararibi bixun Jesusan Nucën Papa Dios — asábi ca — catancëxun aribi aín 'unánmicë unicama, an unicama mëtficanun quixun 'ináncëxa. ⁸ Usoquian 'ináncëx cëññúta 'aíshbi ca a pítí cëññúama 'icën, a unicaman pucháquin picëxbi. Camáxbia puchácëbëtan ca Jesusan 'unánmicë unicaman mëcën achúshi 'imainun rabé caquí buácaquin pítí tëxëcë biacëxa. ⁹ An picë unicamax ca 'itsaira 'aish cuatro mil unisa 'iacëxa. Usoquin pimitancëxun ca Jesusan a unicama — cuanmainun ca cuan — quixun cacëxa. ¹⁰ Cabiani ca Jesúsbé aín 'unánmicë unicama manë nuntinu 'iruquiani cuanx Dalmanuta cacë me, anu cuancëxa.

Fariseo unicaman uni ítsían 'acëma ñu 'anun quixun Jesús ca

(Mt 16.1-4; Lc 12.54-56)

¹¹ Cuanxa bëbacëbë ricuatsinxun ca fariseo unicaman abë cuëbicánanquin, Nucën Papa Diosan cushin caraisa ñu 'aia íscatsí quixun, Jesusan aín sinanëñbi isa unífan íscëma ñu naínua 'anun quixun cacëxa. ¹² Cacëxun ca munuma uínquin cacëxa:

— ¿Uisa cupí caramina ënu bucuçë unicama, mitsun Nucën Papa Diosan cushin carana ñu 'ai íscatsí quixun, ñu itsí 'anun quixun 'ë cain? Asérabí cana mitsu cain, 'ëmi ñucácëxunbí cana 'aiman.

¹³ Usaquin caxun ca atu ëbiani manë nuntinu 'iruquiani parúmpapa 'ucë manan cuancëxa.

Fariseo unicaman bana cuatima bana

(Mt 16.5-12)

¹⁴ 'Uçë manan cuanquin ca Jesusan 'unánmicë unicaman pítí ñu manubiancëxa, manuanan ca pán achúshiratsushi buáncëxa. ¹⁵ Usa 'ain ca Jesusan aín 'unánmicë unicama ësaquin 'ësëacëxa:

— Fariseo unibu 'imainun Herodesmi sináncë judíos unicamaxa anun pán chamítí ñusa 'icësa usaribi 'itín rabanam camina bëruáncatí 'ain.

¹⁶ Cacëx ca atúxbi canancëxa:

— Nunu pán bëcëma cupí ca nu usaquin caia.

¹⁷ Cananía 'unánquin ca Jesusan cacëxa:

— ¿Uisa cupí caramina mitsux, pán cananuna bëcëma 'ai quíax cananin? ¿'Ën ñu 'aia ísunbi caramina ui carana 'ëx 'ai quixun 'unaniman, upí oquin caramina cuatiman?

¹⁸ ¿Bëruñuxunbi caramina isiman? ¿Anun cuatí pabíñuxunbi caramina mitsun nuitunën sinánquin upí oquin cuatiman? ¹⁹ ¿'Ën mëcën achúshi pán tucapaxun pimicëxun piquian cinco mil unin tëxëocë caina uítí caquí buácaquin pán bia quixun sinánquinma caina manuan?

Usaquian Jesusan cacëxun ca aín 'unánmicë unicaman cacëxa:

— Mëcën rabé 'imainun rabé caquí buácaquin cananuna bian.

²⁰ Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

— ¿'Ën mëcën achúshi 'imainun rabé pán tucapaxun pimicëxun piquian cuatro mil unin tëxëocë caina uítí caquí buácaquin pán bian?

Cacëxun ca cacëxa:

— Mëcën achúshi 'imainun rabé caquí buácaquin cananuna bian.

²¹ Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

— ¿Usoquin 'ën 'aia ísunbi caramina ui carana 'ëx 'ai quixun 'unaniman?

Bëxuñu unia Jesusan Betsaidanuxun bëpëxcüa

²² Usaquin cabiani cuanx ca Betsaida cacë ëmanu Jesús bëbacëxa. Bëbacëbëtan ca uni raírinën bëxuñu uni achúshi anu bëquin a isa ramënun quixun caquin bënëacëxa. ²³ Usocëxun ca Jesusan bëxuñu uni mëñbianquin ëma 'uri buáñxun, anuxun tushucaquin cuñnan bëpachiquin aín mëcënan ramëquin —¿caramina ñu isin? —quixun ñucáquin cacëxa. ²⁴ Cacëx bëpëquiquin ca cacëxa:

—Cana isin, i sëtécësa 'aish ca uni chaninabatia.

²⁵ Cacëxun ca amiribishi Jesusan aín mëcënan bëmëtécëancëxa. Usocëx bëpëquiquin ca upí oquin isacëxa. ²⁶ Usaquin 'atancëxun aín xubunu xuquin ca Jesusan cacëxa:

—Betsaida ëmanu camina cuantima 'ain, uibimi catima cupí.

—*Jesús ca Cristo 'icë —quíaxa Pedro quíá bana*

(Mt 16.13-20; Lc 9.18-21)

²⁷ Usobiani ca Jesús aín 'unánmicë unicama buani Cesárea de Filipo cacë ëma a 'urama 'icë ëmacamanu cuancëxa. Bain cuanquin ca Jesusan aín 'unánmicë unicama ñucáquin ësoquin cacëxa:

—¿Ui caraisana 'ëx 'ai quíax cara unicama quin?

²⁸ Cacëxun ca aín 'unánmicë unicaman cacëxa: Raírinëx ca quia, mix isamina Juan, an uni nashimicë, a 'ain. Raírinëx ca quia, mix isamina Elías a 'ain. Raírinëxri ca quia, mix isamina an Nucën Papa Dios quicë bana unicama ñuixuan uni itsí, a 'iti 'ain.

²⁹ Cacëxun ca Jesusan aín 'unánmicë unicama cacëxa:

—¿Atúxa usai químainun caramina mitsux 'ëx caraisana ui 'ai quíax quin?

Quia ca Pedronën cacëxa:

—Mix camina Cristo, axa utinu nun cañcë, a 'ain.

³⁰ Èsaquian Pedronën cacëxun ca Jesusan uibi Pedro quicë bana ñuixunxunma 'anun quixun aín 'unánmicë unicama cacëxa.

—*'Ëx cana unin 'acëx bamati 'ai —quíaxa Jesús quíá bana*

(Mt 16.21-28; Lc 9.22-27)

³¹ Èsaquin catancëxun ca aín bamati ñuiquin Jesusan aín 'unánmicë unicama ësaquin cacëxa:

—Uni 'inux Nucën Papa Diosnuax uá, 'ëx cana 'atimocë 'iti 'ain. 'Imainun ca caniacëcë-camabë judíós sacerdotenën cushicama 'imainun an Moisésnën cuëñö bana 'unáncë unicamax ën bana cuaisama tani 'ëmi nishti 'icën. 'Ëmi nishquin ca 'ë uni itsí 'amiti 'icën. Usaquian 'ë 'acëx bamatancëx cana rabé 'imainun achúshi nëtë 'icëbë baísquiti 'ain.

³² Atúan upí oquin cuaisabi oquin ñuixunquin ca Jesusan usaquin cacëxa. Usaría quia oquin ca Pedronën Jesús amo nitsinaxun —usari camina quitima 'ai —quixun ñu caquin cacëxa. ³³ Cacëx cuainacëquin aín 'unánmicë unicama isquin ca Jesusan Pedro ñu caquin cacëxa:

—Mín camina ñunshin 'atimanën 'apu, Satanás, an sináncësa oquin sinanin. Usaquin sinánxunma ca 'at. 'Ën Papa Dios cuëñcësabi oi 'iaxma 'ëx 'inun quixun sinánquin camina unin sináncësa oquinshi sinanin.

³⁴ Catancëxun ca anu 'icë unicamacëñun aín 'unánmicë unicamaribi cuënxun Jesusan cacëxa:

—Uix cara 'ën uni 'iisa tania an ca a 'ai bamanuxunbi 'ëmi catamëti quicë bana ënquinma 'ati 'icën. ³⁵ Uin cara aín cuëñcësa oquin 'ai, ënë nëtënu upitax tsotishi sinania, ax ca Nucën Papa Diosnan 'itima 'icën. Usa 'aímbi ca uinu 'icë unin cara ënë nëtënuushi upitax tsóti sinánquinma usai cara 'iquinbi 'ëmi catamëquin 'ëx quicësabi oquin 'aia, ax Nucën Papa Diosnan 'aish aín nëtënu abë 'iti 'icën. ³⁶ Unix ca ënë nëtënuax 'itsaira ñuñu 'iti 'icën, 'aishbi ca Nucën Papa Diosmi sináncëma 'aish abë upíma 'ianan aín nëtënu abë 'itima 'icën. Usa 'ain ca axa bamacëbë aín ñucama ax ñancábía bicë 'icën. ³⁷ ¿Nucën Papa Diosbë bamatimoi tsónuxun cara unin añu ñun cupíoti 'ic? Anun cupíoti ñu ca 'aíma 'icën. ³⁸ Uí unix cara 'ënan 'icëbia axa 'ëmi sináncëma unin 'usánti sinani 'ënan 'itimi rabíanan 'ën bana quicësai 'itimi rabinia, a uníxa 'ënan 'itimi cana 'ëxribi rabínti 'ain, uni 'inux anuax uá 'aish cuantancëx 'ën Papa Diosbë 'Apu 'itancëx aín ángelcamabë utécëni.

—Asérabi cana mitsu cain, axa ënu 'ëbë 'icë uni rafrinën ca bamacëma pain 'ixun, 'ëmi catamëtia ainan 'imicëxun, Nucën Papa Dios ca asérabi atun cushi 'icë quixun isti 'icën. Nucën Papa Diosan cushinbi ca usai 'iti 'icën.

Axbia Jesús bëtsia
(Mt 17.1-13; Lc 9.28-36)

²Usaquin aín 'unánmicë unicama catancëx ca męcën achúshi 'imainun achúshi nětë 'icëbë aín 'unánmicë uni raíri ëbiani, Pedrocëñun Jacobo 'imainun Juan, acamaishi buani Jesús matánu cuancëxa. Anu cuantancëx ca acaman ismainunbi Jesús bëtsiacëxa. ³Bëtsicëbë ca aín chupa uxuira 'aish chabachabaquicësa 'iacëxa. Usa 'aish ca ënë menu 'icë unínbia chupa chacaquinbi uxuocësamaira 'aish uxuira 'iacëxa. ⁴Usa 'icë isanan ca Moisésbëa Elías chiquiracëti Jesúsbë banaia isacëxa. ⁵⁻⁶Usai banaia isi 'aisamairai racuëti —uisai carana quti 'ai —quiax sináncasmaquin ca Pedronën Jesús cacëxa:

—Nuxnu ënu 'icë ca asábiira 'icën. ¿Uisa cara rabé 'imainun achúshi xubura mi 'axunti 'iti 'ic? Minan achúshi 'imainun Moisésnan achúshi 'imainun Elíasnanribi achúshi cananuna 'ati 'ain.

⁷Usaquin Pedronën cacëbëtainshia cuinan atu tupéoncëxun ca Pedro, Jacobo, Juan, acaman cuin mëucüaxa ësai banaia cuacëxa:

—Ënëx ca 'ëx amiira sináncë, 'ën bacë bëchicë 'icën. Aín bana ca cuacan.

⁸Quia cuati cuainacëquin amocüa iscëxbi ca uíbi 'aíma 'imainun Jesúsëshi anu 'iacëxa.

⁹Usaquiiani matánuax cuanquin ca Jesusan atu cacëxa:

—Mitsúnmi iscë ënë ñucama camina uinu 'icë unibi ñuixuntima 'ain. Uni 'inux Nucën Papa Diosnuax uá, 'ëx bamatancëx baísquicëbëtan cuni camina ënë ñucama unicama ñuixunti 'ain.

¹⁰Usaquin Jesusan cacësabi oquin a ñucama ui unibi ñuixunímabi ca atúxbi cuni canani quiacëxa:

—¿Uisai quicë cara, bamatancëx cana 'ëx baísquiti 'ai, quicë ax 'ic? ¹¹Ësai canantancëxun ca Jesús ñucáquin cacëxa:

—¿Míxmi asérabi Cristo 'aínbi cara uisacatsi an Moisésnën cuënëo bana 'unáncë unicamax, Elías pain ca uti 'icë quin?

¹²Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Elías ax pain ca uti 'icë quicë bana ax ca asérabi 'icën. Uxun ca unicama Nucën Papa Diosmia sinánun sinánmiti 'icën, usai quicë bana ca asérabi 'icën. ¿Usa 'aínbi cara axa Nucën Papa Diosnuax uni 'inux uá a ñuicë bana uisai quin? Ca quia, ax ca unin bëtsi bëtsi ocëx tëmëratí 'icën. ¹³Elías ax pain ca uti 'icë quicë banax asérabi 'aínbi cana mitsu cain, Elías pain ca uaxa. Ucëbi ca judíos unicaman atúxa cuëncësa oquinshi a 'atimoxa, a ñui Nucën Papa Diosan bana cuënëo quicësabi oquin ca 'acaxa.

Ñunshin 'atimañu tuá Jesusan pëcúa
(Mt 17.14-21; Lc 9.37-43)

¹⁴Aín uni rabé 'imainun achúshibë matánuax anua aín 'unánmicë uni raíri 'icë anu cuanquinbi ca Jesusan isacëxa 'aisamaira unífan aín 'unánmicë unicama raíri nëbëtsioraxun, an Moisésnën cuënëo bana 'unáncë unicamabëtan atubë cuëbicanánquin atu cananquinia.

¹⁵Usai cuëbicanánquinbi Jesús aia isi camáxbi ratuti abáquiiani riquianxun ca —¿Caina ain? —quixun cacëxa. ¹⁶Cacëxun ca cacëxa:

—Cana ain. ¿Añu ñui caramina atubë cuëbicanancanin?

¹⁷Cacëxun ca anu 'icë uni achúshinën Jesús cacëxa:

—'Ën bëchicë cana minu bëan. Ñunshin 'atimanën 'imicëx ca banañuma 'icën.

¹⁸Uinuxun cara ñunshin 'atimanën 'imia anuax ca menu nipacëtia. Usai 'i aín cuñun bacux bëi cuëtéquiquin ca aín xëta ñërëxcaia, aín namíxbi ca nimëti bërëruí saquiquia. Usa 'ain cana min 'unánmicë unicama 'ëa chiquínxunun can, cacëxunbi ca 'acamaxa.

¹⁹Quia cuaquin ca Jesusan anu 'icë unicama cacëxa:

—Mitsun camina Nucën Papa Dios ax ca asérabi cushi 'icë quixun sinaniman. ¿Mitsúxmi 'ëmi catamënan carana uiti nëtën mitsu 'unánmiti 'ain? ¿Uitishi oi carana 'ëx mitsu cupí masá nuituti 'ain? 'Ë ca a tuá bëxun.

²⁰ Cacëxuan bëcëbëtan Jesús isquin ca ñunshin 'atimanën a tuá aín nami nimémiquin bërërumiquin menu nipacëmiacëxa. Usocëx ca aín cuñun bacux bëi menu taramëcëacëxa.

²¹ Usaía 'ia isquin ca Jesusan a tuacën papa ñucácëxa:

—¿Uiti barin cara ënë tuá ësai 'in?

Cacëxun ca cacëxa:

—Xuratsu 'aishbi ca usai 'iacëxa. ²² Usa 'icë ca ñunshin 'atimanën bamamicatsi quixun 'itsa oquin tsinu 'irumianan bacanuribi nipacëmia. Usa 'ain camina min 'aisa 'icë nu a pëxcuxunti 'ain.

²³ Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Minmi 'ë, ca 'axunti 'icë quixun sináncëbëtan cana 'ati 'ain. An 'ëmi catamëquin, 'ën cana aséribi 'axunti 'ai quixun sináncë uní a cana uisa ñu cara abi 'axunti 'ain.

²⁴ Cacëxun ca munuma banaquin a tuacën papan cacëxa:

—Min camina camabi ñu 'ati 'ai quixun cana 'unanin. Usa 'ainbi camina, upí oquinra 'unánun 'ë 'aquinti 'ain.

²⁵ Èsoquian cacëbëa 'itsa uni anu timëtia isquin ca Jesusan ñunshin 'atima cacëxa:

—Ñunshin 'atima, an uni banañuma 'imianan pabë 'imicë, mi cana cain, ënë tuánuax ca ashiti chiquit. Chiquítancëx camina amiribishi anu utëcëntima 'ain.

²⁶ Cacëx ca ñunshin 'atima munuma cuëncëni amiribishi a tuá aín nami nimémiquin bërërumi bamacësa 'itánun nipacëmi chiquíacëxa. Usocëxa racácë isi ca —ca bamaxa —quicácëxa. ²⁷ Quia ratúcancëbëtanbi Jesusan aín mëcënan mëñquin birucëx ca a tuá niruacëxa. ²⁸ Usoquin 'abiania xubunu atsíncë ca aín 'unánmicë unicaman Jesús cacëxa:

—¿Uisa cupí caranuna nun a tuánu 'icë ñunshin 'atima chiquíncasman?

²⁹ Usaquian cacëxun ca cacëxa:

—Nucën Papa Dios pain pima samáquin ñucáquin cuni ca unin ësa ñunshin 'atima chiquínti 'icën.

Jesúsan —'ëx cana unin 'acëx bamati 'ai —quixun catëcëan bana

(Mt 17.22-23; Lc 9.43-45)

³⁰ Anuax cuanx, Galilea menu 'icë bain cuanquin ca Jesusan ax cuaniama unin 'unania quixun atuishi aín bana ñuixunti cupí aín 'unánmicë unicama 'unánquibiancëxa.

³¹ 'Unánquibianquin ca acamaishi buánquin ësaquin cacëxa:

—Uni 'inux Nucën Papa Diosnuax uá 'ë ca unin, an raíri uni 'aminun uni 'inánti 'icën.

'Ináncëxun bixun ca 'ë 'ati 'icën. 'Acëx bamatancëx cana rabë 'imainun achúshi nëtë 'icëbë baísqinunxun 'ain.

³² Usaía quiabi ca atun cuama 'icën. Cuatímabi ca upí oquian ñuixunun Jesús catimi racuëacëxa.

Uix cara bëtsi unicamasamaira 'icë quicë bana

(Mt 18.1-5; Lc 9.46-48)

³³ Capernaúm ëmanu bëbatancëx anua 'iti xubunu atsíntancëxun ca Jesusan aín 'unánmicë unicama cacëxa:

—¿Añu ñui caramina bainuax cuëbicananpunin?

³⁴ Cacëxunbi ca bain cuani —uinu 'icë nucama achúshinëxira cara nubë sënëma 'icë —quiax atúxbi ñucacananpuni rabínquin cáma 'icën. ³⁵ Usa 'ain ca tsóbuxun Jesusan aín 'unánmicë unicama cuënxun cacëxa:

—Uix cara aín cushi uni 'iisa tania an ca cha 'iti sinánquinma, camabi uni upitaxa buacunun ñu mëëquinquin 'aquinti 'icën.

³⁶ Usai quiquin ca Jesusan tuá achúshi bixun atu nëbétsi nitsínxun 'icúquin atu cacëxa:

³⁷ Uicaman cara 'ëmi sinánquin ënë tuásaribi 'icëa —ñuumara ca —quixun unin sináncë uní a 'aquinsa 'icë nuibaquin 'aquinia, an ca 'ëribi 'aquinia. Usaquin 'aquinquin ca 'ëishima, an 'ë xuá, aribi 'aquinia.

An nu ñuicëma uni, ax ca nubë upí 'icë quicë bana

(Lc 9.49-50; Mt 10.42)

³⁸ Quia ca aín 'unánmicë uní, Juan, an Jesús cacëxa:

—Nun cananuna uni achúshinëan, Jesús ca ënë uninuaxmi chiquíti cuëñia quixun caqinshi ñunshin 'atima uninua chiquinia isan. Isquin cananuna axa nubë nicëma 'icë, usoquin 'axunma 'anun can.

³⁹ Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Usoquin 'axunma 'anun camina catima 'ain. Uin cara 'ën cushin uni itsán 'acëma ñu 'ati 'icë ax ca 'atancëx 'ë ñui 'atimati banatima 'icën. ⁴⁰ Axa nu ñui quicëma uni ax ca nubë upí 'icën. ⁴¹ Asérábi cana 'ën mitsu cain, uinu 'icë unin cara, Cristonan camina 'ai quixun sinánquin 'umpax mitsu 'inania, an ca aín cupí biti 'icën.

'Uchati rabanan bërúanracati bana

(Mt 18.6-9; Lc 17.1-2)

⁴² Èsaquinribi ca Jesusan cacëxa:

—An uni 'imainun tuá 'ëmia sinánti ënun quixun 'atima ñu 'amiquin 'uchamicë unix ca aín 'ucha chaira 'icën. Usa 'aish ca aín 'ucha cupíbi 'aisamaira oquin castíancë 'iti 'icën. A unix ca anun ñu rënti maxax ami tëtëcërecatancëxun parúmpapa nëbétsi nicëxa uni nanécësamaira oi 'atimaira ocë 'iti 'icën. ⁴³ Min męcën anun 'aisama ñu 'ati cuëncë 'ixun camina ashiquin manuquin ënti 'ain. Usoquin 'ai camina min męcën tëaxun nicësa 'iti 'ain. Mix męcën rabéñu 'aíshmi bënamëtima manë tsinu anuax tëmërai cuantima cupími min męcën tëaxun niti ca asábi 'icën. ⁴⁴ Anuax ca an nami picë xënacama bamaima, manë tsi axribi ca uisa nëtéñbi bënamëtima. ⁴⁵ Min taë anun 'aisama ñu 'ati cuëncë 'ixun camina ashiquin manuquin ënti 'ain. Usoquin 'ai camina min taë tëaxun nicësa 'iti 'ain. Mix taë rabéñu 'aíshmi manë tsinu anuax tëmërai cuantima cupími min taë tëaxun niti ca asábi 'icën. ⁴⁶ Anuax ca an nami picë xënacama bamaima, manë tsi axribi ca uisa nëtéñbi bënamëtima. ⁴⁷ Min bëru anun ñu isi 'atima ñu 'ati cuëncë 'ixun camina ashiquin manuquin ënti 'ain. Usoquin 'ai camina min bëru achúshi échíxun nicësa 'iti 'ain. Mix bëru rabéñu 'aíshmi manë tsinu anuax tëmërai cuantima cupími min bëru achúshi échíxun niti ca asábi 'icën. ⁴⁸ Anuax ca an nami picë xënacama bamaima, manë tsi axribi ca uisa nëtéñbi bënamëtima. ⁴⁹ Nucën Papa Diosan usoquin 'acëxa upí isnun ca judíos unicaman 'aracacë ñuina xaronuxun tashíancëxa. Usaribi 'icëa Nucën Papa Diosan nu upí isnun cananuna nuxribi upíshi 'iti 'ain. ⁵⁰ Èsa ca. Tashix ca asábi 'icën. Asábi 'aíshbia aín muca nëtétia camina uisaxunbi amiribishi mucotëcëntima 'ain. Mitsúxbi ca tashisa 'it. Bëtsibë nishananima ca nuibanani buccan.

10

Uníxa aín xanubë ënanántima

(Mt 19.1-12; Lc 16.18)

¹ Capernaúmnuax cuanx ca Jesús Judea me, Jordán cacë baca 'ucë manan, Perea cacë, bëbacëxa. Usaxun ca anua 'aisamaira uni timëtécënia an 'acësabi oquin bana ñuixuancëxa. ² Usa 'ain ca fariseo unibunën anu timéxun Jesús uisai caraisa quia ami manánuxun cuacatsi quixun ñucáquin cacëxa:

—¿Unin aín xanu ënti cara asábi 'ic?

³ Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—¿Uisaími mitsux 'inun cara Moisés quiacëx?

⁴ Cacëx ca quiacëxa:

—Moisésñëan cuëñëo banax ca ësai quin, “ënquin ca unin —ënë xanu ca bërí 'ën xanuma 'icë —quixun quirica 'atancëxun 'inánquin aín xanu ënti 'icë” quiax.

⁵ Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Judíos unicamaxa mitsusaribi masáquin sináncë 'ain ca Moisésñën usai quiquin a bana cuëñëocëxa. ⁶ Usa 'aínbi ca camabi ñu unioquin Nucën Papa Diosan bëbu 'imainun xanu uniocëxa. ⁷ Usoquin unio 'ixun ca unin aín xanu biquin aín titacëñun aín papa ëni, aín xanubë ënananquinma 'iquinti 'icën. ⁸ Usa 'ain ca uni aín xanubë rabé 'aíshbi achúshisa 'icën. ⁹ Usaía achúshishi 'inúan Nucën Papa Diosan 'imia 'aish ca uni aín xanubë ënanantima 'icën, uni itsínribi ca ënananmitima 'icën.

¹⁰ Usaquian cacë ca xubunuxun aín 'unánmicë unicaman amiribishi unin cara aín xanu ënti 'icë quixun ñucátëcëancëxa. ¹¹ Ñucacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Aín xanu ënxuan an xanu itsi bicë uni ax ca a ëncë xanumi 'uchaia, aín xanuma 'aínbi xanu itsibë 'ia 'icësaribiti. ¹² Usaribiti ca xanúxribi, aín bënë ënxun uni itsi bitsi 'uchaia, axa aín bënë 'aímabi bëtsi unibë 'i 'icësaribiti.

*Tuácama Jesusan Nucën Papa Dios ñucáxuan
(Mt 19.13-15; Lc 18.15-17)*

¹³ Usa 'ain ca ainsa sinánxunquin nuibaquin ramënun quixun tuá xuracama Jesúsnu bëcancëxa. Bëiabi ca aín 'unánmicë unicaman an bëcëcama ñu caquin cacëxa:

—Ënu tuá xurácama bëxunma ca buántan —quixun.

¹⁴ Usaquian caia isi nishquin ca Jesusan cacëxa:

—Cuantánun caxunma ca tuá xuracama 'ënuá unun ën. 'Ëmi catamëtia Nucën Papa Diosan ainan 'imicë unicamax ca ënë tuá xuracamasaribi 'icën. ¹⁵ Asérabí cana 'ën mitsu cain, uix cara tuá xuratsua an bërúancë unimi catamécësa usaribiti 'ëmi catamécëma 'icë ax ca Nucën Papa Diosnan 'itima 'icën.

¹⁶ Usaquin caquin ca tuácama 'icúquin biquin ramëquin Nucën Papa Dios ñucáxuanacëxa.

*Ñuñuira bënë uni ñuicë bana
(Mt 19.16-30; Lc 18.18-30)*

¹⁷ Baían Jesús cuancëbëbi ca achúshi uni abácuatsini uacëxa. Ai rantin puruni tsóbuquin ca ñucáquin cacëxa:

—Mix camina asérabí upí uni 'ain. Usa 'ixun camina 'ë ñuixunti 'ain, ¿'ëx nëtétimoi Nucën Papa Diosan nëtënu abë 'inuxun carana aña 'ati 'ain?

¹⁸ Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—¿Uisati caramina 'ëx isana upí 'ai quixun 'ë cain? Uinu 'icë uníxbi ca upíma 'icën. Nucën Papa Diosaxëshi ca upí 'icën. ¹⁹ Uisai cara aín bana cuëñëo quia quixun camina 'unanin. Ca quia: “Uni camina 'atima 'ain. Uni itsin xanubë camina 'itima 'ain. Uni itsin ñu camina mëcamatima 'ain. Camina bëtsi unimi cëmëi manántima 'ain. Camina uni parántima 'ain. Min papa, min títan bana camina upí oquin cuaquin tanti 'ain”.

²⁰ Usaquian cacëxun ca unín cacëxa:

—Chamaratsu 'aíshbi minmi 'ë cacë banacama quicësbí oi 'iá 'aish cana usabii 'in.

²¹ Cacëxun ca Jesúsán a isquin nuibaquin cacëxa:

—Usari camina 'in. 'Ixunbi camina achúshi ñuishi 'acëma 'ain. Ca cuantan. Cuanxun camina min ñucama maruquin curíquí bixun ñuñuma unicama 'inánti 'ain. Uotancëx camina ñuñushi 'iti sinanima 'ëmi sinani 'ënan cupí bamanuxbi 'ëbë cuani uti 'ain. Usaquin 'atancëx camina Nucën Papa Diosan nëtënu 'ianan usaquin 'acë cupí anuax cuëñinra cuëñti 'ain.

²² Usaquian Jesusan cacëxun cuabiani ca aín ñua 'itsaira 'ain, a uni masá nuituti uténbuax cuancëxa.

²³ Usai 'icëbëtan ca Jesusan ñachaquin isquin aín 'unánmicë unicama cacëxa:

—'Aisamaira ñuñu unix ca ainan 'iti 'aíshbi ñuñu 'itishi sinani Nucën Papa Diosnan 'itima 'icën.

²⁴ Usai quicëbëa ratutiabi ca aín 'unánmicë unicama amiribishi catëcëancëxa:

—'Aisamaira ñuñu unix ca ainan 'iti 'aíshbi —ñuñu 'aish cana asábi 'ai —quixun sinani Nucën Papa Diosnan 'itima 'icën. ²⁵ Camello, ax ca chaira 'aish, xumuxan quini chamaratsu 'ain, anun atsinquiantima 'icën. A ñuina chaxa a quinin atsinca macësamaira oi ca 'aisamaira ñuñu uni Nucën Papa Diosnan 'itima 'icën.

²⁶ Usaía quia cuati ca aín 'unánmicë unicama, a banax ca asérabí 'icë quixun sináncasmai canancëxa:

—Asérabí a bana 'ain ca ui uníxbi Nucën Papa Diosnan 'inux iétima 'icën.

²⁷ Usai quia isquin ca Jesusan cacëxa:

—'Aisamaira ñuñu uníxa iétisama 'aínbi ca Nucën Papa Diosnan 'acasmati ñu 'aíma 'icën. Usa 'ixun ca ainshi ñuñu uniribi ainan 'inun iémiti 'icën.

²⁸ Quia ca Pedronën Jesús cacëxa:

—Nun cananuna mibë ninuxun nun ñucama ëan.

²⁹ Cacëxun ca Jesusan aín 'unánmicë unicama cacëxa:

—Asérabí cana mitsu cain, uinu 'icë unin cara camabi uníxa 'ëmi catamëti Nucën Papa Diosnan 'inun 'aquinuxun aín xubu, aín xucën, aín chirabacë, aín tita, aín papa, aín

bëchicë, aín naë äanxa, ³⁰ a unix ca bërâma 'icësamairai ënë nëtënu aín xubu, aín xucën, aín chirabacë, aín tita, aín bëchicë, aín naë a ñucamañu 'iti 'icën, bëtsi unían ami nishquin 'atimomainun. Usai 'ianan ca Nucën Papa Diosan nëtënu abë nëtëtimo 'iti 'icën. ³¹ Usa 'aínbi ca bëría unin —cha ca a uni 'icë—quixun sináncë uni a Nucën Papa Diosan aín nuitu 'unánquin ñuumara isti 'icën. 'Imainun ca bërí unin iscëña ñuumama 'icë uni a Nucën Papa Diosan aín sinan upí 'unánquin a uníxa cha 'icë isti 'icën.

*Jesusan —'ëx cana unin 'acëx bamati 'ai—quixun catëcëan bana
(Mt 20.17-19; Lc 18.31-34)*

³² Anuax cuanx bain Jerusalénu cuani ca aín 'unánmicë unicamaxa uisai cara 'iti 'icë quixun sináncasmai racuëti tsiánmainun Jesús rëcuénquiancëxa. Rëcuénquiania 'itsa unin a nuibiancëxun ca Jesusan abëa cuanun aín 'unánmicë unicama mëcën rabé 'imainun rabé cuénquin, usai cana 'iti 'ai quixun ñuixunquin, ësaquin cacëxa: ³³—Mitsúnbi camina isin, bërí cananuna Jerusalénu cuanin. Anuxun ca uní 'inux Nucën Papa Diosuax uá, 'ë unin 'inánti 'icën, judfós sacerdotenën cushicamacëñun an Moisésnën cuënëo bana 'unáncë unicama. 'Ináncëxun ca atun —a uni ca bamati 'icë—quixun catancëxun judfósma unicaman 'anun 'ë 'inánti 'icën. ³⁴ 'Ináncëxun ca 'ëmi cuaianan tushucanan mëëtancëxun 'ë 'ati 'icën. Usoquian 'acëx bamatancëx cana rabé 'imainun achúshi nëtë 'icëbë baísquiti 'ain.

*Zebedeonën bëchicë rabëtan Jesús ñucá
(Mt 20.20-28)*

³⁵ Usa 'ain ca Zebedeonën bëchicë rabé, Jacobo 'imainun Juan, an anu cuanxun Jesús cacëxa:

—Nux cuëncësa oquinmi nun ñucácëxun min nu 'axúnti cananuna cuëënin.

³⁶ Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—¿Añu ñu 'ën mitsu 'axúnti caramina cuëënin?

³⁷ Cacëxun ca cacëxa:

—Mixmi 'apu 'aish, min nëtë upínu tsoan, 'ën xucënaxa min mëcën amo tsómainun 'ëx min mëcën amo tsóti cana cuëënin.

³⁸ Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Sinánquinmaishi camina usaquin 'ë cain. ¿'Ë 'acësaribi oquian unin mitsu bëtsi bëtsi ocëxun caramina tanshiti 'ain? ¿'Ëx 'icësaribiti tëmëraqinbi caina tanshiti 'ain?

³⁹ Quia ca cacëxa:

—Usaribi oquin cananuna tanshiti 'ain.

Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—'Ën 'acësaribi oquin camina bëtsi bëtsi ocë 'ianan paëira tanti 'ain. ⁴⁰ Usa 'aínbi cana 'ën, mix camina 'ën mëqueu tsónan 'ën mëmiu tsóti 'ai quixun ui unibi caiman. Nucën Papa Diosan cuni ca cati 'icën, uix cara anu tsóti 'icë quixun, an mënfosabi oía 'inun.

⁴¹ Usaquian a rabëtan Jesús caia cuati ca Jesusan 'unánmicë uni raíri, mëcën rabé, ax Jacobo 'imainun Juanmi nishacëxa. ⁴² Usaria isquin ca cuënxun Jesusan cacëxa:

—Mitsun camína 'unanin, judfósma 'apucaman ca aín unicama ax cuëncësabi oquian tëmëraqinbi ñu mëënin 'amia. Aín cushi unin ca aín unicama ax quicësabi oquian 'anun 'amia. ⁴³ Usa 'aínbi camina mitsux usai 'itima 'ain. Uix cara bëtsi unisama 'iisa tania, an ca mitsúxmi upitax bucnun ñu mëëquin 'aquinti 'icën. ⁴⁴ Uinu 'icë micamax cara mitsun cushi 'iisa tania an ca mitsúxmi chuámarua upitax bucnun mitsu ñu 'axúnti 'icën, 'ën mitsu 'acësaribi oquin. ⁴⁵ Uni itsán ñu mëëxunun cana 'ëx uni 'inux Nucën Papa Diosuax uáma 'ain. 'Ëx cana unicamaxa upí 'ianan upitax bucuti oquin 'aquini uacën. 'Ëx 'uchañuma 'aish bamatsianxmabi cana camabi uníxa Nucën Papa Diosbë upí 'inun atun 'ucha 'ënansa 'ain bamai uacën.

*Jesusan bëxuñu uni Bartimeo bëpëxcüa
(Mt 20.29-34; Lc 18.35-43)*

⁴⁶ Usaquiani Jericó émanu bëbatancëx ca anuax aín 'unánmicë unicama 'imainun 'aisamaira uni Jesús bë cuantëcëancëxa. Cuania ca bëxuñu uni, Bartimeo cacë, Timeonën bëchicë, an uni curíqui ñucácë, an bai amo tsóxunbi ⁴⁷—Nazaretu 'icë Jesús ca aia —quíaxa quicania cuati cuënishquin cacëxa:

—Davitan rëbúnqui, Nucën 'Ibu Cristo, nuibaquin ca 'ë 'aquin.

⁴⁸Usaía quia oquin ca anu 'icë unicaman banaxma isa nëténun quixun cacëxa. Cacëxbi ca nëtëtima ax 'icësamaira oi ñunshínruí munuma cuëníshhtëcëni quiacëxa:

—Davitan rëbúnqui, Nucën 'Ibu Cristo, nuibaquin ca 'ë 'aquin.

⁴⁹Usaía quia cuati niracëquin ca Jesusan —'ënu unun ca cat —quixun cacëxa. Cacëxun ca unicaman bëxúñu uni cacëxa:

—Masá nuituáxma ca 'it. Mi ca cuënia, niruquiani ca anu cuantan.

⁵⁰Cacëxëshi niruquin anúan mapúcë chupa pëxun nibiani ca Jesúsnu cuancëxa. ⁵¹Usaría aia ca Jesusan cacëxa:

—¿'Ën mi uisoti caina cuëñin?

Cacëxun ca cacëxa:

—Isnúnmi 'ë bëpëxcuti cana cuëñin.

⁵²Usaquian cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Camina cuanti 'ain. 'Ën mi bëpëxcuti sinani 'ëmi catamëti camina bëpëxcüan.

Usaquian cacëxëshi bëpëxcuquin ca isacëxa. Bëpëxcucëxun isi cuëñquiani ca Jesúsbe cuancëxa.

II. JERUSALEXUAN JESUSAN BANA ÑUIXUANAN ÑU 'A (11-13)

11

Jerusalénu cuania unicaman Jesús rabía

(Mt 21.1-11; Lc 19.28-40; Jn 12.12-19)

¹Jerusalénu cuani Betfagé 'imainun Betania ëma rabé a 'urama 'ixun ca Olivos cacé matá anuxun aín 'unánmicé uni rabé xuquin Jesusan cacëxa: ²—Aminu bësucé ëma anu ca cuantan. Cuanx anu bëbaxun camina burro, anua uni tsócëma pain, a anua təcërëcacé mërati 'ain. Mëraquin camina tububëtsinquin bëti 'ain. ³Mitsúnmi tubuia isquian bëtsi unin: ¿Uisoti caramina tubuin? —cacëxun camina cati 'ain: Nucën 'Ibun ca ëné a buánxunun quixun nu caxa. Bëríbi ca bëmitëcënti 'icën.

⁴Usaquin caxuan xucëx cuanxun ca burro, bai amo xubu xëcuë tanáin, təcërëcacé mërëcëxa. ⁵Mëraquin tubuia isquin ca anu 'icë unicaman cacëxa:

—¿Añu caina 'ain? ¿Uisati caramina burro tubuin?

⁶Cacëxun ca usaquin canun quixuan Jesusan cacësbabi oquin cacëxa. Cacëxun ca —ca buántan —cacëxa. ⁷Cacëxun buántancëxuan chupan catátacaquin burro camápucëbé ca anu 'iruax tsotax Jesús Jerusalénu cuancëxa. ⁸Usaía burron cuancëbëtan ca 'aisamaira unin anun Jesús cuanti bainu, anúan mapúcë chupabi 'apámainun bëtsi bëtsi unin naë rësúnua í pëchi chuíshcaxun anúan Jesús cuantinu 'apácëxa. ⁹Usobiani ca sharáquiani unicama cuancëxa. Rafrínëxa rëcuëmainun ca rafrínëxribi Jesús caxu cuani a rabi cuëñi quicancëxa:

—Ëné unix ca upíra 'icën. Nucën 'Ibu Diosan xucëx ca ënëx bërí aia. A ca camabi unin rabiti 'icën. Nun a rabinun ca 'acan. ¹⁰Nucën rara Davitan rëbúnqui, ami sinania Nucën Papa Diosan ainan nu 'imiti, a ca ënëx 'icën. Nucën Papa Dios naínu 'icë, aribi cuëñquin rabinun ca 'acan.

¹¹Usaía unicamax sharáquiamainun cuanx ca Jesús Jerusalénu bëbacëxa. Bëbaxun ca anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunu atsínxun, camabi ñu istancëx bari cuabücëbé Betania ëmanu 'i cuancëxa. Cuancëbé ca abé aín 'unánmicé unicamaxribi cuancëxa.

Jesusan higuera cacë i bimiñuma 'inun ca

(Mt 21.18-19)

¹²Betanianu 'inëti Jerusalénu cuantëcëni ca Jesús panancëxa. ¹³Pananquiani cuani ca 'uraxun higuera nicé isbiani, bimiñu cara quixun isi cuancëxa. Cuanquin isquinbi ca tuáñuma ñancaíshi 'aísha aín pëchishi ocëxa, higeranën, tuatisama pan 'ain. ¹⁴Usa 'icë isquin ca Jesusan cacëxa:

—Mín camina tuatëcëniman. Achúshira unínbi ca mín tuá cutëcëniman.

Quixuan caia ca aín 'unánmicé unicaman cuacëxa.

Anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunua Jesusan an ñu marucë unicama chiquían

(Mt 21.12-17; Lc 19.45-48; Jn 2.13-22)

¹⁵ Usaquiani cuanx Jerusalénu bëbax anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunu atsínxun ca Jesusan anuxun an ñu marucë unicama chiquíanan an curíqui cambioquin bicë unicaman mesacama chashcaquin an numacuru marucë unicamaxa anu tsócë aribi chashcacëxa, anu tsóxma 'inun quixun. ¹⁶ Usonan ca úfxbia ñu buani anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunu atsínquianxma 'inun quixun atu cacëxa. ¹⁷ Usaquin 'aquin ca unicama 'unánmiquin cacëxa:

—Nucën Papa Diosan bana cuëñëo ca quia: “Anuxun 'ë rabiti xubu ax ca anuaxa camabi uni 'ëbë banati xubu 'iti 'icën”. Usaía cuëñëo bana quicë 'aímbi camina mitsun anuxun ñu maruquin uni paránquin mëcamati xubusa 'inun ënuxun ñu maruin.

¹⁸ Usaía quicëbë camabi unían aín bana cuati rabanan racuëti ca judíos sacerdotenën cushicamabë an Moisésnën cuëñëo bana 'unáncë unicamax Jesús 'acatsi quiax 'ësë-nancëxa.

¹⁹ Usa 'ain ca ñantabucëbë Jesúsë aín 'unánmicë unicama Jerusalénuax cuancëxa.

Higuera chushi xanan

(Mt 21.20-22)

²⁰ 'Uxnëti pëcaracëbë Jerusalénu cuantëcënquin ca higuera an isóncësama 'icë aín tapúnmiaxbia chushicë isacëxa. ²¹ Usa isquin ca Pedronën a higuera caia conxun Jesús cacëxa:

—Ca is. Minmi ñu concë higuera ca xanáxa.

²² Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Ax cushiira 'ixun ca Nucën Papa Diosan ax quicësabi oquin 'aia quixun sinani ca ami catamët. ²³ Asérabi cana mitsu cain, unían —sapi ca 'atima 'icë —quixun sinánquinma —asérabi ca Nucën Papa Diosan 'ati 'icë —quixun sinánquin, ënë matá —ënuax ca parúmpapanu racati cuantan —quixun cacëx ca usai 'iti 'icën. ²⁴ Usa 'ain cana mitsu cain, —asérabi ca Nucën Papa Diosan 'ën cacëxun 'ë 'axunti 'icë —quixun sinania ca an mitsúnmi ñucácësabi oquin mitsu 'axunti 'icën. ²⁵ Unibë 'aisama 'aish Nucën Papa Dios naínu 'icë abë banaquin camina axa mimi 'uchacë uni cupiti sinánquinma a pain manuti 'ain, usaribi oquian Nucën Papa Diosan min 'ucha téréñquin manunin. ²⁶ Usa 'aínbi ca mitsúxmi uni itsimi nishcë a manutisama tania Nucën Papa Dios naínu 'icë, an mitsun ñu 'atima 'acë a téréñxunquin manutima 'icën.

Jesusan cushi ñuicë bana

(Mt 21.23-27; Lc 20.1-8)

²⁷ Jerusalénu cuantëcëanx ca anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunu Jesús cuantëcëancëxa. Cuanx atsíntancëxa anu 'icë isquin ca judíos sacerdotenën cushicama, 'imainun an Moisésnën cuëñëo bana 'unáncë unicama, 'imainun ampan caniacëcë unicama anu cuanxun ²⁸ ñucáquin Jesús cacëxa:

—¿Uin banan caramina an ñu marucë unicama chiquíon? ¿Uin cara usoquinmi ñu 'anun mi cax?

²⁹ Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—'Ënribi cana mitsu bana itsi ñucatin. Ñucácëxunmi mitsun 'ë ñuixuncëxun cana 'ënribi mitsu cati 'ain, uin banan carana ësaquin 'ai quixun. ³⁰ ¿Uin cara Juan unicama nashiminun cacëx? ¿Nucën Papa Diosan cara cacëx? ¿Unin cara usaquian 'anun cacëx? Ca 'ë ñuixun.

³¹ Usaquian Jesusan cacëxbi ca uisaquin caranuna cati 'ai quixun sinani ñucacanancëxa:

—¿Usaquin caranuna cati 'ain? Nun nu Nucën Papa Dios naínu 'icë an ca cacëxa quixun cati 'aínbi ca usaquin nun cacëxun nu —¿usa 'ain caramina uisa cupí aín bana cuama 'ai? —quixun nu cati 'icën. ³² ¿Caranuna —unían 'imicëxun ca Juanën unicama nashimiacëxa —quixun cati 'ain? Usaquin cati 'aínbi ca camabi unín aín bana cuaquin —Nucën Papa Diosan ca asérabi aín bana unicama ñuixunun quixun Juan xuacëxa —quixun sinania.

Usaquin sinani ca a 'apucamax 'apuma unicamami racuëacëxa. ³³ Usai canantancëxun ca Jesús cacëxa:

—Uin xucë cara 'iacëxa quixun cananuna 'unaniman.

Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Mitsúnmi 'ën ñucácëxun 'ë ñuixuncëxunma cana 'ënribi uin banan carana ësaquin ñu 'ai quixun mitsu caiman.

12

Bana itsi ñuicësoquin Jesusan an naë bërúancë unicama ñuia
(Mt 21.33-46; Lc 20.9-19)

¹ Bana itsi ñuicësoquin ca Jesusan, a usoquin unin 'ati ñuiquin, ënë banaribi 'apucama ñuixuancëxa:

—Èsa ca. Achúshi unin ca aín naënu uvas 'apáxa. 'Apáxun cënëtançëxun ca anuxun uvas baca bití xaxu quinioquin naëaxa. 'Anan ca anuxun naë bërúanti xuburibi manámiira chaioruquin 'axa. 'Atancëxun bëtsi uni aín naëa bërúanxunun quixun ami ëbiani ca 'ura 'icë menu 'i cuanxa. ² Cuantancëxun ca uvas bimicëbëtan abëa 'icë an ñu mëemicë uni achúshi xuquin caxa:

—An naë bërúancë unicamanu cuantancëxun camina 'ënan 'iti a mësúa 'ë bëxúnun mi 'inánun cati 'ain. ³ Cacëx cuanxa bëbaiabi ca an naë bërúancë unicaman mëetancëxun ñuñuma cuantëcëtanun xuaxa. ⁴ Usaquian 'an ca naë 'ibun aín ñu mëemicë uni itsi xutëcëanxa. Xucëx cuanxa bëbaiabi ca aribi an naë bërúancë unicaman macuëxquin bëtsi bëtsi oquin 'atimati banaquin ñu caxa. ⁵ Usocëbëtan amiribishi xucëbi ca bëtsiribi 'axa. A 'acan ca bëtsi xutancë xutancëxun raíriribi xuaxa. Xutiabi ca raíri 'atimonan raíriribi 'acanxa.

⁶ Usoquin aín unicama xuquinbi ca aira nuibacë aín bëchicë a xucëma 'icën. Xuxunmabi ca —'ën bëchicë ënë ca usaribi oquin 'aquinma upí oquin biquin aín bana cuati 'icë — quixun sinánquin aira xuaxa. ⁷ Usoquin sinánquin xucëx cuanxa bëbacëbë ca an naë bërúancë unicama canani quiaxa: Aín papáxa bamacëbë ca aín bëchicë ënëx naë 'ibu 'iti 'icën. Usa 'ain cananuna nux naë 'ibu 'inuxun ënë 'ati 'ain. ⁸ Canantancëxun 'atancëxun ca naë 'uri racáncanxa.

⁹ Usaquian aín bëchicë 'acë cara naë 'ibun a unicama uisoti 'icë quixun cana mitsu cain. Aín naënu cuanxun a unicama 'atancëxun ca bëtsi uni aín naëa bërúanxunun quixun cati 'icën. ¹⁰ ¿Nucën Papa Diosan bana cuëñëo ësai quicë, a caramina mitsun iscëma 'ain?, An maxax xubuacë unían biquinma racáncë 'afshbi ca a maxax bërú amia xubu cushicë 'icën, itá upímia xubu cushicë usaribiti. ¹¹ Usaía 'inun ca Nucën Papa Diosan 'imiáxa. An usoquin mëñocëx ca nun nu iscëx upíra 'icën.

¿Usoquian cuëñëo bana a caramina mitsun iscëma 'ain?

¹² An naë bërúancë unicama ñuicëbë ca judíos 'apucama atubi ñui isa quia quixun 'unani Jesúsi nishacëxa. Nishquin 'atimonuxun biisa tanquinbi —'itsa unin ca aín bana cuatia, usa 'ain ca a unicamax numi nishti 'icë —quixun sinani atumi racuëquin Jesús ëbiani riquiancëxa.

Unían 'apu curíqui 'inan
(Mt 22.15-22; Lc 20.20-26)

¹³ Usaquiani cuanxun ca atun cushicaman uisai cara Jesús quiáxa quixuan atu cacëx ami manáncatsi quixun, an Jesús cëmëxun ñucánun fariseo uni raíri 'imainun Herodesnën uni raíriribi xuacëxa. ¹⁴ Xucëx cuanxun ca Jesús cacëxa:

—Cananuna 'unanin, min banax ca asérabi 'icën. Uisai cara Nucën Papa Diosan uni 'iti 'icë quixun camina cëmëquinma asérabi ñuin, unían min a bana ñuia cuati cuëñëcëbëtanmabi. Mín sináncëx ca camabi uni bëtsibëtan sënën 'icën. Usaquin sinánquin camina camabi ñuñu 'imainun ñuñuma unicama 'imainun 'apuburibi uisai cara Nucën Papa Diosan uni 'iti 'icë quixun ñuixunun. Usa 'ixun camina nu cati 'ain, ¿Nucën Papa Dios asérabi nun cushi 'ain cara Romanu 'icë 'apu, César, a curíqui buánmiti asábi 'ic? ¿Cara asábima 'ic? ¿Caranuna curíqui 'inánti 'ain? ¿Caranuna 'inántima 'ain?

¹⁵ Cacëxun ca Jesusan —uisai caraisna qui quixun 'ëmi manánuxun cuacatsi quixun ca 'ë ñucatia —quixun 'unánquin cacëxa:

—'Ëmi manánuxun 'ëx caraisna uisai qui cuacatsi quixun camina 'ë usoquin cain. Uisa cara isnun ca 'apu buánmiti manë curíqui achúshi 'ë bëxun.

¹⁶ Cacëxuan bëia isquin ca Jesusan cacëxa:

—¿Uin bëmañan tanquin 'acë cara ënëx 'ic? ¿Uin anë cara cuëñëocë ënëx 'ic?

Cacëxun ca atun cacëxa:

—Ax ca Romanu 'icë 'apu, Césarnën bëmánan tanquin 'acë 'imainun Césarnën anë 'icën.

¹⁷ Usaquin cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Ami mitsun 'atia César cuëncë a ñu camina 'ati 'ain, axa mitsun 'apu 'ain. 'Anan camina ami mitsun 'atia Nucën Papa Dios cuëncë a ñu 'ati 'ain, axa mitsun Papa Dios 'ain.

Usaquian cacëxun cuati ca bëtsi unin banasama ca ënën bana 'icë quiax sináncasmai ratúcançëxa.

*Uni baísquiti ñui quicë bana
(Mt 22.23-33; Lc 20.27-40)*

¹⁸ Usa 'ain ca Jesúsnu saduceo unicama cuancëxa. Saduceo unicaman ca —bama 'aish ca uni baísquitima 'icë —quixun sináncëxa. Usaquin sináncë 'aish anu cuanxun ca Jesús ñucáquin cacëxa: ¹⁹—Nun 'unanun ca Moisésñën ësai quicë bana cuëñeocëxa, uni achúshinëxa bëchicëñuma 'aish bamacëbëtan ca aín xucënan aín casunancë xanu bixun, ami bacë bëchiti 'icën. Usoquian 'acëx ca aín bëchicë ax aín xucënan bëchicësa 'iti 'icën.

²⁰ Usa 'ain cananuna mi ñucatin. Uni achúshi ca mëcën achúshi 'imainun achúshi 'anácañu 'iacëxa. Usa 'ixun ca atun apan an xanu biacëxa. Biaxbi ca bacë bëchiaxmabi bamacëxa.

²¹ Baman aín xucënan casunancë xanu biaxbi ca aín xucën axribi bacë bëchiacmabi bamacëxa. Usaribiti ca a xanu biaxbi aín xucën bëtsíxribishi bamacëxa. ²² Usa 'ain ca xucën camáxbi a xanu biaxbi bacë bëchicëñuma 'inun bamacëxa. Acamaxa bamai cëñúan ca a xanúxribi bamacëxa. ²³ Camaxunbi ca a xanu biacëxa. ¿Usa 'ain cara anun unicama baísquiti nëtën acama uinu 'icëxira aín bënë 'iti 'ic?

²⁴ Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Usama ca. Mitsun Nucën Papa Diosan bana cara uisaira quia quixun cuanan aín cushiribi 'unanquinma camina usaquin 'ë ñucatin. ²⁵ Bama 'aish baísquiquin ca unin xanu bitima 'icën, aín ini bëchicë ca unin bënumitima 'icën. Usaribi ca naínu 'icë ángelcamaxribi 'icën. ²⁶ Mitsúnmi —bama 'aish ca uni baísquitima 'icë —quixun sinania cana mitsu cain, ca usama 'icën. ¿Caramina Moisésñëan imaxu nëëmëtia isa ñui quicë bana iscëma 'ain? Imaxu rëquirucënuax banaquin ca Nucën Papa Dios Moisés ësáquin cacëxa: “Éx cana Abraham, Isaac, Jacob acaman rabicë Dios, a 'ain”. ²⁷ A bana cuëñeó isquin cananuna 'unanin, Nucën Papa Dios, ax ca bama 'aísha baísquitima unicaman Diosma 'icën. Ax ca camabi aín unicaman rabicë Dios a 'icën.

*A pain Nucën Papa Diosan bana axa quicësabi oiira 'iti
(Mt 22.34-40)*

²⁸ Usaquian Jesusan suduceo unicama caia ca an Moisésñën cuëñeó bana 'unáncë uni achúshinën uquin cuacëxa. Cuacëxuan saduceo unicaman ñucacë bana a upí oquin ñuia cuaxun ca an Jesús cacëxa:

—¿Uinu 'icë Nucën Papa Diosan bana cuëñeó quicësa ofira caranuna 'iti 'ain?

²⁹ Quixuan cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Axa quicësabiira oi 'iti bana ax ca ësai quia: “Israel unicama, ca cuat. Nucën 'Ibu Dios ax ca achúshi 'icën. ³⁰ Min 'Ibu Diosmi camina aséribi cuëñi cëmëima sinánti 'ain. Usa 'aish camina ami catamëti ax cuëñcësabi ofíshi 'iti 'ain”. Ax ca a pain Nucën Papa Diosan bana ax quicësabi ofira 'iti a 'icën. ³¹ Éñéxribi ca a banasaribi 'icën: “Mixmi bëruancacësaribi oquin camina min aintsicama nuibanan 'aquinsa 'icë 'aquinti 'ain”. 'Aíma ca axa quicësabi oía uni 'iti ëñë bana rabësaribi bana 'icën. ³² Usaquian cacëxun ca an Moisésñën cuëñeó bana 'unáncë unin cacëxa:

—Usa ca. Mixmi quicë bana ax ca aséribi 'icën, Nucën Papa Dios, ax ca achúshishi 'icën. Bëtsi Dios ca 'aíma 'icën. ³³ Cëmëima aséribi cuëñi, ax cuëñcësabi oi 'i ami sinánan unin axa bëruancacësaribi oquin aín aintsicama nuibanan 'aquinsa 'icë 'aquincëbë ca Nucën Papa Dios cuëñia, judíos unían aín 'ucha cupí 'aracacë ñuina rëxun xarocëbëa 'icësamaira oi.

³⁴ Usaquian a bana ñuiquin cacëxun ca Jesusan a uni cacëxa:

—Nucën Papa Diosan uni 'iisa camina 'ain.

Usaquian a uni caia cuaxun ca ui unínbi ñucátëcëanma 'icën.

*Uin rëbúnqui cara Cristo 'icë quicë bana
(Mt 22.41-46; Lc 20.41-44)*

³⁵ Anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunuxun bana ñuixuni ca Jesús quiacëxa:

—¿Uisa 'aish cara an Moisésnëan cuënëo bana 'unáncë unicamax quia, Cristo ax ca Davitan rëbúnqui 'icë quiax? ³⁶ Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitanbi ca David ësaquin quimiácëxa:

Nucën 'Ibu Diosan ca 'ën 'Ibu caxa, “axa mimi nishcë unicama 'ën mi 'ibuamimainun camina mix 'ëbë 'apu 'aish 'ën mëqueu 'iti 'ain”.

³⁷ Usai qui ca David ax —Cristo, ax ca 'ën 'Ibu 'icë —quiax quiacëxa. ¿Ësaia quiá 'ain cara Cristo uisax Davitan rëbúnqui 'iti 'ic? Usaía quia ca 'aisamaira 'ixun unin cuëenquin cuacëxa.

Jesusan an Moisésnën cuënëo bana 'unáncë unicama ñuia
(Mt 23.1-36; Lc 11.37-54; 20.45-47)

³⁸ Cuatia ca bana ñuixunquin Jesusan ësaquin atu cacëxa:

—An usaía judíos unicama 'inun Moisésnën cuënëo bana 'unáncë unicamax 'icësaribiti camina 'itima 'ain. Atux ca chupa chaxcé pañuax niti cuëëanan anuxun ñu marucë anuxuan unin —ax ca nun cushi 'icë —quixun sinánquin mëcën 'inánquin bití cuëënia.

³⁹ Usai 'ianan ca anu judíos unicama timéti xubunu unicamabë timéti, anua aín cushicamax tsóti a anu tsotishi cuëënia, 'ianan ca pi timéxun anu aín cushicama tsóti anu tsónuxun caisia, atusaribi 'icatsi quixun. ⁴⁰ Usai 'ianan ca casunamécë xanun ñu bicuanquin cëñuia. Cëñuuan ca ax isa upí 'icë quixuan unin sinánun quiax, 'uran pain Nucën Papa Diosbë banaia. Usa unicama ca Nucën Papa Diosan, axa usai 'icëma uni 'acësamaira oquin 'uchoti 'icën.

Xanu casunamécëñëan Nucën Papa Dios curíqui nanxúan ñui quicë bana
(Lc 21.1-4)

⁴¹ Usaquin anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunuxun unicama catancëx ca Jesús anu curíqui nanti ñu 'urama ami bësui tsóbuacëxa. Tsóxun ca anu nanti ñu anua unicaman curíqui nania isacëxa. Iscëxun ca 'aisamaira curíquiñu unicama an 'itsa curíqui nancëxa.

⁴² Nancëbë uquin ca xanu casunamécë ñuñuma, anribi manë curíqui rabératsu nancëxa, axa cupímara 'icëbi. ⁴³⁻⁴⁴ Nancëbëtan cuëncëxa aia ca Jesusan aín 'unánmicë unicama cacëxa:

—'Itsaira curíquiñu unicaman ca anun ñu maruquian tëxëocë curíqui anu curíqui nanti ñunu 'aruaxa. Usa 'aínbi ca xanu casunamécë ënën asérabi cuëenquin 'aisa tanquin anúan ñu marutibi 'aíma 'itánun aín curíquicamaishi 'aruaxa. Usa 'ain cana asérabi mitsu cain, curíquiñu unicaman 'acësamaira oquin ca a xanun aín curíqui 'inánxa.

13

Anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubu upíra upí ñui quicë bana
(Mt 24.1-2; Lc 21.5-6)

¹ Anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunuaxa cuania ca aín 'unánmicë uni achúshinën Jesús cacëxa:

—Ca is, ënë xubux ca maxax 'acë 'aish upíra upí 'icën.

² Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Ënë xubu camina maxax 'acë 'aish chaira isin. Usa 'aínbi ca ënë xubucama aín maxáxcamaribi rurupacë 'iti 'icën.

Mecama cëñúti nëtë 'iisama pain 'ain bëtsi bëtsi ñu 'iti bana
(Mt 24.3-28; Lc 21.7-24; 17.22-24)

³ Usaquin cacëx abë cuanquin ca anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubu 'uria 'icë matá, Olivos, anu tsóbutia Pedro, Jacobo, Juan, Andrés, acaman, unia 'aíma 'ain, atúxëshi abë 'ixun Jesús cacëxa: ⁴ —¿Uínsaran cara mixmi quicësabi oi anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubu ënëx aín maxáxcama rurupacë 'iti 'ic? ¿Anúan usai 'iti nëtë ca 'uramacuatsinia quixun 'unánuxun caranuna uisa ñu 'ia isti 'ain? A camina nu ñuixunti 'ain.

⁵⁻⁶ Usaquian aín 'unánmicë unicaman ñucácëxun ca Jesusan anun ax utécënti nëtë ñuixunquin ësaquin cacëxa:

—'Itsa unin ca, 'ëx cana Cristo 'ai, quiax quiquin 'itsaira uni paránuxun 'aia. Usoquian mitsuribi paránti rabanán camina bërúancati 'ain. ⁷ Mitsun camina uni itsían —bëtsi menu 'icë unicamax ca bëtsibë 'acánania quixun ñuia cuanuxun 'ain. Cuanan camina —raíri

unicamaxribi ca raíribë 'acánania —quixun ñuia cuatíribi racuétima 'ain. Usaía 'icëbëbi ca ënë mecama cëñúcëma pain 'iti 'icën. ⁸Bëtsi menu 'icë unicamax ca bëtsi menu 'icë unicamabë nishánani 'acánanti 'icën. 'Imainunribi ca bëtsi menu 'icë 'apun suntárucama bëtsi menu 'icë suntárucamabë 'acánanti 'icën. Bëtsi bëtsi mecama ca shaíquinxun 'aia. Bëtsi bëtsi nëtënu 'icë unicamax ca a piti ñuñuma 'inxun 'aia. Usoquin pain tëmëratancëxunbi ca 'ëx utëcëncëbëtainra, unin an 'acësamaira oquin tëmëranuxun 'aia.

⁹'Ëmi sináncëma uni raírinën ca 'apucamanu ami manánuxun mitsu buánti 'icën. Usonan ca anua judíos unicama tímëti xubucamanuxun mitsu manë xon rishquiti 'icën. Mitsúnmi 'ën bana uni ñuixuncë cupí ca unin mitsumi nishqiuin judíosma unicaman 'apun mitsu buánti 'icën, ami mitsu ñui manánuxun. Usai ca 'iti 'icë quixun 'unanx camina usaía 'icëbë ratútima 'ain. Usocëxunbi camina a 'apucama 'ë ñuiquin bana ñuixun 'ain. ¹⁰Usaía 'icëma pan 'ain ca camabi menuxun uisai cara uni Nucën Papa Diosnan 'iti 'icë quiáxa quicë bana unin ñuixun 'icën. ¹¹A unicaman mitsu 'apun buáncëxun camina racuëquin —uisai carana quiti 'ai —quixun sinántima 'ain. Mitsúxmi banacëbëtan shia Nucën Papa Diosan mitsu sinánmicë banan camina cati 'ain. Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan sinánmicëx camina quiti 'ain. ¹²'Ëmi sináncëma unin ca axa 'ëmi sinania oquin aín xucënbí an uni 'aminun quixun 'apu 'inánti 'icën. Usaribi oquin ca aín papan ami nishquín aín bëchicëbí an uni 'aminun 'apu 'inánti 'icën. 'Imainun ca usaribi oquin aín bëchicënen ami nishquín aín papabi an uni 'aminun 'apu 'inánti 'icën. ¹³Mitsúxmi 'ëmi catamëcë cupí ca unicamax 'ëmi sináncëma 'aish mitsumi 'i nishnuxun 'aia. Usa ñu 'icëbëtanbia 'ëmi sinánquin ëncëma unicamax ca 'ën Papa Diosan nëtënu 'ëbë 'iti 'icën.

¹⁴Usaquin caxun ca Jesusan ësaquinribi aín 'unánmicë unicama cacëxa:

—An Nucën Papa Dios quicë bana unicama ñuixuncë uni, Danielnëan a ñuiquin cuënëo uni ax ca 'atimaira 'icëa unin timacë 'aíshbi aín suntárucamabë uti 'icën. Aí ca ax anua ax 'itima anu 'iti 'icën. An ënë bana iscë uni an ca uisai quicë cara quixun 'unánti 'icën. Usai 'icëbë ca unicama ami racuëti Judea menu 'icë ëmacamanuax abáquiani matánu cuanti 'icën. ¹⁵Aín xubu ëman 'icë unicamaxribi ca abánuxun, aín ñu pain bitsi aín xubunu atsíntëcënimá ashiti cuanti 'icën. ¹⁶'Imainun ca aín naënuaxun ñu mëcë unicamaxribi abánuxun aín chupa bitsi, aín xubunu cuaníma aín naënuaxëshi abáti 'icën. ¹⁷Usaía 'icëbë ca xanu tuñucama 'imainun aín tuá 'icúcé xanucamaxribi abáquiani cuani nuibacanuxun 'aia. ¹⁸Usaími mitañu 'itin rabanan camina Nucën Papa Dios ñucáti 'ain. ¹⁹Usai 'i ca unicama Nucën Papa Diosan me uniotabacë 'afan uínsaranbi 'iásamairai tëmëratí 'icën, amiribishi usai tëmëratëcëntimoi. ²⁰Anúan paë tanquin tëmëratí nëtéxa cëñúcëbëma ca usabi 'i camabi uni bamati 'icën. Usa 'aínbi ca Nucën Papa Diosan, ainan 'inun an caíscë unicama nuibaquin, atu cupí anúan unin paë tanquin tëmëratí nëtëcama sënënmíti 'icën.

²¹Anúan usoquin unicaman tëmëratí nëtë ucëbëtan unin mitsu —ca is, ënu ca Cristo 'icë —quixun canan —ca is, unu ca Cristo 'icë —quixun cacëxunbi camina —asërabí ca —quixun sinántima 'ain. ²²Anúan usoquin unicaman tëmëratí nëtë ucëbëtan ca unin ax asërabí ama 'ixunbi —'ëx cana Cristo 'ai —quixun paránti sinánquin unicama canuxun 'aia. Usaribiquin ca uni raírinën cëmëquin —'ën cana Nucën Papa Dios quicë bana unicama ñuixunin —quixun unicama canuxun 'aia. Canan ca unicama paránti sinánquin, uni itsían 'acëma ñu 'anuxun 'aia. 'Aquin ca Nucën Papa Diosan unicamaribi paránti sinánquin 'aia. ²³Usai 'icëma pan 'aínbi 'ën mitsu cacë 'aish camina a ñucama usai 'icëbëbi ratútima 'ain. 'Ianan camina unínma mitsu parania bërúancati 'ain.

*Anúan Jesús utëcënti nëtë ñuicë bana
(Mt 24.29-35, 42-44; Lc 21.25-36)*

²⁴Catancëxun ca Jesusan ësaquinribi aín 'unánmicë unicama cacëxa:

—Usaía tëmërai anun uni bënëti nëtëcama 'icëbë ca bari bëánquinxun 'aia, 'uxënríbi ca pëcanuxunma 'aia. ²⁵'Isparíbi ca rëcunuxun 'aia, naícamë'ëo shaíquicëbë ca anua 'icë ñucamaxribi shaíquinxun 'aia. ²⁶Usaía 'icëbëtan ca uni 'inxun Nucën Papa Diosnuax uá, 'ën nëtë cuin mëúxun 'ën cushin pëcabëtsinia unicaman isnuxun 'aia. ²⁷'Ëx uquin cana 'ën ángelcama xuquin 'ënan 'inun 'ën caíscë unicama camabi menua, naínuaríbi 'ëbëa 'inun tímëminuxun 'ain.

²⁸ Ēnē ñu camina 'unanin, higuera i ax ca baricuatsincëbë aín pëchi rëucubutancëx amiribishi corutëcënia. Usaría 'ia isquin camina —ca baritiacuatsinia —quixun 'unanin. ²⁹ Usaribitia 'ën mitsu ñuixuncë ñucamax 'icëbëtan camina 'unánti 'ain, anun 'ëx utëcënti nëtë ca 'urama 'icë quixun. ³⁰ Asérabi cana mitsu cain, ënë nëtënu bucuçë unicamax bamacëma pain 'ain ca 'ën mitsu ñuixuncë banacama quicësabi oi 'iti 'icën. ³¹ Naí, me acamax ca cëñúti 'icën, 'aínbi ca 'ën banaxa nëtétimoi usabi 'ain camabi ñu 'ëx quicësabi oi asérabi 'iti 'icën.

³² Añu nëtëinra carana 'ëx utëcënti 'ain, uínsarainra cara usai 'iti 'icë quixun ca uínbi 'unanima. Naínu 'icë ángelcamanbi ca 'unanima, 'ëx Nucën Papa Diosan Bëchicë 'ixunbi cana 'ënribi 'unaniman. Nucën Papa Diosan cuni ca 'unania. ³³ Mitsun uínsaran carana uti 'ai quixun 'unáncëma 'aish camina camabi nëtën 'ën uni 'aish 'ëmi sinánquin 'ëx uti caínti 'ain. ³⁴ Ca ësa 'icën. Uni achúshinën ca aín xubunuax amanu cuanuxun an ñu mëëxuncë unicama cuënxun, —utëcëntamainun camina upí oquin ñu 'ati 'ai —quixun canan an xëcuë bërúancë uniribi aín xubu bërúainra onun quixun caia. Usaquin cabiani ca 'ura cuania. ³⁵ A unicaman ca uínsaran cara an atu ñu mëëmicë uni uti 'icë quixun 'unanima. Usaribiquin camina mitsun 'ëx uti 'unaniman. Carana bëbaquishcëbë uti 'ain, carana imé naëx uti 'ain, carana 'atapa bënë banacëbë uti 'ain, carana pëcaracëbëa bari urucëbë uti 'ai quixun camina 'unaniman. Usa 'ain camina camabi nëtën 'ëmi sinánquin 'ëx uti caínti 'ain, ³⁶ uquin atuna 'ëmi manúçë mitsu mërain, usa 'ain. ³⁷ Èsaquin 'ën mitsu cacësaribi oquin cana axa 'ëmi catamëçë unicamaribi cain, camina 'ëmi sinánquin 'ëx uti caínti 'ai quixun.

III. BAMAXBI JESUCRISTO BAIQUIA BANA (14-16)

14

Judíos unicama Jesúsmi 'ëséñan
(Mt 26.1-5; Lc 22.1-2; Jn 11.45-53)

¹ Anun carnero 'ati 'ianan anun chamiti ñucëñunma 'acë pán piti nëtë 'itia rabé nëtë 'ain ca judíos sacerdotenën cushicamabëtan an Moisésnën cuëñeo bana 'unáncë unicaman, uisaxun caranuna 'anuxun Jesús, unicaman 'unánunmaishi, biti 'ai quiax canancëxa. ² Cananíbi ca quiacëxa:

—Unicamama anun rabanan nëëti tsuáquiruia, usa 'ain cananuna anun carnero 'ati nëtën bitima 'ain.

Betaníanuxuan xanun Jesúsmi ro tutuca bana
(Mt 26.6-13; Jn 12.1-8)

³ Betania ñacánuax ca Jesús an aín nami chëquimicë 'insínñu 'aishbia pëxcúçë, Simón, aín xubunua 'icë mesanu tsócëxa. Anu 'aísha mesanu tsotan ca xanu achúshinën anu sanuira sanu 'inínti ro, nardo cacë, 'arucë ñu a bëacëxa. A rox ca mëscucëma 'aish cupíra cupí 'iacëxa. Usa 'aínbi ca anua 'arucë ñu a ruruquin anun Jesusan maxcá chabócëxa. ⁴ Usoia isí ca anu 'icë unicama rafrinëx a xanumi nishi canancëxa:

—¿Uisati cara ro ñancábi cëñuax? ⁵ Anun ñuñuma uni 'aquinti trescientos curíqui cupí maruti ca ënë ro 'iaxa.

⁶ Usai canania cuaquin ca Jesusan cacëxa:

—Ami nishquin ënë xanu ñuixunma ca 'at. Èsoquian 'ë 'acë ënëx ca asábiira 'icën.

⁷ Camabi nëtën camina ñuñuma uni isin. Isquin camina 'aquina tanquin 'aquinquin ñu 'inánti 'ain. Usa 'aínbi camina mitsun xëñibuquin 'ë istima 'ain. ⁸ An 'ë usaquin 'aia tanquin ca 'ë 'axa. Bamacë mañuxun usoquin unin 'ati tanquin ca ënë xanun 'ë ron 'axa. ⁹ Asérabi cana mitsu cain, uinunxun cara camabi menunxun 'ën unibunën 'ën bana, anúan uni Nucën Papa Diosnan 'iti, a ñuixunia, anunxun ca ënë xanúan èsoquin 'ë 'acë ënëribi ñuixunti 'icën, camabi unían 'unánun.

Judasnëan Jesús uni 'inan
(Mt 26.14-16; Lc 22.3-6)

¹⁰ Usa 'ain ca Jesusan 'unánmicë uni achúshi, Judas Iscariote, ax anua judíos sacerdotenën cushicama 'icë anu cuanxun —Jesúsmi binun cana mitsu a ismiquin buánti 'ai

—quixun atu cacëxa. ¹¹ Cacëxun cuati cuëenquin ca —curíqui cananuna mi 'inánti 'ai —quixun cacancëxa. Usaía quicëbëtan ca Judasnën —¿uisaxun carana ënë unicama Jesús bimiti 'ai? —quixun sináncëxa.

Jesusan aín 'unánmicë unicamabëtan ashiquin pia

(Mt 26.17-29; Lc 22.7-23; Jn 13.21-30; 1 Co 11.23-26)

¹² Anun chamiti ñucëñunma 'acë pán anun piti nëtë ucëbëa, anun carnero 'ati Pascua nëtë 'ain, ca aín 'unánmicë unicaman Jesús cacëxa:

—¿Uinuxuinra nun Pascua nëtën a piti ñu mi mënóxuni cuanti caramina cuëënin?

¹³ Usaquian cacëxun xuquin ca aín 'unánmicë uni rabé cacëxa:

—Èma 'uri anu ca cuantan. Cuanquin mëraquin camina achúshi unían ñutën 'umpax buania a nuibianti 'ain. ¹⁴ Nuibiani anua ax atsíncë xubunu atsínquin camina aín 'ibu ësaquin cati 'ain: An nu 'unánmicë uni an ca ësaquin mi canun nu caxa, ¿Uinuxun cara 'ëbëtan 'ën 'unánmicë unicaman Pascua nëtën piti ñu piti 'ic? ¹⁵ Usaquinmi cacëxun ca an mitsu anuxunu piti, xubu namé cha, cata itsi manámi 'icë, anua mesa 'imainun anu tsóti acama mënócé, a mitsu ismiti 'icën. Ismicëxun camina anuxun piti mënóti 'ain.

¹⁶ Usoquian cacëx cuanx Jerusalénu bëbaquin ca aín 'unánmicë uni rabëtan Jesusan cacësbá oquin a ñucama mëracëxa. Mëraxun ca anuxun a nëtën piti ñucama mënócé.

¹⁷ Usaquian 'an ca Jesúsbé bëbaquishcëbé aín 'unánmicë unicama mëcën rabé 'imainun rabé acamax anu bëbacëxa. ¹⁸ Bëbatancëxun mesanuxun piia ca Jesusan atu cacëxa:

—Asérabi cana 'ën mitsu cain, an 'ëbëtan picë micama achúshinën camina axa 'ëmi nishcë unicama 'ë 'inánxun 'ain.

¹⁹ Èsaquian cacëxun oi masá nuituquin ca aín 'unánmicë unicama achúshi achúshinën Jesús ñucacëxa:

—¿'Èn carana uni mi 'inánti 'ain? ¿'È cat?

²⁰ Quia ca Jesusan cacëxa:

—Micama achúshi an 'ëbëtan manë xampami chabóxun pán picë an ca uni 'ë 'inánti 'icën. ²¹ Asérabi Nucën Papa Diosan bana cuëñëosabi oi cana uni 'inux anuax uá, 'ëx bamati 'ain. Usa 'ainbi ca an 'atimonuxun binun uni 'ë 'ináncë uni, ax 'uchañuira 'aish uisoquin cara 'ati 'icë usoquian Nucën Papa Diosan 'acë 'iti 'icën. Usaí 'itima cupí ax unitima ca 'iacëxa.

²² Usaquian cacëxun pimainun ca Jesusan pán biquin, Nucën Papa Dios —asábi ca —catancëxun, pán tucapaxun 'inánquin atu cacëxa:

—Ènë ca bit. Mitsúnmi piti pán ënëx ca 'ë 'icën.

²³ Cacëxuan a páncama pian ca Jesusan uvas baca anu 'arucë xampa biquin, Nucën Papa Dios pain —asábi ca —catancëxun atu 'ináncëxa. 'Ináncëxun ca camaxunbi 'acëxa. ²⁴ 'Aia ca cacëxa:

—'Èn imi 'apati 'ëx bamacë cupí ca 'aisamaira uni aín 'uchacama tërëncë 'aish Nucën Papa Diosnan 'iti 'icën. Ènëx ca a 'apati 'ëx bamati a 'icën. ²⁵ Asérabi cana mitsu cain, ënuxun cana uvas baca 'atëcëniman. Nucën Papa Dios anua ax aín unicaman 'Apu 'icë, anuxun cuni cana 'atëcënti 'ain.

Pedronën uni paran

(Mt 26.30-35; Lc 22.31-34; Jn 13.36-38)

²⁶ Nucën Papa Dios rabi cantatancëx ca Jesúsbé aín 'unánmicë unicama Olivos cacë matánu cuancëxa. ²⁷ Usa 'ain ca Jesusan aín 'unánmicë unicama cacëxa:

—Unin 'ë bicëbé camina mitsux racuëti abati tsuáquiti 'ain. Nucën Papa Diosan bana cuëñëo ësaí quicësbá oi: “An carnero bërúancë uni 'ën 'acëbé ca carnerocamax abati tsuáquiti 'icën”. ²⁸ Usaí 'itancëxmi mitsux cuainsama pain 'ain cana 'ëx pain baísquiquiani Galileanu cuanti 'ain.

²⁹ Usaía quia ca Pedronën cacëxa:

—Raírinëxa mi ëbiani abácëbébi cana 'ëxëshi mi ëbiani abátima 'ain.

³⁰ Quia ca Jesusan cacëxa:

—Asérabi cana mi cain, mix camina usai quin, 'ixunbi camina ënë ñantán rabëti 'atapa banatisama pan 'ain min isamina 'ë 'unáncëma 'ai quixun rabé 'imainun achúshi oquin uni paránti 'ain.

³¹ Cacëxun ca Pedronën ñunshínquin Jesús cacëxa:

—'Ëx mibë bamanuxunbi cana, 'ën cana mi 'unáncëma 'ai quixun uni parántima 'ain. Ësaquian caia ca usaquinribi camaxunbi cacëxa.

Getsemaní naënuaxa Jesús aín Papabë bana

(Mt 26.36-46; Lc 22.39-46)

³² Olivos cacë matánu cuanbaiti Getsemaní cacë me mëníocë, anu bëbaquin ca Jesusan aín 'unánmicë unicama cacëxa:

—'Ëx Nucën Papa Diosbë banamainun ca ënu tsóxun 'ë caín.

³³ Usaquin cabiani Pedro, Jacobo, Juan, acama buani cuanibi ca —uisai carana 'iti 'ai — quixun sínani bënëti masá nuituacëxa. ³⁴ Usai 'iquin ca acama cacëxa:

—Cana 'aisamaira masá nuitutin. Micamax ca ënu tiquit. 'Aíshbi camina 'uxtima 'ain.

³⁵ Cabiani 'urira cuani menu rantin puruni tsóbuquin ca, ax cuëncëbë ca uisaíbi 'itima 'icë quixun 'unani, abë banaquin aín Papa cacëxa: ³⁶ —Papan, min 'aisama ñu ca 'aíma 'icën. 'Ën usoquin paë tanun 'ë 'imixunma ca 'at. Usa 'ainbi cana 'ëx cuëncësa oi 'itima 'ain, mix cuëncësa oishi cana 'iti 'ain.

³⁷ Usaquin catancëx cuanquin aín 'unánmicë unicama 'uxcë mëraquin ca Simón Pedro cacëxa:

—Simón, ¿caina 'uxan? ¿Tënëima caramina bënëtishi 'uxan? ³⁸ Mitsux 'ëx cuëncësa oi 'iisa tanibi camina aserabi usai 'iman. Usa 'ain camina 'uxti tëai, 'uchati rabanan Nucën Papa Diosbë banati 'ain.

³⁹ Usaquin cabiani cuantëcëanx ca Jesús amiribishi usaquinribishi cai aín Papabë banatëcëancëxa. ⁴⁰ Banatancëx utëcëquinbi ca Pedro, Juan, Jacobo, acamaxa 'uxcënan ténántëcëncëx 'uxcë mëratëcëancëxa. Mëraquian bësüncëxunbi ca uisaquin cara cati 'icë quixun sínánma 'icën. ⁴¹ Usa 'ain amiribishi cuantëcëntancëx utëcëquin ca cacëxa:

—Bëri camina tantianan 'uxti 'ain. Asá ca. Anúan uni 'uchañucaman binun uni itsin 'ë 'inánti nëtë ca uaxa. ⁴² Cuanun ca nirucuatsin. An 'ë uni 'inánti uni ca aia.

Jesús bican

(Mt 26.47-56; Lc 22.47-53; Jn 18.2-11)

⁴³ Jesusan cacëbëbi ca aín 'unánmicë uni achúshi, Judas, ax uacëxa. Abë ca 'itsa uni manë xëtocë bëanan imaxu tëacë bëi uacëxa. Axa ucëcama ax ca judíos sacerdotenën cushicamabëtan an Moisésnën cuëñëo bana 'unáncë unicama 'imainun caniacëcë unicanribi Jesús binun quixun xucë 'iacëxa. ⁴⁴ Usa 'ain ca buánquin Judasnën abë cuancë unicama cacëxa:

—'Ën bëtsucuaia isquin camina 'unánti 'ain, ax ca Jesús 'icë quixun. 'Unánquin a bixun camina bërúinra oxun buánti 'ain.

⁴⁵ Usaquian unicama cacësabi oquin ca anua 'icë anu bëbaquin Judas Iscariotenën, — ¿ënu caína 'ain? —caquin Jesús bëtsucucacëxa. ⁴⁶ Usa oia ca axa ucë unicaman Jesús biacëxa. ⁴⁷ Bicëbëtan ca anua 'icë unicama achúshinën aín manë xëtocë aín xacánau biquin, judíos sacerdotenën cushicaman 'apun ñu mëmicë uni mëëquin aín pabí amocúa pabíscacëxa.

⁴⁸ Usocëbëtan ca Jesusan axa anu 'icë unicama cacëxa:

—¿Manë xëtocë 'imainun imaxu tëacë tuíanx caramina mëcamacë uni 'acësa oquin 'ë binux ucan? ⁴⁹ Camabi nëtën 'ën mitsu nëbétsinuxun anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunuxun bana ñuiabi camina uisa 'ixunbi ësoquin 'ë bicancëma 'ain. Usa 'ainbi camina Nucën Papa Diosan bana cuëñëo quicësabi oquin 'ë ësoquin 'acanan.

⁵⁰ Usoquin Jesús bicëbë ca aín 'unánmicë unicamax a ëbiani abácëxa.

Bëná uni abáa

⁵¹⁻⁵² Rairia abámainun ca bënë uni achúshinëinshi sábananën racúxun nuibiancëxa. Nuibiania ribi bicancëxbi ca sávana ëbiani ñancáishi abácëxa.

Judíos unin 'apucamanua Jesús buáncan

(Mt 26.57-68; Lc 22.54-55, 63-71; Jn 18.12-14, 19-24)

⁵³ Usoquin bitancëxun ca judíos sacerdotenën cushicaman 'apunu Jesús buáncancëxa. Anu ca sacerdotenën cushicamabë caniacëcë unicama 'imainun an Moisésnën cuëñëo bana 'unáncë unicama timëcë 'iacëxa. ⁵⁴ Jesúsua buántamainun 'uránxun nuibiantancëx

ca Pedro a xubu rapasu me mēniocēnu bēruáx suntáruacamabē tsi bimicēnu sēnamēti anu tsoócēxa.

⁵⁵⁻⁵⁶Usa 'ain ca judíos sacerdotenēn cushicamabē camabi judíos unibunēn 'apucama anu timéxun, uix caraisa atúan 'anun Jesúsni manánti 'icē quixun cuaisa tancēxa. Cuaisa tancēbēa 'itsa uni cēmēi Jesúsni manáncēxbi ca 'atima bana anúan Jesús 'acánun quixun Jesús 'uchoti 'aíma 'iacēxa. Bētsi bētsi uníxa cēmēi quicēxbi ca bana mēscú 'iacēxa. ⁵⁷Usa 'ain ca uni rafrinēx niruí cēmēi ami manani ēsai quiacēxa: ⁵⁸—Nun cananuna ēsai quia ēnē uni cuan: 'Ēn cana anuxun Nucēn Papa Dios rabiti xubu unin 'a, ēnē rurupatanēxun rabé 'imainun achúshi nētēinshi amiribishi bētsi 'atēcēnti 'ain, unin 'acēma 'inun.

⁵⁹Usaía quicēbēa raíri rafrinēx bētsi bana űui quicēxbi ca mēscúcē 'iacēxa. ⁶⁰Usaía quicēbē niruquin ca judíos sacerdotenēn cushicaman 'apu an Jesús cacēxa:

—¿Usaía mi űui quicancēbētanbi caramina nu uisaquinbi caiman? ¿Uisai qui cara ēsai mi űui quicanin?

⁶¹Quixuan cacēxbi ca Jesús uisaíbi banama 'icēn. Quiama oquin ca judíos sacerdotenēn cushicaman 'apun amiribishi catēcēancēxa:

—¿Míx caramina Cristo, Nucēn Papa Dios anu nun rabicē, aín Bēchicē a 'ain?

⁶²Cacēxun ca Jesúsni cacēxa:

—'Ēx cana a 'ain. Mitsux camina uni 'inux anuax uá, 'ē, Nucēn Papa Dios cushiira, abē 'Apu 'aish aín mēqueu tsócē isanan 'ēx naí cuin mēucúax utēcēnia isnuxun 'ain.

⁶³Usai quia cuati xuamaírai nishquin aín chupabi tucaquin ca sacerdotenēn cushicaman 'apun abē 'icē unicama cacēxa:

—Bētsi unían cacēxunmabi cananuna nunbi 'atimati banaia cuan. ⁶⁴Mitsúnribi camina Nucēn Papa Dios űuia 'atimati banaia cuacan. ¿Uisa caramina sináncanin?

Quixuan cacēx ca camáxbi —ca bamati 'icē —quiacēxa. ⁶⁵Usai qui ami tushuquin ca rafrinēn bēmapuxun mēēquin cacēxa:

—Uin cara mi mēēia, ca 'ē cat.

Usaquin 'aia ca policíacamanribi Jesús bētashcacēxa.

—'Ēn cana a uni 'unáncēma 'ai —quixuan Pedronēn ca

(Mt 26.69-75; Lc 22.56-62; Jn 18.15-18, 25-29)

⁶⁶Usaquin Jesús 'amainun ca Pedro xubu tanáin me mēniocēnu 'iacēxa. Anua 'ain ca an sacerdotenēn cushicaman 'apu űu mēēxuncē xanu uacēxa. ⁶⁷Uquinbi tsmia sēnamētia isquin ca Pedro cacēxa:

—Míxribi camina Jesús, Nazaretnu 'icē, abē 'ion.

⁶⁸Cacēxun ca Pedronēn cacēxa:

—'Ēn cana a uni 'unáncēma 'ain. Míxmi a űui quicē uni a cana 'ēn 'unaniman.

Usaquin cabiania anun atsíncē xēcuēnu 'icē ēman cuancēbēbi ca 'atapa banacēxa.

⁶⁹Usa 'ain ca amiribishi Pedro istēcēnquin a xanun anua 'icē unicama cacēxa:

—Ēnē unix ca axa abē nicē unicama achúshi a 'icēn.

⁷⁰Cacēxun ca Pedronēn amiribishi catēcēancēxa:

—'Ēn cana a uni 'unaniman. Usaquin cacēa panácēma 'aínshi ca anu 'icē unicaman Pedro catēcēancēxa:

—Míx camina Galileanu 'icē uni 'ain. Usa 'aish camina anu 'icē unicama banacēsa 'ain. Asérabi camina míx acama achúshi 'ain.

⁷¹Cacēxun ca Pedronēn munuma banaquin cacēxa:

—'Ēx cēmēia ca Nucēn Papa Diosni 'ē 'atimoti 'icēn. An cuamainun cana asérabi mitsu cain, míxmi a űui quicē uni a cana 'unaniman.

⁷²Usaía quicēbēshi ca 'atapa amiribishi banatēcēancēxa. Banacēbētan ca Pedronēn Jesusni ēsaquin cacē a sináncēxa: Rabé 'atapa banatisama pan 'ain camina min isamina 'ē 'unáncēma 'ai quixun rabé 'imainun achúshi oquin uni paránti 'ain. Usaquin Jesusni coócē bana sinani ca Pedro masá nuituirai bēunan mēscúacēxa.

¹ Pëcaracuatsíncëbë ca judíos sacerdotenën cushicamabë caniacëcë unicama 'imainun an Moisésnën cuënëo bana 'unáncë unicama 'imainun judíos cushicaman 'apucamaribi timéacëxa. Timéxun nëaxun ca Jesús Pilatonu buáncëxa. ² Buáncë ca Pilátónën Jesús ñucáçëxa:

—¿Mix caramina judíos unicaman 'apu 'ain?

Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Aséabi cana 'ëx a 'ain, mixmi quicë, usa.

³ Quicëbë ca sacerdotenën cushicamax 'itsa ñu ñuiquin Pilato cai Jesúsni manáncëxa.

⁴ Usaquin cacancëxun ca Pilátónën Jesús catëcëancëxa:

—Ca is. 'Aisamairai ca uni mimi manania. ¿Usaía quicëbëbi caina uisaíbi quiman?

⁵ Cacëxbia Jesús banacëbëma ca Pilato —¿uisa uni cara ënëx 'ic? —quixun sinani ratúacëxa.

Jesús ca bamati 'icë quixuan unicama quia

(Mt 27.15-31; Lc 23.13-25; Jn 18.38-19.16)

⁶ Anun chamiti ñucëñnuma 'acë pán piti nëtëa sënëncëma pain 'ain ca Pilátónën usabi oquin 'acë 'ixun a uni chiquínuan judíos unibunën ñucacë, a sipuanua chiquínti sináncëxa.

⁷ Usa 'ain ca anua 'icë sipuacë unicama raíri ami nishi tsuáquiruquian an uni 'acë 'iacëxa. An uni 'acë a unicama achúshi ca Barrabás 'iacëxa. ⁸ Barrabás sipunu 'ain, uquin ca unicaman Pilato cacëxa:

—Minmi camabi barin nu 'axuncësabi oquin ca 'at.

⁹⁻¹⁰ Nutsi ami nishquin ca judíos sacerdotenën cushicaman Jesús 'ënu bëaxa quixun 'unánquin Jesús chiquíntisa tanquin ca Pilátónën cacëxa:

—¿'Ën judíos unicaman 'apu, Jesús, ënë chiquínti caramina cuëencanin?

¹¹ Usaquin cacëxunbi ca judíos sacerdotenën cushicaman, anu timécamë'ëocë unicama tsuáquirumiquin cacëxa:

—Ama, Barrabása chiquínun cananuna cati 'ain.

¹² Usa 'ain ca Pilátónën atu cacëxa:

—¿Barrabás chiquíanan judíos unicaman 'apu isa quixunmi cacáncë, ënë 'ën uisoti caramina cuëencanin?

¹³ Quixun cacëxunbi ca cuënishishi munuma banaquin atun cacëxa:

—Bamatanun ca i curúsocënu matas.

¹⁴ Cuëncëni quia cuaquin ca Pilátónën cacëxa:

—¿Añu ñu 'aisama cara ënën 'ax?

Cacëxbi ca unicama munuma cuëncëni quitëcëancëxa:

—Bamatanun ca i curúsocënu matas.

¹⁵ Quicëbëtan ca Pilátónën unicamabë upí 'iisa tanquin Barrabás chiquíanan rishquimi-tancëxun i curúsocënu matásnun quixun Jesús atu 'ináncëxa.

¹⁶ Usomitancëxuan 'ináncëxun ca suntárucaman anua Pilato 'icë xubu cha mëúa 'icë anu Jesús buáncëxa. Buánxun ca suntárucaman raíri timéacëxa. ¹⁷ Anuxun ca Jesús ax isa 'apu 'icë quixun 'usánquin chupa minanën pucucësa Jesús pañumiacëxa. Pañumianan ca mañutí otancëxun muxa mañumiacëxa. ¹⁸ Usotancëxun 'usani ca munuma sharati quicancëxa:

—Chuámashi ca judíos unicaman 'apu 'it.

¹⁹ Caquin ca Jesús tsatínribi matáxcacëxa. Matáxcaia raírinën tushucamainun ca raírinënríbi 'usani ami cuaiquin rantin puruni tsóbuquin rabricatsi quixun 'acëxa.

²⁰ Usoquin 'usántancëxun ca a pañumicë chupa minanën pucucësa a pëmianan aín chupa pañumitëcëancëxa. Pañumitancëxun ca i curúsocënu matásti buáncëxa.

Jesús i curúsocënu matáscan

(Mt 27.32-44; Lc 23.26-43; Jn 19.17-27)

²¹ Buánquinbi ca Cirene nëtënu 'icë uni, Simón, Alejandro 'imainun Rufo aín papa, aín naënuax anúan cuancë bai, anun aia isquin suntárucaman anu Jesús matásti i curúsocëa 'iábianun quixun cacëxa. ²² Cacëxuan buáncëbëtan Jesús buanx ca Gólgota cacë menu bëbacancëxa. Gólgota quicë, ax ca mapuxosa qui quicë 'icën. ²³ Anuxun ca vino, mirracëñun mëscucë, a isa xëanun quixun Jesús 'ináncëxa. 'Ináncëxunbi ca 'ama 'icën. ²⁴ Usaía 'ia anu matástancëxun ca suntárunën anuaxa Jesús bamanun

i curúsocë nitsíancëxa. Nitsíntancëx ca uin cara isa aín chupa bëtsi bëtsi biti 'icë iscatsí quixun ñuratsu pain niqin tantancëx suntárucama Jesusan chupa mëtíquiacëxa.

²⁵ Manámiquiruiá bari urucëbëtan ca suntárucaman usoquin 'acëxa.

²⁶ Uisa 'icë cara bamamiáxa quixun cuënëoxuan nancë bana ax ca ësai quicë 'iacëxa: Ënëx ca judíos unicaman 'apu 'icën. ²⁷ Usoquin Jesús 'anan ca suntárucaman an ñu mëcamacë uni rabéribi i curúsocënu matástancëxun bëtsíxa aín mëqueu 'imainun bëtsix aín mëmiu 'inun nitsíancëxa. ²⁸ Usai ca 'iacëxa, Nucën Papa Diosan bana cuënëo ësai quicësabi oi: “Uni 'atimacamabë ca ax 'iáxa”.

²⁹ Usa 'ain ca anua matáscë anun cuanquin a isi tëncëti ami 'atimati banaquin unicaman Jesús cacëxa:

—Mix camina, 'ën cana anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubu rurupatancëxun rabé 'imainun achúshi nëtéinshi amiribishi nitsínruquin 'atëcënti 'ai quiax quian. ³⁰ Usa 'aish ca min cushínbi iéti i curúsocënuax 'ibút.

³¹ Usaribiti ca sacerdotenën cushicamabë an Moisésnën cuënëo bana 'unáncë unicama Jesús ñui 'atimati banai, ami cuai ësari canancëxa:

—An uni raíri iémicësaribi oi iéti i ca iétima.

³² Usai canani ca quiacëxa:

—Cristo, Israel unicaman 'apu, ax béri i curúsocënuax 'ibutia isquin cananuna ax ca aséribi a 'icë quixun 'unánti 'ain.

Usaribiquin ca aribi i curúsocënu matáscë uni rabé anribi Jesús 'atimaquin ñuiacëxa.

Jesús bama

(Mt 27.45-56; Lc 23.44-49; Jn 19.28-30)

³³ Usa 'ain ca bari xamarucëbëbi me bëánquiacëxa. Bëánquiax ca rabé 'imainun achúshi hora 'icëbë bari pëquitëcëancëxa. ³⁴ Usai 'icëbë bari pëquitishi 'ain ca Jesús munuma cuëncëni quiacëxa:

—Eloi, Eloi, ¿lama sabactani?

Usai quicë bana, ax ca —'ën Papa Dios, 'ën Papa Dios, ¿uisa cupí caramina 'ë éan? —qui quicë 'icën. ³⁵ Usai quia cuëncënia cuati ca anu 'icë unicama raírinëx quiacëxa:

—An ca unun Elías cuënia, ca cuat.

³⁶ Usaía 'icëbë abácuatsini uquin ca uni achúshinën tsatimia xapu rëmencë, a bimi baca cachacëmi chabóxun Jesús cucúcaquian xëanun 'amiacëxa. 'Amiquin ca raíri unicama cacëxa:

—Mëëxunma ca ën, Elías cara a 'apati aia isti.

³⁷ Usa 'ain ca munuma cuëncëntëcënishí Jesús bamacëxa. ³⁸ Jesús bamacëbë ca Nucën Papa Diosan 'imicëx anuxun a rabiti xubu mëu anun bëpáncë chupa aín manámiucúaxbi shimúqui amo rabé 'inun tuquiacëxa. ³⁹ Usaía bamaia ca suntárunën cushin aín bëmánanu nixun isacëxa. Isi ca —aséribi ca ënëx Diosan bëchicë 'iáxa —quiax quiacëxa.

⁴⁰ Acama 'imainun ca xanu raíriri i 'uránxun isi niacëxa. Abë ca María Magdalena 'imainun María itsi, José 'imainun Jacobo itsi aín tita 'imainun Salomé caquin anëcë xanu axribi 'iacëxa. ⁴¹ A xanucamax ca Galileanuxun an Jesús ñu 'axuncë a 'iacëxa. 'Imainun ca axa Jesús bë Jerusalénu cuancë xanucamaxribi anu 'iacëxa.

Jesús bamacë mënió ñui quicë bana

(Mt 27.57-61; Lc 23.50-56; Jn 19.38-42)

⁴² Anun ñu mëëtima nëtë 'iisama pain 'ain ca anun ñu mënióti nëtë ñantabuacëxa.

⁴³ Ñantabucëbë ca uacëxa Arimatea ëmanu 'icë uni, José. Ax ca judíos cushicaman 'apucama cushi achúshi 'ianan —upí uni ca —quixuan camabi unin 'unáncë 'iacëxa. Usa 'aish ca anúan Nucën Papa Dios camabi unin 'apu 'iti nëtëa an caíncë 'iacëxa. Usa 'aish racuëtimaishi anua 'icënu atsinquin ca Pilato —Jesús ca bamaxa, cana buántisa tanin —quixun cacëxa. ⁴⁴ Usaquian cacëxun ca Pilátónën —aséribi cara bamaxa —quixun ñucánuxun suntárunën cushi camiacëxa. Camicëx aia ca —Jesús cara bamaxa —quixun ñucácëxa. ⁴⁵ Ñucácëxuan —ca bamaxa —quixun cacëxun ca Pilátónën José Jesús buántanun quixun cacëxa. ⁴⁶ Usaquian cacëx cuanquin ca sávana upí marutancëxun Jesús i curúsocënu nanpáquin Josénën anun rabúancëxa. Rabúntancëxun matá me tëmúa naëcë anu mëniótancëxun ca taránbianxun maparanën quini xëpuacëxa. ⁴⁷ Usoquian 'aia

ca María Magdalena 'imainun bētsi María, Josénēn tita, anribi uinu cara mēñoia quixun isacēxa.

16

Jesús baísquia

(Mt 28.1-10; Lc 24.1-12; Jn 20.1-10)

¹ Anun ñu mēētima nētē ñantabucēbētan ca María Magdalena 'imainun Salomé 'imainun María itsi, Jacobonēn tita, acaman anúan Jesús iméishi 'aí cuanti, sanu ro maruacēxa. ² Maruonx ca pēcaracēbēa bari urucēma 'ainshi anua Jesús mēñoioxancēnu cuantēcēancēxa. ³ Cuani ca ēsai canancēxa:

—¿Uin cara anun quini xēpucē mapara nu racanaxunti 'ic?

⁴ Usai cananquiani cuanx niracēquinbi ca anun quini xēpuēxancē mapara axa anua naēnxancēnuma 'icē, racanacē isacēxa. ⁵ Usa 'ain ca quininu atsínquinbi bēná uni achúshia tari uxua pañuax mēqueu tsócē isi ratúancēxa. ⁶ Ratutiabi ca cacēxa:

—Ratúaxma ca 'it. Mitsun camina i curúsocēnu matásēxancē Jesús, Nazaretnu 'icē, a barin. Ca ēnuma 'icēn, ca baísquiaxa. Anua unin racāēnxancē ca is. ⁷ Isbiani cuanxun camina Pedrocēñun aín 'unánmicē unicamaribi ēsaquin cati 'ain: Ax pain ca Galilea menu cuania. Mitsúnribi camina cuantancēxun anua a isti 'ain, an mitsu cacēsabi oquin. Usaquin camina aín 'unánmicē unicama cati 'ain.

⁸ Usaquian ángelnēn cacēxun, asérabi ca Jesús anuma 'icē quixun istancēx ratuti bērēruí quininuax chiquiti ca abáquiani cuancēxa. Cuanquin ca racuēquin uibi uisaquinbi cáma 'icēn.

María Magdalenanēan Jesús isa

(Jn 20.11-18)

⁹ Domingo nētē pēcaracēbē ca Jesús baísquitancēx María Magdalena anua mēcēn achúshi 'imainun rabé ñunshin 'atima chiquían, ami pain chiquiracēacēxa. ¹⁰ Usai 'ia isbiani ca masá nuitutia bēunan mēscúcē axa Jesús bē nicē unicama a cai cuancēxa. ¹¹ Cuanxuan —Jesús cana asábi isan —quixun cacēxun cuaquinbi ca a unicaman —usama ca —quixun sináncēxa.

Ami sináncē uni rabémia Jesús chiquiracēa

(Lc 24.13-35)

¹² Usai 'itancēxa ēmanuax bain cuancēbē ca Jesús a unicama rabémi, bētsi unisa 'aish, chiquiracēacēxa. ¹³ Usaía ami chiquiracēcēxun isbianquian —Jesús cananuna isan —quixun atúnribi cacēxunbi ca raírinēn —usama ca —quixun sináncēxa.

Jesusan aín 'unánmicē unicama usaquian ñu 'anun ca

(Mt 28.16-20; Lc 24.36-49; Jn 20.19-23)

¹⁴ Usai 'itancēx ca Jesús aín 'unánmicē unicama mēcēn rabé 'imainun achúshi ami atúxa mesanu bucubuan chiquiracēacēxa. Atumi chiquiracēquin ca Jesusan atu cacēxa:

—An 'ē baísquicē iscēcaman, asérabi 'ēx baísquicē isun cacēxunbi camina, asérabi ca baísquiaxa quixun 'ē sinántisama tan.

¹⁵ Usaquin caxun ca atu cacēxa:

—Camabi menu cuanquin camina, 'ēmi catamēti, aín 'ucha tērécē 'aish ca uni Nucēn Papa Diosnan 'iti 'icē quixun camabi unían 'unánun, bana ñuixunti 'ain. ¹⁶ Ñuixuncēxun cuatia 'ēmi catamētia nashimicē ax ca Nucēn Papa Diosan ainan 'inun iémicē 'iti 'icēn. Usa 'aínbi ca axa 'ēmi catamēisama tancē uni ax aín 'ucha cupí xēnibua 'aínbi Nucēn Papa Diosbēma 'iti 'icēn. ¹⁷ Axa 'ēmi catamēcē unicaman ca Nucēn Papa Diosan cushin uni itsin 'acēma ñu ēsoquin 'ati 'icēn: 'ēnan 'ixun ca 'ēn cushin uninua ñunshin 'atima chiquínti 'icēn. Chiquíanan ca bētsi banan banati 'icēn. ¹⁸ Usai 'ianan aín mēcēnan bicēxunbi ca runun 'atima 'icēn. 'Imainun ca muca ñua xēcēxunbi uisabi otima 'icēn. 'Imainun ca aín mēcēnan ramēcēx uni ñucē pēxcúti 'icēn.

Jesús naínu cuan

(Lc 24.50-53)

¹⁹Usaquin aín 'unánmicē unicama catancëx ca Nucën 'Ibu Jesus, aín mëqueu 'aish Nucën Papa Diosbë cushi 'i, naínu cuancëxa. ²⁰Usai 'ian camabi menu cuanquin ca aín 'unánmicē unicaman —Nucën 'Ibu Jesucristomi catamëti aín 'ucha téréncë 'aish ca uni Nucën Papa Diosnan 'iti 'icë —quixun bana ñuixuncëxa. Usaquin bana ñuixunia ca Nucën 'Ibu Jesucristonëñbi 'aquinquin, atúan ñuixuncë banax ca asérabi 'icë quixuan unin 'unánun, uni itsin 'acëma ñu 'amiacëxa. Ashi.

LUCASNĒAN 'A UPÍ BANA I. JESUS XURATSU PAIN 'AISH 'IA BANA (1-2)

¹² Teófilo 'ën cana mi cain, an Jesús isanan aín bana ñuixuncë unicaman ca atun iscësabi oquin Jesusan ñu 'acëcama 'imainun an unicama 'unánmicë ñucamaribi ñuixa. A unicaman ñuia cuaxun ca 'itsa unin upí oquin mëníoquin a banacama cuënëoxa. ³⁻⁴ Teófilo, minribi camina a ñucama mi ñuixuncancëxun cuan. Minmi aséribi cara a bana 'icë quixun 'unánun cana 'ënribi upí oquin an a ñucama 'unáncë unicama ñucáquin, uisaira cara 'iaxa quixun cuatancëxun, cuënëoxunquin mi ñuixunin.

Angelnëan an uni nashimiti uni, Juan, axa bacénti ñuia

⁵ Herodes Judea cacë menu 'apu 'ain ca Zacarías cacë uni judíos sacerdote achúshi 'iacëxa. An mëníosabi oquin ca anuxun a rabiti xubunuxun, Abíasnën unicamabëtan Zacaríasnën Nucën Papa Dios rabiquin ñu 'axuancëxa. Zacaríasnën xanu ax ca Aaronën rëbúnqui, Elisabet cacë, 'iacëxa. ⁶ Zacarías 'imainun Elisabet a rabëtax ca Nucën Papa Diosan iscëx aín nuitu upí 'iacëxa. Upí 'ixun ca Nucën 'Ibu Diosan banacama cuaquin an cacësabi oquin upí oquin 'acëxa. Usa 'ain ca uinu 'icë uníxbi a 'atimaquin ñui ami manánma 'icën. ⁷ Usa 'ain ca Elisabet tuáñuma xanu 'ianan a rabëtaxbi xëniira 'iacëxa.

⁸ Usabi oquin 'acë 'ixun ca achúshi nëtën Abíasnën unicaman anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubu anuxun atun 'ati ñu 'aquin, ⁹ uin cara anu Nucën Papa Diosan caiscë uníxëshi atsinti anu atsínquin tsëpasa ñu xaroti 'icë quixun 'unánun Nucën Papa Dios ñucátancëxun tancëxa, judíos sacerdotecaman 'acësabi oquin. Tancëxbi ca Zacarías 'iacëxa. ¹⁰ Usa 'ain ca Zacaríasnën tsëpasa ñu xaromainun judíos unicaman ëmánxun Nucën Papa Dios abë banaquin rabiacëxa. ¹¹ Tsëpasa ñu xaroquinbi ca Zacaríasnën anuxun tsëpasa ñu xaroti a mëqueucúa an Nucën Papa Dios 'aquincë aín ángelcama achúshi ami chiquiracëtia mëracëxa. ¹² Mërai sináncasmai ca ratuti racuëiracëxa. ¹³ Usai ami racuëtiabi ca ángelnën cacëxa:

—Racuëaxma ca 'it, Zacarías. Nucën Papa Diosan ca minmi a cacë banacama cuaxa. Usa 'ain ca min xanu Elisabet an tuáñu 'iti 'icën. A tuá camina Juan caquin anëti 'ain. ¹⁴ A tuá aín tita bacëncëx canicëbë camina 'itsaira cuënti 'ain. Usaribiti ca 'itsaira unix cuënti 'icën, a uni cupí. ¹⁵ Ax ca Nucën Papa Diosan iscëx uni itsísama 'iti 'icën. 'Ianan ca an vino 'imainun ñu cachacë xëatima 'icën. Aín titaxa bacëncëma pain 'aíshbi ca Nucën Papa Diosan Bëru Nünshin Upíñu 'iti 'icën, usabi 'inux. ¹⁶ Juan an ca amia manúcé 'icëbi Israel unicama upí oquin atun 'Ibu Diosmi sinántëcënquian a rabinun 'unánmiti 'icën. ¹⁷ Juan ax ca Nucën 'Ibu Jesúsana unun ax pain rëcuëncuatsini uti 'icën. Ax ca Elías 'iásaribiti Nucën Papa Diosan cushiñu 'ixun unicaman upí oquin sináncësaribi oquin aín bëchicë sinánun sinánmiti 'icën. Sinánmianan ca an aín bana cuaisama tancë unicama sinanamiquin, Nucën Papa Diosmi sinánun 'imiti 'icën. Usoquian 'imicëxun ca axa Nucën 'Ibu Diosan xucëx ucëbëtan, Israel unibunën upí oquin aín bana cuati 'icën.

¹⁸ Angelnën cacëxun ca Zacaríasnën cacëxa:

—'Ëx cana xëniira 'ain, 'ën xanuribi ca xëniira 'icën. ¿Usa 'ain carana uisaxun 'unánti 'ain, min 'ë cacësabi oi ca aséribi 'iti 'icë quixun?

¹⁹ Cacëxun ca ángelnën cacëxa:

—'Ëx cana abë 'ixun an cacësabi oquin Nucën Papa Dios ñu 'axuncë ángel, Gabriel, a 'ain. Usa 'icë ca an upí bana ënë ñuiquin mi canun quixun 'ë xuaxa. ²⁰ 'Ën mi cacëxunbimi usai ca 'iti 'icë quixun sináncëma cupí camina banañuma 'inuxun 'ain. Usa 'ain camina a ñucama sënëncëbëishi banatëcënti 'ain. Min sináncëbëmabi ca 'ën mi cacë ñu aséribi 'iti 'icën, anun usai 'iti nëtëa sënëncëbë.

²¹ Angëlbë Zacarías banamainun ca an ëmánxun chiquitia cañcë unicaman, uisacatsi cara panatia quixun sináncëxa. ²² Usaquin sinánquian cañcëx chiquíquin ca Zacaríasnën banacasmaquin aín mëcënanshi sanánquin tanxuncëxa. Usaía 'icëbëtan ca unicaman — Nucën Papa Diosan ismicëxun ca anuxun a rabiti xubunuxun ñu isaxa —quixun sináncëxa.

²³ A nētēcama anun anuxun Nucēn Papa Dios rabiti xubunuxun ñu 'ati sēñécēbē ca Zacarías aín xubunu cuantēcēancēxa. ²⁴ Usa 'ain ca Zacarías cuantēcēan aín xanu Elisabet tuacēxa. Tuui ca chiquitima mēcēn achúshi 'uxē aín xubu mēúishi 'iacēxa. Usai 'iquin ca sináncēxa: ²⁵ Nucēn 'Ibu Diosan ca 'ē sinánxunquin unicaman 'ē 'atimaquin ñuitēcēnxunma 'anun 'ēx tuáñu 'inun mēníoxa quixun.

An Jesús tuuati ñuiquian ángelnēn María ca

²⁶ Elisabet mēcēn achúshi 'imainun achúshi 'uxē sēñēni natubēncēbētan ca Nucēn Papa Diosan aín ángel, Gabriel, a Galilea menu 'icē ěma, Nazaret, anu cuanxuan ²⁷ unibē 'icēma pan xanu, María cacē, a istánun xuacēxa. A xanux ca Davitan rēbúnqui, José cacē uni, an binuxun cacē 'iacēxa. ²⁸ Usa 'ain ca xucēx cuanx anua 'icēnu atsinquin María cacēxa:

—Chuámashi ca 'it. Mí ca Nucēn 'Ibu Diosan upí oquin sinánxunia, xanu raíri 'acēsamaira oquin. Ax ca mibē 'icēn.

²⁹ Usaquin cacēxun cuaquinshi isquin ca Maríanēn ratúquin sináncēxa —¿uisoti cara 'ē usaquin cain? —quixun. ³⁰ Usaquin sinaniabi ca ángelnēn cacēxa:

—Racuéaxma ca 'it, María. Mí ca Nucēn Papa Diosan upí oquin sinánxunia. ³¹ Mix camina tuunuxun 'ain. Tuutancēx camina bēbu tuá bacēnti 'ain. A camina Jesús caquin anēti 'ain.

³² Ax ca uni itsisama 'iti 'icēn. A ñui ca —Nucēn Papa Dios manámi 'icē aín Bēchicē ca ax 'icē —quiax uni qiti 'icēn. Nucēn Papa Diosan 'imicēx ca aín rara David 'iásaribiti ax 'apu 'iti 'icēn. ³³ 'Apu 'aish ca Israelnēn rēbúnquinēn 'apu nētétimoi 'iti 'icēn. Ax ca cēñútimoi 'apu 'inuxun 'aia.

³⁴ Cacēxun ca Maríanēn ángel cacēxa:

—'Ēx cana unibē 'icēma pan 'ain. ¿Usa 'aish carana uisax usai 'iti 'ain?

³⁵ Cacēxun ca ángelnēn cacēxa:

—Nucēn Papa Diosan Bēru Nunshin Upí ca minu uti 'icēn. Manámi 'icē Nucēn Papa Diosan sinanēn camina tuñu 'iti 'ain. Usaquian sinánxuncēxunmi tuacēx ca ax Nucēn Papa Diosan iscēx upíra 'iti 'icēn, —ax ca Nucēn Papa Diosan Bēchicē 'icē —quiax ca unicamax a ñui qiti 'icēn. ³⁶ Mín xucēn, Elisabet, anribi ca caniacēquinbi bēbu oquin tuaia. Ca tuaíma quicancēbēbi ca aín tuá mēcēn achúshi 'imainun achúshi 'uxēinshi chaia. ³⁷ 'Aíma ca Nucēn Papa Diosan 'acasmati ñu 'icēn.

³⁸ Cacēx ca María quiacēxa:

—Ēnu cana 'ain, a Nucēn 'Ibu cuēñcē ñu 'axunti. Mín cacēsabi oi ca 'iti 'icēn. Usaquian cacēx ca ángel cuancēxa.

María Elisabet isi cuan

³⁹ 'Itsama nētē 'icēbē ca María bēñētishi Judea menu 'icē ěma achúshi, matánu 'icē, anu Elisabet isi cuancēxa. ⁴⁰ Cuanx bēbai Zacaríasnēn xubunu atsinquin ca Maríanēn Elisabet —¿ēnu caina 'ain? —quixun cacēxa. ⁴¹ Usaquin Marianēn cacēxun Elisabetnēn cuacēbēshi ca aín pucunuax aín tuá ubiácēxa. Usai 'icēbētan ca Nucēn Papa Diosan Bēru Nunshin Upitan upí oquin Elisabet sinánmiacēxa. ⁴² Sinánmicēx cuēñquin ca Elisabetnēn munuma María cacēxa:

—Nucēn Papa Diosan mi sinánxuanxa, xanu raíri 'acēsamaira oquin. Mín tuáribi ca an upí oquin sinánxunia. ⁴³ Mixmi Nucēn 'Ibu ax uti nun caincē aín tita 'aish 'ē isi ucēbē cana cuēñibi rabinin. ⁴⁴ 'Ēn minmi cacēxun cuacēbēshi ca 'ēn pucunu 'icē tuá cuēñi ubiáxa. ⁴⁵ Nucēn 'Ibu Dios quicēsabi oi ca asérabi 'iti 'icēn. Ca usai 'iti 'icē quixun sinani camina cuēñinra cuēñti 'ain.

⁴⁶ Elisabetnēan usaquin cacēxun ca Maríanēn cacēxa:

'Ēn cana Nucēn 'Ibu Dios cuēñquin rabin. ⁴⁷ 'Ēn 'Ibu Dios an ainan 'inun 'ē iémicē, a sinani cana cuēñinra cuēñin. ⁴⁸ 'Ēx ñuñuma 'aíshbi ami sináncē 'icē ca Nucēn 'Ibu Diosan 'ē sinánxuanxa. Usoquin sinánxuncē 'ēx 'ain ca camabi unix 'ē ñui —a ca Nucēn Papa Diosan upí oquin sinánxuanxa —qiti 'icēn. Axa ēñē nētēnu bucucē unicaman rēbúnquinēxribi ca usai 'ē ñui qiti 'icēn. ⁴⁹ Nucēn Papa Dios ax cushiira 'ixun ca 'ēn sináncēma ñu upíra upía 'ē canun quixun aín ángel xuaxa. An ca aín sinan upíra 'aish uisa ñu 'atimabi 'ati sinanima. ⁵⁰ Usabi oquin ca uicaman cara ami racuéanan aín bana cuatia acama nuibaquin 'aquinia. ⁵¹ Cushiira 'ixun ca an unin 'acēma ñu 'axa. Axa —'ēx cana uni itsisamaira 'ai —quixun sinani rabicē unicama

ca an ñuuma 'imiáxa. ⁵² 'Imianan ca 'apucamaribi 'apuma 'inun meu onan axa meu 'icë unicamaribi meuma 'inun 'imiáxa. ⁵³ Panancë unicama ca pimiáxa. Pimianan ca ñuñu unicama ñu 'inántëcënquinma ñancáishi cuantánun xuaxa. ⁵⁴ Israelnën rëbúnquicama ainan 'inúan caíscë acama ca nuibaquin manuquinma 'aquianxa. ⁵⁵ Usai ca xëñibua 'aínbi 'iti 'icë quixun ca aín rëbúnquicama ñuiquin Nucën Papa Diosan nucën rara Abraham cacëxa.

⁵⁶ Èsai qui sënëntancëx rabë 'imainun achúshi 'uxë Elisabetbë 'itancëx ca María aín xubunu cuantëcëancëxa.

An uni nashimicë, Juan, bacëan

⁵⁷ Usa 'ain ca Elisabet aín bacënti nëtë sënëncëbë, nucë bënë tuá bacëancëxa. ⁵⁸ Bacëncë —a ca Nucën 'Ibu Diosan nuibaquin tuáñu 'inun 'imiáxa —quixun 'unánbiani a 'urama 'icëcama 'imainun aín aintsí 'ibucamaxribi Elisabet isi cuanx ca abë banai cuëëancëxa. ⁵⁹ Usai 'itancëx ca Elisabet bacëncë achúshi semana 'imainun achúshi nëtë 'ain, judíos unibunëan 'acësoquin, a tuá judío 'icë 'unánti oi anu timéacëxa. Timéax ca aín papan anëñbi anëcatsi quiax quicancëxa. ⁶⁰ Quicëbëbi ca aín titax:

—Usama ca. Aín anëx ca Juan cacë 'iti 'icë —quiax quiacëxa.

⁶¹ Quia ca cacancëxa:

—¿Uisa cupí cara Juan caquin anëcë 'iti 'ic? Uinu 'icë min aintsí 'ibúxbi ca usaquin anëcë 'aíma 'icën.

⁶² Usaquin catancëxun ca aín papa uisaquin anëti cara cuëënia quixun ñucáquin mëcënan 'unánti oquin sanánquin cacancëxa. ⁶³ Usoquian cacancëxun ca aín papan anu cuëñëoti ñua 'inánun quixun aín mëcënan tanquin cacëxa. Cacëxun 'inancëxun ca —aín anë ca Juan 'icën —quixun cuëñëocëxa. Usaquian cuëñëocë isi ca uisa cupí cara usaquin anëia quiax sináncasmacancëxa. ⁶⁴ Usaquian cuëñëocëbë sináncasmacancëbëshi ca Zacarías banatëcëancëxa. Banatëcënquin ca Nucën Papa Dios rabiácëxa.

⁶⁵ Usai 'icëbë ca anu 'icë unicama sináncasmai ratúacëxa. 'Imainun ca Zacaríasbëa aín bëchicë usai 'icë banacama Judea menu 'icë matácamanu 'icë unicaman chaniolia cuacëxa. ⁶⁶ Chaniolia cuax ca a tuá ñuiquian ñuicë banacama atun nuitu mëúishi sinánan, Nucën Papa Diosan ca abë 'ixun asérabi a sinánxunia quixun 'unani, —¿ënë tuáratsu cara canitancëx uisa uni 'iti 'ic? —quiax canancëxa.

Zacarías canta

⁶⁷ Usai quimainun ca a tuacën papa, Zacarías, ax aín Bëru Ñunshin Upíñu 'aish, Nucën Papa Diosan sinánmicëx cuëñi quiacëxa:

⁶⁸ —Nucën 'Ibu Dios, a Israel 'imainun aín rëbúnquicaman rabiçë, a ca camabi unin rabiti 'icën. An ca aín unicama 'icë nu nuibaquin, an nuxnu ami sinánun nu sinánmiti a xuaxa. ⁶⁹ An ca cushiira 'ixuan an nu iémiti axa unun mëníoxa. Ax ca an Nucën Papa Dios rabia David, aín rëbúnqui 'iti 'icën. ⁷⁰ Nucën Papa Diosan ca bërâma an ax quicë bana uni ñuixuncë uni upícaman —usai ca 'iti 'icë —quixun canun camiacëxa, ésaquin, ⁷¹ an ca an nu nuibacëma unicaman ubíotima oquin nu iémianan axa numi nishcë unicaman bëtsi bëtsi otima oquin nu iémiti 'icën. ⁷² Usaquin nu nuibaquin 'aquinquin ca Nucën Papa Diosan nucën raracama cásabi oquin nu ñu 'axunti 'icën. A bana, nucën raracaman rëbúnquinëx ca aín unibu 'iti 'icë quiax quicë, a ca manucëma 'icën. ⁷³ Nucën Papa Diosan ca sinanatëcënxunma nucën rara Abraham ca banax ca éesai quicë 'icën: ⁷⁴ Abrahamnën rëbúnqui nun nu racuéquinma a rabinun ca axa numi nishcë unicaman ubíotima oquin an nu iémiti 'icën. ⁷⁵ Usaquian iémicëxun cananuna an iscë nun nuitu upí 'ixun, ax cuëñcësabi oquin 'aquin, camabi nëtë nun bamati nëtë utámainu a rabiti 'ain. ⁷⁶ Usa 'ain cana mixmi 'ën bëchicëratsu 'icë, mi cain, mi ñui ca unicamax, Nucën Papa Dios manámi 'icë an aín bana unicama ñuixunucë camina mix 'ai quiax quiti 'icën. Min camina, a Nucën 'Ibu Diosan xuti ax ucëma pan 'ain, mix pain rëcuëncuatsincë 'ixun, aín bana cuanun quixun Israel unicama sinánmiti 'ain. ⁷⁷ Min sinánmicëxun ca 'unánti 'icën, a cupí ca atun 'uchacama tërëncë 'aish Nucën Papa Diosan 'inun iémicë 'iti 'icë quixun. ⁷⁸ Usoquin 'iminuxun ca Nucën Papa Diosan nu nuibaquin, an nu iémiti, a aín nëtënu 'icëbi ënë menu nubë 'inun xuti 'icën. ⁷⁹ Xucëxun uquin

ca axa aín 'ucha cupí Nucën Papa Diosbë upíma 'ianan —'ën bamati ca 'urama 'icë — quixun sinani racuëti masá nuituti bëánquibucënu 'icësa unicama atun 'uchacama tërénquin Nucën Papa Diosnan 'inun 'imianan nuxnu Nucën Papa Diosbë upí 'aish ax cuëñcësabi oi 'inun nu 'imiti 'icën.

Usai ca Zacarías Nucën Papa Diosan Bëru Nünshin Upitan sinánmicëx quiacëxa.

⁸⁰ Usa 'aish ca cani a tuá aín sinan upí 'iacëxa. Usa 'aish ca anúan Israel unicama bana ñuixunti nëtëa sënëntamainun anu uni 'icëma menu 'iacëxa.

2

Jesús bacëan

(Mt 1.18-25)

¹ Ënë menua Jesús uti ca ësai 'iacëxa: Romanu 'icë 'apu, César Augusto, aín bana ca cuacocancëxa, camabi unix ca aín anë quiricanu 'ai cuanti 'icë quixun. ² Cirenio cacë uni axa Siria nëtënu 'icë unicaman 'apu 'ain ca a quirica 'atabaquin 'acancëxa. ³ Usa 'ain ca camabi unix uinu 'icë ëmanuax cara bacëancëxa, anuxun aín anë quiricanu 'ai riquiancëxa. ⁴ Usa 'ain ca José Galilea menu 'icë ëma Nazaret cacë, anuax Belén cacë ëmanu cuancëxa. Belén ax ca Judea menu 'icë ëma, anuxa David bacëan, a 'iacëxa. José, ax David aín rëbúnqui 'aish, ca aín anë 'ai Belénu cuancëxa. ⁵ Cuanquin ca an binuxun 'unántiocë xanu, María, tuñu 'icë, anribia aín anë 'anun buáncëxa. ⁶ Buáncëx cuanx Belénu bëbatancëx ca María aín bacënti nëtë sënëncëxa. ⁷ Sënëncëbë ca anu 'iti xubu anu 'ainbia 'aisamaira 'ixun unin tsitsiruan anuxun ñuina pimiti 'itinuax María bacëancëxa. Bacënxun ca chupan rabúnxun anuxun ñuina pimiti bunánti anu aín tuá racáncëxa.

Angelcaman an ñuina bërúancë unicama ca

⁸ Usa 'ain ca Belén 'urama 'icë pastonu an ñuina bërúancë unicama 'iacëxa. 'Ixun ca imë 'uxti tëaquin aín ñuina bërúancëxa. ⁹ Anu 'ixun ca Nucën 'Ibu Diosan xucëx ángel achúshi atumi chiquiracëtia isacëxa. Iscëbëtan ca Nucën 'Ibu Diosan pëcacën atu pëcacëxa. Usocëbë ca ratuti racuëacëxa. ¹⁰ Usariabi ca ángelnën atu cacëxa:

—Racuëaxma ca 'it. Micama cana upí bana ñuixunin. Ënëx ca camabi unin cuati 'icën.

Cuati ca chuáma tani cuëñti 'icën. ¹¹ Ënë nëtën ca bacëanxa anuax David bacëan ëmanuax an camabi uni aín 'ucha tërëncë 'aish Nucën Papa Diosnan 'inun iëmiti. Ax ca Nucën 'Ibu Cristo, a 'icën. ¹² Ënë isquin camina 'ën mitsu cacë bana ax ca aséribi 'icë quixun 'unánti 'ain, cuanxun camina a Tuá chupan rabúnxuan anuxun ñuina pimitinu racáncë isti 'ain.

¹³ Quicëbëshi ricuatsini timëti Nucën Papa Dios rabi ca ángelcamax quiacëxa:

¹⁴ —¡Naínu 'icë Nucën Papa Dios rabinun ca 'at! ¡Ënë nëtënuaxa Nucën Papa Diosbë upí 'icë unicamax ca chuámashirua 'ican!

¹⁵ Usoquin atu catancëxa ángelcamax naínu riquiancëbë ca an ñuina bërúancë unicamax canancëxa:

—Táin isi Belénu cuanun ca cuan, nua Nucën 'Ibu Diosan camicëxuan aín ángelnën nu cacë ënë isi.

¹⁶ Cananquiani bënëtiishi riquianxun ca María 'imainun José isanan aín Tuá anuxun ñuina pimitinu racáncë isacëxa. ¹⁷ Isquin ca ángelnëan a Tuá ñuiquin cacë banacama ñuixuancëxa. ¹⁸ Usaquian an ñuina bërúancë unin ñuía cuati ca an cuacë unicama ratuacëxa. ¹⁹ Ratuquinbí ca Maríanën aín nuitu mëúishi ënë ñucama manuquinma sináncëxa. ²⁰ Usa 'ain ca an ñuina bërúancë unicama an a iscë ñucama 'imainun an a cuacë ñucama sinánquin Nucën Papa Dios rabi, pastonu amiribishi riquiancëxa. Riquianquin ca —ángelnëan nu cacësabi oi ca 'iixa —quixun sinánan ax ca upíira 'icë quixun sinánquin Nucën Papa Dios rabiacëxa.

Josëbëtan Maríanën Jesús anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunu buan

²¹ María bacëncë achúshi semana 'imainun achúshi nëtë 'ain ca atúan aín bëhicë 'acësabi oquin judíos uni rafrinën Maríanën tuá judío 'icë 'unántiocëxa. 'Unántioquin ca María tuutisama pain 'aian ángelnën cacësabi oquin Jesús caquin anëacëxa.

²² Moisésnën cuëñeo banaxa —bacéntancëxun ca camabi judío xanun usoquin aín tuá 'ati 'icë —quicësabi oquin ca Maríanën anúan bacéncë 'uxë sënëncëbëtan aín rëcuën tuá Josébëtan Jerusalénu buáncëxa, ax ca ainan 'icë Nucën 'Ibu Dios canuxun. ²³ Moisésnën cuëñeo bana ca ësai quia: “Camabi rëcuën bëbu tuá ax ca Nucën 'Ibu Diosnanshi 'iti 'icën”. Usa 'ain ca a bana quicësabi oquin Josébëtan Maríanën Jerusalénu 'icë xubu, anuxun Nucën Papa Dios rabiti, anu Jesús buáncëxa. ²⁴ Moisésnën cuëñeo bana ca quia, anúan aín bëbu tuá bacéncë 'uxë sënëncëbëtan ca xanun an 'aracacë numacuru rabé buánti 'icën, numacuru itsi 'aíma 'ain ca an 'aracacë paru numacuru buánti 'icën. A bana quicësabi oquin ca Maríanën Jesús buánan numacuru rabéribi judíos sacerdote 'inánuxun buáncëxa.

²⁵ Jerusalénu 'icë uni achúshi ax ca Simeón caquin anëcë 'iacëxa. A unix ca upí nuituñu 'ixun a rabianan Nucën 'Ibu Dios quicësabi oquin 'acë 'iacëxa. Usa 'ixun ca an Israel unibu chuámashirua 'imiti, axa uti caíancëxa. Usa 'ain ca abë Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upí 'iacëxa. ²⁶ An ca Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan sinánmicëxun ësöquin sinánquin 'unáncëxa: Bamacëma pain 'ixun cana 'ën axa utia judíos unicaman caíncë, Cristo, a Nucën 'Ibu Diosan xucë isti 'ain.

²⁷ Usa 'ain ca Simeón Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan sinánmicëx anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunu cuancëxa. Cuanx anu 'ain ca Josébë María, Moisésnën cuëñeo bana quicësabi oquin 'anuxun Jesús buanx atsíancëxa. ²⁸ Atsinia isquin a tuá 'icúquin biquin ca Simeonën Nucën Papa Dios rabiquin cacëxa:

²⁹ 'Ën 'Ibu Dios, a ñuiquinmi 'ë cacë a cana isan. Usa 'ain ca 'ëx bamati asábi 'icën. ³⁰ An camabi uni aín 'uchacama tërénquin minan 'inun iémiti a cana 'ën bërúnbi isin. ³¹ Ax ca usai 'iti 'icë quixuan camabi unin 'unánun camina aín uti mëníon. ³² An ca Israel unibushima judíosma unicamaribi aín sinan upí 'inun 'imiti 'icën. Minan 'inúnmi caísa, Israel unibu, acama achúshi 'aish, a cupí ca camabi unin Israel unibu rabiti 'icën.

³³ Simeónëxa Jesús ñui quia cuati ca Josébë María uisa 'aish cara usai 'iti 'icë quiax sinán-casmacëxa. ³⁴ Sináncasmaiabi ca Simeónën acama Nucën Papa Dios ñucáxuntancëxun Jesusan tita, María, cacëxa:

—Ëñë tuá cania aín bana cuaisama tani ca 'itsaira Israel uni Nucën Papa Diosbë upíma 'iti 'icën. Usai 'icëbëbi ca 'itsa uníxribi aín bana cuati abë upíra 'iti 'icën. Uisai cara Nucën Papa Dios cuëñia quixuan unicaman 'unánun xucë 'ainbi ca 'itsa unix aín bana cuati cuëñima a ñui 'atimati banati 'icën. ³⁵ Usai 'ia isquin ca an uisoquin cara aín nuitu mëu sinania quixun Nucën Papa Dios 'imainun unicamanribi 'unánti 'icën. Usaía 'imainun camina mixribi, María, a sinánxuni masá nuituirati 'ain.

Usaquin ca Simeonën María cacëxa.

³⁶ Anuribi ca achúshi xanu xëniira, Ana cacë, 'iacëxa. Ana ax ca an Nucën Papa Dios quicë bana unicama ñuixuncë xanu 'iacëxa. Ax ca Asernën rëbúnqui achúshi, Fanuel cacë, aín bëchicé 'iacëxa. Xuntacu 'icëa bicëx ca aín bënëbë mëcën achúshi 'imainun rabé baritia 'iacëxa. ³⁷ Mëcën achúshi 'imainun rabé baritia 'icëbë casunamëa 'aish ca ochenta y cuatro baritiañu 'iacëxa. Usa 'ixun ca anuxun a rabiti xubunuax camabi nëtën abë banaquin Nucën Papa Dios rabiácëxa. A upí oquin sinánuxun ca bëtsi bëtsi nëtën piama 'icën. Nëténbi imëbi ca usaquin Nucën Papa Dios rabiácëxa. ³⁸ Josébë María a bëi atsíncëbë axribishi anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunu atsínquin ca Anan Jesús isacëxa. Isi cuëñnquin ca —asábi ca —caquin Nucën Papa Dios rabiácëxa. Rabiquin ca anu 'icë uni an anun Jerusalénu 'icëcama 'imainun camabi judíos uni chuámarua 'inux iéti nëtë caíncë unicama, a Jesús ñuiquin —an nu iémiti a ca ëñëx 'icë —quixun cacëxa.

Nazaretu cuantëcëan

³⁹ Usa 'ain ca Josébëtan Maríanën Nucën 'Ibu Diosan bana Moisésnën cuëñeo ax quicësabi oquin 'atancëx Galilea menu cuantëcëni anu atux 'icë ëma, Nazaret, anu bëbatëcëancëxa. ⁴⁰ Anu cuanx ca Jesús Nazaret ëmanuax caniacëxa. Cani cushi 'ixun ca ñu upí oquin 'unáncëxa. Usai 'ia cania ca aín Papa Diosan upí oquin 'aquiancëxa.

Anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunua Jesús 'ia

⁴¹ Usaía Jesús canimainun ca José 'imainun María camabi baritian, Pascua anun carnero 'ati nëtën Jerusalénu 'inux cuancëxa. A nëtë ax ca aín raracama Egipto menuax

'atimocé 'aish bamaibi iéa, a sinánquin Nucén Papa Dios rabiquin carnero 'ati nētē 'iacéxa. ⁴²Usai cuanquin ca mēcēn rabé 'imainun rabé baritiañu 'icé Josébētan Maríanēn Jesús anun carnero 'ati nētēn Jerusalénu buáncéxa. ⁴³Anu cuanx anun carnero 'ati nētē inúmibiani amiribishi Nazaret émanu cuantēcēnquin ca Maríanēn Josébētan a ñubi sinanima cuanquin Jesús Jerusalénu bi biancéxa. ⁴⁴Ébiani ca ráiri unicamabē cuancésa sinani Josébē María achúshi nētē bain cuancéxa. Cuanxun ca aín aintai 'ibucamanua barianan an 'unáncé unicamanuari bi bariquin bi 'aímocéxa. ⁴⁵'Aímobiani ca Josébē María amiribishi Jerusalénu bari cuantēcēancéxa.

⁴⁶Usa 'ain ca rabé 'imainun achúshi nētē 'icébētan anuxun Nucén Papa Dios rabiti xubunu tsóxuan, an Moisésnēn cuēñēo bana uni 'unáncé unicaman bana ñuixuncēxun cuaquin anribi atu bana ñucatia mēracéxa. ⁴⁷Jesusan bana cuati ca a unicama ratúacéxa. Ratuti ca —uisa 'ixun cara éñē tuacēn éñē ñucama 'unánan nun ñucácēxunribi upí oquin ñuia —quíax sináncasmacéxa. ⁴⁸Usaía a unicamabē banai tsócé Jesús mērai ca Josébē María ratúquin ca aín titan cacéxa:

—¿Uisa 'aish caramina usai 'ian? Min 'unan papabētan cana mi mēracatsi bēñéquin barin.

⁴⁹Cacēxunbi ca Jesusan cacéxa:

—¿Uisa cupí caina 'ē barian? ¿'En Papa quicēsabi oquin 'ēn ñu 'ati caramina 'unaniman?

⁵⁰Cacēxun cuaquin bi ca Josébētan Maríanēn uisoquin caquin cara usoquin caía quixun 'unánma 'icēn.

⁵¹Usa 'ain ca José 'imainun Maríabē Jesús Nazaretnu cuantēcēancéxa. Cuanx anuax caniquin ca aín 'unan papa 'imainun aín tita quicēsabi oquin ñu 'acéxa. Usaía canimainun ca Maríanēn Jerusalénuaxa Jesús 'icécama a manuquinma sináncéxa. ⁵²Sinánmainun ca Jesús caniacéxa. Cani aín nami cushi 'inanan ca ñu upí oquin 'unáncéxa. Usa 'icé ca —ax ca upí tuá 'icé —quixun camabi unin cuēñquin nuibacéxa. Nuibamainun ca Nucén Papa Diosanribi a isi cuēñquin nuibacéxa.

II. GALILEA MENUXUAN JESUSAN UNICAMA BANA ÑUIXUAN (3.1-9.50)

3

*Anu uni 'icéma menuxuan an uni nashimicé, Juanēn uni bana ñuixuan
(Mt 3.1-12; Mr 1.1-8; Jn 1.19-28)*

¹Tiberio anun Romanuxun 'apu 'imicancé nētēa quince baritia 'icébē ca Poncio Pilato Judea menu 'icé unicaman 'apu 'iacéxa. Usai 'imainun ca Herodes Galilea menu 'icé 'apu 'iacéxa. 'Imainun ca Herodesnēn xucēn, Filipo, ax Iturea me 'imainun Traconfte menu 'icé 'apu 'iacéxa. 'Imainun ca Lisaniás cacē uni, ax Abilinia cacē menu 'icé 'apu 'iacéxa. ²Usaía 'imainun ca Anás 'imainun Caifás a rabētax judíos sacerdotecaman cushi 'iacéxa. 'Imainun ca Zacaríasnēn bēchicé, Juan, axa anu uni 'icéma menu 'icé, a Nucén Papa Diosan aín bana sinánmiqian unicama bana ñuixunun quixun 'imiácéxa. ³'Imicéx cuani Jordán cacé baca rapasu 'icé mecamanu cuanquin bana ñuixuni ca ésaí quiacéxa:

—Sinanaquin mitsun 'uchacama éni Nucén Papa Diosmi sinani camina nashimicé 'iti 'ain, mitsun 'uchacama tērécé 'inun.

⁴Usai ca Juan quiacéxa, a ñuiquian an Nucén Papa Dios quicé bana unicama ñuixuncé, Isaíasnēn cuēñēosabi oi, ésaí quicé:

Anu uni 'icéma menuxun munuma bana ñui ca a unix ésaí quia: Nucén 'Ibu ca aia, camina axa anun uti bai mēñoquin racanacēsaribi oi aín bana cuanux sinanati 'ain.

⁵Matá nancécēcamax ca natakacácé 'iti 'icēn, aín bashicama 'imainun matácama ca bētsibētan sēñēn 'iti 'icēn, bai tēntúncēcamax ca racanacé 'iti 'icēn, bainu 'icé quinicama ca natakacácé 'iti 'icēn. ⁶Usoquian 'an ca ax uti 'icēn. Axira ucébētan ca camabi unin, uisaira oquin cara Nucén Papa Diosan, unicama 'aquinquin anan 'inun iémiti 'icé quixun isti 'icēn.

⁷Usa 'ain ca Juanēn atu nashiminun 'aisamaira uni anu riquiancéxa. Riquianxa bēbacé ca Juanēn cacéxa:

—Mitsux 'atima 'ixun uni paráncē 'aish camina mitsun raracama 'iásaribiti, runu an uni picē, asa 'ain. ¿Usa 'icē cara anúan Nucēn Papa Diosan 'aisama unicama atumi nishquin masóti nētēn masócē 'itin rabananmi sinananun quixun uin mitsu cax? ⁸ Unían mitsu aséribi sinanacē 'ai quixun 'unánun camina ñu 'áisama 'atí ēnquin upí ñuishi 'ati 'ain. —Nux Abrahamnēn rēbúnqui 'aish cananuna Nucēn Papa Diosan iscēx upí 'ai —quixun sinánxunma ca 'acan. Aséribi cana mitsu cain, 'aisa tanquin ca Nucēn Papa Diosan ēnē maxáxbi bētsi oquin Abrahamnēn rēbúnqui 'imiti 'icēn. ⁹ Ēsa ca. A rēti aín manē ruē tuíanx a rapasu niracēquin ca an upí oquin tuacēma icama rētancēxun xanania unin tsin nēēnia. Usaribi oquin ca bēnēnquinshi mitsúxmi sinanati ami sináncēma 'icē Nucēn Papa Diosan mitsu 'ati 'icēn.

¹⁰ Juanēn usaquin ñuixunia cuaquin ca anu 'icē unicaman —¿Nucēn Papa Dios cuēñcēsabi oi 'inuxun caranuna añu 'ati 'ai? —quixun Juan ñucáquin cacēxa. ¹¹ Cacēxun ca Juanēn cacēxa:

—Uix cara cutun rabēñu 'icē an ca cutúnñuma uni aín cutun achúshi 'inánti 'icēn. Uix cara pitiñu 'icē an ca pitiñuma uni paná 'inánti 'icēn.

¹² An 'apu buánmiti curíqui bicē unicamaxribi ca an atu nashiminun quiax Juanu cuancēxa. Cuanx bēbaxun ca cacēxa:

—¿Nucēn Papa Dios cuēñcēsabi oi 'inuxun caranuna añu 'ati 'ain?

¹³ Cacēxun ca Juanēn cacēxa:

—Uiti curíquimi binun cara mi caxa, ashi camina 'apu buánminuxun biti 'ain.

¹⁴ Suntárucamanribi ca anu cuanxun Juan ñucáquin cacēxa:

—¿Nunribi caranuna añu 'ati 'ain?

Ñucácxun ca cacēxa:

—Camina unin ñu 'imainun aín curíqui mēcamatima 'ain, mēēxun 'anan camina paránxunribi unin ñu mēcamatima 'ain, camina cēmēi ami manánxunribi unin ñu bitima 'ain. Mitsun ñu 'ati cupía 'apun curíqui 'ináncēxun camina 'atimati banaquinma cuēñquin ashi biti 'ain.

¹⁵ Ēsoquian Juanēn bana ñuixunia an cuacē unicaman ca —ēnē uni sapi ca Cristo, axa uti nun cañcē, a 'icē —quixun cuēñquin sináncēxa. ¹⁶ Sinania ca Juanēn anu 'icē unicama cacēxa:

—'Ēn cana mitsu 'umpaxan nashimin. Usa 'aínbi ca 'ēsamaira uni 'ē caxu aia. Axa upíra 'aish cushiira 'ain cana 'ēx asaribima 'aish ami rabini a 'urama 'itima 'ain. Usai 'iquin cana aín taxacabi tubuxuntima 'ain. Axira uquin ca uni aín Bēru Ñunshin Upíñu 'inun 'imiti 'icēn. 'Imiquin ca tsi rēquirucēnēan ñu 'acēsoquin aín cushin aín nuitunua sináncē ñu 'atimacama a cēñuquin uni upí 'imiti 'icēn. ¹⁷ An ñu 'apacē unin 'acésaribi oquin ca 'ati 'icēn. Ca ēsa 'iti 'icēn. Unin ca ñu bēru trigo 'apatia. 'Apátancēxun ca bimia bitsia. Bitancēxun ca bucúnxun chacaia. Chacaquian tacaia ca aín xacá suñun amo putia. Pucēbē ca aín bēru ax tiquia. Usai 'ia bērúanxun bixun bucúntancēxun ca aín xacácama tsi rēquirucē bēnántisamanēn nēēnia. Usaribi oquin ca axa uti an aín 'acē ñucama 'unánquin, upí unicama abēa 'iti bianan 'atimacama a atun ñu 'atima 'acē cupí bimi xacá nēēnti pucēsa 'imiti 'icēn.

¹⁸ Usaquin bana ñuixuanan unicama 'ēsēquin ca Juanēn Jesús ñuiquin a cuatia cuēñun bana ñuixuancēxa. ¹⁹ Ñuixuanan ca 'apu Herodes cacē an aín xucēnan xanu, Herodías cacē, a bianan bētsi ñu 'atimaribi 'acē 'icē —minmi 'acē ñu ax ca 'áisama 'icē —quixun Juanēn 'apu Herodes a cacēxa. ²⁰ Usaquian cacēxunbi sinanaquinma ñu 'atimaira 'atēcēnquin ca Herodesnēn Juan sipuanun aín unicama cacēxa.

*Juanēn Jesús nashimia
(Mt 3.13-17; Mr 1.9-11)*

²¹ Sipuacēma pan 'ixun unicama nashimianan ca Juanēn Jesúsribi nashimiacēxa. Nashimicēx aín Papa Diosbē banacēbē ca naí panárabēacēxa. ²² Usacēbē ca Nucēn Papa Diosan Bēru Ñunshin Upí nacururu iscēsa 'aish uax anu 'iruacēxa. Usáia 'icēbētan ca Jesusan naínuaxa banaia cuacēxa, ēsai qui:

—Míx camina 'ēx amiira sináncē bacē bēchicē 'ain. Mimi sinani cana chuámarua tani cuēñin.

*Jesusan chaitiocēcama 'imainun aín raracamaxa 'íá
(Mt 1.1-17)*

²³Unicama pain bana ñuixuanan 'aquini ca treinta baritiañusa Jesús 'iacěxa. Unicaman sináncěx ca Joséněx aín papa 'iacěxa. José ax ca Elíněn bėchicě 'iacěxa. ²⁴Elí ax ca Matatnėn bėchicě 'iacěxa. Matat ax ca Levitan bėchicě 'iacěxa. Leví ax ca Melquín bėchicě 'iacěxa. Melqui ax ca Jananėn bėchicě 'iacěxa. Jana ax ca Josénėn bėchicě 'iacěxa. ²⁵José ax ca Matatíasnėn bėchicě 'iacěxa. Matatías ax ca Amosnėn bėchicě 'iacěxa. Amós ax ca Nahumnėn bėchicě 'iacěxa. Nahum ax ca Eslinėn bėchicě 'iacěxa. Esli ax ca Nagainėn bėchicě 'iacěxa. ²⁶Nagai ax ca Maatnėn bėchicě 'iacěxa. Maat ax ca Matatíasnėn bėchicě 'iacěxa. Matatías ax ca Semeinėn bėchicě 'iacěxa. Semein ax ca Josénėn bėchicě 'iacěxa. José ax ca Judánėn bėchicě 'iacěxa. ²⁷Judá ax ca Joananėn bėchicě 'iacěxa. Joanan ax ca Resan bėchicě 'iacěxa. Resa ax ca Zorobabelnėn bėchicě 'iacěxa. Zorobabel ax ca Salatielnėn bėchicě 'iacěxa. Salatiel ax ca Nerín bėchicě 'iacěxa. ²⁸Neri ax ca Melquin bėchicě 'iacěxa. Melqui ax ca Adinėn bėchicě 'iacěxa. Adi ax ca Cosamnėn bėchicě 'iacěxa. Cosam ax ca Elmodamnėn bėchicě 'iacěxa. Elmodam ax ca Ernėn bėchicě 'iacěxa. ²⁹Er ax ca Josuénėn bėchicě 'iacěxa. Josué ax ca Eliezernėn bėchicě 'iacěxa. Eliezer ax ca Jorimnėn bėchicě 'iacěxa. Jorim ax ca Matatnėn bėchicě 'iacěxa. ³⁰Matat ax ca Levitan bėchicě 'iacěxa. Leví ax ca Simeonėn bėchicě 'iacěxa. Simeón ax ca Judatan bėchicě 'iacěxa. Judá ax ca Josénėn bėchicě 'iacěxa. José ax ca Jonanėn bėchicě 'iacěxa. Jonán ax ca Eliaquimnėn bėchicě 'iacěxa. ³¹Eliaquim ax ca Meleanėn bėchicě 'iacěxa. Melea ax ca Mainanėn bėchicě 'iacěxa. Mainán ax ca Matatanėn bėchicě 'iacěxa. Matata ax ca Natanėn bėchicě 'iacěxa. ³²Natán ax ca Davitan bėchicě 'iacěxa. David ax ca Isaínėn bėchicě 'iacěxa. Isaí ax ca Obednėn bėchicě 'iacěxa. Obed ax ca Booznėn bėchicě 'iacěxa. Booz ax ca Salan bėchicě 'iacěxa. Sala ax ca Naasonėn bėchicě 'iacěxa. ³³Naasón ax ca Aminadabnėn bėchicě 'iacěxa. Aminadab ax ca Aramnėn bėchicě 'iacěxa. Aram ax ca Esromnėn bėchicě 'iacěxa. Esrom ax ca Faresan bėchicě 'iacěxa. Fares ax ca Judatan bėchicě 'iacěxa. ³⁴Judá ax ca Jacobnėn bėchicě 'iacěxa. Jacob ax ca Isaacnėn bėchicě 'iacěxa. Isaac ax ca Abrahamnėn bėchicě 'iacěxa. Abraham ax ca Tarénėn bėchicě 'iacěxa. Taré ax ca Nacornėn bėchicě 'iacěxa. ³⁵Nacor ax ca Serugnėn bėchicě 'iacěxa. Serug ax ca Raganėn bėchicě 'iacěxa. Ragau ax ca Pelegnėn bėchicě 'iacěxa. Peleg ax ca Hebernėn bėchicě 'iacěxa. Heber ax ca Salan bėchicě 'iacěxa. ³⁶Sala ax ca Cainanėn bėchicě 'iacěxa. Cainán ax ca Arfaxadnėn bėchicě 'iacěxa. Arfaxad ax ca Semnėn bėchicě 'iacěxa. Sem ax ca Noénėn bėchicě 'iacěxa. Noé ax ca Lamecnėn bėchicě 'iacěxa. ³⁷Lamec ax ca Matusalenėn bėchicě 'iacěxa. Matusalén ax ca Enocnėn bėchicě 'iacěxa. Enoc ax ca Jarednėn bėchicě 'iacěxa. Jared ax ca Mahalaleelnėn bėchicě 'iacěxa. Mahalaleel ax ca Cainanėn bėchicě 'iacěxa. ³⁸Cainán ax ca Enosnėn bėchicě 'iacěxa. Enós ax ca Setnėn bėchicě 'iacěxa. Set ax ca Adanėn bėchicě 'iacěxa. Adán ax ca Nucėn Papa Diosan bėchicě 'iacěxa.

4

*Ñunshin 'atimanėn 'apúan Jesús 'atima ñu 'amiti sinan
(Mt 4.1-11; Mr 1.12-13)*

¹Juanėan Jordán bacanuxun nashimicėbė abė 'ixun ca Nucėn Papa Diosan Bėru Ñunshin Upitan Jesús anu uni 'icėma menu cuanti sinánmiacěxa. ²Cuanx ca cuarenta nėtėn anu 'iacěxa. Anua 'icė ca ñunshin 'atimanėn 'apun ñu 'aisama 'amicatsi quixun caraihiacěxa. Anu 'ixun ca a nėtėcaman Jesusan ñu piama 'icėn. Ñu piima ca panancěxa. ³Panancė isquin ca ñunshin 'atimanėn 'apun 'atima ñu 'amicatsi quixun ėsaquin cacěxa:

—Asėrabi Diosan Bėchicě 'ixun ca ėnė maxax pán 'inun cat.

⁴Cacėxun ca Jesusan cacěxa:

—Əsai ca Nucėn Papa Diosan bana cuėnėo quia: “Pán piishi ca uni tsótima 'icėn”.

⁵Usoatancėxun ca amiribishi tantėcėncatsi quixun ñunshin 'atimanėn 'apun aín bashi chairucė manan Jesús buáncěxa. Buántancėxun ca anuxun camabi me 'imainun a menu 'icė ėmacama cuainacėa bėnėnquinshi ismiacěxa. ⁶Ismiquin ca cacěxa:

—Ami iscė mecama 'imainun ami iscė ėmacama 'imainun anu 'icė ñucama ėnėx ca 'ėnan 'icėn. Usa 'icė cana ui carana 'inántisa tani a, aín 'ibu 'imiquin, ėnė ñucama 'inánti 'ain. ⁷Rantin puruni tsóbuquinmi min dios 'icė 'ė rabicėxun cana ėnė mecama 'imainun ėnė menu 'icė ėmacama 'imainun anu 'icė ñucama mixmi aín 'ibu 'inun mi 'inánti 'ain.

⁸Usaquin cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Ñunshin 'atimanën 'apu, ënuax ca cuantan. Nucën Papa Diosan bana cuënëo ca ësai quia: “Min 'Ibu Diosëshi camina rabiti 'ain. Rabiquin camina ashi ax cuëncësabi oquin ñu 'axunti 'ain”.

⁹Usotancëxun ca amiribishi tantëcëncatsi quixun ñunshin 'atimanën 'apun Jesús Jerusalénu buáncëxa. Buántancëxun ca anu 'icë anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubu ain mascuan manáinra sënén buánruacëxa. Buánrutancëxun ca cacëxa:

—Mix asérabi Diosan Bëchicë 'aish ca ënuax nuánquianx menu nipacët. ¹⁰Diosan bana cuënëo ca ësai quia:

Nucën Papa Diosan ca mia bërúanun quixun ain ángelcama xuti 'icën. ¹¹Atun bërúancëxmi maxáxmi tachacaxma 'inun ca ain mëcënan mi biti 'icën.

¹²Usoquin cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Ësairibi ca Nucën Papa Diosan bana cuënëo quia: “Nucën 'Ibu Diosan cara 'ë íemiti 'icë iscatsi quixun camina a tantima 'ain”.

¹³Usaquin Jesusan cacëx ca anúan Jesús tantëcënti 'aíma 'ain, ñunshin 'atimanën 'apu, tantëcëni ucatsi quiax, Jesús ëbiani cuancëxa.

Galilea menu Jesús cuantëcëan

(Mt 4.12-17; Mr 1.14-15)

¹⁴Usaquin 'acëx ca Jesús, bëtsi ñu sinanima Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan cushioquin sinánmicëxëshi, Galilea menu cuantëcëancëxa. Cuanxa bëbaia ca Galilea 'imainun a 'urama 'icë mecamanu 'icë unicamanribi a ñuiquin chaniocëxa. ¹⁵Anua judíos unicama timécë xubu itsi xubu itsinu cuanquin ca Jesusan anu timécë unicama bana 'unánmiacëxa. Usoquin 'aia ca camaxunbi a rabiacëxa.

Jesús Nazaret ëmanu 'ia

(Mt 13.53-58; Mr 6.1-6)

¹⁶Anuaxa canicë Nazaret ëma, anu ca Jesús cuancëxa. Cuanx bëbatancëx ca anun ñu mëtíma nëtëa 'icëbë anua judíos unicama timécë xubunu cuancëxa, axa anun ñu mëtíma nëtën 'icësabi oi. Cuanx atsíanx ca unicaman cuanan Nucën Papa Diosan bana cuënëo ñui niruacëxa. ¹⁷Nirúia ca an a quirica bërúancë unin Isafasnën cuënëo bana a atu 'axunun quixun 'ináncëxa. 'Ináncëxun biquin ca ain catanua ësai quicë bana bariquin mëraquin atun cuanan quixun 'axuancëxa:

¹⁸Nucën 'Ibu Diosan xucëx 'ënu uax ca ain Bëru Ñunshin Upí 'ëbë 'icën. An ca ain Bëru Ñunshin Upí 'inánquin cushioquin ñuñuma unicama upí bana anúan atux Nucën Papa Diosan 'i cuëñun ñuixuanan, axa masá nuitucë unicama upí oquin sinánminun 'ë caxa. 'Imainun ca sipuacë 'aíshbi upitax chiquíncë 'inun 'imianan bëxuñu unicama bëxuñuma 'inun 'imianan bëtsi bëtsi ocë unicama bëtsi bëtsi ocëma 'iminun 'ë caxa. ¹⁹'Imainun ca anúan atun 'Ibu Diosan nuibaquin 'aquinti nëtë ca uaxa quixun unicama canun quixun 'ë caxa.

²⁰Usaia quicë bana 'atancëxun mapuquin, an a quirica bërúancë uni 'inani ca tsóbuacëxa. Tsóbutia ca a xubunu timécë unicaman ënquinma abi isacëxa. ²¹Usoquin iscëxun ca Jesusan cacëxa:

—Bérf ca anun ënë bana quicësabi oi 'iti nëtë uaxa.

²²Cacëxuan cuati ca anu 'icë unicamax cuëñi —ain bana ca asábi 'icë —quianan —axa quicë banax ca upíra 'aish uni itsin banasama 'icë —quiax quiacëxa. Usai qui ca —¿Josénën bëchicë 'aíshbi cara usai banain? —quiax canancëxa. ²³Canania 'unánquin ca Jesusan cacëxa:

—Mítsun sapi camina ësai uni quicë bana anun 'ë caisa tanin: “Mix rucuturu 'aish ca mixbi pëxcút”. Usaquin caquin camina 'ë cati 'ain: Minmi Capernaúm ëmanuxun ñu 'aia nun cuacë usaribi oquin camina anuaxmi canicë me ënuxunribi 'ati 'ai quixun.

²⁴Canan ca Jesusan cacëxa:

—Mítsun usaquin 'ë cati sináncë 'aínbi cana asérabi mitsu cain, an Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unían, anuaxa canicë menuxun bana ñuixunia, ca anu 'icë unicaman cuaisama tania. ²⁵Ësaquinribi cana asérabi mitsu cain, bërúma ca Elías an Nucën Papa Dios quicë bana unicama ñuixuncë 'iacëxa. Elías anu 'ain ca rabé 'imainun

achúshi bari 'itancëxa mēcēn achúshi 'imainun achúshi 'uxēn 'uí 'ibúcēbēma, piti 'áima 'ain, unicama 'acēñuma 'iacēxa. ²⁶Usai 'imainuan 'itsa casunamēcē xanu 'aínbi ca rafrima, Sidón cacē menu 'icē ěma, Sarepta cacē, anu 'icē casunamēcē xanu achúshi, ashia 'aquinun Nucēn Papa Diosan Elías xuacēxa. ²⁷'Imainun ca Eliseonēxribi an Nucēn Papa Dios quicē bana unicama ñuixuncē 'iacēxa. Axa anu 'ain ca an nami chēquimicē 'insínñu uni 'itsa a nētēnu 'iacēxa. 'Itsa 'aínbi ca Siria cacē menu 'icē uni achúshi, Naamán cacē, ashí Nucēn Papa Diosan 'amicēxun Eliseonēn aín nami upí 'itēcēnux 'imiacēxa.

²⁸Jesuan usaquin cacēxun cuati ca anu 'icē unicamax xuatemati ami nishacēxa. ²⁹Nishi niruquin ca a ěmanua chiquínbianquin anua a ěma 'icē matá chairucē sēnēncēnu anuxun titicacatsi quixun Jesús buáncancēxa. ³⁰Usaquin sinánquian buáncancēxbi ca Jesús a unicama nēbētsinuax atu ěbiani cuancēxa.

Ñunshin 'atimañu uni Jesusan pēxcüa
(Mr 1.21-28)

³¹Nazaretnuax cuanx ca Galilea menu 'icē ěma itsi, Capernaúm, anu cuancēxa. Cuanx bēbatancēxun ca anun ñu mēētima nētēn anua judíos unicama timēti xubunu atsínxun, anu 'icē unicama bana 'unánmiacēxa. ³²An xuá 'ixun ca Jesusan Nucēn Papa Diosan cushñibi bana ñuixuancēxa. Usai banaia cuati ca anu 'icē unicamax ratuti —usa bana cuacēma cananuna 'ai —quiax quiacēxa.

³³Usa 'ain ca anu uní achúshi ñunshin 'atimañu 'iacēxa. Usa 'ixun ca munuma cuēncēnquin ěsaquin cacēxa: ³⁴—Jesús Nazaretnu 'icē, ¿min caina nu uisoti 'ain? ¿Mix caramina nu cēñui uan? 'Ēn cana mi 'unan. Mix camina ainan 'aish Diosnuax ucē, a 'ain.

³⁵Quia ca Jesusan cacēxa:

—Ca nētēt. Ēnē uninuax ca chiquít.

Usaquin cacēx ca ñunshin 'atima a uni menu nipacēmi, anu 'icē unicaman ismainunbi, chiquíacēxa, uisabi oíma. ³⁶Usoia isi ca anu 'icē unicamax ratúacēxa. Ratuti ca atúxbi canani quiacēxa:

—¿Uisa bana cara ěnēx 'ic? Ēnē unix ca ñunshin 'atimanēnbia cuaisabi oi cushin banaia. Uninuax, ca chiquít, quixuan cacēx ca chiquitia.

³⁷Usoquin Jesusan 'acē ñucama ñuiquin ca Capernaúmnu 'icē unicamainshima a 'urama 'icē menua 'icē ěmacamanuxunribi camaxunbi chaniocēxa.

Simón Pedronēn nachia Jesusan pēxcüa
(Mt 8.14-15; Mr 1.29-31)

³⁸Anua judíos unicama timēti xubunuax cuanx ca Jesús Simonan xubunu bēbai anu atsíancēxa. Atsinia ca Simonan nachia 'itsisan 'i 'insían, anu 'icē unicaman —Simonan nachi caramina nu pēxcuxuntima 'ai —quixun cacēxa. ³⁹Cacēx anua racácēnu cuani, ami bēsui ñanáquian, aín 'itsis nētēnux cacēxēshi ca Simonan nachi pēxcuácēxa. Usaquin Jesuan 'acēxēshi pēxcuti niruxun ca atu pimiácēxa.

Uni itsicamaribia Jesusan pēxcüa
(Mt 8.16-17; Mr 1.32-34)

⁴⁰Bari cuabucēbēa bēbaquishbucēbētan ca a ěmanu 'icē unicaman, uni 'insíncēcama bētsi bētsi 'insínñu an pēxcunun Jesúsnu bēacēxa. Bēia ca camabi, aín mēcēnan ramēquin, pēxcuácēxa. ⁴¹Ñunshin 'atimanēxribi ca 'itsa uni 'insíncēnuax chiquíacēxa. Chiquiti munuma cuēncēni ca quiacēxa:

—Mix camina Diosan Bēchicē 'ain.

Quiabi ca Jesusan —ca nētēt —caquin ñunshin 'atima banamiquinma nētēmiacēxa. Atúxa Jesús ax ca Cristo, a Nucēn Papa Diosan xucē a 'icē quixun 'unáncē 'aishbi usai quiti ca Jesús cuēēanma 'icēn. Usa 'ain ca atúxa quiabi nētēmiacēxa.

Galilea menuxun Jesusan bana ñuixuan
(Mr 1.35-39)

⁴²Usoquin 'oonx ca pēcaracēbē Jesús Capernaúmnuax cuanx anu uni 'icēma menu bēbacēxa. Axa cuancē a caxu a baribiani cuanx ca Capernaúmnu 'icē 'itsaira uni anua Jesús 'icē anu bēbaquin a mēracēxa. Mēraquin ca —nu ěbiani camina cuantima 'ai —quixun cacēxa. ⁴³Cacēxun ca Jesusan cacēxa:

—Uicamax cara 'ëmi catamëtia acama ca Nucën Papa Diosan ainan 'imia quixun camabi uni ñuixunun ca Nucën Papa Diosan 'ë xuaxa. Usa 'ixun cana mitsuishima, camabi ëmanu 'icë unicamaribi a bana ñuixuni cuanti 'ain.

⁴⁴Usaquin ca Jesusan an Capernaúmnu 'icë unicama cacësabi oquin, Galilea menu 'icë ëmacamanu cuanxun, anua judfos unicama timécë xubucamanuxun uni bana ñuixu-ancëxa.

5

Jesusan 'amicëxuan unin tsatsa 'aisamaira bia
(Mt 4.18-22; Mr 1.16-20)

¹Parúnppapa Genesaret cuëbía Jesús 'ain ca Nucën Papa Diosan bana ñuixunia cuaisa tani 'aisamaira uni chëcaisaira oquin tsitsiruacëxa. ²Usoquian chëcaisaira ocëxun ca manë nunti rabé, uniñuma, parúnppapa cuëbí masi 'urama tēcërcacë isacëxa. Isanan ca an tsatsa bicë aín 'ibu rabé an anuax 'ibúxun atun rica chucaia isacëxa. ³Iscëxa anua 'icë manë nunti achúshinëx Simónan 'ain, anu 'iruquin ca Jesusan 'uriratsua buánun quixun Simón cacëxa. Cacëxuan buan, anu tsóbuxun, ca Jesusan baca cuëbía timécë unicama bana ñuixuancëxa. ⁴Ñuixunquin sënëontancëxun ca Jesusan Simón cacëxa:

—Baca nëbétsi 'uri ca manë nunti buánxun anuxun rican.

⁵Cacëxun ca Simonan cacëxa:

—Cananuna 'uxti tëaquin tsatsa biquinmabi 'uran ricánëtin. Usa 'ainbi cana minmi 'ë cacëxun 'ën rica saracatcënti 'ain.

⁶Usoquin Jesusan cacëxun aín rica saracaquin bacanu nëpúquin ca tsatsa 'aisamaira biacëxa. Bicëxa tsatsa 'aisamaira 'ain ca aín rica tëatisa 'iacëxa. ⁷Usaía 'ia isquin ca Simónbëtan abë 'icë unicaman nunti itsinua 'icë unicama męcënan sanánquin —nu ca 'aquin ut —quixun cacëxa. Cacëx uxun ca camaxunbi tsatsa biquin puruquin nanëntisaira oquin a manë nunti rabé buácacëxa. ⁸Usoquian 'aia isi ratúquin ca Simón Pedronën aín bëmánon rantin purúnquin —'ëx cana 'uchañu uni 'ain. Usa 'ain camina 'ë ëbiani cuanti 'ai —quixun Jesús cacëxa.

⁹Simón Pedro 'icësaribiti ca abë 'icë unicama atun bicë tsatsacama isi ratuti uisa uni cara Jesús 'icë quixun sinani sináncasmacëxa. ¹⁰Jacobo 'imainun Juan, Zebedeonën bëchicë, an Simón Pedrobëtan tsatsa bicë, axribi ca ratuti sináncasmacëxa. Sináncasmaiabi ca Jesusan Simón Pedro cacëxa:

—Racuëaxma ca 'it. Mix an tsatsa bicë uni 'ixunbi camina bërí 'ën 'imicëxun Nucën Papa Diosan bana ñuixunquin uni 'ëmi sinánmiti 'ain.

¹¹Usaquin Jesusan cacëxun menu aín nunti rabé rancatancëxun a ëbiani ca ami sinani Jesús bë cuancëxa.

Jesusan an aín nami chëquimicë 'insínñu uni pëxcüa
(Mt 8.1-4; Mr 1.40-45)

¹²Jesús Galilea menu 'icë ëma achúshinu 'ain ca axa an aín nami chëquimicë 'insinan 'aisamaira oquin aín nami chëquimicë uni anu 'iacëxa. A unin ca a mërái a tanáin rantin puruni bëúnpuququin Jesús cacëxa:

—Mix cushi 'ixun camina 'aisa tanquin 'ë pëxcuti 'ain.

¹³Cacëxun aín męcënan ramëquin ca Jesusan 'insíncë uni cacëxa:

—Cana mi 'ati 'ain. Min nami ca upí 'itëcëni motia.

Usaquin cacëxëshi moti ca aín ñucë nëtëacëxa. ¹⁴Usaria pëxcutia ca Jesusan cacëxa:

—'Ën mi pëxcucë ñuiquin camina uinu 'icë unibi catima 'ain. Caíma cuanxun camina min nami pëxcucë judfos sacerdote ismiti 'ain. Ismianan camina Nucën Papa Dios rabiquin Moisés quiásabi oquin a ñu 'inánti 'ain, camina asérabi pëxcüa quixuan camabi unin 'unánun.

¹⁵Usoquian Jesusan —'ën mi pëxcucë ënë ñuiquin uni caxunma ca 'atan —quixun canbi ca camaxunbi Jesusan 'acë ñucama 'imainun a 'insíncë uni pëxcucë aribi ñuiquin chaniocëxa. Usaquin chaniocëbë ca 'aisamaira uni Jesusan bana ñuixunia cuaisa tani anu Jesús 'icënu riquiancëxa. 'Insíncë unicamaxribi ca a pëxcunun quiax anu riquiancëxa.

¹⁶Usaía ucëbëbi ca Jesús anu uni 'icëma menu aín Papa Diosbë banai cuancëxa.

Nicēma uni Jesusan pëxcüa

(Mt 9.1-8; Mr 2.1-12)

¹⁷ Nētē itsían xubunuxun Jesusan bana ñuixuncëbë ca fariseo unicama 'imainun an Moisésnën cuëñëo bana uni 'unánmicë unicamaribi anu tsócë 'iacëxa. Acamax ca Galilea menu 'icë ëmacama 'imainun Judea menu 'icë ëmacama 'imainun Jerusalénuaxribi ricuatsincë 'iacëxa. Usa 'ain ca bana ñuixuanan 'insíncë unicama pëxcunun Nucën Papa Diosan cushiocë Jesús 'iacëxa. ¹⁸ Jesusan bana ñuixunmainun ca raírinën uni achúshi ñucë nirucuaínquinbi tancëma bacétinu racácë bëacëxa. Bëquin ca sináncëxa, —xubunu atsínmiquin cananuna anua Jesús 'icë anu nanpáti 'ai —quixun. ¹⁹ Sináncëbëbi ca 'itsa unia tsitsíruan, anun atsínmiti 'aíma 'iacëxa. Atsínmicasmaquin ca tapitinën buáruuxun xubu manánxun aín tapuacë a bërúaratancëxun anun aín bacétinën bëpáquin, anu 'icë unicama nëbëtsi, Jesusan bëmánon nanpácëxa. ²⁰ Nanpáquin ca —Jesusan ca ënë uni pëxcuti 'icë —quixun aín nuitu mëu sináncëxa. Sinania atun sinan 'unánquin ca Jesusan ñucë uni cacëxa:

—Min 'uchacama ca tērēncë 'icën.

²¹ Usaquian caia cuaquin ca an Moisésnën cuëñëo bana 'unáncë unicama 'imainun fariseo unicaman sináncëxa: ¿Uisa uni cara ënëx 'ic? Ax ca anúan Nucën Papa Diosaxëshi quti banan banaia. Ax ca 'aisama 'icën. Uinu 'icë unínbi ca 'ucha tērētima 'icën. Nucën Papa Diosan cuni ca 'ucha tērēnti 'icën. ²² Usaquian sinania 'unánquin ca Jesusan cacëxa: —¿Uisacasquin caramina mitsun usaquin sinanin? ²³ Ën cana uni ñucë —min 'uchacama ca tērēncë 'icë —quixun cananbi —niruquiani ca cuantan —quixunribi cati 'ain. ²⁴ Nucën Papa Diosan cushínbi 'ën ënë uni pëxcuia isquin camina asérábi 'unánti 'ain, uni 'inux Nucën Papa Diosnuax uá 'ën cana unin 'ucharibi tērēnti 'ai quixun.

Caquin ca racábucë uni cacëxa:

—'Ën cana mi cain, niruquiani ca min bacéti bibiani min xubunu cuantan.

²⁵ Cacëxëshi niruquin aín bacéti bibiani ca Nucën Papa Dios rabiani aín xubunu cuancëxa, anu 'icë unicaman ismainunbi. ²⁶ Usai niruquiani cuania isi ratuti ca Nucën Papa Dios rabi —ësa ñu cananuna isáma 'ai —quiax quicancëxa.

Jesusan Leví aín uni 'inun ca

(Mt 9.9-13; Mr 2.13-17)

²⁷ Usaquin 'atancëx anuax cuanquin ca Jesusan Leví cacë uni anuxuan 'apu buánmiti curíqui bicë anua tsócë mëracëxa. Mëraquin ca cacëxa:

—'Ën mi 'unánminun ca 'ëbë cuani ut.

²⁸ Cacëxëshi niruquiani ca aín 'ati ñucama ëbiani Jesúsbe cuancëxa.

²⁹ Jesúsbe cuantancëxun ca Levitan, Jesúscëñun aín 'unánmicë unicamaribi canan piti 'itsa 'amitancëxun aín xubunuxuan abëtan pi unun 'itsa uni camiacëxa. Camicëx uxun ca Levísaribi 'itsa uni an 'apu buánmiti curíqui bicë 'imainun usa uni raíriribi, camaxunbi Jesús 'imainun aín 'unánmicë unicamabëtan mesanu tsóxun piacëxa. ³⁰ Usaria isquin ca fariseo unicama 'imainun an Moisésnën cuëñëo bana 'unáncë unicaman atu 'atimaquin ñuiquin Jesusan 'unánmicë unicama cacëxa:

—¿Uisa cupí caramina mitsun an 'apu buánmiti curíqui bicë unicamabëtan pianan 'uchañu unicama raírübëtan pianan xëain?

³¹ Caia ca Jesusan cacëxa:

—Paë tancëma uni, ax ca rucuturuan a ronti cuëñëma. Paë tancë uni, ax cuni ca rucuturuan a ronti cuëñëma. ³² Usaribiti cana an —'ëx cana upí 'ai —quixun sináncë unicama a 'ënan 'inun cai uáma 'ain. Ama, an —'ën ñu 'atima 'acë cupí, 'ën nuitu upíma 'aish cana 'ëxbi upí 'itima 'ai —quixun sináncë unicama a cuni, upí 'inúxa sinanati 'ënan 'inun cai cana 'ëx uacën.

Uisacasquin cara aín 'unánmicë unicama samáquinma piia quixun Jesús ñucácan

(Mt 9.14-17; Mr 2.18-22)

³³ Usai quia ca fariseo unicama 'imainun axa abë 'icë unicaman Jesús ñucáquin cacëxa: —Juanëan 'unánmicë unicaman ca bëtsi bëtsi nētën Nucën Papa Diosbë banaquin pima samatia. Usaribiti ca fariseonëan 'unánmicë unicamaxribi 'ia. ¿Usa 'aínbi cara uisacasquin min 'unánmicë unicaman pianan xëain?

³⁴ Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—¿An biti xanua unin biti nētēn caramina pi unun camicëxa ucë axa abë nuibanancë unicama masá nuituquian pima 'inun 'imiti 'ain? Camina 'imitima 'ain. ³⁵ Èsa ca. An xanu biti unin xanu biquin abētan pi unun camicëx ca axa abë nuibanancë unicama masá nuitutima abë cuēñia. Xanu bibiani cuanquian a unin ëbiancëxun cuni ca axa abë nuibanancë unicaman masá nuituquin pitima 'icēn. Usaribiquin ca 'ēn 'unánmicë unicama 'ëbë 'ixun masá nuituti samáquinma piia. Unfan 'ë bicëxun 'ēn ëbiancëxun cuni ca masá nuituquin pitima 'icēn.

³⁶ Usaquin canan ca aín banaxa fariseo unicaman uni 'unánmicë banasama 'ain, aín banabë fariseonēan 'unánmicë bana mēscúti rabanan Jesusan ësaquinribi a unicama cacëxa:

—Ca ësaribi 'icēn. Nun aintsu unin 'icë xanúnbi ca aín chupa ió tēaima, anun aín chupa xēni cēxēti. Tēaquin aín sani bicëx ca chupa ió ax 'atimatia. 'Imainun ca a chupa iotan sanix chupa xēni iscēsama 'ia. ³⁷ Èsaribi ca. Ui unínbi ca ñuina xacá anu 'unpax chumusa oquin 'acë, axa xēni 'ain, anu ñu chëcacë 'aruima. Anu 'arucëxunbi ca ñu chëcacë ax cubini uruquin ñuina xacá xēni a tucaia. Axa tuquicëbë ca chëcaxun anu 'arucëxa cubíncë ñu ax tutuqui nētētia. ³⁸ Usa 'ain ca ñu chëcacë ñuina xacá chumusa oquin 'acë iónushi 'aruti 'icēn. ³⁹ Bëráma chëcacë ñu 'axun —ax ca upí 'icë —quixun sinánquin ca unin bërfa chëcacë ñu 'aisama tania.

Usaquin ca Jesusan cacëxa.

6

Anun ñu mēëtima nētēan Jesusan 'unánmicë unicaman trigo bēru bia

(Mt 12.1-8; Mr 2.23-28)

¹ Anun ñu mēëtima nētēan Jesús anu trigo 'apácë naēnu 'icë bain cuancëbë, abë cuanquinbi ca aín 'unánmicë unicaman trigo bēru pëcëcë sirícaquin biquin, mēcēnan shuquicëxa aín ënxë xucatia piacëxa. ² Usoia isquin ca fariseo raírinēn atu cacëxa:

—¿Uisacasquin caramina anun ñu mēëtima nētēn usaquin 'atima ñu 'ain?

³ Atúan aín 'unánmicë unicama usoquin caia cuaquin ca Jesusan fariseo unicama cacëxa:

—¿Mitsun caramina Davidnēn ca 'acëñuma 'ixun axa abë cuancë unicamabētan ësoquin ñu 'acëxa quixun cuēñëo bana a iscēma 'ain? ⁴ Davidnēn ca 'acëñuma 'ixun piisa tanquin anuxun Nucēn Papa Dios rabiti xubunu atsínxun anu 'icë pán, Nucēn Papa Diosan isti oquin nancë, a bixun piacëxa. A panëxa judíos sacerdotenēinshi piti 'aían uni itsin piti 'icēmabi ca sacerdotenēn 'ináncēn bixun Davidnēn piacëxa. Piquin ca axa abë 'icë unicama anribia pinun 'ináncëxa. ⁵ Uni 'inux Nucēn Papa Diosnuax uá 'ixun cana 'ēn anun ñu mēëtima nētēn cara añu 'ati 'icë quixun uni cati 'ain.

Jesusan aín mēcēn bamacë uni mēpëxcüa

(Mt 12.9-14; Mr 3.1-6)

⁶ Anun ñu mēëtima nētē itsin, anua judíos unicama timéti xubunu atsínxun ca Jesusan anu 'icë unicama bana ñuixuancëxa. Ñuixunmainun ca aín mēcēn mēqueu bamacë uni achúshi anu 'iacëxa. ⁷ A uni isquin ca an Moisésnēn cuēñëo bana 'unáncë unicama 'imainun fariseo unicaman, anun ñu mēëtima nētēn caraisa uni pëxcüia quixun amí manánuxun iscatsi quixun Jesús bërúancëxa. ⁸ Usaquian sináncania 'unánquin ca Jesusan aín mēcēn bamacë uni cacëxa:

—Nëri ai ca nēbētsi ënu niracët.

Cacëx nirucuatsini ca anu niracëacëxa. ⁹ Anua nimainun ca Jesusan an Moisésnēn cuēñëo bana 'unáncë unicama 'imainun fariseo unicama cacëxa:

—Èsaquin cana mitsu ñucatin, ¿anun ñu mēëtima nētēn cara unin ñu upí 'ati 'ic? ¿Cara ñu upíma 'ati 'ic? ¿Anun ñu mēëtima nētēn cara unin uni itsi 'insincë 'aquinti 'ic? ¿Cara bamatanun isëshiti 'ic?

¹⁰ Èsaquin caxun atu ñachatancëxun ca Jesusan aín mēcēnmi ñucë uni cacëxa:

—Ca mëshpat.

Cacëx mëshpatishi ca mēpëxcüacëxa. ¹¹ Usaquian 'aia isi xuatemati nishi ca uisa caranuna Jesús oti 'ai quiax 'ësēnani canancëxa.

Aín 'unánmicē uni 'inúan Jesusan mēcēn rabé 'imainun rabé uni caísa
(Mt 10.1-4; Mr 3.13-19)

¹²Usa 'ain ca aín Papabē banai Jesús matánu cuancēxa. Cuantancēx ca imé 'uxti tēai abē banacēxa. ¹³Usai bananēquin ca pēcaracēbētan axa ami sináncē unicama timēxun, mēcēn rabé 'imainun rabé caísqun —ēnēcamax ca 'ēn 'unánmitancēxun uni bana űiuxunun 'ēn xuti 'icē —quixun cacēxa. ¹⁴Acamax ca 'iacēxa Simón 'icēbia Jesusan Pedro caquin anēcē, a 'imainun aín xucēn Andrés, a 'imainun Jacobo 'imainun Juan, Felipe, Bartolomé, ¹⁵Mateo, Tomás, acama 'imainun Jacobo, Afleonēn bēchicē, 'imainun Simón axa judíos inibun rabanan nēti banacē, ¹⁶a 'imainun Judas, Jacobonēn bēchicē, a 'imainun Judas Iscariote, an Jesús uni binun 'inan, acama 'iacēxa.

'Itsa uni Jesusan 'unánmia
(Mt 4.23-25)

¹⁷'Unánminuxun a unicama caístancēx ca matánuax taramēcēbutancēx me sapánu 'iacēxa. Anu ca 'aisamaira uni Jerusalén, 'imainun Judea mecamanuaxribia ucē 'iacēxa. 'Imainun ca Tiro, Sidón a ēma rabé 'urama 'icē me parún papa rapasu, anu 'icē menuaxribia ucē 'iacēxa. ¹⁸Acamaxa Jesusan bana űiua cuati timēcámē'ēomainun ca 'insíncē unicamaxribi Jesusan pēxcunun quíax uacēxa. Timētia pēxcūanan ca Jesusan űunshin 'atimanēn ubiocē unicamaribi pēxcuacēxa. ¹⁹Jesusan aín cushínbi 'itsa uni pēxcucē cupí ca anu 'icē 'insíncēcaman —'ēn ticacēxuinshi ca 'ēribi pēxcuti 'icē —quixun sinani a ticanux tsitsirucēxa. Usaía 'ia ca Jesusan 'insíncē unicama pēxcuacēxa.

Usai 'i cara uni cuēēnti 'icē quicē bana
(Mt 5.1-12)

²⁰Usa 'ain ca ami bēsuquin Jesusan aín 'unánmicē unicama cacēxa:
—Mitsux űuñuma 'aíshbi 'ēmi catamētia Nucēn Papa Diosan mitsu ainan 'aish aín nētēnu 'iti 'imicē cupí camina chuámarua tani cuēēnin.

²¹Mitsux 'acēñuma pananquinbi camina 'unánti 'ain, mitsúxmi panani bēnéaxma 'inun ca Nucēn Papa Diosan mitsu 'inánti 'icēn. Usai ca 'iti 'icē quixun 'unani camina chuámarua tani cuēēnti 'ain.

Masá nuituti iníbi camina Nucēn Papa Diosanbi ca 'ē cuēēnun 'imiti 'icē quixun 'unani chuámarua tani cuēēnti 'ain.

²²Uni 'inux Nucēn Papa Diosnuax uá 'ēn bana cuacē cupí unin mitsumi nishanan, mitsu cuēēnquinma 'atimaquin űuianan, mitsun anēmibi 'atimati banacēxbi camina chuámarua tani cuēēnti 'ain. ²³Camina 'unánti 'ain, usaribi oquin ca an mitsu 'atimocē unin raracaman, an Nucēn Papa Dios quicē bana uni űiuxuncē unicama bētsi bētsi oquin 'atimocēxa. Usaquin 'unani camina unin 'atimocēxbi —Nucēn Papa Diosan ca nu sinánxunquin aín nētēnu abē upiti tsónun nu 'imiti 'icē —quixun sinani, chuámarua tani cuēēnti 'ain.

²⁴Usa 'aímbi camina űuñuira 'aish mitsux, usabii 'inuxmabi ashiti mitsun űu cupí cuēēncē 'aish, Nucēn Papa Diosan nētēnuax cuēēnti 'aíshbimi cuēēncēma cupí masá nuituirati 'ain.

²⁵Pitiñu 'imainun camabi űuñu unicama, anúnmi mitsux pitiñuma 'ianan űuñuma 'iti nētē ca uti 'icēn. Ucebē camina masá nuituirati 'ain.

Usaribiti mitsux bērf 'ēmi sinanima cuēēni cuaicē 'aímbi ca anúnmi mitsux rarumati inti nētē uti 'icēn. Ucebē camina masá nuituirai inti 'ain.

²⁶Unicaman mitsu rabićxbi camina masá nuituti 'ain. Camina 'unánti 'ain, usaribi oquin ca atun raracaman an Nucēn Papa Diosan bana isa quixun uni paránquin bana űiuxuncē unicama rabićxēxa.

—Axa mimi nishcē uni camina nuibati 'ai —quicē bana
(Mt 5.38-48, 7-12)

²⁷Canan ca ēsaquinribi Jesusan aín 'unánmicē unicama cacēxa:
—Usai 'iti 'aímbi cana 'ēn banami cuatia ēsaquin mitsu cain, axa mimi nishcē unicama camina nuibati 'ain. Nuibanan camina ax 'aquinsa 'icē 'aquinti 'ain. ²⁸Axa mimi 'atimati banacē unicama camina Nucēn Papa Dios a ami sinánun 'aquinun űucáxunti 'ain. űucánan camina an mi 'usáncē unicamaribi Nucēn Papa Dios űucáxunti 'ain. ²⁹Mia 'atimocēxunbi camina ami nishquin aribi 'atimotima 'ain. Ésa ca. Mia bētáshcacēxun camina 'aisa tania

amoribia mi bētáshcanun 'amiti 'ain. Min cutúan unin mi bicuancēxun camina biisa tania min camisetaribia binun bimiti 'ain. ³⁰ An mi ñu 'inánun quixun ñucácē uni a camina 'inánti 'ain. An min ñu buáncē uni a camina min ñu bēxuntēcēnun quixun catima 'ain. ³¹ Bētsi uníxa mibē upí 'ianan mi 'aquintimi mix cuēēncē, usaribi oquin camina min bētsi unibē upí 'ianan a 'aquinti 'ain.

³² An mitsu nuibacēma uní nuibatima 'ianan an mitsu nuibacē unicamaishi nuibacē 'ixun camina Nucēn Papa Dios upí oquin cuēēnmíman. 'Uchañu unínribi ca 'aisama 'ixunbi usaribi oquin an a nuibacē uní nuibanquinia. ³³ An mitsu 'aquincēma uní 'aquintima 'ianan an mitsu 'aquincē unicamaishi 'aquincē 'ixun camina Nucēn Papa Dios upí oquin cuēēnmíman. 'Uchañu unínribi ca 'aisama 'ixunbi usaribi oquin an 'aquincē uní 'aquiananquinia. ³⁴ Mitsun —a unínribi ca 'ē ñu 'inánti 'icē —quixun sinánquin an ñucácēxun ñu 'inancē 'ixun camina Nucēn Papa Dios upí oquin cuēēnmíman. 'Uchañu unínribi ca 'uchañu uní itsán ñucácēxun ñu 'inania, —an ca 'eribi ñu 'inánti 'icē —quixun sinánquin. ³⁵ Usa 'ainbi camina mitsun axa mitsumí nishcē uní nuibaquin 'aquinsa 'icē 'aquinti 'ain. Unían mitsu ñu ñucácēxun camina —anribi ca 'ē 'inántima 'icē —quixun 'unánquinbi, 'inánti 'ain. Usaquin 'aia isquin ca Nucēn Papa Dios, manámi 'icē, an cuēēnun mitsu 'imiti 'icēn. Mitsun usaquin 'ai camina asérabi aín bēchicē 'aish an sináncēsaribi oquin sináncē 'iti 'ain. An ca uní 'aisama 'imainun an —asábi ca —quixun a cacēma uní aribi ñu 'inánan 'aquinia. ³⁶ Nucēn Papa Diosan unicama 'aquinsa tanquin nuibacēsaribi oquin camina mitsúnribi unicama mitsua nuibacēxunmabi nuibati 'ain.

—Unían uní itsi 'uchoxma 'inun —Jesusan ñuia
(Mt 7.1-5)

³⁷ Bētsi uní ami manánquin 'uchocēma 'icē ca Nucēn Papa Diosan mitsuribi 'uchotima 'icēn. 'Imainun ca 'uchoquinmi uní, bētsi uní castícanmicēma 'icē Nucēn Papa Diosan mitsuribi 'uchoquin castícantima 'icēn. Uní itsíxa mitsumí 'uchacēxunbi camina abē mēnonanquin manumiti 'ain. Usoquin 'aími unibē mēnonania ca Nucēn Papa Diosan mēnsux ami 'uchacēxunbi mitsun 'ucha tērénquin manuti 'icēn. ³⁸ Uní itsi camina ñu 'inánti 'ain. Mitsúnmi uní itsi ñu 'inánan 'aquincē 'icē ca Nucēn Papa Diosan mitsu ñu 'inánan 'aquinti 'icēn. Mitsúnmi 'inánan uní itsi 'aquincēsaribi oquin ca an mitsu ñu 'inánan 'aquinti 'icēn. Unían uní itsán 'inancēxun aín burasanu tséncaquin ñu purucēsamaira oquin ca Nucēn Papa Diosan camabi ñu mitsu 'inánti 'icēn.

³⁹ Uísa unin cara uní itsi 'aquinti 'icē quixun 'unánmiquin ca Jesusan bana itsi ñuicēsóquin ésaquin cacēxa:

—¿Bēxuñu unin cara bēxuñu uní itsi anun cuanti bai 'unánmiti 'ic? Buáncatsi quixun 'aíbi ca bēxuñu 'ixun uin cuanti cara quixun 'unanima a rabētaxbi aman cuanx quininu nípacēti 'icēn. ⁴⁰ Unin ñu 'unánmicē uní an ca an a 'unánmicē uní 'unáncēsaribi oquin 'unanima. Usa 'ainbi ca an ñu 'unánmicē unían 'unánmicēxun ñu 'unántancēx asaribi 'iti 'icēn.

⁴¹ Bētsi unin 'ucha 'itsamashi 'icē a sinánquinbi camina mitsun 'ucha 'aisamaira 'icēbi sinaniman. Ésa ca. Bētsi uníxa aín bēru xaménu i sani chararatsuñu 'icēsa 'ainbi camina mitsux i mo mitsun bēru xaménu 'icēsa 'ain. ¿Uísa 'ixun caramina bētsi unin bēru xaménu 'icē i sani chararatsu a sinánquinbi axa mitsun bēru xaménu 'icē i mo sinaniman?

⁴² ¿Mitsun bēru xaménu 'icē i mo mēñoquin bicēma 'ixun caramina uísa cupí —i sani chararatsu min bēru xaménu 'icē camina 'ē bimiti 'ai —quixun bētsi uní cati 'ain? Mitsun pain mitsun bēru xaménu 'icē i mo a bitancēxun camina upí oquin isquin bētsi uní aín bēru xaménu 'icē i sani chararatsu bixunti 'ain.

Uísa i cara quixun ca aín bimi isquin unin 'unánti 'icē quicē bana
(Mt 7.17-20; 12.34-35)

⁴³ Ésaquinribi ca Jesusan aín 'unánmicē unicama cacēxa:

—Ésaribi ca. Aín íxa upí 'ain ca aín bimi 'aisama 'ima. Aín íxa xanácē 'aish 'aisama 'ain ca aín bimix upí 'ima. ⁴⁴ Aín bimi isquin ca unin 'unánti 'icēn, a i cara upí 'icē, cara 'aisama 'icē quixun. Cuti bimi a ca aín bimi cutima i an tuaíma. ⁴⁵ Iisaribi ca uní 'icēn. Aín nuitu upí 'ain ca uní upí ñu ñui upiti banaia. Usa 'ainbi ca raíri unix aín nuitu upíma 'ain, upíma ñu ñui 'atimati banaia. Unix ca aín nuitu mēúa sináncēsaribi oi aín cuēbitan banaia.

—Ēsa ca —quixuan Jesusan rabé xubu ñuia
(Mt 7.24-27)

⁴⁶ ¿Uisacasquin caramina —mix camina 'ën 'Ibu 'ai —quixun 'ë caquinbi 'ën mitsu cacésabi oquin ñu 'aiman? ⁴⁷ An 'ëmi sinánquin 'ën bana cuanan a bana quicésabi oquin 'acé uni ax cara uisa 'icé quixun cana mitsu cati 'ain. ⁴⁸ Ax ca unían xubu 'ati, anu itá nitsínti nēmfonquin me naécé usaribi 'icën. 'Uí 'ibúcébëa baca 'itsaira 'ëia ami aín bai tucanquicébëbi ca a xubu upí oquin 'acé 'aish shaíquima. ⁴⁹ Usa 'aínbi ca an 'ën bana aín pabitan cuaxunbi a bana quicésabi oquin 'acéma uni ax ca an masinu xubu 'acé unisaribi 'icën. 'Uí 'ibúcébë, baca 'itsaira 'ëi, ami aín bai tucanquicébë ca a xubu puxucuti 'icën. Usai 'i ca aín itácamaribi tsasíbuti 'icën.

7

Romanu 'icé capitán Jesusan pëxcüa
(Mt 8.5-13)

¹ Unicanan cuanun bana ñuixuntancëx ca Jesús Capernaúm ëmanu cuancëxa. ² Capernaúm anu ca Romanu 'icé capitán achúshi 'iacëxa. An a capitán ñu mëëxuncé unix ca an nuibairacé 'aíshbi 'insíanx bamatisa 'iacëxa. ³ Usa 'ain ca —an uni 'insíncé pëxcuti, Jesús, ax ca uaxa —quíaxa raíri unicama quia cuaxun, capitanën judíos caniacécé uni raíri ñucáquin cacëxa:

—Jesúsnu cuanquin camina an 'ën ñu mëëxuncé uni pëxcuia unun 'ë caxunti 'ain.

⁴ Cacëx cuanxun ca capitanëan cacésabi oquin Jesús cacëxa. Caxun ca ësaquinribi cacëxa:

—A capitán ax ca upí uni 'icën. Mínmi aín uni a pëxcuxunti ca asábi 'iti 'icën. ⁵ An ca nuxnu judíos unibu 'icé nu nuibaquin nuxnu anu tíméti xubu nu 'amixuanxa.

⁶ Usaquin cacëx ca Jesús atubé cuancëxa. Cuanquían aín xubu raraobiancëbëtan ca capitanën aín 'unáncé uni raíri xuquin ësaquin Jesús camiacëxa:

—Mixmi 'ësamaira 'ain cana mibë sënëñma 'ixun 'ën xubunumi unun mi camiman.

⁷ Usa 'ixun cana mi isi cuanti 'ixunbi judíos uni caniacécëshi mia canun can. 'Ën unimi 'ë pëxcuxuni unun quixun mi camixunbi cana mi camitëcënin, anuaxbimi 'ën unia pëxcunun quíax quinin. ⁸ Cana 'unan min banáxbi ca cushi 'icé quixun. 'Ën cana 'apun 'ë cacésabi oquin 'ain. 'Ën suntárucamanribi ca 'ën bana cuatia. 'Ën suntáru —ca cuantan —quixun 'ën cacëx ca cuania. —Ca ut —quixun 'ën cacëx ca bëtsix aia. An 'ë ñu mëëxuncé uni —ñu ca 'at —quixun 'ën cacëxun ca 'aia. Usaribiti ca 'ën ñu mëëmicé uni mixmi —ca pëxcúti 'icé —quicébëshi pëxcúti 'icën.

⁹ Usaía capitanën xucé unicama quia cuati cuëñi cuainacëquin ca Jesusan an nuibiancë unicama cacëxa:

—'Ën cana mitsu cain, ëné uníxa 'ëmi catamécësaribitia 'ia cana judío uni achúsibi ca 'ën bana cuatia. 'Ën suntáru —ca cuantan —quixun 'ën cacëx ca cuania. —Ca ut —hibi iscëma 'ain.

¹⁰ Usaía 'icébë xubunu cuantëcënquin ca capitanëan xucé unicama a ñu mëëxuncé uni asábi 'icé, pëxcúcé isacëxa.

Casunamécë xanun tuá bamacëbi Jesusan baísquimia

¹¹ 'Itsama nëtë 'icébë ca Naín cacé ëmanu Jesús cuancëxa. Cuancébë ca aín 'unanmicé unicama 'imainun 'aisamaira uniribi abé cuancëxa. ¹² Cuanx Naín ëmanu bëbaquin ca uni bamacëa, chupan rabúncé, bacétinën buáncania isacëxa. A unin titax ca tuá itsiñuma 'ianan casunamécë xanu 'iacëxa. Abë ca 'aisamaira uni Naín ëmanuax a catícbiani cuancëxa. ¹³ A isquin nuibaquin ca Jesusan a xanu cacëxa:

—Iánxma ca 'it.

¹⁴ Caí anu cuanquian anun buáncé bacéti mëëcëbë ca an a buáncé unicamax niraçëacëxa. Niraçëcëbëtan ca Jesusan cacëxa:

—Bëná uni, cana mi cain, ca nirut.

¹⁵ Usaquin cacëxëshi ca bamacé uni baísqui tsóracéti banacëxa. Usai 'icëbëtan ca Jesusan —ca asábi 'icën, ca mibë 'itëcënti 'icé —quixun aín tita cacëxa. ¹⁶ Usaía 'ia isi ratuti racuëtibi cuëñi ca unicamax Nucën Papa Dios rabi quiacëxa:

—An Nucën Papa Dios quicë bana unicama ñuixunti uni aira ca ënëx 'icë —quianan ca —Nucën Papa Diosaxbi ca aín unicama 'aquini uaxa —quiacëxa.

¹⁷ Usaquian Jesusan 'acëa chanioia ca Judea menu 'icë unicama 'imainun axa Judea 'urama 'icë menu 'icë unicamaribi cuacëxa.

*An uni nashimicë Juanëan aín uni rabé Jesúsnu xua
(Mt 11.2-19)*

¹⁸ Usa 'ain ca Jesusan 'acë ñucama ñuiquin aín 'unánmicë unicaman Juan cacëxa.

¹⁹ Cacëxun ca Juanën aín uni rabé Jesúsnu cuantánun xuquin ësaquin ñucáquin catánun quixun cacëxa: ¿Mix caramina asérabi axa uti nun caíncë a 'ain? ¿Ama mix 'ain caranuna bëtšfxa uti caínti 'ain? ²⁰ Usaquian canun quixuan xucëx cuanx bëbaquian ca Jesús cacëxa:

—Juan an uni nashimicë an ca mi ñucánun quixun xuquin ësaquin mi canun quixun nu caxa: ¿Mix caramina asérabi axa utinu nun caíncë a 'ain? ¿Mixmi ama 'ain caranuna bëtsi uníxa uti caínti 'ai? —quixun.

²¹ Juanën xucë unicamaxa anu 'ain ca Jesusan 'itsa uni ñucë pëxcüianan ñunshin 'atimanën ubíocë unicamaribi pëxcüianan bëxuñu unicamaribi bëpëxcüacëxa. ²² Usaquin 'axun ca Juanën a ñucánun quixun xucë unicama Jesusan cacëxa:

—Camina 'ën unicama ñuixuniami cuacë banacama ñuixuanan 'ën ñu 'aiami iscëcama ñuixunquin Juan cai cuanti 'ain. Cuanxun camina cati 'ain: Bëxuñu uníñbi ca bërí isia, aín niti bëtsicë uníxribi ca bërí upiti nitsia, an aín nami chëquimicë 'insññu unix ca pëxcutia, pabë unin ca bana cuatia, bamacë uníxbi ca baísqüia, ñuñuma uníxribi ca anun Nucën Papa Diosnan 'inux iéti bana cuatia. ²³ Usaquin canan camina, 'ë ñui Nucën Papa Diosan xucëma ca ax 'icë quima ax 'ëmi sináncë unicamax ca chuámarua 'i cuëñia, quixunribi Juan cai cuanti 'ai —quixun ca Jesusan Juanën xucë unicama cacëxa.

²⁴ Juan, an uni nashimicë, an xucë unicama cuancëbetan ca Jesusan anu 'icë unicama 'aisamaira 'icë, Juan ñuiquin ësaquin cacëxa:

—¿Uisa uni isi caramina mitsux anu uni 'icëma menu cuancën? Bëtsi bëtsi oquin sináncë uni ax ca tutísha suñun bëcacësa 'icën. ¿Usa uni isi caramina cuancën? ²⁵ ¿Ax usama 'ain caramina uisa uni isi cuancën? ¿Upíira 'aísha cupíira chupa pañucë uni isi caramina cuancën? Usama ca. Camina 'unanin, upíira 'aísha cupíira chupa pañucë 'ianan uisa ñu cara cuëñia a ñuñu unix ca anu 'apu 'icë xubunushi 'ia. ²⁶ ¿Usa uni isi cuanima caramina añu isi cuancën? An Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë uni a isi camina cuancën, ¿usa cat? Asérabi cana 'ën mitsu cain, an Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unicaman ñuixuncë bana 'íasamaira ca Juanën uni ñuixuncë bana 'icën. ²⁷ Juan ñuiquina ënë menu ucëma pan 'icë 'ë cacë bana a ca Nucën Papa Diosan Isaías cuëñiomiacëxa, ësai quicë:

A caxu mi cuanun cana 'ën uni xutin. Ax pain cuanquin ca anun cuanti bai mëníoquin racanacësaribi oquin, camabi unían min bana cuanun atun nuitua upí 'inun sinanamiti 'icën.

²⁸ Usaquin cuëñeo bana ñuitancëxun ca Jesusan anu 'icë unicama cacëxa:

—'Ën cana mitsu cain, an Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unicaman ñuixuncë bana 'íasamaira ca Juanën 'ë ñuicë bana 'iixa. Usa 'ain ca a unicama 'íasamaira Juan 'icën. Usa 'aíñbi ca axa Nucën Papa Diosan nëtënu 'iti 'ën unicamax, unían ñuumara iscë 'aishbi Juan 'íasamaira 'icën.

²⁹ An Jesús Juan ñui quicë bana cuacë unicama, 'imainun an 'apu buánmiti curíqui bicë unicamaribi a Juanën nashimicë, acamax ca —Nucën Papa Diosan mëníosabi oi ca asábi 'icë —quiax quiacëxa. ³⁰ Acamaxa usai quicëbëbi ca fariseo unicama 'imainun an Moisésnën cuëñeo bana 'unáncë unicaman, Juanën bana cuaisama tani an nashimicë 'iti cuëñcëma 'ixun, Nucën Papa Dios cuëñcësa oi 'iisama tanquin Jesusan banaribi cuaisama tancëxa. ³¹ Juan ñuiquin catancëxun ca Jesusan ësaquinribi cacëxa:

—¿Ënë nëtënu bërí bucuë unicamax cara uisa 'icë quixun cana mitsu cati 'ain. ³² Ca tuáratsucuxa cuacësaribi 'icën. Cuainux timécë 'aishbia cuaitisa tantancëx camáxbi tsotan ca raírinën raíri ësaquin caia: Cuai chirini cuëñun nun paca banocëbëbi camina masá sinani cuaitisama tan. Cuaitisama tancëbë nux —anpan caniacëcë unicama 'icësaribiti cananuna ini rarumati 'ai —quicëbëbi camina masá sinani usairibi 'iisama tan.

³³ Usaribi ca ënë nëtënu bucuë unicamax 'icën. Juanëx ca ñu mescú picëma 'ianan

vino xëacëma 'icën. Usa 'icë ca unicaman —a unix ca ñunshin 'atimañu 'icë —quixun caxa. ³⁴Usoquian Juanën 'acësoquin 'aquinma 'ën camabi ñu pianan xëaia isquin ca unicaman ësaquin 'ë ñuia: A unix ca picën tapun 'ianan xëairacë uni 'icën. Ax ca an 'apu buánmíti curíqui bicë unicama 'imainun 'uchañu unicamabë nuibanania quixun. ³⁵Usaquian Juancëñun unin 'ë ñuicëbëbi ca Nucën Papa Dios, an ëñë menu unun 'ë xuá, an 'acë ñucamax asábi 'icën. —Usa ca —quixun ca axa ami sináncë unicaman 'unania.

Fariseo uni, Simón, aín xubunu Jesús 'íá

³⁶Fariseo uni achúshi aín anë Simón, an aín xubunuxun abëtan pi unun cacëx cuanx ca Jesús aín xubunu atsíntancëx abëtan pi tsoócëxa. ³⁷Anua 'ain ca a ëmanu 'icë xanu achúshi 'uchañu, —Jesusan ca fariseon xubunuxun piia —quixuan ñuicania cuati, xaxu 'acënu 'arucë sanuira 'inínti ro a bëi uacëxa. ³⁸Uxun ca a caxu uax aín taë 'icë anu nitsax inquin aín bëun Jesusan taënu tuscaquin tachabocëxa. Usaquin 'aquin ca aín bunbi tatëreñan tatsucucaquin 'inínti ron 'acëxa. ³⁹Usoia isquin ca fariseo uni an Jesús pi unun cacë, an sináncëxa: Ëñë unix asërábi an Nucën Papa Dios quicë bana unicama ñuixuncë 'ixun ca uin cara a tamëëtia quixun 'unánan an tamëécë ax cara uisa xanu 'icë quixun 'unántsiánxa. Ëñëx ca xanu 'aisama 'icën. ⁴⁰Usaquin sinania 'unánquin ca Jesusan cacëxa:

—Simón, cana mi achúshi ñu caisa tanin.

Cacëxun ca cacëxa:

—Asábi ca, 'ë ca cat.

⁴¹Cacëxun ca Jesusan ësaquin Simón cacëxa:

—Ëñëx ca ësa 'icën. Achúshi uni ca uni rabëtan curíqui ribíanxa. Achúshinën quinientos curíqui ribínmainun ca bëtsin cincuenta curíquishi ribíanxa. ⁴²Ribínxunbia cupíocëxunma oquin ca a unin an ribíncë uni rabé a caxa: 'Ëmi cupíocëxmabi ca asábi 'icën, cupíoima camina cuanti 'ain. Simón, ¿usa 'ain cara min sináncëx a uni rabé uinu 'icëxira bëtsix 'icësamaira oi a ribíncë unimi sinani cuëénti 'ic?

⁴³Cacëxun ca Simonan cacëxa:

—'Ën sináncëx ca an 'itsaira curíqui ribíncë, ax bëtsíxa 'icësamaira oi a unimi sinánti 'icën.

Quia ca Jesusan cacëxa:

—Usa ca.

⁴⁴Usaquin cai ami bësuquin xanu isquin ca Jesusan Simón cacëxa:

—¿Ëñë xanúan 'aia caina isin? 'Ëx min xubunu atsiniami anun 'ëx tachucanun min 'unpax 'inaniamabi ca ëñë xanun aín bëunan tachaboxun aín bun 'ë tatëreñxa. ⁴⁵Minmi bëtsucucacëmabi ca an 'ëmi sinánquin ënquinma 'ë tatsucucaxa. ⁴⁶Minmi xënin 'ën maxcá 'acëmabi ca an 'iníntisa xënin 'ën taë 'axa. ⁴⁷Usa 'ain cana mi cain, an 'itsaira 'ë nuibatia isquin camina 'unánti 'ain, aín 'ucha 'itsaira 'aíshbi ca tërëncë 'icë quixun. An, 'ën 'ucha ca 'itsamashi 'icë quixun sináncë uni, ax ca aín 'ucha tërëncë 'aíshbi 'itsamashi 'ë nuibatia.

⁴⁸Ësoquin Simón catancëxun ca Jesusan a xanu cacëxa:

—Min 'uchacama ca tërëncë 'icën.

⁴⁹Usoquian Jesusan caia cuati ca axa abë tsócë unicamax ratuti canancëxa:

—¿Uisa uni cara ëñëx 'ic? Anbi ca 'ucha tërënia.

⁵⁰Usaía cananmainun ca Jesusan a xanu cacëxa:

—'Ën min 'ucha tërënti sinani 'ëmi catamëti camina min 'ucha tërëncë 'ain. Chuámashi 'aish camina cuanti 'ain.

8

An Jesús ñu 'axuan xanucama

¹Usoñancëxun ca Jesusan ëma chacamanu 'imainun ëma chucúmaracamanuribi cuanquin, anu 'icë unicama bana ñuixunquin 'unánmiacëxa. 'Unánmiquin ca —anúan Nucën Papa Diosan 'ëmi catamëtia uni ainan 'imíti nëtë ca uaxa —quixun caquin upí bana unicama ñuixuancëxa. Usoçëbë ca aín 'unánmicë unicama mëcën rabé 'imainun rabé, acamax abë niacëxa. ²'Imainun ca bëtsi bëtsi xanu ñunshin 'atimañu 'icëbia pëxcucë, acama 'imainun bëtsi bëtsi xanu 'insíncë 'icëbia pëxcucë, acamaxribi Jesúsbe niacëxa. Acamax ca María, aín anë itsi Magdalena, anuaxa mëcën achúshi 'imainun rabé ñunshin

'atima chiquícë, ³a 'imainun Juana, Chuza, an Herodes 'aquincë uni aín xanu, a 'imainun Susana, acama 'imainun an Jesús ñu 'inánquin 'aquincë xanu raíriribi 'iacëxa.

*Bana itsi ñuicësoi an ñu 'apácë uni ñuicë bana
(Mt 13.1-9; Mr 4.1-9)*

⁴Usa 'ain ca 'aisamaira uni Jesús nebëtsiorati timëcamë'ëocëxa. A unicamax ca 'itsa ëmanuax anu riquiencëxa. Usaía 'icëbëtan ca Jesusan bana itsi ñuicësoquin ënë bana ñuiquin ësaquin cacëxa: ⁵—An ñu bëru 'apácë uni ca aín naënu 'apáquin ñu bëru sacai cuanxa. Sacacëx ca raírinëx bainu nipacëxa. Nipacëcë ca unin amáxa. Usa 'icë isbëtsini uxun ca ñuina pëchíñunën 'eaxa. ⁶Raírinëx ca maparañu menu nipacëxa. Nipacëax coóxbi ca a mexa cëxtúma 'aish chabáma 'ain chushiaxa. ⁷Raírinëx ca muxañu menu nipacëxa. Nipacëax coi ca 'iruaxa. 'Iruuxunbi ca muxan abë coquin mapurucëxun tuacëma 'icën. ⁸Usa 'aínbi ca raíri ñu bëru ax me upínu nipacëxa. Nipacëax coi canitancëxun ca upí oquin tuaxa. Tuacëx ca aín bimi 'itsaira, cien, 'iaxa.

Usaquin catáncëxun ca Jesusan munuma banaquin cacëxa:

—An aín pabitan ënë bana cuacë unin ca aín nuitunënbi sinánquin cuati 'icën.

*Uisa cupí cara Jesusan bana itsi ñuicësoquin bana ñuicëxaxa quicë bana
(Mt 13.10-17; Mr 4.10-12)*

⁹Uisai quicë cara ñu bëru 'apácë ñui quicë bana 'icë quixun ca aín 'unánmicë unicaman ñucácëxa. ¹⁰Ñucácëxun ca Jesusan ësaquin cacëxa:

—Uni itsian 'unániamabi camina mitsun Nucën Papa Diosan sinánmicëxun an 'unánmicë ñu 'unanin. 'Ën 'aia isquin ca atun 'ën cushi Nucën Papa Diosan 'ë 'inancë a sinanima. Atun pabitan 'ën ñuixuncëxun cuaquinbi ca uisai quicë cara quixun 'unanima. Usaía atux 'inun cana bana itsi ñuicësoquin bana ñuixunin.

*Uisai quicë cara an ñu 'apácë uni ñui quicë bana 'icë quixuan Jesusan ñuia bana
(Mt 13.18-23; Mr 4.13-20)*

¹¹Caxun ca Jesusan cacëxa:

—An ñu 'apácë uni ñui quicë bana ax ca ëesai qui quicë 'icën: Ñu bëru 'apácësaribi ca Nucën Papa Diosan bana 'icën. ¹²Anúan uni nicë me iru anu nipacëcë ñu bëru, asaribi ca bëtsi bëtsi uni 'icën. Aín pabitan cuaquinbia —asérabi ca usa 'icë —quixun sináncëbéma anu uxun ca a bana aín nuitu mëu sinani Nucën Papa Diosan 'inux iéaxma 'inun quixun uni ñunshin 'atimanën 'apun manumia. ¹³Maparañu me bëxbánua ñu bëru nipacëcë usaribi ca raíri uni 'icën. A unicaman ca Nucën Papa Diosan bana cuati cuëñquin —a bana quicësabi oi cana 'iti 'ai —quixun aín nuitunën sinania. Sinánquinbi ca maparañu menu nipacëcë ñu bëru tapun 'itsañuma usaribi 'ixun, Nucën Papa Diosan bana 'acë cupí ami cuaianan ami nishquin unin 'atimocëxun, tënëquinma a bana manuquin ënia. ¹⁴Muxañu menua ñu bëru nipacëcë usaribi ca raíri uni 'icën. A unicaman ca Nucën Papa Diosan bana cuaquin —a bana quicësabi oi cana 'iti 'ai —quixun sinania. Usaquin sinanibi ca ënë menu 'icë ñuishi sinánan 'itsa ñuñu 'aish cuëñti sinani, ñu bëruaxa me chucu muxañu menuax aín bimi upiti pëcécëma, usaribi a unicama 'icën. ¹⁵Me upínu ñu bëru nipacëcë, usaribi ca raíri uni 'icën. A unicamax ca Nucën Papa Diosan bana asérabi cuacë 'ixun aín nuitunubi racanaquin upí oquin sinánquin, uisai cara ñu 'icëbëtanbi ënquinma a bana quicësabi oquin 'aia. Atux ca ñu bëru me upínu nipacëax cotancëx canitancëxun tuaía 'aisamaira bimiñu usaribi 'icën.

*Ca ësa 'icë quixun lamparín ñuicë bana
(Mr 4.21-25)*

¹⁶Ësaquinribi ca Jesusan cacëxa:

—Uinu 'icë unínbi ca lamparín bimitancëxun ñu tëmú an bëpánun nanan anu 'uxti tëmúribi nantima 'icën. Usaquin 'aquinma ca axa xubunu atsíncë unicaman upí oquin isnun, anu lamparín nanti, anu nanti 'icën. ¹⁷Uni itsin isnunma 'acë ñucama 'imainun uni itsin cuanunma quicë banacama abi ca 'unáncë 'iti 'icën. ¹⁸An 'ën bana cuaquin a bana quicësabi oquin 'acë uni a ca 'ën bana itsiribia cuanun Nucën Papa Diosan 'unánmiti 'icën. Usa 'aínbi ca an 'ën bana cuaquinbi sináncëma uni, a, an isa 'unánxa quixuan sináncë bana a camabi Nucën Papa Diosan manumiti 'icën. Usa 'ain camina mitsun cuacë banacama upí oquin cuaquin, a bana quicësabi oquin 'ati 'ain.

Jesusan ca amia sináncē unicama aintsi oia quicē bana
(Mt 12.46-50; Mr 3.31-35)

¹⁹ Ēsaquian unicama bana ñuixuncēbē aí ca aín tita 'imainun aín xucéantu anua Jesús 'icēnu bēbacēxa. Bēbaibi ca 'aisamaira uían anua Jesús 'icē a tsitsirucē 'ain, a 'uriishi 'iacēxa. ²⁰ 'Icē atu isquin ca unin Jesús cacēxa:

—Min titabē ca min xucéantu ěman 'icēn. Ca mi istisa tania.

²¹ Cacēxun ca Jesusan cacēxa:

—Uicaman cara Nucēn Papa Diosan bana cuanan aín bana quicēsabi oquin 'aia, acamax ca 'ěn tita 'imainun 'ěn xucéantu 'icēn.

Bēchun 'imainun suńúan Jesusan nētémia
(Mt 8.23-27; Mr 4.35-41)

²² Bētsi nētēan manē nuntinu 'iruia ca Jesusan aín 'unánmicē unicama cacēxa:

—Parúnppa 'ucē manan cuanun ca cuan.

Cacēx ca cuancēxa. ²³ Cuaní ca Jesús nuntinu 'uxacēxa. 'Uxánbi suńúan upí 'icuatsinquin bēcaquin parúnppa bēchuancēbē ca 'unpax manē nuntinu 'iruacēxa. ²⁴ Usaía 'icēbē racuéquin ca aín 'unánmicē uicaman Jesús bésúnquin munuma cacēxa:

—Cananuna nanētin, ca bēsut.

Cacēx bésuquin ca Jesusan suńúan —ca nētét —canan bēchúnribi —ca bucubut —quixun cacēxa. Cacēxēshia suńúan nētéishimainun ca baca bēchúnribi nētēacēxa. ²⁵ Usoxun ca Jesusan aín 'unánmicē unicama cacēxa:

—¿Nucēn Papa Diosan ca nu bérúanquin 'aquinia quixun caramina sinaniman?

Cacēx ratuti racuēti ca atúxbi canancēxa:

—¿Uisa uní cara ěněx 'ic? An cacēxun ca suńúaněnbi, bacánbi aín bana cuatia.

Ñunshin 'atimańu uni Jesusan pēxcúa, cuchi bacamiquia
(Mt 8.28-34; Mr 5.1-20)

²⁶ Usaquiani Galilea me 'ucē manan cuantancēx ca Gadara menu bēbacēxa. ²⁷ Bēbatancēx nuntinuax 'ibúquiani cuaniabi ca ñunshin 'atimańu uní anu 'icē ěmanuaxa ucē an Jesús mēracēxa. A uníx ca 'itsa baritian ñunshin 'atimańu 'aish chupa pańuima 'ianan xubunu 'ima anu uní maíncē anuishi 'icē 'iacēxa. ²⁸⁻²⁹ 'Itsa oquian ñunshin 'atimaněn 'amicēxun ñu 'aia ca unin uní itsi uboxunma 'anun aín manē risin nēacēxa. Usocēxbi ca manē risi tēcapabiani ñunshin 'atimaněn 'imicēx anu uní 'icēma menu usabii 'icē 'aish cuancēxa. Usa 'aisha a mērai aín bēmánon rantin purúncēxun ca Jesusan ñunshin 'atima —ěně unínuax ca chiquit —cacēxa. Cacēx munuma cuěncénquin ca Jesús cacēxa:

—Dios, nańnu 'icē, aín Bēchicē Jesús camina mix 'aín. ¿Uisati caramina 'ě ubóin? 'Ē tēměramixunma ca 'at.

³⁰ Cacēxun ca Jesusan ñucacēxa:

—¿Uisa cara min anē 'ic?

Quia ca anu atsíncē ñunshin 'atimaněan 'itsaira 'ixun quimicēxun a unin cacēxa:

—'Ēx cana 'Ēxcuira caquin anēcē 'ain.

³¹ Cacēbētan ca ñunshin 'atimacaman, quini cha nēmínra, anu ñunshin 'atima 'icē, anu xuxunma 'anun quixun bēnéquin cacēxa. ³² Catancēxun ca 'aisamaira cuchi matá manan pushian pi bucucē isquin cacēxa:

—Cuchinu ca anu atsínun nu xut.

Cacēxun ca Jesusan —ca cuantan —cacēxa. ³³ Cacēx ca ñunshin 'atima a unínuax chiquíquianx cuchinu atsíncēxa. Atsíncēbē ca cuchicama camáxbi tsuáquiquiani abáquiani cuanx, cuētúnuax parúnppanu rēucubuti bacamiqui cēńúacēxa.

³⁴ Usaía 'ia isbiani ca an cuchi bérúancē uicaman abáquiani cuanxun, ěma chanu 'icē unicama 'imainun ěma chucúmanu 'icēcamaribi xubu itsi xubu itsinu cuanquin ñuixuancēxa. ³⁵ Ñuixunquian chanioia cuati ca uisai cara a ñucama 'iaxa quixun isi riquiancēxa. Riquiani Jesúsnu cuanx uxun ca a uní anuax 'aisamaira ñunshin 'atima chiquícē a an isásama 'aish, chupa pańuax sinan mēńíńushi 'aish, Jesús tanáin tsócē isacēxa. Usa 'icē a uní isi ca racuécancēxa. ³⁶ Usa 'ain ca an iscēcaman uisai cara ñunshin 'atimańu uní pēxcúaxa quixun axa riquiancē unicama ñuixuancēxa. ³⁷ Ñuixuncēxun ca a

mecamanu 'icë unicaman racu'éiraquin aín nētēnuaxa cuantánun quixun Jesús cacëxa. Cacëx manë nuntinu 'iruquiani ca cuancëxa. ³⁸ Cuaniabi ca anuaxa ñunshin 'atima chiquícë uni an abë cuancatsi quixun Jesús cacëxa. Cacëxunbi ca Jesusan aín xubunua cuantánun quixun xuquin abë cuanxma 'inun cacëxa. ³⁹ Caquin ca ësaquin cacëxa:

—Min xubunu ca cuantan. Cuantancëxun camina min aintsi 'ibucama uisoxun cara Nucën Papa Diosan mi pëxcüaxa quixun ñuixunti 'ain.

Usaquin cacëx cuanxun ca aín aintsi 'ibuishima a ëma chanu 'icë unicama, uisoquin cara Jesusan a 'axa quixun ñuixuancëxa.

*Jairo cacë unin bëchicë 'imainun xanu 'insíncë ñui quicë bana
(Mt 9.18-26; Mr 5.21-43)*

⁴⁰ Ucë manánuax Gadara menu 'icë unicama ëbëtsini ca Jesús anuaxa cuanpuncë necë manan utecëancëxa. Utecënia ca 'aisamaira uni parúnppa cuëbí ricuatsinxun caíancëxa.

⁴¹⁻⁴² Caíncëxa bëbaia ca anu judíos unicama timécë xubunu 'icë 'apu achúshi, Jairo cacë, an anu cuani a tanáin rantin puruni tsóbuquin Jesús cacëxa:

—'Ën ini bëchicë ca aratsushi 'icën, mëcën rabé 'imainun rabé baritiañu ca ax 'icën. Ca 'insinan 'i bamaia. A pëxcüi camina 'ën xubunu cuanti 'ain.

Cacëx abë cuania ca 'aisamaira unin Jesús chacatisaira ocëxa.

⁴³ A unicama nëbëtsi ca achúshi xanu 'insíncë 'iacëxa. A xanux ca mëcën rabé 'imainun rabé baritia imia 'aishbi aín imi nëtécëma 'iacëxa. Bëtsi bëtsi rucuturuan roncëxun a cupíoquin aín ñucama cëñuibi ca pëxcüama 'icën. ⁴⁴ Usa 'ixun ca —Jesusan ca 'ë pëxcuti 'icë —quixun sinani, a caxu cuanquin aín chupa ticacëxa. Ticaíshi ca aín imicë nëtéacëxa.

⁴⁵ Usai 'icëbëtan ca Jesusan cacëxa:

—¿Uin cara 'ë ticax?

Cacëxun ca a rapasu 'icë unicaman —'ën cana mi 'acëma 'ai —quixun cacëxa. Camax-unbia usaquin cacëbëtan ca Pedro 'imainun abë 'icë unicaman cacëxa:

—Mi ca 'aisamaira unin titicaquin chacatisaira oia. ¿Usa 'ainbi caramina, uin cara 'ë ticaxa, quíax quin?

⁴⁶ Usaquin cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—'Ën cushin ca uni pëxcüaxa quixun cana 'ën sinanënsi 'unanin. Usa 'ain cana 'unanin, achúshi unin ca 'ë ticaxa quixun.

⁴⁷ Usai quia cuati, —an ca 'unania —quixun sinani racuëti bërëru, anu cuanx aín bëmánon rantin puruni tsóbuquin ca axa pëxcücë xanun, unicaman cuamainunbi, uisacasquin cara a ticaxa quixun ñuixuanan aín chupa ticaíshia pëxcücë aribi Jesús ñuixuancëxa. ⁴⁸ Ñuixuncëxun ca Jesusan cacëxa:

—'Ën cana mi pëxcuti 'ai quixun asérami sinani camina pëxcüan. Chuámashi 'aish ca cuantan.

⁴⁹ Usaquin Jesusan cacëbëtanbi ca aín xubunuax uquin unin anua judíos unicama timéti xubunu 'icë 'apu, Jairo, a cacëxa:

—Min bëchicë ca ñuaxa. Ca 'aíma 'icën. Usa 'ain ca Jesús ñancábi buánxunma 'at.

⁵⁰ Caia cuaquin ca Jesusan cacëxa:

—Racu'éaxma ca 'it. 'Ën cana mi 'aquinti 'ai quixun ca sinan. Usaquinmi sináncëbë ca pëxcüti 'icën.

⁵¹ Usaquin cabiani cuanbaiti a 'apun xubunu bëbaquin ca Pedro, Juan, Jacobo, acama 'imainun xu xanun papa 'imainun aín tita, acamaxëshi abë atsínun atsínmiquin, uni raírícamá emáínsi bërúnun quixun cacëxa. ⁵² Usai xubunu atsínquin cuacëxbi ca ini bëunan mëscuti rarumabacëxa. Rarumabatiabi ca Jesusan cacëxa:

—Iánxma ca 'it. Xu xanu ca ñucëma 'icën, ca 'uxaxa.

⁵³ Ésaquin cacëxunbi, —ca ñuaxa, usa 'aish ca bërí 'aíma 'icë —quixun 'unánquin ca 'usáncancëxa. ⁵⁴ Usoquin 'usáncancëxunbi aín mëcënan mënquin biquin ca Jesusan munuma banaquin xu xanu cacëxa:

—Xu xanu, ca nirut.

⁵⁵ Usoquin cacëxëshi ca baísqui niruacëxa. Nirucëbëtan ca aín aintsi 'ibu —ca pimit —quixun Jesusan cacëxa. ⁵⁶ Usoia isi ca aín papa aín tita cuëñi ratúira ratúiacëxa. Ratutia ca Jesusan cacëxa:

—Mitsúnmi iscë ñu ëñë camina uibi ñuixuntima 'ain.

9

*Bana ñuixunuan aín 'unánmicë unicama Jesusan xua
(Mt 10.5-15; Mr 6.7-13)*

¹ Usa 'ain ca Jesusan aín 'unánmicë uni mëcën rabé 'imainun rabé a timëxun cacëxa:
—Anúnmi uninua ñunshin 'atimacama chiquíanan uni 'insíncëcamaribi pëxcunun cana 'ën cushi mitsu 'inanin.

² Usoquin catancëxun ca —Nucën Papa Diosan ca 'ëmi catamëcë unicama ainan 'imiti 'icë —quixun unicama ñuixunuan 'insíncëcama pëxcunun quixun aín 'unánmicë unicama xuacëxa. ³ Xuquin ca cacëxa:

—Bain cuanquin camina ñu buántima 'ain. Tsati, burasa, piti, curíqui buanima camina ñancáishi cuanti 'ain. Rabé camina ami pañuti chupa buántima 'ain. ⁴ Uinu 'icë unin xubunu caramina anu 'inux atsini, anuishi camina ñantan ñantan 'uxti 'ain, anúnmi a ëmanuax cuanti nëtëa utámainun. ⁵ Uinu 'icë ëmanu 'icë unicaman cara mitsu biisama tanan mitsun bana cuaisama tania, aín ëmanuax cuani camina anu 'icë unicaman, mitsun bana cuatíma ca Nucën Papa Diosan iscëx 'aisama 'icë quixun 'unánun, mitsun taxacanu 'icë me cupúcë tacabiani cuanti 'ain.

⁶ Usaquin caquian Jesusan xucëx camabi ëmanu cuanquin ca anu 'icë unicama upí bana, anúan atux Nucën Papa Diosnan 'i cuëënnun, ñuixuancëxa. Ñuixunuan ca uni 'insíncëcama pëxcüacëxa.

*Juan, an uni nashimicë, ax bama
(Mt 14.1-12; Mr 6.14-29)*

⁷ Unicaman Jesusan 'acë ñucama chanioia cuati ca Galileanu 'icë 'apu, Herodesnëx —ui cara ax 'icë —quiax sináncasmacëxa. Raírinëx ca —Juan, an uni nashimicë, ax ca bamaxbi baísquiaxa —quiax quiacëxa. ⁸ Raírinëx —Elías ca utëcëanxa —quimainun ca raírinëx —an Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixun unicama achúshi sapi ca bama 'aíshbi baísquiaxa —quiax quiacëxa. ⁹ Usai quicëbë sináncasmai ca Herodes quiacëxa:

—'Ënbi cana Juan tébíscamian. ¿Usa 'aínbí cara a uni camabi unin chanioicë ax ui 'ic?
Quinquinbi 'unánquinma ca Jesús istisa tancëxa.

*Jesusan cinco mil uni pán pimia
(Mt 14.13-21; Mr 6.30-44; Jn 6.1-14)*

¹⁰ Usa 'ain ca aín 'unánmicë unicaman, an xucëx cuanx anu utëcënxun atun 'acë ñucama Jesús ñuixuancëxa. Ñuixuncëxun cuatancëxun ca Jesusan Bëtsaida ëma 'urama anu aín 'unánmicë unicama buancëxa. ¹¹ Usa 'ain ca —anu ca Jesús 'icë —quixun chanioia cuabiani, a nuibiani cuanx 'aisamaira uni anua Jesús 'icë anu cuancëxa. Usaía 'itsa uni riquiania ca Jesusan acama nuibaquin, Nucën Papa Diosan ca axa 'ëmi catamëcë unicama ainan 'imiti 'icë quixun ñuixuancëxa. Ñuixunuan ca 'insíncë unicama pëxcüacëxa.

¹² Usaquin 'acëbëa bari cuabúcëbëtan ca aín 'unánmicë unicama mëcën rabé 'imainun rabé, an anu cuanxun Jesús cacëxa:

—Ënë mex ca anu uni 'icëma me 'icën. Ënu 'iaxma unicama cuantánun camina cati 'ain. Cuanxuan 'uri 'icë ëmacama 'imainun a mecamanua atúxa anu 'uxti barianan atun piti bitánun camina xuti 'ain.

¹³⁻¹⁴ Quia ca Jesusan cacëxa:

—Mitsun ca piti 'inan.

Cacëxun ca anua 'aisamaira, cinco mil uni 'ain, aín 'unánmicë unicaman cacëxa:

—Nun piti ñura ca mëcën achúshi pán 'imainun tsatsa rabéishi 'icën. Sapi cananuna unicama piti maruxuni cuanti 'ain.

Quia ca Jesusan cacëxa:

—Unicama basinu cincuenta cincuenta bucubunū ca cat.

¹⁵ Cacëxun ca unicama tsóbunū cacëxa. ¹⁶ Cacëxa unicama bucubuan ca Jesusan mëcën achúshi pánccëñun tsatsa rabé bixun manámi bësuquin isquin Nucën Papa Dios —asábi ca —catancëxun pánccëñun tsatsa tucapaxun aín 'unánmicë unicama 'inancëxa, axa bucubucë unicama 'inánun quixun. ¹⁷ Jesusan 'inancëxuan aín 'unánmicë unicaman mëtficacëxun ca unicama camaxunbi pucháquin piacëxa. Pucháquin piia sënëan ca usai

'iisa 'aímbia tēxēcē páncēñun tsatsa aín 'unánmicē unicaman mēcēn rabé 'imainun rabé caquí buácaquin biacēxa.

Pedronēan —mix camina Cristo 'ai —quixun Jesús ca

(Mt 16.13-28; Mr 8.27-29)

¹⁸ Nētē itsían Jesús aín Papa Diosbē banamainun ca aín 'unánmicē unicamaxēshi abē 'iacēxa. Anu 'icē ca Jesusan aín 'unánmicē unicama ñucáquin cacēxa:

—¿Ui caraisana 'ēx 'ai quíax cara unicama quin?

¹⁹ Cacēxun ca cacēxa:

—Raírínēx ca quía, mix ismina Juan, an uni nashimicē, a 'ain. Raírínēx ca quía, mix ismina Elías a 'ain. Raírínēxribe ca quía, mix ismina an Nucēn Papa Dios quicē bana unicama ñuixuncē unicamaxa bama a achúshinēxa baísquicē a 'ain.

²⁰ Cacēxun ca Jesusan aín 'unánmicē unicama cacēxa:

—¿Atúxa usai químainun caramina mitsux 'ēx caraisna ui 'ai quin?

Quía ca Pedronēn cacēxa:

—Mix camina Cristo, Nucēn Papa Diosan ěnu unun xuti, axa uti nun caíncē, a 'ain.

'Ēx cana unin 'acēx bamati 'ai quíaxa Jesús quía

(Mt 16.20-28; Mr 8.30-9.1)

²¹ Ēsaquian Pedronēn cacēxun ca Jesusan uibi Pedro quicē bana ñuixunxunma 'anun quixun aín 'unánmicē unicama cacēxa. ²² Canan ca cacēxa:

—Uni 'inux Nucēn Papa Diosnuax uá, 'ēx cana 'atimocē 'iti 'ain. 'Imainun ca caniacēcē-camabē judíos sacerdotēnēn cushicama 'imainun an Moisésnēn cuēñeo bana 'unáncē unicamax, 'ēn bana cuaisama tani, 'ēmi nishti 'icēn. 'Ēmi nishquin ca 'ē uni itsi 'amiti 'icēn. Usaquian 'ē 'acēx bamatancēx cana rabé nētē 'iónxa pēcaracēbē baísquiti 'ain.

²³ Usa 'ain ca anu 'icē unicama Jesusan ěsaquin cacēxa:

—Uix cara 'ēn uni 'iisa tania an ca a 'ai bamanuxunbi 'ēmi catamēti quicē bana ěnquinma 'ati 'icēn. ²⁴ Uin cara aín cuēñcēsa oquin 'ai, ěnē nētēnu upitax tsótishi sinania, ax ca Nucēn Papa Diosnan 'itima 'icēn. Usa 'aímbi ca uinu 'icē unin cara ěnē nētēnushi upitax tsóti sinánquinma uisai cara 'iquinbi 'ēmi catamēquin 'ēx quicēsabi oquin 'aia, ax Nucēn Papa Diosnan 'aish aín nētēnu abē 'iti 'icēn. ²⁵ Unix ca ěnē nētēnuax 'itsaira ñuñu 'iti 'icēn, 'aíshbi ca Nucēn Papa Diosmi sináncēma 'aish aín nētēnu abē 'itima 'icēn. Usa 'ain ca axa bamacēbē aín ñucama ax ñancábia bicē 'icēn. ²⁶ Ui unix cara 'ēnan 'itimi rabianan 'ēn bana quicēsai 'itimi rabinia, a uníxa 'ēnan 'itimi cana uni 'inux anuax uá 'aish cuantancēx 'ēxribi rabínti 'ain, 'ēn Papa Diosbē 'Apu 'itancēx aín ángelcamabē utēcēni. ²⁷ Usa 'aímbi cana asérabi mitsu cain, axa ěnu 'ēbē 'icē uni raírínēn ca bamacēma pain 'ixun 'ēmi catamētia ainan 'imicēxun, Nucēn Papa Dios ca asérabi atun cushi 'icē quixun isti 'icēn.

Jesús bētsia

(Mt 17.1-13; Mr 9.2-8)

²⁸ Usaquin aín 'unánmicē unicama catancēx ca mēcēn achúshi 'imainun rabé 'imainun achúshi nētēsa 'icēbē aín 'unánmicē uni raíri ěbiani Pedrocēñun Juan, Jacobo, acamaíshi buani Jesús matánu Nucēn Papa Diosbē banai cuancēxa. ²⁹ Anu cuantancēx bēbatancēx aín Papa Diosbē banai ca aín bēmánan bētsiacēxa. Bētsicēbē ca aín chuparibi uxuira 'aish ichu ichuquicē 'iacēxa. Usaía 'ia ca Pedro, Juan, Jacobo, acaman isacēxa. ³⁰ Usa 'icē isanan ca rabé uni, Moisés 'imainun Elías, Jesús bē banaia isacēxa. ³¹ Atun iscēx ca a uni rabētax Nucēn Papa Diosan cushían ichúquin pēcacē nēbētsi 'iacēxa. Usa 'aish abē banaquin ca Jesús, unían bicēxa Jerusalēnuax bamati, acama ñuiquin cacēxa. ³² Usa 'ain ca 'uxcēnan tēnánccēxbi 'uxquinma Pedro 'imainun abē 'icē uni rabētan Jesús bētsicē isanan abē 'icē uni rabé aribi isacēxa. ³³ Moisésbētan Elíasnēn a ěbiania isquin ca Pedronēn Jesús cacēxa:

—Nuxnu ěnu 'icē ca asábiira 'icēn. ¿Uisa cara rabé 'imainun achúshi xubura mitsu 'axúnti 'iti 'ic? Minan achúshi 'imainun Moisésnan achúshi 'imainun Elíasnanribi achúshi cananuna 'ati 'ain.

Upí oquin sinanima ca Pedro usai quiacēxa. ³⁴ Usaía quicēbētainshi ca cuinan acama mapuacēxa. Usocēx ca Pedro, Juan, Jacobo, acamax racuécacēxa. ³⁵ Racuéquin ca cuín mēucúaxa ěsai banaia cuacēxa:

—Ĕnĕx ca 'ĕn nuibacĕ bacĕ bĕchicĕ 'icĕn. Aín bana ca cuacan.

³⁶Ĕsai banaia cuatancĕxuan iscĕx ca Jesúsĕshi anu 'iacĕxa. Usaía 'ia isanan cuaxunbi ca Pedro 'imainun Juan, Jacobo, acaman ui unibi ñuixuanma 'icĕn.

Ñunshin 'atimanĕn bĕrĕrumicĕ tuá Jesusan pĕxcĕa

(Mt 17.14-21; Mr 9.14-29)

³⁷Usaía 'ion pĕcaracĕbĕa Jesús matánuax ubúcĕbĕ ca 'aisamaira uni a bĕñaí cuancĕxa.

³⁸A unicama achúshinĕn ca cuĕnishquin Jesús cacĕxa:

—'Ĕn bĕchicĕ ca is. Bĕchicĕ itsiñuma cana 'ain. 'Aisa tanquin camina 'ĕ pĕxcuxunti 'ain. ³⁹Ñunshin 'atimanĕn 'imicĕx ca 'itsai cuĕncĕni aín cuñun bacux bĕanan aín namiribi nimĕti bĕrĕruia. Usaquin 'ai ca 'ĕn bĕchicĕnuax chiquítisama tania. ⁴⁰Usa 'ain cana min 'unánmicĕ unicama 'ĕa chiquínxunun can, cacĕxunbi ca 'acasmata.

⁴¹Quia cuaquin ca Jesusan anu 'icĕ unicama cacĕxa:

—Mitsun camina Nucĕn Papa Dios ax ca asĕrabi cushi 'icĕ quixun sinaniman. Camina ami catamĕisama tanin. ¿Mitsúxmi ami catamĕnun carana uiti nĕtĕn mitsu 'unánmiti 'ain? ¿Uitishi oi nĕtĕn carana 'ĕx mitsu cupí masá nuituti 'ain?

Usaquin caquin ca a uni —ĕnu ca min bĕchicĕ bĕt —quixun cacĕxa. ⁴²Cacĕxuan bĕcĕxa aia ca ñunshin 'atimanĕn menu nipacĕmiquin aín nami nimĕtia bĕrĕrunun 'imitĕcĕancĕxa. Usaquian 'imia chiquínun caquin ñunshin 'atima chiquínxun ca Jesusan a tuá pĕxcĕiacĕxa. Pĕxcuquin ca aín papa —ca asábi 'icĕn, ca 'iquin —quixun cacĕxa. ⁴³Usaquin 'aia isi ca anu 'icĕ unicama —Nucĕn Papa Diosan cushínshi ca Jesusan usaquin 'axa —quixun sinánan —aín cushix ca bĕtsi cushisamaira 'icĕ —quixun sinani ratuácĕxa.

'Ĕx cana unin 'acĕx bamati 'ai quiáxa Jesús quitĕcĕan

(Mt 17.22-23; Mr 9.30-32)

An ca bĕtsi unían 'acĕma ñu 'aia quixuan unicaman ñuimainun ca Jesusan aín 'unánmicĕ unicama ĕsaquin cacĕxa: ⁴⁴—Camina upí oquin cuati 'ain. Cuaquin camina mitsun uisa 'ixunbi manutima 'ain, uni 'inux Nucĕn Papa Diosnuax uá 'ĕ ca unin an raíri uni 'aminun uni 'inánti 'icĕn.

⁴⁵Usaía quiabi ca atun cuama 'icĕn. Atúan cuaxunma 'anun ca Nucĕn Papa Diosan atu cuamiamá pain 'icĕn. Usa 'ain ca upí oquian ñuixunun Jesús catimi aín 'unánmicĕ unicama racuĕácĕxa.

Uix cara bĕtsi unicamabĕtan sĕnĕnmaira 'icĕ quicĕ bana

(Mt 18.1-5; Mr 9.33-37)

⁴⁶Jesusan 'unánmicĕ unicamax ca —uinu 'icĕ nucama achúshinĕxira cara nubĕ sĕnĕnma 'icĕ —quiax atúxbi ñucacanancĕxa. ⁴⁷Ñucacania atun sinan 'unánquin ca Jesusan tuá achúshi bixun a rapasu nitsfancĕxa. ⁴⁸Nitsínxun ca aín 'unánmicĕ unicama cacĕxa:

—Uicaman cara 'ĕmi sinánquin ĕnĕ tuásaribi 'icĕa, ñuumara ca, quixun unin sináncĕ uni a 'aquinsa 'icĕ nuibaquin 'aquinia, an ca 'ĕribi 'aquinia. Usaquin 'aquin ca 'ĕishima, 'ĕn Papa Dios, an ĕnu unun 'ĕ xua, aribi 'aquinia. An cha 'iti sinánquinma uni itsi 'aquincĕ uni a ca Nucĕn Papa Diosan bĕtsi unibĕtan sĕnĕnmaira isia.

An nu ñuicĕma uni, ax ca nubĕ upí 'icĕ quicĕ bana

(Mr 9.38-40)

⁴⁹Ĕsaquin Jesusan cacĕxun ca aín 'unánmicĕ uni, Juan, an cacĕxa:

—Nun cananuna uni achúshinĕan, Jesús ca ĕnĕ uniuaxmi chiquít cuĕĕnia quixun caquinshi ñunshin 'atima uniuax chiquinia isan. Isquin cananuna nubĕ nicĕma 'icĕ, usoquin 'axunma 'anun can.

⁵⁰Cacĕxun ca Jesusan cacĕxa:

—Usoquin 'axunma 'anun camina catima 'ain. Axa nu ñui quicĕma uni ax ca nubĕ upí 'icĕn.

III. JERUSALENUA JESUS CUAN (9.51-19.28)

Jesusan Jacobo 'imainun Juan ñucá

⁵¹Anúan aín Papa Diosnu cuantĕcĕnti nĕtĕ 'urama 'ain ca Jesusan Jerusalĕnu cuantĕcĕnti sináncĕxa. ⁵²Cuanuxun ca uni raíri anpan rĕcuĕnquiani cuanun xuacĕxa. Xucĕx cuanx Samaria menu 'icĕ ĕma achúshinu bĕbaxun ca uinu cara Jesús aín 'unánmicĕ

unicamabê 'uxti 'icê quixun bariacêxa. ⁵³Bariabi ca anu 'icê unicaman —ax ca Jerusalénu cuania —quixun 'unanquin aín êmanu 'imiti cuêënanma 'icên. ⁵⁴Usafa 'ia oi nishquin ca Jacobobêtan Juanên Jesús cacêxa:

—⁵⁵Naínuax uxúan tsin atu cêñunun nu cati caramina cuêënin?

⁵⁵Cacêx cuainacêquin isquin ca Jesusan ñu caquin cacêxa:

—Usaquin cananuna 'atima 'ain. Mitsux 'ënan 'ixunbí camina uisaira cara 'ën uni 'iti 'icê quixun 'unaniman. ⁵⁶Nucên Papa Diosnuax uá, 'ëx cana uni 'atimonux uáma 'ain. Atux upiti buacunun 'iéminux cana uacên.

Catancêx cuanx ca bêtsi êmanu cuancêxa.

Abê cuainsa tancê uni raíri ñui Jesús quia

(Mt 8.18-22)

⁵⁷Bain cuania ca achúshi unin Jesús cacêxa:

—Uinu caramina mix cuani anuribi cana 'ëx mibê cuanti 'ain.

⁵⁸Cacêxun ca Jesusan cacêxa:

—Ñu péchiñunêx ca anua batsi oti nañu 'icên. Capa 'inúxbi ca aín anu 'uxti quiniñu 'icên. Usa 'aínbi cana uni 'inux Nucên Papa Diosnuax uá, 'ëx anu 'uxtiñumabi 'ain. Usa 'ain sapi camina 'ëbê quantima 'ain.

⁵⁹Catancêxun ca Jesusan uni itsi —'ëmi sinani ca 'ëbê cuani ut —cacêxa. Cacêxun ca cacêxa:

—Mibê cuanti 'aínbi cana 'ën papanu pain cuainsa tanin. A bamaia maíntancêx cana mibê cuanti 'ain.

⁶⁰Quia ca Jesusan cacêxa:

—Axa Nucên Papa Diosmi sinántisama tancê uni, an bamacê uni mañnun énan camina min, 'ëmi catamêtia ca Nucên Papa Diosan uni ainan 'imia quixun unicama ñuixuni cuanti 'ain.

⁶¹Cacêbêtan ca uni itsínribi cacêxa:

—'Ëx cana mibê cuanti 'ain, 'aínbi cana axa 'ën xubunu 'icêcama pain bêruánxa 'inun cai cuanti 'ain.

⁶²Quia ca Jesusan cacêxa:

—Ënêx ca ésa 'icên. An vaca bënëñ buáncêxuan me tucabianmainun manê paránên xo tuñcê uni an ca amami amamia isquin 'atimaquin aín ñuina 'amia. Usaribiti ca uni Nucên Papa Dios cuêëncêsabi oquin ñu 'ati manuquin bêtsi bêtsi oquin sináncê ax aín uni 'iisama 'icên.

10

Setenta unicama Jesusan bana ñuixunun quixun xua

¹Usafa 'icêbêtan ca Jesusan bêtsi bêtsi me 'imainun bêtsi bêtsi êmanu bana ñuixuni cuanti sináncêxa. Usaquin sinánquin ca aín 'unanmicê uni mécên rabé 'imainun rabé acama xuquinma, uni raíri setenta caístancêxun rabé rabé, uinu cuanti cara an sinánxa anu atux pain cuanun xuacêxa. ²Xuquin ca cacêxa:

—'Aisamaira uníxa 'ëmi sinánti 'aínbi ca an atu 'ëmi sinánun 'aquinti uni 'itsamashi 'icên. Usa 'aish ca naënu 'aisamaira ñu bimi 'aínbia an biti uni 'itsamashi, usaribi 'icên. Usa 'ain camina Nucên Papa Dios axa 'ëmi sináncê unicaman 'ibu, a ñucáti 'ain, an uni 'ëmi sinánun 'aquinti unia 'itsa xunun, bimi 'ibu unían an bimi biti uni xucêsaribi oquin.

³Camina cuanti 'ain. 'Ën cana carnero 'inúan nêcê nêbêtsinu 'icêsaribi 'inun mitsu xutin. Nêbêquin ca 'inúanên carnero binuxun bëaratia. Usaribi oquin ca axa mitsumi nishcê unin mitsu 'atimocatsi quixun sinánti 'icên. Usaquin sináncêbêbi camina axa mitsumi nishcê uni ami nishi abê 'atimonantima 'ain. ⁴Burasacêñun camina curíqui buántima 'ain, taxaca itsi camina buántima 'ain. Bain cuani camina niraçêax 'uran inibê banatima 'ain. ⁵Anumi 'iti xubunu atsinquin camina anu 'icê unicamaxa chuámashi 'inun Nucên Papa Dios ñucáxunti 'ain. ⁶A xubunu 'icê unin mitsubê upí 'ixun mitsun bana cuati ca mitsúxmi anu 'ain cuêëni chuámashi 'iti 'icên. 'Aínbi ca mitsubê upí 'iisama tanquian an mitsun bana cuaisama tancê unicamax usai 'itima 'icên. ⁷Camina xubu itsi xubu itsinu 'ibêquintima 'ain, anu painmi atsinçê xubu anuishi camina ñantan ñantan 'uxti 'ain. Anuxun camina piti ñu 'imainun xëati ñu a anu 'icê xanúan mitsu 'ináncêxun piti 'ain. An ñu mēxuncê uni a ca an ñu mēémicê unin cupíoia. Usa 'ain camina atúan mitsu

'inancé ñu a piishiti 'ain. ⁸ Cuanx ëmanu bëbaia upí oquin mitsu biquian mitsun bana cuaisa tancëbëtan camina anu 'ixun uisa piti ñu cara mitsu 'inania a piti 'ain. ⁹ Camina anua 'icë 'insincë unicama pëxcuquin, 'ëmi catamëtia Nucën Papa Diosan anun a ainan 'imiti nètë ca 'urama 'icë quixun cati 'ain. ¹⁰ Cuanx ëmanu bëbaia anu 'icë unicaman mitsu upí oquin biquinma mitsun bana cuaisama tancëbëtan camina anu 'itsa uni 'icë bai, anuxun ësaquin cati 'ain: ¹¹ Nunu mitsu cacë bana cuatíma ca Nucën Papa Diosan iscëx 'aisama 'icë quixun mitsun 'unánun cananuna nun taxacania 'icë mitsun ëmanu 'icë me cupúcë tērënbianin. Nux cuancë 'aínbi camina 'unánti 'ain, axa Jesúsni catamëcëcama Nucën Papa Diosan anun ainan 'imiti nètë ca 'urama 'icë quixun. ¹² 'Ën cana mitsu cain, Sodoma ëmanu 'icë unicama ca aín bana cuaisama tancë cupí Nucën Papa Diosan castíancëxa. Usamaira oquin castíancë ca a ëmanu 'icë unicama an mitsu bicëma cupí 'iti 'icën.

Bëtsi bëtsi ëmanu 'icë unicaman Jesusan bana cuaisama tan

(Mt 11.20-24)

¹³ Èsaquinribi ca Jesusan cacëxa:

—Corazín ëmanuax ucë unicama 'imainun Betsaidanuax ucë unicama, mitsu cana asérabi cain, mitsun ëmanuxun 'ën cushímbi 'ën ñu 'acësaribi oquin Tiro 'imainun Sidón anuxun 'ën 'á 'ain ca anu 'icë unicama aín 'uchacama ëni 'ëmi sinan 'itsíanxa. Aín 'ucha cupí masá nuituti sinanati ca chupa chëquicë pañuanan chimaputan mashiquia 'itsíanxa. ¹⁴ Usa 'ain ca anúan an camabi uni aín ñu 'acë isti nètën, Tiro 'imainun Sidónu 'icë unicama 'acësamaira oquin Nucën Papa Diosan mitsu 'uchoquin castíanti 'icën. ¹⁵ Capernaúmnuax ucë unicama, çmitsun caramina sinanin, camina Nucën Papa Diosan nètënu 'iti 'ai quixun? Camina anuma, anua uni 'aisamacama bamatancëx cuancë, anu 'iti 'ain.

¹⁶ Caxun ca a xuti unicama ësaquinribi cacëxa:

—An mitsun bana cuacë uni, an ca 'ën banaribi cuatia. 'Imainun ca an mitsun bana cuaisama tancë uni, an 'ën banaribi cuaisama tania. An 'ën bana cuaisama tancë uni, an ca Nucën Papa Dios, an ënë menu 'ë xua, aín banaribi cuaisama tania.

Setenta unicama axa Jesúsnu utëcëan

¹⁷ Bana ñuixunuan xucëxun ca a setenta unicaman ñuixunbëtsini utancëxun Jesús usoquian ñu 'acëcama ñuixunquin ësaquin Jesús cacëxa:

—Minmi nu xucë ca ñunshin 'atimanëmbi nun bana cuaxa, nun nu —ca chiquít —cacëx ca ininuax chiquífaxa.

¹⁸ Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Usa ca. Caná nañnuax menu bënëtishi 'ibúcësaria ñunshin 'atimanën 'apu Satanás nañnuax nipacëtia cana isacën. ¹⁹ Camina 'unánti 'ain, 'ën cushi cana mitsu 'inan. 'Ën mitsu 'inancë 'ain camina runu 'imainun nibanta amatibi asábi 'iti 'ain, uisoquin cara mitsu 'aisa tania, tanquinbi ca ñunshin 'atimanën mitsu 'atima 'icën, uisa ñunbi ca mitsu uisabi oima.

²⁰ Ñunshin 'atimanën mitsun bana cuacë cupí cuëncësamaira oi camina mitsun anëcama ca Nucën Papa Diosan nètënu 'icë quiricanu 'acë 'icë quixun 'unani cuëinra cuëenti 'ain.

Jesús cuëëan

(Mt 11.25-27; 13.16-17)

²¹ Usaquin catancëxun ca Jesusan, aín Bëru Ñunshin Upitan sínánmicëx upiti cuëënquin, aín Papa Dios cacëxa:

—Ën Papa Dios, mixmi naí 'imainun menu 'icë ñucaman 'Ibu 'icë cana mi rabin. Ami uni 'unánmiti ñu a camina an ñu 'unancë unicama 'unánmiquinma an ñu 'unáinracëma unicama 'unánmian. Usaquinmi 'acë cupí cana mi rabin. Usaquin 'ati camina mix cuëëan.

²² Usaquin aín Papa Dios catancëxun ca Jesusan anu 'icë unicama amiribishi cacëxa:

—'Ën Papa Diosan ca camabi aín sinan 'ë 'unánmiaxa. Uinu 'icë unímbi ca uisa uni 'ianan añu 'ai carana 'ëx uacën quixun 'unanima. 'Ën Papa Diosan cuni ca 'unania. Usaribi oquin ca uinu 'icë unímbi, uisa cara Nucën Papa Dios 'icë quixun 'unanima. Aín Bëchicë, 'ën cuni cana 'unanin, 'imainun ca a 'ën uisaira cara ax 'icë quixun 'unánmisa tancë unicama anribi 'unania.

²³⁻²⁴ Catancëxun ca Jesusan uni raírinëan cuatima 'imainun atúinshi cuanun quixun aín 'unánmicë unicama ësaquin cacëxa:

—'Ën cana mitsu cain, 'ëx ucëma pan 'ain ca bëráma an Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unicama 'imainun 'apu unicamanribi, Cristo ca uti 'icë quixun 'ë ñuiquin cuëñëo

bana 'unánquin, uisai cara 'iti 'icé quixun istisa tanquinbi isáma 'icén. Uisa bana carana ñuixunti 'ai quixun cuaisa tanquinbi ca cuama 'icén. Usa 'aínbi ca an, mitsun 'acésaribi oquin, 'ën ñu 'aia isanan 'ën uni bana ñuixunia cuacé unicamax cuëinra cuënia.

Samarianu 'icé uni Jesusan ñuia
(Mt 22.34-40; Mr 12.28-34)

²⁵ An Moisésnën cuëño bana 'unáncé uni achúshinën ca uisoquin caraisa caia quixun 'unáncatsi quixun sinánquin Jesús ésaquin ñucácëxa:

—¿Añu carana 'ëx ainan 'aish xëñibua 'aínbi Nucën Papa Diosbë 'inxun 'ati 'ain?

²⁶ Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—¿Moisésnën cuëño banax cara uisai quin? ¿Min iscëx cara uisai quin?

²⁷ Cacëxun ca a unin Jesús cacëxa:

—Ca quia, “Min 'Ibu Diosmi camina asérabi cuëni cëmëima sinánti 'ain. Usa 'aish camina ami catamëti ax cuëncésabi oíshi 'iti 'ain. 'Ianan camina mixmi bërúancacésaribi oquin min aintsicama nuibanax axa 'aquinsa 'icé 'aquinti 'ain”.

²⁸ Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Upí oquin camina 'ë can. Usoquin 'ai camina ainan 'aish xëñibua 'aínbi Nucën Papa Diosbë 'iti 'ain.

²⁹ Usoquin cacëxun ca an Moisésnën cuëño bana 'unáncé unin amiribishi ñucátécën-catsi quixun Jesús catécëancëxa:

—¿'Ën aintsicama 'acésaribiquin carana ui unicamaribi nuibaquin 'aquinti 'ain?

³⁰ Cacëxun ca Jesusan ésaquin cacëxa:

—Ënëx ca ésa 'icén. Achúshi unix ca bain Jerusalénuax, Jericó émanu cuanxa. Cuanibi ca an ñu mëcamacé unicaman bixun aín ñucama bianan aín chupacamaribi bianan bamatisoquin mëëxun racánbianxa. ³¹ Usobiana an mëcamacé unicamax cuan ca judíos sacerdote achúshi, ax a bain uquin uni racacé mëraquin isaxa. Isquinbi ca ratáinshibianxa. ³² Ratánbiania a sacerdote cuan ca bëtsi sacerdoteribi, Levitan rëbúnqui, ax uaxa. Uquin ca bai amo racacé uni isaxa. Isquinbi ca anribi a uni ratáinshibianxa. ³³ Usoquian a rabëtan ratánbiancëbëbi ca Samaria menu 'icé uni achúshi a baínribi uaxa. Uquin bai amo racacé isquin ca an cuni a uni nuibaxa. ³⁴ Nuibaquin ca anu cuanxun ronquin xëni ro 'imainun vino anun 'axa. 'Atancëxun ca anua təcacëmaribi chupa sanin təcëcëcaxa. Usotancëxun anúan nicé aín ñuinanu 'arubianquin buánxun ca achúshi unin xubunu racánxa. Usoxun ca anuxun ronan pimiquin bërúanxa. ³⁵ Usoquian 'oon pëcaracëbë cuanquin ca a unin, curíqui 'inánquin xubu 'ibu caxa: Ënë uni camina 'ë bërúanxunti 'ain. Bërúanquinmi ënë curíqui cëñuquin minanëñribi 'aquinia cana utécënquin mi cupotécënti 'ain.

³⁶ Usoquin Samaritano ñuiquin catancëxun ca Jesusan an Moisésnën cuëño bana 'unáncé uni cacëxa:

—An ñu mëcamacé unicaman mëëtancëxun bai rapasu ëbiancë uni a ca rabé 'imainun achúshi unin mëraxa. ¿Mëraquin cara min sináncëxun a unicama uinu 'icëinra racacé uni a nuibaquin aín aintsi 'aquincésaribi oquin 'aquianx?

³⁷ Usaquin cacëxun ca cacëxa:

—An aín aintsi 'aquincésaribi oquian axa racacé uni 'aquicé ax ca axira tsiancuatsini ucé uni a 'iaxa.

Usaquin cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Usa ca. Usaribi oquin camina minmi min aintsi nuibaquin 'aquincésaribi oquin uni itsiribi nuibaquin 'aquinsa 'icé 'aquinti 'ain.

Marta 'imainun María ñui quicé bana

³⁸ Bain cuanía achúshi émanu bëbaia ca anu 'icé Marta cacé xanun aín xubunu Jesús atsínmiacëxa. ³⁹ 'Atsintancëxuan bana ñuixunia ca Martanën xucën, María, axribi anu 'ixun, a tanáin tsóxun Jesusan bana upí oquin cuacëxa. ⁴⁰ Maríanëan bana cuamainun ca Martanën Jesusan bana cuaquinma piti 'aruanan bëtsi bëtsi ñu 'acëxa. 'Aquin ca anu cuanquin Jesús cacëxa:

—Caramina isiman, 'ën xucënan ca 'ë 'aquinima, 'ëinshi cana ñu 'ain. 'Ëa ñu 'aquinu unun ca cat.

⁴¹ Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Marta, Marta, mix camina 'itsa ñu 'ati sinani bënëtin. ⁴² Usa ñucama 'ati asábi 'aínbi ca 'ën bana cuati, ax bëtsi ñu 'ati sináncësamaira oquin sinánti asábiira 'icën. Marfanën ca usaquin 'ati sinánxa. Usa 'ain cana 'ën a 'axunma 'anun catima 'ain.

11

Nucën Papa Diosbë banaquin ësaquin cati Jesusan ñuia
(Mt 6.9-15; 7.7-11)

¹ Nëtë itsin aín Papabë banatancëxa sënënia ca aín 'unánmicë uni achúshinën Jesús cacëxa:

—Juanën ca aín 'unánmicë unicama Nucën Papa Diosbë banati 'unánmiaxa. Usaribi oquin camina nuribi abë banati 'unánmiti 'ain.

² Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Nucën Papa Diosbë banaquin camina ësoquin cati 'ain:

‘Ën Papa Dios, naínu 'icë, mix camina asérami min sinan upíra 'ain. —Usa camina mix 'ai — quíax ca camabi uni mi ñui upí banáinshi banati 'icën. Aín 'Apu 'icëa camabi unin mi rabiti cana cuëënin. Usaquian mi 'anun camina 'imiti 'ain. Min nëtënuxuan ángelcaman 'acésaribi oquian ënë nëtënuxun unicaman mix cuëëncësabi oquin 'ati cana cuëënin. Usaquian 'anun camina 'imiti 'ain. ³ Bëri nëtën camina nun piti anun nux tsóti a nu 'inánti 'ain. ⁴ Unían nu 'atimocëxunbinu aribi 'atimoquinma a ñucama sinánquinma manucë 'ain camina nuxnu 'achacëcana nu téréxunquin manuti 'ain. Ñunshin 'atimanën 'apúan nu ñu 'atima 'amicunma 'anun camina nu bërúanti 'ain.

⁵⁻⁶ Ésaquinribi ca Jesusan aín 'unánmicë unicama cacëxa:

—Ënëx ca ësa 'icën. Mícamá achúshinëx camina axa mibë nuibanancë unin xubunu imé naëx cuanxun cati 'ain: Mix camina 'ëbë nuibanancë uni 'ain. Axa 'ëbë nuibanancë uni itsi ca 'uracëox ubaiti bëri bëbaxa. 'Aínbi ca a 'ën 'inánti piti ñu 'aíma 'icën. ¿Usa 'ain caramina a piti ñu a 'inánun 'ë 'inántima 'ain? ⁷ Cacëxunbi ca unin aín xubu mëúxun mi cati 'icën: 'É ubíoxunma ca 'at. Xëcuë ca xëpucë 'icën. 'Imainun ca 'ën bëchicëcama 'ëbë 'uxi 'ibúaxa. Usa 'ain cana mi ñu 'inani niruiman. ⁸ Catancëxunbi ca mibë nuibanancë cupí mi 'inani nirutisama tanquinbi —'ëma ubiotécënia —quixun sinani niruxun min cuëëncë ñucama mi 'inánti 'icën. ⁹⁻¹⁰ Usa 'ain cana 'ën mitsu cain, úi unin cara Nucën Papa Dios ñucáquin caia a uni ca Nucën Papa Diosan 'inania. Ënëx ca ësa 'icën: Bari bariquin ca unin ñu mëraia. 'Imainun ca unían bëtsi unin xëcuë taxaia cuaquin a xubunu 'icë unin xëocaxunia. Usaribi oquinmi mitsun ñucáquin cacëxun ca mitsun bana cuaquin Nucën Papa Diosan mitsux cuëëncë ñu mitsu 'axunti 'icën. ¹¹ ¿Mix aín papa 'ixun caramina min bëchicënëan mi pán ñucacëxun maxax 'inánti 'ain? Camina 'inántima 'ain. ¿Tsatsa mi ñucacëxun caramina runu a 'inánti 'ain? Camina 'inántima 'ain. ¹² ¿'Atapa batsi mi ñucacëxun caramina nibanti 'inánti 'ain? Camina 'inántima 'ain. ¹³ Mitsux 'atima uni 'ixunbi camina mitsun bëchicë upí ñu 'inainin. Mitsunmi 'acësamaira oquin ca Nucën Papa Dios naínu 'icë, an a ñucacë uni aín Bëru Ñunshin Upí abëa 'inun 'inánti 'icën.

Anun ñunshin 'atima chiquínti cushi ñui quicë bana
(Mt 12.22-30; Mr 3.19-27)

¹⁴ An 'imicëxa uni achúshi banañuma 'ain ca Jesusan a uninua ñunshin 'atima chiquíancëxa. Usoquin chiquíncëbëa banaia isi ca anu 'icë unicama ratuacëxa. ¹⁵ Usoquin Jesusan ñunshin 'atima chiquínia isi ca anu 'icë uni raírinëx quiacëxa:

—Ñunshin 'atimanën 'apu, Beelzebú, an 'amicëxun ca ënë unin ñunshin 'atima chiquínia.

¹⁶ Químainun ca raírinën, Nucën Papa Diosan cushin caraisa ñu 'aia iscatsi quixun, aín sinanënbía unin iscëma ñu naínu 'anun quixun cacëxa. ¹⁷ Cacëxun ca Jesusan usaquin ca sinania quixun 'unánquin cacëxa:

—Ésa ca. Achúshi menuxan an 'apu 'imicë unibunën cushicaman bëtsi bëtsi oquin sináncë 'ain ca a menu bucué unicamax 'itsa 'aíshbi upitax bucuí bëtsibë bëtsibë nuibananima 'acanani cëñutia. Usaribiti ca unicamax aín aintsibë nuibananima mëëanani tsuáqui nëtëtia. ¹⁸ Mitsux camina quin, ñunshin 'atimanën 'apu, Satanás, Beelzebúribi

cacë, an 'amicëxun isana ñunshin 'atima chiquinin. Usañmi mitsux 'ë ñui quicë 'aínbi ca ñunshin 'atimanën 'apúan ñunshin 'atima rañri chiquincëbë an 'amicëxuan ñu 'ati ñunshin 'atima 'aíma 'iti 'icën. Usa 'ain ca ñunshin 'atimanën abë ñunshin 'atima chiquinima. ¹⁹ 'Ën ñunshin 'atimanën 'apun 'amicëxun ñunshin 'atima uninua chiquincë 'ain, ¿cara mitsun unbunën uin 'amicëxun ñunshin 'atima uninua chiquinin? Mitsun unbunën ca mitsu cati 'icën, ñunshin 'atimanën 'apun 'amicëxunma ca Nucën Papa Diosan 'amicëxuinshi ñunshin 'atima uninua chiquinti 'icë quixun. Usaquin cacëxun camina 'unánti 'ain, mitsúnmi 'ë ñui quicë bana ax ca asérabima 'icë quixun. ²⁰ Nucën Papa Diosan 'amicëxun uninua 'ën ñunshin 'atima chiquincë 'ain camina 'unánti 'ain, Nucën Papa Diosan ca axa 'ëmi catamécë unicama ainan 'iminuxun ënë menu unun 'ë xuaxa quixun. ²¹ 'Ënëx ca ësaribi 'icën. Cushi unían anun 'acananti ñuñu 'ixun aín xubu bërúancëbëtan ca uinu 'icë unínbi aín ñu bicuantima 'icën. ²² Usa 'aínbi ca asamaira cushi uni uqin ca mēëquin ñusmoquin axa anun 'acancë ñucama, amia catamécë, acama bianan aín ñu rañribi biquin aín unicama mētícaquin 'inánti 'icën. Usaribi oquin cana 'ën aín 'apusama cushiira 'ixun ñunshin 'atima chiquinin. ²³ 'Ësaribi ca. Unían bërúanquin timécëma 'aish ca aín 'aracacë ñuina tsuáquia. Usaribi oquin ca an 'ëmia sinánun uni 'aquincëma uni an 'ëmi sinánxma 'inun uni 'imia.

Anuaxa chiquicë uni anubia ñunshin 'atima cuantëcëan
(Mt 12.43-45)

²⁴ 'Ësaquinribi ca Jesusan cacëxa:

—Uninuax chiquítancëx anua 'unpax 'icëma menu cuani ca ñunshin 'atima anua 'iti bari nitsia. Bariquinbi mēraquinma ca sinania, —anuax 'ëx chiquía, anubi 'i cana cuantëcënti 'ai —quixun. ²⁵ Sinánbia cuani bēbaquinbi ca xubua unin maënquin mēñocëx upí usaribi 'icë a unin nuitu isia. ²⁶ 'Ësbiani cuanxun mēcën achúshi 'imainun rabé ñunshin 'atimaira mērbianquin buanx ca anuaxa chiquía uni anubi abë átíntëcënia. Usa 'ain ca anua ñunshin 'atimacama atsincë uni ax bëráma 'iásamaira 'ia.

Asérabí upí sinánñu 'aish cuëëinra cuëënti

²⁷ Usaquian unicama ñuixunia ca xanu achúshinën munuma banaquin Jesús cacëxa:

—An tuutancëx bacënxun mi xuma 'amiá xanu ax ca cuëëinra cuëënti 'icën.

²⁸ Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Usa 'aínbi ca an Nucën Papa Diosan bana cuanan a bana quicësabi oquin 'acë uni, axira 'ën titaxa cuëncësamaira oi cuëënti 'icën.

'Atima unicaman Jesús uni itsin 'acëma ñu 'anun ca
(Mt 12.38-42; Mr 8.12)

²⁹ 'Itsa unia ricuatsini timécamë'ëocëbëtan ca Jesusan cacëxa:

—Bëri bucuçë unicama Nucën Papa Diosmi sináncëma 'ixun ca atun isnun uni itsin 'acëma ñu 'anun quixun 'ë caia. Usa 'aínbi cana, 'ëx cana asérabí Nucën Papa Diosnuax uá 'ai quixun atun 'unánun, bētsi ñuribi atúan ñucácëxunbi 'aiman. 'Ënëishi cana mitsu cain, Jonás 'iásaribiti cana 'ëx 'iti 'ain. ³⁰ Nínive cacë ëma chaira anu 'icë unicaman ca Jonasan Nucën Papa Dios quicë bana ñuixunia cuacëxa. Jonasan acama bana ñuixuansaribi oquin cana uni 'inux Nucën Papa Diosnuax uá 'ën ënë menu 'icë unicama Nucën Papa Dios quicë bana ñuixunin. ³¹ Salomón cacë uni, axa 'apu 'ianan 'itsa ñu 'unáncë 'ain, ca 'ura menu 'icë 'apu xanu, ax aín bana cuati cuancëxa. Cuanx bēbatancëxun ca cuëenquin aín bana cuacëxa. Salomón 'iásamaira cana 'ëx 'ain. 'Ëx usa 'icëbi ca ënë nētënu bucuçë unicaman 'ën bana cuaisama tania. Usa 'ain ca anúan Nucën Papa Diosan camabi unían ñu 'acë isti nētën, a xanun Salomónën bana cuacë 'ixun, ënë nētënu bucuçë unicama 'ën bana ñuixuncëxunbia cuacëma 'icë, 'uchoti 'icën. ³² Nínive cacë ëmanu 'icë unicamax ca 'aisama 'icëbia Jonasnën Nucën Papa Dios quicë bana ñuixuncëxun cuati sinanati ami sináncëxa. Jonás 'iásamaira cana 'ëx 'ain. Usa 'icëbi ca ënë nētënu bucuçë unicaman 'ën bana cuaisama tania. Usa 'ain ca anúan Nucën Papa Diosan camabi unían ñu 'acë isti nētën, Nínivenu 'icë unicaman ënë nētënu bucuçë unicama cati 'icën: Mitsun Jesusan bana ñuixuncëxunbi cuacëma 'aish camina nux 'iásamaira 'aisama 'ai quixun.

Cristonën ca aín unicama upí sinánñu 'imia quicë bana
(Mt 5.15; 6.22-23)

³³ Ēsaquinribi ca Jesusan cacëxa:

—Uinu 'icë unínbi ca lamparín bimitancëxun xubu amo unëquin nanima. 'Imainunribi ca bunánti buinaxun anun mapuquin nanima. Usoquinma ca axa xubunu atsíncë unicaman upí oquin isnun bimitancëxun anu lamparín nanti anu nania. ³⁴ Lamparínën pëcacëbëtan ca unin bëruñu cupíshi an pëcacë ñucama 'imainun xabá isia. Min bëru upí 'ain camina upí oquin isquin min ñu mëëti 'ati 'ain. Min bëru 'aisama 'ain camina xabá isquinma min ñu mëëti upí oquin 'atima 'ain, bëánquibucëñuxun 'acësoquinshi camina 'ati 'ain. Usaribiti camina Nucën Papa Diosan 'imicëx min sinan upí 'ianan an sinánmicë 'aish min sinan an pëcacësa 'ain. Usa 'aínbi camina an sináncësaribi oquin sináncëma 'aish bëánquibucënu nicësa 'ain. ³⁵ Usa 'ain camina —anun 'ën sinan upí 'iti ca 'aíma 'icë —quixun sinánti rabanán bërüancati 'ain. Min —anun 'ën sinan upí 'iti ca 'aíma 'icë —quixun sináncë 'aish camina Nucën Papa Diosan sináncësaribi oquin sináncëma 'aish bëánquibucënu nicësa 'ain. ³⁶ Usa 'aínbi camina Nucën Papa Diosmí sinania an 'imicëx min sinan upí 'ixun Nucën Papa Diosan sináncësaribi oquin sinanin. Usa 'ixun camina ax cuëñcësabi oquin upí oquin ñu 'ati 'ain, lamparínëan pëcacën isquin upí oquin ñu 'acësaribi oquin.

Fariseo unicamacëñuan an Moisésñën cuëñëo bana 'unáncë unicama Jesusan ñu ca (Mt 23.1-36; Mr 12.38-40; Lc 20.45-47)

³⁷⁻³⁸ Unicama 'unánmía ca fariseo uni achúshinën Jesús aín xubunuxuan pí cuanun quixun cacëxa. Cacëx cuanx bëbatancëxbi ca judíos unicamaxa aín nuitu isa upí 'inun quixun sinani pinux pain mëchucacësaribiti Jesús 'iama 'icën. Mëchucatíma ca mesanu pí tsóbuacëxa. Usai 'ia isquin ca fariseo unin —¿uisacatsi cara mëchucacëma 'icë? —quixun sináncëxa. ³⁹ Usaquin sinania 'unánquin ca Nucën 'Ibu Jesusan cacëxa:

—Mixmi fariseo uni 'icë cana mi cain, mitsux fariseo uni 'ixun camina Nucën Papa Diosainsa mitsun nuitu upí isnun quixun, xanpa 'imainun manë ñutë, acama aín caxu chucain. Usaquin 'aquinbi camina mitsun nuitu mëu upíma ñu sinanin. Uni paránquin camina aín ñua mitsu 'inánun quixun sinánmianan ñunshínquin ñu 'atima 'ati sinanin. ⁴⁰ Sinánñuma unisa camina mitsux 'ain. ¿Caramina 'unaniman, an ñutë 'acë uni an ca aín namé 'acësaribi oquin aín caxuribi 'aia quixun? ⁴¹ Xanpa, ñutë chucati acama sinánquinbi camina unicama nuibaquin axa 'aquinsa 'icë 'aquinti 'ain. 'Aquinquin ca ñu 'inán. Usaquin 'aia isquin ca Nucën Papa Diosan mitsu upí isti 'icën.

⁴² Catancëxun ca ësaquinribi Jesusan atu cacëxa:

—Fariseo unicama, mitsu ca Nucën Papa Diosan uisa cara oti 'icë usoquin 'ati 'icën. Mitsun camina Nucën Papa Dios anuxun rabiti xubunuxun ñu 'acë unicama mitsun pitimi anun nëish ocë robí mësú 'inanin, Moisés quiásabi oquin. Usa 'ixunbi camina a bana itsi, axa quicësabi oi 'iti, axa quicësa oquin 'aiman. Nucën Papa Diosmí upíti sinánan upí sinánñu 'ixun uni 'aquinti, acama camina 'aiman. Usaquinmi mitsun 'acëx ca asábiira 'itsíanxa. Usoquin 'aquinmi mitsun ro mësúribi 'inánti ca asábi 'itsíanxa.

⁴³ 'Ianan camina anu judíos unicama timéti xubunu unicamabë timëti, anua mitsun cushicamax tsóti anu tsótishi cuëñin, camabi unínsa mitsu isnun quiax. 'Ianan camina anuxun unin ñu marucë anuxun isquian bëtsi unin —ax ca nun cushi 'icë —quixun sinánquin mëcën 'inánquin biti cuëñin. Usaími 'iti cuëñquinma ca Nucën Papa Diosan uisa cara oti 'icë usoquin mitsu 'ati 'icën.

⁴⁴ Mitsux camina cëmëntapun 'ain. Anu uni maíncë meesaribi camina mitsux 'ain. A me 'unánti ocëma 'ain ca uni raírinëx anun niquin —uni bamacë ca anu maíncë 'icë —quixun 'unanima. A meesaribi camina mitsux 'ain. Unían mitsun nuitu 'unánquinma upísa quixun sináncë 'aishbi camina mitsun nuitu mëu upíma 'ain. Usai mitsux 'iti cuëñquinma ca uisa cara oti 'icë usoquin Nucën Papa Diosan mitsu 'ati 'icën.

⁴⁵ Usaquin cacëxun ca an Moisésñën cuëñëo bana 'unáncë 'ixun unicama 'ësëcë uni achúshinën Jesús cacëxa:

—Usai fariseo unicama ñui quiquin camina nuribi ñuin.

⁴⁶ Quia ca Jesusan cacëxa:

—Mitsuribi upíma isquin ca Nucën Papa Diosan uisa cara oti 'icë usoquin mitsuribi 'ati 'icën. Moisésñën cuëñëo banaishima mitsúnbi sináncë banaribi camina unicamax isa usai 'inun quixun ñuixunin. Usaquinmi ñuixuncëxbi ca a banacamax mitsúxmi quicësabi oi

'iisama 'icën. Mitsúxribi camina usai 'iman. Mitsúnmi ñuixuncë bana quicësabi oquian 'anun camina unicama 'aquiniman.

⁴⁷ Upíma isquin cara Nucën Papa Diosan mitsu uisoti 'icën. Mitsun raracaman 'acëa an Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unicama anu mañcan, a me camina upí 'inun mënfoin. ⁴⁸ Usaquinmi 'aia isquin ca, mitsun raracaman 'á ñu, ax isa upí 'icë quixun camina sináncani quixun, camabi unin 'unania. ⁴⁹ Nucën Papa Dios an camabi ñu 'unáncë 'aish ca usaía 'icëma pan 'ain, ësai quiacëxa: “¹En unicama raíri 'ën bana 'unánquian a uni ñuixunun 'imianan raíribi 'ën bana unicama 'unánminun 'imiabi ca unin raíri 'anan raíri bëtsi bëtsi oti 'icën”. ⁵⁰ Usoquin 'ati ca ënë nëtënuu bërí buccucë unicamax 'icën. Usa 'ixun camina mitsun raracaman 'ásaribi oquin 'ain. ⁵¹ Abel pain ca 'acëxa. Usaribi oquin ca mitsun raracaman an Nucën Papa Dios quicësabi oquin 'acë unicama bari itsi bari itsi inúmiquin 'acëxa. 'A 'afan ca raírinënríbi 'acëx Zacarías ax anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubu rapasu bamacëxa. Mitsun raracaman 'ásaribi oquin camina mitsun 'ain. Usa 'ain ca atu 'ásaribi oquin Nucën Papa Diosan mitsu castícantí 'icën.

⁵² Èsaquinribi ca Jesusan atu cacëxa:

—Mitsun Moisésnën cuënëo bana 'unáncë 'ixun unicama 'ësëti 'ixunbi camina uisai quicë cara a bana 'icë quixun 'unánmiman, 'unánmiquinma camina bëtsi oquin 'unánmin. Usa 'ain camina mitsúnbi, a bana upí oquin cuaisama tancë 'ixun, an a bana uisai quicë cara quixun 'unántisa tancë unicamanribia cuaxunma 'anun 'imin. Mitsúxmi usa 'icë isquin ca uisa cara oti 'icë usoquin Nucën Papa Diosan mitsu 'ati 'icën.

⁵³⁻⁵⁴ Usaquin catancëxa fariseonën xubunuax cuania ca an Moisésnën cuënëo bana 'unáncë unicama 'imainun fariseo unicaman ami nishi, ami manáncatsi quixun sinánquin, uisai caraisa quia cuacatsi quixun, bëtsi bana ñuiquin 'aisamaira oquin ñucáquin Jesús ubíocëxa.

12

Cëmëtima bana aín 'unánmicë unicama Jesusan ñuia

¹ Usomainun ca 'aisamaira uni timëcamë'ëoi tsitsirui anu niti 'afma 'ain bëtsibë bëtsibë chácancëxa. Usaía 'imainun ca Jesusan aín 'unánmicë unicama cacëxa:

—Fariseo unibu atux anun pán chamiti ñusa 'icë usaribi 'itin rabanan camina bërúancati 'ain. Èsai quiquin cana ësöquin mitsu cain, bana ñuixunquin ca atun 'atimaquin unicama parania. Usaquinribi camina mitsun 'atima 'ain. ² Unían uni itsi paránxun ñu 'acëxbi ca unëtima camabi unían 'unáncë 'iti 'icën. Usaribiti ca unían ñu upí unéxun 'acëbi camabi unían 'unáncë 'iti 'icën. ³ Mitsúnmi 'ën bana cuacë 'ixun imé uni itsi ñuixunquin cacë ax ca camabi unían 'unáncë 'iti 'icën, 'ën mitsu cacëcamami mitsun xubunuxun ñuicë ax ca camabi unían cuanun ëmánxun ñuicë 'iti 'icën.

Uimi cara uni racuëti 'icë quiáxa Jesús quiá bana

(Mt 10.28-31)

⁴ 'Èbë nuibanancë unicama, cana mitsu cain, an uni bëtsi bëtsi oquin bamamicë unicamami camina racuëtima 'ain. Usoquin 'aquinbi ca aín bëru ñunshin bamamitima 'icën. ⁵ A unicamamimi racuëtima 'aínbi cana uimi caramina racuëti 'ai quixun mitsu cati 'ain. Nucën Papa Dios, an uni aín cushímbi bamamianan uni manë tsí anua 'inun 'imiti, amishi camina racuëti 'ain. 'Èn cana mitsu cain, camina aséribi ami racuëti 'ain. ⁶ 'Isáratsu ca, cupíma 'icë, unin curíqui 'itsamaratsu anun maruquin męcën achúshi bití 'icën. Chamaratsu 'aísha aín cupí 'itsamashi 'icëbi ca Nucën Papa Diosan camabi 'isá achúshi achúshi manuima. ⁷ An ca mitsuribi 'unánan uiti buñu caramina 'ai quixun 'unania. Mitsux camina 'isásamaira 'ain. Usa 'ain ca 'isá chamaratsucama 'acësamaira oquin Nucën Papa Diosan mitsu bërúanquin isia. Usa 'ain camina unían mitsu bamamisa tancëxbi racuëtima 'ain.

—'Èx cana Jesusan uni 'ai —quiáxa ax unin cuanun quicë uni

(Mt 10.32-33; 12.32; 10.19-20)

⁸ Èsaquinribi ca Jesusan cacëxa:

—'Èn cana mitsu cain, axa an 'ën bana cuacëma unicaman cuanun 'ë ñui —'èx cana Jesusan uni 'ai —quicë uni, a ñuiquin cana, uni 'inux anuax uá 'ën, aín ángelcaman

cuamainun, Nucën Papa Dios —ax ca 'ën uni 'icë —quixun cati 'ain. ⁹Usa 'aïnbi cana axa 'ëmi rabini —'ëx cana Jesusan unima 'ai —quicë uni a ñuiquin aïn ángelcaman cuamainun —ax ca 'ën unima 'icë —quixun Nucën Papa Dios cati 'ain. ¹⁰Axa, uni 'inux anuax uá 'ë ñui 'atimati banacë uni a ca Nucën Papa Diosan aïn 'ucha tērēnti 'icën. Usa 'aïnbi ca axa aïn Bëru Ñunshin Upí ñui 'atimati banacë uni aïn 'ucha Nucën Papa Diosan tērēnima. ¹¹Unin mitsu anu judíos unicama timéti xubunu 'icë unicama 'imainun mitsun 'apucamami manánuxun buáncëxun camina racuéquin —uisai carana quiti 'ai —quixun sinánan —uisa banan carana cati 'ai —quixun sinántima 'ain. ¹²Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan ca mitsúxmi banacëbētanshi uisaquin caramina cati 'ai quixun mitsu sinánmiti 'icën.

'Itsaira ñuñu 'iti sinántima bana

¹³Anu 'icë unicama achúshinën ca Jesús cacëxa:

—Ñuquin ca 'ën papocën aïn ñu casunanxa. Usa 'ain camina 'ën xucën apan an a ñucama raíri 'ë 'inánun cati 'ain.

¹⁴Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Usai ca mibë min xucën 'iti 'icë quixun cana 'ën mēñotima 'ain. Ax ca 'ën 'atima 'icën.

¹⁵Usaquin caxun ca anu 'icë unicama Jesusan cacëxa:

—Ñu 'itsa 'ain cana Nucën Papa Diosan iscëx upí 'ianan upitax 'i cuēēnti 'ai quixun camina sinántima 'ain. Usaquin sinanima camina 'itsa ñuñu 'iti sinánan uni itsin ñuribi cuēēnti rabanán bēruáncati 'ain.

¹⁶Catancëxun ca bana itsi ñuicësoquin Jesusan ësaquinribi cacëxa:

—Ëñëx ca ësa 'icën. Ñuñu uni achúshinëan aïn naënu ñu bëru 'apácëx canitancëxuan tuacëx ca 'itsaira bimiñu 'iaxa. ¹⁷A bimicama isquin ca a unin sinánxa, anu ëñë bimicama bucúnti ca 'aíma 'icën. ¿Añu carana 'ati 'ain? quixun. ¹⁸Sinántancëx ca quiaxa: Ësaquin cana 'ati 'ain. 'Ën anu bimi bucúnti xubucama ca chamaratsu 'icën. Acama tēncapatancëxun cana xubu chabu 'ati 'ain. 'Atancëxun cana anu 'ën ñu bimicama 'imainun 'ën ñu itsiribi nanti 'ain. ¹⁹'Atancëx cana quiti 'ain: Cana bucúan, ëñë ñucama 'itsa 'aish ca 'itsa baritia 'icëbëbi cēñútima 'icën. Usa 'ain cana tantishiti 'ain. Cana pianan xëanan cuēēinshiti 'ain. ²⁰Usaquin sinania ca Nucën Papa Diosan caxa: Sinánñuma uni camina mix 'ain. Ëñë ñantánbi camina bamain. ¿Bamacëbë cara minmi bucúncë ñucama uinan 'iti 'ic? Ca minanma 'iti 'icën.

²¹Caxun ca Jesusan cacëxa:

—Usaribiti ca, Nucën Papa Dios cuēēncësabi oquin 'ati sinánquinma axbi ñuñu 'iti sináncë uni ax 'iti 'icën.

Nucën Papa Diosan ca aïn unicama bēruáncë bana

(Mt 6.25-34)

²²Jesun ca aïn 'unánmicë unicama ësaquin cacëxa:

—Cana mitsu cain, añu caramina piti 'ain, añu chupa caramina pañuti 'ai quixun acama sinani camina masá nuitutima 'ain. ²³Mitsun pitisamaira camina mitsux 'ain, mitsun chupasamaira camina mitsux 'ain. An mitsúxmi ëñë nētēnu tsóti oquin unio Nucën Papa Dios ainshi ca ami piti ñu mitsu 'inánan ami pañuti chuparibi mitsu 'inánti 'icën. ²⁴Mitsun camina 'iscucama 'unanin. An ca ñu 'apánan bimi bucunuxun bitsima. An anu bixun bimi nanti xubu ca 'aíma 'icën. Usa 'icëbi ca Nucën Papa Diosan atun piti 'inania. An ñu pēchiu 'acésamaira oquin ca mitsumi sinánquin mitsu piti 'inánti 'icën. ²⁵Nucën Papa Diosainshi canimicë 'aish camina mitsúxbi canitisa tani masá nuitutibi canitima 'ain. ²⁶¿Mitsux usai 'itima 'aishbi caramina uisacatsi bētsi ñucama sinani masá nuitutin? ²⁷Camina isti 'ain, ro uacama ax ca ñu mēëanan chupa onuxun risi oímabí upíra upí 'icën. A ro uacama sinánquin cana mitsu cain, 'apu Salomón ax ca 'itsaira ñuñu 'ianan chupa upíra upí pañucë 'aishbi aïn chupa ax ro uasaribi upíra upí 'iáma 'icën. ²⁸Upíra upí 'itancëxbia xanania unin tsin nēēncëx ca a ro ua cēñutia. Usai 'inunbi ca Nucën Papa Diosan aïn ua upíra upí 'imia. Usoquin 'acë 'ain camina 'unánti 'ain, ro ua 'acésamaira oquin ca an mitsúnmi pañuti chupa mitsu 'inánti 'icën. Mitsux usaquin sináncëma 'aish camina upiti Nucën Papa Diosmi catamécëma 'ain. ²⁹Añu ñu caramina piti 'ain, añu ñu caramina xéati 'ai quixun camina bēñēti masá nuituquin sinántima 'ain. ³⁰An Nucën Papa Dios 'unáncëma unicaman ca ñuñu 'itishi sinánan aïn piti bitishi sinánan aïn chupa bitishi sinania. A

unicaman usaquin sináncë 'aínbi ca mitsun Papa Diosan 'unania, mitsux chupañu 'ianan pitiñu 'aish cuni camina upitax bucuti 'ai quixun. ³¹ Usa 'ain camina ainan 'ianan ax cuëñcësabi oquin pain 'ati 'ain. Usaquin 'acëbëtan ca an anúnmi mitsux upitax bucuti ñucama aribi mitsu 'inánti 'icën.

*Aín nëtënuax Nucën Papa Diosbë 'aish cuëñti bana
(Mt 6.19-21)*

³² Èsaquinribi ca Jesusan aín 'unánmicë unicama cacëxa:

—Mitsux camina 'ënan 'ain. Usa 'aish 'itsairama 'aínbi ca mitsux ainan 'ianan aín nëtënu abë 'iti Nucën Papa Dios cuëñia. Usaquin 'unani camina racuëtima 'ain. ³³ Mitsun ñu maruquin curíqui bixun camina ñuñuma uni 'inánti 'ain. Èñë nëtënuaxa 'icësa ca Nucën Papa Diosan nëtë nañu 'icë ñucamax 'atimati cëñutíma, an ñu mëcamacë uni ca 'aíma 'icën, 'imainun ca an cëñuti nacuáxbi anu 'aíma 'icën. Usa 'ain camina mitsux ñuñuñu 'iti sinánquinma ax cuëñcësabi oquin 'ati 'ain. Usaquin 'atancëxmi aín nëtënu abë 'icë ca an mitsúnmi a cuëñminuxun 'acëcama cupíoquin chuámarua aishmi xëñibua 'aínbi cuëñnun mitsu 'imiti 'icën. ³⁴ Uisa ñun cara cuëñia, a ñuñu 'itishí sinania. Axa èñë nëtënu 'icë ñuñu 'iti cuëñcë unin ca a ñuñu 'itishí sinania. Usa 'aínbi ca an Nucën Papa —Diosan a cupíoquin aín nëtënuaxun chuámarua 'imiti cuëñcë uni an Nucën Papa Dios cuëñnun ax cuëñcësabi oquin 'atishi sinania.

Aín unicaman Jesús uti caínti bana

³⁵⁻³⁶ Jesusan ca èsaquinribi aín 'unánmicë unicama cacëxa:

—Èñëx ca èsa 'icën. Achúshi uníxa an xanu bicë unin camicëx, abëtan pi cuanx utëcënia ca an ñu mëëxuncë unicaman cainia. Caínquin ca an uni ñu mëëxuncë unicama an ñu mëëxunuxun pañucë chupa pañuanan lamparíncama upí oquin bimitancëxun nania. Usoxun caíncëx uquian, xëcuë taxcaia ca cuëñquin bënëñquinshi atsínmiquin xëocaia. Usaribiti camina mitsux 'iti 'ain, 'ëx aia caini. ³⁷ A caíncëxun an ñu mëëmicë unicaman 'uxcëma 'icë mëracëx ca an uni ñu mëëxuncë unicamax cuëñinra cuëñti 'icën. Cuëñia ca an atu ñu mëëmicë unin mesanu tsónun caquin piti 'inánti 'icën. Usaquin 'acëx ca an ñu mëëxuncë unicamax cuëñinra cuëñti 'icën. Ca usai asérabi 'iti 'icën. ³⁸ Imé naëx uanan pëcarati 'urama uquian a ñu mëëxuncë unin 'uxcëma mëracëx ca an a uni ñu mëëxuncë unicamax cuëñinra cuëñti 'icën. ³⁹ Camina 'unanin, uínsaran cara aia quixun 'unáncë 'ixun ca xubuñu unin 'uxquinma an ñu mëcamacë uni caíntianxa. Caíncëx uáxa ñu mëcamanax atsínntisa taniabi ca 'uxcëma 'ixun xubu 'ibun atsínmitsianma. ⁴⁰ Usaribi oquin camina mitsúnribi 'ë binuxun 'ëx uti caínti 'ain. Bëri ca utima 'icë quixunmi mitsun sináncëbëbi cana uti 'ain. Usa 'ain camina camabi nëtën, aia binuxun 'ë caínti 'ain.

*An upí oquin uni ñu mëëxuncë uni 'imainun an upí oquinma uni mëëxuncë uni
(Mt 24.45-51)*

⁴¹ Usaquian cacëxun ca Pedronën cacëxa:

—¿Nuínshi cuati caramina bëtši bana ñuicësoquin èñë bana ñuian? ¿Camaxunbi cuati caramina ñuian?

⁴² Cacëxun ca èsoquinribi Jesusan cacëxa:

—Èñëx ca èsaribi 'icën. Achúshi unin ca aín xubunu 'icëcama upí oquin piminun quixun aín ñu mëëmicë unicama achúshi caísaixa. Caísqin ca, an ca asérabi 'ën cacësabi oquin 'ati 'icë, quixun sinánxa. Sinánquin usoquin ñu 'anun quixun catancëx ca bëtši menu cuanxa. ⁴³ Cuanx anu 'itancëx utëcëñquin ca, an ñu mëëxuncë unin cara an cacësabi oquin 'aia quixun isti 'icën. Isquinbi an cabiancësabi oquin 'aia 'iscëx ca an a uni ñu mëëxuncë uni ax chuámarua tani cuëñti 'icën. ⁴⁴ Èsoquin cana asérabi 'ën mitsu cain, an upí oquin ñu 'acë 'icë ca an ñu mëëmicë unin èsaquin cati 'icën: Minmi 'ën cacësabi oquin upí oquin 'acë cupí camina cushi unisa 'ixun 'ën ñucama minansa 'icë bërúanti 'ain. ⁴⁵ Usa 'aínbi ca a unix 'atima sinánñu 'ixun, an 'ë ñu mëëmicë uni ca panatia quixun sinánquin abëtan ñu mëëcë uni raíri mëëanan xëai paéñti 'icën. ⁴⁶ Usai 'iquian, ca uti 'icë quixun sináncëbëmbabi ca an a ñu mëëmicë uni uti 'icën. Uquin ca usai 'ia isquin castícanan anua 'aisama unicama 'icë anua 'inun 'imiti 'icën.

⁴⁷ An uisaquin 'ati cara an a ñu mëëmicë unix cuëñia quixun 'unánquinbi ax cuëñcësabi oquin 'ati sináncëma 'ixun ax cuëñcësabi oquin 'axuncëma uni ax ca 'aisamaíra oquin mëëquin castícanë 'iti 'icën. ⁴⁸ Usa 'aínbi ca an uisaquin 'ati cara an a ñu mëëmicë uni

cuëënia quixun upíra oquin 'unáncëma 'ixun upí oquin ñu mëëxuncëma uni ax 'itsamashi oquin mëëquin castícançé 'iti 'icën. Usaribi oquin ca Nucën Papa Diosan uni upí oquin a ñu 'axunti 'unánmianan upí sinan 'inántancëxun, —an ca 'ë upí oquin ñu 'axunti 'icë — quixun sinánquin, usoquian a 'axunti cuëënia, unían uni itsi 'itsa curíqui 'inántancëxun, —an ca 'ë upí oquin ñu mëëxunti 'icë —quixun sináncësaribi oquin.

Usai 'ia ami catamëcëma unicamax Jesucristomi catamëcë unicamami nishti bana
(Mt 10.34-36)

⁴⁹ Èsaquinribi ca Jesusan cacëxa:

—Èx uá cupí ca unicamax bëtsibë bëtsibë cuëbicanani nishanani tsuáquiruti 'icën. Usai 'i unicama bënëtishi tsuáquirutibi ca 'ia. ⁵⁰ Usai 'ia 'inun cana 'ën pain 'aisamaira oquin tëmëraquin paë tanti 'ain. Usaquin 'ën tëmëraquin paë tanti ashi sënëoncatsi cana bënëtin. ⁵¹ ¿Èx uá 'ain ca camabi unix bëtsibë bëtsibë nuibananti 'icë quixun caramina sinanin? 'Èn cana mitsu cain, ca usama 'icën. 'Èx uá 'ain ca axa 'ëmi sinántisama tancë unicaman axa 'ëmi sináncë unicama nuibatíma, ami nishti 'icën. Usa 'ain ca unicamax bëtsibë bëtsibë cuëbicanani nishananti 'icën. ⁵² Achúshi xubunu mëcën achúshi uni 'aish ca rabé 'imainun achúshinëx rabémi nishti 'icën. Usaribiti ca rabëtax rabé 'imainun achúshimi nishti 'icën. ⁵³ Aín papax ca aín bëchicë bëbumi nishti 'icën. 'Imainun ca aín bëchicënéx aín papami nishti 'icën. Aín titax ca aín xanu tuámi nishti 'icën. 'Imainun ca aín tuacëx aín titami nishti 'icën. Aín ñex ca aín ñe xutami nishti 'icën. 'Imainun ca aín ñu xutax aín ñemi nishti 'icën.

Naí isquian, uisai cara nëtë 'iti 'icë quixun unin sinánti bana
(Mt 16.1-4; Mr 8.11-13)

⁵⁴ Èsaquinribi ca Jesusan anu 'icë unicama cacëxa:

—Èsa ca. Anúan bari cuancë anua nëtë cuin isi camina mitsux quin, 'uí sapi ca 'ibúti 'icën. Quiáxmi quicësabi oi ca 'ibutía. ⁵⁵ Ènë nëtënuax suñu bëquicëbë camina mitsux quin, béri ca bari cushinuxun 'aia. Quiáxmi quicësabi oi ca 'ia. ⁵⁶ Naí 'imainun me isquin camina uisai cara nëtë 'iti 'ia quixun 'unanin. Usa ñu 'unáncë 'ixunbi caramina uisa cupí 'ën bana ñuixunia cuanan 'ën 'aia isquin, 'unántisa 'ixunbi 'unaniman, 'ëx cana asérabí mitsúnmi ax uti caíncë a 'ai quixun. Usaquin 'unántsinxunbi —usa ca —quixun 'unántisama tani camina cëmë uni 'ain.

Axa numi nishcë unibë nuibananti bana
(Mt 5.25-26)

⁵⁷ Èsaquinribi ca Jesusan cacëxa:

—¿Uisacatsi caramina bëtsibë upí 'inux mitsúxbi mëñonaniman? ⁵⁸ Bëtsi unían mimi nishquin, mitsun cushinu buáncëx, bain cuani camina anu bëbacëma pain 'aish, abë mëñonanti 'ain. Mëñonancëxunma ca mimi nishcë uni axa mi ñui ami manáncëxun min cushin mi sipuati 'icën. Usa 'aishmi sipuacë 'iti rabanan camina bëbacëma pain 'aish a unibë mëñonanti 'ain. ⁵⁹ Cana mitsu cain, sipuacë 'ixun camina min cushi quicësabi oquin curíquinën cupífoi 'ain. A pain ancëquin cupífoi camina sipunubi 'iti 'ain. Usaquin 'atin rabanan camina min cushinu bëbacëma pain 'aish axa mimi nishcë unibë mëñonanti 'ain.

13

Sinanatía Nucën Papa Diosmi sinánuan Jesusan ca

¹ Unicama bana ñuixunia ca anu 'icë uni raírinën Jesús èsaquin cacëxa:

—Galilea menuaxa ucé uni raírinëan sacerdote 'inánti aín 'aracacë ñuina bëquin anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubu rapasunuxun rëtía ca Pilatonën an ñuina bëcë unicama 'amíaxa.

² Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—¿A unicamaxa usai baman caramina sinanin, atux ca Galileanu 'icë uni raíri 'icësamaira oi 'uchaxa quixun? ³ Èn cana mitsu cain, ca usama 'icën. Mitsúxribi mitsun 'ucha ëni 'ëmi sinanacëma 'aish camina a judíos unicamax 'icësaribiti bamai cëñúcë 'iti 'ain. ⁴ ¿Siloénu 'icë torre manáinra 'aish chaxcéira, ax atunu rurucubucëbëa bamacë dieciocho uni ax isa Jerusalénu 'icë uni raíri 'icësamaira oi 'uchaxa quixun caramina

sinanin? ⁵ 'Ēn cana mitsu cain, ca usama 'icĕn. Mitsúxribi mitsun 'ucha ěni 'ĕmi sinanacĕma 'aish camina atúxa 'icĕsaribiti bamaĭ cĕnúćĕ 'iti 'ain.

Bimińuma higuera űnuicĕ bana

⁶ Catancĕxun ca Jesusan bana itsi űnuicĕsoquin ěsaquin cacĕxa:

—Ēnĕx ca ěsa 'icĕn. Aĭn naĕnu 'apácĕ i, cara tuaxa quixun isi cuanxunbi ca naĕ 'ibun tuáńumoxa. ⁷ Tuáńumoxun ca aĭn 'ibun an naĕ bĕrúancĕ uni caxa:

—Rabĕ 'imainun achúshi baritian cana, ěnĕ in cara tuaxa quixun isquinbi tuáńumoin. Tuáimabi ca űnancábi anu nitsaxa. Usa 'ain camina rĕti 'ain. ⁸ Cacĕxun ca an naĕ bĕrúancĕ unin caxa: Cara tuaia quixun isti camina ěnĕ barńshi ěnti 'ain. Usa 'ain cana a tanáin mĕńoquin űnuinacan pui tabucunti 'ain. ⁹ Usaquin 'acĕxun sapi ca bari itsin tuati 'icĕn. 'Acĕxunbia tuaiama camina 'ĕ rĕmíti 'ain.

Anun űnu mĕĕtima nĕťĕan Jesusan catúbucĕ xanu

¹⁰ Anun űnu mĕĕtima nĕťĕn ca anu judíos unibu timĕti xubunuxun Jesusan bana űnuixuancĕxa. ¹¹ űNuixunmainun ca achúshi xanu dieciocho baritian 'insĭncĕ anu 'iacĕxa. A xanux ca űnunshin 'atimanĕn 'imicĕx catúbua 'aish chairucĕma 'iacĕxa. ¹² Usa 'icĕ isquin cuĕnxun ca Jesusan cacĕxa:

—Min 'insin ca nĕťĕaxa, camina pĕxcúćĕ 'ain.

¹³ Caquian ramĕćĕxĕshi ca chairui asábi 'iacĕxa. Usai 'iquin ca Nucĕn Papa Dios rabiácĕxa. ¹⁴ Usa 'aĭnbi ca Jesusan anu űnu mĕĕti nĕťĕn xanu pĕxcúan, axa anu judíos unicama timĕti xubunu 'icĕ 'apu nishacĕxa. Nishquin ca anu 'icĕ unicama cacĕxa:

—Anun űnu mĕĕti nĕťĕx ca mĕćĕn achúshi 'imainun achúshi 'icĕn. Anun űnu mĕĕtima nĕťĕn camina utima 'ain, anun űnu mĕĕti nĕťĕinshi camina pĕxcucĕ 'inxu uti 'ain.

¹⁵ Quia ca Nucĕn 'Ibu Jesusan cacĕxa:

—Mitsux camina cĕmĕ 'ain. Mitsux, 'aracacĕ űnuina tĕćĕrĕcacĕńu 'ixun, camina nĕťĕ camabi 'acĕsaribi oquin anun űnu mĕĕtima nĕťĕnribi min űnuina 'unpax 'anun xĕxánu buanin. ¹⁶ űMitsun űnuinami usoquin 'acĕ 'ain carana mitsusaribi 'aĭsha Abrahamńĕn rĕbúnqui 'icĕ, űnunshin 'atimanĕn 'apun dieciocho baritian 'insĭnmicĕ xanu, ěnĕ anun űnu mĕĕtima nĕťĕ 'aĭnbi pĕxcutima 'ain? Cana 'ati 'ain.

¹⁷ Usaquian cacĕx ca axa Jesúsmi nishćĕ unicamax rabĭancĕxa. Rabĭnmainun ca uni raĭricamax Jesusan aĭn cushńbi űnu 'acĕcama isi cuĕĕancĕxa.

Mostaza bĕru űnu quicĕ bana

(Mt 13.31-32; Mr 4.30-32)

¹⁸ Jesusan ca ěsaquinribi cacĕxa:

—űNucĕn Papa Diosan cara aĭnan 'iti unicama uisoquin aĭnan 'imiti 'ic? űUisa űnuribi űnu caranuna a űnu quiti 'ain? ¹⁹ Ēnĕx ca ěsa 'icĕn. Mostaza bĕru chamaratsu a ca unin bixun aĭn naĕnu 'apatia. 'Apácĕx cani iisaribi 'inun pĕńanacĕćĕbĕtan ca manan nuáncĕ űnuinacaman anu noĭa. Usaribiti ca Nucĕn Papa Diosan unicamax 'itsamashi pain 'iaxbi 'itsaira 'itánun uatia.

Anun pán chamiti űnu űnuicĕ bana

(Mt 13.33)

²⁰ Ēsaquinribi ca Jesusan cacĕxa:

—űNucĕn Papa Diosan cara aĭnan 'iti unicama uisoquin aĭn uni 'imiti 'ic? ²¹ Uisoquin cara 'ati 'icĕ quiax cana anun pán chamiti űnu űnu quin. Xanúan xuicĕma pain 'ixun anun pán chamiti űnućĕńun mĕscucĕx ca aĭn xĕquńon mĕsioti rĕncĕ ax chaia. Usaribiti ca Nucĕn Papa Diosan unicama 'itsamashi pain 'iaxbi 'itsaira 'itánun uatia.

Bai chucúma űnuicĕ bana

(Mt 7.13-14, 21-23)

²² Jerusalĕnu cuani, ěma chacamanu cuanan, ěma chucúmacamanuribi cuanquin ca anu 'icĕ unicama Jesusan, bana űnuixunquin 'unánmicĕxa. ²³ 'Unánmicĕxun ca uni achúshinĕn űnućáquin cacĕxa:

—űAxa Nucĕn Papa Diosan nĕťĕnu 'iti unicamax cara 'itsama 'iti 'ic?

Cacĕxun ca Jesusan cacĕxa: ²⁴ —Bai chucúma anun atsĭnti ca sinan. Cana asĕrabi mitsu cain, 'itsa unĭx ca anun atsĭnti sinanibi anun atsĭntima 'icĕn. ²⁵ Ēsa ca: Xubu 'ibun ca

niruquin xubu xëcuë xëputi 'icën. Xëpucë camina mitsun ëman nixun xëcuë taxcaquin —nu ca xëócaxun —quixun cati 'ain. Cacëxunbi ca mitsu cati 'icën: Uinuax ucë caramina mitsux 'ai quixun cana 'unaniman. ²⁶ Cacëxun camina mitsun cati 'ain: Nun cananuna mibëtan pianan xëan, min camina nun ëmanuxun nu bana ñuixuan. ²⁷ Cacëx ca qiti 'icën: Cana mitsu can, uinuax ucë caramina 'ai quixun cana 'unaniman. Ñu 'atima 'acë 'aish camina mitsux 'ëbë 'itima 'ain. Ca cuantan. ²⁸ Usoquin 'ën cacëx cuanx camina, Abraham, Isaac, Jacob, acama 'imainun an Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unicamaxa anua Nucën Papa Dios 'icë anu 'ëbë 'ain, mitsux anuma 'aish masá nuituirai bënëti inti 'ain. ²⁹ 'Imainun ca 'aisamaira judíosma uni aucüaxa bari urucë amiax uanan anüan bari cuabücë amiaxribi 'imainun camabi nëtënuax unuxun 'aia. Ai ca axa 'ëmi catamëcë 'aish Nucën Papa Diosan nëtënu tsotax chuámarua 'aish cuënti 'icën. ³⁰ A unin —ñuumara ca ax 'icë —quixun sináncë unicama a ca Nucën Papa Diosan aín sinan upí 'unánquin a unicamaxa cha 'icë isti 'icën. 'Imainun ca a unin iscëxa cha 'icë unicama a Nucën Papa Diosan aín nuitu 'unánquin ñuumara isti 'icën.

Jerusalénu 'icë unicama sinani Jesús ian
(Mt 23.37-39)

³¹ A nëtënbí anu cuanquin ca fariseo uni raírinën Jesús cacëxa:

—Herodesnën ca mi aín uni 'amitisa tania. Usa 'ain camina bënëtishi ënuax cuanti 'ain.

³² Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Cuanxun camina uni paráncatsa, Herodes, a cati 'ain, cana 'ën 'acésabi oquin ñunshin 'atima unicamanua chiquánan 'insíncë unicama pëxcuti 'ain. Usa 'ain cana 'ën 'ati ñucama sënëonti 'ain, bërí, iméishi, pëcaratëcëncëbëtanribi nëtë camabi 'ën 'acésabi oquin 'aquin. ³³ Usafa Herodes quicëbëbi cana bërí cuanan iméishi cuanan pëcaratëcëncëbëribi cuani Jerusalénu cuanti 'ain. Jerusalénuax ca an Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë uni 'itsaira bamacëxa. Usaribiti cana 'ëx bëtsi ëmanuax bamaima Jerusalénuax bamai cuanti 'ain.

³⁴ Ésaquinribi ca Jesusan cacëxa:

—Jerusalénu 'icë unicama, mitsu cana cain, mitsux camina an Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unicama 'anan a an aín bana ñuixunucë unicamaribi maxaxan 'á, mitsun raracama axa 'iásaribi 'ain. ¿Uitishi oquin carana mitsu nuibaquin bërúanquin 'aquinsa tan? 'Atapanëan aín tuácama cuëntancëxun aín pëchin mapuxun bërúancësaribi oquin cana mitsu bërúanquin 'aquinsa tan. 'Aquinsa tancëxbi camina mitsux cuëncëma 'ain. ³⁵ Usa 'ain camina 'unánti 'ain, 'ën cana 'aquinma usabimi 'inun mitsu ënti 'ain. 'Ën cana mitsu cain, mitsun camina utëcënia isquin —Nucën 'Ibu Diosan xucëxa ucë bërí aia, a ca camabi unin rabiti 'icë —quiax quiquin 'ë rabiti 'ain. A nëtë utámainun camina 'ë istëcëntima 'ain.

14

Jesusan aín quisi 'imainun aín pëñan uacë uni pëxcüa

¹ Anun ñu mëëtima nëtëan fariseo unicaman cushi achúshinën xubunuxun pi cuancë ca fariseo unicaman Jesús utúancëxa. ² Anu acamax 'imainun ca achúshi uni aín nami chaira 'inun uacë anu 'iacëxa. ³ A isquin ca Jesusan an Moisésnën cuëñëo bana 'unánquin unicama 'ësëcë unicama 'imainun fariseo unicama ñucáquin cacëxa:

—¿Anun ñu mëëtima nëtën uni pëxcuti cara asábi 'ic? ¿Cara asábima 'ic?

⁴ Ñucácëxunbi ca cáma 'icën. Cacëxunma ca Jesusan aín nami uacë uni pëxcuquin, camina cuanti 'ai quixun cacëxa. ⁵ Catancëxun ca anu 'icë unicama cacëxa:

—¿Micama uinu 'icën caramina anun ñu mëëtima nëtëan mitsun burro, mitsun vaca bënë, anua 'unpax biti naëcë quininu nipacëtia bënëñquinshi biquinma isëshiti 'ain? Isëshiquinma camina biti 'ain, ¿usa cat?

⁶ Ésoquin ñucácëxunbi ca cáma 'icën.

An xanu bicë unían pi unun camicë unicama

⁷ Pi unun quixuan unin camicë unicaman uxun, anua aín cushicama tsóti anu tsónuxun caisia isquin ca Jesusan bana itsi ñuicësoquin, ésaquin atu cacëxa: ⁸ —An xanu biti unían pi cuanun camicëx cuanx camina anua min cushi tsóti anu tsótima 'ain. Anumi tsotanbi sapi

ca aribia camicé 'aish uni itsi misama cushiira ax uti 'icën, anu tsónux. ⁹Ucëbëtan ca an mi camicé unin minu uquin mi cati 'icën: Ënë uníxa ënu tsómainun camina mix 'uri unu tsóti 'ain. Cacëx camina rabini, anua uni cushimacama tsóti, anu tsoti cuanti 'ain. ¹⁰Usaquian mi cati rabanan camina anua uni aín cushimacama tsóti, anu tsóti 'ain. Anu tsócë ca an mi camicé unin minu uquin isquin mi cati 'icën: Camina anua uni cushicama tsóti, anu tsoti cuanti 'ain. An mi camicé unían usaquin mi caia isquin ca anu 'icë unicaman, mix camina cushi unisa 'ai quixun isti 'icën. ¹¹Usaribi oquin ca anbia rabíquin —'ëx cana cha 'ai —quixun sináncë uni a Nucën Papa Diosan aín uni itsicamabëtan sënënmara 'imiti 'icën. 'Imainun ca cha 'iti sinani rabicëma uni, a cuni Nucën Papa Diosan cha 'imiti 'icën.

¹²Catancëxun ca an a camicé uni Jesusan cacëxa:

—Unicama pi unun camiquin camina axa mibë nuibanancë unicama 'imainun min xucëantu 'imainun min aintsí 'ibucama 'imainun ñuñu uni, acamaishi camitima 'ain. Usa unicaman bëtsi nëtën miribi pi unun camicé 'aishmi atubë cuëñiabi ca Nucën Papa Diosan mi upí isima. ¹³Usa 'ain camina atuishi camiquinma ñuñuma unicama 'imainun axa aín quisi, aín pëñan bëtsicé 'imainun aín niti bëtsicé 'imainun bëxuñu unicama camiti 'ain. ¹⁴Usa unicaman ca min 'acësaribi oquin miribi pi cuanun quixun camitima 'icën. Camicëma 'icëbi ca an iscëxmi upí 'icë, anúan bama unicamax baísquiti nëtë 'icëbëtan Nucën Papa Diosan aín nëtënuaxmi cuëñun mi 'imiti 'icën.

Pi unun quixun camicëxbia unicama cuainsama tan

(Mt 22.2-14)

¹⁵Quia cuaquin ca anuxun piia tsócë uni achúshinën Jesús cacëxa:

—An Nucën Papa Diosan nëtënuaxun aín unicamabëtan picë uni ax ca cuëñinra cuëñti 'icën.

¹⁶Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Ënëx ca ësa 'icën. Achúshi unin ca piti aín uni raíri 'amiquin, pi unun quixun unicama canun, aín uni itsi xuaxa. ¹⁷Usaquin piti mëñocë 'ain ca xutëcënquin ësaquian camicé unicama catánun quixun caxa: Piticama ca mëñocë 'icën. Usa 'ain ca camáxbi pi ucan. ¹⁸Usaquin caxun xucëx cuanxuan cacëxunbi ca cuainsama tanquin a pañan cacë uni an ësaquin caxa: Cana mibë cuanti 'ain, 'ainbi cana me maruan, a cana isi cuanin. Usa 'aish cana mibë quantima 'ain. ¹⁹Bëtsi unin ca caxa: Cana mibë cuanti 'ain, 'ainbi cana mëcën rabë vaca bënë maruan, a cana uisa cara quixun isi cuanin. Usa 'aish cana mibë cuaninan. ²⁰Bëtsi unin ca caxa: Cana mibë cuanti 'ain, 'ainbi cana xanu bitsin. Usa 'aish cana mibë quantima 'ain. ²¹Usaía quicëbëtan ca an ñu mëëxuncë uni anu quantëcënxun an a ñu mëëmicë uni ñuixuanxa, uisai cara an camicëxbi unicama quiaxa quixun. Ñuixuncëxun cuati nishquin ca an ñu mëëxuncë uni xutëcënquin caxa: Camina bënëtishi quantëcënxun ëmanu 'icë bai chacamanu 'imainun bai chucúmacamanu cuanquin, anu 'icë ñuñuma unicama 'imainun axa aín quisi, aín pëñan bëtsicé 'imainun aín niti bëtsicé 'imainun bëxuñu unicama bëti 'ain. ²²Caquian xucëx cuanx utëcënquin ca an ñu mëëxuncë unin caxa: Minmi 'ë cacësabi oquin cana unicama bëan, camáxbi ca uaxa, usa 'ainbi ca 'iti tsitsicëma pain 'icën. ²³Usaquin cacëxun ca an a ñu mëëmicë unin caxa: Bai chacamanu cuanan a rapasu 'icë mecamanu cuanquin camina uisa uni caramina isi, a camabi pi unun quixun cati 'ain, 'itsa unia 'ën xubunu atsini buáquiti cana cuëñin. ²⁴'Ën cana mitsu cain, a pain 'ën camicëxbia ucëma unicaman ca 'ëbëtan pitima 'icën.

An aín cuëñcësa oishi 'iti ëncë uni axa Cristonan 'iti

²⁵'Aisamaira uníxa abë cuania ca a isi cuainacëquin Jesusan ësoquin cacëxa: ²⁶—Uix cara 'ën uni 'iisa tania an ca aín papa, aín tita, aín xanu, aín bëchicé, aín xucën, aín chirabacë, acama nuibacësamaira oi 'ëmi sinánti 'icën. Usai 'ianan ca ax upiti tsótishi sinanima 'ëmi sinani 'ëx cuëñcësabi oishi 'iti 'icën. Ui unix cara usai 'iisama tania ax ca 'ën uni 'itima 'icën. ²⁷An asërabi 'ëmi catamëquin a 'ai bamanuxunbi 'ëmi catamëti bana quicësabi oquin 'acëma uni, ax ca 'ën uni 'itima 'icën. ²⁸Ënëx ca ësa 'icën: Torre ënën mënma chaioruquin 'aisa tanquin ca 'anuxun pan unun upí oquin sinánquin añu ñucama cara a 'ati maruti 'icë quixun sinánan uiti curíquibëtan sënënan cara a ñucaman cupí 'icë quixun sinánti 'icën. Cara aín curíqui a ñucama maruti sënënti 'icë quixun ca isti 'icën. ²⁹Upí oquin sinánxunma 'aquin ca aín cimíntocama 'atancëxunbi anun aín cënë 'imainun aín mascuan 'aticama

maruti 'aíma 'ain, aín torre ancécasmati 'icën. Sënéioianma isi ca an a iscë unicamax a uni ñuixun 'usani quti 'icën: ³⁰Torre 'aquinbi ca a unin ancécasmamaxun éanxa.

³¹Ésaquinribi ca Jesusan cacëxa:

—Ésaribi ca. Aín suntárucamaxa 'apu itsin suntárucamabë 'acananun xucëma pan 'ixun ca 'apun upí oquin sinánquin, —¿cara 'ën suntárucaman diez mil 'ixun, 'apu itsin suntárucama veinte mil 'icë, abë 'acananquin ñusmoti 'ic? —quixun sinánti 'icën. ³²Usoquin pain sinánquinbi —ca 'atima 'icë —quixun sinántancëxun ca aín uni xuquin —cananuna 'acananantima 'ai —quixun, 'uracëo 'apu itsi a camiti 'icën. ³³Usaquin ñuiquin cana ésaquin mitsu 'unánmin, an ax cuëñcësari 'iti éinsama tanan aín ñucama cuëñquin éinsama tancë uni ax ca 'ën uni 'itima 'icën.

Mucañuma tashi ñuicë bana
(Mt 5.13; Mr 9.50)

³⁴Canan ca ésaquinribi Jesusan cacëxa:

—Ésa ca. Tashix ca asábi 'icën. Asábi 'aíshbia aín muca nëtétia ca unin uisaxunbi amiribishi mucotëcëntima 'icën. ³⁵Mucotëcëncëma 'aish ca a tashix mucañuma ñancáishi 'icën. Ñu 'apácë tanáin tabucunuxun ñun puicëñun mëscuti 'aíshbi ca a tashix mucañuma 'aish a puicëñun mëscucëxbi ñancáishi 'icën. Usa 'icë ca unin putia. An aín pabitan ënë bana cuacë unin ca aín nuitunëmbi sinánquin cuati 'icën.

15

Axa nëtécë carnero ñuicë bana
(Mt 18.10-14)

¹An 'apu buánmiti curíqui bicë unicama 'imainun 'uchañu uni, acamax ca Jesusan bana ñuia cuati anu cuancëxa. ²Usoquian aín bana camaxunbi cuaisa tania isi ca fariseo unicama 'imainun an Moisésñen cuëño bana 'unáncë unicamax nishi canancëxa, ënë unin ca 'uchañu unicamabë timéxun abëtan piia.

³Usaria canania 'unánquin ca Jesusan bana itsi ñuicësoquin ésaquin cacëxa:

—Ënëx ca ésa 'icën. ⁴¿Uinu 'icë micama achúshinën cara cien carneroñu 'aínbia achúshi nëtétia baritima 'ic? Raíri noventa y nueve an anu uni 'icëma menuxun pasto piia ébianxun ca axa nëtécë a mëranuxun bariti 'icën, ¿usa cat? ⁵Bariquin mëraxun bitsi cuëñquin ca a 'iábëtsinti 'icën. ⁶Iábëtsini xubunu bëbaquin ca an nuibacë unicama 'imainun axa a rapasu 'icë unicama timëtancëxun cati 'icën: 'Ën carnero nëtécë cana mëran. Usa 'ain cananuna cuëenti 'ain. ⁷Asérabi cana 'ën mitsu cain, achúshi uníxa sinanati ami sináncëbë ca Nucën Papa Dios 'imainun aín ángelcamaxribi cuëñia. Usa 'aish ca noventa y nueve uni an —'ëxbi cana asábi 'ai —quixun sináncë acama isía cuëñcësamaira oi achúshinëxa 'aisama 'aíshbi sinanati ami catamëtia isi Nucën Papa Dios cuëñia.

Curíqui nëtécë Jesusan ñuia bana

⁸Ésaribi ca. ¿Xanu achúshinën cara mëcën rabé curíquiñu 'ixunbi, achúshi, nëtémixun lamparín bimixun, mëranuxun munu upí oquin baritima 'ic? ⁹Barixun mëraquin ca axa abë nuibanancë xanucama 'imainun axa a rapasu 'icë xanucama timëtancëxun cati 'icën, —'ën curíqui nëtécë cana mëran. Usa 'ain cananuna cuëenti 'ain. ¹⁰'Ën cana mitsu cain, usaribiti ca achúshi uníxa 'aisama 'aíshbi sinanati Nucën Papa Diosmi sináncëbë aín ángelcamax cuëñia.

Aín papan 'ináncëxuan bënë unin curíqui cëñua bana

¹¹Ésaquinribi ca Jesusan cacëxa:

—Ënëx ca ésaribi 'icën. —Achúshi unix ca rabé bëchicëñu 'iaxa. ¹²Aín bëchicë 'anacánën ca aín papa caxa: Papan, min bamaquin casunancëxa 'ënan 'iti ñucëñun camina 'ënan 'iti curíqui a 'ë 'inánti 'ain. Cacëxun ca aín papan atunan 'iti ñu aín bëchicë rabé 'inánxa. ¹³'Ináncëx ca 'itsamashi nëtë 'icëbë aín 'anacánëx aín ñucamacëñun aín curíqui mëñobiani 'ura 'icë menu 'i cuanxa. Cuanxun ca upí oquin sinanima aín cuëñcësari 'ianan anun bëtsi bëtsi ñu 'aisama 'aquin, camaishi aín curíqui cëñuaxa. ¹⁴Usoquin cëñutancëx ca, a nëtënu 'icë unicamax a piti ñuñuma 'aish panancëbë, a bënë uníxribi

panancëxa. ¹⁵ Usa 'aish ca a nētēnu 'icē cuchīñu uni a ñu mēëxunuxun ñucati cuanxa. Cuanxuan ñucácëxun ca aín cuchia pastonuxun bërúanun quixun caxa. ¹⁶ Cacëxun ñu mēëxunibi pananquian cuchin piti abi piisa taniabi ca uinu 'icē uníñbi piti 'ináncëma 'icën. ¹⁷ Piti, chupa, ñuñuma 'aish sináncasmatancëx sinaquin ca sinánxa: 'Itsaira ca 'ën papan ñu mēëmicé uni 'icën. 'Itsa 'ixunbi ca a piti ñua 'itsaira 'icē atun pucháquin piia. Piti 'itsanuxuan atun pucháquin pimainun cana 'ëx ënuax 'acëñuma bamain. ¹⁸ Usa 'ain cana 'ën papanu cuanti 'ain. Cuanx bëbaquin cana ësaquin cati 'ain: Papan, cana Nucën Papa Diosmi 'uchanan mimiribi 'uchan. ¹⁹ Usa 'ain camina 'ëx cana min bëchicé 'ai quiax quitima 'ain. An mi ñu mēëxuncé unisa camina 'ë 'imiti 'ain.

²⁰ Usaquin sinántancëx ca aín papanu cuanxa. Cuania ca 'uránxunbi aín papan mëraxa. Mërai nuibati cuëëni abáquiiani cuanxun ca 'icúquin biquin bëtsucucaxa. ²¹ Usaquian bicëxun ca aín papa caxa: Papan, cana Nucën Papa Diosmi 'uchanan mimiribi 'uchan. Usa 'ain camina 'ëx cana min bëchicé 'ai quiax quitima 'ain. ²² Cacëxun ca aín ñu mēëmicé unicama a aín papan caxa: Chupa upíra bëxun pañumianan camina mëñusuti mëñumiti 'ain, 'anan camina taxaca tañumiti 'ain. ²³ 'Anan camina vaca bacé rëracacé bëxun rëti 'ain. A pi cananuna cuëënti 'ain. ²⁴ —Ca bamaxa —quixun 'ën sináncëbëbi ca 'ën bëchicé ënëx 'ëmi bëbaxa. Usa 'aish ca nētëa 'aishbi bërí nubé 'icën. Èsai quicëbëtan ca 'atancëxun cuëënquin picanxa.

²⁵ Usafa 'imainun ca aín bëchicé apanën naënxun ñu mēëaxa. Ñu mēëbaiti xubu rarobëtsini uquinbi ca pacon bana ocëbëa sharati cuëënia cuaxa. ²⁶ Cuaquin ca cuënxun an aín papa ñu mēëxuncé uni achúshi ñucáxa: ¿Uisacasquin cara usaquin 'ain? — quixun ²⁷ Cacëxun ca caxa: Min xucën ca uaxa, 'insíncëma asábi 'aish. Usa 'ain ca min papan cuëënquin vaca bacé rëracacé rëmiaxa. ²⁸ Usaquian cacëxun cuati nishi 'atimaquin sinani ca xubunu atsíntisama tanxa. Usai 'icëbé uquin ca aín papan cuëñquin atsínun quixun caxa. ²⁹ Cacëxunbi ca aín papa caxa: 'Itsa baritian cana mi ñu 'axuan, min bana cana uisaquinbi parécëma 'ain. Usa 'icëbi camina 'ëx abë nuibanancé unicamabëtan cuëñquin pinun achúshi chivo bacëratsubi 'ë 'ináncëma 'ain. ³⁰ Usa 'ixunbi camina an min curíquicama xanu 'aisamabé 'iquin cëñucé min bëchicé ënéxa uan vaca bacé rëracacé rëmian. ³¹ Usaquin cacëxun ca aín bëchicé apan aín papan caxa: Mix camina camabi nētën 'ëbé 'ain. Usa 'ain ca 'ën ñucama ënëx camáxbi minan 'icën. ³² Min xucën —ca bamaxa —quixun 'ën sináncëbëbi ca 'ëmi bëbaxa. Usa 'aish ca nētëa 'aishbi bërí nubé 'icën. Usa 'aian cuëñquin picánti ca asábi 'icën.

16

An ñu mēëxuncé unían uni upí quin ñu 'axuncëma bana

¹ Jesusan ca aín 'unánmicé unicama ësaquinribi cacëxa:

—Èsa ca. Ñuñu uni achúshinën ca aín uni achúshi aín ñua upí quin bërúanun quixun caxa. Canbi ca uni itsin ami manánquin, an a uni ñu mēëmicé uni caxa: Min unin ca min ñu bërúanquinma nētémia quixun. ² Cacëxun cuatancëxuan unun quixun camicëxa ucé ca an a ñu mēëmicé unin aín uni caxa: Mimi ca uni manania. ¿Uísa cupí cara usa 'ic? Cana mi chiquínti 'ain. Cuanuxun camina anumi 'ën mi bërúanxunun cacé 'ën ñucama cuëñocé quiricacama 'ë bëxúnti 'ain. ³ Cacëxun ca an ñu mēëxuncé unin sinánxa: ¿'Ë chiquíncëxun carana aña 'ati 'ain? 'Ëx cushiirama 'ixun cana me naëquin ñu mēëtima 'ain, 'ëa ñu 'inánun uni catimi cana rabínti 'ain. ¿Añu carana 'ati 'ain? ⁴ Enuax chiquítancëxun carana unían aín xubunu 'inun 'ë binun aña 'ati 'ai quixun cana sinanin. ⁵ Sinántancëxun camicëxa aia ca a unin an a ñu mēëmicé uni ribíncé unicama achúshi achúshi ñucáquin ax paían ucé uni caxa: ¿Uiti caramina an 'ë ñu mēëmicé uni ribinin? ⁶ Nucácëxuan —cien bidones xënin cupí cana ribinin —quixun cacëxun ca caxa: Bënëtishi tsóbuquin ca anu minmi ribíncé ñucama cuëñocé quirica ëné nianan min ribin ënéxa 'itsamashi 'itánun bëtsi quiricanu cincuentashi cuëñot. ⁷ Catancëxun ca aia bëtsiribi ñucáxa: ¿Uiti caramina min an 'ë ñu mēëmicé uni ribinin? Nucácëxuan —cien burasa trigo aín cupí cana ribinin —quixun cacëxun ca caxa: Anu minmi ribíncé ñucama cuëñocé quirica ëné nianan ca min ribin ënéxa 'itsamashi 'itánun bëtsi quiricanu ochentashi cuëñot. ⁸ Usaquin ca an a ñu mēëxuncé unin 'axa quixun 'unánquin ca an a uni ñu mēëmicé unin sinánxa: An 'ë

ñu mēëxuncë unin ca uisai cara curíquiñuma 'aishbi 'iti 'icë quixun sinánxun ñu 'aquin 'ë paránti sinánxa quixun.

Èsaquin catancëxun ca Jesusan cacëxa:

—An ënë menushi upitax bucuti sináncë unin ca aín cuëëncësari 'iti upí oquin 'uania, Nucën Papa Diosmi sináncë unían 'acësamaira oquin. ⁹'Ën cana mitsu cain, mitsun curíqui anun camina uni itsi 'aquinsa 'icë 'aquinti 'ain. 'Aquincëx mitsubë nuibanancë 'ianan 'ënan 'aish bamatancëxun ca mitsúxribimi 'ëbë 'inun, 'ën 'iti anuxun mitsu caínti 'icën.

¹⁰'Itsama curíquiñu 'ixunbia nētémiquinma upí oquin sinánquin, anun upí ñu 'acë uni an ca 'itsa curíquiñu 'ixun usabi oquin upí oquin sinánquin nētémiquinma anun upí ñu 'ati 'icën. 'Imainun ca 'itsama curíquiñu 'ixunbia nētémianan upí oquin sinánquinma anun 'aisama ñu 'acë uni, an 'itsa curíquiñu 'ixun usabi oquin nētémianan anun 'aisama ñu 'ati 'icën. ¹¹Usaribi oquin ca mitsun curíqui anun upí oquin sinánquin ñu 'aquinma nētémiananmi, mitsux cuëëncësa oquinshi ñu 'acë 'icë Nucën Papa Diosan aín unicama 'unánmicësa oquin 'unánmima 'ianan aín unicama 'amicësa oquin ñu mēëmitima 'icën.

¹²An mitsu cacësabi oquin 'aquinmami, aín ñu 'imainun aín curíqui nētémianan upí oquin bërúanxuncëma 'icë ca uínbi minan 'inun ñu 'imainun curíqui mitsu 'inántima 'icën.

¹³Ënëx ca ësa 'icën: Achúshi unin ca rabé uni ñu mēëxuntima 'icën. Rabé uni ñu mēëxuncë 'ixun ca bētsishi nuibaquin upí oquin ñu 'axuanan bētsi nuibatima 'icën, ca achúshinën bana cuaquin bētsian cacëxun aín bana paréti 'icën. Usaribiti ca uni curíqui 'imainun bētsi bētsi ñumishi sináncë 'aish Nucën Papa Diosmi upiti sinanima.

¹⁴Usaía quia cuaquin ca fariseo unicaman atux 'itsa curíquiñu 'iti cuëëncë 'ixun, aín bana cuaisama tani a ñui 'atimati banaquin Jesús 'usáncëxa. ¹⁵'Usáncëxun 'unánquin ca Jesusan cacëxa:

—Mitsux isamina upí 'ai quixuan unin isnun quixun camina mitsux cuëëncë ñuishi 'ain. Usa 'aínbi ca Nucën Papa Diosan mitsun nuitu mēúmi sináncë a 'uania. Ax isa upí 'icë quixuan unin sináncë uni a ca Nucën Papa Diosan aín nuitu 'unánquin upíma isia.

Moisésnën cuëño banacama 'imainun Jesúsmi catamēti uni Nucën Papa Diosnan 'iti bana

¹⁶Èsaquinribi ca Jesusan cacëxa:

—Juan ucëma pan 'ain ca Moisés 'imainun an Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unicaman 'ë ñuiquin unicama ñuixuancëxa. A unicama caxu uquin ca Juanën 'ë ñuiquin, axa utia judíos unicaman cañcë, ax ca uaxa quiquin unicama ñuixuanxa. Usa 'ain ca 'ënribi, 'ëmi catamēcë unicama ca Nucën Papa Diosnan 'iti 'icë quixun ñuixunia cuanan 'ën ñu 'aia isi 'aisamaira unix Nucën Papa Diosnan 'iti sinania.

¹⁷Naí 'imainun mecama cēñúcëbëbi ca Nucën Papa Diosan bana aín unicaman cuëño, axëshi —usai ca 'iti 'icë —quíá 'ain, usabi 'iti 'icën.

Jesusan unin aín xanu ëntima ñuia

(Mt 19.1-12; Mr 10.1-12)

¹⁸An aín xanu ënxun xanu itsi bicë uni ax ca 'uchaia, aín xanuma 'aínbi xanu itsibë 'ia 'icësaribiti. 'Imainun ca an uni itsin ëncë xanu bicë uni axribi 'uchaia, uni itsin xanubëa 'icësa 'aish.

Lázaro 'imainun ñuñu uni ñuicë bana

¹⁹Jesusan ca ësaquinribi cacëxa:

—Ënëx ca ësa 'icën. Achúshi uni ñuñuira 'aish chupa upíra upí minanën pucucësa 'imainun xapu 'acësa pañucë 'ianan 'aisamaira piti upíra upíñu 'ixun camabi nētën upí oquin pucháquin picë 'iacëxa. ²⁰A unin xubu xëcuë tanáin ca ñuñuma uni, Lázaro, aín naminua 'itsaira cuñu, ax anu racácë 'iacëxa. ²¹Xubu tanáin racáxun ca mesa tēmúxun ñuñu unían piti tēxëocë rēupatia uni itsían a 'inánun quixun cañcëxa. Cainia ca 'uchíticama uxun aín cucama bíáxcacëxa. ²²A ñuñuma uníxa bamaia ca ángelcaman anu Abraham 'icë anu buáncëxa, buáncëx ca Abrahambë 'iacëxa. Usa 'ain ca ñuñu uni axribi bamacëxa, bamacë ca mañcancëxa. ²³Usa 'ixun ca a ñuñu unin anua uni 'aisamaira paë tani tēmëratí anu 'ixun 'uracëo Abrahamcëñun Lázaro isacëxa. ²⁴Isi cuëncénquin ca cacëxa: 'Ë ca 'aquin, Abraham. 'Ëx cana ënë tsinuax 'aisamaira paë tanin. Aín mēcën rëbu 'unpaxan chabóxuan 'ën ana matsioi unun ca Lázaro xut. ²⁵Cacëxun ca Abrahamnën ñuñu

'iá uni cacëxa: Mix bamacëma pain 'aish camina Lázaronëxa ñuñuma 'ianan 'insíncë 'aish nuibacamainun mix 'itsa ñuñu 'ianan 'insíncëma 'aish upitax tsoócën. Usai 'iá 'aishbi ca bërí mixmi 'aisamaira paë tani tëmëramainun Lázaro ax asábiira 'icën. ²⁶ 'Imainun ca anu mix 'icë 'imainun anu nux 'icë nëbétsi nancécë nëmíinra 'icën. Usa 'ain ca unix ënuax anu cuainsa tanibi anu cuancasmati 'icën, 'imainun ca uni anuax ënu uisa tanibi utima 'icën. ²⁷ Usaquin cacëxun ca ñuñu unin cacëxa: Axa ënu uisama 'ain camina Lázaro 'ën papan xubunu xuti 'ain. ²⁸ 'Ëx cana męcën achúshi xucénñu 'ain. Atúxribi ënu paë tani tëmërai uaxma 'inuan, uisa cara ënu 'icë quixun atu canun camina Lázaro xuti 'ain. ²⁹ Cacëxun ca Abrahmnën cacëxa: Atux ca Moisés 'imainun an Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unicaman cuënëo bana anu 'icë quiricañu 'icën. A isquin ca 'unánti 'icën. ³⁰ Cacëxun ca ñuñu 'iá unin cacëxa: A bana cuatímabi ca unían anu uni bamacë 'icënuax cuanxun cacëxun cuati sinanati 'icën. ³¹ Quiabi ca Abrahmnën cacëxa: Moisés 'imainun an Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unicaman cuënëo bana isquinbi cuaisama tancë 'ixun ca anu uni bamacë 'icënuax cuancë unin banaribi cuaisama tanti 'icën.

17

*'Uchati rabanan bërúanracati bana
(Mt 18.6-7, 21-22; Mr 9.42)*

¹ Jesusan ca aín 'unánmicë unicama cacëxa:

—Camabi nëtënu ca an uni itsi 'atima ñu 'anun quixun sinánmicë uni 'iti 'icën. Usa 'ainbi ca an sinánmiquin bëtsi uni 'atima ñu 'amicë, ax 'uchañuira 'aish 'aisamaira oquin castíancë 'iti 'icën. ² An 'ënan 'aishbia 'ëmi cushiiracëma pain 'icën, a uni 'uchamicë uni ax ca 'uchañuira 'icën. A upix ca anun ñu rënti maxax ami tëtécërcatancëxuan parúnppa nëbétsi nicëxa nanécësamaira oi 'atimaira ocë 'iti 'icën. ³ Usaquin uni 'uchamiti rabanan camina bërúanracati 'ain.

Axa mix 'icësaribiti Nucën Papa Diosmi sináncë uníxa mimi 'uchaia camina —ësaí camina 'ëmi 'ucha —quixun caquin sinanamiti 'ain. Usocëxa sinanatia camina mimia 'uchacë a abë mëníonanquin manumiti 'ain. ⁴ Achúshi nëtën, męcën achúshi 'imainun rabé oi, mimi 'uchatancëxbi minu cuanxuan —cana mimi 'uchatécënima —quixun a unin cacëxun camina abë mëníonanquin a manumiti 'ain.

Axa ami catamécë uni ca Jesusan 'aquinia quicë bana

⁵ Aín 'unánmicë unicaman ca Nucën 'Ibu Jesús cacëxa:

—Nux Nucën Papa Diosmi catamëti 'icëbi camina asérabi, upitiira ami catamënun nu 'aquinti 'ain.

⁶ Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Mostaza bëru ax ca chamaratsu 'icën. Asaribi 'aish 'itsamaratsushi Nucën Papa Diosmi sináncë 'ixun, ënë ñu cana 'atima 'ai quixun sináncëbëtanbi ca mitsúnmi a ñucácëxun mitsu 'axunti 'icën. Mitsux ami 'itsamashi catamécë 'ixunbimi ënë i, ënuax ca échiquit, parunpapanu ca tacut, cacëx ca usai 'iti 'icën.

Aín unían Nucën Papa Dios ñu 'axunti bana

⁷ Jesusan ca ësaquinribi aín 'unánmicë unicama cacëxa:

—Ësa ca. Uinu 'icë unin cara an a ñu mēëxuncë uni naëñuxun ñu mēëanan 'aracacë ñuina bërúanbaiti xubunu aia, nëri uax ca mesanu pi tsót, quixun caimá. ⁸ Usaquin caquinma ca ësaquin caia: 'Ën piti 'aruanan a xëati ñuribi mëníotancëxun ca pinun 'ë bëxun. 'Ën pain pian camina miribi pianan xëati 'ain. Usaquin ca caia. ⁹ An mi ñu mēëxuncë unían min cacësabi oquin 'aiabimi 'aisamaira oquin —asábi ca —quixun catima ca asábi 'icën. ¹⁰ Usaribi oquin Nucën Papa Diosan a 'anun mitsu cacë ñu 'atancëx camina mitsux raíribë ësaí cananti 'ain: “Cananuna an nu 'amicëxun 'ati ñucamaishi 'an. Usa 'aian Nucën Papa Diosan 'aisamaira oquin nu rabbitima ca asábi 'icën”.

Męcën rabë axa an aín nami chëquímicë 'insínñu unia Jesusan pëxcüa

¹¹ Jerusalénu cuani ca Samaria me 'imainun Galilea meribi nëtábiani Jesús cuancëxa.

¹² Cuanx achúshi ëmanu bëbaia ca axa an aín nami chëquímicë 'insínñu uni męcën rabé,

an Jesús aia bëñai cuanibi 'ura sëtëracëacëxa. ¹³Usai sëtëracëquin ca munuma banaquin cacëxa:

—Jesús, nu ca 'aquin.

¹⁴Cacëxun isquin ca Jesusan cacëxa:

—Ca cuantan. Cuanxun ca judíos sacerdote usaími 'icë ismianan mitsun nami ismitan.

Usoquin cacëx cuanibi ca atun nami chëquicëcama pëxcüacëxa. ¹⁵Usaquian pëxcucë isi cuëñquin ca acama achúshinën Jesúsnu cuantëcënquin Nucën Papa Dios munuma banaquin rabiacëxa. ¹⁶Rabiquin ca a tanáin rantin puruni tsóbuti bëñpucuquin —ca asábi 'icë —quixun Jesús cacëxa. An usoquin cacë uni ax ca Samarianu 'icë uni 'iacëxa. ¹⁷Usaquin isi ca Jesús quiacëxa:

—Mëcën rabé unicama cana pëxcüan. ¿Acama achúshinëxëshia —asábi ca —quixun 'ë cai uánbi cara uinu raíri 'ic? ¹⁸¿Judíos unima, Samaritano, ënëxëshia cara Nucën Papa Dios rabiquin —ca asábi 'icë —quixun 'ë cai uax?

¹⁹Usai quitancëxun ca Jesusan Samarianu 'icë uni cacëxa:

—'Ën mi pëxcuti sinani 'ëmi catamëti camina pëxcüan. Niruquiani ca cuantan.

—Axa 'ëmi catamëcë unicama Nucën Papa Diosan ainan 'imiti ca ësa 'iti 'icë —quiáxa Jesús quicë bana

(Mt 24.23-28, 36-41)

²⁰—¿Uínsarainra cara anúan Nucën Papa Dios aín unicaman 'apu 'iti nëtë 'iti 'ic? — quixun fariseo unicaman ñucácëxun ca ësoquin Jesusan cacëxa:

—Nucën Papa Diosan, uni ainan 'imia ca unin aín bërúnbi istima 'icën. ²¹Usa 'ain ca uni quitima 'icën, —ca is, ënu ca Nucën Papa Dios 'icën, unu ca —quiáx. Nucën Papa Dios, ax aín 'Apu 'aish ca axa 'ëmi catamëcë unicamabë 'icën.

²²Usoquin atu catancëxun ca Jesusan aín 'unánmicë unicamaribishi cacëxa:

—Uni 'inux uá 'aish 'ëx Nucën Papa Diosnu cuantancëx utëcëncëma pan 'ain, camina 'ëx anun mitsubë 'itëcënti nëtë istia tanti 'ain. A nëtëcama achúshinën 'ë istisaira tanquinbi camina mitsun 'ë istima pan 'ain. ²³Unin ca 'ë ñuiquin mitsu cati 'icën, —ca unu 'icë —canan —ca ënu 'icë —quixun. Cacëxbi camina isí abë cuantima 'ain. ²⁴Mëriquin ca canacan camabi naicamë'ëo pëcaia. Usaribi ca uni 'inux Nucën Papa Diosnuax uá 'aish, 'ëx utëcënti 'iti 'icën. ²⁵'Ën Papanu cuancëma pan 'ixun cana unían bëtsi bëtsi ocëxun paë tanti 'ain. 'Imainun ca ënë nëtënu bucuë unicaman 'ë timaquin 'ën bana cuaisama tanti 'icën. ²⁶Bëráma Noé 'iá nëtë usaribiti ca uni 'inux Nucën Papa Diosnuax uá 'aish, 'ëx utëcënti nëtën 'iti 'icën. ²⁷Anúan aín nuntinu 'iruti nëtë utámainun Noénën anun 'íiti nunti cha 'amainun ca unicaman pianan xëanan xanu bianan aín bëchicë bënumianan an 'acësabi oquin cuëñquin ñu 'acëxa. Usaquian 'amainun anúan Noé aín nuntinu 'iruti nëtë sënëcëbë ca 'aisamaira 'uí 'ibúcëbë, baca 'aisamaira 'ëi nuntaruquin ñucamacëñunbi unicama cëñuacëxa. ²⁸Noé 'aían 'iá usaribiti ca anun Lot 'iá nëtë 'iacëxa. Anu Lot 'icë ëma, Sodoma cacë, anu 'icë unicaman ca pianan xëanan ñu maruanan, atun naënxun ñu 'apánan xubucama 'acëxa. ²⁹Usaquian 'amainun ca anúan Lot anuax cuanti nëtë 'icëbëtan, Nucën Papa Diosan tsi 'imainun azufre rëquirucë 'ibúmiquin acama cëñuacëxa. ³⁰Lot 'aían 'iá usaribiti ca uni 'inux Nucën Papa Diosnuax uá 'aish, 'ëx anun utëcënti nëtë, anúan camabi unin 'ë isti, ax 'iti 'icën.

³¹A nëtë 'icëbë ca axa aín xubu ëman tsócë unicamax aín ñucama aín xubunu 'aímbi a bitsi cuantëcëntima 'icën. Aín naënxun ñu mëcë unicamaxribi ca aín xubunu cuantëcëntima 'icën. ³²Caxu bësuquin isi cara Lotnën xanu uisai 'iacëxa quixun camina manuquinma sinánti 'ain. ³³Uix cara aín cuëncësa oquin 'ai ënë nëtënu upitax tsótishi sinania ax ca Nucën Papa Diosnan 'itima 'icën. Usa 'aímbi ca uinu 'icë unin cara ënë nëtënu upitax tsóti sinánquinma 'ëx quicësabi oquin 'aia ax ainan 'aish Nucën Papa Diosan nëtënu abë 'iti 'icën.

³⁴'Ën cana mitsu cain, 'ëx ucëbë ca ësai 'iti 'icën: a iméa rabé uni anu 'uxtinu racácë, achúshi 'ëbëa 'inun bicë ca achúshi anubi ëncë 'iti 'icën. ³⁵Usaribiti ca rabé xanúxa ñu rëni tsócë, achúshi 'ëbëa 'inun bmainun achúshi anubi ëncë 'iti 'icën. ³⁶'Imainun ca rabé unían aín naënxun ñu mëëia achúshi 'ëbëa 'inun bmainun ca achúshi anubi ëncë 'iti 'icën.

³⁷Cacëxun ca aín 'unánmicë unicaman Jesús ñucáquin cacëxa:

—¿Uinuax cara usai 'iti 'ic?

Quia ca Jesusan cacëxa:

—Unix ca quia, uinu cara ñuina bamacë 'icë anu ca xëtë cëñúbuti 'icën. Usai ca 'iti 'icën.

18

Casunamëcë xanu 'imainun juez ñuicë bana

¹ Aín unix ca atsani, abë cana banatisama tani quixun sinanima, nëtë camabi Nucën Papa Diosbë banati 'icë quixun 'unánmiquin ca bana itsi ñuicësoquin, ² Jesusan ësaquin aín 'unánmicë unicama cacëxa:

—Ënëx ca ësa 'icën. Achúshi ëmanu 'icë uni an ca amia uni itsi manáncëxunbi 'aquin-sama tanan Nucën Papa Diosmi sináncëma 'ianan unicamaribi sinánquin 'aquincëma 'iixa. ³ 'Imainun ca a ëmanu 'icë xanu achúshi casunamëcë, an a uninu cuanquin —'ë ubíoxunma 'anun camina axa 'ëmi nishcë uni cati 'ai —quixun caxa. ⁴ Usaquian cacëxunbi ca 'itsa nëtën cuashiquin 'aquincëma 'icën. 'Itsa nëtën cuashitancëxun ca ësaquin sinánxa, —'ëx cana Nucën Papa Diosmi sináncëma 'ianan unicamaribi sináncëma 'ain. ⁵ Usa 'ixunbi cana ënë casunamëcë xanúan 'ë ubíoxunma 'anun, an 'ë cacësabi oquin 'axunti 'ain. Usaquin 'acëma 'aish cana 'ëa ubíocëx 'aisamaira atsánti 'ain.

⁶ Usaquin catancëxun ca ësaquinribi Nucën 'Ibu Jesusan cacëxa:

—An amia uni itsi manáncëxunbi a xanu 'aquinsama tancë uni a 'ën mitsu ñuixuncë ax aín sinan upíma 'aishbia quicë bana, a camina sinánti 'ain. ⁷ ¿An usaquin 'acë 'ain cara Nucën Papa Diosan axa ainan 'inúan an caíscë aín unicama an nëtënbi, imébi a ñucacë, acama bërúanquin 'aquintima 'ic? ¿Cara 'aquinquinma ténánpati 'ic? Usama ca. ⁸ 'Ën cana mitsu cain, ca asérabi bënëñquinshi acama 'aquinti 'icën. ¿Usa 'ainbi carana uni 'inux Nucën Papa Diosnuax uá 'aish anu cuantancëx, 'ëx utëcënquin, unicama asérabi 'ëmi sinani 'ëmi catamëtia isti 'ain? Uisai cara 'iti 'icë quixun cana isti 'ain.

Fariseo 'imainun an 'apu buánmiti curíqui bicë uni ñuicë bana

⁹ Uni raírinëxa —nuxbi cananuna Nucën Papa Dios quicësabi oi 'i —quixun sinani raíri unicama timai atumi nishia 'unánquin ca Jesusan bana itsi ñuicësoquin ësoquin cacëxa: ¹⁰ —Uni rabëtax ca Nucën Papa Diosbë banai anuxun a rabiti xubunu cuanxa. Achúshinëxa fariseo uni 'imainun ca bëtisix an 'apu buánmiti curíqui bicë uni 'iixa. ¹¹ Cuanx, nitsax abë banaquin ca fariseo unín ësaquin Nucën Papa Dios caxa: Nucën Papa Dios, 'ëx uni raírisama 'ixun cana mi, asábi ca cain. Raírinëx ca an uni paránquin aín curíqui bicë uni 'imainun upí sinánñuma uni 'imainun aín xanuma 'ainbia uni itsin xanubë 'icë uni, usa 'icën. Usa unicama 'aisama 'ainbi cana 'ëx usai 'ima. An 'apu buánmiti curíqui bicë, ënë uníxribia 'aisama 'ainbi cana 'ëx usai 'iman. ¹² 'Ëx cana camabi semana rabé nëtën pima samatin. 'Ën ñu mëtëquin bicë curíquia męcën rabé 'icëbi cana acama mësú, décima parte, a anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunu buánquin, sacerdote 'inanin. ¹³ Fariseo uníxa usai químainun ca an 'apu buánmiti curíqui bicë unín, 'urí niracëti manámi bësúima meuishí bësui, masá nuituquin aín nuitu mëëi abë banaquin, —Nucën Papa Dios, 'ëx 'uchañu 'icë camina 'ë nuibaquin 'ën 'uchacama 'ë téréxunxi 'ai —quixun caxa. ¹⁴ Usa 'ain cana mitsu cain, fariseo unima, bëtisí uni a usaquin cacëxun aín 'uchacama téréncë, ax ca aín xubunu cuani Nucën Papa Diosan iscëx upí 'iixa. Usaribiquin ca an rabíquin —'ëx cana bëtisí unibëtan sënëñma 'ai —quixun sináncë uni a Nucën Papa Diosan aín uni raíribëtan sënëñmara 'imiti 'icën. 'Imainun ca axa rabícëma uni a cuni Nucën Papa Diosan cha 'imiti 'icën.

Tuácama Jesusan Nucën Papa Dios ñuixuan

(Mt 19.13-15; Mr 10.13-16)

¹⁵ Usa 'ain ca ainsa sinánxunquin ramëñun quixun tuáratsucama Jesúsnu bęcancëxa. Bëia isquin ca Jesusan 'unánmicë unicaman an bęcëcama ñu caquin, —tuá xuracama ënu bëxunma ca buántan —quixun cacëxa. ¹⁶ Caiabi ca Jesusan cacëxa:

—Cuantánun caxunma ca tuá xuracama 'ënua unun ën. 'Ëmi catamëtia Nucën Papa Diosan ainan 'imicë unicamax ca ënë tuá xuracamasaribi 'icën. ¹⁷ Asérabi cana 'ën mitsu

cain, uix cara tuá xuratsua an a bërúancë unimi catamëcësa usaribiti 'ëmi catamëcëma 'icë ax ca Nucën Papa Diosnan 'itima 'icën.

*Ñuñuira bënë uníxa Jesús bë bana
(Mt 19.16-30; Mr 10.17-31)*

¹⁸ Aín cushi uni achúshinën ca Jesús ësoquin cacëxa:

—Mix camina aserabi upí uni 'ain. Usa 'ixun camina 'ë ñuixunti 'ain, ¿'ëx nëtétimo Nucën Papa Diosan nëtënu abë 'inxun carana añu 'ati 'ai? quixun.

¹⁹ Ñucacëxun ca Jesusan cacëxa:

—¿Uisati caramina 'ëx isana upí 'ai quixun 'ë cain? Uinu 'icë uníxbi ca upíma 'icën. Nucën Papa Diosaxëshi ca aserabi upí 'icën. ²⁰ Uisai cara aín bana cuënëo quia quixun camina 'unanin. Ca quia: “Uni itsin xanubë camina 'itima 'ain. Uni camina 'atima 'ain. Uni itsin ñu camina mëcamatima 'ain. Camina bëtsi unimi cëmëi manántima 'ain. Min papa, min titan bana camina upí oquin cuaquin tanti 'ain”.

²¹ Usaquian cacëxun ca aín cushi unin cacëxa:

—Chamaratsu 'aíshbi minmi 'ë cacë banacama quicësbabi oi 'iá 'aish cana usabii 'in.

²² Cacëxun cuaquin ca Jesusan cacëxa:

—Usari camina 'in. 'Ixunbi camina achúshi ñuishi 'acëma 'ain. Cuanxun camina min ñucama maruquin curíqui bixun ñuñuma unicama 'inánti 'ain. Usoancëx camina ñuñushi 'iti sinanima 'ëmi sinani 'ëbë cuani uti 'ain. Usaquin 'atancëx camina Nucën Papa Diosan nëtënu 'ianan usaquin 'acë cupí anuax cuëëinra cuëënti 'ain.

²³ Usaquian Jesusan cacëxun cuati ca aín ñua 'itsaira 'ain, a uni masá nuituti utën-buacëxa. ²⁴ Utënbütia isquin ca Jesusan cacëxa:

—'Aisamaira ñuñu unix ca ainan 'iti 'aíshbi ñuñu 'itishi sinani Nucën Papa Diosnan 'itima 'icën. ²⁵ Camello, ax ca chaira 'aish, xumuxan quini chamaratsu 'ain, anun atsínquiantima 'icën. A ñuina chaxa a quinin atsíncasmacësamaira oi ca 'aisamaira ñuñu unix Nucën Papa Diosnan 'itima 'icën.

²⁶ Usai quia cuaquin ca anu 'icë unicaman cacëxa:

—Aserabi a bana 'ain ca ui uníxbi Nucën Papa Diosnan 'inxun iétima 'icën.

²⁷ Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Axbi iétisama 'icëbi ca Nucën Papa Diosan usa uniribi iémiti 'icën.

²⁸ Usaquian atu cacëxun ca Pedronën Jesús cacëxa:

—Nun xubucama 'imainun nun ñu camabi cananuna mibë ninuxun ëan.

²⁹ Cacëxun ca Jesusan aín 'unanmicë unicama cacëxa:

—Aserabi cana 'ën mitsu cain, uinu 'icë unin cara camabi uníxa 'ëmi catamëti Nucën Papa Diosnan 'inun 'aquinuxun, aín xubu, aín xucéantu, aín papa, aín tita, aín xanu, aín bëchicëcama ëbianxa, ³⁰ a unix ca a ëncë ñuñu 'icësamaira oi ñuñu 'iti 'icën. Usai 'ianan ca Nucën Papa Diosan nëtënu 'aish abë nëtétimo 'iti 'icën.

*Jesusan —'ëx cana unían 'acëx bamati 'ai —quixun aín unicama catëcëan
(Mt 20.17-19; Mr 10.32-34)*

³¹ Bain cuanquin ca 'itsa uni anu 'aínbi Jesusan aín 'unanmicë unicama abëa ninun quixun cuënbianquin cacëxa:

—Bëri cananuna Jerusalénu cuanin. Cuanx bëbaxnu anu 'ain ca an Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unían 'ë ñui quíasabi oi 'iti 'icën. ³² Judíos unibunën ca judíosma unibunëan binun 'ë 'inánti 'icën. 'Inancëxun bixun ca 'ëmi cuaiquin bëtsi bëtsi onan 'ë tushucati 'icën. ³³ Usoquin bëtsi bëtsi oquin mëëtancëxun 'acëx cana bamatancëx rabë nëtë 'iónxa pëcaracëbë baisquiti 'ain.

³⁴ Jesusan usaquin cacëxunbi ca aín 'unanmicë unicaman uisai cara quia quixun cuama 'icën. Uisai qui cara usai quia quixunbi ca 'unanma 'icën.

*Jericónuxuan Jesusan bëxuñu uni bëpëxcüa
(Mt 20.29-34; Mr 10.46-52)*

³⁵ Cuanía Jericó ëma 'urama 'ain ca bëxuñu uni achúshi bai amo anuxun uni curíqui ñucátinu tsoócëxa. ³⁶ Tsóxunbi ca 'aisamaira unían ratábiancëxun cuaquin —¿añu ñu cat? ¿Uisai caina 'icanin? —quixun unicama ñucacëxa. ³⁷ Ñucacëxun ca cacancëxa:

—Nazaretnu 'icë uni, Jesús, ax ca uaxa, a cënë cuania.

³⁸Usaí quia cuati cuëñshquin ca cacëxa:

—Jesús, Davitan rëbúnqui, nuibaquin ca 'ë 'aquin.

³⁹Usaía quia oquin ca ax paían rëcuëñquiani cuancë unicaman banaxma isa nëtënun quixun cacëxa. Cacëxbi ca nëtëtima axa 'icësamaira oi munuma cuëñishtëcëni quiacëxa:

—Davitan rëbúnqui, nuibaquin ca 'ë 'aquin.

⁴⁰Usaía quia cuati niracëquin ca Jesusan —'ënuu unun ca bët —quixun anu 'icë unicama cacëxa. Cacëx aia ca Jesusan ñucáquin cacëxa: ⁴¹—¿'Ën mi uisoti caina cuëñin?

Cacëxun ca cacëxa:

—Isnunmi 'ë bëpëxcuti cana cuëñin.

⁴²Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Ca bëpëquit. 'Ën mi bëpëxcuti sinani 'ëmi catamëti camina bëpëxcüan.

⁴³Usaquian cacëxëshi ca bëpëxcüacëxa. Bëpëxcücëxun isi cuëñquiani ca Nucën Papa Dios rabibiani Jesús bë cuancëxa. Jesusan a uni bëpëxcütia isquin ca anu 'icë unicamanribi Nucën Papa Dios rabiacëxa.

19

Zaqueo ñui quicë bana

¹Anu bëbaquiani ca Jesús Jericó ëma 'uramaquiani cuancëxa. ²Usaía Jesús cuancëbëbi ca a ëmanu 'icë uni achúshi Zaqueo caquin anëcë anu 'iacëxa. Ax ca an 'apu buánmiti curíqui bicë unicaman cushi 'ianan 'itsaira curíquiñu 'iacëxa. ³Usa 'ixun ca uisa cara Jesús 'icë quixun istisa tanquinbi mëtúra 'ixun 'aisamaira unían tsitsíruxun bëpáncëbëtan iscasmacëxa. ⁴Usaquian iscasmati, abáquiani cuanx ca achúshi i, sicómoro cacë, bai anían Jesús uti amoa 'icë anu ronruacëxa. ⁵Usaía anu 'icë ca Jesusan anun cuanquin manámi bësuquinbi mëraquin ësaquin cacëxa:

—Zaqueo, bënëtishi ca 'ibúcuatsini ut. Bërí cana min xubunu 'i mibë cuainsa tanin.

⁶Usaquian cacëxëshi chuámarua tani bënëtishi 'ibúquin ca Zaqueonën aín xubunu buánxun Jesús biacëxa. ⁷Usaria isquin ca uni raíricaman —'uchañu unin xubunu ca Jesús 'icuania —quixun ñuiacëxa. ⁸Usa 'ain ca manámi chairuquin Zaqueonën Jesús cacëxa:

—'Ën cana mi cain, bërí cana 'ën curíquicama mësú usaribi 'ënan 'inun bianan usaribi ñuñuma unicama 'inani cuanin. 'Inánan cana 'ën aín curíqui mëcama uni, 'ën ainan mëcama inumiquin rabé 'imainun rabé oquin 'inánti 'ain.

⁹Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Bërí ca ënë xubunu 'icë unicama 'ëmi catamëcë 'aish Nucën Papa Diosnan 'inux iéti 'icën, ënë inixribia Abrahamnën rëbúnqui 'ain. ¹⁰'Uchañu unicama ainanma 'icëbi aín 'ucha tërëncë 'ianan ainan 'inun iéminux, cana Nucën Papa Diosnuax uni 'inux uacën.

Bana itsi ñuicësaria Jesús curíqui ñui quíá bana

¹¹Usa 'ain ca Jesusan Zaqueo caia cuaquin, Jerusalén 'urama 'ain, abë 'icë unicaman sináncëxa, —Jerusalénu bëbatancëx ca Nucën Papa Diosan 'imicëx Jesúsëshi judíos unibunën 'apu 'iti 'icë —quixun. ¹²Atían usoquin sinania 'unánquin ca acaman cuamainun, bana itsi ñuicësoquin Jesusan ësaquin cacëxa:

—Ësa ca. Achúshi uni, 'apun rëbúnqui, an ca aín menu 'icë unicaman cushi 'iisa tanquin bëtsi menu 'icë 'apu cha anu cuanxun, a 'apu 'iminun quixun catancëx utëcëti sinánxa.

¹³Sinántancëxun aín uni mëcën rabé camicëx ucë ca achúshi achúshi curíqui achúshi 'aíshbi 'itsa cupícë, camabi sënëñ 'inánxa. 'Inánquin, —'ëx utëcëntamainun camina ënë curíquinën ñu bitancëxun maruquin curíqui bitëcëti 'ai —quixun caxa. ¹⁴Usaquian catancëxa cuanbi ca a menu 'icë unicama ami nishcë 'ixun, —a uni cananuna nun 'apu 'iti cuëñinima —quixun 'apu catánun quixun uni xuquin camiaxa. ¹⁵Usa 'aínbi ca 'apun, ax paían cuancë uni abi aín menu 'icë unicaman 'apu 'imíaxa. 'Imicëx ca aín menu utëcëanxa. Ai bëbaquin ca uiti curíqui cara biaxa quixun 'unántisa tanquin a curíqui 'inánbiancë unicama camiaxa. ¹⁶Camicëxa anpan ucë an ca aín 'apu caxa:

—Min curíqui anun ñu bixun maruquin cana mëcën rabé sënëñ 'inun curíqui bian.

¹⁷Cacëxun ca 'apun caxa: Upí oquin camina 'ën curíquinën ñu 'an. 'Itsairamashi 'aínbimi

a curíquinën upí oquin 'acé cupí camina mēcēn rabé ēmanu 'icē unicaman cushi 'iti 'ain. ¹⁸ Bētsixribi uquin ca caxa: Mīn curíqui anun ñu bixun maruquin cana mēcēn achúshi sēnēn 'inun curíqui bian. ¹⁹ Cacēxun ca 'apun caxa: Mīx camina mēcēn achúshi ēmanu 'icē unicaman cushi 'iti 'ain. ²⁰⁻²¹ Cacēbē uquin ca bētsínribi caxa: Mīxmi unimi nishcēsa 'icē cana mi 'unan. Uni itsin ñu 'apámítancēxun camina a bimi mináinshi 'inun min unicama bimin. Usa 'ain cana mimi racuéquin, pañunan rabúnxun, mīn curíqui ami 'ē 'ināncē, a nan. A cēnē 'icēn. ²² Cacēxun ca aín 'apun caxa: Mīx camina 'aisama 'ain. Mīn bana cuaquin cana uisa uni caramina mīx 'ai quixun 'unanin. 'Ēx unimi nishcēsa 'ixun uni itsin ñu 'apámítancēxun a bimi 'ēnāinshi 'inun 'ēn unicama bīmīcē isna 'ai quixun camina 'ē 'unan. ²³ ¿Usaquin 'unánquin caramina uisacasquin a curíqui banconu nancēma 'ain? Anumi nancē 'ain cana 'ēn curíqui 'imainun curíqui itsiribi bitsían. ²⁴ Caxun ca 'apun anu 'icē unicama caxa: A curíqui 'ēn a 'inan, a camina a uninua bixun, an mēcēn rabé sēnēn 'inun curíqui bicē uni a 'inánti 'ain. ²⁵ Cacēxun ca caxa: Nun a curíqui 'inánti 'aínbi ca ax mēcēn rabé sēnēn 'inúan bicē curíquiñu 'icēn. ²⁶ Usaquin cacēxun ca aín 'apun caxa: Uisa ñu cara a 'ināncē 'icē anúan an cacēsabi oquin ñu 'acē uni a ca aín 'ibun 'inántabaquin 'ināncēsamaira oquin 'inántēcēnti 'icēn. Usonan ca anúan ñu 'axuncēxunma a 'ināncē ñu a aín 'ibun bicuanti 'icēn. ²⁷ Axa 'ēmi nishi 'ēx 'apu 'iti cuēñcēma unicama a camina ēnu bēxun 'ēn ismainunbi 'ati 'ain.

IV. JESUSAN JERUSALENUXUN BANA ÑUIXUANAN ÑU 'A (19.29-21.38)

Jesús Jerusalénu cuan

(Mt 21.1-11; Mr 11.1-11; Jn 12.12-19)

²⁸ Usaquin bana itsi ñuicēsoquin 'apu ñuiquin unicama cabiani ca Jesús Jerusalénu cuanti sinánbiani cuancēxa. ²⁹ Jerusalénu cuani Betfagé ēma 'imainun Betania ēma 'urama 'ixun ca Olivos cacē matá anuxun aín 'unánmicē uni rabé xuquin, ³⁰ Jesusan cacēxa:

—Aúnu bēsucē ēma, anu ca cuantan. Cuanx anu bēbaquin camina burro, anua uni tsócēma pain, a anua tēcērcacē mēрати 'ain. Mēraquin camina tububētsinquin bēti 'ain.

³¹ Mitsúnmi tubuia isquian bētsi unin —¿uisati caramina ēnē burro tēcērcacē tubuin? — quixun mitsu ñucácēxun camina cati 'ain: Nucēn 'Ibu ca ēnē burro buánxunun quixun nu caxa.

³² Usaquin caquian xucēx cuanxun ca Jesusan atu cacēsabi oquin burro mēracēxa.

³³ Mēraquian tubuia ca burron 'ibucaman cacēxa:

—¿Uisoti caramina burro tubuin? —quixun.

³⁴ Ñucácēxun ca cacēxa:

—Nucēn 'Ibu ca ēnē burro buánxunun nu caxa.

³⁵ Usoquin cabianquin buántancēxun ca chupan camáputancēxun anu Jesús 'irumi-acēxa. ³⁶ Usoquian 'irumicēxa burron cuancēbētan ca unicaman anun Jesús cuanti bainu anúan mapúcē chupabi 'apácēxa. ³⁷ 'Apácēbē anun cuani matá Olivos, anuax cuabútia 'urama 'ain ca anu 'icē unicaman 'aisamaira 'aish, cuēñquin, —uni itsin 'acēma ñucama Jesusan 'aia cananuna isa —quixun an 'acēcama ñuiquin munuma banaquin Nucēn Papa Dios rabiácēxa. ³⁸ Rabi ca quiacēxa:

—Nucēn 'Ibu Diosan xucēxa ucē, ēnē 'Apux ca bērí aia. A ca camabi unin rabiti 'icēn. Nañnu 'icē Nucēn Papa Diosaxribi ca cuēñia. Aribi ca camabi unin rabiti 'icēn.

³⁹ Usai quiquian axa ami sināncē unicaman Jesús rabia cuaquin ca fariseo unicama raírínēn Jesús cacēxa:

—Axa mimi sināncē unicama sharáxma 'inun camina cati 'ain.

⁴⁰ Cacēxun ca Jesusan cacēxa:

—'Ēn cana mitsu cain, ēnē unicaman 'ē rabiécēbetanma ca ēnē maxáxcama ēnēn cuēñcēni sharáquin 'ē rabiti 'icēn.

⁴¹ Usai quiquianquin rarobianquin, Jerusalén isi ca Jesús nitéxēti bēunan mēscuti Jerusalénu 'icē unicama cai quicēsai quiacēxa: ⁴² —Nucēn Papa Diosan 'imicēx camina asérabi chuámarua 'aish cuēñti 'ai —quixun bērí nēténbi mitsun 'unánti cana cuēñin. Usa 'aínbi camina mitsun nuitunēnbi sinánquin cuaquinma 'unāncantima 'ain. ⁴³⁻⁴⁴ Nucēn Papa Diosan mitsu sinánxunquin 'ē mitsunu xucē 'icēbi ui carana 'ēx 'ai quixun 'ē

'unántsinxunbi 'unáncëma 'ain, ca anun mitsu 'atimoti nētëcama uti 'icën. Axa mitsumi nishcë unicaman ca mitsu ëman chiquítisama oquin bëararanan mitsun a xubu 'acë máxáxcama rurupaquin réúpanan unicamaribi cëñuti 'icën.

Anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunua Jesusan an ñu marucë unicama chiquían

(Mt 21.12-17; Mr 11.15-19; Jn 2.13-22)

⁴⁵Jerusalénu bëbatancëx anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunu atsínquin ca Jesusan anuxuan ñu marucë unicama chiquíancëxa. ⁴⁶Chiquínquin ca cacëxa:

—Nucën Papa Diosan bana cuëñëo ca ësai quia: “Anuxun 'ë rabiti xubu ax ca anuaxa camabi unix 'ëbë banati xubu 'iti 'icën”. Usaía cuëñëo bana quicë 'aínbi camina mitsun anuxun ñu maruquin uni paránquin mëcamati xubusa 'inun ënuxun ñu maruin.

⁴⁷Camabi nētën ca Jesusan anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunuxun bana ñuixun-quin unicama 'unánmiacëxa. Usaía 'ia ca judíos sacerdotenën cushicama 'imainun an Moisésnën cuëñëo bana 'unáncë unicama 'imainun aín cushi unicama a 'acatsi quiax ami 'ësënancëxa. ⁴⁸Usai 'ësënanquinbi ca 'apuma unicama aín bana cuati ami sináncë 'ain uisoxun 'ati cara quiax sináncasmacëxa.

20

Uin banan cara Jesusan ñu 'aia quixuan Jesús ñucácan

(Mt 21.23-27; Mr 11.27-33)

¹Achúshi nētën anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunuxun unicama bana 'unánmianan upí bana anúan uni Nucën Papa Diosnan 'iti ñuixunmainun ca judíos sacerdotenën cushicama 'imainun an Moisésnën cuëñëo bana 'unáncë unicama 'imainun anpan caniacëcë unicama anu cuanxun ²ñucáquin Jesús cacëxa:

—¿Uin banan caramina min usa ñu 'ain? ¿Uin cara ësöquinmi ñu 'anun mi cax? Ca nu ñuixun.

³Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—'Ënribi cana mitsu bana itsi ñucatin. 'Ë ca ñuixun, ⁴¿uin cara Juan unicama nashiminun cacëx? ¿Nucën Papa Diosan cara cacëx? ¿Unin cara usaquian 'anun cacëx?

⁵Usaquian Jesusan ñucáquin cacëxbi ca uisaquin cara cati 'icë quixun 'uanima atúxbi ñucacananí quicancëxa: ¿Uisaquin caranuna cati 'ain? Nun nu, Nucën Papa Dios nainu 'icë an ca cacëxa, quixun cati 'aínbi ca usaquin nun cacëxun nu, usa 'ain caramina uisa cupí aín bana cuama 'ai quixun nu cati 'icën. ⁶Nun nu, unían unicama nashiminun cacë ca Juan 'iacëxa quixun cati, 'aínbi ca 'apuma unicaman nu maxaxan 'ati 'icën. Acaman ca aín bana cuaquin, Nucën Papa Diosan ca asérabi aín bana unicama ñuixunun quixun Juan xuacëxa quixun sinania. ⁷Usari canantancëxun ca Jesús cacëxa:

—Uin xucë cara 'iacëxa quixun cananuna 'unániman.

⁸Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Mitsúnmi 'ën ñucácxun 'ë ñuixuncëxunma cana 'ënribi uin banan carana ësáquin ñu 'ai quixun mitsu caiman.

An naë bërúancë 'aisama unicama ñuiquin Jesusan cá bana

(Mt 21.33-44; Mr 12.1-11)

⁹Bana itsi ñuicësoquin ca Jesusan, a usoquin unin 'ati ñuiquin, ëñë banaribi unicama ñuixuancëxa:

—Ësa ca. Achúshi unin ca aín naënu uvas 'apáxa. 'Apátancëxun bëtsi uni aín naëa bërúanxunun quixun ami ëbiani ca 'ura menu 'i cuanxa. ¹⁰Cuantancëxun ca uvas bimicëbëtan abëa 'icë an ñu mëëmicë uni achúshi xuquin caxa:

—An naë bërúancë unicamanu cuantancëxun camina 'ënan 'iti a mësúa 'ë bëxúnun mi 'inánun cati 'ain. Cacëx cuanxa bëbaiabi ca a uni an naë bërúancë unicaman mëëtancëxun ñuñuma cuantëcëntanun xuaxa. ¹¹Usoquian 'an ca naë 'ibun aín ñu mëëmicë uni itsi xutëcëanxa. Xucëxa bëbaiabi ca aribi an naë bërúancë unicaman mëëquin bëtsi bëtsi oquin masóxa. Usotancëxun ca ñuñuma cuantánun aribi xuaxa. ¹²Usocëbëtan ca bëtsiribi amiribishi xutëcëanxa. Xucëbi ca aribishi 'atimoxun, ënuaxma ca cuantan, quixun caxun xuaxa. ¹³Usoquian 'acëbëtan ca naë 'ibun sinánxa: ¿Añu carana oti 'ain? Cana 'ëx amiira sináncë bacë bëchicë xuti 'ain. A sapi ca cuania 'atimoquinma upí oquin biquin aín bana cuati 'icën. ¹⁴Usoquin sinánquin aira xucëxa bëbaia isí ca an naë bërúancë unicamax

canani quiaxa: Aín papáxa bamacëbë ca aín bëchicë ënëx naë 'ibu 'iti 'icën. Usa 'ain cananuna nux naë 'ibu 'inuxun ënë 'ati 'ain. ¹⁵Canantancëxun naë 'uri buánxun ca 'axa.

Usoquian aín bëchicë 'acë cara naë 'ibun an naë bërüancë unicama uisoti 'icë quixun cana mitsu cain. ¹⁶Aín naënu cuanquin a unicama 'atancëxun ca bëtsi uni aín naëa bërüanxunun quixun cati 'icën.

Usai Jesús quia cuati ca an cuacë unicamax:

—Usaía 'inun cuëëanxma 'itibi ca Nucën Papa Dios 'iti 'icë —quiax quiacëxa.

¹⁷Quia ca Jesusan atumi bësuquin isquin cacëxa:

—¿Usai 'itima 'ain cara uisai quicë ënë cuënéo bana 'ic?, ësai quicë:

An maxax xubuacë unían biquinma racáncë 'aishbi ca a maxax bërf amia xubu cushicë 'icën, itá upímia xubu cushicë usaribiti.

¹⁸A maxáxa an cuëëncëma unicama usaribi ca an 'ë cuëëncëma uni 'icën. Maxáxmi tatiqui chacáquin ca maxáxmi rëracáquin aín namicama chacaía. 'Imainun ca manánuax nipacëquin maxaxan uni chacaquin chëcaía.

Unían César curíqui 'inánuxun sinan

(Mt 21.45-46; 22.15-22; Mr 12.12-17)

¹⁹An naë bërüancë unicama ñuicëbë ca an Moisésnën cuënéo bana 'unáncë unicama 'imainun judíos sacerdotecamax atubi ñui isa quia quixun 'unani Jesúsmi nishacëxa. Nishquin 'atimonuxun biisa tanquinbi ca —'itsa unin ca aín bana cuatia, usa 'ain ca a unicamax numi nishti 'icë —quixun sinani atumi racuëquin biama 'icën. ²⁰Bitsíma 'ixunbi ca Jesús bicatsi quiax 'ësënantancëxun ami manáquin usai ca quiaxa quixun 'apu canuxuan, cëmëquin paránquin Jesús ñucátanun quixun uni raíri xuacëxa. ²¹Xucëx cuanxun ca Jesús cacëxa:

—Cananuna 'unanin, min banax ca asérabi 'icën, upí oquin camina unicama bana ñuixunin. Min sináncëx ca camabi uni bëtsibëtan sënën 'icën. Usaquin sinánquin camina camabi ñuñu 'imainun ñuñuma unicama 'imainun 'apuburibi uisai cara Nucën Papa Diosan uni 'iti 'icë quixun ñuixunin. ²²Usa 'ixun camina nu cati 'ain, ¿Nucën Papa Diosax asérabi nun cushi 'ain cara Romanu 'icë 'apu, César, a curíqui buánmiti asábi 'ic? ¿Cara asábima 'ic?

²³Cacëxun ca Jesusan, —uisai caraisna qui quixun 'ëmi manánuxun cuacatsi quixun ca 'ë ñucatia —quixun 'unánquin ca Jesusan atu cacëxa:

—¿Uisa cupí caramina usoquin 'ë cain? ²⁴Uisa cara isnun ca 'apu buánmiti manë curíqui achúshi 'ë bëxun. Cacëxuan bëia isquin ca Jesusan atu cacëxa:

—¿Uin bëmánan tanquin 'acë cara ënëx 'ic? ¿Uin anë cara cuënéocë ënëx 'ic?

Cacëxun ca atun cacëxa:

—Ax ca Romanu 'icë 'apu, Césarnën bëmánan tanquin 'acë 'imainun Césarnën anë 'icën.

²⁵Usaquin cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Ami mitsun 'atia César cuëëncë a ñu camina 'ati 'ain, axa mitsun 'apu 'ain. 'Anan camina ami mitsun 'atia Nucën Papa Dios cuëëncë a ñu 'ati 'ain, axa mitsun Papa Dios 'ain.

²⁶Usaía Jesús quia ca anu 'icë unicaman cuacëxa. Acamabëtan an a ñucacë unicamanribi cuacëx ca a ñui Jesúsmi manánti bana 'aíma 'iacëxa. —'Aíma ca —quixun sinánan —uptishi ca quiaxa —quixun sinánquin ca an ñucacë unicaman a ñucátëcëanma 'icën.

Unix cara bama 'aish baísqutima 'icë quicë bana

(Mt 22.23-33; Mr 12.18-27)

²⁷Usacëbë ca Jesúsnu saduceo unicama cuancëxa. Saduceo unicaman ca —bama 'aish ca uni baísqutima 'icë —quixun sináncëxa. ²⁸Usaquin sináncë 'aish anu cuanxun ca Jesús ñucáquin cacëxa:

—Nun 'unánun ca Moisésnën ësai quicë bana cuënéocëxa, uni achúshinëxa bëchicëñuma 'aish bamacëbëtan ca aín xucënan aín casunancë xanu bixun, ami bacë bëchiti 'icën. Usoquian 'acëx ca aín bëchicëx aín xucënan bëchicësa 'iti 'icën. ²⁹Usa 'ain cananuna mi ñucatin. Uni achúshinëx ca mëcën achúshi 'imainun achúshi 'anácañu 'iacëxa. Usa 'ixun ca atun apan an xanu biacëxa. Biaxbi ca bacë bëchiaxmabi bamacëxa.

³⁰Baman aín xucënan casunancë xanu biaxbi ca aín xucën axribi bacë bëchiaxmabi bamacëxa. ³¹Usaribiti ca a xanu biaxbi aín xucën bëtsíxribishi bamacëxa. Usa 'ain ca

xucën camáxbi a xanu biaxbi bacë bëchicëñuma 'inun bamacëxa. ³² Acamaxa bamai cëñúan ca a xanúxribi bamacëxa. ³³ Camaxunbi ca a xanu biacëxa. ¿Usa 'ain cara anun unicamax baísquiti nëtën acama uinu 'icéxira aín bënë 'iti 'ic?

³⁴ Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Ènë menuxun ca unin xanu bitsia, bimainun ca unin aín ini bëchicë bënumia. ³⁵ Usa 'aínbi ca bama 'aish baísquitancëxun Nucën Papa Diosan nëtënu 'icë unicaman xanu bitima 'icën, aín ini bëchicëbi ca bënumitima 'icën. ³⁶ Bama 'aish baísquitancëx ca Nucën Papa Diosan bëchicë 'aish bamatëcëntimoi tsóti 'icën, ángelcamaxa 'icësaribiti. ³⁷ Uni bama 'aish ca baísquiti 'icë quixun nun 'unánun ca Moisésnën imaxu nëëmëtia iscë ñuiquin ésaquin cuënëocëxa, Nucën 'Ibu Dios ax ca Abraham, Isaac, Jacob acaman rabicë Dios 'icë quixun. ³⁸ A bana cuënëo isquin cananuna 'unanin, Nucën Papa Dios ax ca bama 'aisha baísquítima unicaman Diosma 'icën. Ax ca camabi aín unicaman rabicë Dios a 'icën. An iscëx ca aín uni camáxbi tsotia.

³⁹⁻⁴⁰ Usoquian cacëxun cuaxun ca saduceo unicaman amiribishi a ñucatëcëanma 'icën. Usaria isquin ca an Moisésnën cuënëo bana 'unáncë unicama raírinën —upí quin camina nu ñuixuan —quixun cacëxa.

Uin rëbúnqui cara Cristo 'icë quixun ñuicë bana

(Mt 22.41-46; Mr 12.35-37)

⁴¹ Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—¿Uisa 'aish cara uni quia, Cristo, ax ca Davitan rëbúnqui 'icë quiax? ⁴²⁻⁴³ David anbi ca Salmos quirica 'aquin ésoquin cuënëocëxa:

Nucën 'Ibu Diosan ca 'ën 'Ibu caxa, axa mimi nishcë unicama 'ën mi 'ibuamimainun camina mix 'ëbë 'Apu 'aish 'ën mëqueu 'iti 'ain.

⁴⁴ Usai qui ca David ax, Cristo, ax ca 'ën 'Ibu 'icë quiax quiacëxa. ¿Ésaia quía 'ain cara Cristo uisax Davitan rëbúnqui 'iti 'ic?

An Moisésnën cuënëo bana 'unáncë unicama Jesusan ñuia

(Mt 23.1-36; Mr 12.38-40; Lc 11.37-54)

⁴⁵ Usoquin canan ca anu 'icë unicaman cuanun, Jesusan ésaquin aín 'unánmicë unicama cacëxa: ⁴⁶—An usafa judíos unicama 'inun Moisésnën cuënëo bana 'unáncë unicamax 'icësaribiti camina 'itima 'ain. Atux ca chupa chaxcé pañuax niti cuëëanan anuxun ñu marucë anuxuan unin, ax ca nun cushi 'icë, quixun sinánquin mëcën 'inánquin biti cuëënia. Usai 'ianan ca anu judíos unicama timéti xubunu unicamabë timéti anua aín cushicamax tsóti anu tsótishi cuëënia, 'ianan ca pi timéxun anu aín cushicamax tsóti anu tsónuxun caisia, atusaribi 'icatsi quixun. ⁴⁷ Usai 'ianan ca casunamécë xanun ñu bicuanquin cëñuia. Cëñuanan ca ax isa upí 'icë quixuan unin sinánun quiax, 'uran pain Nucën Papa Diosbë banaia. Usa unicama ca Nucën Papa Diosan, axa usai 'icëma uni 'acësamaira oquin 'uchoquin castícantí 'icën.

21

Xanu casunamécëñëan Nucën Papa Dios curíqui nanxúan

(Mr 12.41-44)

¹ Usaquin anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunuxun unicama catancëxun anu curíqui nantí ñu ami bësuquin isquin ca Jesusan ñuñu unicaman aín curíqui nania isacëxa. ² Isanan ca xanu casunamécë ñuñuma anribia manë curíqui rabé nania isacëxa. ³⁻⁴ Isquin ca Jesusan anu 'icë unicama cacëxa:

—'Itsaira curíquiñu unicaman ca anun ñu maruquian tëxëocë curíqui anu curíqui nantí ñunu 'aruaxa. Usa 'aínbi ca xanu casunamécë éñën asérami cuëëñquin 'aia tanquin anúan ñu marutibi 'aíma 'itánun, aín curíquicamaishi 'aruaxa. Usa 'ain cana mitsu asérami cain, curíquiñu unicaman 'acësamaira oquin ca a xanun aín curíqui 'inánxa.

Anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubu rurucubutía Jesusan ñuia

(Mt 24.1-2; Mr 13.1-2)

⁵ Anuax cuania ca uni raírinën anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubu ñuiquin ésaquin cacëxa:

—Ax ca aín maxax upíra upí 'icën. 'Imainun ca bëtsi bëtsi unían upí ñu 'ináncë cupíribi ax upíra upí 'icën.

Cacëxun ca Jesusan cacëxa: ⁶—Ënë xubu mitsun iscëx upí 'aísh maxax cha 'acë 'aíshbi ca axa Nucën Papa Diosmi sináncëma unicaman ënë xubu camabi rurupacëbë aín maxáxcamaribi rurucubúti 'icën. Usaía anun 'iti nëtë ca uti 'icën.

*Ënë nëtëcama cëñútisama pain 'ain cara usai ñu 'iti 'icë quicë bana
(Mt 24.3-28; Mr 13.3-23)*

⁷Usaquian Jesusan cacëxun ca a unicaman ñucáquin cacëxa:

—¿Uínsaran cara mixmi quicësabi oi anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubu ënëx aín maxáxcama rurupacë 'iti 'ic? ¿Anúan usai 'iti nëtë ca 'uramacuatsinia quixun 'unánuxun caranuna uisa ñu 'ia isti 'ain?

⁸Usaquin ñucácëxun ca Jesusan anun ax utëcënti nëtë ñuixunquin ësaquin cacëxa:

—'Itsa unix ca: 'Ëx cana Cristo 'ai, quianan: Jesús utëcënti nëtë ca uaxa quiax quiti 'icën. Usai quiquian mitsu paránti rabanan camina bërúancati 'ain. Aín banax ca asérobi 'icë quixun camina sinántima 'ain. ⁹Mitsun camina uni itsfan, bëtsi menu 'icë unicamax ca bëtsibë 'acánania quixun ñuia cuanuxun 'ain. Cuanan, raíri unicamaxribi ca aín 'apumi tsuáquiruia quixun ñuia cuatíbi camina racuétima 'ain. Asérobi ca usai 'iti 'icën. Usaía 'icëbëbi ca ënë mecama cëñúcëma pain 'iti 'icën.

¹⁰Caxun ca ësaquinribi cacëxa:

—Bëtsi menu 'icë unicamax ca bëtsi menu 'icë unicamabë nishánani 'acánanti 'icën. 'Imainunribi ca bëtsi menu 'icë 'apun suntárucama bëtsi menu 'icë suntárucamabë 'acánanti 'icën. ¹¹Bëtsi bëtsi mecama ca shaíquinuxun 'aia. Bëtsi bëtsi nëtënu 'icë unicamax ca a piti ñuñuma 'inuxun 'aia. 'Imainun ca 'itsa unix 'insinan cëñúnuxun 'aia. 'Imainun ca naínua atun iscëma ñu unicaman isti 'icën, isi ca racuéira racuétí 'icën.

¹²Usai 'icëma pan 'ain ca mitsúxmi 'ëmi catamëti 'ën uni 'icë cupí, unin mitsu bixun bëtsi bëtsi onan anu judíos unibunëx timéti xubunu 'icë unin mitsu 'uchonun buánan, mitsu sipuanan, 'apu cha 'imainun 'apu chucúmaribi mitsu ñui ami manánquin mitsu 'inánti 'icën. ¹³Usaquian 'acëxunbi camina 'ë ñuiquin rabínquinma an mitsu bicë unicama cati 'ain. ¹⁴⁻¹⁵A unicama bëmánumi 'ain cana 'ënbi uisoquin caramina cati 'ai quixun 'unánmianan anúnmi cati bana mitsu sinánmiti 'ain. Sinánmicëxunmi cacëx ca axa mimi nishi mimi manáncë unicamax, asérobi ca a bana 'icë quixun 'unani minmi cacë banax ca cëmë 'icë quiax quítima 'icën. Usa 'ain camina a unicama bëmánanu cuancëma pan 'ixun ësaquin sinánti 'ain: Jesusan ca uisoquin carana cati 'ai quixun 'ë sinánmiti 'icën. Usa 'ain cana 'ënbi pain sinántima 'ain. ¹⁶Mitsúxmi 'ënan 'icë cupí ca min papa 'imainun min tita 'imainun min xucéantu 'imainun min aintsí 'ibu 'imainun axa mibë nuibanancë unífribi uni itsfan mitsu 'atimonun 'inánuxun 'aia. 'Ináncëxun 'atimoquin ca mitsu raíri 'ati 'icën. ¹⁷Mitsúxmi 'ëmi catamëcë cupí ca unicamax 'ëmi sináncëma 'aish mitsumi 'i nishnuxun 'aia. ¹⁸Usa 'ainbi camina 'ën bërúancë 'aish asábi 'iti 'ain, 'ëx cuëncëbëma ca mitsun bu achúshirabi nëtétima 'icën. ¹⁹Tëmëraqinbi 'ëmi catamëti ëncëma 'aish camina 'ën Papa Diosan nëtënu 'ëbë 'iti 'ain.

²⁰Anu 'icë unicamabë 'acananuxun suntárucaman Jerusalén nëbëtsioratia isquin camina 'unánti 'ain, anun a ëma cëñúti nëtë ca uaxa quixun. ²¹⁻²²A ëmanu 'icë unicamaxa ami 'uchacë cupí ca castíancë 'iti 'icë quixun ca Nucën Papa Diosan aín uni cuëñëmiacëxa. Usai ca bërí 'iti 'icë quixun camina a suntárucama isquin 'unánti 'ain. Usai 'icëbë ca unicamax racuëti Judea menu 'icë ëmacamanuax abáquiani matánu cuanti 'icën. 'Imainun ca axa Jerusalénu 'icë unicamaxribi anuax cuanti 'icën. Axa Jerusalénuax 'ura nitsi cuancë unicamax ca racuëti Jerusalénu cuantëcëntima 'icën. ²³Usai 'icëbë ca xanu tuñucama 'imainun aín tuá 'icúcë xanucamaxribi abáquiani cuani nuibacanuxun 'aia. A nëtënu 'icë unicamax ca 'aisamaira paë tani tëmëratí 'icën. Aín 'ucha cupí atumi nishquin Nucën Papa Diosan castíancë 'aish ca usai 'iti 'icën. ²⁴Uni raíri ca unin abë 'acananquin 'anuxun 'aia, raírinëx ca bëtsi bëtsi menu buáncë 'iti 'icën. Usaquin 'aquin ca judíosma unicaman Jerusalén 'atimonan anu 'ixun aín cuëncësa oquin 'ati 'icën, atúan usoquin 'ati nëtëa sënëncëbëtan.

Usacuatsini ca Jesús utēcēnti 'icē quicē bana

(Mt 24.29-35, 42-44; Mr 13.24-37)

²⁵ Ēsaquinribi ca Jesusan cacēxa:

—'Ēx utēcēnti nētē ca 'urama 'icē quixun unicaman 'unánun ca naínu 'icē bari, 'uxē, 'ispa acamax bētsiti 'icēn. Usai 'imainun parúnpapacama xuquirui bēchunia cuati ca camabi menu 'icē unicamax ratuti sináncasmai bēnēti 'icēn. ²⁶ Naicamē'ēo shaíquicēbē ca anua 'icē ñucamaxribi shaíquinuxun 'aia. Acama isi ca unicamax, uisai cara 'iti 'icē quixun sinani racuētan bamai sináncasmai bēnēti 'icēn. ²⁷ Usai 'icēbētan ca uni 'inux Nucēn Papa Diosnuax uá 'ixun 'ēn, nētē cuin mēúxun, 'ēn cushin pēcabētsinia, camabi unicaman isnuxun 'aia. ²⁸ Ēn mi ñuixuncē ñucama 'icēbētan camina, anúnmi mitsux paē tani tēmēratí nētē sēnēnti ca 'urama 'icē quixun 'unánti 'ain. 'Unani camina chuámarua tani cuēēinra cuēēnti 'ain.

²⁹ Usoquin catancēxun ca Jesusan icamaribi ñuiquin ēsaquin cacēxa:

—Mitsun iscēx ca higuera 'imainun uisa i cara, ³⁰ acamax baricuatsincēbē aín pēchi rēucubutancēx amiribishi corutēcēnia. Usaria 'ia isquin camina uni 'itsian mitsu cacēx-unmabi mitsúnbi ca baritiacuatsinia quixun 'unanin. ³¹ Usaribitía 'ēn mitsu ñuixuncē ñucama 'ia isquin camina 'unánti 'ain, anúan Nucēn Papa Dios 'Apu 'iti nētē ca 'urama 'icē quixun. ³² Asérabi cana mitsu cain, bēría ēnē nētēnu bucuē unicamaxa bamacēma pain 'ain ca 'ēn mitsu ñuixuncē banacama quicēsabi oi 'iti 'icēn. ³³ Naí, me acamax ca cēnúti 'icēn, 'aínbi ca 'ēn banaxa nētētímoi usabi 'ain camabi ñu 'ēx quicēsabi oi asérabi 'iti 'icēn.

³⁴ Usa 'ain camina mitsux cuēēncē ñuishi 'anan paēanan ēnē nētēnu 'icē ñucamaishi sináncē 'itin rabanan bērúancacē 'iti 'ain. Usai bērúancacēma 'aish camina mitsúnmi sináncēbēmabi 'ēx ucēbē 'ē isi rabínti 'ain. ³⁵ Sinaniamabi rican mapuquin unin tsatsa bicēsa usaribiti ca unin sináncēbēmabi anun 'ēx uti nētē uti 'icēn. ³⁶ Usa 'ain camina 'ēx uti nētē caini, 'ēn mitsu cacē ñucama ēnēxa 'icēbēbi 'ēmi catamēti ēníma 'ēmi cushicē 'inuxun, nētē camabi Nucēn Papa Dios ñucátí 'ain. Usai 'i, 'ēx utēcēncēbē 'ēn bēmánuax añu 'uchañumabi 'inuxun camina Nucēn Papa Dios ñucátí 'ain.

³⁷ Usaquin anuxun Nucēn Papa Dios rabiti xubunuxun unicama bana ñuixuanan ca Jesús xupíbu xupíbuacēbē imé Olivos cacē matánu 'i cuancēxa. ³⁸ Usai anu 'inēti ca bari urucēbē bana ñuixuní Jesús anuxun Nucēn Papa Dios rabiti xubunu cuantēcēancēxa. Cuantēcēnxuan bana ñuixunia cuati ca unicama ríquiiani timéacēxa.

V. BAMAXBI CA JESUCRISTO BAISQUIAXA QUIXUN ÑUI QUICÉ BANA (22-24)

22

Judíos unicama Jesúsmi 'ēsēnan

(Mt 26.1-5, 14-16; Mr 14.1-2, 10-11; Jn 11.45-53)

¹ Anun chamiti ñucēñunma 'acē pán piti nētē, Pascua cacē, 'iisama pain 'ain, ² ca judíos sacerdotenēn cushicama 'imainun an Moisésnēn cuēñeo bana 'unáncē unicama Jesús 'acatsi quixun sinanibi —'apuma unicamax ca aín bana cuacē 'aish numi nishti 'icē — quixun sinani atumi racuēquin uisoxun 'ati cara quixun sinani 'ēsēnancēxa.

³ Usacēbē ca Jesusan 'unánmicē unicama mēcēn rabé 'imainun rabé, acama achúshi, Judas Iscariote, anu ñunshin 'atimanēn 'apu Satanás atsíancēxa. ⁴ Usai 'iquian cuanxun ca ñunshin 'atimanēn 'apun sinánmicēx judíos sacerdotenēn cushicama 'imainun anuxun Nucēn Papa Dios rabiti xubunu 'icē suntárucamabē 'ēsēnanquin —'ēn cana Jesús mitsu 'inánti 'ai —quixun cacēxa. ⁵ Usoquian Judasan cacēx ca cuēēni —curíqui 'inánti ca —quixun canancēxa. ⁶ Usoquian cacancēx —asábí ca —quixun catancēx cuanquin ca Judasan —'apuma unicaman isnunma carana uisaxun ēnē unicama Jesús bimiti 'ai? —quixun sináncēxa.

Ashiquian Jesúsβētan aín unicaman piá

(Mt 26.17-29; Mr 14.12-25; Jn 13.21-30; 1 Co 11.23-26)

⁷ Anun chamiti ñucēñunma 'acē pán anun piti nētē achúshi ca Pascua nētē anun carnero 'ati, a 'iacēxa. ⁸ A nētē 'icēbētan ca Jesusan Pedrocēñun Juan xuquin cacēxa:

—Ēñē nētēnu a piti ñu pinun camina nu mēñoxuni cuanti 'ain.

⁹ Cacēxun ca cacēxa:

—¿Uinuxuinra caranuna a piti mēñoti 'ain? ¹⁰ Quia ca Jesusan cacēxa:

—Jerusalénu cuantancēx bēbaquin camina uni achúshinēan ñutēn 'unpax buania mērati 'ain. Mēraquin nuibiani camina anua ax atsíncē xubunu atsínti 'ain. ¹¹ Atsínquin camina aín 'ibu ēsaquin cati 'ain: An nu 'unánmicē uni an ca ēsaquin mi canun nu caxa: ¿Uinuxun cara 'ēbētan 'ēn 'unánmicē unicaman Pascua nētēn piti ñu piti 'ic?

¹² Usaquinmi cacēxun ca an mitsu anuxunu piti xubu namé cha, cata itsi manámi 'icē, anua mesa 'imainun anu tsóti acama mēñocē, mitsu ismiti 'icēn. Anuxun camina a piti nu mēñoxunti 'ain.

¹³ Usoquian cacēx cuanx Jerusalénu bēbaquin ca Jesusan cacēsabi oquin a ñucama mēracēxa. Mēraxun ca anuxun a nētēn piti ñucama mēñocēxa.

¹⁴ Mēñoquian sēñēon ca Jesús aín 'unánmicē unicamabē pinux mesanu tsóbuacēxa.

¹⁵⁻¹⁶ Mesanu tsóxun ca Jesusan aín 'unánmicē unicama cacēxa:

—Ēn cana mitsu cain, ēñē nētēnuxun cana ēsa piti mitsubē 'atēcēniman. Nucēn Papa Diosan nētēnuxun cuni cana mitsubētan 'atēcēnti 'ain. Usa 'aish cana bamacēma pain 'aish a piti ñumi mitsun 'ēbētan piti 'itsaira cuēēan.

¹⁷⁻¹⁸ Catancēxun ca anu uvas baca 'arucē manē xanpa biquin, Nucēn Papa Dios pain —asábi ca —catancēxun, aín 'unánmicē unicama 'inánquin cacēxa:

—Ēn cana mitsu cain, ēsaquin cana uvas baca ēnuxun 'atēcēniman. Axa 'Apu 'aían Nucēn Papa Diosan nētēnu aín unicamax abē 'icēbētan cuni cana 'atēcēnti 'ain. Usa 'ain camina ēñē biquin camaxunbi 'ati 'ain.

¹⁹ Catancēxun ca Jesusan pán biquin Nucēn Papa Dios —asábi ca —catancēxun pán tucapaxun 'inánquin atu cacēxa:

—Mitsúnmi piti pán ēñē ca 'ē 'icēn. Mitsun 'uchacama tērēncē 'aish Nucēn Papa Diosan 'inun 'ē unin 'acē 'ain, camina 'ēmi sinánquin 'ēn mitsu bēri cacē ēñē ēnquinma usabi oquin 'ati 'ain.

²⁰ Cacēxun piti piia sēñēnia ca Jesusan manē xanpa anu 'icē uvas baca biquin catēcēancēxa:

—Ēñē uvas baca ēñē ca 'ēn imi 'apati, 'ēx bamacē cupía mitsun 'uchacama tērēncē 'aish aian 'inun Nucēn Papa Diosan mēñocē, a 'icēn. ²¹ Ēn mitsu camainun ca cuat. Uni itsin 'atimonuxun binuan an 'ē 'inánti uni, an ca nubētan ēnuxun piia. ²² Nucēn Papa Diosan mēñosabi oi cana uni 'inux anuax uá, 'ēx bamati 'ain. Usa 'aínbí ca an 'atimonuxun binun uni 'ē 'ináncē uni, ax 'uchañuira 'aish uisoquin cara 'ati 'icē, usoquian Nucēn Papa Diosan 'acē 'iti 'icēn.

²³ Jesusan usaquin cacēxun cuati ca aín 'unánmicē unicamax —¿ñucama uin cara usaquin 'ati 'ic? —quiax ñucacancēxa.

Uiira cara bētsibētan sēñēnma 'iti 'icē quicē bana

²⁴ Uix cara bētsibētan sēñēnma 'iti 'icē quiax ca Jesusan 'unánmicē unicama cuēbi-canancēxa. ²⁵ Usaía quia ca Jesusan cacēxa:

—Judfosma 'apucaman ca aín unicama ax cuēñcēsabi oquian tēmēramiquinbi ñu mēñun 'amia. Usaquin 'amibi ca bētsi unicama cai, ainsa aín unicamaxa upitax bucinun 'imia quiax quia. ²⁶ Atux usa 'aínbí camina mitsux usai 'itima 'ain. Uix cara mitsun cushi 'icē, ax ca cushima uni 'icēsaribiti 'iti 'icēn. An uni raíri bana 'ináncē uni, an ca an aín bana cuacē uni usaribi 'ixun uni itsi ñu 'axunti 'icēn. ²⁷ ¿An piti 'acē uni ax cara axa mesanu pi tsocē unibētan sēñēn 'ic? An mesanuxun picē uni ax ca an piti 'acē unibē sēñēnmara 'icēn. Usa 'aínbí cana 'ēx an mitsu ñu 'axuncē a 'ain. ²⁸ Mitsun camina unicaman bētsi bētsi oiabi 'ē encēma 'ain. ²⁹ Usa 'icē cana 'ēn Papa Diosan 'ē 'apuirá 'inun 'imicēsaribi oími 'ēbē cushi 'inun mitsu 'imin. ³⁰ Usa 'ixunmi 'ēn nētēnuxun 'ēbētan pianan, Israelnēn bēchicē mēcēn rabé 'imainun rabé, aín rēbúnquicamax cara atun ñu 'acē cupí, uisai 'iti 'icē quixun canun cana mitsu 'imiti 'ain.

Pedronën —'ën cana a 'unanima —quixun uni cati Jesusan ñuia
(Mt 26.31-35; Mr 14.27-31; Jn 13.36-38)

³¹ Usaquin catancëxun ca Jesusan Simón Pedro cacëxa:

—Simón, ñunshin 'atimanën 'apu, Satanásnën ca mitsu 'atimamitisa tanquin an usaquin 'anúan ënun quixun Nucën Papa Dios ñucáxa. Usa 'ixun ca xanúan ñu bimi tacaquin shaicacësaribi oquin mitsu tanti 'icën. ³² Usa 'ainbi cana 'ëmi catamëti ënxunma 'anun Nucën Papa Dios mi ñucáxuan. 'Ëmi 'uchaxbi sinanati 'ëmi cushiquin camina axa 'ëmi catamëcë uni raíri 'ëmia asérabi upiti catamënun 'aquinti 'ain.

³³ Cacëxun ca Simón Pedronën cacëxa:

—Mi 'acësaribi oquin sipuanan unin 'anúnbi cana mi ëniman.

³⁴ Quia ca Jesusan cacëxa:

—Pedro, cana mi cain, mix camina usai quin, 'ixunbi camina ënë ñintan 'atapa banatisama 'ain, min isamina 'ë 'unáncëma 'ai quixun rabé 'imainun achúshi oquin uni paránti 'ain.

Anúan unin Jesús 'atimoti nëtë 'ía

³⁵ Jesusan ca aín 'unánmicë unicama ësaquin cacëxa:

—'Ën mitsu uni bana ñuixunun xuquin, burasa, curíqui, taxaca, acama buanima camina cuanti 'ai quixun cacëx cuanx camina ñancáishi 'icëma 'ain, ¿usa cat?

Cacëxun ca —ca usa 'icën, ñancáishi cananuna 'icëma 'ai —quixun cacëxa. ³⁶⁻³⁷ Canan ca ësaquinribi cacëxa:

—Nucën Papa Diosan bana 'ë ñuiquian cuënëo quiásabi oi ca 'iti 'icën. A banax ca quia: “An ñu 'atima 'acë unicama achúshi ca ax 'icë quiax ca unicamax quiti 'icën”. A bana quiásabi oi ca unicamax 'ë ñuiquiti 'icën. Usa 'ain camina bërí min bana ñuixuni cuanquin burasañu 'ixun a buánti 'ain. Curíquiñu 'ixun camina buánti 'ain. Manë xëtocëñuma 'ixun camina min tari maruquin anun curíqui biquin maruti 'ain.

³⁸ Cacëxun ca aín 'unánmicë unicaman cacëxa:

—Ca is, ënu ca manë xëtocë rabé 'icën.

Quia ca Jesusan cacëxa:

—Ashi ca asábi 'icën.

Jesús Getsemaní naënuax aín Papabë bana

(Mt 26.36-46; Mr 14.32-42)

³⁹ Jerusalénuax cuani ca ax 'icësabi oi Jesús Olivos cacë matánu cuancëxa. Cuancëbë ca abë aín 'unánmicë unicamaxribi cuancëxa. ⁴⁰ Anu cuanx bëbatancëxun ca Jesusan aín 'unánmicë unicama cacëxa:

—Ñu 'atima 'atin rabanan camina mitsu bëríanun Nucën Papa Dios ñucáti 'ain.

⁴¹ Usoquin cabiani unin nicëxa maxax 'ibúcë 'urasa cuanx ca rantin puruni, Jesús Nucën Papa Diosbë banacëxa. ⁴² Banaquin ca cacëxa:

—Papan, mix cuëncëbëtanma cana 'ën bërí tëmëratima 'ain. Usa 'ainbi cana 'ëx cuëncësa oi 'itima 'ain, mix cuëncësa oíshi cana 'iti 'ain.

⁴³ Usaquian cacëbë nafnuax anu uxun ca ángelnën Jesús 'aquinquin cushiocëxa.

⁴⁴ 'Aisamaira masá nuituti bënëquin ca Jesusan amiribishi Nucën Papa Dios ñucátëcëancëxa. Ñucati 'aisamairai bënëti ca nichati aín nichá ax aín imi menu tusquicësa 'iacëxa. ⁴⁵ Nucën Papa Dios ñucátancëx nirucuatsini uquinbi ca aín 'unánmicë unicama masá nuituirai 'uxcë mëraccëxa. ⁴⁶ Mëraquin ca bësúnquin cacëxa:

—¿Uisacatsi caramina usaira 'uxin? Ca nirut. 'Uchati rabanan camina 'uxti tëai Nucën Papa Diosbë banati 'ain.

Jesús bican

(Mt 26.47-56; Mr 14.43-50; Jn 18.2-11)

⁴⁷ Usaquian Jesusan cacëbëbi ca 'aisamaira uni anu Jesús 'icë anu uacëxa. Ucëbë ca a unicamabë aín 'unánmicë unicama achúshi, Judas, ax rëcuëncuatsini a bëtsucuanux uacëxa. ⁴⁸ Aia ca Jesusan Judas cacëxa:

—¿Judas, uni 'inux Nucën Papa Diosnuax uá, 'ëa ënë unicaman binun caramina 'ë bëtsucucati 'ain?

Cacëxunbi ca Judasnën cáma 'icën. ⁴⁹ Uisoí cara uaxa quixun isquin ca abë 'icë unicaman Jesús ñucáquin cacëxa:

—¿Ënë unicama caranuna manë xëtocën 'ati 'ain?

⁵⁰ Usaquin caquin ca uni achúshinën aín manë xëtocën sacerdotenën cushicaman 'apun ñu mëmicë uni aín pabí mëqueu 'icë pabíscacëxa. ⁵¹ Usaquian aín pabí tëaia oquin ca Jesusan cacëxa:

—Usoxunma ca 'at. Caquin mëcënan pamëquin ca aín pabí usabi 'itëcënun mómiacëxa.

⁵² Uotancëxun ca Jesusan sacerdotenën cushicama 'imainun anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunu 'icë suntárucama 'imainun anpan caniacëcëcama, an a bitsí ucë, acama cacëxa:

—¿Manë xëtocë 'imainun imaxu téacë tuínxun mëcamacë uni 'acësoquin 'ë binux caramina ucan? ⁵³ Camabi nëtën anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunu mitsubë 'iabi camina uisa 'ixunbi ësoquin 'ë bicácëma 'ain. Bërimi mitsun ësoquin 'anun ca Nucën Papa Diosan mitsu éanxa, ñunshin 'atimanën 'apun cushinbi camina ësoquin 'ë 'ain.

—*Ën cana a uni 'unáncëma 'ain —quixuan Pedronën ca*

(Mt 26.57-58, 69-75; Mr 14.53-54, 66-72; Jn 18.12-18, 25-27)

⁵⁴ Usoquin bitancëxun ca a unicaman Jesús buánxun judíos sacerdotenën cushicaman 'apun xubunu buáncëxa. Usoquian buania ca Pedronën 'uránxuinshi nuibiancëxa.

⁵⁵ Buanx bëbaquin a xubu rapasu 'icë me mëñocë, anu tsi ticaia tsóbucamainun ca Pedronëxribishi atubë tsóbuacëxa. ⁵⁶ Usaía anu tsócë, tsin ërëncëxun pëcaia Pedro isquin ñachai ca anuxuan an ñu mëcëcë xanux quiacëxa:

—Ënë uníxribi ca a bicë unibë 'iaxa.

⁵⁷ Usái quia ca Pedronën cacëxa:

—Mixmi a ñui quicë uni a cana 'unaniman.

⁵⁸ Usoquin can, basicëma 'afnshi ca uni achúshinënríbi Pedro isquin cacëxa:

—Mix camina abë nicë uni a 'ain.

Cacëxun ca Pedronën cacëxa:

—'Ëx cana ama 'ain.

⁵⁹ Achúshi hora 'icëbë ca bëtsíxribi quiacëxa:

—Ënë unix ca Galileanu 'icë uni 'icën. Asérami ca axribi a unibë 'iaxa.

⁶⁰ Usaía quia ca Pedronën cacëxa:

—Usái qui caina usai quin, a cana 'ën 'unaniman.

Quicëbëshi ca 'atapa banacëxa. ⁶¹ Banacëbë cuainacëquin ca Nucën 'Ibu Jesusan Pedro ñachaquin isacëxa. Ñachacëxun ca Pedronën ësaquian Jesusan a cacë bana sinácëxa: Ënë imë camina 'atapa banatisama pan 'ain, min isamina 'ë 'unáncëma 'ai quixun 'ë ñuiquin rabé 'imainun achúshi oquin uni paránti 'ain. ⁶² Usoquian Jesusan coóncë bana sinani ca Pedro ëman chiquiti masá nuituirai bëunan mësciucëxa.

Suntárucama Jesúsmi cuaia

(Mt 26.67-68; Mr 14.65)

⁶³ Usa 'ain ca an bëruáncë suntárucaman Jesús 'usani ami cuaiquin mëëacëxa. ⁶⁴ Usoquin 'anan ca aín bëru chupan bëmáputancëxun mëëquin —uin cara mi mëëaxa, ca ñuit — quixun cacëxa. ⁶⁵ Usaquin 'anan ca ami 'atimati banaquin Jesús 'usácëxa.

Jesúsa judíos unibunën cushicaman 'apucamanu buáncan

(Mt 26.59-66; Mr 14.55-64; Jn 18.19-24)

⁶⁶ Pëcaracuatsincëbë ca anpan caniacëcë unicama 'imainun judíos sacerdotenën cushi-cama 'imainun an Moisésnën cuëñë bana 'unáncë unicamax anu timéacëxa. Timéacëbë-tan ca anu atun cushibunën 'apucama timécë anu Jesús buáncëxa. Usoquian buáncëxa bëbaia ca 'apucaman Jesús cacëxa: ⁶⁷ —Mix asérami ax utinu nun caíncë, Cristo 'ixun camina, asérami cana a 'ai quixun nu cati 'ain.

Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Asérami cana a 'ai quixun 'ën mitsu cacëxunbi camina 'ën bana ca asérami 'icë quixun sináncantima 'ain. ⁶⁸ Usa 'ixun camina 'ën mitsu ñu ñucáquin cacëxunbi 'ë cáfma 'ianan 'ë chiquínti sinántima 'ain. ⁶⁹ Usa 'afnbi cana bërí ënë menu 'itancëxbi Nucën Papa Dios cushiira, aín nëtenuax aín mëqueu tsotax abë 'Apu 'iti 'ain.

⁷⁰ Usoquian atu cacëxun ca camaxunbi ñucáquin Jesús cacëxa:

—¿Usa 'aish caramina asérami Nucën Papa Diosan Bëchicë 'ain?

Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Mitsúnmi 'ë cacë, ax ca asérami 'icën.

⁷¹ Usai quia cuati ami nishi ca quicancëxa:

—'Itsa unix ca ami manánxa. Usa 'ainbi cananuna nunribi bërí nun pabitanbi asérami ax 'atimati banaia cuan.

23

Jesús Pilatonu buáncan

(Mt 27.1-2, 11-14; Mr 15.1-5; Jn 18.28-38)

¹ Catancëx niruquin ca camaxunbi Jesús buánxun Pilátonu buáncëxa. ² Buanx bëbax aín bëmánon 'ixun ca Jesús ñuiquin ésaquin Pilato cacëxa:

—Ènë unían judíos unicama nun caibu bëtsi oquian sinánun quixun 'unánmia cananuna nunbí cuan. Nun nu a César buánmiti curíqui 'inánxunma 'anun nu canan ca ax isa Cristo 'aish 'apu 'icë quiaxa.

³ Usaquian cacëxun ca Pilátonën Jesús ñucáquin cacëxa:

—¿Mix caramina judíos unicaman 'apu 'ain?

Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Asérami cana 'ëx a 'ain, minmi cacë, usa.

⁴ Jesusan cacëxun cuaquin ca Pilátonën sacerdotenën cushicama 'imainun anu timécë unicama cacëxa:

—'Èn iscëx ca ènë uni 'atima ñu 'acëma 'icën.

⁵ Usaía Piláto quicëbëbi Jesúsmi xuamati nishi ca munuma quicancëxa:

—An ca Galilea mecamanuxun unicama 'atimaquin 'unánmiquin tsuáquirumianan Judea mecamanuxunribi usoquin 'aia.

Pilátonëan Jesús Herodesnu xua

⁶ Ésaquian unicaman ñuia cuaquin ca Pilátonën —¿ènë unix cara Galileanu 'icë uni 'ic? —quixun atu ñucacëxa. ⁷ Ñucacëxuan —usa ca —quixun cacëxun cuaquin ca Pilatonën Jesúsna Herodesnu buántanun quixun xuacëxa. A me anua Herodes 'apu 'ain, anu 'icë uni ca Jesús 'icë quixun ñuia cuaxun ca —Herodes ca Jerusalénu uëxanxa —quixun 'unánquin anu buántanun quixun cacëxa. ⁸ Buáncëx bëbacëa unicaman Jesús ñuia cuati ca an uní itsin 'acëma ñu 'aia istisa tanquinbi iscëma 'aish, bërí a isi Herodes cuëéancëxa. ⁹ Usai cuëëñquia 'itsaira bana ñucacëxunbi ca Jesusan cáma 'icën. ¹⁰ Cáma 'imainun ca judíos sacerdotenën cushicama 'imainun an Moisésnën cuëñëo bana 'unáncë unicama munuma banai ami manáncëxa. ¹¹ Usaria ca Herodesbëtan aín suntárucaman Jesús 'atimonan a 'usánquin cuaiquin 'apúan pañucë chupa pañumitancëxun Pilátonua buántëcëntanun quixun xuacëxa. ¹² Usa 'ain ca 'itsa baritia abë nishanancë 'aishbi a nëténbi sinanati Pilátobë Herodes nuibanancëxa.

Jesús ca bamati 'icë quiáxa quican bana

(Mt 27.15-26; Mr 15.6-15; Jn 18.39-19.16)

¹³ Usa 'ain ca Pilatonën, judíos sacerdotenën cushicama 'imainun judíos 'apucama 'imainun unicama camiacëxa. ¹⁴ Camicëxa ucë ca cacëxa:

—Mitsun, ènë unín ca 'atimati banaquin unicama tsuáquirumia quixun cacëxun, cana mitsun ismainunbi a ñucán. Ñucáxun 'èn iscëxbi ca an uisa ñubi mitsux ami manánquin 'ë cacë, a 'acëma 'icën. ¹⁵ Anu xucëxunbi ca Heródesnën amiribishi nunua bëtëcëñun xuaxa. Anribi ca añu 'uchabia 'acëma 'icë 'unánxa. Usa 'ain ca nun iscëxun a cupía bamati, ñu 'atima 'acëma 'icën. ¹⁶ Usa 'ain cana paë tanmitancëxuinshi cuantánun ènti 'ain.

¹⁷ Caquin ca anun pán chamiti ñucëñunma 'acë pán piti nëtëa sënëncëma pain 'ain, usabiquin 'acë 'ixun, uni achúshi sipunua chiquínti sináncëxa. ¹⁸ Usoquian Jesús chiquínti pináncëbëbi ca unicamax munuma sharáruí quicancëxa:

—Ènë uni ca 'at, 'anan ca Barrabás nu chiquínxun.

¹⁹ An 'apu ñui 'atimati banaquin, Jerusalénu 'icë unicama tsuáquirumicë, 'ianan an uni 'acë cupí ca Barrabás sipuacë 'iacëxa. ²⁰ Unicamaxa munuma sharáruí quia cuati

ca Pilátonëx amiribishi —nun iscëx ca a cupía bamati ñu 'atima 'acëma 'icë —quiax quitëcëancëxa. ²¹ Quicëbëbi ca munuma sharáruí quicancëxa:

—Bamatanun ca i curúsocënu matas, i curúsocënu ca a matas.

²² Usaía quicaniabi ca rabé oquin cacësabi oquin Pilatonën amiribishi catëcëancëxa:

—¿Añu ñu 'aisama cara ënën 'ax? 'Ën iscëx ca a cupía bamati ñu 'atima 'acëma 'icën. Usa 'ain cana paë tanmitancëxuinshi cuantánun ënti 'ain.

²³ Quicëbëbi ca usaribiti amiribishi munuma sharáruí quitëcëancëxa, bamatanun i curúsocënu matascë ca 'iti 'icë quiax. Usai quia ca Pilatonën atu sinanamiasmacëxa.

²⁴ Sinanamiasmaquin ca Pilatonën atúan cacësabi oi ca 'iti 'icë quixun cacëxa. ²⁵ Caxun ca Barrabás, an unicama tsuáquirumianan uni 'acë cupí sipuacë uni, a judíos unicaman ñucácësabi oquin chiquíancëxa. Usaquin chiquíanan ca Jesús, judíos unibunën 'apucamaxa cuëncësabi oquian 'anun quixun, ain suntárucama cacëxa.

I curúsocënu Jesús matáscan

(Mt 27.32-44; Mr 15.21-32; Jn 19.17-27)

²⁶ Usoquian Pilatonën cacëxun Jesús buani cuanquinbi ca suntárunën Cirene nëtënu 'icë uni Simón, ax ain naënuax anúan cuancë bai, anun aia isquin suntárunën biquin 'iámiquin, anua Jesús matásti i curúsocë, a Jesús caxu cuanquin buánxunun quíxun cacëxa.

²⁷ Usaía 'ia ca 'aisamaira unin nuibiancëxa, xanucamanribi nuibiani ca 'aisamaira masá nuituti bëunan mëscuti rarumacëxa. ²⁸ Usai 'ia cuati cuainacëquin ca Jesusan atu cacëxa:

—Jerusalénu 'icë xanucama, 'ë sinani bëunan mëscuti rarumaxma ca 'it. Mitsun 'imainun mitsun tuácamashi sinani camina bëunan mëscuti inti 'ain. ²⁹ Anúnmi mitsun tëmëratí nëtë ca uti 'icën. A nëtë ucëbë ca unicamax ësai quiti 'icën, tuacëma xanux ca cuënti 'icën, tuacëma 'ixun ain tuá xuma 'amicëma xanux ca xanu itsían 'acësaribi oquin paë tancëma 'aish cuënti 'icën. ³⁰ Anun usai 'iti nëtë ucëbëtan ca unicaman unëtisa tanquin ain bashicama atunu rëucubunun canan matá atu mapunun quixun cati 'icën. ³¹ 'Ën ñu 'atima 'acëma 'icëbia 'ë ësokuin 'acë 'ain ca an ñu 'atima 'acë unicamax atun 'ë 'acësamaira oquin 'acë 'iti 'icën. Usoquian anun 'ati nëtë ca uti 'icën. Usai ca 'iti 'icë quixun sinani camina bëunan mëscuti inti 'ain.

³² Usa 'ain ca uni rabé an 'atima ñu 'acë, aribi Jesúsbéa bamati suntárunën buáncëxa.

³³ Usoxun ca suntárunën a buani cuanx, Mapuxo cacë me, anu bëbaquin anuaxa bamanun Jesús matástancëxun i curúsocë nitsíancëxa. Nitsíanan ca an 'atima ñu 'acë uni rabéribi i curúsocënu matástancëxun, bëtsia Jesusan mëqueu 'imainun bëtsi Jesusan mëmiu 'inun nitsíancëxa. ³⁴ Suntárunëan usokuin 'acëxun ca Jesusan Nucën Papa Dios cacëxa:

—Papan, ënë unicaman ca añu cara 'aia quixun 'unanima. Usa 'icë camina atun 'ucha tërëñquin manumiti 'ain.

Usa 'ain ca anu uni matascë i curúsocëcama nitsíntancëxun, suntárunën uin cara isa Jesusan chupa bëtsi bëtsi biti 'icë iscatsi quixun ñuratsu pain niquin tancëxa. ³⁵ Usaquian Jesús 'aia ca unicaman isacëxa. Ismainun ca judíos unibunën 'apucamax Jesús ñui 'atimati banai ami cuai ësai canancëxa:

—An uni raíri iémicësaribi oi iétibi ca iétima. Ax aséribi Cristo a Nucën Papa Diosan ënu xunuxun caíscë 'aish ca axbi iéti 'icën.

³⁶ Anu 'icë suntárucamanribi ca uquin ami cuaiquin bimi baca cachacë a xënanun quixun 'ináncëxa. ³⁷ Inánquin ca —mix aséribi judíos unicaman 'apu 'aish ca mixbi iét —quixun cacëxa.

³⁸ Anua a matáscancë i curúsocënu ca Jesús manámi ësakuin cuëñocë bana matascë 'iacëxa: “Ënëx ca judíos unicaman 'apu 'icën”. A banax ca griego banan cuëñocë 'ianan Romanu 'icë unin bana, latín cacë, anun cuëñocë 'ianan judíos unibunën bana, hebreo cacë, anúnribi cuëñocë 'iacëxa.

³⁹ A Jesús 'acësaribi oquin i curúsocënu matascë uni rabé, achúshinën ca ami 'atimati banaquin 'usánquin Jesús cacëxa:

—¿Mix caramina Cristoma 'ain? Mix aséribi Cristo 'aish ca mixbi iét. Iéanan ca nuribi iémit.

⁴⁰ Usoquian Jesús caia cuaquin ca acēñuan matáscē unin bētsi ñu caquin cacēxa:

—¿Mìx usaribi oquin 'acē 'aishbi caramina Nucēn Papa Diosmì racuētìman? ⁴¹ Asérabi cananuna nux nun 'ucha cupí paē tanin. Usa nux 'aínbi ca ènē unì añu 'uchabi 'acēma 'icēn.

⁴² Usoquin bētsi catancēxun ca a unin Jesús cacēxa:

—Jesús, min nētēnuax 'apu 'ixun camina 'ē manutima 'ain.

⁴³ Cacēxun ca Jesusan cacēxa:

—Asérabi cana 'èn mi cain, ènē nētēnbi camina anu 'èx 'icē anu 'èbē 'iti 'ain.

Jesús bama

(Mt 27.45-56; Mr 15.33-41; Jn 19.28-30)

⁴⁴ Usai 'imainun ca bari xamarucēbēbi me bēánquiacēxa. Bēánquiax ca rabé 'imainun achúshi hora 'icēbē bari pēquitēcāncēxa. ⁴⁵ Usai bari bēánquimainun ca Nucēn Papa Diosan 'imicēx anuxun a rabiti xubu mēu anun bēpāncē chupax amo rabé 'inun tuquiacēxa. ⁴⁶ Usaía 'icēbē ca munuma cuēncēnishi Jesús quiacēxa:

—Papan, 'èn cana 'èn bēru ñunshin minmi binun mí 'inanin. Usaquin catancēx ca ashiti bamacēxa.

⁴⁷ Usaía 'icēcama isquin ca Romanu 'icē capitán Nucēn Papa Dios rabi quiacēxa:

—Asérabi ca ènē unìx 'uchañuma 'iaxa.

⁴⁸ Usaía quimainun ca axa Jesús 'ia isi timécē unicamaxribi masá nuituti, atun nuitu mēēi shitáshquiquiani utēnbuax, atun xubunu cuancēxa. ⁴⁹ Rafrínēxa usai 'imainun ca an a 'unāncē unicama 'imainun axa Galileanuax a nuibētsini ucē xanucamanribi 'ura nìxun Jesús usai 'ia isacēxa.

Jesús bamacē mēnion ñui quicē bana

(Mt 27.57-61; Mr 15.42-47; Jn 19.38-42)

⁵⁰ Judea cacē menu 'icē èma, Arimatea, anu 'icē unì achúshi ca José cacē 'iacēxa. Ax ca upí unì 'aish upí sinánñu 'iacēxa. Ax ca judíos cushicaman 'apucama achúshi 'iacēxa.

⁵¹ Usa 'aishbi ca José an anun Nucēn Papa Dios camabi unin 'apu 'iti nētē uti cañcē unì 'iacēxa. Usa 'ixun ca rairi 'apucaman 'acésaribi oquin sinánquinma, atúxa Jesús 'acatsi quiax 'èsénani —'ati ca —quiax quicēbētanbi, an cáma 'icēn. ⁵² Usa 'ixun ca Josénēn anu cuanxun Pilato cacēxa:

—Jesús ca bamaxa, cana buántisa tanin.

⁵³ Usaquin cacēxun —camina buánti 'ai —quixun cacēxun ca Josénēn Jesús i curú-socēnua nānpátancēxun, sávana upitan rabúancēxa. Rabúbianquin ca anu unì bamaia mēnfotia matá me tēmú bēri naēcē, anu unì ñucē mēnócēma pan, anu mēnionuxun buāncēxa. ⁵⁴ Usoquin anun ñu mēētima nētēn 'atima cupí, a nētē 'icēma 'ain, ca Josénēn Jesús mēnionuxun buāncēxa. Buánxuan mēnion ca anun ñu mēētima nētē 'iacēxa.

⁵⁵ Usoquian buania nuibianxun ca Galileanuax abē uéxancē xanucaman uinuíra cara Jesús mēníoia isanan uisaira oquin cara mēníoia quixun isacēxa. ⁵⁶ Isbiani atun xubunu cuanxun ca anun Jesús sanu otí ro buánuxun mēnócēxa. Mēnótancēx ca Moisésñēn cuēnēo bana quicēsabi oi, anun ñu mēētima nētē 'ain, tantiacēxa.

24

Jesús baísquia

(Mt 28.1-10; Mr 16.1-8; Jn 20.1-10)

¹ Anun ñu mēētima nētē 'iónxa pēcaracēbēa bari urucēma 'aínshi ca axa Galileanuax Jesús bē uéxancē xanucama anun sanu otí ro mēníoéxancē a buani raíri xanubē anua Jesús mēníoéxancēnu cuantēcēancēxa. ² Buani cuanx anu bēbaquinbi ca mapara, anun quini xēpuéxancē, racanacē isacēxa. ³ Usa 'icē istancēx cuani, quininu atsinquianxun isquinbi ca Nucēn 'Ibu Jesús 'aímocēxa. ⁴ Aímoi ratuti ca sināncasmacēxa. Usai ratúquian atun iscēxbi ca rabé unì, chupa chaba chabaquicē pañucē, a rapasu 'iacēxa. ⁵ Usa isi ca xanucamax racuēti meu tētúbuacēxa. Tētúbutiabi ca a unin cacēxa:

—¿Uisa cupí caramina mitsun anu unì bamacē mēnfotinua axa ashiti bamacēma unì barin? ⁶ Ax ca ènuma 'icēn, ca baísquiaxa. An Galileanuxun mitsu caéxancē bana camina sinánti 'ain. ⁷ Ésaquin ca mitsu caéxanxa: Unì 'inux Nucēn Papa Diosnuax uá 'icē, ca 'ē

'atima unin, uni itsán 'è 'aminun 'inánti 'icèn. 'Ináncëxun ca i curúsocënu bamanun 'è matásti 'icèn. Matáscëx asérabi bamatancëx cana rabé 'imainun achúshi nètë 'iónxa pëcaratëcëncëbë baisquiti 'ai quixun.

⁸Usaquian ángelnën cacëxun ca —asérabi ca Jesusan usaquin nu caëxanxa —quixun xanucama sináncëxa. ⁹Usaquin sinánbiani anuax cuanxun ca atun iscëcama ñuianan ángelnën cacëcama ñuiquin, Jesusan 'unánmicë unicama mëcën rabé 'imainun achúshi a 'imainun an aín bana cuacë uni raíricamaribi ñuixuancëxa. ¹⁰Usaquian an Jesusan 'unánmicë unicama ñuixuncë xanucama ax ca 'iacëxa, María Magdalena 'imainun Juana 'imainun Jacobonën tita María, 'imainun axa atubë 'icë xanucamaribi. ¹¹Usaquian acaman ñuixuncëxunbi ca —cëmëi ca quia —quixun sinánquin —usa ca —quixun sinánma 'icèn.

¹²Usaía raíri 'imainun ca Pedronëxëshi abáquiani a quininu cuancëxa. Cuanx bëbai tëtúbuquin isquinbi ca anun Jesús rabúncë chupa ashi isacëxa. Isbiani ratúquiani usai cara 'iaxa quixun sináncasmai ca aín 'icënu cuantëcëancëxa.

Emaús ëmanu bain cuanía usai 'ía
(Mr 16.12-13)

¹³A nètënci ca an Jesusan bana cuacë uni rabé Jerusalénuax, axa mëcën rabé 'imainun achúshi kilometrosa 'ain, Emaús cacë ëmanu bain cuancëxa. ¹⁴Usai bain cuani ca a rabëtax usaía Jerusalénuax Jesús 'icë ñui cananquiancëxa. ¹⁵Usaía cananquiancëbëbi ca Jesús a caxu cuani, atubë biránanquiani cuancëxa. ¹⁶Cuanía isquin 'unántisa 'ixunbi ca —ënëx ca Jesús 'icë —quixun 'unánma 'icèn. ¹⁷'Unáncëxunmabi ca Jesusan atu cacëxa:

—¿Añu ñui caramina cananquianin? ¿Uisacatsi caramina masá nuitutin?

¹⁸Cacëx niracëquin ca axa bain cuancë uni rabé, achúshi, Cleofas cacë, an Jesús cacëxa: —¿Amanuax Jerusalénu ucë 'ixunbia uisa ñucama cara anu 'iaxa quixun ñuicania 'itsa unin cuanbi caramina mñshí cuacëma 'ain?

¹⁹Quixuan cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—¿Añu ñui cara quicanx?

Quia ca cacëxa:

—Nazaretnu 'icë Jesús, a ñui ca quicanxa. An ca Nucën Papa Dios 'imainun unicamanribi iscëxun upí oquin Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuanan aín cushínbi uni itsin 'acëma ñu 'axa. ²⁰Usa 'icëbi ca nu sacerdotenën cushicamabëtan nun cushi raíricamaribi a Piláto 'inánxa, ax isa i curúsocënu matáscëx bamanun quixun. ²¹Nun cananuna Romanu 'icë unían, nux Israel unibu 'icë, nu 'imainun nun nètëcamaribi 'ibuacë 'aínbía nunainshí nun nètë 'inun, an nu mëñoxunti sinan, 'aínbi ca bamaëxanxa. ²²Usa 'aínbi ca nuxnu 'icësaribitía ami sináncë xanu raírinën anu Jesús mëñoëxancënu pëcaracëma 'aínshí cuanxun isbëtsini uxun ñuixunquin nu ratupunia. ²³Cuanxunbi ca Jesús 'aímopunia. 'Aímobëtsini uxun ca nu capunia, ángel rabëtaínsa iscëxun atu, Jesús ca bamacëma 'icë, ca baísquiaxa, caxa quixun. ²⁴Usaquin cacëx anua Jesús mëñoëxancënu cuanxunbi ca nubëa 'icë uni raírinën xanúan cacësbí oquin isquinbi Jesús mëraima 'ipunia.

²⁵Usaquian cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Upí oquin camina sinaniman. An Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unin cuënëo banax ca asérabi 'icë quixun camina sináncëma 'ain. ²⁶¿A bana quicësbí oi cara Cristo, ax aín Papabë 'Apu 'i cuancëma pan 'aish, paë tani tëmëratí 'iax?

²⁷Caxun ca Moisésnéan cuënëo bana 'imainun an Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unicamanribia cuënëo bana, uisa banacama cara a ñui quicë 'icë, a banaxa quicësbí oi ca 'iaxa quixun a uni rabé ñuixuancëxa. ²⁸Atu bana ñuixunbiancëx anua cuancë Emaús ëmanu abë bëbaquinbi ca a rabëtan, Jesús sapí ca cuanshitia quixun isacëxa. ²⁹Isquin ca cacëxa:

—Barí ca xupíbutia, ca baquishia, usa 'ain camina nun xubunu nubë 'i cuanti 'ain. Cacëx ca atubë cuanx aín xubunu 'i Jesús atsiáncëxa.

³⁰Atsintancëx mesanu a uni rabëbë tsóbuxun ca pán bixun —asábí ca —Nucën Papa Dios catancëxun, tucapaquin atu 'ináncëxa. ³¹Usa 'ain ca, ënëx ca Jesús 'icë quixun 'unán-tancëxunmabi pán tucapaxun 'ináncëxun pain —Jesús ca ënëx 'icë —quixun 'unáncëxa. 'Unania ratúcébëishi ca Jesús nètëacëxa. ³²Nètëcëbë ca canancëxa:

—An nubë banaquin cuënëo banacama nu ñuixuncëxun cananuna nun nuitu cuëni shimëniocacësa tanpunin, ¿usa cat?

³³ Usaquin sinani bënētishi cuanx ca Jerusalénu cuantécëancëxa. Cuanx bëbaquin ca Jesusan 'unánmicë uni męcën rabé 'imainun achúshi, acamabëa Jesusan bana cuacë raíri unicamaribi timécë mërácëxa. ³⁴ Mërácëxun ca axa timécë unicaman cacëxa:

—Nucën 'Ibu Jesús ca asérabi baísqutécëanxa. Usa 'icë ca Simonan ispunia.

³⁵ Usaquin cacëxun cuaquin ca Emaúsnuax ucë uni rabëtan, usai ca bainuax nubë 'ipunia quixun canan —nua pán mëticaquin 'ináncëxuinshi cananuna ax ca asérabi Jesús 'icë quixun 'unánpuni —quixun cacëxa.

*Aín 'unánmicë uni męcën rabé 'imainun achúshi an Jesús isa
(Mt 28.16-20; Mr 16.14-18; Jn 20.19-23)*

³⁶ Usaquin atu ñuixunía sënëncëma pain 'aínbi axbi chiquiracëti atu nëbëtsi niracëquin ca Jesusan atu cacëxa:

—Chuámashirua ca 'ican.

³⁷ Usoquian atu cacëx racuëti ratúquin ca —ñunshin ca —quixun sináncëxa. ³⁸ Usai 'i ami racuëtia isquin ca Jesusan cacëxa:

—¿Uisacatsi caramina racuëtín? ¿Uisa cupí caramina 'ëx cana asérabi Jesús 'ai quixun sinaniman? ³⁹ 'Ën męcën 'imainun 'ën xo 'icë quixunmi 'unánun ca 'ë ramët. Nunshinax ca xoñuma 'ianan namiñuma 'icën.

⁴⁰ Usaquin caquin ca mëshpáquin aín męcën ismianan aín taëribi ismiacëxa. ⁴¹ Usoquian ismicëxbi ca —ënëx ca Jesús 'icë —quiax cuëñnibi sináncasmai ratúacëxa. Ratutia isquin ca Jesusan —¿mitsun a piti ñu cara 'aíma 'ic? —quixun cacëxa. ⁴² Cacëxun ca tsatsa xuicë paná 'imainun buna rëpa tëxëra 'ináncëxa. ⁴³ 'Ináncëxun biquin ca atun ismainunbi Jesusan piacëxa.

⁴⁴ Pitancëx sënënxun ca Jesusan atu cacëxa:

—'Ëx bamacëma pain 'ixun 'ën mitsu cacësabi oi ca 'iaxa. 'Ë ñuiquin cuëñëo banacama Moisésnën 'a, 'imainun an Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unicaman cuëñëo banacama, 'imainun Salmosribi, acamaxa 'ë ñui quicë bana axa quicësabi oi ca 'iti 'icë quixun 'ën mitsu cacësabi oi cana 'ian. ⁴⁵ Usaquin caxun ca a ñuiquian cuëñëo banacama upí oquian cuanun ñuixunquin anu timécë unicama 'unánmiacëxa. ⁴⁶ 'Unánmiquin ca ësaquin cacëxa:

—Ësai ca a bana quia, Cristo ca bamatancëx rabé 'iónxa pëcaratécëncëbë baísquti 'icën. ⁴⁷ Usa 'ain ca aín unicaman Jerusalénuxun pain aín bana ñuitancëxun camabi menu cuanquin ësoquin caquin unicama ñuixunti 'icën, Nucën Papa Diosan atun 'atima ñu 'acëcama tërëncë 'inuxun ca sinanaquin bëtsi oquin sinánti 'icë quixun. Ësaía a ñui cuëñëo bana quicë a ñuixuntancëxun ca Jesusan atu cacëxa: ⁴⁸ Mitsun camina 'ëx 'ia iscë 'ixun, uisai carana 'ë ñuiquin cuëñëo banacama quicësabi oi 'ia quixun unicama ñuixunti 'ain. ⁴⁹ Axa uti ñuiquian 'ën Papa Diosan 'ë cacë, a cana mitsunu unun xuti 'ain. Usa 'ain camina Nucën Papa Diosan aín cushi mitsu 'inánun Jerusalénu bërúxun caínti 'ain.

*Jesús naínu cuan
(Mr 16.19-20)*

⁵⁰ Usa 'ain ca Jesusan Jerusalénuax cuanquin Betania ëma 'urama, aín unicama buáncëxa. Buántancëxun aín męcën rabé manámi oquin ca Nucën Papa Dios atu ñucáxuncëxa. ⁵¹ Usaquin ñucáxuntancëxun acama ëbiani ca anua Nucën Papa Dios 'icë anu cuancëxa. ⁵² Cuania rabitancëx ca chuámashi tani cuëñquiani Jerusalénu cuantécëancëxa. ⁵³ Cuantancëxun ca nëtë camabi anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunu cuanxun cuanxun, a rabiacëxa. Ashi.

JUANĒAN 'A UPÍ BANA

Nucĕn Papa Diosan Bana uni 'iá

¹Nucĕn Papa Diosan ñu unioisama pain 'aínbi ca aín Bana 'iacĕxa. Aín Bana ax ca Nucĕn Papa Diosbĕ 'iacĕxa, ax ca Nucĕn Papa Diosbi 'iacĕxa. ²Usa 'ain ca ñu unioicĕma pain 'ain aín Bana, ax Nucĕn Papa Diosbĕ 'iacĕxa. ³Aín Banáinshi ca camabi ñu uniacĕxa. Nucĕn Papa Diosan Bana 'aíma 'ia 'ain ca ñu 'aíma 'ianan ñancaíshi 'itsíanxa. ⁴A bana anúan Nucĕn Papa Diosan nĕtĕ 'inan 'aish ca camabi ñu 'imainun uníxribi ĕnĕ nĕtĕnu bucuia. Usai 'i ca an 'imicĕx unicama sinánñu 'icĕn. ⁵Nunshin 'atimanĕn 'imicĕxun uniu 'aisama 'iti sinaniabi ca Nucĕn Papa Diosan Bana ax upíra 'ixun uni upí 'inun 'imía. Usaquian 'imía ca ñunshin 'atimanĕn a cuati uni upí 'iaxma 'inun quixun Nucĕn Papa Diosan bana a nĕtĕnima.

⁶Uni achúshi ca 'iacĕxa Juan caquin anĕcĕ. A ca Nucĕn Papa Diosan ĕnĕ menua unun xuacĕxa. ⁷Ax ca Nucĕn Papa Diosan Bana, an 'uchañuira 'icĕbi uni aín nuitu upí 'imiti, ax ucĕbĕa ami catamĕnun camabi uni a ñuixuni uacĕxa. ⁸Juan, ax ca an uni aín nuitu upí 'imiti ama 'iacĕxa. Usa 'aishbi ca axa uti ainra uni aín nuitu upí 'imiti, a unicama ñuixunuan Nucĕn Papa Diosan ĕnĕ menu xucĕ 'iacĕxa. ⁹An aín sinan upíra 'ixun uni upí 'imiti axa uti ñuiquin ca Juanĕn unicama ñuixuancĕxa.

¹⁰An aín sinan upíra 'ixun uni upí 'imiti ax ca ĕnĕ menu 'iacĕxa. Usa 'ixun an Nucĕn Papa Diosbĕtan camabi me 'imainun camabi ñucama unio 'icĕbi ca unicaman, ui cara ax 'icĕ quixun 'unánma 'icĕn. ¹¹ĕnĕ nĕtĕnu 'icĕ unicaman ca an unio 'ixunbi, atubĕ 'inúxa ucĕbi biisama tancĕxa. ¹²Usa 'ixunbi ca uicamax cara ami sinánan ami catamĕtia, acama Nucĕn Papa Diosan bĕchicĕa 'inun 'imiacĕxa. ¹³Unían aín xanumi bĕchicĕ tuá ax ca unishi 'ia. Unin bĕchicĕnĕxa usa 'aínbi ca usama Nucĕn Papa Diosan bĕchicĕcama 'icĕn. Ax ca aín cushínshia aín bĕchicĕ 'imicĕ 'icĕn.

¹⁴Nucĕn Papa Diosan Bana a ca bĕtsi tuásaribi 'inun xanun bacĕancĕxa, uni 'inun. Nucĕn Papa Diosan sinánsaribi 'ixun ca ĕnĕ menu 'icĕ unicama abĕ 'ixun nuibacĕxa. Ax aín Bĕchicĕ Achúshi 'aish aín Papa Diosaribi 'aish aín sinan upíra upí cananuna isacĕn. ¹⁵Usa 'ain ca Juan, an uni nashimicĕ, an Nucĕn Papa Diosan Bana ñui munuma banaquin cacĕxa:

—ĕnĕx ca a ñuiquin ĕsaquin 'ĕn mitsu caĕxancĕ a 'icĕn: Axa 'ĕ caxu uti uni ax ca 'ĕsamaira 'icĕn. 'ĕx 'icĕma pain 'ain ax pain 'iá 'aish ca 'ĕsamaira 'icĕn.

¹⁶An ca aín sinan upíra 'ixun ax 'icĕsaribitinu nun sinan upí 'inun nuibaquin ĕnquinma nu 'aquinia. ¹⁷Uisai cara Nucĕn Papa Diosan uni 'iti 'icĕ quixun ca Moisésnĕn nucĕn raracama 'unánmiacĕxa. Usa 'aínbi ca axira uxun Jesucristonĕn asĕrabi nuibaquin aín 'ucha tĕrĕnquin Nucĕn Papa Dios cuĕĕncĕsabi oía aín uni 'inun 'imiáxa. ¹⁸Uinu 'icĕ unínbĕ ca Nucĕn Papa Dios isáma 'icĕn. Aín Bĕchicĕ Achúshi, axa aín Papabĕ 'icĕ, an cuni ca uisa cara Nucĕn Papa Dios 'icĕ quixun nu 'unánmiacĕxa.

I. JESUCRISTONĒAN GALILEA ME 'IMAINUN JUDEA MENUXUN BANA ÑUIXUAN (1.19-12.50)

Juanĕan Jesús ñuia

(Mt 3.11-12; Mr 1.7-8; Lc 3.15-17)

¹⁹Usa 'ain ca Jerusalĕnu 'icĕ judíos unicaman ax caraisa ui 'icĕ quixuan Juan ñucátanun, sacerdotecamacĕñun levita unicama xuacĕxa. ²⁰Xucĕx cuanx bĕbaxuan ñucácĕxun ca parántisama tanquin Juanĕn cacĕxa:

—'ĕx cana Cristoma 'ain.

²¹Cacĕxun ca cacĕxa:

—¿Ama 'aish caina ui 'ain? ¿Elías caina 'ain?

Quixuan cacĕxun ca cacĕxa:

—'ĕx cana ama 'ain.

Cacĕxun ca ñucátĕcĕancĕxa:

—¿An Nucĕn Papa Dios quicĕ bana unicama ñuixunti uni, axa uti a caina mix 'ain?

Cacĕxun ca —ama cana 'ai —quixun cacĕxa. ²²Usaquin cacĕxunbi ca catĕcĕancĕxa:

—¿Uiira caramina mix 'ain? An nu xucë unicamanu cai cuanun ca mix caramina ui 'ai quixun nu cat.

²³ Cacëxun ca Juanën cacëxa:

—'Ëx cana axa anu uni 'icëma menuax munuma banacë uni a 'ain, ësai qui: “Nucën 'Ibu ca aia, camina axa anun uti bai mënfoquin racanati 'ain”. An ënë bana cuënëo, Isaías, an Nucën Papa Dios quicë bana unicama ñuixuncë, axa quiásabi oi cana 'ëx 'in.

²⁴ Axa usaquin Juan ñucati cuancë unicamax ca fariseo unicaman xucë 'iacëxa. ²⁵ Usa 'ixun ca Juan catëcëancëxa:

—¿Mix Cristoma 'ianan Elíasma 'ianan an Nucën Papa Dios quicë bana unicama ñuixunti, axa uti ama 'ixunbi caina min uisa cupí unicama 'unpaxan nashimin?

²⁶ Cacëxun ca Juanën cacëxa:

—'Ën cana uni 'unpaxan nashimin, 'aínbi ca mitsúnmi 'unáncëma uni achúshi mitsubë 'icën. ²⁷ Ax 'ësamaira 'aish ca mitsúnmi 'unánun 'ë caxu aia. 'Ëx 'iisama pain 'ain, ax pain 'iá 'aish ca 'ësamaira 'icën. Axa upíira 'aish cushiira 'ain cana 'ëx asaribima 'aish ami rabini a 'urama 'itima 'ain. Usai 'iquin cana aín taxacabi tubuxuntima 'ain.

²⁸ Jordán 'ucëmanan 'icë Betábara cacë ëma anuxuan unicama nashimicë, anu cuanx ca unían xucë unicama usai Juanbë banacëxa.

Carnero 'icësaribitia unin 'ucha cupí bamati, Cristo, a ñuicë bana

²⁹ Usaquin unicama coónxun ca Juanën Jesús aia isacëxa. Aia isi ca quiacëxa:

—Ca is, ënëx ca unin 'ucha cupí carnero bamati 'aínbia ax bamacë cupí Nucën Papa Diosan camabi unin 'ucha tërënti a 'icën. ³⁰ Ënëx ca a ñuiquin ësai quiquin 'ën mitsu cacë a 'icën: Axa 'ësamaira uni ax ca 'ë caxu aia. 'Ëx 'icëma pain 'ain ca ax pain 'iacëxa. Usa 'aish ca 'ësamaira 'icën. A ñuiquin 'ën mi cacë, a ca ux 'icën. ³¹ 'Ënribi cana a 'unáncëma 'ain, 'aishbi cana Israel unicaman uisa uni cara quixun a 'unánun 'unpaxan uni nashimi uan.

³²⁻³³ Usaquin catancëxun ca, ësai ca 'iixa quixun Juanën unicama ñuixuancëxa:

—'Ën a 'unáncëma 'icëbi ca Nucën Papa Diosan 'ën 'unpaxan uni nashiminun xuquin 'ë caxa: “Uni achúshinua 'ën Bëru Ñunshin Upí ubútancëx 'iruiá camina isnuxun 'ain. Ainra ca uni 'ën Bëru Ñunshin Upíbéa 'inun 'imiti 'icën”. Usaquin ca 'ë caxa. An 'ë cacëسابi oquin cana Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upía ñumacuru tinax nainuax ubútancëx a uninu 'iruiá isan. ³⁴ Usaquin isun cana —ax ca Nucën Papa Diosan Bëchicë 'icë —quixun camabi uni cain.

Usaquin ca Juanën cacëxa.

Jesusan aín 'unánmicë unia 'inun a pain caísa uni

³⁵ Usaquian coon ca Juanbë aín 'unánmicë uni rabé 'iacëxa. ³⁶ Abë 'icë ca Jesús cuainia isquin Juanën cacëxa:

—Ca is, carnero 'icësaribiti unin 'ucha cupí bamanuan Nucën Papa Diosan xua a ca ux 'icën.

³⁷ Usaía quia cuaquin ca Juanën 'unánmicë uni rabëtan Jesús nuibiancëxa.

³⁸ Nuibiancëxun caxu bësuquin isquin ca Jesusan cacëxa:

—¿Añu caramina barin?

Cacëxun ca ñucácëxa:

—¿Uinu cara min 'iti 'ic, rabí? (Rabí quicë bana, ax ca an uni 'unánmicë uni qui quicë 'icën.)

³⁹ ¿Uinu 'icë cara min 'iti 'ic? quixun cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Isí cuanun ca ut.

Cacëx cuanxun ca aín 'iti isacëxa, istancëx ca bari xupíbcëbéa baquishti 'urama 'ain abë 'iacëxa.

⁴⁰ Juanën cacëxun cuaquian Jesús nuibiancë uni rabëtax ca bësix Simón Pedronën xucën Andrés 'iacëxa. ⁴¹ Jesusan 'itinuax cuanxun ca Andrésnën aín xucën Simón Pedro bariquin mëraxun cacëxa:

—Mesías cananuna isan.

Mesías quicë bana, ax ca Cristo, axa utia judíos unicaman caíncë a qui quicë 'icën.

⁴² Cabianquin ca aín xucën Jesúsnu buáncëxa. Buáncëx bëbaia isquin ca Jesusan bëñachaquin cacëxa:

—Mix camina Juanën bëchicë, Simón, a 'ain. 'Aíshbi camina Cefas caquin anécë 'iti 'ain. Cefas quicë bana, ax ca Pedro qui quicë 'icën.

Jesusan Felipe 'imainun Natanael abë cuanun ca

⁴³Usaquian Pedro coon pëcaracëbë, Galilea menu cuanti sinani cuanquinbi ca Jesusan Felipe mëracëxa. Mëraquin ca cacëxa:

—'Ën mi 'unánminun ca 'ëbë cuani ut.

⁴⁴Felipe Betsaida émanu 'icë uni 'ain, ca Andrés 'imainun Pedroribi, anu 'icë uni 'iacëxa.

⁴⁵Usaquian Jesusan cacëx cuanxun ca Felipenën Natanael cacë uni bariquin mëraquin cacëxa:

—A ñuiquian Moisés 'imainun an Nucën Papa Diosan sinánmicëxun uni bana ñuixuncë unicaman cuëño, a uni cananuna mëran. Ax ca Jesús, Nazaretu 'icë uni, Josënën bëchicë, a 'icën.

⁴⁶Felipenën cacëxun ca Natanaelnën cacëxa:

—¿Nazaret émanu cara ñu 'unáncë uni 'iti 'ic?

Cacëxun ca Felipenën cacëxa:

—Usa ca mi isnun ca 'ëbë cuani ut.

⁴⁷Cabianquin buáncëxa Natanael aia isi ca Jesús quiacëxa:

—U unix ca aséرابí Israel uni upí 'icën, uni paráncëma ca ux 'icën.

⁴⁸Quia ca Natanaelnën cacëxa:

—¿Uisaxun caramina 'ë 'unan?

Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Mi caia Felipe cuancëma pan 'ainbi cana mi higuera tanánua isan.

⁴⁹Cacëxun ca Natanaelnën cacëxa:

—Mix camina Nucën Papa Diosan Bëchicë 'ianan Israel unicaman 'apu 'ain.

⁵⁰Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—¿Higuera tanánua cana mi isan 'ën mi cacëxun caramina bërí, ënëx ca Nucën Papa Diosan Bëchicë 'icë quixun 'ë sinanin? Minmi 'ë iscësamaira oquin camina 'ën ñu 'aia isnuxun 'ain.

⁵¹Ésaquinribi ca Jesusan Natanael cacëxa:

—Aséرابí cana mitsu cain, naí panárabëcëbëtan camina uni 'inux 'ëx anuax uá, 'ë manáminuaxa Nucën Papa Diosan ángelcama cuaruanan ubutia isnuxun 'ain.

2

Unin xanu biti nëtéa Jesús Canánu 'id

¹Rabé nëtè 'iónxa pëcaracëbëtan ca Galilea nëtënu 'icë éma, Caná cacë, anuxun uni achúshinën aín bëchicë xanu bimiti 'ain, aín aínsi 'ibucama pí unun quixun aín uni camiacëxa. Anu ca Jesusan titaribi 'iacëxa. ²Usa 'ain ca Jesúsribi aín 'unánmicë unicamabë aribia camicëx cuanx anu 'iacëxa. ³Anu 'ixun ca unicaman cëñucëxa vino 'aíma 'ain aín títan Jesús cacëxa:

—Vino ca 'aíma 'icën, ca cëñúaxa.

⁴Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—¿Uisati caramina 'ë usaquin cain? Anun 'ën ñu 'ati nëtè ca 'icëma pain 'icën.

⁵Cacëxun ca aín títan an piti 'ináncë unicama cacëxa:

—'Ën tuacëan mitsu cacësabi oquin ca 'at.

⁶Anu ca 'iacëxa mëcën achúshi 'imainun achúshi maxax 'acë ñutë, anu anúan judíos unicama mëchucati 'unpax nanti. A ñutëcama sapi ca veinte 'ianan treinta galones 'unpax anu 'aruti 'iacëxa. ⁷Usa 'ain ca Jesusan an piti 'ináncë unicama cacëxa:

—Ñutënu ca 'unpax buácat.

Cacëxun ca usoquin 'acëxa. ⁸Usaquian 'aia ca cacëxa:

—Buácabianquin ca fiesta 'ibun buántan.

Cacëxun ca Jesusan cacësabi oquin buáncëxa. ⁹Buáncëa fiesta 'ibun, Jesusan 'unpax 'icëbi vino ocë, a tanquin, uinua bëcë cara quixun 'unaniamabi ca an ñutënu buácabianquin buáncë unicama aínshi 'unáncëxa. Usa 'ain ca fiesta 'ibun an xanu biti uni cuënxun cacëxa: ¹⁰—An fiesta 'acë unin ca vino upí pain 'inántancëxun a cëñuia vino asábitanishi uni 'inania. Usa 'ainbi camina min bërí 'atimatani pain 'inántancëxun vino upí 'inani.

¹¹ Usoquin ca Jesusan Galilea menu 'icë ëma, Caná, anuxun aín sinanëinshi 'atabaquin uni itsin 'acëma ñu 'acëxa, uni itsin cushisamaira ca aín cushi 'icë quixuan unicaman 'unánun. Usaquian ñu 'aia isi ca aín 'unánmicë unicama ami catamëacëxa.

¹² Usaquin 'atancëx ca aín tita 'imainun aín xucëantu 'imainun aín 'unánmicë unicamabë Jesús Capernaúm ëmanu cuancëxa. Cuanx bëbatancëx ca 'itsama nëtëinshi anu 'iacëxa.

An ñu marucë unicama Jesusan chiquían

(Mt 21.12-13; Mr 11.15-18; Lc 19.45-46)

¹³ Pascua anúan judíos unicaman carnero 'ati nëtëa 'urama 'ain ca Jesús Jerusalénu cuancëxa. ¹⁴ Cuanx bëbax anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunu atsínquinbi ca an ñu marucë unicaman vaca bënë 'imainun carnero 'imainun ñumacuru acama maruia isacëxa. Isanan ca anuxuan curíqui cambioquin bicë, anua unicamaribi tsóçë isacëxa. ¹⁵ Acama isquin ca anun rishquiti itsi mëníoquin, anua 'icë carnero 'imainun vaca bënë 'imainun an marucë unicamaribi chiquíancëxa. Chiquíanan ca an curíqui cambioquin bicë unin curíqui rëúquin, anua curíqui nancë ñucama chashcacëxa. ¹⁶ Usonan ca an ñumacuru marucë unicamaribi cacëxa:

—Ènua ca mitsun ñucama buántan. Anuxun 'ën Papa rabiti xubu camina anuxun ñu maruti xubusa 'inun ësaquin 'atima 'ain.

¹⁷ Usaquian Jesusan caía cuaquin ca aín 'unánmicë unicaman Nucën Papa Diosan bana cuënéo ësai quicë a sináncëxa: “‘Ëx anun rabanan bamaquinbi cana anuxun mi rabiti xubu upí oquin bëruánti 'ain”. Usaquin sinánquin ca —a banaxa quicësabi oquin ca 'aia —quixun sináncëxa.

¹⁸ Usaquin 'aia isquin ca judíos unicaman Jesús cacëxa:

—¿Minmi ësokuin 'acë ax ca asábi 'icë quixúnu nun 'unánun caramina añu ñu nun isnun 'ati 'ain?

¹⁹ Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Mitsúnmi tencapatiabi cana ënë xubu 'ën rabé 'imainun achúshi nëtëinshi 'atëcënti 'ain.

²⁰ Cacëxun ca judíos unicaman cacëxa:

—Cuarenta y seis baritian ca nucën chaitiocëcaman ënë xubu 'acëxa. Usa 'áinbi ¿caramina min rabé 'imainun achúshi nëtëinshi 'atëcënti 'ain?

²¹ Èsaquian atun cacë 'aínbi ca Jesús quicë bana ax, axbi ñuiacati quicë 'iacëxa. ²² Usa 'ain ca aín 'unánmicë unicaman bamaxa Jesús baísqütécëan usaquian judíos unicama cacë a bana sináncëxa. Sinánan ca —Nucën Papa Diosan bana cuënéo ca cëmëma 'icë —quixun sinánan —Jesusan nu cacë bana axribi ca cëmëma 'icë —quixun sináncëxa.

Unicaman sináncë ñucama Jesusan 'unan quicë bana

²³ Pascua anun carnero 'ati nëtën Jerusalénu 'ixuan Jesusan uni itsin 'acëma ñu 'aia isi ca 'aisamaira uni —an ca aséribi Nucën Papa Diosan cushin ñu 'aia —quixun sináncëxa.

²⁴ Usaía 'icëbëtanbi ca camabi unían aín nuitu mëu sináncë a 'unáncë íxun, Jesusan —aséribi ca 'ëmi sinanima —quixun 'unáncëxa. ²⁵ An ca unían cacëxunmabi camabi unin sinan 'unáncëxa.

3

Nicodemoa Jesús isi cuan

¹ Fariseo uni achúshi ca Nicodemo caquin anëcë 'iacëxa. Ax ca judíos unicaman 'apu achúshi 'iacëxa. ² Usa 'ixun ca anu ñantan cuanxun Jesús cacëxa:

—Unían mix camina cushiira 'ai quixun 'unánun camina uinu 'icë unínbia 'acëma ñu 'ain. Nucën Papa Diosabëma 'ain ca uinu 'icë unínbi minmi 'acësoquin ñu 'atima 'icën. Usa 'ain cananuna 'unan, Nucën Papa Diosan ca minmi nu 'unánminun ënë menu mi xuacëxa quixun.

³ Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Aséribi cana 'ën mi cain, axa aín cushin bacéntécëncëma uni ax ca Nucën Papa Diosnan 'itima 'icën.

⁴ Usaquian cacëxun ca Nicodemonën cacëxa:

—¿Uisax cara bëráma cania 'aish uni bacéntécēnti 'ic? ¿Amiribishi cara aín títan pucunu atsiánx bacéntécēnti 'ic?

⁵Nicodemonēn cacēxun ca Jesusan cacēxa:

—Usama ca. Asérabi cana 'ēn mi cain, 'unpax 'imainun Nucēn Papa Diosan Bēru Nūnshin Upitan bacéntécēncēma uni ax ca Nucēn Papa Diosnan 'itima 'icēn. ⁶Axa xanunuax bacéncē, ax ca unishi 'ia; axa aín Bēru Nūnshin Upitan bacéncē uni, ax ca Nucēn Papa Diosan Bēru Nūnshin Upíñu 'ia. ⁷Nucēn Papa Diosan cushin camina bacéntécēncē 'iti 'ai quixun 'ēn mi cacēx ratáaxma ca 'it. ⁸Uinuax cara suñu bēēqui banaquiana camina cuatin, 'ixunbi camina isima, uinuax cara a suñu aia, uinu cara cuania quixun. An ñu shaícaianu suñu iscēma usaribi oquin cananuna Nucēn Papa Diosan Bēru Nūnshin Upitan uni bacéntécēnmia isiman.

⁹Cacēxun ca Nicodemonēn Jesús catécēancēxa:

—¿Uisa 'aish cara usai 'iti 'ic?

¹⁰Cacēxun ca Jesusan Nicodemo cacēxa:

—¿Míx an Israel unicama 'unánmicē 'ixunbi caramina 'ēn mi cacēxun uisai qui quicē cara quixun cuatiman? ¹¹Asérabi cana mi cain, nun 'unáncē ñu ñuianan nun iscē ñuribi ñui cananuna nux quin. Quiabi camina nun bana ca asérabi 'icē quixun sinaniman. ¹²¿Ēñē menu 'icē ñu 'ēn ñuia cuaquinma caramina uisaxun 'ēn nañu 'icē ñu ñuia cuati 'ain? ¹³Uinu 'icē unínbia anu 'icē ñu 'unáncē 'aímabi cana 'ēn cuni anuax uá 'ixun 'unanin. ¹⁴Moisésñēan anu uni 'icēma menuxun manē 'acē runu, camabi unin isnun, i nitsínxun anu nansaribi oquin ca uni 'inux Nucēn Papa Diosnuax uá 'icē, 'ē unin 'ati 'icēn, ¹⁵uinu 'icē unix cara 'ēmi catamētia axa nētétimoí Nucēn Papa Diosnan 'inun.

Nucēn Papa Diosan ěñē menu 'icē unicama nuibacē bana

¹⁶Camabi uni asérabi nuibaquin ca Nucēn Papa Diosan aín Bēchicē achúshi ěñē menu xuacēxa, uicamax cara ami catamētia axa nētétimoí abē 'inun. ¹⁷Nucēn Papa Diosan ca aín Bēchicē an ěñē menu 'icē unicama aín 'ucha cupí 'uchonun xuáma 'icēn. Ama, ěñē menu 'icē unicama aín 'ucha tērénquin ainan 'inun iéminun quixun ca xuacēxa. ¹⁸Aín Bēchicēmia catamēcē uni ax ca Nucēn Papa Diosan 'uchocē 'ima. Usa 'aínbi ca axa ami catamēcēma uni ax aín Bēchicē achúshi ami catamēcēma cupí Nucēn Papa Diosan aín 'ucha cupí castícantishi 'icēn. ¹⁹Axa ami sináncēma unicamax ca aín 'ucha cupí Nucēn Papa Diosan castícantishi 'icēn, atúan an aín sinan upíra 'ixun uni upí 'imiti ax uánbi ami catamēisama tanquin 'atima ñu 'atishi cuēēncē cupí. ²⁰An ñu 'atima 'acē unicaman ca an 'aia unin isti rabanan xabánuxun 'ati cuēēnquinma bēánquibucēnuxun ñu 'aia. ²¹Usa 'aínbi ca an Nucēn Papa Dios cuēēncēsabi oquin 'acē uni, an 'aia isquian —an ca Nucēn Papa Diosan 'aquincēxun ñu 'aia —quixun unin 'unánun xabánuxun ñu 'aia.

Amiribishia Juanēn Jesús ñuitécēan bana

²²Usa 'ain ca Jesusan aín 'unánmicē unicamabē Judea menu 'icē ěmacamanu cuantancēx anu 'ixun uni nashimiacēxa. ²³⁻²⁴Nashimimainun ca Juanēnribi sipuacēma pain 'ixun Enón caquin anēcē ěma, anua 'itsa 'unpax 'ain, anuxun uni ricuatsincē nashimiacēxa. Enón cacē ěma ax ca Salim caquin anēcē ěma 'urama 'iacēxa.

²⁵Usa 'ain ca judío uni achúshinēx Juanēan 'unánmicē unicamabē, aín raraxa quiásabi oquin Nucēn Papa Dios cuēēnun ñu 'ati ñui cuēbicanancēxa. ²⁶Usai cuēbicananquiani anu cuanxun ca Juan cacēxa:

—A ñuquinmi nu cacē uni axa mibē Jordán 'ucē manan 'icē, Jesús, an unicama nashimicēbē ca camabi unix anu ricuatsinia.

²⁷Cacēxun ca Juanēn cacēxa:

—Uinu 'icē unínbí ca Nucēn Papa Diosan 'imicēxunma usa ñu 'atima 'icēn. ²⁸Mitsun camina, Cristoma cana 'ai 'ēx quia cuan. Nucēn Papa Diosan ca 'ē caxua ax unun 'ēx pain rēcūncuatsini unun 'ē xuaxa. ²⁹Ēsa ca. Ainan 'inúan unin bicēx ca xanu ainan 'ia. Ainan 'iti xanu bitsia uni cuēēni banaia cuati ca axa abē nicē uníxribi cuēēnia. Usaribiti cana 'ēx —unicaman ca Jesusan bana cuatia —quixunmi mitsun 'ē cacēxun cuati chuámarua tani cuēēnin. ³⁰Usa 'ain ca Nucēn Papa Diosan usai ca 'iti 'icē quixun ñuiasabi oi, axira 'ēsama cushiira 'ain camabi unix 'ē ěnan anuishi cuanti 'icēn.

Axa naínuax ucé uni ñuicé bana

³¹ Axa naínuax uá, an unio ñucamabě sěńńma cushiira 'aish ca bėtsi unisamaira 'icėn. Unían bėchicėxa bacėncė uni an ca unishi 'ixun ęńě menu 'icė ñuishi ñuía. Axa Nucėn Papa Diosnuax uá, ax ca an unio ñucamabě sěńńma cushiira 'aish bėtsi unisamaira 'icėn. ³² An ca an iscė ñucama ñuianan, an cuacė banacamaribi ñuía, ñuíaibi ca uinu 'icė unínbi aín bana ca asėrabi 'icė quixun sinanima. ³³ Usa 'aínbi ca axa aín bana cuati ami catamėcė uni, an —Nucėn Papa Diosan banax ca asėrabi 'icė —quixun sinánan —ca usa 'icė —quixun unicama ñuixunia. ³⁴ Usai 'inun ca Nucėn Papa Diosan aín Bėru Ñunshin Upí ñonquinma aín Bėchicė 'inania. Usaquian 'inancėxun ca an xucėxa ucé uni, Jesús, an aín Bėru Nunshin Upitan sinánmicė 'ixun Nucėn Papa Dios cuėęcėsabi oquin unicama bana ñuixunia. ³⁵ Nucėn Papa Diosan ca aín Bėchicė nuibaquin axa aín 'ibu 'inun camabi ñu a 'inancėxa. ³⁶ Axa aín Bėchicėmi catamėcė uni, ax ca ainan 'aish Nucėn Papa Diosbė nėtėtimoí 'ia. Usa 'aínbi ca axa Nucėn Papa Diosan Bėchicėmi sinántisama tancė uni, ax ainanma 'aish Nucėn Papa Diosbė nėtėtimoí 'ima. A uni ca Nucėn Papa Diosan aín 'ucha cupí 'aisamaira oquin castıccancė 'iti 'icėn.

4

Samaritana xanubě Jesús bana

¹ Fariseo unicaman ca —Juanėn 'unánmicė unicama 'itsaribi 'aínbi ca Jesusan 'unánmi-anan nashimicė unicamaxira 'aisamaira 'icė —quixuan ñuicanía cuacėxa. ² Usa 'aínbi ca Jesusanma aín 'unánmicė unicaman cuni uni nashimiacėxa. ³ Usaquian fariseo unicaman cuacėxun 'unánbiani ca Jesús Judea menuax amiribishi Galilea menu cuantėcėancėxa.

⁴ Anu cuanti sinani ca Jesús Galilea nėtėnu cuani Samaria 'abiani cuancėxa. ⁵ Cuanx ca Jacobnėan aín bėchicė José 'inan me 'urama 'icė ęma, Sicar cacė, anu bėbacėxa. ⁶ Bėbatancėx ca Jacobnėan naėa 'unpax anu 'ain, Jesús 'uran cuanbaiti cuainsama tani, baria xamárucėbė, a rapasu tsóbuacėxa. ⁷⁻⁸ Tsóbutancėxa anu tsómainun ca aín 'unánmicė unicama a piti ñu bitsi Jesús ębiani cuancėxa. Cuan ca Samaria nėtėnu 'icė xanu achúshi 'unpax bitsi uacėxa. Chumu bėi aia isquin ca Jesusan cacėxa:

—¿'Ĕ ca 'unpax 'anun 'inan?

⁹ Cacėxun ca a xanun cacėxa:

—¿Uisati caramina mix judío uni 'ixunbi 'ėx samaritana xanu 'icėbi 'unpax 'inánun quixun 'ė cain?, judfos unicamax samaritano unicamabě nuibanancė 'aínmabi.

¹⁰ Cacėxun ca Jesusan cacėxa:

—Ĕn mi 'unpax ñucacė 'aínbi camina ui carana 'ai quixun 'ė 'unaniman. 'Ĕ 'unánan ańu cara Nucėn Papa Diosan mi 'inánti 'icė quixun 'unáncė 'ixun camina 'ė ñucátsian. Ñucacėxun cana anúnmi nėtėtimoí Nucėn Papa Diosnan 'iti 'unpax mi 'inántian.

¹¹ Cacėxun ca cacėxa:

—Anua 'unpax biti ęńěx ca nėmin 'icėn. Anun 'unpax biti ñuńuma camina 'ain. ¿Uinu caramina anun 'ėx nėtėtimoí Nucėn Papa Diosnan 'iti 'unpax a biti 'ain? ¹² ¿Nucėn rara Jacobsamaira caina mix 'ain? An ca ęńě anua 'unpax biti naėacėxa, naėxun ca 'acėxa, 'anan ca aín bėchicėribi 'amianan a rabucucė ñuinacamaribi 'amiacėxa. Jacobnėan aín rėbúnquicamanribia 'anun naėa 'icė cananuna nunribi ęńě 'unpax 'ain.

¹³ Cacėxun ca Jesusan cacėxa:

—An ęńě 'unpax 'acė uni, ax ca amiribishi shimatėcėnia. ¹⁴ Usa 'aínbi ca an 'ėn 'inancėxun 'unpax 'acė uni, ax amiribishi shimatėcėntima 'icėn. Me 'ucė mėucüaxa chiquitia 'unpax xobucėsaribiti ca 'ėn 'inancė 'unpax nėtėtima uninu 'iti 'icėn. Usaía 'icėbė ca uni nėtėtimoí Nucėn Papa Diosnan 'iti 'icėn.

¹⁵ Usaquian cacėxun ca xanun cacėxa:

—A 'unpax ca 'ė 'inan. Amiribishi shimai 'unpax bitsi utėcėnunma ca 'ė 'inan.

¹⁶ Cacėxun ca Jesusan cacėxa:

—Mın bėńě cuėnbėtsini ca abė utan.

¹⁷ Cacėx ca —'ėx cana bėńėńuma 'ai —quiacėxa. Quia ca Jesusan cacėxa:

—Usa ca. Bėńėńuma cana 'ai qui camina cėmėiman. ¹⁸ Mix camina mėcėn achúshi bėńėńu 'iacėn. Usa 'aínbi ca axa bėrí mibė 'icė uni ax asėrabi min bėńėma 'icėn. Usa 'ain ca —bėńėńuma cana 'ai —quixami quicė ax cėmėma 'icėn.

¹⁹ Cacëxun ca xanun cacëxa:

—Bërf cana mix caina ui 'ai quixun 'unanin. Mix camina an Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë uni a 'ain. ²⁰ Samaria unicama nun raran ca tucu ënuxun Nucën Papa Dios rabiacëxa. Usa 'ainbi camina mitsux quin, Jerusalënxun ca uniu Nucën Papa Dios rabiti 'icë quiax.

²¹ Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Asërabi cana mi cain, anúnmi ënë tucunuxunmabi, Jerusalënxunmabi anumi mitsux 'icënxunbi, Nucën Papa Dios rabiti nëtë ca aia. ²² Mitsun camina ui caramina rabi quixun 'unaniman. Nun cananuna ui caranuna rabi quixun 'unanin. An uni Nucën Papa Diosnan 'inun iémiti, ax ca judío uni 'iti 'icën. An usaia 'inun mënío, a cananuna nun rabin. ²³ Anúan an Nucën Papa Dios rabiçë unix asërabi ami sinani ax cuëncësabi oi 'iti cuëenquin a rabiti nëtë ca aia, bërf ca a nëtë 'icën. Usaquian uniu a rabiti ca Nucën Papa Dios cuëënia. ²⁴ Nucën Papa Dios, ax ca unima 'aish nami, imi, xo, acamañuma 'icën, a ca uniu isima. Usa 'ain ca an Nucën Papa Dios rabiçë uniu asërabi ami sinani ax cuëncësabi oi 'iti cuëenquin a rabiti 'icën.

²⁵ Cacëxun ca xanun cacëxa:

—Mesías, Cristo cacë, ax ca uti 'icë quixun cana 'unan. Ax uquin ca nun nu 'unánun camabi ñu ñuixunti 'icën.

²⁶ Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—A cana 'ëx 'ain, abë camina banain.

²⁷ Cacëbëbi ca aín 'unánmicë unicama utëcëancëxa. Uquin xanubëa Jesús banaia isi ratúquinbi ca uinu 'icë unínbi —¿añu caramina cuëënin? —canan —¿añu ñui caramina a xanubë banain? —quixun cáma 'icën. ²⁸ Usa 'ain ca a xanun aín ñutë tsónbiani aín ëmanu cuanx bëbaquin anu 'icë unicama cacëxa: ²⁹ —'Èbë banaquin ca achúshi uniu 'ëx usai 'icëcama ñuiquin 'ë caxa. Ënëx sapi ca asërabi Cristo 'icën, ca isi ut.

³⁰ Usaquian xanun cacëxa ca a ëmanu bucucë unicama anua Jesús 'icë anu ricuat-siancëxa.

³¹ A xanúa cuancëbëtan ca aín 'unánmicë unicaman Jesús —camina piti 'ai —quixun cacëxa. ³² Cacëxunbi ca Jesusan cacëxa:

—Mitsun 'unáncëma pitiñu cana 'ëx 'ain.

³³ Cacëx ca aín 'unánmicë unicamax —bëtsi uniu sapi ca a piti bëxuanxa —quiax canancëxa. ³⁴ Canania isquin ca Jesusan cacëxa:

—An ënë menu 'ë xuá axa cuëncësabi oquin 'anan an a 'anun 'ë ca, a sënónunxun 'ai cana 'ëx picësa 'ain. Usaquian 'ën 'acëx ca ax 'ën piti ñusa 'icën.

³⁵ Èsoquian cacëbëbia a ëmanu 'icë unicamax aia isquin ca Jesusan aín 'unánmicë unicama cacëxa:

—Mitsux camina quin, rabé 'imainun rabé 'uxë cëñucëbëa shañquibutia cananuna ñu bimi biti 'ain. Usa 'ainbi cana 'ën mitsu cain, ca is, axa ucë unicama ënëx ca anun biti nëtë sënëncëbëtan aín 'ibun binuan bimi pëcëti sënëncësaribi 'icën. ³⁶ An uni 'ëmi catamënun 'aquincë uni an ca aín cupí bitsia. A uniu 'aquincëxa 'ëmi catamëcë unicama ax ca xëñibua 'ainbi Nucën Papa Diosnan 'ia. Usa 'ain ca an paían 'ën bana uni ñuixuncë unicamabë an 'ëmi catamënun uni 'aquincë unicamaxribi cuëënti 'icën, atúan 'ënan 'inun uni 'aquincë cupí. ³⁷ Usa 'ain ca ësai quicë banax asërabi 'icën: Bëtsi uniu 'apacëxa pëcëtia a bëtsi uniu bimi bitsia. ³⁸ Mitsúnmi bëtsi uniu 'unánmicë unicama 'ëmia catamënun upí oquin 'aquinun cana mitsu xuan. Uni raírinëan 'unánmicë 'icëbi camina mitsun a unicama upí oquin 'ëmia catamënun 'imian.

³⁹ Usai Jesús aín 'unánmicë unicamabë banamainuan a xanun cuanxun —a uniu ca 'ëx usai 'icëcama ñuiquin 'ë caxa —quixun cacëx ca a ëmanu 'icë samaritano uni 'itsáxira —Jesús ax ca Nucën Papa Diosnuax ucë 'icë —quixun sinani Jesúsni sináncëxa. ⁴⁰ Ami sinánquin a isi cuanxun ca Jesús cacëxa:

—Nubë pain camina 'i cuanti 'ain. Cacëx cuanx ca atubë rabé nëtën 'iacëxa. ⁴¹ Ixúan, bana ñuia cuati ca samaritano 'itsáxira —asërabi ca ax Nucën Papa Diosnuax ucë 'icë —quixun 'unani ami sináncëxa. ⁴² Usai 'iquin ca a unicaman a xanu cacëxa:

—Minmi nu cacëxun cuaxunbi cananuna bërf nunbi aín bana cuaquin 'unanin, asërabi ca ax Cristo, an camabi menu 'icë uni Nucën Papa Diosnan 'inun iémiti, a 'icë quixun.

An 'apu ñu mëëxuncë unin bëchicëa Jesusan pëxcüa

⁴³ Usa 'ain ca rabé nëtë anu 'itancëx Jesús anuax cuanx Galilea nëtënu bëbai cuancëxa.

⁴⁴ Cuanux ca quiacëxa:

—An Nucën Papa Dios quicë bana unicama ñuixuncë uni a ca anuaxa canicë nëtënu 'icë unicaman aín bana cuaisama tania.

⁴⁵ Usai quiax cuanxa Galilea nëtënu bëbaia ca anu 'icë unicaman upí oquin Jesús biacëxa. A unicamax Pascua anun carnero 'ati nëtë 'ain, Galileanuax Jerusalénu cuancë 'ixun ca an ñu 'aia iscë 'ixun a unicaman aín nëtënu bëbaia cuëenquin Jesús biacëxa.

⁴⁶ Usa 'ain ca Galilea nëtënu 'icë ëma Caná, anuxuan bërâma 'unpax vino ocë, anu Jesús bëbacëxa. Bëbamainun ca 'apun uni achúshi aín bëchicënëx Capernaúm ëmanu 'insíncë 'iacëxa. ⁴⁷ Usa 'ain ca Jesús Judea nëtënuax Galilea nëtënu bëbaia quixuan unin ñuia cuabiani cuanxun 'apun unin mëraquin Jesús cacëxa:

—'Ën bëchicë ca 'insánxa, ca bamatisa 'icën. A camina 'ë pëxcuxuni cuanti 'ain.

⁴⁸ Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Mitsun camina 'ën, uni itsin 'acëma ñu 'aiashi istisa tanin. 'Ën usa ñu 'acëbëtanma camina, ëx cana asérabi Nucën Papa Diosnuaxa uá a 'ai quixun sinántisama tanin.

⁴⁹ Cacëxun ca 'apun nin cacëxa:

—'Ën bëchicë ca nëtëtisaira 'icën. Nëtëcëmaishi camina a isi cuanti 'ain.

⁵⁰ Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Min bëchicë ca ñuima, asábi ca, ca istan.

Cacëx ca —asérabi ca pëxcúti 'icë —quixun sinánbiani cuancëxa. ⁵¹ Usa 'ain ca baían cuania mërananquinun an ñu mëëxuncë unicaman cacëxa:

—Min bëchicë ca ñucëma 'icën, asábi ca.

⁵² Cacëxun ca a tuacën papan cacëxa:

—¿Uinu bari 'ain cara 'ën bëchicë aín 'insin nëtëonx?

Cacëxun ca —iméishi bari cuainacécëbë ca aín 'itsis nëtëonxa —quixun cacëxa.

⁵³ Usaquian cacëxun ca a tuacën papan —Anu bari 'ain ca Jesusan 'ë, min bëchicë ca ñuima, ca pëxcúti quixun 'ë coonxa quixun sináncëxa. Usaquin sinani ca aín xubunu 'icë unicamabë —asérabi ca Jesús Nucën Papa Diosnuax ucë 'icë —quiax ami sináncëxa.

⁵⁴ Usaquin ca Jesusan Judea nëtënuax cuantancëxun Galilea menuxun bërâma 'acësa oquin uni itsin 'acëma ñu 'atëcëancëxa.

5

'Ian Betesda cacë, a rapasunuxuan Jesusan nicuainquinbi tancëma uni pëxcüa

¹ Usotancëx ca anúan judíos unicaman Nucën Papa Dios rabiquin piti nëtë 'ain, Jesús Jerusalénu cuantëcëancëxa. ² Jerusalénu cënëa aín xëcuë achúshi, Oveja cacë, a bëtánain ca unin 'acë 'ian 'iacëxa. Ax ca hebreo banan Betesda caquin anëcë 'iacëxa. A 'ian rapasu, anua uni niti, anu ca mëcën achúshi itá nitsíncë 'aish manan tapuñu 'iacëxa. ³ Ax ca a tëmú bucuxuan uni 'insíncëcama, bëxuñu 'imainun aín niti bëtsicë 'imainun racábucë, acaman ángelnëan 'unpax cubínmia caíncë 'iacëxa. ⁴ Caíncëxuan uisa nëtën cara 'ibutia, a nëtën 'ibúxun ángelnëan a 'unpax cubínmicëbë caísa ax paían anu butucë, uisa 'insínñu cara, a uníxbi pëxüacëxa. ⁵ Usa 'ain ca anu 'icë uni achúshi treintiocho baritia 'insíncë 'iacëxa.

⁶ Ax anu racacë isquín ca —'uran ca ënë uni usai 'iixa —quixun 'unanquin Jesusan cacëxa:

—¿Caramina pëxcútisa tanin?

⁷ Cacëxun ca 'insíncë unin cacëxa:

—'Unpax cubíncë nëbëtsi an 'ë butúnti uni ca 'aíma 'icën. Usa 'ain ca 'ëx cuancëma 'aínsi 'ë rëtibiani cuanx, uni itsix pain 'unpax cubíncënu butuía.

⁸ Quia ca Jesusan cacëxa:

—Niruquin anumi racacë min bacëti bibiani ca cuantan.

⁹ Usaquian Jesusan cacëxëshi ca a uni aín 'insíncë pëxcüacëxa. Pëxcúquin aín bacëti bibiani ca cuancëxa.

Anun ñu mëëtima nëtë 'aínbia anua racacë aín bacëti bibiani, ¹⁰ cuania isquín ca judíos unicaman 'insíncë 'aíshbia pëxcúcë uní cacëxa:

—'Ënë nëtëx ca anun ñu mëëtima nëtë 'icën. 'Ënë nëtën camina anumi racacë ñu 'iábiantima 'ain.

¹¹ Cacëxun ca cacëxa:

—An 'ë pëxcucë uni an ca, anumi racacë min bacëti bibiani ca cuantan, quixun 'ë caxa.

¹² Quixuan cacëxun ca atun cacëxa:

—¿Ui uni cara min bacëti bibiani ca cuantan quixuan an mi cacë, ax 'ic?

¹³ Cacëxunbi ca 'aisamaira uni anu 'aían Jesús 'uri cuan, ui unin cara a pëxcüaxa quixun 'unánma 'icën. ¹⁴ Usa 'ain ca a pëxcucë uni a anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunuxun mëraquin, Jesusan cacëxa:

—Ca is, bërí camina pëxcúcë 'ain. Usa 'ain camina mix 'íásamairai 'insíntëcënti rabanamiribishi 'uchatëcëntima 'ain.

¹⁵ Usaquian Jesusan cacëxun, ax ca Jesús 'icë quixun sinánbiani cuanxun ca a unin judíos unicama, —Jesusan ca 'ë pëxcüaxa —quixun cacëxa. ¹⁶ Usa 'ain ca anun ñu mëëtima nëtëan uni pëxcucë cupí, judíos unicamax Jesús 'acatsi quiax 'ësénancëxa. ¹⁷ 'Esénaniabi ca Jesusan atu cacëxa:

—'Ën Papan 'acésaribi oquin cana 'ën 'ain.

¹⁸ Usaía Jesús quia cuati ami nishquin ca judíos unicaman ësaquin sináncëxa, —Usai qui ca Nucën Papa Dios ax isa aín papa 'icë quianan ax isa Nucën Papa Diosaribi 'icë quia. Usaquin sinani ca anun ñu mëëtima nëtën uni pëxcucë cupí ami nishanan, usaía quicë cupíribi ami nishquin, a 'acatsi quiax 'ësénancëxa.

Jesusan aín Papabëtan ñu 'a

¹⁹ Usa 'ain ca Jesusan atu cacëxa:

—Aséribi cana mitsu cain, 'ëx Nucën Papa Diosan Bëchicë 'ixunbi cana 'ënbi ñu 'aiman. 'Ën Papan ñu 'aia isquin cuni cana 'ënribi 'ain. 'Ën Papan bëtsi bëtsi ñu 'acëbëtan cana 'ëx aín Bëchicë 'ixun 'ënribi an 'acésaribi oquin 'ain. ²⁰ 'Ën Papan ca 'ëxira aín Bëchicë 'icë nuibaquin an 'acë ñucama 'ë ismia. An ca mitsúnmi iscésamaira ñu, a isími mitsux ratúti, a 'ë isminuxun 'aia. ²¹ 'Ën Papan ca uni bama abi baísqumitanacëxun axa tsónun 'imiti 'icën. Usaribiquin cana 'ëx aín Bëchicë 'ixun 'imitisa tanquin 'ënribi tsónun uni 'imiti 'ain. ²² 'Ën Papax ca uicamax cara aín 'ucha tërëncë 'icë quianan uicamaxribi cara 'uchañu 'icë quiax quima. Usa 'ixun ca 'ëx aín Bëchicë 'icë usoquin 'anun 'ë cuni 'imiäxa, ²³ a rabicésaribi oquían camabi unin 'ëribi rabinun. An aín Bëchicë 'icë 'ë rabicëma, an ca 'ën Papa an 'ë xuá, aribi rabima.

²⁴ Aséribi cana 'ën mitsu cain, axa 'ën bana cuati an 'ë xuá ami sináncë uni, ax ca ainan 'aish nëtétimoi Nucën Papa Diosnan 'ia. A cupía Nucën Papa Diosnan 'itima 'icëbi aín 'uchacama tërëncë cupí 'uchañuma 'aish ca bamatanacëxbi nëtétimoi Nucën Papa Diosbë 'iti 'icën. ²⁵ Usa 'ain cana aséribi mitsu cain, ca uti 'icën, anúan aín 'ucha cupí bamacësa 'ixunbi unicaman 'ën bana cuati nëtë. 'Ën bana unin cuati nëtë, a nëtë ca ënëx 'icën. Usa 'ain ca an —aséribi ca aín bana 'icë —quixun 'ë 'unánquin 'ëx quicësabi oquin ñu 'acë unicama ax, aín 'ucha tërëncë cupí Nucën Papa Diosnan 'aish, nëtétimoi abë 'iti 'icën. ²⁶ Usa 'inun ca Nucën Papa Diosan, ënë nëtënu tsónan ainan 'aish aín nëtënuribi abë 'inun uni 'imia. An ca aín Bëchicë 'ënribi usaribi oquin uni 'iminun 'ë 'imiäxa. ²⁷ Uni 'inux anuax uá cupí ca uicamax cara aín 'ucha tërëncë 'icë isanan uicamax cara 'uchañu 'icë isnun, Nucën Papa Diosan 'ë 'imiäcëxa. ²⁸ Usa 'ain ca 'ën mi ñuixuncëxun cuati ratúaxma 'it. Anúan 'ëx ucëbëtan 'ën bana cuati, bama unicama baísqumiti nëtë ca uti 'icën. ²⁹ Baísqui ca anu maían anuax chiquíti 'icën. An upí ñu 'á unicamax Nucën Papa Diosbë nëtétimoi 'inux baísqumainun ca an ñu 'atima 'á unicamax aín 'ucha cupí 'uchocë 'inux baísqumiti 'icën.

Nucën Papa Diosan Jesús xuá ñui quicë bana

³⁰ Èsaquinribi ca Jesusan cacëxa:

—'Ën cana 'ënbi sinánquin ñu 'aiman. 'Ën Papan 'ë cacësabi oquin cana 'ën, cara castíancë 'iti 'icën, cara castíancë 'itima 'icë quixun uni cain. 'Ëx cuëncësoquin 'aquinma cana an 'ë xuá, axa cuëncësabi oquin ñu 'ain. Usa 'ain ca 'ën uni cacë banax asábi 'icën. ³¹ 'Ëxbi, usa cana 'ëx 'ai quiax quia ca unin 'ën bana ca aséribi 'icë quixun 'unántima 'icën. ³² Usa 'aínbi ca axa 'ë ñui quicë ax Nucën Papa Dios 'icën. 'Ë ñuia quicë bana ax ca aséribi 'icë quixun cana 'unanin. ³³ Mitsun camina 'ë ñuiquian a ñucánun

quixun Juanu uni xuan. Xucëx cuanxun ca ñucáxa, ñucácëxuan Juanën 'ë ñuiquin cacë bana ax ca cëmëma 'icën. ³⁴ Uisai cara uni 'ë ñui quiti 'icë usai quicëbëtanbi cana 'ënbi, 'ën bana ca asérabi 'icë quixun 'unanin. 'Ën cana Juanëxa 'ë ñui quicë banami sinánun mitsu sinánmin, a bana sinanimi Nucën Papa Diosnan 'inux 'ëmi catamëti iéñun. ³⁵ Unían upí oquin isnuan bëánquibucë 'aínbi lamparínën pëcacësaribi oquin ca Juanën 'ë ñuiquin uni bana ñuixuanxa. Usaquian ñuixuncëbë camina mitsux bënëtishi aín bana cuati cuëëan. ³⁶ Juanëan 'ë ñuiquin mitsu cacë 'ixun camina an cacësabi oquin 'ën 'aia isquin upí oquin 'unánti 'ain, Nucën Papa Diosan ca 'ë xuacëxa quixun. ³⁷ Mitsun aín bana cuacëma 'ixunmi uisa cara ax 'icë quixun iscëma 'aínbi ca Nucën Papa Dios, an 'ë xuá, aín banax 'ë ñui asérabi quia. ³⁸ Nucën Papa Diosan xucë 'icëbimi mitsun 'ën bana cuacëma 'ain cana 'unanin, camina aín bana mitsun nuitunën sinánquin cuacëma 'ai quixun. ³⁹ Uisari caramina ainan 'aish xëñibua 'aínbi abë 'iti 'ai quixun 'unánxun camina Nucën Papa Diosan bana cuëñëo upí oquin isin. Usa 'aínbi ca a bana 'ë ñuia quicë 'icën. ⁴⁰ A banaxa usai 'ë ñui quicë 'aínbi camina ainan 'aish Nucën Papa Diosbë 'inux 'ëmi catamëisama tanin.

⁴¹ Unían 'ë rabiti cana sinaniman. ⁴² 'Ën cana mitsu 'unan. Mitsun nuitunëmbi camina Nucën Papa Diosmi sinanima cana 'unanin. ⁴³ 'Ëx 'ën Papan xucëx uá 'icëbi camina mitsun 'ën bana cuaisama tanin. Usa 'ixunbi camina Nucën Papa Diosan xucëxmabía axbi ucë unin bana cuati 'ain. ⁴⁴ Nucën Papa Dios axëshi Dios 'ixun mitsu upóti cuëëñima camina mitsúxbi upíonani rabiananti cuëëñin. ¿Nucën Papa Diosan mitsu upí oti cuëëncëma 'aish caramina uisax 'ëmi catamëti 'ain? Camina 'itima 'ain. ⁴⁵ 'Ën isana mitsumi Nucën Papa Dios mandóin quixun sinánxunma ca 'at. Moisésñëan cuëñëo bana, ax isa upí 'icë quíáxmi quicë, ax 'ë ñui quicë 'aínbimi 'ëmi sináncëma cupí camina 'uchoçë 'iti 'ain. ⁴⁶ Moisésñëan 'ë ñuiquin cuëñëo 'ain camina an cuëñëo bana ca aserabi 'icë quixun sináncë 'aish 'ëmiribi sinántsián. ⁴⁷ Usa 'aínbi camina Moisésñëan cuëñëo bana cuaisama tancë 'ixun 'ëx quicë bana cuatima 'ain.

Usaquin ca Jesusan judíos unicama cacëxa.

6

Jesusan 'itsa uni páncëñun tsatsa pimía

(Mt 14.13-21; Mr 6.30-44; Lc 9.10-17)

¹ Usatancëx ca Jesús parúnppa, Galilea canan Tiberíadesribi cacë, a 'ucë manan cuancëxa. ² Cuancëbë ca an uni itsian 'acëma ñu 'anan uni 'insíncë pëxçuia iscë unicama Jesús nuibiani cuancëxa. ³ Usa 'ain ca anuax matánu mapëracëtancëx aín 'unánmicë unicamabë Jesús tsóbuacëxa. ⁴ Pascua anúan judíos unicaman carnero 'ati nëtë 'urama 'ain ca Jesús 'imainun aín 'unánmicë unicama matánu 'iacëxa. ⁵ Anuxun 'aisamaira uníxa a nuibëtsini aia isquin ca Jesusan Felipe cacëxa:

—¿Uinua caranuna a ëñë unicama pimiti pán biti 'ain?

⁶ An uisoquin cara 'ati 'icë quixun 'unánquinbi ca Jesusan uisai cara quia cuacatsi quixun usaquin Felipe cacëxa. ⁷ Cacëxun ca Felipenën cacëxa:

—Doscientos curíqui cupí bicëxbi ca pán achúshi achúshi camabi uni 'ináncëx sënëñtíma 'icën.

⁸ Caia ca aín 'unánmicë uni itsi, Simón Pedronën xucën, Andrés cacë, an Jesús cacëxa:

⁹ —Ënu ca xu achúshi 'icën. Ax ca cebada 'acë pán męcën achúshi 'imainun rabë tsatsañu 'icën. 'Aíshbi ca ëñëx 'itsaira uni pimitisama 'icën.

¹⁰ Quixun cacëxun ca Jesusan, anua basi 'itsaira 'ain, aín 'unánmicë unicama cacëxa:

—Unicama tsóbuñun ca cat.

Usaquian Jesusan cacëxuan aín 'unánmicë unicaman cacëx ca 'aisamaira uni, cinco mil unísa 'aish, tsóbuacëxa. ¹¹ Tsóbuñun ca Jesusan pán bixun, Nucën Papa Dios pain — asábi ca —catancëxun aín 'unánmicë unicama an unicama 'inánun quixun 'ináncëxa. 'Ináncëxun ca axa tsóçë unicama pán mëtícaquin 'ináncëxa. 'Inánan ca tsatsaribi usai 'iisa 'ainmabía anu 'icë pucháquian pinun unicama 'ináncëxa. ¹² 'Ináncëxun piia camabi uni puchácëbëtan ca Jesusan aín 'unánmicë unicama cacëxa:

—Pán teócëcëñun ca tsatsa teócëcama bit, masóxunma.

¹³ Cacëxun ca mëcën achúshi 'icëbia unin piquin tëocë cebada 'acë pán a mëcën rabë 'imainun rabé caquí buácaquin biacëxa. ¹⁴Usaquian Jesusan 'aia isi ca anu 'icë unicamax quiacëxa:

—Asérabi ca ënë uni axa Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuni utinu nun caíncë, a 'icën.

¹⁵Usai quiquian atun a 'apu 'iminuxun biisa tancëxun 'unani ca Jesús axëshi unicama ëbiani matánu cuantëcëancëxa.

Jesús parún papa camánanën nia

(Mt 14.22-27; Mr 6.45-52)

¹⁶Matánu Jesús cuan ca bari atsíncëbëa bëánquicëbë aín 'unánmicë unicama parún-papa cuëbi cuancëxa. ¹⁷Cuantancëx ca nuntinu cëñúruquiiani, 'ucë manan 'icë Capernaúmnu cuani cuancëxa. Bari cuabúcëbë bëánquicëbëbia Jesús aiama obiani ca aín 'unánmicë unicamax cuancëxa. ¹⁸Cuancëbëtanbi ca 'aisamairai bëquiquin suñuanën baca bëchúancëxa. ¹⁹Usoçëbëbi parún papa cuëbínuax cuani cinco kilómetrosa 'ixun ca aín 'unánmicë unicaman parúnpapanubi nicuatsinia aia Jesús isacëxa. Isi ca racuéira racuéacëxa. ²⁰Racuëtiabi ca Jesusan cacëxa:

—Racuëaxma ca 'it. 'Ë cana 'ain.

²¹Usaquian cacëx cuëñquin, nuntinu Jesús 'arubiani cuanx ca anu cuanti sinánbiania cuancë parún papa 'ucë manan bënëtiishi bëbacëxa.

Unicaman Jesús baria

²²Jesuan 'unánmicë unicama parún papa 'ucë manan cuan ca an pán picë unicama anubi 'iacëxa. Usa 'ixun ca pëcaratancëxun sinancëxa: Achúshi nuntishi ca ënu 'iónxa, 'imainun ca aín 'unánmicë unicamaxa a nuntinu 'irucëbëbi Jesús nuntinu 'iruima 'iónxa. ²³Usaquian sinánmainun ca Tiberias ëmanuax uni rafriribi manë nunti rafrinën cuanx, anuxuan Jesusan Nucën Papa Dios —asabi ca —catancëxun pán uni pimioncë, a 'urama bëbacëxa. ²⁴Usa 'ain ca axa anu bërucë unicama an bariquinbi Jesúsçëñun aín 'unánmicë unicamaribi 'aímocëxa. 'Aímobiani ca axa Tiberiasnuax ucë manë nunticamanu cëñúruquiiani Capernaúm ëmanuribi Jesús bari cuancëxa.

Aín unicamax ca ami catamëcë 'aish Jesús bë 'ia quicë bana

²⁵Usa 'ain ca 'ucë manan cuanxun bariquin mëraquin Jesús cacëxa:

—¿Uinsaran caramina ënu uan?

²⁶Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Asérabi cana 'ën mitsu cain, 'ën pán pimicëx puchonx camina a sinánbëtsini 'ë bari uan. Uí carana 'ëx 'ai quixunmi mitsun 'unánun, uni itsían 'acëma ñu 'ën 'acë a isunbi camina ui carana 'ëx 'ai quixun sinaniman. ²⁷Axa chëquiti piti binuxuinshi camina ñu 'atima 'ain. Usa 'ain camina ainan 'aish Nucën Papa Diosbë nëtétimo 'inuxun 'ëmi catamëquin axa cuëncësabi oquin 'ati 'ain. Usaími 'inun mitsu 'iminun ca 'ëx uni 'inux anuax uá, Nucën Papa Dios, an 'ë 'imiácëxa.

²⁸Cacëxun ca a cacë unicaman cacëxa:

—¿A 'acëbëa Nucën Papa Dios cuëñun caranuna aña 'ati 'ain?

²⁹Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Nucën Papa Dios ca cuëñnia, mitsúxmi an ënu unun xuá 'aínmi 'ëmi catamëñun.

³⁰Cacëxun ca cacëxa:

—¿Nuxnu mimi sinánun caramina aña nun isnun 'ati 'ain? ¿Aña caramina 'ati 'ain?

³¹Nucën raracaman ca anu uni 'icëma menuxun pánsa piti, maná cacë, piacëxa, cuëñëo bana ësai quicësa oquin: “Nucën Papa Diosan ca nañua 'ibúmiquin unicaman pinun, pán 'inancëxa”.

³²Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Ën cana asérabi mitsu cain, an nañua 'ibúmiquin unicama pán 'inan ax ca Moisésma Nucën Papa Dios 'iacëxa. An a pán 'inan 'aínbi ca Ñucën Papa Diosan bërí 'inancë ax ca anúan uni asérabi upiti tsótí a 'icën. ³³Nucën Papa Diosan uni 'inan piti ax ca axa nañuax uá 'ë 'icën. Usa 'aish cana 'ëx an ainan 'aisha Nucën Papa Diosbë 'inun ënë nëtënu 'icë unicama 'imiti a 'ain.

³⁴Cacëxun ca unicaman cacëxa:

—A piti camina camabi nëtën nu 'inánti 'ain.

³⁵ Cacëxun ca Jesusan atu cacëxa:

—'Ëx cana anúan uni asérabi upiti tsóti a 'ain. Panánxun piisa tanan shimaxun 'unpax 'aisa tania uni bënëcë, usaribitia ax Nucën Papa Diosbë upí 'iisa tani bënëcë uni, ax ca 'ëmi catamëti amiribishi bënëcëtëcítima 'icën. ³⁶ Axa 'ëmi catamëcë uníxa usa 'aínbi cana 'ën mitsu cacë usaribi oquin mitsu catëcënin, mitsun 'ën ñu 'aia isquinbi camina ui carana 'ëx 'ai quixun sinaniman. ³⁷⁻³⁸ 'Ëx cuëncësabi oquin 'ai cana uáma 'ain. An 'ë xucë, axa cuëncësabi oquinshi 'ai cana uacën. Usa 'ain ca ui unicama cara Nucën Papa Diosan 'ënan 'inun sinánmia acamax ca 'ëmi catamëti 'icën. Axa 'ëmi catamëcë uni, a cana —camina 'ënan 'itima 'ai —quixun catima 'ain. ³⁹ An 'ë xuá 'ën Papa, ax ca an 'ënan 'inun sinánmicë unicamax abë 'iti cuëëni, achúshira uníxbia abë 'ima 'iti cuëënima. Usa 'aish ca an 'ëmi sinánmicë unicama bërúantacëxun, ënë nëtë cëñúcëbëtan 'ën baísqumiti cuëënia. ⁴⁰ An 'ë xuá ax ca cuëënia, aín Bëchicë, 'ëmi catamëcë unicamax nëtétimoí abë 'iti. A unicama cana 'ën ënë nëtë cëñúcëbëtan abë 'inun baísqumiti 'ain.

⁴¹ —'Ëx cana Nucën Papa Diosan naínua 'ibúmiquin uni 'inan piti, a 'ai —quíaxa Jesús quicëbë ca judfos unicamax ami nishi Jesús ñui ⁴² quicancëxa:

—¿Josénën bëchicë, Jesús, ama cara ënëx 'ic? Nun cananuna aín tita 'imainun aín papa 'unan. ¿Uisacatsi cara —'ëx cana naínuax uan —quíax quin?

⁴³ Usaía quía ca Jesusan cacëxa:

—Usai banaxma ca 'it. ⁴⁴ Uinu 'icë uníxbi ca axbi 'ënan 'inux 'ëmi catamëtima 'icën. 'Ën Papa, an 'ë xuá, an sinánmicëx cuni ca uni 'ëmi sinani 'ënan 'inux 'ëmi catamëti 'icën. 'Ëmia catamëcë 'icë cana ënë nëtëa cëñúcëbëtan baísqumiti 'ain. ⁴⁵ An Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unicama achúshinën ca ësaquin cuëñöcëxa: “Nucën Papa Diosan ca camabi uni 'unánmiti 'icën”. A unían cuëñöcësaí oi ca ui unicaman cara Nucën Papa Diosan sinánmicëxun 'unania, acamax ca 'ëmi catamëtia.

⁴⁶ Uinu 'icë unínbi ca Nucën Papa Dios iscëma 'icën. Axa anuax uá 'ëinshi cana a isacën.

⁴⁷ Asérabi cana 'ën mitsu cain, axa 'ëmi sinani 'ëmi catamëcë unicamax ca ainan 'aish xëñibua 'aínbi Nucën Papa Diosbë 'ia. ⁴⁸ 'Ëx cana anúan uni Nucën Papa Diosbë upí 'iti a 'ain. ⁴⁹ Mitsun raracamax ca anu uni 'icëma menuxun Nucën Papa Diosan 'inancë maná cacë ñu pibi bamatimoí tsoóma 'icën. ⁵⁰ Usa 'aínbi cana 'ëxribi naínuax ucë pán unin piá usaribi 'ain. Aín nami cushi 'aish upí 'inuxun ca unin ñu pia, usaribiti ca uni upí 'aish xëñibua 'aínbi Nucën Papa Diosbë 'inux 'ëmi catamëti 'icën. ⁵¹ 'Ëx cana naínuax uá 'aish anúan uni Nucën Papa Diosbë 'iti a 'ain. Usa 'ain ca axa 'ëmi catamëcë uni ax ainan 'aish xëñibua 'aínbi Nucën Papa Diosbë 'ia. Uníxa ainan 'aish xëñibua 'aínbi Nucën Papa Diosbë 'inun cana 'ëx bamatsianxmabi bamati 'ain.

⁵² Quixuan cacëx ca judfos unicama ñucacananí quiacëxa:

—¿Uísa 'ixun cara ënë unin anu nun pinun nu pimiti 'ic?

⁵³ Usai canania 'unánquin ca Jesusan cacëxa:

—Asérabi cana 'ën mitsu cain, uni 'inux anuax uá 'ain, 'ëmi catamëquinma 'ën nami picëmasa 'ianan 'ën imiribi xëacëmasa 'aish camina asérabi xëñibua 'aínbi Nucën Papa Diosnan 'itima 'ain. ⁵⁴ 'Ëx bamacë cupí 'ëmi catamëti ca uni xëñibua 'aínbi Nucën Papa Diosnan 'iti 'icën. ⁵⁵ Usa unicama cana 'ën ënë nëtë cëñúcëbëtan baísqumiti 'ain. Axa asérabi 'ëmi catamëcë uni ax ca 'ën nami picësa 'ianan 'ën imi xëacësa 'icën. 'Ën imi 'apati 'ëx bamacë cupí ca usai 'iti 'icën. ⁵⁶ Ui uníx cara 'ëmi catamëti 'ën nami pianan 'ën imi xëacësa 'icë, ax ca 'ëbë 'icën, 'ëxribi cana abë 'ain. ⁵⁷ Nucën Papa Dios, an 'ë xuá, ax ca bamatimoí tsotia. Ax 'ëbë 'ain cana an 'imicëx 'ëxribi tsotin. Usaribiti ca 'ëmi catamëquian an 'ë picësa uni axribi 'ën 'imicëx 'ëbë 'aish 'ëx 'icësaribiti tsóti 'icën. ⁵⁸ 'Ëx cana naínuaxa uá pitisa 'ai quíax cana 'ëx quin. 'Ëx cana mitsun raracaman piá manásama 'ain. Mitsun raracamax ca maná cacë ñu pibi bamatimoí tsoóma 'icën. Usa 'aínbi ca an 'ëmi catamëquin 'ë picësa uni ax ainan 'aish xëñibua 'aínbi Nucën Papa Diosbë 'iti 'icën.

⁵⁹ Capernaúm ëmanuxun ca Jesusan anua judfos unicama timéti xubunuxun usai quiquín a banacama ñuixuancëxa.

Anúan uni xëñibua 'aínbi Nucën Papa Diosnan 'iti bana

⁶⁰ Usa 'ain ca an Jesusan bana ñuia cuacë unicama 'aisamaira 'ain raírinëx quiacëxa:

—Axa usai quicë bana ax ca cuaisama 'icën. ¿Uín cara a cuati 'ic?

⁶¹ Usaía canania 'unánquin ca Jesusan cacëxa:

—¿Mitsúnmi cuacëx cara ënë bana cuaisama 'ic? ⁶² ¿Ënë bana cuaquinma caramina uisaxun mitsun 'ëx anuax uá anu cuantëcënia isquin sinánti 'ain? ⁶³ 'Ëx ënë menu 'aish uni 'icë cupishima 'ëx bamatancëx baísquti cupí camina ainan 'aish xënbua 'aínbi Nucën Papa Diosbë 'iti 'ain. 'Ën a ñuiquin mitsu cacë ñucama ax ca anúnmi 'ëmi catamëti 'ën sinánsaribi 'aish xënbua 'aínbi Nucën Papa Diosbë 'iti, a 'icën. ⁶⁴ Usa 'aínbi camina micama raírinëx asérami 'ëmi sinani ëmi catamëcëma 'ain.

Ësaquin ca Jesusan bana ñuixunquin an cuacë unicama cacëxa, uicamax cara ami catamëtima quixun 'unánan uin cara a uni 'inánti 'icë quixun bërâma 'unáncë 'ixun. ⁶⁵ Catancënxun ca ësaquinribi Jesusan cacëxa:

—Usa 'ain cana mitsu can, Nucën Papa Diosan sinánmicëxma ca uinu 'icë uníxbi 'ëmi sinani 'ëmi catamëtima 'icën.

⁶⁶ Usaquin cacëx ca an abë niquin aín bana cuacë unicama 'aisamaira 'aíshbi raírinëxa tiquimainun raírinëxribi Jesús ëbíani abë nitëcëníma cuancëxa. ⁶⁷ Usa 'ain ca atúxa cuan Jesusan mëcën rabé 'imainun rabé aín 'unánmicë unicama a cacëxa:

—¿Mitsúxribi caramina cuainsa tanin?

⁶⁸ Quixuan cacëxun ca Pedronën cacëxa:

—¿Uí unínu caranuna aín bana cuanux cuanti 'ain? Mínsi camina anun nu Nucën Papa Diosbë nëtëtimoí 'iti bana nu ñuixunin. ⁶⁹ Nux mimi catamëquin cananuna 'unan, mix camina axa uti nun caíncë, Cristo, Nucën Papa Dios, axa bamatimoí tsócë, aín Bëchicë a 'ain.

⁷⁰ Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—¿Ën carana 'ën 'unánmicë uni 'inun micama mëcën rabé 'imainun rabé caísama 'ain? Usai 'inun caísa 'aíshbi camina micama achúshinëx ñunshin 'atimanën 'apun sinánmicë 'ain. ⁷¹ Usai ca Simonan bëchicë, Judas Iscariote, an aín 'unánmicë unicama achúshi 'ixunbi a uni 'inánti, a ñui Jesús quiacëxa.

7

Aín xucéncaman —Jesús ca Nucën Papa Diosan Bëchicë 'icë —quixun sinánma bana

¹ Usaquin bana ñuixuntancëx ca judíos unicamaxa a 'acatsi quiax 'ësénania 'unanx, Judea nëtënu 'icë ëmacamanu cuainsama tani Galilea nëtënu 'icë ëmacamanushi nitsi anubi Jesús 'iacëxa. ² Usa 'ain ca Nucën Papa Dios rabinuxa, judíos unicamax anun Jerusalénu timëti 'utanu 'iti nëtë, a 'urama 'ain, ³ aín xucéantun Jesús cacëxa:

—Ënuax ca Judea nëtënu cuantan, anuxunmi ñu 'aia an mín bana cuacë unicaman isnun.

⁴ Camabi unían a 'unánti cuëenquin ca unin unéxun ñu 'aima. Usa 'ain camina ami 'acë ñucamaribi Jerusalénu timëcë unicaman isnun 'ai cuanti 'ain.

⁵ Aín xucën 'ibu 'ixunbi aín bana cuaisama tanquin ca usaquin cacëxa. ⁶ Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—'Ën anun usaquin ñu 'ati nëtë ca ucëma pain 'icën. Usa 'ain ca mitsux cuainsa tani cuantan, camabi nëtëx ca mitsúnmi anun ñu 'ati asábi 'icën. ⁷ Axa Nucën Papa Diosmi sináncëma unix ca mitsumi nishima, 'ëmi cuni ca nishia. 'Ën —ñu 'atima camina 'ai — quixun cacë cupí ca atux 'ëmi nishia. ⁸ 'Ëx anun anu 'iti nëtë ca 'icëma pain 'icën. Usa 'ain cana cuaniman. Mitsux ca cuantan.

⁹ Quixun aín xucéantu catancëx ca Jesús Galileanu tiquiacëxa.

Anun anu timëti 'utanu 'iti nëtëan Jesús Jerusalénu 'iá

¹⁰ Usaquin cacëxa aín xucéantu cuanbi ca Jesús atu caxu cuancëxa, unían —ax ca Jesús 'icë —quixun 'unánunmaishi. ¹¹ Cuanx bëbacë ca Jerusalénu timëcë judíos unicaman — ¿uinu cara a uni 'ic? —cananquin Jesús bariacëxa. ¹² Bari ñucacania unicama raírinëx —ax ca upí uni 'icë —quicëbëbi ca uni raírinëx, —usama ca. An ca camabi uni parania — quiacëxa. ¹³ Quibi ca judíos unicaman 'apucamami racuëti, atúan cuati rabanan unéaxëshi canancëxa.

¹⁴ Usaífa quimainun ca anun Nucën Papa Dios rabinux timëcë nëtëa sënëncëma pain 'ain, Jesusan anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunu atsínxun bana ñuixuancëxa. ¹⁵ Ñuixunia cuati ca judíosnën 'apucamax ratuti quiacëxa:

—¿Uisa 'ixun cara ënë unin nun cushicaman 'acësaribi oquin quirica 'acë 'ixúnmbi uisai cara cuëñëo banacama quia quixun 'unanx?

¹⁶Quia ca Jesusan cacëxa:

—'Ën uni ñuixuncë bana ënëx ca 'ënbi sináncëma 'icën. An 'ë xuá, an 'ë sinánmicë ca ënëx 'icën. ¹⁷Uinu 'icë unin cara Nucën Papa Dios cuëñun ñu 'aisa tania, an ca 'ën carana Nucën Papa Diosan 'ë sinánmicë bana ñuin, carana 'ënbi sináncë bana ñui quixun 'unánti 'icën. ¹⁸Axa anbí sinanx banacë uni ax ca unían a rabinun quixun sinanishi banaia. 'Añbi ca an ñuiquin uni canun quixuan a xuá ashia unin rabiti cuëñcë uni an cuni cëmëquin uni paranima.

¹⁹Moisésnën ca uisai cara Nucën Papa Diosan uni 'iti 'icë quixuan unin 'unánun aín bana cuëñëocëxa. ¿Usa cat? Usa 'aímbi camina achúshi unínbi a bana quicësa oquin 'aiman. ¿'Ëx Nucën Papa Diosan bana quicësabi oi uá 'icëbëbi caramina uisa cupí 'ë 'acatsi quin?

²⁰Cacëxun ca judíos unicaman cacëxa:

—Mix camina ñunshin 'atimañu 'ain. ¿Uix cara mi 'acatsi quin?

²¹Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Anun ñu mëetima nëtën 'ën uni pëxcucë a camina sinanin. ²²Moisésnën ca — judíos unicamax ca chamaratsu 'icëishi judío 'icë 'unántiocë 'iti 'icë —quixun cuëñëocëxa. Cuëñëofbi ca ax pain usai ca uni 'iti icë quiax quiáma 'icën, aín rarax pain ca usai ca uni 'iti 'icë quiax quiacëxa. Anun aín bëchicë bacënxancë 'unántioti nëtë axa anun ñu mëetima nëtë 'aímbi ca a nëtën unin aín bëchicë 'unántioia. ²³¿Mitsun bëtsi nëtën 'acësaribi oquin anun ñu mëetima nëténribi Moisés quicësabi oquin 'ati cupí, tuá judío 'icë 'unánti ocë 'aíshbi caramina uisa cupí anun ñu mëetima nëtën 'ën uni pëxcucëbë 'ëmi nishin? ²⁴Bëtsi unían ñu 'aia isi camina bënëtishi —an ca ñu 'atima 'aia —quiax quitima 'ain. Usai 'iquinma camina munu upí oquin sinánquin 'unánti 'ain, usoquin 'ati cara asábi 'icë, cara asábima 'icë quixun.

—'Ëx cana Nucën Papa Diosnuax uacën —quiáxa Jesús quia bana

²⁵Usa 'ain ca Jerusalénu 'icë uni raírinëx quiacëxa:

—¿A 'acatsi quiáxa ami 'esëñancë uni, ama cara ënëx 'ic? ²⁶Ca is, camabi unin ismainuan cacëxunbi ca 'apucaman uisaquinbi caima. ¿'Ënëx ca aséabi Cristo, ax utinu nun caíncë a 'icë quixun cara atun 'unánx? ²⁷Cristo aia ca unin 'unántima 'icën, uinuax cara aia quixun. Usa 'aímbi cananuna nun uinuax cara Jesús ënëx uaxa quixun 'unanin.

²⁸Ésaía canania cuaquin ca Jesusan anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunuxun bana ñuixuni munuma banaquin cacëxa:

—Mitsun camina 'ë 'unan, uinuax carana uan quixun camina 'unanin. Usa 'aímbi cana 'ëx, 'ëxbi ucëma 'ain. Aín banaxa nëtétimoí aséabi, an xucëx cana uacën. An 'ë xuá a camina mitsun 'unaniman. ²⁹Anuax uá 'ixun cana 'ën a 'unan. An ca ënu unun 'ë xucëxa.

³⁰Usaquian cacëxun sipuanuxun biisa tanquinbi ca anúan a unin bití nëtëa sënëncëma pain 'ain achúshira unínbi biáma 'icën. ³¹Judíos unin 'apucaman ami nishquin Jesús biisa tancëbëbi ca 'aisamaira unix ami sinani quiacëxa:

—¿'Ënë unían unin 'acëma ñu 'acësamaira oquin cara axa utinu nun caíncë, Cristo, ax uquin 'ati 'ic?

Fariseo unicaman Jesús binun quixun policía xua

³²Ésaía 'aisamaira uni Jesús ñui quia ca fariseo unicaman cuacëxa. Cuan ca acamabëtan judíos sacerdotenën cushicaman sipuanuinsa bitánun quixun aín suntárucama xucëxa.

³³Xucëxa cuancëbë ca anu 'icë unicama cai Jesús quiacëxa:

—'Ëora pain ënu mitsubë 'itancëx cana an 'ë xuá anu cuanti 'ain. ³⁴Uinu carana 'ëx cuani, anu camina mitsux quantima 'ain. Usa 'ain camina bariquinbi cuania 'ë mëratima 'ain.

³⁵Quicëbë ca judíos 'apucamax ñucacanani quiacëxa:

—¿Uinu cara ënë uni nun mëratimoí cuanti 'ic? Bëtsi bëtsi ëma, anua griego banan banacë unicama 'icë, anua nun aintsi raíri cuancë, anu sapi ca Jesús anu 'icë judíosma unicama bana 'unánmi cuanti 'icën. ³⁶¿Uisai quicë cara an ésaquin nu cacë bana ënëx 'ic:

“Uinu carana 'ëx cuani, anu camina mitsux cuantima 'ain. Usa 'ixun camina bariquinbi cuania 'ë mërätima 'ain”?

Anúan unix Nucën Papa Diosbë 'iti bana

³⁷ Anúan judíos unicama Nucën Papa Dios rabinux Jerusalénu timécë nètëcama sënënuxa pëcaracë nètë ax ca a nètëcamasamaira 'iacëxa. A nètën ca nirui munuma banaquin Jesusan ësaquin unicama cacëxa:

—Ui unix cara uníxa shiman bamai 'unpax 'aisa tani bënëcësaribi oi 'ënan 'iisa tani bënëtia a unix ca 'ë cai 'ëmi catamëti 'icën. ³⁸ Axa aséribi 'ëmi catamécë uni, an ca aín nuitunën 'ë 'unánan 'ën cushiñu 'ixun uni itsiribi 'ëmia catamënun 'aquinti 'icën, Nucën Papa Diosan bana cuëño quicësabi oquin.

³⁹ Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upí ca axa ami catamécë unicamanu uti 'icë quixuan 'unánun ca Jesusan usaquin unicama cacëxa. Ax bamatancëx baísquitancëx naínu cuancëma pain 'aían Nucën Papa Diosan aín Bëru Ñunshin Upí aín unicamabë 'inun xucëma pain 'ain ca Jesusan usaquin unicama cacëxa.

Unían Jesús ñuiquin bëtsi bëtsi oquin sinan

⁴⁰ Èsaquian Jesusan cacëxun cuati ca axa timëcamë'ëocë uni raírinëx:

—Ènëx ca an Nucën Papa Dios quicë bana unicama ñuixuni utinu nun caíncë a 'icë — quiacëxa.

⁴¹ Quimainuan raíri —ènëx ca Cristo, axa utinu nun caíncë a 'icë —quicëbëbi ca raírinëx quiacëxa:

—Cristo ca Galilea menuax utima 'icën. ⁴² Nucën Papa Diosan bana cuëño ca quia, ax ca Davidnën rëbúnqui 'iti 'icën. Usa 'aish ca anuaxa David bacéan, Belén, anu 'icë uni ax 'iti 'icën.

⁴³ Usa 'ain ca unin Jesús ñui quiquin bëtsi bëtsi oquin sináncëxa. ⁴⁴ Usaquin sinánquin ca bëtsi bëtsi unin sipuanuxun biisa tanquinbi Jesús bíama 'icën.

Judíos unicaman cushicamaxa Jesúsmi catamëisama tan

⁴⁵ Usa 'ain ca Jesús binun xucëx cuanxbia ñancáishi aia isquin sacerdotenën cushicamabëtan fariseocaman suntáru cacëxa:

—¿Uisa cupí caramina bęcëma 'ain?

⁴⁶ Quixuan cacëxun ca suntárucaman cacëxa:

—Axa ënë uni banacësari banacë uni ca 'aíma 'icën.

⁴⁷ Cacëxun ca fariseo unicaman cacëxa:

—Mitsuribi sapi ca an paránxa. ⁴⁸ Achúshira nun 'apúnbi ca axa quicë aín banax ca aséribi 'icë quixun sináncëma 'icën. Usaribi oquin ca achúshira fariseo unímbi axa quicë banax ca aséribi 'icë quixun sináncëma 'icën. ⁴⁹ Usa nun 'apucama 'ain ca ënë unicamax Moisésnëan cuëño bana 'unáncëma cupí 'aisama 'aish 'uchocë 'ianan uisa oquin cara Nucën Papa Diosan 'ati 'icë usoquin 'acë 'iti 'icën.

⁵⁰ Usaquian fariseocaman caia cuaquin ca Nicodemo, ax paían bërâma Jesúsnu imé cuan, axribi fariseo uni 'ixun cacëxa: ⁵¹—Nucën Papa Diosan bana Moisésnën cuëño ca quia, unin ca aínu cara 'axa quixun upí oquin ñucáxunmashi bëtsi uni 'uchotima 'icën.

⁵² Cacëxun ca sacerdotenën cushicamabëtan fariseo unicaman Nicodemo cacëxa:

—¿Mixiribi caramina Galilea menu 'icë uni 'ain? Nucën Papa Diosan bana cuëño upí oquin isquin camina isti 'ain, uisa 'aíshbi ca an Nucën Papa Dios quicë bana unicama ñuixuncë uni Galilea menu 'icë uni 'icëma 'icën. ⁵³ Usaquian 'apucaman Nicodemo cacëbë ca unicamax aín xubunu cuancëxa.

8

Aín bënëma 'aímbia uni itsibë 'icë xanu

¹ Cuancëbë ca Jesús Olivos cacë matánu cuancëxa. ² Coon pëcaracëbëa amiribishi anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunu cuancë ca unicaman manaruquin nëpúaracëxa. Usocëxun ca atu nëbétsi tsóxun bana ñuixuancëxa. ³ Usaquian uni bana ñuixuncëbëtanbi ca an Moisésnën cuëño bana 'unáncë unicama 'imainun fariseo unicama raírinën, aín bënëma 'aímbia bëtsi unibë 'ia mërabëtsinquin, achúshi xanu Jesúsnu bëacëxa. Bëxun atu nëbétsi nitsínxun ⁴ ca Jesús cacëxa:

—Ēnĕ xanúxa aín bĕnĕ 'aímabi uninĕ 'ia cananuna mĕran. ⁵ Moisésnĕan cuĕnĕo bana ca quia, ĕsai 'icĕ xanu ax ca maxaxan 'acĕ 'iti 'icĕn. ¿Min caina uisauquin sinanin?

⁶ Ami manánuxun uisai cara isa quia cuacatsi quixun ca usaquin atun Jesús cacĕxa. Cacĕx meu bĕsui tĕtúbuxun ca ñucácĕxunbi uni caquinma aín mĕcĕn rĕbun me cuĕnĕocĕxa. ⁷ Usa 'ain ca cacĕxunma oquian 'itsa oquin ñucácĕx chairuquin cacĕxa:

—Micama uinu 'icĕx cara 'uchañuma 'icĕ an pain ca maxaxan 'ati 'icĕn, mitsúnribimi 'anun.

⁸ Ēsoquin cai amiribishi tĕtúbutĕcĕnxun ca aín mĕcĕn rĕbun me cuĕnĕotĕcĕancĕxa. ⁹ Cuĕnĕomainun ca unicamax Jesús quia cuax —'ĕx cana 'uchañumama 'ai —quixun sinani cuancĕxa. Cuanía mĕcócamax pain cuancĕbĕ ca usaribiti bĕrí canicĕcamaxribi cuancĕxa. Cuancĕbĕa Jesúsĕshi anu 'imainun ca a xanuribi anu 'iacĕxa. ¹⁰ Usa 'ain ca chairuquin Jesusan xanu cacĕxa:

—¿Axa mimi manáncĕ unicama cara uinu 'ic? ¿Achúshira uninĕbi cara mi maxaxan 'acĕma 'ic?

¹¹ Cacĕxun ca xanun cacĕxa:

—Achúshi uninĕbi ca 'ĕ maxaxan 'acĕma 'icĕn.

Usaquian cacĕxun ca Jesusan cacĕxa:

—Ēnribi cana mi 'uchoiman. Ca cuantan. Cuantancĕxun camina amiribishi ñu 'atima 'atĕcĕntima 'ain.

Jesusan aín unicama aín sinan 'ináncĕ bana

¹² Usa 'ain ca amiribishi Jesusan unicama cacĕxa:

—An aín sinan upíra 'ixun uni upí 'imiti a cana 'ĕx 'ain. Axa 'ĕmi catamĕti 'ĕx cuĕñĕcĕsabi oi 'icĕ uni ax ca ñu 'atima 'acĕma 'ianan aín sinan upí 'aish upiti tsotia.

¹³ Cacĕxun ca fariseo unicaman cacĕxa:

—Míx camina mixbi, 'ĕx cana usa 'ai quín. Usaímí quicĕ 'aish ca cĕmĕimi quicĕ 'iti 'icĕn.

¹⁴ Cacĕxun ca Jesusan cacĕxa:

—'Ĕxbi 'ĕx cana usa 'ai quicĕxbi ca 'ĕn banax asĕrabi 'icĕn. Uinuax carana uan, uinu carana cuani quixun cana 'ĕn 'unanin. 'Ĕn 'unáncĕ 'aínbi camina mitsun, uinuax carana 'ĕx uan, uinu carana cuani quixun 'unaniman. ¹⁵ Unin sináncĕsa oquinshi sinánquin camina mitsun bĕtsi 'uchoin, 'aínbi cana 'ĕn uni 'uchoiman. ¹⁶ Usa 'ixunbi 'ĕn uni 'uchoquin cacĕ 'ain ca 'ĕn Papa, an 'ĕ xuá, anribi, usa ca quixun sinania. Usa 'ain ca 'ĕn 'uchoquin cacĕ banax asĕrabi 'iti 'icĕn. ¹⁷ Moisésnĕn cuĕnĕo bana ca quia, achúshi unin banaxa bĕtsix quicĕsaribi 'ain ca, a uni rabĕtan banax ca asĕrabi 'icĕ quixun unin 'unánti 'icĕn. ¹⁸ Aserabi ca usa 'icĕn. 'Ĕx 'ĕbi ñuíacati, usa cana 'ĕx 'ai quimainun ca an 'ĕ xuá, 'ĕn Papa, axribi 'ĕ ñui usai quia.

¹⁹ Usaquian Jesusan cacĕxun ca fariseo unin cacĕxa:

—¿Uinu cara min Papa 'ic?

Cacĕxun ca Jesusan cacĕxa:

—Mitsun camina 'unaniman, ui carana 'ĕx 'ai quixun. 'Ĕn Paparibi camina 'unaniman. Asĕrabi ui carana 'ai quixun 'ĕ 'unánquin camina 'ĕn Paparibi 'unántian.

²⁰ Usaquin ca Jesusan anuxun Nucĕn Papa Dios rabiti xubunuxun unicama bana ñuixuancĕxa, anu curíquí nanti ñu rapasunuxun. Ñuixuncĕxunbi ca anúan unin a biti nĕtĕa 'icĕma pain 'ain, achúshira uninĕbi bíama 'icĕn.

Anu 'ĕx cuanti, anu camina mitsux cuantima 'ai, Jesús quia bana

²¹ Jesusan ca amiribishi unicama cacĕxa:

—'Ĕx cana cuantĕcĕnin. Cuancĕ bariquinbi camina mitsun 'ĕ mĕraiman. Mĕraima camina 'uchañu 'aish usabi bamati 'ain. Anu 'ĕx cuanti anu camina cuantima 'ain.

²² Cacĕx ca judíos unicama quiacĕxa:

—Anu 'ĕx cuanti, anu camina cuantima 'ai quiax ca quia. ¿Usa 'aish cara axbi bamati 'ic?

²³ Quiáxa quia ca Jesusan cacĕxa:

—Mitsux camina ĕnĕ nĕtĕnu 'icĕ unishi 'ain. 'Ĕx cana naínu 'icĕ 'ain. Mitsux camina ĕnĕ nĕtĕnu 'icĕ 'ain. 'Ĕx cana ĕnĕ nĕtĕnu 'icĕma 'ain. ²⁴ Mitsun, ui carana 'ĕx 'ai quixun 'unani 'ĕmi sináncĕma 'aish camina 'uchañu 'aish usabi bamati 'ain. Usaquin sinánquin cana —'uchañu 'aish camina usabi bamati 'ai —quixun mitsu can.

²⁵ Cacĕxun ca judíos unicaman:

—¿Ui caramina mix 'ain? —quixun cacëxa.

Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—'Ëx carana ui 'ai quixun cana 'itsa oquin mitsu can. A cana 'ëx 'ain. ²⁶ 'Itsa ñu ñuiquin cana mitsu cacëma pain 'ain, uisa ñu 'ai caramina 'uchai quixunmi 'unánun. Caquinma cana an 'ë xuá axa quicë banax asérami 'ain, an 'ë cacëxun 'ën cuacë, ashi ënë nëtënu 'icë unicama ñuixunin.

²⁷ Usafa Jesús quiabi ca, Nucën Papa Dios ñui ca quia quixun a unicaman cuama 'icën.

²⁸ Cuatiama ca Jesusan cacëxa:

—Uni 'inxun Nucën Papa Diosnuax uá 'icë 'ë inu matástancëxun camina ui carana 'ëx 'ai quixun 'unánti 'ain. 'Unánan camina, 'ënbi sinánquin 'aquinma cana 'ën Papan cacësabi oquin ñu 'ai quixun 'unánti 'ain. 'Ën Papan 'ë cacësabi oquin cana unicama cain. ²⁹ An 'ë xuá ax ca 'ëbë 'icën. 'Ën axa cuëncësabi oquin 'acë 'icë ca an 'ëxbi 'inun 'ë ëncëma 'icën.

³⁰ Usaquian Jesusan cacëxun ca 'itsa unin aín bana cuaxun, asérami ca ax Nucën Papa Diosnuax uá 'icë quiax ami sináncëxa.

Nucën Papa Diosan unicama 'imainun ñunshin 'atimanën sinánmicë unicama ñuia bana

³¹ Usa 'ain ca Jesusan axa aín bana cuati ami sináncë judíos unicama cacëxa:

—'Ën mitsu cacë bana ënë manuquinma ax quicësabi oquin 'ai camina asérami 'ën uni 'iti 'ain. ³² Usai 'iquin camina 'ën cushi, anun mitsux upí 'iti, a asérami 'unánti 'ain. 'Unanimi mitsux 'ëx cuëncësa oíshi 'ia ca uínbi uisa ñu 'atimabi mitsu 'amitima 'icën.

³³ Cacëxunbi ca cacëxa:

—Nux cananuna Abrahamnën rëbúnqui 'ain, uinu 'icë unínbi ca nucën raracama 'imainun nucën chaitiocëcamaribi uisa ñubia 'anun 'amiama 'icën, nuribi ca usoquin 'amicëma 'icën. ¿Usa 'ain caina uisa 'aish mix, uínbi ca uisa ñubi nu 'amitima 'icë quiax quin?

³⁴ Cacëxunbi ca Jesusan catëcéancëxa:

—Asérami cana 'ën mitsu cain, an 'atima ñu 'acë unicama an ca 'ëx cuëncësa oquin 'aisa tanquinbi aín sinan 'atima 'ixun anbi ñu 'atimashi 'aia. ³⁵ Ca ësa 'icën. An uni ñu mëëxuncë unix ca an ñu mëëmicë unin xubunubi 'ima. An uni ñu mëëmicë unin bëchicënëx cuni ca aín papan xubunubi 'ia. ³⁶ Usa 'ain camina mitsux Nucën Papa Diosan Bëchicë 'ixun 'ën 'imicëx uínbia uisa ñu 'atimabi 'amicëma mitsux 'iti 'ain. ³⁷ Abrahamnën rëbúnqui camina 'ai quixun cana 'ën mitsu 'unan. Usaquin 'ën mitsu 'unáncë 'aishbi camina 'ën bana cuaisama tani 'ë 'acatsi quiax 'ëmi 'ësënanin. ³⁸ 'Ën Papan 'ë ismicë ñu cana 'ën mitsu ñuixunin. Ñuixuncëxunbi camina mitsun papan cacëxunmi cuacë ñuishi 'acainin.

³⁹ Cacëxun ca atun cacëxa:

—Abrahamnëxëshi ca nucën rara 'icën.

Usoquian cacëxunbi ca Jesusan cacëxa:

—Mitsux asérami Abrahamnën rëbúnqui 'ixun camina Abrahamnëan 'ásabi oquin 'atsian. ⁴⁰ Abrahamnëan 'ásabi oquin camina mitsun 'aiman. Nucën Papa Diosan 'ë 'unánmicë ñu 'ën mitsu ñuixuncëxbi camina 'ë 'acatsi quiax 'ësënanin. Usai ca Abraham an Nucën Papa Diosan unimi 'iáma 'icën. ⁴¹ Mitsun papan 'acësabi oquin camina 'ain.

Cacëxun ca a unicaman cacëxa:

—Nux cananuna papa itsiñuma 'ain. Nucën Papa Dios axëshi ca nun Papa 'icën.

⁴² Usaquian cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Nucën Papa Diosnuax cana 'ëx ënë menu uacën. 'Ëx cana 'ëxbi uáma 'ain, an ca ënu unun 'ë xuacëxa. Usa 'ain camina mitsux asérami Nucën Papa Diosan 'aish 'ëmi sinántsián. ⁴³ ¿Uisa cupí caina mitsun 'ën cacëxun cuatiman? Mitsúnbi cuaisama tanquin camina 'ën, bana ñuixuncëxunbi cuatiman. ⁴⁴ Mitsun papax ca ñunshin 'atimanën 'apu 'icën. Ainan 'ixun camina axa cuëncësa oquinshi 'aisa tanin. An ca nëtë iónubi uni 'ati sináncëxa. Ax ca cëmë 'aish axa 'iásabi cëmëia. Cëmëi ca an sináncësa oquinshi sinani banaia. Ainra ca cëmëntapun 'ixun unían uni itsi cëmëquin paránun 'imia. ⁴⁵ Mitsux usaribi 'ixun camina 'ën mitsu cacë banaxa asérami 'icëbi cuaisama tanin. ⁴⁶ ¿Uinu 'icë micaman caramina 'ën isana 'atima ñu 'a quixun ñuiti 'ain? Camina 'atima 'ain. ¿Cëmëquinma 'ën cacëxunbi caramina uisa cupí 'ën banax ca asérami 'icë quixun sinaniman? ⁴⁷ Uicamax cara ainan 'icë an ca Nucën Papa Diosan bana cuatia. Usa 'aínbi camina mitsun, ainanma 'ixun, Nucën Papa Diosan bana cuatiman.

Abraham 'iisama 'aían Jesús pain 'iá bana

⁴⁸ Usaquian cacëxun ca nishquin judíos unicaman Jesús cacëxa:

—Mix camina Samaria menu 'icë uni 'ianan ñunshin 'atimañu uni 'ai quixun nun mi cacë, ënëx ca asérabi 'icën.

⁴⁹ Usai quia ca Jesusan cacëxa:

—'Ëx cana ñunshin 'atimañuma 'ain. Ami sinánquin camabi unin 'ën Papa Dios rabinun quixun cana an 'ë sinánmicësabi oquin aín bana ñuianan ñu 'ain. Usa 'icëbi camina mitsun 'ën bana cuatiman. ⁵⁰ Unían 'ë, ax ca upí 'icë caquin 'ë rabinun quiax cana quiman. Axa 'ëa unin rabiti cuëëanan, 'ë ñui cara uni cëmëia, cara cëmëima quixun iscë, ax ca Nucën Papa Dios 'icën. ⁵¹ Asérabi cana 'ën mitsu cain, an 'ën bana cuacë uni ax ca xëñibua 'aímbi Nucën Papa Diosbë 'ia.

⁵² Quixuan cacëxun ca judíos unicaman Jesús cacëxa:

—Bërí cananuna upí oquin 'unanin, mix camina ñunshin 'atimañu 'ai quixun. Abraham 'imainun an Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unicamaxribi ca bamacëxa. Usa 'aímbi camina mix quin, an min bana cuacë unix isa xëñibua 'aímbi 'iti 'icë quiax. ⁵³ ¿Mix caramina nucën rara Abrahamsáma 'ain? Ax ca bamacëxa. An Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unicamaxribi ca bamacëxa. Usa 'aímbi camina mix quin, an min bana cuacë unix isa xëñibua 'aímbi usabi 'iti 'icën. ¿Mix caramina, ui caina mix 'ai quixun sinanin?

⁵⁴ Quia ca Jesusan cacëxa:

—'Ëx rabiacacëbëtanbi ca, aín banax sapi ca asérabima 'icë quixun unin sinánti 'icën. Usa 'aímbi ca an 'ë rabicë, ax 'ën Papa 'icën, ami mitsun —ax ca Nucën Papa Dios 'icë —quixun ñuicë a. ⁵⁵ Ax ca Nucën Papa Dios 'icë quiquinbi camina mitsun a 'unaniman. Mitsúnmi 'unaniamabi cana 'ën a 'unan. 'Ën 'unáncëma ca ax 'icë quixun mitsu cai cana 'ëxribi mitsusaribi cëmë 'itsían. 'Ën cana asérabi a 'unan. Usa 'ixun cana axa quicësabi oquin 'ain. ⁵⁶ Mitsun rara Abrahamnëx ca 'ëx aia isti sinani cuëëancëxa. Usai ca 'ëx aia isi cuëëinra cuëëancëxa.

⁵⁷ Usaquian cacëxun ca judíos unicaman Jesús cacëxa:

—¿Mix cincuenta bariñu 'ixunmabi caramina Abraham isacën?

⁵⁸ Quia ca Jesusan cacëxa:

—'Ën cana asérabi mitsu cain, Abraham 'icëma pain 'ain cana 'ëx 'iacën.

⁵⁹ Usaquian cacëxun judíos unicaman anun 'acatsi quixun maxax bicëbëbi ca Jesús uni xanpëscabiani, anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunuax cuancëxa.

9

Usabia bacéan bëxuñu unia Jesusan bëpëxcüa

¹ Usocëx cuainquin ca Jesusan usabia bacéan bëxuñu uni achúshi isacëxa. ² Isia ca aín unánmicë unicaman Jesús ñucacëxa:

—¿Ënë uníxa bëxuñu bacënun cara uin ñu 'atima 'acëx, aín papa, aín titan cara 'acëx, ënë unímbi cara 'acëx?

³ Quixuan cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Bëxuñu ca ax 'icën. 'Aíshbi ca aín 'ucha cupía 'icëma 'icën, 'imainun ca aín tita, aín papan 'ucha cupíribi 'icëma 'icën. Nucën Papa Diosan ñu 'aia unin isnun ca ax bëxuñu 'icën. 'Bëánquicëbëtan ca unin ñu mëëtima 'icën. Usa 'ain ca nëtën ñu mëëia. Usaribi oquin cana bamacëma pain 'ixun 'ën an 'ë xúa axa quicësabi oquin ñu 'ati 'ain. ⁵ Ënë nëtënu 'aish cana 'ëx upí oquin sinánuan, an unicama 'imicë a 'ain, bëánquibucënu 'icësa 'ima xabánu 'icësa 'inun.

⁶ Usaquin aín 'unánmicë unicama catancëx, anu tushuquicëxuan chabóia me chamara bitancëxun ca anun uni bëshíacëxa, ⁷ bëshíquin ca cacëxa:

—'Ian cha, Siloé cacë, anu cuanx ca anuax bëchucatan. Siloé quicë bana ax ca cuanun xucë qui quicë bana 'icën.

Cacëxëshi cuanx bëchucacuatsini ca bëpëxcüax uacëxa. ⁸ Usaía 'ian ca axa a rapasu 'icë unicama 'imainun an a uni bëxuñu 'icë iscë unicamaxribi quiacëxa:

—¿An tsóxun uni curíqui ñucacë uni ama cara ënëx 'ic?

⁹ —A ca ënëx 'icë —quiáxa bëtsix quicëbëbi ca raírinëxribi —Ama ca, a iscësaribi ca ënëx 'icë —quiax quiacëxa. Quiabi ca bëpëxcucë unin cacëxa:

—A cana 'ëx 'ain.

¹⁰ Cacëxun ca ñucáquin cacëxa:

—¿Mix a 'aish caramina uisax bëpëxcüan?

¹¹ Cacëxun ca cacëxa:

—Jesús cacë uni, an ca anu tushuquicëxuan chabóia me chamara bitancëxun 'ë bëshífaxa, bëshíquin ca 'ian, Siloé cacë, anuax ca bëchucatan caxun 'ë xuaxa. Xucëx cuanx bëchucacuatsínquin cana upí oquin isan.

¹² Cacëxun ca atun ñucáçëxa:

—¿Uinu cara a uni 'ic?

Cacëx ca —uinu cara, cana 'unanima —quiacëxa.

Fariseo unicaman bëpëxcucë uni asérabi cara Jesusan usaquin 'axa quixun ñucá

¹³ Usa 'ain ca an 'unáncë unicaman bëpëxcucë uni fariseo unicamanu buáncëxa. ¹⁴ Anun ñu mëëtima nëtéan anu tushuquicëxuan chabóia me chamara bitancëxun anun bëshífxun Jesusan bëxuñu uni a bëpëxcucë cupí, ¹⁵ ca fariseo unicaman a uni ñucátëcëancëxa, uisax caraisa bëpëxcüaxa quixun. Ñucáçëxun ca cacëxa:

—Me chabatan 'ë bëshícëx bëchucaxun cana upí oquin isan.

¹⁶ Quixuan cacëx ca fariseo uni raírinëx quiacëxa:

—A unin ca anun ñu mëëtima nëtën ñu 'aia. Usa 'aish ca Nucën Papa Diosnuaxa ucë uni 'itima 'icën.

Quiáxa quicëbë ca raíri quiacëxa:

—¿An ñu 'atima 'acë unin cara ësaquin uni itsían 'acëma ñu 'ati 'ic?

Usari ca bëtsi bëtsi oquin sinani atúxbi quiacëxa. ¹⁷ Usai Jesús ñui quiquin ca bëpëxcucë uni amiribishi ñucátëcëancëxa:

—¿Min sináncëx cara an mi bëpëxcucë uni ax uisa uni 'ic?

Cacëxun ca cacëxa:

—'Ën sináncëx ca ax an Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë uni a 'icën.

¹⁸ Usaquian cacëxunbi ca judíos unicaman, ënë unix ca bëxuñu 'já 'aishbi bëpëxcucë 'icë quixun sinántisama tancëxa. Sinántisama tanquin cuënxun ñucáçëxuan aín papabëtan aín tita cacëxun pain ca 'unáncëxa. ¹⁹ Cuënxun ca aín papa ñucáçëxa:

—¿Ënëx cara min bëchicë 'ic, mitsúnmi bëxuñua bacëan ñuicë, a cara ënëx 'ic? ¿Usa 'ixúnbi cara uisaxun bërí upí oquin isin?

²⁰ Usaquian ñucáçëxun ca cacëxa:

—Asérabi ca ënëx 'ën bëchicë bëxuñua bacëan a 'icën. ²¹ Uisa 'ixun cara bërí upí oquin isia, uin cara usabia bacëan 'icëbi bëpëxcüaxa cananuna 'unaniman. Ax ca mëcócë 'icën, ca ñucát, an ca mitsu ñuixunti 'icën.

²² Judíos unicamaxa bërámá 'ësënaní —uinu 'icë unin cara, Jesús ax ca Cristo, ax utia judíos unicaman caíncë, a 'icë quixun ñuia, ax ca anua judíos unicama timéti xubunua atsintëcëntima oquin chiquíncë 'iti 'icë —quia 'unánxun ca usoquin cacëxa. ²³ Usai quia 'unánx atumi racuëquin ca a unin papabëtan aín títan —ax ca mëcócë 'icën, a ca ñucát —quixun judíos 'apucama cacëxa.

²⁴ Usaquian cacëxun ca a judíos unicaman amiribishi cuëntëcënxun bëpëxcucë uni ñucátëcëancëxa:

—Nucën Papa Diosan ismainun ca nu asérabi ñuixun, ¿uisaxira caramina bëpëquian? A uni, Jesús, ax ca 'atima 'icë quixun cananuna 'unan.

²⁵ Cacëxun ca bëpëxcucë unin cacëxa:

—Ax cara 'atima uni 'icë quixun cana 'ën 'unaniman. 'Ëx bëxuñu 'ixunbi 'ën bërí iscë, ënëishi cana 'unan.

²⁶ Cacëxun ca cacëxa:

—¿Mí cara uisox? ¿Uisoquin cara mi bëpëxcüax?

²⁷ Cacëxun ca cacëxa:

—Ashiquin cana mitsu can, cacëxunbi camina cuaisama tan. ¿Uisati caramina 'ë mitsun ñucátëcënin? Mitsúxribi sapí camina aín 'unánmicë uni 'iisa tanin.

²⁸ Quia ca fariseo unicaman bëpëxcucë uni 'usánquin cacëxa:

—Mixmi aín 'unanmicë uni 'aínbi cananuna nun Moisésnëan usai nux 'inun quixun cuëñëo bana 'unan. ²⁹Nun cananuna 'unan, Moisésbë ca Nucën Papa Dios banacëxa. Usa 'ixunbi cananuna uinuax cara a uni uaxa quixun 'unaniman.

³⁰Cacëxun ca bëpëxcucë unin cacëxa:

—¿An 'ë bëpëxcucëbi caramina a uinuax cara uaxa quixun mitsun 'unaniman?
³¹Cananuna 'unanin, an ñu 'atima 'acë unin bana ca Nucën Papa Diosan cuatima. An a ami sinánquin a rabianan axa cuëñcësa oquinshi 'acë uni, aín bana cuni ca Nucën Papa Diosan cuatia. ³²Uínsaran nëténbi ca unin, usabi bacëan uni bëxuñu ca unin bëpëxcüaxa quixun ñuia cuama 'icën. ³³Nucën Papa Diosan xuáma 'ixun ca an usaquin 'atsianma.

³⁴Cacëxun ca fariseo unicaman cacëxa:

—Mix camina 'uchañubia min tita bacëan 'aish usabi 'ain. ¿Usa 'ixunbi caramina min nu bana ñuixuinsa tanin?

Usaquin caquin ca bëpëxcucë uni anuaxa cuantánun quixun chiquíancëxa.

Jesúsmi sináncëma unicama bëxuñusa

³⁵Fariseo unicaman ca bëpëxcucë uni chiquíanxa quixuan unin ñuia cuaquin ca Jesusan bariquin mëraxun a bëpëxcucë uni cacëxa:

—¿Axa uni 'inux Nucën Papa Diosnuax uá, ami caramina sinanin?

³⁶Quixuan ñucacëxun ca cacëxa:

—'Ëx ami sinánun camina ui cara ax 'icë quixun 'ë cati 'ain.

³⁷Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Camina isin, an mi cacë, 'ëx cana a 'ain.

³⁸Quixuan cacëxun ca cacëxa:

—Asérami camina mix a 'ai quixun cana bëri 'unanin.

Usaquin caquin ca ami sinánquin aín bëmánon rantin purúnquin a rabiácëxa.

³⁹Rabicëxun isquin ca Jesusan cacëxa:

—'Ën a uni 'unánmiti ñu 'unáncëma pain 'aish bëxuñusa 'ixunbi ca 'ëmi catamëquin bëxuñumasa 'ixun unin 'unánti 'icën. Usa 'aínbi ca an —'ën cana ñu 'unani —quixun sináncë uni ax 'ëmi catamëtiana 'ën 'unánmicëma 'aish usabi bëxuñusa 'iti 'icën. Usaía 'inun cana uacën.

⁴⁰Usaquin caia cuaquin ca anua 'icë fariseo unicaman Jesús cacëxa:

—¿Núxribi caranuna bëxuñu 'ain?

⁴¹Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Mitsun asérami 'ë ñui quicë bana 'unáncëma 'aish bëxuñusa 'aish camina 'uchocëma 'itsian. Usa 'aínbi mitsun —cana a bana cuati —quicë 'ixunbi —asérami ca a bana 'icë —quixun sinántisama tancë cupí camina 'uchacë 'iti 'ain.

10

An aín cënëñuxun carnero bëruáncë uni

¹Ësaquinribi ca Jesusan fariseo unicama cacëxa:

—Asérami cana 'ën mitsu cain, axa anu carnero 'icë cënë aín xëcuën atsinima amo 'icë manámitan atsíncë uni ax ca an ñu mëcamacë uni 'icën, mëcamaxuan an ñu buáncë uni ca ax 'icën. ²Usa 'aínbi ca axa aín xëcuën atsíncë uni ax asérami an carnero bëruáncë uni 'icën. ³Axa ucëbëtan an xëcuë xëócacë unin xëócacëbë atsinxuan an bëruáncë unin aín anën cuëncëxun ca carnerocaman aín bana cuatia. Cuabëtsinia aia ca cënëñua éman buania. ⁴Usoxuan rëcuëñquianquin buáncëxun ca carnerocaman aín bana cuaquin a caxu cuanquin nuibiania. ⁵A 'unáncëma uni, a ca carnerocaman nuima, usa 'aish ca an cuëncëxbi aín bana 'unáncëma 'aish abatia.

⁶Usaquin caquin —an carnero bëruáncë unisaribi cana 'ëx 'ai —quixun caquin Jesusan 'unánmisa tancëxunbi ca anu 'icë unicaman uisai quicë cara a bana 'icë quixun cuama 'icën.

Jesusan upí oquin aín unicama bëruáncë bana

⁷Usa 'ain ca Jesusan amiribishi cacëxa:

—Asérami cana 'ën mitsu cain, 'ëx cana carneronën cënëñ xëcuësaribi 'ain. ⁸'Ëx ucëma pan 'aian anpáinra uá unicama ax ca an mëcamacë unisa 'iacëxa. Usa 'ixun ca Nucën

Papa Diosan bana isa ñuixunia quixun aín bana cuanun quixun uni paráncëxa. Usa 'icë ca atun bana unicaman cuaisama tancëxa. ⁹ 'Ëx cana anua carnero 'icë cënënu anun atsínti xëcuësaribi 'ain. Axa 'ëmi catamëcë unicama ax ca Nucën Papa Diosnan 'inux iëtia. Usa 'aish ca chuámashirua 'aish, carnerocama cënënuax chiquíxun pasto pitancëx atsíntëcëncësaribi 'iti 'icën, 'en bërúancëx.

¹⁰ Axa mëcamacë unicama, ax ca mëcamanan 'aracacë ñuina rëquin 'atimoi aia. Usa 'aínbi cana 'ëx a unicaman 'acësa oquin 'aquinma 'ëmi catamëtia upítax bucunun unicama 'imi uacën, bamatancëxribia xëñibua 'aínbi Nucën Papa Diosbë 'inun. ¹¹ 'Ëx cana ainra carnero upí oquin bërúancë asaribi 'ain. Ainra carnero upí oquin bërúancë, ax ca aín carnero bamati rabanan bamanuxunbi bëarati 'icën. ¹² Usa 'aínbi ca an curíqui biti cupíshi carnero bërúanquin ñu mëcëcë uni, ax 'inu aia isquin carnero ëbiani abatia, ax asérabí aín 'ibuma 'aish. Abácëbë uxun ca bëtsi biquin 'inun raíri tsuácaia. ¹³ An carnero upí oquin bërúanti sinánquinma curíqui binuxuinshi ñu mëcëcë uni, ax ca carnerocaman rabanan nëëtima abatia.

¹⁴⁻¹⁵ 'Ëx cana ainra carnero upí oquin bërúancë a 'ain. 'Ën Papan ca 'ë 'unánxa, 'ënribi cana a 'unan. Usaribi oquin cana 'ën carnerocamaribi 'ën 'unanin, atúnribi ca 'ë 'unania. Usa 'aish cana 'ëx bamatsianxmabi anun rabanan bamati 'ain. ¹⁶ Bëtsi carneroñuribi cana 'ain. A 'aíshbi ca ënë cënënu 'icëma 'icën. Aribi cana ënë cënënu 'inun bëti 'ain. Acamanribi ca 'ën bana cuatí 'icën. Usaquin 'ën 'acëx ca 'ën carnerocamax achúshi cënënu 'iti 'icën, achúshishi ca an a bërúancë 'iti 'icën.

¹⁷ Baísqitëcëanx tsónux 'ëx bamatsianxmabi bamati cupí ca 'ën Papan 'ë nuibatia. ¹⁸ 'Ëx cuëñiama ca unin 'ë bamamitima 'icën. Bamatsianxmabi cana 'ëxbi cuëñcë cupí bamati 'ain. 'Ëx cuëñcë cupí cana bamati 'ain, bamatancëx cana baísqitëcënti 'ain. Usai 'inun ca 'ën Papan 'ë caxa.

¹⁹ Usaquian cacëxun cuaxun ca a banan rabanan judíos unicaman bëtsi bëtsi oquin sináncëxa. ²⁰ Sinani ca 'itsa uní —ñunshin 'atimañu ca a uni 'icën, ca ñunshíanxa. ¿Usa cupí caramina aín bana cuatin? —quiacëxa. ²¹ Usa 'ain ca raírinëxribishi —ësaí ca ñunshin 'atimañu uni banaima. Ñunshin 'atimanënbi ca bëxuñu uni bëpëxcutima 'icë —quiax quiacëxa.

Jesús cuëñanma bana

²² Anuxun a rabiti xubu mëñotancëxun anun ami sinánquin —asábi ca —quixun cá, a nëtë sinánquin Nucën Papa Dios rabinux ca judíos unicama mita 'ain Jerusalénu timéacëxa. ²³ Usa 'ain ca Jesús anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubu amo 'icë, anua uní niti, Salomón cacë, anun niacëxa. ²⁴ Nitsia ca judíos unicaman nëbëtsioraquin cacëxa:

—¿Uisati caramina nu chiquiracëquin caiman? Mix Cristo, axa utinu nun cañcë, a 'ixun ca nu upí oquin cat.

²⁵ Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Cana mitsu can, cacëxunbi camina 'ëx cana a 'ai quixun sináncëma 'ain. 'Ën Papan cacë 'ixun 'ën ñu 'aia isquin ca unin, 'ëx cana Cristo 'ai quixun 'unánti 'icën. ²⁶ 'Ën 'aia isquinbi, camina 'ëmi catamëcëma 'ixun, asérabí cana Cristo 'ai quixun sinaniman. ²⁷ Carneronëan an bërúancë unin bana cuacësaribi oquin ca axa 'ëmi catamëcë unin 'ën bana cuatia. Cuatia cana acama 'ën 'unanin. Usa 'ixun ca 'ën bana cuaquin a bana quicësabi oquin 'aia. ²⁸ Acama cana nëtëtímoi Nucën Papa Diosnan 'inun 'imiti 'ain. 'Imia ca uínbi atu 'ë bicuantima 'icën. ²⁹ Atux ca 'ën Papa, axa uinu 'icë unibëtanbi sënënmaira, an 'ënan 'inun 'ëmi sinánmiquin 'ë 'ináncë 'icën. Usa 'icë ca uínbi atu a bicuantima 'icën.

³⁰ 'Ëx 'ën Papabë rabé 'aíshbi cananuna achúshishi 'ain.

³¹ Usaquian cacëxun ca judíos unicaman anun rëcatsi quixun maxax biacëxa. ³² Bitsia ca Jesusan cacëxa:

—'Ën Papan 'ë 'amicëxun cana mitsúnmi isnun 'itsa ñu 'an. ¿'Ën usoquin 'acë uinu 'icë ñu cupí caramina 'ë maxaxan 'acatsi quin?

³³ 'Ësoquian cacëxun ca judíos unicaman cacëxa:

—Mínmi upí ñu 'acë cupí cananuna mi maxaxan 'aiman. Mixmi Nucën Papa Dios ñu 'atimati banacë cupí cananuna mi 'ain. Mix camina unishi 'aíshbi mix isamina Dios 'ai quiax quin. A cupí cananuna mi 'ain.

³⁴ Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Nucën Papa Diosan bana cuënëo ca ësai quia: “Mítsúxbi camina dioscama 'ain”.
³⁵ Cananuna 'unanin, Nucën Papa Diosan bana cuënëo a ca unin —asérabima ca —quixun catima 'icën. Usa 'ain ca an asérabí ami sinánquin aín bana cuacë unicama Nucën Papa Diosan “'Ën bëchicë 'aish camina dioscama 'ai” quixun cacëxa. ³⁶ ¿Nucën Papa Diosan ënë menu uni 'inun 'ë xuá 'aínbi caramina mitsun uisa 'ixun, aín Bëchicë cana 'ai qui cana Nucën Papa Dios ñui 'atimati banai quixun 'ë cain? ³⁷ 'Ën ñu 'acë ax 'ën Papan cushínbi 'acëma 'ain camina 'ëx cana Nucën Papa Diosnuax uá 'ai quixun sinántima 'ain. ³⁸ 'Ëmi sinánquinmabi camina 'ën, uni itsían 'acëma ñu 'aia isquin 'ën Papa Dios ax ca asérabí 'ëbë 'icë quixun 'unánan 'ëxribi cana abë 'ai quixun 'unánti 'ain.

³⁹ Usaquin cacëxuan biisa tancancëxbi ca anuax cuani nëtëacëxa.

⁴⁰ Jordán 'ucë manan cuantëcëntancëx ca Jesús anuxuan Juanën uni nashimia, anu 'iacëxa. ⁴¹ Anua 'ain, a isi riquianxun axa quia cuati ca 'aisamaira uni quiacëxa:

—Juanëan uni itsían 'acëma ñu 'á 'aínmabi ca axa ënë uni ñui quia banacama ax asérabí 'icën.

⁴² Usaquin sinánquin ca anuxun 'itsa unin aín bana cuaxun —ax ca asérabia Nucën Papa Diosnuax uá 'icë —quixun sináncëxa.

11

Lázaro bama

¹ Betania ëmanu 'icë uni Lázaro cacë, ax ca 'insínñu 'iacëxa. Aín chirabacë rabëtax ca Marta 'imainun María 'iacëxa. ² María ax ca an Nucën 'Ibu Jesús aín taë 'inítisa ron chabóxon aín bun tatëréncë, a 'iacëxa. ³ Usa 'ixun ca aín chirabacë rabëtan —axa mibë nuibanancë uni ca 'insíanxa —quixuan Jesús catánun uni xuacëxa. ⁴ Xucëx cuanxuan unin cacëx ca Jesús quiacëxa:

—Ca 'insíanxa 'aíshbi ca bamatima 'icën. Unían uisaira cara Nucën Papa Diosan cushi 'icë quixun 'unánan, uisaira cara aín Bëchicënën cushiribi 'icë quixun 'unánun ca a uni 'insíanxa.

⁵⁻⁶ Usa 'ain ca —Lázaro ca 'insíanxa —quixun ñuia cuaxbi Jesús, ax Marta, María, Lázaro acama nuibacë 'aíshbi, anua unin usaquin cacë ëma, anu rabé nëtën pain 'iacëxa. ⁷ Rabé nëtë 'icëbëtan ca Jesusan aín 'unánmicë unicama cacëxa:

—Amiribishi Judea nëtënu cuanun ca cuan.

⁸ Cacëxun ca aín 'unánmicë unicaman cacëxa:

—¿Anu 'icë judíos unicamaxa maxaxan mi 'acatsi quiax 'ësënaënxañbi caina amiribishi Judea nëtënu cuantëcëncatsi quin?

⁹ Quixuan cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Achushi nëtëx ca doce horas 'icën, ¿usa cat? Barían pëcarupuncëbë xabá 'ain ca unin upí oquin isquin chacáquinma upí oquin ñu mëëia. ¹⁰ An pëcacëa 'aíma 'ain ca imé nitsi chacánan unin ñu mëëima. Usaribiquin cana 'ëx anun bamati nëtëma pan 'ain ñu 'ati 'ain.

¹¹ Usaquin caquin ca Jesusan amiribishi aín 'unánmicë unicama cacëxa:

—Nuxnu abë nuibanancë Lázaro ca 'uxaxa. A bësuni cana cuanin.

¹²⁻¹³ Asérabí ca Lázaro bamaxa quixun 'unánquinbi ca —ca 'uxaxa —quixun cacëxa. Usaquian Jesusan cacëx ca atux, asérabí 'uxcë ñuusa quia quixun sinani, quiacëxa:

—'Uxcë 'aish ca pëxcúti 'icën.

¹⁴ Usai quia ca Jesusan atúan upí oquin 'unánun cacëxa:

—Lázaro ca bamaxa, ca 'aíma 'icën. ¹⁵ Mitsúnmi 'ën cushi isti cupí cana 'ëx anuma 'ian. Usa 'ain cana anu 'ëx 'icëma cupí cuëënin. Bërí anu cuanun ca cuan.

¹⁶ Cacëxun ca rabé bacëán 'icë Gemelo caquin anëcë, Tomás, an Jesusan 'unánmicë uni raíri cacëxa:

—Nuxribi abë bamai cuanun ca cuan.

Jesús ax, anun baísqüianan anun Nucën Papa Diosbë uni 'iti bana

¹⁷ Usai quiquiani cuani bëbaquínshi ca Jesusan, matá tëmú naëcënu mëñoëxancë 'aish Lázaro rabé 'imainun rabé nëtë 'icë ocëxa. ¹⁸ Betania ax ca Jerusalénu bëbati tres kilometrosa 'iacëxa. ¹⁹ Usa 'ain ca judíos unicama Martacëñun María aín rarëbacë ñucë sinania, masá nuitutia isi riquianx raruai aín xubunu a rapasu buciacëxa. ²⁰ Tsóxunbi Jesús

isa aia quixun ñuia cuabiani Maríá xubunua tsócé ëbiani cuanquin ca Martanën Jesús aia bëñaquin biacëxa. ²¹ Biquin ca cacëxa:

—Mixmi ënu 'ain ca 'ën rarëbacë ñucëma 'itsíanxa. ²² Usa 'aínbi cana añu caramina ñucati a ca Nucën Papa Diosan mi 'axunti 'icë quixun 'unanin.

²³ Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Min rarëbacë ca baísquiti 'icën.

²⁴ Usaquian cacëxun ca Martanën cacëxa:

—Ënë nëtë cëñúcëbë anun bama unicama baísquiti nëtën ca baísquiti 'icë quixun cana 'unanin.

²⁵ Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—'Ëx cana an uni baísqumiti a 'ain, 'ianan cana anúan uni ainan 'aish Nucën Papa Diosbë 'iti a 'ain. Axa 'ëmi catamëcë uni, ax ca bama 'aíshbi tsónux baísquiti 'icën. ²⁶ Axa bamacëma pain 'aish ënë menu tsoti, aín 'ucha cupi bamacësa 'aíshbi 'ëmi catamëcë, acamax ca xëñibua 'aínbi nëtëtímoi Nucën Papa Diosbë 'iti 'icën, bamatancëxbi. ¿Ësai 'ëx quicë ënë caina asérami ca quixun sinanin?

²⁷ Usaquian cacëxun ca Martanën cacëxa:

—Míx camina Nucën Papa Diosan Bëchicë, Cristo, axa utinu nun caíncë a 'ai quixun cana 'unanin.

Anu Lázaro mëníoëxancënuaxa Jesús bëunan mëscúa

²⁸ Usaquin cabiani aín xubunu cuanquin ca Martanën aín xucën Maríá amo nitsinaxun munu cacëxa:

—Unu ca Jesús 'icën, ca uaxa. Mi cuanun 'ën mi canun ca quiaxa.

²⁹ Cacëxun cuati ca Maríá bënëtishi niruquiani Jesúsnu cuancëxa. ³⁰ Jesúsna Betania ëmanu bëbacëma pain 'aish, anuxun Martanën mëracë anubi pain 'ain, ca anu Maríá cuancëxa. ³¹ Bënëtishi niruquiania xubunuax cuania isquin ca axa abë xubunu bucucë judíos unicaman, —sapi ca anua aín rarëbacë maíncënuax rarumati cuania —quixun sinánquin Maríá nuibiancëxa. ³² Cuancëbë anua 'icë anu bëbai a tanáin tsóbuquin ca Maríanën Jesús cacëxa:

—Mixmi ënu 'ain ca 'ën rarëbacë ñucëma 'itsíanxa.

³³ Maríá ini rarumamainuan abë ucë judíos unicamaxribi ini rarumatia isi ca Jesús masá nuituti nitëxëacëxa. ³⁴ Nitëxëquin ca Jesusan anu 'icë unicama cacëxa:

—¿Uinu caramina aín rarëbacë mëníoëxan?

Cacëxun ca cacëxa:

—Ca isi cuan.

³⁵ Cacëx cuani ca Jesús bëunan mëscúacëxa. ³⁶ Usai 'ia isi ca judíos unicamax canancëxa:

—An ca Lázaro nuibairaxa, ca is. Usa 'aish ca anun rabanan bëunan mëscutia.

³⁷ Usaía quicëbë ca uni raírinëx quiacëxa:

—¿An uni bëxuñu bëpëxcucë uni ënën cara ñucëma 'aínshi uxun Lázaro iémicë 'itsíanx?

Jesusan Lázaro bamacëbi baísqumia

³⁸ Usaía quicëbë nitëxëtëcëni ca Jesús anua Lázaro mëníoëxancancë anu bëbacëxa. Anu Lázaro mëníocë ax ca matá me naécë 'aish maxax cha achúshinën xëpucë 'iacëxa. ³⁹ Anu bëbaquin ca Jesusan atu cacëxa:

—Maxax ca racanat.

Caiabi ca bamaëxancë uni aín chirabacë Martanën cacëxa:

—Anúan ñuëxancë nëtë ca rabé 'imainun rabé 'icën. Usa 'ain ca anëia.

⁴⁰ Usaquian cacëxunbi ca Jesusan Marta cacëxa:

—'Ën cana mi can, asérami 'ëmi catamëquin camina Nucën Papa Diosan aín cushin ñu 'aia isti 'ain. ¿Usa cat?

⁴¹ Cacëbëtan ca anu 'icë unicaman maxax racanacëxa. Racanamainun ca Jesusan manámi bësuquin Nucën Papa Dios cacëxa:

—Papan, camina 'ën bana cuan. Usa 'ain cana mi asábi ca quixun cain. ⁴² 'Ën cana 'unanin, min camina camabi nëtën 'ën cacëxun cuatin. 'Aínbi cana min camina 'ë asérami xuacën quixuan ënë unicaman 'unánun, ësaquin mi cain.

⁴³ Usaquin catancëxun ca munuma banaquin cacëxa:

—Lázaro, anuax ca chiquit.

⁴⁴ Usaquian cacéxëshí ca axa bamacé uni tatanianan mêtanicé 'ianan aín bëmánanribi chupan bërábuncé 'aish niruí quininuax chiquícuatsiancëxa. Chiquícuatsincëbëtan ca Jesusan abë 'icé unicama cacëxa:

—Cuantánun ca aín taë tubuanan aín męcën tubuanan anun aín bëmánan rabúncé chuparibi mabit.

Jesús 'acatsi quixuan sináncan

(Mt 26.1-5; Mr 14.1-2; Lc 22.1-2)

⁴⁵ Usoquian 'aia isquin ca axa Maríabë cuancé judíos unicaman, Jesús ca aséribi Nucën Papa Diosnuaxa uá 'icé quixun sináncëxa. ⁴⁶ Usaía 'imainun ca anu cuanxun rafrínën fariseo unicama —Jesusan ca uni bamacé baísquimiáxa —quixun ñuixuancëxa.

⁴⁷ Ñiuxuncëx abë timëxun ca sacerdotenën cushicama 'imainun fariseo unicaman judíos cushibunën 'apucama cacëxa:

—Ènë unin ca uni itsían 'acëma ñu 'itsaira 'aia. ¿Usa 'ain caranuna uisa oti 'ain? ⁴⁸ Nun nu an usoquin ñu 'aia isëshicëbëtanbi ca camabi unin ami catamëquin aín bana cuati 'icën. Usocëbë uxun ca Romanu 'icé unin anuxun nun Nucën Papa Dios rabiti xubu rurupanan nu bëtsi bëtsi oquin nun aintsicamaribi bëtsi bëtsi nëtënuax cuanun tsuáquirumiti 'icën.

⁴⁹ Cacëxun ca Caifás caquin anëcé uni, ax a barin sacerdotenën cushicaman 'apu, an axa timécé unicama cacëxa:

—Mítsun camina bana sinaniman. ⁵⁰ Nua unin bëtsi bëtsi oquin ancëcëxnu 'ura 'icé nëtëcamanu cuani tsuáquiti ca 'aisama 'icën. Usai 'imanu nux upitax bucuti cupía uni achúshi bamati ca asábi 'iti 'icën. Usai ca 'iti 'icé quixun camina mitsun sinaniman.

⁵¹ Usai qui ca anbi sinani quiáma 'icën; ax a barin judíos sacerdotenën cushicaman 'apu 'ixun ca Nucën Papa Diosan sináncëxun —judíos unicamaxa asábi 'inun ca Jesús bamati 'icé —quixun judíos 'apucama cacëxa. ⁵² Judíos unicamaxëshima bëtsi bëtsi nëtënuaxa ax Nucën Papa Diosmi sináncé unicamaxribia ainan 'aish achúshisa 'inúan Jesús bamati ñuiquin ca usaquin cacëxa. ⁵³ Usaquian cacëx ca a nëtën judíos 'apucamax Jesús 'acatsi quiax 'esénancëxa.

⁵⁴ Usa 'ain ca Jesús judíos unicaman istin rabanan Judeanuax anua uni 'icëma menu 'urama 'icé ëma Efraín cacé, anu cuancëxa. Anua 'ain ca abë aín 'unánmicé unicama 'iacëxa.

⁵⁵ Pascua, anúan judíos unicaman carnero 'ati nëtëa 'urama 'ain ca axa a 'urama unicamax Jerusalénu cuancëxa, anuax judíos unicama 'icésaribiti Pascua nëtën pinux Nucën Papa Diosan aín nuitu upí isnun mënócati. ⁵⁶ Cuanancëx bëbax ca Jesús bari, anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunu riquianx, a isímabi atúxbi ñucacánani ësai quiacëxa:

—¿Mítsun sináncëx cara Pascua nëtë 'ain, Jesús utima 'ic?

⁵⁷ Usa 'ain ca sacerdotenën cushicamabëtan fariseocamaribi anu 'icé unicama —Jesús mëräquin camina nun nu binun nu cati 'ai —quixun cacé 'iacëxa.

12

Achúshi xanúan Jesús 'inínti ron tachuca

(Mt 26.6-13; Mr 14.3-9)

¹ Męcën achúshi 'imainun achúshi nëtë anun carnero 'ati nëtë 'iisama pain 'ain, ca Jesús Betania émanu cuancëxa, a émanuxuan Lázaro bamacëbi baísquimicé anu. ² Cuanxa Jesús atun 'itinu bëban ca Martanën piti 'aruacëxa. 'Aruxuan 'ináncëxun ca Jesús bëtan Lázaro 'imainun anu 'icé unicaman mesanuxun piacëxa. ³ Pimainun ca Maríanën 'itsaira cupícé 'inínti ro sanuira, nardo cacé, a medio kilosa bëacëxa. Bëxun anun tachabotancëxun ca Jesús aín bun tatërëancëxa. Usoquian 'acëxa xubu namé camabi tsitsirui bëqui sanuía ca xëcancëxa. ⁴ Usoquian Maríanën Jesús 'aia isi ca aín 'unánmicé uni achúshi, Judas Iscariote, an uni Jesús 'inánti, ax quiacëxa: ⁵ —¿Uisoti caranuna ènë ro maruxun aín cupí trescientos curíqui bixun ñuñuma unicama 'ináncëma 'ain?

⁶ Aséribi ñuñuma unicama nuibati sinani ca usai Judas quiáma 'icën. Ax an curíqui męcamacé uni 'ixun, anua Jesusan aín 'unánmicé unicamabëtan curíqui 'arucé burasa

běrúanquin, anua curíqui mēcamacē 'aish ca usai quiacēxa. ⁷ Quia ca Jesusan Judas Iscariote cacēxa:

—Usabia 'inun ca ěn. An ca anúan bamaia 'ě 'ati a ro nanxa. A ro ca ěněx 'icěn. ⁸ Camabi nětěn camina a mitsun 'aquinti ñuñuma uni isin. Usa 'aĩbi camina mitsun xěnibuquin 'ě istima 'ain.

Lázaromi unicama 'ěsěnan

⁹ Usa 'ain ca —Jesús ca Betaniano 'icě —quixun cuabiani a isanan, bamacēbia baísquimicě Lázaro aribí isi judíos unicamax riquiancēxa. ¹⁰⁻¹¹ Riquiani ca 'itsa uni an Lázaro baísquimicě cupí, Jesúsmi sináncēxa. Usa 'ain ca Jesusan bana cuaquian unicaman atun ñuicě bana cuaisama tancě cupí, sacerdoteněn cushicaman Lázaroribi 'ati sináncēxa.

Jerusalénu cuania unicaman Jesús rabia

(Mt 21.1-11; Mr 11.1-11; Lc 19.28-40)

¹² Usa 'ain ca Pascua anun carnero 'ati nětěn Jerusalénu uěxancě unicamax timěcamě'ěocě, an —Jesús ca Jerusalénu aia —quixun ñuicania cuacēxa. ¹³ Cuabiani ca camaxunbi xěbin pěchi těaquin bibiani, bain aia Jesús běñaquin bitsi biránanquiani riquiancēxa. Riquiancěběa ucěbě ca munuma banai sharati quiancēxa:

—Nucěn Papa Dios rabinun ca 'acan. Nucěn 'Ibu Diosan xucěx ca Israel unibuněn 'apu ěněx aia.

¹⁴ Usaquian a rabicamainun ca Jesús burro měrai anu 'iruquiani Jerusalénu cuancēxa, usaquiania cuantia Nucěn Papa Diosan bana unin ěsaquin cuěñěosabi oi:

¹⁵ Siónu 'icě unicama, racuěaxma ca 'ican. Mitsun 'apu ca burron caxunu tsotax aia.

¹⁶ Usai 'ia isquinbi ca aĩn 'unánmicě unicaman, a ñuiquin cuěñěo bana quiásabi oi ca 'ia quixun 'unánma 'icěn. Baísquitancēxa Jesús naĩnu cuantěcěan cuni ca a ñuiquian, usai ca 'iti 'icě quixun cuěñěosabi oi ca 'iaxa quixun 'unáncancēxa.

¹⁷ Usa 'ain ca an Jesusan Lázaro bamacě matá me naěcěnu měñoěxancěbi cuěnquin baísquimia isěxancě unicaman Jerusalénuxun a bana ñuiacēxa. ¹⁸ Ñuia cuabiani ca anu 'icě unicama —usoquin ca Jesusan uni itsin 'acěma ñu 'axa —quixun sinani a isti sinánbiani Jesús měrananquini riquiancēxa. ¹⁹ Usaía 'icancěbě ca fariseo unicamax canacēxa:

—Camina iscanin, camabi unix ca ami sinani a isi cuanxa. Usaía 'ia isquin camina 'unáncanti 'ain, nun Jesús 'acatsi quiax 'ěsěnanquinbi cananuna añubi oiman.

Griego banan banacě unían Jesús istisa tan

²⁰ Judíos unicamax Pascua anun carnero 'ati nětěn Jerusalénu cuanmainun ca griego banan banacě unicama rafriněxribi atubě Nucěn Papa Dios rabi cuancēxa. ²¹ Cuanxun ca Galilea menu 'icě ěma itsi, Betsaida, anu 'icě uni, Felipe, a měraquin cacēxa:

—Jesús cananuna istisa tanin.

²² Quixuan cacěx cuanxun ca Felipeněn Andrés pain cabiani a rabětaxbi cuanxun —griego banan banacě unin ca mi istisa tania —quixun Jesús cacēxa. ²³ Cacěxun ca Jesusan Felipecěñun Andrés cacēxa:

—Uni 'inun Nucěn Papa Diosnuax uá 'aish cana 'ěx bamatancěx baísquiti 'ain. A nětě ca běrĭ 'urama 'icěn. ²⁴ Asěrabĭ cana 'ěn mitsu cain, me 'ucě měu 'apácěma 'aish ca ñu běru aĩn nami ax usabi 'imainun aĩn napu axribi nětětima usabi 'ia. Me 'ucě měu 'apácěxun cuni ca aĩn nami nětěcěběbi aĩn napu ax cotancěxun upí oquin tuaia. ²⁵ Axa ěně nětěnu upiti tsótishi sináncě uni ax ca ainanma 'aish Nucěn Papa Diosbě 'itima 'icěn. Usa 'aĩnbi ca axa ěně nětěnu ax cuěěncěsa oishi upiti tsótishi sináncěma uni, ax ainan 'aish nětětimoi xěnibua 'aĩnbi Nucěn Papa Diosbě 'ia. ²⁶ Axa 'ěnan 'iisa tancě unin ca 'ěx cuěěncěsabi oquin 'ati 'icěn. Usoquin 'ai ca uinu carana 'ěx 'ain, anuribi ax 'iti 'icěn. An 'ěx cuěěncěsabi oquin 'acě unicama a ca 'ěn Papan nuibaquin 'aquinia.

Jesusan aĩn bamati ñuia

²⁷ Cana 'itsaira masá nuitutin. ¿Uisaquin carana 'ěn Papa cati 'ain? ¿Carana, Papan, běrĭ uisa cara ocaniabi ca 'ě iěmit quixun cati 'ain? Usama ca. Uisa cara oti 'icě usa oquin 'acánun cana uacěn. ²⁸ Papan, unicaman mix cuěěncěsa oquin mi rabinun ca uisashi cara, 'ě ocancěxbi asábĭ 'iti 'icěn.

Cacěxun ca naĩnuax banaquin aĩn Papan cacēxa:

—Atúan 'ě rabinun cana měñocěn, měño 'ixun cana 'ěa rabinun sinánmitěcěnti 'ain.

²⁹ Usai nañuax banaia cuax ca anu 'icë unicama raírinëx —caná ca banaxa —quiacëxa. Quimainun ca raírinëxri —ángel ca Jesús bē banaxa —quiax quiacëxa. ³⁰ Quia ca Jesusan atu cacëxa:

—Èñē banax ca 'en cuanun 'en Papa quicëma 'icën. Mitsúnmi cuanun ca quiaxa. ³¹ Bērī ca èñē nētēnu 'icë unicama, cara 'emi sinania, cara 'emi sinanima quixun Nucën Papa Diosan isti 'icën. Isanan ca an 'emi sináncëma unicaman 'apu, ñunshin 'atimanēn 'apuribi ax cushi 'icëbi 'en unicama 'ibuatimoquin ñusmoti 'icën. ³² Èx unin i curúsocënu matáscë 'itancëxun cana camabi menu 'icë unī 'emia sinánun 'imiti 'ain.

³³ Èsoquin ca uisai 'iax cara bamati 'icë quixun cacëxa.

³⁴ Usaquin cacëxun ca unicaman Jesús cacëxa:

—An Nucën Papa Diosan bana cuēñēo unī ñuixuncë unían a bana isquin unicama ñuixunia cananuna cuan, ax ca ësai quia, Cristo ax ca nētétimoi xēnibua 'ainbi 'iti 'icën. ¿Usa 'ainbi caramina min, axa Nucën Papa Diosnuax unī 'inux uá, ax ca i curúsocënu matáscë 'iti 'icë quixun nu cain? ¿Ui cara Nucën Papa Diosnuaxa unī 'inux uá ax 'ic?

³⁵ Cacëxunbi ca Jesusan, 'emi camina sinánti 'ai quixun caquin ësáquin catëcëancëxa:

—Itsama nētéinshi ca an mitsu upí oquin sinánmiti, ax mitsubē 'iti 'icën. Usa 'ain camina ax cuancëma pan 'ain, an mitsu 'unánmicësabi oi 'iti 'ain, ax cuancëbēmi usabi 'inun. A an 'unánmicëma unī, an ca uisai cara 'iti 'icë quixun 'unanima. ³⁶ Usa 'ain camina an mitsu upí oquin 'unánmiti, axa mitsubē 'ainshi, an 'acësaribi oquinmi mitsúnribi sinánun, aín bana ca asérabi 'icë quixun sinani ami catamēti 'ain.

Usaquin catancëx ca Jesús atun isnunma cuani nētéacëxa.

Judíos unicama Jesúsmi sinántisama tan

³⁷ Itsa oquin Jesusan unī itsin 'acëma ñu 'aia isquinbi ca judíos unicaman ax ca asérabi Cristo 'icë quixun sinánma 'icën. ³⁸ Nucën Papa Diosan sinánmicëxun aín bana Isaíasñēn cuēñeosabi oi ca 'iacëxa. A banax ca ësai quia:

Nucën 'Ibu, ¿Uinu 'icë unin cara, min bana nun ñuixuncëxun cuaquin, asérabi ca quixun sinanx? ¿Uinu 'icë unin cara minmi ñu 'aia isquin mix camina asérabi cushi 'ai quixun sinanx?

³⁹ Uisa 'aish cara ami sinántisama tania quixuan unin 'unánun ca Nucën Papa Diosan bētsi banaribi Isaías cuēñeomiacëxa. Ax ca ësai quia:

⁴⁰ Nucën Papa Diosan ca acama atun nuitu mëu 'unántisama tanan atun pabitan cuaquinbi uisai quicë cara quixun 'unántisama tanun 'imiaxa. 'Imianan ca atun bērun isquinbi, 'èx cana cushiira 'ai quixun sinántisama tanía 'en iémisama 'inun 'imiaxa.

⁴¹ Èsáquin ca Isaíasñēn cuēñeocëxa, an Nucën Papa Diosan 'imicëxun Jesusan usoquin ñu 'ati isanan bana ñuixunti iscë cupí.

⁴² Usa 'ainbi ca 'itsaira judíos unī 'imainun aín 'apu raírinēnribi Jesús, ax ca Cristo, axa utia atun cañcë, a 'icë quixun sináncëxa. Atun nuitu mëu usaquin sinanfbi ca chiquiracëti banama 'icën, fariseo unicamami racuēti —atun sapi ca anua judíos unicama timéti xubunu nu atsínmitëcëntima 'icë —quixun sinani. ⁴³ Nucën Papa Dios cuēñun 'icësamairai ca a unicama fariseo unicamami racuēti atux cuēñcësa oíshi 'iacëxa.

Jesusan bana cuaisama tancë cupí unī 'uchocë 'iti

⁴⁴ Usa 'ain ca Jesusan munuma banaquin atu cacëxa:

—Axa 'emi catamécë unī ax ca 'emishi catamétíma, Nucën Papa Dios, an 'è xuá, amiribi catamétia. ⁴⁵ An 'è iscë unī an ca Nucën Papa Dios, an 'è xuá, aribi isia. ⁴⁶ An aín sinan upíra 'ixun unī upí 'imiti 'èx cana unicama ñu 'atima 'acë 'aishbi sinanati 'emi cataméti upí 'inun 'iminux uacën. ⁴⁷ Uinu 'icë unin cara 'en bana cuaquinbi 'èx quicësabi oquin 'aima, a unī cana 'en 'uchoiman. 'Èx cana èñē nētēnu 'icë unī 'uchoi uáma 'ain. Atúxa Nucën Papa Diosnan 'inux iénun cana uacën. ⁴⁸ An 'è timaquin 'en bana cuaisama tancë unī ax ca 'en bana quicësa oquin 'acëma cupí, èñē mecama cēñúti nētēn 'uchocë 'iti 'icën. ⁴⁹ Èx cana 'enbi sinánx banaiman. 'Èn Papa, an 'è xuá, an ca uisai carana banati 'ain, uisoquin carana unī 'unánmiti 'ai quixun 'è caxa. ⁵⁰ Èn cana 'unanin, an 'è cacë bana ax ca anúan unī ainan 'aish Nucën Papa Diosbē nētétimoi 'iti a 'icën. Usaquin 'unánxun cana 'en Papan 'è cacësabi oquin bana ñuin.

II. BAMATANCĒXA JESUCRISTO BAISQUIA (13-21)

13

Jesusan aín 'unánmicē unicama tachuca

¹ Pascua anun carnero 'ati nētēa 'icēma pan 'ain ca Jesusan 'unáncēxa, anúan ēnē menuax aín Papanu cuanti nētē ca 'uramatia quixun. Jesusan ca ēnē menuxuan aín bana cuacē unicama camabi nētēn upí oquin nuibacēxa. Usa 'ain ca Jesús ax an atu nuibacē cupí bamaia aín unicaman —asérabi nu an nuibati ca usai bamaia —quixun 'unánti nētē 'uramacēxa.

² 'Uramacēbētan ca ñunshin 'atimanēn 'apun Judas Iscariote, Simonan bēchicē, a Jesús uni 'inánti sinánmicēxa. Usoquian sinánmicē 'ain ca a ñantan Jesusan aín 'unánmicē unicamabētan piacēxa. ³ Piquin ca —'ēn Papan camabi ñu 'ibuamianan ēnē nētēnu xuá 'aish cana anuribi cuantēcēnti 'ai —quixun sináncēxa. ⁴ Usaquin sinani ca pitancēx niruacēxa. Niruxun aín cutun pēxun nantancēx ca anun ratērēmēti chupan tsitēcērēquiacēxa. ⁵ Usai 'itancēxun ca 'unpax manē xapanu 'aruxun aín 'unánmicē uni achúshi achúshi tachucatanacēxun anun ratērēmēti chupan tatērēancēxa.

⁶ Tatērēntancēxa aribishi tachucati aia ca Simón Pedronēn Jesús cacēxa:

—¿Min caramina 'ē tachucati 'ain?

⁷ Cacēxun ca Jesusan cacēxa:

—Uisa cupí carana 'ēn ēsoquin mitsu 'ai quixun camina bērí 'unaniman. Nētē itsin cuni camina 'unánti 'ain.

⁸ Cacēxun ca Pedronēn cacēxa:

—'Ēx mi meüira 'icē camina uisa nētēnbi min 'ē tachucatima 'ain.

Ēsoquian cacēxun ca Jesusan catēcēancēxa:

—'Ēn mi chucacēma 'aish camina 'ēnan 'itima 'ai —quixun.

⁹ Cacēxun ca Simón Pedronēn:

—Usa 'ain ca 'ēn taēishi 'axunma 'ēn mēcēn rabé 'imainun 'ēn maxcáribi chucat —quixun cacēxa.

¹⁰ Cacēxunbi ca Jesusan amiribishi cacēxa:

—Nashicēxa aín namicama upí 'ain ca unin nashitēcēnquinma aín taēishi anun nicēxa chuaia chucati 'icēn. Usaribiti camina micamax nashicēsa 'aish, nuitu upíñu 'ain, 'aishbi camina micama achúshinēxēshi min nuitu upíma 'ain.

¹¹ Uin cara a uni 'inánti 'icē quixun 'unánquin ca —micama achúshinēxēshi camina min nuitu upíma 'ai —quixun cacēxa.

¹² Ēsoquin caquin atu tachucatanacēxun aín cutun bixun pañuax mesa rapasu tsóbutēcēntancēxun ca amiribishi catēcēancēxa:

—¿Uisa cupí carana 'ēn ēsoquin mitsu 'a quixun caramina 'unanin? ¹³ Mitsun camina 'ēx isana mitsun 'Ibu 'ianan an mitsu 'unánmicē a 'ai quixun 'ē cain. Asérabi cana 'ēx usa 'ain. ¹⁴ 'Ēx mitsun 'Ibu 'ianan an mitsu 'unánmicē 'ixunbi cana mitsu tachucan. Usaribiti camina micamax bētsibē bētsibē tachucananti 'ain. ¹⁵ 'Ēnēx ca a tanquinmi usaribi oquin 'acanun 'ēn mitsu 'acē 'icēn. ¹⁶ Asérabi cana 'ēn mitsu cain, “an uni ñu mēēxuncē uni an ca an a ñu mēēmicē uni inuíma”. Usaribiti ca a xucé uni, ax an xucé abē sēnēnma 'icēn.

¹⁷ 'Ēnē banacama 'unánquin a bana quicēsabi oquin 'ai camina chuámarua tani cuēncanti 'ain. ¹⁸ Mitsux camina cuēnti 'ai quibi cana camabi mitsu ñui quiman. Ama. 'Ēn caiscē unicama, mitsux caramina uisa uni 'ai quixun cana 'unanin. 'Ēn 'unáncēsabi oi ca Nucēn Papa Diosan bana cuēnēo, ēsai quicēsabi oi, 'iti 'icēn: “An 'ēbētan pán picē uni ax ca 'ēmi 'iaxa”. ¹⁹ A unían aín sináncē ñu 'acēma pan 'ain cana mitsu can. Usaquin mitsu catancēx, 'ēx usai 'icēbētan, camina asérabi carana 'ēx uí 'ai quixun 'unánxun 'acanin. ²⁰ Asérabi cana mitsu cain, uin cara 'ēn bana ñuixunun 'ēn xucé uni aín bana cuatia an ca 'ēn banaribi cuatia. Usaribi oquin ca ui unin cara 'ēn bana cuatia an Nucēn Papa Dios, an 'ē xuá, aín banaribi cuatia.

Judasnēn a uni 'inántia Jesús ñuia bana

(Mt 26.20-25; Mr 14.17-21; Lc 22.21-23)

²¹ Usoquin catancēx masá nuituquin ca Jesusan upí oquin atun cuaisabi oquin atu cacēxa:

—Asérabi cana 'ën mitsu cain, mitsu achúshinën ca an 'atimonun uni 'ë 'inánti 'icën.

²² Cacëxbi ca aín 'unánmicë unicama ui ñui cara quia quixun 'unanima sináncasmai isanancëxa. ²³ Usa 'ain ca aín 'unánmicë uní achúshi, aira Jesusan nuibacë, ax Jesús rapasu 'iacëxa. ²⁴ Usa 'icë ca Simon Pedronën, ui ñui cara quia ñucánun quixun sanánquin mëtúnquin cacëxa. ²⁵ Cacëxun ca axa a rapasu 'icë an Jesús cacëxa:

—¿Nucën 'Ibu, ui uni cara ax 'ic?

²⁶ Cacëxun ca Jesusan pán chamara bixun cacëxa:

—A 'ën pán chamara ënë chabóxun 'ináncë uni, ax ca a 'icën.

Caxun ca pán chamaratsu chabóxun Simonan bëchicë, Judas Iscariote, a 'ináncëxa.

²⁷ 'Ináncëxuan bitsiashi ca ñunshin 'atimanën 'apu, Satanásnën Judas bënëñquinshi sinánmiacëxa. Usaquian sinánmia ca Jesusan Judas cacëxa:

—Añu caramina 'acasi ca bënëñquinshi 'at.

²⁸ Usaquin caia ca mesa rapasu 'icë unicaman uisoti cara Jesusan usaquin Judas caia quixun sináncasmaquin cuama 'icën. ²⁹ Judas ax ca anu curíqui puruti ñusuti a niquincë uní 'iacëxa. Usa 'ain ca rafrinën, Jesusan sapi isa Pascua nëtën piti ñu marutanun canan, ñuñuma uni ñu 'inántanun caxa quixun sináncëxa. ³⁰ Usa 'ain ca pán chamaratsu bixun pitancëx sënëñquiani Judas imé cuancëxa.

Axa quicësabi oi 'iti bana ió

³¹ Chiquíquia Judas cuancëbëtan ca Jesusan aín 'unánmicë uní raíri cacëxa:

—Bëri, bamatancëx, 'ëx baísquicëbëtan ca unin 'unánti 'icën, 'ëx cana asérabi Nucën Papa Diosan xuá a 'ai quixun. 'Unánan ca uisaira cushi cara Nucën Papa Dios 'icë quixun 'unánti 'icëen piti ñu marutanun canan, ñn. ³² Uisaira cushiñu cara ax 'icë quixun 'unánquian unin a rabinun ca Nucën Papa Diosan uní 'inux anuax uá 'icë, 'ë baísquimiti 'icën. Usocëbëtan ca 'ëx cana asérabi aín Bëchicë 'ai quixun 'unánquin unin 'ëribi rabiti 'icën. Bëribi ca usai 'iti 'icën. ³³ Xëñibutíma cana bënëtishi mitsubë 'iti 'ain. Mitsubë 'itancëx cuancë camina 'ë barinuxun 'ain. Usa 'ain cana 'ën judíos unicama cacësabi oquin bëri mitsuribi cain, anu 'ëx cuancë anu camina mitsux cuantima 'ain. ³⁴ Mitsun 'unáncëma bana ió ënëribi cana axa quicësabi oími 'inun mitsu cain, mitsúxbi camina bëtsibë bëtsibë nuibananti 'ain. 'Ën mitsu nuibacësaribi oi camina micamax bëtsibë bëtsibë upiti nuibananti 'ain. ³⁵ Micamaxmi bëtsibë nuibanania isquin ca camabi unin, ënë unicamax ca asérabi Jesusan 'unánmicë 'icë quixun 'unánti 'icën.

Pedronën a ñuiquin uni paránti Jesusan ñuia

(Mt 26.31-35; Mr 14.27-31; Lc 22.31-34)

³⁶ Usaquian cacëxun ca Simón Pedronën Jesús cacëxa:

—¿Uinu caramina cuanin?

Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Anu 'ëx cuanti, anu camina bëri 'ëbë cuantima 'ain. Anúnmi cuanti nëtë sënëncëbë camina cuanti 'ain.

³⁷ Cacëxun ca Pedronën cacëxa:

—¿Uisa cupí carana bëribi mibë cuantima 'ain? Unían 'ë 'anúnbi cana mibë cuanti 'ain.

³⁸ Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—¿Asérabi caramina unin mi 'acascëxbi 'ëbë cuanti 'ain? Asérabi cana 'ën mi cain, 'atapa banatisama pan 'ain camina —'ën cana a uni 'unanima —quixun 'ë ñuiquin rabé 'imainun achúshi oquin uni cati 'ain.

14

Nucën Papa Diosnan 'inux ca uni Jesúsmi catamëti 'icë quicë bana

¹ Usaquin catancëxun ca ësaquinribi Jesusan aín 'unánmicë unicama cacëxa:

—Masá nuituaxma ca 'ican. Nucën Papa Diosmi camina catamëti 'ain. Nucën Papa Diosmi catamëti ca 'ëmiribi catamët. ² 'Ën Papan 'icënu ca anu 'iti 'itsa 'icën. Anu 'iti 'aíma 'ain cana, anu 'iti ca 'aíma 'icë quixun mitsu catsán. Usa 'ain cana anumi 'icánti a mitsu mëñoxuni cuanin. ³ Mëñoxunbëtsini cana anumi 'ëbë 'inun mitsu bitsi utecëñuxun 'ain, 'ëx anu 'icë anumi mitsux 'ëbë 'inun. ⁴ 'Ëx anu cuanti a 'unánan camina ëx anun cuanti bai aribi mitsun 'unanin.

⁵ Cacëxun ca Tomásnën cacëxa:

—Uinu caramina cuanin, a cananuna 'unaniman. ¿Usa 'ixun caranuna uisaxun mix anun cuanti bai 'unánti 'ain?

⁶ Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—'Ëx cana anun cuanti bai, a 'ain. 'Ianan cana an Nucën Papa Diosan sináncë ñucama 'unánquin ax cuëñcësabi oquin 'acë, a 'ain. 'Ianan cana an uní anun tsóti nētē 'ináncë, a 'ain. Uix cara Nucën Papa Diosnu cuainsa tania ax ca 'ëmi pain catamēti 'icën. 'Mitsun 'ë upí oquin 'unáncë 'ixun camina 'ën Paparibi upí oquin 'unántian. Usa 'ain camina bēri a 'unanin, a camina isan.

⁸ Quia ca Felipenën cacëxa:

—Nucën Papa Dios ca nu ismit. Bētsi ñuuma, ashi cananuna mi ñucatin.

⁹ Cacëxunbi ca Jesusan cacëxa:

—¿Camabi nētēn mitsubē 'iabi caramina uisa uni carana 'ai quixun 'ë 'unaniman? An 'ë iscē uni, an ca Nucën Papa Diosribi isia. ¿Usa 'ainbi caramina uisa cupí, nu ca Nucën Papa Dios ismit quin? ¹⁰ ¿'Ëx cana Nucën Papa Diosbē 'ain, Nucën Papa Dios ax ca 'ëbē 'icē quixun caramina sinaniman? 'Ën mi cacē bana ëñëx ca 'ënbi sinani quicē banama 'icën. Ax 'ëbē 'ixun ca Nucën Papa Diosan ax cuëñcē ñu 'anun 'ë 'amía. ¹¹ 'Ëx cana Nucën Papa Diosbē 'ai quianan Nucën Papa Dios ax ca 'ëbē 'icē quia camina a banax ca asérabi 'icē quixun sinánti 'ain. 'Ëx quicē bana ax ca asérabi 'icē quixun sinánquinmabi camina 'ën ñu 'aiami iscē, acama cupí, 'ëx cana asérabi Nucën Papa Diosnuax uá 'ai quixun 'unánti 'ain.

¹² Asérabi cana 'ën mitsu cain, 'ëx Nucën Papa Diosnu cuancē cupí ca axa 'ëmi catamēcē uni, an 'ën 'acē ñuribi 'ati 'icën, 'anan ca 'ën 'acēsamaira oquin ñu 'ati 'icën. ¹³ Añu caramina 'ën anën ñucácësa oquin 'ëx cuëñcësabi oquin ñucati, a cana mitsu 'axúnti 'ain, Nucën Papa Dios ca cushiira 'icē quixuan 'ën 'aia isquin unin 'unánun. ¹⁴ Añu caramina 'ë sinánquin 'ëx cuëñcësabi oquin ñucati, a cana mitsu 'axúnti 'ain.

Jesusan ain Bëru Ñunshin Upí ain unicamanu xuti

¹⁵ Asérabi 'ëmi sináncë 'ixun camina 'ën mitsu cacësabi oquin ñu 'ati 'ain. ¹⁶ Usaquinmi 'acëbëtan cana an mitsu 'aquinti a mitsubëa 'inun xunun Nucën Papa Dios ñucáti 'ain, axa xëñbua 'ainbi mitsubē 'inun. ¹⁷ Ax ca Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upí 'icën, an Nucën Papa Diosan sináncë ñucama 'unáncë, a. A ca an Nucën Papa Diosan bana sináncëma unin ui cara ax 'icē quixun 'unántima 'icën, ca a istima 'icën. Usa 'aish ca atux Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upíñu 'itima 'icën. Usa 'ainbi camina mitsun a 'unánti 'ain, axa mitsunu 'ianan xëñbua 'ainbi mitsubē 'icē cupí. ¹⁸ 'Ën cana mitsu 'ibuñuomai, cana mitsunu utécënin. ¹⁹ 'Itsama nētē 'icëbëtan ca an Nucën Papa Diosan bana cuacëma unin 'ë istécëntima 'icën. Usa 'ainbi camina mitsun 'ë istécëñuxun 'ain. 'Ëx pain Nucën Papa Diosbē 'icē cupí camina usaribiti mitsúxribi abē 'inuxun 'ain. ²⁰ A nētēn camina 'unánuxun 'acanan, 'ëx cana 'ën Papabē 'ain, usaribiti camina mitsux 'ëbē 'ain, 'ëxribi mitsubē 'imainun. ²¹ An 'ën bana 'unánquin ax quicësabi oquin 'acē uni ax ca axa 'ëmi asérabi sináncë uni a 'icën. Axa 'ëmi sináncë uni a ca 'ën Papánribi nuibatia. Usaribi oquin cana 'ënribi a uni nuibaquin uisaira carana 'ëx 'ai quixun 'unánminuxun 'ain.

²² Cacëxun ca Judas Iscariote ama, bētsi Judasnën Jesús cacëxa:

—¿Uisa cupí caramina nu uisaira caramina mix 'ai quixun ismiquinbi an Nucën Papa Diosan bana cuacëma unicamaribi ismitima 'ain?

²³ Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Uix cara 'ëmi sinania, ax ca 'ëx quicësabi oi 'iti 'icën. Usai 'ia ca 'ën Papan nuibati 'icën. An nuibacëbē cana 'ën Papabē 'ëxribi a unibē 'iti 'ain. ²⁴ Axa 'ëmi sináncëma uni ax ca 'ëx quicësabi oi 'ima. 'Ën mitsu cacē bana, ëñëx ca 'ënbi sinanx quicëma 'icën. Ax ca Nucën Papa Dios, an 'ë ënu 'inun xuá, an 'ë sinánmicē 'icën. ²⁵ Mitsubē ëñē nētēnu 'ixúinshi cana ëñē banacama mitsu ñuixunin. ²⁶ Usa 'ainbi ca Nucën Papa Diosan 'ë cupíshí ain Bëru Ñunshin Upí, an uni 'aquinti, xuti 'icën. Xucëxun ca an camabi ñu 'unánmianan 'ën ñuixuncē banacama manutuomquin mitsu sinánmiti 'icën.

²⁷ 'Ëx cuancëbébi camina chuámashirua bucucanti 'ain. 'Ën 'imicëx camina ëñē menu 'icē ñu sinani cuëñcësamaira oi 'ënan 'aish cuëñi chuámarua 'iti 'ain. Usa 'ain ca masá nuituaxma 'ianan racuëaxma 'ican. ²⁸ 'Ën mitsu, cana cuanin, cuantancëxbi cana mitsubē

'inux utēcēni cuani quixun cacēxun camina camaxunbi cuacan. Asérabi 'ēmi sināncē 'aish camina mitsux, 'ēsamaira 'ēn Papa anu cana cuani quixun 'ēn cacēx cuēēntian. ²⁹ Ēnē ñucama 'iisama pain 'ain cana mitsu ñuixuan, mitsúnmi ěnē ñucama 'ia isquin, asérabi cana 'ēx Nucēn Papa Diosan xuá 'ai quixun 'unánun.

³⁰ Ēnē banacamaishi cana mitsu cain. An ěnē menu 'icē unicama ax cuēēncēsa oquian 'anun 'amicē 'apu ca aia. Usa 'ain cana bana itsiribi ñuiquin mitsu caiman. Uxunbi ca an 'ē uisoima. ³¹ Usa 'aínbi cana camabi unían 'ēx cana 'ēn Papami sinani quixun 'unánun, an 'ē cacēsabi oquin 'ain. Ēnēishi cana mitsu cain. Cuanti ca nirut —quixun ca Jesusan aín 'unánmicē unicama cacēxa.

15

Aín icēñun uvasñēn pēñan Jesusan bana ñuixuan

¹ Usaquin catancēxun ca ēsaquinribi Jesusan aín 'unánmicē unicama cacēxa:

—Ēsa ca. 'Ēx cana uvas 'apácē aín i rarasaribi 'ain. 'Imainun ca 'ēn Papax an ñu 'apácē bēruāncē unisa 'icēn. ² Usa 'ixun ca an uinu 'icē 'ēn pēñanēx cara bimiñu 'icē a tēaxun nia. Nianan ca uinu 'icē 'ēn pēñanēx cara bimiñu 'icē a upíra oquian tuanun ramēñoia. ³ Micaman 'ēn mitsu ñuixuncē bana cuacē cupí camina mitsun nuitu mēñocē 'aish upí 'ain. ⁴ 'Ēx mitsubē 'imainun ca mitsúxribi 'ēbēbi 'it. Ēsa ca: Uva pēñan pēónxquicē 'aish aín i rarami upiti tacáshquicēma 'ixun ca upí oquin tuaima. Upiti aín rarami tacáshquicē 'ixun cuni ca upí oquin tuaima. Usaribiti camina mitsux asérabi 'ēbē 'ima uvas tuáñumasaribi 'iti 'ain.

⁵ 'Ēx cana uvas aín i rarasaribi 'ain. Aín pēñansaribi camina mitsux 'ain. Usa 'aish camina 'ēmi catamēanan 'ēmi upiti sinánan 'ēx mibē 'ain, min sinan 'ēn sinánsaribi 'aish 'ēx cuēēncēsabi oquin 'anan 'ēn bana quicēsabi oi 'iti 'ain. 'Ēx mitsubēma 'ain camina 'ēx cuēēncēsa oi 'itima 'ain. ⁶ Uva pēñan bimiñuma ax ca unin tēaxun nicēx xanania. Xanania bucúnrutancēxun tsí rēquirucēmi nicēx ca xaratia. Usaribiti ca axa 'ēmi catamēti 'ēmi sināncēma unicamax 'iti 'icēn.

⁷ Mitsux 'ēmi catamēanan 'ēn bana manuima 'ēx quicēsabi oi 'icē 'ixunmi ñucácēxun ca Nucēn Papa Diosan mitsúnmi cacēsabi oquin mitsu 'aquinti 'icēn. ⁸ Mitsun 'ēn sinánsaribi 'ixun upí ñu 'aia isquin ca unin 'unánti 'icēn, mitsux camina asérabi 'ēn uni 'ai quixun. Usa 'ixun ca mitsu cupí unin Nucēn Papa Dios rabiti 'icēn. ⁹ 'Ēn Papan 'ē nuibacēsaribi oquin cana mitsu 'itsaira nuibatin. 'Ēn mi nuibamainun camina 'ē manuima 'ēmi sinánti 'icanin. ¹⁰ Ax quicēsabi oi 'ia ca 'ēn Papa Diosan ěnquinma 'ē nuibatia. Usaribitimi 'ēx quicēsabi oi 'ia cana 'ēnribi ěnquinma mitsu nuibatin.

¹¹ 'Ēx 'icēsaribitimi mitsúxribi chuámarua tani cuēēni bucucanun cana ěnē banacama ñuixunquin mitsu cain. ¹² Ēnēx ca asérabi ax quicēsafimi 'icanti bana a 'icēn: 'Ēn mitsu nuibacēsaribiti camina bētsibē bētsibē nuibananti 'ain. ¹³ Abēa nuibanancē uni axa bamati 'aínbi ca a uni bamati rabanan a nuibacē uni ax bamati 'icēn. Usa unin ca uni itsin 'acēsamaira oquin uni nuibatia. ¹⁴ 'Ēn cacēsabi oi 'i camina mitsux 'ēbē nuibanancē uni 'ain. ¹⁵ Usa 'ain cana 'ēn ñu mēēmīcē uni camina 'ai quixun mitsu caiman. An ñu mēēxuncē unin ca uisoquin ñu 'ati cara an ñu mēēmīcē unin sinania quixun 'unanimia. 'Ēbē nuibanancē unicama camina 'ai quixun cana mitsu cain. Usa 'icē cana 'ēn Papan 'ē cacē ñucama mitsu 'unánmian. ¹⁶ 'Ēx mitsun 'ibu 'inúnmi 'ē caiscancēxunmabi cana 'ēnan 'inun mitsu 'ēnbi caisan. Usoancēxun cana mitsúnmi 'ēn sinánsaribi 'ixun upí ñuishi 'anun mitsu can, xēnibua 'aínbia Nucēn Papa Dios cuēēnun. Usaquin 'aia ca 'ēx cuēēncēsabi oquinmi ñucácēxun mitsu 'axúnti 'icēn. ¹⁷ Usa 'ain cana mitsu catēcēnin, camina bētsibē bētsibē nuibananti 'ain.

Jesúsčēñun aín unicamamia ěnē nētēnu 'icē uni nisha

¹⁸ Ēsaquinribi ca Jesusan aín 'unánmicē unicama cacēxa:

—Nucēn Papa Diosan bana cuacēma unicamaxa mitsumi nishcēxun camina sinánti 'ain, 'ēmi pain ca nishcancēxa quixun. ¹⁹ Mitsun atun sinánsaribi 'icē ca an Nucēn Papa Diosmi sinánquinma ěnē nētēnu 'icē ñuishi sināncē unicaman mitsu nuibatsianxa. 'Aínbi camina mitsux 'ēn caiscē 'aish, atun sinánsama 'ain. Usa 'ain ca atun nuibatima mitsumi nishia. ²⁰ 'Ēn ēsaquin mitsu cacē a camina sināncanti 'ain, “an uni ñu mēēxuncē uni an ca an a ñu mēēmīcē uni inuíma”. 'Ēmi pain nishquin ca unin 'ē bētsi bētsi oia. Usaribi oquin ca

'ėnan cupí mitsu unin bėtsi bėtsi oti 'icėn. Usa 'aınbi ca uni rafrinėn 'ėn bana cuati 'icėn. Usaribi oquin ca 'ėnan cupí uni rafrinėn mitsun bana cuati 'icėn. ²¹Nucėn Papa Dios an 'ė xuá a 'unáncėma 'ixun ca 'ėnan cupí rafrí unin mitsu bėtsi bėtsi onuxun 'aia.

²²'Ĕn atu bana űiuxuni uáma 'ain ca atux usabi 'itsíanxa. 'Aınbi cana 'ėx uá 'ixun atu bana űiuxuan. Usa 'ain ca 'ėn bana 'unanibi 'ėmi catamėisama tancė cupí aın 'ucha tėrėncėma 'aish atun 'uchabi 'icėn. ²³Axa 'ėmi nishcė uni, ax ca 'ėn Papamiribi nishia. ²⁴Atúan isnun 'ėn uni itsin 'acėma űu 'acėma 'ain ca atux usabi 'itsíanxa. Usa 'aınbi ca 'ėn 'acė űucama isaxa. A cupí ca 'ėmi nishanan 'ėn Papamiribi nishaxa. ²⁵Nucėn Papa Diosan bana cuėnėo ax ca 'ė űiú ĩsai quia: "Ĕn 'atima űu 'acė 'aımabi ca 'ėmi nishcanxa". A bana quicėsabi oi ca 'ia.

²⁶Unicamax 'ėmi nishcė 'aınbi ca aın Bėru űunshin Upí, an Nucėn Papa Diosan sináncė űucama 'unánan uni 'aquincė, an uisa carana 'ėx 'ai quixun mitsu 'unánmiti 'icėn. Ax ca an Nucėn Papa Diosan sináncė űucama 'unáncė, a 'icėn. A cana Nucėn Papa Dios cuėĕncėsabi oquin mitsubėa 'inun xuti 'ain. ²⁷Mitsúnribi camabi nėtėn 'ėbė 'ixun 'ėn bana űiuxunia cuanan 'ėn űu 'aia iscė 'ixun camina 'ė űiúquin uisa carana 'ėx 'ai quixun unicama 'unánmiti 'ain.

16

¹Nucėn Papa Diosmi manuaxmami 'icánun cana ĩnė bana mitsu űiuxunin. ²Mitsúxmi 'ėnan cupí ca anua judíos unicama tímėti xubunu atsíntėcėanxmami 'inun mitsu chiquín-canuxun 'aia. Nucėn Papa Dios cuėĕncėsabi oquin isa 'aia quixun sinánquin ca unin mitsu bėtsi bėtsi oquin 'ati 'icėn. Usai 'ia camina isti 'ain. ³Uisa nėtėnbi Nucėn Papa Dios 'imainun 'ėribi 'unáncėma 'ixun ca usoquin mitsu 'ati 'icėn. ⁴Usoquian unin 'atimocėxunmi a sinánun cana usai ca 'iti 'icė quixun mitsu cain.

Aın Bėru űunshin Uipatan Nucėn Papa Diosan unicama 'unánmiti bana

Ĕsaquinribi ca Jesusan aın 'unánmicė unicama cacėxa:

—Camabi nėtėn mitsubė 'ixun űiuxunxunmabi cana cuanuxun bėrĭ, unían bėtsi bėtsi ocėxunmi a sináncanun, ĩnė banacama mitsu űiuxunin. ⁵Bėrĭ cana an 'ėn xuá anu cuanin, abė 'i. Ĕsaquin 'ėn cacėxunbi camina mitsu achúshinėnbi uinuiru carana cuanin quixun 'ė űucátiman. ⁶'Ĕ űucátımabi camina 'ėn cacėx masá nuitucanin. ⁷Usai 'iabi cana asėrabi mitsu cain, upitaxmi 'ė cupí 'icanun cana 'ėx cuanin. 'Ĕx cuancėbėma ca an uni 'aquinti, Nucėn Papa Diosan Bėru űunshin Upí, ax mitsubė 'i utima 'icėn. Usa 'aınbi cana 'ėx cuanquin a xuti 'ain. ⁸An ca Nucėn Papa Diosan bana cuacėma unicama atux ca 'uchaűu 'icė quixun 'unánmianan, usai ca 'ėmi catamėti, uni upí nuituűu 'iti 'icė quixun 'unánmianan, Nucėn Papa Diosan ca 'ėmi sináncėma unicama atun 'ucha cupí castıcanti 'icė quixun 'unánmiti 'icėn. ⁹'Ĕmi catamėti sináncėma cupí ca atux 'uchaűuiru 'icėn. ¹⁰'Ĕn Papanu cuancėmi mitsun 'ė istėcėncėbėtanma ca atun uisai cara 'ėmi catamėcė 'aish uni upí 'iti 'icė quixun 'unánti 'icėn. ¹¹An ĩnė nėtėnu 'icė unicama 'ıbuacė űunshin 'atimanėn 'apu ca castıcanuxun 'uchocė 'icėn. Usa 'ain ca axa 'ėmi catamėcėma unicamanribi, usaribiti ca atux castıcancė 'iti 'icė quixun 'unánti 'icėn.

¹²'Ĕn a mitsu űiuxunti bėtsi banacamariibi ĩnu 'aınbi camina 'ėn bėrĭ űiuxuncėxunbi uisai quicė cara quixun cuacantima 'ain. ¹³'Aınbi ca Nucėn Papa Diosan Bėru űunshin Upí, an Nucėn Papa Diosan sináncė űucama 'unáncė, an mitsubė 'ixun, 'ėn mitsu űiuxuncė banacama ax cara uisaira quicė 'icė quixun mitsu 'unánmianan uisa űucamax cara upí 'icė mitsu 'unánmiti 'icėn. An ca anbi sináncėsa oquinma, Nucėn Papa Diosan cacėxuan cuacė űucamaıshı mitsu 'unánmiti 'icėn. 'Unánmianan ca uisai cara 'ėn unicama ĩnė nėtėnuax 'ianan Nucėn Papa Diosan nėtėnuaxribi 'iti 'icė quixun mitsu 'unánmiti 'icėn. ¹⁴An ca 'ėn sináncė űucama 'unánquin usaribi oquin mitsu 'unánmiti 'icėn. An mitsu 'unánmicė cupí camina 'ė rabiti 'ain. ¹⁵'Ĕn Papan űu ax ca 'ėnanribi 'icėn. Aın sinánsaribi ca 'ėn sinan 'icėn, 'ėn cushix ca aın cushisaribi 'icėn. Usa 'ain cana mitsu can, aın Bėru űunshin Upí an ca 'ėn sináncė űucama 'unánquin usaribi oquin mitsu 'unánmiti 'icėn.

Masá nuitutancėxbi ca aın unicama chuámarua tani cuėĕnti 'icė quíáua Jesús quia

¹⁶'Ĕnu mitsubė 'itancėxbi nėtėtia camina 'ė istima 'ain. 'Ixunbi camina 'itsama nėtėinshi 'ė istėcėncanti 'ain. Anu Nucėn Papa Dios 'icė anu cana cuanin.

¹⁷ Ësoquian cacëx ca aín 'unánmicë unicama raírinëx canancëxa:

—¿Uisai quicë bana cara, “ënu mitsubë 'itancëx nëtëtia camina 'ë istima 'ain. 'Ixunbi camina 'itsama nëtéinshi 'ë 'istëcënti 'ai”, quianan, “anu Nucën Papa Dios 'icë anu cana cuanin” quicë ënëx 'ic? ¹⁸ Quianan ¿uisa cupi cara “'itsama nëtéinshi” quiax quin? Cananuna cuatima —quiax canancëxa.

¹⁹ A ñucácatsi quiáxa canania 'unánquin ca Jesusan atu cacëxa:

—Ënu mitsubë 'itancëx nëtëtia camina 'ë istima 'ain. 'Ixunbi camina 'itsama nëtéinshi 'ë 'istëcënti 'ai quixun 'ën mitsu cacë bana ñui caramina cananin? ²⁰ Asérami cana 'ën mitsu cain, 'ë cupí camina masá nuituti bëunan mëscúcantí 'ain. Mitsúxmi usai 'imainun ca an Nucën Papa Diosan bana cuacëma unicama cuëénti 'icën. Masá nuitutáncëxbi camina mitsux 'ë cupí chuámarua tani cuëénti 'ain. ²¹ Anúan bacénti nëtën ca xanu paë tani bënëtia. Usa 'aínbi ca nanipacëtancëxun aín tuáratsu isi —cana bacéan —quixun sinani cuëéni, chuámashi tanquin, bërâma paë tancë a manuia. ²² Usaribiti camina mitsux bërí masá nuitutin, 'aishbi camina 'ë 'istëcëni cuëenquin chuámashirua tanti 'ain, uinu 'icë unínbi sinanamitisama oi.

²³ A nëtën camina uisai quicë cara 'ën mitsu cacë bana ënëx 'icë quixun 'ë ñucánuxunma 'ain. Asérami cana mitsu cain, 'ëx quicësabi oquinmi a ñucácëxun ca Nucën Papa Diosan mitsu 'axunti 'icën. ²⁴ 'Ënan 'ixunbi camina 'ëx quicësabi oquin aña ñubi Nucën Papa Dios ñucácancëma pain 'ain. Ca ñucát. Ñucácëxun ca cuëeinra cuëenun an mitsu 'axunti 'icën.

Axa aín unicamami nishcë unicamasama cushiira ca Jesucristo 'icë quicë bana

²⁵ Canan ca ësaquinribi Jesusan cacëxa:

—Bëtsi ñu ñuicësoquin cana 'ën 'unánmisa tancë banacama mitsu ñuixuan. Usa 'aínbi cana 'itsama nëtë 'icëbëtan bëtsi ñu 'acësoquin ñuiquinma upí oquin cuaquinmi 'unánun Nucën Papa Dios ñuiquin mitsu ñuixunti 'ain. ²⁶ Usacëbëtan camina 'ënan cupí Nucën Papa Diosan mitsu 'aquinun ñucátí 'ain. 'Ëinshi mitsu a ñucáxunti cañquinma camina mitsúbni abë banaquin a ñucátí 'ain. ²⁷ An ca asérami mitsu nuibatia. Mitsúxmi 'ëmi sinánan 'ëx cana Nucën Papa Diosnuax uá 'ai quixun sináncë cupí ca an mitsu nuibatia. ²⁸ Nucën Papanuax cana ënë nëtënu uacën. Uá 'aishbi cana ënë nëtënuax amiribishi Nucën Papabë 'i cuantëcënin.

²⁹ Cacëxun ca aín 'unánmicë unicaman cacëxa:

—Asábi ca, bërí camina bëtsi ñu ñuicësoquin ñuiquinma —usa ca —quixúnu upí oquin 'unánun nu bana ñuixunin. ³⁰ Bërí cananuna 'unanin, upí oquin camabi ñu 'unánquin camina bana ñuixuanan bëtsi ñuribi 'an. A cupí cananuna mi ñucátëcëñquinma, asérami ca usa 'icë quixun 'unánan mix camina asérami Nucën Papa Diosnuax uá 'ai quixun 'unanin.

³¹ Ësoquian cacëxun ca Jesusan aín 'unánmicë unicama cacëxa:

—¿Usa 'ain caramina bërí pain 'ëx cana asérami Nucën Papa Diosnuax uá 'ai quixun 'unanin? ³² 'Unanibi camina bëríbi camáxbi 'ë ëbiani tsuáquiquiani amami amamitan cuanti 'ain. Usai camina bëríbi 'ë ëbiani cuancanin. Mistúxmi 'ë ëbiani cuancëbëbi cana 'ëshi 'ima, Nucën Papa Dios ax ca 'ëbë 'icën. ³³ 'Ëmi catamëtími chuámashirua 'aish upitax 'icánun cana ënë banacama mitsu ñuixuan. Ënë nëtënuax camina mitsux 'ënan cupía mitsumi nishquin unin 'atimocë 'inuxun 'ain. Usai 'ibi camina bënëtima 'ëmi cushicanti 'ain. An ënë menu 'icë unicama 'ibuacë 'icëbi cana 'ën ñunshin 'atimanën 'apu ñusmon.

17

Aín 'unánmicë unicama Jesusan Nucën Papa Dios ñucáxuan

¹ Usaquin aín 'unánmicë unicama caíshi manámi bësui abë banaquin ca Jesusan aín Papa cacëxa:

—Papan, unían 'ë 'ati nëtë ca uaxa. Min camina 'ëx, min Bëchicë 'icë, bamacëbi 'ë baísquimíti 'ain, 'ë rabiquian camabi unin mix camina asérami cushiira 'ai quixun 'unánun. ² Min camina ui unicama caramina min Bëchicë 'ëmi sinánmi, acamaxa xëñibua 'aínbi minan 'aish mibë 'inun 'iminun 'ë can. ³ Ui unin cara mixëshimi asérami Dios 'icë, mi 'unánan minmi ënë menu unun xuá, 'ë 'unáncë, a unicamaxëshi ca xëñibua 'aínbi minan 'aish mibë 'iti 'icën.

⁴ Mi ñuiquin unicama ñuixuanan cana minmi a 'anun quixun ënë menu 'ë xuá ñucamaribi 'aquin sënëon, minmi 'ë cacësabi oquin. ⁵ Usa 'ain camina ënë nëtëa unicëma pain 'ain 'ëx 'iásabi oi misaribi 'itëcënun, minu cuania 'ë 'imitëcënti 'ain.

⁶ Minmi usama 'icëbi 'ëmi sinánmicë, acama cana uisa caramina mix 'ai quixun 'unánun bana ñuixuan. Min unio 'aísha minan 'icëbi camina 'ëmia sinánun 'imia. Usaquinmi 'imicëx ca 'ën min bana ñuixuncëxun cuati ax quicësabi oi 'iaxa. ⁷ Min 'ë cacësabi oquin cana ënë unicama bana ñuixuan. Ñuixuncëxun ca —asérami ca —quixun atun sinánquin asérami cana 'ëx minuax uá 'ai quixun 'unánan min camina 'ë xuacë quixun 'unania. Usa 'ixun ca atun 'unania, 'ën atu ñuixuncë banacama ax ca min 'ë sinánmicë 'icë quixun.

⁹ Atu sinani cana mibë banain. An min bana cuacëma unicama cana mi ñucáxuniman. Minmi minan 'inun 'ëmi sinánmicë unicama ënëishi cana mi ñucáxunin. ¹⁰ Uicamax cara 'ëmi sinania acamax ca mimiribi sinania. Usaribiti ca uicamax cara mimi sinania acamax ca 'ëmiribi sinania. 'Ën sinánsaribi ca atun sinan 'icën.

¹¹ Ënë nëtënu cana 'ëx tiquiman, cana mibë 'i cuanin. 'Ëx cuancëbë ca atux ënë nëtënu bërúti 'icën. Mix 'uchañuma 'aish upíra 'ianan cushiira 'ixun camina minmi minan 'inun 'ëmi sinánmicë unicama ënë bërúanti 'ain. 'Ëx mibë 'icësaribitia atux bëtsibë nuibanani achúshi sinánñuishi 'aish achúshisa 'inun camina atu bërúanti 'ain. ¹² Ënë nëtënu atubë 'ixun cana minmi 'ë 'inácë unicama min cushíni bërúan. 'Ën bërúancëxun ca acama achúshinënbi 'ëmi sinánti ëncëma 'icën. Usa 'aínbi ca achúshi uni axa usai 'iti 'ia, an cuni 'ëmi sinánti éanxa, a ñuia min bana cuënëo quicësabi oquin.

¹³ Bëri cana anu mi 'icë anu cuanin. Ënë nëtënuax cuancëma pan 'ixun cana atu 'ëx 'icësaribitia chuámarua tani cuëñun atun cuamainun mi ñucáxunin. ¹⁴ Ën cana ënëcama min 'ë sinánmicë bana upí, ashi ñuixunquin 'unánmia. 'Aínbi ca an ënë bana cuacëma uicamax atumi nishia, 'ëx 'icësaribitia atux ënë nëtënu 'icë ñuishi sináncëma 'ain. ¹⁵ Ënë nëtënuami atu binun quixun cana mi ñucaticaman. An min bana cuacëma uicamaxa atumi nishcëbëtanbimi ñunshin 'atimanën 'apun 'ibuati rabanan bërúanun quixun cana mi atu ñucáxunin. ¹⁶ 'Ën 'acësaribi oquin sinánquin ca atun, an min bana cuacëma uicaman sináncësa oquin sinanima. ¹⁷ Usa 'ain camina min sináncësaribi oquin sinánan min bana quicësabiira óshi 'inun atu 'imiti 'ain. ¹⁸ Minmi ënë nëtënu 'icë unicama mimi sinánun 'aquinun 'ë xuásaribi oquin, cana ënë unicama mimi sinánun unicama 'aquinun xutin. ¹⁹ Atun min bana upí oquin 'unánquin mix cuëncësabi oquinshi 'anun cana 'ën mix cuëncësabi oquinshi 'ain.

²⁰ 'Ixunbi cana ënë unicamaishi mi ñucaxuniman. Atúan bana ñuixuncëxun cuatía ax 'ëmi catamëti unicamaribi sinánquin cana mi ñucatin. ²¹ An 'ën bana cuati uicaman, 'ëmi catamëquin, bëtsin sináncësaribi oquin sinánti cupí cana mi ñucatin. Mixmi 'ëbë 'imainun 'ëx mibë 'icësaribitia nun sinánsaribi 'aish atux nubë achúshisa 'inun cana mi ñucatin. Ënë nëtënu 'icë uicaman, asérami camina min 'ë xuacë quixun 'unánun atux bëtsin sináncësa oquinshi sinani, 'itsa 'aíshbi achúshisa 'inun cana mi ñucatin. ²² Nux cananuna rabé 'aíshbi achúshishi 'ain. Usaribitia atux 'itsa 'aíshbi achúshisaishi 'inun cana 'ëx misaribi 'ixun atúxribia 'ésaribi 'inun 'imian. ²³ Mix 'ëbë 'icësaribiti cana 'ëx atubë 'ain, atúxa asérami nuibanani bëtsin 'acësaribi oquin sinani achúshisa 'inun. Atúxa usa 'ain ca an min bana cuacëma uicaman 'unánti 'icën, asérami camina min 'ë xuacë quixun. 'Unánan ca, 'ëmi 'acësaribi oquin camina an 'ën bana cuacë unicama nuibati quixun 'unánti 'icën.

²⁴ Papan, ënë nëtë unitisama pan 'ain camina 'ë nuibaquin misaribi 'inun min cushi 'ë 'inácën. Usa cana 'ëx 'ai quixun isnúxa minmi 'ë 'inácë uicamax anu 'ëx 'icë anuribi 'ëbë 'iti cana cuëñin. ²⁵ Papan, upíra sinánñu camina 'ain. Usa 'icëbi ca an min bana cuacëma uicaman mi 'unanima. 'Aínbi cana 'ën mi 'unan, an 'ën bana cuacë uicamanri ca asérami camina min 'ë xuacë quixun 'unania. ²⁶ 'Ëx atubë 'imainun min 'ë nuibacësaribitia atúxribi bëtsibë nuibanun cana usaira caramina mix 'ain quixun atu 'unánmian. Usa 'ixun cana usabi oquin 'unánmiti 'ain.

¹Èsoquin abë banaquin aín Papa Dios catancëx ca Jesús aín 'unánmicë uni mëcën rabé 'imainun achúshi acama buani Cedrón cacë baca ësquicë, a inubiani 'uri anu i 'apacë naëratsu, anu cuancëxa. ²A naëx ca anu Jesús 'imainun aín 'unánmicë unicamabëribi 'itsai timécë 'ixuan, Judas, an Jesús uni 'inánti, anribi 'unáncë 'iacëxa. ³Usa 'ain ca an 'unánxun Judasnën, judíos sacerdotenën cushicamabëtan fariseo unicaman xucë policíacëiun suntárucamaribi buáncëxa. Buáncëxun raírinëan buí éréncë buánmainun raírinën anun 'acananti manë xëtocë 'imainun i téacë acama buanx ca Jesúsmi bëbacancëxa. ⁴Ami bëbaia ca, bëráma usocanti 'unánxunbi 'ë uisoí cara aia quixun sínánquin mëramiquin Jesusan atu cacëxa:

—¿Uí caramina baricanin?

⁵Cacëxun ca —Jesús, Nazaretnu 'icë uni, a cananuna barin —quixun cacancëxa. Usaquin cacëxun ca Jesusan atu cacëxa:

—'Èx cana a 'ain.

Usai quimainun ca Judas, an Jesús atu 'inánti, ax atubë 'iacëxa. ⁶—'Èx cana ami mitsun baricë a 'ai —quixun Jesusan cacëx ca caxutan titiqui camáxbi menu nipacëacëxa. ⁷Usai 'ia ca amiribishi Jesusan ñucátëcëancëxa:

—¿Uí caramina baricanin?

Cacëxun ca:

—Jesús, Nazaretnu 'icë uni, a cananuna bari —quixun cacancëxa.

⁸Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—'Èx cana a 'ai quixun cana mitsu can. Usa 'ain camina mitsun 'ë bariquin 'ëbë 'icë unicama ënë cuantánun ënti 'ain.

⁹Atúan bixun 'atimocëxun aín unicaman ami sínánti ënti rabanan ca Jesusan usoquin an bití unicama cacëxa, aín bana, “minmi 'ë 'ináncë unicama achúshinëxbi ca 'ëmi sínánti ëncëma 'icën” quicësabi oía 'inun. ¹⁰Usaquin cacëbëtan ca Simón Pedronën manë xëtocëñu 'ixun aín xacánu biquin sacerdotenën cushicaman 'apun ñu mëëmicë uni, Malco cacë, a aín pabí mëqueu 'icë biscacëxa. ¹¹Usoiabi ca Jesusan Pedro cacëxa:

—Min manë xëtocë a ca aín xacánu 'arutëcën. 'Èx ënë unicaman bicëx 'aisamaira tëmëрати 'ën Papa cuëncëbë cana usai 'iti 'ain.

Judíos sacerdotenën cushicaman 'apunua Jesús buáncan

(Mt 26.57-58; Mr 14.53-54; Lc 22.54)

¹²Usa 'ain ca suntárucama, aín comandante 'imainun judíos unibunën xucë policía acaman bixun Jesús nëacëxa. ¹³Usoatancëxun ca Anásnën xubunu buáncancëxa. Anás ax ca Caifásnën xanun papa 'iacëxa. 'Ianan ca a barin judíos sacerdotenën cushicaman 'apu 'iacëxa. ¹⁴Caifás ax ca —nuxnu upitax bucunuan achúshi uni bamati ca asábi 'iti 'icë —quixuan an judíos 'apucama cacë a 'iacëxa.

An 'unáncëma isa Jesús 'icë quiax Pedro cëmëa

(Mt 26.69-70; Mr 14.66-68; Lc 22.55-57)

¹⁵Jesúsa suntárunen buáncëbë ca Simón Pedro 'imainun Jesusan 'unánmicë uni itsi, atu nuibiani cuancëxa. Axa Pedrobë cuancë uni ax ca sacerdotenën cushicaman 'apun 'unáncë 'aish, Jesúsbe a 'apun xubu, cënëcënua me mëniocë, anu atsíancëxa. ¹⁶Atsinia ca Pedronën ëman bërúxun xëcuëñuxun caíancëxa. Usa 'ain ca ax paían Jesúsbe atsíncë uni, an sacerdotenën cushicaman 'apun 'unáncë 'ixun, an xëcuë bërúancë xanubë banatancëxun Pedro atsinmiacëxa. ¹⁷Atsinmia ca an xëcuë bërúancë xanun Pedro cacëxa:

—¿Bërfá bëcancë uni an 'unánmicë unicama a achúshima caramina mix 'ain?

Cacëxun ca Pedronën cacëxa:

—Ama cana 'ain.

¹⁸Catancëx ca matsi 'aían 'apun ñu mëëmicë unicama policíacamabë tsi rëcaruax sënamëcëbë, Pedroribi atubë anuax sënamëacëxa.

Sacerdotenën cushicaman 'apun Jesús ñucá

(Mt 26.59-66; Mr 14.55-64; Lc 22.66-71)

¹⁹Usa 'ain ca judíos sacerdotenën cushicaman 'apuiran, ui cara isa aín 'unánmicë unicama 'icë canan uisa bana cara isa 'unánmiaxa quixun 'unáncatsi quixun Jesús ñucacëxa. ²⁰Ñucacëxun ca Jesusan cacëxa:

—'Ēn cana camabi unían cuamainun, anua judíos unicama timéccē xubucamanuxun ñuixuanan anuxun Nucēn Papa Dios rabiti xubu anua judíos unicama timéccē, anuxunribi unéquinma unicama bana ñuixuan. ²¹ ¿Usa 'aínbi caramina uisa cupí 'ē ñucatin? An 'ēn cacēxun cuacē unicama ca ñucát. Atun ca añu carana 'ēn 'unánmia quixun 'unania.

²² Caia ca policía achúshi a rapasu nicē an —¿min caramina ësquin sacerdotenēn cushicaman 'apu ēnē cain? —quixun caquin Jesús cuētashcacēxa. ²³ Usocēxun ca Jesusan cacēxa:

—'Ēx 'atimati banaia cuaquin camina uisai carana quia quixun 'ē cati 'ain. Upiti banaia camina 'ē mēetima 'ain.

²⁴ Usa 'ain ca Anásnēn, Jesús nēamitancēxun policíacama sacerdotenēn cushicaman 'apu, Caifás, anu buántanun quixun xuacēxa.

*An 'unáncēma isa Jesús 'icē quiáxa Pedro cēmētēcēan
(Mt 26.71-75; Mr 14.69-72; Lc 22.58-62)*

²⁵ Usomainun ca Simón Pedro tsimi sēnamēti 'iacēxa. Sēnamētia ca ñucáncēxa:

—¿Mixribi caina ēnē unín 'unánmicē uni achúshima 'ain?

Cacēxunbi ca —ama cana 'ai —quixun cacēxa. ²⁶ Quia ca an sacerdotenēn cushicaman apu ñu mēexuncē uni achúshi, aín aínsia pabíscōncē, an Pedro cacēxa:

—¿Naēnua carana miribi a unicēñun isíma 'ion?

²⁷ Cacēxun ca Pedronēn amiribishi —ama cana 'ai —quixun catēcēancēxa. Usoquian cacēbēbi ca 'atapa banacēxa.

*Policíanēan Jesús Pilátonu buan
(Mt 27.1-2, 11-14; Mr 15.1-5; Lc 23.1-5)*

²⁸ Pēcaracēma 'ainshia xabaracēcēbētan ca Caifásnēn xubunua policíanēn Jesús Romanuaxa ucē 'apu, Pilato, aín xubunu buáncēxa. Usa 'ain ca a 'apua aín caibuma 'ain, aín xubunu atsini 'uchaxuinsa Pascua nētēn 'ati ñu pitima 'icē quixun sinani judíos unicama anu atsánma 'icēn. ²⁹ Usa 'ain ca Pilato aín xubunuax chiquíxun atu cacēxa:

—¿Añu ñu cupí caramina ēnē unimi manáncanin?

³⁰ Cacēxun ca atun cacēxa:

—'Uchañuira 'icēma cananuna minu bēcē 'itsiama.

³¹ Cacēxun ca Pilátonēn cacēxa:

—Mitsúnbi camina buántancēxun mitsun cuati bana quicēsabi oquin, cara 'uchaxa, cara 'uchacēma 'icē quixun isti 'ain.

Cacēxun ca atun cacēxa:

—Usa 'aínbi ca mitsun 'apux quia, judíos unicaman ca uni 'atima 'icē quiax. ³² —Usai cana i curúsocēnu unín matáscēx bamanuxun 'ai —quíáxa Jesús quíásabi oi bamanun ca judíos unicaman usoquin Pilato cacēxa.

³³ Usa 'ain ca judíos unicama cabiani aín xubunu atsíntēcēnxun cuēncēxa aia Pilatonēn Jesús cacēxa:

—¿Mix caramina judíos unicaman 'apu 'ain?

³⁴ Cacēxun ca Jesusan cacēxa:

—¿Mínbi sináquin caramina ësquin 'ē ñucatin? ¿Bētsi unín cara 'ē ñuiquin mi cacēma 'ic?

³⁵ Cacēxun ca Pilátonēn cacēxa:

—'Ēx cana judíos unima 'ain. Min aínsinbi ca sacerdotenēn cushicamabētan ēnu mi bēaxa. ¿Añu ñu caramina 'an?

³⁶ Cacēxun ca Jesusan cacēxa:

—Ēnē nētēnu 'icē 'apu 'inux cana uáma 'ain. 'Ēx ēnē nētēnu 'icē 'apu 'ain ca judíos unicaman 'ē bitima cupí 'ēn unicama atubē 'acanantsianxa. Usa 'ain cana ēnē nētēnu 'icē 'apu 'inux uáma 'ain.

³⁷ Cacēxun ca Pilátonēn catēcēancēxa:

—¿Usa 'ain caramina asērabi 'apu 'ain?

Quixuan cacēxun ca Jesusan cacēxa:

—'Ēx cana 'apu 'ain, mín 'ē cacēsabi oi. Usai 'inux cana ēnē nētēnu uacēn, Nucēn Papa Diosan sináncē ñucama ñuiquin camabi uni canux. Uicaman cara uisaira cara a bana 'icē quixun 'unántisa tania, an ca 'ēn bana cuatia.

³⁸ Cacëxun ca Pilátonën Jesús cacëxa:
—¿Uisa cara min Diosan sináncë 'ic?

Jesús ca bamati 'icë —quíáxa Pilato quia
(Mt 27.15-31; Mr 15.6-20; Lc 23.13-25)

Usaquin catancëx amiribishi ëman chiquíquin ca Pilátonën judíos unicama cacëxa:
—'Ën iscëx ca ënë uni 'atima ñu 'acëma 'icën. ³⁹ Camabi baritia cana Pascua nëtën mitsúxmi cuëñcënsabi oquin sipuacë uni achúshi chiquinin. Usa 'ain ¿caramina 'ën judíos unibunën 'apu chiquínti cuëñcanin?

⁴⁰ Cacëxunbi ca amiribishi munuma cuëncëni banaquin judíos unicaman cacëxa:
—A 'axunma ca Barrabásëshi chiquin. Barrabás, ax ca an ñu mëcamacë uni 'iacëxa.

19

¹ Usa 'ain ca Pilátonën xubunu atsíntëcënquin Jesús rishquinun quixun suntáru-muxa cacëxa. ² Cacëxun rishquitancëxun ca 'apu isa quiax ami cuiquin suntárunën muxa mañuti otancëxun mañumianan upí chupa minanën pucucësa aribi pañumiacëxa. ³ Usotancëxun ca aín bëmánanu niracëquin 'usánquin —judíos unicaman 'apu ca chuá-mashi 'it —caquin tantáshcacëxa. ⁴ Usocëbë chiquíquin ca Pilátonën judíos unicama cacëxa:

—'Ën iscëx ca ënë uni 'uchacëma 'icën. Usa 'icëmi mitsun 'unánun cana a bëtëcënin.

⁵ Ësoquian cacëbë ca Jesúsribishi muxa mañutiocë mañuanan chupa minanën pucucësa pañucë 'aish chiquíacëxa. Chiquíçëbëtan ca Pilátonën judíos unicama cacëxa:

—A cënë 'icën, a uni.

⁶ Cacëx ca sacerdotenën cushicama 'imainun policíacamaxribi a isi munuma cuëncëni quíacëxa:

—I curúsocënu ca matas, i curúsocënu ca matas.

Cacëxun ca Pilátonën cacëxa:

—'Ën iscëx ca ënë uni 'uchacëma 'icën. Usa 'ain ca mitsúnbi buántancëxun i curúsocënu matástan.

⁷ Ësaquian cacëxun ca judíos unibunën Piláto cacëxa:

—Ënë unix ca 'ëx cana Nucën Papa Diosan Bëchicë 'ai quia. Usa 'ain ca axa ësai banacë unix ca 'acë 'iti 'icë quiax Moisésnën cuëñëo bana quicësabi oi bamati 'icën.

⁸ Usa 'ain ca 'ëx cana Nucën Papa Diosan Bëchicë 'ai quiax quia quixun judíos unicaman ñuia cuati Pilato aín bëmánan pëqui 'aisamaira atuëacëxa. ⁹ Racuëti aín xubunu atsíntëcënxun ca Jesús cacëxa:

—¿Uinu 'icë uni caramina 'ain?

Cacëxunbi ca cáma 'icën. ¹⁰ Cacëxunma ca Pilátonën cacëxa:

—¿'Ën mi ñucacëxunbi caramina 'ëribi caiman? 'Ëx cuëñquin cana mi chiquínti 'ain; 'ëx cuëñquin cana unían mi i curúsocënu matástan 'amiti 'ain. ¿A caramina 'unaniman?

¹¹ Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Naínu 'icë Nucën Papa Dios cuëñcëbëtanma camina min 'ë uisabi otsíama. Usa 'ain ca an mi 'ë 'ináncë unicama ax mix 'icësamairai 'uchaxa.

¹² Usoquian Jesusan cacëxun Pilátonën Jesús chiquínti sinaniabi ca judíos unicaman munuma cuëñshoquin cacëxa:

—Mín ënë uni chiquíanx camina Romanu 'icë 'apu Césarë upí 'itima 'ain. Uinu 'icë unix cara —'ëx cana 'apu 'ai —quia, ax ca Césarë nishanancësa 'iti 'icën.

¹³ Usaquian judíos unicaman cacëxun Jesús ëman chiquímitancëx ca Pilato anuxuan ami uni manáncëxun cuacë anu tsóbuacëxa. Anu tsóti ax ca me mëñoquian anu maxax nancë 'aish hebreo banan Gabata cacë, 'iacëxa. ¹⁴ Pascua nëtë iméishi 'inun a nëtën piti anun mënioti nëtëan bari xamárumainun ca anu tsóxun Pilátonën judíos unicama cacëxa:

—A cënë 'icën, mitsun 'apu.

¹⁵ Cacëxun ca cuëñshoquin cacëxa:

—Ca bamati 'icën, ca bamati 'icën. I curúsocënu ca matas.

Cacëxun ca Pilátonën cacëxa:

—¿'Ën carana mitsun 'apu i curúsocënu matásmi 'ain?

Quia ca sacerdotenën cushicaman cacëxa:

—Nun 'apu itsi ca 'aíma 'icën. Césarnëxëshi ca nun 'apu 'icën.

¹⁶ Usaquian cacancëxun ca Pilátonën atúnbia i curúsocënu matásnun quixun cacëxa. Usoquian Pilátonën cacëxun ca judíos unicama cuëncësabi oquin suntárucaman Jesús buáncëxa.

I curúsocënu Jesús matáscan

(Mt 27.32-44; Mr 15.21-32; Lc 23.26-43)

¹⁷ Buáncëxun ca Jesusan abi anua matáscanti i curúsocë 'iábianquin Calvario cacë matá, hebreo banan Gólgota cacë, anu buáncëxa. ¹⁸ Buanx bëbacë ca suntárucaman Jesús i curúsocënu matástancëxun nitsiáncëxa. Usoquin ca rabé uniribi, bëtsi amo 'anan bëtsiribi amo i curúsocënu matástancëxun nitsiáncëxa, Jesús a nëbëtsi 'inun. ¹⁹ Usocamainun ca Pilátonën cuëñëomitanicëxun i curúsocënu ësai quicë bana matásmiacëxa: “Jesús, Nazaretnu 'icë, judíos unicaman 'apu”. ²⁰ Usa 'ain ca Gólgota matá anuxuan Jesús i curúsocënu matáscancë, axa Jerusalén 'urama 'ain, raírinëxa umainun raírinëxribi cuanquin judíos unicaman a bana cuëñëocë isacëxa. A banax ca hebreo banan 'anan, latín banan 'anan, griego banánribi cuëñëocë 'iacëxa.

²¹ Usoquian cuëñëocë 'ain ca judíos sacerdotenën cushicaman Piláto cacëxa:

—“Judíos unicaman 'apu ca” quixun cuëñëoxunma ca 'at. Usoquinma ca “axa, 'ëx cana judíos unicaman 'apu 'ai quicë, a ca ënëx 'icë” quixun 'at.

²² Cacëxun ca Pilátonën cacëxa:

—'Ën cuëñëomicë bana ax ca usabi 'iti 'icën.

²³ Usaquian 'an ca rabé 'imainun rabé suntárunën Jesús i curúsocënu matástancëxun mëtícananquin aín chupa biacëxa. Aín chupa bitancëx ca chupa itsi cëxëquinma tępëxuinshi pañucë, ²⁴ a bitsi canancëxa:

—Tucatima ca. Uín cara a tari biti 'icë quixun isti cananuna ñuratsu pain niquin tanti 'ain.

Nucën Papa Diosan bana cuëñëo, axa ësai quiásabi oquin ca suntarucaman 'acëxa: “Ñuratsu pain niquin tantancëx ca 'ën chupacama mëtícananxa”.

²⁵ Jesús usocamainun ca aín tita 'imainun aín titan xucën 'imainun Cleofásnën xanu María 'imainun María Magdalena, acamax anua Jesús mastáscë i curúsocë a 'urama 'iacëxa. ²⁶ Usa 'ain ca Jesusan aín tita a 'uramanua isanan aín 'unánmicë uni achúshi aira nuibacë a, a rapasunua isquin cacëxa:

—Titan, ax ca min tuá 'iti 'icën.

²⁷ Canan ca aín 'unánmicë uni aribi cacëxa:

—Ca is, ax ca min tita 'iti 'icë —quixun.

Usoquian Jesusan cacësabi oquin ca an María aín xubunu 'inun buáncëxa.

Jesús bama

(Mt 27.45-56; Mr 15.33-41; Lc 23.44-49)

²⁸ Usa 'ain ca Jesus, 'ën 'ati ñucama cana cëñua quixun 'unani Nucën Papa Diosan bana cuëñëo quicësabi oi, —cana shimain —quiacëxa. ²⁹ Quia ca manë xanpanua vino cachacë buácacë 'ain, tsatimi rënmencë xapusa ñu ami chabótancëxun buáruyun 'amiacëxa.

³⁰ 'Amicëx ca Jesús vino cachacë 'atancëx, —'ën 'ati ñu cana cëñuan —qui tëtúbutishi bamacëxa.

Suntárunëan Jesús manë xëtocën aín pichánpurunu 'á

³¹ Pascua nëtëa iméishi 'iti 'ain ca a nëtëxa bëtsi nëtësamaira anun ñu mëëtima 'ain, i curúsocënu matáscë unicama anubi 'iti judíos unicaman cuëñëanma 'icën. Usa 'ixun ca Pilátonëan aín suntárucama i curúsocënu 'icë unicama aín xo təcénmianan i curúsocënu biminun cacëxa. ³² Cacëxuan xucëx cuanxun ca suntárunën Jesúscëñun matáscë uni rabé a bëtsi pain 'atancëxun bëtsiribi aín xo təcëancëxa. ³³ Usobëtsini Jesúsribi 'ai uxunbi ca aséribi bamacë isquin 'ama 'icën. ³⁴ 'Aiamabi ca suntáru achúshinëinshi aín pichánpuru amoshi manë xëtocën chachiacëxa. Usocëx ca imi 'unpáxbë mëscúcé 'ibúacëxa. ³⁵ Aséribi ënë ñucama isá 'ixun cana ënë bana cuëñëoin. 'Ën cuëñëocë bana ënëx ca aséribi cëmécëma 'icën. Usa ca quixun 'unánquin cana ënë banacama mitsu cuëñëoxunin, mitsúnribimi aséribi ca usai 'iacëxa quixun 'unánun. ³⁶ Nucën Papa Diosan

bana cuēñeosabi oi ca ēñē ñucama 'iacēxa. Ax ca ēsai quia: “Aín xo achúshibi ca tēcēntima 'icēn”. A bana quicēsabi oquin ca uínbi aín xo achúshibi tēcēanma 'icēn. ³⁷ Ēsairibi ca cuēñeo bana quia: “Tarotancēxun ca an 'acēcaman isti 'icēn”.

Jesús matá naēcēnu mēñiocan
(Mt 27.57-61; Mr 15.42-47; Lc 23.50-56)

³⁸ Arimatea ēmanu 'icē uni, José, an ca Jesusan bana cuacē 'ixunbi judíos uncamami racuēquin uíbi —'ēx cana Jesusan bana cuacē 'ai —quixun cáma 'icēn. Usa 'ixun ca bamacē Jesús buántisa tanquin Piláto —¿asábi cara 'iti 'ic? —quixun ñucácēxa. Ñucácēxun ca Pilátōnēn, —asábi ca, ca buántan —quixun cacēxa. Cacēxun ca bamacē bibianquin Jesús buácēxa. ³⁹ Buánmainun ca Nicodemo axa imé cuanx Jesús bē bana, anribi 'inínti ro mirra rocēñun álo ro mēscucē, treinta kilosa bēacēxa. ⁴⁰ Usotancēxun ca Josébētan Nicodemonēn judíos unibunēan bamacē mañuxun uni 'acēsabi oquin, Jesús 'inínti ro mēscucē anun 'acē chupa, anun rabúancēxa. ⁴¹ Usoqian Jesús mēñiocē 'ain ca i curísocē 'urama anu i 'apácē naēratsu matánu 'iacēxa. Anu ca me naēcē achúshi anu i bamaia mēñioci 'acē 'ainbia anu uni mēñiocēma pan 'iacēxa. ⁴² A quínixa 'urama 'ain ca Pascua nētē 'aían atux a nētēn tantiti cupí anu racántancēxun Jesús mēñiocēxa.

20

Bamaxbi Jesús baísquia
(Mt 28.1-10; Mr 16.1-8; Lc 24.1-12)

¹ Domingo nētē pēcaracēma 'aínshi ca María Magdalena ax anua Jesús mēñiocēxancē quini isi cuancēxa. Cuanx bēbaquin iscēxbi ca anúan quini xēpuēxancē mapara ax racanacē 'iacēxa. ² Usobiani bēñētishi abáquiani cuanxun ca aín 'unánmicē uni aira Jesusan nuibacē, acēñun Simón Pedro cacēxa:

—Unin sapi ca Nucēn 'Ibu quininua bibianquin buánxa, uinu cara buánxun racánxa cananuna 'unaniman.

³ Cacēx ca Pedrobē Jesusan 'unánmicē uni itsiribi anua Jesús mēñiocēxancē quini abáquiani cuancēxa. ⁴ Cuaníbi ca Pedro axa munu cuanmainun bētsi axira pain rēcuēñquiani cuanx quininu bēbacēxa. ⁵ Bēbai xēñirácēti tētúbuquin quini naísquinbi ca 'aímonan anun rabúēñxancē chupa ashi anua isacēxa. Isíbi ca quininu atsiánma 'icēn. ⁶ Atsíncēbēma ca Simón Pedro ax tsiáncuatsini aí ax pain quininu atsiáncēxa. Atsínxun ca chupa anun Jesús rabúēñxancē, ashi isacēxa. ⁷ Isanan ca anun marábuēñxancē pañun aribi bētsi chupabēma capúncēsa 'aish amo racacē isacēxa. ⁸ Iscēbēbi ca ax paian rēcuēñcuatsincē uni axiribi quini mēu atsiñxun —asérabi ca Jesús ēnuma 'icē —quixun isacēxa. ⁹ A ñu isquinbi ca a rabētan Nucēn Papa Diosan bana cuēñeo, bamatancēx ca ax baísquiti 'icē quíaxa quicē, a uísai quicē cara quixun 'unánma 'icēn. ¹⁰ 'Unánquinmabi ca Jesús quininuma 'icē obiani aín xubunu cuancēxa.

María Magdalenanēan Jesús isa
(Mr 16.9-11)

¹¹ Usa 'ain ca a uni rabētaxa cuanmainun utēcēanx María quini rapasu niracēti aín namé isnux tētúbuti aín bēunan mēscúacēxa. ¹² Usai 'iquinbi ca quini mēucúia ángel rabé, chupa uxuira uxu pañuaxa, anu Jesús racáēñxancēnu aín maxcá 'icēu bētsi 'imainun aín taē 'icēu bētsiribishi tsócē isacēxa. ¹³ Iscēxun ca ángelnēn María cacēxa:

—¿Uisacatsi caramina ini bēunan mēscutin? —quixun.

Cacēxunbi ca Maríanēn catēcāncēxa:

—Unin ca quininu atsiñxun 'ēn 'Ibu bacarubianquin buánxun amanu racánxa, uinu cara racánxa cana 'unaniman.

¹⁴ Cai caxu bēsui cuainacēquinbi ca Jesús a caxu nicē isacēxa, isquinbi ca —ax ca Jesús 'icē —quixun 'unánma 'icēn. ¹⁵ 'Unáncēxunmabi ca Jesusan María cacēxa:

—¿Uisacatsi caramina ini bēunan mēscutin? ¿Ui caramina barin?

Cacēxunbi ca an naē bērúancē uni isa quixun sinánquin Maríanēn cacēxa:

—Min buánxun camina bitsi cuanun uinu caramina racan 'ē cati 'ain.

¹⁶ Cacēxun ca Jesusan cacēxa:

—María —ësaquinshi.

Cacëx cuainacëquin ca Maríanën ratúquin, hebreo banan —Raboni —cacëxa. A banax ca an uni ñu 'unánmicë qui quicë 'icën. ¹⁷Usaquin cacëxun ca Jesusan María cacëxa:

—'Ë ramëxunma pan ca 'at, ën Papanu cana cuancëma pain 'ain. Cuantancëxun ca ësaquin 'ën xucëncama catan: An ca 'ë caxa, 'ëx cana 'ën Papa axa mitsun Paparibi anu cuanin. Ax 'ën Papa Dios 'aish ca mitsun Papa Diosribi 'icën.

¹⁸Usoquin Jesusan cacësabi oquin ca María Magdalenanën aín 'unánmicë unicama atunu cuanxun:

—'Ën cana Nucën 'Ibu isan —quixun canan Jesús quicë banacama atu ñuixuancëxa.

Aín 'unánmicë unicaman Jesús baísquicë isa

(Mt 28.16-20; Mr 16.14-18; Lc 24.36-49)

¹⁹Anúan Maríanën Jesús ispuncë domingo nëtë ñantánbucëbë ca aín 'unánmicë unicamax, xubu achúshinu timéax judfos unibumi racuëti 'aímaquin xëpuax 'iacëxa. Anua 'ain, atu nëbëtsi niracëquin ca Jesusan cacëxa:

—Cana uan, chuámashirua ca 'ican.

²⁰Ësoquin caquin ca aín męcën rabé ismianan aín pichánpururibi ismiacëxa. Ismicëx ca aín 'unánmicë unicama Nucën 'Ibu isi shimëniocatí cuëëancëxa. ²¹Cuëënia ca amiribishi Jesusan atu cacëxa:

—Chuámashirua ca 'ican. 'Ën Papan amia sínánun unicama 'aquinun 'ë xuásaribi oquin cana 'ëmia sínánunmi unicama 'aquinun mitsu xutin.

²²Canan ca cuëbitan atumi uínpuquin atu cacëxa:

—Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upíñu ca 'ican. ²³Mitsúnmi tërécëx ca axa 'uchacë unin 'ucha tërécë 'ia. Usa 'aínbi ca mitsúnmi tërécëxma a unin 'ucha tërécëma 'ia.

Tomásnëan Jesús baísquicë isa

²⁴Anua Jesús atubë 'imainun ca aín 'unánmicë uni achúshi Tomás, 'icëbi rabé bacéan 'icë Gemelo caquinribi anëcë, ax atubëma 'iacëxa. ²⁵Usa 'ain ca Jesús cuancë caxua aia, an Jesús iscëcaman Tomás cacëxa:

—Nucën 'Ibu cananuna isan.

Cacëxun ca Tomásnën cacëxa:

—Aín męcën rabé anua rabun matáscancë isquin anu 'ën męcën rëbun ticánan aín pichánpurunu 'ën męcën atsínmiquin tanxunma cana asérami ca ax Nucën 'Ibu 'icë quixun sinaniman.

²⁶Jesús baísquixancëa achúshi semana 'ain ca aín 'unánmicë unicama amiribishi achúshi xubunu timécë 'iacëxa. A nëtën ca Tomásribi atubë 'iacëxa. Usa 'ain ca xubu xëpucë 'aínbi atu nëbëtsi niracëquin Jesusan aín 'unánmicë unicama —Cana uan. Chuámashirua ca 'ican —cacëxa. ²⁷Atu catancëxun ca Tomásribi cacëxa:

—Min męcën rëbun ca ënu ticat, 'ën męcën rabéribi ca is. 'Ën pichánpurunu min męcën atsínmiquin ca tan. 'Ëx cana ama 'ai quixun sínánxunma ca 'ëx cana asérami Jesús 'ai quixun sinan.

²⁸Cacëxun ca Tomásnën —mix camina asérami 'ën 'Ibu 'ianan 'ën Diosribi 'ai —quixun cacëxa. ²⁹Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Tomás, bërí camina 'ë baísquicë isquin, asérami cana 'ën Papa Diosnuax uá 'ai quixun 'unanin. An 'ë isquinmabi, asérami cana 'ëx a 'ai quixun sínancë uni, a ca Nucën Papa Diosan chuámashirua taní cuëënun 'imia.

Añu cupí carana ënë bana cuëñö quiáxa Juan quía

³⁰Usa 'ain ca unin 'acëma ñu 'itsaira Jesusan aín 'unánmicë unicaman isnun 'acëxa, ënë quiricanu ca Jesusan 'á ñucama camaira cuëñöcëma 'icën. ³¹Jesús ax ca asérami Cristo, Nucën Papa Diosan Bëchicë 'icë quixun 'unanimi ami catamëti mitsux xëñibua 'aínbi Nucën Papa Diosnan 'inun cana ënë banacama cuëñöon.

¹ Usai 'itancëxa aín 'unánmicë unicama Tiberias cacë parún papa cuëbí 'ain ca Jesús atumi pëasquitëcëni ësai 'iacëxa: ² Anu ca Simón Pedro, Tomás 'icëbi rabé bacéan 'icë Gemelo caquinribi anëcë, a 'imainun Natanael, Galileanu 'icë Caná cacë emanu 'icë, a 'imainun Zebedeonën bëchicë rabé acamabë Jesusan 'unánmicë uni rabéribishi timéçë 'iacëxa. ³ Anuxun ca Simón Pedronën —cana tsatsa ricani cuani —quixun raíri cacëxa. Cacëxun ca —nuxribi cananuna mibé cuani —quixun cacancëxa. Cabiani nuntinu cëñúruquiani coónxun ricánquinbi ca tsatsa achúshirabi bíama 'icën. ⁴ Bitsíma 'inëti ñancáishi pëcaraxun ca Jesús masinua nicë iscancëxa, isquinbi ca, ax ca Jesús 'icë quixun 'unáncahma 'icën. ⁵ 'Unánçëxunmabi ca Jesusan atu cacëxa:

—¿Tsatsa caramina bicancëma 'ain?

Cacëxun ca —cananuna bicëma 'ai —quixun cacancëxa. ⁶ Usaquian cacëxun ca Jesusan —nunti rapasu mëqueu ca mitsun rica nanpat, anua camina tsatsa biti 'ai —quixun cacëxa. Cacëxun ax quicësabi oquin nanpátancëxun ca rica niancëxa. Ninquinbi ca 'aisamaira 'ixúan tsatsan 'iëoia bërucasmacëxa. ⁷ Usocëbëtan ca aín 'unánmicë uni achúshi, aira nuibacë, an —ax ca Nucën 'Ibu 'icë —quixun Pedro cacëxa. Cacëxuinshi pëxúan nancë aín chupa bixun pañutancëx ca Pedro nuntinuax bacanu 'ibúquiani Jesúsnu cuancëxa. ⁸ Cuanmainun ca raírinëinshi Jesúsnu bëbati cien metrosa 'ixun aín rica tsatsa buáquicë munuishi buani cuancëxa. ⁹ Usa 'ain ca masinu atun nunti 'arutancëx cëñúbuacuatsini uquinbi tsi bëpubucënu tsatsa xuia isanan pánribi isacëxa. ¹⁰ Isia ca Jesusan atu cacëxa:

—Bërími bicancë tsatsa 'itsamashi ca 'ë bëxun.

¹¹ Cacëxun ca Simón Pedronën nuntinu 'iruxun, ciento cincuenta y tres tsatsa chabu buáquicë 'icë, atun rica nëriobëtsinquin masinu bëacëxa. Bëçëxbi ca tsatsa chabu 'itsaira 'ainbi atun rica narásquiama 'icën. ¹² Usoia ca Jesusan —ca pi ucan —atu cacëxa. Cacëxunbi ca aín 'unánmicë unicama achúshinënbi, ënëx ca Nucën 'Ibu 'icë quixun camaxunbi 'unánquin, —¿ui caramina 'ain? —quixun ñucáma 'icën. ¹³ Usa 'ain ca Jesusan atu rapasu niracëquin pán bixun atu 'inántancëxun tsatsaribishi 'inancëxa. ¹⁴ Usai ca Jesús bamaxbi baíscuquitancëx rabëti pain 'itancëx aín 'unánmicë unicamami amiribishi chiquiracëtëcëancëxa.

Simón Pedronën —'ëx cana asérami mimi sinanin —quixun Jesús ca

¹⁵ Pia sënëncë ca Jesusan Simón Pedro cacëxa:

—¿Jonásnën bëchicë, Simón, min ñucama sinancësamaira oi caramina 'ëmi sinánquin 'ë nuibatin? Cacëxun ca cacëxa:

—'Ën 'Ibu, min camina 'unanin, 'ën cana mi nuibatin.

Quia ca cacëxa:

—'Ën carnero bacë ca piminuxun 'at.

¹⁶ Catancëxun ca amiribishi cacëxa:

—Jonásnën bëchicë, Simón, ¿caramina 'ë nuibatin?

Cacëxun ca catëcëancëxa:

—'Ën 'Ibu, min camina 'unanin, 'ën cana mi nuibatin.

Quia ca cacëxa:

—'Ën carnero ca piminuxun 'at.

¹⁷ Rabé oquin catancëxun ca amiribishi catëcëancëxa:

—Jonásnën bëchicë, Simón, ¿caramina 'ë nuibatin?

Rabé 'imainun achúshi oquian —caramina 'ë nuibati —quixun cacëxun ca Simón Pedronën —¿uisoti cara 'ë 'itsoquin ñucatia? —quixun sinani masá nuituquin cacëxa:

—'Ën 'Ibu, min camina camabi ñu 'unanin. Usa 'ixun camina 'ën cana mi nuibati quixun 'unanin.

Quia ca Jesusan cacëxa:

—'Ën carnero ca piminuxun 'at. ¹⁸ Asérami cana 'ën mi cain, bënë 'aish camina minbi chupa pañuanan uinu caramina cuainsa tani anu cuancën. Usa 'ainbi ca xëniira 'aishmi mëshpatia uní itsin chupa pañumixun uinu caramina cuainsama tani anubi mi buánti 'icën.

¹⁹ An, usai cana bamati 'ai quixun 'unánan bamaibi ami sinánquin ënquinma cana Nucën Papa Dios cuëñmiti 'ai quixun 'unánun ca Jesusan usoquin Pedro cacëxa. Catancëxun ca —'ëx cuëncësabi ofishi ca 'it —quixun cacëxa.

Aín 'unánmicē uni achúshi, a Jesusan nuibacē, a ñui quicē bana

²⁰Usoquian cacēx caxu bēsui cuainacēquin ca Pedronēn a nuibairacē aín 'unánmicē uni, Juan, an Jesús nuibiania isacēxa. Ax ca an abētan pi a rapasu tsóxun —uin cara uni mi 'inánti 'icē —quixun Jesús ñucáëxancē, a 'iacēxa. ²¹A uni isquin ca Pedronēn Jesús ñucacēxa:

—¿Uisaira cara enē uni 'iti 'ic?

²²Cacēxun ca Jesusan cacēxa:

—'Imitisa tanquin 'en 'imicēxa 'ëx utēcëntamainun enē unix enē nētēnu tsócëbëbi camina uisa cupí cara usai 'ia quixun sinani bënëtima 'ëx cuëncësabi ofshi 'iti 'ain.

²³Usaquian cacēxun cuaxun ca an Jesusan bana cuacē unicaman —a uni sapi ca bamatima 'icē —quixun sinánxun chanicēxa. Usa 'aínbi ca Jesusan —Juan ca bamatima 'icē —quixun Pedro cáma 'icēn. Caquinma ca ësöquinshi cacēxa: “'Imitisa tanquin en 'imicēxa 'ëx utēcëntamainun enē unix enē nētēnu tsócëbëbi camina uisa cupí cara usai 'ia quixun sinani bënëtima 'ai” quixun.

²⁴'Ëx Jesusan 'unánmicē uni achúshi 'ixun cana enē ñu camabi ñuiquin cuënëon. 'Ën cuënëocē banacama enēx ca asérabi 'icē quixun cananuna 'unanin.

²⁵'Ën mitsu ñuixuncē bana enē 'imainun ca bëtsi ñucamaribi Jesusan 'acēxa. A ñucama ñuiquin achúshi achúshi cuënëocëxbi ca a quirica camabi menu sënëntima 'icēn. Ashi.

JESUCRISTONËN CAÍSCË UNICAMA USAI 'IA

Aín Bëru Ñunshin Upí Ñucën Papa Diosan unibë 'iti

¹Teófilo, 'ën mi a pain buánmicë quiricanu cana Jesusan naínu cuainsama pain 'ixun 'á ñucama a ñuiquin mi cuëñeoxuan. ²An ca naínu cuainsama pain 'ixun Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan 'aquincëxun an aín bana unicama ñuixunun xuti unicama caíscëxa. Acamax ca aín 'unánmicë uni 'iacëxa. Caístancëxun ca aínu cara 'ati 'icë quixun 'unánmiacëxa. ³Usoquin ñu 'atancëx bamaxbi ca baísquiacëxa. Usai 'itancëxun ca, ax ca asérami baísquiaxa quixuan an caíscë unicaman 'unánun, 'uxë achúshi 'imainun mëcën rabé nëtën nëtéax nëtéax atumi chiquiracëacëxa. Usai 'iquin ca uisairai cara uni Nucën Papa Diosan 'iti 'icë quixun atu 'unánmiacëxa.

I. JERUSALENUAXA AN NUCËN PAPA DIOSAN BANA CUACË UNICAMA TIMËA (1.4–8.3)

⁴Naínu cuainsama pain 'ixun ca Jesusan aín 'unánmicë unicama, an uni bana ñuixunun xutia caíscë, a cacëxa:

—Jerusalénuax cuanxunma pan ca anuxunbi 'ën Papa Diosan cacësabi oquin 'ën mitsu ñuixuncë a pain caín. ⁵Asérami ca Juanën uni 'unpaxan nashimiacëxa. Usa 'ainbi ca 'itsama nëtë 'icëma 'ainshi Nucën Papa Diosan aín Bëru Ñunshin Upí mitsubëa 'inun xuti 'icën.

Jesús naínu cuan

⁶Usatancëxun ca bëtsi nëtën abë timéax bucuxun an uni bana ñuixunun xutia caíscë unicaman Jesús cacëxa:

—Nucën 'Ibu, nux cananuna Israelnën rëbúnqui 'ain, nun 'apu 'aíshbi ca nun aintsima 'icën. Usa 'ain çaramina bërí nun aínsi achúshi nun 'apu 'inun mëníoti 'ain?

⁷Cacëxunbi ca Jesusan atu cacëxa:

—'Ën Papa Diosan ca an sináncësabi oquin uinsaran cara usai 'iti 'icë quixun mëñocëxa. Uinsaran cara usai 'iti 'icë quixun camina mitsun 'unaniman. ⁸Usa 'ainbi camina Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upí mitsunu ucëbë aín cushiñu 'icanti 'ain. Aín cushiñu 'ixun camina mitsun 'ën bana unicama ñuixunti 'ain, Jerusalén émanu, Judea mecamanu, 'imainun Samaria menu, 'imainun camabi menu cuanquin.

⁹Ésaquin aín 'unánmicë unicama caíshi ca atun ismainunbi manámiquishi naí cuinan mapucëx istécëntimoí nëtéacëxa. ¹⁰Usai 'ia manámi bësuquin isabacëbëbi ca uni rabé tari uxua pañucë atu nëbétsi 'iacëxa. ¹¹Usa 'ixun ca atu cacëxa:

—Galileanu 'icë unicama, çañaquin caramina manámia isabatin? Jesús, axa bërí naínu cuancë, ënëx ca mitsúnmi cuania iscësa ësaribicuatsini utécënxun 'aia.

Jesusan caíscë unicaman atubë 'inun Matías caísa

¹²Ésaquian a uni rabëtan cacëx ca Olivete cacë matá anuaxa Jesús naínu cuancë, anuax aín 'unánmicë unicama Jerusalénu riquiancëxa. Olivete anuax Jerusalénu bëbati ca rabé kilómetrosa 'iacëxa. ¹³Riquianx Jerusalénu bëbatancëx ca anua atux 'icë xubunu atsíanx manámia 'icë cata itsi anu cëñúruacëxa. Atux ca Pedro, Jacobo, Juan, Andrés, Felipe, Tomás, Bartolomé, Mateo, Alfeonën bëchicë Jacobo, Simón axa aín aínsin rabanán nëtëcë, a 'imainun Jacobonën xucën Judas, acama 'iacëxa. ¹⁴A unicamax ca atúxa 'icësabi oi 'i, Jesusan xucéantu 'imainun aín tita María 'imainun bëtsi xanucamabëribi timéax ami sinani Nucën Papa Diosbë banacëxa.

Jesusan caíscë unicaman atubë 'inun Matías caísa

¹⁵Usa 'aish ca anu timéax Jesucristomi sináncë unicama ax ciento veinte xucënxa 'iacëxa. Usa 'ain ca Pedronën atu nëbétsi niruxun cacëxa: ¹⁶—'Ën xucéantu, ésaquin cana mitsu cain. Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan sinánmicëxuan Davidnën cuëñe bana quicësabi oi ca Judas, an Jesús uni bimicë, ax 'iaxa. ¹⁷Judas ax ca nacamacëñunbia Jesusan aín bana ñuixunun caístancëxun 'unánmicë 'iaxa. ¹⁸Usa 'ixunbi ca Jesús unin binun 'aquintancëxun a cupía bicë curíquinën me bitancëxbi, aín 'atima ñu 'acë cupí

axbi ñumi natéquiquin aín pucucama antácai bamaxa. ¹⁹Usafa 'icé cuaxun ca Jerusalénu 'icé unicaman a me Acéldama caquin anéaxa, ax ca atun banan Imi Me quicé bana 'icén.

²⁰Salmos quiricanua cuēñeo bana axa ésaí quicésabi oi ca 'iaxa:

Aín xubux ca éncé 'iti 'icén, anu ca uíxbi 'itima 'icén.

'Imainun ca ésaíríbi quia:

Bétsi unin ca an éncé ñu mēēti 'ati 'icén.

²¹Énu ca an Jesusan nubē 'ixun ñu 'aia nubētan iscē uni raíri 'icén. ²²Usa 'aish ca atux Juanēan nashimia 'aísha ax naínu cuantamainun nubē 'iaxa. Usa cupí ca a unicama achúshinēxa Jesús ax ca bamatancēx baísquitēcēanxa quixun nun 'acésaríbi oquin unicama ñuixunux nubē birananti asábi 'icén.

²³Pedronēn ésoquin cacēxun ca anu 'icé unicaman rabé uni, José, Barsabás caquin anécē 'icēbia Justo caquinríbi anécē, acēñun Matíasríbi caísacēxa. ²⁴⁻²⁵Usoatancēxun abē banaquin ca Pedronēn Nucēn 'Ibu Dios cacēxa:

—An nubētan mi ñu 'axunun min caíscē 'aíshbi ca Judas mi ñu 'axuanxmbabi aín 'ucha cupí anu ax cuanti anu cuanxa. Usa 'ain camina camabi unífan aín nuitunēn sináncē ñu 'unáncē 'ixun, min éñē uni rabé uíra caramina Judasnēn ñu mēēti 'anun caísa quixun nu ismiti 'ain.

²⁶Catancēxun ca uix cara 'iti 'icé isnuxun ñuratsu pain niquin tancēxa, tancēxbi ca Matías 'iacēxa. Usaquian caíscē 'aish ca Jesusan aín bana ñuixunun caíscē uni mēcēn rabé 'imainun achúshi, acamabē Matías biranancēxa.

2

Nucēn Papa Diosan Bēru Ñunshin Upí aín unicamanu uá

¹Usa 'ain ca Pentecostés cacē nētē ucēbē Jerusalénu 'icé achúshi xubunu timéax axa Jesucristomi catamécē unicama buciacēxa. ²Anu bucuxun ca suñúan upí 'icésai banacuatsinia naínuax aia cuacēxa. Cuacēxbi ca anua bucucē xubu namé camabi tsitsiarati sharati banacēxa. ³Usai 'ishi ca tsi érēnrucēsa 'aish rēquiabati anu 'icé unicaman maxcánu cēñúruacēxa. ⁴Usacēbēshi ca Nucēn Papa Diosmi cushii aín Bēru Ñunshin Upitan 'imicēx anu 'icé unicamax bētsi bētsi banan banacēxa.

⁵Usa 'ain ca axa Nucēn Papa Dios cuēñcésabi oi 'iisa tancē judíos unicama, ax bētsi bētsi menuax Judea menu uax Jerusalénu tsoócēxa. ⁶A unicamax ca xubunu buciāxa bētsi bētsi banan axa Jesucristomi catamécē unicama banaia cuabiani a xubunu timénux riquiancēxa. Riquiani bēbai timécamē'ëoquin a xubunu 'icé unicamaxa banaia, atun banasabi camaxunbí cuati ca ratuti sináncasmacēxa. ⁷Sináncasmai ca atun bémánan pēqui ratuti canancēxa:

—¿Galilea menuaxa ucē unishima cara axa xubunu timéax banacē unicama éñē 'ic?

⁸¿Usa 'icēbi caranuna bētsi bētsi nētēnuax uá 'ixunbi atun bana nun banasabi 'icé cuatin?

¿Uísa 'aish cara usa 'iti 'ic? ⁹Nux cananuna Partia, Media, Elam, Mesopotamia, Judea, Capadocia, Pontus, Asia, a mecamanuax ucē 'ain. ¹⁰'Imainun cananuna Frigia, Panfilia, Egipto, 'imainun Africa menu 'icé éma raíri Cirene 'ucēa 'icé anuax ucē 'ain, 'imainun cananuna Roma émanu 'icé judíos unicama 'imainun raírinēx judíosma uni 'ixunbia an usai judíos uni 'iti Moisésnēn cuēñeo bana quicésabi oquin 'acé 'ain. ¹¹'Imainun cananuna Creta cacē nasñu 'icé 'imainun Arabia cacē menu 'icé unicama 'ain. Usa 'ixunbi cananuna éñē unicaman, uísaira oquin cara Nucēn Papa Diosan ñu 'aia quixuan ñuía nun banan quicésai quia cuatin.

¹²Usai 'icēbē ca camáxbi ratuti sináncasmai canancēxa:

—¿Uísa 'aish cara usa 'iti 'ic?

¹³Usaia quicēbēbi ca raírinēx amí cuái —ñu bata xēaxbi sapi ca paéncanxa —quíax canancēxa.

Timécamē'ëocē unicama Pedronēn ca

¹⁴Canancēbē ca Pedro abē 'icé mēcēn rabé 'imainun achúshi unibē nirui munuma banaquin cacēxa:

—Judíos uníbu 'imainun Jerusalénu 'icé unicama, mitsúnmi 'unánun ca 'én mitsu camainun cuat. ¹⁵Mitsun sináncēxa éñē unicamax paéncē 'ainbi ca bari xamárucēma pain

'ain asérabi paéncéma 'icën, ¹⁶An Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë uni, Joel cacë, an cuënëo bana quicësabi oi ca ësai 'ia. A banax ca ësai quia:

¹⁷Nucën 'Ibu Diosan ca caia: Mecama cëñúcëma pain 'ain cana unicamanu 'ën Bëru Ñumshin Upí atubë 'inun xuti 'ain. Xucëxun ca Israel unicama, xanu 'imainun bëbu, anbi 'ëx quia bana uni ñuixunuxun 'aia. 'Imainun ca bënábu unicamanribi 'ën ismicëxun ñu isnuxun 'aia. Caniacëcë unicamanribi ca 'ën 'amicëxun namánuxun 'aia. ¹⁸Usaribi oquin cana an 'ën bana cuacë bëbu 'imainun xanu, abëa 'inun 'ën Bëru Ñumshin upí 'inánuxun 'ain. 'Ináncëxun ca 'ë ñuiquin uni ñuixunuxun 'aia. ¹⁹⁻²⁰'Ën 'imicëx mecama cëñúti nëtë 'icëma pan 'ain cana a isia ratúti ñu nainua unicama ismiti 'ain. Usonan cana menuaribi unín sináncëma ñu, imi 'imainun tsi 'imainun tsin cuin, acamaribi isminuxun 'ain. 'Imainun ca bari bëánquinuxun 'aia. Bari bëánquimainun ca 'uxë imisa 'inuxun 'aia. ²¹Usai 'icëbë ca uinu 'icë unicaman cara aín 'Ibu Dios 'ë ñucatia, acamax ca 'ënan 'inux iéccë 'inuxun 'aia.

Usai ca Joelnën cuënëo bana quia.

²²Usaquin canan ca Pedronën ësáquinribi cacëxa:

—Israel unicama, 'ën mitsu camainun ca cuat: Jesús Nazaretnu 'icë, an ca Nucën Papa Diosan 'amicëxun mitsúnmi ismainunbi, ax ca Nucën Papa Diosnuax uá 'icë quixuan unicaman 'unánun, uni itsían 'acëma ñuira 'axa. An 'acë ñucama camina mitsun 'unan.

²³Usoquian ñu 'acëbi camina mitsun unían 'ináncëxun bixun 'aisama uni rabécëñun i curúsocënu matásmítancëxun bamamian. Usai ca 'iti 'icë quixuan, ënë nëtë unitisama pain 'ain Nucën Papa Diosan mëníosabi oi ca 'iaxa. ²⁴Usoquian unín 'acëbi ca Jesús a Nucën Papa Diosan baísqumiáxa, uisatimioia tsónun. Ax asaribi cushiira 'icëa uinu 'icë unímbi ashíquin bamamisama 'icë ca Nucën Papa Diosan aín Bëchicë baísqumiáxa. ²⁵David ax ca Jesús ñui ësai quiacëxa:

'Ën cana Nucën 'Ibu 'ëbëbi 'ia isan. 'Ëx racuëti masá nuitununma ca ax 'ën mëqueu 'icën.

²⁶⁻²⁷Usa 'ain cana chuámashirua tani cuëëni bana upítainshi banan. 'Ëx bamaxbi anu uni bamatancëx aín bëru ñumshin 'icë, anu 'ën bëru ñumshin 'inun camina ëntima 'ain. Usoquin camina, minan 'icë upí isquin bamacëbi 'ën namicama chëquinun 'ë 'imitima 'ain. Usa cupí cana, bamaxbi cana baísqüiti 'ai quixun sinani mimi catamëti cuëënin. ²⁸Mín camina upí nuituñu 'aish chuámashirua tsónun 'ë 'unánmian. Usa 'ixun camina 'ëbë 'ixun chuámashirua tani cuëënun 'ë 'imiti 'ain.

Usai quiquin ca David an Jesús ñuiquin cuënëocëxa.

²⁹'Ën xucéantu, asérabi ca nucën rara, David, bamatancëx me quininu mëníocë 'iacëxa.

Usoquian anu 'acan ax ca bërí nëténbi anu 'icën. ³⁰David, ax ca an Nucën Papa Dios quicë bana unicama ñuixuncë 'iacëxa. Usa 'ixun ca paránuxunma Nucën Papa Diosan —mín rëbúnqui achúshinëx ca judíos unicaman 'apu, Cristo, 'inuxun 'aia —quixun cá bana a 'unáncëxa. ³¹Usa 'ixun ca David an bëráma 'unánxun 'acësoquin, aín rëbúnqui Cristo axa bamatancëx baísqüiti a ñui, bamatancëxbi ca aín bëru ñumshin anu uni bamacëcama cuancë, anu ëncëma 'ianan aín namicamaxribi chëquitima 'icë quixun ñuiacëxa. ³²Davidnën cuënëo bana quicësabi oquin ca Nucën Papa Diosan Jesús bamacëbi baísqumiáxa quixun cananuna nucamanbi 'unan. ³³A ca Nucën Papa Diosan abë 'Apu 'iti aín cushínbi baísqüimiquin an cásabi oquin aín Bëru Ñumshin Upí 'inánxa. Usa 'ain ca ami mitsun isanan cuacë ñucama, ënëx aín Bëru Ñumshin Upitan 'imicëx ësai 'ia. ³⁴⁻³⁵David ax ca naínu cuanma 'icën. Naínu cuanxunmabi ca an ësai quicë bana cuënëocëxa: Nucën 'Ibu Diosan ca 'ën 'Ibu Cristo caxa: Axa mimi nishcë unicama 'ën mi 'ibuamimainun camina 'ën mëqueu 'ianan 'ëbë 'apu 'iti 'ain.

³⁶Usa 'ain camina mitsux Israel unicama 'ixun asérabi 'unánti 'ain, mitsúnmi i curúsocënu matásmicë, a Jesúsbi ca Nucën Papa Diosan nucën 'Ibu 'imianan axa utinu nun caíncë, Cristo, a 'imíaxa.

³⁷'Ësoquian cacëxun cuati —'atimabi cananuna 'a —quixun sinani ratúquin ca Pedrocëñun abëa 'icë unicama ñucáquin cacancëxa:

—'Ën xucéantu, 'atimabi cananuna usoquin a 'an. ¿Upí 'inux caranuna bërí uisai 'iti 'ain?

³⁸Cacëxun ca Pedronën atu cacëxa:

—'Atimoquin sinánxunbi camina sinanaquin, upí oquin Nucën Papa Diosmi sinánti 'ain. Usai 'itancëx camina mitsun 'uchacama téréncë 'inun Jesucristomi catamëti nashimicë 'icanti 'ain. Usai 'icëbëtan ca Nucën Papa Diosan aín Bëru Numshin Upí abëmi 'inun mitsu 'inánti 'icën. ³⁹ Ënë banacamax ca mitsu 'imainun mitsun bëhçicëcama 'imainun bëtsi unicamanribi cuati oquin Nucën Papa Diosan mënío 'icën. Amia sinánmisa tancë unicamanribi cuati oquin ca usoquin mëníoçëxa.

⁴⁰ Usoquin canan ca bana raíriribi ñuixunquin Pedronën 'esëquin cacëxa:

—Ënë nëtënu 'icë unían a 'unáncëma 'aínbi camina mitsux Jesucristomi sinanati Nucën Papa Diosnan 'inux iéti 'ain.

⁴¹ Usaquian Pedronën cacëxun cuaquin ca 'itsa unin —asérami ca a bana 'icë —quixun sináncëxa. Sinani ca a nëténbi nashimicë 'aish tres mil unírishi axa Jesúsni sináncë unicamabë 'iacëxa. ⁴² Usai 'itancëx ca an bana ñuixunuan Jesusan caiscë unicaman bana ñuia cuaquin upí oquin sinani camáxbi nuibanancëxa. Nuibanani ca camabi nëtën timéquin, ënima Nucën Papa Diosbë bananan pán tēcënpaxun pi, camáxbi achúshinën sinánsashi 'aish a ëmanu buciacëxa.

Axira pain Jesucristomi sináncë unicamaxa usai 'ia

⁴³ Usa 'ain ca atun 'aia isá, a ëmanu 'icë unicamax ratúmainun aín bana ñuixunuan Jesucristonën caiscë unicaman uni itsin 'acëma ñu 'acëxa. ⁴⁴ Usomainun ca axa —asérami ca Jesusan cushínbi ñu 'aia —quixun sinani Jesucristomi catamëcë unicamax bëtsibë bëtsibë nuibanani camáxbi ñuñu 'inux atun ñu 'inánani 'aquianancëxa. ⁴⁵ Usai 'iquin ca atun ñu maruanan aín me maruxun curíqui bixun ñuñuma unicama 'ináncëxa. ⁴⁶ Camabi nëtën anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunu a rabinux timéanan ca atun xubunuribi timéxun Jesúsni sináncëxun tēcënpaxun pán pianan bëtsi ñuribi piqüianani cuëni bëtsibë bëtsibë nuibanancëxa. ⁴⁷ Usaía 'ia isquin ca axa atubë timécëma unicaman —atux ca asérami upí nuituñu 'icë —quixun sináncëxa. Sinania ca uicamax cara ainan 'iti 'icë acamaxa Jesucristomi sinánun Nucën 'Ibu Diosan 'imiacëxa.

3

Aín niti bëtsicë uni pëxcúa

¹ Usa 'ain ca bari cuabúçëbë a las tres 'ain camabi nëtéan 'icësabi, Pedrobë Juan anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunu abë banai cuancëxa. ² Cuanx bëbaquin iscëxbi ca uni achúshi aín niti bëtsicë, usabi bacéan, anu tsoócëxa. Camabi nëtéan bëxun bëxun tsónçancëxun ca anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubu aín xëcuë Upíira cacë, anuxun unicama atsinia curíqui ñucácëxa. ³ Usa 'ixun ca anu tsóxun Pedrocëñun Juan atsini aia isquin, curíqui isa 'inánun quixun cacëxa. ⁴ Cacëxunbi ca Juanbëtan isquin Pedronën cacëxa:

—Nu ca is.

⁵ Ësaquian cacëxun ca —'ë sapi ca curíqui 'inánti 'icë —quixun sinani cuëenquin caíancëxa. ⁶ Caíncëxunbi ca Pedronën cacëxa:

—Curíquiñuma cana 'ain. Usa 'aínbi cana bëtsi ñun mi 'aquinti 'ain. Jesucristo, Nazaretnu 'icë, an 'ë 'amicëxun cana mi cain, niruquiani ca cuantan.

⁷ Caxun ca aín męcën mëquenën mëinquin biruacëxa. Usocëxëshi ca aín uxútucuru 'imainun aín taë cushi niisa 'inun pëxcúacëxa. ⁸ Pëxcutishi munuma niruishi nitsi cuëeni chirini, Pedro 'imainun Juanbë anuxun a rabiti xubunu atsinquin ca Nucën Papa Dios rabiacëxa. ⁹ Usai 'iquin Nucën Papa Dios rabia nitsia ca camabi unin isacëxa. ¹⁰ Isi ca, ënë unix ca an anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubu xëcuë Upíira cacë, anu tsóxun uni curíqui ñucácë a 'icë quixun 'unani atun bëmánan pëqui ratúcancëxa.

Anun uni nicë, Salomón cacë, anuxuan Pedronën bana ñuixuan

¹¹ A unin ca Pedrocëñun Juan ënquinma 'aracaráshiacëxa. Usa 'aísha anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubu amo anun uni nicë, Salomón cacë, anu a rabëbëbi cuania isi ca ratuti abáquiani cuanx anu timécancëxa. ¹² Usaria isquin ca Pedronën anu timécëcama cacëxa:

—Israel unicama, ¿uisacatsi caramina ënë isi ratutin? ¿Uisacasquin caramina nu ñachaira ñachain? Nun cushínbi isanuna 'a quixun sapi camina sináncanin. Nux upí

'ixun isanuna ënë uni nimia quixun sapi camina sináncanin. ¹³ Usama ca. Nucën Papa Dios, aira nucën rara Abraham, Isaac, Jacob acama 'imainun nucën raracama 'imainun nucën chaitiocëcaman rabia, an ca aín Bëchicë Jesús asaribi cushi 'inun 'imíaxa. Usa 'icëbi camina uni isa 'aminun quixun mitsun 'apucama 'ináncan. 'Ináncëa Pilatonën ëinsa tancëbëbi camina mitsux cuëñcëma 'ain. ¹⁴ Usai 'iquin camina axa ñu 'atima 'acëma 'aish upíra sinánñu, a chiquínun caquinma, an uni 'acë uni a chiquínun quixun mitsun Pilato can. ¹⁵ Usoquin camina mitsun an unicama Nucën Papa Diosnan 'inúxa abë 'inun 'imiti, Jesus, a uni 'amian. Usoquinmi 'amicëxa bamacëbi ca Nucën Papa Diosan a baísqumiáxa. Bamacëa baísqumicë cananuna nun aséabi isan. ¹⁶ Usa 'ain ca nux aséabi ami sináncë 'ixun —Jesusan ca ënë uni pëxcuti 'icë —quixunu nun sináncëbë, mitsúnmi a iscë 'ixun 'unáncë uni ënëx upiti pëxcúaxa. Jesucristonëan pëxcutisa tancëbëtan nun 'aquincëx ca upitiira pëxcúaxa quixun camina iscanti 'ain.

¹⁷ Ësoquin catancëxun ca Pedronën amiribishi cacëxa:

—'Ën xucéantu, cana mitsu cain, 'ën cana 'unanin, aséabi ca ax Nucën Papa Diosan Bëchicë 'icë quixun 'unánxunmaishi camina mitsun 'apucamabëtanbi, mitsun Jesús uni 'amian, ¹⁸ Usa 'aínbi camina mitsun, an sinánmicëxun uni ñuixuncë unicama Nucën Papa Diosan usaia Cristo 'iti ñuiquian cuëñëomia banaxa quicësabi oquin 'acan. A banax ca quia, Nucën Papa Diosan ënu unun xuá, Cristo, ax ca paë tani tëmëрати 'icë quíax. ¹⁹ Usa 'ain camina 'atimaquin sinánxunbi sinanaquin mitsun 'uchacama tërëncë 'inun Nucën Papa Diosmi sinánti 'ain. Ami sináncëxun ca Nucën 'Ibu Diosan mitsun 'uchacama tërëanan chuámarua 'inun mitsu cuëñmíti 'icën. ²⁰ Usonan ca Jesús, axbi Cristo 'icë, a Nucën 'Ibu Diosanbi bëráma mëníósabi oi mitsun 'apu 'inun ënë menu utécënun quixun xuti 'icën. ²¹ Ucëma pan 'aísha Jesucristo anu ax 'icë anu 'imainun ca Nucën Papa Diosan, an ax quicë bana uni ñuixuncë unicaman cuëñëosabi oquin, camabi ñu sënëonti 'icën. ²² Moisésnën ca bëráma nucën rara judíos unicama ësaquin cacëxa: “An 'ë 'imicësaribi oquin ca Nucën 'Ibu Diosan mitsun rëbúnqui achúshi an ax quia bana unicama ñuixunti 'imiti 'icën. 'Imicëxuan an atu cacësabi oi ca mitsun rëbúnquicama 'iti 'icën. ²³ Uinu 'icë unin cara an ñuia, aín bana cuatima, ax ca Nucën Papa Diosnanma 'aish Israel unima 'iti 'icën”.

²⁴ Moisésnëan usaquin cuëñëosabi oquin ca Samuelnën pan 'acëbëtan an Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë uni rafrinënríbi, Cristo uti nëtë ñuiquin unicama ñuixuncëxa.

²⁵ Ësoquin canan ca Pedronën ësaquinribi cacëxa:

—A unicaman axa uti ñuia, ax ucë cupí camina mitsúnribi chuámarua 'inuxun aín bana cuati 'ain. Usai 'iti oquin ca Nucën Papa Diosan bëráma mitsun rara Abraham ësaquin cacëxa: “Min rëbúnqui achúshi cupí ca camabi menu 'icë unicamax cuëñuxun 'aia”. ²⁶ Nucën Papa Diosan ca aín Bëchicë bamacëbi baísqumitancëxun judíos unicama mitsunu pain xuaxa, mitsúnmi a isi ami sinanaquin ñu 'atima 'ati ënun quixun.

4

Unicaman Pedro 'imainun Juanmi atun 'apucama manon

¹ Usaquian Pedrobëtan Juanën camainun ca judíos sacerdotecama 'imainun anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunu 'icë policíanën cushi 'imainun saduceo unicamax uacëxa. ² An —bamaxbia Jesús baísqucë 'ain ca camabi uníxribi bama 'aíshbi baísquiti 'icë —quixun unicama ñuixuncë cupí ca axa ucë unicamax Pedro 'imainun Juanmi nishacëxa. ³ Nishi atúan bana ñuixuncëbë uquin ca Pedrocëñun Juan bibianquin buáncëxa. Buánxun ca bari cuabúccëbëa imé 'ain, iméshiira ñucánuan pëcaratamainun sipunu atsínmicëxa. ⁴ Usa 'aínbi ca an a ñuiquin bana ñuixuncëxun cuati Jesúsmi catamëcë unicamax 'itsaira 'icëxa. Acamax ca xanucëñunma nucë bënëcamaishi tupúncë cinco milsa 'iacëxa.

⁵ Sipuonx pëcaracëbë ca judíos unibunën 'apucama 'imainun caniacëcë unicama 'imainun an Moisésnën cuëñëo bana 'unáncë unicama, Jerusalénu timéacëxa. ⁶ Acamabë ca judíos sacerdotenën cushicaman 'apu, Anás, a 'imainun Caifás, Juan, Alejandro 'imainun judíos sacerdotenën cushicaman aínsi 'ibucamaribi anu timécë 'iacëxa. ⁷ Anu

timéxun ca Juancēñun Pedro sipunua bēnun quixun suntáru xuacēxa. Xucēxuan chiquín-bētsinquin bēxun suntárunēn axa timécē unicama nēbētsi nitsíncē ca anu 'icē 'apucaman ñucácēxa:

—¿Uían 'amicēxun caramina aín niti bētsicē uni pēxcūan? ¿Uisa cushiñu 'ixun caramina 'an?

⁸Ñucácēxun ca Nucēn Papa Diosan Bēru Ñumshin Upitan quimicēxun Pedronēn cacēxa:

—Judíos 'apucama 'imainun caniacēcē unicama, cananuna mitsu cain: ⁹Aín niti bētsicē unia pēxcúcē ñuiquin camina uisai cara pēxcúonxa quixun nu ñucatin. ¹⁰Usa 'ain cananuna Israel unicaman 'unánun mitsu cain, Jesucristo, Nazaretnu 'icē mitsúnmi i curúsocēnu matásmicēx bamacēbia Nucēn Papa Diosan baísqumicē, an 'imicēx ca mitsúnmi iscē ēnē uni pēxcúonxa.

¹¹Cuēñēo bana axa ēsai quicē a camina 'unan, an maxax xubu 'acē unían a cuēñquinma raírishi caísun biquin racacē maxax 'aíshbi ca a maxax bērí ami a xubu cushicē 'icēn, itá upímia xubucama cushicē usaribiti. A banaxa quicēsaribiti ca Jesucristo ami aín unicama cushicē 'iti 'icē quixun ca Nucēn Papa Diosan bērí mēñfoxa. ¹²Nucēn Papa Diosan ca nuxnu nun 'uchacama tērécē 'aish abē 'inúan an nu iéminun Jesúsēshi 'imíaxa. Usa 'ain ca an Nucēn Papa Diosan 'inun nu iémiti bētsi uni 'aíma 'icēn.

¹³Usa 'ain ca Pedrobētan Juanēn quirica 'unáinracēma 'ianan 'apuma 'ixunbi racuéquinma unicama bana ñuixunia isi judíos 'apucamax ratúacēxa. Usai 'iquin ca —ēnē uni rabētax ca axa Jesúsē nicē a 'icē —quixun sináncēxa. ¹⁴Usaquin sinánmainun ca a pēxcucē uni axribi atubē niacēxa. Nitsia isquin ca uisoquinbi Pedrocēñun Juan cacanma 'icēn. ¹⁵Caquinmabi Pedrocēñun Juan émánxun caínun quixun chiquíntancēx ca atúxbi ñucacananí ēsai canancēxa: ¹⁶—¿Uisa caranuna ēnē uni rabé oti 'ain? Énēn ca uni itsin 'acēma ñu 'axa. Usoquian 'acē ca Jerusalénu 'icē unicaman 'unania. Usa 'ain cananuna, usama ca quixun catíma 'ain. ¹⁷Caquinmabi cananuna uni raírínēan cuanúnma ēsoquin a rabé cati 'ain, Jesús ñuiquian uinu 'icē unibi catēcēnxunma 'anun. Jesús ñuiquinmi uni bana ñuixuntēcēnia cananuna mitsu castícantí 'ai quixun cananuna cati 'ain.

¹⁸Usai canantancēxun ca Pedrocēñun Juan cuēnxun cacēxa:

—Jesús ñuiquin camina uinu 'icē unibi bana ñuixuanan 'unánmitēcēntima 'ain.

¹⁹Cacēxunbi ca Pedrobētan Juanēn atu cacēxa:

—Mitsúnbi ca sinan, ¿Nucēn Papa Dios cara cuēnti 'ic, nun nu aín bana manuanan mitsun banaishi cuati? ²⁰An ñu 'aia isananu nun cuacē Jesusan bana ēnē cananuna unicama ñuixuntēcēnti éntima 'ain.

²¹Usaquin cacēxun ca 'apucaman castícainsa tanquinbi, atun uni pēxcucē cupía unicaman Nucēn Papa Dios rabicēbētan 'ama 'icēn. Usa 'ixun ca —ñuixuntēcēnia caranuna mitsu uisoti 'ai —quixuinshi catancēxun cuantánun éancēxa. ²²Axa pēxcútisama 'aíshbi pēxcúcē uni ax ca cuarenta baritia inúcē 'iacēxa.

Aín unicaman Nucēn Papa Dios aín cushia 'inánun ca

²³Usa 'ain ca cuanxun Pedrobētan Juanēn —judíos sacerotenēn cushicamabētan ca caniacēcē unicaman nu usaquin caxa —quixun aín raíri ñuixuancēxa. ²⁴Ñuixunia cuaxun ca camáxbi abē banaquin Nucēn 'Ibu Dios cacēxa:

—Min camina naf, me, bacacama unionan camabi ñuribi uniocēn. ²⁵Min Bēru Ñunshin Upitan 'imicēx ca nucēn rara David, an mi rabicē, ax ēsai quiacēxa:

¿Uisa cupí cara judfosma unicamax tsuáquirui nishia? ¿Uisa cupí cara unicaman 'atimaquin sinanin? Atúan usaquin sináncēxbi ca ñancáishi 'iti 'icēn. ²⁶Nucēn 'Ibu Diosmi 'ianan ca aín Bēhicē Jesucristomiribi 'i ēnē menu 'icē 'apucama tsuáquiruaxa, aín tucuricucamaxribi ca ami 'i timéaxa.

²⁷David quiásabi oí ca asérabi ēnē émanuax Herodesbē Poncio Pilato 'imainun judíosma unicama 'imainun Israel unicamaxribi, min Bēhicē upíira sinánñu, Jesús, ēnē menu unúnmi caísa, ami nishi tsuáquirui timéaxa, ²⁸usai ca 'iti 'icē quixunmi mēñfosabi oí ca usai ami 'i axa. ²⁹Usa 'ain camina a unicamaxa usai numi 'éséñancē a bana min 'unánquin, racuéquinma nun min bana uni ñuixunun nu 'aquinti 'ain. ³⁰'Aquianan camina min Bēhicē upíira sinánñu, Jesús, aín cushin, uni 'insíncē pēxcūanan uni itsin 'acēma ñu 'anun nu 'amiti 'ain.

³¹ Usaquin abë banaquin Nucën Papa Dios catancëxa sënëncancëbë ca anua bucucancë xubu ax shaiquiacëxa. Usaía 'icëbëshi aín Bëru Ñumshin Upí atunu ucëbëtan ca an quimicëxun racuëquinma Nucën Papa Diosan bana unicama ñuixuancëxa.

An Jesúsmi sináncë unicama ñu 'inánan

³² Usa 'ain ca axa Jesús ñui quicë bana cuati ami catamëcë unicaman, camaxunbi bëtsin sináncësa oquin sináncëxa. Camaxunbi ca sináncëxa, —'ën 'aracacë ñucamax ca 'ënanshima, camabi uninansa 'icë —quixun. ³³ Usaxun ca Jesusan aín bana ñuixunun caiscë unicaman atun iscë 'ixun, Nucën 'Ibu Jesús bamacë 'aíshbia baísquicë ñuiquin, racuëquinma upí oquin Nucën Papa Diosan 'aquincëxun unicama ñuixuancëxa. Usa 'ain ca an bana ñuixuncë unicamacëñun an aín bana cuacë unicamaribi upí sináñu 'aish cuëñun Nucën Papa Diosan 'imiacëxa. ³⁴ Uinu 'icë uníxbi ca anun aín píti aín chupa marutiñuma 'iáma 'icën. Naëñu unicaman atun naë marumainun ca xubuñu unicamaribi atun xubu maruacëxa. ³⁵ Maruxun curíqui bixun ca Jesusan aín bana ñuixunun caiscë unicama 'ináncëxa. 'Ináncëxun bixun ca atun uinu 'icë uníx cara anun aín píti, aín chupa maruti 'iáma 'icë, a curíqui mëtícaquin 'ináncëxa. 'Ináncëx ca uní achúshiratsubi ñuñuma 'iáma 'icën. ³⁶ Axa usai 'aquianancë unicama achúshi ca Levitan rëbúnqui, José cacë, Chipre nasínu 'icë, 'iacëxa. Ax ca Jesusan caiscë unicaman Bernabé caquinribi anëcë 'iacëxa. A banax ca an masá nuitutiabi cuëñmicë qui quicë 'icën. ³⁷ Usa 'ixun ca Bernabëñen aín naë maruxun curíqui bixun bëxun Jesusan caiscë unicama 'ináncëxa.

5

Ananísbëa Safira 'ucha

¹ Usa 'ainbi ca bëtsi uní, Ananías cacë, aín xanu, Safira cacë, abëtan aín naë maruquin curíqui biacëxa. ² Bixunbi ca aín xanúan 'unáncëbi, naë cupí bicë curíqui mësú ainanbi 'inun nanan acamaishi isa bixaxa quixun paránquin mësúishi buánxun Jesusan caiscë unicama 'ináncëxa. ³ Inania ca Pedronën cacëxa:

—Ananías, ¿uisacasquin cara ñumshin 'atimanën 'apu, Satanás, an 'ibuaquin, Nucën Papa Diosan Bëru Ñumshin Upí paráncësa 'ixunmi me cupími bicë curíqui mësú binun mi sinánmíax? ⁴ Minan 'aish ca a me maruxunmi a cupí bicë curíqui mix cuëñcësabi oquin 'ati asábi 'iáxa. ¿Uisa cupí caramina ëñë mëtí sinan? Mix usai 'icë ax ca unimishi cëmëcëma 'icën. Camina Nucën Papa Diosmi cëmëan.

⁵ Ésai quia cuatishi ca Ananías nipacëti bamacëxa. An usai bamacë ñuicania cuacë unicamax ca racuëiracëxa. ⁶ Bamacëbë uxun ca anu 'icë bënë unicaman chupan rabúnbianquin buánxun Ananías maíancëxa.

⁷ Usai 'ian rabé 'imainun achúshi hora 'icëbë ca aín xanuribishi aín bënëa bamacë 'unánxmaishi uax xubunu atsáncëxa. ⁸ Atsinia ca Pedronën cacëxa:

—'É ca ñuixun. ¿Min me cupí caramina ëñë curíquicamaishi bian?

Cacëxun ca xanun cacëxa:

—Usa ca aín cupí 'iáxa, ashi cananuna bian.

⁹ Cacëxunbi ca Pedronën cacëxa:

—¿Uisaira 'ixun caramina Nucën Papa Diosan Bëru Ñumshin Upí parani ami 'uchati min bënëbëtan sinan? Bënë unicama ca min bënë maínbëtsini aia. Atun ca usaribitimi bamaia miribi buánti 'icën.

¹⁰ Cacëxëshi ca Pedro tanáin nipacëti bamacëxa. Usai 'ia ca bënë unicama atsínquinbi bamacë mëraxun bibianquin buánxun aín bënë rapasu maíancëxa. ¹¹ Usacëbë ca axa Jesucristomi catamëcë unicama 'imainun an ñuicania cuacë unicamaxribi racuëira racuëacëxa.

Jesusan aín bana ñuixunun caiscë unicaman uni itsin 'acëma ñu 'a

¹² Usa 'ain ca Jerusalénu 'icë unicaman, ax ca atubë 'icë quixun 'unánun Nucën Papa Diosan 'amicëxun, Jesusan caiscë unicaman uni itsin 'acëma ñu 'acëxa. Usocëbë ca axa Jesúsmi catamëcë unicamax Salomón cacë anun uni nicë, anubi 'i anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunu camabi nëtën timéacëxa. ¹³ Anu timéaxa 'icëbëbi ca ami racuëti uni rafri atubë 'iáma 'icën. 'Iquinmabi ca —atux ca atun nuitu asétabi upí 'icë —quixun sináncëxa.

¹⁴ Usaía 'imainun ca bëtsi unicamaxribi 'itsaira, xanubëbi bëbucamaxribi Nucën 'Ibu

Jesúsmi catamëacëxa. ¹⁵ Usa 'ain ca camabi unin, uni 'insíncëcama aín bacéttinën bëxun bëxun, anúan Pedro uti bainu nancëxa, Pedro cuaíncëbëtan aín tupéoncëinshi pëxcúnun quixun. ¹⁶ Usomainu ca Jerusalén 'urama 'icë ëmanu 'icë unicamanribi uni 'insíncë 'imainun uni ñumshin 'atimañu a camabi bëacëxa. Bëcëx ca pëxcúcancëxa.

Pedrocëñun Juan 'atimocan

¹⁷ 'Aisamaira uni Jesúsmi sinania isi ca judíos sacerdotenën cushicaman 'apu 'imainun abë 'icë saduceo unicama nishacëxa. ¹⁸ Nishi ami tsuáquiruxun ca Jesusan aín bana ñuixunun caiscë unicama bixun sipuacëxa. ¹⁹ Usocëbi ca Nucën 'Ibu Diosan xucëx, imé uxun, aín ángel achúshinën sipu xëócaxun chiquínquin cacëxa: ²⁰ —Anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunu cuanxun camina Jesúsmi catamëacë 'aish ca uni Nucën Papa Diosnan 'iti 'icë quicë bana unicama ñuixunti 'ain.

²¹ Ësoquin ángelnën cacësabi oquin ca pëcaracëbë cuanxun anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunu atsínxun anu 'icë unicama bana ñuixuancëxa.

Bana ñuixunmainun ca sacerdotenën cushicaman 'apu 'imainun abë 'icë unicaman, judíos cushibunën 'apucama timémianan sipuacë unicama bënun quixun policíaxuacëxa. ²² Xucëx cuanxunbi ca policíacaman sipunua mërâma 'icën. Usobëtsini utëcënxun ²³ ca cacëxa:

—Nun iscëx ca asérabi sipu cushioquin xëtáscë 'iaxa. An bërúancë suntárucamaribi ca aín xëcué tanáinbi nicë 'iaxa. 'Aínbi ca nun xëocaquin iscëxbi uni achúshibi 'aíma 'iaxa.

²⁴ Policía quia cuati ca sacerdotenën cushicaman 'apu 'imainun anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunu 'icë guardianën 'apu 'imainun sacerdotenën cushicamax ratuti canancëxa: —¿Uisashi oquin cara ënë unin nu sináncasmamiti 'ic?

²⁵ Usai 'ia ca uni achúshinën uxun cacëxa:

—Minmi sipuoncë unicaman ca anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunuxun unicama bana ñuixunia.

²⁶ Ësoquin cacëx cuanxun ca policíacamabëtan aín cushin, anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunu atsínxun, bana unicama ñuixuniabi a unicama biacëxa. Bixunbi ca unicaman maxaxan 'ati sinani racuëquin, mëëquinma anua judíos cushicaman 'apucama timécë anu upí oxuinshi buancëxa. ²⁷ Usobëtsinquian bëcancë ca sacerdotenën cushicaman 'apun cacëxa: ²⁸ —Nun cananuna mitsu amiribishi Jesús ñuiquin bana ñuixunxunma 'anun quixun can. Cacëxunbi mitsun nëtéquinma a bana uni ñuixunia chaniaia ca Jersualénu 'icë unicaman cuaxa. Usa 'aish camina nun isanuna uni Jesús 'amia quiaxribi quicanin.

²⁹ Ësai quia ca Pedrobëtan Jesusan aín bana ñuixunun caiscë unicaman cacëxa:

—Unin cacësa oquin 'aquinbi cananuna Nucën Papa Dios, a 'ati cuëncëma ñu a 'aquinma, a 'atia ax cuëncë, a ñu cuni 'ati 'ain. ³⁰ Aín Bëchicë, mitsun i curúsocënu uni matásmicë, a ca Nucën Papa Dios, a nun rabcësaribi oquin nucën raracaman rabia, an baísquimiaxa. ³¹ Usotancëxun ca abëa aín mëqueu 'Apu 'inun 'imiixa. 'Imianan ca axa atun 'Apu 'aian a cupíshi sinanati Israel unicama atun 'ucha téréncë 'aish iécë 'inun 'imiixa.

³² Ax ca asérabi usa 'icë quixun cananuna nun camabi uni cain. Nucën Papa Diosan aín bana cuacë unicama 'inancë aín Bëru Ñunshin Upí, arribi ca —asérabi ca usa 'icë —quixun uni 'unánmia.

³³ Quia cuati nishquin ca judíos unibunën 'apucaman atu 'ati sinancëxa. ³⁴ Usa 'aínbi ca 'apucama achúshi, fariseo uni, Gamaliel caquin anëcë, anu 'iacëxa. Gamaliel ax ca an usai judíos unicama 'iti Moisésnën cuëñëo bana 'unancë 'icëa camabi unin aín bana tancë 'iacëxa. Usa 'ixun ca niruquin atu cacëxa:

—Ënë unicama ca ëman pain chiquin.

³⁵ Cacëxuan chiquíncëbëtan ca ësoquin 'apucama cacëxa:

—Israel unicama, ënë unicama 'anuxun camina upí oquin pain sinánti 'ain. ³⁶ Mitsun camina sinánti 'ain, uni achúshi, Teudas cacë, an ca ax isa cushi 'icë quixun uni parancëxa. Parancëx ca cuatrocientos uni abë timéacëxa. Usa 'icëbia a uni 'acancëbë ca axa abë nicë unicamax tsuáqui abati nëtéacëxa. ³⁷ Usocëxa nëtëa 'aínbi ca anun camabi unin aín anë 'ati nëtën, Judas cacë uni, Galileanu 'icë, axribi usaribiti ax isa cushi 'icë quixun uni parani cëmëacëxa. Usaria aribishi aín bana cuati ca 'itsa uni abë timéacëxa. Usa 'icëbia a uniribishi 'acancëbë ca axa abë nicë unicama tsuáqui nëtéacëxa. ³⁸ Usai 'ia sinánquin

cana mitsu cain, ënë unicama camina isëshiti 'icanin. Anbi sináncë banaishi uni ñuixuncë 'aish ca ñancáishi 'iti 'icën. ³⁹Aínbi, Nucën Papa Diosanbi 'unánmicëxun bana ñuixuanan ñu 'acë 'icë camina uisabi ocantima 'ain. Nucën Papa Diosmi atumina nishcanin ca bërúanracat.

⁴⁰Ësai quia cuaquin ca —asérabi ca usa 'icë —quixun sináncëxa. Usaquin sinánquin ca Jesusan aín bana ñuixunun caiscë unicama cuënxun rishquitancëxun, Jesús ñuiquin unicama bana ñuixuntëcënxunma 'anun catancëxun, cuantánun xuacëxa. ⁴¹Xucëxun 'apucama ëbiani ca —Jesúsnan cupí tëmëranun ca Nucën Papa Diosan nu caisaxa —quixun sinani cuëñquiani cuancëxa. ⁴²Cuanxun ca 'apucaman ñuixuntëcënxunma 'anun cacëxunbi ënquinma camabi nëtën anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunuxun 'anan anua atux 'icë xubucamanuxunribi, Jesús ax ca Cristo axa uti nun caíncë, a 'icë quixun uni bana ñuixuancëxa.

6

An raíri 'aquinti mëcën achúshi 'imainun rabé uni caiscan

¹Usomainun ca amiribi amiribi an Nucën Papa Diosan bana cuati unicamax 'itsacëxa. Griego banan banacë unicama 'imainun hebreo banan banacë judíos unicamaribi ca Jesucristomi catamëacëxa. Usa 'aish ca axa hebreo banan banacë unicama ñui ëesai griego banan banacë unicamax quiacëxa:

—Camabi nëtën piti mëticaquinbi ca nun aintsi xanu casunamëcë a piti 'inanima.

²Ësai quia cuaquin ca Jesusan aín bana uni ñuixunun caiscë uni mëcën rabé 'imainun rabé an, axa Jesucristomi catamëcë unicama camicëxa timëtia, cacëxa:

—Nun Jesucristo ñuiquin Nucën Papa Diosan bana ñuixunquinma uni piti mëticati ca upíma 'icën. ³Usa 'ain camina mitsun mëcën achúshi 'imainun rabé uni an piti mëticanun caísti 'ain. Aín sinan ca upí 'icë quixuan unin 'unáncë 'ianan Nucën Papa Diosan Bëru Ñumshin Upitan upí oquin sinánmicë 'ianan sinánñuira ca a unicama 'iti 'icën. Caístancëxun camina atúan uni piti mëticanun cati 'ain. ⁴Usocëbëtan cananuna nun abë banaquin Nucën Papa Dios unicama ñucáxuanan aín bana ñuixunti 'ain.

⁵Ësoquian cacëx ca camáxbi cuëñi —cananuna caísti 'ai —quiax canancëxa. Cananancëxun ca Esteban, Nucën Papa Diosmi catamëcë 'icëa aín Bëru Ñumshin Upitan sinánmicë, acëñun Felipe, Prócoro, Nicanor, Timón, Parmenas, 'imainun Nicolás, Antioquánu 'icë uni 'ixunbia an judíos unicamabëtan Nucën Papa Diosan bana 'unáncë, acama caisacëxa. ⁶Caístancëxuan bëia ca Jesusan aín bana ñuixunun caiscë unicaman, mëcënan ramëquin, Nucën Papa Dios ñucáxuancëxa.

⁷Usa 'ain ca amiribi amiribia, Jesús ax ca asérabi Cristo 'icë quixun Jerusalénuxun cuacocancëbë, ami sinani Nucën Papa Diosnan 'i unicamax 'itsacëxa. Usai 'icëbë ca judíos sacerdotecamaribi 'itsaxira Jesúsmi catamëacëxa.

Esteban bican

⁸Esteban axa upí sinan 'ianan Nucën Papa Diosmi cushicë uni an ca, an 'amicëxun uni itsin 'acëma ñu 'acëxa. ⁹Usa 'ain ca an uni itsin 'acëma ñu 'aia oi ami nishi, judíos unbunëan ñu mëëmëcë 'aishbia chiquicë unicamabë Alejandría, Cilicia, 'imainun Asia me acamanuaxa ucë unicamax timëax Estebanbë cërúanancëxa. ¹⁰Usai abë cërúanancëxunbia Estebanën atun 'acësama oquin Nucën Papa Diosan Bëru Ñumshin Upitan sinánmicëxun bana ñuia cuati ca nëtëcancëxa. ¹¹Nëtëxunbi ca uni raíri ësaquin cacëxa:

—Nun mitsu cupíomainun camina Esteban ñuiquin unicama cati 'ain, nun cuacëx ca ënë uni Moisésçëñun Nucën Papa Dios ñui 'atimatí banaxa quixun.

¹²Cacëx cuanxun ca camabi uni ñuixuanan caniacëcë unicamaribi 'imainun an Moisésnën cuëñëo bana 'unáncë unicamaribi ñuixunquin tsuácaruacëxa. Tsuácarucëx uxun ca Esteban bíbianquin atun cushicaman 'apucamanu buancëxa. ¹³Abë cërúanancë unicaman ca uni raíriribi cëmëi isa Estebanmi manánun quixun cacëxa. Cacëx cuanxun ca ësaquin cacëxa:

—Ënë unix ca Nucën Papa Diosan xubu upí ñuianan Moisésnën cuëñëo banaribi ñui nëtëtima 'atimatí banaia. ¹⁴Nun cuacëx ca ëesai Esteban quiaxa: Jesús Nazaretnu 'icë, an isa anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubu rurupanan, Moisésnëan ax quicësabi ófnu 'inun cuëñëo bana aribi bëtsi otí 'icë quiax.

¹⁵ Usaía a unicamax a ñui quicëbëtan atun cushicaman 'apucama 'imainun anu timéccë-camanribi iscëxbi ca Estebanën bëmánan ángelnën bëmánansa 'iacëxa.

7

Bicëxuan Estebanën racuéquinma unicama ca

¹ Amia manáncania cuaxun ca sacerdotenën cushicaman 'apun Esteban ñucácëxa:

—¿A unicaman mi ñuicë bana ax cara asérabi 'ic?

² Cacëxun ca Estebanën cacëxa:

—'Ën aintsicama 'imainun caniacëcë unicama nun cushibu, 'ën mitsu camainun ca cuat. Nucën rara Abrahamnëx ca Harán cacë menu 'iisama pain 'aish Mesopotamia menu 'iacëxa. Anua 'icë ca ax upíira 'ixun nucën rara Abraham Nucën Papa Diosan cacëxa: ³ “Min mecëñunbi camabi min aintsi ébiani camina me itsinu 'ën mi ismimainun cuanti 'ain”. ⁴ Cacëx ca Caldea menuax cuanx Harán menu bëbax anu tsoócëxa. Anuaxa aín papa bamacëbë ca Nucën Papa Diosan ismiasabi oi, anumi bërí nëténbi bucuë, ënë menu uacëxa. ⁵ Usaía ucëbi ca ainanbia 'inun me Nucën Papa Diosan 'inánma 'icën, anua aín taën amátiratsubi. 'Inánquinmabi ca sinanatëcëñuxunma ësaquin Abraham cacëxa: “Ënë mecama cana mi 'imainun min rëbúnquicamaribi 'inánti 'ain”. Bëchicëñuma pain 'icë ca Nucën Papa Diosan usaquin Abraham cacëxa. ⁶ Catancëxun ca ësaquinribi cacëxa: “Min rëbúnquicamax ca aín menuma, bëtsi unin menu tsónuxun 'aia. Anua tsócébi ca anu 'icë unin cuatrocientos baritian min rëbúnquicama bëtsi bëtsi oquin ñu mëëminuxun 'aia”. ⁷ Ësaquinribi ca Nucën Papa Diosan Abraham cacëxa: “Cuatrocientos baritia 'icëbëtan cana an min rëbúnquicama bëtsi bëtsi oquin ñu mëëmicë cupí, anu 'icë unicama tëmëraminuxun 'ain. Usocëxun ca a menuax cuanun min rëbúnqui xuti 'icën. Xucëx ënë menu uxun ca 'ë rabiti 'icën”. ⁸ Usaquin caxun ca Nucën Papa Diosan Abraham ësaquinribi cacëxa: “Mí 'imainun min rëbúnquicamaribi 'ënan 'icë 'unánti oquin camina min bëbu tuácama aín inshú maxacara tëati 'ain”. Usa 'ain ca Nucën Papa Diosan cacësbabi oquin Abrahamnën Isaac bëchitancëxun achúshi semana aín bacéncë nëtë 'icëbëtan 'unántiocëxa. Usaribi oquin ca Isaacnëñribishi Jacob bëchitancëxun 'unántiocëxa. Usa 'ixun ca Jacobnëñribi mëcën rabé 'imainun rabé oquin bëchitancëxun a camabi 'unántiocëxa. Jacobnën bëchicë mëcën rabé 'imainun rabé acamax ca nucën raracama 'iacëxa.

⁹ Jacobnën bëchicë achúshi ca José cacë 'iacëxa. 'Icëbi ca ami nutsi nishquin aín xucéantun Egipto menu buántanun uni maruacëxa. ¹⁰ Marucëxun unin buácëxa Egiptonu 'iabi ca Nucën Papa Diosan abë 'ixun 'aquinquin bëruácëxa. Usoqian 'acëxa upí sináññu 'ixun upí oquin bana cuacë 'icë nuibaquin ca Egiptonu 'icë 'apu Faraón, an anu 'icë unicaman cushi 'imianan an aín xubunu 'icë ñucama bëruántiribi 'imiácëxa.

¹¹ Faraónën cacësbabi oqian Josénën 'amainun ca Egipto mecamanu 'imainun Canaán mecamanuribi trigo 'aíma 'iacëxa. Usa 'ain ca anu 'icë unicama 'acëñuma 'aish nuibacacëxa. Nuibacacëbë ca nucën raracamaribi pitiñuma 'iacëxa. ¹² Piti 'aíma 'ain ca Jacobnën, Egiptonu ca trigo 'itsa 'icë quixuan ñuicania cuaxun aín bëchicë, nucën raracama, anua trigo bitánun quixun xuacëxa. ¹³ Xucëxun bitsínquin bëxun trigo ancëax ca amiribishi bitëcëni Egiptonu cuantëcëancëxa. Cuanx bëbaia ca Josénën aín xucéantu isquin, 'ëx cana mitsun xucën 'ai quixun cacëxa. Usa 'ain ca acama isquin Egiptonu 'icë 'apu, Faraónën, Josénën aintsicama ënëx ca judíos uni 'icë quixun 'unáncëxa. ¹⁴ Atubë banaquin ca Josénën aín xucéantu cacëxa, aín aintsi 'ibucamacëñuan aín papa Egiptonu bënun quixun. Aín aintsi 'ibucamax ca setenta y cinco 'iacëxa. ¹⁵ Usaqian Josénën cacësbabi oi ca Jacob aín aintsi 'ibucamabë Egiptonu 'i cuancëxa. Cuanx anu tsotaxbia Jacobnëx pain 'iá 'ain ca aín bëchicë nucën raracamaxribi bamacëxa. ¹⁶ Jacob bamacë ca aín me, Canaán, anu 'icë ëma Siquem cacë, anu buántancëxun anuxunbi aín bëchicëñën mañacëxa. A mex ca Abrahamnëan Hamor cacë unin bëchicëcama curíqui 'inánquin marua 'iacëxa.

¹⁷ Usaquin catancëxun ca ësaquinribi Estebanën cacëxa:

—Jacob, aín anë itsi Israel, a 'imainun aín bëchicëcama Egiptonuax cëñúa 'aímbi ca aín rëbúnquicama anubi bucüacëxa. A nëtën Egiptonuax cuanti Nucën Papa Diosan

Abraham ñuixuan, a nètë 'urama 'ain ca Jacobnën bëchicënën rëbúnquicama nucën rara 'iá, atux 'aisamaira 'inun uati buciácëxa. ¹⁸ Uati Egiptonu bucumainun ca bëtsi uni an Josë isáma, ax 'apu 'iacëxa. ¹⁹ Usa 'ixun ca a 'apux uni paránti 'unáncë 'ianan upíma 'ixun, bëbuaquin bëchicë tuácama bamatanuan 'ura racánun quixun nucën raracama cacëxa. ²⁰ Usomainun ca aín títan Moisés bacéancëxa. Usa 'aish ca Nucën Papa Diosan iscëx upíra upí 'iacëxa. Bacéntancëxun ca aín títan aín papabëtan, rabé 'imainun achúshi 'uxën, 'ura racánquinma aín xubunuxunbi unëxun 'unónmiacëxa. ²¹ Rabé 'imainun achúshi 'uxë 'icëbëtan, 'ura ëncë mëraxun bixun ca Faraónën bëchicë xuntacunën aín tuása 'icë caniocëxa. ²² Cania ca Egiptonu 'icë unicaman atun 'unáncë ñucamaribi 'unánmiacëxa. Usa 'aish sinánñuira 'aish ca ax aín bana 'imainun aín ñu 'acëribi upí 'iacëxa.

²³ Cuarenta baritiañu 'aish ca aín ainti Israel unicama isti sinánbiani cuancëxa. ²⁴ Cuanquin ca Egiptonu 'icë unin Israel uni achúshi ami mëparamëquin mëëquin 'ati-moia mëraxun, anun rabanan nëëquin, Egiptonu 'icë uni 'acëxa. ²⁵ Usotancëxun ca aín ainti 'aquinsa tanquin Moisésnën sináncëxa, 'ën aintsin ca 'uania, Nucën Papa Diosan 'amicëxun cana atu tëmëraiaibi iémiti 'ai quixun. Usaquin Moisésnën sinaniabi ca aín aintsicaman 'unánma 'icën. ²⁶ Usoquin 'onx isi cuantëcënquinbi ca aín ainti rabé mëënania mëracëxa. Mëraquin ca ënananmicasquin cacëxa: ¿Uisacatsi caramina nuibananshitima min aintsibë mëënanin? ²⁷ Cacëxun ca an bëtsi paëoquin mëëcë an Moisés cushin titicaquin cacëxa: ¿Uin cara nun 'apu 'ixunmi nun 'acë ñucama mëñonuxun isnun mi cax? ²⁸ ¿Min caramina Egiptonu 'icë unimi 'oncësaribi oquin 'ë rëisa tanin? quixun cacëxa. ²⁹ Usaquin cacëx ratúquiani abax ca Moisés 'ura 'icë me, Madián, anu cuancëxa. Cuanx bëbaxun ca aín nètë 'aímabi anu tsóquin xanu bitancëxun bëbu rabé oquin bëchiacëxa.

³⁰ Usaquin catancëxun ca ësaquinribi Estebanën 'apucama cacëxa:

—Cuarenta baritia Madián menu 'itancëx ca Sinái cacë aín bashi 'urama, anu uni 'icëma me, anu Moisés 'iacëxa. Anu 'ixun ca imaxu anuax tsi rëquirucë mëúciá ángel achúshi isacëxa. ³¹ Usai 'ia isi ratutia —uía cara —quixun ñachaquin isnux a 'urama cuaniabi ca Nucën 'Ibu Diosan ësaquin Moisés cacëxa: ³² “‘Ëx cana min raracama aín Dios 'ain. Abraham, Isaac, Jacob acaman Dios cana 'ëx 'ain”. Èsai quia cuati racuëti bërëruquin ca Moisésnën istisama tancëxa. ³³ Usaía 'ia ca Nucën 'Ibu Diosan Moisés cacëxa: “‘Ëx ënu 'ain ca anumi nicë me ënëx upíra upí 'icën. Usa 'ain ca min taxaca ëchit. ³⁴ Egipto menuaxa 'ën unicama tëmëraia isanan cana atúxa unín bëtsi bëtsi ocëx nuibacati banaiaribi cuan. Cuaxun acama tëmëraiaibi iémi cana uan. Iéminuxun cana mi pain Egiptonu xutin”.

³⁵ A aín aintsin titicaquin —¿uin cara nun 'apu 'ixunmi nun 'acë ñucama mëñonuxun isnun mi cax? —quixun cacë, a Moisésbi ca Nucën Papa Diosan atun cushi 'ixuan aín aintsicama tëmëraiaibi iéminun xuacëxa. Usoquin ca imaxunuax abë banaquin Moisés canun aín ángel camiacëxa. ³⁶ Xucëxun ca Egiptonu cuanxun Moisésnën Israel unicama anua buancëxa. Buánquin ca Egiptonuxun 'anan, parún-papa Xonsa anuxun 'anun, cuarenta baritian anu uni 'icëma menuxunribi Nucën Papa Diosan 'amicëxun uni itsin 'acëma ñu 'acëxa.

³⁷ Usaquin caxun ca ësaquinribi Estebanën catëcëancëxa:

—Moisés ax ca an Israel unicama ësaquin cá a 'icën: “An 'ë 'imicësaribi oquin ca mitsun rëbúnqui achúshi, an ax quicë bana unicama ñuixunti uni Nucën Papa Diosan 'imiti 'icën. 'Imicëxuan an atu cacësabi oi ca 'icanti 'icën”. ³⁸ Moisés ax ca axa anu uni 'icëma menuax Israel unicama nëbëtsi 'ianan, aín bashi Sinái cacë a tanánuax abë banacë ángelbë 'ianan nucën raracamabëribi 'iá 'iacëxa. 'Ianan ca a aín unicamax usai 'iti bana Nucën Papa Diosan 'ináncë, a 'iacëxa. A bana, Israel unicama nun 'unánuan cuëñëonun ca Nucën Papa Diosan Moisés usaquin cacëxa.

³⁹ Usa 'aímbi ca Moisés quicësabi oquin 'aisama tanquin nucën raracaman Egiptonu cuantëcënti sináncëxa. ⁴⁰ Sinánquin ca Moisésnën xucën, Aarón, a cacancëxa: “An nu Egipto menua bëcë Moisés cara uísaxa cananuna 'unaniman. Usa 'ain camina dios raíri min nu unioxunti 'ain, an nu rëcuénxunbianun”. ⁴¹ Usaquin caxun ca vaca tuá tanquin ñu uniocancëxa. Usotancëxun ñuina caniocë rëax ca atun mëcënanbi uniocë ñu a rabi cuëñcancëxa. ⁴² Usoia ca Nucën Papa Diosan atúnbia naínu 'icë ñu, 'ispa, 'uxë, bari acama

rabinun quixun ëancëxa, an Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unicaman ësaquin cuënëosabi oquian 'anun:

Israel unicama, anu uni 'icëma me anu cuarenta baritia 'iquin 'aracacë ñuina 'aquinbi camina 'ë rabricanma 'ain. ⁴³Usai 'iquin camina anuxun Moloc cacë dios rabiti xuburatsu niqüianan mitsúnbi unioçë 'ispa tanquin unioçë ñu ax isa Renfán cacë dios ainan 'icë quixun rabinuxun buáncën. Usa 'ain cana mitsu 'ë rabiquinmami usa ñuishi rabicë cupí mitsun nëtënuu, Babilonia cacë ëma 'ucë, anumi tsónun xuti 'ain.

Usaquin cuënëosabi oi ca 'iacëxa.

⁴⁴Usaquin catancëxun ca ësaquinribi Estebanën cacëxa:

—Nucën Papa Diosan ca abë banaquin Moisés anu uni 'icëma menuxun cacëxa: Anuxun 'ë rabiti xubu 'aquin camina cëxtú chupa 'ën mi ismicëxunmi iscë usabi oquin 'ati 'ain. Usoquian cacësabi oquin 'atancëxun ca Nucën Papa Diosan ain bana anu cuëneo maxax pará, a anu nanxun nucën raracaman bërúancëxa. ⁴⁵A xubu ca nucën raracaman anu uni 'icëma menuax cuanquin capúnquin mënfoquin bibianquin, anu atux tsóti menu cuanquin abi buáncëxa. Nucën Papa Diosan 'amicëxun ca a menu bucucë unicama nucën raracaman Josuébëtan abámiacëxa. Abámitancëxëxa: Anuxun 'ë rabiti xubu 'aquin camina cëxtú chupa 'ën mi ismicëxunmi iscë usabi oquin 'ati 'ain. Usoquian cacësabi a aín menu tsómainun ca a chupa xuburibi anu 'iacëxa. 'Ain ca a xubunuxun bari itsi bari itsi buínquin nucën raracaman Nucën Papa Dios rabiácëxa, David axa 'apu 'itámainun. ⁴⁶David an ca nucën rara Jacobnëan aín rëbúnquicamabëtan rabia Nucën Papa Dios, ami sinánquin ax anu 'inun xubu chaira upí oquin 'axunti sináncëxa. ⁴⁷Usoquin sinánxunbia 'ama 'ain ca aín bëchicë Salomón an cuní a xubu 'acëxa. ⁴⁸'Axuan 'aínbi ca Nucën Papa Dios, ax 'Apuira 'aish, unin 'acë xubunu tsotima. Èsai ca an Nucën Papa Dios quicë bana unicama ñuixuncë unían cuëneo bana quia:

⁴⁹Èsai ca Nucën 'Ibu Dios quia: 'Èx naínu 'icë 'Apuira 'aish cushiira 'ain ca menu 'icë ñucamaribi 'ënan 'icën. ¿Usa 'èx 'ain caramina 'èx anu tsónun uisa xubu 'è 'axúnti 'ain? ¿'Èx anu tantiti cara uinuirá 'ic? ⁵⁰¿'Èn cushínbi carana ënë ñucama 'ama 'ain?

⁵¹Usaquin caxun ca ësaquinribishi Estebanën cacëxa:

—Mitsux camina bana sinanima, nuituñuma 'aish pabíñumasa 'iá 'aish usabi 'ain, Nucën Papa Dios 'unáncëma unisaribi 'aish. Camabi nëtëan Nucën Papa Diosan Bëru Ñumshin Upitan mitsu sinánmicë 'itsíanxbi camina an sinánmicë 'iisama tanin. Mitsun rara 'iásaribiti camina mitsux 'in. ⁵²An Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unicama ca mitsun raracaman bëtsi bëtsi ocëxa. Bëtsi bëtsi onan ca axa, Nucën Papa Diosan Bëchicë Upíra ca uti 'icë quicë unicama aribi 'acëxa. A unicama quiásabi oía uá 'icëbi camina mitsun a bamamicasquin unían i curúsocënu matásnun 'inan. ⁵³Mitsux camina nun cuati bana ángelnëan Moisés cá, a 'unanibi a bana quicësabi oi 'icëma 'ain.

Esteban bama

⁵⁴Usaquin cacëxun cuati ca 'apucama xuatemati Estebanmi nishacëxa. ⁵⁵Nishmainun ca naíu bësuquin aín Bëru Ñumshin Upitan cushiocë 'ixun Estebanën Nucën Papa Diosan cushi isanan asaribi 'aísha Jesús aín Papa mëqueu nicë isacëxa. ⁵⁶Isquin ca cacëxa:

—Ca is. Naí panárabëcëbëtan cana axa uni 'inun anuax uá Jesús, a Nucën Papa Dios mëquea nicë isin.

⁵⁷Èsai quiabi cuaisama tani pamumëti, munuma cuëncëni, ami qui abáquianxun ca bicancëxa. ⁵⁸Bibianquin ca Jerusalëna buánxun maxaxan 'acëxa. Aín cutun pain pëxun bënëa uni, Saulo cacë, an bërúanun quixun nantancëxun ca Esteban maxaxan 'acëxa.

⁵⁹Maxaxan 'acëxun ca Estebanën Nucën 'Ibu Jesús cacëxa:

—'Èn 'Ibu Jesús, mibë 'inun ca 'è bit.

⁶⁰Catancëx rantin purúnxun ca munuma banaquin Nucën 'Ibu Jesús catëcëancëxa:

—Atúxa ësari 'uchaiabi camina 'ënun rabanan uisabi otima 'ain.

Èsai quíshi ca bamacëxa.

¹² Usa 'ain ca Saulonën Esteban bamacëbëtan —usoquin 'ati ca asábi 'icë —quixun sináncëxa.

Usoquian Esteban 'acáncë ca an Nucën Papa Diosan bana cuacë uni raírinën masá nuitutí inquin Esteban bibianquin buánxun mañancëxa. Esteban usoquin rëtañcëx atumi nishi tsuáquiruquin ca Jerusalénuaxa ax Jesucristomi catamëcë unicama bëtsi bëtsi ocancëxa. Usaira ocancëx ca tsuáqui Judea me 'imainun Samaria mecamanuribi cuanan bëtsi bëtsi ëmanu tsoti cuancëxa. Usai 'icëbëbi ca Jesusan aín bana ñuixunun caíscë unicamaishi Jerusalénu bëruácëxa. ³ Usa 'ain ca Saulonën Jesucristomi catamëcë unicama cëñutisa tanquin xubucama oi atsínquin bëbu 'imainun xanuribi nirínbianquin sipuanuxun buáncëxa.

II. ËMA RAIRINU 'ICË UNICAMAN NUCËN PAPA DIOSAN BANA CUA (8.4-12.25)

Samaria menuxun Jesucristomi catamëti bana unin ñuia

⁴ Usa 'ain ca Jerusalénuaxa tsuáquicë unicama an me itsi, me itsinu cuanquin Cristo ñuiquin unicama Nucën Papa Diosan bana ñuixuancëxa. ⁵ Usocëbëtan ca Felipenëribi Samaria menu 'icë ëma achúshi anu cuanxun Cristo ñuiquin unicama bana ñuixuancëxa. ⁶ Nuixuncëbë timéquin ca camabi unin —aséribi ca usa 'icë —quixun sináñquin aín bana cuacëxa. Cuanan ca Felipenëan uni itsin 'acëma ñu 'aiaribi isacëxa. ⁷ Ñunshin 'atima cuëncëni anuax chiquicë uni isanan ca uni raíri aín xon nicëma 'imainun raíri aín niti bëtsicë acamaribi pëxcutia iscancëxa. ⁸ Usaía 'icëbë ca a ëmanu 'icë unicama chuáma tani cuëinra cuëëncëxa.

⁹ A ëmanu ca ñubé 'ia uni achúshi, Simón cacë, ax 'iacëxa. Usa 'ixun ca a unin —'ëx cana bëtsi unicamasamaira 'ai —quixun Samaritanu 'icë unicama paráncëxa. ¹⁰ Usoquian paráncëx ca camabi uni tuáratsubëbi —ënë unix ca Nucën Papa Diosan cushiñu 'icë —quíax ami sináncëxa.

¹¹ Usoquian 'itsa baritian an paráncë 'ixun ca camabi unin aín bana cuacëxa. ¹² Usa 'aínbi ca Felipenën —Jesucristomi catamëti ca uni Nucën Papa Diosan 'iti 'icë —quixun ñuixuncëxun cuati —a banax ca aséribi 'icë —quixun sinani 'itsa uni 'imainun 'itsa xanuribi nashimicë 'iacëxa. ¹³ Usaía 'icëbë ca Simónribi a bana cuaxun, aséribi ca ax 'icë quixun sinani nashimicë 'aish Felipebë niacëxa. Abë nitsi ca Felipenëan uni itsin 'acëma ñu 'aia isi ratuti sináncasmacëxa.

¹⁴ Usa 'ain ca Samaritanu 'icë unínribi ca Nucën Papa Diosan bana cuaxa quixuan ñuicania Jesusan aín bana uni ñuixunun caíscë unicaman Jerusalénuxun cuacëxa. Cuaxun ca Pedrocëñun Juan anua cuantánun xuacëxa. ¹⁵⁻¹⁶ Xucancëx cuanxuan a rabëtan iscëxbi ca anu 'icë unicama Nucën 'Ibu Jesúsni catamëti 'unpaxan nashimicë 'aíshbi Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upíñuma pain 'iacëxa. Usa 'icë ca atúxribia aín Bëru Ñunshin Upíñu 'inun quixun Nucën Papa Dios ñucáxuancëxa. ¹⁷ Ñucáxunquian Pedrobëtan Juanën aín mëcënan ramëcëx ca atux Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upíñu 'icancëxa.

¹⁸ Usa 'ain ca Jesusan aín bana uni ñuixunun caíscë unicaman aín mëcënan ramëcëxëshi ca uni Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upíñu 'icë quixun isquin curíqui 'inántisa tanquin Simonan Pedrocëñun Juan cacëxa: ¹⁹ —'Ën mëcënan ramëcëx uni aín Bëru Ñunshin Upíñu 'inun camina Nucën Papa Diosan cushi 'ëribi 'inánti 'ai —quixun.

²⁰ Cacëxunbi ca Pedronën cacëxa:

—Nucën Papa Diosan cushi ax ca cupóquin bitima 'icën. Min usoquin sináncë cupí camina min curíquibëbi cëñúti 'ain. ²¹ Nucën Papa Diosan iscëx ca min nuitu upíma 'icën. Usa 'ain camina min aín ñubi nubëtan ësoquin 'atima 'ain. ²²⁻²³ 'Ën iscëx camina mix 'atimaira nuituñu 'ain. Usaquin sinani camina 'ën iscëx nuituñuma 'aish sinanatimoi 'icësa 'ain. Usa 'aíshbi camina sinanaquin usaquin sinánti ënquin min nuitu mëúmi 'atimaquin sináncë a cara mi tërënxunti 'icë mi tanun Nucën Papa Dios ñucáti 'ain.

²⁴ Cacëxun ca Simonan Pedro cacëxa:

—Min 'ë cacë bana usai 'ëx 'iaxma 'inun camina mitsun Nucën 'Ibu Dios 'ë ñucáxunti 'ain.

²⁵ Usa 'ain ca Pedrobëtan Juanën usai ca Jesús 'iaxa quixun caquin an cacë banacama 'itsa uni ñuixuancëxa. Uotancëxun, Samaria menu 'icë ëmacamanuxun —Jesucristomi

catamëti ca uni Nucën 'Ibu Diosnan 'iti 'icë —quixun ñuixuntancëx ca Jerusalénu cuantëcëancëxa.

Etiopía nētēnu 'icë uni Felipēnēn bana ñuixuan

²⁶ Usaía 'ian ca Nucën 'Ibu Diosan xucëxun ángelnēn Felipe cacëxa:

—Jerusalénuax anun Gaza cacë émanu cuanti bai anu camina cuanti 'ain.

Usoquian ángelnēn anu cuantánun quixun cacë bai ax ca anun anu uni 'icëma menu cuanti bai 'iacëxa. ²⁷ Angelnēn cacësabi oi ca Felipe cuancëxa. Cuaníbi ca bainuax Etiopía menu 'icë uni achúshibē mēranancëxa. A unix ca Etiopía menu 'icë 'apu, Candaces cacë xanu, a ñu 'axuanan aín ñucamaribi bēruánxuncë 'iacëxa. Usa 'aish ca Nucën Papa Dios rabi Jerusalénu cuancë a uni 'iacëxa. ²⁸ Usa 'ixun ca Jerusalénuax aín carro, caballonēn buáncë, anun aín nētēnu cuantëcēni tsóxun an Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë uni Isaíasnēn cuēnēo bana isacëxa. ²⁹ Isia mēraia ca Felipe Nucën Papa Diosan Bēru Ñumshin Upitan cacëxa:

—A carronu ca cuantan.

³⁰ Quia cuatíshi ca amíqui abáquiiani cuancëxa. Cuanquin iscëxuan Isaíasnēn cuēnēo bana 'aia cuaquin ca cacëxa:

—¿A mi iscë bana a caramina uisai cara quia quixun cuatin?

³¹ Cacëxun ca cacëxa:

—Cana cuatiman. ¿Uni itsin 'ë 'aquincëxunma carana uisaxun 'unánti 'ain?

Ësoquin caquin ca Felipe abē tsotia 'irunun quixun cacëxa.

³² Usaquian cacëx 'iruax abē tsóxun Felipenēn iscëx ca a unían 'acë banax ë sai quicë 'iacëxa:

Unían 'anuxun buáncëxbi ca carnero banaima. Carnero 'icësaribiti ca unin 'anuxun buáncëx ax banacëma 'icën. Aín rani unin tēacëxbi ca carnero banaima. Carnero 'icësaribiti ca ax banacëma 'icën. ³³ Ax upí sinánñu 'icëbia tēmēramicancëbēbi ca uinu 'icë uníxbi anun rabanan nēēti banacëma 'icën. Axa ënē menu utancëx bama 'ain ca a unin ñuiti aín rēbúnqui 'aíma 'icën.

³⁴ Ësai quicë quiricanua istancëxun ca Etiopíanu 'icë unin Felipe cacëxa:

—Cana mi ñucatin, ¿ui ñui cara Isaías ë sai quiacëx? ¿Axbi ñuiacati cara quiacëx? ¿Uni itsi ñui cara quiacëx?

³⁵ Cacëxun ca Felipenēn quiricanua iscë bana a ñuixunquin, —Jesús ñui ca quia —quixun canan —carnero 'icësaribiti ca Jesús unin 'atimocëxbi banama 'icë —quixun canan —Jesúsni catamëti ca uni Nucën Papa Diosnan 'iti 'icë —quixun upí oquin ñuixuancëxa.

³⁶ Ñuixunbiancëxun ca baca cuēbí 'urama cuanquin, a unin Felipe cacëxa:

—Ënu ca baca 'icën. ¿Anuxun caramina 'ë nashimitima 'ain?

³⁷ Cacëxun ca Felipenēn cacëxa:

—Asérabi Jesucristo min nuitunēnbi sinanimi ami catamëtia cana mi 'ati 'ain.

Quixuan cacëxun ca a unin Felipe cacëxa:

—Jesucristo ax ca asérabi Nucën Papa Diosan Bëchicë 'icë quixun cana 'unanin.

³⁸ Usaquin caxun, aín carro ñitsinamitancëx ca a rabëtaxbi 'ibúquiiani bacanu cuancëxa. Cuanx bacanu nixun ca Felipenēn Etiopíanu 'icë uni nashimiacëxa. ³⁹ A nashimitancëx caman 'iruiiaishia Nucën Papa Diosan Bēru Ñumshin Upitan buáncëx nētëtia ca a unin Felipe istëcëanma 'icën. Istëcënímabi cuēnquiiani ca aín menu cuancëxa. ⁴⁰ Usobiania cuancë ca unin Azote cacë émanua Felipe mēracëxa. Anuax cuanxun, éma itsi éma itsinu cuanquin —Jesucristomi catamëti ca uni Nucën Papa Diosnan 'iti 'icë —quixun unicama ñuixunbianx ca Cesárea émanu bēbacëxa.

9

Sinanatia Saulo Jesúsni catamëa (Hch. 22.6-16; 26.12-18)

¹ Usa 'ain ca Saulo, axa Nucën 'Ibu Jesúsni catamëcë unicama cēñucatsi quiax, atumi xumati nishacëxa. Nishquin ca sacerdotenēn cushicaman 'apu anu cuanxun cacëxa: ² —Damasco émanuaxa ax Jesúsni catamëcë unicama 'imainun xanucamaribi bixun nēaxun, Jerusalénu bēnun camina quirica 'axun 'ë 'inánti 'ain. 'Ináncëxun cana Damasconu cuanxun anua judfós unicama timéti xubucamanu cuanquin atu bariti 'ain.

³ Usaquin cacëxuan quirica 'inancëxun bibiani bain cuanxa, Damasco ëmanu bëbai cuaniabi ca naïnuxun nëbëtsioraquin pëcaquin bëtëncëxa. ⁴ Usoquian pëcacëx menu nipacëquin ca ësaía quia cuacëxa:

—Saulo, Saulo, ¿uisati caramina 'ë bëtsi bëtsi oin?

⁵ Èsai quia ca cacëxa:

—¿Ui caramina 'ain, Nucën 'Ibu Dios sapi camina 'ain.

Cacëxun ca cacëxa:

—'Ëx cana Jesús, ami bëtsi bëtsi ocë, a 'ain. Ami tatíqui chacati nishquin i tapun, taën 'aquinmi paë tancësa, usaribiti camina mibi 'in.

⁶ Usoquian cacëxun cuati ratúirai racuëti bërëruquin ca Saulonën cacëxa:

—¿Añu ñu 'ën 'ati caina cuëñin?

Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Niruquiani ca Damasco ëmanu cuantan. Anuxun ca unin añu caramina 'ati 'ain quixun mi cati 'icën.

⁷ Usai quia cuaquinbi a ñubi isíma ca Saulobë cuancë unicamax ratúiracëxa.

⁸ Ratúmainun menuax nirui bëpëquiquinbi ca Saulonën iscasmacëxa. Iscasmatia ca abëa cuancë unicaman mëínbianquin Damasconu buancëxa. ⁹ Buancëxunbi ca rabé 'imainun achúshi nëtë bëxuñu 'ixun pima 'ianan xëama 'icën.

¹⁰ Usaía 'imainun ca Jesucristomi catamécë uni achúshi, Ananías cacë, ax Damasconu 'iacëxa. Anu 'ixun ca namáquin cuacësa oquin ësaquian Nucën 'Ibu Jesusan cacëxun cuacëxa:

—Ananías.

Cacëxuinshi ca Ananíasnën cacëxa:

—Ënu cana 'ain.

¹¹ Cacëxun ca Nucën 'Ibu Jesusan cacëxa:

—Niruquiani camina bai, Tëntúñuma caquin anécë, anu cuanti 'ain. Cuanxun camina Judasnën xubunu cuanquin anu 'icë uni ñucáti 'ain, Tarsonu 'icë uni Saulo cacë ax cara ënu 'icë quixun. Anuax ca Saulo Nucën Papa Diosbë banaia. ¹² Banaquin ca namáquin iscësoquin, uni achúshi, Ananías cacë, aín xubunu atsínquin a bëpëxcunun quixun aín mëcënan ramëcëxun isaxa.

¹³ Usaquian cacëxun cuaquin ca Ananíasnën cacëxa:

—Itaira unin ca 'ë caxa, a unin ca 'aisama ñu 'aquin, axa Jerusalénuax mimi catamécë unicama bëtsi bëtsi oia quixun. ¹⁴ Usa 'ixun ca axa minan 'aish mibë banacë unicama sipuanuxun buánun isa quirica 'axunun quixun sacerdotenën cushicama caxa.

¹⁵ Cacëxunbi ca Nucën 'Ibu Jesusan Ananías cacëxa:

—Racuëaxma ca cuantan. 'Ën caíscë 'ixun ca a unin judíos unicamaishima, bëtsi mecamanu 'icë unicamaribi aín 'apucamacëñunbi ñuixunquin 'ë ñuiquin bana ñuixunti 'icën. ¹⁶ Usoquin 'ë ñuiquin bana ñuixunquin ca 'unánti 'icën, uisairai cara 'ënan cupí tëmëraia quixun.

¹⁷ Usaquian Jesusan cacëx ca Ananías anua Saulo 'icë xubunu cuancëxa. Cuanx atsínxun ca aín mëcënan ramëquin Saulo cacëxa:

—'Ën xucën Saulo, axa anúnmi ucë bainuax mibë banaëxancë, Nucën 'Ibu Jesús, an ca minu unun 'ë xuaxa, amiribishi istëcëananmi aín Bëru Numshin Upíñu 'inun.

¹⁸ Èsaquian Ananíasnën cacëbëshia aín bërunuax ñu xacá tñbu rëucucëbëtainshi ca Saulonën isacëxa. Usai 'i nirutancëx ca Saulo nashimicë 'iacëxa. ¹⁹ Nashimicë 'ixun pitancëx amiribishi cushitëcëni ca axa Jesucristomi catamécë unicamabë Damasconu pain 'iacëxa.

Saulonëan Damasconuxun bana ñuia

²⁰ Anu 'ixun ca anua judíos unicama timéti xubucamanuxun, Jesús ax ca aséribi Nucën Papa Diosan Bëchicë 'icë quixun unicama ñuixuancëxa. ²¹ Usoquian Saulonën bana ñuixunia cuati ca unicama ratuti a ñui quiacëxa:

—Ënë unix ca an Jerusalénuxun ami catamëquin a iëminun Jesús ñucacë unicama tëmëramicë, a 'icën. Ax ca sacerdotenën cushicamanu buánuxun ënu 'icë unicamaribi bitsi uaxa. ¿Usa cat?

²² Quicancëbëtanbi ca Saulonën aín bana cushiira 'ixun Damasconu 'icë unicama sináncasmamiquin —Jesús ax ca asérabi Cristo, axa ënë menu uti judíos unicaman caíncë a 'icë —quixun bana ñuixuancëxa.

Judíos unicama ami 'ësénancëx Saulo cuan

²³ Usoquin atu bana ñuixunía 'itsa nëtë anu 'icëbë ca judíos unicama Saulo 'acatsi quiax 'ësénancëxa. ²⁴ A 'acatsi quiáxa 'ësénancania ñuia ca Saulonën cuacëxa. Usa 'ain ca chiquitia 'anuxun nëténbi 'anan imébi Damasconën cënë xëcuëcamanuxun bëaraquin caíancëxa. ²⁵ Caíncania 'unánquin ca axa Jesucristomi catamëcë unicaman Saulo, caquí chanu 'aruxun, cënë manámia 'icë xëcuën, imé nanpácancëxa. Nanpácëx ca 'ibúquiiani Saulo Jerusalénu cuancëxa.

Saulo Jerusalénu 'iá

²⁶ Cuanx bëbaxa atubë 'iisa tancëxbi ca axa Jesucristomi catamëcë unicamax Saulo isa Jesucristomi catamëcëma 'icë quixun sinani ami racuëacëxa. ²⁷ Usa 'aínbi ca Bernabénën Saulo Jesusan aín bana ñuixunun caíscë unicamanu buáncëxa. Buánxun ca Saulo ismiquin ñuixunquin atu cacëxa:

—Saulonën ca bainua Nucën 'Ibu Jesús isaxa. Iscëx ca abë banaxa. Usaía banan ca ami catamëti aín uni 'ixun Damasconu 'icë unicama, Jesús ca asérabi Cristo 'icë quixun ñuixuanxa.

²⁸ Usoquian Bernabénën cacëxun ca atubëa 'inun Saulo biacëxa. Bicëxun ca Jerusalénuxun Saulonën atubë niquin Nucën 'Ibu Jesús ñuiquin unicama bana ñuixuancëxa. ²⁹ Ñuixunquin ca axa griego banan banacë judíos unicamabëribi bananan cuëbicananquin racuëquinma —Jesús ax ca asérabi Cristo 'icë —quixun cacëxa. Usoquian cacëxun ca a 'acatsi quixun sináncancëxa. ³⁰ Usai quicania 'unánxun ca axa Jesucristomi catamëcë unicaman Saulo Cesárea ëmanu buánxun, Tarso ëmanua cuantánun xuacëxa.

³¹ Usa 'ain ca Judea menu 'imainun Galilea menu 'imainun Samaría menuribi, axa Jesucristomi catamëcë unicama uínbi ubiocëma 'aish chuámarua bucüacëxa, usai 'i ca Jesucristomi catamëti 'itsarui cushiacëxa. Usaía 'icëbë ca raírí uniribi abë timëti Nucën 'Ibu Diosan bana upí oquin cuati, aín Bëru Ñumshin Upitan 'aquincëx 'itsarui Jesúsmi sináncëxa.

Eneas pëxcúa

³² Usaía 'imainun ca Pedro bëtsi bëtsi ëmanu cuani Lida ëmanuribi axa Jesucristomi catamëcë unicama isi cuancëxa. ³³ A ëmanuxun ca uni achúshi, Eneas cacë, ñuá 'aish nirucuaínquinbi tancëma 'aísha ocho baritia aín anu 'uxtinubi racacë, a mëracëxa. ³⁴ Mëraquin ca Pedronën cacëxa:

—Eneas, Jesucristonën ca mi pëxcuia. Ca nirut, niruxun ca min anu 'uxti mëníot.

Cacëxëshi ca niruacëxa. ³⁵ Usai 'iáxa Eneas nitsia isi ca Lida ëma 'imainun Saronu menu 'icë unicama, usama 'aíshbi sinanati Nucën 'Ibu Jesucristomi catamëacëxa.

Dorcas cacë xanu báiquia

³⁶ Jesucristomi sináncamainun ca Jope cacë ëmanu 'icë xanu achúshi Tabita, aín anë itsi Dorcas, anribia Nucën Papa Diosan bana cuacë, ax 'iacëxa. A xanun ca ñu upíshi 'aquin usabi ocë 'ixun ñuñuma unicama ñu 'ináncëxa. ³⁷ Usa 'ain ca Tabita ax 'insíanx bamacëxa. Bamacë nashimitancëxun ca xubu cata itsi manámi buánxun anu racáncancëxa. ³⁸ Jopenuaxa Tabita bamacëbëtan ca anu 'icë axa Jesucristomi catamëcë unicaman, Pedro ca Lidanu 'icë quixuan ñuicania cuacëxa. Usa 'ain ca Lida ëma axa Jope 'urama 'ain bënëtishia unían Pedro catánun rabé uni xuacëxa.

³⁹ Xucëx cuanxuan cacëxëshi ca Pedro uni rabé abëbi Jopenu cuancëxa. Cuanx bëbaxa anu Dorcas racáncënu buáncancëx atsinia ca xanu casunamëcëcaman nëbëtsioracëxa. Nëbëtsiorati inquin ca ñutisama pan 'ixúan Dorcasnën 'acë cutúncëñun chupacama Pedro ismiacëxa. ⁴⁰ Ismicëxun anu 'icë xanucama ëman chiquínun catancëx ca Pedro rantin purúanx tsóbuax Nucën Papa Diosbë banacëxa. Banatancëxun, anua racacë au bësuquin isquin ca cacëxa:

—Tabita, ca nirut.

Cacëxëshi bëpëquiquin Pedro isi nirui ca tsóracëacëxa. ⁴¹ Usariashi ca Pedronën mëin-quin biruacëxa. Birutancëxun ca axa Jesucristomi catamëcë unicamacëñunbi casunamëcë xanucamaribi cuënxun axa baísquicë xanu atu ismiacëxa. ⁴² Usoquin 'acëa cuacoia ca camabi unin Jope ëmanuxun cuacëxa. Cuati ca 'itsa uni Nucën 'Ibu Jesúsni sinani ami catamëacëxa. ⁴³ Usotancëx ca Pedro 'itsa nëtën Jopenu, an ñuina xacá mëníoti 'unáncë uni, Simón cacë, aín xubunu 'iacëxa.

10

Cornelio isia Pedro cuan

¹ Cesárea ëmanu ca uni achúshi, Cornelio cacë, 'iacëxa. A unix ca cien suntárucama, Itália cacë, aín cushi 'iacëxa. ² A unix ca aín xubunua 'icë aín aintsi 'ibucamabëtan Nucën Papa Dios aín bana cuaquin rabicë 'iacëxa. Usai 'ianan ca ñuñuma judíos unicama 'itsa oquin curíqui 'ináncëxa. 'Inánan ca camabi nëtën Nucën Papa Diosbë banacëxa. ³ Usa 'ixun ca bëtsi nëtën bari cuabutia, a las tres 'ain, namáquin iscësoquin ángel achúshi Nucën Papa Diosan xucëx anu aia upí oquin isacëxa. Iscëx anua 'icënu atsínquin ca —Cornelio —caquin cuëancëxa. ⁴ Cuëncëxun ami bësuquin isíbi racuëtan bamaquin ca cacëxa:

—¿Añu cat?

Cacëxun ca ángelnën cacëxa:

—Abë banaquinmi ñuñuma uni ñu 'ináncëcama ca Nucën Papa Diosan asábi isaxa. ⁵ Usa 'ain camina min unicama Jope ëmanu xuti 'ain, anu 'icë uni achúshi Simón 'icëbia Pedro caquinribi anëcë, a ënu bënun. ⁶ Simón Pedro ax ca an ñuina xacá mëníoti 'unáncë uni, Simón caquin anëcëribi bëtsi uni, axa parúmpapa cuëbí tsócë, aín xubunu 'icën.

⁷ Esoquin catancëx ángel cuan ca Cornelionën, an ñu mëëxuncë uni rabëcëñun ax 'icësaribitia ax Nucën Papa Diosni sináncë suntáru achúshi aribi cuëancëxa. ⁸ Cuënxun ca ángelnëan a cacëcama ñuixuntancëxun Jopenu cuantánun xuacëxa.

⁹ Xucëx pëcaraquiani bain cuani Jope 'uramaquianmainun ca bari xamarucëbë Nucën Papa Diosbë banaí Pedro tapitinën xubu mascuan cata itsi masapan oquin 'acë anu 'iruacëxa. ¹⁰ Anu 'iruxun ca pitia 'aruxuncamainun panánxun piisa tanquin Pedronën namáquin iscësoquin isacëxa. ¹¹ Iscëxa naí panarabëcëbë ca anuax chupa chaira, amácasa 'itánun aín rëbucamanu rabé 'imainun rabé oquin təcërecacë 'aish meu ubúacëxa. ¹² A chupanu ca bëtsi bëtsi ñuina taën nicë, 'imainun axa men nirícë ñuina 'imainun pëchiu ñuina acama 'iacëxa. A ñuinacamax ca piti 'icëbia judíos unicaman pitima isa quixun cacë 'iacëxa. ¹³ A ñucama ubutia isquinshi ca Pedronën ësai quia cuacëxa:

—Pedro, niruxun ca rëxun pit.

¹⁴ Cacëxun cuaquin ca Pedronën cacëxa:

—'Ën 'Ibu, cana 'aiman, pitima ñu cana 'ën uisa 'ixunbi picëma 'ain.

¹⁵ Esoquin caquinbi ca ësai quia cuatëcëancëxa:

—Nucën Papa Diosan upí 'inun mëníocë ñu camina 'atima ca quixun catima 'ain.

¹⁶ Usaía rabé 'imainun achúshiti quia Pedronën cuacëbë ca a chupabë ñucamaribi naínu cuantëcëancëxa. ¹⁷ Usaía 'icëbë ca Pedro uisa cupí cara isa namáquin iscësoquin ñu isaxa quiax sináncasmacëxa. Usaía Pedro 'imainun xucë unicamax uinu cara Simonan xubu 'icë quixun ñucábianx aín xëcuënu bëbacëxa. ¹⁸ Bëbaxun ca munuma banaquin, uni achúshi, Simón 'icëbia Pedro caquinribi anëcë, ax cara ënu 'icë quixun ñucacëxa. ¹⁹ A baricamainun namacësoquin iscë ñucama a sinan sinaniabi ca Pedro Nucën Papa Diosan Bëru Nünshin Upitan cacëxa:

—Rabé 'imainun achúshi unin ca mi baria. ²⁰ Usa 'ain ca 'ibútancëx mëníocaquiani atubë cuantan. 'Ën cana atu xuan. Usa 'ain camina, judíos unima 'ain cana abë cuantima 'ai quima atubë cuanti 'ain.

²¹ Cacëx 'ibúquin ca Cornelionëan xucë unicama Pedronën cacëxa:

—'Ëx cana ami baricë a 'ain. ¿Añuai caina uan?

²² Cacëxun ca a unicanam Pedro cacëxa:

—Cornelio cacë suntárnunën cushi, ax upí uni 'ianan an Nucën Papa Diosan bana cuacë 'icëa upí uni 'icë judíos unicaman 'unáncë, a ca Nucën Papa Diosan xucë ángelnën caxa, min bana cuanuxuan aín xubunumi cuanun mi caminun quixun.

²³ Ēsaquian cacëxun atsínmicëx ca a unicamax Pedrobë a xubunu 'iacëxa. 'Inëti pëcaracëbë ca Pedro mëníocaquiani, axa a buani ucë unicama a 'imainun Jopenuaxa Jesúsmi sináncë uni raíricamabëribi Cesárea ëmanu cuancëxa.

²⁴ Coonx ca Cesárea ëmanu bëbacëxa. Bëbamainun ca Cornelionën aín aintsí 'ibu-camacëñun an 'unáncë unicamaribi aín xubunu cuanun quixun camiacëxa. Camicëxa timéan ca acamabëtan Pedro caíancëxa. ²⁵ Caíncëx bëbax aín xubunu atsinia ëman chiquíquin bitsi, a tanáin rantin puruni tsóbuquin ca Cornelionën Pedro rabiácëxa. ²⁶ Rabicëxunbi ca Pedronën Cornelio biruquin, —ca nirut, 'ëxribi cana misaribi unishi 'ai —quixun cacëxa.

²⁷ Ēsoquin catancëx Cornelioë banaquianx atsínquinbi ca Pedronën 'itsa uni timéccë isacëxa. ²⁸ Isquin ca atu cacëxa:

—Mitsun camina 'unanin, ax quicësabi oía judfós unicama 'iti bana ca quia, judfós uníxa judfósma unibë timéanan aín xubunu atsínti ca 'aisama 'icë quiax. 'Ënríbi a bana 'unáncë 'icëbi ca Nucën Papa Diosan uinu 'icë nibi, 'aisama ca quixun ñuixunma 'anun 'ë 'unánmiäxa. ²⁹ Usa 'ain cana min 'ë camicëx, judfó uni 'aish, cana cuanima quixun sinanima bënëtishi uan. Usa cupí cana uisoti caramina 'ë camia quixun 'unántisa tanin.

³⁰ Cacëxun ca Pedro Cornelionën cacëxa:

—Rabë 'imainun rabë nëtë ca 'ëx anun ësañuribi baria cuabúcëbë, 'ëx 'icësabi ñubi piäxma 'ën xubunuax Nucën Papa Diosbë banaëxancë 'icën. Banaquin iscëx ca uni achúshi aín chupa chaba chabaquicë 'aish 'ën bëmánanu niracëxanxa. ³¹ Niracëquin ca 'ë caëxanxa: Cornelio, mixmi abë banacëcama ca Nucën Papa Diosan cuaxa. Cuanan ca minmi ñuñuma uni ñu 'ináncë acamaribi 'unanx cuëñquin manuima. ³² Usa 'ain camina Simón 'icëbi Pedro caquin anëca a bëtáun min uni Jopenu xuti 'ain. Ax ca ñuina xacá mëñoti 'unáncë uni, Simón cacëribi, parúnppa cuëbía tsócë, aín xubunu 'icën. Ax ca uax mibë banati 'icën. ³³ Cacëxun cana bënëñquinshia mi bënun quixun uni xuëxan. Xucëxuan cacëx camina upí oquin sinánbëtsini atubë ënu uan. Usa 'ain cananuna Nucën 'Ibu Diosan nu ismainun ënu bërí 'ain, an mi sinánmicëxunmi nu ñuixuncëxun cuanux.

Cornelionën xubunuxun Pedronën bana ñuixuan

³⁴ Ēsoquian cacëxun ca Pedronën Cornelio cacëxa:

—'Ën cana bërí asërabi 'unanin, Nucën Papa Diosan ca judfósma unibu judfós unisaribi isquin camabi uni sënëñ isia. ³⁵ Usa 'ixun ca an aín bana cuaquin ñu upíshi 'acë unicama camabi menu ainan 'imía. ³⁶ Nucën Papa Diosan ca Israel unicama aín bana ñuixunquian Jesucristo ax ca camabi unin 'ibu 'ixun an nu chuámarua 'imiti a 'icë quixun ñuixunun aín unicama xuaxa. ³⁷ Mitsun camina upí oquin 'unanin, Juanën pain ca Jesucristo ñuiquin Nucën Papa Diosan bana ñuixunquin uni nashimiacëxa. Usoquian Juanën 'a ñucama a 'unánan camina Galilea menuax cara uisai 'iacëxa quixun 'unanin. ³⁸ Camina 'unanin, Nucën Papa Diosan ca Jesús Nazaretnu 'icë a aín Bëru Ñunshin Upí abë 'inun 'inánquin aín cushiribi 'ináncëxa. 'Ináncëxun ca ñu upíshi 'anan ñunshin 'atimañu unicamaribi pëxcüacëxa, Nucën Papa Dios abë 'ain. ³⁹ Jesusan Judea menu 'icë ëma chucúmaracamanuxun 'anan Jerusalénuxunribi 'acë ñucama a cananuna nun isacën. Usoquian ñu 'acëbi ca i curúsocënu matásquin unin 'acëxa. ⁴⁰ 'Acëbi ca Nucën Papa Diosan rabë nëtë 'iönxa pëcaracëbëtanshi baísqumiacëxa. Usafa 'ia isnun ca nu mëñfoxuancëxa. ⁴¹ Jesús baísqüicëbi ca camabi uníinra isama 'icën. Nun cuni cananuna Nucën Papa Diosan, Jesús ñuiquin unicama bana ñuixunun bëráma caísa 'ixun, baísqüicë isanan abëtan pianan xëacën. ⁴² Usa 'icë ca aín bana unicama ñuixunun xuquin nu ësaquian cacëxa: Nucën Papa Diosan 'imicëxun cana 'ën, uni bamacëmacama 'imainun bamacë unicamaribi, uisáira cara ëñë menuax 'iäxa quixun 'unánquin, Nucën Papa Diosbë cara 'iti 'icë, cara 'itima 'icë quixun cati 'ain. Usaquin camina unicama ñuixunnti 'ai quixun ca Jesusan nu cacëxa. ⁴³ An Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unicamaxribi ca Jesús ñui ësaí quiacëxa, camabi uni axa aín bana cuati ami catamëccë, a ca aín 'uchacama Jesusan tërénxunia quixun.

Abë 'inúan judfósma unicama Nucën Papa Diosan aín Bëru Ñunshin Upí 'inan

⁴⁴ Usoquian Pedronën atu bana ñuixunmainun ca axa aín bana cuati Nucën Papa Diosmi sináncë unicamanu aín Bëru Ñunshin Upí uacëxa. ⁴⁵⁻⁴⁶ Usa 'ain ca aín Bëru Ñunshin Upitan 'imicëxun unin cuacëma banan banaquin Nucën Papa Dios rabicancëxa. Nucën Papa Dios

rabicania cuati ca Pedrobëa ucë Jesúsmi sináncë unicama ax judíosma unicamaxribia Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upíñu 'icë isi ratuti sináncasmacëxa. ⁴⁷ Usaria ca Pedronën cacëxa:

—Nux 'icësaribitia Nucën Papa Diosan Bëru Ñumshin Upíñu 'icë cananuna ënë unicama, 'unpaxan nashimitima ca quixun catima 'ain.

⁴⁸ Ësoquin catancëxun ca Pedronën a unicama Jesucristomi catamëcë 'aísha nashimicë 'inun cacëxa. Nashimicë 'ixun ca Pedro a unicaman atubë pan isa 'inun quixun cacëxa.

11

Judíosma unicamaxribi Jesucristomi catamëtia Jerusalénuxun 'unáncan

¹ Usa 'ain ca Jesusan aín bana uni ñuixunun caiscë unicamabëtan Judea menuxun axa Jesucristomi catamëcë unicamanribi, judíos unishima judíosma unicamaxribi ca Nucën Papa Diosan bana cuati Jesúsmi catamëtia quixun ñuicania cuacëxa. ² A ñucama cuacamainun ca Pedro Jerusalénu cuantëcëancëxa. Cuanxa bëbacë ca axa Jesúsmi catamëcë judíos unicama an, judíosma uni Jesucristomi catamëcë ca nux 'icësaribiti 'unántiocë 'iti 'icë quixun sinánquin ami nishtisa tanquin Pedro ñu cacëxa. ³ Ñuiquin ca cacëxa:

—¿Uisa 'ixun caramina aín xubunu atsánan judíosma unicamabëtan pian?

⁴ Cacëxunbi ca uisai cara ñu 'i'axa upí oquin ñuixunquin atu ësoquin cacëxa: ⁵ —Jope ëmanuax Nucën Papa Diosbë banaquinbi cana namáquin iscësa oquin naí panarábëcëbëa anuax chupa cha amácasa 'itánun aín rëbucamanu rabé 'imainun rabé oquin təcëcëcacë 'aish 'ë 'urama ubutia isan. ⁶ Usaria ñachaquin iscëxbi ca bëtsi bëtsi ñuina taën nicë 'imainun axa 'acanáncë ñuina 'imainun men nirícë ñuina 'imainun pëchiu ñuina acamaribi anu 'i'axa. ⁷ Anu 'icë isquinbi cana ësaía quia cuan: Pedro, niruxun ca rëxun pit. ⁸ Cacëxun cana can: 'Ën 'Ibu, cana 'aiman. Pitima ñu cana 'ën uisa 'ixunbi picëma 'ain. ⁹ Cacëxun ca naínuxun 'ë caxa: Nucën Papa Diosan upí 'imicë ñu camina 'atima ca quixun catima 'ain. ¹⁰ Usaía rabé 'imainun achúshiti quia cuacëbë ca a chupabëbi ñucama ax naínu cuantëcëanxa. ¹¹ Cuançëbëbi ca 'ëx anu 'icë xubunu rabé 'imainun achúshi uni bëbáxa, Cesárea ëmanuxuan 'ë barinun xucancëx. ¹² Acamaxa bëbamainun ca Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan, judíos unima ca quixun sinanima a unicamabë cuanun quixun 'ë caxa. Usa 'ain cana atubë cuan, 'imainun ca axribi Jesucristomi catamëcë 'aish mëcën achúshi 'imainun achúshi uni ënéxribi 'ëbë cuanxa. Cuanx cananuna an 'ë camicë unin xubunu atsian. ¹³ Atsinia ca ësaquin nu caxa: 'Ën xubunu nicë cana ángel isan. Iscëxun ca 'ë caxa: Jope ëmanu camina uni xuti 'ain. Xucëx cuanxun ca uni achúshi Simón 'icëbia Pedro caquinribi anëcë, a ënu bëti 'icën. ¹⁴ Bëcëx uxun ca uisai caramina min xubunu 'icë camabëbi Nucën Papa Diosnan 'aish abë 'inux iéti 'ai quixun mi cati 'icën. ¹⁵ Ësaquin ca ángelnën 'ë caxa quixun an 'ë camicë unin 'ë cacëxun cana 'ën Jesucristo ñuiquin anu 'icë unicama bana ñuixuan. Atu bana ñuixuncëbëbi ca Nucën Papa Diosan Bëru Ñumshin Upí nunua ucësaribiti atunu uaxa. ¹⁶ Usai 'icëbëtan cana Nucën 'Ibu Jesús axa ësaí quía sinan: Juanën ca uni 'unpaxan nashimíaxa. Usa 'aínbi camina axa mitsubë 'inux ucëbë Nucën Papa Diosan Bëru Ñumshin Upíñu 'iti 'ain. ¹⁷ Usa 'aían nu 'acësaribi oquin Jesucristomia catamëtia, atu aín Bëru Ñumshin Upí 'inania cana 'ën 'inánxunma 'anun quixun Nucën Papa Dios catima 'ain.

¹⁸ Ësaquin Pedronën ñuia cuati ca a ñu catëcënima Nucën Papa Dios rabi quiacëxa:

—Bëri cananuna 'unanin, judíos unishima, judíosma unicamaribi ca Nucën Papa Diosan 'atimaquin sináncë 'aíshbi Jesucristomi catamëtia xëniuba 'aínbi ainan 'inun sinanamia —quixun.

Antioquía ëmanuax Jesucristomi catamëcë unicama

¹⁹ Esteban pain rëtançëxun ca Jesucristomi catamëcë unicama axa atumi nishcë unicanan bëtsi bëtsi ocëxa. Usocëx ca tsuáqui raírinëxa Fenicia menu cuantamainun raírinëxribia nasí cha, Chipre cacë, anu cuantamainun raírinëxribi Antioquía ëmanu cuancëxa. Cuanxun ca bëtsi unibuma judíos unibuishi, Jesucristomi catamëti ca uni Nucën Papa Diosnan 'iti 'icë quixun bana ñuixuancëxa. ²⁰ Ñuixunmainun ca Chipre

'imainun Cirene menuaxa Jesucristomi catamēcē uni raíri anribishi Antioquía ěmanu cuanx bĕbaxun, Nucĕn 'Ibu Jesúsmi catamĕti ca uni Nucĕn Papa Diosnan 'iti 'icĕ quixun, judfosma uniribi bana űuixuancĕxa. ²¹ Nucĕn 'Ibu Diosan cushiocĕxuan a unicaman aín bana űuixuncĕxun cuati ca 'itsa uni atúan bĕráma űu 'aisama 'acĕcama ěnquin sinanati, Nucĕn 'Ibu Jesúsmi catamēcĕxa.

²² Usaía 'icĕa űuía ca axa Jesucristomi catamēcē unicaman Jerusalĕnuxun cuacĕxa. Cuaxun ca Bernabĕ Antioquíanu cuantánun quixun xuacĕxa. ²³ Xucĕx cuanx bĕbaquin, Nucĕn Papa Diosanbia atu judfos uni 'icĕmabi chuámarua 'aísha upí nuituűu 'inun aían 'imicĕ isi ca Bernabĕ cuĕĕancĕxa. Cuĕĕnquin ca 'ĕsĕquin cacĕxa:

—Mitsúnmi bĕráma 'acĕ űu 'atĕcĕníma camina Nucĕn 'Ibu Jesús ami ěníma catamĕti 'ain.

²⁴ Ax upí nuituűu 'ianan Jesucristomi catamēcē 'aish Nucĕn Papa Diosan Bĕru űumshin Upíűu 'ixuan Bernabĕnĕn usaquin cacĕxun cuati ca 'itsaira uni Nucĕn 'Ibu Jesúsmi catamĕacĕxa.

²⁵ 'Itsaira axa Jesucristomi catamēcē unicama 'ain ca Tarso ěmanu, Saulo bari Bernabĕ cuancĕxa. Cuanxun mĕraxun ca Antioquíanu bĕacĕxa. ²⁶ Bĕax achúshi baritian anu 'iquin ca Saulobĕtan Bernabĕnĕn axa Jesucristomi catamēcē unicamabĕ tímĕquin atu 'unánmiacĕxa. Usa 'ain ca Antioquíanuxun pain uni raírinĕn axa Jesucristomi catamēcē unicama Cristonĕn uni caquin anĕacĕxa.

²⁷ Saulobĕa Bernabĕ Antioquíanu 'ain ca an Nucĕn Papa Diosan sínánmicĕxun unicama űuixuncĕ uni raírinĕx Jerusalĕnuax Antioquíanu uacĕxa. ²⁸ Acama achúshinĕx ca Agabo caquin anĕĕ 'iacĕxa. An ca Nucĕn Papa Diosan Bĕru űumshin Upitan 'unánmicĕ 'aish niruquin anu 'icĕ unicana cacĕxa, camabi menu 'icĕ unix ca pitíűuma 'iti 'icĕ quixun. Axa usai quicĕsabi oi ca Claudio cacĕ uníxa 'apu 'ain 'iacĕxa. ²⁹ Usai 'icĕbĕa Judeanu 'icĕ axa Jesucristomi catamēcē unicamax atun piti űuűuma 'icĕ űuicania cuaxun ca Antioquíanu 'icĕ unicaman curíqui atu buánmiti sínancĕxa, axa 'itsa curíquiűucaman uiti cara nainsa tania 'ati nanmainun uicamax cara 'itsamashi curíquiűu 'icĕ acamanribi uiti cara nainsa tania 'ati nantancĕxun. ³⁰ Sínánxun achúshi achúshinĕn 'itsaira curíquiűu an 'itsa nanmainun 'itsamashi curíquiűu anribi 'itsamashi nantancĕxun a curíquicama Saulocĕűun Bernabĕ 'inánquin cacĕncĕxa:

—Ěnĕ curíquicama camina Judeanuxun an Jesucristomi catamēcē unicama bana űuixuncĕ unicama a 'inánti 'ai —quixun.

12

Jacobo bama 'imainun Pedro sipuacan

¹ Usomainun ca 'apu 'ixun Heródesnĕn axa Jesucristomi catamēcē uni raíri bĕtsi bĕtsi omiacĕxa. ² Bĕtsi bĕtsi omiquin ca Juanĕn xucĕn, Jacobo, a manĕ xĕtocĕn 'amiacĕxa. ³ Usoquin 'acĕbĕa judfos unicama cuĕĕnia isquin ca Heródesnĕn Pedroribishia binun quixun aín suntárucama cacĕxa. Anun chamiti űucĕűunma 'acĕ pán piti nĕtĕ 'ain ca Heródesnĕn Pedro bimitancĕxun sipuamiacĕxa. ⁴ Sipuamiquin ca ĕsaquin sínancĕxa: Ěnĕ nĕtĕcama inúcĕbĕtan sipunua chiquíminuxun cana judfos unicaman ismainun uisa carana Pedro oti 'ai quixun isti 'ain. Usaquin sínánquin ca chiquíti rabanan Heródesnĕn Pedro sipuanun quixun cacĕxa. Cacĕxun ca dieciseis suntáru a bĕrúanun mĕníoquin policíanĕn rabĕ 'imainun rabĕ suntárunĕn paían bĕrúanun quixun sipuamiacĕxa. Usoquin ca suntárucaman an paían bĕrúancĕcamaxa cuancĕbĕ cuancĕbĕ uquin raírinĕnribi bĕrúancĕxa. ⁵ Usa 'ixun ca Pedro sipunua bĕrúancĕxa. Usa 'aínbi ca axa Jesucristomi catamēcē unicaman nĕtĕquinma Nucĕn Papa Dios Pedro űucáxuancĕxa.

Nucĕn Papa Diosan Pedro sipunua chiquían

⁶ Imĕishi Heródesnĕn űucánuan pĕrcaratamainun ca acĕűunbi manĕ risin mĕtĕcĕrĕcacĕ 'ixuan suntáru rabĕtan pararuamainun Pedro 'uxacĕxa. 'Uxmainun ca an sipu bĕrúancĕ suntáru rabĕribi xĕcuĕ tanáin chiquitin rabanan bĕrúain niacĕxa. ⁷ Usa 'aínbi ca Nucĕn 'Ibu Diosan xucĕxa aín ángel ucĕbĕshi aín cushían sipu pĕcacĕ 'iacĕxa. Usaía 'icĕbĕtan aín pichánpurunu ratícaquin bĕsúnquin ca ángelnĕn Pedro cacĕxa:

—Bĕnĕtishi ca nirut.

Quixuan cacëbëshi ca anun mëtëcërëcacë manë risi tubucuti nipacëacëxa. ⁸ Usai 'icëbëtan ca ángelnën cacëxa:

—Mí cuanun ca anúnmi tsitëcërëquicë mënónan min taxaca tañut.

Usaquin cacëxa mënócatia ca ángelnën Pedro cacëxa:

—Min tarin rabumëxun ca 'ë nuibëtsin.

⁹ Cacëx chiquíquin ca Pedronën asérami ca an 'ë buania quixun 'unanquinmabi ángel nuibancëxa. 'Unánquinmabi ca —namati cana ësai 'i —quixun sináncëxa.

¹⁰ Sinánbiani cuanquian an bërúancë suntáru ëbianquin an 'urínxun bërúancë suntáru aribishi inubiancëbë ca anun ëman cuantínua 'icë manë xëcuë axbi xëóquiacëxa. Usai 'icëbë chiquíquiani cuanquin, bai itsi inúishi ca Pedro ëni ángel nëtéacëxa. ¹¹ Nëtécëbë ca upí oquin sinani Pedro quiacëxa:

—Asérami cana bërí 'unanin, judíos unicamax cuëncësabi oquian Heródesnën 'ë 'ati 'icëbi ca aín ángel xuquin Nucën 'Ibu Diosan 'ë iémiäxa —quixun.

¹² Usaquin sinánbiani ca Juan 'icëbi Marcosribi caquin anëcë uni, aín tita Marianën xubunu cuancëxa, anuaxa timéax 'aisamaira uni Nucën Papa Diosbë banacë, a xubunu. ¹³ Cuanx bëbaquian xëcuë taxcaia cuabëtsini ca xanu xuntacu, Rode, ax xëócai uacëxa.

¹⁴ Uquinbi Pedro banaia cuati cuëni ca xëcuë xëocaíma —Pedro ca ëman nitsaxa —quixun cai amiribishi mëú abáquiancëxa. ¹⁵ Abáquianquian cacëxunbi ca cacancëxa:

—Sapi camina ñunshían —quixun.

Usaquin cacëxbi ca quiacëishiácëxa:

—Asérami ca Pedro 'icën.

Quia ca:

—Ama ca. Aín ángel sapi ca —quixun cacancëxa.

¹⁶ Usaia cananmainun ca Pedronën 'itsa oquin xëcuë taxcacëxa. Usoquian 'acëbëtan xëócaquinbi Pedro mërai ca ratúancëxa. ¹⁷ Ratúcianiabi ca nëténun quixun aín mëcënan sanánquin, usoquin ca Nucën 'Ibu Diosan sipunua 'ë chiquínbëtsinquin bëxa quixun atu ñuixuancëxa. Ñuixuntancëxun ca cacëxa:

—'Ën mi cacë banacama ënë camina Jacobo 'imainun nun xucéantu ñuixunti 'ai —quixun.

Cabiani ca ëma itsinu cuancëxa.

¹⁸ Usaía 'ion pëcaracëbë ca an bërúoncë suntárucamax, uimi cara Pedro quiónxa quiax sináncasmai raíribë ñucacancëxa. ¹⁹ Usa 'ain ca —'aíma ca —quixuan ñuia cuquin Pedro barinun quixun Herodesnën suntárucama cacëxa. Cacëxun bariquinbi ca mërama 'icën. Mëracëbëtanma ca an Pedro sipunua bërúoncë suntárucama a ñucátancëxun 'anun quixun raíri cacëxa. Usomitancëx ca Herodes Judea menuax Cesárea ëmanu tsoti cuancëxa.

Herodes bama

²⁰ Usa 'ain ca Tiro 'imainun Sidón ëmanu 'icë unicamami Herodes nishacëxa. Herodes atumi nishcë 'ixunbi ca a isi cuanti sináncancëxa. Usaquin sinánbiani riqüianxun ca an Herodes ñu 'aquincë uni, Blasto, abë pain banacëxa. Abë banai mënónanquin ca ësouquin cacëxa:

—Tiro 'imainun Sidón ëmanu 'icë unicama nux cananuna aín menua piti marui, Herodesbë nuibanani tsótisa tanin. Usa 'ain cananuna abë banatisa tanin.

²¹ Usaquian atun Blasto cacë bana cuaxun ca Herodesnën anúan a unicamabë banati nëtë mënóacëxa. Anúan abë banacanti nëtëa ucëbë ca 'apun pañucë chupa upíra pañuax anu 'apu tsótinu tsoócëxa. Tsotax ca a isía ricuatsincë unicaman cuanun banacëxa. ²² Banaia cuati ca sharáru quicancëxa:

—Axa banacë uní ënëx ca unima 'icën, ënëx ca achúshi dios 'icën.

²³ Usaía quicancëbëbi ca Herodes: 'Ëx cana diosma 'ain, 'ë rabixunma ca Diosëshi rabican —quiama 'icën. Usa 'ain ca unicaman a rabicëbëtan, Nucën 'Ibu Diosan bënënnquinshi xucëxuan, aín ángelnën 'imicëx Herodes 'insíancëxa. 'Insíanx ca xënan picëx bamacëxa.

²⁴ Usa 'aínbi ca 'itsaira uni Nucën 'Ibu Jesúsmi catamëacëxa. Usai 'imainun ca camabi menuxunribi ami sinánquin Jesús ñuiquin cuacocancëxa. ²⁵ Usaía 'imainun ca Saulobë Bernabé Jerusalénuxun a buáncë curíqui unicama 'inántancëx, Juan 'icëbi Marcosribi cacë a buani, Antioquíanu cuantëcëancëxa.

III. JUDIOS UNIBUNĒXĒSHIMA UNI ITSIRIBI JESUCRISTOMI CATAMĒA (13-28)

13

Mecama oia Pablo Jesús ņuiquin bana ņui cuan (13.1-15.33)

Saulobĕa Bernabĕ Jesús ņui bĕtsi nĕtĕnu cuan

¹Antioquiānu 'icĕ axa Jesucristomi catamĕcĕ unicama raírínĕx ca an Nucĕn Papa Diosan sinánmicĕxun bana uni ņuixuncĕ uni 'iacĕxa, raírínĕx ca an aín bana unicama 'unánmicĕ 'iacĕxa. Usa 'ain ca Bernabĕ 'imainun Simeón 'icĕbi Tunan Uni caquinribi anĕcĕ, a 'imainun Cirene menu 'icĕ uni, Lucio, a 'imainun Manaén, axa Galilea menu 'icĕ 'apu Herodes, abĕ canicĕ, a 'imainun Saulo, acamax Antioquiānu 'iacĕxa. ²Usa 'ixuan achúshi nĕtĕn timĕxun ņu piqinma Nucĕn 'Ibu Dios rabicĕxun ca aín Bĕru ņunshin Upitan atu cacĕxa:

—'Ēn caíscĕsabi oquiān bana ņuixunun camina Saulocĕñun Bernabĕ cati 'ain.

³Usaquiān cacĕxun piqinma Nucĕn Papa Dios ņucáxuntancĕxun atun mĕcĕnan ramĕquin ca axa Jesucristomi catamĕcĕ unicaman Bernabĕcĕñun Saulo, Nucĕn Papa Diosan bana uni ņuixunia bĕrúān cuantānun caxun xuacĕxa.

Pablobĕtan Bernabĕnĕn Chiprenuxun bana ņuixuan

⁴Usaquiān 'acĕx ca Nucĕn Papa Diosan Bĕru ņunshin Upitan xucĕx Saulobĕ Bernabĕ Se-leucia ĕmanu cuancĕxa. Cuanx ca anuax manĕ nuntin Chipre nasínu cuancĕxa. ⁵Chiprenu 'icĕ ĕma Salamina anu bĕbatancĕxun ca anu judíos unicama timĕcĕ xubucamanuxun Jesucristo ņuiquin Nucĕn Papa Diosan bana unicama ņuixuancĕxa. Bana ņuixunia ca Juanĕribi 'aquiāncĕxa. ⁶Salaminanu 'icĕ unicama bana ņuixuntancĕx ca Chipre nasícamanu cuantancĕx Pafos cacĕ ĕmanuribi bĕbacĕxa. Anua ca judíos uni achúshi, Barjesús caquin anĕcĕ, ņubĕ uni a mĕracĕxa. Barjesús ax ca cĕmĕi —'ĕx cana an Nucĕn Papa Dios quicĕ bana uni ņuixuncĕ uni a 'ai —quiacĕxa. ⁷⁻⁸Barjesús ax ca aín anĕ itsi Elimas cacĕ 'iacĕxa. Elimas quicĕ ax ca ņubĕ qui quicĕ bana 'iacĕxa. Barjesús ax ca Sergio Paulo cacĕ 'apu an ņu mĕĕxuncĕ uni 'iacĕxa. Usa 'ain ca Sergio Paulonĕn sinánñuira 'ixun Nucĕn Papa Diosan bana cuaisa tanquin Bernabĕcĕñun Saulo unun quixun camiacĕxa. Sergio Paulonĕan Nucĕn Papa Diosan bana sinántisa taniabi ca Barjesúsñĕn a bana sinánxma 'inun quixun cacĕxa. ⁹Usa 'aínbi ca Saulo 'icĕbi Pablo caquinribi anĕcĕ, an Nucĕn Papa Diosan Bĕru ņunshin Upitan sinánmicĕxun Barjesús ņachacĕxa. ¹⁰ņachaquin ca cacĕxa:

—Cĕmĕ camina mix 'ain. 'Ianan camina 'atima uni 'aish ņunshin 'atimanĕn sinánmicĕ 'ain. Usa 'ixun camina min ņu upí cuĕĕniman. Nucĕn 'Ibu Diosan banaxa cuaisa 'aish upí 'aínbi ĕcaramina min uisa cupí a cuaxunma 'anun quixun uni paranin? ¹¹Usa 'icĕ ca Nucĕn 'Ibu Diosan bĕrĭ mi castíania. An 'imicĕx bĕxuñu 'ixun camina 'itsa nĕtĕn xabá isnuxunma 'ain.

Usaquiān cacĕxuinshi ca Barjesús bĕxuñu 'ixun iscasmacĕxa. Iscasmaquin ca uin cara isa mĕñbianquin buánti 'icĕ quixun mancasmacĕxa. ¹²Usaía 'icĕbĕtan ca Pablonĕn Nucĕn 'Ibu Jesús ņua cuanan usaría Barjesús 'ia isi ratuti Sergio Paulo ami sinani Jesucristomi catamĕacĕxa.

Pisidia menu 'icĕ ĕma, Antioquia, anu Pablobĕ Bernabĕ cuan

¹³Pafos ĕmanuax nuntin cuanx ca Pablobĕ axa abĕ cuancĕ unicamabĕ Panfilia menu 'icĕ ĕma, Perge, anu bĕbacĕxa. Bĕbax ca raírĭ uni ĕbiani Juan Jerusalĕnu cuantĕcĕancĕxa.

¹⁴Cuancĕbĕ Perge ĕmanuax cuanx ca Pisidia menu 'icĕ ĕma Antioquia anu bĕbacĕxa. Bĕbatancĕx ca anuax anun ņu mĕĕtĭma nĕtĕn anua judíos unicama timĕtĭ xubunu atsíntancĕx tsoócĕxa. ¹⁵Tsotan anu 'icĕ unicananribia cuamainun Moisésñĕn cuĕnĕo bana 'imainun an Nucĕn Papa Dios quicĕ bana uni ņuixuncĕ unicananribia cuĕnĕo bana 'atancĕxun ca a xubunu 'icĕ 'apucaman Pablocĕñun Bernabĕ cacĕxa:

—'Ēn xucĕantu, mitsúnribi unicama 'ĕsĕtisa tanquin camina cati 'ain.

¹⁶Cacĕxun ca Pablonĕn niruquin an cacĕxun cuanun quixun aín mĕcĕnan sanánquin ĕsaquin cacĕxa:

—Israel unicama 'imainun an Nucën Papa Diosan bana sináncë unicama, 'ën mi camainun ca 'ën bana cuacan. ¹⁷ Nucën Papa Dios, Israel unibunën Dios, an ca nucën raracama ainan 'inun caísacëxa. Caístancëxuan an 'imicëx ca Egipto menu pain tsoti anuax uácëxa. Uatia ca Nucën Papa Diosan aín cushínbi an Egiptonua béacëxa. ¹⁸ Bëquin ca cuarenta baritian anu uni 'icëma men aia, atux ami catamëisama tancëxunbi bërúancëxa. ¹⁹ Usaquian 'acëxa atux bébacëbëtan ca Nucën Papa Diosan Canaán menua 'icë mëcën achúshi 'imainun rabé 'apu a aín unicamacëñunbi cëñuacëxa, a mecama ainan 'inun nucën raracama 'inánuxun. ²⁰ Usaquin 'atancëxun ca cuatrocientos cincuenta barin Nucën Papa Diosan bëtsix paífan 'iá 'ain, 'aífan 'inun achúshi achúshi uni atun cushi 'imiácëxa, Samuelnëan anun axa quicë bana unicama ñuixunti nëtëa 'itámainun. ²¹ Usaía 'icëbëa Samuel anu 'ain ca Israel unicamax 'apunu 'iisa tancëxa. Usa 'ain ca Nucën Papa Diosan Benjaminën rëbúnqui, Cis cacë unín bëchicë, Saúl, a cuarenta baritia 'apu 'imiácëxa. ²² Cuarenta baritia 'icëbëtan Saúl chiquíntancëxun ca Nucën Papa Diosan David Israel unicaman 'apu 'imiácëxa. David ñui ca Nucën Papa Dios quiacëxa: “Ën iscëx ca Isainën bëchicë, David, ax 'ën sinánsaribi 'icën. Usa 'ixun ca 'ëx cuëñcësabi oquin 'ati 'icën”. ²³ Davidnën rëbúnquicama achúshi ca Jesús 'iacëxa. Amia catamëcëxuan Israel unicama aín 'uchacama tërénquin ainan 'inun iéminun ca Nucën Papa Diosan a 'imiácëxa, ax usai 'iti ñui quiásabi oquin. ²⁴ Jesús uisama pain 'ain ca Juanën Israel unicama bana ñuixunquin ësoquin cacëxa: 'Atimaquin sinanibi sinanati camina nashimicë 'iti 'ain. ²⁵ Aín bamati nëtëa 'urama 'ain ca ësai Juan quiacëxa: Mitsun camina 'ëx isana Cristo 'ai quixun sinanin. Ama cana 'ain. 'Ëx ama 'ain ca 'ë caxu 'ësamaira uni aia. Axa upíra 'aish cushiira 'ain cana 'ëx asaribima 'aish ami rabini a 'urama 'itima 'ain. Usai 'iquin cana aín taxacabi tubuxuntima 'ain. ²⁶ Ën xucéantu, mitsúxmi Abrahamnën rëbúnqui 'aish raírinëx an Nucën Papa Diosan bana sináncë 'icë cana mitsu cain, Jesucristomi catamëti ca uni aín 'ucha tërécë 'aish Nucën Papa Diosan 'iti 'icë quíaxa quicë bana, ënëx ca mitsúnribimi cuati 'icën.

²⁷ Èsaquinribi ca Pablonën Pisidia menu 'icë ëma, Antioquíanu 'icë anua judíos unicama timéti xubunuxun cacëxa:

—Jerusalénu 'icë unicamabëtan ca aín cushicamanribi Jesús, ax ca Cristo, axa uti atun caíncë, a 'icë quixun 'unanma 'icën. Anun ñu mëetima nëtën 'icëbë timëxun an Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unicaman cuëñë bana iscë 'ixunbi ca usai quicë cara quixun 'unanimabi —ax ca bamati 'icë —quiacëxa, a bana quicësabi oi. ²⁸ Jesús 'anuxun sináncancëbëbi ca an ñu 'atima 'acë 'aíma 'iacëxa, a cupía 'ati. Usa 'aínbi ca judíos unicaman ainsa Jesús 'aminun quixun Pilato cacëxa. ²⁹ Usai ca ax 'iti 'icë quíaxa a ñui cuëñëo bana quiásabi oquin ca bamamiácëxa. Usa 'ain ca i curúscënuua bamacë bitancëxun mapara naëcënu nanxun mëníocëxa. ³⁰ Mëníocëbi ca Nucën Papa Diosan baísquimiácëxa. ³¹ Baísquimicëx ca 'itsa nëtën pain 'i, abëa Galilea menuax Jerusalénu cuancë unicamami 'itsai chiquiracëacëxa. Usa 'ain ca atun bërí a ñuiquin unicama ñuixunia.

³² Usa 'ain cananuna mitsúxmi cuëñun upí bana ënë mitsu cain, Nucën Papa Diosan nucën raracama a ñuiquin cá a ca axa ucë ax 'iixa quixun. ³³ Salmos dos, anu ca Nucën Papa Diosan aín bëchicë cá bana 'icën, ësai quicë: “Mix camina 'ën Bëchicë 'ain. Usa 'icë cana xëñibua 'aínbimi 'ëbë 'inun mi 'imin”. Usai 'inun ca Nucën Papa Diosan aín Bëchicë Jesucristo baísquimiácëxa. Usaquin ca 'acëxa quixun cananuna nun 'unanin. ³⁴ A banacamanu nun, an ca aín Bëchicë aín nami chëquítimoquin baísquimíti 'icë quixun 'unánun ca Nucën Papa Diosan aín uni ësakinribi cuëñëomiácëxa: “Ën upí bana ñuiquin David cásabi oquin cana mitsu chuámarua 'inun 'imiti 'ain”. ³⁵ Quianan ca ësairibi Salmos quiricanu quia: “Minan 'aish upí 'icë isquin camina bamacëbi 'ën nami chëquinun ënquinma 'ë baísquimíti 'ain”. ³⁶ Usaquian Davidnën cuëñëo 'aínbi cananuna 'unanin, Nucën Papa Dios cuëñcësabi oquin 'apu 'ixun aín menu 'icë unicama 'aquintancëx ca David bamacëxa. Bamacë ca anu aín aínsi maían anuribi maínsacëxa. Maíncëx ca chëquiacëxa. ³⁷ David chëquia 'aínbi ca a Nucën Papa Diosan baísquimicë Jesús ax chëquiama 'icën. ³⁸ Ën xucéantu, usa 'ain camina 'unánti 'ain, Jesús cupíshi ca uni aín 'uchacama tërécë 'iti 'icën. Ca usa 'icë quixun cananuna mitsu cain. ³⁹ Usaía judíos unicama 'itia Moisésnën cuëñëo bana cuatíbi uni aín sinan upí 'iama 'aínbi ca axa

Jesucristomi catamécë unicamax aín 'uchacama téréncë 'aish Nucën Papa Diosan 'imicëx aín sinánribi upí 'icën. ⁴⁰ Camina bërúancacanti 'ain, an Nucën Papa Dios quicé bana uni ñuixuncë unicaman cuëñë bana quicésabi oi mina 'in, a banax ca ésaí quia:

⁴¹ Mitsux, 'ën banami cuaicé 'aish, camina uisashiti caramina ratúanan cëñúti 'ai quixun sinánti 'ain. 'Ëx Dios 'ixun cana mitsúnmi ismainun unin 'acéma ñu 'ati 'ain. A 'ën 'aia isquian ñuicanía cuaquinbi camina —aséribi ca —quixun sinántima 'ain.

⁴² Usaquin caquin bana ñuixuntancëxa anu judíos unicama timéti xubunuax chiquitia ca abëa 'icëcamacëñun Pablo —anun ñu mée'tima nētë itsínribi camina èñë banacama nu ñuixuntécënti 'ai —quixun unicaman cacëxa. ⁴³ Usa 'ain ca unicamaxa a xubunuax chiquicëbë judíos uni raíri 'imainun judíosma 'ixunbi Nucën Papa Diosan bana sinánquin ax quicésabi oquin 'acë, acamax Bernabé 'imainun Pablobë cuancëxa. Cuanía buánquin ca Pablobëtan Bernabénën 'ësëquin ésaquin cacëxa:

—Nucën Papa Diosan mitsu nuibacëx camina ami manutima ax cuëncésabi oi 'iti 'ain.

⁴⁴ Usai 'iixan Pablobëtan Bernabénën anun ñu mée'tima nētën Nucën Papa Diosan bana ñuixuntécënia cuati ca a émanu 'icë unicamax camáxëshi timécësa 'inun timécëxa.

⁴⁵ Usafá 'itsaira uni timécë ísi ca judíos unicamax pishui Pablomi nishacëxa. Ami nishi ca —cëmëi ca quia —quiax 'atimati Pablomi banacëxa. ⁴⁶ Usa 'ain ca Pablobëtan Bernabénën racuëquinma atu cacëxa:

—Nun nu judíos uni 'icë mitsu pain Nucën Papa Diosan bana ñuixuncëxbi camina 'iti 'aíshbi ainan 'iisama tanquin aín bana cuaisama tancanin. Usa 'ain cananuna judíosma unicama Jesús ñuiquin bana ñuixuni cuanti 'ain. ⁴⁷ Usaquinu 'ati ca Nucën 'Ibu Dios cuëñënia quixun cananuna 'unanin, Jesucristo ñuiquian ésoquin aín bana cuëñë isquin: Israel unicamaishima bëtsi unicamaribi aín sinan upí 'inun 'iminun cana mi 'imian.

'Imianan çana aín 'uchacama téréncë 'aísha 'ënan 'inunmi camabi menu 'icë unicama iéminun mi 'imian.

⁴⁸ Usoqian caía cuati ca judíosma uni raírinëx cuëñi, —Nucën Papa Diosan bana èñëx ca asábi 'icë —quiaçëxa. Usa 'aish ca uicamax cara Nucën Papa Diosnan 'aish xëñibua 'aínbi abë 'iti 'icë acamax Jesucristomi catamëacëxa. ⁴⁹ Usai 'imainun ca anu 'icë unicaman Nucën 'Ibu Diosan bana a mecamanuxun ñuixuncania cuacëxa. ⁵⁰ Usa 'aínbi ca judíos unicaman Pablocëñun Bernabé ñui ami 'atimati banaquin bëtsi bëtsi xanu Nucën Papa Diosmi sináncë 'ianan —atux ca aín nuitu upí 'icë —quixun unin cacë acama 'imainun a émanu 'icë cushi unicamaribi Bërnabé 'imainun Pablotia nishnun quixun tsuáquirumiacëxa. Usocëxun ca Pablocëñun Bernabé bëtsi bëtsi oquin aín nētënuaxa cuanun quixun xuacëxa. ⁵¹ Usa 'ain ca a émanuax cuanquin —nun aín bana cuatima ca Nucën Papa Diosan iscëx 'aisama 'icë —quixuan anu 'icë unicaman 'unánun quixun aín taxacanu 'icë me cupúcë tacabiani, Iconio cacë émanu cuancëxa. ⁵² Cuanbi ca Antioquíá émanu 'icë axa Jesucristomi catamécë unicama aín Bëru Ñunshin Upíñu 'aish chuámashirua tani cuëëancëxa.

14

Pablobë Bernabé Iconio émanu 'ía

¹ Antioquíanuax cuanx Iconio émanu bëbax ca Pablobë Bernabé anua judíos unicama timéti xubunu atsíancëxa. Atsínxuan bana ñuixuncëx ca 'itsaira judíos uni 'imainun judíosma uni acamaxribi ami sinani Jesúsmi catamëacëxa. ² Catamécëbëtanbi ca Jesucristomi sinántisama tancë judíos unicaman, judíosma unicama 'atimaquin sinánmiquin axa Jesucristomi catamécë unicamami nishnun quixun tsuáquirumiacëxa. ³ Usafá 'icancëbë ca Pablobë Bernabé anu pain atubë 'iacëxa. 'Ixun ca Nucën 'Ibu Jesúsmi catamëti racuëquinma a ñuiquin upí oquin bana ñuixuancëxa. Ñuixuanan ca —nu nuibaquin ca Nucën Papa Diosan ainan 'inun nu iéminun aín Bëchicë xuacëxa —quixun cacëxa. Usoquin an atu ñuixuncë banax ca aséribi 'icë quixuan camabi unin 'unánun ca Nucën 'Ibu Jesusan 'amicëxun uni itsin 'acéma ñu a rabëtan 'acëxa. ⁴ Usa 'aínbi ca Iconio émanu 'icë unicama raírinëxa —judíos uni 'ixun cananuna Jesucristomi catamëti bana cuatima 'ai —quimainun raírinëxribishi —Jesusan aín bana ñuixunun caíscë uni rabé èñën bana ca upíra 'icë —quiaçëxa. ⁵ Usax ca judíos uni raíri 'imainun judíosma uni raíriribi, acamax Iconionu

'icë atun cushicamabë Pablocëñun Bernabé ami nishquin ñu catancëxun maxaxan 'anux 'ésënançëxa. ⁶'Ésënanía ñuia cuabiani ca Licaonia menu 'icë ëma rabé, Listra 'imainun Derbe, 'imainun a 'urama 'icë me camanuribi cuancëxa. ⁷Cuanxun ca a menu 'icë ëmacamanuxun —Jesucristomi catamëti aín 'uchacama tērēncë 'aish ca uni Nucën Papa Diosnan 'iti 'icë —quixun unicama bana ñuixuancëxa.

Listranuxuan Pablo maxaxan 'acan

⁸Usa 'ain ca uni achúshi aín niti bētsicë usabi bacéan 'aísha nicëma, ax Listranu 'iacëxa. ⁹Usa 'ixun ca a unin tsóxun Pablonëan bana ñuia cuacëxa. Cuatia isquin ca Pablonën, ënë unin ca —Nucën Papa Diosan ca 'ë pëxcuti 'icë —quixun sinania quixun 'unáncëxa.

¹⁰'Unánquin ca munuma banaquin cacëxa:

—Cushi ca nirut.

Cacëxëshi nirui ca chirini niacëxa. ¹¹Pablonëan usoia isi ca anu 'icë unicamax ratuti Licaonia menu 'icë unicaman banan munuma banai quiacëxa:

—Unisa 'aish ca dios rabé nunu uaxa.

¹²Quitancëx ca Bernabé ñui —ax ca Júpiter 'icë —quianan Pablo ñui, an uni bana ñuixuncë 'ain, —ax ca Mercurio 'icë —quiacëxa. ¹³Usai quiquin ca anuxun Júpiter rabití xubu axa a ëmanu atsínti bainubi 'ain, an a rabicë sacerdote achúshinën Pablocëñun Bernabé rabinuxun, vaca bēnëcamacëñun ñu ua upí oquin xëocë bëacëxa. Bētancëxun ca unicamabëtan vaca bēnëcama a rëquin Pablocëñun Bernabé rabitisa tancëxa.

¹⁴Usaquin 'aisa tancëxunbi 'unani ca Pablobë Bernabé ratuacëxa. Ratuti atu nēbëtsi cuanquin ca aín chupabi tucai munuma banaquin cacëxa: ¹⁵—¿Uisocasquin caramina ësoquin ñu 'acani? Nuxribi cananuna mitsusaribi unishi 'ain. Usa 'aíshbi cananuna an mitsu 'aquincëxunmabimi ñancábi ñu rabicë, a ënquin Nucën Papa Dios ashi rabinun quixun mitsu cai uan. An bamatiomoi tsóo 'ixun nai, me, bacacama 'imainun anu 'icë ñucamaribi unio, a camina sinánti 'ain. ¹⁶Béráma ca Nucën Papa Diosan camabi baritian atun cuëncësa oquin ñu 'anun quixun unicama ëancëxa. ¹⁷Usaquin ënquinbi ca, ax ca asérabi Dios 'icë quixun 'unánun, an 'acésabi oquin upí oquinshi camabi menu 'icë unicama 'aquinquin, 'uí 'ibúmiquin ñu 'apácëcamaribi canimiquin bimimia. Usoquin an 'imicë cupí cananuna ñu pi nux chuámarua bucuin.

¹⁸Pablobëtan Bernabënëñ usoquin cacëxbi ca a unicamax vaca bēnë rëxun atu rabicatsi quiax sinanaisama tancëxa. Usai 'iquinbi munu sinanaquin ca rabiama 'icën.

¹⁹Usaía 'icëbë Antioquía 'imainun Iconionuax uquin ca judíos unibunën raíri sinanamiquin Pablocëñun Bernabé maxaxan 'acëxa. 'Atancëxun —ca bamaxa —quixun sinánquin ca nírínbianxun ëma 'uri racáncëxa. ²⁰Usoquin 'acëa bamacësa sinánquin axa Jesucristomi catamëcë unicaman nēbëtsioracëxbi ca niruquiani a ëmanubi cuantëcëancëxa.

Usai 'ionx ca pëcaracëbë Pablobë Bernabé, Derbe ëmanu cuancëxa.

²¹Cuanx bëbatancëxun ca —Jesucristomi catamëti ca aín 'uchacama tērēncë 'aish uni Nucën Papa Diosnan 'iti 'icë —quixun unicama bana ñuixuancëxa. Ñuixunia cuati ca 'itsa uni Jesucristomi catamëcë. Usaquin 'atancëx ca Derbenuax Listranu cuantëcëanx Icónionu cuanan Antioquíanuribi cuantëcëancëxa. ²²A ëmacamanu 'iquiani cuanquin ca axa Jesucristomi catamëcë unicama cushioquin Jesucristomi catamëti ënxunma 'anun 'ésëanan nux Nucën Papa Diosnan 'aish cananuna uni ítsfan bëtsi bëtsi ocë 'iti 'ai quixun cacëxa. ²³Usoquin canan anua 'icë ëmacamanuax axa Jesucristomi catamëcë unicamabë timéquin ca atun cushi 'inun, axa asérabi Jesucristomi catamëcë unicamaishi anëacëxa. Anëtancëx píma abë banaquin ca —axa mimi catamëcë ënë unicama camina upí oquin ñu 'anun sinánmianan bërúanti 'ai —quixun Nucën Papa Dios atu ñucáxuancëxa.

Sirianu 'icë Antioquíanu Pablobë Bernabé cuantëcëan

²⁴Usoquin 'atancëxun Pisidia menu 'icë Antioquíanuxunribi bana ñuixuntancëx ca anuax cuanx Panfilia menu bëbacëxa. ²⁵Panfilia menu 'icë ëma Perge anuxun bana ñuixuntancëx ca Atalia ëmanuribishi cuancëxa. ²⁶Anuax ca Sirianu 'icë Antioquía ëmanu manë nuntin cuantëcëancëxa. Ax ca anuxuan axa Jesucristomi catamëcë unicaman Nucën Papa Diosan 'amicëxun, atun ñu mëti sēnéonquin 'atánun quixun xucë, a ëma 'iacëxa. ²⁷Usa 'ain ca bëbaxun axa Jesucristomi catamëcë unicama timëacëxa. Timëxun

ca Nucën Papa Diosan 'amicëxuan 'acë ñucama ñuixuanan —judíos unicamaxëshima, judíosma unicamaxribi ca Nucën 'Ibu Diosan sinánmicëx Jesucristomi catamëtia —quixun ñuixuancëxa. ²⁸Ñuixuntancëx ca anu pain axa Jesucristomi catamëcë unicamabë Bernabé 'imainun Pablo 'itsa 'uxën pain Antioquíanu 'iacëxa.

15

Jerusalénu timécan

¹ Usa 'ain ca judíos uni raíri Judea menuax Antioquíanu cuanxun, axa Jesucristomi catamëcë unicama ësaquin cacëxa: Mitsux aséribi Nucën Papa Diosnan 'inux iétisa tani camina Moisés quiásabi oi 'unánti oracacë 'iti 'ain. ²Usaía quicëbëbi ca Pablobë Bernabé —usama ca —quiax atubë canancëxa. Canantancëxun ca Pablocëñun Bernabé 'imainun raíriribi Jerusalénu cuanxuan, anua 'icë an aín bana ñuixunuan Jesusan caiscë unicamacëñun axa Jesucristomi catamëcë unicaman cushicama, —judíosma 'aishbi cara uni Jesucristonan 'iisa tani 'unántiocë 'iti 'icë —quixun ñucátanun quixun xuacëxa.

³ Xuquian Antioquíanu 'icë unicaman —bérúanx ca cuantan —quixun cacëx cuani Fenicia me 'abiani cuanan Samaria me 'abiani cuanquin ca —judíosma unicamaxribi ca sinanati Jesucristomi catamëxa —quixun ñuixuancëxa. Usaquin ñuia cuati ca Fenicia 'imainun Samaritanu 'icë axa Jesucristomi catamëcë unicamax cuéëñinra cuéëancëxa.

⁴ Usaqin ñuixunbiani cuani ca raírübë Bernabé 'imainun Pablo Jerusalénu bëbacëxa. Bëbaia isquin ca axa Jesucristomi catamëcë unicamabëtan, atun cushicama 'imainun aín bana ñuixunuan Jesusan caiscë unicamanribi cuéëñquin —¿caina ain? —caquin atu biacëxa. Bicëxun ca —nun nu bana unicama ñuixuncëxuan cuatia ca Nucën Papa Diosan 'itsa uni Jesucristomi sinánmiäxa —quixun ñuixuancëxa. ⁵ Usa 'ain ca axa Jesucristomi catamëcë fariseo unicama raírinëx nirui quiacëxa:

—Judíosma 'aishbia ax Jesucristomi catamëcë unicamax ca 'unántiocë 'ianan usaía judíos unicama 'iti Moisésñën cuëñëo bana raíri quicësaribi oi 'iti 'icë —quiax.

⁶ Usai quicëbë ca Jesusan aín bana ñuixunun caiscë unicama 'imainun axa Jesucristomi catamëcë unicaman cushicama —uisa cara 'iti 'icë —quixun sinánux timéacëxa. ⁷ Timéxun sinania 'uran canania oi niruqiun ca Pedronën atu cacëxa:

—'Ën xucéantu, camina 'unanin, Nucën Papa Diosan ca, Jesucristomi catamëtishi ca uni ainan 'inux iéti 'icë quixun judíosma unicama ñuixunun micama achúshi 'ë caisacëxa, usaquin 'ën ñuixuncëxun cuatía atúxribi ainan 'inun. ⁸ An camabi unían sináncë ñu 'unáncë 'ixun ca Nucën Papa Diosan, a unicamax ca judíosma 'aishbi Jesucristomi aséribi sinánxa quixun 'unánquin, nu 'imicësaribi oquin aturibi aín Bëru Ñunshin Upíñu 'inun 'imiäxa. ⁹ Nuxnu judíos 'icëa nu 'imicësaribi oquin ca Nucën Papa Diosan judíosma unicama Jesucristomi catamëcë cupí aín 'uchacama téréñquin aín sinan upí 'imiäxa. ¹⁰ ¿Usa 'aínbi caramina mitsux uisa cupí, usama ca quiax Nucën Papa Diosmi 'uchanan, judíosma unibu ca judíos unibu 'icësaí 'iti 'icë quiax quin? Moisésñëan usai judíos unicama 'iti cuëñëo bana cuacë 'aishbi ca a banacama quicësaíira oi nucën raracamax 'iäma 'icën. Nuxribi cananuna atúxa 'iä usaribiti 'iacën. ¹¹ Usa 'aínbi cananuna 'unanin, nun 'uchacama cupí ainanma 'aishbi ami catamëcëxun ca nun 'uchacama téréñquin Nucën 'Ibu Jesusan nu Nucën Papa Diosnan 'imiäxa. Judíosma unicamaxa ami catamëtia ca usaribi oquin ainan 'imiäxa.

¹² Pedronën cacëx ca anu 'icë uni camáxbi banaima nëtéshiacëxa. Nëtéshitancëxun ca Pablonëan Bernabëbëtan uisaira oquin cara judíosma unicaman aín bana cuaxa quixun ñuixuanan uisaira oquin cara Nucën Papa Diosan, aín cushínbi, atu uni itsin 'acëma ñu 'amiäxa, quixun ñuixuncëxun cuacëxa. ¹³ Usaqin caía Pablobë Bernabé sënëncëbëtan ca Jacobonën anu 'icë unicama cacëxa:

—'Ën xucéantu, 'ën mitsu camainun ca cuat. ¹⁴ Simón Pedronën ca nu ñuixuanxa, Nucën Papa Diosan cara uisaira oquin judíos unicamaishima, judíosma unicamaribi nuibaquin ainan 'inun 'imiäxa quixun. ¹⁵ Usai ca 'iti icë quixun ca an Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unicaman cuëñëocëxa. A banax ca ësai quia:

¹⁶ Mitsu 'aquintëcëñquin cana aín rëbúnquinëxa 'apuma 'aínbi Davidnën rëbúnqui achúshi 'apu 'imiti 'ain. ¹⁷ Judíos unicamainshima judíosma unicamanribia 'ënan 'inuxun 'ë

ñucácë cupí cana acaman 'apu, Davidnën rëbúnqui achúshi 'imiti 'ain. ¹⁸Usai cana mitsun 'Ibu Dios an ënë banacama bëráma ñuíá 'ëx quin.

¹⁹Usa 'ain cana 'ën sinanin, judíosma unicama axa sinanati Nucën Papa Diosnan 'inux Jesucristomi catamécë, a cananuna usai judíos unicama 'iti Moisésnën cuëñëo bana quicésabi oquian 'anun catima 'ain. ²⁰Ësaquinshi caquin cananuna acama quirica buánmiti 'ain: Unínbia uniocë ñu rabiquian 'acë ñuína a camina pitima 'ain, 'imainun camina min xanuma 'ain xanubë 'itima 'ain, 'imainun camina têtsécacë ñuína pitima 'ain, 'imainun camina ñuína imi pitima 'ain. ²¹Nucën raracaman 'ásaribi oquin ca camabi émanuxun unin anua judíos unicama timéti xubunuxun anun ñu mëetima nëtécaman, Moisésnëan cuëñëo bana ñuíxunia. Usa 'ixun Moisésnën usai judíos unicama 'iti cuëñëo bana 'unáncë 'icë cananuna ésaquin caquinshi atu quirica buánmiti 'ain.

²²Usaía Jacobo quía cuaquin ca Jesusan aín bana ñuíxunun caiscë unicama 'imainun axa Jesucristomi catamécë unicaman aín cushicamabëtan sináncëxa, Antioquíanua Bernabé 'imainun Pablöë cuantánun cananuna rabé uni caísti 'ai quixun. Usaquin sinánxun ca axa Jesucristomi catamécë uni rabé, Judas 'icëbi Barsabásribi cacë, acëñun Silas caiscacëxa.

²³Caístancëxun ca atúan buánun quixun ésaquin cuëñëoxun quirica 'ináncëxa:

“Nux Jesusan aín bana uni ñuíxunun caiscë 'imainun axa Jesucristomi catamécë unicaman nun cushicamabëtan cananuna mitsu quirica buánmin. Mitsux judíosma 'aishbimi Jesucristomi catamécë 'aish nun xucéantu 'icë, Antioquía émanu, 'imainun Siria menu, 'imainun Cilicia menu 'icë, cananuna ésaquin mitsu cain. ²⁴Nun xucéxmbi cuanxun isa uni rafrinën mitsubë banaquin, usai judíos unicama 'iti Moisés quíásabi oi camina 'iti 'ain quixun caquin mitsu masá nuitumiáxa quixun ñuícania cananuna cuan.

²⁵Usa 'ain cananuna timéxun, axa nubë nuibanancë Bernabé 'imainun Pablöë cuanxun mitsu isi cuanun rabé uni caístancëxun xuti sinan. ²⁶Nun caiscë uni a rabëtan ca ami nishquian unin 'aísa tancëxunbi Nucën 'Ibu Jesucristoa usai 'ia ñuíquin racuéquinma unicama ñuíxunia. ²⁷Usa 'ain cananuna Judascëñun Silas xutin, Bernabé 'imainun Pablöëa cuanun. Xucëxun ca atun ënë quirica quicésabi oquin mitsu ñuíxunti 'icën.

²⁸Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan sinánmicëxun cananuna sinan, ca asábi 'iti 'icën, mitsúnmi Moisésnën usai judíos unicama 'iti cuëñëo banacama quicésabi oquin 'aquinma ënë ñuíshi 'ati: ²⁹Unínbia uniocë ñu a rabiquian 'acë ñuína a camina pitima 'ain 'imainun camina ñuína imi pitima 'ain 'imainun camina têtsécacë ñuína pitima 'ain 'imainun ca aín xanuma 'ain uni xanubë 'itima 'icën. Ënë banacama cuati camina mitsux asábi 'iti 'ain. Bëruánx camina 'icanti 'ain”.

³⁰Usaquin quirica 'atancëxun xucëx cuanx ca Antioquíanu bëbacëxa. Bëbaia cuatía timétia ca axa Jesucristomi catamécë unicama a buáncë quirica 'ináncëxa. ³¹Ináncëxun a quirica uísai cara quía quixun istancëx ca cuëñi chuámashirua 'icancëxa. ³²Usa 'ain ca an Nucën Papa Diosan sinánmicëxun bana uni ñuíxuncë uni 'ixun Judas 'imainun Silasnën 'itsa oquin bana ñuíxunquin anu 'icë unicama 'ësëacëxa. 'Ësëcëxun upí oquin Jesús sinani chuámarua tani ca unicama cuëëancëxa. ³³Itsa nëtën Antioquíanu 'itancëxa Judasbë Silas an xucë unicamanu cuantécënia ca anua 'icë axa Jesucristomi catamécë unicaman —bëruánx camina cuanti 'ai —quixun caquin xuacëxa. ³⁴Usa 'aínbi ca Silanën Judas cuantámainun ax bërúti sináncëxa. ³⁵Usaquin sinántancëx bërúxun ca anuxun Pablöëtan Bernabénën an Jesucristomi catamécë 'ixun aín bana ñuíxuncë unicamabëtan —Nucën 'Ibu Jesúsmi cataméti ca uni Nucën Papa Diosnan 'iti 'icë —quixun bana ñuíxunquin Antioquíanu 'icë unicama 'unánmiacëxa.

Pablo mecama oi cuantécëan (15.34-18.22)

³⁶Usa 'ain ca anu pain 'itancëxun Pablonën Bernabé cacëxa:

—Anuxunu Nucën 'Ibu Jesucristomi cataméti ca uni Nucën Papa Diosnan 'iti 'icë quixun bana ñuíxuncë émacamanu cuanquin cananuna anua 'icë nun xucéantu uísa cara istécëni cuanti 'ai —quixun.

³⁷Cacëxun ca Bernabénën Juan 'icëbi Marcosribi cacë uni, a buántisa tancëxa. ³⁸Buántisa taniabi ca Pablonën Bernabé cacëxa:

—Panfilia nëtënuax ca nubëtan Nucën Papa Diosan bana unicama ñuíxunima nu ëbëtsini uaxa. Usa 'ain cananuna a buántima 'ain.

³⁹Usai canantancëx ënananquin Marcos buani ca Bernabé, manë nuntin Chipre nasínu cuancëxa. ⁴⁰Cuancëbëtan ca Pablonën Silas abëa cuanun caisacëxa. Caiscë ca axa Jesucristomi catamëcë unicaman —Nucën 'Ibu Diosan ca nuibaquin bërüanquin mi 'aquinia —quixun catancëxun xuacëxa. ⁴¹Xucëx cuanquin ca Pablobëtan Silasñen Siria menu cuanan Cilicia menuribi cuanquin a mecamanuaxa Jesucristomi catamëcë unicama bana ñuixunquin Jesucristonan 'aisha cuëënun sinánmiacëxa.

16

Pablo 'imainun Silasbë Timoteo cuan

¹Cuanx ca Pablobë Silas Derbe ëmanu cuanan anuribi cuani Listra ëmanu bëbacëxa. Anu ca axa Jesucristomi catamëcë Timoteo cacë uni 'iacëxa. Aín titax ca judío xanu 'ianan Jesúsni sináncë 'iacëxa, 'imainun ca aín papax griego banan banacë 'iacëxa. ²Listra 'imainun Iconio ëmanu 'icë axa Jesucristomi catamëcë unicaman —upí uni ca —quixun ñuicë ca Timoteo 'iacëxa. ³Usa 'ain ca abëa Timoteo cuanti cuëëquin Pablonën sináncëxa, —Timoteonën papax ca judío unima 'aish griego banan banacë 'icë quixun ca Listranu 'icë 'imainun Iconionu 'icë judíos unicaman 'unania. Usa 'ain ca Timoteo judíos unicaman aín bana cuaisama tanti rabanan judíos uni 'icësaí 'unántiocë 'iti 'icë —quixun. Sinántancëxun 'unánti oracamibianquin ca Pablonën Timoteo buancëxa. ⁴Listranuax Timoteo buani bëtsi bëtsi ëmanu cuanquin ca anu 'icë unicama, uisaquin cara Jerusalénu 'icë Jesusan aín bana ñuixunun caiscë unicama 'imainun axa Jesucristomi catamëcë unin cushicaman caxa quixun bana ñuixuancëxa. Ñuixunquin ca atüxa quicësabi oquin camina 'ati 'ai quixun axa Jesucristomi catamëcë unicama cacëxa. ⁵Usaquin Pablobëtan Timoteonën bëtsi bëtsi ëmanu cuanquin bana ñuixuncëx ca axa ami catamëcë unicamax upiti Jesúsni sináncëxa. Usai 'icëbëa camabi nëtën uni raírinëxribi ami sináncëbë ca axa Jesucristomi catamëcë unicama 'aisamaira 'iacëxa.

Namácësa oquian Pablonën Macedonianu 'icë uni isa

⁶Usaquiania cuania Asianuxun bana ñuixunxunma 'anun Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan sinánmicëx ca Pablobë Silas 'imainun Timoteo Frigia cacë me 'imainun Galacia cacë menuribi cuancëxa. ⁷Cuanx anu bëbaquin Misia cacë me inubiani, Bitinia cacë menuribishi cuainsa taniabi ca Nucën 'Ibu Jesusan Bëru Ñunshin Upitan anu cuanxma 'inun sinánmiacëxa. ⁸Sinánmicëx ca Misia inubianx Troas cacë ëmanu bëbacëxa. ⁹Bëbaxun ca Pablonën imë namáquin iscësoquin Macedonia menu 'icë uni achúshia nicë isacëxa. Iscëxun ca cacëxa: Macedonia ënu uxun camina nu 'aquenti 'ain. ¹⁰Usoquian Pablon namáquin iscësa oquin isan cananuna nun Macedonia menuxun, Jesucristomi catamëti ca uni ainan 'iti 'icë quixun bana ñuixuni cuanti ca Nucën Papa Dios cuëënia quixun sináncën. Sinánquin cananuna bënëñquinshi anu cuanuxun ñu mëníocën.

Pablobëa Silas Filipos cacë ëmanu 'iá

¹¹Manë nuntin Troasnuax cuanshi ax Samotracia cacë nasínu bëbonx cananuna Neápolis ëmanu bëbacën. ¹²Anuax cuanx cananuna Filipos ëmanu bëbacën. Filipos ax ca Macedonia menu 'icë ëma cha anuribia Romanu 'icë unicama 'icë 'iacëxa. Anu cananuna 'itsamashi nëtë 'iacën. ¹³A ëmanuax cananuna anun ñu mëëtima nëtën baca cuëbí cuancën, anuaxa axa ami sináncë unicamax usabii 'icë 'aish Nucën Papa Diosbë banacë, anu. Cuanquinbi xanucama timécë isi anu tsóbuquin cananuna Jesúsni catamëti bana atu ñuixuancën. ¹⁴A xanucama achúshi ca Lidia cacë 'iacëxa. Ax ca Tiatira ëmanu 'icë xanu 'ianan, an chupa upí minanën pucucësa marucë 'iacëxa. Usa 'aish ca ami sinánquin Nucën Papa Dios rabicë 'iacëxa. Usa 'ixuan Pablonën bana ñuia cuatia ca Nucën 'Ibu Diosan Jesucristomi catamëtia ainan 'inun sinánmiacëxa. ¹⁵Sinánmicëx Jesucristomi catamëti ca Lidia, aín xubunu 'icëcamabë, nashimicë 'iacëxa. Nashimicë 'ixun ca nu cacëxa:

—Mitsun, 'ëx cana asérabi Jesucristonan 'ain quixun sinani camina 'ën xubunu 'iti 'ain.

Usaquin nu caía nux anu 'iti cuëëncëbë cananuna anu 'iacën.

¹⁶Nëtë itsin anuaxa uni abë banacë anuax Nucën Papa Diosbë banai cuanquinbi cananuna xanu xuntacu achúshi ñunshin 'atimañu isacën. A xanun ca ñunshin 'atimanëan 'unánmicëxun uisai cara 'iti 'icë quixun ñucacëxun uni usai camina 'iti 'ain quixun ñuixuancëxa. Usoquin 'aquin ca aín patrónicama 'itsa curíqui bimiacëxa. ¹⁷A xanu xuntacunëx ca Pablocëñun nu nuibiani munuma banai quiacëxa:

—Ēnē unicaman ca Dios, naínu 'icē 'Apuira a ñu 'axunia. Usa 'ixun ca anúnmi mitsun 'uchacama tērēncē 'aish ainan 'iti bana mitsu ñuixunia.

¹⁸ Usai quiquin ca 'itsa nētēn nu nuiaćēxa. Usoquin 'uran ubíocēx cuainacēquin ca Pablonēn ñunshin 'atima cacēxa:

—Jesucristonēan quimicēxun cana mi cain, ēnē xanunuax ca chiquit.

Quixuan cacēxēshi ca bēnētishi ñunshin 'atima chiquiaćēxa.

¹⁹ Usai 'icēbētan ca aín patrónćaman, a xanuan an 'acēsabi oquin ñu 'acēbētanma ca curíqui bitima 'icē quixun sinánquin, Pablocēñun Silas biacēxa. Bibianquin ca anua 'apu 'icēnu buáncēxa. ²⁰ Buánxun ca an uni bētsi unimi manania cuacē uni cacēxa:

—Ēnē uni rabētan judíos uni 'ixun bana ñuixuncēxun cuati ca nun ēmanu 'icē unicamax tsuáquiruia. ²¹ Tsuáquirumiqúan bana ñuixuncē 'aínbi cananuna nun romano uni 'ixun an ñuixuncē bana axa quicēsabi oquin 'atima 'ain.

²² A xanun patrónćaman usaquin an uni uni itsimi manania cuacē unicama caia cuati, ca camabi uni Pablo 'imainun Silasmi tsuáquiruacēxa. Tsuáquirucēbētan ca a unicaman, aín chupa pēmitancēxun manē xon rishquinun quixun aín unicama cacēxa. ²³ Usoquin cacēxun cushínra 'itsa oquin rishquitancēxun ca sipuacēxa. Sipuatancēxun ca an sipunu 'icē unicama bēruáncē uni cacēxa, Pablocēñun camina Silas machiquitia upí oquin bēruánti 'ai quixun.

²⁴ Usoquin 'anúan cacēxun ca sipu 'ucē mēúira atsínmixun i quini ocēn tabíataxacēxa.

²⁵ Usoquian 'acēx ca Pablobē Silas imé naēx Nucēn Papa Diosbē bananan a rabi cantacēxa. Usaría 'ia ca anua 'icē sipuacē uni raírinēn cuacēxa. ²⁶ Usaía 'icēbēa me cushínra shaiquicēbē ca ami tapuocē icama shaiquicēbēa xēcuēcamaxribi xēquimainun manē risi anun uni sipuacē tēcērēcacēcama tubucuti rēucüacēxa. ²⁷ Usaía 'icēbē bēsuqinbi, xēcuēcama xēóquicē isquin ca an sipuacē unicama chiquíti rabanán bēruáncē unin sináncēxa, —sipuacē unicama ca chiquíquiani cuanxa —quixun. Sinánquin ca axbi taroracácatsi quixun aín manē xētocē biacēxa. ²⁸ Bitsiabi ca Pablonēn munuma banaquin cacēxa:

—Taroracaxma ca 'it. Camáxbi cananuna ēnu 'ain.

²⁹ Cacēxuinshi, anun pēcaxun isti a aín uni ñucáxun bibianx ca bēnētishi abáquiani sipu mēú atsiáncēxa. Atsini, bērēqui racuētan bamai ca Pablo 'imainun Silas tanáin rantin purúancēxa. ³⁰ Usai 'itancēxun ēman buánquin ca Pablo 'imainun Silas cacēxa:

—¿Añu carana 'ēn 'uchacama tērēncē 'aish iénuxun 'ati 'ain?

³¹ Quia ca cacēxa:

—Nucēn 'Ibu Jesucristomi sinani ca ami catamēt. Ami catamēti camina min xubunu 'icē min aintsí 'ibucamabēbi mitsun 'uchacama tērēncē 'aish Nucēn Papa Diosnan 'iti 'ain.

³² Caxun ca a 'imainun aín xubunu 'icēcamaribi Nucēn 'Ibu Jesús ñuiquin bana ñuixuancēxa. ³³ Ñuixuncēxuinshi ca imēbi an sipuacē unicama bēruáncē unin Pablo 'imainun Silas anua manē xon 'acē aín namicama chucaxuancēxa. Chucaxuncēbē ca an sipuacē unicama bēruáncē unibē axa aín xubunu 'icēcamaribi Jesúsmi catamēti nashimicē 'iacēxa. ³⁴ Usa 'ixun ca an sipuacē unicama bēruáncē unin aín xubunu buánxun Pablocēñun Silas pimiacēxa. Usocēx ca a unibē aín xubunua 'icē aín aintsí 'ibucamaxribi Nucēn Papa Diosmi catamēti ainan 'aish, chuámashirua tani cuēāncēxa.

³⁵ Usaía 'ian pēcaracēbētan ca an uníxa uni itsimi manania cuacē unicaman policia xuquin cacēxa:

—An sipuacē unicama bēruáncē ninu cuanxun camina a uni rabéa cuantánun ēnun quixun cati 'ain.

³⁶ Usaquin caxun xucēx cuanxuan cacēxun ca an sipuacē unicama bēruáncē unin Pablo cacēxa:

—An uníxa uni itsimi manania cuacē unicaman ca mi chiquínun quixun 'ē camiaxa. Usa 'ain camina chuámashirua 'aish cuanti 'ain.

³⁷ Usaquian an sipuacē unicama bēruáncē unin cacēxun ca Pablonēn policíacama cacēxa:

—Nux románo uni 'aish quiricañu 'icēbi, añu caranuna 'a quixun nu ñucáxunmabi, ca camabi unían ismainun rishquimitancēxun nu sipuamionxa. ¿Usaquin 'amionxunbi cara bēri uni raírinēn isnúnma nu chiquinin? Ax ca 'aisama 'icēn. Atúxbi ca nu chiquini uti 'icēn.

³⁸ Ësoquian Pablonën cacëxun cuabiani cuantëcënxun ca policífacaman an uni uni itsimi manania cuacë unicama cacëxa. Caquian, románo uni 'aish ca quiricañu 'icë quixun cacëxun cuati ca racuëacëxa. ³⁹ Racuëti anu cuanxun ca Pablocëñun Silas cacëxa:

—Mix camina románo uni 'aish quiricañu 'ain quixun 'unánxunma cananuna mi 'ón.

Caquin ëman buánxun ca —ënë ëmanuax camina cuanti 'ai —quixun cacëxa. ⁴⁰ Usaquian cacëx sipunuax chiquíquiani ca Lidianën xubunu cuancëxa. Cuanx atsinquinbi ca axa Jesucristomi catamëcë unicama anu timëcë isquin upí oquin 'ësëtancëx anuaxribi cuancëxa.

Tesalónica ëmanuaxa unicama tsuáquirua

17

Tesalónica ëmanuaxa unicama tsuáquirua

¹ Usaquiani cuani Anfípolis ëma 'imainun Apolonia ëma anun cuanx ca Tesalónica ëmanu bëbacëxa. Tesalónicanu ca anua judíos unicama timëti xubu achúshi 'iacëxa. ² Usa 'ain ca rabé 'imainun achúshi semana anu 'i, Pablo axa 'icësabi oi anun ñu mëetima nëtë 'icëbë 'icëbë, anua judíos unicama timëti xubunu atsinxun, anua timëtia unicama cuëñëo bana 'unánmiquin, Jesús ax ca aséabi Cristo 'icë quixun cai atubë canancëxa. ³ Cuëñëo bananu ñuicësabi oquin 'unánmianan ca —a bana quicësabi oi 'iti 'aish ca Cristo paë tantancëx bamatancëx baísqiuxa —quixun canan ca —'ën mitsu ñuixuncë Jesús abi ca axa uti nun cañcë Cristo ax 'icë quixun ñuixuncëxa.

⁴ Ñuixunia cuati ca judíos unicama raíri, Jesús ax ca aséabi Cristo 'icë quixun sinani, ami catamëti Silas 'imainun Pablobë timëacëxa. 'Imainun ca griego banan banacë uni 'ixunbia Nucën Papa Diosan bana cuacëcama, a 'imainun —ax ca aín nuitu upí 'icë —quixun unín cacë xanucamaxribi Jesúsmi catamëacëxa. ⁵ Usa 'aínbi ca judíos unicama, an Jesús sináncëma, ax ami nutsi Silas 'imainun Pablomi nishquin uni 'atima chiquíshcama timëtancëxun a ëmanu 'icë unicama tsuáquirumiacëxa. Tsuáquirumi, Jasón cacë uni aín xubunu banaruquin barii ca, camabi unían isnun ëma nëbétsi buánti ca Pablocëñun Silas chiquínti 'icë quiax quicancëxa. ⁶ Usai quiquinbi mëraqinma ca Jasóncëñun axa Jesucristomi catamëcë unicama raíri nirínbianquin a ëmanu 'icë unicaman 'apunu buancëxa. Buani ca munuma sharati quicancëxa:

—An camabi menu 'icë unicama tsuáquirumicë uni rabëtax ca ënu uaxa. ⁷ Ucë ca Jasonën anua 'inun aín xubunu atsinmiuxa. A unicamax ca Romanu 'icë 'apu César quicë bana cuaisama tani, 'apu itsi ca Jesús 'icë quia.

⁸ Pablocëñun Silas ñuicania cuati ca unicamabë a ëmanu 'icë 'apucamaxribi sharati tsuáquiruacëxa. ⁹ Tsuáquiruiabi ca Jasónbëtan raírinen a ënun quixun curíqui 'inancëxa. 'Inancëxun ca Jasóncëñun raíri cuantánun quixun ëancëxa.

Pablobë Silas Berea ëmanu 'ía

¹⁰ Usai 'icëbëtan ca axa Jesucristomi catamëcë unicaman bënëñquinshi imé Pablocëñun Silas Berea cacë ëmanu cuantánun quixun xuacëxa. Xucëx cuanx bëbatancëx ca anua judíos unicama timëti xubunu atsinancëxa. ¹¹ Atsinxuan bana ñuixuncëbëtan ca anua 'icë judíos unicaman, Tesalónica ëmanu 'icëcamasamaira 'ixun, cuëñquin Pablonëan Jesús ñuiquin Nucën Papa Diosan bana ñuixunia cuacëxa. Cuaquin ca aséabi cara Pablonëan ñuixuncë bana ax 'icë quixun 'unáncasquin camabi nëtën Nucën Papa Diosan bana cuëñëo isacëxa. ¹² Usaquin 'ai ca atux 'itsáxira —aséabi ca —quixun sinani Jesucristomi catamëacëxa. Usai 'imainun ca griego banan banacë unicama 'imainun xanucamaxribi —upí sináñu ca —quixun unín 'unáncë, acamax Jesucristomi catamëacëxa. ¹³ Usaía 'icëbëbi ca Tesalónicanu 'icë judíos unicamax, Pablonëan Bereanuxun Nucën Papa Diosan bana ñuixunia ñuicania cuabiani anuribishi cuancëxa. Cuanxun ca Pablomia nishnun quixun anu 'icë unicamaribi tsuáquirumiacëxa. ¹⁴ Tsuáquirumicëbëtanbi ca axa Jesucristomi catamëcë unicaman bënëñquinshi Pablo manë nuntían cuantánun quixun xuacëxa. Xucëbë ca Timoteobë Silas Bereanubi bëruacëxa. ¹⁵ Bëruímainun ca an buancë unicaman Pablo Atenas ëmanu buancëxa. Buántancëxun a ëbianía Bereanu cuantëcënia ca Pablonëan a unicama Timoteocëñuan Silas bënëtishi a isí unun quixun camiacëxa.

Atenas ěmanua Pablo 'iá

¹⁶ A unicama cuan ca Pablonĕn Atenas ěmanuxun Timoteocĕñun Silas aia cañancĕxa. Caini a ěmanu niquin, unían uniocĕ ñu a unin rabiĕ, a 'aisamaira isi ca Pablo masá nuituacĕxa. ¹⁷ Usa 'ixun ca anua judíos unicama timĕti xubunuxun, judíos unicama 'imainun judíosma 'ixunbia an Nucĕn Papa Dios rabiĕ unicamaribi, Jesús ax ca asĕrabi Cristo, axa uti judíos unicanam cañncĕ, a 'icĕ quixun sinánmisa tani cuĕñĕo bana ñui atubĕ canancĕxa. Usai 'ianan ca camabi nĕtĕn anuxun ñu marutinuaxribi anua 'icĕ unicamabĕ Jesús ñui canancĕxa. ¹⁸ Cananmainun ca raíri unicama usa isa uni 'iti icĕ quixun epicúreo cacĕ unicanan bana ñuia cuacĕ, 'imainun estoico cacĕ unicananribi bĕtsi bana ñuia cuacĕ, a unicanaxribi uax Pablobĕ banacĕxa. Abĕ banatancĕx ca raírinĕx quiacĕxa:

—¿Añu cara banañuira 'ixun ĕnĕ unin nu ñuixuinca tanin?

Quicĕbĕ ca raírinĕx Pablonĕan Jesús ñuianan —bama 'aish ca uni baísquiti 'icĕ —quixun cacĕxun cuax quiacĕxa:

—Nun rabiĕ diosma, bĕtsi dios ñui sapi ca quia.

¹⁹ Usai quitancĕxun ca Pablo bibianquin matá, Areópago cacĕ, anu buánxun cacĕxa:

—Nun nu cuacĕma a ñuiquinmi nu cacĕ bana ĕnĕ cananuna upí oquin 'unántisa tanin.

²⁰ Nun cuacĕma ñu camina min ñuin. Uisai qui quicĕ cara quixun cananuna 'unántisa tanin.

²¹ Usa 'ain ca Atenasnu 'icĕ unicama 'imainun 'uracĕox uax atubĕ 'icĕ unicama an uisa bana cara an cuacĕma 'icĕ a cuaisa tancĕxa. 'Imainun ca unían ñuia cuacĕma ñuribi ñuiquin uni caisa tancĕxa. Usai ca a unicanam 'iacĕxa.

²² Usa 'ain ca Pablo Areópagonu timĕcĕ unicama nĕbĕtsinuax niruquin cacĕxa:

—Atenasnu 'icĕ unicama, 'ĕn iscĕxun camina mitsun dioscama 'itsaira sinánquin a rabin. ²³ 'Ĕx ĕnĕ ěmanu 'icĕ bain niquin cana anuxunmi mitsun dioscama rabiĕ 'itsa isan. Isanan cana anuxun mitsun dios rabiquinmi anu ñu nanti ñu achúshinumi ĕsaquin cuĕñĕocĕ isan: “Ĕnĕx ca anuxun nun 'unáncĕma dios rabiti a 'icĕn”. 'Unánxunmabimi rabancĕ dios a cana 'ĕn mitsu ñuixunin.

²⁴ An ca me 'imainun anu 'icĕ ñucamaribi uniocĕxa. Ax ca naí, me acaman 'Ibu 'icĕn. Usa 'aish ca ax anuxun a rabiti unin 'acĕ xubunu 'ima. ²⁵ Unin a ñu 'axuncĕxmabi ca ax usabi 'iá 'aish usabi 'ia. An ca anun nux tsóti nĕtĕ 'imainun suñu, piti, 'imainun camabi ñuribi nu 'inania.

²⁶ An ca achúshi uni aín rĕbúnquicamaxa mecamanu tsónun uniocĕxa. Unioquin ca uiti barin cara aín rĕbúnquicamax camabi menu tsóti 'icĕ quixun mĕñónan, anua aín me sĕnĕncĕcamaribi mĕñioxuancĕxa. ²⁷ Nucĕn Papa Diosan ca ami sinánquin a 'unánun uni uniocĕxa. Uisaxun caranuna a 'unánti 'ai quixunu sináncĕxbi ca Nucĕn Papa Dios nu 'urama 'icĕn. ²⁸ Nucĕn Papa Dios cupí cananuna tsotin, a cupí cananuna nitsin, a cupí cananuna ĕnĕ menu 'ain. Mistun aintsí raírinĕx ca ĕsai quiacĕxa: “Nux cananuna diosan rĕbúnqui 'ain”. ²⁹ Nux aín rĕbúnqui 'ixun cananuna sinántima 'ain, ax ca unían 'acĕ curi 'acĕ ñuusa 'ianan uxua manĕ 'acĕ ñuusa 'ianan maxax 'acĕ ñuusa 'icĕ quixun.

³⁰ Nucĕn Papa Dios 'unáncĕma 'ixun ca unin anbia uniocĕ ñu rabiĕ. Rabia isquinbi ca Nucĕn Papa Diosan isĕshiacĕxa. Isĕshia 'ixunbi ca bĕrí camabi menu 'icĕ uni 'atimaquin sináncĕ 'ixunbia sinananun quixun aín unicanam canun camia. ³¹ Nucĕn Papa Diosan ca mĕñocĕxa, anúan achúshi uni, Jesucristonĕn camabi uni, aín nuitu cara upí 'icĕ, cara upíma 'icĕ quixun isti nĕtĕ. Usaquian 'anun ca an caisacĕxa quixun camabi unin 'unánun, ca Nucĕn Papa Diosan Jesús bamacĕbi baísquimiacĕxa.

³² Usaquian bamatancĕx ca Jesús baísquiacĕxa quixun ñuia cuati ca uni raírinĕx Pablomi cuaiacĕxa. Cuaimainun ca raírinĕn Pablo cacĕxa:

—Minmi ñuicĕ bana ĕnĕmi ñuitĕcĕnia cananuna bĕtsi nĕtĕn cuatĕcĕnti 'ain.

³³ Usaquian cacĕx ca Pablo acama ĕbiani cuancĕxa. ³⁴ Cuancĕbĕ Pablobĕ cuani ca raírinĕx ami sinani Jesúsmi catamĕacĕxa. Acamax ca Dionisio, Areópagonu 'icĕ uni a 'imainun xanu achúshi Damaris cacĕ a 'imainun raíribi 'iacĕxa.

Pablo Corinto ěmanu 'iá

¹ Areópago cacĕ matánuxun bana ñuixuntancĕx ca Pablo Atenas ěmanuax Corinto ěmanu cuancĕxa. ² Cuanx bĕbaxun ca judío uni achúshi, Aquila cacĕ, mĕracĕxa. Ax ca

Ponto cacë menuaxa bacéan 'iacéxa. Usa 'aish ca aín xanu Priscilabë Italia menu 'icë Roma émanu 'iacéxa. 'Icëbëbia anu 'icë 'apu Claudio ax —judíos unicamax ca camáxbi Romanuax cuanti 'icë —quicëbë ca Corintonu tsoiti cuancéxa. Usa 'ain ca Corintonu bëbatancëx Pablo Aquilacëñun Priscila isi cuancéxa. ³ Aquila ax ca Pablonëan 'acësaribi oquian an chupa xubu 'acë uni 'iacéxa. Usa 'ain ca Pablonën aín xubunu 'ixun Aquilabëtan chupa xubu 'acéxa. ⁴ Usoquin 'anan ca anun ñu mëëtima nëtëcaman anua judíos unicama timéti xubunu cuanxun —Jesús ax ca aséjabi Cristo, axa utia judíos unicaman caíncë, a 'icë —quixun bana ñuixuancéxa. Ñuixuncëxun ca judíos unicama raíri 'imainun judíosma unicama raírinëñri —Jesús ax ca asérabia Nucën Papa Diosan xuá a 'icë —quixun 'unanquin sináncéxa.

⁵ Usa 'ain ca Timoteobëa Silas Macedonianuax Corintonu bëban Pablonën bëtsi ñu mëëti 'aquinma Jesús ñui quicë banaishi ñuixuancéxa. Ñuixuanan ca judíos unicama, Jesús ax ca aséjabi Cristo axa utia atun caíncë a 'icë quixun upí oquin ñuixuancéxa. ⁶ Cacëxbi ca aín bana timanan ami 'atimati banai ami nishacéxa. Usaía 'ia ca Pablonën anuax ca cuania quixuan atun 'unanun aín chupa tacaquin cacéxa:

—Mitsúxbi 'iisama tani camina Nucën Papa Diosnan 'itima 'ain. Usaími 'icëxbi ca 'ën 'uchama 'icën. Mitsúnmi ëné bana cuaisama tancëbëtan cana judíosma unicama ñuixuni cuanin.

⁷ Catancëx anua judíos unicama timéti xubunuax chiquiquiani ca judíosma 'ixunbia an Nucën Papa Dios rabicë, Justo cacë uni, aín xubunu cuancéxa, axa anua judíos unicama timéti xubu rapasu 'ain.

⁸ Usa 'ain ca anua judíos unicama timéti xubunu 'icë 'apu, Crispo, abë aín xubunu 'icë aín aínsi 'ibucamaxribi ami sinani Nucën 'Ibu Jesúsni catamëacéxa. Usai 'imainun ca Pablonëan bana ñuixunia cuati, 'aisamaira Corintonu 'icë unicamaxribi ami sinani Nucën 'Ibu Jesúsni catamëti nashimicë 'iacéxa. ⁹⁻¹⁰ Usa 'ain ca Pablonën namáquin cuacësa oquin ésaquian Nucën 'Ibu Jesusan cacëxun imé cuacéxa:

—É cana mibë 'ain. Usa 'ain ca uinu 'icë unínbi mi paë tanmiquin mëëtima 'icën. Éné émanuax ca 'aisamaira uni 'ënan 'iti 'icën. Usa 'ain camina racuéquin ënquinma 'ën bana ñuixunti 'ain.

¹¹ Usaquian cacëxun ca Pablonën achúshi bari 'imainun mëcën achúshi 'imainun achúshi 'uxë Corintonu 'iquin unicama Nucën Papa Diosan bana ñuixuancéxa.

¹² Usaquian ñuixuncëbëbi ca Galión, axa Acaya menu 'icë unicanan 'apu 'ain, judíos unicamax Pablomi nishi tsuáquiruacéxa. Tsuáquiruquin bibianquin ca an uníxa unimi manania cuacë unicama timécë anu buáncéxa. ¹³ Buánxun ca Galión 'imainun abë 'icë unicama cacéxa:

—Éné unin ca usai judíos unicama 'iti Moisésnën cuëñëo bana quicësama oquin Nucën Papa Dios rabinun quixun unicama caia.

¹⁴ Quixuan cacëbëa Pablo quicascëbëtanbi ca Galiónën judíos unicama cacéxa:

—Éné uníxa ñu 'aisama 'acë 'ianan uni 'acë 'ain cuni cana mitsúnmi a ñuiquin cacëxun cuatsian. ¹⁵ Aínbi ca an mitsun cuati banaishi ñuixunquin, usai ca quia quixun ñuixunia. Usa 'ain camina mitsúnbi mëñfoti 'ain. Éné cana ëné ñu mitsu mëñoxuntima 'ain.

¹⁶ Usaquin catancëxun ca Galiónën axa Pablomi manáncë unicama a cuantánun quixun cacéxa. ¹⁷ Cacëx cuanquinbi ca anua judíos unicama timéti xubunu 'icë 'apu, Sóstenes, a bixun mëccancéxa. Usoia isquinbi ca Galiónën caquinma isëshiacéxa.

Antioquíanu cuantëcëntancéxa Pablo amiribishi mecama oi cuantëcëan
(18.18-21.26)

¹⁸ Usocëx 'itsa nëtën pain Corintonu 'itancëx ca Pablo Siria menu cuanti sinani axa Jesucristomi catamëcë unicama —cana cuanin —cabiani, Priscila 'imainun Aquilabë manë nuntin cuancéxa. Cuanx Cenrea émanu bëbaxun ca Pablonën, —'ën Nucën Papa Dios cacësabi oi 'i cana sënëni —quixun sinánquin aín bu tëamiacéxa. ¹⁹ Tëamitancëx cuanx ca Efeso émanu bëbacéxa. Bëbax Priscila 'imainun Aquila ëbiani cuanx anua judíos unicama timéti xubunu atsíanx ca anuax Pablo anua timécë judíos unicanabë banai atubë usai Jesús 'iti ñuiquin Nucën Papa Diosan bana cuëñëo ñui canancéxa. ²⁰ Usaía 'ia judíos

unicaman atubëa 'inun cacëxbi ca Pablo anu 'iáma 'icën. ²¹ Abë 'iquinma ëbianquin ca atu cacëxa:

—Judíos unicama anun timéti nētē sēnécēbē atubē Jerusalēnu 'itancëx cana Nucën Papa Dios cuēncēbē mitsu isi utēcēti 'ain.

Quixun cabiani ca Efesonuax cuancëxa. ²² Cuanx Cesárea ëmanu bēbax ca nuntinuax 'ibúquiani taēn Jerusalēnu cuancëxa. Cuanx bēbaxun atu istancëxun axa Jesucristomi catamēcē unicama —cuanmainun ca 'it—cabiani ca Antioquíanu cuancëxa. ²³ Antioquíanu 'ëora pain 'itancëx ca Galacia menu 'icē ëma 'imainun Frigia menu 'icē ëmacama oi cuanquin Pablonēn axa Jesucristomi catamēcē unicama upiti Jesucristomi sinani ax cuēncēsabi oi 'inun quixun caquin atu 'ësēcëxa.

Efesonuxuan Apolosnēn bana ñuixuan

²⁴ Pablonēn Galacia menu cuanan Frigia menuribi cuanquin axa Jesucristomi catamēcē unicama 'ësēmainun ca Alejandría ëmanu 'icē judíos uni achúshi, Apolo, ax Efeso ëmanu cuanx anu 'iacëxa. Ax ca an Nucën Papa Diosan bana cuēnēo upí oquin 'unáncē 'aish unicama upí oquin bana ñuixuncē 'iacëxa. ²⁵ Nucën 'Ibu Jesús ñuixunquian 'unánmicancē 'ixun ca Apólōnēn cuēēni banaquin, Jesús ñuiquin, upí oquin Efesonu 'icē unicama ñuixuancëxa. Usaquin Jesús ñuiquin bana ñuixuanan, —aín 'uchacama chíquinatia ca Juanēn uni nashimiácëxa —quixun 'unánquinbi ca Apolosnēn —Jesucristonēn ca aín Bēru Ñunshin Upí aín unicama abéa 'inun 'inania —quixun 'unánma 'icën. ²⁶ Usa 'ain ca anua judíos unicama timéti xubunuxun Apolosnēn racuéquinma bana ñuixunia cuaquin ca Aquílabētan Priscilanēn 'uri buáxun Apolos, Jesúsmi catamēti ca uni usaí 'ia quixun upí oquinra ñuixuancëxa. ²⁷ Usa 'ain ca Acaya menua Apolos cuainsa tancēbētan axa Jesucristomi catamēcē unicaman —asábi ca —catancëxun atuan upí oquin Apolo binun quixun caquin axa Acayanuax Jesucristomi catamēcē unicama quirica cuēnēoxuancëxa. Cuēnēoxunia quirica bibiani manē nuntin cuanx Acayanu bēbatancëxun ca Apolosnēn anua 'icē a Nucën Papa Diosan nuibaquin Jesúsmi sinánmicē unicama upí oquin 'aquiancëxa. ²⁸ 'Aquianan ca unicaman cuamainun —Cristo ca ucēma 'icē —quixuan sinaniabi abē banaquin judíos unicama, Jesús ax ca asérabi Cristo, axa utia atun caíncē a 'icē quixun canan usaí ca Cristo 'iti 'icē quíax ca Nucën Papa Diosan bana cuēnēo quia quixun 'unánmiácëxa.

19

Pablo Efesonu 'iá

¹ Corinto ëmanua Apolos 'ain ca Pablo matá me sapáncama oi cuantancëx Efesonu bēbacëxa. Bēbaxun ca anu 'icē axa Jesucristomi sináncē unicama mēracëxa. ² Mēraxun ca ñucácëxa:

—¿Mitsúxmi Jesucristomi sináncēbē cara aín Bēru Ñunshin Upí mitsunu uax?

Quixuan ñucácëxun ca cacëxa:

—Nun cananuna Jesucristomi catamēti ca uni aín Bēru Ñunshin Upíñu 'ia quixun ñuia cuacēma 'ain.

³ Usaía quia ca Pablonēn atu cacëxa:

—¿Añu sinani caramina nashimicē 'ian?

Cacëxun ca cacëxa:

—Juanēan uni 'unánmicē bana sinani cananuna nashimicē 'ian.

⁴ Cacëxun ca Pablonēn cacëxa:

—'Atimaquin sináncē 'ixunbia sinanatia ca Juanēn uni nashimiácëxa. Nashimiquin ca cacëxa, axa a caxu uti uni achúshi, Jesús, axa utia judíos unicaman caíncē, Cristo, ami sinánun quixun.

⁵ Usaía Pablo quia cuati ca Nucën 'Ibu Jesúsmi catamēti a unicamax nashimicē 'iacëxa.

⁶ Usa 'ain ca a unicama Pablonēn aín mēcēnan ramécēbē atunu Nucën Papa Diosan Bēru Ñunshin Upí uacëxa. Usaría 'icēbē unin 'unáncēma banan bananan ca a unicaman, usaquin Nucën Papa Diosan sinánmicē bana unicama ñuixuancëxa. ⁷ Anu 'icē uni nashimicēcama ax ca mēcēn rabé 'imainun rabé unisa 'iacëxa.

⁸ Usa 'ain ca Pablonën anu rabé 'imainun achúshi 'uxé 'iquin, anua judíos unicama timéti xubunuxun racuéquinma upí oquin Jesús ñuiquin bana ñuixuancëxa. Ñuixunquin ca, Jesucristomi cataméti ca uni Nucën Papa Diosnan 'iti 'icë quixuan 'unanun anu 'icë unicama ñuixuancëxa. ⁹ Ñuixuniabi ca raírinën masáquin sinánquin cuaisama tancëxa. Usaquin cuaisama tani ca anu timécë unicaman cuamainunbi —Jesúsmi sinánti ca 'aisama 'icë —qui ax quiacëxa. Usai quicëbë, anuax chiquíquianquin ca Pablonën axa Jesucristomi catamécë unicama buani, Tirano cacë unían anuxun uni 'unanmicë xubu, anu cuancëxa. Cuanxun ca anuxun camabi nētēn bana ñuixuancëxa. ¹⁰ Usaquin ca Pablonën rabé barin anuxun bana ñuixuancëxa. Pablonēan usaquin ñuixuncëxun ca Asianu 'icë unicama, judíos unicama 'imainun judíosma unicamanribi Nucën 'Ibu Jesús ñuiquian ñuixuncë bana cuacëxa. ¹¹ Cuacëbētan ca Pablonën anuxun Nucën Papa Diosan 'amicëxun uni itsin 'acëma ñu 'acëxa. ¹² Usa 'ain ca amia Pablo ratíquicë chupa 'imainun pañun abia anu buania mëi uni ñucëcamax pëxcuacëxa, pëxcúmainun ca ñunshin 'atimacamaxribi uniuax chiquíacëxa.

¹³ Nucën Papa Diosan 'amicëxuan Pablonën usoquin 'aia istancëxun ca an cuaínbëquini niquin uninua ñunshin 'atima chiquíncë judíos unicama raírinën, Nucën Papa Diosan 'amicëxuan Pablonën 'acësaribi oquin 'ati sináncëxa. Usaquin sinánquin ca uninu 'icë ñunshin 'atima cacëxa:

—Pablonēan unicama ñuixuncë Jesús an 'amicëxun cana mi cain, ënë uninuax ca chiquit —quixun.

¹⁴ Usaquian an ñu 'acë uni raírinëx ca judíos sacerdotenën cushicama achúshi, Esceva cacë, aín bëhicicë mëcën achúshi 'imainun rabé 'iacëxa. ¹⁵ Usa 'ixuan cacëxunbi ca ñunshin 'atimanën Escevanën bëhicicëcama cacëxa:

—Jesús 'imainun cana Pabloribi 'unan. Usa 'ixunbi cana ui caramina 'ai quixun mitsu 'unaniman.

¹⁶ Quixun cai chirínquianx anu 'iruquin ca ñunshin 'atimañu uni an cupinunma atu mëëacëxa. Mëëquian cushiínra mëëcëx ca chupañuma 'aish aín nami téátéabu 'aish xubunuax chiquiti abácëxa. ¹⁷ Usoquian 'acëa ñuia ca Efesonu 'icë judíos unicama 'imainun judíosma unicamanribi cuacëxa. Cuati racuéquin ca:

—Nucën 'Ibu Jesús, ax ca cushiira 'icë —qui quin a rabiacëxa.

¹⁸ Usaía 'icëbë uxun ca axa Jesúsmi catamécë 'itsa unin —usaribi oquin cana 'ën ñu 'atima 'acë —quixun chiquinacëxa. ¹⁹ Usomainun ca an ñubéti 'unáncë unicaman anua ñubéti 'unáncë quiricacama bëxun, camabi unían ismainun nëëancëxa. Usa 'ain ca a quiricacaman cupí cincuenta mil curíquisa 'iacëxa. ²⁰ Usaría 'imainun ca a ñuiquin bana ñuia cuati Jesucristomi cataméti unicamax amiribi amiribi 'itsacëxa.

²¹ Usa 'ain ca Pablonën Macedonia me 'imainun Acaya menu pain cuantancëx Jerusalénu cuanti sináncëxa. Jerusalénu cuanti sinani ca quiacëxa: Anu pain 'itancëx cana Roma emanuribi cuanti 'ain. ²² Usaquin sinánxun ca Pablonën an 'aquincë uni rabé, Timoteo 'imainun Erasto, a Macedonia menua cuantánun xuacëxa. Xutancëx ca Asia menua 'icë ëma Efeso, anu 'ëora pain í bërúacëxa.

Efesonu 'icë unicamaxa tsuáquirua

²³ Efesonuaxa Pablo cuancëma pan 'ain ca Jesucristo ñuicë bana cuaisama tani, a emanu 'icë unicamax tsuáquiruacëxa. ²⁴ Usaía 'inun ca Demetrio, an uxua manë unioquin ñu chucúmaracama 'ati 'unáncë, an tsuáquirumiacëxa. Demetrio an anuxun diosa Artemisa cacë rabiti xubu iscësa 'itánun chamaburatsu oquin manë uxua unioacëxa. Unioxun maruquin ca a 'imainun abētan ñu 'acë unicamanribi 'itsaira curíqui biacëxa. ²⁵ Demetronën ca abētan usoquin 'acë unicama 'imainun anribia usaribi oquin ñu 'acë unicamaxa, an camicëx timétia cacëxa:

—Mitsun camina 'unanin, ënë ñu ësoquin 'atancëxun maruquin cananuna anun nun ñu maruti curíqui bitsin. ²⁶ Usa 'ainbi camina mitsun Pablo isanan an ñuicë banaribi cuatin. An ca Efeso emanushima, Asia menu 'icë ëmacama oquin, unían a rabinuxun 'acë ñu ax ca asérabi diosma 'icë quixun caquin, a rabixunma 'anun caquin 'aisamaira uni sinánmiaxa. ²⁷ Usoquian sinánmicëxun ca unin nun nu unioacë uxua manë 'acë xuburatsu bitima 'icën. 'Imainun ca Diananëxa cushi 'ainbi unicaman anuxuan a rabicë xubu cha manuti 'icën.

Diana axa Asianu 'icë unicama 'imainun camabi menu 'icë unicaman rabicë 'aíshbi ca rabicëma 'iti 'icën.

²⁸Usai Demetrio quia cuati ca nishi sharati tsuáquirui quicancëxa:

—Cushiira ca Diana 'icën. Efesonu 'icë unicaman rabicë diosa ca Diana 'icën.

²⁹Usari quicëbé ca Efeso émanu 'icë unicama sharati tsuáquiruacëxa. Tsuáquiruquin Macedonia menu 'icë uni rabé, Gayo 'imainun Aristarco, axa Pablobë nicë, a bixun nirínbianx ca anua unicama timécë xubunu abáquianx atsíancëxa. ³⁰Atsíncëbéa anu 'icë unicama cai axribi atsíntisa taniabi ca axa Jesucristomi catamécë unicaman —miríbima bitsia atsíancëxa ca 'it —quixun Pablo cacëxa. ³¹Camainun ca an 'unáncë Asia menu 'icë 'apu raírinënríbi anu timécanti xubunu atsíancëxa 'inun quixun Pablo camiacëxa. ³²Usa 'ain ca axa timécë unicamax tsuáquirui, raírinëxa bëtsi ñu ñui quimainun raírinëxribi bëtsi ñu ñui banaí sharácëxa. Sharáquinbi ca aín patsanën añu 'anux cara timéaxa quixun 'unánma 'icën. ³³Pablotia 'icësaríbiti ca anua timécë unicamax anua atubë 'icë judíos unicamamiríbi nishacëxa. Usaía ami nishcëxun ca judíos unicama an Alejandro, uisai 'i cara timéaxa quixun an anua timécë unicama canun quixun cacëxa. Cacëxun ca Alejandrónën aín mécënan sanánquin aín bana cuanun quixun cacëxa. ³⁴Cacëxbi ca —ax ca judío uni 'icë —quixun 'unani nētētima rabé horan pain munuma sharati quicancëxa:

—Cushiira ca Diana 'icën. Efesonu 'icë unicaman rabicë diosa ca Diana 'icën.

³⁵Usa 'ain ca sharatia nētēnun cacëxbi nētētísama taniabi an 'apu quirica cuēñeoxuncë unín nētēmiacëxa. Nētémia ca cacëxa:

—Efesonu 'icë unicama, 'ën mitsu camainun ca cuat. Ënë émanu 'icë unicamax ca an anuxun Diana rabiti xubu bërúanan a iscësa maxax naínuax nipacécë bërúancë 'icën. Usa ca quixun ca camabi menu 'icë unicaman 'unánxa. ³⁶Usa 'ain ca, usama ca quíax uíxbi quitima 'icën. Usa 'ain camina nētēti 'ain. Nētēanan camina sinánxunmaishi ñu 'atíma 'ain. ³⁷Mitsúnmi bécë uni rabétax ca mitsun rabicë diosa ñui 'atímati banacëma 'icën. ³⁸Usa 'aínbi ca Demetrio 'imainun an abëtan uxua manë 'acë ñu 'acë unicaman, unimi manántisa tanquin, an uníxa uni itsími manania cuacë unicama cati 'icën. Canan ca 'apu raíriríbi cati 'icën. Cacëbëtanbi ca Demetrio 'imainun abë 'icë unicamaxa ami manáncë unicamanríbi, an uníxa uni itsími manania cuacë unicama cati 'icën. ³⁹Usa 'ain camina bëtsi ñuríbi mēñísa tanquin anúan 'apucama timéti nētēn anu timécë unicaman cuamainun cati 'ain. ⁴⁰Uisai 'i caranuna sharati quixun ñucáncëxun a ñuíquín cati ca 'aíma 'icën. Usa 'ain ca 'apumi nishínu 'icësa sináncanti 'icën.

⁴¹Usaquin catancëxun ca timécë unicama cuantánun quixun xuacëxa.

20

Macedonia me 'imainun Grecia menu Pablo cuan

¹Usaquin cacëxa cuancëbëtan ca Pablonën axa Jesucristomi catamécë unicama camicëx aia 'eséanan bana ñuixuntancëxun —cuanmainun ca 'ican —quixun atu cabiani Macedonia menu cuancëxa. ²Cuanquin ca a menua 'icë émacamanua 'icë axa Jesucristomi catamécë unicama, éñíma Jesúsmi catamēnun quixun caquin sinánmiacëxa. Sinánmíbi-iani ca Grecia 'icëbi Acayaríbi cacë menu cuancëxa. ³Cuanx bëbax ca anu rabé 'imainun achúshi 'uxë 'iacëxa. Anu 'aish ca manë nuntin Siria menu cuanti sinánquinbi, judíos unicamaxa ami 'eséñania ñuia cuati sinanacëxa. Sinanabiani ca Macedonia anu pain bain cuancëxa. ⁴Cuancëbë ca Berea émanu 'icë uni, Sópater, a 'imainun Tesalónica émanu 'icë uni rabé, Aristarco 'imainun Segundo, 'imainun Derbe émanu 'icë uni, Gayo, 'imainun Asia menu 'icë unicama, Timoteo, Tíquico, Trófimo, acamax Pablobë cuancëxa. ⁵Cuanx Macedonia menu bëbacëbé ca atux pain Troas émanuxun nu caini cuani nu ébiani rëcuénquiancëxa. ⁶Usa 'ain cananuna anun chamiti ñucëñunma 'acë pán anun piti nētē inúmitancëx, nuxribi Filiposnuax manë nuntin cuanx, mécën achúshi nētë 'icëbé Troasnu bëbacën. Bëbax cananuna mécën achúshi 'imainun rabé nētë anu 'iacën.

Troas émanu Pablo 'iá

⁷ Anu 'aish cananuna domingo nētēn axa Jesucristomi catamēcē unicamabē pán tucapaxun pi timéacēn. Timéan ca Pablonēn, imēishinu cuanti 'ain, ñantónpaquin 'uran bana ñuixuancēxa. Usoquin ca imé náex 'itámainun 'acēxa. ⁸ Usoquin ca Pablonēn xubu cata itsi manáinra 'icē, anua lamparín 'itsaira tirifocē 'icē anunu timécē, anuxun bana ñuixuancēxa. ⁹ Usaquian Pablonēn manámi 'icē xubu cata rabé 'imainun achúshi, anuxun bana ñuixuncēbēbi ca bēná uni achúshi, Eutico cacē, ax xubu manámia 'icē xēcuē anu tsotax, 'uxcēnan tēnácēx 'uxax ēman nipacēacēxa. Nipacētía bamaia ca bicancēxa. ¹⁰ Bicēbē xubunuax 'ibúquianquin bēná uni 'icúquin bitsi rantin purúnquin ca Pablonēn anua 'icē unicama cacēxa:

—Ratúaxma ca 'ican, ca uinacētía.

¹¹ Cancēx manan 'irutēcēnxun, pán tucapaxun pianan pēcaratamainun bana ñuixunēti, ca Pablo atu ēbiani cuancēxa. ¹² Cuancēbē ca bēná uni Eutico axa chuáma 'aish asábi 'icē buani cuēenquiani cuancancēxa.

Troasnuaxa Pablo Miletonu cuan

¹³ Usa 'ain cananuna Pablonēan taēn cuainsa tanquin, anua bitsi cuanun cacēx, nux pain rēcuēnquiani manē nuntin Asón cacē ēmanu cuancēn. ¹⁴ Cuanx bēbaquin Asónua Pablo bibiani cananuna abē nuntin Mitilene cacē ēmanu cuancēn. ¹⁵ Mitilenuax coonx cananuna Quío cacē nasí rapasu bēbacēn. Bēbax anuax coonx cananuna Samos cacē nasínu bēbacēn. Bēbatancēx cananuna anu 'icē ēma Trogilio anuax pain tantiacēn. Tanti anu 'inēti cuanx cananuna Mileto cacē ēmanu bēbacēn. ¹⁶ Anuxun ca Pablonēn Pentecostés cacē nētē 'iisama pain 'ain Jerusalénu bēbati sinánquin 'uran Asia menu 'iisama tanquin, Efeso ēma 'urama 'aínbi anu cuantima sinácēxa.

Efesonuaxa ax Jesucristomi catamēcē unin cushicama Pablonēn bana ñuixuan

¹⁷ Usaquin sinánxun ca Miletonuxunbi Efesonua 'icē axa Jesucristomi catamēcē unin cushicamaxa anu unun quixun Pablonēn camiacēxa. ¹⁸ Camicēx aia ca cacēxa:

—Asia menu utancēx carana mitsubē 'aish uisai 'ēx 'ia quixun camina mitsun 'unanin.

¹⁹ 'Ēx mitsubē 'ixun cana mitsúnmi 'ē rabiti sinánquinma axa cuēēncēsabi oi 'iquin Nucēn 'Ibu Jesucristo ñuiquin uni bana ñuixuan. Usoquin 'ai cana bēunan mēscúanan judíos unicaman 'ē bētsi bētsi ocēx 'aisamaira tēmēran. ²⁰ Usai 'iquinbi cana ēnquinma uisai caramina Nucēn Papa Dios cuēēncēsabi oi 'inux upí 'iti 'ai quixun racuéquinma mitsu bana ñuixuan. Usaquin nētéquinma mitsúxmi timécē ñuixuan cana mitsun xubucamanuxunribi mitsu bana ñuixuan. ²¹ Nuixunquin cana judíos unicama 'imainun judíosma unicamaribi Nucēn Papa Dios cuēēncēsa oi 'inux sinanatía Nucēn 'Ibu Jesucristomi catamēnun quixun can. ²² Usa 'ain cana Nucēn Papa Diosan Bēru Ñunshin Upitan sinánmicēsabi oi Jerusalénu cuanin, uisai carana anuax 'iti 'ai quixun 'unanimabi. ²³ An 'unánmicēxun cana 'unanin, uinu 'icē ēmanu carana cuani anuxun ca Nucēn Papa Diosan Bēru Ñunshin Upitan 'ē caia, anuax cana sipuocancē 'ianan unfan 'atimocēxun 'aisamaira oquin tēmēranuxun 'ai quixun. ²⁴ Usaquian 'unánmicēxbi cana 'ēx uisai carana 'iti 'ai quixun sinani bēnētiman. Bamanuxunbi Nucēn 'Ibu Jesusan cacēsabi oquin 'ai cuēenquin sēnéonti cana cuēēnin, Nucēn Papa Diosan ca nuibaquin unicama ainan 'inun iémisa tania quixuan camabi unin 'unánun.

²⁵ Usaquin sinánquinbi cana 'unanin, uicama carana Nucēn Papa Diosan uni 'inun bana ñuixuan acaman ca 'ē istēcēnuxunma 'aia quixun. ²⁶⁻²⁷ Mitsúnmi 'ē istēcēncēxunmabi cana ēsoquin mitsu cain, uisai cara Jesucristo cupí aín unicamax, an mēñfosabi oi 'iti 'icē quixuan Nucēn Papa Diosan 'ē 'unánmicē, acama ñuiquin cana mitsuishima camabi ēmanu 'icē unicamaribi ñuixuan. Usa 'ain ca 'ēn Jesucristo ñuiquin bana ñuixunia cuatibia ami catamēcēma 'ain 'ēn 'uchama 'icēn. ²⁸ Usa 'ain camina mitsun mina ñu 'aisama 'ai bérúancati 'ain. Bérúancanan camina axa Jesucristomi catamēcē unicamaribia upí 'inun bérúanti 'ain. Nucēn Papa Diosan Bēru Ñunshin Upitan ca usoquinmi axa Jesucristomi catamēcē unicama bérúanan mitsu 'imiáxa. A unicamax ca axa bama cupí Nucēn 'Ibu Jesucristomi catamēcē 'aish aín uni 'icēn. ²⁹ 'Ēn cana 'unanin, 'ēx cuancēbē ca uni rafiri uti 'icēn. Uxun ca axa ami sinácē unicama, Jesucristomi catamēti bana a ēnun quixun paránti 'icēn. 'Inúanēan bētsi biquin carnero tsuácacēsaribi oquin ca a unin axa ami

sináncé unicama Jesús manunún quixun parántisa tanti 'icén. ³⁰Ésaquinribi cana 'unanin, axa Jesucristomi catamécé unicamabé timécé unicama bétsi bétsin ca Nucén Papa Dios cuéñcésabi oquin ñuixunquinma, cémé bana ñuixunti 'icén, a bana quicésabi oi isa 'inun quixun. ³¹Usa 'ain camina unin paráncéma 'inuxun upí oquin sináinrati 'ain. Camina sinánti 'ain, rabé 'imainun achúshi barin cana ñantánbi nēténbi nētéquinma bëunan mēscúquin mitsu 'ēséan.

³²Béri cana an bēruánun Nucén Papa Dios mitsu ñucáxunin. An ca nuibaquin mitsu ami cushinun 'imianan axa ami sináncé unicama 'imicésaribi oquin asérabi ainan 'aishmi ax cuéñcésa oishi 'inun mitsu 'imiti 'icén. ³³Én cana curíqui ñucánan chupa uibi ñucácéma 'ain. ³⁴Mitsúnbi camina 'unanin, 'én mēcénanbi ñu mēéxun cana 'én piti 'imainun 'én chupa bianan 'éx abé 'icécamaribi bixúan. ³⁵Usaquin ñu mēécé 'ixun cana mitsu 'unánmia, mitsúnribimi usoquin 'anun, ñuñuma uni ñu 'inánuxun. Usaquin 'ati sinani ca Nucén 'Ibu Jesús ésaí quiacéxa: “A unin ñu 'ináncé uni ax cuéñcésamaira oi ca an uni ñu 'ináncé uni ax cuéñnia”. A bana camina manuquinma sinánti 'ain.

³⁶Ésaquin catancéx ca Pablo rantin puruni tsóbuti anu 'icé unicamabé Nucén Papa Diosbē banacéxa. ³⁷⁻³⁸Banai sēnénia ca —'é camina istécénuxunma 'ai —quia oi camáxbi masá nuituti abé 'icúcanani bëunan mēscúquin bēruánxa cuanun caquin mané nuntinu 'irumiquin Pablo buáncéxa.

21

Jerusalénu Pablo cuan

¹Buáncéx 'iruax Efesonu 'icé unicama ébiani cuanx cananuna Cos cacé nasínu cuancén. Anuax coonx cananuna Rodas cacé nasínu cuanx, anuaxribi Pátara cacé émanu bëbacén. ²Bëbaxun cananuna anua axa mané nuntin Fenicia menu cuanti uni raíri mēracén. Mērax cananuna a nuntin atubé cuancén. ³Cuanxun Chipre nasía mēmiu 'icé inubiani cananuna Siria menu cuancén. Cuanx cananuna anu 'icé unicaman buáncé aín ñucama a nanpáxunti cupí Tiro émanu cuancén. ⁴Usai Tironu bëbaxun, axa Jesucristomi catamécé unicama mērax, cananuna mēcén achúshi 'imainun rabé nētén atubé anu 'iacén. Nuxnu anu 'ain ca Nucén Papa Diosan Bēru Ñunshin Upitan sinánmicéxun a unicaman uisai cara Pablo 'iti 'icé quixun 'unánquin Jerusalénu cuanxma 'inun quixun cacéxa. ⁵Usaquin cacébēbi cananuna a nētécama inúcēbē cuancén. A émanuax cuancēbē ca axa Jesucristomi catamécé unicamax aín xanu 'imainun aín bëchicēbēbi nubé masinu cuancéxa. Cuanx cananuna rantin puruni tsóbuax masinuax Nucén Papa Diosbē banacén. ⁶Usai 'itancéxun atubé 'icucananquin —cuanmainun ca bēruánx 'ican —quixun atu cai cananuna mané nuntinu 'iruacén. 'Irucēbē ca a unicamax aín 'icénu cuantécēancéxa.

⁷Anuax cuanx cananuna Tolemaida émanu cuancén. Cuanx bëbaxun axa Jesucristomi catamécé unicama catancéx cananuna achúshi nētén atubé 'iacén. ⁸Anuax pēcaratécēncēbē cuanx cananuna Cesárea émanu bëbacén. Bëbax cananuna Felipeñen xubunu abé 'i cuancén. Felipe ax ca an Jesús ñuiquin unicama bana ñuixuncé 'ianan mēcén achúshi 'imainun rabé uni Jerusalénuxun an piti mēticanun caíscan acama achúshi 'iacéxa. A Felipebē cananuna 'iacén. ⁹Aín bëchicé ca rabé 'imainun rabé xanu bēñénuma 'iacéxa. A xanucaman ca Nucén Papa Diosan sinánmicéxun bana uni ñuixuancéxa.

¹⁰Anu 'itsa nēté 'icēbē ca an Nucén Papa Diosan sinánmicéxun bana uni ñuixuncé uni achúshi Agabo cacé, ax Judea menuax bëbacéxa. ¹¹Bëbax nu isi uxun anun Pablo tsitécērēquicé, a biax anun tanéacanan anun mēñeacati ca quiacéxa:

—Nucén Papa Diosan Bēru Ñunshin Upí ca ésarí quia: Éñen 'ibu ca ésaríbi oquin nēaxun Jerusalénu 'icé judíos unicaman judíosma unían binun 'inánti 'icén.

¹²Ésaría Agabo quia cuaquin ca nubétan Cesáreanu 'icé unicamanribi, Jerusalénu cuanxma 'inun quixun Pablo cacéxa. ¹³Cacéxbi ca Pablo quiacéxa:

—¿Añu cupí caramina usai banai bëunan mēscúquin 'é masá nuitumin? Jerusalénuxuan Nucén 'Ibu Jesúsnan cupí 'é nēacancéxbi cana bēnétima 'ain. Usoquin nēanan 'é 'acancéxbi cana asábi 'iti 'ain.

¹⁴Usai quia Jerusalénu cuancatsi quia cananuna Pablo sinanamicasmacén. Usa 'ain cananuna quiacén:

—Nucén 'Ibu Dios cuéñcésabi oi ca 'iti 'icén.

¹⁵ Usa 'ain cananuna ñu mēñobiani Cesáreanuax Jerusalénu cuancēn. ¹⁶ Cuancēbē ca nubē Cesáreanuaxa ax Jesucristomi catamēcē unicama raíri cuancēxa. Acaman ca Chiprenuax ucē uni Mnasón, axa 'itsa baritian Jesucristomi catamēcē, a 'unáncē 'ixun aín xubunu anunu 'inun nu buáncēxa.

Pablo Jacobo isi cuan

¹⁷ Usa 'ain ca Jerusalénu bēbaia axa Jesucristomi catamēcē unicaman cuēñquin nu biacēxa. ¹⁸ Usaquian bicēx 'inēti cananuna pēcaracēbē Pablobē Jacobo isi cuancēn. Abē ca axa Jesucristomi catamēcē unicaman cushicamaribi 'iacēxa. ¹⁹ 'Icē —¿uisa caina 'ai? —quixun catancēx atubē banaquin ca Pablonēn uisaira oquin cara Nucēn Papa Diosan 'amicēxun, anua judfósma unicama 'icē ēmacamanuxun ñu 'axa quixun ñuixuancēxa.

²⁰ Usaquian Pablonēn ñuixuncēxun ca —asábi ca —quixun caquin Nucēn Papa Dios rabiácēxa. Rabiácēxun ca Pablo ēsaquin cacēxa:

—Asábi ca. Usa 'aínbi camina 'unanin, 'aisamaira judfós unicamax ca Jesúsmi sinánxa. Sinánxunbi ca ēsaquinribi sinania, Moisésnēan usai judfós unicama 'iti cuēñō bana quicēsabi oi cananuna 'iti 'ai quixun. ²¹ A unicamax ca quia, min isamina bētsi bētsi menua judfós unicama, Moisésnēn usai judfós unicama 'iti cuēñō bana quicēsabi oi 'iaxma 'inun quixun can. Canan isamina judfós unicaman 'acēsaribi oquin bēbu tuá 'unántioxunma 'anun quixunribi can. ²² An usa bana cuacē unicamax ca mi ucē cuati timéti 'icēn. ¿Usa 'ain caramina usai 'iti 'ain? ²³ Nun ēsaquin cacēsabi oquin camina 'ati 'ain. Ēnu ca rabé 'imainun rabé judfós uni, an Nucēn Papa Dios cacēsabi oi 'i sēñénquian aín bu tēamitishi 'icēn. ²⁴ Ēñē uni buani camina abē judfós uni 'icēsaribiti 'inux mixribi nashi mēñocati 'ain. Mēñocanan camina a unicamaxa Moisésnēn cuēñō bana usai 'iti quicēsabi oi 'ianan aín bu tēacē 'inun cupfóquin mēñocamiti 'ain. Minmi usoia isquin ca judfós oicaman 'unánti 'icēn, mix camina Moisésnēn usai judfós unicama 'iti cuēñō bana quicēsabi oi 'i quixun. 'Unánan ca mimia manáncē bana ax ca cēmē 'icē quixun 'unánti 'icēn. ²⁵ Mixmi judfó uni 'aish usai judfós unicama 'iti bana quicēsabi oi 'iti 'aínbi ca nun sináncēx judfósma unicamax usai 'itima asábi 'icēn. Usaquin sinánquin cananuna ēsaquin 'axun acama quirica buánmian: Judfós unicama usai 'iti banacama quicēsa oquin 'aquinma camina ēsaquinshi 'ati 'ain, unínbia uiocē ñu rabiquian 'acē ñuina camina pitima 'ain, 'imainun camina ñuina imi pitima 'ain, 'imainun camina tētsēcacē ñuina pitima 'ain, 'imainun ca bētsi xanubē 'ima uni aín xanubēishi 'iti 'icēn.

Roma émanua Pablo cuan ñuicē bana (21.27-28.31)

Anuxun Nucēn Papa Dios rabiti xubunuxun Pablo bican

²⁶ Usaquian abēa 'icēcamabētan Jacobonēn cacēsabi oquin, rabé 'imainun rabé uni a buonx ca Pablo judfós unicama 'icēsaribiti nashi abē mēñocacēxa. Mēñocanan ca uisa nētēn cara anun mēñocati nētē sēñéti 'icē quixun canan uisa nētēn cara Nucēn Papa Dios rabiquin ñuina rēti 'icē quixun anu 'icē sacerdotebētan mēñoi anuxun Nucēn Papa Dios rabiti xubunu cuancēxa.

²⁷ Anun mēñocati nētē mēcēn achúshi 'imainun rabé sēñéti 'uramara 'ain ca judfós unicama raíri, Asianuax ucē, acaman Pablo anuxun Nucēn Papa Dios rabiti xubunu isacēxa, isquian tsuácarucēxun Pablo biacēxa. ²⁸ Bitsi ca nunuma cuēñishi quicancēxa:

—Israel unicama, nu ca 'aquin. Ēñē unix ca an camabi menu cuanquin judfós unicamamia 'inun quixun unicama ñuixuncē a 'icēn. Usa 'ixun ca nun cuati bana Moisésnēn cuēñō quicēsabi oi 'iaxma 'inun quixun canan, anuxun Nucēn Papa Dios rabiti xubu ēñē 'atimaquin ñuiquinribi unicama caia. Usa 'ixun ca anuxun Nucēn Papa Dios rabiti xubunu judfósma, axa griego banan banacē unicama raírribi atsínmiaxa. Atsínmixun ca ēñē xubu upí 'atimamiaxa —quiax.

²⁹ Jerusalénuaxa abē nitsia isbaiéxanx ca Efesonu 'icē uni, Trófimo, a Pablonēn anuxun Nucēn Papa Dios rabiti xubunu atsínmicēsa sinani usai quicancēxa. ³⁰ Usaía quicēbē tsuáquirui abácuatsini quuin ca Jerusalénu 'icē unicaman biquin, Pablo anuxun Nucēn Papa Dios rabiti xubu éman nírínbianquin bēñénquinshi xēcuécama xēpuacēxa. ³¹ Usaquin 'ai Jerusalénu 'icē camabi uni tsuáquirucēa ñuia ca comandantenēn cuacēxa. ³² Usaquin caquin aín suntárucamacēñun suntárunēn cushicama timētancēxun abáquianquin

buanx ca comandante anua unicama 'icë anu bëbacëxa. Bëbaia isquin ca mëëquinbi Pablo ëancëxa. ³³Usocebë uquin ca Pablo biquin comandantenën aïn suntárucama manë risi rabëtan təcërëcanun quixun cacëxa. Caquin ca ui cara ax 'icë quixun ñucánan aïn cara 'axa quixun ñucácëxa. ³⁴Ñucácëbëbia unicamax bëtsi bëtsi bana ñui sharácëbëtan upí oquin cuaqinma ca comandantenën anua suntáru bucucë xubunua buánun quixun cacëxa. ³⁵⁻³⁶Cacëxuan buáncëbë, a caxu cuanquin catícabiani ca unicama sharati tsuáquirui quiacëxa:

—Ca bamati 'icën.

Usai quia tsuáquirucëbëtan ca unínma 'aia quixun suntárucaman atun xubunua 'icë tapitia 'urama 'ain Pablo 'icúquin birubianquin buáncëxa.

Unicamax ami manáncëxuan Pablonën ca

³⁷Usoquin buánxuan atun xubunu suntárucaman atsínmicëxunbi ca Pablonën comandante cacëxa:

—¿Bananun caina 'ë 'imitima 'ain?

Cacëxun ca comandantenën cacëxa:

—¿Griego banan banati caina 'unan? ³⁸¿Mix caramina Egiptonu 'icë uni an bari itsin, 'apumi nishquin unicama tsuáquirumitancëxun uni 'aquin cuatro mil uni, anu uni 'icëma menu buáncë, ama 'ain?

³⁹Usaquin ñucácëxun ca Pablonën cacëxa:

—'Ëx cana judío uni 'ain, Cilicia menua 'icë ëma cha, Tarso, anu 'icë. ¿Usa 'ain caramina 'ën axa tsuáquirucë unicama canun 'ë camitima 'ain?

⁴⁰Cacëxun ca comandantenën —camina cati 'ai —quixun cacëxa. Cacëx tapitinu nixun mëcënan sanáncëxa nëtëtia ca Pablonën hebreo banan banaquin ësaquin unicama cacëxa:

22

¹'Ën aintsicama 'imainun caniacëcë unicama, uisai carana 'ia quixun 'ën aséabi mitsu ñixunmainun ca cuat.

²Caía, hebreo banan Pablo banaia cuati ca pascësarua 'inun nëtéacëxa. Nëtëtia ca Pablonën cacëxa: ³—'Ëx cana judíos uni, Cilicia menua 'icë ëma Tarso, anuax bacëán 'ain. Usa 'ixunbi cana Jerusalén ënuax caniquin, an uni 'unanmicë uni, Gamaliel, an 'unanmicëxun quirica 'unanquin, nucën raracaman cuatia Moisésnën cuëñë bana upí oquin 'unáncën. 'Imainun cana mitsúxmi 'icësaribiti Nucën Papa Diosan bana quicësabi oquin 'ati cuëñancën. ⁴Usa 'ixun cana axa Jesucristomi sináncë unicama bëtsi bëtsi ocën. Bëtsi bëtsi oquin 'anan cana bëbu 'imainun xanuribi nëaxun tëmëramianan sipuanuxun buáncën. ⁵Sacerdotnën cushicaman 'apubëtan ca caniacëcë unicamanribi 'unanxa, atun ca Damasconu 'icë judíos unicama 'inani cuanun quirica 'ë 'ináncëxa quixun. 'Ináncëx cana axa Jesucristomi sináncë unicama Jerusalén ënuxun tëmëraminuxun bitsi cuancën.

Pablonëan axa usai Jesucristomi catamëa ñuia bana (Hch. 9.1-19; 26.12-18)

⁶Bain cuani Damasconu bëbai cuanquin, 'ën usai 'iti sináncëma 'aínbi ca bari xamaruti 'urama 'ain, nañnuax cushiira pëqui íchúquin nëbëtsioraquin 'ë pëcacëxa. ⁷Usaquian pëcacëx menu nipacëxun cana ësaquian 'ë cacë bana cuacën: “Saulo, Saulo, ¿uisoti caramina 'ë bëtsi bëtsi oin?” ⁸Ësaquian cacëxun cana cacën: “¿Ui caramina 'ain? Nucën 'Ibu Dios sapi camina 'ain”. Cacëxun ca 'ë cacëxa: “'Ëx cana Jesús, Nazaretnu 'icë, ami bëtsi bëtsi ocë, a 'ain”. ⁹Usaquian 'ë cacëbëtan pëquia isquinbi ca axa 'ëbë cuacë unicaman 'ëbëa banaia cuama 'icën. ¹⁰Ësaquian cacëxun cana cacën: “Mix camina 'ën 'Ibu 'ain. ¿Usa 'aish caramina aïn 'ën 'ati cuëñin?” Cacëxun ca 'ë cacëxa: “Niruquiani camina Damasconu cuanti 'ain. Anuxun ca uisa ñu caramina 'ati 'ai quixun mi unin cati 'icën”.

¹¹Usaquin cacëx menuax niruiabia axa pëquicë an bëtëncacëx bëxuñu 'ixun iscasmatia, axa 'ëbë cuacë unicaman mëñbianquin buáncëx cana Damasconu bëbacën.

¹²Anu ca uni achúshi, Ananías cacë, an Moisésnën cuëñë bana quicësabi oquin 'acë 'iacëxa. Usa 'aish ca a unix Damasconu 'icë judíos unicaman, ax ca upí nuituñu 'icë quixun ñuicë 'iacëxa. ¹³Usa 'aish ca 'ë isi uacëxa. Uxun ca 'ë cacëxa: Saulo, mix camina 'ën xucën 'ain. Camina amiribishi istëncënti 'ain. Quixuan cacëxuinshi cana a isacën.

¹⁴Iscëxun ca 'ë cacëxa: Nucën Papa Dios, a nucën raracamanribi rabia, an ca mi caísacëxa, aïn cara ax cuëñia quixun 'unanami aïn Bëchicë aïn sinan upíra aribi 'unan an ax

banaia cuanun. ¹⁵Usa 'ixun camina min ami iscë ñucama 'imainun usaquian mi cacëxunmi cuacë banacamari bi camabi menu 'icë unicama ñuixun ti 'ain. ¹⁶Usa fimi 'inúan caíscë 'aish camina bënëti shi nirui min 'uchacama tērēnun Nucēn 'Ibu Jesús mi catamēti nashimicē 'iti 'ain.

Judíosma unicama bana ñuixunun Jesusan Pablo xua

¹⁷Usa 'ain cana Ananías quicēsai 'itancēx Jerusalēnu cuantēcēancēn. Cuanx cana Nucēn Papa Diosbē banai anuxun a rabiti xubunu cuancēn. Anu 'ixun cana namáquin iscēsoquin Nucēn 'Ibu Jesús isacēn. ¹⁸Iscēxun ca ēsaquin 'ē cacēxa: Jerusalēnu 'icē unicaman ca mím mi 'ē ñuiquin cacēxun bi cuaisama tanti 'icēn. Usa 'ain camina bënëti Jerusalēnuax cuanti 'ain. ¹⁹Usaquian cacēxun bi cana Nucēn 'Ibu Jesús cacēn: Ēnu 'icē judíos unicaman ca 'unánxa, 'ēn cana anua judíos unicama timēti xubucamanu cuanquin, axa mimi catamēcē unicama sipuanuxun buánan mēēa quixun. ²⁰Estēbanēn an mi ñuiquin uni bana ñuixuncē, a maxaxan 'acanmainun cana 'ēx anu 'ixun cuēēnquin an Esteban rēcē unicaman chupa bēruán. ²¹Usaquin cacēxun bi ca Nucēn 'Ibu Jesusan 'ē cacēxa: Camina cuanti 'ain. Cana 'ura 'icē judíosma unicamami bana ñuixunun mi xuti 'ain.

Comandantenēx Pablobē bana

²²Usaquian Pablonēn ñuixuncēxun pascēsarua 'aish sētēxun cuatibi ca judíosma unicama ñuia quia cuati sharatēcēni quicancēxa:

—Ēnē uni ca bamati 'icēn, 'aíma 'inun.

²³Usai qui munuma banai sharati nishquin ca aín chupabi pēxun niquin me cupúcē bixun manámi mēsuquin puacēxa. ²⁴Usaría unicama 'ia isquin ca comandantenēn anua suntárucama buccē xubunua Pablo atsínminun quixun aín suntárucama cacēxa. Canan ca, uisa cupí cara a ñui usai sharácania quixuan nu ñuixunun camina Pablo rishquiti 'ai quixun cacēxa. ²⁵Usaquian comandantenēn cacēxun rishquiminuxun nēamicēxun bi ca Pablonēn anua 'icē capitán cacēxa:

—¿Mitsún mi románo uni, añu cara 'axa quixun upí oquin cuaxunmashi rishquiti cara asábi 'ic?

²⁶Ésaía Pablo quia cuabiani cuanxun ca capitánēn ēsaquin comandante cacēxa:

—Ēnē unix ca románo 'aish quiricañu 'icēn. Usa 'ain camina uisaquin caramina 'aisa tani usoquin 'anuxun upí oquin sínánti 'ain.

²⁷Usaquian cacēx anu cuanquin ca comandantenēn Pablo ñucáquin cacēxa:

—¿Asérabi caramina mix románo 'aish quiricañu 'ain?

Cacēxun ca Pablonēn cacēxa:

—Usa cana 'ain.

²⁸Cacēxun ca comandantenēn cacēxa:

—Románo 'aish quiricañu 'inuxun cana 'ēn 'itsaira curíqui cupíocēn.

Quia ca Pablonēn cacēxa:

—'Ēn papan Romanu 'icē quiricañu 'ixun bēchia 'aish cana 'ēx románo 'ain.

²⁹Usaía quia cuaquin ca axa a rishquinux cuaíncēcanan Pablo ēancēxa. Ēncēbē ca comandantenēxri bi, románo 'aísha quiricañu 'icēbi cana Pablo nēamia quixun sinani, racuécēxa.

Judíos cushin 'apucaman Pablo ñucá

³⁰Usa 'ain ca pēcaracēbētan comandantenēn añu cupí cara Pablomi judíos unicama manania quixun 'unántisa tanquin, anúan nēcē manē risi tubunun quixun cacēxa. Canan ca sacerdotenēn cushicama 'imainun judíos unibunēn cushicaman 'apucama timēnun quixun aín unicama cacēxa. Cacēxuan an cacēsabi oquin timēan ca comandantenēn Pablo axa timēcē 'apucaman isnun chiquímíacēxa.

23

¹Usa 'ain ca suntárucaman bēcēxun isquin Pablonēn judíos unibunēn 'apucama cacēxa: —Mitsux judíos uni 'aish camina 'ēn xucēantu 'ain. 'Icē cana mitsu cain, 'ēn cana ñu 'atima 'acēma 'ai quixun ca Nucēn Papa Diosan 'ē isia.

²Quíaxa quicēbētan ca sacerdotenēn cushicaman 'apu, Ananías, an a rapasu 'icē unicaman Pablo cuētáshcanun quixun cacēxa. ³Caia ca Pablonēn cacēxa:

—Unían, upí ca quixun mi sináncē 'aíshbi camina mix usama 'ain. Nucēn Papa Diosainra ca 'ēmi 'amicēsa usoquin mi 'ati 'icēn. Moisésnēn cuēñēo bana quicēsabi oquin uisa caramina 'ē oti 'ai isti cupíshi camina anu tsoan. ¿A bana quicēsabi oquin 'ē ñucáxunmabi caramina 'ē mēñun quixun uni cain?

⁴Caia oquin ca a rapasu 'icē unicaman Pablo cacēxa:

—¿Usaquin caramina Nucēn Papa Diosnan 'icēbi min sacerdotenēn cushicaman 'apu cain?

⁵Cacēxun ca Pablonēn cacēxa:

—'Ēn aintsicama, Moisésnēn cuēñēo bana ca quia: “Min aintsicaman 'apumi camina 'atimati banatima 'ain”. Usa 'aínbi cana ax ca sacerdotenēn cushicaman 'apu 'icē quixun 'unánquinma usaquin can.

⁶Usaquin catancēxun ca Pablonēn anua timécē 'apucama, a raírinēxa saduceo uni 'imainun raírinēx fariseo uni 'icē 'unáncēxa. 'Unánquin ca munuma banaquin cacēxa:

—'Ēn aintsicama, 'ēx cana fariseo uni 'ain, fariseo unin bēchicē cana 'ēx 'ain. Usa 'ixun cana bama 'aish ca Cristo utēcēncēbē uni baísquiti 'icē quixun sinanin. 'Ēn usaquin sináncē 'ain ca 'ēmi manáncania.

⁷Ésaía quia cuati acamaxbi cuēbicanantancēx ēnananquin ca fariseo unicaman bētsi oquin sinánmainun saduceo unicamanribishi bētsi oquin sináncēxa. ⁸Saduceo unicaman ca —bama 'aish ca uni baísquitima 'icē —quixun sinánan —ángel 'imainun ca ñunshínribi 'aíma 'icē —quixun sinania. Sinánmainun ca fariseo unicaman —bama 'aish ca Cristo utēcēncēbē uni baísquiti 'icē —quixun sinánan —ángel 'imainun ca ñunshinribi anu 'icē —quixun sinania. ⁹Usa 'aísha camáxbi cuēbicanani sharámainun ca fariseo uni raíri, an Moisésnēn cuēñēo bana 'unáncē, an niruquin munuma banaquin cacēxa:

—Nun iscēx ca ēñē unix añu ñubi 'acēma 'icēn. Sapi ca ñunshin banaia cuaxa, ángel banaia sapi ca cuaxa. An 'imicēxuan nu bana ñuixuncēxunbi ēñē uni 'atimoi atununa Nucēn Papa Diosmiribi nishi, usa 'ain cananuna 'atimotima 'ain.

¹⁰Usaría 'aisamairai cuēbicanáncēbē ca comandante, unicaman Pablo 'ati sinani racuéacēxa. Usai 'iquin ca comandantenēn —unicama nēbētsinuabi bibianquin camina Pablo anunu 'icē xubunu buánti 'ai —quixun aín suntárucama cacēxa. Cacēxun ca suntárucaman anua atux 'icēnu buánxun atsínmiacēxa.

¹¹Usaquin 'oon ñantánbucēbētan ca Nucēn 'Ibu Jesusan a rapasu nircēquin Pablo cacēxa:

—Masá nuituti bēñéaxma ca 'it. Jerusalén ēñuxunmi 'ē ñuiquin cacēsaribi oquin camina Roma ēmanuxunribi 'ē ñuiquin unicama bana ñuixunti 'ain.

Pablo 'acatsi quiax unicama 'ēsēnan

¹²Usaquin Nucēn 'Ibu Jesusan Pablo can pēcaran ca judíos unicama raírinēx timéax 'ēsēnani ésaí canáncēxa: Pablo 'axunma cananuna pima 'ianan añu ñubi xēatima 'ain. Nun nux quicēsabi oquin 'acēma 'icē ca Nucēn Papa Diosan nu uisa cara oti 'icē usoquin nu 'ati 'icēn. ¹³Axa usai 'esēnancē unicama ax ca cuarenta unibētan sēñēnma 'iacēxa. ¹⁴A unicaman ca anu cuanxun sacerdotenēn cushicacēñun caniacēcē unicama ésaquin cacēxa:

—Nux cananuna, Pablo 'axunma cananuna añu ñubi pima quiax canan. Nun nux quicēsabi oquin 'acēma 'icēa Nucēn Papa Diosan nu uisa cara oti 'icē usoquin nu 'anun cananuna quia. ¹⁵Usa 'ain camina 'apu raíribētan paránquin mitsun ésaquin comandante cati 'ain: An ñu 'acē a upíra oquin 'unánuxun cananuna Pablo ñucátécēntisa tanin. Nun nu ñucátécēñun camina pēcaracēbētan min suntárucama bēmiti 'ain. Mitsúnmi usaquin cacēsabi oquin comandantenēn cacēxun aín suntárucaman bēia cananuna Pablo 'ati 'ain.

¹⁶Usai 'esēnaniabi ca Pablonēn chirabacēn tuacēn cuacēxa. Cuabianxun ca suntárunēn xubunu atsínxun Pablo ñuixuncēxa. ¹⁷Ñuixuncēxun cuaquin cuēñxun ca Pablonēn capitán achúshi cacēxa:

—Ēñē xu camina comandantebē ca banatista tania anu buánti 'ain.

¹⁸Quixun cacēxun bibianquin buánxun ca capitánēn comandante cacēxa:

—Sipunua 'icē Pablo an ca cuēñxun 'ē caxa, ēñē tuá camina comandantebē ca banatista tania anu buánti 'ai —quixun.

¹⁹Cacēxun mēñbianquin 'uri buánxun ca comandantenēn a tuá ñucáquin cacēxa:

—¿Añu ñuiquin caramina 'è caisa tanin?

²⁰ Cacëxun ca cacëxa:

—Judíos unicaman ca Pablomi 'esënanquin sinánxa, pëcaracëbëtanmi, atun isa aín ñu 'acë upí oquin istëcëñun, judíos 'apucamanu Pablo buántëcëñun cëmëquin mi camicatsi quixun. ²¹ Usaquian cacëxunbi camina an mi cacëسابi oquin 'atima 'ain. Axa Pablomi 'esënançë uni ax ca cuarenta unibëtan sënénma 'icën. Acaman ca 'anuxun unëxun Pablo cainia. Èsai ca quíaxa: Pablo 'axunma cananuna añu ñubi pima 'ianan añu ñubi xëatima 'ain. Nun nux quicësabi oquin 'acëma 'icëa ca Nucën Papa Diosan nu uisa cara oti 'icë usoquin nu 'ati 'icën. Usaquin Pablo 'acatsi quixun ca minmi cacëxuan min suntárucaman Pablo buántishi unëxun cainia.

²² Quixuan cacëxun ca cuantánun xuquin, comandantenën Pablonën chirabacën tuá cacëxa:

—A ñuiquinmi 'è cacë bana ënë camina uibi ñuixuntima 'ain.

Comandantenëan Felixnu Pablo buántanun aín suntárucama xua

²³ Cacëxa a tuá cuancëbëtan ca capitán rabé cuënxun comandantenën cacëxa:

—Doscientos taën nicë suntárucëñun camina setenta caballonën nicë suntárucëñun doscientos masbun tuíncë suntárucama bëanquitancëxa imé naëx 'iisama pain 'aian Cesáreanu cuanun mënócamiti 'ain. ²⁴ 'Imainun camina anúan Pablo cuanun bëtsi caballoribi mënóti 'ain, anúnmi unínma 'aia bërúanxun, Pablo gobernador Felix anu buánun.

²⁵ Usaquin aín capitán rabé catancëxun ca comandantenën Felix buánminuxun ësaquin quirica cuënëocëxa:

²⁶ “Èx Claudio Lisias 'ixun cana Felix, mixmi 'apu 'aish sinánñuira 'icë, mi quirica buánmin, camina biti 'ain. ¿Uisa caina 'ain? ²⁷ Judíos unicaman bixun 'aisa taniabi cana ënë uni, ax ca románo 'icë quixun 'unánquin, 'ën suntárucama buánxun bian. ²⁸ Añu cupí cara ami mananciaia quixun 'unántisa tanquin cana judósnën 'apucamaxa timëcënu Pablo buan. ²⁹ Buánxun ñucacëxunbi ca Pablonëx isa usai judíos unicama 'itia Moisésnën cuënëo bana quicësabi oi 'ima quixun 'è caxa. Cacëxun iscëxbi ca an 'acë ñu a cupí Pablo 'ati 'aíma 'ianan a cupí sipuatibi 'aíma 'iaxa. ³⁰ Judíos unicamaxa a 'acatsi quíax ami 'esënania ñuia cuaquin cana bënëñquinshi minua cuanun Pablo xutin. Xuanan cana axa ami manáncë unicamaribi añu cupí cara ami 'esënania quixuan mi canun quixun minu xutin. Ènëishi cana mi cain”.

³¹ Èsoquian cuënëocë quirica buánquin ca comandantenëan cacëسابi oquin, suntárucaman bibianquin Pablo imé Antípatris cacë ëmanu buáncëxa. ³² Buón pëcaracëbë ca caballonën nicë suntárucamainshi Pablo buántamainun taën nicë suntárucamax anua 'icë Jerusalénu cuantëcëancëxa. ³³ Cuanamainun Pablo buanx ca caballonën nicë suntárucamaxëshi Cesárea ëmanu bëbacëxa. Bëbaxun anu Pablo buánquin ca a ñuiquin cuënëocë quirica Felix 'ináncëxa. ³⁴ 'Ináncëxun a ñuiquin 'acë quirica istancëxun ca Felixnën Pablo bëisquin ñucáquin cacëxa:

—¿Uinu 'icë uni caina 'ain?

Cacëxun ca —Èx cana Cilicia menu 'icë uni 'ai —quixun Pablonën cacëxa. ³⁵ Cacëxun ca Felixnën cacëxa:

—Axa mimi manáncë unicama ucëbëtan cana mixmi quia cuati 'ain.

Caxun ca Herodesnën xubunuxuan bërúanun quixun suntárucama cacëxa.

24

Felixnën ñucacëxuan Pablonën cá

¹ Mëcën achúshi nëtë 'icëbë ca sacerdoteñen cushicaman 'apu, Ananías, abë caniacëcë uni raíri 'imainun Tértulo cacë uni, an banati 'unáinracë, acamax Cesárea ëmanu cuancëxa. Cuanx bëbax ca Pablomi manánux Felixnu riquiancëxa. ² Riquian, suntárunën Pablo bëcëbëtan, ca Tértulonën Felix ësaquin cacëxa:

—Mixmi 'apu 'ain cananuna upitax bucuin. Sinánñuira 'ixun camina min nuxnu upitax bucuinun upí oquin bana mënóin. ³ Mix camina usa 'ai quixun sinánquin cananuna camabi ëmanuxun camabi nëtën, asábi ca quixun sinani, upitax bucuin. ⁴ Usa 'ain camina mix

upí nuituñu 'ixun, nun 'itsaira ñuixunquinma bana 'itsamashi mi ñuixunmainun, nun cacëxun cuati 'ain. ⁵ Ëñë unix ca nun iscëx an camabi menua judíos unicama bëtsi bana ñuixunquin ubíoquin tsuáquirumicë 'ianan nazareno cacë unicaman cushi a 'icën. ⁶ Usa 'ixuan judíosma uni anu atsinmixun anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubu 'atimamiti 'icëbi cananuna Moisésñëan cuëñëo nun cuati bana quicësabi oquin 'anuxun biixan. ⁷ Bicëbi ca comandante Lisiasñën aín suntárubë cuanxun nu bicuëñxanxa. ⁸ Nu bicuantancëx ca axa Pablomi manáncë unicamainsa minu uxun a ñuiquin mi cati 'icë quiax quixanxa. Usa 'ain camina caisa tanquin Pablo ñucáti 'ain. Ñucácëxa quia cuaquin camina minbi nuxnu a ñui quicë banacamax ca asérabi 'icë quixun 'unánti 'ain.

⁹Usaquian Tértulonën Felix can, ca abë ucë judíos unicamanribi Tértulo quicësabi oi ca asérabi 'iixa quixun cacëxa. ¹⁰ Ësaquian cacëxun cuatancëxun ca Felixñën Pablo axribia bananun quixun aín mëcënan sanánquin tanxucancëxa. Tanxuncëxun ca Pablonën cacëxa:

—Minmi 'itsa baritian ëñë menuxun uni itsi ñuia mimi uni manáncëxun cuacë 'icë cana racuëtima cuëñquin uisai carana 'ia quixun mi cain. ¹¹ Usa 'ain camina asérabi cara 'ën mi cacë bana 'icë quixun 'unántisa tanquin bëtsi uni ñucáti 'ain. Anuxun Nucën Papa Dios rabinux 'ëx Jerusalénu cuaëñxancë ca mëcën rabé 'imainun rabé nëtësa 'icën. ¹² Anu 'icë ca anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubu 'imainun anu judíos unicama timéti xubucama 'imainun ëmacamanuxunribi abë cuëbicananquin 'ën unicama tsuáquirumia uinu 'icë unfinbi iscëma 'icën. ¹³ 'Imainun ca ëñë unicamaxa quicë bana ëñëx ca asérabi 'icë quixuan an mi cati uni 'aíma 'icën. ¹⁴ Usa 'ain cana mi cain, Nucën Papa Dios a 'ën raracaman rabia, a cana 'ënribi rabin. Aín bana, Moisésñën cuëñëo 'imainun an Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unicamanribi cuëñëo, a banacamax ca asérabi 'icë quixun cana 'unan. Usa 'aish cana a banacama quicësabi oia uá aín Bëchicë amia ax 'ëbë sináncë unicamabë ami catamëtin, judíos unicama raírinëxa ami sinántisama tancëbëbi. ¹⁵ Atúan sináncësaribi oquin cana, bama 'aish ca uni upícama 'imainun uni 'atimacamaxribi baísquiti 'icë quixun sinanin. ¹⁶ Usaquin sináncë 'aish cana Nucën Papa Diosmi 'uchaima 'ianan uisa unimibi 'uchaima 'iisa tanin. Usai 'inuxun cana camabi nëtën ñu 'atima 'aquinma ñu upíshi 'ain.

¹⁷ Usa 'ain cana 'itsa barin bëtsi bëtsi menu 'itancëx Jerusalénu utëcëan. Uquin cana nun aintsi ñuñumacama 'inánun quixuan uni raírinën 'ë bëmicë curíqui bëan. Bëanan cana 'ën curíquiribi anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunuxun 'inánunuxun bëan. ¹⁸ Bëxun 'inánun cana judíos unicama 'icësaribiti nashi mëníocan. Anun mëníocati nëtë sënëncëbë cana 'ën bëcë curíquicama 'inani anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunu cuan. Anua ca axa Asianuax ucë judíos unicaman 'ë mëraxa. Axa 'ëbë tsuáquiruti 'itsa uni ca anu 'aíma 'iixa. ¹⁹ Asianuax ucë unicama ax 'ëmi manántisa tani ca ënuxun mi 'ë ñuiquin cai utsianxa. ²⁰ Usa 'ain ca atúxa ucëma 'ain, axa Tértulobë ucë ëñë unicaman mi cati 'icën, Jerusalénuxuan judíos 'apucaman 'ë ñucácëbëtan cara uisa ñu 'acë 'ë isaxa quixun. ²¹ Caquin ca, 'apucaman cuamainun, bama 'aish ca Cristo utëcëncëbë unicama baísquiti 'icë quixun 'ën sináncë 'ain camina 'ëmi manáncani quiax 'ëx quixuncë bana mi ñuixun 'icën.

²² Usaía Pablo quia cuaquin ca Felixñën, Jesúsmi catamëti ca uni Nucën Papa Diosnan 'iti 'icë quixun 'unáncë 'ixun nëtë itsin mëníonuxun, Tértulo 'imainun abë ucë unicama ësaquin cacëxa:

—Comandante Lisias ax ucëbëtan cana Pablo ñuimi quicë bana ëñë mëníoti 'ain.

²³ Catancëxun ca Felixñën aín capitán cacëxa:

—Chiquíti rabanan camina Pablo bërúanti 'ain. Bërúanquimbi camina aña cara 'aisha tania a 'amianan axa abë nuibanancë unicaman a istisa tania ísmianan aña ñu cara cuëñia a 'axunun 'amiti 'ain.

²⁴ Usa 'ain ca nëtë itsin Felix, judía xanua bíá, Drusila cacë, abë utëcëancëxa. Uxun ca Cristomi catamëti ca uni Nucën Papa Diosnan 'iti 'icë quixun ñuia cuaisa tanquin Pablo camiacëxa. ²⁵ Camicëx uxuan, Jesucristomi catamëtia uni, aín 'uchacama tërëncë 'aish Nucën Papa Dios cuëñcësabi oi 'iti bana ñuixuanan 'atima ñu 'atëcëinsa tanquinbi tënëti banaribi ñuixuanan aín ñu 'atima 'acë cupía unín paë tanquin tëmëratí bana ñuixuncëxun cuati ratúquin ca Felixñën Pablo cacëxa:

—Camina cuanti 'ain. A 'ën 'ati ñu 'aíma 'ain cana amiribishi mi camitëcënti 'ain.

²⁶ Usaquin cacëxa cuan ca Felixñën —'ën chiquínun ca Pablonën 'ë curíqui 'inánti 'icë —quixun sináncëxa. Usaquin sinánquin camicëxa cuancëbë cuancëbë ca Pablobë 'itsai

banacëxa. ²⁷ Usaquin rabé baritia inúnmi 'apu 'aishbi chiquíquin ca Felixnën judíos unicamabé upí 'iisa tanquin Pablo sipunubi ëancëxa. Felix chiquícëbë ca bëtsi uni Porcio Festo cacë, ax 'apu 'iacëxa.

25

Festonën Pablo ñucá

¹ Usa 'ain ca 'apu 'inux cuanx Festo Judea menu bëbacëxa. Bëbax ca rabé 'imainun achúshi nëtë 'icëbë Cesárea ëmanuax Jerusalénu cuancëxa. ² Anua 'icë ca judíos sacerdotenën cushicama 'imainun judíos 'apucamanribi Pablomi manánquin Festo cacëxa, ³ ësaquin, —Nux cuëëncësabi oquin camina Pabla Jerusalénu min unin bënun camiti 'ain. Bain aia 'acatsi quiax 'ësénanxun ca Pabla bënun quixun caminun quixun judíos unicaman Festo usaquin cacëxa. ⁴ Cacëxunbi ca Festonën cacëxa:

—Pablo ca Cesáreanu sipuocë 'icën. 'Ëx cana 'itsama nëtëinshi ënuax anu cuanin. ⁵ Usa 'ain ca mitsun cushicamax 'ëbë Cesáreanu cuanti 'icën. Cuanxun ca a unían ñu 'atima 'acë 'ain, uisa ñu cara 'axa quixun nu cati 'icën.

⁶ Catancëx ca mëcën rabé nëtësa 'icëbë Festo Jerusalénuax Cesárea ëmanu cuancëxa. Coonx pëcaracëbë, anua uníxa unimi manania cuacë uni tsóti, anu tsóbuxun ca Pablo bëcánun quixun camiacëxa. ⁷ Camicëxuan bëcëbë ca Jerusalénuax ricuatsíncë judíos unicamax a nëbëtsiorati, ënë unin ca 'atima ñuira 'axa quiacëxa. Usaía quicancëbëbi ca Pablo ñuía, usai quicancë bana ax ca aséjabi 'icë quiáxa ax quití uni raíri 'aíma 'iacëxa. ⁸ Usa 'ain ca Pablonën amia manáncancëxun ësaquin Festo cacëxa:

—'Ën cana Moisésnëan usai judíos unicama 'iti cuëñë bana quicësabi oi 'iaxma 'inun judíos unicama cacëma 'ain. Usa 'aish cana 'ëxribi a bana quicësabi oi 'ian. 'Ianan cana anuxun Nucën Papa Díos rabiti xubunu judíosma uni atsínmicëma 'ain, atsínmima 'ianan cana Romanu 'icë 'apu, César, aín bana tanxunma 'anun uni cacëma 'ain.

⁹ Quia ca Festonën judíos unicamabé upí 'iisa tanquin Pablo cacëxa:

—¿Mí ñuía quicancë bana ënë 'ën anuxun mi mëfoxunun caina Jerusalénu cuainsa tanin?

¹⁰ Cacëxun ca Pablonën cacëxa:

—'Ëx románo uni 'icë ca Romanu 'icë 'apu, Césarnën 'imicë an uníxa románo unimi manania cuacë uni ainshi 'ë ñuía uni quicë bana mëñfoti 'icën. Usa 'ain camina 'ëx románo 'aíni 'ëmi uni manania minbi mëñfoti 'ain. Minbi camina 'unanin, judíos unicamami 'ëx 'uchacëma 'ain ca 'ën 'acë ñu a aín 'apucaman mëñfoti 'aíma 'icën. ¹¹ Axa quicësabi oquin nun 'ati bana quicësa oquin 'acëma 'icëa unin 'ë bamamiti ca asábi 'itsíanxa. Usa 'ainbi ca uisa ñubi 'uchacëma 'icë atúxa 'ë ñuui quicë bana asérabima 'ain, uinu 'icë unínbi atúan 'anun judíos unicama 'ë 'inántima 'icën. Usa 'ain cana Romanu 'icë 'apu Césarnënbia uisa cupí cara uni 'ëmi manania quixun isti cuëënin.

¹² Usaquin cacëxun ca an a 'aquincë unicamabé banatancëxun Festonën Pablo cacëxa:

—Césarnënbia uisa cupí cara uni mimi manania quixun isti cuëëncë cupí camina Césarnu cuanti 'ain.

'Apu Agripanën Pablo ñucá

¹³ 'Itsama nëtë 'icëbë ca 'apu Agripabë Berenice Cesárea ëmanu Festo isi cuancëxa.

¹⁴ Cuanx anu 'itsa nëtë 'ia ca Festonën Pablo ñuiquin cacëxa:

—Ënu ca sipuacë 'icëa Felixnën anubi ëbiancë uni achúshi 'icën. ¹⁵ Jerusalénu 'icë ca sacerdotenën cushicamabëtan judíos caniacëcëcaman a ñuui ami manánquin 'ë caxa, 'ën a uni 'aminun quixun. ¹⁶ Cacëxunbi cana can: Románo 'apucaman ca, amia uni manáncë uni a uisa 'ixunbi, ca bamati 'icë quixun caíma, axa ami manáncë unicaman abë banaquin a uni añu ñu cara 'axa quixun cacëma pain 'ain. ¹⁷ Usa 'ain cana atúxa Jerusalénuax ënu uóncë nëtë pëcaracëbëtan, anua an uníxa unimi manania cuacë uni tsóti, anu tsóbuxun Pablo bëcanun quixun camian. ¹⁸ Camiquin cana, 'atima ñuira sapi ca Pablonën 'axa quixun sinan. Sinánquin camicëxuan Pablo bëánbi ca 'ën sináncësa oi axa ami manáncë unicamax quicëma 'icën. ¹⁹ Quimabi ca ësai cumi quiaxa, nuxnu usai 'iti bana quicësabi oi 'ima 'ianan ca Pablonën, uni achúshi Jesús cacë, ax isa bamaxbi baísquiacëxa quixun ñuía quiax. ²⁰ Usa 'ain cana uisa carana ënë uni oti 'ai quixun sinántancëxun, ¿mí ñuía quicancë

bana ënë anuxun mi mënioxunun caramina Jerusalénu cuainsa tani? quixun Pablo ñucan.
²¹Ñucátancëxun cana, César Augustonën ca 'ëmia uni manáncë bana istancëxun uisa cara oti 'icë quixun 'ë cati 'icë quixun 'ë cacë cupí, anun Césarnu xuti nëtë sënëntamainuan sipunubi 'inun quixun can.

²²Usaquian cacëxun ca Agripanën Festo cacëxa:

—'Ënríbi cana a unían bana ñüia cuaisa tanin.

Quiáxa quia ca Festonën cacëxa:

—Iméishibi camina axa quia cuati 'ain.

²³Usaquian coon pëcaracëbë ca suntárunën cushicama 'imainun a ëmanu 'icë unin cushicamabë Berenice 'imainun Agripa aín ñun curánanën mënócuatsini uacëxa. Ucëbëtan ca Festonën Pablo bënun quixun aín suntárucama cacëxa. ²⁴Cacëxuan Pablo bëcëbëtan ca Festonën axa ucëcama ësaquin cacëxa:

—'Apu Agripacëñun cana axa ënu nubë tímécë unicama cain, ënu ca a uni ñüia judíos unicamax, Jerusalénu 'imainun Cesáreanuaxribi, ami manani munuma banaquin, ax ca bamati 'icë quixun 'ë cacë ax 'icën. ²⁵'Aínbi ca 'ën sináncëx a cupí bamati uisa ñubi 'acëma 'icën. Usa 'aínbi cana axbi, César Augustonënbí ca 'ëmia uni manáncë bana istancëxun uisa cara oti 'icë quixun isti 'icë quixun 'ë cacë cupí Césarnu xuti sinan. ²⁶Sináncëxbi ca a ñüiquin, usai ca ënë uni 'iáxa quixun cati bana 'aíma fáxa. Usa 'ain cana mitsúnmí ñucánuan a bënun quixun can. Agripa, mix nun 'apu 'ixun camina a ñucáti 'ain. 'Imainun ca ënu 'icë unicamanribi a ñucáti 'icën, uisa ñu cara 'axa quixun. Ñucácxë quia cuaxun cana añu cara 'axa quixun caquin nun 'apuira César quirica buánmíti 'ain. ²⁷Añu ñu 'aisama cara 'axa quixun ñuixunxunmashí cana Césarnu sipuacë uni xutima 'ain. Xuáxbi cana nuituñuma 'ixun añu ñu 'acëma 'icëbí a uni xucësa 'iti 'ain.

26

Usai cana 'ia quixuan Pablonën Agripa ca

¹Festonën cacëxun ca Agripanën Pablo cacëxa:

—Mixribi camina banati 'ain.

Usaquian cacëx ca camabi unin cuamainun aín męcënan sanani ësai Pablo quiacëxa:

²—Agripa, 'ëmia judíos unicamax manáncë banacama ñüiquin usai carana 'ia quixun mi cai cana cuëñin. ³Min camina judíos unicamaxa usabi 'icë 'aish, usai 'ia 'unanin. 'Imainun camina añu ñu ñüi cara quia quixunribi 'unanin. Usa 'ixun camina 'ën mi camainun bënëquinma cuati 'ain.

⁴Judíos unicaman ca usai 'i carana 'ën nëtënuax cania quixun 'unanán usai carana Jerusalénuaxribi 'ia quixun 'ë 'unánxa. ⁵Usa 'ain ca atun 'unáncë 'ixun, 'ëx cana 'itsa baritian fariseo uni 'ai quixun caisa tanquin mi cati 'icën. Nux fariseo 'aish cananuna nux judíos unicama raíri 'icësamairai Moisésnën usai judíos unicama 'iti cuëñëo bana quicëسابi oi 'ain. ⁶An nucën raracama cásabi oquin ca Nucën Papa Diosan uni bamacama baísqumíti 'icë quicë banax ca aséribi 'icë quixun cana 'ën sinanin. Usaquin 'ën sináncë cupí ca ënë unicamax 'ë ñüi 'ëmi manánxa. ⁷Nucën rara Israel, aín bëchicëcamax ca męcën rabé 'imainun rabé 'iacëxa. Aín bëchicëcaman rëbúnquinën ca anúan Nucën Papa Diosan uni bamacama baísqumíti nëtë cainia. Anúan aturibi baísqumicë 'iti nëtë ca uti 'icë quixun sinánquin ca nëtënbí imébi ami sinánquin Nucën Papa Dios rabia. Usa 'ain cana mi cain, usaribíti 'ëx 'icë cupí ca ënë unicamax 'ëmi manania. ⁸Mitsúnribi camina, Nucën Papa Diosan ca uni bamacama baísqumíti 'icë quixun sinanin. ¿Usa cat?

Ami catamëcxëma 'ixuan Pablonën Jesucristomi catamëcxë unicama bëtsi bëtsi o

⁹Catancëxun ca ësaquinribi Pablonën cacëxa:

—'Ën cana sináncën, 'ën Jesús Nazaretnu 'icë ami catamëcxë unicama bëtsi bëtsi oti isa Nucën Papa Diosan iscëx upí 'icë quixun. ¹⁰Usaquin sinánquin cana Jerusalénuaxun a unicama bëtsi bëtsi oquin tëmëramianan, sacerdotenën cushicaman 'ë cacëسابi oquin axa Jesúsmi catamëcxë uni 'aisamaira sipuacën. Sipuaua unin atu 'acëbëtan cana, asábi ca quixun sináncën. ¹¹'Itsa oquin cana amia sinaniabi Jesucristomi catamëti ënía, ami 'atimati bananun quixun aín unicama bëtsi bëtsi ocën. Anua judíos unicama tímëti xubucamanubi cuanquin cana usoquin 'acën. Usonan cana ñunshinacëquin bëtsi bëtsi

menu 'icë ëmacamanuribi cuanquin, anu 'icë axa Jesucristomi catamëcë unicama bëtsi bëtsi ocën.

Usai cara Jesucristomi catamëacëxa quixuan Pablonën ñuitëcëan

¹² Catancëxun ca ësaquinribi Pablonën cacëxa: i —Damasco ëmanuxunribi usaribi oquin 'anux cana sacerdotenën cushicaman usoquin 'anun quixun 'ë 'axuncë quirica buani cuacën. ¹³ Cuanquin cana bari xamarucëbë nañuax pëqui, barían pëcacësamaira oi ichuquin nëbëtsioraquin axa 'ëbë cuancë unicamacëñunbi 'ë pëcacëxun isacën. ¹⁴ Pëcacëx cananuna camáxbi menu nipacëacën. Nipacëxun cana hebreo banan ëesai quia cuacën: “Saulo, Saulo, ¿uisoti caramina 'ë bëtsi bëtsi oin? Ami tatíqui chacati nishquin i tapun, taën 'aquinmi paë tancësa, usaribiti camina mibi 'in. Usaquin 'ë 'ai 'ëmi sinántisama tani camina mixbi 'atimóracatin”. ¹⁵ Éesai quia cana cacën: “¿Ui caramina 'ain? Nucën 'Ibu Dios sapi camina 'ain”. Cacëxun ca 'ë cacëxa: “Éx cana Jesús, ami bëtsi bëtsi ocë, a 'ain. ¹⁶ Ca nirut. Minmi 'ë ñuiquin, unicama canan bërími 'ë iscë ñuianan, minmi 'ën 'aia isti ñucamaribi ñuiquin, unicama canun cana mi cain. ¹⁷ Usa 'ixun cana 'ë ñuiquinmi bana ñuixunun judfós unicama 'imainun judfósmacamanu mi xutin. Usaquinmi 'aia cana unían bëtsi bëtsi onan bamamisa taniabi mi bërúanti 'ain. ¹⁸ Minmi 'ë ñuixuncëxa atux ñu 'atima 'atishi sinani bëanquibucënu nicësa 'aishbi sinanaquin ñu upíshi 'ati sinánun cana mi xutin, ñunshin 'atimanën 'apu Satanásnën 'ibuacë 'aishbi sinanatía Nucën Papa Diosnan 'inun. Usai 'ëmi catamëcë 'aísha aín 'uchacama tërécë 'inun cana atunu mi xutin. Usa 'ain ca an mënfosabi oi atux aín unicamabë Nucën Papa Diosnan nëtënu 'iti 'icën”.

Jesusan cacësabi oía Pablo 'ía

¹⁹ Pablonën ca ësaquinribi Agripa cacëxa: 'Apu Agripa, cana mi cain, usaquin Jesusan nañunuxun 'ë cacëxun cana aín bana paréquinma an cacësabi oquin 'acën. ²⁰ 'Aquin, Jesús ñuiquin, Damasconu 'icë unicama ñuixuntancëxun cana Jerusalénu 'icë unicama ñuixuanan Judea menu 'icë ëmacamanuxunribi bana ñuixuan. Ñuixuanan cana judfósma unicamaribi ñuixunquin ësaquin can: 'Atimaquin sináncë 'aishbi sinanati camina Nucën Papa Diosnan 'iti 'ain. Usai ami sinánquin camina ñu 'aisama 'aquinma ax cuëncësabi oquinshi 'ati 'ain, mix camina ainan 'ai quixuan camabi unin 'unanun. ²¹ Usaquin 'ën bana uni ñuixuncë cupí ca judfós unicaman anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunuxun bitancëxun 'ë 'aia tanxa. ²² Atúan 'ë 'aia taniábía Nucën Papa Diosnan 'ë 'aquinia 'ë 'acëma 'ixun cana 'ën 'acësabi oquin uni aín cushibu 'imainun cushimacamaribi, Nucën Papa Dios ñuiquin bana ñuixunin. 'Ën unicama ñuixuncë bana ax ca bëtsima, Moisés 'imainun an Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unicamanribia, usai ca 'iti 'icë quixun ñuia bana abi 'icën. ²³ A banax ca ëesai quia: Tëmëratancëx ca Cristo bamati 'icën. Bamatancëxa baísqüia 'ain ca usaribiti camabi uni bama 'aishbi Cristo utëcëncëbë baísqüiti 'icën. Usai baísqüia 'ixun ca Jesusan judfós unicamaishima judfósma unicamaribi sinanati ami catamëtía aín sinan upí 'inun 'imiti 'icën.

Cristomi sinánun quixuan Pablonën Agripa cá

²⁴ Usaía Pablo an ñu 'acëcama ñui quicëbë ca Festo munuma banai quiacëxa:

—Pablo, camina ñunshían. 'Itsairami quirica 'acë cupí camina ñunshían.

²⁵ Cacëxunbi ca Pablonën cacëxa:

—Festo, 'ëx cana ñunshíncëma 'ain. 'Ën ñuicë bana ënëx ca sinánñuma uníxa quicësama 'icën, ax ca cëmëi quicëma 'icën. ²⁶ 'Apu Agripa ënën ca 'ëx a ñui quicë ñucama ënë upí oquin 'unanxa. Unían isnunna ñu 'acëma 'ixun cana 'ën, an ca asérami 'ën ñuicë ñucama 'unanxa quixun 'unanin. Usa 'ain cana racuéquinma ënë ñucama a ñuixunin.

²⁷ Usaquin Festo catancëxun ca Pablonën Agripa cacëxa:

—¿An Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unicaman cuëñëo banax cara asérami 'icë quixun caina sinanin? 'Ën cana 'unanin, asérami ca a bana 'icë quixun camina sinanin.

²⁸ Cacëxun ca Agripanën Pablo cacëxa:

—Bënénquinshi camina 'ë Cristonën uni 'imitisa tanin.

²⁹ Quia ca Pablonën cacëxa:

—Nucën Papa Dios cuëncësabi oi cana mishima an 'ëx quia cuacë unicamaxribia, 'ëx 'icësaribiti, bënëtishi Cristonën uni 'iti cuëñin. Bënëtishi 'iananbia abi munu sinanati

Cristonan 'iti cana cuëënin. Mix 'ëx 'icësaribiti Cristonan 'aíšmi, 'ëx 'icësaribiti manë risin təcërecacëma 'iti, cana cuëënin.

³⁰Usaquin Pablonën cacëx ca Agripa 'imainun Festo 'imainun Berenice 'imainun abëa anu tšócëcama ax niruacëxa. ³¹Niruquiani 'uri cuanx ca canani quiacëxa:

—Ënë unían 'acë ñu 'atima ca 'aíma 'icën. Usa 'aish ca a cupí sipuanan bamamiti an 'acë ñu 'aíma 'icën. ³²Usai quiquin ca Agripanën Festo cacëxa:

—Chiquíntisa 'aíšbi ca ënë unix Romanu 'icë 'apu, Césarnëinsa ënë ñu mënóxonun anu cuancatsi quiaxa.

27

Roma ëmanua Pablo cuan

¹Usaquin anua César 'icë Italia menu nu xuti sinántancëxun ca Agripabëtan Festonën, Pablocëñuan sipuacë uni raíriribi, an buánun quixun Julio cacë capítan a cacëxa. Julio ax ca Augusto cacë suntárucama achúshi 'iacëxa. ²Usa 'ain cananuna parúnppa cuëbí cuanx, Adramitio ëmanuaxa ucë manë nunti, axa Asia menu cuanti, anu 'iruacën. Nubë ca Macedonia menu 'icë ëma Tesalónica, anua 'icë uni Aristarco, axribi cuancëxa. ³Usaquiani coonx cananuna Sidón cacë ëmanu bëbacën. Anu bëbaxun ca abë upí 'ixun Julionën Pablo a ëmanua 'icë axa abë nuibanancë unicama isanan abë bananan, atun xubunuxun pitánun quixun cacëxa. ⁴Usa 'ain cananuna Sidónuax cuaniabia suñun anúnu cuancë amiax uquin bëcacëx, caxutanma nu buania quiax, nu mëmiua 'icë Chipre nasí inubiani amotan cuancën. ⁵Cuanx cananuna Cilicia me ratábianxun Panfilia meríbi ratábianx Licia menua 'icë ëma Mira cacë anu bëbacën.

⁶Mira ëmanuxun ca a capitanën Alejandría ëmanuax ucë manë nunti isacëxa. Isun ca anúnu nux Italianu cuanun aín 'ibubëtan mënóccëxa. ⁷Mënóccëbë cuanx 'itsa nëtë munu cuanquin cananuna Gnido cacë ëma isacën. Isbiani cuaniabia anúnu cuancë amiax uquin nëtëquinma suñun bëcacëx cananuna Salmón ëma inubiani Creta cacë nasí a rapasu cuancën. ⁸Cuanx cananuna numi 'iquian suñun bëcacëx cuëtsinan munu cuanx, Buenos Puertos cacë ëma, Lasea cacë ëma cha 'urama 'icë, anu bëbacën.

⁹Anu bëbaquiani cuancëbëa, mita rënimëbúcëbë ca parúnppan cuanti 'aisama 'iacëxa. Usa 'ain ca Pablonën axa nubë cuancë unicama ësaquin cacëxa: ¹⁰—'Ën sináncëx ca usabi cuanti 'aisama 'icën. Usabi cuani cananuna nunti 'imainun ñucama nëtëmianan nuxribi cëñúti 'ain.

¹¹Cacëxbi ca an manë nunti niquincë unicaman cushi 'imainun nunti 'ibúxribi anu 'uran 'iisama tanmainun Julionëxribi Pablonën bana cuaisama tani cuancatsi quiax bënëacëxa. ¹²Usa 'ain ca mita inúmi anu 'iti cuëënquinma, unicama aín patsanën ësaquin sináncëxa:

—Ënuax cuanx caranuna Fenice ëma, Creta nasí aúa bari cuabúcë, au cuanx mita inútamainun anu 'i cuanti 'ai quixun cananuna tanti 'ain.

Parúnppa tucánquia

¹³Usaquin sináncëbëbia aín tšipúmiac suñu munuishi bëquicëbëtan ca an manë nunti niquincë unicaman —cananuna cuanti 'ai —quixun sináncëxa. Sinánbianquin ca Creta nasí cuëtsinan nu buáncëxa. ¹⁴Cuancëbëbi ca suñun matámiax bëquiacëxa. ¹⁵Usai 'iquian cuainsama oquin manë nunti tuíncëbëtan cananuna anbia nu buántanun quixun sináncën. ¹⁶Suñun bëquiquin buáncëx cananuna nasí chucúma, Cauda cacë, a rapasu cuani ami catamëacën. Ami catamëquin cananuna nunti chararatsu bëchunan buaniabi anu təcërecacë itsi a biquin anun bëacën. ¹⁷Bëxun cananuna manë nunti chanu 'aruacën. 'Arutancëxun ca an manë nunti niquincë unicaman manë nunti cushioquin aín amo camabi runucaxun nëacëxa. Nëatancëxun ca sináncëxa, Sirte cacë masi 'urama sapi cananuna 'ai quixun. Uinu 'icë unin cara a masi amatia, ax ca anu pëánquiax ëchiquitima 'icë quixun sinani ca anu cuainsama tancëxa. Usa 'ain ca racuëti amiquisama tanquin, chupa ami suñu bëquicë, an nunti niquincë unin buánpacëxa. Buánppaquin ca suñúinshia nu buántanun quixun sináncëxa. ¹⁸Usaquiani coónbia suñun nëtëcëbëtanma ca an manë nunti niquincë unicaman ñu buáncëcama raíri parúnppa nëbétsi puacëxa. ¹⁹Usaquin 'ón cananuna nunribi nuntinua 'icë ñucama parúnppa nëbétsi puacën. ²⁰Usobiani cuanquin

cananuna 'itsa nētēn bari isíma, 'isparibi isíma, 'ianan suñúanēn parún papa bēchúancē, ashi isquin —ēnuax cananuna bamati 'ai —quixun sináncēn.

²¹Usa 'ain 'itsa nētēn picēma 'ain ca Pablonēn atu nēbēt sinuax niruquin unicama cacēxa: —'Ēn mitsu cacēsabi oi Buenos Puertosnubi bēruáx cananuna asábi 'ianan nun ñucama pucēma 'itsían. ²²'Aínbi camina masá nuitutima chuámashi 'icanti 'ain. Achúshi uníxbi cananuna bamatima 'ain, manē nuntíxēshi ca nanēti 'icēn. ²³Ēnē imé cana ainan 'ixun 'Ēn a rabicē, Nucēn Papa Diosan xucēxa ucē ángel isan. ²⁴Iscēxun ca 'Ē caxa: Pablo, camina racuētima 'ain. Mí cupí ca micēñun axa mibē manē nuntinu 'icē unicamaribi bacamiquti 'icēbi Nucēn Papa Diosan iémiti 'icēn. Iémicēx cuanx camina Romanu 'icē 'apu, Césarnu bēbati 'ain. ²⁵Angelnēn 'Ē cacē sinani camina chuámarua 'icanti 'ain. 'Ēn cana 'unanin, Nucēn Papa Diosan 'imicēx ca ángelnēn 'Ē cacēsabi oi 'iti 'icēn. ²⁶Usa 'aínbi ca manē nuntíxēshi nasínu 'irui anu ránquiti 'icēn.

²⁷Usa 'ain cananuna rabé semana 'icēbē suñúanēan amo amo oquin buáncēx, parún papa Adria cacē, anu 'iacēn. Anuxun ca imé naēx an nunti niquincē unicaman —sapi cananuna menu bēbai —quixun sináncēxa. ²⁸Sinánxun ca parún papa nēmin tanquin —ca treinta y seis metros 'icē —quixun isacēxa. Isax 'uri cuanxun tantēcēnquin ca —ca veintisiete metros 'icē —quixun isacēxa. ²⁹Isax ca maparami 'ia manē nunti tuquti sinani racuēquin aín tsipúnuxun rabé 'imainun rabé manē cha, tēsē itsin tēcērcaxun, manē nunti anubi bēspúnun nipácēxa. Imé naēx nipátancēxun ca pēcaranun quiax bēnēquin caíancēxa. ³⁰Caínquin ca an nunti niquincē unicaman manē nunti rēbunuxun tēsē itsin tēcērcaxun manē nipácēsa 'itánun, nunti chucúmara a anun menu cuanuxun nanpácatsi quixun sináncēxa. ³¹Usoquian a unicaman 'aia oquin ca Pablonēn Capitán Juliocēñun aín suntárucama cacēxa:

—Ēnē unicama manē nuntinu bērucēbēma camina mitsux bacamiquti 'ain.

³²Pablonēn cacēxun ca suntárucaman anun nunti chucúma tēcērcacē itsicama tēaxun, bacan buántanun nipácēxa.

³³Usa 'ain ca pēcarati 'urama 'ain Pablonēn camaxunbia pinun quixun ēsaquin cacēxa:

—Rabé semana camina ñu pima 'ianan 'uxcēma 'ain. ³⁴Uinu 'icē uníxbi ca nētētima 'icēn. Camina usabi 'inuxun 'acanan. Usa 'ain camina min nami cushinuxun piti 'ain.

³⁵Usaquin caquin ca Pablonēn pán bixun, acaman ismainunbi —asábi ca —Nucēn Papa Dios catancēxun, tucapaxun piacēxa. ³⁶Usaquin caquian piia isquin ca masá nuitucē a nētēquin camaxunbi piacēxa. ³⁷Manē nuntinua 'icē unicamax cananuna doscientos setenta y seis uní 'iacēn. ³⁸Acaman ca uiti cara piisa tania pitancēxun, manē nuntia xanúntanun trigo sacocama parúnpapanu puacēxa.

Manē nunti nanéa

³⁹Usa 'ain ca pēcaracēbētan me isquinbi uinu cara quixun an nunti niquincē unicaman 'unánma 'icēn. 'Unánquinmabi ca parún papa tsintúncēnua masi isquin anu manē nunti 'aruti sináncēxa. ⁴⁰Sinánxun ca anun tēcērcacē itsi tēaquin manéa nipacē a parúnpapanubi ēancēxa. Ēanan ca anun puntēbianquin buánti manē nunti tsipúnua 'icē inti, a anun tēcērcacē itsicama tubuacēxa. Tubutancēxun ca manē nunti rēbunu nítáncē iimi, ami 'iquian suñun manē nunti buánun quixun chupa buánruacēxa. ⁴¹Chupa buánrucēbē bēqui, ami 'i cushiquin buánxun, ca suñun baca xobucē rabé nēbētsia 'icē masinu ráncaisama oquin manē nunti 'aruacēxa. Usa 'ain ca ráncaisama 'ain ami 'i cushi xuquiquin bacan manē nunti tsipun tucapacēxa. ⁴²Tucapacēbētan ca sipuacē unicama mēñuquianx abáti rabanun suntárucaman 'acatsi quiacēxa. ⁴³'Acatsi quiabi ca aín capitán Julionēn Pabloribima 'aia quixun sinánquin, sipuacē unicama 'axunma 'anun quixun aín suntárucama cacēxa. Canan ca an mēñuti 'unáncēcamax pafan mēñuquianx 'irumainuan, ⁴⁴an mēñuti 'unáncēma unicamaxribi manē nunti panatan mēñuquianx caman 'irutanun quixun cacēxa. Capitán Julionēn cacēsabi oi mēñuquiani cuanx ca camáxbi caman 'irui cēñuruacēxa.

¹ Usai camáxbi bacamiquibi iéxun cananuna —Malta cacé nasí ca ênëx 'icé —quixun a isacên. ² A nasínu 'icé unicaman ca nu nuibaquin, 'uí 'imainun matsi 'ain, ami nux sênamênun quixun tsi tíaquin êrénruacêxa. ³ Êrénrucêbêtan ca Pablonên mêchan xanúncê bixun, tsi rêquirucênu niacêxa. Nicêbê tsian xarocêxun tanbêtsini uquin ca Pablo runun mêchâncêxa. ⁴ Usoia isi ca a nasínu 'icé unicamax ratúti êsai canancêxa:

—Ênê unix ca asérabi an uni 'acé uni 'icên. Bacamiquibi iéaxbi ca aín 'ucha cupí bamati 'icên.

⁵ Canancêbêtanbi ca Pablonên runu mêtúasquiquin tsinu niacêxa. Usoíbi ca Pablo uisáíbi 'iama 'icên. ⁶ Usai 'ia isquin ca aín mécên ca uátí 'icé quixun anu 'icé unicaman sinâncêxa. Sinánan ca —ca bamati 'icé —quixun sinâncêxa. Sinánxun 'uran caíncêxbia uatíma 'ianan bamaíama oi ca bêtsi oquin sinani —ênê unix ca dios achúshi 'icé —quiacêxa.

⁷ Anunu 'icé a 'urama ca a nasínu 'icé Publio cacé aín aín tucuricu aín me 'iacêxa, Usa 'ain ca a unin bitancêxun aín xubunu 'inun quixun nu cacêxa. Cacêx anu rabé 'imainun achúshi nêtên abê 'ia ca pimianan nu 'aquiancêxa. ⁸ Nux anu 'ain ca Publionên papa 'insinan 'ianan chixutanribi 'i, racácê 'iacêxa. Usa 'icêa ñuia cuatí ca Pablo a ísí cuancêxa. Cuanxun ca Nucên Papa Diosbê banatancêxun aín mécênan ramêquin pèxcüacêxa. ⁹ Usocêbêa anu aia ca Pablonên a nasínu 'icé uni ñucêcamaribi pèxcüacêxa. ¹⁰ Usocêbêtan ca a nasínu 'icé unicaman numi sinánquin nu 'aquiancêxa. 'Aquianan ca nuxnu cuancêbêtan, manê nuntinu nun píbiantí ñucamaribi nu 'aruxuancêxa.

Pablo Romanu bêba

¹¹ Usa 'ain cananuna rabé 'imainun achúshi 'uxên Malta nasínu 'iacên. 'Itancêx cananuna anuxun mita inúmíá aín 'ibu anu 'ain, Alejandríanuxun bêcê manê nuntí anun cuanux anu 'iruacên. A manê nuntin rêbunu ca uni rabêtan bêmánan tanxun 'acé i 'iacêxa, ax ca Cástor 'imainun Pólux caquin anêcê 'iacêxa. ¹² Malta nasínuax a nuntinu 'iriquiani cuanx cananuna Siracusa cacé êmanu bêbacên. Bêbax cananuna anu rabé 'imainun achúshi nêtên 'iacên. ¹³ 'Itancêx cuanquin me ratábiani, parúnpapa cuébíushi cuanx cananuna Regio cacé êmanu bêbacên. Bêbonx suñúan cacucüax uquin nu bêcacêx cuanx cananuna rabé nêtê 'icêbê Puteoli cacé êmanu bêbacên. ¹⁴ Bêbaxun cananuna anuxun axa Jesucristomí catamécê uni raíri mêracên. Mêracêxuan abê 'inun cacêx cananuna anu achúshi semana 'iacên. Achúshi semana 'itancêx cananuna Roma êmanu bain cuancên. ¹⁵ Usa 'ain ca nuxnu cania cuabêtsini axa Jesucristomí catamécê uni raíri Romanuax ricuatsini Apio Foro cacé êmanuax nubê mêranani uacêxa. 'Imainun ca raírinêxribi Tres Tabernas cacé êmanuax nubê mêranancêxa. Acamabênu mêranancêbêtan ca Pablonên Nucên Papa Dios —asábi ca —caquin upí oquin sinâncêxa. ¹⁶ Usari 'i cananuna Roma êmanu bêbacên. Bêbacêbêtan ca capitán Julionên an bêcê sipuacé unicama a guardianên cushi 'inâncêxa. 'Inánan ca Pablo bêtsi xubunua 'inun canan an bêrúanan quixun suntáru achúshi cacêxa.

Romanuxuan Pablonên bana ñuixuan

¹⁷ Romanu bêbax, rabé 'imainun achúshi nêtê 'itancêxun ca Pablonên judíos uni aín cushicamaxa a ísí unun quixun camiacêxa. Camicêx aía timétia ca Pablonên cacêxa:

—Ên aintsicama, cana mitsu cain, 'ên cana judíos unicama uisa ocêma 'ain, uisa oíma cana nun chaitiocêma 'íásabi 'ian. Usai 'iabi ca Jerusalénuxun judíos unicaman a sipuanun quixun romános unicama 'ê 'inánxa. ¹⁸ 'Inâncêxun 'ê ñucáxun ca 'inánxa, 'ên ñu 'acé 'aíma 'ain ca a cupía 'ê 'ati 'aíma 'icé quixun. Usa 'ain ca 'ê chiquíntisa tanxa. ¹⁹ Chiquíntisa taniabi ca judíos unicaman 'êa chiquínxunma 'anun caxa. Usaquian caia cana 'apucama can, Romanu 'icé 'apu, Césarnên ca 'êmia manâncê banacama mênóti 'icé quixun. 'Êmia atux manâncê banacama a ñuixunibi cana Césarmi judíos unicama ñui manántima 'ain. ²⁰ Usa 'ixun cana mitsu isanan mitsubê banatisa tanquin, 'êmi ísi unun quixun mitsu camian. Judíos unicaman sinâncêsaribi oquin cana —bama 'aish ca uni baísquiti 'icé —quixun sinanin. 'Ên usaquin sinâncê cupí cana manê risi ênên təcêracê 'ain.

²¹ Usafa quia ca anua 'icé judíos unicaman Pablo cacêxa:

—Nun cananuna Judea menuxuan bémicé quirica mi ñuiquian 'acé achúshiratsubi bicêma 'ain. 'Imainun ca anuax ucê judíos unicamax mí ñuiquin, min isamina ñu 'atima 'ai quixun nu cacêma 'icên. ²² Cananuna 'unanin, mecama oquin ca axa Jesúsni sinâncê

unicama ami nishquin unin ñuia. Usa 'ain cananuna minmi a uisaira cara a ñucama 'icë quixun ñuia cuaisa tanin.

²³ Usa 'ain ca a nētēan Pablonēn bana ñuia cuacatsia quicē a nētēn 'aisamaira uni anua Pablo 'icēnu uacēxa. Aía timētia ca bari xamárutamainun ñuixuanan xupíopaquinribi bana ñuixuancēxa. Bana ñuixunquin ca uisari cara uni Nucēn Papa Diosnan 'iti 'icē quixun canan —Moisés 'imainun an Nucēn Papa Dios quicē bana uni ñuixuncē unicamaxribia, axa uti Cristo a ñui quiásabi oi ca Jesús uacēxa —quixun ñuixuancēxa. ²⁴ Pablo quia cuaquian raíri unicaman —a banax ca asérabi 'icē —quixun cuamainun ca raírinēn —a banax ca asérabima 'icē —quixun cuaisama tancēxa. ²⁵ Usai 'i ca raírinēxa —asábi ca —quimainun uni raírinēxribi —usama ca —quicēbētan, camaxunbi bētsi bētsi oquin sináncēxa. Usaía 'ia ca Pablonēn ēsaquin cacēxa:

—Nucēn Papa Diosan Bēru Ñunshin Upitan sinánmicēxuan Isafasnēn nucēn raracama cá banax ca asérabi 'icēn. A banax ca ēsai quia:

²⁶ Camina anu cuanxun atúan cuanun ēsaquin judíos unicama cati 'ain: Mitsun pabitan 'ēn bana ñuia cuaquinbi camina uisai cara quia quixun 'unántima 'ain. Mitsun bērun 'ēn 'aia isíbi camina 'ēx cushiira 'aínbí 'ēmi sinántima 'ain. ²⁷ Atun nuitu mēu 'unántisama tanan ca judíos unicaman atun pabitan cuaquinbi uisai quicē cara quixun 'unántisama tania. Atun bērúnbi 'ēn 'aia isquinbi ca 'ēx cushiira 'aínbí 'ēmi sinántisama tania. 'Ēmi sinanatia cana atu 'ēn uni 'inun iémitsian. Usa 'aínbí ca 'iisama tanxa.

²⁸ Camina 'unánti 'ain, 'ēn mitsu ñuixuncē bana, Jesucristomi catamētishi ca uni Nucēn Papa Diosnan 'iti 'icē quiax quicē, a bana ñuixunia ca judíosma unicaman cuaxa. Usa 'aish ca atux a bana quicēsabi oi 'iti 'icēn.

²⁹ Usaquian Pablonēn cacēx ca judíos unicamax Pablonēan ñuicē banacama a ñui qui atúxbi cuēbicananquiani atun xubunu cuancēxa.

³⁰ Usa 'ain ca Pablo aín xubunu 'iquin xubu 'ibu cupíoi anu rabé baritia 'iacēxa. Anu 'ixun ca axa a isi ucē unicama nuibaquin biacēxa. ³¹ Biquin ca uisari cara uni Nucēn Papa Diosnan 'iti 'icē quixun ñuixuanan uisai cara Nucēn 'Ibu Jesucristomi catamēti 'iti 'icē quixun ñuixuancēxa, uinu 'icē unínbía ubíocēma 'ixun.

PABLONĚAN ROMANU 'ICĚ UNICAMA BUÁNMIA QUIRICA

Romanu 'icĕ axa Jesucristomi catamĕcĕ unicama Pablonĕn quirica buánmia

¹Ēx cana Pablo 'ain, an Jesucristo quiásabi oquin ain bana uni ñuixuncĕ. Usa 'ixun cana mitsu quirica buánmin. Nucĕn Papa Diosanbí ca Jesucristomi catamĕquin ainan 'inux iĕnun unicama ain bana ñuixunun 'ĕ caġsacĕxa.

²Nucĕn Papa Diosan ca ainan 'inux iĕti bana an sinánmicĕxun ain bana uni ñuixuncĕ unicama bĕráma cuĕñĕomiacĕxa. ³A cuĕñĕomia banax ca ain Bĕchicĕ, Nucĕn 'Ibu Jesucristo ñui quicĕ 'icĕn. Ain 'unan papa ax ca Davidnĕn rĕbúnqui 'iacĕxa. ⁴Usa 'icĕbí ca bamatancĕx baġsiquicĕ cupía, Nucĕn Papa Diosan Bĕru Ñunshin Upitan 'amicĕxun unin 'unánti 'icĕn, Nucĕn 'Ibu Jesucristo ax ca Nucĕn Papa Diosan Bĕchicĕ 'ianan asaribi upí 'aish cushiira 'icĕ quixun. ⁵Jesucristo cupí ca Nucĕn Papa Diosan nuibaquin nun nu uni ain bana ñuixunun mĕñiocĕxa, camabi menua an Nucĕn 'Ibu Jesucristomi catamĕquin an cacĕsabi oquin 'acĕ unicama 'inun. ⁶Mitsúxribi camina Nucĕn Papa Diosan Jesucristonan 'inun caġscĕ 'ain.

⁷Ēĕ quirica cana cuĕñĕoxunin, Roma ĕmanuaxmi Nucĕn Papa Diosan nuibaquin ainan 'inun caġscĕ 'aish ax cuĕñĕĕsabi oi 'icĕ, micamaishi. Nucĕn Papa Dios 'imainun Nucĕn 'Ibu Jesucristonĕn nuibaquin 'aquincĕxmi chuámarua bucucanti cana cuĕĕnin.

Romanu cuantia Pablonĕn sinan

⁸Ēoquin pain cana mitsu cain, mitsux camina asĕrabi Jesucristomi catamĕti quixun camabi menu 'icĕ unicaman chanioia cuaquin, cana 'ĕxribi Jesucristonan 'ixun Nucĕn Papa Dios —asábi ca —quixun caquin a rabin. ⁹Ēn cana Nucĕn Papa Dios cuĕĕncĕsabi oquin chiquíshquinma ain Bĕchicĕ ñuiquin unicama bana ñuixunun. An ca 'unania, 'ĕn cana abĕ banaquin nĕtĕ camabi mitsu ñucáxunin. ¹⁰Mitsu ñucáxuanan cana a ñucatin, bĕráma cuainsa taníbi cuancĕma cupí, bĕrĭ mitsu isi cuanuan 'ĕ 'aquinun. ¹¹Mitsúxmi asĕrabiira Jesucristomi cushicĕ 'inun 'aquinuxun cana mitsu isi cuainsa tanin. ¹²Ēx Jesucristomi cushicĕ 'ixun 'aquincĕxmi mitsúxribi ami cushicĕ 'ain mitsubĕ cushionani cuĕĕnmiananux cana mitsu isi cuainsa tanin.

¹³Ēn xucĕantu, cuainsa taníbi cana cuancĕma 'ain. 'Itsa cana mitsu isi cuainsa tan quixunmi 'unánti cana cuĕĕnin. Mitsúxmi Jesucristomi catamĕnun, bĕtsi menu 'icĕ unicama 'aquincĕsaribi oquin mitsu 'aquini cuainsa cana tan. ¹⁴Raĕĕ 'imainun raĕĕma unicama, 'imainun an quirica 'unáncĕ 'imainun an quirica 'unáncĕma unicama, a unicamanbi Jesucristo ñui quicĕ bana 'unánun cana an cacĕsabi oquin 'ĕn ain bana ñuixunun. ¹⁵Usa 'aish cana 'ĕx, Roma ĕmanu 'icĕ mitsuribi anun Jesucristomi catamĕti Nucĕn Papa Diosnan 'iti bana ñuixuinca tanin.

Uisai cara Jesucristomi catamĕti 'icĕ quicĕ bana 'icĕ quixun Pablonĕn ñuia

¹⁶Ēx cana ĕnĕ bana unicama ñuixuni rabiniman. Axa a bana quicĕsabi oi Jesucristomi catamĕcĕ uni a ca Nucĕn Papa Diosan ain cushínbi ainan 'inun iĕmia. Judíos unicama pain ñuixuntancĕxun cana judíosma unicamaribi a bana ñuixunun. ¹⁷A bana 'unáncĕ 'ixúinshi cananuna 'unanin, uisaira oquin cara Nucĕn Papa Diosan ainan 'inun nu iĕmia quixun. Nun 'ucha tĕrĕnun Jesucristomi catamĕtiashi ca ainan 'inun nu iĕmia. Usai ami catamĕcĕ cupíshi cananuna Nucĕn Papa Diosnan 'iti 'ain. Usai ca 'iti 'icĕ quiax ca ain bana cuĕñĕo ĕsai quia: “Ui unicama cara Nucĕn Papa Diosan upí isia, ax ca asĕrabi ami catamĕti tsóti 'icĕn”.

Unicaman Nucĕn Papa Dios 'unánma bana

¹⁸Cananuna 'unanin, Nucĕn Papa Diosan ca an ain bana quicĕsabi oquin 'aisama tancĕ 'ixun bĕtsi uniribi ami sinánxma 'inun quixun paráncĕ unicama, a uisa cara oti 'icĕ usoquin castícantĕ 'icĕ quixun. ¹⁹Usa unicamax ca an unio ñucama isquinshi uisaira cara Nucĕn Papa Dios 'icĕ quixun 'unántisa 'afshbi ami sinanima. ²⁰Isquinmabi ca unin Nucĕn Papa Dios 'unánti 'icĕn, an unio ñucama isquin. Usa 'ain ca an camabi ñu unio cupí, unin Nucĕn Papa Dios, ax ca asĕrabi Dios 'icĕ quixun 'unánan ax ca nĕtĕtĕmoi usabi cushiira 'icĕ quixun 'unántisa 'afshbi ami sináncĕma 'icĕn. Usa 'aish ca, 'unáncĕma 'aish cana ami

sináncema 'ain, a unicamax quitima 'icên. ²¹ A unicaman, ui cara Nucên Papa Dios 'icê quixun 'unánquinbi ca a sinánquin, —mix camina Nucên Papa Dios 'ai —quixun caiman. Nucên Papa Diosan ñu 'axuncëxunbi ca a unicaman —camina nu ñu 'axuan, ca asábi 'icê —quixun rabiquin cacëma 'icên. Cuaquinma atun sináncësa oquinshi 'acê ñuishi 'acê 'ixun ca 'atima ñuishi 'ai sinánñuma unisa 'icanxa. ²² —'Ëx cana sinánñu 'ai —quicê 'aishbi ca sinánñumasa 'icên. ²³ Usa 'ixun ca Nucên Papa Dios, ax cushiira 'aish bamatimoi tsócë, a rabiquinma ami manúanan axa bamati 'ainbi uni iscësa oquin ñu unionan ñuina pëchiñu 'imainun axa men nirícë ñuina, axa men nicë ñuina, acama iscësa oquin —ax ca nun dios 'icê —quiquin a rabinuxun unioia.

²⁴ Usa 'ain ca Nucên Papa Diosan atúxa upí 'iti 'aquinti éanan a unicaman aín cuëëncësabi oquin ñu 'atima 'anun éanxa. Usaquin Nucên Papa Diosan éncëxun ca atúmbi a 'ai rabínquinma 'atima ñuira 'axa. ²⁵ Usa ñu 'aquin ca Nucên Papa Diosan bana cuaquinma, unín cëmëquin ñuicë banaishi sinánxa. Nucên Papa Dios, an camabi ñu unio, a rabiquinma ca an unio ñuishi rabiixa. Nucên Papa Dios ax ca xëñibua 'ainbi aira unin rabiçë 'iti 'icên.

²⁶ Atúxa usa 'icê ca Nucên Papa Diosan atúan cuëëncësabi oi 'iquian ñu 'atima 'anun éanxa. Xanúxribi ca bënëñu 'iisama tani bëbúxmabi bëtisi xanubë 'ia. ²⁷ Usaribiti ca nucë bënë uníxribi xanuñu 'iisama tani, xanúxmabi bëtisi unibë ñunshini 'ia. ²⁸ Usai 'iquin ca uni itsi rabínmia. Usai 'i ca asérabi nucë bënë unin 'acësa oquin sináníma axbi 'uchai Nucên Papa Diosmi sinántisama tania.

²⁸ Usa unicama ca ami sinántisama tania Nucên Papa Diosan aín sinan upíma 'ixun 'atima ñuira 'anun quixun éanxa. ²⁹ Usa 'ixun ca uisa ñucamax cara 'atima 'icê acama 'aia, bëtisi uni 'atimonan, ainanmabi uni itsin ñu biisa tanan, aín xanuma 'ainbi xanubë 'ianan, xanúxmabi bëtisi unibë 'ianan, bëtisi uni 'icësamaira oi ñuñu 'iisa tania. 'ianan ca uni 'aisa tanan, bëtisibë cuëbicanánan, uni itsi paránan, uni itsimi 'atimati banaia. Usa 'aish ca a unicamax 'aisamairai banai uni itsimi manania. ³⁰ Usai 'i ca uni itsi ñui cëmëanan ami sinanima Nucên Papa Diosmi manutia. Usai 'iquin uni itsi —'aisama ca —quixun ñuianan ca abi rabiacati cërúanan raíri unimi nëtétima 'ësénanan aín tita aín papan bana cuaisama tania. ³¹ Usa 'aish ca sinánñuma 'ianan, aín quicësabi oquin ñu 'acëma 'ianan uni itsi nuibacëma 'ianan abë nishananxbi uni itsibë mënionainsama tanan 'aquina 'icëbi uni 'aquinima. ³² Atun ca 'unania, Nucên Papa Diosan mënífosabi oi ca usa unicama ainanma 'aish xëñibua 'ainbi abë 'itima 'icê quixun. Usai Nucên Papa Dios quia a 'unánxunbi ca usa ñu 'aia. Atúinshi 'aíma ca uni itsínribia usaribi oquin 'aia isti cuëënia.

2

Unin sináncama Nucên Papa Diosan 'unáncë

¹ Mitsúnmi uni itsi 'uchocëbëtanbi ca uni raírinën 'unánti 'icên, mitsun camina usa ñu 'ati ca 'ucha 'icê quixun 'unanin. Usa 'ain camina minribi usa ñu 'atancëx —'unánxunma cana 'a —quitima 'ain. ² Cananuna 'unanin, Nucên Papa Diosan ca uni aín 'ucha cupí uisa cara oti 'icê usoquin 'aquinbi, upí oquin sinánquin an mënífosabi oquin 'aia quixun. ³ ¿Bëtisi unimi, an ca ñu 'aisama 'aia quiax manánquinbi minribi usaribi oquin ñu 'acëbi ca Nucên Papa Diosan a unishi 'uchonan mi 'uchotima 'icê quixun caramina sinanin? Usama ca. ⁴ Camina 'unánti 'ain, Nucên Papa Diosan ca mi nuibaíranan, mi 'atima ñu 'acë 'icëbi 'atimoquinma mix sinanati ami sinánun cainia. ¿Axa usa 'ainbi caramina min 'atima ñu 'acë éni ami sinántisama tanin? ⁵ Usa 'ainbi camina min sinan 'aisama 'aish sinanaisama tan. Usai 'iquin camina éñuquinma camabi nëtën 'atima ñuishi sinánquin usaquin 'ain. A cupí camina anúan Nucên Papa Diosan 'uchañu unicama aín 'ucha cupí castícantí, a nëtën 'aisamaira oquin castícanté 'inuxun 'ain. ⁶ A nëtën ca Nucên Papa Diosan camabi uni uisaquin cara oti 'icê quixun isti 'icên, atun ñu 'acësabi oquin. ⁷ Axa —Nucên Papa Diosan ca 'ë upí isquin abë nëtétimoi tsónun 'imiti 'icê —qui cuëëncë uni, an ca éñuquinma Nucên Papa Dios cuëëncësabi oquin ñu 'aia. Usoquin an 'acé uni a ca Nucên Papa Diosan xëñibua 'ainbi abë 'inun 'imia. ⁸ Usaquin 'imianan ca uicamax cara ami sinántisama tanan aín bana quicësabi oquin 'aisama tanquin, atux cuëëncësa oquinshi ñu 'atima 'aia, a unicama Nucên Papa Diosan ami nishquin castícantí 'icên. ⁹ An castícanté 'aish ca an ñu 'aisama 'acé unicama aín 'ucha cupí, Nucên Papa Diosbë xëñibua 'ainbi 'ima 'aisamairai tëmëratí 'icên. Judíos unibunëxëshia tëmëratí 'ainbi ca judíosma unibunëxribi aín 'ucha cupí tëmëratí 'icên. ¹⁰ Usa 'ainbi ca Nucên Papa Diosan an ainan 'ixun ax cuëëncësabi oquin 'acé unicama

a uisa ñu cara 'icëbëbi bënëtima chuámarua 'inun 'imianan, abë aín nētēnu 'inun 'imiti 'icēn. Judíos unibu 'imainun judíosma uniburibi ca an usaquin 'imiti 'icēn. ¹¹ An ca judíos unisaribi judíosma unicamaribi isia.

¹² An Nucēn Papa Diosan bana Moisésñēn cuēñēo, a 'unáncēma 'ixun ñu 'atima 'acē unicamax ca atun 'ucha cupíbi ainanma 'aish Nucēn Papa Diosbē 'itima 'icēn. 'Imainun ca an Nucēn Papa Diosan bana Moisésñēn cuēñēo 'unánquinbi a bana quicēsabi oquin 'aquinma ñu 'atima 'acē unicama atux ca aín 'ucha cupí, a bana quiásabi oquin Nucēn Papa Diosan 'uchocē 'iti 'icēn. ¹³ Aín bana 'unánquinbi a bana quicēsabi oquin 'acēma uní a ca Nucēn Papa Diosan upí isima. Usa 'aínbi ca an a bana 'unánquin ax quicēsabi oquin 'acē unicama a cuni Nucēn Papa Diosan upí 'icē isia. ¹⁴ Usa 'ain ca judíosma unin Nucēn Papa Diosan bana Moisésñēn cuēñēo 'unánquinmabi atúnbi sinánquin a bana quicēsabi oquin 'acē 'ixun, uisa ñu 'atí cara 'aisama 'icē, uisa ñu 'atí cara upí 'icē quixun 'unania. ¹⁵⁻¹⁶ Usoquin upí ñu 'aia isquin ca uní itsin 'unánti 'icēn, a unicaman ca asérabi aín nuitu mēu 'unania, uisa ñu 'atí cara asábi 'icē 'unánan uisa ñu 'atí cara 'aisama 'icē quixun. Anúan Nucēn Papa Diosan camabi uní isti nētēn ca a unicaman aín nuitu mēúbi 'unánti 'icēn, Nucēn Papa Diosan cara 'ē upí isti 'icē, cara 'ē upíma isti 'icē quixun. A nētēn ca Nucēn Papa Diosan camabi uní uisa ñu cara 'axa quixun 'unánan uisa ñu cara unéxun aín nuitu mēúbi sinánxa, a camabi 'unánquin, uisa cara oti 'icē usoquin 'anun Jesucristo 'amiti 'icēn, 'ēn unicama ñuixuncēsabi oquin.

Moisésñēn cuēñēo bana 'unánquinbia judíos unicaman 'acēma ñuicē bana

¹⁷ Usa 'aínbi camina —'ēx cana judío uní 'ai —quianan —usaía judíos unicama 'inun Moisésñēn cuēñēo bana 'unáncē 'aish cana Nucēn Papa Diosan iscēx upí 'ai quianan —judíosma unicamama, nuishi ca Nucēn Papa Diosan ainan 'inun caísacēxa —quixun sinani rabiacaatin. ¹⁸ Moisésñēn cuēñēo bana 'unáncē 'ixun camina uisa oquin unin ñu 'atí cara Nucēn Papa Dios cuēñēnia quixun 'unánan a banaxa quicēsabi oquin 'aquin ca unin upí ñu 'aia quixun 'unanin. ¹⁹ Usa 'aish camina, 'ēn cana an Nucēn Papa Diosan bana 'unáncēma unicama bēxuñusa 'aísha bēanquibucēnu nicēsa 'icēbi a bana 'unánmiti 'ai quin. ²⁰ Moisésñēn cuēñēo bana ca uisai cara judíos uní 'iti 'icē quiax asérabi quia. A bana 'unani camina quin, 'ēn cana an 'ēñē ñucama 'unáncēma unicaman upí oquin cuanun 'unánmiti 'ain. ²¹ ¿Mitsun Nucēn Papa Diosan bana 'unánquin uní itsi 'unánmicē 'ixunbi caramina uisa cupí a bana quicēsabi oquin 'aiman? ¿Mitsun, unin ca uní itsin ñu mēcamatima 'icē quixun caquinbi caramina uisa cupí mitsúnribi ñu mēcamatin? ²² ¿Mitsux, aín xanuma 'ain ca uní itsin xanubē uní 'itima 'icē quibi caramina uisa cupí mitsúxribi min xanuma 'aínbi uní itsin xanubē 'in? ¿Diosma 'icēbi ax isa dios 'icē quixun unin cacē, a rabiti ca 'aisama 'icē quixunbi caramina uisa cupí anuxun usa ñu rabiti xubunu atsíntancēxun anu 'icē ñu mēcamatin? ²³ Mitsux —'ēn Moisésñēn cuēñēo bana 'unáncē 'aish cana Nucēn Papa Diosan iscēx upí 'ai —quixun sináncē 'ixunbi a bana quicēsabi oquin 'acēma 'ain ca uní itsin mitsun 'aia isquin sinánti 'icēn, —Nucēn Papa Diosan unix usai 'icē 'ain cana aín uní 'iisama tani —quixun. ²⁴ Asérabi mitsu ñui ca Nucēn Papa Diosan bana cuēñēo ēsai quia: “Mitsux judíos unibu 'ixunbi ñu 'aisama 'aia isi ca judíosma unibunēx Nucēn Papa Diosmi 'atimati banaia”.

²⁵ Mitsun Nucēn Papa Diosan bana Moisésñēn cuēñēo quicēsabi oquin asérabi 'acē 'ain ca mitsúxmi 'unántioraca ax asábi 'icēn. Usa 'aínbi ca a bana quicēsabi oquinmi 'acēma 'ain, mitsúxmi 'unántioraca ax ñancáishi 'icēn. ²⁶ Usaribi oquin ca unicama ax 'unántiocēma 'ixunbi ami catamēquin aín cuēñcēsabi oquin 'acē 'icē Nucēn Papa Diosan upí isia, axa 'unántioracacē unicama 'acēsaribi oquin. ²⁷ Usa 'ain ca an 'unántiocēma 'ixunbi Nucēn Papa Dios cuēñcēsabi oquin 'acē uní a Nucēn Papa Diosan upí isti 'icēn. Isanan ca an 'unántiocē 'ixunbi Nucēn Papa Diosan bana 'unánquinbi a bana quicēsabi oquin 'acēma unicama Nucēn Papa Diosan upíma isti 'icēn. ²⁸ 'Unántioracacē cupíshima ca uní judío uní 'icēn. 'Imainun ca 'unántioracacē uní, ax 'unántioracacēishima asérabi Nucēn Papa Diosmi catamēcē 'iti 'icēn. ²⁹ Axa aín nuitu mēu upiti Nucēn Papa Diosmi sináncē uní ax ca asérabi judío uní 'icēn. 'Unántioracacē uní ax ca Moisésñēn cuēñēosabi oquin aín namishi usoquin 'acē cupíma aín nuitu mēu Nucēn Papa Diosmi sináncē cupí asérabi judío uní 'icēn. Usa uní ca unían upí isiamabi Nucēn Papa Diosan upí isia.

3

¹¿Usa 'ain cara judíos unicamax bëtsi unicamasamaira 'ic? ¿Unántioracacë 'iti ax cara ñancáishima 'ic? ²Ca asérabí usama 'icën. Judíos unibu pain ca Nucën Papa Diosan aín bana 'ináncëxa. 'Inánquin ca camabí unin 'unánun a bana judíos uni raíri cuëñëomiacëxa.

³¿Bëtsi bëtsi judíos unicaman Nucën Papa Diosmi sináncë 'ixunbi ñu 'aisama 'acë ax cara Nucën Papa Diosan 'ucha 'ic? ⁴Ca usama 'icën. Uníxa aín quicësa oquin 'ananbi cëmëti 'aínbi ca Nucën Papa Diosainshi asérabí camabí ax quiásabi oquin 'aia. Usa 'ain ca Nucën Papa Dios ñui aín bana cuëñëo ësai quia:

Camabí unin ca 'unánti 'icën, min bana ca asérabí upí 'icë quixun. Asábi cara quixun 'unántisa tanquin isquinbi ca min 'acë ñu asábiira isquin unin —mix camina upí 'ai —quixun 'unánti 'icën.

⁵¿Nun nu ax cuëñcësabi oquin 'aiama oquin, upí 'inun quixun an nu castícania isquian uni raírinën Nucën Papa Dios, ax ca aín sinan upíra 'icë quixun 'unáncë 'ain caranuna uisoquin sinánti 'ain? ¿An nu casticancë cupí ca Nucën Papa Dios upíma 'icë quixun caranuna sinánti 'ain? Usai quicë banax ca unin abi sináncësa 'icën. ⁶Usama ca. ¿'Atima ñu 'aiabi isëshicë 'ixun cara Nucën Papa Diosan uisaxun anúan 'ati nëtë sënécëbëtan unin cara upí ñu 'axa, cara upíma ñu 'axa quixun isti 'ic? ⁷¿Ami 'u, upí 'inun quixun an nu castícania isquian uni raírinën Nucën Papa Dios, ax ca aín sinachacë 'icë upí 'inun 'ë castícania isquian uni raírinën Nucën Papa Dios ax ca aín sinan upíra 'icë quixun 'unáncë 'aínbi cara uisacasquin Nucën Papa Diosan 'ë castícania? —quixun sapi ca bëtsi bëtsi unin sinania. ⁸¿Usa 'ain caranuna uisacasquin ñu 'atima 'aiman?, Nucën Papa Diosan sinan ca upí 'icë quixun unicaman 'unánun. Usai 'uchati ca asábi 'icë ca Pablo 'imainun abë 'icë unicama quia quiax ca bëtsi bëtsi uni nu 'atimoti sinani nu ñui quia. Usaía ax quicë unicama a ca Nucën Papa Diosan 'uchoquin castícantí 'icën.

Camáxbi cananuna 'uchañu 'ain, quicë bana

⁹¿Nucën Papa Diosan cara judíos unicama bëtsi unicamasama upíra isin? Usama ca. Cana mitsu can, judíosma unicama 'icësaribiti ca judíos unicamaribi aín sinan upíma 'aish 'uchañu 'icën. ¹⁰Nucën Papa Diosan bana cuëñëo ca quia:

An ñu upíshi 'acë uni ca 'aíma 'icën, achúshirabi. ¹¹An Nucën Papa Diosan bana cuacë uni ca 'aíma 'icën. Axa Nucën Papa Diosan sinánmicë 'iisa tancë uni ca 'aíma 'icën.

¹²Camabí unix ca Nucën Papa Diosmi manúaxa. Ami manúxun ca 'atima ñu 'atishi sinania. An upí ñuishi 'acë uni ca 'aíma 'icën. Achúshirabi ca 'aíma 'icën. ¹³Anu uni bamacë racáncë quini mapucëma 'ain ca anuax aín anëcë chiquitia. Usaribiti ca 'atima uni aín cuëbínuax bana 'atima 'imainun cëmëi quicë bana chiquitia. Aín banan ca uni itsi ñui cëmëia. Usaquin ca amia cëmëcë uni masá nuitumia. Aín banax ca runun cuëbínu 'icë muca, an uni paëocë, usaribi 'icën. ¹⁴Usa 'aish ca uni itsi ñui 'atimati bananan uni itsimi nishi banaia. ¹⁵Sinánñumasa 'ixun ca uni 'atishi sinania. ¹⁶Uinu cara cuania anuxunbi ca 'atimati banaquin masá nuitumianan uni 'atimamia. ¹⁷Ca uni itsibë nuibanani upiti 'iti 'unaníma. ¹⁸Axa nun cushi 'aínbi ca

Nucën Papa Diosmi racuétí sinaníma.

¹⁹⁻²⁰Usa banacama ca judíos unibunën cuanun Nucën Papa Diosan aín unicama cuëñëo-miacëxa quixun cananuna 'unanin. Aín bana 'ináncëma pain 'ixun ca Nucën Papa Diosan judíos unicama ainan 'inun 'imiacëxa. Ainan 'imitancëxun ca uisaira cara ainan 'aish uni upí 'iti 'icë quixun 'unánun aín bana judíos unicama 'ináncëxa. A bana isquin ca judíos unicamainshima camabí unin 'unánti 'icën, uisairai 'i cara Nucën Papa Diosan iscëx atun nuitu upíma 'icë quixun.

Cristomi catamëcë unicamaxa Nucën Papa Diosan iscëx 'uchañuma 'icë ñuicë bana

²¹Moisésñën usai judíos unicama 'iti cuëñëo bana 'acë cupíma Cristo cupíshi ca usaira oquin Nucën Papa Diosan uni upí 'imia quixun ca bërí camabí unin upí oquin 'unánti 'icën. Ca usai 'iti 'icë quixun ca Moisés 'imainun an Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unicamanribí cuëñëocëxa. ²²Camabí uni an Jesucristomi catamëquin —aín quicësabi oquin ca 'ën 'uchacama térénti 'icë —quixun 'unáncë, acama ca Nucën Papa Diosan upí isia. Jesucristomi catamëcë cupíshi ca an judíos uni 'imainun judíosma uniribi upí isia. ²³Camabí unix ca Nucën Papa Diosan iscëx 'uchañu 'icën. Upíra 'inuan Nucën

Papa Diosan unio 'aishbi ca usama 'icën. ²⁴ Usa 'icëbi ca Jesucristo, camabi unin 'ucha cupí bama 'aian, cupíoima ami catamëtiashi Nucën Papa Diosan nuibaquin aín 'ucha tërénquin uni 'uchañuma isia. ²⁵ Ami catamëtía, uni aín 'uchacama tërécë 'inun ca camabi unin 'ucha cupía Cristo bamanun Nucën Papa Diosan mënóicëxa. An Jesucristo bamati mënó 'ixun ca bëráma 'iá uniribi, axa sinanatia Nucën Papa Diosan aín 'uchacama ashiquin manumiacëxa. Usaquin an 'á cupí ca camabi unin 'unánti 'icën, Nucën Papa Diosan ca aséribi upíira upí 'ixun an usai ca 'iti 'icë quixun mënósabi oquin 'aia quixun. ²⁶ Usaribi oquin ca, Nucën Papa Diosan Jesucristo bamati mënó 'ixun, bëríribi axa Jesucristomi catamécë unicama aín 'uchacama tërénquin manumia. Usaquin 'acë cupí ca camabi unin 'unánti 'icën, aséribi ca Nucën Papa Diosan upíira upí 'ixun an usai ca 'iti 'icë quixun mënósabi oquin 'aia quixun.

²⁷ An usai ca uni 'iti 'icë quicë bana quicësabi oquin 'acë uni, ax sapi ca rabíti 'icën, — 'ën nuitu ca Nucën Papa Diosan upí isia —quixun sinani. Usa 'aínbi ca axa Jesucristomi catamécë unin 'unania, —Jesucristo cupíshi ca Nucën Papa Diosan 'ë upí isia —quixun. Usaquin 'unani ca rabitíma. ²⁸ Cananuna 'unanin, aín ñu upí 'acë cupíma, Jesucristomi sinani ami catamécë cupíshi ca uni Nucën Papa Diosan aín 'uchacama tërénquin an iscëx upí 'inun 'imia quixun.

²⁹ ¿Nucën Papa Diosan cara judíos unicamaishi aín uni 'imianan judíosma unicamaribi aín uni 'imitima 'ic? Ca aturibi ainan 'imiti 'icën. ³⁰ Nucën Papa Dios ax ca achúshi 'icën. An ca judíos unicama 'acésaribi oquin judíosma uniribi Jesucristomi catamécë cupíshi, an iscëx aín nuitu upí 'inun 'imia. ³¹ ¿Jesucristo cupíshi cana 'ën 'ucha tërécë 'aish Nucën Papa Diosan iscëx upí 'ai quixun sinánquin caranuna Nucën Papa Diosan bana Moisésnën cuëño ax ca cuatima 'icë quixun sinánti 'ain? Usama ca. Jesucristomi catamëtishi cananuna aséribi Nucën Papa Diosan bana quicësabi óíira 'iti 'ai quixun cananuna unicama ñuixunin.

4

Amia catamëtía Nucën Papa Diosan Abraham upí isa

¹ Usa 'ain sapi cananuna quiti 'ain, ¿uisa cupí cara nucën rara Abraham a Nucën Papa Diosan upí isacëx? ² Aín ñu 'acë cupía Nucën Papa Diosan upí iscë 'aish ca Abraham — 'ëxbi cana upí 'ai —quíax rabía 'itsíanxa. Usa 'aínbi ca Nucën Papa Diosan iscëx, a cupía Abraham rabíti ñu 'aíma 'iacëxa. ³ Abraham ñui ca Nucën Papa Diosan bana cuëño ésaí quia: “Ami sinánquan, an ca aséribi aín quicësabi oquin 'ati 'icë quixun 'unáncë 'aish ami catamécë cupí ca Nucën Papa Diosan Abraham upí isacëxa”. ⁴ Usa 'ain ca ëñëx ésa 'icën. An uni ñu mëxuncë uni a ca an ñu mëemicë unin cupíoia. A curíqui ax ca 'inánshicëma 'icën, ax ca aín ñu mëécë cupí 'ináncë 'icën. ⁵ Usa 'aínbi ca axa ñu upí 'acëma 'aishbi, Nucën Papa Diosan ca aín quicësabi oquin 'aia quixun 'unani amí sináncë uni a Nucën Papa Diosan ainan 'imia, an 'uchañu unibi ami catamëtía ainan 'imicë 'ixun. ⁶ Upí ñu 'ananbi upíma ñu 'acë 'icëbi ca aín 'uchacama tëréntancëxun Nucën Papa Diosan uni upí isia. Usaquian iscë unix ca cuëñia quíax ca David ésaí quiacëxa:

⁷ Úi unicama cara Nucën Papa Diosan tërénquin aín 'ucha manuia, acamax ca chuáma tani cuëñia. ⁸ Úi unicama cara Nucën 'Ibu Diosan aín 'ucha manuquin sinánmitécën-ima, ax ca chuámarua tani cuëñia.

⁹ ¿Judíos unicamaishi ñui cara David usai quiacëx? Usama ca. Judíosma unicamaxribi ca aín 'uchacama tërécë 'aish usai cuëñti 'icën. Cananuna mitsu can, ax aín quicësabi oquin ca Nucën Papa Diosan 'ati 'icë quixun sinani ami catamécë cupí ca Nucën Papa Diosan Abraham upí isacëxa. ¹⁰ ¿Uinsaran cara Nucën Papa Diosan a upí isacëx? ¿'Unántioracacë 'icë cara Abraham Nucën Papa Diosan upí isacëx? Usama ca. 'Unántioracacëma pain 'icëbi ca Nucën Papa Diosan a upí isacëxa. ¹¹ Nucën Papa Diosan ca Abraham ami catamëtía an upí iscë cupía 'unántioracanun cacëxa. Usaquian Nucën Papa Diosan Abraham cá cupí cananuna 'unanin, judíosma unicamax ca judíos unibu 'icésaribiti, 'unántioracacëma 'aishbi Nucën Papa Diosmi catamécë 'aish Abrahamnën rëbúnquisa 'icë quixun. ¹² Judíos unicamax Abraham 'íasaribiti 'unántioracacë 'aishbi ca axa Abraham 'íasaribiti Nucën Papa Diosmi catamécëcama axëshi aséribi Abrahamnën rëbúnqui 'icën.

An ca aín quicēsabi oquin nu ainan 'inun iémiti 'icē quixun sináncē unishi ca Nucēn Papa Diosan ainan 'inun iémia quicē bana

¹³Nucēn Papa Diosan ca Abraham ēsaquin cacēxa: “Mi 'imainun min rēbúnquicamax ca 'itsa 'aish 'ēnan 'ianan 'ēn mi 'inánti me anu 'iti 'icēn”. Axa usai ca uni 'iti 'icē quicē bana quicēsabi oquin 'acē cupíma asérabi ami catamēcē cupíshi ca Nucēn Papa Diosan usaquin Abraham cacēxa. ¹⁴Usai ca uni 'iti 'icē quicē bana quicēsabi oquin 'acē cupíshi unicama Nucēn Papa Diosan iscēx upí 'aish ainan 'ain ca, ami catamēcē cupíshi ca Nucēn Papa Diosan uni upí isia quicē bana ax cēmē 'itsíanxa. Usa 'ain ca Nucēn Papa Diosan aín rēbúnqui nūiquin Abraham cá bana ax ñancáishi 'itsíanxa. ¹⁵Cananuna 'unanin, usai ca uni 'iti 'icē quicē bana atúan cuati, a 'áíma 'ain ca anun uni 'uchoti bana 'áíma 'icēn. Usa 'aínbi ca usai ca uni 'iti 'icē quicē bana 'unáncē 'ixunbi axa quicēsabi oquin 'acēma 'aish uni 'uchocē 'iti 'icēn.

¹⁶Usa 'ain ca Nucēn Papa Diosan Abraham 'imainun aín rēbúnquicamaxa atun ñu 'acē cupíma ami catamētíshi asérabi ainan 'iti mēnócēxa. Judíos unibu, an atun cuati bana quicēsabi oquin 'acē, a unicamaishima, uicamax cara Abraham 'icēsariḅiti Nucēn Papa Diosmi catamētia, a camabi ca Nucēn Papa Diosan ainan 'inun 'imía. Usa uni 'aish cananuna nucamaxriḅi Abrahamnēn rēbúnquisa 'ain. ¹⁷Nucēn Papa Diosan bana a ñuiquian cuēñeo ax ca ēsai quia: “Mí cupía min rēbúnqui 'itsaira 'inun cana mi aín rarami 'inun 'imin”. Usaquin ca Nucēn Papa Diosan amia catamēcē 'ixun Abraham cacēxa. Nucēn Papa Dios ax ca an uni bamacēḅi tsótēcēnun baísquimiti 'ianan an aín sinanēinshi, 'áíma 'icēḅi, ñu uniocē a 'icēn.

¹⁸Nucēn Papa Diosan “Min rēbúnqui ca 'aisamaira uni 'iti 'icē” quixun cacēxun ca Abrahamnēn sináncēxa, Nucēn Papa Diosan 'ē cacēsabi oi ca 'ēn rēbúnqui 'aisamaira 'iti 'icē quixun. Uisai cara usai 'iti 'icē quixun 'unánquinmabi ca ami catamēquin, Nucēn Papa Dios quicēsabi oi ca 'iti 'icē quixun sináncēxa. ¹⁹Abraham cien baritiañusa 'aish cushima 'imainun ca aín xanu Sara axriḅi xēni 'aish tuatisama 'iacēxa. Usa 'ixunbi ca Abrahamnēn —uisa 'aish carana béhicēñu 'iti 'ai —quixun 'unánquinmabi —Nucēn Papa Diosan 'ē cacēsabi oi ca asérabi 'iti 'icē —quixun sináncēxa. ²⁰Usai ca 'itima 'icē quixun sináquinma, Nucēn Papa Diosan ca asérabi aín quicēsabi oquin 'ati 'icē quixun sinani ami catamēquin ca Abrahamnēn Nucēn Papa Dios rabiácēxa. ²¹Rabiquin ca, an ca asérabi cushi 'ixun ax quicēsabi oquin ñu 'ati 'icē quixun sináncēxa. ²²Usai 'ía ax ami catamēcē cupíshi ca Nucēn Papa Diosan Abraham asérabi upí uni 'icē isacēxa.

²³An iscēx ca ami catamēcē cupí Abraham upí uni 'icē quixun cuēñeomia 'aínbi ca a banax Abrahamishi ñuiquinma, ²⁴nuribi ñuiquin Nucēn Papa Diosan aín uni cuēñeomia 'icēn. Usa 'ain cananuna Nucēn Papa Dios, an Nucēn 'Ibu Jesús bamacēḅi baísquimia, an ca ami catamēcē cupíshi nu upí isia quixun 'unánti 'ain. ²⁵Nucēn Papa Diosan ca nun 'uchacama tērēncē 'aishnu upí 'inúan bamanun 'imitancēxun Jesucristo baísquimiacēxa. An usoquin 'á 'aímmu ami catamētia ca Nucēn Papa Diosan nu upí isia.

5

Jesucristomi catamēcē cupía uni Nucēn Papa Diosan iscēx upí 'aish xēnibua 'aínbi abē 'iti bana

¹Usai nux Nucēn 'Ibu Jesucristomi catamēcē 'icē, a cupí ca Nucēn Papa Diosan nu upí isia. Usaquin iscēx cananuna abē upí 'ain, Jesucristo cupí. ²Jesucristomi catamēcē cupíshi cananuna uisaira oquin cara Nucēn Papa Diosan nu nuibaquin nu ainan 'inun 'imía quixun 'unanin. Usoquin 'unani cuēñquin cananuna, nux cananuna Nucēn Papa Diosnan 'aish aín nētēnu abē 'iti 'ai quixun 'unanin. ³Usaquin sinánquin cananuna uisai cara ñu 'icēḅetanbi ami sinánti ēñíma cuēñin. Cananuna 'unanin, tēmēraquinbi tanshiquin cananuna upiti Jesucristomi catamēti 'unánti 'ai quixun. ⁴Tēmēraḅi an 'imicēx masá nuitutima ami catamēcē 'aish cananuna Nucēn Papa Diosan iscēx upí 'ain. An iscēx upí 'ixun cananuna 'unánti 'ain, asérabi cananuna aín nētēnu abē 'iti 'ai quixun. ⁵An ca — asérabi camina 'ēbē 'iti 'ai —quixun caquin nu paraníma. An ca aín Bēru Ñunshin Upí nubē 'inun nu 'inánxa. Nubē 'ixun ca nu 'unánmía uisaira oquin cara Nucēn Papa Diosan nu nuibatia quixun. An ca asérabi nu nuibatia quixun 'unánquin cananuna, nux cananuna asérabi aín nētēnu abē 'iti 'ai quixun 'unanin.

⁶Nucēn Papa Diosan nu nuibaquin mēñósabi oi ca, nuxbi nun 'ucha tērēni iétima 'aínbi Cristo aín bamati nētē ucēbē, unicaman 'ucha tērēnux bamacēxa. ⁷Uinu 'icē uníxbi ca

bëtsi uni cupí bamatima 'icën, ax upí uni 'aínbi. Usa 'aínbi sapi ca asérabi upí uni 'icë axa bamati rabanán cuni bëtsi uni bamati 'icën. ⁸Usa 'aínbi ca Nucën Papa Diosan nuxnu 'uchañu 'icëbi nu nuibaquin nun 'ucha tērénuxa Cristo bamanun mēñocëxa. Usaquin mēño sinánquin cananuna 'unanin, uisaira oquin cara nu nuibatia quixun. ⁹Cristo bama cupí nun 'ucha tērécë 'aish cananuna Nucën Papa Diosan iscëx upí 'ain. Usa 'aish cananuna anúan Nucën Papa Diosan camabi unin ñu 'acë isti nētēn an iscëx upí 'aish asérabi 'uchocëma 'iti 'ain. ¹⁰Nuxnu 'atimaquinshi sinani ami sináncëma 'icëbi ca aín Bëchicë bama cupí Nucën Papa Diosan nun 'ucha tērénquin nu nuibaquin ainan 'imíaxa. Nu nuibaquin ainan 'imicë 'icë ca Jesucristo bamaxbi baísquicë ax nubë 'ixun nuxnu asérabi upí 'inun nu 'imía. ¹¹Usaquin 'imicëx cananuna —Nucën 'Ibu Jesucristo a cupí cana Nucën Papa Diosan 'aish abë upí 'ai —quixun 'unani cuëëinra cuëëinin.

Adán 'iá 'imainun Jesucristo usai 'iá bana

¹²Usa 'ain ca an pain ñu 'atima 'á achúshi uni a cupíshi camabi unin ñu 'atima 'ati 'unánquin 'aia. Aín 'ucha cupí ca a uni bamacëxa. A uníxa 'atima ñu 'atancëx bama 'ain ca camabi uni atun 'ucha cupí aín bamati nētë ucëbë Nucën Papa Diosbë 'itimoi bamaia. ¹³Unían ax quicësa oquin 'ati bana 'aíma pan 'aínbi ca unin ñu 'atima 'ati 'unáncëxa. Usa 'aínbi ca ax quicësabi oquin 'ati bana 'aíma 'ain, anun uni 'uchoti bana 'aíma 'iacëxa. ¹⁴Usa 'aínbi ca Moisés 'aíma pan 'ain Adanēn rēbúnquicama 'uchatancëx bamacëxa, Adanëxa Nucën Papa Diosan cacësa oi 'ima 'uchásari 'imabi. Adán cupía camabi uni 'uchacë 'aínbi ca axa a caxu uti a cupíra camabi unin 'ucha tērécë 'iti 'icën.

¹⁵Adán cupía unicama 'uchañu 'aínbi ca Nucën Papa Diosan a 'uchacama tērécë 'inun mēñocëxa. Adanëxa Nucën Papa Diosmi 'uchacë cupí ca 'aisamaira uni Nucën Papa Diosbë 'itimoi bamaia. Usa 'aínbi ca achúshi uni, Jesucristo, a cupía 'aisamaira uni cupíoima abë nētétimoi 'inun Nucën Papa Diosan mēñocëxa. ¹⁶Achúshi uníxa 'ucha cupí ca camabi uni Nucën Papa Diosbë 'itimoi bamati 'iacëxa. Usa 'aínbi ca Nucën Papa Diosan atun 'uchacama 'itsaira 'icëbi acama tērénquin nētétimoi abë 'inun uni iémia, cupí ñucáquinmabi. Adanëxa 'uchatancëx bama 'afan camabi uni usaribiti 'ucha 'aínbi ca Cristo cupíra, atun 'uchacama tērécë 'aish, abë upí 'inun Nucën Papa Diosan uni iémia. ¹⁷Achúshi unia 'uchá cupí ca camabi uni 'uchañu 'aish Nucën Papa Diosbë 'itimoi bamaia. Usa 'aínbi ca uicama cara Nucën Papa Diosan nuibaquin atun 'ucha tērénquin upí isia, acamax Jesucristo cupí bëtsi sinánñu 'ixun, upí ñu 'atancëx Nucën Papa Diosbë nētétimoi aín nētēnu 'iti 'icën.

¹⁸Enëx ca ësa 'icën. Adán cupía camabi uni 'uchocë 'aínbi ca Nucën 'Ibu Jesucristonēn bamaquin camabi uníxa 'uchocëma 'ianan Nucën Papa Diosan 'inun mēñocëxa. ¹⁹Achúshi uni, Adán, axa Nucën Papa Dios quicësabi oi 'iáma cupí ca 'aisamaira uni 'uchañu 'icën. Usa 'aínbi ca bëtsi uni, Jesucristo, axira Nucën Papa Dios quicësabi oi 'iá cupí 'aisamaira uni Nucën Papa Diosan upí isia.

²⁰Unían —nux cananuna 'uchañuira 'aish upíma 'ai —quixun 'unánun ca Nucën Papa Diosan uisai cara uni 'iti 'icë quicë bana Moisés cuēñomiacëxa. 'Uchañuira 'icëbi uni nuibairaquin ca Nucën Papa Diosan atun 'uchacama tērécë 'inun mēñocëxa. ²¹Usoquin mēñocëx ca camabi uni aín 'ucha cupí Nucën Papa Diosbë 'itimoi bamati 'aishbi Nucën 'Ibu Jesucristo cupí aín 'ucha tērécë 'ianan bëtsi sinánñu 'ixun upí ñu 'atancëx Nucën Papa Diosan nētēnu abë xēnibua 'aínbi 'iti 'icën.

6

Ainan 'aish 'uchatëcëñuxma Cristo cupí Nucën Papa Diosan 'iti bana

¹¿Nux 'uchañuira 'icëbi ca Nucën Papa Diosan Jesucristo cupí nu upí isia quixun sinani caranuna uisari quiti 'ain? ¿Nucën Papa Diosan nu nuibaquin nun 'ucha tērëntëcëñun caranuna amiribi amiribi 'uchati 'ain? ²Usama ca. Nun 'ucha cupí Jesucristo bama 'ain cananuna nux 'uchatëcëñuxma abë bamacësa 'ain. Usa 'aish cananuna unin bamaquin aín 'ucha ashiquin ëncësa usaribi 'ain. ¿Usa 'aish caranuna uisa cupí 'uchaíshi tsóti 'ain? ³Cananuna usai 'itima 'ain. ¿Jesucristonēn uni ax ca nashimicë 'aish 'uchatëcëñtimoi Cristobë bamacësa 'icë quixun caramina 'unaniman? ⁴Nux nashimicë 'aish cananuna

Jesucristo, nun 'ucha cupí bama 'ain 'uchatécéntimoi abé bamacësa 'ian. Usa 'aish cananuna bamacëbia Nucën Papa Diosan Jesucristo, ain cushínbi baísquimia cupí, usaribi 'aish bëtsi sinánñu 'ianan bërâma 'icësaí 'itécéntima oquin Nucën Papa Diosan 'imicé 'ain.

⁵ Nubëa Cristo 'ain cananuna abé bamacësa 'aish axa bamatancëx bëtsi 'inun baísquicësaribi 'iti 'ain. ⁶ Cananuna 'unanin, Cristonanma pain 'ixun cananuna ënquinma nux cuëncësa oquinshi ñu 'atima 'acën. Usa ñu sinántécënxunma cananuna Cristobë bamacësa 'ixun 'uchati sinántécéntima 'ain. Uni bamacë an ca ñu 'aisama 'ati sinántécënima. Usaribi oquin cananuna nux Cristobë bamacësa 'ixun ñu 'atima 'atécënti sinántima 'ain. ⁷ Usa 'aish cananuna unían bamaquin ain 'ucha ashiquin ëncësa usaribi 'ain.

⁸⁻⁹ Cananuna 'unanin, bamaxbi baísquia 'aish ca Cristo uínsaran nèténbi bamatécéntima 'icën. Axa bamatécënti ca 'aíma 'icën. —Usa ca —quixun 'unánquin cananuna ësaquinribi 'unanin, nun 'uchacama ëni Cristobë bamacësa 'aish cananuna abé baísquicësa 'aish xëñibua 'ainbi abé 'iti 'ain. ¹⁰ Cristo ax ca camabi unían ñu 'atima 'acëcama nèténux achúshitishi bamacëxa. Bamatancëx, bamatécéntimoi baísquia 'aish ca ax Nucën Papa Dios cuëncësabi oíra 'ia. ¹¹ Usaribiti camina mitsux Cristobë bamacësa 'ixun mitsun 'ucha ashiquin ëncé 'aish, abé baísquicësa 'aish Jesucristo 'icësaribiti Nucën Papa Dios cuëncësabi oíra 'iti 'ain.

¹² Usa 'ixun camina 'uchañu 'aish 'atima sinánñu 'ixun mitsun sináncësa oquinshi 'aisama ñu 'atima 'ain. ¹³⁻¹⁴ Cristonanma 'ixun uisa ñu cara 'atima 'icé quixun 'unánquinbi 'á 'aíshbi camina Cristo cupí Nucën Papa Diosan uni 'aish usai 'íman. Usa 'aish camina mitsux Nucën Papa Diosbë 'itimoi bamati 'iá 'aíshbi bërí ain uni 'aish ax cuëncësabi oi 'iti 'ain. Usa 'ixun camina mitsun məcën, mitsun taë, mitsun namicama anun ñu 'aisama 'aquinma Nucën Papa Dios cuëncé ñuishi 'ati 'ain.

An ñu mëëmicé unin uni ñu mëëxuncësaribi oquin 'uchañu unin ñunshin 'atimanën 'apu ñu mëëxuncé bana

¹⁵ 'Axa quicësabi oínu 'iti bana quicësabi oquinu 'acé cupíma ami catamëtiaishi ca Nucën Papa Diosan 'ën 'uchacama tërënti 'icé quixun sinánquin, caranuna amiribi amiribi 'aisama ñu 'atécënti 'ain? Cananuna 'atima 'ain. ¹⁶ Camina upí oquin 'unanin, mitsun uni itsi —'ëx cana min uni 'iisa tani —quixun catancëxun camina ain uni 'ixun ax quicësabi oquinshi ñu 'axunti 'ain. Usaribiti ca uni ñunshin 'atimanën 'apu cuëncësa oquinshi 'acé 'aish ain uni 'icën. Ain uni 'aish ca Nucën Papa Diosbë 'itimoi bamati 'icën. Usa 'ainbi ca uni itsix Nucën Papa Dios cuëncësabi oquin 'acé 'aish ain uni 'ianan an iscëx upí 'icën. ¹⁷⁻¹⁸ Mitsux ñunshin 'atimanën 'apu cuëncësa oquinshi 'acé 'iá 'aíshbi camina bërí usama 'ain. Camina a ain unicaman mitsu 'unánmicé bana Cristo ñuicé sinánan a bana quicësabi oquin 'ain. Mitsun ñu 'atima 'ácama ëncé 'ixun camina Nucën Papa Dios cuëncësabi oquin ñu upishi 'ain. Usaquinmi 'aia mitsu 'unánquin cana cuëenquin Nucën Papa Dios —asábi ca —quixun cain. ¹⁹ Mitsúxmi unin sináncësa oquin sináncé 'icé cana mitsúnmi cuaisa banáinshi mitsu ñuixunin. Bërâma camina mitsun məcën, mitsun taë, mitsun namicama anun ñu 'atima 'atishi sinánquin usoquinshi 'acën. Usoquin 'á 'ixunbi camina bërí mitsun məcën, mitsun taë, mitsun namicama anun ñu upishi 'ati sinánquin usoquinshi 'ati 'ain, usaquinmi 'acëbëa Nucën Papa Dios cuëenun.

²⁰ Ñu 'atima 'atishi sináncé 'ixun camina mitsun bërâma Nucën Papa Dios cuëncësabi oquin 'ati sinánma 'ain. ²¹ Ñancábi camina usa ñu 'acën. Mitsúxmi usai 'iá sinani camina bërí rabinin. Usa ñucama 'ati an ëncëma unix ca usabi 'aish ashiti Nucën Papa Diosbë 'itimoi bamati 'icën. ²² Mitsúnmi ñu 'atima 'atécënxunma 'anun Nucën Papa Diosan 'imicé 'ixun camina ax cuëncësabi oquin 'ain. Usoquin 'aia ca Nucën Papa Diosan mitsu an iscëxmi upí 'inun 'imia. 'Imianan ca nètétimoimi abé 'inun mitsu 'imia. ²³ Ain 'ucha cupí ca uni iétimoi bamati 'icën. Usa 'ainbi ca axa ain 'ucha tërénun Nucën 'Ibu Jesucristomi catamécë unicama a abé xenibua 'ainbi 'inun Nucën Papa Diosan iémia.

7

Usai ca uni 'iti 'icé quicé bana

¹ 'Ën xucéantu, mitsúnribi a bana 'unáncé 'ixun camina 'unanin, bamacëma pain 'ixuinshi ca unin atúan ax quicësabi oquin 'ati bana axa quicësabi oquin 'ati 'icé quixun. Bamaxun cuni ca a bana quicësabi oquin 'atima 'icën. ² 'Ësa ca. Nun ax quicësabi oquin

'ati bana ca quia, bënëñu xanun ca aín bënë bamacëma pain 'icë ëntima 'icën. Aín bënë bamacëbë cuni ca bënëñu tani bënëñu 'icën. ³ Aín bënë bamacëma 'afan bëtsi unibë 'iti ca 'ucha 'icën. Usa 'aínbi ca aín bënë bamacëbëtan 'aisa tanquin uni itsi bënëñoti 'icën. Usaquin bënëñoti ca 'uchama 'icën. ⁴ Ën xucëantu, usaribi camina mitsux 'ain. Usai uni 'iti bana quicësa ofishi 'iá 'aishbi camina bëri abë axa bamaxbi baicquicë Cristo ami catamëti, aín bana quicësa bi ofishi 'in. Usa 'ixun camina ax cuëncësabi oi 'iquin Nucën Papa Dios cuëñmin. ⁵ Ainanma pain 'aish nux cuëncësabi oi 'iquin cananuna, ñu 'atima 'ati ca 'aisama 'icë quicë bana 'unánxunbi nun sinan upíma 'ixun, usa ñu 'acën. Usa ñu 'acë 'aish cananuna Nucën Papa Diosbë 'itimoi bamati 'iacën. ⁶ Usai 'iá 'aishbi cananuna nun, ax quicësa bi oquin 'ati bana axa quicësa bi oquin 'acë cupíma, Cristomi catamëtishi ainan 'ixun aín Bëru Nünshin Upitan sinánmicëxun bëtsi oquin sinánquin Nucën Papa Dios cuëncësabi oquinshi 'ain.

Nun sinán upíma cupí cananuna 'atima ñu 'ai quicë bana

⁷ A bana, uisa ñu cara 'ati 'icë, uisa ñu cara 'atima 'icë quicë, a banacama ca asábi 'icën. A bana 'aíma 'ain cananuna uisa ñuxira cara 'atima 'icë quixun 'unánma 'itsían. A bana "mix camina bëtsi unín ñu minan 'inun cuëncë 'itima 'ai" quicëma 'ain cananuna usai 'iti ca 'aisama 'icë quixun 'unánma 'itsían. ⁸ A bana usai ca uni 'itima 'icë quicë, ax asábi 'aínbi cananuna nun sinan upíma 'aish, a bana 'unáncë 'aishbi usai 'icë cupí 'uchoti 'iacën. A bana, usai ca uni 'itima 'icë quicë, ax 'aíma 'ain ca anun nu 'uchoti bana 'aíma 'itsíanxa. ⁹ Ën uisa ñu cara 'ati 'icë, uisa ñu cara 'atima 'icë quicë bana 'unánma 'ixun cana ñu 'aisama 'aquinbi usaquin 'ati ca 'aisama 'icë quixun 'unánma 'ain. Usai 'itancëxunbi cana a bana 'unáncën. 'Unánquin cana ñu 'atima 'ati ax ca 'uchaira 'icë quixun 'unánxunbi 'acë 'aish 'ën 'ucha cupí Nucën Papa Diosbë 'itimoi bamati 'iacën. ¹⁰ Ësa ca. A isía ax cuëncësabi oi, usai aín uni 'inuan Nucën Papa Diosan 'inan bana, ax quicësa bi oi 'icëma cupí 'uchocë 'aish cana Nucën Papa Diosbë 'itimoi bamati 'iacën. ¹¹ A bana quicësa bi oquin 'ai cana 'uchatima 'ai quixun sinanbi a bana quicësa bi ofíra 'icëma 'ixun cana, uisaira carana 'uchai quixun sinani bënëñacën. A bana asábi 'aínbi a bana cupí 'uchocë 'aish cana Nucën Papa Diosbë 'itimoi bamati 'iacën.

¹² Usa 'ain cananuna 'unanin, nun ax quicësa bi oquin 'ati banax ca upí 'icën, a bana uisa ñu cara 'ati 'icë, uisa ñu cara 'atima 'icë quicë, ax ca aséra bi upí 'icën. ¹³ ¿A bana aséra bi upí 'aínbi cananuna a bana cupí Nucën Papa Diosbë 'itimoi bamati 'ain? Usama ca. Nun sinan upíma 'ixun ñu 'atima 'ai cananuna Nucën Papa Diosbë 'itimoi bamati 'iacën. Usai 'iquin cananuna 'unáncën, 'uchati ca 'aisama 'icë quixun. Usa 'ixun cananuna uisa ñu cara upí 'icë, uisa ñu cara 'aisama 'icë quicë bana axa aséra bi 'aínbi ax quicësa bi oquin 'acëma 'aish cananuna 'aisama 'ai quixun 'unáncën.

¹⁴ Cananuna 'unanin, a bana uisa ñu cara 'ati 'icë, uisa ñu cara 'atima 'icë quicë, ax ca upí 'icë quixun. A bana asábi 'aínbi cananuna Jesucristonanma 'aish nun sinan 'aisama 'ixun ñu 'atima 'atishi sináncën. ¹⁵ Upí ñu 'aisa tanquinbi cananuna nun sinan upíma 'ixun 'aiman. A 'aquinma cananuna a nun 'aisama tancë ñu a 'ain. Uisa 'ixun carana 'ën a 'aisa tancë ñu upí 'aquinma a 'ën 'aisama tancë ñu 'atima a 'ai quixun cana 'unaniman.

¹⁶ Ñu 'aisama 'acë 'ixunbi, usaquin ñu 'ati ca 'aisama 'icë quicë bana 'unánquin, 'ën usa ñu 'aisama tania isquin ca unín 'unánti 'icën, 'ën sináncëx ca a bana upí 'aish cuati 'icë quixun.

¹⁷ 'Aisama tanquinbi cananuna ñu 'atima 'ain, nun sinan upíma cupí. ¹⁸ Ënëx ca 'ësa 'icën. Cananuna 'unanin, nun sinan upíma 'ixun cananuna ñu upí 'atima 'ain. Ñu upíshi 'aisa tanquinbi cananuna nun sinan upíma 'ixun 'aiman. ¹⁹ Nun 'aisa tancë ñu upí a cananuna 'aiman. Nun 'aisama tancë ñu 'atima a cananuna 'ain. ²⁰ Nun ñu 'atima 'atëcënsama tanquinbi 'acë ax ca nunbi cuëñquin 'acëma 'icën. Nun sinan upíma 'ixun 'acë ca ax 'icën.

²¹ Nun 'unáncëx ca 'ësa 'icën: Ñu upíshi 'ati sinánquinbi cananuna bënëñquinshi ñu 'atima 'atëcëñin. ²² Nun nuitu mëu cananuna aséra bi Nucën Papa Dios cuëncësabi oquin 'aisa tanin, axa usánu 'inun quicë bana ca upí 'icë quixun 'unánquin. ²³ Usaquin 'unánquinbi cananuna nun sinan 'atima 'ixun bëtsi oquin sinanin. Usaquin sinánquin cananuna ñu 'atima 'atëcëñi sinanin. Sinántancëxun cananuna 'atëcëñin.

²⁴ Usa 'aish cananuna masá nuituirai sináncasmáin. ¿Nun sinan upíma 'aish Nucën Papa Diosbë 'itimoi bamaima 'inun cara uin nu iémiti 'icë? ²⁵ An nu iémiti ax ca Nucën Papa

Dios 'icën, Nucën 'Ibu Jesucristo cupí. An ca nu iémiti 'icë quixun 'unanquin cananuna —asábi ca —quixun cain. Usa 'ain cananuna 'unanin, Nucën Papa Dios cuëñcésabi oquin 'ati 'ixunbi cananuna nun sinan upíma 'ixun ñu 'atima 'ain. Usaquin 'axunma 'anun ca Nucën Papa Diosainshi nu iémiti 'icën.

8

Aín Bëru Ñunshin Upitan 'imicéxa Nucën Papa Diosan unicama bëtsi sinánñu 'iti bana

¹Usa 'ain ca uicamax cara Cristo Jesús abë 'icë, acama Nucën Papa Diosan 'uchoima. Usa unicamax ca Cristonanma uni 'icésai ax cuëñcésarishi 'ima, Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan sinánmicésabi oi 'ia. ²Nuxnu ami catamécë 'aish Cristo Jesús bë achúshisa 'icë ca aín Bëru Ñunshin Upí nubë 'ixun ñu 'atima, a 'aia uni Nucën Papa Dios bë 'itimoí bamati, a 'atëcënxunma 'anun nu 'imiáxa. ³Uisa ñux cara 'ati 'icë, uisa ñux cara 'atima 'icë quicë bana a 'unanquinbi ca aín sinan upíma 'ixun unin a bana quicésabi oquin 'atima 'icën. Usa 'aínbi ca unían a bana quicésabi oquin 'anun quixun Nucën Papa Diosan aín Bëchicë, nusaribi uni 'inun, xuacéxa. Xutancëxun ca aín Bëchicë, 'uchañuma 'aíshbia camabi unin 'ucha cupí bamanun 'imiquin uni, aín 'uchacama téréanan 'uchatëcëanxma 'inun mëníocéxa. ⁴Nuxnu uisa ñu 'ati cara upí 'icë quicë banaxa quicésabi oquin 'anan, nunbi 'atima ñu 'ati sinánquinbi tënëquin a 'aíma, Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan sinánmicésabi oi 'inun ca aín Bëchicë bamanun Nucën Papa Diosan 'imiacéxa.

⁵An Jesucristomi sinánquinma aín cuëñcésa oquinshi 'ati sináncë unin ca ëñë nētēnu 'icë ñuishi 'ati sinania. Usa 'aínbi ca axa Jesucristomi sináncë unin Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan sinánmicë 'ixun an sinánmicésabi oíshi 'iti sinania. ⁶An Nucën Papa Dios cuëñcésai 'iti sinánquinma ëñë nētēnu 'icë ñuishi sináncë uni, ax Nucën Papa Diosanma 'aish abë 'itimoí bamati 'icën. Usa 'aínbi ca an Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan sinánmicésabi oíshi 'iti sináncë uni, ax Nucën Papa Dios bë upí 'aish abë nētétimoí tsóti sinani chuámarua tani cuëñia. ⁷An ëñë nētēnu 'icë ñuishi sináncë uni an ca Nucën Papa Dios cuëñcésabi oi 'iti sinanima. Usa 'ixun ca asérabí aín bana 'unáncéma 'aish ami nishcésa 'ixun añu ñu cara 'aisa tania a ñu 'aia. Usaquin 'aquin ca Nucën Papa Diosan bana cuaisama tanan a bana quicésabi oquin 'aima. ⁸Usa 'ain ca axa ëñë nētēnu 'icë ñuishi sinani atun cuëñcésa oíshi 'icë unicama an Nucën Papa Dios cuëñmima.

⁹Usa 'aínbi camina mitsux usama 'ain. Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upí mitsubë 'ain camina an ëñë nētēnu 'icë ñuishi sináncë unin sináncésa oquin sinánquinma, Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan sinánmicésabi oquinshi sinanin. Uicamax cara aín Bëru Ñunshin Upíñuma 'icë, acamax ca Cristonanma 'icën. ¹⁰Aín 'ucha cupí ca camabi uni bamaia. Usa 'aínbi camina mitsux, Cristo mitsubë cupí, Nucën Papa Diosan iscëx upí 'ain. Usa 'ain ca mitsun namíxa bamacëbëbi mitsun bëru ñunshin bamatimoí Nucën Papa Dios bë 'iti 'icën. ¹¹Nucën Papa Dios, an Jesús bamacëbi baísqumia, aín Bëru Ñunshin Upí mitsubë 'ixun ca an Cristo Jesús bamacëbi baísqumia anbi mitsuribi bamacëbi Cristo utëcëncëbëtan baísqumiti 'icën, aín Bëru Ñunshin Upí mitsubë 'ain.

¹²Ëñ xucéantu, mitsu cana cain, nux Jesucristonan 'aish aín Bëru Ñunshin Upí nubë 'ain cananuna ëñë nētēnu 'icë ñuishi sinani nux cuëñcésa oi 'itima 'ain. ¹³Axa ëñë nētēnu 'icë ñuishi sinani aín cuëñcésa oíshi 'icë uni ax ca Nucën Papa Diosanma 'aish abë 'itima 'icën. Usa 'aínbi ca an Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan sinánmicésabi oquin ñu 'atima 'ati ëñcë uni, ax cuni ainan 'aish Nucën Papa Dios bë 'iti 'icën.

¹⁴Uicaman cara an sinánmicëxun Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan sinánmicésabi oquin 'aia, acamax ca asérabí Nucën Papa Diosan bëchicë 'icën. ¹⁵Usa uni camina mitsux 'ain. Mitsu aín bëchicë 'imiquin ca Nucën Papa Diosan mitsúxmi bërâma 'iásaribiti mitsun 'ucha cupí ami racuëtécëñun 'imicéma 'icën. Aín Bëru Ñunshin Upí an ca, ainan 'aish cuëñquinu Nucën Papa Dios, Paponun nu 'imia. ¹⁶Aín Bëru Ñunshin Upitanbi ca nun nuitu méuxun nu 'unánmía, nux cananuna asérabí Nucën Papa Diosan bëchicë 'ai quixun. ¹⁷Aín bëchicë 'icë ca Nucën Papa Diosan ax quicésabi oquin nu 'aquianan aín nētēnu abë 'inun nu 'imiti 'icën. Ainan 'icë ca Nucën Papa Diosan Cristosaribi nu 'imiti 'icën. Cristonan 'ixunu tēmëraquinbi ax cuëñcésabi oquin 'ati ëñcéma 'icë ca Nucën Papa Diosan nuribi aín quicésabi oquin aín nētēnu Cristobë 'inun nu 'imiti 'icën.

¹⁸ Ēn cana —asérabi ca usai 'iti 'icē —quixun 'unanin. Ēnē nētēnuax Cristonan cupí tēmēracē 'ixunbi cananuna Cristobē aín nētēnu 'aish cuēñquin —'ēn tēmēraci ca asábi 'iaxa —quixun sinánti 'ain. ¹⁹⁻²⁰ Cristo utēcēntamainun ca axbi 'iti 'aishmabi, usai 'itioquian Nucēn Papa Diosan mēñfosabi oi camabi ñu tēmēranan cēñutia. Unin 'ucha cupí usai tēmēranan chēquiti 'ixunbi ca camabi ñu 'imainun camabi unínribi anúnra 'aímai tēmēranan chēquiti nētē cainia. ²¹ A nētē ucēbētan ca Nucēn Papa Diosan aín bēchicēcama cuēñi Cristosaribi 'inun 'imiti 'icēn. 'Imianan ca camabi ñuxa chēquitēcēnunma ió 'imiti 'icēn. Uisairai cara Nucēn Papa Diosan bēchicēcama Cristosaribi 'iti 'icē quixun ca camabi ñu, a Nucēn Papa Diosan unio, an istisa tanquin Nucēn Papa Diosan atu isminun quixun bēñequin cainia. ²² Cananuna 'unanin, nētē ióñu a pain uniočēxbi uni 'ucha cupía camabi ñu, unírribi, tēmēranan chēquiti oquin Nucēn Papa Diosan 'imiá 'aish ca bēri usai 'ia quixun. Usa 'ixunbi ca Nucēn Papa Diosan ióotēcēnun cainia, anun bacēnti nētēan xanun tēmēraquin aín bacēnti caíncē, usaribi oquin. ²³ Camabi ñun a Nucēn Papa Diosan ióotēcēnun caínmainun cananuna nunribi Nucēn Papa Diosan nu ióotēcēnun bēñequin cainin. Nucēn Papa Diosan nu aín Bēru Ñunshin Upí nubē 'inun 'inácē 'ain cananuna 'unanin, an ca asérabi camabi aín bana quicēsabi oquin nu 'imiti 'icē quixun. Usaquin 'unánquin cananuna nun aín bēchicē 'aish aín nētēnu bētsi namiñu 'iti cainin. ²⁴ Nux Cristomi catamēti ainan 'aish abē nētētimoí tsónun iémiquin ca Nucēn Papa Diosan uisoquin cara nu 'imiti 'icē quixun isnuxun caínun nu iémiacēxa. Nua camabi an cacēsabi oquin 'imicē 'ixun cananuna, bētsi cananuna 'iti 'ai quixun sinánquin caínsianxma. ²⁵ Usa 'ainbi cananuna usaquin nu 'imicēma pain 'ixun usai 'iti cainin. Cananuna —bētsi cana 'iti 'ai —quixun sinánquinbi uisa caranuna 'iti 'ai quixun 'unánquinmabi a isnuxun —asérabi ca usai 'iti 'icē —quixun cuēñquin cainin.

²⁶ Uisa caranuna 'iti 'ai quixun isnuxun cainia ca Nucēn Papa Diosan Bēru Ñunshin Upí an nuxnu tēmēraíabi nu 'aquinia. An nu 'aquinun quixun caquinbi cananuna uisaquin cai carana Nucēn Papa Diosbē banatí 'ai quixun upí oquin 'unaniman. Usa 'ainbi ca Nucēn Papa Diosan Bēru Ñunshin Upí anbi nu Nucēn Papa Dios ñucáxunia. Usoquin nu 'aquinquin ca nun nu a Nucēn Papa Dios ñucácēma banacama a nu ñucáxunia. ²⁷ An ca Nucēn Papa Dios cuēñcēsabi oquin aín unicama a ñucáxunia. Usa 'ain ca Nucēn Papa Dios, an camabi unin nuitu mēu sinácē ñu 'unácē, an uisa ñu cara aín Bēru Ñunshin Upitan nu ñucáxunia a cuatia.

Uisai cara ainan 'inun Nucēn Papa Diosan caíscē unicama 'iti 'icē quicē bana

²⁸ Cananuna 'unanin, Nucēn Papa Diosan ca uisa ñu cara 'ia abi, ax ami sinácē unicamaxa an 'aquincēx, upí 'inun mēñfoxunia, atúan ax cuēñcēsabi oquin ñu 'amainun. A unicama ax cuēñcēsabi oquin ainan 'inun sinánmicē 'ixun ca Nucēn Papa Diosan usoquin 'aia. ²⁹ Ui unicama cara ainan 'iti 'icē quixun 'unánquin ca Nucēn Papa Diosan aín Bēchicēñēxa aín unicaman cushi 'inun atux aín Bēchicē 'icēsaribiti 'inun mēñocēxa. ³⁰ Uicamax cara usai ainan 'iti 'icē quixun 'unánquin ca Nucēn Papa Diosan acama an sinánmicēxa ami catamētia atun 'uchacama tērēnquin ainan 'imíaxa. 'Imiquin ca atux aín nētēnu abē 'iti 'imíaxa.

³¹ ¿A ñucama sinánquin cananuna 'unanin, Nucēn Papa Diosan bēruáncē 'icē ca an ēncēma 'icē uínbi uisashí cara oquinbi a nubē ēnanamima. ³² An ca —'ēn Bēchicē ca bamatima 'icē —quiquinma nun 'uchacama cupía bamanun ēñē nētēnu aín Bēchicē xucēxa. Usa 'ixun ca aín Bēchicē cupínu nux upitax tsónun nu 'imianan anun nu upitax tsóti ñucamaribi nu 'inánti 'icēn. ³³ ¿An ainan 'inun caíscē unicamaxa an iscē upí 'ain cara un Nucēn Papa Dios —min unix ca 'uchaxa —quixun cati 'ic? Usaquin cacēxunbia an —ax ca 'uchañuma 'icē —quixun cati ca Nucēn Papa Dios 'icēn. ³⁴ ¿Uin cara nu 'uchoti 'ic? Cristo bamacēbia Nucēn Papa Diosan baísqumicē, an ca aín nētēnu abē 'Apu 'aish aín mēqueu 'ixun, nu Nucēn Papa Dios ñucáxunia. Ñucáxuncē 'ixun ca an asérabi nu 'uchotima 'icēn. ³⁵ ¿Uinu 'icē unin cara Cristocēñun nu ēnananmiti 'ic? Ca 'atima 'icēn. Nuxnu tēmēranan masá nuituanan bētsi unin bētsi ocē 'ianan 'acēñuma 'ianan chupañuma 'ianan bamatixa 'ianan unin 'aisa tancē 'iti, a ñucamanribi ca Cristocēñun nu ēnananmitima 'icēn. ³⁶ Ésai ca Nucēn Papa Diosan bana cuēñeo quia:

Nuxnu minan 'icë ca unin numi nishquin nuibaquinma nu bëtsi bëtsi oia. 'Aracacë ñuinacama 'anuxun 'acësa oquin ca nu 'aisa tanquin bëtsi bëtsi oia.

³⁷ Usa ñu 'icëbëtanbia Cristonën nu nuibaquin cushiocëx cananuna ami catamëti éníma amiira cushiin, têmëracëma pain 'aishnu 'icësamairai. ³⁸ Usa 'ain cana aséribi 'unanin, Nucën Papa Dioscëñun an nu énananmiti ñu ca 'aíma 'icën. Nux bamati 'imainun nun tsóti 'imainun ángelcama 'imainun ñunshin 'atimacama 'imainun uisa cushi cara, acama 'imainun axa béri uisai cara 'icë uisa ñucama cara, 'imainun axa uisai cara 'iti, a ñucamanbi ca Nucën Papa Dioscëñun nu énananmitima 'icën. ³⁹ Ñunshin 'atimanën 'apucama 'imainun, uisa ñunshin cara, acama 'imainun éné nētēnu 'icë 'apucamaribi 'imainun axa naí manámi 'icëcama 'imainun axa naí meu 'icëcamaribi, 'imainun uisa ñucama cara Nucën Papa Diosan unio 'icë, acamanbi ca Nucën Papa Dioscëñun nu énananmitima 'icën. Uisaira oquin cara an nu nuibatia quixun ca Nucën Papa Diosan Jesucristo éné menu xuin nu ismiacëxa.

9

Israelnën rëbúnqui ainan 'inun Nucën Papa Diosan caísa

¹ Cristonan 'ixun cana cëmëquinma éné banaribi mitsu cain. Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan 'ë 'unánmicëxun cana 'ën nuitu mëu 'unanin, 'ën mitsu béri caisa tancë bana énéx ca aséribi 'icë quixun. ² Ésaquin cana mitsu cain, judíos unibu 'ën aintsicama Jesucristonanma 'icë, imëbi nēténbi sinani cana 'aisamaira masá nuitutin. ³ Usai 'iti 'ainbi atúxa Cristonan 'inun 'ëx ainanma 'aish Nucën Papa Diosan uisa cara oti 'icë usoquin 'acë 'iisa cana tanin. ⁴ 'Ën aintsicama judíos unibu atux ca 'ésaribi Israelnën rëbúnqui 'icën. Israelnën rëbúnqui, judíos unicama, ca Nucën Papa Diosan aín uni 'inun caísaçëxa. Caístancëxun ca, aséribi ca ax Dios 'icë quixun 'unánun, Israel unicama aín cushi ismianan aín pëcacë aribi ismiacëxa. An ca atu ainan 'imiquin atúan uisai cara ainan 'aish 'iti 'icë quixun 'unánun aín banacama Moisés cuënëomiacëxa. Cuënëomiquin ca anuxun a rabiti xubu 'atancëxun cara uisoquin a rabiti 'icë quixun canan uisaira oquin cara an atu bërúanti 'icë quixun cacëxa. ⁵ Israel unicamax ca Abraham 'imainun Isaac 'imainun Jacob, Israelribi cacë, acaman rëbúnqui 'icën. Uni 'aish ca Cristonën 'unanpararibi Israelnën rëbúnqui 'iacëxa. Ax Diosribi 'aish ca camabi uni, camabi ñun 'ibu 'ianan ángelcaman 'iburibi 'icën. A ca camabi unin xëñibua 'ainbi rabiti 'icën. Usai ca 'iti 'icën.

⁶ Israelnën rëbúnqui judíos unicama camáxira Nucën Papa Diosanma 'ainbi cananuna sinántima 'ain, Nucën Papa Diosan ca aín quicësabi oquin Israel unicama ainan 'imiama 'icë quixun. Israelnën rëbúnqui 'aishbi ca axa Nucën Papa Diosmi sináncëmacamax aséribi Nucën Papa Diosanma 'icën. ⁷ Nucën Papa Diosan ca Abraham cacëxa: “Min bëchicë Isaac aín rëbúnquishi ca aséribi min rëbúnqui 'aish 'ën unibu 'iti 'icë” quixun. —Min bëchicë itsi aín rëbúnquicamax ca 'ën unibu 'iti 'icë —quixun ca Nucën Papa Diosan Abraham cáma 'icën. “Isaacnën rëbúnquinëxëshi ca 'ënan 'iti 'icë” quixun ca cacëxa. ⁸ Usa 'ain cananuna 'unanin, ui uníxbi ca aín chaiti cupíshi Nucën Papa Diosan uni 'itima 'icën. Nucën Papa Diosan aín bana quicësabi oquin usaquin 'imicë 'aish cuni ca uni ainan 'aish aséribi Abrahamnën rëbúnqui 'ia. ⁹ Énéx ca Nucën Papa Diosan, Isaac bëchitisama pain 'icë, Abraham cá bana a 'icën: “Achúshi baritia 'icëbëa Sara tuáñu 'ain cana minu utécënin”.

¹⁰ Éñëribi cananuna sinánti 'ain: Rebecanën tuá rabé ax ca nucën rara Isaacnëmbia bëchicë 'iacëxa. ¹¹⁻¹³ A tuá rabé bacéncëma pain 'ixun ñu 'atima 'ati 'unáncëma 'ianan ñu upí 'ati 'unáncëma pain 'ain, ca Nucën Papa Diosan Rebeca cacëxa: “A paínmi bacéncë tuá an ca canitancëxun aín 'anáca ñu 'axunuxun 'aia” quixun. A tuá rabé aín rëbúnqui ñui ca Nucën Papa Diosan bana cuënëo ésañibi quia: “Esañnën rëbúnqui 'acësamaira oquin cana Jacobnën rëbúnqui nuibatin”. Usaquin sinánquin cananuna 'unanin, Nucën Papa Diosan ca aín cuëncësabi oquinshi uni ainan 'inun caisia, aín ñu upí 'acë cupíma.

¹⁴ ¿Usaquin caiscë cupí caranuna —Nucën Papa Diosan ca 'atimaquin sinania —quiti 'ain? Cananuna usai quitima 'ain. ¹⁵ An ca Moisés ésoquin cacëxa: “Axa 'ëx cuëncësabi oi 'ën uni 'iti unicama a cana 'ënan 'imiti 'ain. A 'ëx cuëncësabi oquin 'ën nuibatí unicama a cana nuibati 'ain”. ¹⁶ Usa 'ain cananuna 'unanin, Nucën Papa Diosan ca aín cuëncësa oquinshi uni nuibaquin ainan 'inun caisia. —'É ca an caísti 'icë —quicë cupíma 'imainun

a cuëñminuxun ñu upí 'acë cupíma, aín cuëñcësa oquinshi ca Nucën Papa Diosan ainan 'inun uni caisia. ¹⁷ Usaribi oi ca Faraón ñui Nucën Papa Diosan bana cuëñö ësaí quia: “Camabi unían 'ën cushi 'unánun cana mi Egipto menu 'icë unicaman 'apu 'imin. Mixmi 'apu 'icëbëtan 'ën min menuxun ñu 'aia chanoia cuaquin ca camabi menu 'icë unin 'ëx cana asérabí cushi 'ai quixun 'unánti 'icën”. ¹⁸ Nucën Papa Diosan ca aín cuëñcësabi oquin uni raíri nuibaquin ainan 'inun 'imia. 'Imianan ca uni raíri axa 'aisama 'icë usabia 'inun 'imia.

¹⁹ Usaquin 'acë cupí sapi camina 'ë cati 'ain:

—¿Usa 'ain cara usabi 'inun 'imicë 'ixunbí uisa cupí Nucën Papa Diosan uni 'uchoin? ¿Usashia 'inuan 'imicë uni an cara usai 'inuan Nucën Papa Diosan 'imicë a bëtsiöti 'ic? Ca 'atima 'icën. ²⁰ Mitsúnmi 'ë usaquin cacëxunbí cana mitsu cain, ¿Mitsux unishi 'aishbí caramina Nucën Papa Diosbë cuëbicanánti 'ain? ¿Ñutë banati 'unan 'ixun cara —¿uisoti caramina ësoquin 'ë 'ai? —quixun an 'acë xanu cati 'ic? Ca catima 'icën. ²¹ An ñutë ocë xanu an ca ax cuëñcësa oquin ñutë 'ati 'icën. 'Aisa tanquin ca bëtsi ñutë anun ñu xëati 'ati 'icën. 'Anan ca a mapúbí bëtsi ñutëribi anun ñu 'aruti 'ati 'icën.

²² Nucën Papa Diosanribi ca aín cuëñcësa oquin 'aia. Unin ñu 'aisama 'ati ca ax cuëñnima quixuan camabi unin 'unánun ca Nucën Papa Diosan an 'aisama ñu 'acë uní uisoquin cara 'ati 'icë usoquin 'ati 'ixunbí caínpainia. ²³ Caínpainquin ca uisaira oquin cara an 'atima ñu 'acë 'icëbí uní nuibaquin aín sinan upí 'imíti 'icë quixun camabi unin 'unánun, ainan 'inun caísa 'ixun nu usaquin 'imia. ²⁴ Raírinëxa judíos uní 'imainun raírinëxribi judíosma uní 'icëbí ca Nucën Papa Diosan ainan 'inun nu 'imiäxa. ²⁵ Usoquinribi ca an aín uní, Oseas cacë, a ësoquin aín bana cuëñöomiacëxa:

Axa bërama 'ën unima 'iá unibí cana —mitsux camina 'ën unibu 'ai —quixun cati 'ain.

'Énanma 'icë nuibáma 'ixunbí cana —mitsux camina 'ën nuibacë uní 'ai —quixun cati 'ain. ²⁶ Anuxuan —mitsux camina 'ën unima 'ai —quixun cá anuxunbí ca Nucën Papa Dios, axa bamatimoi tsócë, an —mitsux camina asérabí 'ën bëchicë 'ai —quixun uní cati 'icën.

²⁷ Isaíasnëribi ca Nucën Papa Diosan 'amicëxun judíos unibu ñuiquin ësaquin cacëxa: “Israelnën rëbúnqui 'aisamaira, parúnppa cuëbí 'icë masisa, 'aishbí ca acama 'it-samanëxëshi asérabí Nucën Papa Diosnan 'inux iéti 'icën. ²⁸ Anúan usaquin 'ati nëtë ucëbëtan ca Nucën 'Ibu Diosan ëñë menuxun unin 'acë ñucama istancëxun bënëñquinshi camabi aín quiásabi oquin 'ati 'icën”. ²⁹ Ésaíribi ca Isaíasnën cuëñö bana quia:

Nucën 'Ibu Dios, ax 'Apuira 'ixun, Israelnën rëbúnquicama aín raíri iëmicëma 'ain cananuna Sodoma 'imainun Gomorra anu 'icë unicama 'iásaribiti camáxbi 'aíma 'itsían.

Judíos unicamaxa Jesucristomi catamëcëma bana

³⁰ ¿Usa 'ain caranuna uisai quiti 'ain? Cananuna quiti 'ain, judíosma unibunën ca, judíos unibu ca usai 'iti 'icë quicë bana 'unáncëma 'ixun Nucën Papa Diosan aín nuitu upí isnun a bana 'ati sínánma 'icën. Sínánma 'icëbí ca aín 'uchacama tërénun Jesucristomi catamëcë cupíshi Nucën Papa Diosan aín nuitu upí isía. ³¹ Judíosma unibu usa 'ainbí ca, judíos unibunëx ca aín nuitu upí 'icë quixuan Nucën Papa Diosan isnun Moisésnën cuëñö bana quicësabi oquin 'aquinbí a banacama quicësabi oquínra 'acëma 'icën. ³² Nucën Papa Diosan ca aín cuëñcësabi oquin 'anun 'ë 'aquinti 'icë quixun sinani ami catamëquinma —'ënbi ñu upí 'aia ca 'ë upí isía —quixun sínáncë cupí ca Nucën Papa Diosan atu upí isáma 'icën. Judíos unibunën ca —Nucën Papa Diosan ca Cristo ëñë menu xuti 'icë —quixun 'unánquinbí —ami catamëtishi ca unicama Nucën Papa Dios cuëñcësabi oi 'iti 'icë quixun sínántisama tanxa. Bain cuanía uní bai nëbétsi racacë maxáxmi tatíqui chacacë usaribi ca usa uní 'icën. A maxáxa ca Cristo 'icën. Judíos unicamax Nucën Papa Dios cuëñcësabi oi 'iti 'aishbí ca Cristomi sínántisama tancë cupí ax cuëñcësabi oi 'ima. ³³ Nucën Papa Diosan bana cuëñö ca maxax ñuicësa oquin Cristo ñui ësaí quia:

Camina 'unánti 'ain, 'ën cana Sión cacë ëmanua, maxax achúshi 'inun mëñfoin. Ami ca uní raírinëx tatíquianan maxax cha 'ain chacati nipacëti 'icën. Usa 'ainbí ca axa ami catamëcë unicaman 'unánti 'icën, an ca asérabí ax quicësabi oquin atu 'aquinia quixun.

10

¹Ēn xucéantu, ésaquin cana mitsu cain, Israel uni judíos unicama Cristomi catamétia ainan 'inun iémiti cuéñquin cana Nucén Papa Dios ñucáxunin. ²Cana mitsu cain, atun ca aséرابi Nucén Papa Dios cuéñmisa tania. Usa 'ixunbi ca uisoquin cara atun a cuéñnmiti 'icé quixun 'unaníma. ³Uisai cara unicama Nucén Papa Diosan iscéx upí 'iti 'icé quixun ca 'unanma 'icén. —Ēnbi Moisésnén cuéñeo bana quicésabi oquin 'acé cupíshí ca an 'én nuitu upí isia —quixun sinani ca Nucén Papa Dios cuéñcésabi oi Cristomi cataméti sinántisama tanxa. ⁴Cristonéxa ucébétan judíos unibunén aséرابi ami cataméti 'unanun quixun ca Nucén Papa Diosan aín bana Moisés cuéñéomiacéxa. Ui unicamax cara Cristomi catamétia a ca Nucén Papa Diosan upí isanan ainan 'imia quixuan 'unanun ca a bana judíos unibu 'inancéxa. Usa 'aínbi ca ax ucébé judíos unicama ami sinántisama tanxa. ⁵An usai ca uni 'iti 'icé quicé bana 'acé cupí Nucén Papa Diosan a 'uchañuma isti sináncé uni, a ñuiquin ca Moisésnén ésaquin cuéñéocéxa: “Nucén Papa Diosbé upí 'inux Moisésnén cuéñeo bana quicésabi oi 'iti sináncé unin ca aséرابi a banacama quicésabi oquin 'ati 'icén”. ⁶Usa 'aínbi ca unin ami catamétia ca Nucén Papa Diosan uni upí isia quixun 'unanun Cristo ca uti 'icé quixun 'unanun aín bana cuéñeo ésaí quía: “Min nuitu mëu sinani camina quitima 'ain, ¿Uix cara nañu cuanti 'ic?” Cristo éné nētēnu bēnux. ⁷Ésairibi ca quía: “Min nuitu mëu sinani camina quitima 'ain, ¿Uix cara anua uni bamacé 'icé anu cuanti 'ic?” anua Cristo bēnux. ⁸Usai quianan ca ésairibi quía: “A bana Cristo ñui quicé, a ñuia camina cuatin. A ñui camina banain. Min nuitu mëu camina a bana sinanin”. Usai quicé 'imainun cananuna nunribi Cristomi cataméti ñuia quicé bana unicama ñuixunin. ⁹A bana ca ésaí quía:

—Jesús ca 'én 'Ibu 'icé —quianan bamacébi ca Nucén Papa Diosan a baísquimiacéxa quixun min nuitunén sinania ca Nucén Papa Diosan ainan 'inun mi iémiti 'icén. ¹⁰Nun nuitu mëu, aséرابi ca nun 'ucha tērēnti 'icé quixun sinani Jesucristomi catamétia, ca Nucén Papa Diosan nun 'ucha tērēnquin nu upí isia. Uisoquin an iscéxnu —Jesucristo ax ca aséرابi 'én 'Ibu 'icé —quía ca Nucén Papa Diosan ainan 'inun nu iémia.

¹¹Cristo ñuiquian Nucén Papa Diosan bana cuéñeo ca ésairibi quía: “Axa ami catamécé unicaman ca, an ca ax quicésabi oquin 'é 'aquinia quixun 'unania”. ¹²Judíos unicama 'imainun judiosma unicamaribi 'imainun uisa uni cara, axbi ca Cristomi cataméti ainan 'ia. Cristo ax ca camabi uni axa ami catamécé aín 'Ibu 'icén. Usa 'ixun ca an ñucacé unicama upí oquin 'aquianan ax cuéñcésamaira oquin ñu 'inania. ¹³Nucén 'Ibu Diosan bana cuéñeo ca quía: “Uin cara an iéminun ñucatia a ca Nucén 'Ibu Diosan ainan 'inun iémiti 'icén”. ¹⁴¿Usa 'aínbi cara an Nucén 'Ibu Diosan ca a iémiti 'icé quixun sináncéma unin a ñucáti 'ic? Ca ñucátima 'icén. ¿Uisaxun cara uni itsin ñuia cuacéma 'ixun, Nucén 'Ibu Diosan ca 'é iémiti 'icé quixun sinánti 'ic? Ca sinántima 'icén. ¿Uisaxun cara uni itsin ñuixuncēxunma cuati 'ic? Ca cuatima 'icén. ¹⁵¿Uisaxun cara unin uni itsin xucéma 'ixun uni raíri bana ñuixunti 'ic? Ca 'atima 'icén. An aín bana ñuixuncé unicama ñui ca Nucén Papa Diosan bana cuéñeo ésaí quía: “Ēn unibunéxa upí bana, —Nucén Papa Diosan ca aín 'ucha tērēnquin abēa upí 'inun uni 'imia —quicé, a ñui aia unin iscéx ca upíra upí 'icén”.

¹⁶A bana cuéñeo 'aínbi ca camabi uníñra a bana sináncéma 'icén. Ésaí ca Isafasnén cuéñeo bana quía: “Camabi uníñrama, 'itsama uníñshi ca nun ñuixuncé bana cuaquin —ca aséرابi 'icé —quixun sinania”. ¹⁷Usa 'ain cananuna 'unanin, uni itsán Cristo sinánquin aín bana ñuixuncéxun ca unin cuatia. Cuaquin ca —a banax ca aséرابi 'icé —quixun 'unani Cristomi catamétia.

¹⁸Unicaman cara a bana cuaxa quixun cana sinanin. Camaxunbi ca aséرابi cuaxa, ésaí Nucén Papa Diosan bana quicésabi oi: Aín unicamax ca camabi mēnuxun bana ñuixuni cuanxa. Usa 'ain ca camabi menu 'icé unicaman a bana ñuixunia cuaxa.

¹⁹Ésaquinribi cana sinanin, ¿Judíos unicaman cara a bana Cristo ñuicé cuaquin, uisai quicé cara a bana 'icé quixun 'unanma 'ic? 'Unántsinxunbia judíos unicaman a bana cuaisama tania oquin ca Nucén Papa Diosan judíos unibu caquin, Moisés ésaquin cuéñéomiacéxa: Judiosma unibunéxa mitsun aintsima 'icébi 'én 'énan 'imicébé camina mitsux nutsi nishti 'ain. Mitsúnmi a —sinánñuma ca —quixun ñuicé unicama 'én 'énan 'imicébé camina mitsux 'émi nishti 'ain.

²⁰ Nucën Papa Diosan ca —judíosma unibunëx ca 'ëmi sinánti 'icë —quixun 'unanquin Isaías ësaquin cuëñëomiacëxa:

Ax 'ëmi sinánma unímbi ca 'ë 'unánxa. 'Ënan 'inuxuan an 'ë ñucáma unibi cana 'ëmi catamënun sinánmian.

²¹ Usai judíosma unibu ñui quianan ca Isaías judíos unibu ñuiribi ëesai quiacëxa, Nucën Papa Dios quicësabi oi: 'Ën bana cuaisama tanan 'ëmi sinántisama taniabi cana judíos unibu ënquinma —'ën mitsu 'aquinun camina 'ëmi sinánti 'ai —quixun can. Cacëxbi ca 'ën bana cuaisama tani 'ëmi sinántisama tanxa”.

11

Judíos unicama raíri Nucën Papa Diosnan 'iti

¹ Usa 'ain cana sinanin, ¿judíos unibu cara Nucën Papa Diosan aín bana cuaisama tania oquin ëanxa? quixun. Usama ca. 'Ëxribi judío uni, Abrahamnën xutan bëhçicë, Benjamín, aín rëbúnqui 'icëbi ca Nucën Papa Diosan 'ë manuquinma upí oquin sinánxunia. Usa 'ain cana 'unanin, an ca judíos unicama ëncëma 'icë quixun. ² Bërâma ca Israelnën rëbúnqui judíos unibu ainan 'inun Nucën Papa Diosan caisacëxa. Usaquin 'á 'ixun ca a unicama —'ën unima ca —quiax ami manúcëma 'icën. Nucën Papa Diosan bana cuëñëo isquin camina 'unanin, Nucën Papa Diosbë banai ca Elías Israel unibumi manani ëesai quiacëxa: ³ “Ën 'Ibu Dios, axa mimi sináncëma unicaman ca an min bana ñuixuncë unicama cëñuaxa. Cëñuanan ca mi rabitisama tanquin anuxun mi rabiquin ñuina xaroti acamaribi masóxa. 'Ëishi ca 'acëma 'icën. Usa 'ixunbi ca 'ëribi 'aisa tania”. ⁴ Usaquian cacëxunbi ca Nucën Papa Diosan Elías cacëxa: “Mishima, siete mil uníxribi ca 'ën bërúancëx 'ëmi sinania. Baal ax isa díos 'icë quixuan uni raírinën rabíabi ca atun a rabicëma 'icë” —quixun. ⁵ Usafa bërâma uni 'íasaribiti ca bëríribi judíos unicama aín patsan Nucën Papa Diosmi sináncëma 'aínbi raírinëx ainan 'inúan caiscë 'aish Nucën Papa Diosmi sinania. ⁶ A caiscëcama a ca atun ñu upí 'acë cupíma, nuibaquinshi Nucën Papa Diosan ainan 'inun caisaxa. Atun ñu 'acë cupíma ainan 'inun caiscë 'aish ca acamax nuibaquinshia an caiscë 'itsánma.

⁷ Usa 'ain ca ëesai 'iaxa: Judíos unibunëxa abë upí 'iisa taníbi ax quicësabi oi 'i Jesucristomi catamëcëma 'aish abë upíma 'aínbi ca raírinëxëshi Nucën Papa Diosan sinánmicëx Jesucristomi catamëcë 'aish abë upí 'ia. Judíos unicama aín patsanëxa ami sinántisama tania oquin ca Nucën Papa Diosan atux cuëñcësa oía 'inun ëanxa. ⁸ Nucën Papa Diosan bana cuëñëo ëesai quicësabi oi ca 'iaxa: “Usa unicamax ca usabia 'inun ëncë 'aish Nucën Papa Diosmi sinánfima. An 'acë ñu isquinbi uisafira cara aín cushi 'icë quixun sináncëma 'aish ca bëxuñu unisa 'icën. Aín pabitan aín bana cuaquinbi a bana quicësa oquin 'aisama tancë 'aish ca pabë unisa 'icën, Nucën Papa Diosan usaífa 'inun ëncësabi oi. Bërí nëténbi ca usai 'ia”. ⁹ A banacama quicësaribi oquin ca Davitan usa unicama ñuiquin ëñë bana cuëñëocëxa:

A unicama ca Nucën Papa Diosan ratuquinshi castícanuxun 'aia. Usa 'aish ca ñuina, trampanu —ënë ñun ca 'ë maputi 'icë —quixun 'unanimaishi atscíncësaribi 'inun castíancë 'iti 'icën. Uisafíbi cana 'itima 'ai quixun sinani bëtsi unin pí unun quixun camicëx cuëñëbi ca usai 'iti 'icën. Usai atux 'iti cana cuëñëin. ¹⁰ Bëxuñu unin ca aín bëru upíma 'ixun uinu cara cuania quixun 'unaníma. Usaribiti ca uni catúbucë ax aín caxu 'aisama 'ain tëmëraia. Usaribitia a unicama 'iti cana cuëñëin.

Usaquin ca Davitan cuëñëocëxa.

Judíosma unicama Nucën Papa Diosnan 'iti

¹¹ Usa 'ain cana sinanin, ¿aín 'ucha cupí cara Nucën Papa Diosan judíos unicamaira xëñibua 'aínbia aín unima 'inun ëanxa? —quixun. Usama ca. Judíos unibu ami sináncëma 'ain ca Nucën Papa Diosan judíosma unibu ami sinánun sinánmia. Judíosma unibunëxa 'ëmi sinania isi ca judíos uniburibi usaribiti 'ëmi sinánti 'icë quixun sinánquin ca Nucën Papa Diosan judíosma unibu ami sinánun sinánmia. ¹² Judíos unicamaxa Cristomi catamëcëma 'aish Nucën Papa Diosnanma 'ain ca judíosma unicamax Cristomi catamëti Nucën Papa Diosnan 'ia. A isi ca Nucën Papa Dios cuëñëia. Usai cuëñcësamaira oi ca judíos uniburibi asérabi Cristomi catamëtia isi cuëñti 'icën.

¹³ Anu 'icë judfosma unicama, cana mitsu cain, 'ën judfosma unicama aín bana ñuixunun Jesucristonën cacë 'ixun cana usaquin chiquishquinma cuëenquin 'ain. ¹⁴ 'Ën bana ñuixuncëxun judfosma unibunën cuatia isía 'ën aínsi judfos unicamaxribi Cristomi catamëti iéti cana cuëënin. ¹⁵ Judfos unibunëx Cristomi catamëcëma 'aish Nucën Papa Diosnanma 'ain ca judfosma unibu Cristomi catamëti Nucën Papa Diosnan 'ia. Usa 'ainbi ca judfos unicamaxribi Cristomi catamëcë 'aish, uni bamacë 'aishbi baísquicësa 'ain, Nucën Papa Dios cuëëinra cuëënti 'icën. ¹⁶ Judfos unibunën ca aín ñu 'apacë an pain tancëma aín bimi anuxun a rabiti xubunu buáncëxa, Nucën Papa Diosan camabi aín bimi upí isnun quixun. Usaribi ca i aín tapun upí 'aish camabi aín pëñáncamaribi upí 'ia. Usa ñu sinánquin cananuna 'unanin, judfos uni bëtsix bëtsíxa Nucën Papa Diosmi sináncë 'ain ca atúxa 'icësaribiti judfos unicama camáxbi Cristomi catamëtia Nucën Papa Diosan upí isti 'icën.

¹⁷ Èsa ca. I aín pëñan achúshi tëatancëxun bëtsi i aín pëñan anu tëacë anubi tacáshcacëx ca a i aín tapúnuaxa aín baca cuancë cupí aín pëñánsabi 'inun coti 'icën. Usaribi camina mitsux 'ain. Judfos unicama Nucën Papa Diosan bana 'unáncë 'aishbi Cristomi catamëisama tancë 'aish ca i pëñan tëacësa 'icën. Usa 'imainun camina mitsux judfosma uni 'aishbi Cristomi catamëcë 'aish bëtsi i aín pëñan anua tëacë anu tacáshcacësa 'ain. ¹⁸ Usa 'aishbi camina rabiti —'ëx cana judfos unicamasamaira 'ai —qui cërútima 'ain. Camina sinánti 'ain, aín tapúnmi cushicë cupí ca in pëñan cania. Usaribiti cana 'ëx judfosma 'aishbi, judfos unibu cupí, Cristomi catamëti Nucën Papa Diosnan 'ain.

¹⁹ Usa 'ainbi sapi camina ësaquin sinanin, —judfos unima 'aishbi 'ëx ainan 'inun ca Nucën Papa Diosan judfos unibu ainanma 'inun ëanxa —quixun. ²⁰ Usa ca. Usa 'ainbi camina 'unánti 'ain, Jesucristomi catamëcëma cupí ca judfos unibu ainanma 'ia. Mitsux ami catamëcë cupíshi camina ainan 'ain. Usa 'ain camina —'ëx cana judfos unibusamaira 'ai —quiax cërútima 'ain. Judfos unibu 'icësaribiti Jesucristomi catamëcëma 'itin rabanan camina bërúancati 'ain. ²¹ Camina 'unánti 'ain, Nucën Papa Diosan ca ainan 'inun caísa 'ixunbi judfos unibu ami catamëtiama aín 'ucha tërëncëma 'ixun judfosma unibu 'aishmi mitsux ami catamëcëxunma mitsun 'ucharibi tërëntima 'icën.

²² Usa 'ain camina 'unánti 'ain, ax upí 'ixun ca Nucën Papa Diosan unicama nuibaquin upí 'imianan axa aín 'ucha ëni ami catamëcëma uni uisa cara otí 'icë usoquin 'ati 'icën. Usa 'ixun ca mitsúxmi a ëníma ax quicësa oquin 'ai, ami catamëtia oquin nuibaquin 'aquinia. Usai mitsux 'icësa camina 'iti 'ain. Usai 'ima camina mitsúxribi judfos unibu 'icësaribiti ainanma 'iti 'ain. ²³ Aín rarácama 'iásaribiti ami sinántisama tanbía ami sinanatia ca Nucën Papa Diosan asérami aín uni 'inun judfos uniburibi 'imiti 'icën, judfosma unibu 'imicësaribi oquin. ²⁴ Mitsux judfosma uni 'aish aín unima 'iá 'icëbi ainan 'inun 'imicë 'ixun ca Nucën Papa Diosan ainan 'inun caísa judfos unicama, amia catamëtia, ainan 'inun 'imiti 'icën, i pëñan tëacë 'icëbi amiribishi aín raranu tacáshcatëcëncësa 'inun. Usa 'ain ca i itsi tëaxun, bëtsi inu tacáshcacësamaira 'inun, aín pëñánbi aín raranu tacáshcatëcëncëx asérami upíra 'iti 'icën. Usaribi oquin ca Nucën Papa Diosan judfos unibu ainan 'itëcënun 'imiti 'icën.

Asérabia judfos unicama Jesucristomi catamëti bana

²⁵ 'Ën xucéantu, mitsux judfosma uni 'ixun —nux cananuna judfos unían 'acësamaira oquin Cristomi catamëquin Nucën Papa Diosan aín unicama 'unanmíti ñu 'unáncë 'ai —qui rabíaxma 'inun quixun cana ësaquin unin 'unáncëma ñu a ñuiquin mitsu cain: Judfosma unibu uicama cara Cristomi catamëti 'icë acamax pain ami catamëtamainun ca Nucën Papa Diosan judfos unicama aín patsan Jesucristomi catamëcëma 'aish usabi 'inun ëanxa. ²⁶ Judfosma unibu ami catamëcëbë ca judfos unibunëxribi ami catamëti 'icën, Nucën Papa Diosan bana cuëñeo ësaí quicësaí oi:

An unicama asérami Nucën Papa Diosnan 'inun iémiti ax ca Síónu 'icë judfos unicama achúshi 'iti 'icën. An ca Jacobnën rëbúnqui judfos unicama ami catamëcëxun atun 'ucha tërénquin atun nuitu upí 'imiti 'icën. ²⁷ 'Ëmi catamëtia 'ën atun 'uchacama tërëncëx ca judfos unibu asérami 'ënan 'iti 'icën, 'ën cásabi oi.

²⁸ Nucën Papa Diosan ca unicamax Cristomi catamëtia ainan 'imiti 'icë quixun sinántisama tancë 'aish ca judíos unbunëx ami nishcësa 'icën, mitsux pañmi judíosma uni 'aishbi ainan 'itámainun. Usa 'ainbi ca Nucën Papa Diosan atun rara —mitsun rëbúnqui ca 'ënan 'iti 'icë —quixun cá 'ixun a bana manuquinma judíos unibu nuibatia. ²⁹ Bërâma judíos unibu —'ënan ca mitsu 'imainun mitsun rëbúnqui 'iti 'icë —quixun Nucën Papa Diosan cá 'ain ca a banacama usabi 'iti 'icën. Nucën Papa Diosan ca —mitsux camina 'ënan 'iti 'ai —quitancëxun bëtsioquin sinántëcënima. ³⁰ Mitsux judíosma unibu 'ixun aín bana 'unanima camina Nucën Papa Dios cuëncësoi 'iáma 'ain. Usai 'iáma 'icëbi ca judíos unibu ami sinántisama tancë 'ain Nucën Papa Diosan ainan 'inun mitsu 'imiáxa. ³¹ Judíos unima 'aishmi ainanma 'icëbi ca Nucën Papa Diosan mitsu ainan 'imiáxa. Usaribi oquin ca judíos unicama ami sinántisama tania ainanma 'aishbi ami sinania Nucën Papa Diosan ainan 'imiti 'icën. ³² Judíos unibu ainan 'inun caísa 'ixunbi ca Nucën Papa Diosan judíos unibu 'icësaribitia ami catamëtiama judíosma uniburibi ainanma isia. Usaquin 'aquinbi ca an nuibaquin camabi uni Cristomi catamëtia ainan 'inun 'imia.

³³ Uiti cushiira cara aín sinan 'icë quixun cananuna 'unántima 'ain. An ca camabi ñu 'unania. An 'unáncëma ñu ca 'aíma 'icën. Uisaira 'ixun cara usoquin ñu 'aia quixun cananuna 'unaniman. ³⁴ Èsai ca aín bana cuëñëo quia: “Uinu 'icë unímbi ca Nucën 'Ibu Diosan sinan 'unaníma. Úfnbi ca Nucën 'Ibu Dios —ësaquin camina 'ati 'ai —quixun 'unanmima”, ³⁵⁻³⁶ Nucën 'Ibu Diosan ca camabi ñu ainan 'iti oquin uniócëxa. Usa 'ain ca aín bana cuëñëo ësairibi quia: “¿An aribi 'inánun quixun sinánquin cara unin Nucën 'Ibu Dios ñu 'inánti 'ic? Ca 'inántima 'icën”. A ca aín unicaman xëñibua 'ainbi rabiti 'icën. Usaquin ca 'ati 'icën.

12

Aín unicamaxa aséribi Nucën Papa Dios 'inanmëcë 'iti bana

¹ Usa 'ain cana ësaquin mitsu cain, 'ën xucéantu. Nucën Papa Diosan mitsu nuibaquin ainan 'inun caíscë 'ixun camina 'atima ñu 'aquinma aséribi ax cuëncësabi oquinshi 'anan, ainanshi 'iti 'ain. Mitsúxmi usa 'iti ca Nucën Papa Dios cuëñia. ² An ëñë nëtënu 'icë ñuishi sináncë unicaman sináncësa oquin camina sinántima 'ain. Usaquin sinánquinma camina sinanaquin usairaimi upí 'iti cara Nucën Papa Dios cuëñia, usai 'iti 'unánan an 'aquincëx usai 'iti 'ain.

³ Cristo ñuiquin aín bana unicama ñuixunun Nucën Papa Diosan caíscë 'ixun cana mitsu cain, camabi unia Cristomi cushicë 'inun 'aquinun mitsu caíscë 'ixun camina ui unímbi —'ëx cana bëtsi unibëtan sënënmaira 'iti 'ai —quixun sinántima 'ain. Uisa cara Nucën Papa Diosan mi 'imia, usa 'ixun camina —usaishi cana 'iti 'ai —quixun sinánti 'ain. Sinánñu 'ixun camina rabíquinma —Nucën Papa Diosan a 'anun 'ë 'ináncëxuinshi cana ñu 'ai —quixun sinánti 'ain. ⁴ Èñëx ca ësa 'icën. Unix ca aín taë, aín mëcën, aín xo, aín bëru, aín pabí acamax 'itsa 'ainbi achúshi unishi 'icën. Unix ca aín taën nitsia, aín mëcën anun ca ñu mëia, aín bëru anun ca isia. Camabi unin nami ca anúan an bëtsi bëtsi ñu 'ati 'icën. ⁵ Usaribiti cananuna nux 'itsa 'aishbi camáxbi Cristonan 'aish ax nubë 'ain achúshi unisa 'ain. An 'amicëxun bëtsi bëtsi unin bana ñuixunmainun ca raírinën bëtsi bëtsi ñu 'aia. Usoquin bëtsi bëtsi ñu 'aíbi cananuna camáxbi Cristonan 'aish achúshisa 'ain.

⁶ Nucën Papa Diosan nu bëtsi bëtsi ñu 'anun caíscë 'ixun cananuna an 'imicësabi oquin upí oquin 'ati 'ain, usoquin nun 'ati ca Nucën Papa Dios cuëñia quixun 'unánquin. An aín bana ñuixunun caíscë 'ixun cananuna an sinánmicësabi oquin aín bana unicama upí oquin ñuixunti 'ain. ⁷ Nun uni raíri 'aquinun an 'imicë 'ixun cananuna upí oquin 'aquenti 'ain. Aín bana unicama 'unánminun an 'imicë 'ixun cananuna upí oquin unicama 'unánmiti 'ain. ⁸ Axa upí 'inun uni raíri 'ësëñun quixun Nucën Papa Diosan 'imicë 'ixun cananuna upí oquin 'ësëti 'ain. Nun uni raíri ñu 'inánun quixun 'imicë 'ixun cananuna unin nu rabinun quixun sinánquinma cuëñëquinshi 'inánti 'ain. Nux unin cushi 'inun 'imicë 'ixun cananuna nun unicama upí 'inun upí oquin bëruánti 'ain. Usoquin 'anun Nucën Papa Diosan 'imicë 'ixun cananuna uni 'aquina 'icë cuëñëquin upí oquin 'aquenti 'ain.

Usai Jesucristomi catamëti uni iti bana

⁹ Mitsux aséribi Jesucristomi catamëcë uni 'aish camina paránanima aséribi bëtsibë nuibananti 'ain. Ñu 'atima 'ati cuëñëquinma usa ñu timai camina Nucën Papa Dios

cuëncësabi oíshi 'iti 'ain. ¹⁰ Camina bëtsibë bëtsibë 'aquianani nuibananti 'ain, mitsun xucënbë 'icësaribiti. Asamaira 'iisa tanquin 'atimoquinma camina bëtsi uni isquin upí oquin 'aquinti 'ain.

¹¹ Nucën 'Ibu Jesucristo cuëncësabi oquin 'aquin camina ënquinma, chiquíshquinma cuëenquin upí oquin 'ati 'ain.

¹² Nucën Papa Diosan ca ax quicësabi oquin mitsu 'aquianan abë 'inun mitsu 'imiti 'icë quixun sinani camina chuáma tani cuëni bucuti 'ain. Tëmëraibi camina masá nuituti bënëtima 'ain. Ënima camina Nucën Papa Diosbë banati 'ain.

¹³ Axa Cristomi catamëcë uni ñuñuma 'aish 'aquinsa 'icë camina min ñu raíri 'inánti 'ain. 'Inánan camina axa min xubunu bëbacë uniribi pimianan anua 'uxtiribi 'inánti 'ain.

¹⁴ Axa mitsumi nishcë uni a camina ami nishquinma axribi upí 'inúan 'aquinun Nucën Papa Dios ñucáxunti 'ain. Ami nishquin a 'atimonun quixun caquinma camina axa upí 'inúan 'aquinun Nucën Papa Dios a uni ñucáxunti 'ain.

¹⁵ Axa chuámarua 'aish cuëncë uni abë camina cuënti 'ain. Axa masá nuituti incë uni a camina abë masá nuituquin nuibati 'ain.

¹⁶ Camina bëtsibë bëtsibë nishananíma nuibananishi upiti banati 'ain. Usai 'i camina cëruánanima, axa uni itsibëtan sënënmara unibë upí 'aish abë upiti banati 'ain. Rabíquin camina —'ën cana uni itsin 'acësamaira oquin ñu 'unanin —quixun sinántima 'ain.

¹⁷ An pafan mimi nishquin 'atimocëxunbi camina uisa uni cara, abi mixribi ami nishquin aribi cupitima 'ain. Mitsun camina usa ñu 'ati ca upí 'icë quixuan camabi unin 'unáncë a ñucamaishi 'ati 'ain. ¹⁸ Mitsux camina ax pafan mimi nishcëxma uni raírimi nishtima 'ain. Usa 'aish camina atúxa mitsumi nishcëxbi mitsux abë nishanantima 'ain. ¹⁹ 'Ën xucéantu, axa mimi nishcë uni camina mitsúnribi cupitima 'ain, ésaia Nucën Papa Diosan bana cuëñëo quicë cupí: “Uix cara 'uchaia a cana 'ënbí usaribi oquin cupiti 'ain”. Usa 'ain camina unin mitsu 'atimocëxunbi, Nucën Papa Diosainshi ca cupiti 'icë quixun sinánti 'ain. ²⁰ Mitsun a cupitima camina ëñë bana cuëñëo ésaia quicësabi oi 'iti 'ain: “Axa mimi nishcë uni 'acëñuma 'icë camina piti 'inánti 'ain. Shimaia camina 'unpax 'inánti 'ain. Usaquinmi 'acëxun ca ax mimi nishtancëxbi rabiní sinanaquin upí oquin sinánti 'icën”.

²¹ Mitsúxribi 'uchatin rabanan camina mitsu unin 'atimocëxunbi usaribi oquin cupitima 'ain. Usoquinmi nuibacëx ca ax sinanati 'icën.

13

¹ Camabi 'apux ca Nucën Papa Diosan 'imicë 'icën. An 'imicëma 'apu ca 'aíma 'icën. Usa 'ain camina mitsun 'apucaman bana cuati 'ain. ² Usa 'ain ca an aín 'apu quicësa oquin 'acëma uni an Nucën Papa Dios quicësa oquinribi 'aíma. Usai 'icë 'uni ax ca Nucën Papa Diosan bana 'imainun aín 'apúnribi cacësa oquin 'acëma cupí axbi 'uchai castíancë 'iti 'icën. ³ An ñu upí 'acë uni ax ca aín 'apumi racuëtíma. An ñu 'atima 'acë uni ax cuni ca aín 'apumi racuëtía, 'ë cara uisoti 'icë quixun sinani. 'Apucaman ca an ñu upí 'acë unicama upíoa. Usa 'ain camina mitsux 'apucamami racuécëma 'iisa tanquin ñu upíshi 'ati 'ain. ⁴ Nucën Papa Diosan ca 'apucaman camabi uníxa upiti bucuñuan an ñu 'atima 'acë unicama, uisoquin cara 'ati 'icë usoquin 'anun mënóccëxa. Usa 'aímbi camina ñu 'atima 'acë 'aish 'apumi racuëtí 'ain, uisa cara mi oti 'icë quixun sinani. Nucën Papa Diosan mënósabi oquin ca 'apucaman an ñu 'atima 'acë unicama uisa cara oti 'icë usoquin 'aia. ⁵ Usa 'ain camina 'apucaman bana cuati 'ain. Mitsun castíanti sinanishi ami racuécë cupíma camina mitsux Cristonan 'ixun ax cuëncësabi oquin mitsun 'apun bana cuati 'ain. ⁶ Usaribi oquin sinánquin camina 'apu buánmiti curíqui 'inánti 'ain, 'apun mënósabi oquin. Usa 'iti oquin ca Nucën Papa Diosan mënóccëxa.

⁷ Nucën Papa Dios cuëncësabi oquin camina 'apu buánmiti curíqui buánmicë 'inun 'inánti 'ain. Mitsun émanu 'icë uniribia 'apun anëcë 'ain camina an cacësabi oquin ñu 'ati 'ain, mitsun émacamaxa upí 'inun. Mitsun cushibë cuëbicananquinma camina aín bana cuati 'ain. ⁸ Uni camina ribíntima 'ain. Usa 'ixun camina a nuibacëma 'aish a ribíncësa 'itin rabanan, uni itsi upí oquinra nuibati 'ain. Asérabi uni nuibacë 'ixun ca unin uni itsi uisabi otima 'icën. ⁹ Nucën Papa Diosan bana cuëñëo ca ésaia quia: “Uni itsin xanubë camina 'ítima 'ain. Uni camina 'atima 'ain. Unin ñu camina mëcamatima 'ain. Minanma, bëtsi unin ñu minan 'iti camina cuëéntima 'ain”. Ésaia ëñë banacama quicë 'aímbi ca bëtsi banaribi axa quicësa oquinra 'ati ax ésaia quia: “Mixmi bërúancacësaribi oquin camina

min aintsicama nuibanan axa 'aquinsa 'icë 'aquinti 'ain". Ënë bana quicësa oquin 'aquin camina bëtsi banacamariibi quicësa oquin 'ain. ¹⁰Mitsun aintsicama nuibanan amanu 'icë uniriibi nuibacë 'ixun camina uisa unibi 'atimotima 'ain. Usa 'ain camina uni nuibacë 'ixun Nucën Papa Diosan bana camia quicësabi oquin 'ain.

¹¹Ësoquinriibi camina sinánti 'ain, nux ami catamëtabaquin cananuna —Jesucristo ca utëcënti 'icë —quixun 'unáncën. Usaquin 'unan 'ixun cananuna 'unanin, axa utëcënti nëtë ca 'uramatia quixun. Usa 'ain cananuna unían 'uxnëti pëcaracëbë bësuquin, bari ca uruia quixun sinani bënëtiishi aín ñu mëëti 'ai cuancësariibi oquin, Nucën Papa Diosan a 'anun nu 'ináncë ñu 'ati 'ain. ¹²Jesucristo utëcëncëma pan 'ain cananuna imé upí oquin isíma nicësa 'ain. Usa 'aíshbi cananuna ax utëcëncëbë abë 'aish xabánu nicësa 'iti 'ain. Usaquin sinani cananuna ñu 'atima 'ati ëni ami cushicë 'aish xabánu nicësa 'iti 'ain. ¹³Ami cushicë 'aish cananuna upitaxëshi niti 'ain. Paënti, paëanx cuëëni sharáti, uni aín xanuma xanu itsibë 'iti, ñunshínquin ñu 'atima 'ati, cuamianani nishananti, unimi nutsiti, a ñucama ënquin cananuna usa ñu 'atima 'ain. ¹⁴Usa ñucama ëni camina Nucën 'Ibu Jesucristonën mitsu usai 'inun quixun sinánmicësabi oi 'iti 'ain. Ënë nëtënu 'icë ñuishi sináncë uni an ñu 'atima 'acësariibi oquin 'ati camina sinántima 'ain.

14

Axa nubë Jesucristomi catamëcë unicama ñuitima bana

¹Axa Jesucristomi catamëcë unin uisai cara Jesusan uni 'iti 'icë quixun upí oquin 'unáncëma 'icëbi camina mitsubë timëtisa tania cuëënquin biti 'ain. Uisai cara Jesusan uni 'iti 'icë qui camina abë cuëbicanántima 'ain. ²Bëtsi bëtsi unin ca uisa ñux cara piti 'icë, a cananuna 'aisa tanquin piti 'ai quixun sinánquin usaquin piia. Bëtsi bëtsi unin ca camabi ñu piti ca asábi 'icë quixun 'unánquinma nami piquinma bëtsi ñuishi piia. ³An camabi ñu picë unin ca bëtsi unían an picë ñu piamoquin ñuitima 'icën. Usariibi oquin ca an camabi ñu picëma uni an bëtsi unían piia isquin ñuiquin —min camina ñu 'atima 'ai —quixun caquinma a uníxriibi ca Nucën Papa Diosnan 'icë quixun sinánti 'icën. ⁴Mitsux camina bëtsi unin ñu mëëmicë uni a ñui —an ca 'atima ñu 'aia —quitima 'ain. Aín 'ibúinshi ca 'unánti 'icën, cara upí oquin 'aia, cara upí oquin 'aima quixun. Usariibi oi camina mitsux Nucën 'Ibu Diosan uni itsi ñui, —ñu aisama ca 'aia —quitima 'ain. Aín 'Ibúinshi ca 'unánti 'icën. Nucën 'Ibu Diosan ca aín unicama ax cuëëncësabi oishia 'inun 'imiti 'icën.

⁵Ënëx ca ësariibi 'icën. Uni raírinën ca sinánti 'icën, ënë nëtëx ca bëtsi nëtësamaira 'aish anúan unin Nucën Papa Dios rabiti 'icë quixun. Sinánmainun ca uni raírinën —camabi nëtë ca sënëñ 'icë —quixun sinánti 'icën. Mitsun bëtsi bëtsi oquin sinanibi camina cuëbicanántima 'ain. Micama achúshi achúshinën camina 'ën uisoquin 'ati cara Nucën Papa Dios cuëënti 'icë quixun sinántancëxun usoquinshi 'ati 'ain. ⁶Axa Jesucristomi catamëcë unin ca Jesucristo cuëëñun aín 'ati ñucama 'aia. An —ënë nëtëa bëtsi nëtësama 'ain cana anun Nucën Papa Dios rabiti 'ai —quixun sináncë unin ca a nëtën ami upiti sinánquin a rabia. Bëtsi unin ca —anun Nucën Papa Dios rabiti ca camabi nëtë sënëñ 'icë quixun sinánquin usaquin rabia. An camabi piti ñu picë unin ca Nucën Papa Dios —asábi ca —caquin a rabiquin piia. Usariibi oquin ca an bëtsi bëtsi ñu picëma uni anriibi bëtsi bëtsi ñuishi piquin Nucën Papa Dios —asábi ca —caquin rabiquin piia.

⁷Usa 'aish cananuna nux bamacëma pain 'aish Nucën 'Ibu Jesucristonan 'ain. 'Ianan cananuna bamatancëxriibi ainan 'ain. ⁸Usa 'aish cananuna nux bamacëma pain 'aish Nucën 'Ibu Jesucristo cuëëncësabi oi 'in. 'Ianan cananuna nux anun bamati nëtë ucëbë ax cuëëncësabi oi abë 'inux bamati 'ain. Nuxnu tsotax 'icësariibiti cananuna bamatancëxriibi aín uni 'ain. ⁹Aín unicamax bamacëma 'aish 'ianan bamatancëxriibi ainan 'inun ca Cristo bamaxbi baísquiacëxa. ¹⁰Anúan ax uti nëtë sënëncëbëtan ca Cristonën uisai caranuna 'ia, uisa ñu caranuna 'a quixun nu isti 'icën. ¿Usa 'ain caramina uisacáquin Nucën Papa Diosan uni itsíxa miisaribi uni 'aínbi, a ñui manánti 'ain? Camina 'itima 'ain. ¿Uisacáquin caramina a ñuítu 'ain? Camina 'atima 'ain. ¹¹Nucën Papa Diosan bana cuëñëo ca ësai quia: Nucën 'Ibu Dios ca quia: 'Ëx bamatimoi tsócë 'icë ca camabi nëtënu 'icë unicaman aséribi rabiquin 'ë cati 'icën, mix camina aséribi nun 'Ibu 'ai quixun. Canan ca camabi unían cuanun 'ë rabiquin —mix camina aséribi Dios 'ai —quixun cati 'icën.

¹²Usoxun ca Nucën Papa Diosan nu achúshi achúshi uisa ñucama caranuna 'acën, uisai caranuna 'iacën, acama 'unánquin, uisa cara oti 'icë isti 'icën.

Uni 'uchamitima bana

¹³ Usa 'ain cananuna nux Cristonan 'aish raíri ñui —an ca ñu 'aisama 'aia —quix manántima 'ain. Usai ami manánquinma camina sinánti 'ain, uni raírinéxa —usa ñu piti ca 'aisama 'icé —quixun sinánxbi 'én piia isquin anribi pi 'uchatin rabanan cana 'én a ñu pitima 'ain. ¹⁴ Nucén 'Ibu Jesúsnan 'ixun cana 'unanin, camabi piti ñu piti ca asábi 'icé quixun. Usa 'aímbi ca a uni —Nucén Papa Diosan sinánéx ca a ñux pitima 'icé —quixun sinánquinbi picé 'aish 'uchati 'icén. ¹⁵ Usa 'ain ca axa —'én usa ñu pi cana 'uchati 'ai —quixun sinánquinbi mitsúnmi 'aia isquin anribi usa ñu pi 'uchacé, ax ca min 'ucha 'iti 'icén. Min a uni nuibacéma 'ixun camina usaquin 'an. Usa 'ain camina mitsun an picéma ñu piquin, anun rabanan Cristo bama 'icébi, uni 'uchamitima 'ain. ¹⁶ Usa 'ain camina mitsúnmi a ñu piia oquian uni itsin —pitimabi ca a ñu piia —quixun mitsu ñuitin rabanan —pitima ca —quixuan an sináncé ñu a pitima 'ain. ¹⁷ Aín ñu picé cupíma 'imainun aín ñu picéma cupíma ca uni Nucén Papa Diosbē upí 'icén. Aín Bēru Ñunshin Upitan sinánmicé cupíshí ca unin Nucén Papa Diosnan 'ixun upí ñu 'anan, bētsibē nishananíma nuibananan cuēēni upí oquin sinani tsotia. ¹⁸ Usai 'icé unicamax ca Cristo cuēēncésabi oquin 'acé 'aish Nucén Papa Diosan iscēx upí 'ianan unírribia iscēx upí 'icén. ¹⁹ Usa uni 'ixun cananuna camáxbia bētsibē nuibananan uni raíri nuibaquin 'aquinti 'ain. 'Aquianan cananuna Cristomia upiti sinánun bētsibē bētsibē sinánmiananti 'ain.

²⁰ Usa 'ain camina a Nucén Papa Diosan ainan 'imicé uni a mitsun ñu picé cupí 'uchanun 'imitima 'ain. Aséribi camabi ñu piti asábi 'aímbi ca, mitsúnmi a ñu piia ísía bētsi uni 'uchati ñu a piti 'aisama 'icén. ²¹ —Usaquin ñu 'ati ca 'aisama 'icé —quixun sinánquinbi usa ñu 'ai ca uni 'uchanan Cristomi cushicéma 'ia. Usa 'ain camina nami piti, ñu xéati, uisa ñu 'ati cara, a mitsun 'aia ísía uni itsi 'uchati rabanan usa ñu 'atima 'ain. Usaquinmi 'atima ca Nucén Papa Dios cuēēnia. ²² A picéma 'ixunbi a piía bētsi uni 'uchati rabanan camina an picéma ñu pitima 'ain. Usa 'ixunbi camina min —usa ñu piti ca 'uchama 'icé —quixun min 'acésabi oquin sinánti 'ain, usoquin sinánti ca Nucén Papa Diosan iscēx asábi 'icé quixun 'unánquin. Uí unin cara ñu 'aquin, —'én esa ñu 'ati ca asábi 'icén, 'én esaquin 'ati ca Nucén Papa Dios cuēēnia —quixun 'unania ax ca chuámarua tani cuēēnia. ²³ Usa 'aímbi ca a uni —ésa ñu 'ati sapi ca Nucén Papa Diosan iscēx asábima 'icé —quixun sinánquinbi a ñu 'ai 'uchaia. Usaribiti ca an ñu piquin —ésa ñu piti sapi ca Nucén Papa Diosan iscēx 'aisama 'icé —quixun sinánquinbi picé uni ax 'uchaia.

15

Jesucristomi upiti sinánun uni raíri 'aquinti bana

¹ Bētsi bētsi ñu 'ati ca asábi 'icé quixun nun 'unáncé 'ixunbi cananuna uni itsían, usa ñu 'ati ca Nucén Papa Dios cuēēnima quixun sináncé cupí a ñu 'aisa tanquinbi 'atima 'ain. ² Cananuna nun 'unáncé unicamabé upí 'ianan axribia upiti Cristomi catamēti ami cushinun 'aquinti 'ain. ³ Usaribi ca Cristo 'iacéxa. Ax cuēēncésa oi 'iti sinanima ca aín Papa Dios cuēēncésabi oíshí 'iacéxa. Nucén Papa Diosan bana quicésa oía aín Papabé banai Jesucristo ésaí quicé ax ca aséribi 'icén: “Mímia 'atimati banaa usaribiti ca unicama 'émiribi 'atimati banaxa”. ⁴ Cananuna 'unánti 'ain, Nucén Papa Diosan ca nunribinu a 'unánti oquin aín bana aín unicama cuēēnomicéxa. Usa 'ain cananuna a banacama cupí 'unánti 'ain, nux Cristomi cushicé 'icé ca témēraquinbi éñíma ami catamēnun 'imianan, uisa ñu cara 'icébētanbi nu bēruánquin 'aquianan, aín nētēnu abé 'inun Nucén Papa Diosan nu 'imia quixun. ⁵ Nucén Papa Dios, an aín unicama témēraquinbi éñíma ami catamēnun 'imianan uisa ñu cara 'icébētanbi atu bēruánquin 'aquincé, an Cristo Jesús cuēēncésabi oquin mitsu bētsibē nishananíma nuibananquin, bētsin sináncésaribi oquin sinánun 'aquinti cana cuēēnin. ⁶ Usai 'iquinmi mitsun, camáxbi cuēēnquin bētsin sináncésa oquin sinánquin Nucén Papa Dios, Nucén 'Ibu Jesucristonēn Papa, a rabiti cana cuēēnin.

Judíosma unicaman Jesucristomi catamēti bana cua

⁷ Cristonēn nu ainan 'inun bicé 'ixun cananuna a sinánquin nunribi axa ami catamécé raíri uniribi nubé timétisa tania bití 'ain. Usaquin nun 'ati ca Nucén Papa Dios cuēēnia. ⁸ 'Én cana mitsu cain, Cristo ax ca Nucén Papa Diosan atun raracama cásabi oquin éñé menu judíos unibu 'aquini uacéxa, judíos unicaman Nucén Papa Diosan ca aín quicésabi oquin 'aia quixun 'unánun. ⁹ Judíos unibushima, judíosma unibunēnribi Nucén Papa Diosan ca

nu nuibaquin 'aquinia quixun 'unánquin a rabinun ca Cristo uacéxa. Judíosma unibunèn ca a rabiti 'icè quixun ñui ca Nucèn Papa Diosan bana cuèñeo ésaí quia:

Judíosma unibubétan cana mi rabiti 'ain. Mi rabi cana cantati 'ain.

¹⁰ Ésaíribi ca quia:

Judíosma unibu 'aíshbi camina mitsux judíos unibubè Nucèn Papa Dios rabi cuèñti 'ain.

¹¹ Ésaíribi ca quia:

Mitsux judíosma unibu 'ixunbi camina Nucèn 'Ibu Dios rabiti 'ain. Camabi menu 'icè unicama ca —mix camina cushiira 'ai —quixun caquin a rabiti 'icèn.

¹² Nucèn Papa Diosan bana Isafasnènríbi cuèñeo ca ésaí quia:

Davitan papa, Isái cacè, aín rēbúnquin achúshi uax ca 'Apu 'aish judíosma unibunèn 'Apuríbi 'iti 'icèn. An ca nu 'aquinti 'icè quixun sinani ca judíosma unibunèx ami catamēti 'icèn.

¹³ Nucèn Papa Diosan ca nu 'unánmia, an ca nu 'aquianan nux xēnibua 'aínbi abè 'itioquin nu 'imia quixun. An mitsu ami catamēti cuèñi chuámarua 'aish buacunun 'imiti cana cuèñin. Mitsux usaí 'iquin camina aín Bēru Ñunshin Upitan sinánmicēxun Nucèn Papa Diosan ca asérabi ax quicésabi oquin 'aia quixun upí oquin 'unánti 'ain.

¹⁴ 'Ēn xucéantu, 'ēn cana 'unanin, mitsun camina bētsibē bētsibē nuibanani 'aquianan-quin Nucèn Papa Diosan bana Cristonēn ñuicé a upí oquin 'unanin. 'Unánan camina ami cushicé 'inux raíri unibē 'ēsēanánti 'unanin. ¹⁵ Usaí camina mitsux 'i quixun 'unánquinbi cana mitsúxmi manúti rabanan ēñē ñucama upí oquin mitsu cuèñeoxunin. Nucèn Papa Diosan ca 'ē nuibaquin, ¹⁶ aín bana judíosma unibu ñuixunun quixun 'ē cacéxa. Nucèn Papa Diosan ca axa Jesucristomi catamécē unicama aian 'inun iémia quixun judíosma uniburíbi 'unánminun ca an 'ē 'imiacéxa. Nucèn Papa Diosan 'ē usaquin 'anun casabi oquin cana judíosma unicama, mitsuríbi a bana ñuixunin, aín Bēru Ñunshin Upitan sinánmicēxunmi upiti ami catamēquin a rabinun.

¹⁷ Cristo Jesúsñēn cushiocēxun cana Nucèn Papa Diosan casabi oquin judíosma unibu bana ñuixun quixun sinani cana cuèñin. ¹⁸ Judíosma unibunēn Nucèn Papa Diosan bana cuati ami catamēnun ca Cristonēn 'ē a banacama ñuixunun 'aquianxa. An usaquin 'acé ñucamaishi cana unicama ñuixunin. 'Ē cushioquin ca Cristonēn aín cushínbi 'ēn judíosma unibu upí oquin bana ñuixunanan atun aín cushi 'unánun uni itsin 'acéma ñuríbi 'anun 'ē 'imiaxa. ¹⁹ Aín Bēru Ñunshin Upía 'ēbē 'ain usaquin 'anan cana Jerusalénuxun 'atancēxun anuaxbi cuanquin bētsi bētsi me 'abiani cuantancēx cuainacētancēx Ilírico cacé me, anu bēbaquin, camabi menu 'icè unicama Cristo ñuiquin bana ñuixunquin sēñéon. ²⁰ A nētēnuxuan uinu 'icé unínbi Cristo ñuiquin ñuixuncéma, anu bana ñuixuni cuainsa cana tanin. Uni raírinēan ñuixuncé uni a ñuixuntécēnquinma, anuxuan unin Jesucristo ñuiquin bana ñuixuncéma nētē, anu bana ñuixuni cuainsa cana tanin, ²¹ Nucèn Papa Diosan bana cuèñeo quicésabi oía ésaí 'inun:

An Cristo ñuiquin bana ñuixunia cuacéma unibunèx ca ami sinánti 'icèn. An a ñuicé bana cuacéma unibunèn ca a bana cuati 'icèn.

Romanu cuantia Pablonēn sinan

²² Usaquin an Cristo ñuicé bana cuacéma unibunèn cuanun bētsi bētsi menu bana ñuixuni cuancé cupí cana mitsu isi cuanti sinanibi cuancéma pain 'ain. ²³ Cuanxunma cana anu 'ēx cuancé nētēcamanuxun bana ñuixunquin sēñéon. 'Itsa baritian cana mitsu isi cuainsa tan. ²⁴ Usa 'ain cana bērí cuanti sinanin. Cuanx 'itsama nētēishi mitsubē 'iquiani España nētēnu mitsúnmi 'ē 'aquinmainun cuanti cana sinanin. ²⁵ Jerusalénu pan cana axa Jesucristomi catamécē unicama 'inánti curíqui buani cuanin. ²⁶ A curíqui ca Macedonia 'imainun Acaya nētēnuaxa ax Jesucristomi catamécē unicaman Jerusalénu 'icé ñuñuma unicama a buánmiti timéaxa. ²⁷ Judíos unibunēn ñuixuncé cupí ca judíosma unibunēn Nucèn Papa Diosan bana cuacéxa. Usa 'ain ca judíosma unibunēn judíos unibu 'aquinti asábi 'icèn. Usaquin sinani cuèñquin ca ñuñuma 'aísha ax Jerusalénuax Jesucristomi catamécē unicaman binun buánmiti atun curíqui mésú 'inánxa. ²⁸ A curíquicama buánquin Jerusalénu 'icé unibu 'inánbiani España nētēnu cuanquin cana mitsu isbianti 'ain. ²⁹ Cana 'unanin, 'ēx mitsubē 'ain ca Cristonēn cushioquin ami sinani cuèñun nu 'imiti 'icèn.

³⁰ 'Ēn xucéantu, 'ĕx 'icēsaribitimi mitsux Nucĕn 'Ibu Jesucristonan 'ianan aín Bĕru Ņūnshin Upitan 'unánmicĕ 'aish 'ĕbĕ nuibanancĕ 'icĕ cana mitsu cain, Cristomi catamĕcĕma 'ianan Nucĕn Papa Diosan bana cuacĕma 'aish ca 'itsa uni 'ĕmi nishia. Usa 'ain camina asĕrabi ami cushicĕ 'ixun 'ĕ Nucĕn Papa Dios űucáxunti 'ain. ³¹ Uisabi 'ĕ oxunna 'anuan Judea nĕtĕnu 'icĕ axa Jesucristomi catamĕcĕma unicama sinánminun camina Nucĕn Papa Dios űucátĭ 'ain. űucánan camina 'ĕn Jerusalĕnu 'icĕ axa Jesucristomi catamĕcĕ unicama 'inántĭ buancĕ curíquia atun cuĕĕnquin binuan sinánminun Nucĕn Papa Dios űucátĭ 'ain. ³² Usaquin űucácĕx Nucĕn Papa Dios cuĕĕncĕbĕ cuanxun mitsu isi cana chuámarua tanĭ cuĕĕntĭ 'ain. Mitsucĕňuan 'ĕ Jesucristonĕn cushiocĕ 'aish cana ami sinani cuĕĕntĭ 'ain. ³³ Nucĕn Papa Dios, an aín unicama bĕnĕtĭma chuámarua 'inun 'imicĕ, ax mitsubĕ 'ixun mitsuribi usaquin 'imitĭ cana cuĕĕnin. Usai ca 'iti 'icĕn.

16

Bĕtsi bĕtsi uni camina 'ĕ caxúntĭ 'ai quixun Pablonĕn ca

¹ Nucĕn chirabacĕ, Febe, a űuiquin cana mitsu cain, ax ca asĕrabi aín nuitu upĭ 'icĕn. An ca Cencrea ĕmanuxun axa Jesucristomi catamĕcĕ xanucama 'aquianxa. ² Usa 'icĕ camina mitsúxmi Nucĕn 'Ibu Jesucristonan 'aish bĕtsĭbĕ bĕtsĭbĕ 'aquianancĕsabi oquin Feberibi upĭ oquin bixun ax cuĕĕncĕsabi oquin 'aquinti 'ain, an 'itsa xanu 'aquianan 'ĕribi 'aquincĕ cupĭ.

³ Priscila 'imainun Aquila, an 'ĕbĕtan Cristo Jesús űuiquin bana űuixuncĕ, a camina bĕrúanxa 'inun 'ĕ caxunti 'ain. ⁴ Atun ca, —Pablo 'aquini sapi cananuna bamati 'ai — quixun 'unánquinbi 'ĕ bamati 'icĕbi 'aquinquin iĕmiaxa. Usaquin 'ĕ 'acĕ cupĭ cana — asábi ca —quixun cain. 'Ēnshima ca judĭosma unicama a 'ĕn bana űuixuncĕ, acamaribi, Priscilabĕtan Aquilanĕn 'ĕ 'aquincĕ cupĭ, —asábi ca —quixun cai cuĕĕnia. ⁵ Axa Jesucristomi catamĕcĕ 'aish Priscila 'imainun Aquilanĕn xubunu timĕcĕcamaribi camina bĕrúanxa 'inun 'ĕ caxunti 'ain. Acama 'imainun camina, 'ĕn nuibacĕ Epeneto, ax paĭan Acaya menuax Cristomi catamĕcĕ, aribi bĕrúanxa 'inun 'ĕ caxunti 'ain. ⁶ Marĭa an mitsu 'itsa oquin 'aquincĕ, aribi camina bĕrúanxa 'inu 'ĕ caxunti 'ain. ⁷ Adrónico 'imainun Junias, 'ĕn aintsĭ rabĕ, axa 'ĕcĕňun sipuacĕ 'icĕ, a camina bĕrúanxa 'inun 'ĕ caxunti 'ain. —Atux ca asĕrabi upĭ uni rabĕ 'icĕ —quixun ca a Jesucristonĕn bana űuixunun caiscĕ unicaman űuia. 'Ēx Cristomi sináncĕma pain 'ain ca atux pain Cristomi sináncĕxa.

⁸ Amplias axribi Nucĕn 'Ibu Jesucristonan 'aish 'ĕn nuibacĕ 'icĕ, a camina bĕrúanxa 'inun 'ĕ caxunti 'ain. ⁹ Urbano an nubĕtan Cristo Jesús űuiquin bana űuixuncĕ, a 'imainun Estaquis, 'ĕn nuibacĕ, aribi camina bĕrúanxa 'inun 'ĕ caxunti 'ain. ¹⁰ Apeles, camaxunbia asĕrabi Cristonan 'icĕ 'unáncancĕ, a 'imainun Aristóbulonĕn xubunu 'icĕcamaribi camina bĕrúanxa 'inun 'ĕ caxunti 'ain. ¹¹ 'Ēn aintsĭ Herodión, a 'imainun Narcisonĕn xubunu 'icĕcama, axa Nucĕn 'Ibu Jesucristomi catamĕcĕ, aribi camina bĕrúanxa 'inun 'ĕ caxunti 'ain. ¹² Trifena 'imainun Trifosa, a xanu rabĕ Nucĕn 'Ibu Jesucristomi catamĕcĕ 'ixun tĕmĕraquinbi ax cuĕĕncĕsabi oquin 'acĕ, aribi camina bĕrúanxa 'inun 'ĕ caxunti 'ain. Nucĕn chirabacĕ Pérsida, a nun sináncĕ, anribi tĕmĕraquinbi upĭ oquin Nucĕn 'Ibu Jesucristo cuĕĕncĕsabi oquin űu 'acĕ, aribi camina bĕrúanxa 'inun 'ĕ caxunti 'ain. ¹³ Rufo, axa asĕrabi Nucĕn 'Ibu Jesucristo cuĕĕncĕsabi oi 'icĕ uni, a 'imainun aín tita, a 'ĕnribi titocĕ, a camina bĕrúanxa 'inun 'ĕ caxunti 'ain. ¹⁴ 'Imainun camina Asíncrito, Flegonte, Hermas, Patrobas, Hermes 'imainun acamabĕ 'icĕcama axa Jesucristomi catamĕcĕ, acama bĕrúanxa 'inun 'ĕ caxunti 'ain. ¹⁵ 'Imainun camina Filólogo, Julia, Nereo 'imainun aín chirabacĕ, 'imainun Olimpas, 'imainun acamabĕ 'icĕcama axa Jesucristomi catamĕcĕ, acama bĕrúanxa 'inun 'ĕ caxunti 'ain.

¹⁶ Jesucristo cupĭ mitsun nuitu upĭ 'aish camina bĕtsĭbĕ bĕtsĭbĕ nuibanani bĕrúanx 'inun cananti 'ain. Camabi ĕmanu 'icĕ axa Cristomi catamĕcĕ unicamax timĕxun ca mitsu bĕrúanxmi 'icánun 'ĕn mitsu canun 'ĕ caxa.

¹⁷ 'Ēn xucéantu, cana mitsu cain, bĕtsĭ bĕtsĭ unĭx Jesucristomi catamĕcĕ 'aish mitsubĕ timĕcĕ 'ixunbi ca an mitsu bana űuixuncĕ unin 'unánmicĕsabi oquin 'aima. Usa unin ca uni rafri bĕtsĭbĕ bĕtsĭbĕ cuĕbicanánmiquin 'atimaquin sinánun 'imia. Usai 'icĕ uni abĕ camina nitima 'ain. Abĕ camina ĕnánanti 'ain. ¹⁸ Usa unin ca Nucĕn 'Ibu Jesucristo cuĕĕncĕsabi oquin 'aquinma aín cuĕĕncĕsa oquinshi 'aia. Atux ca an Nucĕn Papa Diosan

bana upí oquin 'unáncēma unicamabē upiti banaibi cēmēia. Usaquin paránquin ca aín bana cuanun uni sinánmia.

¹⁹ Camabi unin ca mitsu, asérabi camina mitsux Jesucristo cuēñcēsabi oi 'i quixun 'unania. Usaquian mitsu ñuicania cuati cana cuēñnin. Usa 'ain cana mitsúxmi ñu 'atima 'aquinma ñu upíshi 'anux upí sinánñu 'iti cuēñnin. ²⁰ Usoquin mitsun 'acēbētan ca Nucēn Papa Dios, an aín unicama chuámarua 'imiti, an ñunshin 'atimanēn 'apu mitsu ubíotēcēnxunma 'anun bēñnquinshi ñusmamiti 'icēn. Nucēn 'Ibu Jesucristonēn mitsu nuibaquin 'aquincēx mitsux upí 'iti cana cuēñnin.

²¹ Timoteo, an 'ēbētan Cristo ñuiquin bana ñuixuncē, abētan ca Lucio, Jasón, Sosípater, acamax 'ēn aintsi 'ixun bērúanxmi 'inun mitsu canun quixun 'ē caxa.

²² 'Ēx Tercio 'ixun Pablonēn 'amicēxun ēñē quirica cuēñeoquin cana 'ēxribi Jesucristonan 'ixun bērúanxmi 'inun mitsu canin.

²³ 'Ēx cana Gayonēn xubunu 'in. Ēñē xubunu ca axa Jesucristomi catamēcē unicama timētia. Gayo, anribi Jesucristonan 'ixun ca bērúanxmi 'inun mitsu canun quixun 'ē caxa. Erasto, an ēñē ēmanu 'icē curíqui anun uni cupíoti a bērúancē uni, a 'imainun nucēn xucēn, Cuarto, anribi ca mitsúxmi bērúanx 'inun quixun mitsu canun 'ē caxa. ²⁴ Nucēn 'Ibu Jesucristonēn nuibaquin 'aquincēxmi mitsux chuámarua 'iti cana cuēñnin. Usai ca 'iti 'icēn.

Pablonēan Nucēn Papa Dios rabia bana

²⁵ Cananuna Nucēn Papa Dios asérabi rabiti 'ain. Mitsux ainan 'aish Jesucristomi catamētia ca an mitsu upíra upiti ami sinánun mitsu cushioti 'icēn. Usoquin ca 'ati 'icē quixun ca aín unicaman mitsu 'unánmiaxa. 'Ēnribi cana usoquin unicama ñuixunin. Ēñē mecama unicocēma pain 'ixun ca Nucēn Papa Diosan, usai ca Jesucristo 'iti 'icē quixun sináncēxa. A ñucama unin 'unánma 'aínbi ca bērí Jesucristo ucē cupí unin 'unánti 'icēn.

²⁶ Nucēn Papa Diosan sinánmicēxun ca aín unicaman, Cristo ca uti 'icē quixun cuēñocēxa. Usai ca 'iti 'icē quixun ca Nucēn Papa Dios, axa bamatimoi tsócē, an mēñocēxa. A bana cuēñeo 'icēbi ca uisai quicē cara ax 'icē quixun unin 'unánma 'icēn. 'Unánma 'aínbi ca bērí camabi nētēnu 'icē unicaman Cristomi catamēquin aín cuēñcēsabi oquin 'anuxun 'unánti 'icēn. ²⁷ Nucēn Papa Dios, ainshia camabi ñu 'unáncē, axēshi ca Dios 'icēn. A cananuna asérabi cuēñnquin nētétimoquin rabiti 'ain, nux Jesucristo cupí ainan 'ixun. Usoquin cananuna asérabi 'ati 'ain. Ashi, Pablo.

PABLONĚN CORINTONU 'ICĚ UNICAMA A PAIN BUÁNMI QUIRICA

Corintuuxa Jesucristomi cataměcě unicama Pabloněn quirica cuěñeoxun

¹ 'Ēx Pablo 'ixun cana mitsu quirica buánmin, camina bití 'ain. Nucěn Papa Dios cuěñcēsabi oquin aín bana unicama ñuixunun ca Jesucristoněn 'ě caísacěxa. An caísa 'ixun cana Sóstenesbētan mitsu quirica buánmin. Axribi ca Jesucristomi cataměcě 'aish nucěn xucěn 'icěn. ² Mitsúxmi Corinto emanuax Jesucristomi cataměcě 'icě, cana cuěñeoxun ěñ quirica mitsu buánmin. Mitsux Cristo Jesúsmi cataměcě 'aish camina Nucěn Papa Diosnan 'ain. An ca ax cuěñcēsabi oíshi 'inun mitsu caísacěxa. Camabi menu 'icě unicama, an Nucěn 'Ibu Jesucristo aín 'uchacama tērénxunun quixun ñucácě, a unicama usaí 'inun caíscēsaribi oquin ca Nucěn Papa Diosan mitsu caísacěxa. Jesucristo ax ca a unicaman 'Ibu 'ianan nun 'Iburibi 'icěn. ³ Usa 'aíshmi mitsux Nucěn Papa Diosbētan Nucěn 'Ibu Jesucristoněn nuibaquin 'aquincěx chuámarua bucuanti cana cuěñin.

Cristo cupí nuibaquin Nucěn Papa Diosan uni 'aquinti bana

⁴ Cristo Jesús cupía mitsu nuibaquin ainan 'imicě cupí cana camabi nētěn Nucěn Papa Dios —asábi ca —cain. ⁵ Cristobě 'aíshmi aín sinánsaribi 'icě ca Nucěn Papa Diosan an aín unicama 'unánmiti ñu 'unánmiquin upí oquin sinanimi upiti bananun mitsu 'imiáxa. ⁶ Usa 'aish camina mitsux an Cristo ñui quicě bana 'unánquin, a bana quicēsabi oquin 'acě 'ain. ⁷ Usa 'ixunmi Nucěn 'Ibu Jesucristo utēcěnti nētě cainia ca Nucěn Papa Diosan aín unicama 'aquincēsaribi oquin ami 'unánun mitsu 'aquinia. ⁸ Nucěn 'Ibu Jesucristo utēcěncēbētan uínu 'icě unínbi mitsu ñuiquin —a unix ca 'atima ñu 'acě 'icě —quixun canúnma ca Nucěn Papa Diosan mitsúnmi ami cataměquin 'atima ñu 'axunma 'anun ěnquinma mitsu bérúanti 'icěn. ⁹ Nucěn Papa Diosan ca ax quicēsabi oquin ñu 'aia. Mitsúnmi aín Běchicě, Nucěn 'Ibu Jesúsbe 'ixun, an sináncēsaribi oquin sinánun ca mitsu caísacěxa.

I. PABLONĚAN CORINTONU 'ICĚ UNICAMA 'ĚSĚA BANA (1.10-6.20)

Axa Jesucristomi cataměcě unicama bētsi bētsi oquin sinántima bana

¹⁰ Mitsux Jesucristomi sináncě 'aish camina 'ěn xucěantu 'ain. Usa 'icě cana Nucěn 'Ibu Jesucristo cuěñcēsabi oquin mitsu ěsoquin cain: Bětsin sináncēsaribi oquin sinani camina bucuanti 'ain. Masáquin sinani camina bētsibě nishanancantima 'ain. Nishananíma nuibananshiti camina camaxunbi bētsin sináncěsa oquinshi sinani upitax bucuanti 'ain. ¹¹ 'Ēn xucěantu, cana mitsu cain, Cloěněn aintsí 'ibun ca mitsux ismina bētsibě bētsibě ubónan ubónani bucuí quixun ě caxa. ¹² Usoquian cacěxun 'ěn sináncěx ca ěsa 'icěn: mitsu raíriněx ca ax isa 'ěn 'unánmicě 'icě quia. Quimainun ca raíriněxribi ax isa Apoloněn 'unánmicě 'icě quimainun, raíriněxribishi ax isa Pedroněn 'unánmicě 'icě quimainun raíriněxribishi ax isa Cristoněn 'unánmicě 'icě quiax quia. ¹³ ¿Mitsun sináncěx cara Cristo 'itsa 'ic? Cristo ca 'itsama 'icěn, ax ca achúshishi 'icěn. 'Ēx cana mitsun ñu 'aisama 'acēcama tērěncě 'inun i curúsocěnu bamama 'ain. 'Ēmi catamětima Cristomishi catamėti camina nashimicě 'ian. ¹⁴ 'Ēn mitsu achúshibi nashimicěma cupí cana Nucěn Papa Dios —asábi ca —cain. Crispo 'imainun Gayo a rabéishi cana nashimian. ¹⁵ Usa 'ain camina mitsux Cristomi sinanima —Pablonan 'aish cana nashimicě 'ai —quiax quitima 'ain. ¹⁶ A 'imainun cana axa Estéfanasněn xubunu 'icēcamaishi nashimian. 'Ēn sináncěx ca bētsi uniribi a 'ěn nashimicě 'aíma 'icěn. ¹⁷ Cristoněn ca uní nashiminun 'ě cáma 'icěn. Uní aín 'uchacama tērěncě 'aish Nucěn Papa Diosnan 'inun iéminux ca Cristo i curúsocěnu bamacěxa quixun camabi uní canun ca Cristoněn 'ě 'imiácěxa. An quirica 'unáncě unicamaxa quicēsai unín cuaisama banan banaquinma unín cuaisabi oquin, upí oquin aín bana ñuixunun ca 'ě cacěxa.

Cristoněx ca Nucěn Papa Diosan cushiñu 'ianan aín sinánsaribi 'icě quicě bana

¹⁸ Cristo ca unín 'ucha cupí i curúsocěnu bamacěxa quixun ñuicě bana a ca an Nucěn Papa Dios cuěñcěma unicaman —a banax ca cēmě 'icě —quixun ñuiquin 'usania. Usa 'aínbi ca axa Nucěn Papa Diosbě 'inux iéti unicaman a bana cuaquin, aín cushin 'imicěx

cananuna nun 'uchacama tĕrĕncĕ 'aish Nucĕn Papa Diosnan 'ai quixun 'unanía. ¹⁹Ĕsai ca 'iti 'icĕ quiax ca Nucĕn Papa Diosan bana cuĕnĕo ĕsai quia:

'Ĕn sinanĕnshi cana ņu 'unani quixun sinĕncĕ unicama ax ca 'ĕn 'imicĕx aĭn sinan ņancĕishi 'iti 'icĕn. 'Ĕn cana ņu 'unani quixun sinĕncĕ uni ax ca 'ĕn 'imicĕx ņu 'unĕncĕma unisa 'iti 'icĕn.

²⁰Sinanņu uni 'imainun an quirica 'unĕncĕ uni 'imainun an ĕnĕ menu 'icĕ ņuishi ņuiti 'unĕncĕ uni acaman, ņu 'unĕncĕ cana 'ai, quixun sinĕncĕ 'aĭnbi ca Nucĕn Papa Diosan sinan abĕ sĕnĕnmaira 'icĕn. Usa 'ain ca usa unicaman aĭn sinĕnsamaira Nucĕn Papa Diosan sinan 'icĕ quixun isti 'icĕn. ²¹Nucĕn Papa Diosan upĭ oquin sinĕnquin mĕnĭosabi oi ca uni anbi aĭn sinanĕnbi sinani Nucĕn Papa Diosnan 'itima 'icĕn. Usa 'aĭnbi ca aĭn bana cuati ami catamĕcĕ unicama ainan 'inun 'imía, raĭrinĕxa —a bana ca ņancĕishi 'icĕ —quicĕbĕtanbi.

²²Judĭos unicaman ca, nun cananuna asĕrabi Nucĕn Papa Diosan cushĭnbi ņu 'ai quixun 'unĕntisa tanquin unin 'acĕma ņunu 'aia istisa tania. Usai atux 'imainun ca griego banan banacĕ unicaman unĭan 'unĕncĕ ņu camabi 'unĕntisa tania. ²³A unicamaxa usa 'aĭnbi cananuna nun i curĭsocĕnu matĕscĕ Cristo, a ņuiquin unicama bana ņuixunin. A bananu nun unicama ņuixuncĕbĕ ca judĭos unicamax rabini, uisa 'aish caraisa Cristo i curĭsocĕnu bamati 'icĕ quixun sinani, ami catamĕisama tania. Usaia judĭos unicama 'imainun ca judĭosma unicaman —Diosan Bĕchicĕ ca i curĭsocĕnuax bamacĕxa —quixun ņuiquin 'usania. ²⁴A unicama usai 'imainunbi ca uicama cara Nucĕn Papa Diosan Cristomi catamĕnun sinĕnmicĕ 'icĕ acama, judĭos unicama 'imainun griego banan banacĕ judĭosma unicamanribi, —Cristo cupĭshi ca Nucĕn Papa Diosan upĭ oquin sinĕnquin nun 'uchacama tĕrĕnquin ainan 'inun nu iĕmia —quixun 'unanía. ²⁵Nucĕn Papa Diosan Cristo i curĭsocĕnuaxa bamanun ĕncĕ, ax ca 'aisama 'icĕ uni quicĕbĕtanbi ca axa usai quicĕ unicaman sinĕncĕsamaira oquin sinĕnquin Nucĕn Papa Diosan Cristo nun 'ucha cupĭ i curĭsocĕnuax bamanun ĕancĕxa. —Ax cushima 'ixun ca Diosan Jesucristo bamanun ĕanxa —quixun sinĕncĕncĕbĕtanbi ca Nucĕn Papa Diosan unin cushisamaira 'ixun iĕmitsinxunbi camabi unin 'ucha cupĭa bamanun Cristo 'imiacĕxa.

²⁶'Ĕn xucĕantu, mitsun camina ĕsoquin 'unĕnti 'ain: mitsux camina raĭrinĕxĕshi unin 'unĕncĕ ņu 'unĕnracĕ 'ain, raĭrinĕxĕshi camina 'apusa 'ain, raĭrinĕxĕshi camina uni itsibĕtan sĕnĕnmaira unin bĕchicĕ 'ain. 'Itsamanĕxĕshi camina usa uni 'ain. Usa 'icĕbi ca Nucĕn Papa Diosan ainan 'inun micama caisaxa. ²⁷Nucĕn Papa Diosan ca unĭan sinĕncĕxa ņu 'unĕnma unicama ainan 'inun caisaxa. Caĭsun anbi atu 'unĕnmĭa isi ca an ņu 'unĕncĕ unicama ax rabinia. Usaribi oquin ca unin iscĕxa cushima unibu Nucĕn Papa Diosan ainan 'inun caisaxa. Caĭsuan anbi atu sinĕnmicĕbĕ ca unin iscĕx cushi unicama ax —nun sinĕncĕsamaira oquin ca atun sinania —quixun 'unani rabinia. ²⁸Ainsa ņu 'unĕnxa quixuan sinĕncĕ unicaman, —Diosan 'amicĕxun ca aĭn unicaman nun sinĕncĕsamaira oquin sinania —quixun istĕnun ca Nucĕn Papa Diosan axa ĕnĕ nĕtĕnu 'icĕ unĭan ņu 'unĕnma isa quixun sinĕncĕ unibu ainan 'inun caisaxa. ²⁹Uinu 'icĕ unĭnbia —'ĕnbi cana ņu 'unĕncĕ 'ai —quixun sinĕnnuma ca Nucĕn Papa Diosan ĕnĕ nĕtĕnu 'icĕ unĭan sinĕncĕxa ņu 'unĕnma unicama ainan 'inun caisaxa. ³⁰Nucĕn Papa Diosan 'imicĕx camina ami catamĕti Cristo Jesusbĕ 'ianan an sinĕnmicĕ 'ain. Usa 'aish camina Cristo Jesusbĕ cupĭa, ax cuĕĕncĕsabi oquinshimi 'anun Nucĕn Papa Diosan unĕmicĕ 'ain. ³¹Usa 'ain ca Nucĕn Papa Diosan bana cuĕnĕo quicĕsabi oquin, “Uinu 'icĕ unĭ cara rabĭtisa tania ax ca xbi rabiacatima —Nucĕn 'ibu Diosan 'imicĕx cana asĕbi 'ai —quixun sinĕnquin ashi rabiti 'icĕn”.

2

Cristo i curĭsocĕnu bama bana

¹'Ĕn xucĕantu, Nucĕn Papa Diosan bana mitsu ņuixuni cuanxun cana an quirica 'unĕncĕ unicamaxa quicĕsai unin cuaisama banan banaquinma mitsu ņuixuan. ²Mĭsubĕ 'ixun cana bĕtsi bana ņuixunti sinĕnquinma, Jesucristo, unin i curĭsocĕnu matĕscĕ, ashĭ mitsu ņuixunti sinan. ³Mĭsubĕ 'ĕx 'ain ca 'ĕn nami 'aisama 'iaxa. Mĭsúnmi 'ĕn bana cuaisamasa sinani cana racuĕti bĕrĕan. ⁴An ņu 'unĕncĕ unĭan aĭn sinanĕnshi sinĕnquin bana ņuicĕsa oquin cana Jesucristo ņuiquin mitsu ņuixuncĕma 'ain. Ama, aĭn Bĕru ņunshin Upitan 'aquincĕxun cana Nucĕn Papa Diosan cushĭnshi ņuixunquin Jesucristomi catamĕnun

mitsu sinanamian. ⁵ Unían aín sinanēnbi sináncē banami catamēcē cupíma, asérabi aín cushían Nucēn Papa Diosan sinanamicē mitsux 'inun quixun cana usaquin bana ñuixuan.

Aín Bēru Ñunshin Upitan sinánmicēxuan unin Nucēn Papa Diosan 'unánmicē ñu 'unánti bana

⁶ Axa Jesucristomi catamēcē unicaman aín bana quicēsabi oquin 'aia cananuna a unicama uisaira cara aín banacama quia quixun ñuixunin. Nun banax ca ēñē nētēnu 'icē axa Cristomi catamēcēma unicaman ñuicē bana ama 'icēn. 'Ianan ca aín 'apucaman ñuicē bana ama 'icēn. Acaman banaxa cushi 'icēbi ca xēnibuquin unin sinanima. ⁷ Usa bana ñuixunquinma cananuna Nucēn Papa Diosan ēñē me uniocēma pan 'ixunbi sinan bana a ñuixunin. A bana quicēsabi oi ca Jesucristo cupí uni aín 'uchacama tērēncē 'aish xēnibua 'aínbi Nucēn Papa Diosan 'iti 'icēn. Usa 'icēbi ca bēráma Nucēn Papa Diosan, unicaman a bana 'unánun sinánmiamia 'icēn. Bērí cananuna an nu cacēsabi oquin unicaman 'unánun a bana ñuixunin. ⁸ Ēñē menu 'icē 'apucaman ca a bana 'unánma 'icēn. A bana 'unánxun ca Nucēn 'Ibu Jesús, Diosaribi cushi, a i curúsocēnu matásmiamia 'itsánxa. ⁹ Nun nu ñuicē banax ca Nucēn Papa Diosan bana cuēñeosaribi 'icēn. A banax ca ēsai quia:

Uinu 'icē unínbi ca iscēma 'icēn, uinu 'icē unínbi ca a ñui quia cuacēma 'icēn, uinu 'icē unínbi ca aín sinanēn sináncēma 'icēn, uisairai cara an a nuibacē uni abē 'aish 'iti 'icē quixun, Nucēn Papa Diosan mēñfosabi oi.

¹⁰ Nucēn Papa Diosan mēñfocēxun ca unin 'unáncēbētanmabi aín Bēru Ñunshin Upitan nu 'unánmiaxa. An ca camabi ñucama 'unania, Nucēn Papa Diosan sináncē ñucamaribi ca 'unania.

¹¹ Uinu 'icē unínbi ca bētsi unían sináncē ñu 'unanima, a unínshi ca an aín nuitu mēu sináncē ñu 'unania. Usaribi oquin ca unin Nucēn Papa Diosan sináncē ñu 'unanima. Aín Bēru Ñunshin Upitáinshi ca Nucēn Papa Diosan sináncē ñu 'unania. ¹² Nucēn Papa Diosan ca nu axa Jesucristomi sináncēma unían sináncēsaribi oquin sinánun 'imicēma 'icēn. Ama, uisaira oquin cara an nu 'imiti 'icē quixun nun 'unánun ca Nucēn Papa Diosan aín Bēru Ñunshin Upí nubē 'inun nu 'inánxa. ¹³ Nunbi sináncē bana cananuna unicama ñuixuniman. Nucēn Papa Diosan Bēru Ñunshin Upitan 'amicēxunu sináncē bana ashí cananuna axa aín Bēru Ñunshin Upíñu unicama a ñuixunin.

¹⁴ An sinánmicēma uni an ca Nucēn Papa Diosan Bēru Ñunshin Upitan sinánmicē ñu 'unanima. A ñucamax ca an iscēx 'usani amí cuaitisa 'icēn. Unin ca a ñu 'unánti 'icēn, Nucēn Papa Diosan Bēru Ñunshin Upitan 'unánmicēxuinshi. ¹⁵ Usa 'ain ca Nucēn Papa Diosan Bēru Ñunshin Upitan sinánmicē uni an, unin 'acē ñucama 'imainun aín banacama, asérabi cara upí 'icē quixun 'unania. Usa 'aínbi ca uni itsin, a unin Nucēn Papa Diosan Bēru Ñunshin Upitan sinánmicēxun 'acē ñu cara asérabi an sinánmicēxun 'acē 'icē quixun 'unanima, Nucēn Papa Diosan Bēru Ñunshin Upitan sinánmicēma 'ixun. ¹⁶ Aín bana cuēñeo ca quia: “¿Uin cara Nucēn Papa Diosan sinan 'unanx? ¿Uin cara a 'unánmiti 'ic? An usaquin 'unánti uni ca 'aíma 'icēn”. Usa 'aínbi cananuna nun Nucēn Papa Diosan Bēru Ñunshin Upitan sinánmicēxun Cristonēn sináncēsaribi oquin sinanin.

3

An Nucēn Papa Diosan bana uni ñuixuncē uni ñuicē bana

¹ Ēn xucéantu, ēx mibē 'ixun cana axa aín Bēru Ñunshin Upitan sinánmicēx upiti Nucēn Papa Diosmi catamēcē unicama 'unánmicēsa oquin mitsu 'unánmiamia 'ain. Ama, an ēñē menu 'icē ñuishi sinánquin ēncēma pan unisa 'icē cana mitsu 'unánmiacēn, bērími Cristo 'unáncē 'icē. ² Tuá xuratsu aín títan ñu pain pimiquinma aín xuma pain 'amicēsa oquin, cana a pain 'unánti banaishi mitsu 'unánmiacēn, Cristonēan mitsu 'unánmiti ñumi asérabi 'unántisama pain 'icē. Bēríbi camina usabi 'ain. ³ Usai 'aish nutsi cuamianani nishananquin camina Cristonanma unin sináncēsa oquinshi sinanin. Usa 'i camina an Nucēn Papa Diosan bana cuacēma unicamaxa 'icēsai 'in. ⁴ Usa 'aish camina raírínēxa — 'ēx cana Pablonēn 'unánmicē 'ai — quimainun raírínēx — 'ēx cana Apólonēn 'unánmicē 'ai — quín. Usai qui camina Cristonanma unin sináncēsa oquinshi sinanin.

⁵ ¿'Ēx Pablo 'aish carana min sináncēx uisa uni 'ain? ¿Mitsun sináncēx cara Apolo uisa uni 'ic? Nucēn Papa Diosan nu sinánmicēsabi oquin mitsu bana ñuixuncēishi cananuna nux 'ain. Nun aín bana ñuixunia cuati camina Nucēn 'Ibu Jesucristomi catamēacēn.

⁶ Ëñex ca esa 'icën: Ünían ñu bëru anu 'apatia ca a me bëtsi unin 'umpaxan chabóia. Usoiabi ca Nucën Papa Diosainshi ñu bëru comia. Usaribi oquin cana 'ën mitsu Nucën Papa Diosan bana ñuixunquin 'unánmiacën. 'Ën mitsu 'unánmicë bana a ca Apólonën mitsu ñuixuntécëancëxa. Usoquin nu rabëtan ñuixuniabi ca Nucën Papa Diosainshi Jesucristomi catamënun mitsu sinánmiacëxa. ⁷ An ñu bëru 'apacë uni 'imainun an a me 'umpaxan chabóicë uni anbi ca ñu comima. Nucën Papa Diosan cuni ca comia. Usaribi oquin ca unin aín bana ñuixuniabi Nucën Papa Diosainshi uni Jesucristomi catamëti ainan 'inun 'imia. ⁸ Ainra pañan uni bana ñuixuncë uni asaribi ca anribia uni bana 'unánmitécëncë uni ax 'icën. Uisoquin cara aín ñu mëëti 'axa istancëxun ca Nucën Papa Diosan a unicama cupíoti 'icën. ⁹ Nucën Papa Dios cuëëncësabi oquin cananuna nucaman mitsu Jesucristomi sinánun aín bana ñuixuancën, ünían ñu bëru 'apacësaribi oquin. Usa 'ain ca Nucën Papa Diosan ünían 'apacë ñu bërua comicësaribi oquin Jesucristomi upiti catamënun mitsu 'imia.

'Imainun ca esa 'icën: Xubuoquin ca unin amia cushiti itácama pain nitsíntancëxun i puruia. Usoancëxun ca aín mascuáncama 'aia. Usoquian 'acëx ca xubu upí 'ia. Usaribi oquin ca Nucën Papa Diosan mitsu upí oquin 'acë xubu achúshisa 'inun 'imia. ¹⁰ An xubu 'ati 'unáncë unin ca itá upí pain caístancëxun nitsinia. Usaribi oquin cana 'ën pain mitsu Jesucristomi catamënun 'unánmiacën. Usa 'ain ca uni itsían, ami xubu 'ati nitsíncë itámia unin i purucësa 'itánun mitsu Cristomi catamënun bana ñuixunquin mitsu 'unánmia. Usa 'ain ca uicaman cara mitsu 'unánmia an Jesucristo cuëëncësabi oquinsí mitsu 'unánminx, bëtsi bana mitsu ñuixunti rabanan bërúancati 'icën. ¹¹ Ünían bëtsi bana ñuixuncëxbi ca 'ën a ñuiquin ñuixuncë banaishi cuati Jesucristomi catamëti uni Nucën Papa Diosan 'iti 'icën. ¹²⁻¹³ Jesucristonën uni, an uni bana ñuixuncë, an ca Nucën Papa Diosan 'aquincëxun aín bana upí oquin 'unánquin, Jesucristomi catamëtia Nucën Papa Dios cuëëncësabi oi 'inun unicama 'unánmiti 'icën. Usa 'aíni ca uni raírinën, usaquin 'unánmiquinma unicama Nucën Papa Dios cuëëncësabi oi 'inun 'unánmia. Usa 'ain ca utécënquin Jesucristonën uin cara aín bana upí oquin 'unánmiaxa quixun isnuxun 'aia. An upí oquin 'unánmicë unin 'unánmicë unicamax ca upí 'aish maxax upí 'imainun curi 'imainun uxu manë tsin nëëñquin picëma usaribi 'iti 'icën. An upí oquinma 'unánmicë unin 'unánmicë unicamax ca i, pëi, basi xo acama nëëñquin tsin picë usaribi 'iti 'icën. ¹⁴ An a ñuiquin bana ñuixuncëxun cuati ami catamëquian unin Jesucristo quicësabi oquin 'acë 'ain ca an atu bana ñuixuncë uni a Nucën Papa Diosan, upí oquin camina uni 'ë ñuiquin bana ñuixuancë quixun caquin cuëëñquin upí oquin cupíoti 'icën. ¹⁵ Usa 'aíni ca an aín bana cuacë unicama asërabi Jesucristomi catamëquin ax quicësabi oquin 'ati 'unánmiama cupí, an atu bana ñuixuncë uni a Nucën Papa Diosan, upí oquinmi 'ën bana uni 'unánmiama 'icë cana mi cupíoima quixun cati 'icën. Usa 'aish ca a uni —ñancábi cana uni 'unánmiacë —quixun sinani, cupí bitsimabi iéti 'icën, tsin nëëncëxbia uni iécësaribi.

¹⁶ ¿Mitsun caramina 'unaniman, anua Nucën Papa Dios 'icë a camina mitsux 'ai quixun? Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upí ax ca mitsunu 'icën. ¹⁷ Aín Bëru Ñunshin Upí anu 'icë unicamax ca Nucën Papa Diosan iscëx upíra 'icën. Usa uni camina mitsux 'ain. Usa 'ain ca ui unin cara usa unicama sinanamiquin bëtsi bana ñuixunquin ami manumia, a Nucën Papa Diosan uisa cara oti 'icë usoquin 'ati 'icën.

¹⁸ Uni itsían mitsu sinanamiti rabanan camina bërúancati 'ain. Mitsun camina —'ënbi ñu 'unáncë cana 'ai —quixun sinántima 'ain. Usaquin sinanica camina Jesucristonën sinánmicë 'inux ñu 'unáncëma unisa 'iti 'ain. ¹⁹ Abia unin sináncë bana ax ca Nucën Papa Diosan iscëx ñancáishi 'icën. Nucën Papa Diosan bana aín unin cuëñëo, ax ca esaí quia: “Üi unin cara bëtsi uni parania, a uni ca Nucën Papa Diosan 'amicëxun bëtsi unínribi usaribi oquin cupiti 'icën”. ²⁰ Èsaribi ca aín bana quia: “An ñu 'unáncë unicama anbi sináncë banax ca ñuuma 'icë quixun ca Nucën 'Ibu Diosan 'unania”. ²¹ Usa 'ain camina uin cara mi 'unánmia a unin 'unánmicëxbi rabítima 'ain. Uisa ñu cara aín unicama Nucën Papa Diosan 'unánmia, a camina mitsunribi 'unánti 'ain. ²² 'Ë 'imainun Apolo 'imainun Pedro, nucaman mitsu ñuixuncë banacama camina camaxunbi 'unánti 'ain. Nucën Papa Diosan ca ëñë menu 'icë ñu mitsu 'inania. An 'imicëx camina ëñë menu upiti bucuin. An 'imicëx camina bamatancëxbi abë upiti bucuti 'ain. Bëri camina an 'imicëx asábi 'ain, usabi camina 'iti 'ain, xëñibua 'aíni. ²³ 'Ianan camina Cristonan 'ain. Cristo ax ca Nucën Papa Diosan 'icën.

Usaia an aín bana ñuixununa Cristonën caiscë uni 'íá bana

¹Mitsun camina 'unánti 'ain, nux cananuna an 'amicëxun Cristomi catamënnun unicama aín bana ñuixuncëishi 'ain. Usa 'aish cananuna unían 'unánma 'icëbí, usai Cristomi catamëti ca uni ainan 'inux iéti 'icë quixuan Nucën Papa Diosan sinan bana, a uni ñuinun 'imicë 'ain. ²Uinu 'icë unin cara uni ñu mëëxunia an ca —upí oquin ca ñu mëëxunia — quixuan an ñu mëëmicë unin 'unánun upí oquin ñu mëëti 'icën. Usaribi ca an Nucën Papa Diosan bana ñuixuncë uni 'iti 'icën. ³Usa 'aínbi cana 'ën mitsúxmi 'ë ñui 'ëmi manáncë bana 'imainun an uni ñui uni itsimi manáncëxun cuacë 'apucaman 'ë 'uhoçë bana, abi taniman. Uisa uni carana 'ëx 'ai quixun cana 'ënbi sinaniman, Nucën 'Ibu Jesucristonën cuni ca 'unania. ⁴'En ñu 'atima 'acë 'ën chiquinacëma ca 'aíma 'icë quixun 'ën sinaniabi ca Nucën 'Ibu Jesucristonën cuni carana aséribi ñu 'aisama 'acëma 'ai quixun 'unania. ⁵Usa 'ain camina Jesucristo utëcëncëma pain 'ain, uisa uni cara uni itsi 'icë quixun sinántima 'ain. Utëcënxun ca Nucën 'Ibu Jesucristonën, camabi uni an unéxun ñu 'acëcama 'imainun aín nuitu mëúa sináncë ñucamaribi, an upí oquin 'unánun 'unánmiti 'icën. 'Unánmicëbëtan ca Nucën Papa Diosan ui unicaman cara aín 'ucha tërëncë 'ixun ñu upí 'axa, a usaribi oquin —upí oquin camina 'a —quixun caquin cuëñmiti 'icën.

⁶'En xucéantu, Apolobë 'ëx 'icësaribitimi mitsux bëtsi bana sinanima Nucën Papa Dios quicësabi oíshi 'inun cana ënë ñucama ñuiquin mitsu cain. —An mitsu 'unánmicë unin 'unánmicësamaira oquin ca an nu 'unánmicë unin nu 'unánmia —quixun camina bëtsi uni catima 'ain. ⁷¿Uin cara mitsu raíri, bëtsi unicama 'icësamaira oími upí 'inun 'imiáxa? Nucën Papa Diosan 'imicëxma camina upí 'itsianma. Nucën Papa Diosan 'imicëx upí 'ixun ¿caramina uisa cupí —'ëxbi cana upí 'ai —quixun rabíquin sinanin?

⁸Mitsun camina ésaquin sinanin, —nun cananuna upí oquin Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan 'unánmicëxun camabi ñu 'unanin —quixun. Usa 'aish camina nun bëtsi ñu mitsu 'unánmiti cuëñiman. Mitsun sinani camina mitsúxmi 'apusa 'ain, Jesucristo utëcëncëma 'aínbi. Mitsúxmi 'apu 'ain cananuna nuxribi cuëñi 'apu 'itsian. ⁹Usami mitsux 'aínbi ca 'ën sináncëxun Nucën Papa Diosan nu uni raíri meúra 'imiáxa, aín bana ñuixunun Jesusan caiscë nux 'icëbí. Unían —'uchañu 'aish ca bamati 'icë —quixun ñuicë unisa cananuna nux 'ain. Nuxnu usaquin unin ñuicë 'icë ca unicama 'imainun ángelcamaribi 'isia. ¹⁰Cristonën cacësabi oquin 'acë cupí mitsun iscëx nux ñuumara 'imainun camina mitsux aín bana 'unáncë 'ain. Mitsun sináncëxa nun bana racuëti banacësa, 'imainun ca mitsun bana cushi 'icën. Usa 'icë nu timaquin nu ñuianan ca mitsuishi unin nuiia. ¹¹Bëri nëtëñbi cananuna bërâma 'iásaribiti 'acëñuma 'ianan shimanan chupa upíñuma 'ain. 'Imainun ca unin nu bëtsi bëtsi oquin 'atimoia. Usa 'aish cananuna anu 'iti xubuñumabi 'ain. ¹²'Atsánxunbi cananuna nun piti binuxun nun mëcënan ñu mëëin. Numia 'atimati banaiaibi cananuna nun Nucën Papa Dios a unicama ñucáxunin. Nu bëtsi bëtsi ocëxunbi cananuna tanshitin. ¹³Nu ñui 'atimati banaiaibi cananuna nun abë nuibanainsa tanquin upí oquinshi 'ësëin. Unin sináncëx cananuna nux 'aisama 'icëa unin pucë chinan usaribi 'ain, bërribi cananuna unin nu sináncëx usa 'ain.

¹⁴Mitsúxmi masá nuitunun cana ënë ñucama mitsu cuëñëoxuniman. Mitsúxmi 'ën bëhçicësa 'icë cana nuibaquin upí 'inun mitsu 'ësëin. ¹⁵Itsa unin Cristo ñuiquin mitsu ñuixununbi cana 'ën pain Jesucristo mitsu ñuixuancën. 'En ñuixuncëxun cuati camina ami catamëacën. Usa 'ain cana 'ëxëshi mitsun papasa 'ain. ¹⁶'En pain Jesucristonën bana mitsu ñuixuncë 'aish camina 'ëx 'icësaribiti 'iti 'ain.

¹⁷Mitsúxmi 'ëx 'icësaribiti 'inun cana Timoteo mitsu istánun xuan. 'En bana ñuia cuati axribi aséribi Nucën 'Ibu Jesucristomi catamëcë 'aish ca 'ën nuibaçë bëhçicësa 'icën. Mitsunu cuanxun ca uisai carana 'ëx Jesucristomi catamëcë 'aish 'i, a mitsu ñuixunti 'icën. Camabi émanuaxa timécë axa Jesucristomi catamëcë unicama a cana usai cana 'ëx Jesucristomi catamëti 'i quixun 'unánmin. ¹⁸Mitsu raírinëx camina 'ëx sapi isna anu cuanti racuëti quixun sinani cërutin. ¹⁹Usaquin sináncëbëbi cana Nucën 'Ibu Jesucristo cuëñcëbë 'itsama nëtë 'icëbé mitsu isi cuanti 'ain. Cuanxun cana a unicaman cara aín cuëbitainshi banaquinma aséribi ax quicësabi oquin 'aia quixun isti 'ain. ²⁰Axa —'ëx cana Nucën Papa Diosan 'ai —quicë uni ama, an aín bana quicësabi oquin 'acë uni ax cuni ca

asérabi Nucën Papa Diosnan 'icën. ²¹ ¿'Ën mitsu ñu cai cuanti caramina cuëënin? ¿'Ën ñu caquinma mitsu nuibaquin upí oquinshi cai cuanti caramina cuëënin?

5

Ax aín xanuma 'aínbi xanubë 'icë uni ñuicë bana

¹ 'Ën cana ësiquian chaniaoa cuan, micama achúshinëx ismina min papan xanubë 'in. Usai 'iti ca 'aisama 'icën. An Nucën Papa Diosan bana 'unáncëma uníxbi ca usai 'ima. ² ¿An usa ñu 'acë uni mitsubë 'aínbi caramina mitsun —nux cananuna asábi 'ai —quixun sinanin? Usaquin sinanima camina mitsux —nux cananuna 'aisama 'ai —quixun sinani rabínti 'ain. Rabínquin camina a uni mitsubë 'inúnma chiquínti 'ain. ³ 'Ëx mitsubëma 'ixunbi cana mitsubëtan 'acésaribi oquin ënuxunbi sinanin. 'Ëxbi anu 'ixun 'acësa oquin cana —a uni ca 'aisama 'icë —quixun sinanin. ⁴ Usa 'ain camina ami sinánquin an cushiocëxun Nucën 'Ibu Jesucristo cuëëncësa oquin 'anux timéti 'ain, 'ënribi an cushiocëxun, an ca mitsu 'aquinia quixun sinánxunmainun. ⁵ Timéxun camina a uni ñunshin 'atimanën 'apun uisoquin cara 'ati 'icë usoquian 'anun ënti 'ain. Usaquian 'acëxa sinanacë ca a uni bamacëbi aín bëru ñunshin Nucën 'Ibu Jesusan utëcënquin upí isti 'icën.

⁶ Bëtsi bëtsi ñu 'aisama 'aíbi camina mitsux rabinima —nux cananuna asábi 'ai —qui cuëënin. Usai 'iti ca 'aisama 'icën. ¿Caramina 'unaniman, “anun pán chamiti ñun ca chamaratsu 'ixunbi xuicëma pain 'icë páncama choia?” Usaribi oquin ca anu 'icë uni achúshinën 'uchaxbi sinanacëma 'ixun anu 'icë unicama usaribitima 'inun 'imiti 'icën. ⁷ Usa 'ain camina an a 'ai 'uchati ñu 'acë uni a ñua 'atëcënuxunma ashiquin ënun sinánmiti 'ain. Béráma judíos unicamax carnero ími atun xëcuënu 'unánti oquin shiax, bamati 'aíshbi iéa, usaribiti cananuna Cristo bama cupí iéan. Béráma axa iéçë unicaman anun chamiti ñucëñunma 'acë pán piá usaribi 'inuxun camina mitsun Cristonan cupí uisa 'uchabi 'atëcëntima 'ain. ⁸ Usa 'ixun cananuna nun 'ása oquin 'atimaquin sinánquinma upí oquinshi sinánan cëmë 'ixun uni paránquinma, —nun 'ucha téréncë 'aíshnu Nucën Papa Diosnan 'inun ca Cristo bamacëxa —quixun sinánti 'ain. Usa 'ixun cananuna ñu 'aisama 'ati sinanima asérabi Cristomishi sinani ax cuëëncësabi oíshi 'iti 'ain.

⁹ Mitsux buánminuxun 'ën cuëñocë quirica itsi anu cana ësaquin mitsu cacën, ainanmabi xanu cuëënbëquincë uni 'imainun xanúxmabi uni itsibë 'icë uni abë niaxma 'inun. ¹⁰ Camabi unibë niaxma 'inun quixun cana mitsu caiman. Ëñë nëtënu 'icë ñuishi sináncë unicaman ca ainanmabi xanu cuëëanan, uni itsin ñu cuëëanan, ñu mëcamanan, Nucën Papa Diosmi sinánquinma unin 'acë ñu rabia. Camabi menu ca usa uni 'icën. Usa unibubë 'iisa tanquinmabi camina uinu 'icë menuabi usa uni isíma 'itima 'ain. ¹¹ Ësaquinshi cana mitsu caisa tanin. Axa —'ëx cana Jesucristomi sináncë 'ai —quibi cëmëçë unibë camina nitima 'ain. Jesucristonainsa quiquinbia ainanmabi xanu cuëënbëquincë uni 'imainun xanúxmabi uni itsibëribi 'icë uni 'imainun bëtsi unin ñu cuëëncë uni 'imainun Nucën Papa Diosmi sinánquinma unin 'acë ñu rabicë uni 'imainun ñuianancë uni 'imainun paéncë uni 'imainun mëcamacë uni, usa unibubë camina nitima 'ain, abëtanbi camina pitima 'ain. ¹²⁻¹³ 'Ën cana axa Jesucristomi sináncëma unicama 'uchoquin —mix camina 'aisamaira uchañu 'ai —quixun catima 'ain. Nucën Papa Diosan cuni ca atu 'uchoti 'icën. Usa 'aínbi camina mitsúnbi ax mitsubë Jesucristomi catamëçë 'ixunbia 'atima ñu 'aia 'unánquin a uni 'uchoti 'ain. Usoquin 'aquin camina axa mitsubë 'icë uni aín 'ucha cupí mitsubë 'iaxma 'inun chiquínti 'ain.

6

Axa Jesucristomi sináncë uníxa, an Nucën Papa Diosan bana 'unáncëma 'apumi manántima bana

¹ Mitsux Jesucristonën uni 'aíshbi mibëa Jesucristomi sináncë unibë nishanantancëxun camina axa Cristomi sináncëma 'apumi manánquinma, mitsúnbi an Nucën Papa Diosan bana cuacë uni rafibëtan mëñfoti 'ain. ² Jesucristo nun 'apu 'inux ucëbëtan ca aín unicaman abëtan camabi unin uisa ñu cara 'axa quixun isti 'icën. ¿Mitsux Jesucristobë 'apu 'iti 'ixun caramina unían bërí 'acë ñu 'unánquin mëñoxuntima 'ain? ³ Angelnënrribi cara ñu upí 'axa quixun cananuna isti 'ain. Angelcaman cara ñu upí 'axa quixun 'unánti

'ixun cananuna aséribi ënë nëtënu 'icë unin cara ñu upí 'aia quixun 'unánti 'ain. ⁴¿Mitsux Jesucristonën uni 'aishbi mibëa Jesucristomi sináncë unibë nishanantancëx caramina axa ami sináncëma uninu ami manani cuanti 'ain? ⁵Usai 'itimimi rabínun quixun cana usaquin mitsu cain. ¿Mitsúxibi caramina usa ñu mëníonantima 'ain? ⁶¿Axa Jesucristomi catamëcë uníxa bëtsi ñui ami manani, axa Jesucristomi sináncëma 'apunu cuanti cara asábi 'ic? ⁷An mitsubëtan Jesucristonën bana 'unáncë unimi manánbëquinti ax ca 'aisama 'icën. Ami manánquinmami an uisa cara mi ocëxunbi tanshiquin min ñua mëcamatiabi isëshiti ca asábi 'iti 'icën. ⁸Usai 'iti asábi 'ainbi camina mitsun uni itsimi 'uchaquin aín ñu mëcamanan bëtsi bëtsi ñuribi 'ain, abëtanmi Jesucristonën bana cuacë unibi camina usoquin 'ain.

⁹¿Aín nëtënu abë 'iisa 'aishbi ca an ñu 'aisama 'acë uni aín nëtënu Nucën Papa Diosbë 'itima 'icë quixun caramina 'unaniman? Camina 'unánti 'ain, ainanmabi xanu cuëncë unicama 'imainun an Nucën Papa Diosmi sinánquinma unin 'acë ñu rabiçë unicama 'imainun aín xanuma 'ainbi bëtsi unin xanubë 'icë uni 'imainun xanúxmabi uni itsibë 'icë uní, ¹⁰'imainun an ñu mëcamacë uni 'imainun an bëtsi unin ñu cuëncë uni, 'imainun axa ñuianancë uni 'imainun paéncë uni 'imainun an uni paránxun aín ñu bicë uni, acamax ca Nucën Papa Diosan nëtënu 'itima 'icën. ¹¹Usa uni camina mitsu raírinëx 'iacën. 'Iá 'ainbi ca mitsun ñu 'atima 'acëcama téréncë 'ain mitsun nuitu upí 'icën. Usa 'aish camina Nucën 'Ibu Jesucristo cupí, Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan 'imicëx, an iscëx ainan 'ain.

Nun namia Jesucristonan 'ain 'uchatima bana

¹²Aséribi ca ënë bana quia, “unin ca aín cuëncësoquin ñu 'ati 'icën”. Usa 'ainbi cana 'ëx upí 'iisa tanquin camabi ñuira 'atima 'ain. Unin ca aín cuëncësoquin ñu 'ati 'icën. Usa 'ainbi cana unían ñunshínquin 'acësoquin ñu 'atima 'aisama tanin. ¹³Ësafa uni quicë ax ca aséribi 'icën: Piisa tanquin nun picë ñu ax ca nun pucunu atsántancëxun nun nami cushioia, Nucën Papa Diosan mënfosabi oquin. Usa 'ainbi cananuna ënë menuxunu 'acësa oquin Nucën Papa Diosan nëtënu 'ixun usa ñucama sinántécëniman. Usa 'ainbi ca unin usai 'iti sinánquinbi tënëquin aín nami 'uchotima 'icën, aín xanuma 'ainbi xanu itsibë 'ianan unix uni itsibë 'iquin. Unían ainan 'ixun ax cuëncësa oquinshi sinánun ca Nucën 'Ibu Diosan camabi uni unioçëxa. ¹⁴Usoquin nu unio 'ixun ca an Nucën 'Ibu Jesús baísqumiasaribi oquin aín cushínbi nuribi baísqumiti 'icën.

¹⁵¿Caramina, mitsux camina Jesucristonan 'ai quixun 'unaniman? ¿'Ëx Jesucristonan 'aishbi carana 'ëx 'atima xanubë asaribi 'inix 'iti 'ain? Uisa 'aishbi cana 'itima 'ain. ¹⁶¿Axa xanu 'atimabë 'icë uni ax ca abë achúshisa 'icë quixun caramina 'unaniman? Nucën Papa Diosan bana cuëñëo quicësabi oi ca uni xanubë rabë 'aishbi achúshisa 'icën. ¹⁷Usa 'ainbi ca uinu 'icë unix cara Nucën 'Ibu Jesucristonan 'icë, an sináncësaribi oquin sinani abë achúshisa 'icën.

¹⁸Usa uni 'imainun usa xanumi camina 'unánti 'ain. Aín xanu 'aímabi xanu itsibë 'icë uni 'imainun xanúxmabi uni itsibë 'icë uni an ca abi aín namibi 'uchoquin 'atimamia. Ñu raíri 'aisama 'aquinbi ca unin usoquin aín nami 'uchoima. ¹⁹¿Aín Bëru Ñunshin Upí a Nucën Papa Diosan mitsu 'ináncë, ax ca minu 'icë quixun caramina 'unaniman? Mitsux camina anu ax 'icë, a 'ain. Usa 'ain camina miishima 'ain, ax ca min 'Ibu 'icën. ²⁰Nucën Papa Diosan ca mitsúxmi ainainshi 'iti oquin aín Bëchicë bamati oquin mënfocëxa. Ainan 'aish camina mitsux cuëncësa oi 'ima ax cuëncëcësa oi 'ishi 'iti 'ain. Usa 'ixun camina mitsun nami 'imainun mitsun sinan upí 'ixun Nucën Papa Dios cuëncësa oquinshi ñu 'ati 'ain. Usáimi mitsux 'ia isquin ca raírinën —upí ca Nucën Papa Dios 'icë —quixun 'unánti 'icën.

II. CORINTONU 'ICË UNICAMAN ÑUCÁCËXUAN PABLONËN CA (7-16)

7

Unin cara xanu biti 'icë quixuan Corintonu 'icë unicaman ñucácëxuan Pablonën ca

¹Mitsúnmi 'ë quirica bëmiquin ñucácë banacama a ñuiquin cana ësaquin mitsu cain, unin xanu bitima ca asábi 'icën. ²Usa 'ainbi ca camabi unin xanu cuëñëa. Usa 'ain ca xanu itsi cuëñëti rabanan camabi uni xanuñu 'iti 'icën, camabi xanúxribi ca bënëñu 'iti 'icën. ³Nucën Papa Diosan mënfosabi oi ca uni aín xanubë 'iti 'icën. Usaribiti ca xanu

aín bënëbë 'iti 'icën. ⁴Xanux ca axëshima 'icën, ax ca aín bënënanribi 'icën. Usaribiti ca uni axëshima 'icën, ax ca aín xanunanribi 'icën. ⁵Usa 'ain ca xanun aín bënë aín nami 'aisa tancëxun timatima 'icën. 'Imainun ca uninribi aín xanu aín nami 'amitisa tancëxun timatima 'icën. A rabëtaxbi upiti Nucën Papa Diosbë banatisa tani cananquin mënïotancëx cuni ca ënánanti 'icën. Ñunshin 'atimanën 'apúan 'atimaquin sinánmicëx tënëtisama tani 'uchati rabanan biránantëcëxuxbi ca bënëtishi ënánanti 'icën.

⁶Unfan asérabi xanu binun quixun cana 'ën caiman. Biisa tanquin ca biti 'icën. ⁷'Ën sináncëx ca camabi uni 'ésaribi xanuñuma 'iti asábi 'icën. Usa 'aínbi ca Nucën Papa Diosan achúshi achúshi uni, xanuribi, uisai cara 'iti 'icë quixun mënïoia.

⁸Èsaquin cana mitsu cain, xanuñuma unin xanu bitima ca asábi 'icën, 'èx 'icësaribiti. 'Imainun ca bënëñuma xanu 'imainun casunamëcë xanu bënënutima asábi 'icën. ⁹Usa 'aínbi ca xanuñuma 'iti tënëtisama tanquin unin xanu biti 'icën, xanúxribi ca bënëñuma 'iti tënëtisama tani bënëti 'icën.

¹⁰Bënëñu xanu ñuiquin cana èsaquin cain, an ca aín bënë ëntima 'icën. 'Ën sinanënbi caquinma cana Nucën 'Ibu Jesusan sinánmicëxun usaquin cain. ¹¹Aín bënë ënquinbi ca xanun uni itsi bitima 'icën. Biisa tanquin ca aín bënë bitëcënti 'icën. Usaribi oquin ca unin aín xanu ëntima 'icën.

¹²Ënë banaribi ñuiquin cana Nucën 'Ibu Jesusan 'è sinánmicëma, 'ënbi sinánquin, èsaquin mitsu cain; axa Jesucristomi catamëcë unin ca aín xanúxa Jesucristomi catamëcëma 'aishbi abë upí 'ixun ëinsama tancëxun ëntima 'icën. ¹³Usaribi oquin ca xanuxun ax Jesucristomi catamëcë 'ixun aín bënë Jesucristomi catamëcëma 'icëbi an ëinsama tancëxun ëntima 'icën. ¹⁴Usa 'ain ca aín xanu Jesúsmi catamëcë 'ixun aín bëchicësa Jesúsmi sinánun sinánmiti 'icën. Sinánmianan ca aín tuácamaribi Jesucristomi sinánun sinánmiti 'icën. Usaribi oquin ca aín bënëñ Jesúsmi catamëcë 'ixun aín xanuribi Jesúsmi sinánun sinánmianan aín bëchicë Nucën Papa Diosan bana 'unánmiti 'icën. Usaquinmi 'aquincëx ca mitsun bëchicëcama ax an Nucën Papa Diosan bana cuacëma unin bëchicësa 'itima 'icën. ¹⁵Usa 'aínbi ca axa Jesúsmi catamëcëma unin aín xanu Jesúsmi catamëcë 'icë ëinsa tanquin ënti 'icën. Usaía 'icëxbi ca aín xanun 'uchama 'icën. Usaribi oquin ca axa Jesúsmi catamëcëma xanun aín bënë Jesúsmi catamëcë 'icë ëinsa tanquin ënti 'icën. Usaía 'icëxbi ca aín bënëñ 'uchama 'icën. Nucën Papa Dios ca nuxnu nun xanubë 'atimonani cuëbicanani tsoti cuëñima. ¹⁶Camina 'unaniman, mix xanu 'ixunmi ami sinánmisa tancëx cara min bënëñ Jesucristomi sinánti 'icë quixun. Camina 'unaniman, mix bëbu 'ixunmi ami sinánmisa tancëx cara min xanu Jesucristomi sinánti 'icë quixun.

¹⁷Nucën 'Ibu Dios cuëncësabi oi camina a nëtéan an mitsu ainan 'imicë, usaíbi 'iti 'ain. Usoquin cana camabi ëmanu 'icë axa Jesucristomi catamëcë unicama cain. ¹⁸Ënëx ca èsa 'icën. Mitsux judíos uni 'icë Nucën Papa Diosan Jesúsmi catamëñun sinánmicëx camina mitsux judíos unicama 'icësaribiti 'unánti ocë 'aish usabi 'iti 'ain. Usaribiti mitsux judíosma uni 'aish Jesúsmi catamëti ami sinántancëx camina judíos uni 'icësaribiti 'inux 'unánti oracatima 'ain. ¹⁹'Unánti oracacë 'ianan 'unánti oracacëma 'ixunbia aín bana quicësabi oquin 'aia cuni ca Nucën Papa Diosan uni upí isia. ²⁰Uisai cara Nucën Papa Diosan ainan 'inun 'imicëma pain 'aish 'iaxa, usaíbi ca ainan 'aish uni 'iti 'icën. ²¹Mixmi an uni ñu mëëxuncë uni 'icë Nucën Papa Diosan ainan 'imicëxun camina bënëñquinma min 'acësabi oquin an mi ñu mëëmicë uni ñu mëëxunti 'ain. Usa 'aínbi camina an mi 'aisa tanquin chiquincëx anuax cuanti 'ain. ²²Uni an uni ñu mëëmicë uninan 'ixun ca aín 'ibu cuëncësabi oquin 'aia. Usa 'aishbi ca Nucën 'Ibu Jesucristonën ainan 'inun 'imicë 'ixun a unin an ñu mëëmicë uni ñu mëëxunfbi, Nucën 'Ibu Jesucristomi catamëcë 'ixun upí oquin 'acë 'aish, abi 'axuncësa 'ia. Usaribi oquin ca uni an uni ñu mëëxuncëma a Nucën Papa Diosan ainan 'inun Cristomi sinánmicë 'ixun, ax aín bamati nëtë sënëntamainun Cristonën uni 'ixun ax cuëncësabi oquinshi 'aia. ²³Mitsúxmi ainainshi 'iti oquin ca Nucën Papa Diosan aín Bëchicëbi camabi uni cupí bamati oquin mënïocëxa. Usa 'ain camina uinu 'icë unímbia Jesucristo cuëncësoquinma ax cuëncësoquinshi 'acë 'itima 'ain. ²⁴'Ën xucéantu, cana mitsu catëcënin, uisai caramina Nucën Papa Diosan Jesucristomi sinánmicëma pan 'aish 'ia, usabii camina 'iti 'ain, Nucën Papa Dios cuëncësabi oi.

²⁵Nucën 'Ibu Jesusan sinánmicëma 'ëxbi cana, bënëñuma xanu 'imainun xanuñuma uni ñuiquinmi mitsun 'è ñucácë a ñui èsai quin, Nucën 'Ibu Jesusan aín bana unicama ax cuëncësabi oquin ñuixunti 'imicë 'aish. ²⁶Axa ami catamëcëma unicaman ca axa

Jesucristomi catamēcē unicama ami nishquin bētsi bētsi oia. Usaquian 'acēx cananuna upitax bucuiman. Usa 'ain ca 'ēn sināncēx, xanuñuma uni ax usabi 'iti 'icēn, bēnēñuma xanu axribi ca usabi 'iti 'icēn. ²⁷Xanuñu 'ixun camina a ēnti sinántima 'ain. Xanuñuma 'ixun camina xanu biti sinántima 'ain. ²⁸Unin xanu biti, ax ca 'uchama 'icēn. Usaribiti ca xanu bēnuti ax 'uchama 'icēn. Usa 'aínbi ca an xanu bicē uni 'imainun axa bēnucē xanu, ax an Nucēn Papa Diosan bana cuacēma unicaman 'atimocēx 'aisamaira tēmēratí 'icēn, an xanu bicēma uni 'imainun bēnucēma xanu 'icēsamaira oi.

²⁹Ēn xucēantu, ēsaquin cana mitsu caisa tanin, xēnibuirai cananuna tsótima 'ain. Usa 'ain ca uni xanuñu 'aíshbi xanuñumasa 'iti 'icēn. ³⁰Axa rarumacē uni an ca aín rarumatishi sinántima 'icēn. Axa bētsi unicamabē timéax cuēñcē unicamax ca axa cuēñcēma unicamasaribi 'iti 'icēn. An ñu bicē uni axribi ca ñuñu 'aíshbi ñuñumasa 'iti 'icēn. ³¹Ēñē nētēnuanu iscē ñu ēñēx ca cēñutia. Usa 'ain ca ēñē nētēnuxan an ñu bicē uni ax ñu bicēma unisa 'iti 'icēn.

³²Mitsúxmi ēñē nētēnu 'icē ñu 'aisamaira oquin sinani masá nuituti bēñēti cana cuēñniman. Xanuñuma unin ca Nucēn 'Ibu Jesús cuēñcēsa oquinshi 'ati sinania, axa cuēñntanun. ³³Usa 'aínbi ca xanuñu uni an ēñē nētēnu 'icē ñuñu 'iti sinania, aín xanu cuēñntanun. ³⁴Usaribi oquin ca bēñēñuma xanun Nucēn Papa Diosan iscēxun ñu upíshi 'ati sinánan aín sinan upí 'ixun Nucēn 'Ibu Jesús cuēñcēsa oquinshi 'ati sinania, ax cuēñntanun. Usa 'aínbi ca bēñēñu xanu an ēñē nētēnu 'icē ñuishi sinania, aín bēñē cuēñntanun.

³⁵Mitsu ēñē nētēnu 'icē ñucama 'aisamaira sinánxma 'inun caquin cana mitsu masá nuitumitisama tanin. Mitsúxmi chuámarua 'iti cupíshi cana usaquin mitsu can, mitsúxmi bētsi ñumi sinanima Nucēn 'Ibu Jesús cuēñcēsabi oíshi 'i cuēñnun.

³⁶Usa 'aínbi ca unin aín bēchicē xanu, aín bēnuti sēñcēbētan, 'iisa tania bēnumiti 'icēn. Ax ca 'uchama 'icēn. Usaía 'iti ca asábi 'icēn. ³⁷Usa 'aínbi ca uni itsin upí oquin sinánxun, aín bēchicē xanu bēnumisama tanquin axribia bēnutisama tania, a bēnumitima 'icēn. Usaía 'iti ca asábi 'icēn. ³⁸Usa 'ain ca unin aín bēchicē bēnumiti asábi 'icēn. 'Imainun ca unían aín bēchicē bēnumitima ax asábiira 'icēn.

³⁹Bēñēñu xanu an ca usai uni 'iti quicēsabi oquin, bamacēma 'icē aín bēñē ēntima 'icēn. Aín bēñē bamacēbē cuni ca 'iisa tani bēnuti 'icēn, Nucēn 'Ibu Jesús cuēñcēbē. ⁴⁰Usa 'aínbi ca 'ēn sināncēx bēñēñu 'aish 'icēsamairai bēñēñuma 'aish chuámarua tani cuēñti 'icēn. 'Ēn sināncēxun ca Nucēn Papa Diosan Bēru Ñunshin Upitan usaquin 'ē sinánmiixa.

8

Unin 'acē ñu rabiquin ñuina 'acē piti ñuiquian Pablonēn ca bana

¹Unían unínbi 'acē ñu rabiquin 'aracacē ñuina 'acē a namix cara piisa 'icē quixunmi 'ē ñucácē bana, a ñuiquin cana ēsaquin mitsu cain. 'Ēn 'unāncēsaribi oquin camina mitsun asérabi 'unan, Nucēn Papa Diosēshi dios 'ain ca unin 'acē ñu rabiquin ñuina rēcē a nami ax bētsi namisaribi 'aish piti 'icēn. Usaquin sinani ca uni raíri ainra isa ñu 'unánxa quixun sinani, a nami pi, bētsibē cēruanánia. Usa 'aínbi ca raírinēx, a namix ca bētsi namisaribi 'aish piti 'icē quixun 'unánxunbi an picēma unicama nuibaquin 'uchamisama tanquin piima, Jesucristonēn sinársaribi 'ixun. ²An —'ēn cana ñu 'unan —quixun sināncē uni an ñu 'unánxunbi ca asérabi usai 'iti cara quixun upí oquin 'unánima. ³Usa 'aínbi ca axa asérabi ami sināncē uni a Nucēn Papa Diosan ainan 'icē 'unania.

⁴Unínbi 'acē ñu rabiquin ñuina rēcē aín nami piti cara asábi 'icē quixunmi 'ē ñucácē bana a ñuiquin cana ēsaquin mitsu cain. Cananuna 'unan, unin 'acē ñu ax ca ñuishi unioicē 'aish asérabi diosma 'icēn. Nucēn Papa Dios ax ca achúshi 'icēn, bētsi dios ca 'aíma 'icēn. ⁵Raíri unin ca sinania, 'aisamaira ca dios 'icē quixun. Usa 'aish ca naínu 'icē 'imainun menu 'icēribi 'icēn. Ax ca dios 'icē quianan ax ca nun 'ibu 'icē quiax quia. ⁶Usaquian sināncēbētanbi cananuna nun 'unanin, achúshi ca Nucēn Papa Dios 'icēn. An ca camabi ñu unioicēxa. Ainan 'inun ca nuribi unioicēxa. 'Imainun ca Nucēn 'Ibu achúshi, Jesucristo, ashi 'icēn. An ca aín Papabētan camabi ñu unionan nuribi unioicēxa.

⁷Usa 'aínbi ca axa Jesúsmi catamēcē uni raírinēn —unían rabinuxun 'acē ñu ax ca ñuishi 'aish anu nun rabiti dios, ama 'icē —quixun upí oquin 'unánima. 'Unánquinma ca usabi oquin unin 'acē ñu rabiicē 'ixun, Jesucristomi catamēquinbi a ñu rabiquin ñuina rēxun aín nami piia. Piquinbi ca —unían a ñu rabiquin rēcē ñuina nami pi sapi cana 'ucha —quixun sinania. ⁸Nucēn Papa Diosan iscēx ca an ñu picēma uni 'icēsaribi an ñu picē

uni 'icën. Usa 'ain cananuna nun ñu picë cupí 'ianan nun ñu picëma cupí Nucën Papa Diosan iscëx upí 'ima. ⁹Aisa tanquin camina uni itsin usa ñu rabiquin ñuina 'acë aín nami piti 'ain. Usa 'aínbi camina an upí oquin —a ñux ca unin 'acë 'aish ñuishi 'icë —quixun 'unáncëma uni a 'uchamiti rabanan sinánti 'ain, —cana pitima 'ai —quixun. ¹⁰Ënëx ca ésa 'icën. Min a rabinuxun unin unioçë ñu a rabiquinma camina —a rabiqian unin rëcë ñuina nami a piibi cana Nucën Papa Diosmi 'uchaima —quixun sinánquin, anuxun a ñu rabiti xubunuxun a nami piti 'ain. Usa 'aínbi ca mínmi a nami piia iscë cupí an —unin unioçë ñux ca ñuishi 'icë —quixun upí oquin 'unáncëma uni, an a ñu rabiqian a nami piti 'icën. ¹¹Min a nami piqin camina, minun rabanan 'icësaribítia anun rabananribi Cristo bama uni, a 'uchamin. ¹²Usaquin piqin camina axa mibë Jesúsmi sináncë uni, an —unin unioçë ñu ax uninbi 'acë 'aish cushiñuma 'ain ca a rabiqian unin 'acë ñuina namix bëtsi namisaribi 'icë —quixun 'unáncëma 'ixunbi anribi pinun sinánmin. Sinánmi ami 'uchai camina Cristomiribi 'uchain. ¹³Usaquin 'ën a nami piqin axa Jesúsmi sináncë uni itsi 'uchamiti rabanan cana xëñbua 'aínbi unin 'acë ñu rabiqian pitia 'acë ñu a pitima 'ain.

9

An Jesucristomi catamënun uni bana ñuixuncë uni ca cupí biti 'icë quicë bana

¹Nucën 'Ibu Jesusan aín bana uni ñuixunti caísa cana 'ëx 'ain. An caiscë unicaman 'acësaribi oquin cana 'ënribi Nucën 'Ibu Jesús isacën. 'Ën aín bana ñuixuncë cupí camina mitsúxribi ami catamëtin. Usa 'ain camina mitsúnbi 'unánti 'ain, 'ëx cana asérabi a usaquin 'anúan Nucën Papa Diosan caísa 'ain. ²—Jesucristonën aín bana uni ñuixunun 'imicëma ca Pablo 'icë —quixun uni itsin sináncëbëtanbi camina mitsun —an 'imicë ca —quixun 'unánti 'ain. 'Ën aín bana ñuixunia cuati camina mitsux Nucën 'Ibu Jesúsmi catamëtin. Usa 'ain camina asérabi 'unánti 'ain, an ca 'ë aín bana ñuixunun xuaxa quixun.

³An 'ë ñuicë unicama cana ésaquin cain: ⁴—An 'ën bana ñuixuncëxun cuacë unicaman 'ë piti 'ináncëxun 'ën biti ca asábi 'icën. ⁵A Jesusan aín bana ñuixunun caiscë uni raíri 'imainun Nucën 'Ibu Jesusan xucéantu 'imainun Pedro, acaman aín xanu abë canun buáncësaribi oquin cana 'ënribi 'aisa tanquin xanu buánti 'ain. ⁶¿Axa mitsubë 'icë uni raírinën 'acësaribi oquin 'ënribi Bernabébëtan 'ën mëcënan ñu mëëquinma, Nucën Papa Diosan banaishi ñuixunti cara asábima 'itsíanx? Ca asábi 'itsíanxa. ⁷Suntarúnë ca anbi aín ñu maruima, 'apun cuni ca a 'inania. Usaribi oquin ca an ñu 'apacë unin an 'apacë ñuxa tuaia, aín bimi bixun piia. Usaribi oquin ca an vaca bërúacë unin vaca xuma bixun xëaia. ⁸'Ënbi 'ën sinanën sináncëma ca ënë bana 'icën. Moisésnën cuëñëo banaribi ca usai quia. ⁹Moisésnën cuëñëo bana ca ésaí quia: “Trigo bimima rëucubutia piia quixun camina vaca bënë cuëtanitima 'ain”. Axa tëcë cupía an piti ca asábi 'icën. Vaca bënëxëshi ca usai 'iti quixun ca Nucën Papa Diosan Moisés ënë bana cuëñëomiama 'icën. ¹⁰Numiribi sinánquin ca usaquin Moisés cuëñëomiacëxa. Unin ca ñu bëru 'apanuxun me mëñóia. Mëñioquin ca —'apacëx canitancëxuan ñu bërún tuaia cana aín bimi biti 'ai —quixun sinania. Usaribi oquin ca unin trigo bimi biqin, —ënë bimi cana pinuxun 'ai —quixun sinania. ¹¹Nun mitsúxmi Jesúsmi catamënun Nucën Papa Diosan bana ñuixuncëxunmi mitsun nun piti ñu nu 'inánti ca asábi 'icën. ¹²Nun cananuna bëtsi unin 'acësamaira oquin mitsu 'unánmian. Usa 'ain ca bëtsi unimi 'ináncësamaira oquin mitsun nu ñu 'inánti asábi 'itsíanxa.

Usa 'aínbi cananuna a ñubi mitsunua bicëma 'ain. Mitsun nun Jesucristo ñuicë bana cuaisama tanti rabanan cananuna ñuñuma 'ixunbi mitsu ñu ñucáçëma 'ain. ¹³Camina 'unanin, Nucën Papa Diosan mëñfosabi oquin ca anuxun a rabiti xubunuxun an ñu 'acë unicama 'imainun sacerdotecamanribi Nucën Papa Dios rabiqian 'acë ñuina aín nami paná piia. ¹⁴Usaribi oquin ca Nucën 'Ibu Jesusan mëñfocëxa, an a ñuiquin aín bana uni ñuixuncë unicama a ca an aín bana cuacë unicaman anúan aín ñu biti 'inánti 'icën. ¹⁵Usa 'aínbi cana 'ën Jesusan bana unicama ñuixunquinbi aña ñubi bicëma 'ain. Bëríribi cana 'ëmi ñu 'inánun quixun ënë quirica mitsu buánmiman. Bana ñuixuncë cupí cana aña ñubi bicëma 'ai quixun 'ën mitsu cacë, a bana cëmë 'iti cana cuëñniman. 'Acëñuma 'aish 'ëx bamacëbëbi ca a bana cëmëma 'iti 'icën.

¹⁶'Ën Jesusan bana unicama ñuixuncë cupí cana rabiácítima 'ain. ¡Aín bana ñuixunun Jesucristonën 'ë cacë 'ixunbi an cacësa oquin 'acëma 'aish carana uisai 'icë 'itsían! ¹⁷Nucën Papa Diosan ca Jesucristo cupía unicama ainan 'inun iémiti 'icë quicë bana, a 'ëxbi cuëñquin ñuixuncë 'ixun cana cupí biti sinántian. 'Ixunbi cana 'ënbi sináncëma, an

'è a bana ñuixunun 'è cacè cupí, an cacèsabi oquinshi 'ati 'ain. ¹⁸Èn cupí biti asábi 'aínbi cana cupí biquinma unicama Jesucristo ñuicè bana ñuixunin. Ñuixuni cana curíqui bitsi cuèncèsamaira oi mitsúnmi 'è cupíoquinmashi a bana cuati cupí cuèenin.

¹⁹Èa unin ñu mēemicēma, 'aishbi Nucēn Papa Dios cuèncēsabi oishi 'iquin cana an camabi uní ñu mēxuncē unisa 'ixun, Cristomí catamēnun unicama aín bana ñuixunin. ²⁰Judíos unicamabē 'aish cana atu Jesucristomí sinánmisa tani judío uní 'icēsai 'in. Usaía judíos unicama 'inun Moisésnēn cuēñēo bana quicēsabi oi 'icē cupíma Nucēn Papa Diosmi catamēcē cupíshi cana iéti 'ai quixun 'unánquinbi cana an usai judíos unicama íti Moisésnēn cuēñēo bana cuacē unicama Jesucristomí sinánmisa tanquin a bana quicēsaribi oquin 'ain. ²¹Usa 'aínbi cana judíosma uní, an Moisésnēn cuēñēo bana 'unáncēma, acamabē 'ixun Jesucristomí sinánun 'unánmiti cupí atux 'icēsaribiti 'inux, usaía judíos unicama 'inun Moisésnēn cuēñēo bana manucēsa 'ian. Usai 'ibi cana Jesucristonan 'aish Nucēn Papa Diosan bana quicēsabi oi 'in. ²²Jesucristomí catamēcē 'ixunbi upí oquin amí catamēti 'unáncēma unicama Jesucristomí upíti catamēnun quixun cana atun sináncē ñu timaquinma bana ñuixunin. Camabi uní cana usai cara atux 'ia usaribi 'iquin, Cristomí upíti catamēnun 'aquinin. ²³Jesucristomí catamētia Nucēn Papa Diosan ainan 'inun iéminun cana unicama bana ñuixunin, Jesucristomí catamēcēbē atubē cuèñunuxun.

²⁴Camina 'unanin, cuai ca uní uix pain cara bēbati 'icē isnux, camáxbi abatia. Camáxbi abácēbētanbi ca ax pañan bēbacē ainshi ñu bitsia. Usaribiquin camina Jesucristobē tsóti sinani cuèñquin ax quicēsabi oquinshi 'ati 'ain. ²⁵Uní axa cuaiticama ax ca aín nami cushi 'inux bachuaquin tania. Aín namia cushi 'iti cupí ca ñu 'atima 'aima. Usai 'itancēx abati ax pain bēbaquin ca ñu bitsia. Usai 'iquian bicēxbi ca a ñu chēqui 'atimatia. Usa 'aínbi cananuna nux Jesús cuèncēsabi oi 'inux camabi nētēn upí 'iti 'ain. Usai 'itancēx cananuna an 'imicēx asaribi upí 'aish uinsaranbi nētétimoí abē tsóti 'ain. ²⁶Amanu amanu sinánquinma cana Jesucristo cuèncēsabi oquin upí oquin 'ati sinanin. Bēxuñu níxa abati amo amotan cuancēsari cana 'iisama tanin, 'imainun cana unia suñubē mēēanacēsa 'iisama tanin. ²⁷Èn Nucēn Papa Diosan bana unicama ñuixuncē 'ixunbi ax cuèncēsabi oi 'ima 'ēxbi cēmēia ca an aín bana ñuixaxma 'inun 'è cati 'icēn. Usaquian 'è cati rabanana cana 'ēn nami ñu 'atima 'ati cuèncēbētanbi 'aíma Jesucristo cuèncēsabi oishi 'in.

10

Unían a rabinuxun uniocē ñu rabitima bana

¹Èn xucéantu, ènēmi mitsun 'unánun cana mitsu cain: —Nucēn raracamaxa Egip-tonuax cuania ca Egipotonu 'icē suntárucaman 'atin rabanana Nucēn Papa Diosan nētē cuin bēararamiacēxa. Usaquiani ca Nucēn Papa Diosan parúnppa téarabēoquin aín nēbētsi èsquimiquin me racáncēbē anun 'ucē manan sicaracēacēxa. ²Usaquin nētē cuinan bēararacē 'aish parúnppa sicaracētancēx ca nucēn raracamax Nucēn Papa Diosmi catamēti Moisésbē upí 'aish an buáncēx abē cuancēxa. ³Cuanquin ca camaxunbi Nucēn Papa Diosan 'ináncē piti piacēxa. An 'ináncē 'unpáxribi ca camaxunbi xēacēxa, xaxúnppanuaxa shaquibutia. ⁴Xaxunuaxa chíquicé 'unpáxaribi 'ixun ca Cristonēn abē cuanquin atu cushiocēxa. Usa 'ain ca anuaxa 'unpax chíquicé xaxusa Cristo 'iacēxa. ⁵Usa 'aínbi ca ax quicēsa oquian 'aíama oquin, usaía atux 'iti cuèñquinma Nucēn Papa Diosan anu uní 'icēma menuxun 'itsamashi bērátamainun aín patsan cēnúmiacēxa.

⁶Nun atun ñu 'aisama 'ati cuèñsaribi oquin cuèñunuxma, nun a 'unánti oi ca usai 'iacēxa. ⁷A unicama raírinēan 'ásaribi oquin camina unin 'acé ñu rabitima 'ain. Atu ñuiquin ca Moisésnēn èsaquin cuèñocēxa: “Aín paē bata xēanan pi bucubutancēx cuèñi ca ransacēxa”. ⁸Usai 'ianan ca a unicama raírinēx aín xanuma xanu itsibē 'i 'uchatancēx achúshi nētēinshi 'itsaira veintitrés mil uní bamacēxa. A unicama raírinēxa aín xanuma xanu itsibē 'íasaribiti cananuna 'itima 'ain. ⁹Atúnbi —Nucēn Papa Diosan sapi ca nu 'atimotima 'icē —quixun sinánquin ñu 'aisama 'atancēxbi ca runun picēx a unicama bamacēxa. A unicamaxa Nucēn Papa Diosmi 'uchasaribi oi cananuna usaquinribi sinani Nucēn 'Ibu Jesúsmi 'uchatima 'ain. ¹⁰Usaribitia a unicama raírinēx a ñu 'atimati banaia ca Nucēn Papa Diosan cēnúmiacēxa. A unicama 'íasaribiti cananuna Nucēn Papa Dios ñu 'atimati banatima 'ain.

¹⁴Nucën raracama usai 'iá, anu nun Jesucristomi catamëti ainan 'ixun 'unánun ca Nucën Papa Diosan Moisés cuëñëomiácëxa. ¹²Nux cananuna usai 'itima 'ai quixun sinanibi camina bërúinraoracati 'ain, usai atu mina 'in. ¹³Ñu 'atima 'ati sinánquinbi camina 'unánti 'ain, mitsúinshima uni itsínribi ca usaribi oquin sinani tëmëraia quixun. Usa 'aínbi ca Nucën Papa Diosan, ax quicësabi oquin mitsu 'aquinquin, ñunshin 'atimanën mitsu 'aisamaira oquin tanun ënima. An ca ami catamëquinmi min ñu 'atima 'ati sináncë ënun mitsu cushioquin, uisaxun caramina ënti 'ai quixun mitsu sinánmiti 'icën.

¹⁴Ën nuibacë xucéantu, unínbi 'acë ñu a camina ami 'unánquin rabbitima 'ain. ¹⁵Mitsúxmi sinánñu uni 'icë cana usaquin mitsu cain. Usa 'ixun camina 'ën mitsu cacëxun cuaquin ënë banax ca asérabi 'icë quixun 'unánti 'ain. ¹⁶Timéxun cananuna, Jesucristo ca nun 'ucha cupí aín imi 'apati i curúsocënuax bamacëxa quixun sinánquin —asábi ca —quixun Nucën Papa Dios cain. Catancëxun cananuna manë xanpanua bimi baca xëaquin —Cristo aín imi 'apati bama cupí cananuna nun 'ucha tërëncë 'ai —quixun sinanin. Pánribi tëaxun tucatanacëx mëtícanantancëxun piquin cananuna camaxunbi —Cristo ca nun 'ucha cupí i curúsocënuax bamacëxa —quixun sinanin. ¹⁷Itsa uni 'ixunbi cananuna camaxunbi a pán piquin, —nux cananuna camáxbi Cristonan 'aish achúshisa 'ai —quixun sinanin.

¹⁸Camina 'unanin, an a rabiquin ñuina 'acë Israel unicaman ca Nucën Papa Dios rabia. 'Imainun ca an a ñuina nami picë unicamanribi Nucën Papa Dios rabia. ¹⁹Usaquin caquin cana unían a rabinuxun uniocë ñu ax ca cushi 'icë quixun mitsu caiman. 'Imainun ca a rabiquian 'acë ñuina nami axribi bëtsi namisama 'icë quixun cana mitsu caiman. ²⁰Ësaquin cana mitsu cain, judíosma unibunëx Nucën Papa Diosmi sináncëma 'ixun ñuina 'axun unin 'acë ñu rabiquin ca Nucën Papa Dios rabiquinma ñunshin 'atima rabia. Usaribiquin ñunshin 'atima rabimi mitsux aín uni 'iti cana cuëñiman. ²¹Nucën 'Ibu Jesucristo ca nun 'ucha cupí bamacëxa quixun sinánquin uvas bimi aín baca 'acë 'ixun camina uni itsibëtan ñunshin 'atima rabiquin xëati ñu xëatima 'ain. Nucën 'Ibu Jesucristo sinánquin uvas bimi aín baca 'anan pán picë 'ixun camina ñunshin 'atima sinánquin a rabiquin 'ati ñu pitima 'ain. ²²Nucën 'Ibu Jesús nishmiquin camina ñunshin 'atima rabbitima 'ain. Nuxnu cushima 'imainun ca axira nubë sënënmaira 'aish cushi 'icën.

Ainanshia 'inun 'aquinma bëtsi uniribi sinánquin unin ñu 'ati bana

²³Ënë banax ca asérabi 'icën, “Unin ca aín cuëñcësa oquin ñu 'ati 'icën”. Usa 'aínbi cananuna nux asábi 'iisa tanquin camabi ñuira 'atima 'ain. Asérabi ca “unin aín cuëñcësa oquin ñu 'ati 'icë” aínbi cananuna nux Jesusan bana quicësabi oi 'iisa tanquin camabi ñuira 'atima 'ain. ²⁴Axa Jesúsmi sináncë unin ca 'ënanshi ca quixun sinánquin ñu 'atima 'icën. Bëtsi uniribia upi 'inun 'aquinti sinánxun ca ñu 'ati 'icën.

²⁵⁻²⁶Mecama 'imainun menu 'icë ñucama ax ca Nucën 'Ibu Diosan unio 'aish ainan 'icën. Usa 'ain camina anuxun nami maruti anu 'icë nami maruxun piishiti 'ain. Uinua bęcë cara quixun camina ñucátima 'ain. —A pi sapi cana 'aisama 'iti 'ai —quixun camina sinántima 'ain.

²⁷Axa Jesucristomi catamëcëma unían abëtanmi pi cuanun quixun cacëx camina cuainsa tani cuanti 'ain. Cuanxun camina —uinua bęcë cara a nami 'icë —quixun ñucáquinma piishiti 'ain. —A nami pi sapi cana 'aisama 'iti 'ai —quixun camina sinántima 'ain. ²⁸Mitsun piti 'aínbia uni itsin mitsu —ënë namix ca unin 'acë ñu rabiquin piti 'acë 'icë —quixun mitsu cacëxun cuni camina pitima 'ain. An mitsu cacë uni an Jesucristomi catamëcë 'ixunbi, camabi nami ca bëtsi namisaribi 'icë quixun upi oquin 'unáncëma 'ixun, —ënë nami pi cana Nucën Papa Diosmi 'uchain —quixun sináncë 'ain camina a nami pitima 'ain. ²⁹—A piti ca asábi 'icë —quixun mitsun sináncëbëtanbi an mi cacë unin —usa ñu 'ën piti ca 'ucha 'icë —quixun sináncëbëtan camina pitima 'ain.

Sapi camina 'ë ñucáti 'ain, uisacasquin carana uni itsfan, ënë nami piti ca 'ucha 'icë quixun sináncë cupí 'ën pitima 'ai quixun. ³⁰¿Nucën Papa Dios —asábi ca —quixun caxun 'ën piabi cara unin 'uchoquin, —Nucën Papa Diosmi 'uchaquin camina pia —quixun 'ë cati 'ic? ³¹Ënëx ca ësa 'icën. Ñu piquin, ñu xëaquin, añu ñu caramina 'ai, usa ñu 'aquin camina Nucën Papa Dios cuëñun a sinánquin 'ati 'ain. ³²Usoquin camina uinu 'icë unibi, judíos uni 'imainun judíosma uniribi, 'imainun axa Jesucristomi catamëcë unicamaribi, Nucën Papa Diosmi 'uchati sinánmitima 'ain. ³³Ënrribi cana camabi uníxa 'ën 'aia isi cuëñun

ñu 'ain. 'Ën cuëncë ñu 'atishi sinánxun cana ñu 'aiman. Jesucristomi catamëtía iénun camabi uni 'aquínti sinánxun cana ñu 'ain.

11

¹Ëx Cristo 'iásaribiti 'icésaribiti camina mitsúxribi 'iti 'ain.

Axa Jesucristomi catamécë unicama timécëbë usai xanucama 'iti bana

²Ën xucéantu, mitsun 'ë manuquinma camina 'ën mitsu ñuixuncë bana quicésabi oquin 'ain. Usaími 'ia cuaquin cana —asábi ca —quixun mitsu cain. ³Ënë banaribi cana mitsúnmi 'unánun ésaquin mitsu cain, Cristonën aín Papan bana cuacésaribi oquin ca camabi unin Cristonën bana cuati 'icën. Usaribi oquin ca camabi xanun aín bënë bana cuati 'icën.

⁴Axa Jesucristomi catamécë unicama timécëbëtan ca nucë bënë unin Nucën Papa Diosbë banaquin aín mañuti mañutima 'icën. Usaribi oquin ca Nucën Papa Diosan sinánmicë bana uni ñuixunquin aín mañuti mañutima 'icën. Usoquian unin aín mañuti mañucëx ca 'aisama 'iti 'icën. ⁵Usa 'aínbi ca xanux abë bananan Nucën Papa Diosan sinánmicë bana ñuixuni mapúcë 'iti 'icën. Usaía 'icëxma ca 'aisama 'aish maxcúcë xanusa 'ia. ⁶Axa mapútisama tancë xanu ax ca maxcúcë 'iti 'icën. Usa 'aish ca maxcútimi rabíanan, maruñusa 'aish rabíntisama tani mapúti 'icën. ⁷Nucën Papa Diosan ca asaribi 'itánun uni uniócëxa. Usa 'ain ca Nucën Papa Diosan asaribi 'inun unio 'aish uni mapútima 'icën. Usa 'aínbi ca Nucën Papa Diosan an uni 'aquínti oquin xanu uniócëxa. ⁸Nucën Papa Diosan ca xanun putu bixun uni unioma 'icën. Usaquin 'aquínma ca nucë bënë unin putu bixun xanu uniócëxa. ⁹Xanunan 'iti oquin ca Nucën Papa Diosan bëbu unioma 'icën. Bëbunan 'iti oquin ca xanu Nucën Papa Diosan uniócëxa. ¹⁰Ën uni 'aquínquin ax quicésabi oquin 'anun ca Nucën Papa Diosan 'ë uniócëxa quixun sinani ca xanux mapúcë 'iti 'icën, ángelcaman —a upí sinánñu ca —quixun isnun. ¹¹Usa 'aínbi ca axa Jesucristomi catamécë unicaman ésaquin 'unánti 'icën, bëbu uni ashi 'ixunbi ca camabi ñu aín cuëncësa oquin 'atima 'icën. Usaribiquin ca xanun ashi 'ixunbi camabi ñu aín cuëncësa oquin 'atima 'icën. ¹²Bërâma ca Nucën Papa Diosan xanu unioquin unin putu bixun uniócëxa. Usa 'aínbi ca Nucën Papa Diosan mëníósabi oquin xanúinshi uni tuaía.

¹³Mitsúnbi camina upí oquin sinánquin 'unánti 'ain, Nucën Papa Diosbë banaia xanu mapútima cara asábi 'icë quixun. ¹⁴Cananuna 'unan, uni aín bu chaxcéira 'aish ca rabin 'iti 'icën. ¹⁵Usa 'aínbi ca usabiiti oi unia 'aish xanux aín bu chaxcé 'icën. Usabi anun mapúti oquin ca Nucën Papa Diosan mëníocëxa. Usa 'aish ca xanunanëx upí 'icën. ¹⁶Axa ënë bana cuati cuëbicanáncë unicama cana cain, usai ca xanu 'iti 'icë quixun cananuna camabi uni cain. Axa Jesucristomi catamécë unicama timécëcamanribi ca —usai ca 'iti 'icë —quixun sinania.

Pán pianan uvas baca 'aquin Jesucristo aséribi sinánquin 'ati bana

¹⁷⁻¹⁸Ésaquian mitsu ñuicania cana cuan, mitsux isamina Jesucristo sinánquin pán pianan bimi baca 'anux timéaxbi camáxbi nuibananima bëtsibë bëtsibë nishananin. Usaquin ñuicania cuaquin cana sinan, usai sapí camina 'icani quixun. Usa 'aish camina ñancábi timécëcanin. Timéaxbi camina anuaxira nishanancanin. Usaquin Jesucristo sinánquin pán pianan bimi baca xëabi camina aséribi ami sinánquinmi 'acëma cupí 'uchain. Usoquinmi ñu 'aia cana mitsu, upí oquin camina 'ai quixun caiman. ¹⁹Usaquin bëtsi bëtsi oquin sinania raírinëx cuamianmainunbi raírinëx nishananiama isquin ca unin isti 'icën, uicamax cara aséribi Cristonan 'icë quixun. ²⁰Camáxbi timéxun nuibananquinma piquin camina aséribi Nucën 'Ibu Jesucristo sinánquin 'aiman. ²¹Usa 'ixun camina uni raíri ténánan micama raírinën mitsun bécë ñu pin. Uní raírinëxa 'acëñuma 'aish panántamainun camina micama raírinëx 'aisamaira oquin pitancëx paënin. ²²Mitsux camina anuxun pianan xëati xubuñu 'ain. Axa Jesucristomi catamécë unicamabë timéaxmi usai mitsux 'icëbë ca uni raírinëx Nucën Papa Dios timai ainan 'iisama tanti 'icën. Usami ocëx ca anu 'icë ñuñuma unicamax ñuñuma 'aish rabinia. ¿Uisoquin carana mitsu cati 'ain? ¿Usaími 'ia carana uisa 'ixun mitsu —asábi camina 'ai —quixun cati 'ain? Cana catima 'ain.

Jesucristo sinánquin pán pianan uvas baca 'ati bana

(Mt 26.26-29; Mr 14.22-25; Lc 22.14-20)

²³Nucèn 'Ibu Jesusan 'è cacè bana ñuiquin cana èsaquin mitsu can, anúan uni itsin 'anun quixun unin a 'inánti, a ñantan ca Nucèn 'Ibu Jesusan pán biacèxa. ²⁴Bitancèxun ca aín Papa —asábi ca —catancèxun təcènpaxun mètícaquin cacèxa: “Èñè ca pit. Mitsúnmi piti pán èñèx ca 'è 'icèn, axa minun rabanan bamati a. Èsoquin piquin camina 'è sinánquin 'ati 'ain”. ²⁵Usaribi oquin ca pitancèx sènénxun xanpanu 'icè uvas baca biquin cacèxa: “Èx 'èn imi 'apati bamati cupí ca mitsúxmi ainan 'iti 'èn Papa Diosan mènócèxa. Èñè sinánquin camina èsoquin bimí baca 'aquin 'è sinánquin 'ati 'ain”. ²⁶Usa 'ain ca Nucèn 'Ibu Jesucristo utəcèntamainun aín unicaman èsoquin pán 'imainun bimí baca 'ati 'icèn. Usaquin aín unicaman 'aia isquin ca unin 'unánti 'icèn, atun 'ucha cupía Jesucristo bama 'ain ca a sinánquin usoquin 'aia quixun.

Asérabi Jesucristomi sinánquin pán 'imainun uvas baca 'ati bana

²⁷Usa 'ain ca uix cara Nucèn Papa Dios cuèncèsabi oi 'íma 'ianan —Jesucristo ca nun 'uchacama tèreñux aín imi 'apati bamacèxa —quixun sinánquinma a manucè 'ixunbi usoquin pán 'imainun bimí baca 'aia, a unix ca Nucèn 'Ibu Jesucristomi 'uchaia. ²⁸Usa 'ain camina pán 'imainun bimí baca 'anuxun, mitsux caramina asérabi ami sinani Nucèn Papa Dios cuèncèsabi oi 'i quixun upí oquin sinánti 'ain. ²⁹Nucèn 'Ibu Jesucristo ca nun 'uchacama cupí bamacèxa quixun sinánquinmabi usoquin pán 'imainun bimí baca 'ai 'uchacè cupí camina castíancè 'iti 'ain. ³⁰Usai 'uchacè cupí camina Nucèn Papa Diosan 'imicèx raírí cushima 'ianan 'insínñu 'ain. Usa 'aish ca raíriribi bamaxa. ³¹Usa 'aínbi ca nun 'uchacama mènócè 'ixun —asérabi ca Jesucristo cupí Nucèn Papa Diosan iscèx 'èn nuitu upí 'icè —quixun sinánquinu pán 'imainun bimí baca 'aia, Nucèn Papa Diosan nu 'uchotíma 'icèn. ³²Usa 'aínbi ca asérabi ami sinánquinmabi usoquin a ñu 'aia, Nucèn Papa Diosan nu 'uchoquin, axa ami sináncèma unicamabènu nuxribi 'uchocè 'itín rabanan, usoquin 'atəcèníma 'inuxun 'unánun, uisai caranuna 'i usaínu 'inun nu castícania.

³³Èn xucéantu, Jesucristo sinánquin pán 'imainun bimí baca 'anux timèti camina pinux caínanpanti 'ain. ³⁴Usai 'iimi upíti timètiama isquian Nucèn Papa Diosan mitsu castícantí rabanan camina panancè 'ixun mitsun xubunuxun píti 'ain. Usa 'ain cana mitsu isi cuanxun uisai caramina 'icani, a mitsu mènófoxunti 'ain.

12

Aín cushi 'ináncèxun ca Nucèn Papa Diosan unicaman bètsi bètsi ñu 'aia quixuan Pablonèn ca

¹Èn xucéantu, mitsúnmi 'unánun cana èsaquin mitsu cain, axa Jesucristomi catamècè unicaman ca aín Bèru Ñunshin Upitan 'amicèsabi oquin bètsi bètsi ñu 'ati 'icèn.

²Camina 'unanin, mitsux Jesucristomi catamècèma pan 'aish camina unían 'acè ñu banañumabia, ax isa dios 'icè quixun unin cacè ñu rabi axa Jesúsmi sináncèma unibubè niacèn. ³Usa 'aínbi camina bèrí Jesúsmi catamècè 'ixun 'unánti 'ain: Nucèn Papa Diosan Bèru Ñunshin Upitan sinánmicèx cuni ca uni “Jesús ca Nucèn 'Ibu 'icè” quia. 'Imainun ca axa “Jesús ca 'aisama 'icè” quicè unicama ax Nucèn Papa Diosan Bèru Ñunshin Upitan sinánmicèma 'icèn.

⁴Nucèn Papa Diosan ca atúan bètsi bètsi ñu 'anun quixun aín unicama sinánmiquin usaquian 'anun aín cushi 'inania. Achúshi 'ixunbia aín Bèru Ñunshin Upitan 'imicèxun ca axa Jesúsmi catamècè unicaman bètsi bètsi ñu 'aia. ⁵Bètsi bètsi ñu 'ananbi ca camaxunbi achúshi, Nucèn 'Ibu Jesús, ashí rabiquin ñu 'axunia. ⁶Usa 'ain ca atúan ñu 'anun aín unicama bètsi bètsi sinan 'inanibi Nucèn Papa Dios ax achúshi 'icèn. ⁷Nucèn Papa Diosan ca aín unicama achúshi achúshi, anúan aín unicama raírí upíti Jesucristomí sinánun quixun 'aquinun 'inania. 'Ináncèxuan aín Bèru Ñunshin Upíñu 'ixun upí oquin ñu 'aia isquin ca unicaman 'unánti 'icèn, Nucèn Papa Diosan Bèru Ñunshin Upitan 'amicèxun ca 'aia quixun. ⁸Nucèn Papa Diosan ca aín Bèru Ñunshin Upitan 'imicèxa, uni raírí sinánñuira 'aish upíti bananun quixun 'imia. 'Imianan ca uni raírínèxa aín nuitu mèu racanaquin uisai cara qití 'icè quixun sinántancèx upíti bananun quixun 'imia. ⁹Nucèn Papa Diosan ca aín Bèru Ñunshin Upitan 'imicèxuan uni raírín ami catamèquin —Nucèn Papa Diosan ca asérabi 'è 'aquinia —quixun 'unánquin upí ñu 'anun 'amia. 'Amianan ca aín Bèru Ñunshin Upitan 'amicèxuan bètsi bètsi unin uni 'insíncè pèxcunun quixun 'amia. ¹⁰Aín Bèru Ñunshin Upitan 'amicèxun ca bètsi bètsi unin, uni itsían 'acèma ñu 'aia. An sinánmicèxun

ca bëtsi bëtsi unin Nucën Papa Diosan sinánmicësabi oquin aín bana unicama ñuixunia. An 'imicëxun ca bëtsi bëtsi unin, uni itsían bana ñuia cuaquin, aséjabi cara Nucën Papa Diosan sinánmicëxun bana ñuia quixun 'unania. An sinánmicëx ca bëtsi bëtsi unix Nucën Papa Dios rabi, uni itsían cuacëma bana banaia. Banacëbëtan ca Nucën Papa Diosan aín Bëru Ñunshin Upitan sinánmicëxun bëtsi unin uisai quicë cara a bana 'icë quixun uni ñuixunun 'unánmia. ¹¹ Usaquin 'aquin ca aín Bëru Ñunshin Upí ax achúshi 'ixunbi, Nucën Papa Diosan unicama bëtsi bëtsi ñua 'anun 'imia, ax cuëncësabi oquin.

Aín unicamaxa Jesucristonan 'aish achúshisa 'icë quicë bana

¹² Ënëx ca ësa 'icën. Aín taë, aín məcën, aín xo, aín pucu, aín bëru, aín pabí acamaxa 'itsa 'aínbi ca uni achúshishi 'icën. Usaribiti ca Cristo achúshishi 'icën. ¹³ Nux Cristonën uni 'aish cananuna ësa 'ain: raírinëx judíos uni 'imainun raírinëxribi axa griego bana banacë uni 'imainun raírinëxribi an ñu uni mëëxuncë uni 'imainun cananuna raírinëxribi an uni ñu mëëxuncëma uni 'ain. Usa 'aishbi cananuna nucamax Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan sinánmicë 'ianan Cristonan 'aish achúshisa 'ain. Abënu 'inun ca Nucën Papa Diosan aín Bëru Ñunshin Upí nucama 'inánxa.

¹⁴ Unia achúshi 'aínbi ca aín taë, aín məcën, aín xo, aín pucu acamax 'itsa 'icën. ¹⁵ Aín taëx banati 'unán 'ixun ca catsánxa: “‘Ëx aín məcënma 'aish cana 'ëx a uninanma 'ain”. Usa 'aínbi ca ax aín məcënma 'aishbi ax a uninan 'icën. ¹⁶ Aín pabitax banati 'unan 'ixun ca catsánxa: “‘Ëx aín bëruma 'aish cana 'ëx a uninanma 'ain”. Usa 'aínbi ca aín bëruma 'aishbi ax a uninan 'icën. ¹⁷ Bëruñushi 'ixun ca unin uisaxunbi cuatima 'icën. Pabífiushi 'ixun ca unin uisaxunbi xëtima 'icën. ¹⁸ Usa 'ain ca Nucën Papa Diosan an sináncësabi oquin pabí, bëru, taë, quisi, pucu acamañua 'itánun uni uniocëxa. ¹⁹ Pabíshi 'aish ca uni unima 'itsíanxa. Bëruishi 'aish ca uni unima 'itsíanxa. Taëishi 'aish ca uni unima 'itsíanxa. ²⁰ Usa 'ain ca uni taë, pabí, bëru, acamañu 'aishbi achúshishi 'icën.

²¹ Unin bëru banati 'unan 'ixun ca a unin məcën: “Mixmi 'aíma 'aínbi 'ëxëshi 'aishbi cana asábi 'itsán” quixun catima 'icën. Usaribi oquin ca unin maxcatax banati 'unan 'ixun a unin taë: “Mixmi 'aíma 'aínbi cana 'ëxëshi 'aishbi asábi 'itsán” quixun catima 'icën. ²² Bëru, məcën, maxcá, acama 'imainunbi nun nami raíri anu bërúinra ocëma acamaxa 'aíma 'ain cananuna uisa 'aishbi tsótsianma. ²³ 'Imainunribi cananuna nami an bépánti chupa pañun. Pañuanan cananuna nun namicamaira unin isti rabanan rabínquin, chupan mapuquin bërúinroin. ²⁴ Acama bërúanquinbi cananuna nun bëru, nun məcën acama unínma isía quixun mapuima. Usa 'ain ca Nucën Papa Diosan mëníosabi oi nun namicama asábi 'icën. A mapucëcamax ca anu mapucëmacamasaribi 'icën. ²⁵ Usa 'ain cananuna —amo 'icëxa 'aisama 'imainun ca amo 'icëxëshi nun nami upí 'icë —quixun sinántima 'ain. Camabi nun namix ca upí 'icën. ²⁶ Nun məcënaxa paëia ca camabi nun namin tania. Usaribiti ca nun pabitax paëia camabi nun namin tania. Usaribiti cananuna unían —min bu, min bëmána, min pënan ca upí 'icë —quixun cacëx nun namicamabëbi chuámarua tani cuëënin.

²⁷ Usa ca ënëx 'icën. Aín taë, aín məcën, aín pabí acamaxa 'itsa 'aínbi ca uni achúshishi 'icën. Usaribiti ca Cristobë aín unicama achúshishi 'icën. ²⁸ Nucën Papa Diosan mëníosabi oquin ca axa Jesucristomi catamëcë unicaman bëtsi bëtsi ñu 'aia. Raíri unix ca aín bana ñuixunun Jesucristonën caiscë 'ia. Raíri unin ca Nucën Papa Dios quicë bana unicama ñuixunia. Raíri unin ca axa Jesúsmi catamëcë unicama aín bana 'unánmia. Raíri unin ca uni itsín 'acëma ñu 'aia. Raíri unfnribi ca uni ñucë pëxcuia, raíri unin ca unicama 'aquinia, raíri unix ca Nucën Papa Diosan bana cuatia timëcë unicama aín cushi 'ia, raíri uníxribi ca Nucën Papa Dios rabi unían cuatima banan banaia. ²⁹ Usa 'aishbi ca camáxira aín bana uni ñuixunun Jesusan caiscë 'ima, camáxira ca an Nucën Papa Dios quicë bana unicama ñuixuncë 'ima, camáxira ca an axa Jesúsmi catamëcë unicama aín bana 'unánmicë 'ima, camáxira ca an uni itsín 'acëma ñu 'acë 'ima. ³⁰ Camáxira ca anun uni 'insíncë pëxcuti cushiñu 'ima, camáxira ca axa Nucën Papa Dios rabi unin cuatima banan banacë 'ima, camáxira ca uníxa bëtsi banan banacë an ñuixuncë 'ima. ³¹ Camabi ñu 'aquinmabi camina añu 'aquin caramina camabi unia Jesucristomi upiti sinánun 'aquinti 'ai, a ñumi 'anúan mi 'aquinun Nucën Papa Dios ñucátí 'ain. A ñucamami upí oquin 'aiabi cana mitsu 'unánmiti 'ain, bëtsi ñu upírami 'anun.

13

Unicama camina nuibati 'ai quixuan Pablonën ca

¹ 'Ëx bëtsi bëtsi banan bananan anun ángel banacë banánribi banacëxbi ca uni nuibacëma 'aish 'ën bana rata tancácësa ñancáishi 'icën. ² 'Ën Nucën Papa Diosan a sinánmicë ñu ñuiquin unicama ñuixuanan, camabi ñu 'unánquin uni itsin 'unáncëma ñuribi 'unánan, —Nucën Papa Diosan ca 'ë 'aquinti 'icë —quixun sinánquin aín cushin aín bashibi amanu tacuiabi, ca uni itsi nuibaquin 'acëma 'icë Nucën Papa Diosan 'ë upí isima. ³ 'Ën ñucama ñuñuma uni 'inánan upí ñu 'acë cupí bëtsi unin nëëncëx bamaiaibi ca uni nuibati 'icëma 'icë, Nucën Papa Diosan 'ë upí isima.

⁴ An uni raíri nuibacë unin ca bëtsi unia abë upíma 'icëbi ami nishquinma upí oquinshi caia. Usa 'aish ca bëtsi unibë upí 'ia. An uni raíri nuibacë uni ax ca bëtsimi nutsima. Ca — bëtsi unibë sënënmaira cana 'ai —quixun sinanima. Ca rabiacaítima. ⁵ Ca nishcësashi 'aish aín cuëëncësa oishi 'ima. Aín cuëëncësa oquinshi ñu 'acë ca 'ima. Ca bënëtishi nishima. Ami nishquian unin 'atimocëxunbi ca axribi ami nishquinma tanshitia. ⁶ Ñu 'atima unin 'acëbë ca cuëënimá. Usa 'aish ca upí ñu cuati cuni cuëënia. ⁷ An uni nuibacë unin ca amia nishcëxunbi uni, axribi ami nishquinma —sapí ca sinanati 'icë —quixun cainia. Axa upíma 'aínbi ca ami nishíma usabi abë upí 'ia.

⁸ 'Ënë nëtëcama cëñúcëbëtan camaxunbi a 'unáncë cupí ca uinu 'icë unínbi Nucën Papa Dios quicë bana unicama ñuixuntëcëntima 'icën, uinu 'icë uníxbi ca Nucën Papa Dios rabi unin cuatima banan banatima 'icën, unían bëtsi uni 'unánmiti ca 'aíma 'iti 'icën. Usai 'iti a 'aíma 'aínbi ca nux nuíbananti ax cëñútima, bamatancëxribi cananuna Nucën Papa Diosan nëtënu 'aish anuaxribi bëtsibë nuíbananti 'ain. ⁹ 'Ënë nëtënu xun cananuna 'unánquinbi camabi uisai caranuna 'iti 'ai quixun 'unaniman. Usa 'ixun cananuna camabiira 'unáncëma 'ixun nun 'unáncëshi ñuixunin. ¹⁰ Usa 'aínbi cananuna 'ëñë menuxun 'acësamaira oquin aín nëtënu xun upíra oquin an sinánmiti ñucama 'unánxun 'ain.

¹¹ Xuratsu 'aish cana 'ëx tuá xuratsu 'icësari banacën. Usa 'ixun cana tuá xuratsunën sináncësa oquin sináncën. Xuratsu 'ixun cana xuratsunëan cuacësa oquin cuacën. Usa 'ixunbi cana canitancëxun xura 'aish 'ëx 'íá acama 'ëancën. ¹² Espejo upíirama 'aínu upí oquin anun ñu iscëma usaribi oquin cananuna uisaira cara Nucën Papa Diosan sinan 'icë quixun camaira 'unaniman. Usa 'aínbi cananuna aín nëtënu 'ixúinra 'unánti 'ain. Bëri cana camabiira 'unaniman. Usa 'ixunbi cana 'unánti 'ain, an 'ë 'unáncësaribi oquin. ¹³ Bëtsi ñucama cëñúcëbëbi cananuna nux cëñútimoí abë 'aish Nucën Papa Diosmi catamëti 'ain. —Cananuna 'ëñë Nucën Papa Diosan nëtënuax cëñútimoí 'iti 'ai —quixun 'unani cananuna cuëëinra cuëënti 'ain. Anu 'aish cananuna camáxbi cëñútimoí bëtsibë nuíbananti 'ain. Nucën Papa Diosmi catamëti cuëëanan abë nëtëtimoí 'iti sinani cuëënfíbi cananuna bëtsibë nuíbanancë cupíra cuëëinra cuëënti 'ain.

14

Unin 'unáncëma banan banati ñui quicë bana

¹ Usa 'ain camina manúquinma unicama nuibati 'ain. Nuíbanan camina Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan mitsu bëtsi bëtsi ñumi 'anun 'amiti cuëënti 'ain. Bëtsi ñu 'ati cuëëncësamaira oi camina an mí sinánmicëxun aín bana upí oquin unicama ñuixunti cuëënti 'ain. ² Axa Nucën Papa Dios rabi unin cuacëma banan banacë uni, ax ca unin uisai cara quia quixun cuanunmabi Nucën Papa Dios rabi an cuanun banaia. Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan 'imicëx ca ax unin cuacëma banan banaia. ³ Usa 'aínbi ca an Nucën Papa Diosan sinánmicëxun aín bana unicama ñuixuncë uni an axa Jesucristomí catamëcë unicaman ami catamëquin an cacësabi oquin 'anun 'unánmia. 'Unánmianan ca ñu upíshia 'anun cushioquin 'ësëia. 'Ësëanan ca masá nuitutiabi sinanamiquin upí oquin sinánmia. ⁴ Axa Nucën Papa Dios rabi unin cuacëma banan banacë uni ax ca axbi Jesucristo upiti sinania. Usa 'aínbi ca an Nucën Papa Diosan sinánmicëxun aín bana unicama ñuixuncë uni an axa Jesucristomí catamëcë unicaman ami catamëquin an cacësabi oquin 'anun 'unánmia.

⁵ Mitsúxmi unin cuacëma banan banati cana 'ëx cuëënin. Usa 'aínbi cana mitsúxmi usai banati cuëëncësamaira oi mitsúnmi Nucën Papa Diosan sinánmicëxun aín bana unicama ñuixunti cuëënin. Unin cuacëma banan banaquinbi uisai quicë cara a bana 'icë quixun

ñuixuncëxunma ca bëtsi unin uisai quicë cara quixun 'unántima 'icën. Nucën Papa Diosan 'imicëxuinshi ca unin 'unánti 'icën. Usa 'ain ca ami catamëcë unicama Jesucristo cuëncësabi oi 'inun 'aquinuxun an a bana 'unáncë unin uisai quicë cara quixun raíri ñuixunti 'icën. ⁶ 'En xucéantu, ësaquin cana mitsu cain. Mitsu isi cuanx Nucën Papa Dios rabi unin cuacëma banan banaquinbi, an 'ë sinánmicë ñu mitsu ñuixuncëma 'ianan usai ca axa Jesúsmi sináncë uni 'iti 'icë quixun caíma, 'ianan Nucën Papa Diosan bana mitsu upí oquin sinánmiquin 'ësëima, 'ianan aín bana ñuiquin mitsu 'unánmicëma 'aish cana upitimi Jesúsmi sinánun mitsu 'aquincëma 'itsían.

⁷ 'Enëx ca ësa 'icën. Unían paca 'imainun arpasa, a upí oquin banaocëbëtanma ca uni itsin uisai quiquin cara bana oia quixun 'unanima. ⁸ 'Bëtsían upí oquin manë xo bana ocëbëma ca suntárucama —cananuna 'acanananti 'ai —quixun 'unanima mëniocatima 'icën. ⁹ 'Usaribi oquin ca mitsúxmi Nucën Papa Dios rabi unin cuacëma banan banacëbëtan uínbi a bana cuatima 'icën. Usa 'aish camina ñancábi banati 'ain. ¹⁰ 'Camabi menuax ca uni bëtsi bëtsi banan banaia. Usaía quiabi ca an a bana 'unáncë uni an a bana cuatia. ¹¹ Usa 'aínbi ca an cacëxunbi 'ën aín bana uisai cara quia quixun cuacëbëtanma —ax ca 'ën aintsima 'icë —quixun sinánti 'icën. 'Ënríbi cana —'ën aintsima ca ënë uni 'icë —quixun sinánti 'ain. ¹² 'Mitsux asérami bëtsi bëtsi ñu 'anun Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan sinánmicë 'iisa tanquin camina aña 'aquin caramina camabi uníxa Jesucristomi upiti sinani ax cuëncësabi oi 'inun sinánmiti, a ñuishi 'ati 'ain.

¹³⁻¹⁴ 'Ëx unin cuacëma banan banaquin cana Nucën Papa Dios rabiquinbi uisai carana qui quixun 'unaniman. Usa 'ain ca axa unin cuacëma banan banacë uni, an unicama ñuixunuxun uisai cara a banacama quia quixuan a 'unánminun Nucën Papa Dios ñucáti 'icën. ¹⁵ Usa 'aish cana 'ën nuitu mëu a sinánquin Nucën Papa Dios rabi 'ën cuacëma banan banaibi 'ën cuacë banánribi banati 'ain. A rabi cana 'ën cuacëma banan cantanan 'ën cuacë banánribi cantati 'ain. ¹⁶ 'Unin cuacëma banan banaquinmi Nucën Papa Dios rabiabi ca min bana cuaquinma an Nucën Papa Diosan bana upí oquin 'unáncëma unicaman mibëtan Nucën Papa Dios rabiti sinántima 'icën. ¹⁷ 'Minmi a banan Nucën Papa Dios rabiicë axa asábi 'aínbi camina bëtsi uniribi upitia Jesúsmi sinánun 'aquiniman. ¹⁸ 'Mitsúxmi 'icësamaira oi cana 'ëx Nucën Papa Dios rabi unin cuacëma banan banain. 'Ën usai banati 'unáncë cupí cana Nucën Papa Dios —asábi ca —quixun cain. ¹⁹ Usa 'aíshbi cana axa Jesucristomi catamëcë unicama timéccë 'ain, unin cuacëma banan 'itsaira banati cuëncësamaira oi unin cuacë banan banati cuëñin. A banan 'itsamashi banaquinbi unicama atun cuaisabi oquin 'unánmiti ca asábi 'icën.

²⁰ 'Ën xucéantu, tuáratsunën sináncësä oquin camina sinántima 'ain. Ñu 'atima 'ati 'unáncëma 'aísha tuáratsu 'icësaribiti camina 'iti 'ain. 'Iananbi camina bëtsi ñucama sinánquin uni apanën upí oquin sináncësabi oquin sinánti 'ain. ²¹ Nucën Papa Diosan bana cuëñö ca ësaí quia: “Bëtsi banan banaquin cana ënë unicama ñuixunti 'ain, bëtsi nëtënu 'icë unin ca ën 'imicëxun atu cati 'icën. Usaquian cacëxbi ca 'ëmi sinántima 'icë quiax ca Nucën 'Ibu Dios quia”. ²² 'Axa Jesucristomi catamëcë uníxa unin cuacëma banan banaia cuaquinbi ca raírinën uisai cara quia quixun 'unánquinma a bana sinanima. An sinaniamabi ca Jesucristomi sináncëma unin a bana cuaquin sinánti 'icën, Nucën Papa Diosan 'imicëx sapi ca banaia quixun. Usa 'aínbi ca an sinánmicëxuan Nucën Papa Diosan bana ñuixuncë uníxa banaia cuati aín unicama upiti Jesucristomi sinánti 'icën. Usa 'aínbi ca axa ami catamëisama tancë unicaman a bana cuaquinbi asérami ca usa 'icë quixun sinanima. ²³ 'Aín bana cuacë 'aíshmi mitsux timéax camáxbi Nucën Papa Dios rabi unin cuacëma banan banacëbë ca an mitsúxmi usai 'ia 'unáncëma uni raíri 'imainun axa Jesúsmi sináncëma uni raírinëx atsínti 'icën. Atsínquin mitsúxmi usai banaia cuaquin ca —sapi ca ñunshíanxa —quixun sinánti 'icën. ²⁴ Usa 'aínbi ca timéxunmi mitsun Nucën Papa Diosan sinánmicëxun bana ñuicëbë, axa Jesucristomi catamëcëma uni 'ianan mitsúxmi usai 'ia 'unáncëma uni, ax atsínxun mitsúnmi ñuia cuaquin —a banax ca asérami 'icën, 'atima ñu cana 'ën 'a —quixun sinánti 'icën. ²⁵ —'Ën unéxun 'acë ñuribi ca Nucën Papa Diosan isaxa —quixun sinánquin ca a ñucama chíquinaquin Nucën Papa Dios rabiti 'icën. Rabianan ca —asérami ca Nucën Papa Dios mitsubé 'icë —quiti 'icën.

Timéax sharáruima banati bana

²⁶ Ën xucéantu, timéax camina ësai 'iti 'ain. Raírinëx camina 'iisa tani cantati 'ain, raírinën camina Nucën Papa Diosan bana ñuixunti 'ain, raírinën camina añu cara Nucën Papa Diosan mitsu sinánmíaxa a ñuiquin cati 'ain, 'iisa tani camina raírinëx unin cuacëma banan banati 'ain, raírinën camina uisai quicé cara a bana 'icé quixun ñuixunti 'ain. Timéxun caramina uisa ñu 'ai a 'ai camina camáxbi ami upiti sinani Jesucristo cuëncësabi oi 'inun sinánmiananti 'ain. ²⁷ Usa 'ain camina unin cuacëma banan Nucën Papa Dios rabi banatisa tani, rabëtaxëshi banati 'ain. 'Ianan camina rabé 'imainun achúshtaxëshi banati 'ain. Usa 'aishbi camina achúshi achúshitaxëshi banati 'ain. Banaquin camina uisai quicé cara a bana 'icé quixun unicama ñuixunti 'ain. Min ñuixuniamá ca bëtisi unin uisai qui caramina quia quixun ñuixunti 'icën. ²⁸ An uisai quicé cara a bana 'icé quixun ñuixunti 'aíma 'ain camina uni timécé anuax Nucën Papa Dios rabi unin cuacëma banan banatima 'ain. Usari banaíma camina min nuitu méúishi ami sinani Nucën Papa Dios rabi abë banati 'ain. ²⁹ Usaribi oquin camina Nucën Papa Diosan sinánmicëxun aín bana ñuixunsa tanquin rabéxuinshi unicama ñuixunti 'ain. Ñuixuanan camina rabé 'imainun achúshixuinshi ñuixunti 'ain. Ñuixunia camina raírinën —a unin banax cara asérabi Nucën Papa Diosan sinánmicëxa quicé 'icé —quixun cuati 'ain. ³⁰ Usa 'aínbi ca an bana ñuixuncé uni, uni itsínribia bana ñuixunsa tania isi, nëtéti 'icën. ³¹ Usoquin camina uicamax caramina Nucën Papa Diosan sinánmicé 'ain, an achúshi achúshixun bana ñuixunti 'ain. Usoquin bana ñuixuncëx camina camaxunbi upí oquin Nucën Papa Diosan bana 'unani ami cushicé 'iti 'ain. ³²⁻³³ Nucën Papa Diosax ca aín unicamaxa timéax an bana ñuixuncé unían ñuixuncëxun bana cuatima raíri sharáru banati cuëñima. Usa 'ain ca raíri unin bana ñuixunsa tanquinbi tënëpaínti 'icën.

Unu cara timëtia, anuax ca axa Jesucristomi catamécé unicamax ësai 'ia. Usa 'ain camina usaribiti mitsux 'iti 'ain. ³⁴ Axa Jesucristomi catamécé unicama timécé 'ain ca xanu banatima 'icën. Usa 'ixun ca bëbu uníxa banaíashi cuati 'icën, Nucën Papa Diosan bana cuëñeo quicësabi oquin. ³⁵ Bana upí oquin 'unántisa tanquin ca aín xubunuxun xanun aín bënë ñucáti 'icën. Axa Jesucristomi catamécé unicama timécé anuax xanux banati ca upíma 'icën.

³⁶ Camina 'unánti 'ain, mitsu pain ca Nucën Papa Diosan aín bana 'unánun 'imiamá 'icën. —Nuinshi cananuna aín bana 'unani —quixun camina sinántima 'ain. ³⁷ Micama an Nucën Papa Diosan sinánmicëxun uni bana ñuixuncé 'imainun a aín Bëru Ñunshin Upitan sinánmicé unicama, mitsun camina 'unánti 'ain, 'ën mitsu cuëñeoxuncé banacama, ëñëx ca an 'ë sinánmicëxun 'acé 'icé quixun. ³⁸ Uí unin cara usaquin sinánquinma —anbi sinani ca Pablo quia —quixun sinania, a uni camina —asérabi ca aín bana 'icé —quixun sinántima 'ain.

³⁹ Ën xucéantu, cana mitsu cain, an Nucën Papa Diosan sinánmicëxun aín bana uni ñuixuncé 'iti camina sinánti 'ain. Usa 'ixunbi camina Nucën Papa Dios rabi unin cuacëma banan banaxma 'inun uni catima 'ain. ⁴⁰ Usa 'aínbi camina micamax timéax sharáru banatima, bëtisx paían quimainun caini upí oquin sinani banati 'ain.

15

Bamaxbi Jesús baísquia

¹ Ën xucéantu, 'ën mitsu ñuixuncé Jesucristo ñui quicé bana, anúan unicama ainan 'inun Nucën Papa Diosan iémiti, a bana cana mitsu sinánmitëcëinsa tanin. A bana upí oquin cuati camina Jesucristomi catamëtancëx ax quicësabi oi 'in. ² Ën mitsu ñuixuncé bana manucëma 'ianan a bana quicësabi oi 'i camina min ñu 'atima 'acëcama ëni Nucën Papa Diosan 'inun iémicé 'ain, asérabi cëmëima ami catamécé 'aish.

³ Jesusan aín bana ñuixunun caíscé unicaman 'ë unánmicé bana, a paínmi 'unánun quixun cana ësáquin mitsu cacën: Nun ñu 'aisama 'acé nu téréñxunux ca Cristo bamacëxa. Usai ca 'iti 'icé quiax ca Nucën Papa Diosan bana cuëñeo quia. ⁴ Bamacëa maíncancëxbi ca rabé nëtë 'iónxa pëcaracëbë baísquiacëxa. Usaía 'iti ñuiquin ca Nucën Papa Diosan 'amicëxun aín unin cuëñeocëxa. ⁵ Baísquitancëx ca Pedromi chiquiracëanan aín 'unánmicé unicama, męcën rabé 'imainun rabé uni, amiribi chiquiracëacëxa. ⁶ Usai 'itancëx

ca 'aisamaira, quinientos uni timécë acamamiribi chiquiracëacëxa. A unicamax ca raíri bamacëxa. Aín patsanëx ca bamacëma paín 'aish tsotia. ⁷Usai 'ianan ca Jacobomiribi chiquiracëanan an aín bana ñuixunun caíscë unicamamiribi chiquiracëtëcëancëxa.

⁸Acamami chiquiracëtancëx ca 'ëmiribi chiquiracëacëxa. 'Ëx aín 'unanmicë uni 'icëmbi ca an 'ë aín sinánun sinanamiacëxa. Usa 'ain ca acamami pain chiquiracëa 'aish 'ëmiribi chiquiracëacëxa. ⁹'Ëx axa Jesucristomi catamécë unicama bëtsi bëtsi ocë 'aish cana 'ëx Jesusan aín bana ñuixunun caíscë uni raíribë sënénma 'aish acama meuraira 'ain. Usa 'aish an caíscë uni 'iisama 'icëbi ca 'ë aín bana ñuixunun cacëxa. ¹⁰Nucën Papa Diosan nuibaquin 'imicëx cana 'ëx bëráma 'iásama 'ain. Ñancáma ca 'ë aín uni 'imiacëxa. 'Imicëxun cana aín 'unanmicë unicaman 'acësamaira oquin a ñuiquin unicama ñuixuan. Ñuixunquinbi cana 'enbi 'acëma 'ain, Nucën Papa Diosan aín cushin 'amicëxuinshi cana 'an. ¹¹A aín bana ñuixunun Jesusan caísa unicaman ñuixuncë banasaribi ca 'ën unicama ñuixuncë bana 'icën. Nun a bana ñuixuncëxun cuati camina —a banax ca asérobi 'icë — quixun sinani Jesucristomi catamëacën.

Bama 'aishbi ca uni baísquti 'icë quicë bana

¹²¿Nun mitsu —Cristo ca bamaxbi baísquiacëxa —quixun ñuixuncëxbi caramina uisa 'aish mitsu raírinëx uni isa bama 'aish baísquitima 'icë quin? ¹³Bama 'aísha Jesucristo utëcëncëbë uni baísquitima 'ain ca Cristo baísquiama 'itsíanxa. ¹⁴Cristoa baísquiama 'ain ca nun ñuixuncë bana cëmë 'itsíanxa. Mitsúxmi Jesucristomi catamécë axribi ca ñancáishi 'itsíanxa. ¹⁵Cristo baísquimiam a 'ain cananuna —Nucën Papa Diosan ca Cristo baísquimiacëxa —qui cëmëtsian. Unicamaxa ax utëcëncëbë baísquitima 'ain ca Cristoribi baísquiama 'itsíanxa. ¹⁶Uni bama 'aishbi baísquitima 'ain ca Cristoribi baísquiama 'itsíanxa. ¹⁷Cristo baísquiama 'ain ca mitsúxmi ami catamëti ax ñancáishi 'itsíanxa. Usa 'ain camina mitsun ñu 'aisama 'acëcama tërëncëma 'aish usabi 'itsían. ¹⁸Cristo baísquiama 'ain ca axa ami catamëti bama unicamax abëma 'itsíanxa. ¹⁹Aín nëtënuaxribi cana ainan 'iti 'ai quixun sinanima, ënë nëtënuaxëshi Cristonan 'iti sináncë 'aish cananuna uni raíri 'icësamaírai masá nuituti bënëtsian.

²⁰Usama ca. Bamatancëxbi ca Cristo asérobi baísquiacëxa. Cristo baísquia usaribiti ca axa ami catamécë unicama bama 'aishbi ax utëcëncëbë baísquinxun 'aia. ²¹Achúshi uni 'uchaa cupí ca camabi uni bamaia. Usaribiti ca achúshi uni baísquia cupí axa ami catamécëcama bama 'aishbi ax utëcëncëbë baísquti 'icën. ²²Adanën ñu 'atima 'a cupí ca aín rebúnquicama ñu 'atima 'ai bamaia. Usa 'aínbi ca Cristonan 'aish uni bama 'aishbi baísquitancëx tsóti 'icën. ²³Nucën Papa Diosan mëníosabi oi ca Cristo pain baísquiacëxa. Baísquitancëx naínu cuan 'aísha ax utëcëncëbë ca aín unicama baísquti 'icën. ²⁴Nucën Papa Dios axëshia 'Apuira 'inun, ca Cristonën utëcënquin ñunshin 'atima 'imainun an Nucën Papa Dios quicësama oquin ënë nëtënuaxun uni sinánmicë cushicama cënuti 'icën. ²⁵Nucën Papa Diosan 'imicëxun ca Cristonën 'Apu 'ixun axa ami nishcë unicama 'ibuaquin ax quicësabi oquian 'anun 'imiti 'icën. ²⁶Usoatancëxun ca uni bamatima oquin 'imiti 'icën. ²⁷Nucën Papa Diosan 'imicëx ca Cristo camabi uni, camabi ñu aín 'ibu 'ia. Usai ca Nucën Papa Diosan bana cuëño quia. A bana quicësabi oi Cristo ax Nucën Papa Diosan 'imicëx camabi uni, ñu, acaman 'ibu 'aishbi ca ax Nucën Papa Dios, an camabi ñun 'ibu a 'imicë, aín 'ibuma 'icën. ²⁸A camabi uni 'imainun camabi ñun 'ibu 'imicë 'ixun, ca Cristonën Nucën Papa Dios —mix camina 'ën 'Apuira 'ai —quixun canunxun 'aia. Usai 'icëbë ca Nucën Papa Dios aín unicama 'imainun uisa ñu cara, aín cushi 'iti 'icën.

²⁹¿Uni bama 'aish Cristo utëcëncëbë baísquitima 'ain cara uisax uni raírinëx axa Jesucristomi catamécë unicama bama abë 'iti sinani nashimicë 'iti 'ic? Ca 'itsíanxma. ³⁰Bama 'aísha uni baísquitima 'ain carana uisa cupí unían 'ë bëtsi bëtsi ocëxunbi Jesucristo ñuiquin bana ñuixuan. Cana 'acëma 'itsían. ³¹'Ën xucéantu, Nucën 'Ibu Jesucristonën 'amicëxun 'ën micama a ñuiquin bana ñuixuncëx camina ami sinan. Mitsúxmi ami sináncë cupí cana cuëëinra cuëënin. Usa cupí cana cuëëni quixun 'unáncësaribi oquin cana 'unanin, 'ëx Jesucristonan cupí cana uinu carana 'ai, uinu carana cuani anuax sapi cana bamati 'ai quixun. ³²Efeso ëmanu 'icë unicamax pianancë ñuinasa 'aish, 'ëmi nishcëxunbi Cristo ñuiquin a unicama bana ñuixunia ca acaman 'ë bëtsi bëtsi oxa. Usa 'aínbi ca bamatancëxa Cristo baísquiama 'aínbi 'ëx unin bëtsi bëtsi ocë 'inunxun bana ñuixuncë ax ñancáishi 'itsíanxa. Unia bama 'aish Cristo utëcëncëbë baísquitima 'ain

cananuna uni raírinéxa quicésaribiti ésaí quítsían: “Bétsi nēténbi cananuna ashiti bamati 'ain. Usa 'ain cananuna bamacéma pain 'ixun pucháquin pianan xéai nux cuéñcésa ofshi 'iti 'ain”.

³³ Atimati banacé unínma mi parania ca bérúancat. Ésaía uni quicé bana ax ca asérabi 'icén: “Upí 'ixunbi 'atimatia bétsi banaia cuaquin ca unin 'atimaquin sinánquin ñu 'atima 'ati 'icén”. ³⁴ Micama raírinén usai 'iti cara Nucén Papa Dios cuéñnia quixun sináncéma 'ixun camina ñu 'atima 'ain. Ñu 'atima 'acé 'aíshmi rabínun quixun cana ésaquin mitsu cain. Usa 'ain camina ami sinanati ax cuéñcésabi oi 'iquin ñu 'atima 'atima 'ain.

Usai cara uni bama 'aíshbi baísquiti 'icé quicé bana

³⁵ Raíri unix sapi ca quiti 'icén: —¿Usai cara uni bama 'aish Cristo utécéncébé baísquiti 'ic? ¿Baísquix cara uisa uni 'iti 'ic?” ³⁶ Usaía quicé uni ax ca bana cuacéma unisa 'icén. Éñx ca ésa 'icén. Unían 'apácex ca ñu éñx aín íxa cotanun aín nami chéquia. ³⁷ Trigo 'apánan bétsi ñuribi 'apáquin ca unin aín i 'apáquinma aín béruiishi 'apatia. ³⁸ An méníofabi oquin ca Nucén Papa Diosan ñu éñxé 'apácé anua aín i comiquin canimia. Bétsi bétsi ñu éñxé ca aín íxa uisa cara, usa 'ítánun canimia. ³⁹ Camabi ñux ca mescú 'icén. Unix ca ñuina iscésama 'icén. Men nicé ñuinanéx ca ñu péchiñu iscésama 'icén, ñu péchiñunéx ca bacanu 'icé ñuina iscésama 'icén. ⁴⁰ Naínu 'icé ñux ca menu 'icé ñu iscésama 'icén. Naínu 'icé ñux ca upí 'icén, 'imainun ca menu 'icé ñuxribi upí 'icén. Usa 'aíshbi ca naínu 'icé ñun upí ax menu 'icé ñun upí iscésama 'icén. ⁴¹ Usa 'ain ca barín pecacé ax bétsi 'icén. 'Uxén pecacéribi ca bétsi 'icén. Usaribiti ca 'ispan pecacé bétsiribi 'icén. Usa 'ixun ca camabi 'ispan bétsin pecacésaribi oquin pécaima. Usa 'aíshbi ca camáxbi upí 'icén. ⁴² Usaribiti ca uni bama 'aish baísquicé, ax bamacéma pain 'aish uni 'icésaribiti 'itima 'icén. Uni bamacé maíncé ax ca aín nami, aín xo acamax chéquia. Usa 'aíshbi ca baísquitancéx chéquitécénux bamatécéntima 'icén. ⁴³ Bamacé maíncéx 'aisama 'itancéxbi ca baísqui upíira upí 'iti 'icén. Bamacé maíncéx aín cushi 'aíma 'itancéxbi ca baísqui cushi 'iti 'icén. ⁴⁴ Éñé menua tsócé unícamax ca aín nami, aín xo, acamax chéquiti 'icén. Usa 'aíshbi ca bama 'aish baísquitancéx aín nami, aín xo, acamax bétsi 'aish chéquitima 'icén. Axa chéquiti nami, xo acamañu 'ía 'aíshbi ca axa chéquitima nami, xo, acamañu 'inuxun 'aia.

⁴⁵ Acama ñui ca Nucén Papa Diosan bana cuéñéo ésaí quia: “Nucén Papa Diosan a pain unio uni, Adán, ax ca sináñu 'ianan banañu 'ianan an ñu 'ati 'iacéxa”. Usa 'aíshbi ca Cristo, Adánsaribi uni 'ixunbi an Nucén Papa Diosnan 'inun uni iémiquin abé chéquítimoí nētétimoia tsónun 'imiti, a 'icén. ⁴⁶ Axa chéquitima namiñu pain ca uni 'itima 'icén. Axa chéquiti namiñu pain 'itancéx ca uni axa chéquitima namiñu 'iti 'icén. ⁴⁷ A pain unio uni ax ca me 'acé 'iacéxa. A caxua ucé ax ca me 'acéma, naínuaxa ucé, Nucén 'Ibu Jesucristo, 'iacéxa. ⁴⁸ A pain unioé uníxa me 'acé 'íasaribi ca éñé menu 'icé unícamá 'icén. Usa 'aíshbi ca uícamax cara ainan 'icé acamax naínu 'icé Jesucristo, asaribi 'iti 'icén. ⁴⁹ A pain me 'acé uni ax ca namiñu 'ianan xoñu 'iacéxa. Usa cananuna nuxribi 'ain. Usa 'aíshbi cananuna nux ainan 'aish Jesucristonén namisaribi 'iti 'ain.

⁵⁰ Éñ xucéantu, ésaquin cana mitsu cain, nucén xo, acamax ca Nucén Papa Diosan nēténu 'itima 'icén. Aín nēténu 'icé ñucamaxa chéquitima 'ain ca chéquiti ñucamax anu 'itima 'icén. ⁵¹ Unin 'unánma ñu cana mitsúnmi 'unánun quixun ésaquin ñuin, camáxira cananuna bamatima 'ain. Bamacéma 'aíshbi cananuna camáxbi bétsi 'iti 'ain. ⁵² Nuxnu bériquicé usariishi cananuna bēnētishi aín mané banaña banocebēishi bétsi 'iti 'ain. Usai 'i mainun cananuna bamacémacama nuxribi bétsi 'iti 'ain. ⁵³ Nun nami, nun xo, acama chéquiti 'aíshbi cananuna bétsi 'aish nun nami, nun xo acama chéquitima 'ain. Usari ca nun nami, nun xo acamax bamati 'aíshbi amiribishi bamatécéntimoí 'iti 'icén. ⁵⁴ Nun nami, nun xo, acama chéquiti 'aíshbia bétsi 'aish chéquitima 'ianan nun nami, nun xo, acamax bamatécéntimoí 'icé 'ain ca Nucén Papa Diosan bana cuéñéo quiásabi oi 'iti 'icén. A bana ca ésaí quia: “Bama 'aíshbi ca baísquix uni bamatécéntimoí tsóti 'icén. ⁵⁵ Usaía 'icébé ca bamaquin anun unin paé tanti 'aíma 'iti 'icén. Bama 'aíshbi ca uni bamatécéntimoí tsóti 'icén”. ⁵⁶ Aín 'ucha cupí ca unícamá chéquinux bamaia. Nucén Papa Diosan bana cuéñéo anua ca unin 'unania, uisa ñu 'ati cara 'ucha 'icén, uisa ñu 'ati cara upí 'icé quixun. A bana quicésoi 'ima ca uni 'uchaia. ⁵⁷ Usa 'aíshbi cananuna Nucén

'Ibu Jesucristo cupí nun 'uchacama tērécñé 'aish bamatimi racuētima ax utēcēncēbē baísquitancēx bamatēcēntimoi tsóti 'ain. Usaquin 'unánquin cananuna cuēēnquin Nucēn Papa Dios —asábi ca —quixun cain.

⁵⁸ 'Ēn nuibacé xucéantu, uisa ñu cara 'icēbēbi camina ěnĭma ami catamēti Nucēn 'Ibu Jesucristo cuēēncēsabi oi 'iquin aĭn bana unicama ñuixunti 'ain. Camina 'unanin, usaquinmi Cristonēan cushiocēxun 'acē ax ca ñancábimi 'acēma 'icēn. Usaquin 'unánquin camina ěnquinma mitsun 'acēsamaira oquin nētē camabi 'ati 'ain.

16

Axa Jerusalénu 'icē Jesucristomi catamēcē unicama curíqui buánmia

¹ Axa Jesucristomi catamēcē unicama curíqui 'inánti ñuiquinmi 'ē ñucácēxun cana mitsu cain, 'ěn Galacia menu 'icē unicama cacēsabi oquin camina mitsúnribi curíqui 'inánti 'ain. ² Domingo nētēcaman camina mitsu achúshi achúshinēn mitsúnmi bicē curíqui uiti caramina 'inánxun nanti 'ai quixun upí oquin sinántancēxun min xubunuxun nanti 'ain. 'Ēx bēbacēbētan 'atima cupí camina usaquin 'ati 'ain. ³ Mitsúnmi nancē curíquia an Jerusalénu buánti camina uni raírĭ aĭsti 'ain. Usa 'ain cana bēbaquin, 'ěn a unicama mitsúnmi nancē curíqui acēñun uisa cupí cara atux cuania quixun caquin cuēñēoxun quírĭca 'inánquin, Jerusalénu a buani cuantánun xuti 'ain. ⁴ 'Ēxribi cuanti asábi 'ain ca a unicamax 'ěbē cuanti 'icēn.

Pablo Macedonia me 'imainun Corinto ěmanu cuanti sinan

⁵ Macedonia mecamanu cuanti cana sinanin. Anu cuantancēx cana anuax mitsu isi cuanti 'ain. ⁶ Cuantancēx bēbatancēx sapi cana mitsunu pan 'iti 'ain, anuxun mita inúmi. 'Itancēx anuax cuania camina 'ěn cuanti 'ē mēñoxuncanti 'ain. ⁷ Inúquinshi mitsu isti cana cuēēniman. Nucēn 'Ibu Jesucristo cuēēncēbē cana mitsubē 'ěora pain 'i cuanti 'ain. ⁸⁻⁹ Efeso ěnuxun 'ěn a ñuiquin bana ñuixunia cuati cuēñi ca 'itsa uni Cristomi catamētia. Usaía 'icēbētanbi ca 'itsa uniribi 'ěn ñuicē bana cuaisama tanquin timanan 'ěn ñuixunxunma 'anun 'ē 'imitisa tania. Usa 'ain cana Pentecostes nētē utámainun Efeso ěma ěnu pan 'iti sinanin.

¹⁰ 'Ēn 'acēsaribi oquin ca Timoteonēn Nucēn 'Ibu Jesucristo ñuiquin unicama bana ñuixunia. Usa 'ain camina axa bēbaia upí oquin biti 'ain, mitsubē 'aísha upí oquin sinani cuēñun. ¹¹ Usa 'ain camina a ñui uisábi banacantima 'ain. Axa nucēn xucéantu raírĭbē aia cana cainin. Usa 'ain camina mitsubē 'itancēxa ěnu unun anúan uti ñu 'inánan upí oxun xuti 'ain.

¹² Nucēn xucēn, Apolo, a ñuiquinmi mitsun 'ē ñucácē, a ñuiquin cana mitsu cain, a cana axa Jesucristomi catamēcē uni raírĭbēa mitsu isi cuantánun quixun can. Cacēxbi ca bĕrĭ cuainsama tanxa. Usa 'ain ca uinsaran cara cuanti 'icē quixun isti 'icēn.

Pablonēan ashiquin bĕrĭuanxa 'icánun quixun ca

¹³ Mĭna 'atima ñu 'ai quiax bĕrĭuancaquin camina uisa ñu cara 'icēbēbi manutima Jesucristomi catamēti 'ain. Ami catamēti camina unimi racuētima an cushiocē 'iti 'ain. Upí sinánñu unĭan sináncēsa oquin camina sinánti 'ain. ¹⁴ Uisa ñu caramina 'ain a 'aquin camina uni nuibaquin 'ati 'ain.

¹⁵ 'Ēn xucéantu, camina 'unanin, Acaya menu 'icē raírĭnĕxa 'icēma pan 'ain ca Estéfana 'imainun aĭn xubunu 'icēcamax Jesucristomi catamēacēxa. Ami sinánquin ca axa Jesucristomi catamēcē unicama 'aquinquin ñu 'axunia. —Ēsaquin nun 'ati ěnĕx ca nun ñu mēēti 'icē —quixun ca sinánxa. ¹⁶ A unicamabē upí 'ianan camina aĭn bana cuati 'ain. An 'acēsaribi oquin ñu 'acē unicama 'imainun an unicama 'aquinquin ñu mēēcē unicama camina abē upí 'ianan aĭn bana cuati 'ain. ¹⁷ Estéfanas, Fortunato, Acaico acamaxa mitsunuax 'ē isi ucēbē cana cuēñan. 'Ēbēma 'ixunmi mitsun 'ē 'axuntima 'aĭnbi ca a unicaman 'ē ñu 'axuanxa. ¹⁸ Mitsúnmi xucēxa ucēbē cana cuēñan. Usaribiti camina mitsúxribi acama 'ěnu a unun xuti cuēñan. Usa unicama camina ax ca upí uni 'icē quixun 'unánti 'ain.

¹⁹ Asia menu 'icēcama axa Jesucristomi catamēcē, acaman ca bĕrĭuanxmi 'inun mitsu camia. Aquila 'imainun Priscila 'imainun aĭn xubunu timēcēcama, an ca Nucēn 'Ibu Jesucristomi sináncē 'ixun bĕrĭinroxmi 'icánun quixun 'ē mitsu camia. ²⁰ Axa Nucēn 'Ibu

Jesucristomi catamēcē uni rařricamanribi ca mitsu bėrúanxmi 'icanun camia. Jesucristo cupí mitsun nuitu upí 'aish camina nuibanani bėrúanxa 'inun bėtsibė bėtsibė cananti 'ain.

²¹ 'Ĕx Pablo 'ixun 'ėnbi cuėnėoquin cana bėrúanx mi 'icanun cain.

²² Uí unin cara Nucėn 'Ibu Jesucristo sinaníma ax ca Nucėn Papa Diosan iscėx 'aisama 'icėn. Nucėn 'Ibu Jesucristo axa uti cana 'ėx cuėėnin.

²³ An mitsu upiti bucunun nuibaquin 'aquinti cana cuėėnin. ²⁴ Mitsúxribimi 'ėsaribi Cristo Jesúsnan 'icė cana micama sinanin. Ashi, Pablo.

PABLONËN CORINTONU 'ICË UNICAMA BUÁNMITËCËAN QUIRICA

Corintonuaxa ax Jesucristomi catamëcë unicama Pablonën quirica cuëñëoxuan

¹ 'Èx Pablo 'ixun cana mitsu quirica buánmin, camina biti 'ain. Nucën Papa Dios cuëñcësabi oquin ca Jesucristonën 'èn a ñuiquin aín bana uni ñuixunun 'è caisacëxa. An caísa 'ixun cana Timoteobëtan mitsu quirica buánmin. Axribi Jesúsmi catamëcë 'aish ca nun xucën 'icën. Mitsúxmi Corinto ëmanu 'icë axa Jesucristomi catamëcë unicama 'imainun Acaya menu 'icëcama axa Jesucristo cupí Nucën Papa Diosan iscëx upí 'icë, micama cananuna ëñë quirica buánmin. ² Usa 'aínmi Nucën Papa Dios 'imainun Nucën 'Ibu Jesucristonën nuibacëx chuámarua bucucanti cana cuëñin.

Tëmëraibi ca Nucën Papa Diosan nu 'aquinia quixuan Pablonën ca

³ Nucën Papa Dios ax ca Nucën 'Ibu Jesucristo aín Dios 'ianan aín Papa 'icën. Camabi unin ca a rabiti 'icën. Ax ca Nucën Papa Dios 'icën. Ax ca an nuibaquin upí 'inun nu 'imianan nu masá nuitutiabi upí oquin sinánmiti, a 'icën. ⁴ Uisa ñu cara 'ia 'icëbënu a cupí tëmërai masá nuitutiabi ca Nucën Papa Diosan upí oquin sinánun nu 'imia. An nu usaquin 'imicë cupí cananuna bëtsi uni nux 'icësaribitia tëmërai masá nuitutiabi, 'ë 'aquinçesaribi oquin ca Nucën Papa Diosan mi 'aquinti 'icë quixun caquin 'aquinti 'ain. Usaquinu uni itsi 'aquinun ca Nucën Papa Diosan nuxnu masá nuitutiabi upí oquin sinánun nu 'imia. ⁵ Jesucristonan cupí cananuna axa tëmërasaribi oi 'aisamairai tëmërain. Usa 'icëbi ca Nucën Papa Diosan, nuxnu Jesucristonan cupí, upíra oquin nu 'aquinia. ⁶ Mitsúnmi —Nucën Papa Diosan ca nu nuibatia —quixun 'unanán Jesucristomi catamëti mitsun 'ucha téréncë 'aish aín uni 'inun cananuna tëmëraquinbi aín bana mitsu ñuixuan. Mitsúnmi Nucën Papa Diosan ca mitsu tëmërafbimi cuëñun 'imiti 'icë quixun 'unanun ca an nuxnu tëmëraquinbi tanshiti cuëñun nu 'imia. Usaquin 'unanquin camina mitsun nux 'icësaribiti tëmëraquinbi Jesucristomi catamëti ënquinu tanshiti 'ain. ⁷ Cananuna 'unanin, nux 'icësaribiti mitsux masá nuituti tëmëraibi camina Nucën Papa Diosan upí oquin sinánmicë 'ain. Usa 'ain cananuna, uisa ñu cara 'icëbëbi camina Jesucristomi catamëquin ëñima quixun sinani, masá nuitutíma cuëñin.

⁸ 'Èn xucéantun, mitsúnmi 'unanun cana mitsu cain, Aisa menuxun 'aisamaira oquin tëmëraquin cananuna sinan, cananuna tënëtima 'ai quixun. Usa 'ain cananuna bamati sinan. ⁹ Asérabi cananuna bamaí quixun cananuna sinan. A ñucamax ca ësaquin nun sinánun 'iaxa: Nuxbi cananuna iétima 'ain, Nucën Papa Dios, an uni bamacëbi baísqumiti, ainshi ca nu iémiti 'icë quixun. ¹⁰⁻¹¹ Nuxnu bamati 'icëbi ca Nucën Papa Diosan nu iémíaxa. Usa 'ixun ca usabi oquin nu 'ati 'icën. Cananuna 'unanin, mitsúnmi a nu ñucáxuncëxun ca an 'acësabi oquin nu iémiti 'icën. 'Itsa unán a nu ñucáxuncëxuan, an nu iémianan nu 'aquincë cupí, nun upí oquin bana ñuixunia cuati ca ami sinánquin 'aisamaira unin cuëñquin, asábi ca quixun caquin Nucën Papa Dios rabiti 'icën.

I. —ASERABIA NUCËN PAPA DIOSAN CAISCË 'IXUN CANA BANA ÑUIXUNI —QUIXUAN PABLONËN CA (1.12-7.16)

Uisa cupí cara Pablo Corintonu cuanma 'icë quicë bana

¹² Cananuna asérabi 'unanin, Nucën Papa Diosan 'imicëx nun nuitu upí 'ixun cananuna unicama paránquinma ñu upíshi 'a quixun. Unicaman ca usaínu 'ia nu isaxa. Uni itsían nu iscësamaira oquin camina usaínu 'ia mitsun nu isacën. Usaquin sinani cananuna cuëñinra cuëñin. Nunbi unin sináncësa oquin sinani cananuna usai 'icëma 'ain. Nucën Papa Diosan nu nuibaquin 'aquincëxëshi cananuna usai 'ian. ¹³⁻¹⁴ Nun cananuna mitsúnmi ëñë bana cuaisama oquin 'axun mitsu paránuxun quirica buánmicëma 'ain. Nucën 'Ibu Jesús ucëbëmi mitsux abé 'icë isi cananuna —nun bana ñuixuan cupí ca atux Jesucristobë 'icë —quixun sinani cuëñinra cuëñti 'ain. Nux cuëñcësaribi oi camina, —Pablobëtan ca abé 'icë unicaman nu 'unánmiacëxa —quixun sinani, nu nuibati cuëñti 'ain. Usai ca 'iti 'icë quixun 'unanquinmi mitsun upíra oquin 'unánti cana cuëñin.

¹⁵ Mitsúxmi usai nubè cuèenti 'unánx cana mitsu isi rabèti cuanti sinan, mitsúxmi nubè isanani cuèènun. ¹⁶ Macedonia menu cuanquin mitsu isbiantancèxun Macedonia menuax utècènquinribi mitsu isti cana sinan. Anu 'icèmi Judea menu cuanun mitsun 'è 'aquinti cana sinan. ¹⁷ ¿Sinánxunmaishi carana usaquin mitsu can? Jesucristonanma unix ca — cana 'atima 'ai — quixun 'unanibi — cana 'ati 'ai — quia. ¿Mitsúnmi sináncèx carana 'èx usa uni 'ain? ¹⁸ Usama cananuna nux 'ain. Nucèn Papa Diosan ca 'unania, nux — cananuna cuanti 'ai — quiquin cananuna — asérami cananuna cuanti 'ai — quixun sinan. ¹⁹ Nucèn Papa Diosan Béchicè Jesucristo, a 'èbètan Silvano 'imainun Timoteonèn mitsu ñuixuncè, an ca — cana 'atima 'ai — quixun 'unánquinbi — cana 'ati 'ai — quixun uni cáma 'icèn. An ca axa quicésabi oquin 'aia. ²⁰ Nucèn Papa Dios quicésabi oi ca camabi ñu Cristo Jesús cupí sénéoncè 'iti 'icèn. Usaquin 'unánquin cananuna Jesucristo cupí, aín bana cuaquin — ca usai 'iti 'icè — quixun Nucèn Papa Dios rabin. ²¹ Nucèn Papa Dios ax ca an micama 'acésaribi oquin nuribi Cristomi catamècè 'aish ax cuèèncésabi oi 'inun 'imicè a 'icèn. 'Imianan ca nuxnu asérami ainan 'inun nu 'imiacèxa. ²² Nux ainan 'aish cananuna xèribua 'aínbi abè 'iti 'ai quixunu 'unánun ca Nucèn Papa Diosan aín Bèru Nünshin Upí nubèa 'inun nu 'inácèxa.

²³ Nucèn Papa Diosan ca 'èn nuitu mèu 'èn èsaquin sináncè 'unania, mitsu nuibaquin mitsúxmi upí 'icè isti cuèèni cana mitsu isi cuanti sinanibi cuancèma pain 'ain. Nucèn Papa Diosan ca 'unania, usa ca quixun. ²⁴ Jesucristomi upíti sinani camina mitsux ami cushicè 'ain. Mitsúxmi usai 'ia cananuna nun cacèsa ófimi 'inun mitsu caiman. Jesucristomi upíti catamècè 'aishmi chuámashirua tani cuèèni upitax bucunun quixuinshi cananuna mitsu 'aquinsa tain.

2

¹ Mitsu masá nuitumiti rabanan cana mitsu isi bènètishi cuantècèntima sinan. ² ¿'Èn mitsu masá nuitumia cara uin 'è upí oquin sinánmiti 'ic? 'Èn sapi cana mitsu masá nuitumia, usa 'aínbi camina mitsúinshi 'è upí oquin sinánmiquin 'è cuèènmitti 'ain. ³ Mitsu isi cuaniami 'è masá nuitumiti rabanan cana cuanquinma mitsu usafá quicè quiricashi buánmian. Buánmiquin cana sinan, 'èx cuani masá nuitutíma cuèènia isi camina mitsúxribi upí oquin sinani cuèènti 'ai quixun. ⁴ Mitsu buánminuxun a quirica cuèñèoi cana mitsu sinani masá nuituti bèunan mèscurti 'ian. Mitsúxmi masá nuitunun quixun cana a quirica 'acèma 'ain. 'Èn cana asérami mitsu nuibati quixunmi 'unánun cana usaquin 'an.

Axa numi 'uchacè uni aín 'ucha manumiti bana

⁵ 'Aisamaira oquin mitsu masá nuitumitisama tanquinbi cana mitsu cain, an ñu 'atima 'acè unin ca 'èishima micamaribi masá nuitumiixa. ⁶ Timéxunmi mitsun 'èn mitsu cacèsa oquin 'acè uni a camina usashi oxun ènti 'ain. ⁷ Usaquin 'acèxa sinanatia camina aín 'acè ñu manuquin a nuibaquin aín masá nuitucè nètémiquin, upí oquian sinánun 'aquinti 'ain, axa 'aisamaira masá nuituti rabanan. ⁸ Usaquin 'aquin camina axribia mitsubè timénun canan mitsun camina a nuibati quixun 'unánun abè upíonanti 'ain. ⁹ Asérami caramina Jesucristo cuèèncésabi oquin 'aquin, 'èn mitsu cacè bana cuaquin 'ati 'ai quixun 'unánxun, cana a quirica mitsu buánmian. ¹⁰ Usoquin 'aquinmi mitsun aín 'ucha manuquin, aribi manumicèbètan, cana 'ènribi aín 'ucha manuin. Axa 'èmi 'uchacèbi cana mitsúnmi aín 'ucha manucè cupí, 'ènribi aín 'ucha manuan, Cristo cuèèncésabi oquin. ¹¹ Usoquin manucèma 'icè ca ñünshin 'atimanèn 'apu, Satanás, an nu 'atimaquin sinánmiquin 'atimamiti 'icèn. Usa ca ax 'icè quixun cananuna 'unan. An usoquin nu 'atimaquin sinánmiti rabanan cananuna aín 'ucha manuí a unibè upí 'iti 'ain.

Troasnuaxa Tito isíma Pablo bènèa

¹² Troas èmanuxun Cristo ñuiquin bana ñuixunux bèbatancèxun, ax cuèèncésabi oquin 'èn ñuixuncèxun cuati ca unicama cuèèanxa. ¹³ Cuèènia ñuixunti 'aishbi cana nucèn xucèn Titobè mèrananxma bènèti, anu 'icè unicama èbiani, Macedonia menu cuan.

Cristomi catamèti aín unicama cushi 'iti bana

¹⁴ Nünshin 'atimanèan nu 'atimaquin sinánmisa tanan aín bana ñuixunxunma 'anun 'imitisa taniabi ca Nucèn Papa Diosan, Cristo Jesús cupí, nun 'acésabi oquinu aín bana

ñuixunun nu 'imía. An ca aín 'acésabi oquin nu 'aquinia quixun 'unánquin cananuna — asábi ca —quixun caquin a rabin. Uinu caranuna cuani, anuxun ca nun nu Cristo Jesús ñuiquin aín bana ñuixunia, a banax ca asérabi upíra 'icé quixun unin sinania. ¹⁵ Nun Cristo ñuiquin aín bana unicama nuibaquin ñuixuncébē ca Nucēn Papa Dios cuēēnia. Nun nu ñuixuncēxun cuatia raíri uni ainan 'inun iémicé 'imainuan raíri unix ami sinántisama tani iémicēma 'aínbi ca Nucēn Papa Dios nun nu a unicama nuibaquin aín bana ñuixuncébē cuēēnia. ¹⁶ Axa ami sinántisama tancé unicamax ca nun nu Cristo ñuixuncēxun cuatfbi cuēēnima, xēnibua 'aínbi Nucēn Papa Diosbēma 'iti 'icēn. Usa 'aínbi ca axa ami sinántisa tancé unicamax nun nu Cristo ñuixuncēxun cuati, ami catamēti —usai 'inux iémicé 'aish cana xēnibua 'aínbi Nucēn Papa Diosbē 'iti 'ai —quixun 'unaní cuēēnia. ¿Usoquin unicama sinánmiquin bana ñuixunti cara uin 'ati 'ic? ¹⁷ 'Itsa unin ca curíqui bití cupíshi Nucēn Papa Diosan bana ñuixunquinbi a bana quicésa oquin ñuiquinma bētsi oquin ñuixunia. Usa 'aíshbi cananuna nux a unicamasama 'ain. Usa 'ixun cananuna Cristonan 'ianan Nucēn Papa Diosan nu aín bana ñuixunun caiscé 'ixun, axa cuēēncésabi oquin aín bana unicama ñuixunin.

3

Anun uni upí 'aish ainan 'iti Nucēn Papa Diosan mēnio bana

¹ ¿Ēsaquinu mitsu cacēxun caramina nux cananuna nubi rabiacati quixun sinanin? Usama ca. Uni raírinēn 'acésa oquin cananuna mitsu isí cuanquin, uisa uni caranuna nux 'ai quixun 'acé quirica buántima 'ain. 'Anan cananuna usa quiricami nu 'axunun quixun mitsu catima 'ain. ² Usaquin 'acé quirica isquinmabi ca nun nu mitsu bana ñuixuncé cupí unin mitsu isquin nux caranuna uisa uni 'ai quixun 'unánti 'icēn. ³ Nun cananuna usoquin mitsu 'unánmia quiáxa quicé bana ax ca quiricanu tintan 'anan maxax paránu 'acēma 'aíshbi Cristo cupía Nucēn Papa Diosan Bēru Ñunshin Upitan mitsun naitunu 'imicé 'icēn.

⁴ Nucēn Papa Diosan ca Cristo cupí mitsu aín bana ñuixunun nu 'aquianxa quixun 'unánquin cananuna usaquin sinanin. ⁵ Nun cushímbi cananuna Cristo ñuiquin mitsu bana ñuixun quixun cananuna sinaniman. Nucēn Papa Diosan 'amicēxuinshí cananuna mitsu aín bana ñuixuan. ⁶ Moisésnēn usaía judíos unicama 'iti ñuiquin cuēño bana ca quia, a bana quicésabi oi 'icēma 'aish ca uni Nucēn Papa Diosbē 'itimoi bamati 'icēn. Usa 'aínbi ca a banama bana ió, a ñuixunun Nucēn Papa Diosan nu 'imiáxa. A banax ca quia, aín Bēru Ñunshin Upitan 'imicé ca uni ainan 'aish xēnibua 'aínbi Nucēn Papa Diosbē upí 'iti 'icēn.

⁷ Aín bashinuax maxax paránu Nucēn Papa Diosan cuēñocé bana a 'unánquin unin, 'uchati ca 'aisama 'icé quixun sinánti, a bēi atu 'inani aia ca Moisés Israel unicanam aín bēmánan ichúquin bētēnancēxun ami racuéquin ñachama 'icēn. Usai 'ia iscasmacēxbi ca aín ichúcé ax munuira munu nētēbuacēxa. ⁸ A bana Nucēn Papa Diosan Moisés 'inan, asamaira ca —Cristo cupí ca uni aín 'uchacama tērēncé 'ianan Nucēn Papa Diosnan 'aish aín Bēru Ñunshin Upíñu 'ia —quicé bana ax 'icēn. ⁹ Moisésnēan uni 'inan banaxa upíra upí 'aínbi ca a bana quicésabi oquin 'acēma 'aish uni Nucēn Papa Diosan 'uchocé 'ia. Usa

'aínbi ca a ñui quicé bana cuati Cristomi catamēti aín 'ucha tērēncé 'aish uni Nucēn Papa Diosan 'uchocé 'ima. Usa 'ain ca Moisésnēn cuēño banasamaira 'aish Cristo ñui quicé banax upí 'ia. ¹⁰ Moisésnēan uni 'inan banaxa 'iasamaira oi ca Cristo ñui quicé bana upí 'icēn. ¹¹ Nucēn Papa Diosan 'inancé bana uni 'inancébē ichutibi ca Moisésnēn bēmánan bēnētishi aín ichúcé nētēbuacēxa. Usa 'ainbi ca Cristo ñuicé bana axira bētsi banasamaira upí 'ain usai ami catamētia uni upí 'iti ax nētētima.

¹² Cristo ñui quicé banaxa nētētimoi upí 'ain, usai 'i ami catamētia ca uni upí 'iti nētētima quixun asérabi 'unánquin cananuna rabínquinma unicama ñuixunin. ¹³ Aín bēmánan ichúcé axa nētētima Israel unibunēn isia quíax ca Moisés bēmápucüacēxa. Moisés usai 'iá 'ainbi cananuna nux usai 'ima. ¹⁴ Israel unibunēn ca uisashi oquin cara Nucēn Papa Diosan atu upí 'imitisa tancēxunbi 'unánma 'icēn. Usa 'aish ca bēmápucücēsa 'iacēxa. Bērí nētēnríbi ca a bana isquinbi cuatima. Cristomi catamēquin cuni ca unin, uisashi oquin cara Nucēn Papa Diosan Moisés 'inan bana quicésabi oi 'inun aín unicama 'imiti 'icé quixun 'unánti 'icēn. ¹⁵ Bērí nētēnbi ca Moisésnēn cuēño bana isquinbi uisashi oquin cara Nucēn Papa Diosan aín unicama 'imitisa tania quixun 'unanima. ¹⁶ Usa 'aínbi ca, Nucēn 'Ibu Jesús

ca aséربي Cristo 'icë quixun sinánan ami catamëquin cuni 'unánti 'icën. ¹⁷ Nucën 'Ibu Jesucristonën sináncësaribi oquin ca Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan sinania. Usa 'ain ca axa Jesucristomi catamëcë unin Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan 'imicëxun, upí oquin uisashi oquin cara Nucën Papa Diosan aín unicama 'imiti 'icë quixun 'unánan, Nucën Papa Dios quicësabi oi 'i cuëënia. ¹⁸ Usa 'ain cananuna bëmápucucësama 'ixun, Jesús ca aséربي Cristo 'icë quixun 'unani ami catamëti ainan 'ain. Barían pëcaquin espejo ichucësaribi oquin ca Jesucristonënbí asaribi 'inun aín upí nu 'inania. Usaquian nu 'acëx cananuna bërámánu 'á ñucama ëuncubiani Jesucristo cuëëncësabi oi bëtsi sinánñu 'aish, asaribi 'in. Aín Bëru Ñunshin Upitanbia 'imicëx cananuna usai 'in.

4

¹ Èsoquin cana mitsu cain, 'uchañuira 'icëbi nuibaquin sinanamixun ca Nucën Papa Diosan aín bana uni ñuixunun nu 'imiáxa. Usa 'ain cananuna masá nuituquin ënquinma aín bana uni ñuixunin. ² Uni itsimi unëxunu 'acë ñucama ënquin cananuna a 'aínu rabínti ñu 'atimaribi 'aiman. Uni paránti sinánquinma cananuna Nucën Papa Diosan banaribi bëtsi oquinma ax aséربي quicë banaishí uni ñuixunin. Usaquin ñuixunia cuaquin ca camabi unin 'unánti 'icën, Nucën Papa Diosan iscëxun cananuna ax quicësabi oquin aín bana ñuixuni quixun. ³ Nun nu Jesucristomi catamëti ca uni Nucën Papa Diosan 'iti 'icë quixun uni ñuixuncë 'aínbí sapí ca axa Jesucristomi catamëti iëtisama tancë unicaman a banax ca upí oquin cuaisama 'icë quixun sinánti 'icën. ⁴ Usaquin sináncë unicaman ca ñunshin 'atimanën 'apúan sinánmicëxun, uisairai cara aín 'ucha tërëncë 'aish Nucën Papa Diosaribi, Cristo, ainan 'iti 'icë quixun 'unanima. ⁵ Nuxbi ñuiacaquin cananuna unicama bana ñuixuniman. Usoquin cananuna —Jesucristo ax ca Nucën 'Ibu 'icë —quixun unicama bana ñuixunin. Nuxbi ñuiacaquinma cananuna Jesús, an nu nuibacë, an nu sinánmicësabi oquin aín bana mitsu ñuixunin. ⁶ Nucën Papa Dios axa bërámá, “Bëánquibucë ca pëquiti 'icë” quíá, anbi ca Cristonëan nun nuitu mëúxun nu chuámashi tani cuëënquinu uisaira upí cara Nucën Papa Dios 'icë quixun 'unánun 'imiáxa.

Jesucristomi catamëtishi uni upiti tsóti bana

⁷ Nun cushínbi 'atsínxunmabi cananuna an 'amicëxuinshi ax cuëëncësabi oquin 'ati 'ai quixuan unicaman 'unánun ca Jesucristo cupí Nucën Papa Diosan nux abë upí 'ixúnu aín cushínbi ñu 'anun nu 'imía. ⁸ Unían nu 'atimocëxbi cananuna Nucën Papa Diosan nu 'aquincë cupí asábi 'ain. Uisa ñu cara 'icëbëbi cananuna sináncasmai bënëtiman. ⁹ Unin bëtsi bëtsi oiabi ca Nucën Papa Diosan nu ënima. Unin bamatanun quixun mëëcëxbi cananuna bamaiman. ¹⁰ Uinu cananuna cuani anuax cananuna Jesús 'íasaribiti, camabi nëtën tëmërai unin bëtsi bëtsi ocë 'ain. Usaínu 'iabia Jesusan nubë 'ixun nu 'aquinia ca camabi unin isti 'icën. ¹¹ Jesusan ca nu iémiquin 'aquinia quixun camabi unin isnun ca nun aín bana ñuixuncëbë uni raíri nëtëtima nu bamamicatsi quíax 'ëséñania. ¹² Aín bana ñuixuncë cupí nu bamamisa tani uni numi 'ëséñanmainunbi camina mitsux nun nu ñuicë bana cuati Jesúsmi catamëti nëtëtimo Nucën Papa Diosan 'inux iéçë 'ain.

¹³⁻¹⁴ Cananuna 'unanin, Nucën Papa Dios, an Nucën 'Ibu Jesús bamacëbi baísqumia, an ca usaribi oquin nuribi ainan 'icë Cristo utëcëncëbëtan baísqumiti 'icën. Baísqumitancëxun ca mitsubënu abë aín nëtënu 'inun nu 'imiti 'icën. Usaquin 'unánquin cananuna —ainan 'inun an nu iémicë 'ixun ca Nucën Papa Diosan nu 'aquinia —quixun unicama cain, bërámá Nucën Papa Diosan 'amicëxun aín unin 'esaquin cuëñeosabi oquin: “Nucën Papa Diosan ca 'ë 'aquinia quixun 'unánquin cana camabi uni —usa ca —quixun can”. ¹⁵ Nun tëmëraquinbi mitsu bana ñuixuncëx camina 'itsaxira Nucën Papa Diosan nuibaquin 'aquincëx ainan 'aish cuëënin. Usai 'iquin camina mitsun 'itsaxuinra Nucën Papa Dios —asábi ca —caquin a rabin, Nucën Papa Dios cuëënun.

¹⁶ Usa 'ain cananuna masá nuituquinma aín bana ñuitiribi ëniman. Nucën nami axa abiira abi xëñibucëbëtanbi ca Nucën Papa Diosan camabi nëtën ami catamëti cuëënun nu cushioia. ¹⁷ Cananuna 'unanin, ëñë nëtënuaxnu tëmëracë 'aínbí ca a ñucamax bënëtishi cëñutia. Tëmëracëbi ca nun sináncësamaira oquin Nucën Papa Diosan nux tëmëracë cupínu abë 'aish chuámarua tani cuëëinra cuëënun nu 'imiti 'icën. ¹⁸ Usa 'ixun cananuna nun bërúnbi iscë ñu 'aisamaira oquin sinánquinma unin iscëma ñu, uni nuibati, cëmëi

banatima, upí sinánñu 'iti, acama sinanin. Nun bërün nu iscë ñucamax ca cëñúti 'icën. Usa 'aímbi ca unin aín bërün iscëma, nun nuitu mëúnu sináncë ñucamax, Nucën Papa Dios rabiti, uni 'aquinti, acamax cëñútima 'icën.

5

¹Cananuna 'unanin, bëráma unin 'á 'aísha xubu chëquicësaribiti ca nun nami anu nun bëru ñunshin 'icë ax 'ia. Usaía nun nami 'iti 'aímbi ca Nucën Papa Diosan chëquitimoíñu anu abë 'iti a aín nëtënu nu mëñfoxuanxa. Ax ca unían 'acëma 'icën. ²Usai cananuna Nucën Papa Diosan nëtënu 'iti 'ai quixun 'unani cananuna aséribi ëñë nëtënuax anu cuainsa tani bënëtin. ³Anuax cananuna ëñë namima bëtsi namiñu 'iti 'ain. ⁴Ëñë nëtënu 'aish cananuna paë tani masá nuituti bënëtin. Usa 'aish cananuna ëñë namiñuma bëtsi nami bamatima, axa usabii 'iti, aañu 'iti cuëënin. ⁵Usaíñu 'inúan an nu 'imicë ax ca Nucën Papa Dios 'icën. An ca, usai cananuna 'iti 'ai quixúnu 'unánun aín Bëru Ñunshin Upí nubëa 'inun nu 'ináncëxa.

⁶Usa 'ain cananuna an ca aín quicësabi oquin nu 'imiti 'icë quixun sinani, Nucën Papa Diosmi catamëti bënëtiman. Ëñëribi cananuna 'unanin, ëñë nëtënu 'aish, nun nami, nun xo acamax ió 'icëma pain 'aish, cananuna Nucën 'Ibu Jesús bë aín nëtënuirama pan 'ain. ⁷A isímabi cananuna ëñë nëtënuax ami catamëti ax cuëëncësoi 'in. ⁸Usa 'aish cananuna —an ca abë 'inun nu 'imiti 'icë —quixun 'unani chuámashi tani cuëënin. Usai 'i cananuna ëñë nëtënu 'ima Nucën 'Ibu Jesús bë aín nëtënu 'iisa tanin. ⁹Usa 'ain cananuna ëñë nëtënu 'aish 'icësaribiti aín nëtënu xunribi ax cuëëncësa oquin ñu 'ati cuëënti 'ain. ¹⁰Utëcëntancëxun ca Cristonën unicama achúshi uisaquin cara ëñë nëtënu xun ñu 'axa quixun isti 'icën. Usoquin ca, atun ñu 'acë cara upí 'icë, cara upíma 'icë quixun isti 'icën. Atun ñu 'acësabi oquin istancëxun ca raíri ax cuëëncësabi oquin 'acë, axa cuëënun 'imianan raíri an aín bana quicësabi oquin 'acëma uni a uisoquin cara 'ati 'icë usoquin 'ati 'icën.

Usai cara uni chuámarua 'iti 'icë quicë bana

¹¹Usaquin ca Nucën 'Ibu Jesucristonën unicama ashúshi achúshi isti 'icë quixun 'unánquin cananuna ami racuëquin camabi unínribi 'unánun a ñucama ñuiquin bana ñuixunin. An nu sinánmicësabi oquin cananuna bana ñuixuni quixun ca Nucën Papa Diosan 'unánxa. Usaquinu 'aiami mitsúnribi 'unánti cana cuëënin. ¹²Nuxbi rabícatëcëni banaquinma cananuna mitsun uisa caranuna nux 'ai quixun 'unánquin axa nu ñui banacë unicama canun quixun usaquin mitsu can. A unicaman ca —nux cananuna upí 'ai —quixun uni sinánmisa tanquinbi aín nuitu upí 'iti sinanima. ¹³Uni raírinëan, nux cananuna ñunshíncësa 'ai quixun sinánmainunbi cananuna Nucën Papa Dios ax cuëëncësabi oquin ñu 'ain. Usaribi oquin cananuna raíri unínribia, nux cananuna ñunshíncëma asábi 'ai quixun sinánmainun, mitsúxmi upiti Nucën Papa Diosmi sináncë 'inun, aín bana mitsu ñuixunin. ¹⁴Cristonën ca camabi uni 'itsaira nuibatia quixun 'unánquin cananuna a sinánquin —usa ca —quixun atu cain. Cananuna 'unanin, ax achúshi 'aíshbi ca Nucën Papa Dios cuëëncësabi oi camabi unin 'ucha cupí bamacëxa. Usaía Cristo 'iá 'ain, cananuna tëmëraíbi nux cuëëncësabi oi 'ima, ax cuëëncësabi oi 'iti 'ain. ¹⁵Aín unicamaxa ëñë nëtënuax atux cuëëncësa oi 'ima, ax cuëëncësabi oi 'inun ca Cristo, axa atu cupí bamatancëx baísqüia, ax camabi unin 'ucha cupí bamacëxa. ¹⁶Bëráma uni isquin, ax ca unishi 'icë quixun sinan 'ixunbi cananuna bërí, uisa uni cara, —axribi ca Jesucristonan 'iti 'icë —quixun sinanin. Usaribi oquin —Cristo ax ca unishi 'icë quixun sinan 'ixunbi cananuna bërí Cristo ax ca aséribi Nucën Papa Diosan Bëchicë, an nu ainan 'inun iémicë, a 'icë quixun 'unanin. ¹⁷Usa 'ain ca uinu 'icë unix cara Cristomi catamëtia ax Cristobë 'aish bëtsi uni 'icën. Usa 'ixun ca bëráma 'acësa oquin sinántëcëni. Bëtsi oquin ca sinania.

¹⁸Nucën Papa Diosan 'imicëx ca axa Cristomi catamëcë uni usai 'ia. Cristo cupí nux abë upí 'inun ca Nucën Papa Diosan nu 'imiacëxa. 'Imianan ca camabi uníxa abë upí 'inun aín bana ñuixunun nu 'imiacëxa. ¹⁹Ëñëx ca ësa 'icën: Nucën Papa Diosan ca Cristo cupía camabi uni abë upí 'inun mëñócëxa. Mëñónan ca atun ñu 'atima 'acëcama a sinántëcënu xunma tërënxuanan, nun aín bana anun unicama abë upí 'inun ñuixunun nu cacëxa. ²⁰Nux Cristonën 'imicë 'ixun cananuna an sinánmicësabi oquin mitsu ësaquin cain, Nucën Papa Dios anbia mitsu cacësa 'inun: Nucën Papa Dios bë upí 'inux camina min 'uchacama tërëncë 'inun Jesucristomi catamëti 'ain. ²¹Cristo axa aña 'uchañumabi

'icēbi ca nun 'uchacama tērēncē 'inúan, nun 'ucha bitsi 'uchañuirasa 'inun Nucēn Papa Diosan 'imiacēxa, nux an iscēx 'uchañuma 'inun. Nuxnu abē 'imainuan Cristo axribi nubē 'icēbētanu ax cuēēncēsabi oquin 'anun ca Nucēn Papa Diosan nun 'uchacama a 'ināncēxa.

6

^{1,2}Nucēn Papa Diosan bana cuēñeo ca ēsai quia:

Anúnmi 'ē ñucácē nētēn cana min bana cuan. Cuaquin cana anúnmi 'ēnan 'inux iéti nētēn mi iémian.

A bana quicēsabi oi ca bērfripi anúan mitsun ñucácēxun cuati nētē a 'icēn, bērfri ca anúan mitsu ainan 'inun iémiti nētē 'icēn. Usa 'ain cananuna Nucēn Papa Diosbētan mitsu cain, an mitsun bana cuanan 'aquinsa tancēxun camina an mitsu 'aquinun axa cuēēncēsabi oquin a ñucáti 'ain.

³Uinu 'icē unírbia nun bana —'aisama ca —quixun caquin cuaisama tanunma cananuna ñu 'atima 'aquinma Nucēn Papa Dios cuēēncēsabi oquinshi 'ain. ⁴Bētsi bētsi onan numi nishquin unin tēmēramicē 'ianan uisa ñu cara 'icēbēbi bēñéquinma tanshiquin Nucēn Papa Diosan bana ñuixunia isquin ca camabi unin 'unánti 'icēn, nux cananuna asérabi Nucēn Papa Diosan uni 'ai quixun. ⁵Unían nu mēēanan sipuanan raíri uni numi tsuáquirumimainun 'aisamaira oquin ñu mēēanan, 'uxti tēanan 'acēñuma 'aish panancē 'ixunbi cananuna bēñéquinma tanshitin. ⁶Usa 'ixun ñu 'aisama 'ati sinánquinma Nucēn Papa Diosan bana 'ināncē 'ixun ami nishíma unibē asérabi upí 'ianan Nucēn Papa Diosan Bēru Ñunshin Upitan sinánmicē 'ianan, paránquinma asérabi uni nuibanan ⁷bētsi bana ñuixunma, an cushiocēxuinshi aín bana ñuixunia isquin ca nux cananuna asérabi Nucēn Papa Diosan uni 'ai quixun camabi unin 'unánti 'icēn. An iscēx nun nuitu upí 'ixun cananuna racuēquinma uni itsiribi Cristomi sinánun 'aquinti 'ain. Usoquin 'aia ca numi manánquinbi unin 'unánti 'icēn, nun cananuna ñu 'aisama 'acēma 'ai quixun. ⁸Raíri uni nu ñui —a unicamax ca aín nuitu upí 'icē —quimainun raírinēxribishi nu ñui 'atimati banaia. Usaribitia raírinēx nun isanuna Nucēn Papa Diosan bana upí oquin ñuixuní quimainun ca raírinēxribi nun isanuna Nucēn Papa Diosan bana 'unāncēma 'ai quia. Usaribiti ca raíri uníxa —Pablonēn bana ca asérabi 'icē —quimainun raírinēxribishi —a banax ca cēmē 'icē —quia. ⁹—Uínbi 'unāncēma ca a uni 'icē —quiax nu ñui quicancēbēbi ca raíri —nun 'unāncē ca Pablo 'imainun abē 'icē unicama 'icē —quia. Bamatisa 'aíshbi cananuna iéan. Usai 'ínu upiti ami catamēti 'unánti cupía Nucēn Papa Diosan nu castíancēxbi cananuna bamacēma 'ain. ¹⁰Masá nuitucē 'aíshbi cananuna chuámaruishi 'ain. Ñuñuma 'ixunbinu Cristo ñuixun bana ñuixuncēx ca an a bana cuacē unicamax uni ñuñu 'icēsamaira oi chuámarua tani cuēñia. Ñuñuma 'icēbi ca Cristonēn nubē 'ixun ax cuēēncēsabi oínu anun 'inun nu ñu 'inania.

¹¹Corintonu 'icē nucēn xucéantu, asérabi mitsu nuibaquin cananuna nux 'icēcama 'imainun nun sināncē ñucamaribi mitsu ñuixuan. ¹²'Itsaira mitsu nuibaquin nun cacēsaribi oquin mitsun nu nuibaquin cati sināncēbētanbi camina nu cacēma 'ain. ¹³Usa 'icē cana unían aín bēchicē cacēsaribi oquin mitsu cain, 'ēn mitsu 'acēsaribi oquin camina 'ēribi nuibacanti 'ain.

Nux cananuna anu Nucēn Papa Dios 'icē a 'ai quicē bana

¹⁴An ñu upíshi 'acē unin sināncēsaribi oquin ca an ñu 'aisama 'acē unicaman sinaníma. Usa 'ain camina mitsux Jesucristomí catamécē 'ixun axa Jesucristomí catamécēma unicamabētan atun cuēēncēsa oquin ñu 'atima 'ain. Nētēx ca imēbē mēscútíma. Usaribiti ca Cristonēn unicamax Cristonanma unicamabē nuianantíma 'icēn. ¹⁵¿Cristonēn cara ñunshin 'atimanēn 'apúan sināncēsa oquin sinanin? Usaquin ca sinaníma. ¿Axa Cristomí catamécē unin cara axa Cristomí catamécēma unin sināncēsaribi oquin sinanin? Usaquin ca sinaníma. ¹⁶¿Anuxun Nucēn Papa Dios rabiti xubunuxun cara atúnbi 'acē ñu unin rabiti 'ic? Ca 'atima 'icēn. Nucēn Papa Dios, ax bamatimoi tsócē, a aín unicaman rabricē, ax ca mitsunu 'icēn, axa ēsai quiásabi oi:

'Ēx cana atubēbi 'ianan uinu cara atux cuania anuribi atubē 'iti 'ain. 'Ēx cana aín Dios a atun rabiti a 'ain, atux ca 'ēn unibu 'iti 'icēn.

¹⁷Ēsaribi ca Nucēn 'lbu Diosan bana quia:

Axa 'ëmi sináncëma unicamabë 'ima 'ianan camina atun sináncësaribi oi 'icantima 'ain. Usai 'iquin camina 'ëx cuëëncëma ñu 'atima 'ain. Usai 'ia cana 'ënan mitsu 'imiti 'ain. ¹⁸ 'Imianan cana mitsun Papa 'iti 'ain. 'Icëbë camina mitsux, bëbu 'imainun xanucamaxribi, 'ën bëchicë 'iti 'ain. Usai cana mitsun 'Ibu Dios, cushiira, 'ëx quin.

7

¹ 'Ën nuibacë xucéantu, a banacama nun cuanun ca Nucën Papa Dios quiacëxa. A banacama 'unánquin cananuna nun sinanën upíra oquin sinánan nun nuituribi upí 'ianan nun 'acë ñuribi upí 'inun camabi nètën bëruancati 'ain. Usai 'i cananuna aín bana cuati ainanshi 'aish ax cuëëncësabi oíshi 'iti 'ain.

Corintonu 'icë unicamaxa sinana bana

² Mitsun nuitunënbi camina upí oquin sinánquin nu nuibati 'ain. Mitsu achúshibi cananuna uisa ocëma 'ain, mitsu achúshibi cananuna 'atimaquin sinánmicëma 'ain, mitsu achúshibi cananuna paráncëma 'ain. ³ 'Uchoquin cana mitsu caiman. Bëráma cacësabi oquin cana mitsu catëcënin, cana 'aisamaira mitsu nuibatín. Mitsux cuëëncëbë cana 'ëxribi cuëënin, mitsux masá nuituti tëmëracëbë cana 'ëxribi masá nuituti tëmëracësa 'ain. ⁴ Mitsun camina upí oquin 'ai quixun sinani cana cuëënin. Usa 'aish cana, nux tëmëraquinbi mitsun upí oquin 'aia cuati, chuámarua tani cuëënin.

⁵ Macedonia menu uax cananuna upíma 'aish masá nuitun. Ënuax cananuna 'aisamaira tëmëran, numi uni nishcë cupí 'ianan mitsucëñun Titoribi sinani masá nuituti. ⁶ Usai 'iabi ca Nucën Papa Dios, an uni tëmërai masá nuitutiabi chuámarua 'inun 'imicë, an Tito mitsunuax ënu unun mënófoxun nu chuámarua 'imiáxa. ⁷ Tito ucë cupíshima, an mitsu ñuiquin 'ë cacë bana aribi cuati cananuna chuámarua tani cuëëan. Mitsunuax uxun ca Titon nu caxa, axribi masá nuituti cuanxbisa mitsu isi cuëëanxa quixun. Nux mitsu isi cuanti cuëënanmi 'ën mitsu quiricanu cacë ñucama sinani masá nuitutími 'itsaira 'ëmi sináncancë, acama Titon ñuia cuati cana cuëëan.

⁸ A quirica buánmixun cana mitsu masá nuitumian. Usa 'aínbi cana, a quirica buánmiti ca 'aisama 'icë quixun pain sinánxunbi bërí 'unanin, 'aisamairai camina masá nuitucancëma 'ai quixun. ⁹ Mitsúxmi 'ën buánmicë quirica isi masá nuitucë cupíma, mitsúnmi masá nuitutancëxunbi sinanacë cupí cana cuëënin. Nucën Papa Dios cuëëncësabi oi camina usai 'ican. Usa 'ain ca nun mitsu buánmicë quirica an uibi 'atimaquin sinánmicëma 'icën. ¹⁰ Aín 'uchacama cupí masá nuitutancëxa uni sinanati ca Nucën Papa Dios cuëënia. Sinanatanacëx ca aín 'ucha tërécncë 'aish Nucën Papa Diosnan 'inux iécë 'ia. Usai 'itancëx cuëënquin ca —'ëx 'ën 'uchacama sinani pan masá nuituti ca asábi 'iáxa —quixun sinánti 'icën. Usa 'aínbi ca uni raírí aín ñu 'atima 'acë cupí masá nuituquinbi acama ëni ami sinanacëma 'aish Nucën Papa Diosnan 'ima. ¹¹ Nucën Papa Dios cuëëncësabi oi masá nuitutancëxun camina 'ën mitsu cacë bana upí oquin sinan. —Sinanima cananuna usai 'ia —quixun sinánan —ami rabínquinma an 'aisama ñu 'acë uni 'axunma 'anun cacëma 'aish cananuna 'aisama 'ai —quixun sinani racuéquin camina upí oquin mëníoti sinan. Camina 'ën mitsu isi cuanti cuëëanan, an ñu 'aisama 'acë uni upía 'inun 'ë mitsu cacësabi oquin 'aquian. Mitsun camina 'ën mitsu cacë ñucama upí oquin mënífo quixun cana 'unanin. ¹² 'Ën mitsu quirica buánmiquin cana an ñu 'atima 'acë uni ashi sinánquin cuëënocëma 'ain, ami ax 'uchacë uni aribishi sinánquin cana 'acëma 'ain. Nucën Papa Diosan iscëxun camina aséribi nu nuibaquin nun bana cuati quixunmi mitsun 'unánquin cana a quirica mitsu buánmian. ¹³ Usa 'ain cananuna acama sinani masá nuitutíma chuámarua tani cuëëan.

'Ianan cananuna Titóxribia usaími 'icancë bana ñui cuëënia isi cuëëinra cuëëan. Mitsun camina Tito chuámarua tanquian upí oquin sinánun 'imian. ¹⁴ Mitsunua cuantánun Tito caquin cana —a unicamax ca upí 'icë —quixun mitsu rabíquin can. Nun nu Tito ñuiquin mitsu cacë bana axa cëmëma 'ain ca nun mitsu ñuiquin Tito cacë banacamaxribi cëmëma 'iáxa. ¹⁵ Mitsúnmi axa bëbaia aín bana cuaisa tanquin nuibaquin bicë, a sinánan an cacësabi oquinmi mitsun 'acë ñucama aribi sinánquin, ca an aséribi mitsu nuibatía. ¹⁶ Usa 'ain cana, mitsun camina aséribi upí oquin sinánquin ñu 'ai quixun sinani cuëënin.

II. AXA JERUSALENUAX JESUCRISTOMI CATAMËCË UNICAMA CURIQUI BUANMITIA PABLO QUIA (8.1-9.15)

8

'Aqinsa 'icē uni upí oquin 'aquinti bana

¹ 'Ēn xucéantu, mitsúnmi 'unánun cana mitsu caisa tanin, Macedonia nētēnu 'icē unicamax ca ainan 'aish əsai Nucēn Papa Diosan sinánmicēx 'ia. ² Amia uni nishmainun bētsi űu cupřibi tēmēraquinbi Jesucristomi catamēti ěnĭma ca chuámaruaiishi 'aish bucuia. Chuámarua 'ixun ca űuñuma 'ixunbi cuēēnquin űuñu unin 'acēsa oquin curíqui 'inánxa. ³ 'Ēnbi cana uisoquin cara atun curíqui 'inánxa quixun 'unan. Cuēēnquin ca a 'inánti a 'inánanbi ainan 'itia nancē aribi 'inánxa. ⁴ 'Itsa oquin ca əsoquin nu caxa:

—Nunribi cananuna axa Jerusalénuax Jesucristomi catamēcē unicama 'aquinquin curíqui 'inántisa tani —quixun. ⁵ Nun sináncēsamaira oquin 'aquin ca Nucēn 'Ibu Jesús pain —nux minan 'ixun cananuna mix cuēēncēsabi oquin 'ati 'ai —quixun catancēxun Nucēn Papa Diosan sinánmicēsabi oquin nun bana cuanan nun nu Jerusalénu buánun atun curíqui nu 'inánxa. ⁶ Macedonianu 'icē unían 'acē sinánquin cananuna an bēráma mitsúnmi Jerusalénu buánmiti curíqui biquinbi sēnéonma cupí, a sēnéonquin bitsia isía cuanan quixun Tito xutin. ⁷ Raíríněan 'acēsamaira oquin camina upí oquin sinani Jesucristomi catamēanan, Nucēn Papa Diosan bana 'unánquin a bana uni 'unánmiti 'unánan, asérabi chiquishquinma cuēēnquin űu 'anan, asérabi nu nuiban. Usaquin 'axun camina raíríněan 'acēsamaira oquinribi Jerusalénu 'icē unicama nuibaquin atu buánmiti curíqui timēquin nanti 'ain.

⁸ Usoquin 'ati cuēēnquinmabimi 'anun quixun cana mitsu caiman. Macedonianu 'icē unicaman ca cuēēnquin axa Jerusalénuax Jesucristomi catamēcē unicama curíqui 'inania quixunmi 'unánun quixuinshi cana mitsu can. Usoquin 'unánquin camina 'unánti 'ain, caramina asérabi Jerusalénu 'icē unicama nuibati 'ai quixun. ⁹ 'Usaira oquin cara Nucēn 'Ibu Jesucristoněn nu nuibatia quixun camina 'unanin. Mitsúxmi chuámarua 'ianan aĭn nētēnu xěnibua 'aĭnbi abē 'iti cupř ca ax aĭn Papan nētē upí ěbětsini ěnē menu űuñuma 'inux uacěxa.

¹⁰ 'Usa 'ain cana 'ěn mitsu cacē cupřmami mitsúxbi cuēēnquin Jerusalénu 'icē unicama curíqui 'inánti sinan 'icē əsaquin mitsu cain: bětsi baritian camina mitsun curíqui 'inánti sinani cuēēancěn. Usaquin sinánxun atu 'inánti curíqui biquinbi camina sēnéoncanma 'ain. ¹¹ Sēnéonma 'ixun camina běrĭ sēnéoncanti 'ain. Uiti curíquiñu caramina 'icanin, a camina mitsúnbi sinánquin, měsú 'inánti 'ain. Mitsúxmi a 'ati sinani cuēēansabi oquin sēnéonquin 'inani camina cuēēncanti 'ain. ¹² Curíquiñu 'ixun unin 'inántisa tanquin 'inánti ax ca Nucēn Papa Diosan iscěx asábi 'icěn. Usarĭbiti ca curíquiñuma 'ixun unin 'inántisa tanquinbi 'ináncěma, axribi Nucēn Papa Diosan iscěx asábi 'icěn.

¹³ 'Atu curíqui 'inántancěxmi mitsux curíquiñuma 'inun cana mitsu caiman. Mitsux 'icěsarĭbitia atúxribi űuñu 'iti cupřshi cana mitsu cain. ¹⁴ 'Usa 'ain camina mitsux běrĭ űuñu 'ixun űuñuma unicama 'inánti 'ain. Usarĭbi oquin ca atúxribi űuñu 'ixun mitsu űuñuma 'icě 'inánti 'icěn. 'Usai 'i ca camabi uni űuñu 'iti 'icěn. ¹⁵ 'Usarĭbi oĭ ca Nucēn Papa Diosan bana cuěněo əsai quia: “An piti 'itsa bicě, ainan ca těxěcěma 'icěn. 'Imainun ca an 'itsamashi bicě, anribi pucháquin piaxa”.

Titocěñun abē 'icē unicama űui quicě bana

¹⁶ Nucēn Papa Diosan sinánmicěxun ca 'ěn 'acěsarĭbi oquin Titon mitsu nuibaquin 'aquinsa tania. An usaquin Tito sinánmicě cupř cana Nucēn Papa Dios —asábi ca —cain. ¹⁷ 'Ēn mitsu isi cuantánun cacěx ca axribi cuainsaira tani cuēēanxa. 'Usa 'aish ca ax cuēēncēsabi oquin mitsu 'aquinxun isi cuania.

¹⁸ Bětsi unirĭbi —an ca upí oquin Cristo űuiquin bana űuixunia —quixuan camabi ěmanuxun 'unáncancě, aribi cananuna Titobě cuanun xutin. ¹⁹ 'A uni ca camabi ěmanuxun axa Jesucristomi catamēcē unicaman ěnē űu měěti nu 'aquinia nubě cuanan cafsaxa. Mitsúnmi usoquin 'ináncě isquian unicaman Nucēn 'Ibu Jesús rabinun cananuna ěnē curíqui bixun Jerusalénu 'icē unicama 'inani cuanin. ²⁰ 'Unían nunan 'inun a curíqui biisa sinánquin nu űuiti rabanan ca a uni nubě cuania. ²¹ Nun cananuna ěnē curíquicama měcamaquinma upí oquin buánti 'ai quixun Nucēn 'Ibu Diosan ismainun unicamanribi 'inánti cananuna cuēěnin.

²² 'Tito 'imainun 'ěn mitsu űuixuncě uni, acěñun cananuna bětsi unirĭbi mitsunu cuanun xutin. Ax ca Cristomi catamēcě 'aish nun xucěn 'ixun nu upí oquin űu 'axúanxa. Mitsun

camina Jerusalénu 'icë unicama curíqui buánmisa tani quixun 'unani ca axribi mitsu 'aquini cuainsa tania. ²³ An 'unáncëma unicaman —ui cara Tito 'icë —quixun ñucácëxun camina cati 'ain, —an Pablobëtan ñui mēëquin mitsu 'aquinti uni ca ax 'icë —quixun. Canan camina abë cuancëcamaribi ñuiquian —ui cara —quixun ñucácëxun cati 'ain, acamax ca axa Jesucristomi catamëcë unicaman xucéxa cuancë 'icë quixun. Cristonën 'imicë 'ixuan atun upí oquin ñu 'aia isquin ca —usa ca Cristonën uni 'icë —quixun camabi unin 'unania. ²⁴ Usa 'ain camina ënë unicama upí oquin biti 'ain. Mitsun usaquin 'aia cuaquin ca camabi ëmanuaxa ax Jesucristomi catamëcë unicaman 'unánti 'icën, mitsun camina acama nuibati quixun. 'Unánan ca nux mitsu ñui quicë bana ca asérabi 'icë quixun 'unánti 'icën.

9

Axa Jerusalénuax Cristomi catamëcë unicama buánmiti curíquia Pablonën ñuia

¹⁻² Cana 'unanin, 'ën cacëxunmabi camina mitsúnbi cuëënquin axa Jesucristomi catamëcë unicama curíqui buánmiti sináncancën. Usaquinmi sináncë cupí cana mitsu ñuiquin —bëtsi baritian ca Acaya menu 'icë unicaman curíqui timëti sinánxa —quixun Macedonia menu 'icë unicama cain. Usaquin 'ën ñuia cuaquin ca Macedonianu 'icë unicaman mitsun 'acësaribi oquin 'ati sinánxa. ³ Usa 'aínbi cana 'ën mitsu ñuiquin atu cacë bana cëmë 'iti rabanán, ënë unicama mitsunu cuanun xutin, 'ëx quicësabi oía mitsun curíqui mëníocë 'iti cupí. ⁴ Macedonianu 'icë unían 'ëbë mitsunu cuanxun icëxëbi nun sináncësabi oquin mitsun 'acëma 'ain cananuna rabínti 'ain. A ñucama mitsun sináncësabi oquin 'acëma 'aish camina nux 'icësamairai rabíncanti 'ain. Usáinu 'itima cupí cana ënë unicama mitsunu cuanun xutin. ⁵ Usa 'ain cana ënë unicama atux pain cuanxuan, mitsun sinánsabi oquin curíqui timëti 'aquinun quixun rëcuëonquin xuti sinan. Usoquin mitsun 'aia ca axa 'ëbë cuancë unicaman 'unánti 'icën, nun sináncëxunmabi camina mitsúxbi cuëënquin curíqui Jerusalénu 'icë unicama 'inani quixun.

⁶ Ésa ca quixun camina sinánti 'ain, an ñu bëru 'itsama 'apácë uni, an ca aín bimiribi 'itsamaribi bitsia. Usaribi oquin ca an ñu bëru 'itsa 'apácë uni an aín bimiribi 'itsa bitsia. ⁷ Usa 'ain camina mitsúnbi mitsun nuitu mëu upí oquin sinántancëxun 'inánti 'ain. Sinánquinbi 'inántisama tanquin camina 'inántima 'ain. Usaribi oquin camina uni itsían mi cacëxuinshi 'inántima 'ain. Nucën Papa Diosan ca an asérabi cuëënquin uni ñu 'ináncë uni a nuibatia. ⁸ Nucën Papa Diosan ca camabi ñu anúnmi mitsux ami sinani cuëëni bucuti mitsu 'inánti 'icën. 'Inánan ca anúnmi usaribi oquin bëtsi uniribi 'aquinun mitsu 'inánti 'icën. ⁹ Usa 'ain ca axa ami sináncë uni ñui Nucën Papa Diosan bana cuëñëo ësairibi quia: Upí oquin sinánxun ca ñuñuma uni ñonquinma 'itsaira 'inánxa. Usoquian 'acë a ca Nucën Papa Diosan manuquinma xëñibua 'aínbi sinania.

¹⁰ Nucën Papa Dios, an 'apáti ñu bëru uni 'ináncë, an ca 'apáxuan aín bimi piti oquin uni 'inania. Usaribi oquin ca anun uni itsi 'aquinti ñu mitsuribi 'inánti 'icën, camabi nëtëñmi anun upí oquin uni 'aquinun. ¹¹ Usa 'ain ca ñonquinmami anun uni itsi 'aquinun Nucën Papa Diosan camabi ñu mitsu 'inánti 'icën. An 'ináncëxunmi mitsun buánmicë curíqui nun 'ináncëxun biquin ca Jerusalénuaxa ax Jesucristomi catamëcë unicaman —asábi ca —caquin Nucën Papa Dios rabiti 'icën. ¹² Usoquin 'aquinquin cananuna anun aín cuëëncë ñuñu 'inun 'inanin. Usaquin 'inánquin cananuna —asábi ca —caquin Nucën Papa Diosmi sinánun acama 'aquinin. ¹³ Usoquin mitsun 'aquincëxun ca a unicaman —mitsun camina Cristonan 'ixun aín cuëëncësabi oquin 'ai —quixun sinánquin Nucën Papa Dios rabiti 'icën. Rabianan ca mitsun camina atu 'imainun uni raíriribi ñonquinma ñu 'inani quixun sinánquin Nucën Papa Dios —asábi ca —cati 'icën. ¹⁴ Usaribi oquin ca, Nucën Papa Diosan nuibaquin 'aquincëxunmi mitsun curíqui 'ináncë cupí, atun mitsu nuibaquin Nucën Papa Dios ñucáxunti 'icën. ¹⁵ ¿Nucën Papa Diosan aín Bëchicë achúshi nu iéminuxa bamanun xuá, a sinani caranuna uisairai quiti 'ain? A sinánquin cananuna cuëënquin —asábi ca —caquin 'itsaira rabin.

III. JESUCRISTONËN AÍN BANA ÑUIXUNUN CAISCË UNI ÑUIQUIN PABLONËN CA (10.1-13.14)

10

—Aín bana ñuixunun *Jesusan cá cana 'ëx 'ai —quíaxa Pablo quia*

¹'ëx Pablo 'icë Cristonën sinánmicëxun an 'acësaribi oquin mitsu nuibaquin upí oquin cati cana cuëënin. Uni raírinëx caísa quia, 'ëx mitsubë 'aish isana mitsu ñu caíma upitishi banain. Bëtsi émanuxun quirica buánmiquin cuni isana ñu caquin cacësa oquin mitsu cain. ²Usai quicëbëtanbi cana mitsu cain, mitsu isi cuanquin, 'ën isna axa 'ëbë nicë unibëtan, Nucën Papa Diosan sinánmicëma, nunbi sinánxun bana uni ñuixuni quixuan an nu ñuicë unicama, abë banaquin cati cana sinanin. 'Ën mitsu isi cuanxun ñu caquin catima cupía upitishi bananun camina a unicama uisa caranuna nux 'ai quixun upí oquin 'unánmiti 'ain. ³Aséribi cananuna nux unishi 'aíshbi ënë nëtënu 'icë unicama 'icësaribiti 'acanáman. ⁴Usa 'aish cananuna ënë nëtënuaxa anun suntáru 'acánancë ñu anúnribi nux 'acanáman. Nucën Papa Diosan cushínshi cananuna axa ami nishcë unicama usai 'iaxma 'inun nëtëmiti 'ain. ⁵Usaribi oquin cananuna unían 'atimaquin nu ñuicë bana, 'imainun unin anbi sinánquin, Nucën Papa Diosan bana cuaxunma 'anun caquin 'atimaquin sinánmicë banacamáribi, Nucën Papa Diosan cushínshi ñancáishi 'itánun nëténti 'ain. Usa 'ain cananuna aín cushínbia 'imicëxun Cristo cuëëncësabi oquinshi 'ati sinanin. ⁶'Ën mitsu cacë ñucamami mëñoquin sënëoncëbë mitsunu cuanquin cananuna an Nucën Papa Diosan bana cuaisama tancë unicama sinananun 'ësëquin, atun 'aisama ñu 'acë a ëinsama taniabi ëmiti 'ain.

⁷Mitsun camina uisaira caranuna nux 'ai quixun isti 'ain. Aséribi camina Cristonan 'ai quixun sinánquin camina 'unánti 'ain, nuxribi cananuna Cristonan 'ai quixun. ⁸Nucën 'Ibu Jesucristonën ca aín bana mitsu ñuixunun 'ë cacëxa, masá nuitumiquin 'uchoquin ñu caquinma ax quicësabi oquin 'anun mitsu 'unánminun quixun. Usoquin 'anuan Jesucristonëmbi 'imicë 'aish cana 'itsa oquin mitsu caíbí rabiniman. ⁹Racuéoti cupí cana mitsu quirica buánmi quixunmi sináncanti cana cuëëniman. ¹⁰Uni raírinëx caísa quia, 'ën quiricanu cuëënocë bana ax cushi 'ambi isana 'ëx mitsubë 'aish cushima 'ianan 'ëx quicësa oquin unin 'aisama 'ai quiax. ¹¹Axa usai quicë unin ca 'unánti 'icën, 'uránxun quiricanën cacësa usaribi oquin cananuna mitsubë 'ixun mitsu cati 'ain. 'Anan cananuna quiricanu nun mitsu cacësabi oquin 'ati 'ain.

¹²An nu ñuicë unicamax ca atúxbi rabiactia. Usaribi cananuna nux 'itima 'ain. Atun sináncësabi oi ca 'ia, atux ca bëtsibë tanánantishi cuëënia. Upí oquin sinanima ca usai 'ia. ¹³Atux ca atun sináncësabi oi 'ia. Usa 'aínbi cananuna nun Nucën Papa Diosan nu mëñfoxuncësabi oquinshi 'ain. An mëñfoxuncësabi oquin cananuna mitsuribi aín bana ñuixuan. ¹⁴Nunbi sináncë cupíma, Nucën Papa Diosan nu mëñfoxuncë cupíshi, cananuna mitsun émanu cuanxun aín banami 'unánun mitsu ñuixuan. Nucën Papa Diosan mëñfosabi oquin cananuna nun pain mitsu Cristo ñuiquin bana ñuixuancën. ¹⁵Bëtsi unin 'aquincë cupía uni Jesucristomi sinania cananuna —'ën bana ñuixuncë cupíshi ca usai 'iaxa —quixun caiman. Usa 'aínbi cananuna mitsúnmi Cristomi catamëquin ënquinma ax quicësabi oquin 'acë cupí, aín bana mitsu 'unánmitëcëni cuainsa tanin, Nucën Papa Dios cuëëncëbë. ¹⁶Usoquin mitsu amiribishi 'unánmitëcëntancëx cananuna mitsu 'ura 'icë émacama, anua unin bana ñuixuncëma, acamanu cuanquin Cristo ñuiquin bana ñuixuni cuanti sinanin, nun 'unánmixunmabi uni itsían 'unánmicë, nun 'unánmicë isa quixun catima cupí.

¹⁷Ui unin cara —'ën cana upí oquin 'ai —quixun sinania, an ca —Nucën 'Ibu Jesusan 'amicëxuinshi cana upí oquin 'ai —quixun sinánti 'icën. ¹⁸Axa rabiaccë uníxma, axa Nucën 'Ibu Jesucristonën iscëx upí 'icë uni, ax cuni ca aséribi upí 'icën.

11

Pablo 'imainun Jesucristonën 'imicëxun isa aín bana ñuixunia quicë unicama

¹Sinánñuma uni 'icësai 'ëx rabiti banaiaibi mitsun 'ën bana cuati cana cuëënin. Usai banaiaibi 'ën bana cuatibi camina 'icanin. ²Cristonainshí 'inun cana mitsu aín bana ñuixuan. Usa 'ixun cana xanúxa bëtsi unin bana cuatima aín bënëñ banaishi cuati ami sináncësaribi oi, mitsux bëtsi bana quicësa óma Cristo quicësabi ofshi 'iti cupí, mitsu cain, Nucën Papa Diosan 'ë sinánmicëxun. ³Ax cëmëti 'unan 'ixun ca runun Eva paráncëxa. Usaribi oquin sapí ca anu 'icë unicaman mitsu parania quixun cana 'itsa sinanin. Cristomi

asérabi upiti catamécê 'ixunbi sapi camina bêtsi oquin sinánquin aín bana énti 'ai quixun cana sinan. ⁴Mitsun camina uni itsían nun 'acésabi oquin Jesusan bana ñuixunquinma, a bana bêtsi oquin ñuixuncêxun cuatin. Cuanan camina Nucên Papa Diosan Bêru Ñunshin Upitan sinánmicêma, bêtsi ñunshinan sinánmicê unicaman mitsu ñuixuncêxun a bana cuatin. Cuanan camina Jesucristo cupía Nucên Papa Diosan nu iémiti a bana pain cuaxunbi ênquin bérí bêtsi bana, unin ñuixuncê, aribishi cuacatin. ⁵Mitsúnmi, 'ésamaira isa a unicama mitsun aín bana cuacê, ax 'icê quixun sináncêbêbi, cana 'ên sináncêx 'êx atu meuma 'ain. ⁶'Êx upíra upiti banati 'unáncê 'ixunmabi 'ên ñuicê bana ax ca asérabi 'icên, nun mitsu ñuixuncê banacama quicésabi oi 'ia camina nu iscan.

⁷'Ên añubi ñucáquinma mitsu anun Nucên Papa Diosan 'iti bana ñuixuncê cupí, sapi camina, mitsux ismina 'êx meura 'imainun 'ê manámi 'ai quixun sináncanin. ¿Mitsun sináncêx cara añubi ñucáquinma 'ên mitsu bana ñuixunti 'aisama 'iax? ⁸Mitsu bana ñuixunti cupí cana bêtsi êmacamanuxuan axa Jesucristomí catamécê unicaman 'ináncêxun curíqui bian. ⁹Mitsubê 'aish ñuñuma 'ixunbi cana mitsu ñu ñucáçema 'ain. Macedonianuaxa ucê axa Jesucristomí catamécê unicaman cuni ca 'ên cuêncê ñucama 'ê 'inánxa. 'Ên mitsu 'acésabi oquin cana mitsu ñu ñucátima 'ain. ¹⁰Cristonan 'aish cêmêquinma cana mitsu cain, Acaya menu 'icê unicamaxa atúinsa 'ê ñu 'inánxa quitin rabanan cana a ñubi bitima 'ain. ¹¹¿Uisacatsi carana usai banain? Mitsun sapi camina sinanin, 'ên cana mitsu nuibatima quixun. Nucên Papa Diosan ca uisaira oquin carana 'ên mitsu nuibati quixun 'unania.

¹²Usoquinmí sináncancêbêtanbi cana 'ên 'acésabi oquinshi 'ati 'ain. Mitsubê 'icê unicama, an nun ñuicê banama bana itsi ñuicê, acamax ca quia, nux cananuna Pablo 'imainun abê 'icê unicama 'icésaribi 'ain, abê sênénribi 'aish. Nun 'acésaribi oquin ca Pablonê curíqui bitsia. A unicamaxa usai quitin rabanan cana curíqui bitsiman. ¹³A unicamax ca —Cristo unicama ñuixunun ca Nucên Papa Diosan nu 'imíaxa —quiax quia. Usai quibi ca asérabi usama 'icên. Cêmêquinshia an uni paráncê ca atux 'icên. ¹⁴Usaquin uni parania isbí camina ratúcantima 'ain. Ñunshin 'atimanên 'apu, Satanás, anribi ca aín bana isa Diosan banasaribi 'icê quixun sinánmisa tanquin uni parania. ¹⁵Usaribiti ca ñunshin 'atimanên 'apúan sinánmicê uni, ax bêtsi unían iscêx an ñu upí 'acê unisa 'icên. Usa 'aishbi ca asérabi Nucên Papa Diosmi sinánquin ñu 'acéma 'aish Nucên Papa Diosnanma 'icên.

Jesusan bana ñuixuncê cupí Pablo tēmëra

¹⁶Amiribishi cana mitsu cain, mitsúnmi —sinánñuma ca —quixun 'ê sinánti cana cuêñiman. —Sinánñuma ca —quixun 'ê ñuiquinbi camina 'ên mitsu cacêxun cuati 'ain, an 'ê ñuicê unicamaxa 'icésaribiti 'itsamashi 'êx rabiacamainun. ¹⁷Nucên 'Ibu Jesucristonên ca rabiacanun 'ê cacéma 'icên. Sinánñuma uni 'icésaishi cana rabiacatin. ¹⁸'Itsaira uníxa ênê nêtênu 'icê ñuishi sinani rabiacacésaribi oi cana 'êxribi rabiacati 'ain. ¹⁹Mitsun, nux sinánñuma 'imainun ismina mitsux sinánñuira 'ai quixun sinánquinbi camina a unicamax banaia cuêñquin cuatin, atúxa sinánñuma 'icêbi. ²⁰A unicaman atun cuêñcêsa oquin 'acêxunbi camina mitsun tanshitin. Atun ca mitsu ñu mēëmianan, paránxun mitsun ñu bianan, mitsux camina meu 'aish atubê sênénma 'ai quixun canan, mitsu bêtashcaia. Usaquin 'acêxunbi camina tanshitin. ²¹Nux cushima 'ixun cananuna mitsu usoquin 'acéma 'ai quixun sapi camina sináncanin.

Uni sinánñuma banacésa 'aishbi cana a unicama rabiacacésaribi oi 'êx rabiacati 'ain. ²²¿Atúxêshi cara hebreo banan banacê uni 'ic? 'Êxribi cana usaribi 'ain. ¿Atúxêshi cara Israelnên rêbúnqui 'ic? 'Êxribi cana usaribi 'ain. ¿Atúxêshi cara Abrahamnên rêbúnqui 'ic? 'Êxribi cana usaribi 'ain. ²³¿Atun cara Cristo ñuiquin bana ñuixunin? Sinánñuma uni quicésai cana quin, atun 'acésamaira oquin cana 'ên 'acên. Atux 'icésamairai cana bana ñuixuni tēmêracên, atu 'acésama oquin ca 'ê 'itsa oquin sipuacancêxa, atu 'acésama oquin ca 'ê 'itsa oquin rishquiacncêxa, 'itsai cana bamaibi iéacên. ²⁴Mécên achúshi oquin ca judíos unicaman 'ê treinta y nueve oquin rishquiacncêxa. ²⁵Rabé 'imainun achúshi oquin ca 'ê manê xon rishquiacncêxa. Achúshi oquin ca 'ê maxaxan 'acancêxa. Rabé 'imainun achúshiti ca 'êx anun cuancê manê nunti nanêti nêtéacncêxa. Achúshi oi cana manê nunti nêtécêbê achúshi imé 'imainun achúshi nêténribi parúnpapa nêbêtsinuax mēñuacên.

²⁶ 'Ēn nicēnuax cana 'aisamaira tēmēracēn, bacan cuani 'ianan men cuaniribi. Bētsi nētēn cana bacamiqusa 'iacēn, bētsi nētēn cana an űu mēcamacē unin 'aisa 'iacēn. Bētsi nētēn ca judíos unibu 'imainun judíosma unibu, acamanribi 'ē bētsi bētsi oti sináncēxa. Bētsi nētēn ca ěma chanu 'icē unicamaribi 'ēmi tsuáquiruacēxa. Bētsi nētēn cana anu uni 'icēma menuax tēmēracēn. Bētsi nētēn cana parúnpapanuax tēmēracēn. Bētsi nētēn ca axa —Cristonan cana 'ai —quibi cēmēcē unicamaxribi 'ēmi nishacēxa. ²⁷ űu mēēi cana tēmēracēn. 'Uxti tēanan cana 'acēñuma 'aish panancē 'ianan, shimanan, chupañuma 'aish matsin bamatisa 'iacēn. Usai cana tēmēracēn. Usa 'aish cana usabii 'in.

²⁸ Ēnē űucama 'imainun cana camabi nētēn, camabi ěmanu 'icē axa Jesucristomi catamēcē unicama cara asérabi Jesucristomi catamētia quixun sinani bēnētīn. ²⁹ űi uniu cara ami catamēcē 'aishbi Jesucristomi manutia a uni cupí cana 'ěxbi Jesucristomi manucēsa 'aish masá nuitutin. Usa 'aish cana unían axa Jesucristomi catamēcē uni 'uchamicēbē 'ěribia usoquin 'acēsa 'aish rabianan an a uni 'uchamicē unimi nishin. ³⁰ 'Ēx rabiácátisa tani cana —'ěnbi sinánxun űu 'atima 'icēbi ca Nucēn Papa Diosan 'ē 'aquianxa —quixun sinánquin a rabi rabiácátī 'ain. ³¹ 'Ēn mi cacē ax ca cēmēma 'icē quixun ca Nucēn Papa Diosan 'unanía. Ax ca Nucēn 'Ibu Jesucristo aín Dios 'aish aín Paparibi 'icēn, a ca camabi unin nētētimoquin rabiti 'icēn. ³² 'Ēx Damasconu 'ain ca an Aretas cacē 'apu űu mēěxuncē unin a 'apun suntárucama 'ěa chiquitia binun quixun, a ěma aín cēnēn xěcuěcama běaramiacēxa. ³³ Usoquian běaracancē 'aínbi ca caquí chanu 'aruxun, cēnē manámia 'icē xěcuě chamaratsunēn 'ě ěman 'apácancēxa. Usocěx cana 'iacěacēn.

12

Namácēsa oquian Pablonēn isa

¹ 'Ēx rabiácacē 'aishbi ca űancáishi 'iti 'icēn. Usa 'aínbi cana 'ěn namáquin iscēsa oquin Nucēn 'Ibu Jesucristonēn ismicē űu 'imainun an 'ě sinánmicē űu a űuiti 'ain. ² 'Ēn cana ěsaía 'ia űu 'unanin. Axa Cristomi catamēcē uni achúshiněx ca naí cata rabé 'ucē cuancēxa, Nucēn Papa Diosan 'imicěx. Aín namibēbi cara cuancēxa, aín běru űunshínshi cara cuancēxa cana 'unaniman. Nucēn Papa Diosainshi ca 'unánxa. Usai a uni 'iá ca catorce baritia 'icēn. ³ A uni cara aín namibē cuancēxa, cara aín namibēma cuancēxa quixun cana 'unaniman. Nucēn Papa Diosainshi ca 'unánxa. ⁴ 'Ēn cana 'unanin, an 'imicěx ca a uni Nucēn Papa Diosan nētēnu cuancēxa. Cuanxun ca uinu 'icē unínbia űuitima bana cuacēxa, cuanan ca uinu 'icē unínbia chiquinaquin uni űuixuntima bana cuacēxa. ⁵ 'Ēxbi ěnē űu űui rabiácátisa 'aishbi cana 'ěxbi rabiácátiman. 'Ēnbi sinánxun űu 'atima 'icēbi ca Nucēn Papa Diosan 'ē 'aquianxa quixuinshi sinani cana rabiácatin. ⁶ Rabiácátisa tani 'ěx quicěxbi ca 'ěn bana, cēmēma 'aish sinánñuma uni banacēsa 'itima 'icēn. Usa 'aínbi cana rabiácátima 'ain. 'Ēx rabiácátiamabi camina 'ěn 'acē űucama isanan 'ěn bana cuaquin mitsun uisa uni carana 'ěx 'ai quixun 'unánti 'ain. Usaribi oquin camabi unin 'ě 'unánti cana cuěěnin.

⁷ 'Insincē 'aish 'ěn nami paēi 'ěx ubiti tēmēracē 'aínbi ca Nucēn Papa Diosan 'ěx aín nētēnu cuanxun űu iscē cupí rabiácátī rabanan usoquin 'ě 'iminun űunshin 'atimanēn 'apu ěanxa. ⁸ Rabé 'imainun achúshi oquin cana Nucēn 'Ibu Jesucristo 'ěn űucē ěněa 'ě těrěcaxunun quixun űucan. ⁹ űucácěxunbi ca 'ě caxa: “'Ēn mi nuibaquin 'aquincěxun 'unani camina usashí 'iti 'ain. An —cushima cana 'ai —quixun sináncē uni, a cana 'ěn cushínbi upí oquin űu 'anun 'aquinin”. Usoquin ca Nucēn 'Ibu Jesucristonēn upiti ami catamēquin űucē 'ixunbi űu 'anun 'ě 'aquinia quixun 'unani cana 'ěx űucē 'aishbi cuěěnin. ¹⁰ Usa 'aish cana Cristo űuiquin aín bana unicama űuixuncē cupí uni 'ěmi 'atimati banacē 'ianan űuñuma 'ianan unin bētsi bētsi ocē 'ianan numi uni nishmainun bētsi űu cupíribi tēmēraquinbi bēněquinma tanshitin. Usa 'aish cushima 'ixunbi cana Cristonēn cushiocěxun ax cuěěncēsabi oquin cushiñu 'ixun űu 'ati 'ain.

Corintonu 'icē axa Jesucristomi catamēcē unicamami sinania Pablo běněa

¹¹ Mitsúnmi 'ě rabiécma cupí cana sinánñuma uni banacēsari rabiacan. Mitsúxira 'ě rabi upiti banatisa 'ixunbi camina —Pablosamaira 'aish ca an Pablo űuicē unicama ěně Nucēn Papa Diosan uni 'icē —quixun sinánan 'ěn bana isa űancáishi 'icē quixun sinánquin a unicaman mitsu űuixuncē bana cuacanin. Usaquinmi mitsun sináncēbēbi cana 'ěx

a unicama meuma 'ain, 'enbi 'aquinma, Nucën Papa Diosan aín cushin 'amicëxuinshi 'ën 'acë cupí. ¹² Mitsubë 'ixun cana têmëraquinbi tanshiquin, Cristo ñuiquin bana ñuixuanan, uni itsin 'acëma ñu 'acën. 'Ën 'aia isquin camina, 'ëx cana aséabi Nucën Papa Diosan aín bana ñuixunun caiscë 'ai quixun 'unancën. ¹³ 'Ën bëtsi bëtsi ëmanu 'icë axa Jesucristomi catamëcë unicama 'acësaribi oquin cana mitsu nuiban, mitsúxmi atusaribi 'icë. Usa 'aínbí sapi camina mitsúnmi curíqui 'inánti sinántisa tancëxunbi 'ën bicëma cupí masáquin sináncanin. 'Ën mitsun curíqui bicëma axa 'aisama 'ain camina 'ëmi masáquin sinánquinma a ñu manucanti 'ain.

¹⁴ Rabëti cana mitsu isi cuan. Amiribishi mitsu istëcëni cuanti cana sinanin. 'Ën 'acësabi oquin cana curíqui 'inánanmi 'ë ñu 'inánanun mitsu ñucátima 'ain. Mitsun 'ë ñu 'inánquinmabimi mitsun 'ë nuibati ashi cana cuëënin. Aín bëhchicënin ca uni curíqui timëxuntima 'icën. Aín papan cuni ca aín bëhchicë curíqui timëxunti 'icën. Usa 'ain cana 'ëx mitsun papasa 'ixun mitsun curíqui bitima 'ain. ¹⁵ 'Ëx aséabi mitsu nuibati têmëraquinbi cana Cristo cupí mitsux upí 'inun mitsu aín bana ñuixunquin, 'ën curíqui cëñúanan 'ën cushi cëñúquinbi 'aquinti 'ain. 'Ën mitsu aséabiira nuibacëxunbi sapi camina 'ën 'acësaribi oquin mitsun 'ë nuibatiman.

¹⁶ Micama raírinëx caísmína 'ën isna mitsúnmi 'ë 'itsaira nuibaquin 'aquinun quixun mitsu paránquin bana ñuixunquin ñu ñucacëma 'ai quíax quin. ¹⁷ ¿An mitsu paránun carana uni xuan? Cananuna xucëma 'ain. ¹⁸ Mitsu istánun cana Titocëñun axa Cristomi catamëcë uni itsiribi xuan. ¿Titon cara mitsu paranx? Titobëtan ca axa abë 'icë unin mitsu parancëma 'icën. 'Ën 'acësaribi oquin sinánquin ca atun ñu 'axa.

¹⁹ Nun usaquin mitsu cacëxun oquin mitsun nu nuibanun quixun isanuna ësaquin mitsu cai quixun sapi camina sináncanin. 'Aíshbí ca usama 'icën. 'Ën nuibacë xucëantu, cana mitsu cain, ami catamëti ax quicësabi oíshi 'inun cananuna Cristo cuëncësabi oquin mitsu 'aquinsa tanquinshi ënë ñucama mitsu ñuixuan. Aséabi ca usa 'icë quixun ca Nucën Papa Diosan 'unania. ²⁰ 'Ën mitsu isi cuanxun iscëxbi sapi camina 'ën sináncësama 'icanti 'ai quixun cana sinanin, 'ëxribi mitsun sináncësama 'imainun. Usa 'ixun cana sinanin, mitsux sapi camina nutsi cuamianani cuëbicananan, bëtsibë bëtsibë nishánancë 'ianan, bëtsimi manáncë 'ianan, minainshi ñu 'ati sinánan bëtsi unibë ñuianancë 'ianan, rabiacaquin upí oquin sináncëma uni 'ain. ²¹ Mitsu isi cuantëcënia sapi ca aín bana cuacë 'aíshbimi usai 'icancëbëtan Nucën Papa Diosan mitsu cupí 'ë rabinmíti 'icë quixun cana sinanin. 'Imainun cana sinanin, mitsu raírinën ñu 'aisama 'ai mitsunanmabi xanu itsibë 'ianan xanusa unibë 'ianan ñunshinacëquin ñu 'atima 'aquin, a ñucama manuquin sinanacëma cupí sapi cana bëunan mëscúti 'ai quixun.

13

Pablonëan ashiquin 'ësëanan bëruánxa 'inun ca

¹ Mitsu isi rabëti cuan 'aíshbí cana amiribishi mitsu isi cuantëcënti 'ain. Camabi ñu ca unin, rabé unían ñuia cuapánti 'icën. Rabé 'imainun achúshi unían ñuiaiira ca aséabi ca quixun 'unánti 'icën. ² Mitsu isi cuanx anu 'ixun cana mitsu can, 'ën mitsu istëcëni uxun iscëxa an ñu 'atima 'acë unicama 'imainun raíri uníxribi sinanátima usabi 'ain, cana atu 'ësëquin cushin cati 'ain. Usoquin 'ën mitsu cacësabi oquin cana 'ura 'ixunbi ënë quiricanën mitsu catëcënin. ³ Mitsun camina upí oquin 'unántisa tan, carana Cristonën sinánmicësabi oquin unicama bana ñuixuni quixun. 'Ëx mitsu isi amiribishi cuanxun, an ñu 'aisama 'acë unicama cushin cacëbëtan, camina 'unánti 'ain, Cristo ax ca aséabi 'ëbë 'icë quixun. Cristo ax ca cushiñúmama 'icën. Usa 'ixun ca mitsu sinanamianan ami catamëtími upí 'inun 'imiquin, aín cushi mitsu ismiti 'icën. ⁴ Cristo ax ca uni itsi 'icëcai i curúsocënu matascë 'iacëxa. Usai 'iá 'aíshbí ca béri Nucën Papa Diosan cushin uisatimoi tsofia. Usa 'ain cananuna nux Cristo 'iásaribíti 'iquin uisa cara unin ocëxunbi cupiquinma tanshiti cushimasa 'ixunbi an 'imicëxun Nucën Papa Diosan cushin mitsu 'aquinin.

⁵ Mitsúnbi camina sinánti 'ain, caramina aséabi Cristomi catamëti ax cuëncësabi oi 'i quixun. Upí oquin ca sinan. ¿Caramina 'unaniman. Jesucristo ax ca aséabi mitsubë 'icë quixun? Aséabi Cristonanma 'ain ca ax mitsubëma 'icën. 'Cristo ca aséabi nubë 'icë quixunmi mitsun 'unánti cana cuëënin. ⁷ Mitsun —usama ca —quixun nu sináncëbëtanbi cananuna ñu 'atima 'axmami 'icanun quixun Nucën Papa Dios mitsu ñucáxunin. Nun

cananuna mitsu upí oquin 'unánmia quixuan unin sinánti cupíma, mitsúnmi upí ñu 'ati cupíshi, cananuna Nucën Papa Dios mitsu ñucáxunin. ⁸Cristonën bana quicësama oquin cananuna 'aiman. Aín bana quicësabi oquinshi cananuna 'ain. ⁹Nux cushimasa 'ixunbi 'aquincëxmi mitsux upí 'ain cananuna cuëënin. Mitsun ñu 'atima 'acëcama mënfoçë 'aish upíshi 'inun cananuna ënquinma Nucën Papa Dios mitsu ñucáxunin. ¹⁰Nucën 'Ibu Jesucristonën, mitsu 'atimoquinma an iscëx upí 'inun 'aquinun 'ë cacë 'ixun, cana mitsu isi cuantëcënxunmashi ënë quirica mitsu buánmin, cuanxun 'ën iscëxmi 'aisama 'icania cushin banaquin masá nuitumiquin mitsu catin rabanan.

¹¹Ën xucéantu, chuámashi camina 'icanti 'ain. Añu ñucama cara 'aisama 'icë camina mëníoquin sinántëcëntima 'ain, 'ën mitsu cacë banacama cuati camina bëtsin sináncësabi oquin sinani nishananíma nuibananishi 'icanti 'ain. Usai 'ia ca Nucën Papa Dios, an aín unicama nuibaquin bënëtima chuámarua 'inun 'imicë, ax mitsubë 'iti 'icën. ¹²Jesucristo cupí mitsun nuitu upí 'aish camina chuámarua 'inux bëtsibë bëtsibë cananti 'ain. ¹³Axa 'ëbë 'icëcama Cristonën 'imicë 'aish aín sinan upíra upí acamanribi ca mitsu chuámarua 'aishmi bërúanx 'icanun 'ë camiaxa.

¹⁴Mitsux 'uchacëbi Nucën 'Ibu Jesucristonën nuibaquin iémicë 'icëa Nucën Papa Diosanribi nuibamainuan aín Bëru Ñunshin Upí axribi mitsubë 'icëbëmi chuámarua bucucanti cana cuëënin. Ashi, Pablo.

PABLONĚAN GALACIANU 'ICĚ UNICAMA BUÁNMIÁ QUIRICA

Galacia menuaxa ax Jesucristomi catamécĕ unicama Pablonĕn quirica cuĕñĕoxuan

¹Ēx cana Pablo 'ain. Unin ca Jesucristo ñuiquin uni bana ñuixunun 'ĕ caísama 'icĕn. Nucĕn Papa Dios, an a bamacĕ 'icĕbi baísquimicĕ, abĕtan ca Jesucristonĕn aín bana ñuixunun 'ĕ caísacĕxa. ²Ēnu 'icĕĕ axa ami catamécĕ unicamabĕtan cana Galacia mecamanu 'icĕ ĕmacamanuaxmi Jesucristomi catamécĕ 'icĕ, ĕnĕ quirica mitsu cuĕñĕoxunin. ³Nucĕn Papa Diosbĕtan Nucĕn 'Ibu Jesucristonĕn mitsu nuibaquin 'aquincĕxmi chuámrua 'aish bucucanti cana cuĕĕnin. ⁴Ēnĕ menu 'icĕ ñuishi 'atia an sináncĕ unicaman 'acĕsaribi oquin ñu 'atima 'ati rabanan nu iĕmi ca ax bamatsianxmabi nun 'ucha cupí bamacĕxa, Nucĕn Papa Dios cuĕĕncĕsabi oi. ⁵Nucĕn Papa Dios ax ca unicaman xĕnibua 'aínbi rabicĕ 'iti 'icĕn. Usaquin ca 'ati 'icĕn.

Jesucristomi catamĕtishi ca uni Nucĕn Papa Diosan iscĕx upí 'icĕ quicĕ bana

⁶Cristonĕn nuibacĕ 'aishmi ainan 'inúan Nucĕn Papa Diosan caísquin sinánmicĕ 'ixunbimi mitsun aín bana ĕnquin bĕtsi bana cuacĕbĕtan, cana uisacatsi caramina usari 'icani quixun sinanin. ⁷Anúan uni aín 'ucha tĕréncĕ 'aish Nucĕn Papa Diosnan 'inux iĕti bĕtsi bana ca 'aíma 'icĕn. Usa 'aínbi ca uni raírĕnĕn mitsu 'atimaquin sinánmiquin a bana bĕtsi oisa tanquin bĕtsi oquin ñuia. ⁸Uin cara nun nu Cristo ñuiquin mitsu ñuixuncĕ Nucĕn Papa Diosnan 'inux anun uni iĕti bana, abi ñuixunquinma bĕtsi bana mitsu ñuixunia, a ca Nucĕn Papa Diosan uisa cara oti 'icĕ usoquin 'ati 'icĕn. Usoquin ca 'ĕ 'imainun naínuax ucĕ ángelribi, bĕtsi bana uni ñuixuncĕ 'icĕ, 'ati 'icĕn. ⁹Ēn cacĕsaribi oquin cana mitsu catĕcĕnin, ui unin cara nun ñuixuncĕxunmi cuacĕ a banama bĕtsi bana mitsu ñuixunia, a ca Nucĕn Papa Diosan uisa cara oti 'icĕ usoquin 'ati 'icĕn.

¹⁰Ēsaquin mitsu caquin carana unían 'ĕx cana asĕrabi upí 'ai quixun 'ĕ rabiti sinan? Usaquin sinánquinma cana Nucĕn Papa Diosan 'ĕ upí isti sinan. ĴCarana unicamabĕ upí 'iti sinan? Cana usaquin sinaniman. Nucĕn Papa Diosma unishi cuĕĕnmiti sinani cana Cristonĕn unima 'itsían.

Uisax cara Pablo an Jesucristonĕn bana uni ñuixuncĕ uni 'iacĕxa quicĕ bana

¹¹Ēn xucĕantu, mitsúnmi 'unánun cana ĕsaquin mitsu cain, Jesucristo ñui quicĕ bana 'ĕn mitsu ñuixuncĕ ax ca unínbia sináncĕ banama 'icĕn. ¹²A bana cana unin ñuia cuacĕma 'ain. Uinu 'icĕ unínbi ca a bana 'ĕ 'unánmicĕma 'icĕn. Jesucristonĕnshí ca a bana 'ĕ 'unánmiaxa. ¹³Ēn judíos unicama cuĕĕncĕsa oquin ñu 'aia unin ñuia camina cuacĕn. 'Ēn cana axa Jesucristomi catamécĕ unicama 'aisamaira oquin bĕtsi bĕtsi oquin, Jesucristomi sinánti bana ĕnun quixun. ¹⁴Usoquin 'anan cana judíos unin sináncĕsa oquinshí sináncĕn. 'Ēn aintsí 'ĕbĕ sĕnĕnburibi an 'acĕsamaira oquin cana uni apáncaman 'ĕ 'unánmicĕsa oquinshí 'ĕn chaitĕnĕn ñuiasabi oquin 'aisa tancĕn, 'ĕx asĕrabi judío unira 'ixun. ¹⁵Usai 'iabi ca Nucĕn Papa Diosan, 'ĕn títan pucu mĕucĕiabi 'ĕ aín bana ñuixunun caísa 'ixun nuibaquin asĕrabi ainan 'inun 'ĕ sinánmiquin, ¹⁶aín Bĕchicĕmi catamĕti 'unánmianan, atúxribia ami catamĕnun judíosma unicamaribi bana ñuixunun 'ĕ 'imiácĕxa. Usaquin 'anúan 'imicĕxun cana uibi uisai carana 'iti 'ai quixun ñucáma 'ain. ¹⁷Ēn a 'unáncĕma pain 'aian a pain aín bana ñuixunun Cristonĕn caísa uni camabi ñucati cana Jerusalĕnu cuánma 'ain. Anu cuaníma cana Arabia cacĕ menushi cuantancĕx Damásconu cuantĕcĕancĕn.

¹⁸Rabĕ 'imainun achúshi bari inúcĕbĕ pain cana Jerusalĕnu Pedro isí cuancĕn. Cuanx cana anu abĕ rabĕ semana 'imainun achúshi nĕtĕ 'iacĕn. ¹⁹Aribia Nucĕn 'Ibu Jesusan aín bana ñuixunun caísa uni raírĕ isquinmabi cana Jacobo, Nucĕn 'Ibu Jesusan xucĕn, ashí isacĕn. ²⁰Ēn a cuĕñĕoquin mitsu cacĕ bana ĕnĕx ca cĕmĕma 'icĕ quixun ca Nucĕn Papa Diosan 'unania.

²¹Jerusalĕnu 'itancĕx cana Siria me 'imainun Cilicia menu cuancĕn. ²²Usa 'ain ca Judea menu 'icĕ ĕmacamanu 'icĕ axa Jesucristomi catamécĕ unicaman 'ĕ 'unánma 'icĕn.

²³'Unánquinmabi ca ĕsaquian 'ĕ ñuicania cuacĕxa: An nu bĕtsi bĕtsi o uni, an ca bĕri

Jesucristomi catamēnun quixun unicama bana ñuixunia, ami catamētia ēnun quixun unicama bētsi bētsi o 'ixunbi. ²⁴Usaquian 'è ñuia cuaquin ca Nucēn Papa Dios rabiácēxa.

2

Jesucristonēn aín bana ñuixunun caíscē raírínēan cuēnquin Pablo bia

¹Usa 'ain cana catorce baritia 'icēbē Tito buani, Bernabébē Jerusalénu cuantēcēancēn. ²Nucēn Papa Diosan 'è sinánmicēsabi oí Jerusalénu cuanx bēbax cana anu 'icē axa Jesucristomi catamēcē unin cushicamabēshi banacēn. Banaquin cana 'ēn judfosma unicama Jesucristo ñuiquin ñuixuncē banacama ñuixuancēn, usaquin cana unicama ca quixun caquin. 'Ēn usaquin bana ñuixunti cara atun sináncēx asábi 'icē quixun 'unánuxun cana 'ēn judfosma uni ñuixuncē banacama chiquinaquin cacēn, 'ēn uni ñuixuncē bana axa 'ēx cēmēi banacēsa 'aish ñancáishi 'itin rabanan. ³'Ēn usoquin judfosma uni bana ñuixuncē chiquinaxuncēxun ca —asábi ca —quixun sinánquin —griego uni 'icē camina Tito judfos unicama 'icēsaribitia 'inun 'unántioracamiti 'ai —quixun 'è cáma 'icēn. ⁴Usa 'aímbi ca a cushi unicaman 'è uisaquin cacēbēmabi, nuxnu anu timéanbi ax isa Jesucristomi catamēcē 'icē quibi cēmēcē unicama, axribi anu atsíancēxa. A unicamax ca, judfosma unicama ca Jesucristomi catamēcē 'aish judfos unicama 'icēsai 'inun 'unántioracacē 'iti 'icē quixun nu sinánmisa tani, uisa cupí caranuna judfosma unicama 'unántiocē 'inun 'imicēma 'ai quixun isi uacēxa. A unicaman, judfosma uniribi ca 'unántiocē 'iti 'icē quixun caquin nu sinánmisa tancēbētanbi ca axa Jesucristomi catamēcē unin cushicaman Tito, 'unántioracamicēma 'icēbi nu uisaquinbi cáma 'icēn. ⁵A unicaman judfosma unicamax ca judfos unicama 'icēsa 'iti 'icē quixun nu sinánmisa tancēxunbi cananuna, mitsúnmi Jesucristomi catamētishi ca uni iēti 'icē quixun asérabi 'unánti cupí, atun nu cacēsa oquin sinánma 'ain.

⁶—Axa ami sináncē unicaman cushi 'inun Jesucristonēn 'imicē ca atux 'icē —quixun unin cacē 'ixunbi ca a unicaman bētsi ñu 'anun 'è cáma 'icēn. A unicamax nun cushi 'aímbi cana 'ēn 'unanin, Nucēn Papa Diosan ca aín nuitu 'unánquin, camabi uni asérabi uisa uni cara quixun 'unania. ⁷Bētsi ñu 'anun 'è caquinmabi ca a cushi unicaman, judfos unicama bana ñuixunuan Pedro 'amicēsaribi oquin ca Nucēn Papa Diosan judfosma unicama bana ñuixunun 'è 'amiaxa, quixun 'unáncēxa. ⁸An judfos unicama Jesucristo ñuiquin bana ñuixunun Pedro 'imia 'ixun ca 'ēribi judfosma unicama bana ñuixunun 'imiacēxa.

⁹Nucēn Papa Diosan usaquin 'è 'imicē 'icē 'unánquin ca Jacobo, Pedro, Juan, acaman atux Jesucristomi catamēcē unicaman cushi 'ixun Bernabécēñun 'è aín mēcēn 'inánquin, —asérabi camina nu 'acēsaribi oquin Cristo ñuiquin aín bana ñuixunun Nucēn Papa Diosan caíscē 'ai —quixun canan —nun nu judfos unicama bana ñuixunmainun camina mitsun judfosma unicama bana ñuixuni cuanti 'ai —quixun nu cacēxa. ¹⁰Canan ca ēsoquinshi nu cacēxa, —camina ñuñuma uni 'aquinti 'ai —quixun. Usoquin 'ati cana sináncēn.

Antioquíanuxuan Pablonēn Pedro ñu ca

¹¹Usa 'ain cana 'ēx Antioquía ēmanu 'ixun Pedro Jerusalénuaxa ucē upí oquian asérabi Jesusan bana 'aiamoquin ñu cacēn. ¹²Jacobonēan xucēxa uni raírí ucēma pain 'ain ca Pedronēn judfosma unicamabētan piacēxa. Usaquin 'axunbi ca Jacobonēan xucē unicama ucēbētan atubētan piquinma, judfosma unicama ēancēxa, axa Jerusalénuax ucē unicaman a ñu cati rabanan. ¹³Pedronēan usaquin 'aia isquin ca axa Jesucristomi catamēcē judfos unicama raírínēnribi, judfosma unicama axribi Jesucristomi sináncē 'icēbi, atubētan piquinbi ēancēxa. A unicamaxa usai 'ia isi ca Bernabénēxribi usaribiti 'iacēxa. ¹⁴Acamaxa —judfos uni cupíma Jesucristomi catamētishi ca uni iēti 'icē —quixun 'unanibi usai 'ia isquin cana axa Jesucristomi catamēcē unicama timécēñuxun Pedro ēsaquin cacēn: ¿Mix judfo uni 'aíshbi judfoma uni 'icēsai 'iquinbi caramina uisa cupí judfosma unia judfos unicama 'icēsai 'inun quixun cain?

Judfos unicamaxa judfosma unicama 'icēsaribiti Nucēn Papa Diosnan 'iti bana

¹⁵'Ē 'imainun 'ēbē 'icē unicamax cananuna judfo unin rēbúnqui 'aish judfo uni 'ain. Nux cananuna an Nucēn Papa Diosan bana 'unáncēma judfosma unicamasaribima 'ain. ¹⁶Usa

'ixunbi cananuna 'unanin, Moisésnēn usai ca judíos unicama 'iti 'icē quixun cuēñēo bana quíasabi oquian ñu 'acē cupíma Jesucristomi catamēcē cupíshi ca uni Nucēn Papa Diosan aín 'uchacama tērēnquin ainan isia. Usaquin 'unani cananuna nuxribi Nucēn Papa Diosan iscēx upí 'inux Jesucristomi catamēacēn. Usai ca unicama 'iti 'icē quicē bana 'acē cupíma ca Nucēn Papa Diosan uni ainan 'icē upí isia.

¹⁷Nun 'ucha sinánquin cananuna nun 'ucha tērēnquin nu iéminun Cristo cain. ¿Usaquin caquin caranuna Cristonēn ca nu 'uchañu 'imia quixun cain? Usama ca. ¹⁸—Nun 'acē upí ñu a cupíma Jesucristomi catamēcē cupíshi cananuna Nucēn Papa Diosan iscēx abē upí 'ai —quixun 'unáncē 'ixunbi, amiribishi —'ēn upí ñu 'acē cupí cana Nucēn Papa Diosan iscēx upí 'ai —quixun sináncē 'aish cana Nucēn Papa Diosan iscēx 'uchañumama 'ain. ¹⁹Moisésnēn usai ca judíos unicama 'iti 'icē quixun cuēñēo bana quicēsabi oquin sēnéonquin 'acēma 'aish cana iétimoí bamati 'iacēn. Usai 'icēbi ca Jesucristomi catamēcē cupíshi Nucēn Papa Diosan ax cuēñcēsabi oi 'inun, 'ēn 'uchacama tērēnquin 'ē ainan 'inun iémiacēxa. ²⁰Uchatēcēnuxunma ashiquin 'ēn 'uchacama ēni cana Cristobē bamacēsa 'ain. Usa 'aish cana 'ēshima, Cristo ax 'ēbē 'ain, aín cushinbi ax cuēñcēsa oíshí 'in. Nucēn Papa Diosan Bēchicē, axa 'ē nuibati bamatsianxmabi 'ēn 'ucha cupí bama, ami catamēti cana ax 'ēbē 'ain, ax cuēñcēsabi oi 'in. ²¹Moisésnēn usai ca judíos unicama 'iti 'icē quixun cuēñēo bana quicēsabi oquin 'acē cupí ca Nucēn Papa Diosan uni ainan 'icē upí isia quixun sináncē 'aish cana Cristo bama ax ca ñancáishi 'icē quicēsa 'itsian. Usa 'aínbi cana, Nucēn Papa Diosan ca aín Bēchicē ñancábi bamanun xuacēxa quixun sinanima, asérabi ami catamētín.

3

Moisésnēn cuēñēo bana quicēsabi oi 'icē cupíma Jesucristomi catamēcē cupíshia uni upí 'iti bana

¹Gálatas unicama, mitsux camina sinánñumasa 'ain. Unin 'ucha cupía ax i curúsocēnu bama Jesucristo ñuiquin cananuna mitsu upí oquin bana ñuixuancēn. Ñuixuncēbi ca uni rairinēn bētsi bana ñuixunquin, Jesucristo ñui quicē bana cuaxunma 'anun quixun mitsu paránxa. ^{2,3}Camina 'ē cati 'ain, ¿Moisésnēn usai ca judíos unicama 'iti 'icē quixun cuēñēo banami cuacē cupí cara Nucēn Papa Diosan aín Bēru Ñunshin Upí mitsubēa 'inun mitsu 'ináncēx? Usama ca. Jesucristo ñui quicē bana cuatími ami catamēcēxuinshi ca aín Bēru Ñunshin Upí mibēa 'inun mitsu 'ináncēxa. ¿Usa 'ixunbi caramina mitsun Nucēn Papa Diosan Bēru Ñunshin Upitan mitsu upí 'imiti sinántancēxunbi —'ēn ñu upí 'acē cupíshi ca Nucēn Papa Diosan 'ē upí isia —quixun sinanin? Usaquin sinani camina sinánñuma unicamasa 'ain. ⁴¿Ñancábi caramina cēmēishi tēmēraibi Jesucristomi sináncēn? Mitsúxmi usai 'icē ax ñancábimi usai 'icēma 'itibi ca 'ia. ⁵Nucēn Papa Diosan ca aín Bēru Ñunshin Upí 'inánan uni itsían 'acēma ñu mitsu 'amia. ¿Usa cupí cara mitsu usoquin 'amia? An ca usaquin 'aia, mitsúnmi Moisésnēn usai judíos unicama 'iti cuēñēo bana cuacē cupíma mitsúxmi Jesucristo ñui quicē bana cuati, ax ca asérabi 'ēbē 'icē quixun sinani, ami catamēcē cupí.

⁶Abrahamnēn ca sináncēxa, Nucēn Papa Diosan ca ax quicēsabi oquin 'ati 'icē quixun. Usaquin sináncē cupí ca Nucēn Papa Diosan Abraham aín nuitu upí 'icē isacēxa. ⁷Usa 'ain camina mitsun 'unánti 'ain, an ax quicēsabi oquin ca Nucēn Papa Diosan 'aia quixun sinani ami catamēcē unicamax ca axa 'iásaribiti Nucēn Papa Diosmi catamēcē 'aish Abrahamnēn rēbúnqui 'ia. ⁸—Judíos unicamaishima camabi uni cana axa Jesucristomi catamētia nuibaquin aín nuitu upí isti 'ai —quixun 'unánquin ca Nucēn Papa Diosan an Abraham ēsaquin cacē bana aín uni cuēñēomiacēxa: “Mí cupí ca camabi menu 'icē unicama 'ēn 'imicēx aín nuitu upí 'aish chuámarua tani cuēñti 'icēn”. ⁹Usa 'ain ca ui unicamax cara Abraham 'iásaribiti —Nucēn Papa Diosan ca aín quicēsabi oquin 'aia —quixun sinani ami catamētia ax ca Abraham 'iásaribiti Nucēn Papa Diosan 'imicēx aín nuitu upí 'aish chuámarua tani cuēñti 'icēn.

¹⁰Usa 'aínbi ca ësairibi a bana usai ca judíos unicama 'iti 'icē quixun cuēñēo ax quia: “Ui unicaman cara camabi cuēñēo bana quicēsabi oquinra 'acēma a ca Nucēn Papa Diosan uisa cara oti 'icē usoquin 'ati 'icēn”. A bana asérabi 'ain cananuna 'unanin, a bana quicēsabi

oquin 'acé 'aish cana Nucën Papa Diosan iscëx 'uchañuma 'ai quixun sináncë unix ca a banacama quicësabi oquinra 'acëma 'icë Nucën Papa Diosan uisa cara oti 'icë usoquin 'acé 'iti 'icën. ¹¹Nucën Papa Diosan bana cuëñëo ca ësaribiti quia: “Ui unicama cara Nucën Papa Diosan upí isia, ax ca asérabi ami catamëti tsóti 'icën”. Usaquin cuëñëo bana 'unánquin cananuna 'unanin, Moisésnëan usai ca judfós unicama 'iti 'icë quixun cuëñëo bana 'acé cupíma ca Nucën Papa Diosan uni ainan 'icë upí isia, quixun. ¹²Moisésnën cuëñëo banax ca quia: “Nucën Papa Diosbë upí 'inux Moisésnën cuëñëo bana quicësabi oi 'iti sináncë unin ca asérabi a banacama quicësabi oquin 'ati 'icën”. Usai quibi ca, ami catamëtishi ca uni Nucën Papa Diosbë upí 'icë quima.

¹³A bana, usai ca judfós unicama 'iti 'icë quixun Moisésnën cuëñëo, a banacamaxa quicësabi oquinra 'acëma 'icë, nu uisa cara oti 'icë usoquin 'ati 'ixunbi ca Nucën Papa Diosan nu 'aquinma, Cristo, nun 'ucha cupí tëmëramia cupí, nu ami catamëtia uisotima 'icën. Camabi unin 'ucha cupí ca 'uchañuira uni 'icësari Cristo i curúsocënu bamacëxa, Nucën Papa Diosan bana cuëñëo ësai quicësabi oi: “Ui unix cara i curúsocënu matáscë 'icë ax ca asérabi 'uchañuira 'aish Nucën Papa Diosan uisaira cara oti 'icë usoquin 'acé 'iti 'icën”. ¹⁴Nucën Papa Diosan Abraham cásabi oía judfósma unicamaxribi Nucën Papa Diosnan 'inun ca Cristo Jesús 'uchañuira uni 'icësari bamacëxa. Ax usai bama cupí ca axa ami catamëcë unicama Nucën Papa Diosan aín Bëru Nünshin Upí 'inania, ax quiásabi oquin.

Moisésnën cuëñëo bana 'imainun Nucën Papa Diosmi catamëti quicë bana

¹⁵Èn xucéantu, ësca ca ënë bana 'icën. Achúshi unían, usa ca ënë ñu 'iti 'icë quixun quiricanu cuëñëocë 'icë ca uinu 'icë unínbi a bana térécaquin bëtsi otécëntima 'icën. ¹⁶Usaribi ca Nucën Papa Diosan Abraham cá bana 'icën. An ca Abraham aín rëbúnqui achúshi ñuiquin, a cupí ca camabi menu 'icë unicama an iscëx upí 'aish cuëñti 'icë quixun cacëxa. Usaquin Nucën Papa Diosan Abraham cá bana ax ca “aín rëbúnquicama” ñui quima, “aín rëbúnqui achúshi” ñui quia. Usa 'ain ca aín rëbúnqui achúshi a ñuia quía ax Cristo 'icën. ¹⁷Èsa ca a bana 'icën. Nucën Papa Diosan ca aín rëbúnqui achúshi ñuiquin, a cupí ca camabi menu 'icë unicama an iscëx upí 'aish cuëñti 'icë quixun caquin Abrahambëtan ashiquin mëníocëxa. Usaquin mënío 'ixun ca cuatrocientos treinta baritia inúcëbëtan Nucën Papa Diosan usai ca judfós unicama 'iti 'icë quicë bana Moisés cuëñëomiacëxa. Usaquin cuëñëomiquinbi ca an Abrahambëtan mënío bana ñancáishia 'inun Nucën Papa Diosan térécamá 'icën. ¹⁸Moisésnëan usai ca judfós unicama 'iti 'icë quixun cuëñëo bana quicësabi oquin 'acé cupí uni Nucën Papa Diosan iscëx upí 'ain ca an Abrahambëtan mënío bana ñancáishi 'itsíanxa. Usa 'aínbi ca usama 'icën. A ñuiquian an Abrahambëtan mënío bana achúshi uni a cupíshi ca uni ami catamëtia Nucën Papa Diosan upí isia.

¹⁹¿An Abraham cá bana xëñibua 'aínbi asérabi 'ain cara uisacasquin Nucën Papa Diosan usai judfós unicama 'iti bana cuëñëonun Moisés cacëx? Uisa ñu 'ati cara 'aisama 'icë quixuan unin 'unánti cupí ca a bana judfós unicama 'ináncëxa. Abrahamnën rëbúnqui, Cristo, axa utia Abraham ñuixuan, a utámainuan a bana quicësabi oquin pain 'anun ca Nucën Papa Diosan a bana Moisés cuëñëomiacëxa. Nucën Papa Diosan cacëxuan ángelcaman a cacë bana ca Moisésnën cuëñëo bana 'iacëxa. ²⁰An cacë bana ñuiquin judfós unicama canun Moisés 'iminuxbi ca Nucën Papa Dios achúshi, ax Abrahambëbi banacëxa, uni itsi canima.

Uisa cupí cara Nucën Papa Diosan usaia uni 'iti bana Moisés 'ináncëxa quicë bana

²¹¿Èx ësai qui carana Nucën Papa Diosan Abraham cá banaxa bëtsi 'imainun ca an Moisés cá banáxribi bëtsi 'icë quin? Usama ca. Moisésnën cuëñëo bana quicësabi oquin 'acé cupí uni aín nuitu upí 'aish Nucën Papa Diosnan 'ain, ca a bana 'acé cupíshi uni Nucën Papa Diosan iscëx upí 'itsíanxa. ²²Usa 'aínbi ca Nucën Papa Diosan bana cuëñëo —camabi unin ca ñu 'atima 'aia —quia. A banaxa asérabi 'ain ca axa Jesucristo cupí ami catamëcë unicamaxëshi Nucën Papa Diosan iscëx upí 'iti 'icën, an aín rëbúnqui achúshi ñuiquin Abraham cásabi oi.

²³Ami catamëtinu iéti Jesucristoa utámainun ca judfós unicaman Moisésnën cuëñëo bana quicësabi oquin 'ati 'iacëxa. ²⁴Usa 'ain cananuna an bërúancë xanun bana tuacën

tancésaribi oquin, Moisésnën cuëñeo bana tanquin, a bana quicésabi oquinshi 'aquin, uisa ñu 'ati cara asábi 'icë, uisa ñu 'ati cara 'aisama 'icë quixun 'unáncën, aminu catamënuan Cristo utámainun. Usai 'ia 'aishbi cananuna Cristo uá 'ain, ami catamëtia nun 'ucha téréncë 'aish Nucën Papa Diosan iscëx upí 'ain. ²⁵ Nux ami catamënuan Cristo uá 'ain cananuna ami catamëquin an bërúancë xanun bana tuacën tancésaribi oquin Moisésnën cuëñeo bana tancë cupíma, Jesucristomi catamëcë cupíshi Nucën Papa Diosan iscëx upí 'ain.

²⁶ Usa 'ain camina mitsux Cristo Jesúsmi catamëti abë 'aish Nucën Papa Diosan bëchicë 'ain. ²⁷ Ami catamëtia ainan 'icë nashimicë 'aish camina unían aín chupa xëni 'aisama pëquin chupa ió pañucë usaribi 'aish mibëa Cristo 'ain min nuitu upíira 'ain. ²⁸ Judíos unicama 'imainun axa griego banan banacë judíosma unicama, an uni ñu mëëxuncë unicama 'imainun an uni ñu mëëxuncëma unicama, bëbu 'imainun xanu, acamáxbi camina Jesucristonan 'aish Nucën Papa Diosan iscëx bëtsisaribi 'aish achúshisa 'ain. Jesucristonan 'ixun camina camaxunbi bëtsin sináncésaribi oquin sinanin. ²⁹ Mitsux Cristonan 'aish camina axa 'iásaribiti Nucën Papa Diosmi catamëcë 'aish Abrahamnën rëbúnqui 'ain. Usa 'aish camina Nucën Papa Diosan aín rëbúnqui ñuiquin Abraham cásabi oi aín uni 'ain.

4

¹ Ésaquin cana mitsu cain, aín papa bamacëbëtan ca aín ñucama ainan 'icëbi canicëma pain 'ixun aín bëchicënën bitsima. Canitancëxun cuni ca bití 'icën. Usa 'aish ca a tuá aín papan ñucama axa ainan 'aínbi a ñucama bicëma pan 'aish, an aín papa ñu mëëxuncë unísaribi 'icën. ² Aín papan unían aín ñu bití mëñío nëtë sënëntamainun ca aín papan caíscë unin aín bëchicë bërúanan aín chupa acama aín papan curíquinën bixunti 'icën. ³ A tuásaribi ca Jesucristo ucëma pan 'ain judíos unicama 'iacëxa. Usa 'ixun ca Moisésnën cuëñeo bana quicésabi oquin 'anan aín nuitu upí 'inúan unin sináncë ñuishi 'ati sináncëxa.

⁴ Usa 'aínbi ca aín uti nëtë sënëncëbëtan Nucën Papa Diosan aín Bëchicë ëñë nëtënu xuacëxa. Achúshi xanúxa bacéncëx canitancëx ca judíos unicama 'icésaribiti Moisésnën cuëñeo bana, usaía judíos unicama 'iti, a 'unáncë 'iacëxa. ⁵ Ax ca judíos uni 'aishnu nux Moisésnën cuëñeo bana cuacë 'icë, an 'imicëxëshi nun 'uchacama téréncë 'aish Nucën Papa Diosan bëchicë 'inun nu 'iminux uacëxa.

⁶ Mitsux camina aséribi aín bëchicë 'ai quixunmi 'unánun ca Nucën Papa Diosan aín Bëchicënën Bëru Ñunshin Upí mitsubëa 'inun xuacëxa. Usa 'ain camina aín bëchicë 'ixun —'ën Papa Dios camina mix 'ai —quixun Nucën Papa Dios cain. ⁷ Usa 'aish camina an uni ñu mëëxuncë uni 'icésai 'ima xubu 'ibu unin bëchicë 'icésai aséribi Nucën Papa Diosan bëchicë 'ain. Mixmi aín bëchicë 'icë ca Cristo ax quiásabi oquin mitsun 'uchacama téréñquin an iscëxmi upí 'inun 'imianan aín Bëru Ñunshin Upí mitsubé 'inun 'inania.

Axa Jesucristomi catamëti unicamamia Pablo sinan

⁸ Bëráma camina —Nucën Papa Dios ca aséribi Dios 'icë —quixun 'unáncëma 'ixun Diosma ñucama rabiquin bëtsi bëtsi ñu 'acën. ⁹ Usaquin bëtsi ñu rabiá 'ixunbi camina an sináncicëxun —Nucën Papa Dios ax ca aséribi Dios 'icë —quixun 'unanin. ¿An mitsu ainan 'imicëxunbi caramina uisa cupí mitsúnmi bëráma rabia ñucama rabitëcënti sinan? ¹⁰ Nucën Papa Diosan mitsu upí isnun quiax camina bërámami quiásaribiti nëtë ñui —ëñë nëtëx ca bëtsi nëtësama 'icë —quíanan 'uxë ñui —ëñë úxëx ca bëtsi 'uxësama 'icë —quíanan bari ñui ëñë barix ca bëtsi barisama 'icë —quin. ¹¹ Usaquin sinanimi 'ën mitsu 'unánmicë banacama manucësa 'ain cana —sapí cana ñancábi mitsu 'unánmia —quixun sinanin.

¹² Ën xucéantu, mitsux judíos unima 'ixun camina Moisésnëan cuëñeo bana 'unáncëma 'ixun a bana quicésabi oquin 'ama 'ain. 'Ënribi cana —a bana quicésabi oquin 'acë cupí cana Nucën Papa Diosan iscëx upí 'ai —quixun bërí sinaniman. Usa 'ain camina mitsúxribi 'ëx 'icésaribiti Nucën Papa Diosan iscëx upí 'inux aséribi Jesucristomishi catamëti 'ain. 'Ëx mitsubé 'ain camina 'ëmi 'icëma 'ain. ¹³ Camina 'unanin, 'ën nami 'aisama 'ixun cana bëtsi menu cuanti sinánquinbi anuxuinshi Jesucristo ñuiquin mitsu bana ñuixuntabaquin ñuixuancën. ¹⁴ 'Ëx 'ñucë 'aish upíma 'icë isquinbi camina 'ë timáma 'ain. Usa 'ixun camina Nucën Papa Diosan xucé ángel bicësa oquin upí oquin bianan Jesucristo 'acësa oquin 'ë

biacën. ¹⁵ 'Ë isi camina cuëëancën. ¿Usai 'iá 'aíshbi caramina bërí uisacatsi usama 'ain? Usama 'aínbi cana 'unanin, usoti 'icë cuni camina mitsun bëru échíxun 'ë 'inan 'itsfan. ¹⁶ ¿'Ën mitsu aséribi cacë bana sinánquin caramina 'ëx cana mitsumi nishi quixun sinanin? Usama ca.

¹⁷ An mitsu bana itsi 'unánmicë unicamax ca cëmëquin parani mitsubë upiti banaia. Usai 'iquinbi ca aséribi mitsu 'aquinti sinaníma. Mitsúnmi 'ë sinánquinma atuishi sinánquin aín banaishi cuati ca cuëënia. ¹⁸ Usa 'aínbi cana mitsu cain, paránquinma unin upí oquin ñu 'aquincëxmi mitsux abë nuibananti ca asábi 'icën. Usaribi oquinmi mitsubë 'icë 'acésaribi oquin mitsubë 'icëmabi 'ë sinánti ca asábi 'iti 'icën. ¹⁹ Mitsux camina 'ën bëchicësa 'ain. Usa 'ain cana mitsúnmi Cristo 'unáncëma pain 'ain 'iásaribiti mitsúxmi aséribi ami upiti catamënun quixun sinani, masá nuituti bënëtin, bacénuxun paë tania xanu bënëcésaribi oi. ²⁰ 'Ëx anu mitsubë 'iti cana cuëënin. 'Ëx anu 'ixun cuni cana mitsubë banaquin, upí oquin mitsun sinan 'unánquin, mitsu upí oquin 'ësëtsian. Mitsubëma 'ixun cana uisai caramina 'icani quixun 'unaniman. Usa 'ain cana uisaquin carana mitsu cati 'ai quixun 'unaniman.

Agarcëñun Sara ñuicë bana

²¹ Mitsux Moisésñen cuëñëo bana quicësabi oquin 'ati cuëëncë 'ixun camina 'ën ñucácëxun 'ë cati 'ain, ¿caramina uisai cara a bana quia quixun upí oquin 'unáncëma 'ain? ²² A banax ca quia, Abraham ca rabé bëbu bëchicëñu 'iacëxa. Bëtsin titax ca Abrahamñen xanúan ñu mëëmicë, Agar cacë xanu, 'iacëxa. Bëtsix ca Abrahamñen xanun tuábi 'iacëxa. ²³ An Abrahamñen xanu ñu mëëxuncë xanun tuacëx ca camabi tuásaribi 'aish unin bëchicëishi 'iacëxa. Usa 'aínbi ca bëtsix Abrahamñen xanu, Sara, ax tuacëma 'aíshbi Nucën Papa Diosan Abraham cásabi oi tutancëx bacéancëxa. ²⁴ 'Ënëx ca ësa 'icën. 'Ënë xanu rabé 'imainun tuá rabé ñui quicë bana isquin cananuna bëtsi bana rabéribi sinánti 'ain, ëesai quicë: A bana achúshinëx ca Cristo ñui quicë 'icën. A bana ca aséribi 'icë quixun sinani Cristomi catamëcë unicamax ca Saran rëbúnquisa 'icën. Bëtsix ca Nucën Papa Diosan Moisés cuëñëomia bana a ñui quicë 'icën. Aín bashi Sinaí, anuax 'itsa nëtë abë banaquin ca Nucën Papa Diosan usai ca 'ën uni 'iti 'icë quixun Moisés cacëxa. A bana quicësabi oquin aín unicaman 'anun 'inan 'aínbi ca 'itsa unin, a 'acë cupíshi cana Nucën Papa Diosan uni 'ai quixun sinania. Usaquin sináncë unicamax ax ca Agarnën rëbúnquisa 'icën. ²⁵ Aín bashi Sinaí ax ca Arabia menu 'icën. Aín bashi Sinaínuxun abë banaquin Nucën Papa Diosan Moisés, usai ca aín unicama 'iti 'icë quixun cá bana 'acë cupí cana Nucën Papa Diosan uni 'ai quixun sináncë unicamax ca Jerusalénu 'icë unicamasa 'icën. Usaquin sináncë unicamax ca Agarnën tuá 'iásaribi 'icën. Usa 'aish ca ësa 'icën. Nucën Papa Diosan, min xanun ca mi tuaxunuxun 'aia cá bana sinánquinma ca Abrahamñen bëchicëñu 'iti cuëëquinshi Agar cacë xanumi bëchiacëxa. Usa 'aish ca a tuá a Nucën Papa Diosan Abraham ñuixuan, ama 'iacëxa. ²⁶ 'Itsa uníxa Agarnën tuá 'iásaribi 'aínbi cananuna usama 'ain. Nux cananuna Nucën Papa Diosan nëtënu 'icë Jerusalén anu abë 'iti uni 'ain. ²⁷ Abrahamñen xanu ñui ca cuëñëo bana ëesai quia:

An tuacë xanun rëbúnquinëxa 'icësamaira oi ca —'ën cana tuaima —quixuan an sináncë xanu aín rëbúnqui 'aisamaira 'iti 'icën. Usa 'ain camina mix tuatima 'aish tuáñuma xanu 'aíshbi —tuáñu cana 'iti 'ai —quixun 'unani cuëënti 'ain; tuacën paë tancëma xanu 'aíshbi camina tuá 'imainun rëbúnquiñu 'icë cupí chuámarua taní cuëënti 'ain.

²⁸ 'Ën xucéantu, Nucën Papa Diosan Abraham cacësabi oquin ca Isaac aín titan tuacëxa. Usaribiti cananuna nux Nucën Papa Diosan mëñfosabi oi Cristo cupí ainan 'ain. ²⁹ Bërâma ca Agarnën tuá, axa camabi tuá 'icésaribi unin bëchicëshi 'inun aín titan tua, an, Isaac, Nucën Papa Diosan cacësabi oquin Abrahamñen bëchicë, a bëtsi bëtsi ocëxa. Usaribi oquin ca an Nucën Papa Diosan 'inuxun, usai ca judíos unicama 'iti 'icë quicë bana 'acë unin, axa Nucën Papa Diosan 'inux Cristomi catamëcë unicama bëtsi bëtsi oia. ³⁰ Usa 'aínbi ca Nucën Papa Diosan bana cuëñëo ëesai quia: “Aín xanúan ñu mëëmicë xanun tuacën rëbúnquinëx ca Nucën Papa Diosan cásabi oi Abrahamñen xanun tuacën rëbúnquisaribi 'itima 'icën. Usa 'ain ca aín xanúan ñu mëëmicë xanubë aín tuá ashiti Abrahamñen xubunuax utëcëntimoi cuanti 'icën”. ³¹ 'Ën xucéantu, usa 'ain cananuna nux Agarnën tuá 'iásaribima 'aish Saran tuása 'ain.

5

Jesucristonan 'ixun bërâma 'á ñucama sinántêcëntima bana

¹Nun Moisésnën usai ca judíos unicama 'iti 'icê quixun cuêñeo bana quicêsabi oquin 'acê cupíma cananuna Cristomi catamêcê cupíshi Nucên Papa Diosnan 'ain. Usa 'ain camina asêrabi Cristomi catamêquin a 'ënti sinántima 'ain. Usai judíos unicama 'iti Moisésnën cuêñeo bana quicêsabi oquin 'acê cupí cana Nucên Papa Diosnan 'ai quixun camina sinántêcëntima 'ain.

²Pablo 'ixun 'ên mitsu camainun ca cuat, Nucên Papa Diosnan 'inux cana judíos unicama 'icêsai 'unántioracati 'ai quixun sinanibi camina Cristomi catamêcêma 'aish Nucên Papa Diosnan 'itima 'ain. ³Cana mitsu catêcênin, uicaman cara —'unántioracêma 'aish cana Nucên Papa Diosnan iscêx 'ên nuitu upí 'inux 'unántioracê 'iti 'ai —quixun sinania, a uicaman ca 'unántioracê 'iti ashima camabi usai ca judíos unicama 'iti 'icê quixun Moisésnën cuêñeo bana quicêsabi oquin 'ati sinánti 'icên. ⁴Uicaman caramina —Moisésnëan usai ca judíos unicama 'iti 'icê quixun cuêñeo bana quicêsabi oquin 'acê cupí ca ainan 'icê Nucên Papa Diosnan 'ê upí isia —quixun sinani, mix camina upí 'inux ami catamêtancêxunbi Cristo êncê 'ain. Usa 'aish camina Nucên Papa Diosnanmasa 'ain. ⁵Usa 'ainbi cananuna nun, ami catamêti ênquinma aín Bëru Ñunshin Upitan 'imicêx cananuna Nucên Papa Diosnan iscêx upí 'iti 'ai quixun sinanin. ⁶Nux asêrabi Jesucristonan 'aish cananuna 'unántioracê unicama 'icêsaribiti 'unántioracêma 'aishbi Nucên Papa Diosnan iscêx upí 'ain. Jesucristomi catamêcê 'ixúan an uni nuibacê uni ax ca Nucên Papa Diosnan iscêx upí 'icên.

⁷Mitsux camina upiti Jesucristomi sináncên. ¿Ui unin cara Jesusan banami ênun quixun mitsu sinanamiax? ⁸Nucên Papa Dios an mitsu ainan 'inun sinánmicê, an ca Jesusan bana ênun quixun mitsu sinánmicêma 'icên. ⁹Unix ca quia, “Anun pán chamiti ñu an ca xanpanu 'icê pán 'ati ñu acêñun mescucêxun camabi chamia”. Usaribi 'ixuan an uni paráncê unin ñuixuncêxun ca camabi unin aín bana cuatia. Usa unin sapí ca mitsu paránxa. ¹⁰Usa 'ainbi cana mitsúxmi Nucên 'Ibu Jesucristomi catamêcê 'ain ésaquin sinanin, mitsun camina 'ên 'acêsaribi oquin —Moisésnëan cuêñeo bana cupíma Jesucristomi catamêcê cupíshi cananuna Nucên Papa Diosnan iscêx upí 'ai —quixun 'unanin. Usa 'ainbi ca an mitsu 'atimaquin sinanamisa tancê uni, uisa uni cara, abi Nucên Papa Diosnan castífcanti 'icên.

¹¹Ên xucéantu, cana mitsu cain, 'ên —Nucên Papa Diosnan iscêx upí 'inux ca uni 'unántioracê 'iti 'icê —quixun caquin, unicama bana ñuixuncê 'aish cana judíos uicaman bêtsi bêtsi ocêma 'itsían. I curúsocênuaxa ax bama, Jesucristo, ami catamêtishi ca uni upí 'iti 'icê quixun a bana 'ên ñuicêbêma ca uni 'êmi nishtsánma. ¹²An mitsu 'unántioracanun quixun ubíocê unicama aín namiribi téatibi ca 'ia.

¹³Ên xucéantu, mitsun ñu 'acê cupíma Cristomi catamêcê cupíshi an iscêx upí 'inun ca Nucên Papa Diosnan mitsu caísaxa. Usa 'ixun camina mitsux cuêñêcêsabi oquin ñu 'atima 'ati sinántima 'ain. Usaquin 'aíma camina bêtsibê nuibanani asêrabi 'aquiananti 'ain. ¹⁴Nucên Papa Diosnan bana ca quia:

—“Mixmi bërúancêsaribi oquin camina min aintsicama nuibanan axa 'aquinsa 'icê 'aquinti 'ain”. A bana quicêsa oquin 'acê 'ixun camina bêtsi uni nuibati 'ain, mix bërúancêsaribi oquin. Usoquin 'acê 'ixun camina Nucên Papa Diosnan bana rafrinêxa quicêsabi oquin 'acê 'iti 'ain. ¹⁵Usa 'ainbi bêtsibê nishanani cuamianani camina mitsux Jesucristonên unimasa 'iti 'ain. Usai 'itin rabanam camina bërúinraocati 'ain.

Unin sináncêsa oquin sinanima Nucên Papa Diosnan Bëru Ñunshin Upitan sinánmicê 'iti bana

¹⁶Ên cana mitsu cain, mitsux cuêñêcêsabi oquin ñu 'atima 'aquinma camina Nucên Papa Diosnan Bëru Ñunshin Upitan sinánmicêsa oquinshi sinánquin ñu 'ati 'ain. ¹⁷Nun sináncêsa oquinshi ênê nêtênu 'icê ñu 'aquin cananuna Nucên Papa Diosnan Bëru Ñunshin Upí cuêñêcêsa oquin 'ain. Nucên Papa Diosnan Bëru Ñunshin Upí ax ca nun sináncêsa oquinu ñu 'ati cuêñêma. Usa 'ixun camina mitsux an sinánmicê 'ixun mitsun cuêñêcê ñu 'atima 'ain. ¹⁸Mitsun aín Bëru Ñunshin Upitan sinánmicêxun sinánquin ñu 'acê 'aish camina usai ca uni 'iti 'icê quixun Moisésnën cuêñeo bana quicêsamaira oi 'icê 'aish 'uchocêma 'iti 'ain.

¹⁹ Camina 'unanin, unin ca 'aisa tanquinbi tēnēquinma aín cuēēncēsa oquin ēsa ñucama 'aia quixun: aín xanuma 'aínbi xanubē 'iti, xanúxmabi uni itsibē 'iti, 'imainun ñunshínquin ñu 'atima 'ati. ²⁰ Anan ca 'aia, Nucēn Papa Diosmi sinánquinma unin 'acē ñu rabiti, ñubē 'iti, bētsibē nishánanti, cuamianani nishánanti, ñuñanánti, unimi pishui nishti, bēnētishi unimi nishti, anbi ñu 'acatsi quixun sináncē 'iti, 'imainun uni raíri, raíri unibē nishananquin amanu amanu sinánun sinánmiti, acamaribi. ²¹ 'Imainunribi ca 'aia, bētsi unin ñu cuēēnti, uni 'ati, paénti, picéntapun 'iti, acama. Usa ñucama ca unin aín cuēēncēsa oquin ñu 'aquin 'aia. Usa 'ain cana ēn mitsu cacēsaribi oquin mitsu catēcēnin, usa ñua an 'acē unicamax ca aín unima 'aish Nucēn Papa Diosan nētēnu abē 'itima 'icēn.

²² Usa 'aínbi ca Nucēn Papa Diosan Bēru Ñunshin Upitan sinánmicēxuan an sináncē uni ax ēsai 'ia: unicama nuibacē, chuámarua 'aish cuēēncē, uisa ñu cara 'icēbēbi chuámarua 'aish bēnécēma, an 'atimocēxunbi uni cupicēma, cuēmēninínshi banacē, upí nuituñu, 'imainun Jesucristomi upiti catamēcē, ²³ rabicēma, aín cuēēncēsari 'iisa tanquinbi tēnēcē. Usa uni ñuia, ax —usai 'itima ca —quicē bana ca 'aíma 'icēn. ²⁴ Cristo nun 'ucha cupí i curúsocēnu bama 'ain cananuna nun nu ñunshínquin 'asaribi oquin 'atēcēnuxunma ñu 'atimacama ēan. ²⁵ Usa 'ain cananuna nux aín Bēru Ñunshin Upitan 'imicēx Nucēn Papa Diosan uni 'ixun, aín Bēru Ñunshin Upitan an nu sinánmicēsabi oquin 'ati 'ain.

²⁶ Usa 'ain cananuna —'ēx cana bētsi unisama 'ai —quiaux rabítima 'ain, cananuna cuēbicanani unibē nishanantima 'ain, 'imainun cananuna bētsimi nutsitima 'ain.

6

Bētsibē 'aquiananti bana

¹ 'Ēn xucéantu, axa Jesucristomi catamēcē unían manúxun ñu 'aisama 'aia camina mitsux asérabi Nucēn Papa Diosan Bēru Ñunshin Upitan sinánmicē 'ixun axa upí 'inun quixun nuibaquin 'aquinti 'ain, rabíquin —'ēx cana 'uchañuma 'ai —quixun sinánquinma. Mixribi usai 'itin rabanan camina bēruáncati 'ain. ² Min ñuishi 'ati sinánquinma camina uni raíriribi ami sinánquin 'aquinsa 'icē 'aquinti 'ain. Usai camina bētsibē bētsibē 'aquiananti 'ain. Usai 'i camina Cristo quiásabi oi 'iti 'ain.

³ Ui unin cara asérabi upí 'ixunmabi ax isa upí uni 'icē quixun sinania, ax ca aín sinanēinshi cēmēia. ⁴ Ñu 'aquin ca aín unin —¿Cristo cuēēncēsabi oquin carana 'ai? — quixun sinánti 'icēn. Usai 'i ca unían a cuēēnti sinanima —Cristo cuēēncēsabi oi cana 'i —quixun sináncē cupí a uni chuámarua tani cuēēnti 'icēn. ⁵ Cristonan 'ixun ca unin uisa cara aín sinan 'icē quixun sinánan uisa ñu cara 'ati 'icē quixun anbi sinánti 'icēn.

⁶ An Nucēn Papa Diosan bana 'unánmicē uni a ca a 'unánmicē unin cupíoquin uisa ñuñu cara, a mēsú 'inánti 'icēn.

⁷ Camina upí oquin 'unánti 'ain, Nucēn Papa Dios parani ca uni ami cuaitima 'icēn. Ēnēx ca ēsa 'icēn: An 'apácē ñu bēru aín bimibi ca unin bití 'icēn. ⁸ Usaribiti ca axa aín 'uchacama ēnima aín cuēēncēsa oíshi 'icē uni ax ainanma 'aish xēnibua 'aínbi Nucēn Papa Diosbē 'íma. Usa 'aínbi ca an aín Bēru Ñunshin Upitan sinánmicēxun sinánquin ñu upí 'acē uni ax Nucēn Papa Diosnan 'aish xēnibua 'aínbi abē 'ia. ⁹ Usa 'ain cananuna Nucēn Papa Dios cuēēncēsabi oquin 'aquin atsánquin ēntima 'ain. Usoquin ñu upí oquin 'ai cananuna ax quiásabi oi an 'aquincē 'ianan aín nētēnu abē 'iti 'ain. ¹⁰ Usa 'ain cananuna axa nubē Jesucristomi catamēcē unicama 'aquinti 'ain. 'Aquianan cananuna 'aquinsa 'icē uni raíriribi camabi 'aquinti 'ain.

Pablonēan ashiquin 'ēsēanan bēruánxa 'inun ca

¹¹ 'Ēn mēcēnanbi chaira letranēn mitsu cuēnēoxuncē bana ēnē camina isti 'ain. ¹² An —camina 'unántioracacē 'iti 'ai —quixun caquin mitsu 'unánmicē unicaman ca judíos unicama cuēēnmiti cupishi usaquin 'unánmia. I curúsocēnu ax bama, Cristo, ami catamētishi ca uni iéti 'icē quicē, a bana cupí bētsi bētsi ocē 'itin rabanan ca —mitsux camina 'unántioracacē 'iti 'ai —quia. ¹³ Axa 'unántioracacē unicamanbi ca camabi Moisés-nēn usai ca judíos unicama 'iti 'icē quixun cuēnēo banacama quicēsabi oquiinra 'aíma. Usa 'ixunbi ca atun 'unánmicē cupí camina mitsux judíos uni 'icēsaribiti 'unántioracacē 'ai quiaux rabiácati sinánquin usáimi 'inun quixun mitsu 'unánmia. ¹⁴ Usa 'aínbi cana 'ēxbi rabiacaquinma, i curúsocēnu ax bama 'aían a cupí uni iéti, Nucēn 'Ibu Jesucristo, ashi

rabin. Cristo i curúsocēnu bama cupí cana a 'ën 'atia Nucēn Papa Dios cuēēncēma ñucama ěni, usa ñu 'atēcēnti cuēēniman. 'Imainun ca unin a 'atia Nucēn Papa Dios cuēēncēma ñu 'ë 'amitima 'icēn. ¹⁵ Nux aséribi Cristonan 'aish cananuna, axa usabi 'unántioracacē unicamaxa 'icēsaribiti 'unántioracacēma 'aíshbi Nucēn Papa Diosan iscēx upí 'ain. Ainan 'icēa Cristonēn nu 'imicēxun bērámanu 'ása oquin sinántēcēnquinma bētsi oquin sináncē cupíshi cananuna Nucēn Papa Diosan iscēx upí 'ain. ¹⁶ Axa usai 'icē unicamacēñuan uicamax cara aséribi aín uni 'icē, acama Nucēn Papa Diosan nuibaquin aín 'ucha téréanan chuámashirua 'imiti cana cuēēnin.

¹⁷ Nucēn 'Ibu Jesúsnan 'icē unin bētsi bētsi ocē cupí, 'ën nami tēacē mocē, aín bērucama isquin ca ui uni cara, anbi, 'ëx cana aséribi Nucēn 'Ibu Jesusan uni 'ai quixun 'unánti 'icēn. 'Unánquin ca uisa uni carana 'ai quixun 'ë ñucátēcēntima 'icēn.

¹⁸ 'Ën xucéantu, Nucēn 'Ibu Jesucristonēan nuibaquin mitsu asaribi 'aíshmi upí 'inun 'aquinti cana cuēēnin. Usai ca 'iti 'icēn. Ashi, Pablo.

PABLONĒAN EFESONU 'ICĒ UNICAMA BUÁNMIA QUIRICA

Efeso ěmanuax ax Jesucristomi cataměcě unicama Pablonĕn quirica cuĕnĕoxuan

¹Ĕx cana Pablo, Nucĕn Papa Dios cuĕĕncĕsabi oquin aĭn bana ņiuxunun Jesucristonĕn caĭsa 'ain. Usa 'ixun cana Efeso ěmanuaxmi Cristo Jesúsmi sinani ami catamĕti Nucĕn Papa Diosnan 'icĕ ěnĕ quirica mitsu buánmin. ²Nucĕn Papa Diosbĕtan Nucĕn 'Ibu Jesucristonĕn mitsu nuibaquin 'aquincĕxmi chuámarua 'aish bucucanti cana cuĕĕnin.

I. AIN UNICAMAX CA CRISTOBĒ ACHUSHISA 'ICĒ QUIXUN PABLONĒN CA (1.3-3.21)

Cristonan cupĭa Nucĕn Papa Diosan uni nuibaquin 'aquinti

³Nucĕn Papa Dios ax ca Nucĕn 'Ibu Jesucristo aĭn Dios 'ianan aĭn Papa 'icĕn. A rabinun ca 'acan. Aĭn nĕtĕnuxun nu sinánxunquin ca nuxnu Cristonan cupĭ nuibaquin 'aisamaira ņu nu 'aquinquin upĭ oquin sinánmianan nu cuĕĕnmia. ⁴Mecama unioĕma 'ixunbi ca Nucĕn Papa Diosan Cristo cupĭnu an iscĕx 'uchaņuma 'ianan ainanshi 'inun nu caĭsacĕxa. ⁵Axa cuĕĕncĕsabi oquin ca nu nuibaquin Jesucristo cupĭ aĭn bĕchicĕ 'inun nu caĭsacĕxa. ⁶Usaquin ainan 'inun caĭstancĕxun an nu nuibaquin, aĭn nuibacĕ Bĕchicĕ nubĕ 'aĭnu ainan 'aish upĭ 'inun nu 'imicĕ 'ixun cananuna ami catamĕquin, xĕnibua 'aĭnbi a rabin. ⁷An ca nun 'ucha cupĭnu ainanma 'icĕbi Cristo bama 'ain, nun ņu 'aisama 'acĕcama tĕrĕnquin ainan 'inun nu 'ímiaxa, an nu nuibaquin. ⁸Usa 'ixun ca nuibaĭraquin uisairai cara uni ainan 'iti 'icĕ quixun upĭ oquin 'unánun nu 'ímiaxa. ⁹Unin 'unánma 'icĕbi ca nu 'unánmiaxa, uisa cupĭ cara ax cuĕĕansabi oquin Cristo ěnĕ nĕtĕnuaxa bamanun xuacĕxa quixun. ¹⁰Ĕsaquin ca nu 'unánmiaxa: An ca anúan ax utĕcĕnti nĕtĕa sĕnĕcĕbĕtan Cristo xuti 'icĕn, an unio ņucama, naĭnu 'icĕ 'imainun menu 'icĕ aĭn 'ibua 'inun.

¹¹Nux Cristonan cupĭ aĭn uni raĭri 'acĕsaribi oquin nu axa cuĕĕncĕsabi oi 'ianan aĭn nĕtĕnu abĕ 'iti nu 'iminuxun ca Nucĕn Papa Diosan ainan 'inun nu caĭsacĕxa. Usai nux 'inun ca Nucĕn Papa Diosan camabi ņu ax cuĕĕncĕsabi oquin 'aquin mĕniocĕxa. ¹²Nun nu an sinánmicĕxun upĭ oquin ņu 'aia isquian uni raĭrinĕribi a rabinun ca nux pain Cristomi catamĕcĕ 'aishnu ax cuĕĕncĕsabi oi 'inun nu caĭsacĕxa. ¹³Mitsúxribi camina —Jesucristo cupĭ ca uni aĭn 'ucha tĕrĕncĕ 'aish Nucĕn Papa Diosnan 'iti 'icĕ —quixun ņuicĕ bana cuati Cristomi catamĕacĕn. Cristomi catamĕtia ca Nucĕn Papa Diosan ax quicĕsabi oquin aĭn Bĕru ņunshin Upĭ mibĕa 'inun mitsu 'inancĕxa, mitsúxmi asĕrabi ainan 'icĕ 'unánti oquin. ¹⁴Aĭn Bĕru ņunshin Upĭ axa nubĕ 'ain cananuna 'unanin, anúan Nucĕn Papa Diosan an caĭscĕ aĭn unicama bitĭ nĕtĕ sĕnĕcĕbĕ cananuna aĭn nĕtĕnu abĕ 'iti 'ain, ax quiasabi oi. Ax cushiira 'ixuan nuibaquin 'imicĕxunu a rabinun ca usai 'iti 'icĕn.

Efesonu 'icĕ axa Jesucristomi catamĕcĕ unicama Pablonĕn Nucĕn Papa Dios ņucáxuan

¹⁵Usoquin Nucĕn Papa Diosan 'aquincĕxmi mitsux asĕrabi Nucĕn 'Ibu Jesúsmi catamĕanan axa ami sinancĕ unicamabĕ nuibanania ņuicania cana cuan. ¹⁶Usa 'ain cana ěnquinma —asábĭ ca —quixun caquin rabianan abĕ banaquin Nucĕn Papa Dios mitsu ņucáxunin. ¹⁷Nucĕn 'Ibu Jesucristonĕn Dios 'ianan 'Apuira, Nucĕn Papa Dios, a cana an 'unánmicĕxunmi upĭ oquin sinánquin a 'unáncanun quixun mitsu ņucáxunin. ¹⁸Imainun cana mitsu ņucáxunin, an 'imicĕx caramina uisairai ěnĕ nĕtĕnuax Jesucristosaribi 'aish upĭ sinánņu 'iti 'ai quixunmi mitsun 'unánun. Nucácan cana uisairai caramina aĭn nĕtĕnu abĕ 'aish, axa ami catamĕcĕ unicamabĕ 'iti 'ai quixunmi 'unánun mitsu ņucáxunin. ¹⁹⁻²⁰Usaribi oquin cana mitsu ņucáxunin, uisaira cara aĭn cushi anúan axa ami catamĕcĕ unicama 'aquinti a 'icĕ quixunmi mitsun 'unánun. A cushínbi ca bamacĕbi baĭsquimixun Cristo aĭn nĕtĕnu aĭn mĕqueu 'aish abĕ 'Apu 'inun 'imiacĕxa. A cushínra ca Nucĕn Papa Diosan nu 'aquinia. ²¹Usai 'inúan 'imicĕx ca Cristo ax, a unin iscĕ 'apu 'imainun a unin iscĕma 'apuribi 'imainun uisa cushi cara, 'imainun uisa 'apu cara, uisaquin quain anĕcĕ cara, acamabĕ sĕnĕnmaira 'icĕn. Usa bĕrĭ 'aish ca ěnĕ nĕtĕ cĕnúcĕbĕribi usai 'iti 'icĕn. ²²Nucĕn Papa Diosan ca camabi ņu, uni, ángel, acaman 'ibu 'inun Cristo 'imiacĕxa. 'Imianan ca axa ami catamĕcĕ unicaman 'iburibi 'inun 'imiacĕxa. ²³Axa ami catamĕcĕ

unicamax ca 'itsa 'aishbi camáxbi Cristonan 'icën. Usa 'ain ca an abë 'ixun an sináncësaribi oquian sinánun aín unicama 'imia. Ax ca uinubi 'aímama 'icën. Abë 'ixun ca Cristonën aín unicama an iscëx aín nuitu upí 'ixuan ax cuëncësä oquinshi 'anun aín cushi 'inania.

2

An nuibacë cupí ca uni Nucën Papa Diosnan 'ia quicë bana

¹Mitsun ñu 'atima 'acë cupí ainanma 'aishmi uni bamacësä 'icëbi ca Nucën Papa Diosan mitsu xëñibua 'aínbi abë 'inun ainan 'imiäxa. ²Ënë nëtënu 'icë ñuishia an sináncë unicaman sináncësä oquinshi sinánquin camina ñu 'aisama 'acën, ñunshin 'atimanën 'apu cuëncësäbi oquin. An ca an Nucën Papa Diosan bana cuaisama tancë unicama ax cuëncësäbi oquin 'anun sinánmia. Usaribiti camina mitsux an sinánmicë 'iacën. ³Nunribi cananuna camaxunbi nun sináncësä oquinshi sinánan nun sinan 'atima 'ixun nux cuëncësäbi oquin 'acën. Usai 'icë 'aish cananuna raíri unicamasaribi 'aish numi nishquian Nucën Papa Diosan casticanti 'iacën. ⁴Usai 'iá 'icëbi ca Nucën Papa Diosan nu 'aisamaira nuibaquin, ⁵nux nun 'ucha cupínu ainanma 'aish bamacësä 'iá 'icëbi ainan 'aish upiti tsónun nu 'imiäxa, nuxribi bama 'aishbi Cristobë baísqüicësä 'inun. ⁶Nux Cristo Jesúsbe baísqüicësä 'inun 'imianan ca Nucën Papa Diosan nuxribi ënë nëtënuaxbi Cristo Jesúsbe, aín nëtënuribi abë 'inun nu 'imiäxa. ⁷Jesucristonan 'aishnu usai 'icë isquían camabi unin uisaira oquin cara an nu nuibatia quixun nëtë xëñibucëbëtanbi isnun ca Nucën Papa Diosan usainu 'inun mënócëxa. ⁸Nuibaquin ca aseräbi cuëenquin mitsúxmi Cristomi catamëti cupíshi mitsu ainan 'inun iémiaxa. Mitsúnmi ñu upí 'acë cupíma ca Jesucristo bama cupíshi Nucën Papa Diosan ax cuëenquinshi mitsu ainan 'inun iémiaxa. ⁹An ca an ñu upí 'acë cupí ainan 'inun uni iémima. Usa 'ain ca uinu 'icë unínbi —'ën upí ñu 'acë cupí cana iéä —quixun rabíquin sinántima 'icën. ¹⁰Cristo Jesús nubë 'inúan an 'imicëxun ñu upíshi 'anan nun sinan bëtsi 'inun ca an mënífosabi oquin nu 'imiäxa.

Cristo cupíä judíos unicama 'icësaribiti judíosma unicamaribi Nucën Papa Diosnan 'iti

¹¹Usa 'ain camina manútima 'ain, mitsux judíos unima, uni itsi 'aish camina axa 'unántioracacë judíos unicaman —a unibunëx ca 'unántioracacëma 'icë —quixun ñuicë 'iacën. ¹²Judíos unima 'aish camina Cristo ñui quicë bana cuacëma 'iacën. Judíos unicaman 'unan 'aínbi camina mitsun Nucën Papa Diosan bana 'unáncëma 'ianan an Cristo ñuiquin Abraham cá bana a 'unáncëma 'iacën. Usa 'ixun camina Nucën Papa Diosan ca nuibaquin uni 'aquianan ainan 'imiti 'icë quixun 'unáncëma 'aish mitsux cuëncësä oíshi tsóti sináncën. ¹³Usai 'iá 'aishbi camina camabi unin 'ucha cupíä Cristo bama 'ain, ami catamëcë 'aish ainan 'ain. Usa 'aish camina Nucën Papa Dios 'unáncëma 'iá 'aishbi bërí a 'unani ainan 'ain. ¹⁴Cristonën ca judíos uni 'icësaribitia judíosma uniribi Nucën Papa Diosnan 'inun 'imiäxa, camáxbia raíri unisaribi 'inun. Judíos unicamaxa judíosma unicamabë nuibanancëma 'aish nishanancësä 'iá 'icë ca bërí Cristonën judíos uni 'imainun judíosma uniribia ainan 'aish camáxbi bëtsibë nuibanun 'imiäxa. ¹⁵Ax camabi unin 'ucha cupí bamaquin ca Cristonën nux judíos uni 'ixun Moisésnën cuëñö bana quicësäbi oquin 'acë cupíma ami catamëcë cupíshi Nucën Papa Diosnan 'iti mënócëxa. Usouni 'icësaribitia judíosma uniquin ca nux judíos uni 'aish 'icësaribítimi mitsúxribi ami catamëcë cupí ainan 'inun 'imiäxa. Usa 'ain cananuna camáxbi ainan 'aish sënën 'ain. ¹⁶Ax camabi unin 'ucha tërëncë 'iti cupí i curúsocënuax bamax baísqüiquin ca Cristonën judíos unicama Nucën Papa Diosnan 'inun mënócëxa. Usoquian 'acë cupí ca axa ami catamëcëcamax Nucën Papa Diosnan 'aish, judíosma unibë judíos uni nishánantëcëntima 'icën. ¹⁷Ax ënë nëtënu utancëxun ca Cristonën bana ñuixunquin, camabi unix ca ami catamëti Nucën Papa Diosan iscëx upí 'iti 'icë quixun cacëxa. Usa 'ain ca judíosma uni, an Nucën Papa Diosan bana 'unáncëma, 'imainun judíos uni, an Nucën Papa Diosan bana 'unáncë 'ixun a ñuia quicë bana cuati, Cristomi catamëti Nucën Papa Diosnan 'ia. ¹⁸Usai Cristomi catamëti Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upíñu 'aish cananuna camáxbi, judíos uni ucën Papa Diosnan 'iti mënócëxa. Usoquin ca nux judíos un'imainun judíosma uníxribi, Nucën Papa Diosbë banati 'ain. ¹⁹Usa 'ain camina judíosma uni 'aishmi Nucën Papa Dios 'unáncëma 'aish 'iásaribima 'ain. A ñuiquian Nucën Papa Diosan Abraham cá, Cristo, a camina mitsun bërí 'unanin. Usa 'ain cananuna mitsúxmi judíosma uni 'imainun nuxribi judíos uni 'aish,

ainan cupí aín nētēnu abē 'iti 'ain. ²⁰ Mitsux camina an aín bana uni ñuixunun Jesusan caíscē unicama 'imainun an Nucēn Papa Dios quicē bana uni ñuixuncē unicaman ñuiaisabi oi, Jesucristomi catamēti ami cushicē 'ain. Usa 'aish camina unin maxax xubu oquin ami cushiti pain nantancēxun raíriri bucúnrucēsaribi 'ain, Cristo a pain nancē maxáxa 'ain. ²¹ Amia catamētia ca Nucēn 'Ibu Jesucristonēn aín unicama ax cuēñcēsabi oía 'inun 'imia. Usaquin 'imicēxa, asérabi ami catamēcē aín unicama abē ca Nucēn Papa Dios 'ia. ²² Mitsun ěmanu 'icē axa Jesucristomi catamēcē unicamabēribi ca aín uni raírībēa 'icēsaribiti Nucēn Papa Dios 'ia, aín Bēru Ñunshin Upía aín unicamabē 'ain.

3

Judíosma unicama Jesucristo ñuiquin bana ñuixunuan Nucēn Papa Diosan Pablo caísa

¹ Mitsúxmi judfósma uni 'aishbi Cristo Jesúsmi sinánun aín bana mitsu ñuixuncē cupí cana 'ěx, Pablo 'aish, sipuacē 'ain. Usa 'ixun cana mitsu Nucēn Papa Dios ñucáxunin. ² Mitsúmbi camina 'ěa ñuicania cuaquin 'unánti 'ain, mitsu nuibaquin ca Nucēn Papa Diosan Cristo ñuiquin aín bana mitsu ñuixunun 'ě cacēxa quixun. ³ A bana uisai quicē cara quixun unin 'unánma 'icēbi ca bērí unin 'unania. Nucēn Papa Diosanbi ca 'ěribi 'unánmiaxa. 'Itsamashi pain cana an 'ě 'unánmicē bana mitsu ñuixunquin cuēñēon. ⁴ ěn mitsu buánminuxun cuēñēocē bana ěñē isquin camina 'unánti 'ain, 'ěn cana uisai quicē cara Cristo ñui quicē bana 'icē 'unani quixun. ⁵ A bana ca béráma Jesucristo ucēma pain 'ain, uisai cara quia quixun uní Nucēn Papa Diosan 'unánmiama 'icēn. Usa 'aínbi ca bērí aín Bēru Ñunshin Upitan an aín bana ñuixunun caíscē unicama uisai cara a bana quia quixun 'unánmiaxa. ⁶ Unin 'unánma 'aínbi ca a bana ěsai quia, judíos unicama 'icēsaribiti ca judfósma unicama, Cristo Jesús bama cupí ami catamēti Nucēn Papa Diosan uni 'ianan abē aín nētēnu 'iti 'icēn, ax quíasabi oi.

⁷ 'ěxbi usai 'itima 'icēbi ca ax asérabi cushi 'ixun Nucēn Papa Diosan Cristo Jesús ñui quicē bana unicama ñuixunun 'ě 'imiacēxa. ⁸ 'ěx axa ami catamēcē uni raírībē sēnénmara 'icēbi ca Nucēn Papa Diosan nuibaquin, judfósma unicama Cristo ñui quicē bana 'unánminun 'ě 'imiaxa, uisaira oquin cara Cristonēn aín unicama nuibaquin 'aquinia quixun ěñē nētēnuxun aín unicaman 'unáinracēma 'icēbi. ⁹ Nucēn Papa Dios, an camabi ñu unio, an ca —Cristo ca uti 'icē —quixun béráma mēñio 'ixunbi Cristo ucēmapan 'ain, a ñui quicē bana uisai quicē cara quixun unin cuanun 'unánmiama 'icēn. 'Unánmiama 'ixunbi ca bērí a bana unicama 'unánminun Nucēn Papa Diosan 'ě caxa. ¹⁰ Axa ami catamēcē unicamaxa an 'imicēx upí isquian nañu 'icē ángelcama, aín cushicamanribi uisaira cushiñu 'ianan uisaira sinánñu cara ax 'icē upí oquin 'unánun ca Nucēn Papa Diosan aín unicama usai 'inun mēñocēxa. ¹¹ Usaquin aín unicama 'iminuxuan usabi 'iti oquin an mēñosabi oquin ca Nucēn Papa Diosan aín Bēhicē, Nucēn 'Ibu Jesucristo, a ěñē nētēnu xuacēxa. ¹² Cristo cupí cananuna racuētima uisa ñu cara, Nucēn Papa Diosbē banati 'ain, an ca Cristomi catamēcē cupí nun bana cuatia quixun 'unani. ¹³ Usa 'ain camina 'ěx mitsu bana ñuixuncē cupí tēmēraia ñuicania cuatíbi racuēti masá nuitutima 'ain. 'ěn tēmēraquinbi Cristo ñui quicē banacama mitsu ñuixuncēxmi ami catamētia Nucēn Papa Diosan mitsu ainan 'imicē 'aish camina masá nuitutíma cuēñti 'ain.

Uisaira oquin cara Cristonēn aín unicama nuibatia quicē bana

¹⁴ Usa mitsu 'ain cana Nucēn 'Ibu Jesucristonēn Papa, Nucēn Papa Dios, a rantin purún-quin mitsu ñucáxunin. ¹⁵ Ax ca menu 'icē unicama 'imainun nañu 'icē ángelcamaribi an unio 'aish acaman 'Ibu 'icēn. ¹⁶ Ax upíra 'aish cushiira 'ixúan aín Bēru Ñunshin Upitan mitsun nuitu mēu sinánmiquin, ax cuēñcēsabi oquinmi 'anun mitsu cushionon, cana a mitsu ñucáxunin. ¹⁷ 'Imainun cana Cristomi catamētia an mitsubē 'ixun an cushiocē 'aish, uisai cara 'íbi bētsibē bētsibē nuibananquinmi, ¹⁸ axribia ami sináncē unicamabētan, uiti chaira aín sinan 'ixun cara Cristonēn camabi menu 'icē unicama, 'apucama 'imainun 'apuma unicamacēñunbi ñumaraira unibi nuibatia quixun mitsun nuitu mēu 'unánun mitsu ñucáxunin. ¹⁹ Nun nu camaira 'unántisama 'icēbimi mitsun, uisaira oquin cara Cristonēn mitsu nuibatia quixun, aín cushi an mitsun nuitu upí 'imiti axa asérabi mitsubē 'ain 'unánun cana Nucēn Papa Dios mitsu ñucáxunin.

²⁰ Ax cushiira 'aish nubë 'ixun ca Nucën Papa Diosan nun ñucácésamaira oquin nu 'axúanan nun sináncésamaira oquinribi sinánxunquin nu 'aquinti 'icën. ²¹ Usa 'icë ca Cristo Jesús cupí aín unicaman xëñibua 'aínbi a rabiti 'icën. Usaquin ca 'ati 'icën.

II. ÈSAI CA NUCËN PAPA DIOSAN UNI 'ITI 'ICË QUIXUN PABLONËN CA (4-6)

4

Aín Bëru Ñunshin Upitan 'imicëxun Nucën Papa Diosan unicaman bëtsin sináncésaribi oquin sinánti bana

¹ Usa 'ain cana 'ëx ainan 'ixun Nucën 'Ibu Jesucristo ñuiquin bana ñuixuncë cupí sipuacë 'ixun mitsu cain, an caiscë aín unicamaxa usai 'iti oquian Nucën Papa Diosan mënoísabi oi camina ax cuëëncésabi oíshi 'iti 'ain. ² Cuamiananima camina upí sinánñu 'aish upiti banati 'ain. Bënëtishi nishíma camina bëtsibë nuibanani 'aquiananti 'ain. ³ Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan 'aquincë camina bëtsin sináncésaribi oquin sinani achúshi sinánsa 'aish, ëníma bëtsibë bëtsibë nuibananti 'ain. Usai 'iti sinani camina usafí 'iti 'ain. ⁴ Jesucristonan 'aish ca aín unicama achúshisaishi 'icën. An atu 'aquincë Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upí ax ca achúshishi 'icën. Usa aín ca bëtsin 'unáncésaribi oquin aín unicaman 'unania, Nucën Papa Diosan ca aín nëtënu abë 'inun nu caíscäxa quixun. ⁵ Nucën 'Ibu Jesucristo axëshi ca aín unicaman 'Ibu 'icën. Ax ca achúshi 'icën, amishi catamëti cananuna camáxbi nun 'ucha tërëncë 'aish ainan 'ain. Jesucristomishi catamëcë cupí cananuna nashimicë 'ain. ⁶ Nucën Papa Dios axëshi ca aín unicaman Dios 'aianan aín unicaman 'Ibu 'icën. Usa 'ixun ca ax cuëëncésabi oquian ñu 'anun aín unicama 'aquinia. Ax ca aín unicamabë 'icën.

⁷ Usa 'ain ca axa ami catamëcë unicama bëtsin sináncésaribi oquin sináncë 'icëbi ax cuëëncésa oquian bëtsi bëtsi ñu mëëti 'anun Cristonën nu 'imíaxa. ⁸ Usai ca 'iti 'icë quiäx ca Nucën Papa Diosan bana cuëñëo ësai quia:

Capitanëan abë 'acánanquin axa ami nishcë unicama ñusmoxun cuëëñquin aín unicama an bicë ñu 'ináncésabi oquin ca Cristonën bamax baíscquitancëx naínu cuantécëantancëxun cuëëñquin aín unicama an 'ati ñu 'inánquin bëtsi bëtsi ñu 'anun 'imíaxa.

⁹ ¿Usa 'ain cara Cristo naínu cuantécëan quicë bana uisai quicë 'ic? Ax ca ësai quia, aín Papan nëtënuax ëñë menu utancëx ca anu cuantécëancëxa, quiax. ¹⁰ Axa ëñë nëtënu uá, axbi ca anuxun aín unicama camabi aín cushi anúan aín cuëëncésa oquin 'ati a 'inánux abë 'Apu 'i aín Papan nëtënu cuantécëancëxa. ¹¹ An ca ax cuëëncésa oquian bëtsi bëtsi ñu 'anun aín unicama 'imia. Bëtsi bëtsi unix ca aín bana ñuixunuan 'imicë 'icën. Raírinën ca Nucën Papa Dios quicë bana unicama ñuixunia. Raírinën ca axa Jesucristomi catamëcëma unicama amia catamëñun upí oquin 'aquinia. Raírinën ca axa ami catamëcë unicama upiti Jesucristo cuëëncésabi oi 'inun áquinia. Raírinën ca uisai cara Nucën Papa Diosan bana cuëñëocama quia quixun uni 'unánmia. ¹² Axa ami catamëcë unicaman upí oquin sinánan ax cuëëncésabi oquin ñu upíshi 'ati 'aquinun ca Cristonën aín unicama bëtsi bëtsi ñu 'anun 'imia. ¹³ Usai 'aquianani cananuna nishánanima nuibanani uisa ñu cara 'icëbëbi asérabi ami catamëti 'ain. Ainan 'ixun Nucën Papa Diosan Bëchicë a asérabi 'unani cananuna an 'imicëx aín sinánsaribi 'iti 'ain. Usa 'aish cananuna camáxbi nun sinan upíra upí 'aish ax cuëëncésabi oi 'iti 'ain. ¹⁴ Usai 'i cananuna bërámánu 'iásaribiti bërí 'itima 'ain. Bërí cananuna tuáxunratsunën unín paráncëxun sinánbëquincésa 'aish unín bëtsi bëtsi bana ñuixunquin paráncëxun amanua amanua sinani usaribi 'itima 'ain. An uni paráncë unicaman cëmëquin nu paránquin ñu 'atima 'anun quixun 'imicëx usai 'iá 'aishbi cananuna bërí usai 'itëcëntima 'ain. ¹⁵ Nuxnu ainan 'aian aín unicaman 'Ibu, Cristo, ax nubë 'ain cananuna nëtë camabi an nu 'unánmicésabi oquin 'ai, aín sinánsaribi 'iti 'ain. Usa 'aish cananuna bëtsibë bëtsibë nuibananquin, cëmëquin uni itsi paranima, Cristo cuëëncésabi oíshi 'iti 'ain. ¹⁶ Nun namicama amanu amanu 'aish nun mëcën, nun taë, nun pëñan, nun bëru, acama upiti tacáshquiama 'aish cananuna unima 'itsian. Usa 'aishbi ca uni camabi aín namia upiti unia 'ain, asábi 'icën. Usaribiti ca axa Jesucristomi catamëcë unicamax amanu amanu sinánquinma Cristonën 'aquincëx camaxunbi bëtsin sináncésa oquin sináncë 'iti 'icën. Usai 'i ca Cristonëx cuëëncésabi oi bëtsibë bëtsibë nuibanani, an sináncésaribi oquin sinani Cristosaribi 'ia.

Cristonan 'aísha uni bētsi 'iti bana

¹⁷ Nucēn 'Ibu Jesucristonēn 'ē sinánmicēsabi oquin cana mitsu cain, axa Nucēn Papa Diosmi sináncēma uníxa 'icēsaribiti 'iá 'aíshbi camina usai 'itēcēntima 'ain. A unicamax ca Nucēn Papa Dios cuēēncēsa oíma atúnbia sináncēsa ofshi 'i bucuia. ¹⁸ Usa 'aish ca bēánquibucē 'ain mancasmatia uni bēnēcēsaribi oi 'ia. Cristo ñui quicē bana cuaisama tancē 'ixun ca ainan 'iti 'unáncēma 'aish Nucēn Papa Diosnan 'itsianxbi ainanma 'icēn. ¹⁹ A 'ai ñunshíncē 'ixun ca rabínquinma uisa ñu 'atima cara 'aisa tania a 'aia. Aín xanuma 'aímbi xanubē 'iti, xanúxmabi uni itsibē 'iti, usa ñucama 'ati cuēēnia. ²⁰ Usaía atux 'icēbētanbi ca Cristonēn usaími 'inun mitsu sinánmicēma 'icēn. ²¹ Mitsúxmi a rabi timécē 'ain cara Jesús usai mitsux 'iti cuēēnia quixun 'unánmicē 'ixun camina 'unanin, Jesusax ca mitsúxmi a unicama 'icēsaribiti 'iti cuēēnima quixun. ²² Usaribiti 'iquin camina bēráma mitsux cuēēncēsabi oquin ñunshínquin ñu 'atima 'acēn. Usaquin 'aquin camina mitsun sinan upíma 'ixun ñu 'atima 'aquinbi, ax ca 'aisama 'icē quixun sinani rabíanma 'ain. Usai 'iá 'ixunbi camina ñu 'atimami 'á, acama énti 'ain. ²³ A éni camina Nucēn Papa Diosan 'imicēx bētsi sinánñu 'iti 'ain. ²⁴ Bētsi sinánñu 'imicēx camina an iscēx asérabi upí 'ianan unínribia iscēx upí nuituñu 'iti 'ain, Nucēn Papa Dios cuēēncēsabi oi.

²⁵ Usai 'iquin camina cēmēquin uni parántima 'ain. Camáxbi cananuna Cristonan 'ain. Usa 'ain camina abē banaquin min aintsicama asérabi banáinshi caquin parántima 'ain.

²⁶ Unibē nishanantancēxbi camina 'uchati rabanan xēnibutíma a nēténbi bēnētishi manúti 'ain. ²⁷ Nishtancēxunbimi manuama ca ñunshin 'atimanēn mitsu masá sinánmiquin mitsun nuitu upíma 'imiti 'icēn. Usaquian 'atin rabanan camina mitsun nishcē bēnēnquinshi manuti 'ain.

²⁸ An ñu mēcamacē uni an ca usaquin 'atēcēntima 'icēn. Usaquin 'atēcēnquinma ca chiquíshquinma aín mēcēnanbi upí oquin ñu mēēti 'icēn, cupí bixun anun ñuñuma uniribi 'aquinti sinánquin.

²⁹ 'Atimati banaíma upitishi banaquin camina uni Jesucristomia upiti catamēnun 'aquinti 'ain. Mitsúxmi usai banaía cuati Jesucristomi upiti catamētia Nucēn Papa Diosan nuibaquin 'aquincēx ca cuēēnti 'icēn. ³⁰ 'Atimati banaquin camina Nucēn Papa Diosan Bēru Ñunshin Upí masá nuitumiquin rabínmitima 'ain. Axa mibē 'inun 'inánquin ca Nucēn Papa Diosan mitsu ainan 'inun 'unántioxa, Jesucristo utēcēncēbēmi aín nētēnu abē 'iti oquin.

³¹ Usa 'ain camina uinu 'icē unibēbi nishanantima 'ain, uni itsimi camina xumatí nishtima 'ain, unibē camina ñu canantima 'ain, uni ñui camina 'atimati banatima 'ain, uisa ñu cara 'atima 'icē a camina 'atima 'ain. ³² Usai 'ima camina abē nuibanani uni itsibē 'aquiananti 'ain. Mitsumi nishquian unin 'atimocēxbi camina abē tanánantima 'ain. Usai 'ima camina uisa cara mi ocēxbi a manui abē upí 'iti 'ain. Mitsun ñu 'aisama 'acēcama manua, Nucēn Papa Dios Cristo cupí mitsubē upí 'ain, camina usaribiti uni itsibē 'iti 'ain.

5

Uísai cara Nucēn Papa Diosan unicama 'iti 'icē quicē bana

¹ Mitsux aín bēchicē 'icē an nuibacē 'aish camina usai 'iti sinani Nucēn Papa Dios 'icēsaribiti 'iti 'ain. ² Nucēn Papa Dios cuēēncēsabi oquin judíos unin aín 'ucha cupí rēcēxa carnero 'iásaribiti ca bamatsianxmabi Cristo nu nuibati nun 'ucha cupí bamacēxa, ami catamētíshinu iénu. Cristonēn nu usoquin nuibacē 'ain camina mitsúxribi usaribiti bētsibē bētsibē nuibananti 'ain.

³ Nucēn Papa Diosnan 'ixun camina mitsun uisa ñux cara 'atima 'icē a 'ati sinántima 'ain. Mitsun xanuma 'aímbi xanubē 'iti, xanúxmabi uni itsibē 'iti, minanmabi uni itsin xanu 'imainun ñu cuēēnti, usa ñu 'ati sinanima 'ianan camina usa ñu ñui banatima 'ain. ⁴ Anun tupuananti 'atima banan camina banatima 'ain, uni 'imainun xanu rabínmi camina 'usánani banatima 'ain, cuaíntapun 'aish camina 'atimati banatima 'ain. Usai 'iquinma camina a rabiquin Nucēn Papa Dios —asábi ca —quixun cati 'ain. ⁵ Camina asérabi 'unánti 'ain, axa aín xanuma 'aímbi xanubē 'icē uni, axa xanúxmabi unibē 'icē uni, an ainanma uni itsin ñu cuēēncē uni, a unicamax ca Nucēn Papa Diosmabi, unínbi 'acē ñuishi rabicēsa 'icēn. Usa unicamax ca Nucēn Papa Diosan nētē anua Cristoribi 'icē anu abē 'itima 'icēn. ⁶ Uni raírinēan —ñu 'atima 'acē 'aíshbi camina Nucēn Papa Diosan nētēnu 'iti 'ai

—quixun cacëxunbi camina mitsun, —cëmëi ca quia —quixun sinánti 'ain. An aín bana cuaisama tanquin usa ñu 'acë unicama a ca ami nishquin Nucën Papa Diosan castfcanti 'icën. ⁷Usaribi 'itin rabanan camina an usa ñu 'acë unicamabë 'itima 'ain.

⁸Bërâma Nucën Papa Diosan bana 'unâncëma 'aish unían bërânquibucënxun ñu 'atima 'acësa 'iá 'ixúnbi camina bërí Nucën 'Ibu Jesucristonan 'ixun ax cuëncësabi oquin ñu upíshi 'ain. Usa 'aish camina bërí xabánu nicësa 'iti 'ain. ⁹Nucën 'Ibu Jesucristonan 'aish ca uni upí sinánñu 'ianan asérabi banáinshi bananan ñu upíshi 'aia. Usaribi camina mitsux 'iti 'ain. ¹⁰Añumi 'ati cara Nucën 'Ibu Jesucristo cuëñia a camina upí oquinra 'unánti sinánti 'ain. ¹¹Ax bërânquibucënu nicësa uni an ca axa cuëncësa oquinshi ñu 'aquin, Nucën Papa Diosmi sinánquinma uni itsiribi ami sinánun 'aquinti sinanima. Usa ax 'icë unicama camina atun 'acësaribi oquin 'aquinma, —usaquin ñu 'ati ca 'aisama 'icë —quixun upí oquin 'unánmiquin 'ësëti 'ain. ¹²Usa ñua a unicaman unëxun 'acë, ax ca a cuati rabínti 'aish ñuitisama 'icën. ¹³Usa ñu 'ati ca 'aisama 'icë quixun unëquinma cacëxun ca camabi unin —asérabi ca usaquin 'ati 'aisama 'icë —quixun 'unánti 'icën. ¹⁴Usa 'ain ca ësai Nucën Papa Diosan bana cuëñëo quia:

'Uxcësa 'aishbi bësucësa 'inux ca Cristomi catamët. Ainanma 'aish min 'ucha cupí bamacësa 'aishbi ca Cristomi catamëti iët. Usa 'icë ca min ñu 'aisama 'acëcama ëmianan mix asaribi upí 'inun 'imiti 'icën.

¹⁵Sinánñuma unisa 'ima an Nucën Papa Diosan bana 'unâncë unisa 'ixun camina ax quicësabi oquin ñu upíshi 'ati 'ain. ¹⁶Ax cuëncësa oquinshia unin ñu 'atima 'acëbëtanbi camina mitsun ñancáishi nëtë inúmi 'iquinma Jesucristomi sináncë 'ixun, ax cuëncësabi oquinshi 'ati 'ain. ¹⁷Sinánñuma camina 'itima 'ain. Uisa ñumi 'ati cara Nucën 'Ibu Jesucristo cuëñia, a camina 'unánti 'ain. ¹⁸Mitsux camina paéntima 'ain. Paéncë uni ax ca uisai cara banatista tania usai bananan, añu cara 'aisa tania a 'aia. Usai 'ima camina Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan mitsubë 'ixun anbi upí oquin cushiocë 'aish upiti bananan upí ñuishi 'ati 'ain. ¹⁹Usa 'aish camina mitsun nuitu mëu Nucën 'Ibu Jesucristo rabianan Nucën Papa Diosan bana sinani, bëtsibë bëtsibë bananan cantati 'ain. ²⁰Nucën 'Ibu Jesucristonan 'ixun camina usoquian 'aquianan, an nu 'imicëcama, a sinánquin, Nucën Papa Dios —asábi ca —quixun caquin rabiti 'ain. ²¹Nucën Papa Diosnan 'aish camina bëtsibë nishananima an cacëxun aín bana cuati, uni raíribë nuibananti 'ain.

Èsai ca uni aín xanubë nuibananti 'icë quicë bana

²²Xanun aín bënënan 'ixun aín bana cuati 'icën, Nucën 'Ibu Jesucristo cuëncësabi oquin. ²³Cristo ax ca an aín unicama aín 'ucha tërénquin Nucën Papa Diosnan 'inun iémicë a 'icën. An iémicë 'ixun ca aín unicaman aín bana cuatia. ²⁴Aín unicaman Cristo cuëncësabi oquin ñu 'acësaribi oquin ca xanun aín bana cuaquin aín bënë cuëncësabi oquin 'ati 'icën.

²⁵Ainan 'inun unicama nuibati ca Cristo bamatsianxmabi bamacëxa. Usoquin ca an aín unicama nuibatia. Usaribi oquin ca bëbuxun xanuñu 'ixun aín xanu nuibati 'icën. ²⁶Aín unicama aín nuitu upí 'imiquin ca Cristonën ax aín sinan 'aisama 'icëbi bëtsi oquin aín sinan upí 'imia. Usoquin ca ax quicësabi oquían 'anun aín bana 'unánmiquin aín unicama aín nuitu upí 'aisha chucacësa 'inun 'imia. ²⁷Usoquin 'imitancëx utëcënxun ca aín unicama uisa 'uchañumabi 'ianan Nucën Papa Diosan iscëx atun ñu 'atima 'acë ëni upí 'icë isti 'icën. ²⁸Cristonëan aín unicama nuibaquin bërúancësaribi oquin ca unin aín xanu nuibati 'icën. Uinu 'icë uníxbi ca aín namimi nishima. Usaribi oquin ca unin ami nishquinma aín xanu nuibati 'icën. An aín xanu nuibaquin bërúancë uni ax ca axbi bërúancacësa 'icën. ²⁹Uinu 'icë uníxbi ca aín namimi nishima. Aín nami upí 'aish cushi 'iti cupí ca chupa pañuanan ñu upí oquin pianan axbi aín nami bërúanracati upitax tsotia. Usaribi oquin ca Cristonën aín unicama bërúanquin upitax tsónun 'imia. ³⁰Nux asérabi ainan 'aish ax cuëncësabi oi 'ianan ami catamëti abë achúshisa 'icë ca usoquin nu bërúanquin 'aquinia. ³¹Nucën Papa Diosan bana cuëñëo ax ca ësai quia: “Usa 'ain ca unin aín papacëñun aín tita ënquin abë ënanantimoquin aín xanu bitsia. Usa 'aish ca a rabëtaxbi achúshisa 'ia”. ³²A bana bërâma cuëñëo ax ca unin cuaisamasa 'icën. Usa 'aishbi ca 'ën sináncëx a bana uníxa usai aín xanubë 'iti ñui quicë 'aishbi Cristonëx ca usaribiti aín unicamabë achúshisa 'icë quicë 'icën. ³³Usa 'aíbí cana mitsu cain, min namimi bërúancësaribi oquin camina mitsun xanuribi nuibaquin bërúanti 'ain. Usaribi oquin ca xanúnribi ami sinánquin aín bënënan bana cuati 'icën.

6

¹ Papañu titañu tuácama, ësáquin cana mitsu cain, min papan bana, min titan bana cuaquin camina an mi cacésabi oquin 'ati 'ain, Nucën 'Ibu Jesucristo cuëncésabi oquin. Mitsux usai 'iti ca asábi 'icën. ²⁻³ Ax quicésabi oquin 'atia Nucën Papa Diosan 'inan bana achúshinëx ca ësai quia: “Chuámarua 'aish xëñibuti ënë menu tsónuxun camina min papan bana, min titan bana upí oquin cuaquin, an mi cacésabi oquin 'ati 'ain”. Bëtsi bëtsi bana ax quicésabi oquin 'ati 'ainbi ca ënë banaxëshi ësai quia: Usai 'i ca uni chuámarua 'aish xëñibuti ënë menu tsóti 'icën.

⁴ Bëchicëñu unicama, mitsuribi cana cain, min bëchicë camina nishmitima 'ain. Min bana paréquinma min cacésabi oquin 'anun camina canioti 'ain. Usoquin canioquin camina a ñuixunquin Nucën 'Ibu Jesucristo cuëncésabi oquian 'anun 'unanmíti 'ain.

⁵ An uni itsi ñu mëëxuncë unicama, mitsun camina upí oquin sinánquin an mi ñu mëëmicë unia cuëñtanun paranquinma an cacésabi oquin 'ati 'ain, Cristoribimi 'axuncësa 'itánun.

⁶ An mi iscëxuinshi camina axa cuëñtanun quixun uni ñu mëëxuntima 'ain. Usoquin 'axunquinma camina an iscëxunmabi Cristonën uni 'ixun chiquishquinma cuëñquin upí oquin uni ñu mëëxunti 'ain, Nucën Papa Dios cuëncésabi oquin. ⁷—Ënë ñu cana unishi 'axunima, Nucën 'Ibu Jesucristoribi cana 'axuni —quixun upí oquin sinánquin camina an mi ñu mëëmicë uni ñu mëëxunti 'ain. ⁸ Camina 'unanin, an upí oquin ñu 'acë uni a ca Nucën 'Ibu Jesucristonën, uisa ñu upí cara 'axa, usaribi oquin cupíoti 'icën, an uni ñu mëëxuncë uni 'imainun an uni ñu mëëmicë uniribi.

⁹ An uni itsi ñu mëëmicë unicama, mitsun camina an mi upí oquin ñu 'axuncësaribi oquin uni upí sinánñu 'ixun ami nishquin ñu caquínma ñu mëëmiti 'ain. Camina 'unanin, Nucën 'Ibu Jesucristo aín nëtënu 'icë, ax ca mitsun 'Ibu 'ianan ami ñu mëëmicë unicaman 'Iburibi 'icën. An ca aín unicama bëtsibë sënëñ isia.

Ñunshin 'atimanëan ñu 'atima 'anun sinánmicëxbia uni Cristomi catamëti bana

¹⁰ Ëñ xucéantu, ënë banaribi cana mitsu ñuixunin. Ax mibë 'ixúan mi sinánmicésabi oquin 'ai camina Nucën 'Ibu Jesucristomi asérabí catamëti 'ain. Usáimi 'ia ca aín cushñbi mitsu cushioti 'icën. ¹¹ Ñunshin 'atimanëan paranquin mitsu ñu 'atima 'amitisa tancëxbi camina an mitsu 'ibuati rabanan uisoquinra cara an mitsu cushioti 'icë, usaquin Nucën Papa Diosan cushiocë 'inux upí oquin sinani ami catamëti 'ain. ¹² Nux cananuna suntárunëxa 'acanancësaribiti 'in. Usai 'ibi cananuna unibë 'acananiman. Nun nuitu mëúishi cananuna 'acanancësa 'ain, ñunshin 'atimanëan nu 'ibuati rabanan. Aín 'apubë cushiquin ca ñunshin 'atimacaman nu ñu 'atima 'anun nu 'amitisa tania. Atun an ënë menuxun ñu 'atima 'acë unicama 'ibuacë 'ixun ca nuribi ñu 'atima 'amitisa tania. ¹³ Ñu 'atima 'anun an sinánmicëxunbi 'aquinma ñunshin 'atima abáminux cushi 'iti cupí camina manutima, uisoquinra cara an mitsu cushioti 'icë usaquian Nucën Papa Diosan cushiocë 'inux upí oquin sinani ami catamëti 'ain. Usai cushicë 'ixúnmi abámicëxuan ñunshin 'atimanëan mitsu tantëcëncëxbi usabi Nucën Papa Diosmi catamëcë 'aish camina uisálbi 'itima 'ain. ¹⁴ Ñunshin 'atima nun nuitu mëúnu abë 'acanancë an tanquinbi uisabi otima cupí camina Nucën Papa Diosmi catamëcë 'aish Romanu 'icë suntárunëan amia catamëti aín manë chupa pañucësa 'iti 'ain. Aín manë chupa pañuquin ca anúan tsitëcërëquiti anun tsitëcërëquianan, aín shican bépánti manë chupánribi shimápucüanan, aín taxacaribi tañuanan, aín manë mañuti mañuanan, aín manë pará tuíanan aín manë xëtocëribi tuinia. Suntáru aín manë chupami catamëcë 'ainbi camina mitsúxribi mitsun nuitu mëu upiti 'acananux manë chupa ami catamëti pañucësa 'iti 'ain. Uni paráncëma 'ianan cëmëima asérabí banan banacë 'aish camina suntáru aín manë chupa pañuax upiti tsitëcërëquicësa 'iti 'ain. Ñu 'atima 'ati ëncë 'ixun upí ñuishi 'ati sináncë 'aish camina suntáru aín shican bépánti manë chupan shimapucucësa 'iti 'ain. ¹⁵—Cristo cupí nun 'ucha téréncë 'aish cananuna Nucën Papa Diosbë upí 'ai —quixun uni ñuixunux mëñocacë 'aish camina suntárunëan aín taxaca tañucësa 'iti 'ain. ¹⁶ Ñunshin 'atimanëan uisashi oquin cara tanquinbi mitsu uisabi otima cupí camina Jesucristomi sinani, an ca 'ë bërúanquin 'ë 'aquinia quixun 'unani, ami catamëti 'ain. Usa 'aish camina suntárunëan 'acananquin anua pia atsínti rabanan, aín manë pará ami catamëti tuíncësaribi 'iti 'ain. ¹⁷ Mitsun camina asérabí 'unánti 'ain, Jesucristo cupí mitsun 'uchacama téréncë 'aish camina Nucën Papa Diosan iscëx upí 'aish ainan 'ai quixun. Usaquin 'unani camina suntáru manë

mañutinën mapucësa 'iti 'ain. Aín Bëru Ñunshin Upitan 'unánmicëxun Nucën Papa Diosan bana cuënëo upí oquin 'unani camina ñunshin 'atimami racuétima 'ain. A banami catamëti camina suntárunëan aín manë xëtocë ami catamëquin tuíncësa 'iti 'ain. ¹⁸Usai 'iquin camina aín Bëru Ñunshin Upitan sinánmicësabi oquin añu caramina 'ai a ñu 'ai Nucën Papa Diosbë bananan an mitsu 'aquinun ñucáti 'ain. Usai abë bananux camina atsanima ami manúaxma 'ianan axa Jesucristomi catamëcë unicamaribi Nucën Papa Dios ñucáxunti 'ain. ¹⁹Ñucáxuanan camina aín bana unicama racuéquima ñuixunuan uisoquin carana ñuixunti 'ai quixun 'ë sinánminun Nucën Papa Dios 'ë ñucáxunti 'ain, Cristo ñui quicë bana a bëráma unin upí oquin 'unánma 'icëbi bërí unin 'unánun. ²⁰Cristo ñuiquin bana ñuixunuan Nucën Papa Diosan 'imicë 'aish cana a ñuiquin uni bana ñuixuncë cupí sipuacë 'ain. Sipuacë 'ixunbi an 'ë cacësabi oquin racuéquima a bana upí oquin ñuixunun camina 'ë Nucën Papa Dios ñucáxunti 'ain.

Bëruánx 'inúan Pablonën Efesonu 'icë unicama ca

²¹Mitsúnmi uisai carana 'ëx 'i quixun 'unánun ca Tíquiconën minu cuanxun mitsu ñuixunti 'icën. Axribi ainan 'aish nun nuibacë xucën 'ixun ca Nucën 'Ibu Jesucristo ñuiquin upí oquin uni bana ñuixunun 'ë 'aquianxa. ²²An uisai caranuna 'i quixun nu ñuia cuatími masá nuitutíma cuënnun quixun cana a mitsunu cuanun xutin.

²³Nucën Papa Diosbëtan Nucën 'Ibu Jesucristonën 'imicéxmi mitsux 'ëx 'icësaribiti ami catamëcë 'aish ami sinánan bëtsibë bëtsibë nuibanani chuámarua 'aish upitax bucuti cana cuëënin. ²⁴Mitsúxmi a manutëcëntimoi Nucën 'Ibu Jesucristomi catamëcë 'icëa, Nucën Papa Diosan nuibaquin mitsu 'aquinti cana cuëënin. Ashi, Pablo.

PABLONĒAN FILIPOSNU 'ICĒ UNICAMA BUÁNMIÁ QUIRICA

Palonĕan sipunuxunbi Filiposnuaxa Jesucristomi catamĕcĕ unicama quirica cuĕñĕoxuan

¹Ēx Pablo 'ixun cana Timoteobĕtan mitsu quirica buánmin. Jesucristonĕn casabi oquin aín bana uni ñuixuncĕ cananuna nux 'ain. Micamaxmi Filipos ĕmanu 'aish Jesucristomi sinania cana mitsun cushicama 'imainun an axa Jesucristomi catamĕcĕ unicama 'aquincĕ unicamaribi ĕnĕ quirica buánmin. ²Nucĕn Papa Diosbĕtan Nucĕn 'Ibu Jesucristonĕn nuibacĕxmi mitsux chuámarua 'aish bucucanti cana cuĕĕnin.

Axa Jesucristomi catamĕcĕ unicama Pablonĕn Nucĕn Papa Dios ñucáxuan

³Mitsux camina upiti Jesucristomi catamĕcĕ 'ai quixun sinánquin cana —asábi ca — quixun caquin Nucĕn Papa Dios rabin. ⁴Abĕ banaquin cana upí oquin sinani cuĕĕnquin mitsu ñucáxunin. ⁵Ēn mitsubĕ timĕxun bana ñuixuntabacĕxun camina 'ĕn 'acĕsaribi oquin, Jesucristomi catamĕquin uni raíriribi amia catamĕnun 'aquinin. Usa 'ain cana — asábi ca — quixun caquin Nucĕn Papa Dios rabin. ⁶Cana 'unanin, an mitsu Jesucristomi catamĕnun sinánmicĕ 'ixun ca axa utĕcĕnti nĕtĕ 'itámainun Nucĕn Papa Diosan Jesucristosaribi 'aish upí 'inun mitsu 'imia. ⁷Sipucĕ 'icĕa, 'apun ñucácĕxun cana 'ĕn, Jesucristomi catamĕti Nucĕn Papa Diosnan 'iti bana ax ca asĕrabi 'icĕ quixun can. Usaquin 'ĕn 'amainun camina mitsúnribi nuibaquin Nucĕn Papa Dios 'ĕa 'aquinun quixun ñucan. Usa 'ain ca 'ĕa 'aquincĕsaribi oquin Nucĕn Papa Diosan mitsuribi tĕmĕraiyabi nuibaquin 'aquinia. Usaími mitsux 'icĕbĕtan cana nuibaquin mitsu sinánquin Nucĕn Papa Dios — asábi ca — caquin mitsu ñuixunin. ⁸Nucĕn Papa Diosan ca 'unania, Jesucristonĕan unicama nuibacĕsaribi oquin cana 'ĕn mitsu nuibaquin 'aisamaira sinani quixun. ⁹Usa 'ain cana mitsu nuibaquin Nucĕn Papa Dios mitsu ñucáxunin, mitsúnmi 'acĕsamaira oquinmi upí sinánñu 'ixun ax cuĕĕncĕsabi oquin 'ati 'unánquin uni nuibanun. ¹⁰An 'unánmicĕxunmi ñu 'atima 'aquinma ñu upíshi 'ati 'unánun cana Nucĕn Papa Dios mitsu ñucáxunin. Usai 'iquinmi ax cuĕĕncĕsa oquinshi 'acĕ 'icĕ ca Cristonĕn utĕcĕnquin mitsu 'uchoquinma upíshi isti 'icĕn. ¹¹Jesucristonĕn 'aquincĕxunmi mitsun ñu upíshi 'aia isquin ca unin — Nucĕn Papa Dios ax ca asĕrabi upí 'icĕ — quixun caquin a rabiti 'icĕn.

—Ēishima, Cristo 'ĕbĕ 'ain cana abĕtan ñu 'ai —quíaxa Pablo quia

¹²Ēn xucĕantun, mitsun 'unánun quixun cana ĕsaquin mitsu cain, 'ĕ sipuacĕncĕ cupí ca 'itsa uni Jesucristomi sinania quixun. ¹³'Apun suntárucama 'imainun camabi unínribi ca 'unania, Jesucristo ñuiquin uni bana ñuixuncĕ cupí cana sipuacĕ 'ai quixun. ¹⁴Ēx usai 'ia 'unáncĕ cupí ca axa Cristomi catamĕcĕ uni aín patsanĕn, atun 'acĕsamaira oquin Jesucristomi catamĕquin, racuĕquinma Nucĕn Papa Diosan bana uni ñuixunia. ¹⁵Usa 'ain ca raírinĕn 'ĕmi nutsiquin, 'ĕn bana 'acĕsamaira oquin isa unin aín bana cuanun quixun, Cristo ñuiquin bana ñuixunia. Ñuixunmainunbi ca raírinĕn asĕrabi, an Jesucristomi catamĕnun uni 'aquinti sinánquin upí oquin bana ñuixunia. ¹⁶Axa 'ĕmi nutsicĕ unicaman ca 'ĕx sipunu 'ain, Jesucristomia sinánun ñuixunquinma aín cuĕĕncĕsa oquinshi uni bana ñuixunia, 'ĕx a cuati bĕĕnun quixun. ¹⁷Usa 'aínbi ca raírinĕn 'ĕ nuibaquin, Jesucristomi catamĕti Nucĕn Papa Diosnan 'iti bana ax ca asĕrabi 'icĕ quixun ĕnuxun cati cupí cana 'ĕx ĕnu 'ai quixun 'unánquin, upí oquin a bana ñuixunia. ¹⁸Atúan usaquin cara uni bana ñuixuinca tania, usaquin ñuixuncĕxbi ca asábi 'icĕn. Usaquian Jesucristo ñuiquin 'itsa unin bana ñuia unin ñuia cuati cana cuĕĕnin.

'Ianan cana 'ĕx 'icĕsamairai cuĕĕnti 'ain, ¹⁹mitsúnmi Nucĕn Papa Dios 'ĕ ñucáxuncĕxun Jesucristonĕn Bĕru Ñunshin Upitan 'aquincĕx cana chuámarua chiquít 'ai quixun sinani.

²⁰Usa 'ain cana 'ĕx Jesucristomishi catamĕtia uni iĕti bana, a ñui rabínquinma, 'ĕn 'acĕsabi oquin ñuitisa tanin. Usaquin 'ai cana nĕtĕ camabi ami catamĕti asaribi 'iisa tanin, ax ca asĕrabi upíra 'icĕ quixun 'unania camabi uni ami catamĕnun. Bamacĕma 'ixun 'ĕn bana ñuixuncĕ cupí 'iananbia, 'ĕx bamacĕbĕbi uni 'ĕn aín bana ñuixuncĕ cupí Jesucristomi sinánti cana cuĕĕnin. ²¹Ainan 'aish cana ĕnĕ nĕtĕnuax abĕ 'aish cuĕĕinra cuĕĕnin. Usai 'itancĕx bamatancĕx cana ĕnĕ nĕtĕnuax 'icĕsamairai abĕ aín nĕtĕnu 'aish cuĕĕinra cuĕĕnti 'ain. ²²Usa 'aínbi cana 'ĕx bamacĕma pain 'ixun uni Cristo ñuiquin bana

ñuixunquin ëniman. Usoquin 'ën ñuixuncëx ca uni Cristomi sinanati 'icën. Usa 'ain cana uisairai 'iti carana cuëëni quixun 'unaniman. ²³ Uisaira carana 'iti 'ai quixun sinani cana sináncasmain. Bamatancëx ënë nëtënuax 'icësamairai Cristobë aín nëtënu chuámarua 'iti sinani cana anu 'iisa tanin. ²⁴ Usa 'aímbi ca mitsúnni upí quoin Jesucristo 'unánun mitsu 'aquinti cupí 'ëx ënë nëtënu pain 'iti asábi 'icën. ²⁵ Aséribi ca usa 'icë quixun sinánquin cana 'unanin, Jesucristomi upiti sinánun 'aquianan ami catamëti cuëënun mitsu 'aquinti cupí cana 'ëora pain ënë menu 'iti 'ai quixun. ²⁶ Usa 'aish cana mitsúxmi Cristo Jesúsmi upiti catamëti cuëënun mitsu isi cuantëcënti 'ain.

²⁷ Ésaíshi 'iti camina sinánti 'ain, ainan 'aish camina Cristo quiásabi oi 'iti 'ain. 'Éx mitsu isi cuananbi, cuanquinmabi cana, mitsux camina bëtsibë nuibanani Jesucristomi catamënun 'aquianani quixuan unin ñuia cuaisa tanin. ²⁸ Cuanan cana mitsumi nishquian unin 'atimocëxunbi camina racuëquin a ëníma Jesucristomi catamëti quixuan unin ñuia cuaisa tanin. Mitsúxmi usai 'icëbëtan ca Nucën Papa Diosan sinánquicëxun axa mimi nishcë unicaman 'unánti 'icën, ainanma 'aish ca atux nëtëtimoí usabi 'inux bamati 'icë quixun. 'Unánan ca mitsux camina ainan 'inux iécë 'aish Nucën Papa Diosbë 'iti 'ai quixun 'unánti 'icën. ²⁹ Nucën Papa Diosan ca Cristomi catamënun mitsu 'imiáxa. 'Imianan ca ami catamëtia unin mitsumi nishquin 'atimocëxbimi cuëënun mitsu 'imiáxa. ³⁰ Usaribi quoin ca 'ëribi 'imiáxa. Jesucristonan cupía unin 'ë 'atimoia camina isacën. Bërríribi cana tëmërai quixun 'ën mitsu quirica buánmicëxun camina 'unanin. 'Éx 'icësaribiti camina mitsúxribi tëmërain.

2

Bamatancëx baísquia 'icëa Cristo camabi unin rabiti bana

¹ Mitsux an 'aquincëx Cristomi cushianan an nuibacëx cuëëni, Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upíñu 'ianan 'ë nuibacë 'aish, ² camina 'ë cuëëminux ésaí 'iti 'ain, bëtsin sináncësaribi quoin sinani aséribi camáxbi bëtsibë nuibananquin amanua minánquinma achúshi oquinshi sinani 'iti 'ain. ³ Bëtsi uni 'aquinti sinánquinma camina minánsí 'iti ñu 'atima 'ain. 'Éx cana bëtsi unisama 'ai quixun sinani rabíquinma camina —uni raírinëx ca 'ëx 'icësamairai upí 'icë —quixun sinánti 'ain. ⁴ Mitsúxëshi chuámarua 'aish cuëënxun ñu 'atishi sinánquinma camina uni raíriribi chuámarua 'i cuëënun 'aquinti 'ain.

⁵ Jesucristonëan 'asaribi quoin camina sinánti 'ain. ⁶ Aribi 'aish Nucën Papa Diosbë 'ixunbi ca —anu 'ëx asaribi 'aish 'ën Papa Diosbë 'icë ënë nëtë cana ëbiántima 'ai —quixun sinánma 'icën. ⁷ Aín nëtë ëbëtsini utancëx uni 'aish ca aín Papa cuëëncësabi quoin camabi uni 'aquinux ënë menu 'iacëxa. ⁸ Aín Papa cuëëncësabi oi ca bamatsianxmabi i curúsocënuax bamacëxa, 'uchañuira uni 'icësaribiti. ⁹ Usaía 'icë cupí ca Nucën Papa Diosan Jesucristo, unicama 'imainun ángelcamabëtan sënënmaira 'imiacëxa. Bëtsi unicasamaira ca a uni Jesús caquin anécë, a 'icën. ¹⁰ Usa 'ain ca a ñuicë a bana cuaqin, camabi nëtënu 'icë unicama 'imainun naínu 'icë ángelcama 'imainun anua ni bamacë anu 'icëcamanribi ami racuëquin a rabiti 'icën. ¹¹ Usa 'ain ca camaxunbi —Jesucristo ax ca aséribi camabi menu 'icë uni 'imainun ñucaman 'Ibu 'icë —quixun cati 'icën, Nucën Papa Dios ax ca aséribi Dios 'icë quixun 'unánquin.

Axa Jesucristo catamëcë unicaman, upí 'inun bëtsi unicamaribi 'aquinti bana

¹² 'Én nuibacë xucéantu, a ñucama 'unani camina 'ëx mitsubë 'ain, 'ën Jesucristo ñuiquin mitsu cacë bana quicësabi oi 'ian. Usa 'ain camina 'ëx mitsubë 'ain 'icësamaira oi 'ëx mitsubëma 'ain, 'ën mitsu cásabi oi 'iti 'ain, Nucën Papa Dios cuëëncësabi ñu 'atimi racuëti. ¹³ Nucën Papa Diosanbi ca ñu upí 'aími ax cuëëncësabi oi 'inun mitsu sinánmia. Sinánmianan ca a 'atimi sináncë ñu a 'anun mitsu aín cushi 'inania.

¹⁴ Usa 'ain camina añu ñu caramina 'ai a ñui quianan cuëbicanánquinma nëtëxuinshi 'ati 'ain, ¹⁵ bëtsi unicaman, mitsúxmi ñu 'aisama 'aíma Nucën Papa Dios cuëëncësabi oíshi 'ia isnun. Usai 'ia ca 'aisama 'aísha ax ami sináncëma unicaman, Nucën Papa Diosan bëchicë 'aíshmi mitsun nuitu upí 'icë isti 'icën. Usa 'aish camina mitsux 'ispacaman beánquibucë 'icëbi pëcacë usaribi 'ain, ¹⁶ —Jesucristomi catamëti ca uni Nucën Papa Diosan 'ia —quixunmi unicama bana ñuixuncë cupí. Mitsúxmi usa 'ain cana 'ën Cristo ucëbëtan —ñancábi cana tëmëraquinbi Cristo ñuiquin Filiposnu 'icë unicama bana ñuixuanma 'ai —quixun 'unani cuëënquin upí quoin sinánti 'ain. ¹⁷ Mitsun camina tëmëraquinbi

Jesucristomi catamëquin ax cuëncësabi oquin 'aquin Nucën Papa Dios rabin. Mitsúxmi usai 'icëbë cana 'ën mitsu 'aquincë cupí mitsux 'icësaribiti cuëñin. Cristomi sináncë cupí sapi cana bamati 'ai quixun 'unanibi cana masá nuitutíma mitsúxmi 'icësaribiti cuëñin.
¹⁸ 'Ëx usai cuëncëbë camina mitsúxribi —Jesucristonan 'iti ca asábi 'icë —quixun sinani cuëñti 'ain.

Timoteo 'imainun Epafrodito 'ia bana

¹⁹ Nucën 'Ibu Jesús cuëncëbëtan Timoteo mitsu istánun 'itsama nëtë 'icëbëtan xuti cana sinanin. An mitsu isbëtsíntancëxun uisa caramina 'icani quixun ñuixuncëxun cuati cana cuëñti 'ain. ²⁰ Timoteonëshi ca 'ën 'acësaribi oquin mitsu sinania. Usaquian an sináncë bëtsi uniri ca 'aíma 'icën. ²¹ 'Ënu 'icë uni raírinen ca aín cuëncë ñu 'atishi sinánquin a 'anúan Cristo Jesús cuëncë ñu 'ati sinanima. ²² Acamaxa usa 'aímbi camina Timoteonën ca Nucën Papa Dios cuëncësabi oquin 'aia quixun 'unanin. An ca 'ëbëtan Cristo ñuiquin bana ñuixuanxa. Afñ bëchicëñean afñ papa 'aquincësaribi oquin ca Timoteonën 'ë 'aquianxa. ²³ Uisaquin cara an 'ëmia uni manáncëxun cuacë 'apun 'ë caia quixun cuatancëxun Timoteo xuti cana sinanin. ²⁴ Sinánan cana Nucën 'Ibu Jesucristonëan 'aquincëx 'itsama nëtë 'icëbë mitsu isi cuanti sinanin.

²⁵ Nun xucën Epafrodito, ami mitsun 'ëa 'aquinun xucë, a mitsunu cuanun xuti ca asábi 'iti 'icë quixun cana sinan. Suntárunëan tëmëraquinbi afñ capitanën bana tancësaribi oquin ca Epafroditonën Jesucristonën bana quicësabi oquin racuéquinma 'anan 'ëbëtan unicama bana ñuixuanxa. ²⁶ Mitsúmmi a 'insíncë cuacë a 'unani ca mitsu isi cuanti sinani bënëtia. ²⁷ 'Insíncë 'aish ca aséribi bamatisa 'iaxa. Usa 'icëbi ca Nucën Papa Diosan pëxcúmiaxa. 'Ëx a sinani masá nuitutancëx axa bamacëbë 'aisamairai masá nuituti rabanan ca 'ëribi nuibaquin Nucën Papa Diosan pëxcúmiaxa, 'ën upí oquin sinánun. ²⁸ Usa 'aímbi a sinani masá nuitutíbi —ñucëma ca —quix a istëcëni cuëñti cupí cana bënëñquinshi mitsunu cuanun xutin, 'ënribi upí oquin sinánun. ²⁹ Usa 'ain camina cania, axa Nucën 'Ibu Jesucristonan cupí cuëñquin upí oquin bicanti 'ain. Usa unicama camina —upí uni ca ax 'icë —quixun sinánquin afñ bana cuati 'ain. ³⁰ 'Ëx 'ura 'icëmi mitsun 'ë 'aquiniamabi ca —sapi cana bamati 'ai —quixun sinanibi Epafroditonën 'ënu uxun 'ë 'aquianxa. Aséribi ca Jesucristo cuëncësabi oquin 'acë cupí bamaibi iéaxa.

3

Jesucristomi catamëtishia uni upí 'iti bana

¹ 'Ën xucéantu, ésaquinribi cana mitsu cain, mitsux Nucën 'Ibu Jesucristonan 'aish camina chuámashirua tani cuëñti 'ain. 'Ën cacësabi oquin mitsu catëcëni cana atsaniman, mitsúxmi upí 'iti cupí. ² An ñu 'aisamaishi 'ati sináncë uni 'imainun axa 'atimati banacë unicama 'imainun an —Nucën Papa Diosan uni 'inux cananuna 'unántioracacë 'iti 'ai —quixun sináncë uni, acaman mitsu cacësa oi 'itin rabanan camina bërúancati 'ain. ³ Atúxa judíos uni 'icë 'unántiocë 'aímbi cananuna nux aséribi Nucën Papa Diosan uni 'ain, afñ Bëru Ñunshin Upitan 'imicëx. Usa 'ixun cananuna a rabianan Cristo Jesúsmi catamëcë 'ixun cuëñquin 'unanin, nux 'unántioracacë cupíma Cristo Jesúsmi catamëcë cupíshi cananuna Nucën Papa Diosan uni 'ai quixun. ⁴ 'Ëx 'unántioracacë cupí cana judíos uni 'aish upí 'ai quixuan atun sináncë 'aímbi cana 'ëx 'iisa tani atúxa 'icësamairai rabítshian. Uinu 'icë unímbi ca 'ën 'acësamaira oquin usai judíos unicama 'iti Moisésñen cuëñë bana quicësabi oquin 'acëma 'icën. ⁵ 'Ëx męcën achúshi 'imainun rabé 'imainun achúshi nëtë 'icë ca judíos unin bëchicë 'icë 'ë 'unántiocëxa. Usa 'aish cana Benjamínën rëbúnqui 'aish 'ën aínsi 'icësaribiti hebreo banan banain, 'ën papa 'ën tita 'icësaribiti. Usa 'aish cana 'ëx Moisésñen cuëñë bana fariseo unicaman 'unánmicësabi oi 'iacën. ⁶ Judíos unicaman cuati Moisésñen cuëñë bana axëshi ca asábi 'icë quixun ñunshínquin sinánquin cana —axa Jesucristomi catamëcë unicamax ca 'aisama 'icë —quixun sinánquin atu bëtsi bëtsi ocën. Axa quicësabi oquin 'ati Moisésñen cuëñë banacama quicësabi oquin cana 'ën 'acën. Usa 'ain ca a ñuiquian 'ë 'uchoti ñubi 'aíma 'iacëxa. ⁷ —Usa ñucama 'acë cupí cana Nucën Papa Diosan iscëx upí 'ai —quixun sinan 'ixunbi cana bérí Cristo 'unánquin usai 'ëx 'iá ax ca ñancaíshi 'icë quixun 'unanin. ⁸ Judíos unicama Nucën Papa Diosan uni 'icë 'unántiocë 'aish 'iásamaira ca Nucën 'Ibu Jesucristo amishi catamëti upíira 'icën. Usa 'ain cana 'ën

'á ñucama ñu 'atima pucësa oquin ëni Jesucristonan 'inux amishi catamëtin. ⁹ Usa 'aish cana usai judíos unicama 'iti Moisésnën cuëñëo bana quicësabi oquin 'acë cupíma axa 'ëbë 'inun Cristomi catamëcë cupíshi Nucën Papa Diosan iscëx upí 'ain. Usa 'icë ca an axa Cristomi catamëcë aín unicama 'acésaribi oquin Nucën Papa Diosan 'ë upí isia. ¹⁰ Usa 'ixun cana Jesucristonën sináncésaribi oquin sinánan, anun Jesucristo baísqumia aín cushi anúan Nucën Papa Diosan 'ë cushiocë 'iti cuëënin. Nucën Papa Dios cuëëncësabi oi tëmëratancëx ca Jesucristo bamacëxa. Axa tëmërasa usaribiti 'ëxribi ainan cupí tëmëratí ca asábi 'icën. Cristo bamasaribi oquin 'ën 'uchacama 'atëcëntimoquin ëncë 'iti cana cuëënin. ¹¹ Usai 'itancëx axa bamaxbi baísquiasaribi oi 'ëx bama 'aíshbi asaribi 'inux ax utëcëncëbë baísquiti cana sinanin.

Aín nëtënu abë 'inux Jesucristosaribi 'iti cupí ax cuëëncësabi oi 'iti bana

¹² Usa 'aínbi cana asérabi asaírama pain 'ain. Asaírama 'ixun cana asérabi an 'acésaribi oquínra sinaniman. Usa 'ixunbi cana 'unanin, axa quiásabi oi asaribi 'inun ca 'ë íémiacëxa quixun. Usaquin 'unánquin cana asaribi 'inuxun, ënquinma aín bana quicësabi oquin 'ain.

¹³ 'Ën xucéantu, 'ëx cana —asaribi cana 'ai —quiman. Usaquin sinánquinmabi cana 'ën 'á ñucama sinántëcëenquinma, asérabi ami catamëti ax cuëëncësa oíshi bërí 'iti sinánan, uisai caranuna asaribi 'iti 'ai quixun sinánquin an 'ë sinánmicë ñuishi upí oquin 'ain. ¹⁴ Usoquin 'atancëxun cananuna uisaira caranuna aín nëtënu abë 'aish asérabi asaribi 'iti 'ai quixun isti 'ain. Isanan cananuna uisaira oquin cara Cristo Jesúsnan 'icë Nucën Papa Diosan nu 'imiti 'icë quixun isti 'ain.

¹⁵ Usaquin cananuna nun Nucën Papa Diosan bana asérabi 'ati 'unáncë 'ixun sinánti 'ain. Usaquinmi mitsun sinaniama ca Nucën Papa Diosan mitsuribi usaquin sinánun 'unánmiti 'icën. ¹⁶ Usa 'ain cananuna uisai 'inun cara Nucën Papa Diosan nu 'unánmiäxa, usai 'iti 'ain.

¹⁷ 'Ën xucéantu, mitsun camina 'ëx usai 'iia 'unanin. Usa 'ain camina 'ëx 'icésaribiti 'iti 'ain. 'Ianan camina mitsúxribimi usai 'inun nux 'iia an iscë unicamaxa 'icésaribiti 'iti 'ain. ¹⁸ Usaquin caquin cana bëräma 'itsa oquin cásaribi oquin bëunan mëscuquin ësaquin mitsu catëcënin, 'itsa unin ca 'ën mitsu cacësabi oi 'iquinma axa unin 'ucha cupí i curúsocënu bama, Cristo, a ñui quicë banacama cuaisama tania quixun. ¹⁹ Atúan ñunshínquin aín cuëëncësabi oquinshi ñu 'aia isquian unin —ñu 'aisama ca 'aia —quixun ñuicëxbi rabínquinma an 'acésabi oquin 'ai ca rabitia. Jesucristomi sinánquinma ca ëñë menu 'icë ñuishi sinania. Usafa 'icë cupí ca ainanma 'aish xëñibua 'aínbi Nucën Papa Diosbë 'itima 'icën. ²⁰ Atúxa usai 'imainunbi cananuna nux Nucën Papa Diosan nëtënu abë 'iti 'ain. Usa 'ain cananuna a nëtënuaxa Nucën 'Ibu Jesucristo, an nun 'ucha tërëenquin Nucën Papa Diosnan 'inun nu íémicë, axa uti cuëëenquin cainin. ²¹ Nux bamai chëquiti 'icëbi ca ax uquin nu axa bamax baísquiasaribi oquin, asaribi 'inun, nu bëtsi oti 'icën. Usonan ca aín cushi anun ax camabi ñun 'ibu 'iti anúnribi nu bëtsi oti 'icën.

4

Nucën 'Ibu Jesucristonan 'aish cuëënti bana

¹ 'Ën xucéantu, mitsu nuibaquin sinánquin mitsu istisa tani cana cuëënin. 'Ën mitsu ñuixuncëxmi Jesucristomi catamëcë cupí cana cuëëinra cuëënin. Mitsux usai 'icëbë cana cupí bitsi cuëëncësaribi oi cuëënin. Usa 'ain cana nuibaquin mitsu cain, mitsun 'acésabi oquin camina ënquinma Nucën 'Ibu Jesucristomi catamëquin an cacësabi oquin 'ati 'ain.

² Evodiacëñun cana Síntiqueribi cain, mitsux cuamianancë 'aíshbi camina Nucën 'Ibu Jesucristonan 'aish cuamiananima bëtsin sináncësabi oquin sinani nuibananti 'ain. ³ An 'ëbëtan Jesucristo ñuiquin uni bana ñuixuncë a cana ësoquin cain, ëñë xanu rabé camina bëtsibë upí 'inun 'aquinti 'ain. Atun ca 'ë 'imainun Clemente, 'imainun anribia 'ën 'acésaribi oquin aín bana ñuixuncë a unicabëtan, Jesucristomia sinánun unicama 'aquianxa. An usoquin uni 'aquincë unicaman anë ca Nucën Papa Diosbë 'itioquian aín nëtënu 'icë quiricanu cuëñëo 'icën.

⁴ Mitsux camina Nucën 'Ibu Jesucristonan 'ai quixun sinani camina camabi nëtën uisa ñu cara 'icëbëbi chuámarua tani cuëënti 'ain. Usai 'inun caxunbi cana mitsu catëcënin, chuámarua ca 'ican. ⁵ Uisa ñu cara 'icëbëbi nishímami upí sinánñu 'icëa camabi unin mitsu isti cana cuëënin. Nucën 'Ibu Jesús anun utëcënti nëtë ca 'uramatia.

⁶Usa 'ain camina uisa ñu cara 'icëbëbi bënëtima 'ain. Bënëquinma camina abë banaquin Nucën Papa Dios a ñucama ñuiquin cati 'ain. An mitsu 'aquinun ñucaquin camina ami catamëquin —asábi ca —quixun rabiquin cati 'ain. ⁷Usaquinmi cacëxun cuaquin ca Nucën Papa Diosan mitsu nuibaquin bënëtima chuámarua 'inun mitsu 'imiti 'icën, uisa 'aish cara aín uni usai 'ia quixuan uni rafrinën 'unáncëbëtanmabi. Usaquin 'imianan ca Jesucristobë 'icë mitsun sinan 'imainun mitsun nuitu upí 'inun bërúanti 'icën.

Upí ñuishi sinánti bana

⁸'En xucéantu, ësaquinshi cana mitsu cain, unían ësa ñu 'aia isquin camina mitsun —ax ca asábi 'icë —quixun sinánti 'ain, cëmëma banacama 'imainun —upí ca —quixun ñuicë ñucama, 'imainun uni itsi paránquinma upí ñu 'acë, 'imainun ñu 'atima 'ati sinánquinma upíshi 'iti sináncë, 'imainun bëtsibë upiti nuibananti, acama 'imainun rabiqian unin —upí ca a uni 'icë —quixun mitsu ñuixuncë, acama. 'Imainun camina uisa ñu 'ati cara upí 'icë, uisa ñu 'ati ñu cara —asábi ca —quixun uni quiti 'icë, acama sinánti 'ain.

⁹'En mitsu 'unánmicë banacama quicësabi oquin 'anan camina, 'ën 'unánmicëxunmi 'acësabi oquin 'anan 'ën mitsu ñuixuncëxunmi cuacë banacama quicësabi oquinribi 'anan 'ën 'aiami iscësabi oquin 'ati 'ain. Usoquinmi 'acëbë ca Nucën Papa Dios, an aín unicama bënëtima chuámarua 'inun 'imicë, ax mitsubë 'iti 'icën.

Filiposnu 'icë unicaman Pablo curíqui 'inan

¹⁰Mítsúnmi 'ë nuibaquin curíqui buánmiquin 'aquinti sinántëcëncëbë cana Nucën 'Ibu Jesucristo —asábi ca —quixun cai cuëënin. Bërâma ca a curíquimi mitsun 'ë bëmiti 'aínbi an bëti uni 'aíma 'iaxa. ¹¹Usa 'ain cana uni ucëbëmabi asábi 'ian. Ñuñu 'aish 'icësaribiti cana ñuñuma 'aishbi bënëtima. ¹²Ñuñuma 'iti 'unánan cana 'aisamaira ñuñu 'itiribi 'unanin. Uisa ñu cara 'icëbëbi bënëtima 'unánan cana pitiñu 'aish puchácë 'ianan pitiñuma 'aish 'acëñuma 'itiribi 'unan. 'Aisamaira ñuñu 'ianan ñuñuma 'itiribi cana 'unan. ¹³Usa 'ixun cana uisa ñu cara 'icëbëtanbi tënëquin Cristo cuëëncësabi oquin 'ati 'ain, usai 'inun an cushiocë 'ixun. ¹⁴Usa 'aínbi ca mítsúnmi 'ëx tëmëraia 'aquinquin 'ë curíqui bëmicë asábi 'iaxa.

¹⁵Mítsux Filipos ëmanu 'icë uni 'ixun camina 'unanin, anuxun Jesucristo ñuiquin ñuixuntabaquin bana ñuixuntancëx Macedonia menuax cuania, camina mítsúinshi curíqui bëmiquin 'ë 'aquiancën, 'ën mitsu 'aquincë a sinánquin. Axa bëtsi ëmanuax Jesucristomi sináncë unicaman ca 'ë 'aquianma 'icën. ¹⁶'Ex Tesalónica ëmanuax cuancëma pan 'icë camina mitsun curíqui timëtancëxun 'ë buánmiacën. Achúshi oquinshima, camina buánmitancëxun amiribishi 'ë buánmitëcëancën, 'ën cuëëncë ñu anun binun. ¹⁷Mítsúnmi 'ë curíqui 'ináncë ashi sinanima cana 'ëmi 'aquincë cupími mitsux Nucën Papa Diosan iscëx upí 'iti cuëënin. ¹⁸'Emi bëmicë curíquicama cana bian. Anun 'ën cuëëncë ñu bitiribi ca tëxëaxa. Epafroditonën ca mítsúnmi bëmicë curíquicama 'ë 'inánxa. Mítsúnmi ainan cupí nuibaquin 'ë usaquin 'inania isi ca Nucën Papa Dios cuëëanax. ¹⁹A 'ën rabiçë Nucën Papa Dios, an ca ami cuëëncë ñu mitsu 'inánti 'icën. Jesucristonëan mitsu ainan 'inun 'imicë 'icë ca Nucën Papa Dios ax camabi ñun 'Ibu 'ixun mítsúnmi cuëëncë ñu a 'inánan mitsu 'aquinti 'icën. ²⁰Axa asérabi Nucën Papa Dios a ca camabi aín unin rabiti 'icën, nëtë xëñibua 'aínbi. Usaquin ca asérabi 'ati 'icën.

Bërúanx 'inuan Pablonën Filiposnu 'icë unicama ca

²¹Anu 'icë axa Jesucristonan 'aish Nucën Papa Diosan unicama aribi, camina bërúanxa 'inun 'ë caxunti 'ain. 'Ebëa 'icë axa nubë Jesucristomi sináncë nucën xucéantunribi ca bërúanxmi 'icánun quixun mitsu canun 'ë caxa. ²²Axa Jesucristomi catamëcë ënu 'icë unicamabëtan ca atúxribi Jesucristonan 'ixun Romanu 'icë 'apu Césarnën xubunu 'icëcamanribi bërúanxmi 'icanun mitsu canun 'ë caxa.

²³Nucën 'Ibu Jesucristonëan nuibaquin 'aquincëxmi mitsun nuitu upí 'iti cana cuëënin. Usai ca 'iti 'icën. Ashi, Pablo.

PABLONĒAN COLOSASNU 'ICĒ UNICAMA BUÁNMIÁ QUIRICA

Pablonĕan Colosasnuax Jesucristomi catamĕcĕ unicama quirica cuĕnĕoxuan

¹ 'Ēx cana Pablo, Nucĕn Papa Dios cuĕĕncĕsabi oquin aín bana uni űuixunun Jesu-cristonĕn caísa 'ain. Usa 'ixun cana axribi Jesucristomi sináncĕ 'aísha nucĕn xucĕnsa 'ain, Timoteobĕtan mitsu quirica buánmin. ² Colosas ĕmanuaxmi Cristomi sinani ami catamĕti Nucĕn Papa Diosnan 'icĕ, cana ĕnĕ quirica mitsu buánmin. Nucĕn Papa Diosan mitsu nuibaquin upí oquin sinánxuncĕmi chuámarua bucucanti cana cuĕĕnin.

I. CRISTONĒXA CUSHIIRA 'AISH UPIIRA 'AIN CA ASARIBI AÑU ÑUBI 'AIMA 'ICĒ QUICĒ BANA (1.3-2.23)

Axa Jesucristomi catamĕcĕ unicama Pablonĕn Nucĕn Papa Dios űucáxuan

³ Mitsu űucáxuni abĕ banaquin cananuna nun 'acĕsabi oquin, Nucĕn 'Ibu Jesucristonĕn Papa, ax Nucĕn Papa Dios 'icĕ, a —asábi ca —quixun cain. ⁴ Usa 'ixun cananuna Jesucristomi asĕrabi catamĕtími Nucĕn Papa Diosan unicamabĕ nuibanania űuicania cuan. ⁵ Nucĕn Papa Diosan mĕnĕsabi oi aín nĕtĕnu abĕ 'iti sinani camina usai 'icanin. Jesucristomi catamĕti aín 'uchacama tĕrĕncĕ 'aish ca uni ainan 'aish xĕnibua 'aínbi Nucĕn Papa Diosbĕ 'iti 'icĕ quixuan aín unin mitsu űuixuncĕxun camina a bana cuaquin upí oquin 'unánca. ⁶ Nucĕn Papa Diosan ca usaquin nu nuibatia quixun unin űuia mitsun cuacĕ a banabi ca bĕtsi bĕtsi menu cuanquin 'itsaira unin űuia. Usa 'ain ca unin űuia cuatishimi mitsux 'icĕsaribiti camabi menu 'icĕ uni a bana cuati —asĕrabi ca —quixun sinani Jesucristomi catamĕtia. ⁷ A bana ca nun nuibacĕ Epafraűnĕn, axribi nubĕtan uni bana űuixuncĕ 'ixun nux cuancĕbĕtamabi űuixunquin upí oquin mitsu 'unánmiaxa. ⁸ An ca Cristonan 'aish camina mitsux bĕtsibĕ bĕtsibĕ nuibanani upitax bucui quixun nu caxa. ⁹ Epafraűnĕan mitsu űuiquin nu cacĕ bana cuaxun cananuna ĕnquinma Nucĕn Papa Dios mitsu űucáxunin. Uisáími 'iti cara Nucĕn Papa Dios cuĕĕnia, a mitsu 'unánminun űucáxuanan cananuna an aín unicama 'unánmiti űucama mitsu 'unánminun a űucatin. ¹⁰ Mitsux usai 'i camina Nucĕn 'Ibu Jesucristonan 'aísha uni 'icĕsai 'iti 'ain. Usa 'aish camina ax cuĕĕncĕsabi oquinshi 'aquin, uisa űu cara upí 'icĕ aűi 'anan, asĕrabi mitsun nuitu mĕu upí oquin Nucĕn Papa Dios 'unánti 'ain. ¹¹ 'Anan cananuna ax cushiira 'ixúan, uisa űu cara 'icĕbĕbi bĕnĕtíma cuĕĕnquin tanshinuan mitsu 'aquinun quixun a mitsu űucáxunin. ¹² Usoquin cananuna uisaira oquin cara aín unicama cuĕĕnmiti 'icĕ quixun 'unánquinmi mitsun a —asábi ca —canun, Nucĕn Papa Dios mitsu űucáxunin.

¹³ űu 'atima 'atishi sinánan nux cuĕĕncĕsabi oíshi 'iisa taniabi ca Nucĕn Papa Diosan aín nuibacĕ Bacĕ Bĕchicĕnan 'inun nu 'imiaxa. ¹⁴ Nun 'uchacama cupínu abĕ 'itima 'icĕbi ca aín Bĕchicĕ bamacĕ cupí Nucĕn Papa Diosan nun 'ucha tĕrĕnquin ainan 'inun nu 'iĕmiacĕxa.

Cristo bama cupía uni Nucĕn Papa Diosbĕ upí 'iti

¹⁵ Uinu 'icĕ unínbia Nucĕn Papa Dios istíma 'aínbi ca unían uisa cara Nucĕn Papa Dios 'icĕ quixun 'unánun asaribi 'aish aín Bĕchicĕ ĕnĕ menu uacĕxa. Añu űubi unitísama 'ain ca axira pain aín Papabĕ 'iacĕxa. ¹⁶ Nucĕn Papa Diosan uniomicĕxun ca aín Bĕchicĕnĕn naínu 'icĕ űucama 'imainun menu 'icĕ űucamaribi 'anan bĕtsi bĕtsi űu unin aín bĕrúnbi iscĕ 'imainun unin iscĕma űucamaribi uniocĕxa. Usonan ca ángelcama 'imainun uisa cushi cara, acamaribi uniocĕxa, ainan 'aish ax cuĕĕncĕsabi oi 'inun. ¹⁷ űucama uniocĕma pan 'aish ca axira pain 'iacĕxa. 'Ixun ca uniotancĕxun, usabia 'inun camabi űu mĕnĕocĕxa. ¹⁸ Cristo axira ca axa ami catamĕcĕ unicamaű cushi 'aish amiira aín unicama catamĕcĕ 'icĕn. Ēsa ca Cristobĕ aín unicama 'icĕn. Mĕcĕnñu, taĕñu, xoñu, nuituñuribi 'aíshbi ca uni achúshi 'icĕn. Usaribiti cananuna Jesucristonan 'aish 'aisamaira 'aíshbi abĕ achúshisa 'ain. Aín unicamaxa usaribiti 'iti oi axira pain bamatancĕx baíűquia 'aish ca an unio űucamabĕ sĕnĕnmaira 'icĕn. ¹⁹ Nucĕn Papa Dios cuĕĕncĕsabi oi ca Jesucristo ax asaribi cushiira 'ianan upíra sinánñu 'iacĕxa, uni 'aíshbi. ²⁰ Aín nuitu 'aisama 'aísha uni abĕ upí 'itima 'aínbi ca Nucĕn Papa Dios cuĕĕncĕsabi oquin Cristonĕn i curúsocĕnu bamaquin ĕnĕ menu 'icĕ űucama 'imainun naínu 'icĕ űucamaribi an iscĕxa upí 'inun mĕnĕocĕxa.

²¹⁻²² Mitsun Nucën Papa Diosmi sináncëma 'ixun ñu 'aisamaishi 'acë 'aish camina abë upíma 'aish ami nishcësa 'iacën. Usai 'íá 'icëbi ca Cristo uni 'aish bama cupími abë upí 'inun Nucën Papa Diosan mitsu 'imiáxa. Mitsúxmi upíira sinánñu 'ianan 'uchañuma 'aish Nucën Papa Diosnashi 'inun ca Cristo bamacëxa. ²³ Usa 'inuxun camina camabi nētēn Cristomishi catamēcë 'ixun sinánbëquinma ainan 'aishmi aín nētēnu abë 'iti ashi manuquinma sinánti 'ain. Usai 'i ca uni asérabi Nucën Papa Diosnan 'icë quixunmi cuacë bana ca camabi menuxunribi ñuicania. 'Ēnribi cana unicama a bana ñuixunin.

Nucën Papa Diosan Pablo axa Jesucristomi catamēcë unicama aín bana ñuixunin 'imia

²⁴ Mitsux ainan 'inun 'ëx tēmëracë cupí cana cuëënin. Usai 'i cana Cristonëan camabi uni ainan 'inun tēmëra 'ain, 'ëxribi camabi menu 'icë unicama a 'unánti cupí tēmëraíbi cuëëinra cuëënin. ²⁵ Aín unicamabëtanmi mitsúnribi upí oquin aín banacama cuanan a bana ñuixunin ca Nucën Papa Diosan 'ë 'imiácëxa. ²⁶ Úfnasaran nētēnbi uinu 'icë unímbi a bana 'unánma 'icëbi ca bérí aín unicama, an iscëxa upí 'icë, Nucën Papa Diosan 'unánmia. ²⁷ Uisaira upí cara a bana 'icë quixun ca Nucën Papa Diosan aín unicama 'unánmisa tancëxa. A banax ca judfosma unicamananribi 'icën. A banax ca ësai quia, Cristo ax ca mitsubë 'icën. Axa mitsubë 'ain camina aín nētēnuribi abë 'iti 'ain.

²⁸ Nun cananuna Cristo ashi ñuiquin aín unicama ñuixunin. Ñuixunquin cananuna aín unicaman upí oquin cuanan, Cristonan 'aish ax cuëëncësabi oíshi 'inun quixun upí oquin 'ësëquin, aín unicama 'unánmín. ²⁹ Usaía aín unicama 'inun quixun cana Cristonën 'ë cushiocëxun ënquinma aín bana ñuixunin.

2

¹ Ēnë ñucama 'unánun cana ësöquin mitsu cain: Mitsúnmi 'acësaribi oquian Laodiceanu 'icë unicama 'imainun bëtsi bëtsi ëmanu 'icë unicamanribi 'ë iscëma 'ixunbi cana mitsu 'imainun aturibi sinánquin Nucën Papa Dios 'itsaira ñucáxunin. ² Mitsúnmi Cristomi cushicë 'aish bëtsibë bëtsibë nuibanani achúshisaishi 'ianan upí oquin a 'unáncëma 'ixunbi bérí Cristo 'unánquin, uisaira oquin cara mitsu 'aquinti 'icë quixun 'unánun, cana mitsu Nucën Papa Dios ñucáxunin. ³ An camabi ñu 'unáncë 'ixun ca ainan cupíshi Cristonën aín unicama 'unánmia.

⁴ Cristonan 'icëa bëtsi unin paránquin mitsu 'atimaquin sinanamiti rabanan cana mitsu ësáquin cain, ⁵ mitsu 'ura 'aishbi 'ën sináncëñinshi mitsubë 'icësa 'aish cana mitsúxmi uisa ñu cara 'icëbëbi a ëníma Cristomi catamëti ami cushicë 'icë cuati cuëënin.

⁶ Usa 'ain camina ainan 'iisa tania Nucën 'Ibu Jesucristonën mitsu ainan 'imicë cupí axa mitsun 'ibuirá 'ain, upitíira ami catamëti abë 'i ax cuëëncësabi oíshi 'iti 'ain. ⁷ A upí oquin 'unánun uisa cara ax 'icë quixun 'unani camina aín unían mitsu cacësabi oi, ami upiti catamécanti 'ain. Usai 'iquin camina camabi nētēn Nucën Papa Dios —asábi ca —quixun cati 'ain.

Cristonan 'aísha uni bëtsi 'icë quicë bana

⁸ An uni bëtsi bëtsi bana ñuixunquin paráncë unicaman mitsu, Cristomi catamēcë 'icëbi, ami manúnun quixun paránti rabanan camina bërúancati 'icanin. A unicaman ca Cristo ñuiquinma atúnbi sinánxuan unin ñuicë bana 'imainun ënë nētēnu 'icë ñu sinánti, a banacamaishi uni 'unánmia.

⁹ Cristonëx ca uni 'icën, 'aishbi ca uisaira cara Nucën Papa Dios 'icë usaribi 'icën. ¹⁰ Ax cushiira 'ixuan an 'imicëxma ca ángelcama 'imainun ñunshíncamaribi 'imainun uisa ñun cushi cara, acamaxbi ñancaíshi 'iti 'icën. Usa 'ain ca Cristobëmi achúshisa 'ain, aín cushi anúnmi Nucën Papa Dios cuëëncësabi oquin 'ati ax mitsubë 'icën. ¹¹ Mitsux usai Cristobë achúshisa 'aish camina Nucën Papa Diosnan cupí 'unántioracësaribi 'ain. Judíos unicamaxa chamaratsu 'aish 'unántiocë usa 'aishmabi camina Cristonënbía mitsun sinan upí 'imianan ñu 'aisama 'ati ëmicë 'aish, Nucën Papa Diosnan cupí 'unántiocësa 'ain. ¹² Mitsun, Nucën Papa Diosan ca bamacëbi Cristo baísquimiacëxa quixun 'unánquin, an ca a cushínbi 'ë iémiti 'icë quixun 'unani camina ax 'iásaribiti nashimicë 'aish Cristobëbi bamacë acëñun maíncëx abëbi baísquiasa 'ain. ¹³ Mitsun cuëëncësa oquínshi ñu 'aímí bamacësa 'ianan judíos unicamaxa 'icësaribiti 'unántioracëma 'aish ainanma 'icëbi ca Nucën Papa Diosan a cupíshi mitsun 'uchacama tērënxunquin Cristobë baísquicësa mitsu 'imiáxa. ¹⁴ Usa 'ixun ca Nucën Papa Diosan nun 'uchacama tērënxunquin, nun nu

Moisésnën cuēñeo bana quicēsabi oquin 'acēma 'icēbi Cristo i curúsocēnu bama cupí, nun 'uchacama sinántēcēnuxunma nu tērénxuancēxa. ¹⁵ Usonan ca Cristonēn i curúsocēnu bamaquin uisa ñunshinax cara uisaira cushiñu 'icē, abi camabi unían 'unanun ñusmoquin cushiñuma 'imiacēxa.

Nucēn Papa Dios cuēñcēsabi oi 'iti bana

¹⁶ Atúan 'acēsaribi oquinmi ñu pianan ñu xēaima 'ianan camabi nētē ca bētsi nētēsaribi 'icē quixun sinánan 'uxē isicēbēa atux 'icēsai 'ima 'ianan anun tantiti nētēn atux 'icēsaribiti 'iama oquian unin ñuicēxumbi camina tantima 'ain. ¹⁷ Uisai cara Cristo ucē 'ain 'iti 'icē quixuan unin sinánun ca ēñē ñucama 'iacēxa. Usa 'aínbi cananuna Cristo uá 'ain ainan 'ixun, uisa caranuna Cristobē 'iti 'ai quixun 'unanin. ¹⁸ Atúnbi ca —'ēx asama 'ixun cana Nucēn Papa Diosma ángelcamaishi rabiti 'ai —quixun sinánquin atúnbi sináncē ñu ñui rabíquin unicama bana ñuixunia. Usa 'ain camina Cristonan 'iti ēntin rabanán atúan mitsu ñuixuncē bana a tantima 'ain. ¹⁹ A unicaman ca ami sináncēma 'ixun Cristonēan ēsaquin aín unicama 'imiti a sinanima. An ca aín unicama asaribi upí 'inun Nucēn Papa Dios cuēñcēsabi oquin 'imía. Aín mēcēn, aín xo, aín imi acamañu 'aishbia uni achúshi 'icēsaribi oquin ca Cristonēn aín unicamaxa 'itsa 'aishbi bētsin sináncēsabi oquin sináncē 'aish achúshisa 'inun 'imía.

²⁰ ¿Mitsux 'uchatēcēnuxma Cristobē bamacēsa 'aishbi caramina uisa 'aish bēramami unin ñuicē ēñē nētēnu 'icē ñuishi sinánquin rabcēsa 'itēcēnin? ²¹ Axa usai 'icē unicamax ca ēsai quia:

—Nucēn Papa Diosbē upí 'inuxun camina bētsi bētsi ñu ramántima 'ain, camina bētsi bētsi ñu pitima 'ain, camina bētsi bētsi ñu min mēcēnan bitima 'ain. ²² Usoquian ñuicēxbi ca a ñucama cēñutia, a banacamax ca unían sinánxun ñuicēshi 'icēn. ²³ —Usaquin 'ēn ñu 'acē ax ca asérabi 'icē —quixun sinánquin an usashi oquin ñu 'acē uni a isquin ca uni itsin sinánti 'icēn, ax isa asérabi sinánñuira 'icē quixun. Usa 'aínbi ca usaquin ñu 'afbi aín nuitu usabi upíma 'ia.

II. AXA JESUCRISTOMI CATAMĒCĒ UNICAMAX CA ĒSAI 'ITI 'ICĒ QUICĒ BANA (3.1-4.6)

3

¹ Cristonan 'aish camina mitsux axa bamax baísquicēsaribi 'ain. Usa 'ain camina ax, asaribi cushiira 'aish aín Papa mēqueu tsócē, ax cuēñcēsabi oi 'itishi sinánti 'ain. ² Camina ēñē menu 'icē ñuishi sinánquinma Cristo cuēñcēsa oishi 'iti sinánti 'ain. ³ Mitsun 'ucha cupía Cristo bama 'ain camina 'uchatēcēntimoi abē bamacēsa 'ain. Usa 'aish camina axa baísquitancēx abē 'ain, mitsúxribi aín Papabē 'ain, mitsux Cristobē 'aish. ⁴ Cristo, anun nux tsóti, axa upíira 'ianan cushiira 'aish utēcēncēbē camina nētétimoi abē 'ianan asaribi upíshi 'iti 'ain.

Bērāma 'acēsa oquin ñu 'aisama 'atēcēntima bana

⁵ Usa 'ain camina bēramami 'acansa oquin Nucēn Papa Diosnanma unicaman 'acēsa oquin ēñē menu 'icē ñuishi 'ati sinántēcēntima 'ain. Unix ca aín xanuma 'aínbi bētsi xanubē 'itima 'icēn. Usaribiti ca xanu aín bēnēma 'aínbi bētsi unibē 'itima 'icēn. 'Imainun ca uni xanúxmabi bētsi unibē 'itima 'icēn. 'Imainun camina ñunshinacēquin 'atima ñu 'ati cuēñtima 'ain. Camina ñuñu 'itishi sinántima 'ain. Ñuñu 'itishi cuēñcē unix ca Nucēn Papa Dios rabima, a cuēñcē ñuishi rabcēsa 'icēn. ⁶ Usai 'iia, ax cuēñcēsabi oi 'iisama tancē unicama ca Nucēn Papa Diosan uisa cara oti 'icē usoquin castícantí 'icēn. ⁷ Jesucristo 'unáncēma pain 'ixun camina mitsúnribi usa ñucama 'acēn. ⁸ Usa 'ain camina bērāma 'á 'ixunbi ēñē ñucamaribi ēnti 'ain: Bētsi unibē nishánanti, 'imainun bēñētishi nishiti, 'imainun bētsi unibē 'atimonanti, 'imainun bētsi unimi 'atimatí banati. ⁹ Acama éanan camina bērāma 'atimaquin sinan 'ixunbi bērí Cristonēn sináncēsa oquinshi sináncanin. Usa 'aish camina cēmēi paranántima 'ain. ¹⁰ Mitsun bētsi oquin sinánquin camina Cristonēn sináncēsa oquin sinánti 'ain. Usai 'iquinmi a upí oquin 'unanun ca an unio 'ixun Nucēn Papa Diosan mitsu 'imía. ¹¹ Judíosma unicama 'imainun judíos unicama, 'unántioracacē unicama 'imainun 'unántioracacēma unicama, bētsi menu 'icē unicama 'imainun raēcēma unicama, an uni ñu mēēxuncē unicama 'imainun an uni ñu

mëëxuncëma unicama, a unicamaxbi ca Cristonan 'aish bëtsibë sënën 'icën. A unicamaxbi ca Cristo abë 'ain Cristonainshi 'icën.

¹²Itsaira nuibaquin ca Nucën Papa Diosan ainan 'aish an iscëx upí 'inun mitsu caísacëxa. Usa 'ixun camina mitsúnribi bëtsi uni nuibaquin upíoti 'ain. Usoquin 'anan camina — 'ëx cana bëtsi unisamaira 'aish upí 'ai —quixun sinántima 'ain, masáquin sinani camina bënëtishi unimi nishtima 'ain. ¹³Mimi nishquian unin 'atimocëxunbi aribi 'atimofima camina usaquian mi 'acë ñucama a manuí abë upíshi 'iti 'ain. Nucën 'Ibu Cristonëan tērënxunquin mitsun 'uchacama manucësaribi oi camina axa mimi 'uchacë uni aín 'ucha manumi abë upí 'iti 'ain. ¹⁴Ësai 'inux camina bëtsibë nuibananti 'ain. Bëtsibë nuibanancë 'aish camina 'ítsa 'ixunbi bëtsin sináncësa oquínshi sinánan 'ën mitsu cacëسابi oi 'icanti 'ain. ¹⁵Usa 'aíshmi 'ítsa 'aíshbi achúshisaishi 'aish chuámashirua 'inun ca Nucën Papa Diosan mitsu ainan 'imiacëxa. Usa 'inúan an mitsu 'imicëx camina usai 'iti 'ain. Usai 'iquin camina cuëenquin a —asábi ca —quixun cati 'ain.

¹⁶Bëtsi bana 'acësamaira oquin Cristonëxa a ñui quicë bana sinani camina axa quicësa oíshi 'icanti 'ain. 'Ianan camina a bana upí oquin 'unani 'unánmianani 'ësëánani 'icanti 'ain. 'Ianan camina a rabi Nucën Papa Diosan banan cantanan mitsúnmi 'acë bananribi a rabi cantati 'ain. Camina Nucën Papa Dios min nuitu mëu sinánquin —asábi ca —cai cantati 'ain. ¹⁷Uisa ñu caramina 'ain, a upí oquin 'anan camina banairibi upiti banaquin mitsux Nucën 'Ibu Jesúsnan 'ixun a 'axuncësa oquin 'ati 'ain. 'Anan camina Cristonan 'ixun Nucën Papa Dios —asábi ca —cati 'ain.

Cristonën unix ca bëtsi unibë ësai 'iti 'icë quicë bana

¹⁸Asérabia ax Nucën 'Ibu Jesucristomi sináncë xanux ca aín bënëan cacëxun cuati 'atimaquin sinanima abë upíshi 'iti 'icën. Bënëñu xanucama, mitsux camina usai 'iti 'ain. ¹⁹'Imainun camina xanuñu unicama, mitsúnribi mitsun xanu nuibanan, masá sinánquin timatima 'ain. ²⁰Papañu tuácama, mitsúnribi camina mitsun papabëtan mitsun titan cacëxun a cuëbíquinma aín bana cuaquin an cacëسابi oquin ñu 'ati 'ain. Usámi mitsux 'ia isi ca Nucën 'Ibu Jesucristo cuëënia. ²¹Bëchicëñu unicama, mitsun camina min bëchicëñëan 'atima ñu 'aia isquin a 'axunma 'anun caquinbi 'aisamaira oquin ñu catima 'ain, usaquinmi cacëxuan masá nuituquin —cana upí oquin ñu 'ati 'unanima —quixun sinánti rabanan. ²²An uni ñu mëëxuncë unicama, mitsúnribi camina an mi ñu mëëmicë unían cacëسابi oquin 'ati 'ain. 'Aquin camina axa cuëënun an iscëbëtan upí oquin 'anan an iscëxunmabi, 'ën 'Ibu Dios ca ëñë ñu mëëti 'ën upí oquin 'ati cuëënia quixun sinánquin upí oquin 'ati 'ain. ²³Uisa ñu caramina 'ain, abi camina 'aisabi tanquin —unishima 'ën 'Ibu Jesucristoribi cana ëñë ñu 'axuni —quixun sinánquin upí oquin 'ati 'ain. ²⁴Usaquin ñu 'aquin camina 'unanin, ax Nucën 'Ibu 'ixun ca Cristonën mitsun a ñu mëëxuncë cupí, cuëënmiquin aín nëtënu abë xëñibua 'aínbi tsónun mitsu biti 'icë quixun. ²⁵Usa 'aínbi ca an 'aisama ñu 'acë uni, a aín 'ucha cupí uisa cara oti 'icë usoquin Nucën Papa Diosan 'ati 'icën. Usa 'ain ca 'apu uni, 'imainun 'apuma uni, uisa uni cara, acamaxbi 'aisama ñu 'acë 'aish an ñu 'acë usaribi oquin castíancë 'iti 'icën.

4

¹Mitsux an uni ñu mëëmicë uni 'ixun camina an mi ñu mëëxuncë unibë upí 'ianan upí oquin cupíoti 'ain. Usa 'ixun camina uni ñu mëëmiquin sinánti 'ain, —'ëxribi cana Nucën Papa Dios naínu 'icë an ñu mëëmicë 'ai —quixun.

²Ami manúquinma ábi sinani camina atsánquin ëníma Nucën Papa Diosbë banati 'ain. —Asábi ca —quixun cai camina abë banati 'ain. ³Abë banaquin camina nun unían 'unánma bana Cristo ñui quicë ñuixunuan 'aquinun Nucën 'Ibu Dios ñucáti 'ain. A bana uni ñuixuncë cupí cana sipuacë 'ain. ⁴Atúan cuaisabi oquin, unicama aín bana ñuixunquin 'unánminun camina 'ë Nucën Papa Dios ñucáxunti 'ain, 'ën ax cuëëncëسابi oquin 'anun.

⁵Uisa nëtën caramina axa Cristomi sináncëma unibë 'ain, a nëtë ñancáishi inúmima camina upí oquin sinani abë banati 'ain. ⁶Unibë banai camina upí oquian sinánun upí sinánñu 'aish upitishi banati 'ain. Usa 'ixun camina mia ñucacëxun caramina uisoquin cati 'ain quixun 'unánti 'ain.

III. BËRUANX 'INUAN PABLONËN CA (4.7-18)

Bëruanxa 'inuan Pablonën Colosasu 'icë unicama ca

⁷Nun nuibacë xucën Tíquico, an upí oquin 'è 'aquianan 'èbëtan Nucën 'Ibu Jesús ñuiquin uni bana ñuixuncë, an ca mitsu isi cuanxun nun 'acë 'imainun 'èx usai 'icëcamaribi mitsu ñuixunti 'icën. ⁸'Èx cana usa 'ai quixun caquian mitsu upí oquin sinánminun cana a mitsu isi cuanun xutín. ⁹'Imainun cana mitsubëa Colosasnu 'icë uni Onésimo, axribia Jesucristomi catamëcë 'aish nubë nuibanancë, aribi xutin. Usa 'ain ca a uni rabëtan ënuxun nun 'acë 'imainun ënuaxnu 'icëcama mitsu upí oquin ñuixunti 'icën.

¹⁰Acëñun 'è sipuacancë Aristarco, 'imainun Bernabénën sęcënanë, Marcos, anribi ca bërúanx 'inun mitsu camía. A ñuiquin 'ën cacë 'ixun camina Marcos mitsu isi cuania upí oquin bicanti 'ain. ¹¹'Imainun ca Jesús, Justo caquinribi anëcë, anribi mitsu bërúanx 'inun camía. Cristomi catamëcë judíos unicamama, rabé 'imainun achúshi ënéinshi ca 'èbëtan Nucën Papa Diosnan 'iti bana ñuixuanxa. Atun ca 'è upí oquin sinánmiaxa. ¹²Axribia Colosasnu 'icë uni, Epafra, anribi ca bërúanxmi 'inun quixun mitsu camía. An ca Cristo cuëncësabi oquin 'anan camabi nëtën Nucën Papa Dios mitsu ñucáxunia, ami sinánti ënquinmami ax cuëncësabi oquinshí upí oquin 'anun. ¹³Cana mitsu cain, 'ënbi cana 'unanin, Epafrañen ca mitsu 'imainun axa Laodicea 'imainun Hierápolis ëmanuax Jesúsmi sináncë unicama 'itsaira sinánquin, camabi nëtën ënquinma Nucën Papa Dios ñucáxunia. ¹⁴Lucas an uni roncë, axa nubë nuibanancë, abëtan ca Demasnënrribi bërúanxmi 'inun quixun mitsu camía.

¹⁵Laodiceanuaxa ax Jesúsmi catamëcë unicama 'imainun camina Ninfascëñun aín xubunua 'icë axa Jesúsmi catamëcëcamaribi bërúanxa 'inun 'è caxunti 'ain. ¹⁶Mitsun pain timéxun istancëxun camina ënë quirica Laodiceanuaxa Jesúsmi catamëcëcamaribia isnun atu buánmiti 'ain. 'Imainun camina Laodiceanu 'icë unicaman isnun 'ën buánmicë quirica itsi aribi mitsúnribi bixun isti 'ain. ¹⁷Arquipo aribi camina Nucën 'Ibu Diosan 'ináncë ñu mëëti a ënquinma upí oquin 'axunun cati 'ain.

¹⁸'Èx Pablo 'ixun cana 'ën mecënanbi cuënëoquin bërúanxmi 'icánun quixun mitsu cain. Usa 'ain camina 'èx cana unin sipuacë 'ai quixun manúquinma sináncanti 'ain. Nucën Papa Diosan nuibacëxmi chuámashirua 'aish cuëni upitax bucucanti cana cuëënin. Ashi, Pablo.

PABLONĒAN TESALONICANU 'ICĒ UNICAMA A PAIN BUÁNMIÁ QUIRICA

Pablonĕan abĕ 'icĕ unicamabĕtan Tesalónicanuaxa ax Jesucristomi catamĕcĕ unicama quirica cuĕñĕoxuan

¹Ēx Pablo 'ixun cana Silvano 'imainun Timoteobĕtan Tesalónica ĕmanuaxmi Nucĕn Papa Dios 'imainun Nucĕn 'Ibu Jesucristonan 'icĕ, mitsu ĕnĕ quirica buánmin. Nucĕn Papa Dios 'imainun Nucĕn 'Ibu Jesucristonĕan nuibaquin chuámarua 'aishmi buacunun mitsu 'aquinti cananuna cuĕĕnin.

I. USAI CA AX 'IAXA QUIXUAN PABLONĒN ŅUIA BANA (1.3-3.13)

Tesalónicanu 'icĕ unicaman ca upí oquin Jesucristo űuiĕĕ bana cuatia quixuan Pablonĕn ca

²Mitsúxmi asĕrabi Nucĕn 'Ibu Jesucristomi cushicĕ 'ain cananuna camabi nĕtĕn abĕ banaquin —asábi ca —quixun cain. ³Nucĕn Papa Diosbĕ banaquin cananuna mitsúnmi amiira pain catamĕquin ax cuĕĕncĕsabi oquin 'anan, upí oquin unicama nuibaquin 'aquianan, a ĕníma, Nucĕn 'Ibu Jesucristonĕn ca ax quicĕsabi oquin nu 'imiti 'icĕ quixun manucĕma cupí —asábi ca —quixun a cain. ⁴Nun xucĕantu, asĕrabi ca Nucĕn Papa Diosan nuibaquin ainan 'inun mitsu caísaxa quixun cananuna 'unanin. ⁵Jesucristomí catamĕti ca uní Nucĕn Papa Diosnan 'iti 'icĕ quixun bana űuixunquin cananuna nun cuĕĕbitainshi banaquinma, aín Bĕru űnunshin Upitan nu sinánmicĕx Nucĕn Papa Diosmi cushicĕ 'ixun aín bana mitsu űuixuan. Nun űuiĕĕ banax ca cĕmĕma 'aish asĕrabi 'icĕ quixun 'unáncĕ 'ixun cananuna upí oquin a bana mitsu űuixuan. Mitsúxmi upí 'iti cupí cananuna mitsubĕ 'aish usai 'ia quixun camina 'unáncanin.

⁶Nux 'icĕsaribiti 'ianan Nucĕn 'Ibu Jesús 'iásaribiti tĕmĕraibi camina mitsux Jesucristo űuiĕĕ bana cuati ainan 'aish Nucĕn Papa Diosan Bĕru űnunshin Upitan 'imicĕx cuĕĕinra cuĕĕan. ⁷Tĕmĕraibi usari 'i camina mitsux Macedonia menu 'icĕ 'imainun Acaya menu 'icĕ axa Jesucristomí catamĕcĕ unicaman cuacĕx upíra sinánűu 'ain. Usámi 'ia mitsu cuaquin ca —usai ca Jesucristonan unicama 'iti 'icĕ —quixun sináncania. ⁸Usámi mitsux 'icĕbĕtan ca Macedonia 'imainun Acayanu 'icĕ unicamainshima, bĕtsi bĕtsi menu 'icĕ unicamanribi Jesucristo űuiĕĕ bana 'unánan mitsúxmi asĕrabi Nucĕn Papa Diosnan 'icĕ cuaaxa. Nun űuixuncĕxunmabi ca camabi unin, uni raírínĕan camabi menuxun mitsu chanoiá cuaquin, mitsux camina asĕrabi Nucĕn Papa Diosmi upiti catamĕti quixun 'unania. ⁹Usa 'ixun ca nun cacĕxunmabi mitsúnmi nu upí oquin bicĕ a űuia. űuianan ca mitsux ismina uninbia 'acĕ űuishí rabia 'ixunbi a ĕnquin, axĕshia Dios 'aish bamatimoi tsócĕ Nucĕn Papa Dios, ashi rabianan ax quicĕsabi oi 'i quixun űuia. ¹⁰Acama űuianan ca mitsun camina Nucĕn Papa Diosan Bĕchicĕ Jesús bamacĕbia anbi baifquimia, axa naűnuax uti caini quixunribi űuia. Ax ca an Nucĕn Papa Diosan, uni aín 'ucha cupí castícancĕbĕtanbi, ainan 'icĕ nu iĕmiti a 'icĕn.

2

Tesalónica ĕmanu 'icĕ unicama Pablonĕn bana űuixuan

¹Nun xucĕantu, mitsúnbi camina, nun bana űuixuncĕxun asĕrabi cuaxun 'unanin, nux cananuna mitsu isi űnancábi cuancĕma 'ai quixun. ²Filipos ĕmanuxun ca nu űui 'atimati bananan bĕtsi bĕtsi oquin unin nu tĕmĕramiixa quixun camina 'unanin. Usai tĕmĕratancĕxunbi cananuna Nucĕn Papa Diosan 'aquincĕxun mitsuribi Jesucristomí catamĕti ca uní Nucĕn Papa Diosnan 'iti 'icĕ quixun a bana űuixuan, 'aisamaira uníxa numi nishcĕxunbi. ³Nun cananuna Jesucristo űuiquin bĕtsi oquin uni bana űuixuncĕma 'ain. 'imainun cananuna 'atimaquin sinanx banaquin uni paráncĕma 'ain. ⁴Usama ca, Nucĕn Papa Diosanbi ca asĕrabi caranuna aín bana uni űuixunti 'ai quixun upí oquin 'unántancĕxun —atun ca asĕrabi 'ati 'icĕ —quixun sinánquin aín bana unicama űuixunun nu cacĕxa. Usaquin 'anun cacĕ 'ixun cananuna an —Jesucristomí catamĕti ca uní Nucĕn Papa Diosnan 'inun iĕti 'icĕ —quixun unicama űuixunin. Usaquin 'aquin cananuna Jesucristo űuiquin unicama cuĕĕnmiti sinánquinma, Nucĕn Papa Dios, an camabi unin

nuitu 'unáncë, axëshia cuëentanun uni bana ñuixunin. ⁵ Mitsúnbi camina 'unanin, uisa 'aishbi cananuna mitsúnmi nux cuëencësa oquin nu ñu 'axúnun quixun sinani cëmëi banacëma 'ain. Mitsun curíqui binuxun cananuna mitsu paráncëma 'ain. Nucën Papa Diosanbi ca usai 'ia nu isaxa. ⁶ Uisa nëténbi cananuna, raíri unicamanribi 'amainun camina mitsúnribi nu rabiti 'ai quixun sináncëma 'ain. Unin ca nun nu aséribi Cristonën xucë 'ixun aín bana ñuixuncëxun upí oquin a bana cuaquin nun cacésabi oquinshi 'ati 'icë quixun 'unánxunbi cananuna unfan nu rabiti sináncëma 'ain. ⁷ Nun cananuna xanúan aín tuá chamara 'icë anun cuëenquin 'acësa oquin, 'itsaira nuibaquin mitsu 'aquian. ⁸ Usa 'ixun cananuna 'itsaira nuibaquin, Jesucristomi catamëti iéti banaishi ñuixunquinma Nucën Papa Diosan nu 'unánmicë ñucamaribi mitsu 'unánmisaira tan. Usa 'ixun cananuna nuibairaquin mitsu 'itsaira sinanin.

⁹ Nucën xucéantu, mitsun camina 'unanin, nun cananuna pitiñuma 'ianan nun curíqui cëñuti rabanan tēmërai atánquinbi ñu mēēan. Micama uinu 'icë uníxbia nu ñu 'ináncasi bënëñunma cananuna nētēn 'anan, iméribi nun cuëencë ñu biti cupí usoquin 'an. 'Anan cananuna Jesucristomi catamëti ca uni Nucën Papa Diosan 'iti 'icë quixun caquin mitsu bana ñuixuan. ¹⁰ Mitsun camina 'unanin, Nucën Papa Diosanribi ca 'unania, nux cananuna mitsúxmi Jesucristomi catamécë 'ain mitsubë 'ixun uisa ñu 'atimabi 'aima upí 'ia quixun. Usai 'ia ca uinu 'icë unímbi nu 'uchocëma 'icën. ¹¹ Usaribi oquin camina 'unanin, unfan aín bēchicë 'acésaribi oquin cananuna mitsu achúshi achúshi upí oquin sinánmiquin 'ēsëa quixun. ¹² Mitsúxmi Nucën Papa Dios, axa upíira, ax mitsubë 'ain, aín nētë upí anu abë 'iti sinani, an sinánmicésabi oishi aín uni 'aish 'inun quixun cananuna mitsu upí oquin 'ēsëquin 'unánmian.

¹³ Nun Nucën Papa Dios cuëencésabi oquin aín bana ñuixuncëxun cuaquin camina — a banax ca unímbi sináncëma 'icën, aséribi Nucën Papa Diosan sinánmicëxun ca nu ñuixuncanía —quixun sinan. A banax aséribi ainan 'ain camina mitsux a cuati Nucën Papa Diosan 'ain. Mitsux usai 'ia 'unánquin cananuna nētëquinma a —asábi ca —quixun caquin rabin. Mitsúnmi —a banax ca aséribi 'icë —quixun cuatia ca Nucën Papa Diosan ainan 'inun mitsu 'imiaxa.

¹⁴ Nucën xucéantu, mitsux camina Judea menuaxa Jesucristomi catamëti Nucën Papa Diosan unicamax 'icésaribi 'ain. Acama ca aín ainti 'ixunbi judíos unicaman bētsi bētsi ocëxa. Usaribi oquin ca mitsuribi mitsun aintsinbi bētsi bētsi oxa. ¹⁵ Aín raran bēráma an Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë uni raíri 'ásaribi oquin ca Judeanu 'icë unin Nucën 'Ibu Jesús 'acëxa. Usa 'ixun ca nuribi nun bana cuaisama tanquin aín émanuax cuantánun quixun bētsi bētsi ocëxa. Usa 'aish ca Nucën Papa Dios cuëencësa oquin 'ati sinanima unicamamiribi nishia. ¹⁶ Nun judíosma unicama Cristomi sinánun bana ñuixuinsa taniabi ca usaquinu bana ñuixunun nu encëma 'icën. Usai 'ia aín 'ucha cëxtutia ca Nucën Papa Diosan 'aisamaira oquin castícantí 'icën.

Tesalónicanu 'icë unicama isía Pablo cuainsa tan

¹⁷ Ēn xucéantu, mitsubë énantancëxun cananuna isquinmabi mitsu 'itsaira sinanin. Usa 'aish cananuna mitsu isi cuainsaira tanin. ¹⁸ Cuanti cananuna sinan. Raírinëxa cuancëbëmabi, cana 'ëxëshí 'itsai mitsu isi cuainsa tan. Usa 'aínbi ca ñunshin 'atimanën 'apun nux cuanti bēaraxa. ¹⁹ ¿Nucën 'Ibu Jesucristo ucëbëtan añu isti caranuna cuëënin? Abë 'icë mitsu isi cananuna cuëëinra cuëënti 'ain, nun mitsu aín bana ñuixuncë cupí camina abë 'ai quixun sinani. ²⁰ Nun 'aquincëxmi upiti Jesucristomi catamécancë cupí cananuna cuëenquin upí oquin sinanin.

3

¹ Mitsu istécëncëma 'aish cananuna uisa caramina 'ai, caramina aséribi Jesucristomi sinani quixun sinani bënëan. Bënëti nuxëshí Atenas émanu bēruanan ^{2,3} nucën xucën Timoteo mitsu istánun quixun xuti cananuna sinan. Anribi ca ami sináncë 'ixun — Jesucristomi catamëti ca uni ainan 'iti 'icë —quixun Nucën Papa Diosan bana nubëtan camabi uni ñuixuanxa. Usa 'ixun ca cuantancëxun an mitsúxmi Jesucristonan 'aish tēmëraíbi ami manuaxma 'inun upí oquin 'ēsëquin mitsu cushiotti 'icën. Mitsúnbi camina 'unanin, Nucën Papa Diosan unicamax ca bētsi unfan bētsi bētsi ocë 'iti 'icë quixun. ⁴ Anan cananuna mitsubë 'ixun, unin ca nu bētsi bētsi oti 'icë quixun mitsu can. Usai cananuna 'ia

quixun camina 'unáncanin. ⁵Mitsux usai tēmēraia cuati bēnēquin cana mitsun caramina asérabi Jesucristomi catamēti ěncēma 'ai quixun isnun Timoteo xuan. Mitsu sapi ca ñunshin 'atimanēn 'apu, an uni paránquin 'aisama ñu 'ati sinánmicē, an Jesús ñuicē bana ěnun quixun sinanamiāxa quixun cananuna sinan. Usa 'ixun cananuna nun nu mitsu bana ñuixuncē ax ca ñancáishi 'iti 'icē quixun sinan.

⁶Usa 'aínbi ca Timoteonēn mitsunuax uxun nu caxa, mitsun camina asérabi Jesucristomi catamēanan bētsibē bētsibē nuibananquin, nun mitsu 'acēsari bi oquin 'itsaira istisa tanquin nu sinani quixun. ⁷Nun xucēantu, usaími mitsux asérabi Jesucristomi catamētia cuaquin cananuna unin nu bētsi bētsi omainun raíri ñu cupríbi tēmēraquinbi masá nuituquinma upí oquinshi sinani cuēēnin. ⁸Usa 'aish cananuna mitsúxmi Nucēn 'Ibu Jesúsmi asérabi sinania cuati mitsu sinani masá nuitutancēxunbi upí oquin sinani cuēēnra cuēēnin. ⁹Mitsu sinani cuēēnquin, Nucēn Papa Dios —asábi ca —caquin rabiquinbi, cananuna uisaira oquin caranuna rabiquin a cati 'ai quixun 'unaniman. ¹⁰Jesucristomi catamēquin aín cuēēncēsabi oi 'ianan upí oquinra a 'unánun mitsu 'aquini cuanúan nu 'iminun quixun cananuna nētēn 'anan iméribi abē banaquin Nucēn Papa Dios ñucatin.

¹¹Nucēn Papa Dios abētanbia Nucēn 'Ibu Jesucristonēn mitsu isi cuanti nu 'aquinti cananuna cuēēnin. ¹²Mitsúnmi bēráma 'icēsamairai upitiira bētsibē nuibananquin raíri uniribi nuibanuan, Nucēn 'Ibu Jesucristonēn mitsu 'aquinti cananuna cuēēnin, usai 'iquinmi nun mitsu 'acēsari bi oquin mitsun camabi uni nuibanun. ¹³Usoquian an 'aquincēxmi asérabi a 'inamēcē 'aish amí cushicē 'icēa, Cristo aín unicamabē utēcēncēbētan, Nucēn Papa Diosan añu 'uchañumabi 'icē mitsu isti cananuna cuēēnin.

II. 'ATIMA ÑU 'AXUNMA 'ANUN QUIXUAN PABLONĒN 'ĚSĚA BANA (4-5)

4

Nucēn Papa Dios cuēēncēsabi oi 'iti bana

¹Nucēn xucēantu, Nucēn 'Ibu Jesús cuēēncēsabi oquin 'ēsēquin cananuna ěsquinribi mitsu cain, uisai 'ianan caramina uisaira oquinribi Nucēn Papa Dios cuēēntanun 'ati 'ai quixunu mitsu 'unánmicēsabi oquin 'aquinbi camina mitsun 'acēsamaira oquin camabi nētēn 'ati 'ain.

²Nucēn 'Ibu Jesusan cacēsabi oquin nun mitsu cacē bana camina mitsun 'unanin. ³Nucēn Papa Dios ca cuēēnia mitsúxmi ainan 'aish ax cuēēncēsabi oíshi 'iti. Ax ca cuēēnia mitsun xanuma, xanu itsibē 'itima 'ianan xanúxmabi bētsi unibē 'itima. ⁴Ax ca cuēēnia, mitsúnmi xanu bitancēxun masóquinma abē nuibananquin upí oxun 'iquinti. ⁵Ca cuēēnia, mitsúxmi an Nucēn Papa Dios 'unáncēma unicamaxa ñunshini aín cuēēncēsa oíshi xanubē 'icēsari bítí 'itima, ⁶'ianan aín xanubē 'i bētsi unimi 'uchatima. Usafá ax 'icē uni a ca aín 'ucha cupí, Nucēn 'Ibu Jesucristonēn uisa cara oti 'icē usoquin 'ati 'icēn, nun mitsu ñuixuncēsabi oquin. ⁷Nucēn Papa Diosan ca usaquin ñu 'atima 'anux ainan 'inun nu 'imicēma 'icēn. Ama. Ax cuēēncēsabi oquin 'ai upíshi 'inun ca nu ainan 'imiāxa. ⁸Usa 'ain ca, ui unin cara nun mitsu 'unánmicē banacama ěnē cuaisama tania an, unin banama, Nucēn Papa Dios, an aín Bēru Ñunshin Upí nu 'ináncē, aín bana timaia.

⁹Nucēn Papa Diosan 'unánmicēxunmi upí oquin 'unáncē cupí cana, axa Jesucristomi catamēcē unicamax ca bētsibē bētsibē nuibananti 'icē quixun mitsu cuēēnoxuniman. ¹⁰Usai 'iti 'unani camina mitsux Macedonia menu 'icē axa Jesucristomi catamēcē unicamabē nuibananin. Usa 'icēbi cananuna mitsux 'icēsamairaimi camabi nētēn upitiira nuibananun quixun mitsu cain. ¹¹Camina upítaxēshi bucuquin uni raíri ubóquinma mitsun ñu mēētishí mitsúnbi 'ai bucuti 'ain, nun mitsu cacēsabi oi. ¹²Usai 'i camina axa Jesucristomi sináncēma unicaman upí uni 'icē 'unáncē 'ianan, ñuñumaribi 'icantima 'ain.

Nucēn 'Ibu Jesucristo utēcēnti bana

¹³Nucēn xucēantu, bamacē unicamax cara uisai 'iti 'icē quixun 'unáncēma mitsux 'iti cananuna cuēēniman, an ěnē ñu 'unáncēma unicamaxa aín aínsi bamacēbē 'icēsari bítími mitsux 'aisamaira masá nuitutima cupí. ¹⁴Jesús ax ca bamatancēx baísquiacēxa quixun 'unáncē 'ixun cananuna, a 'imiasari bi oquin ca axa ami catamēcē 'aish bama unicama Jesucristo utēcēncēbētan Nucēn Papa Diosan baísquimiti 'icē quixun 'unanin.

¹⁵ Usa 'ain cananuna Nucën 'Ibu Jesusan nu cacësabi oquin mitsu cain, ax ucëbëa aín uni bamacamax baísquicëma pan 'ain cananuna bamacëmacama nux Nucën 'Ibu Jesucristobë 'itima pan 'ain. ¹⁶Nucën Papa Dios axbi quicëbëtan, aín ángelcaman cushi an munuma banaquin aín manë banañu, anun Nucën Papa Dios rabiti, a bana obëtsinmainun ca Nucën 'Ibu Jesucristo axbi nañuax unuxun 'aia. Usai 'icëbë ca axa Jesucristomi catamëcë 'aish bama unicamax pain baísquiti 'icën. ¹⁷ Usacëbë cananuna Nucën Papa Diosan 'imicëx, bamacëmacama nuxribi atubëbi biranani manámiquiuanx, nëtë cuin mëücüax, Nucën 'Ibu Jesús bë birananuxun 'ain. Usaqiani cuanx cananuna Nucën 'Ibu Jesucristobë xëñibua 'aínbi éñánantimoi 'inuxun 'ain. ¹⁸Usa 'ain camina ënë bana, abëmi 'icë unicamabë masá nuituaxma 'inun quixun ñuixuni, sinánmiananti 'ain.

5

¹ Nucën xucéantu, uisa nëtën 'ianan cara uínsaran Nucën 'Ibu Jesucristo utécënti 'icë quixun cananuna mitsu cuënëoxuniman. ² Mitsun camina upí oquin 'unanin, uñan sinánmabia an ñu mëcamacë uni imé ucësa usaribi ca anúan Nucën 'Ibu Jesucristo uti nëtë 'iti 'icën. ³ Axa Jesucristomi sináncëma unicamaxa: "Chuámashi cananuna bucuin, uisa ñunbi ca nu uisotima 'icë" quicëbëbi ca anúan cëñúanti nëtë atun sináncë 'aímabi unuxun 'aia. Xanu tuñunën ca anúan ax bacénti nëtë sënëncëbëtan paë taníma 'ima. Usaribiti ca axa usai banacë unicama anúan cëñúti nëtëa ucëbë iétima 'icën. ⁴ Usa 'aínbi camina mitsux axa Jesucristomi sináncëma unicama 'icësaí 'ima. Usa 'aish camina mitsux aín nëtë sënëncëbëa Nucën 'Ibu Jesucristo ucëbë ratútima 'ain, an mëcamacë uñan aín ñu mëcamaquin ratucëxa uni 'icësaí camina 'icantima 'ain. ⁵ Nucën Papa Diosnan 'aish camina mitsux an nëtën upí ñu 'acë unisa 'ain. Cananuna an imé ñu 'atima 'acë unicamasama 'ain. ⁶ Usa 'aish cananuna uni raírísaribi 'uxcësa 'itima 'ain. Cananuna manúcëma 'aish upí oquin sináncë uni 'iti 'ain. ⁷ Axa 'uxcë unicamax ca imé 'uxia. Usaribiti ca axa paëncë unicama 'uxanan imé paënia. ⁸ Usa 'aínbi cananuna nux Nucën Papa Diosan uni 'aish camabi nëtën upí oquin sináncë 'iti 'ain. Cristonën ca ax quicësabi oquin 'ë 'aquinia quixun sinánquin cananuna ami catamëquin uni raíriribi nuibati 'ain, ñunshin 'atimanëan nu ñu 'atima 'anun sinánmitima cupí. Cristomi catamëquin raíri uniribi nuibacë 'aish cananuna suntárúnëan 'acánani ami catamëti cupí anun aín shican bëpánti manë chupa pañucësa 'ain. Usai 'iquin, Jesucristo utécëncëbë cana asaribi upí 'iti 'ai quixun sináncë 'aish, cananuna axa ami nishcë uñan 'ati rabanan suntárúnën aín maxcá manë mañutinën mapucësaribi 'ain. ⁹ Nucën Papa Diosan ca nun 'ucha cupí numi nishquin castícanuxun nu caíscëma 'icën. An ca Nucën 'Ibu Jesucristo cupíshi upí 'inun iéminuxun nu caísa. ¹⁰ Jesucristo ax ca nuxnu bamacëma pain 'aish abë 'ianan bamatancëxbi abë tsónun nu cupí bamacëxa. ¹¹ Ënë ñucama sinani camina ami catamëti Jesucristomi cushicë 'inux upiti bëtsibë bëtsibë sinánmiananti 'ain, mitsúxmi 'icësabi oi.

Pablonëan axa Jesucristomi catamëcë unicama 'ësëa bana

¹² Nucën xucéantu, cananuna mitsu cain, mitsun cushicama 'imainun an mitsu 'aquincë-cama 'imainun an mitsu Nucën 'Ibu Jesús ñuiquin 'ësëcë unicama acaman mitsu cacësabi oquin 'anan camina atun bana cuati 'ain. ¹³ Atúan upí oquin mitsu 'aquincë cupí camina acama nuibaquin, asérábi ca upí uni 'icë quixun sinánquin, atun bana cuati 'ain. Camina bëtsibë bëtsibë nishánanima upí onani chuámashi bucucanti 'ain.

¹⁴ Nucën xucéantu, ënë ñucamaribi 'anun cananuna mitsu cain, an ñu mëëtisama tanquin uni itsí ubfocë unicama, a camina sinananun 'ësëti 'ain. Jesucristonan 'aishbi upiti ami catamëcëma unicama a Jesucristomi upiti catamënun sinánmianan camina an Jesucristonan 'ixunbi an ñu 'atima 'ati sináncë unicama aribi upí 'inun 'aquinti 'ain. 'Aquianan camina camabi uni ami nishquinma nuibaquin upí 'inun 'aquinti 'ain.

¹⁵ Mitsu uinu 'icënbí camina bëtsí uni mimi nishquian 'atimocëxun ami nishquin aribi cupiquin nishananquintima 'ain. Usai 'ima bëtsibë bëtsibë 'aquiananquin camina camabi uni 'aquinti 'ain.

¹⁶ Masá nuitutíma camina camabi nëtën cuëni chuámashi 'icanti 'ain. ¹⁷ Usai 'i camina camabi nëtën Nucën Papa Dios bë banacanti 'ain. ¹⁸ Uisa ñu cara 'icëbëtanbi camina mitsun Nucën Papa Dios —asábi ca —quixun cati 'ain. Jesucristomi catamëcë 'ixunmi mitsun usaquin a cati ca Nucën Papa Dios cuënia.

¹⁹ Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan sinánmicëxuan unin upí ñu 'aia camina ëmitima 'ain. ²⁰ Nucën Papa Diosan sinánmicëxuan unin ñuixuncëxun camina a bana cuaisama tantima 'ain. ²¹ Unífan bana ñuixuncëxun camina, Nucën Papa Diosan sinánmicëx cara quia quixun pain cuati 'ain. Cuacéxa usa 'icë camina aín bana upí oquin cuati 'ain. ²² Uísa ñucamax cara 'atima 'icë, acama ënquin camina uísa ñu 'atimaratsubi 'atima 'icanin. ²³ Nucën Papa Dios, an nu bënëtima chuámarua 'imiti, an mitsu upíshi 'inun 'imianan mitsun sinan, mitsun nuitu 'imainun mitsun namíxbia uísa 'uchañumabi 'inun mitsu 'imiti cana cuëënin, utëcënquian Nucën 'Ibu Jesucristonën usa 'icë mitsu isti cupí. ²⁴ Nucën Papa Dios, an ainan 'inun mitsu caíscë, an ca mitsu usoquin 'imiti 'icën, ax quicësabi oquin.

Upí oquin sinánxunquian ashiquin Pablonën bërúanxa 'inun ca

²⁵ Nucën xucéantu, camina nu sinánquin Nucën Papa Dios nu ñucáxunti 'ain.

²⁶ Jesucristo cupí mitsun nuitu upí 'ixun camina axa Jesucristomi catamëcë unicama bërúanxa 'inun cati 'ain.

²⁷ Nucën 'Ibu Jesucristonën uni 'ixun cana an 'ë sinánmicësabi oquin mitsu cain, ënë quirica camina axa ami catamëcë unicaman cuanun ñuixunti 'ain.

²⁸ Mitsu Nucën 'Ibu Jesucristonën nuibaquin 'aquincëxmi mitsux upitax bucuti cana cuëënin. Ashi, Pablo.

PABLONĚAN TESALONICANU 'ICĚ UNICAMA ARIBI BUÁNMITĚČĚAN QUIRICA

PablonĚan abĕ 'icĕ unicamabĕtan Tesalónicanuaxa ax Jesucristomi catamĕčĕ unicama quirica cuĕñĕoxuan

¹Ēx Pablo 'ixun cana Silvano 'imainun Timoteobĕtan, Tesalónica ĕmanuaxmi Nucĕn Papa Dios 'imainun Nucĕn 'Ibu Jesucristonan 'icĕ, mitsu ĕnĕ quirica buánmin. ²Nucĕn Papa Diosbĕtan Nucĕn 'Ibu Jesucristonĕn nuibaquin chuámarua 'aishmi bucunun mitsu 'aquinti cananuna cuĕñin.

I. JESUCRISTO UTĚČĚNTIA PABLONĚN ŃUIA BANA (1.3-2.17)

Cristo utĕčĕncĕbĕtan Nucĕn Papa Diosan, 'uchañu unicama uisa cara oti 'icĕ quixun isti bana

³Nucĕn xucĕantu, mitsu sinánquin cananuna nĕtĕquinma —asábi ca —quixun caquin Nucĕn Papa Dios rabin. Mitsux camina bĕráma 'icĕsamairai Jesucristomi catamĕanan bĕt-sibĕ bĕtsibĕ nuibanin. Usaími mitsux 'icĕbĕtan nun Nucĕn Papa Dios —asábi ca —caquin rabiti ca asábiira 'icĕn, anbi mitsu upíira oquin sinánmicĕ cupí. ⁴A rabianan cananuna camabi ĕmanuxun axa Jesucristomi catamĕčĕ unicamaxa timĕčĕ mitsu Ńuiquin ĕsaquin cain, mitsux camina unían ubofanon bĕtsi bĕtsi ocĕx tĕmĕraquinbi tanshianan, uisa Ńu cara 'icĕbĕtanbi ĕnĭma Jesucristomi catamĕti quixun. ⁵Ainan cupí usai tĕmĕratancĕxmi mitsux aín nĕtĕnu abĕ 'inuan an mĕnĭocĕ cupí camina 'unánti 'ain, Nucĕn Papa Dios ax ca asĕrábi aín sinan upí 'icĕ quixun.

⁶An mitsumi nishquin mitsu tĕmĕramicĕ unicama a usaribi oquin Nucĕn Papa Diosan tĕmĕramiti ca asábi 'icĕn. ⁷Usoquin 'anan aín ángelnĕn cushicamabĕtan, tsi rĕquirucĕsa 'ixuan pĕcacĕ nĕbĕtsi, Nucĕn 'Ibu Jesús naínuax ucĕbĕtan, an nucĕñun unían tĕmĕramicĕ 'icĕbi mitsu chuámarua 'imiti ca asábi 'icĕn. ⁸Aín ángelnĕn cushicamabĕ utancĕxun ca Nucĕn 'Ibu Jesusan ui unicaman cara ami catamĕisama tancĕ 'ixun Nucĕn Papa Dios 'unánčĕma 'icĕ, acama uisa cara oti 'icĕ usoquin 'ati 'icĕn. ⁹Usoquin xĕnibua 'ainbi cĕñútimoquin 'aisamaira oquin castĭcancĕ unicamax ca Nucĕn Papa Diosan nĕtĕ upí, aín cushian pĕcacĕ, anu Nucĕn 'Ibu Jesús bĕma 'aish, a 'ura 'ianan aín cushin 'aquincĕma 'iti 'icĕn. ¹⁰Usai ca 'iti 'icĕn, a nĕtĕ anúan Nucĕn 'Ibu Jesucristo uti, aín unicaman —upíira ca Nucĕn 'Ibu Jesucristo 'icĕ —quixun ami sinani cuĕñquin a rabinun. Mitsúnribi nun aín bana Ńuixuncĕxun cuati ami catamĕčĕ 'ixun camina aín unicamabĕtanbi cuĕñquin a rabiti 'ain.

¹¹Usai 'iti cupía ainan 'inun caíscĕ 'ixun usai ca aín uni 'iti 'icĕ quixun an sinánčĕsabi oi 'inun mitsu 'iminun cananuna Nucĕn Papa Dios mitsu nĕtĕ camabi Ńucáxunin. Ńucáxuanan cananuna ax cuĕñčĕsabi oquinmi mitsun upí Ńu 'aisa tancĕ acama 'anan ami catamĕtia an mitsu sinánmicĕxunmi upí oquin 'anun aín cushinbi mitsu cushionun quixun a Ńucatin. ¹²Usaquinmi mitsun 'acĕbĕtan ca Nucĕn 'Ibu Jesucristo, ax asĕrábi upí 'ianan cushiira 'icĕ 'unánquin unin rabiti 'icĕn. Rabicĕbĕtan ca mitsúxribi Jesucristosa 'icĕ unin isti 'icĕn. Nucĕn Papa Dios 'imainun Nucĕn 'Ibu Jesucristo an mitsu nuibaquin 'imicĕx camina mitsux usa 'iti 'ain.

2

Axa uti cĕmĕi paránanti 'unáinracĕ uni achúshi Ńuicĕ bana

¹Nucĕn xucĕantu, Nucĕn 'Ibu Jesucristo uti 'imainun nux abĕ biranani timĕti Ńuiquin cananuna ĕnĕ bana mitsu cain. ²Aín uti nĕtĕ Ńuiquin ca unin —Nucĕn Papa Diosan 'unánmicĕxun cana 'unanin, anúan Jesucristo uti nĕtĕ ca uaxa —quixun mitsu cati 'icĕn. Camainun ca raírinĕnribi —aín uti nĕtĕ ca asĕrábi sĕnĕnia —quixun bana Ńuixunquin mitsu cati 'icĕn. Raírinĕnribishi ca —Pablonĕn ca nu, anúan Nucĕn 'Ibu Jesucristo uti nĕtĕ ca sĕnĕnia quixun quirica bĕmiaxa —quixun mitsu cati 'icĕn. Usaquin cacĕxbi camina bĕnĕti ratuti sináncasmatima 'ain. ³Usai quicĕ bana Ńuia cuaquinbi camina —asĕrábi ca —quixun sinántima 'ain. Jesucristo uti nĕtĕ ucĕma pan 'ain ca 'aisamaira unin Nucĕn Papa Diosan bana cuaisama tanti 'icĕn. Usaía 'icĕbĕ ca aínra unicama paránquin

áin bana cuanun quixun 'aisama ñu 'amiti uni achúshi, axa áin 'ucha cupí 'aisamaira oquin castíancã 'iti, ax uti 'icën. ⁴A unin ca camabi uni Nucën Papa Dios 'imainun atúan rabiquin, ax ca nun dios 'icë quixun cacë, a ñucama ênquin aishi rabinun cati 'icën. Canan ca anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunubi atsanx —'êx cana Dios 'ai —quixun sinani tsóti 'icën.

⁵¿Mitsubë 'ixun 'ên usai ca 'iti 'icë quixun mitsu ca, a caina sináncaniman? ⁶Mitsun camina 'unanin uisa cupí cara 'aisama uni ax áin uti nêtë sênécëma 'afnshi aima quixun. ⁷A unia ucëma pan 'aínbi ca anúan 'atima unin uni paránquin ñu 'atima 'ati a cushínribi unin bërí nêtëmbi ñu 'atima 'aia. An áin uti bëaracë axa nêtécëbë cuni ca uti 'icën. ⁸Usoquin êncëx pain aia cëmën tapun 'atima uni a camabi unin isiabi ca Nucën 'Ibu Jesusan axira uquin áin cuëbitan úncënênshi 'aquin áin cushían pëcabëtsincë anúnshi cëñuti 'icën. ⁹Cëmëi paránanti 'unáinra uni ax ca ñunshin 'atimanên 'apu, Satanás, an 'imicëx áin cushibë uti 'icën. Uquin ca cushiira 'ixun unían 'acëma ñu 'itsaira áin cushímbi 'aquin uni paránti 'icën. ¹⁰Usonan ca Jesucristomí catamëisama tancë cupía xëñibua 'aínbi Nucën Papa Diosnan 'itima unicama, a atun 'ucha cupíbi paránuxun uisa ñu cara 'aisama 'icë abí 'ati 'icën. ¹¹Nucën Papa Diosanbi ca a unían paráncë unicama a —aséribi ca a bana usa 'icë —quixun sinánun usoquin 'imiti 'icën. ¹²An Jesucristo ñuicë bana cuatíbi ainan 'iisama tancë 'ixun atun cuëcëncë ñuishi 'aquin 'atima ñu 'acë unicama, axa atun 'ucha cupíbi castíancã 'inun ca usai 'iti 'icën.

Nucën Papa Diosan ainan cupía iénun caiscë unicama

¹³Nucën xucéantu, usa 'afnbia Nucën 'Ibu Jesucristonên nuibaquin mitsu ainan 'imicë cupí cananuna Nucën Papa Dios —asábi ca —ênquinma cati 'ain. Mecama unioisama pain 'ixunbi ca Nucën Papa Diosan ainan 'inux iéti mitsu sinánxuançëxa. Usa 'aish camina áin Bëru Ñunshin Upí an ax cuëcëncësa oíshi 'inun mitsu sinánmicë, a cupí 'ianan aséribi Jesucristo ñuicë bana sináncë cupí, ainan 'ain. ¹⁴Nucën Papa Diosan ca nun nu — Jesucristomí catamëti ca uni ainan 'iti 'icë —quixun áin bana ñuixuncëxmi ami catamëti, asaribi upí 'aish áin nêtënu abë 'inun mitsu caísaxa.

¹⁵Nucën xucéantu, usa 'ain camina, mitsun Jesucristomí catamëti êntima 'ain. Êníma 'ianan camina nun nu mitsu ñuixuncë banacama 'imainun nun nu mitsu buánmicë quiricanu 'icë banacamariibi cuaquin manuima a banacama quicësabi oi 'iti 'ain. ¹⁶Usa 'ain cana Nucën 'Ibu Jesucristo 'imainun Nucën Papa Dios an nuibaquin nux chuámashi tani cuëënun 'imianan xëñibua 'aínbi abë 'inun nu 'imicë, ¹⁷anbia, mitsu upí oquin sinánmianan Jesucristomí catamëti ênquinma ax cuëcëncësabi oquin upí banaishi ñuianan ñu upíshi 'anun 'aquinti cuëënin.

II. PABLONËN 'ËSËA BANA (3)

3

Nucën Papa Dios camina nu ñucáxunti 'ai quixuan Pablonën ca

¹Nucën xucéantu, êsaquinribishi cananuna mitsu cain, camabi menu 'icë unicaman nun Jesucristo ñuiquin bana ñuixunia cuanun camina Nucën Papa Dios nu ñucáxunti 'ain, nun mitsu bana ñuixuncëxun cuaquinmi —a banax ca upíra 'icë —quixun caquin mitsun 'acésaribi oquian atunribi sinánun. ²'Imainun camina an 'atima ñu 'acë 'aisama unicaman nu ubíoxunma 'anun Nucën Papa Dios nu ñucáxunti 'ain. Camabi uníxira ca Jesucristomí catamëcëma 'icën, ³usa 'aínbi ca Nucën 'Ibu Jesusan áin quicësabi oquin mitsu ami catamënun cushioquin, ñu 'atima 'axunma 'anun bërúanti 'icën. ⁴Cananuna 'unanin, Nucën 'Ibu Jesucristonên 'aquincëxun camina mitsúnmi nun cacëxun bërí 'acësabi oquin ênquinma 'ati 'ai quixun. ⁵Nucën 'Ibu Jesucristonëan —Nucën Papa Diosan ca aséribi mitsu nuibatia —quixun upí oquin 'unánan, ax 'icësaribiti uisa ñu cara 'icëbëbi bënëquinma tanshiti 'unánun mitsu 'aquinti cananuna cuëënin.

Axa Jesucristomí catamëcë unicaman ca ñu mëëti 'icë quixun Pablonën ca

⁶Nucën xucéantu, Nucën 'Ibu Jesucristonên nu sinánmicësabi oquin cananuna mitsu cain, ui unin cara Jesucristomí catamëcë 'ixunbi nun mitsu 'unánmicësabi oi 'iisama tanan ñu mëëtisama tania, abë camina ênananti 'ain. ⁷Mitsúnbi camina 'unanin, uisai

caramina nux 'icésaribiti 'iti 'ai quixun. Mitsubë 'aish cananuna ñu mëëima 'icëma 'ain. ⁸Cupíóquinma cananuna unin piti picëma 'ain. Nun mitsun piti 'imainun mitsun curíqui cēñuti rabanán cananuna nētēn 'anan iméribi tēméraí atsánquinbi ñu mëëan. ⁹Mitsúnmi nu cupíóquin mitsun piti 'imainun mitsun curíqui 'inácëxun nun biti ca asábi 'itsíanxa. Usa 'ainbi cananuna, mitsúnribimi nun 'acésaribi oquin 'anun, nun cuëëncë ñu binuxun nunbi ñu mëëan. ¹⁰Mitsubë 'ixun cananuna ësóquin mitsu can, an ñu mëëtisama tancë uní an ca pitima 'icë quixun. ¹¹Ésaquian mitsu ñuicania cananuna cuan, micama raírinëx ismina ñu mëëimabi bana ñuibëquinishi nitsi quixun. ¹²Usa unicama cananuna Nucën 'Ibu Jesucristonēn nu sinánmicésabi oquin 'esëquin cain, atun cuëëncë ñu binuxun ca uni itsi ubíóquinma atúnbi ñu mëëti 'icë quixun.

¹³Nucën xucéantu, camina unicamaxa chuámarua bucunun ñu upí 'ati, a 'aisama tanquin ëntima 'ain. ¹⁴Ui unin cara nun cuëñöcë bana ëñë ënxun nux quicésabi oquin 'aisama tania, a unibë camina nitima 'ain, axa rabíntanun. ¹⁵Aíshbi camina abë nishanantima 'ain. Nishananquinma camina nun bana quicésaribi oquin 'anun 'esëti 'ain, nun xucénu 'acésaribi oquin.

Upí oquin sinánxunquian ashiquin Pablonēn bërúanxa 'inun ca

¹⁶Nucën 'Ibu Jesucristo, an aín unicama bënëtima chuámarua 'inun 'imicë, anbia mitsúxribimi uisa ñu cara 'icëbëbi camabi nētë chuámarua 'inun mitsu 'imiti cana cuëënin, axbi mitsubë 'iquin mitsu bërúanti cana cuëënin.

¹⁷Éx Pablo 'ixun cana 'ën mecënanbi cuëñöquin bërúanxmi 'icanun quixun mitsu cain. Ëñë isquin camina 'unánti 'ain, ëñëx ca Pablonëan cuëñöcë 'icë quixun. Ésoquinshi cana cuëñöoin. ¹⁸Nucën 'Ibu Jesucristonēn nuibaquin 'aquincëxmi mitsux upitax bucuti cana cuëënin. Ashi, Pablo.

PABLONĚAN TIMOTEO A PAIN BUÁNMI QUIRICA

PablonĚan Timoteo quirica cuĕñĕoxuan

¹Ēx cana Pablo, aín bana uni ñuixunuan Jesucristonĕn caísa 'ain. Usa 'inun ca Nucĕn Papa Dios, an nu ainan 'inun iĕmicĕ, abĕtan Jesucristo, an nu asaribi 'iminunu nun caíncĕ an mĕnocĕxa. ²Timoteo, 'ĕn cana ĕñĕ quirica mi buánmin. 'Ēx ami sináncĕsaribi oi mix Jesucristomi sináncĕ 'aish camina 'ĕn bĕchicĕsa 'ain. Nucĕn Papa Dios 'imainun Nucĕn 'Ibu Jesucristo, an nu ainan 'inun iĕmicĕ, an nuibaquin min 'uchacama tĕrĕncĕ cupímí ainan 'aish chuámarua 'iti cana cuĕĕnin.

Unin cĕmĕquin ñuicĕ bana cuatima bana

³Ēx Macedonia menu cuantámainunmi Efeso ĕmanu bĕrúnun quixun cana mi can, anuxunmi an Nucĕn Papa Dios cuĕĕncĕsabi oquin 'unánmiquinma bĕtsi bana uni ñuix-uncĕ unicama usoquin 'axunma 'anun quixun canun. ⁴Usa 'ain camina a unicama cati 'ain, uni raírnĕan nun rara tsóa 'imainun uisai cara nun rara 'iacĕxa quixun ñuicĕ banacama a cuaxunma 'anun quixun. Usa banacama cuati ca uni ñancábi cuĕbicanania. Usa 'ain ca an a banacama ñuicĕ unicaman Jesucristomi catamĕquin Nucĕn Papa Dios cuĕĕncĕsabi oquin 'anun nu 'aquinima.

⁵Nucĕn Papa Dios ca cuĕĕnia aín unicamaxa ĕsai 'inúnu 'unánmiti: aín nuitu upí 'ianan aín 'uchacama tĕrĕncĕ 'ixun 'atĕcĕnti sináncĕma 'ianan Jesucristomi asĕrabi catamĕcĕ 'ixun unicama nuibati. ⁶Usaía 'inun 'unánminun ca Nucĕn Papa Dios cuĕĕnia quixun sinanima ca bĕtsi bĕtsi uni amanu amanua sinani banaia. Usa 'ixun ca Nucĕn Papa Dios cuĕĕncĕsabi oía 'inun aín unicama 'aquinima. ⁷Nucĕn Papa Diosan bana unicama 'unánmisa tanquin ñuixunquinbi ca a bana —uisai cara quia —quixun cuatima. 'Imainun ca a ñuixuncĕ banacama —asĕrabi ca usa 'icĕ —quixun ñuixunquinbi uisai quicĕ cara quixun a bana anbi cuatima.

⁸Camabi unia upí 'iti oquin ca Nucĕn Papa Diosan aín bana uni 'ináncĕxa. Usa 'ain ca a bana quicĕsabi oi 'iquin unin 'unánti 'icĕn, a banax ca upíra upí 'icĕ quixun. ⁹Cananuna 'unanin, aín nuitu upí 'ixun ca unin usai ca uni 'itima 'icĕ quixun cuĕĕño bana isquinmabi ñu 'aisama 'aima. 'Aínbi ca an ĕsa ñu 'acĕ unicaman —usaquin 'ati ca 'aisama 'icĕ —quixun 'unánti cuĕĕño ca a bana 'icĕn: an Nucĕn Papa Diosan bana cuĕĕncĕma, 'imainun an aín bana tancĕma, 'atima 'aish 'aisama sinánnu, 'uchañuira, an Nucĕn Papa Diosmi racuĕquinma aín bana quicĕsabi oquin 'acĕma, 'imainun an aín papa 'acĕ, an aín tita 'acĕ, an uni itsi 'acĕ, acama 'imainun, ¹⁰aín xanuma 'aínbi xanubĕ 'icĕ unicama, aín bĕñĕma 'aínbi unibĕ 'icĕ xanucama, xanúxmabi unibĕ 'icĕ unicama, an ñu mĕcamacĕ unicama, cĕmĕcĕ unicama, axa anun Nucĕn Papa Diosbĕ upí 'iti bana, ĕñĕxa quicĕ ñucama cuĕĕncĕma unicama. Ēsa ñu 'acĕ unicaman —usai 'iti ca 'aisama 'icĕ —quixun 'unánun ca Nucĕn Papa Diosan uni aín bana 'ináncĕxa. ¹¹Axa usa ñu 'ati ca 'aisama 'icĕ quicĕ bana, usaribiti ca Jesucristo ñui quicĕ bana, a uni ñuixunuan Nucĕn Papa Diosan 'ĕ caíscĕ, ax quia.

Nuibaquian ainan 'imicĕxun unin Nucĕn Papa Dios —asábi ca —cati bana

¹²Nucĕn 'Ibu Jesucristonĕn 'ĕn an cacĕsabi oquin 'ati 'unánxun, aín bana ñuixunun caxun, usoquin 'anun 'ĕ cushioxa. Usa 'ain cana a ñucama sinánquin —asábi ca —quixun ca cain. ¹³Jesús ñui 'atimati bananan 'atimaquin sinánquin aín unicama tĕmĕramianan 'atimaquin ñuia 'icĕbi ca 'ĕ aín uni 'imiacĕxa. 'Ēx Jesucristomi catamĕcĕma pan 'ianan ax ca Nucĕn Papa Diosan Bĕchicĕ 'icĕ quixun 'unáncĕma 'ixun usoquin 'a 'icĕ ca Nucĕn Papa Diosan nuibaquin 'ĕn 'uchacama 'ĕ tĕrĕnxuancĕxa. ¹⁴Tĕrĕnxuanan ca Cristo Jesúsnan 'aish abĕ achúshi sinánñushi 'ixun, unicama upí oquin nuibanan upiti ami sinánun 'imiquin Nucĕn 'Ibu Diosan 'ĕ cushioxa.

¹⁵Ēñĕ banax ca asĕrabi 'icĕn. Usa 'ain ca camabi unin —asĕrabi ca —quixun 'unánti 'icĕn: Camabi uni aín ñu 'aisama 'acĕ cupía tĕmĕrati 'icĕbi Nucĕn Papa Diosnan 'inun iĕminux ca Cristo Jesús ĕñĕ menu uacĕxa. Uni itsi 'icĕsamairai 'uchacĕ 'icĕbi ca ainan 'inun 'ĕ

iémiacéxa. ¹⁶Éx 'uchañuira 'icébia Jesucristonén 'émi nishquinma ainan 'è 'imicé cupí ca axa ami cataméti xénibua 'aínbi Nucén Papa Diosbè 'iti unicaman 'unánti 'icén, usaribi oquin ca Jesucristonén aribi Nucén Papa Diosnan 'inun 'imiti 'icé quixun. Atúan usaquin 'unánun ca Nucén Papa Diosan nuibaquin 'è ainan 'imiacéxa. ¹⁷Usa 'ain cananuna Nucén Papa Dios, axa usabi 'Apuira 'iá 'aish cénútimoi usabi 'iti, a unin aín bérúnbi iscéma, 'ianan an camabi ñu 'unáncé, axëshia Dios, a xénibua 'aínbi rabiti 'ain. Usai ca 'iti 'icén.

¹⁸Timoteo, 'èn béchicésa 'icé, cana mi cain, Nucén Papa Diosan sinánmicéx ca aín unicama mi ñui quiacéxa, —Timoteonéx upí 'ixun ca Nucén Papa Diosan bana unicama ñuixunti 'icén. Mí ñuia usai quicé unicaman bana sinánquin camina ami cataméquin, Jesucristo cuéencéma ñu 'aquinma 'aisama ñu 'ati sinánquinbi ténéquin upí ñuishi 'ati 'ain. ¹⁹Usa 'aínbi ca —ésa ñu 'ati ca 'aisama 'icé —quixun 'unánquinbi usaquin 'acé 'aish uni raíri Jesucristobé upiti nitsima. ²⁰Usai ca Himeneo 'imainun Alejandro 'iata. A uni rabé cana Nucén Papa Dios ñui 'atimati banatécénunma ñunshin 'atimanén 'apu Satanasnéan témëraminun éan.

2

Camabi uni Nucén Papa Dios ñucáxunti bana

¹Éñé ñucama pain ñuiquin cana mi cain: Timoteo, min camina axa Jesucristomi catamécé unicaman, uni raíri upiti bucinun 'imianan aín cuéencé ñuribi bianan ami cataméanuan sinánminun, Nucén Papa Dios ñucáxunun 'é caxunti 'ain. Canan camina atúan Nucén Papa Dios —asábi ca —quixun canun cati 'ain. ²Usonan ca camabi nētēnu 'icé 'apucama 'imainun 'apun anécé unicamaribi Nucén Papa Dios ñucáxunti 'icén, nuxnu upí sinánñu 'ianan ubónananima chuámashirua 'aish ax cuéencésabi oi 'i bucinun. ³Usoquin Nucén Papa Dios camabi uni ñucáxunti ca asábi 'icén. Nucén Papa Dios, an nu ainan 'inun iémicé, ax ca usoqian aín unicaman 'ati cuéenia. ⁴Ax ca camabi unfan ainan 'inux iéquin ax cuéencésabi oi 'iti 'unánti cuéenia. ⁵Nucén Papa Dios ax ca achúshishi 'icén. An abéa camabi uni upí 'inun 'imiti axribi ca achúshishi 'icén, a uni ca Jesucristo ax 'icén. ⁶Camabi uníxa aín 'ucha téréncé 'aish Nucén Papa Diosnan 'inun ca 'itsianxmabi bamacéxa. Usai ca 'iacéxa quixun ca aín unicaman Nucén Papa Diosan mēñiosabi oquin unicama ñuixunia. ⁷Usa 'ain cana an 'imicé 'ixun judíos unicamaishima judíosma unicamaribi Jesucristomi catamétia Nucén Papa Dios cuéencésabi oi 'inun 'unánmin. Usaquin uni 'unánminun ca Nucén Papa Diosan 'è caísacéxa quixun ñuixunquin cana Cristonan 'ixun céméquin paránquinma mi can.

⁸Ésa cana 'èx cuéenin, uinu cara axa Jesucristomi catamécé unicama timétia anuax ca nucé bēñé unix upí oquin sinani, unimi nishi abé cuébastiananima, aín mecén manámi oi Nucén Papa Diosbè banati 'icén. ⁹Usaribiti ca axa Jesucristomi catamécé xanucamaxribi ax tanxēshi mēñiocati 'icén, 'aisamaira cupícé ñu, chupa, curi, 'imainun perla, acama ca pañutima 'icén. Aín buribi ca unin isnun quixun 'aisamaira oquin mēñiotima 'icén. ¹⁰Usai 'iquinma ca usoquin cara axa Nucén Papa Diosmi cataméti ami cushicé xanun ñu 'ati 'icé, usoquinshi aín nuitu upí 'ixun 'anan nuibaquin 'aquinsa 'icé raíri 'aquinti 'icén.

¹¹Axa Jesucristomi catamécé unicama timécé 'ain ca xanuxun banaaninma nucé bēñé unfan Nucén Papa Diosan bana ñuixunia cuaquin, a banaxa quicésabi oquin 'ati sinánti 'icén. ¹²Cana mi cain, axa Jesucristomi catamécé unicama timécébētan ca xanuxun bana ñuixuntima 'icén, nucé bēñé unfan aín bana tanquin an cacésabi oquin 'anun quíax ca quitima 'icén. Usai 'ianan ca unfan Nucén Papa Diosan bana ñuixuncébé banatima 'icén. ¹³Nucén Papa Diosan ca uni achúshi, Adán, a pain uniotancéxun xanu achúshi, Eva, aribi uniocéxa. ¹⁴Uniocébi ca ñunshin 'atimanén 'apúan sinánmicéxun runun Adánma, Eva paránquin ñu 'atima 'amiacéxa. Usocéx ca 'uchacéxa. ¹⁵Usa 'aínbi ca uinu 'icé xanun cara tuáñu 'ianan Jesucristomi catamécé 'ixun, bētsibé nuibanquin upí sinánñu 'ixun 'atima ñu sinánquinma, tuáñu xanúan 'ati ñucama upí oquin 'aia, a xanux Nucén Papa Diosan upí oquin 'aquincé 'iti 'icén.

3

Axa Jesucristomi catamécé unin cushicamaxa usai 'iti bana

¹ Ënë bana ca asérabi 'icën: Axa Jesucristomi catamëcë unicaman cushi 'iisa tancë uni an ca 'unánti 'icën, ënë ñu mëëti ca upíra 'icën. —Usa 'ain cana upíra oquin 'ati 'ai — quixun sinánti 'icën. ² Usa 'ain ca axa Jesucristomi catamëcë unicaman cushi ax ësa uni 'iti 'icën: Ca 'iti 'icën, —'aisama ca —quixun unin ñuicëma, xanu achúshiñuishi, upí sinánñu, cuaibë banacëma, upí oquin sináncë 'ixun ñu 'atima 'acëma. 'Ianan ca a isi aia cuëenquin uni bicë 'ianan Nucën Papa Diosan bana 'unánmiti 'unáncë 'iti 'icën. ³ Paéncëma 'ianan ca unibë mëëananti sinánñuma 'iti 'icën. Usa 'aish ca bënëtima cuëmëninishi unibë bananan curíquiñu 'iisa tani bënëtima 'icën. ⁴ Aín xubunu 'icë aín aintsicamaxa upí 'inun bërúanti ca 'unánti 'icën. An upí oquin 'unánmicëxuan aín bëhichënëñ aín bana cuacë ca 'iti 'icën. ⁵ Aín xubunu 'icë aín aintsicama upí 'inun bërúanti 'unáncëma 'ixun ca unin axa Jesucristomi catamëcë unicama upí 'inun bërúantima 'icën. ⁶ Bëriratsu ami catamëcë uni ax ca axa Jesucristomi catamëcë unicaman cushi 'itima 'icën. Usa 'ixunbi ca —'ëx cana bëtsi unisamaira 'ai —quixun sinánti 'icën. Usaribiquin rabíquin —'ëx cana Nucën Papa Diosaribi 'ai —quixun sináncë cupí ca Nucën Papa Diosan ñunshin 'atimanën 'apu, Satanás, aín nëtënuu chiquiáncëxa. Usaribitía rabíti rabanana camina axa bërirsatsu ami catamëcë uni axa Jesucristomi catamëcë unicaman cushi 'imitima 'ain. ⁷ Axa Jesucristomi catamëcë unicaman cushi ax ca axa Jesúsmi sináncëma uninbia —ax ca upí nuituñu 'icë — quixun 'unáncë 'iti 'icën. Usama 'icë ca unia a ñui 'atimati banamainun ñunshin 'atimanën 'apúrribi ñu 'atima 'amiti 'icën.

An axa Jesucristomi catamëcë unicama 'aquincë unicamaxa usai 'iti bana

⁸ Axa Jesucristomi catamëcë unicaman cushi 'icësaribiti ca an atu 'aquincë unicamáxribi 'iti 'icën. Upí uni ca quixuan unin 'unáncë ca 'iti 'icën. 'Ianan ca cëmëma 'ixun aín quicësabi oquin ñu 'acë 'iti 'icën. Paéncëma 'ianan ca curíqui binuxun uni paráncëma 'iti 'icën. ⁹ Usa 'ixun ca Jesucristomi catamëquin Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan 'unánmicë ñucama upí oquin 'unani an 'imicësabi oi 'iti 'icën. Usai 'i ca —'ën cana Nucën Papa Dios cuëëncëma ñu 'aima —quixun 'unáncë 'iti 'icën. ¹⁰ An axa Jesucristomi catamëcë unicama 'aquinti uni caísnuxun camina uisa uni cara, uisoquin cara ñu 'aia quixun pain istancëxun caísti 'ain. ¹¹ An axa Jesucristomi catamëcë unicama 'aquincë unin xanux ca —upí xanu ca —quixuan camabi unin 'unáncë 'iti 'icën, ca cëmëi bëtsimi manáncëma 'iti 'icën, paéncëma 'ianan ca aín ñu 'ati upí oquin 'acë 'iti 'icën. ¹² An axa Jesucristomi catamëcë unicama 'aquincë unix ca achúshi xanuñuishi 'iti 'icën. Aín bëhichë 'imainun aín xubunu 'icë aín aintsicama upí 'inun bërúanti ca 'unánti 'icën. ¹³ Usa uni 'ixuan axa Jesucristomi catamëcë unicama upí oquin 'aquinia isquin ca camabi unin —atux ca upí uni 'icë —quixun ñuisti 'icën. Usaquian ñuicëxun ca ami cushicë 'aish racuëquinma Cristo Jesús unicama ñuixunti 'icën.

Uni itsínma axa Jesucristomi catamëcë unicamainshi 'unáncë bana

¹⁴⁻¹⁵ Ën cana bënëtishi mi isi cuanti sinanin. Usa 'ixunbi cana 'ëx bënëquiancëbëtanmami, usai ca Jesucristomi catamëcë unicama bucuti 'icë quixun 'unánun, quirica pan mi buánmin. Axa Jesucristomi catamëcë unicamax ca Nucën Papa Dios, axa bamatimoi tsócé, aín uni 'icën. Aín unicama cupíshi ca camabi unin uisa cara Nucën Papa Dios 'icë quixun 'unánan uisax cara uni ainan 'iti 'icë quixun 'unánti 'icën. Atu cupíshi ca bëtsi unicaman ënë ñucamax ca asérabi 'icë quixun manutima 'icën. ¹⁶ Asérabia unin 'unáncëma ñu Nucën Papa Diosan aín unicamaishi 'unánmicë 'ain ca nun ñuicë bana ënëx asérabi 'icën:

Jesucristo ax ca Diosaribi 'aish ënë menuax uni 'iacëxa. Jesucristonën ca aín nuitu upí 'ixun upí ñuishi 'aia quixun ca Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan unicama sinánmiacëxa. 'Imainun ca Jesucristonëx ángelnëñribia iscë 'iacëxa. Usa 'ain ca a ñuiquin aín unicaman camabi menuxun uni 'unánmia. A ñuicë banax ca asérabi 'icë quixun sinani ca camabi menuax, uni ami catamëtia. Usa 'aish ca ënë menu 'itancëx aín Papabé 'i aín nëtënuu cuancëxa.

4

An Nucën Papa Diosan banamabi bana itsi uni ñuixuncë uni ñuicë bana

¹ Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan ca nu upí oquin 'unánun 'unánmia, Jesucristo utëcënti nëtë 'urama 'ain ca ñunshin 'atima, an uni paráncë, acaman sinananmicëxun,

uni raírinen 'atima ñu 'aquin Jesucristomi catamēti ěnti 'icē quixun. ²Usai 'iquin ca axa cēmēcē unin bana cuati 'icēn. A cēmēcē unicama an ca cēmēntapun 'aish cēmēquin, usai banati ca 'aisama 'icē quixun 'unaníma. Usa unicamax ca aránpi 'itsisan mēpēpēcacēxa mocēnu ñun naxcacēxunbia paē tancēma unisaribi 'icēn. ³A unicamax ca axa Nucēn Papa Diosmi catamēcē unicaman isa xanu bitima 'icē quianan bētsi bētsi ñuribi pitima 'icē quiax quia, an 'ināncēxun aín unicama an aín bana 'unāncē 'ixun a —asábi ca —caquin piti oquian camabi ñu Nucēn Papa Diosan unio 'aínbi. ⁴Nucēn Papa Diosan unio camabi ñux ca upí 'icēn. Usa 'ain ca aín unicaman —pitima ca —quixun timaquinma Nucēn Papa Dios —asábi ca —caquin piti 'icēn. ⁵Aín banaxa —asábi ca camabi piti ñu 'icē —quiax quicē cupí cananuna an nu ñu 'ināncēxun, Nucēn Papa Dios —asábi ca —quixun caquin piti 'ain.

An Jesucristo cuēñcēsabi oquin bana ñuixuncē uni ñuicē bana

⁶Ěn mi cacē bana ěnē axa Jesucristomi catamēcē unicama ñuixuncē 'aish camina an Jesucristo cuēñcēsabi oquin bana ñuixuncē 'iti 'ain. 'Ianan camina ami ñuixuncē bana upí oquin 'unánquin a banaxa quicēsabi oquin 'ati 'ain. ⁷Usai 'iquin camina unían aín rara usai 'ía bana ñuicēbētanbi, usaribi oquin 'aquinma, upíra oquin sinánquin Nucēn Papa Dios quicēsabi oquin 'ati 'ain. ⁸Ěnēx ca ěsa 'icēn. Camabi nētēn cuai aín nami bachura 'ianan cushi 'aish ca uni upiti cuai cuēñnia. Usai cuēñcēsamaira oi ca camabi nētēn upíra oquin sinánquin Nucēn Papa Dios cuēñcēsabi oquin 'ai, uni ěnē menuax upitax bucu cuēñanan usai 'itancēx Nucēn Papa Diosan nētēnuaxribi abē 'aish cuēñti 'icēn. ⁹Usai ca 'iti 'icē quicē banax ca asérabi 'icēn. Usa ca quixun ca camabi unin upí oquin 'unánti 'icēn. ¹⁰Nucēn Papa Dios, axa bamatimoi tsócē, an camabi uni ainan 'inun iémsa tanquin Jesucristomia ax catamēcē unicama iémicē, an ca axa quicēsabi oquin ěnē menuxun 'imianan aín nētēnuxunribi aín unicama upitax 'inun 'imiti 'icē quixun cananuna 'unanin. Usa 'ixun cananuna nun 'acēsaribi oquian camabi unin 'unánun, tēmēranan uni numi 'atimati banacē 'ixunbi unicama Nucēn Papa Diosan bana ñuixunin.

¹¹Ěn mi cacē banacama ěnē camina axa Jesucristomi catamēcē unicama usaquin 'anun quixun caquin 'unánmiti 'ain. ¹²Usoquin 'anan camina mix mēcō unima cupía unin timaquin min bana cuaisama tanti rabanun upí uni 'iti 'ain. Mixmi 'icēsaribitia axa Jesucristomi catamēcē unicamaxribi upí 'inun camina upiti bananan, upitishi 'ianan, unicama nuibanan, uisa ñu cara 'icēbēbi Jesucristomi catamēanan, min xanuma 'ain xanubē 'itima 'ain. ¹³Ěx mi isi cuanmainun camina axa Jesucristomi catamēcē unicama timécēnuxun Nucēn Papa Diosan bana, min 'acēsabi oquin camaxunbia cuanun cushin banaquin 'ati 'ain. Atúxa upiti Jesucristomi catamēnun camina bana ñuixunquin upí oquin sinánmiti 'ain. ¹⁴Axa Jesucristomi catamēcē unicamaxa timécē 'aían atun cushicaman aín mēcēn minu nanxun, Nucēn Papa Diosan sinánmicēxun mi cá bana a camina manutima 'ain. Atúan cacēsabi oquinmi 'anun ca Nucēn Papa Diosan mi cushioti 'icēn.

¹⁵—An ca Jesucristomi catamēcē 'ixun, upí oquin ñu 'aia —quixun unicaman mi isnun camina upí oquin sinánquin 'ěn mi cacē banacama quicēsabi oquin ěnquinma 'ati 'ain. ¹⁶Amanu amanua sinanima camina a bana quicēsabi oi 'ianan a banaxa quicēsabi oquin uní bana ñuixunti 'ain. Usaquin 'aími mix iécē 'imainun ca an mínmi a bana ñuixuncēxun cuacē unicamaxribi Nucēn Papa Diosnan 'inux iécē 'iti 'icēn.

5

Axa Jesucristomi catamēcē unicamabē usai 'iti bana

¹Uní apan camina ñu catima 'ain. Ñu caquinma camina min papami 'acēsaribi oquin uní apan upí banaishi ñuixunquin 'ěsēti 'ain. Min xucēnmi 'acēsaribiquin camina bēná unicamaribi nuibaquin 'ěsēti 'ain. ²Min titami 'acēsaribi oquin camina nuibaquin xanu xēnicama 'ěsēti 'ain. 'Anan camina min chirabacēmi 'acēsaribi oquin xanu xuntacumaribi 'atimaquin sinánquinma upí oquin sinánquin 'ěsēti 'ain.

³Casunamēcē xanucama camina an ñu 'aquinti 'aíma 'ain, 'aquinti 'ain. ⁴Usa 'aínbi ca xanu casunamēcēñēx tuáñu 'ianan babañu 'icē aín tuábētan aín baban 'aquinti 'icēn, chamará 'icē ca aín papabētan aín títan tēmēraqunbi nuibaquin tuá canioia, usa cupí. Usa 'ain camina uní 'imainun xanu, aín tita, aín papa 'imainun aín xubunu 'icē aín aintsicamaribi 'aquianan ñu 'axunti 'unánmiti 'ain. Usoquian 'ati ca Nucēn Papa Dios

cuëñia. ⁵ An ñu 'aquinti 'aíma 'ain ca xanu casunamécëñëx Nucën Papa Diosmishi catamëtia. Usa 'aish nêtënbi, imébi éñíma abé banaquin ca Nucën Papa Dios raíri uni ñucáxunia. ⁶ Casunamécë xanu axa xanu raíri 'aquinti sinanima, aín cuëñcësarishi 'icë, ax ca bamacëma pain 'aíshbi bamacësa 'icën. ⁷ Usa 'ain camina 'ën mi cacé banacama éñéxa quicësabi oía 'inun, axa Jesucristomi catamécë unicama 'unánmiti 'ain, unían — aín aintsi 'ibu ca upí oquin 'aquinima —quixun —quixun ñuiti rabanán. ⁸ Uni 'imainun xanu Jesucristomi catamécë 'ixunbia, an aín xubunu 'icëcama 'imainun aín aintsi 'ibucamaribi ami sinánquin 'aquincëma, ax ca Jesucristomi catamécëmasa 'icën. Usa 'aish ca axa Jesucristomi catamécëma uníxa 'icësamaira oi 'atimaira 'icën.

⁹ An ñu 'aquintia 'aíma 'ain ca xanu casunamécë, axa Jesucristomi catamécë unicaman 'aquinti 'icën. 'Aquincëxun ca atúinshia ñu 'axunun caínquinma, anribi axa Jesucristomi catamécë unicama 'aquinti 'icën. Usaquian 'anun aín ané quiricanu 'acé xanu, ax ca sesenta baritiañuma pan 'itima 'icën. Casunamécëma 'aish achúshi bënëñuishi 'ía ca 'iti 'icën. ¹⁰ Upí oquian ñu 'aia unin 'unáncé ca 'iti 'icën. Cara aín tuá upí oquin canioxa, cara uni 'imainun xanu a isi aia upí oquin bíaxa, cara axa Jesucristomi catamécë unicama 'aquianxa, cara axa tēmëracé unicama chuámarua 'inun 'aquianxa, 'imainun cara uisa ñu upíribi 'axa quixun 'unáncé 'aish ca aín ané 'acé 'iti 'icën.

¹¹ Usa 'ain camina casunamécë xanu xutani 'icé axa Jesucristomi catamécë unicama an 'aquinun 'imitima 'ain. Usa xanux ca Jesúsni manuti amiribishi bënutisa tanti 'icën. ¹² Usari 'i ca —'ën cana axa Jesucristomi catamécë unicama 'aquinti 'ai —quixunbi 'aquiníma 'uchati 'icën. ¹³ 'Ianan ca usa xanux ñu mēëtisama tani chiquishi, bētsi bētsi xubunu atsínbëquinqin bana ñuibëquini niti 'icën. Nianan ca a ñuitima ñuribi ñuiti 'icën. ¹⁴ Usaía 'itima cupí cana cuëñin, xutani 'aísha ax casunamécë xanux ca bēnuti 'icën. Bēnutancëxun tuatancëxun ca aín tuá 'imainun aín xubunu 'icé ñucama upí oquin bēruanan, aín bēñeribi 'aquinti 'icën. Usaquian 'acébë ca axa Jesucristomi sináncëma unicama a xanu ñui 'atimati banatima 'icën. ¹⁵ Usai 'iquinma ca casunamécë xanu raírinën Nucën Papa Diosmi sinánti éñxun ñunshin 'atimanën 'apu Satanasñëan sinánmicësabi oquínshi 'aia.

¹⁶ Usa 'ain cana mi cain, bēbu 'imainun xanu axa Jesucristomi catamécëcaman ca aín aintsi 'ibu casunamécë 'icé upitaxa 'inun bēruanti 'icën, axa Jesucristomi catamécë unicaman isa a bēruanan quixun sinánquinma. Usa 'aínbi ca axa Jesucristomi catamécë unicaman, an 'aquinti aín aintsi 'ibu 'aíma 'ain, xanu casunamécë 'aquinti 'icën.

¹⁷ Aín cushían upí oquin 'aquincëxun ca axa Jesucristomi catamécë unicaman ami sinánquin nuibaquin aín bana cuati 'icën. Usa 'ixun ca bētsi 'acësamaira oquin an bana ñuixuanan upí oquin 'unánmicë, ami sinánquin nuibanan upíra oquin aín bana cuati 'icën. ¹⁸ Moisésñëan cuëñëo bana ca quia: “Trigoma rëucubutanun amáquin piia quixun camina vaca bënë cuëtanitima 'ain”. Jesusaxribi ca ésaí quiacëxa: “An ñu mēëxuncë uni a ca an ñu mēëmicë unin cupfoia”. Usaribiti ca an Nucën Papa Diosan bana ñuixuncë uni an aín cupí bití asábi 'icën.

¹⁹ Axa Jesucristomi catamécë unicaman cushia, usai ca 'ia quixun uni achúshinën ñuia camina cuashiti 'ain. Rabé unían ñuia camina cuapánti 'ain. Rabé 'imainun achúshi unían ñuiaíra camina —asérabi ca —quixun 'unánti 'ain. ²⁰ Usa 'ixuan asérabi éñquinma 'aisama ñu 'aia camina axa Jesucristomi catamécë unicama timécëñxun sinanatánun 'ësëti 'ain, usaquinmi caia cuaquian axa Jesucristomi catamécë uni raírinën —'ëñribi cana usaquin 'atima 'ai —quixun sinánun. ²¹ Nucën Papa Dios 'imainun Nucën 'Ibu Jesucristo 'imainun aín ángel upicamanribia ismainun cana ésaquin 'anun mi cain: Min aintsi 'ibu 'imainun uisa uni cara, anbia axa Jesucristomi catamécë unicaman cushi 'ixunbi ñu 'aisama 'aia camina axa Jesucristomi catamécë unicama timécëñxun sinanamiquin cati 'ain, 'ën mi cacësabi oquin. ²² Upí oquin aín nuitu 'unánxunmaishi camina uni axa Jesucristomi catamécë unicaman cushi 'imitima 'ain. Upí oquin pain uisa uni cara quixun istancëxun camina min mēcën anu nanquin anëti 'ain. Isunmabi upíma uni anéaxbi camina usaribiti upíma 'iti 'ain. Usaquin ñu 'ati rabanán camina bēruancati 'ain.

²³ Min pucu 'aisama 'iquin camina 'unpáxëshi 'aquinma vino chamara 'unpáxcëñun mēscuxun 'ati 'ain.

²⁴ Uni raírinëan unéquinma ñu 'aisama 'aia ca a unicama policianën buáncëma 'aínshi unin isia. Isananbi ca uni raírinëñribi unéxun ñu 'aisama 'aiaibia policianën a unicama

buáncëbëtan cuni unin 'unania. ²⁵ Usaribiquin ca unían ñu upíshi 'aia camabi unin isia. Usaquian iscëma 'aishbi ca unían upí oquin 'acë ñu ax raíri unían 'unáncëma 'itima 'icën.

6

¹ An uni ñu mëëxuncë uni, ax Jesucristomi catamëcë 'ixun ca an ñu mëëmicë uni ñuiquinma upíxuinshi ñu mëëxunti 'icën, unían Nucën Papa Dios ñuianan aín banaribi 'atimaquin ñuiti rabanan. ² A rabëtaxbi Jesucristomi catamëcë 'ixun ca an uni ñu mëëxuncë unin —an ë ñu mëëmicë uni cana upí oquin ñu mëëxunima —quixun sinántima 'icën. Usai 'iquinma ca an ñu mëëmicë uni axa Jesucristomi catamëcë 'aish aín nuibacë xucënsa cupí, bëtsi uni 'acësamaira oquin ñu mëëxunti 'icën. Usai 'inun camina camabi uni ñuixunquin 'unánmíti 'ain.

Jesucristomi catamëcë uni ñuñu 'iisa tani bënëtima bana

³ Ui unin cara unínbi sináncë bana uni 'unánmiquin Nucën 'Ibu Jesucristonën ñuicë bana, anun uni iéti, a 'imainun an sinánmicëxun aín unicamanribi ñuicë bana cuaisama tania, ⁴ a unin ca rabiacaquinbi aña ñubi 'unáncëma 'icën. Usa unin ca abë cuëbicanantishi cuëëquin —usama ca, ësaira ca bana 'icë —quixun raíri unicama cuëbicananquinia. Usai 'i ca a unicamax nutsianan, nishánanan, ñuianani 'atimati banaia. Usa 'ixun ca uinu 'icë unínbi ca aséribi bana ñuima quixun sinania. ⁵ Usa 'aish ca a unicamax usaíshi 'iquin uisa ñu 'ati cara upí 'icë, uisa ñu 'ati cara upíma 'icë quixun 'unanima nētëtima nishánani cuamianania. Usai 'icë unicaman ca Nucën Papa Diosan bana 'aquin isa unin curíqui bití 'icë quixun sinania. A unicamabë camina nitima 'ain. ⁶ Axa ñuñu 'iisa tani bënëtima Jesucristomi catamëcë uni ax cuni ca upí oquin sinani cuëënia. ⁷ Ñuñu cananuna bacëanma 'ain. Usaribiquin cananuna bamaquianquin uisa 'ixunbí nun ñucama buanima. ⁸ Usa 'ain cananuna pitiñu 'ianan chupañu 'aish cuëëquin 'aisamaira ñuñu 'iti sinántima 'ain. ⁹ Axa 'aisamaira ñuñu 'iti cuëëncë uni a ca ñunshin 'atimanën 'apun ñu 'aisama 'anun sinánmia. Sinánmicëxun ca a unicaman, uni sinánñuman 'acësaribi oquinshi 'ati 'icën. Atúan usoquin sináncë cupí ca an 'aisama ñu 'atishi sináncë unicamax, aín sinan ñancáishi 'aish xëñibua 'aínbi Nucën Papa Diosbë 'itimoi bamanuxun 'aia. ¹⁰ Axa ñuñu 'ianan 'aisamaira curíquiñu 'iti cuëëncë uni an ca masáquin sinan sinánquin, uisa ñu cara upíma 'icë abi 'aisama sinánñu 'ixun 'aia. Usa 'ain ca raíri unin Jesucristomi sináncë 'ixunbí 'aisamaira ñu bití cuëëquin, Jesucristo manubianxun ñu 'aisama 'aia. Usa 'aish ca masá nuituti nitsia.

Jesucristonan 'ixun ñu 'atima 'ati sinánquinbi tënëti bana

¹¹ Uni raírinëan 'aisamaira ñuñu 'ianan curíquiñu 'iti cuëëncë cupí 'atima ñu 'acëbëbi camina mix Nucën Papa Diosmi catamëcë 'aish atumi 'unánti 'ain. 'Unánquin camina upí sinánñu 'ixun Nucën Papa Dios cuëëncësabi oquin 'anan, ami catamëti unicamabë nishánanima nuibananan, uisa ñu cara 'icëbëbi bënëtima 'ianan, rabbitima cuëmëninishi banati 'ain. ¹² Ñunshin 'atimanëan 'atimamitisa tancëxunbi tënëquin camina Nucën Papa Diosmi catamëcë 'ixun ax cuëëncësabi oquinshi ñu 'ati 'ain. Usoquin 'atancëxmi xëñibua 'aínbi aín nētënu abë 'inun ca an mi caisacëxa. Aséribi cana 'ëx usai 'i quiax camina 'itsa unían cuamainun quiacën. ¹³ Nucën Papa Dios, an camabi ñu unio, a 'imainun Jesucristo, Poncio Pilatonën ñucácëxun chiquinaquin —'Apu 'inux cana uacë —quixun cá, ax cuëëncësabi oquin cana mi cain, ¹⁴ Nucën 'Ibu Jesucristo utëcënti nētë 'itámainuan xëñibua 'aínbi uínbi min camina ñu 'atima 'acë quixun sinánti rabanan camina ñu 'aisama 'aquinma, 'ën mi cacë bana bëtsi oquinma ax quicësabi oquinshi 'ati 'ain. ¹⁵ Aín nētëa sënëncëbëtan ca Nucën Papa Dios, ax achúshishi 'icëa camabi unin ashi rabiti, 'ianan cushiira cushi 'aish, 'apucaman 'Apu 'ianan 'ibucaman 'Ibu, anbi Nucën 'Ibu Jesucristo utëcënenun xuti 'icën. ¹⁶ Nucën Papa Dios axëshí ca cëñutima usabi 'ia. Ax ca uíxbi bëbaquiantisama oquian pëcacë nëbëtsi 'icën. Uínu 'icë unínbi ca a isáma 'icën. Istisama ca ax 'icën, uínbi ca a isima. Ax cushiira cushi 'icë ca xëñibua 'aínbi camabi unicama 'imainun ángelcamanribi a rabiti 'icën. Usaquin ca 'ati 'icën.

¹⁷ Axa Jesucristomi catamëcë uni, 'itsa curíquiñu 'imainun 'itsa ñuñu 'icë camina ësaquin cati 'ain: Curíquiñu 'ixun camina —'ëx cana ñuñuira 'aish bëtsi unisama 'ai —quixun sinántima 'ain. Curíqui 'imainun ñucamaxribi ca nētëti 'icën. Usa 'ain camina min curíquimi catamëquin —uníbi ca 'ë uisoima, aña ñu carana 'aisa tani a cana 'ati 'ai

—quixun sinántima 'ain. Usaquin sinánquinma camina Nucën Papa Dios an bamatimoi tsócë 'ixun, anun nux chuámarua bucunun camabi ñu nu 'ináncë, amishi catamëti 'ain. ¹⁸Canan camina ësaquinribi atu cati 'ain, ënquinma upí ñuishi 'anan ca uix cara ñuñuma 'aish 'aquinsa 'icë aribi ñonquinma 'aquínti 'icë quixun. ¹⁹Usoquin 'acë 'aish ca ñuñu uni ax Jesucristonën 'acësaribi oquin sináncë 'aish ënë menuxun pain Nucën Papa Dios cuëënmitancëx, bamatancëxribi xëñibua 'ainbi chuámarua abë 'iti 'icën.

Ashia Pablonën Timoteo cá bana

²⁰Timoteo, cana mi cain, bana itsi ñuixunquinma camina Jesucristo ñuicë banaishi bëtsi oquinma unicama ñuixunti 'ain. Jesucristo ñui quicë bana isa quixunbi ca bëtsi bëtsi unin asérabí a bana quicësa oquin ñuixunquinma bëtsi bana ñuia. A banax ca an ñu 'unáncë unicaman asérabí isa quixun ñuicë 'aishbi ñancáishi 'icën. A bana camina cuatima 'ain. ²¹Ráfrinën ca a bana cuaquin Nucën Papa Diosmi sinánti ëanxa.

Nucën Papa Diosan nuibaquin mi 'aquinmainun ca bërúanx 'it. Ashi, Pablo.

PABLONĒAN ARIBI TIMOTEO BUÁNMITĒCĒAN QUIRICA

Pablōnēan Timoteo quirica cuēñēoxuan

¹ 'Ēx cana Pablo, aín bana ñuixunuan Jesucristonēn caísa 'ain, Nucēn Papa Dios cuēñcēsabi oquin. —Jesucristomi catamētíshi ca uni Nucēn Papa Diosnan 'iti 'icē — quixun unicama canun ca Jesucristonēn 'ē 'imiácēxa. ² Timoteo, 'ēn bēhicēsa 'icē nuibaquin cana ēñē quirica mi buánmin. Nucēn Papa Dios 'imainun Nucēn 'Ibu Jesucristo, an nu ainan 'inun iémicē, an nuibaquin min 'uchacama tērēncē cupími ainan 'aish chuámashirua 'iti cana cuēñin.

Cristo ñuiquin uni cati bana

³ Nucēn raracaman 'asaribi oquin 'ēnribi asérabi a 'inamēcē 'ixun rabicē, Nucēn Papa Dios, a cana imébi nētēnbi abē banaquin mi ñucáxunquin —asábi ca —quixun cain. ⁴ Mixmi bēunan mēscúcē aribi manucēma 'ixun cana chuámarua tani cuēñinra cuēñunuxun mi istēcēinsa tanin. ⁵ 'Imainun cana mixmi asérabi Jesucristomi sinania 'ēn mi iscē a manuiman. Min chichi, Loida, 'imainun min tita, Eunice, axa 'icēsáribiti camina mix asérabi Jesucristomi sináncē 'ai quixun cana 'unanin.

⁶ Usa 'ain cana manúaxmami 'inun mi cain, 'ēn mēcēn minu nancēbētan ca Nucēn Papa Diosan aín bana ñuixunun aín cushi mi 'inácēxa. A cushia minuax nētēnunma camina bēnamēbutibia tsi rēquirutēcēncēsa 'inuxun, ami catamēquin aín bana ñuixunti 'ain. ⁷ Ainan 'aishnu racué 'inun ca Nucēn Papa Diosan nu 'imiama 'icēn. An ca nu ainan 'imiácēxa, aín cushiñu 'ixúnu nuibaquin unicama 'aquianan upí oquin sinánquin ñu 'anun.

⁸ Mix ainan 'aish camina —'ēx cana Nucēn 'Ibu Jesucristonan 'ai —quixun uni catimi rabíntima 'ain. 'Imainun camina Jesucristonēn bana uni ñuixunia 'ē sipuacancē cupí rabíntima 'ain. Usai 'iquinma camina miribia uni Nucēn Papa Diosan bana ñuixuncē cupí, unin tēmēramicēxunbi rabíñquinma tanshiti 'ain, Nucēn Papa Diosan ax cuēñcēsabi oquin mi cushiomainun. ⁹ Nucēn Papa Diosan ca nu iémiquin ainan 'imiácēxa, nuxnu ax cuēñcēsabi oishi upí 'inun. Nun ñu upí 'acē cupíma, axbi nuxnu ainan 'iti cuēñquinshi, ca nu nuibaquin Jesucristo cupí nu ainan 'imiácēxa. Camabi ñu uniocēma pain 'ixun ca Nucēn Papa Diosan nuibaquin, Cristo Jesusan nu iéminun mēñocēxa. ¹⁰ Mēñío 'ixun ca camabi unían —an ca nu nuibatia —quixun 'unánuan nu iémiti Jesucristo xuacēxa. Xuá 'aish ca axa ami catamēcē uncamaxa ax utēcēncēbē usaribiti 'iti oi bamatancēxbi baísquiacēxa. Usa 'ain cananuna 'unanin, ainan 'aish ca uni aín nētēnu cēñútimo abē 'iti 'icē quixun.

¹¹ Usaía Jesucristo ñui quicē banacama camabi judíosma unicama ñuixuanan aín bana quicēsabi oía 'inun 'unánminun ca Nucēn Papa Diosan 'ē 'imiácēxa. ¹² An 'imicēxun usoquin 'acē cupía bētsi bētsi ocancēxbi cana rabiniman. Ami catamēquin cana 'unanin, ax cushiira 'ixun ca Nucēn Papa Diosan, 'ēx a 'inamēcē 'icē bērúanquin aín bana bētsi oquin ñuiquinma upí oquinshi uncamaxa 'unánminun 'ē 'aquinti 'icēn. 'Aquianan ca anúan ax utēcēnti nētēn uquin an 'ēn 'acē ñucama upí isti 'icēn.

¹³ 'Ēn mi ñuixuncē banacama quicēsabi oquin camina manuquinma 'ati 'ain. 'Anan camina ainan 'icēa Cristo Jesusan mibē 'ixun cushiocēx ami catamēti camabi uni nuibacē 'iti 'ain. ¹⁴ Aín Bēru Ñunshin Upí an nubē 'ixun nu sinánmicē, an 'aquincēxun camina Nucēn Papa Dios cuēñcēsabi oishi 'ianan Jesucristo ñuicē banaishi ñuixunti 'ain.

¹⁵ Camina 'unan, Asia menuax ucē uncamabētan ca Figelo 'imainun Hermógenes, axribi anuax ucē 'ixun, anribi 'ē ēbianxa. ¹⁶⁻¹⁷ Usa 'aínbi ca Onesíforonēn 'ēx masá nuitucasabi 'ē 'esēquin 'ē cuēñmiaxa. Romanu ax bērí ucē 'ixun mēracatsi bēñequin bariquinbi acasmapantancēxun 'ē mērax ca 'ēx sipunu 'aínbi rabinima 'itsai 'ē isi uaxa. Usa 'ain cana Nucēn 'Ibu Diosan Onesíforonēn xubunu 'icēcama nuibaquin 'aquinti cuēñin. ¹⁸ 'Imainun camina 'unanin, Efeso ēmanuxunribi ca Onesíforonēn ñu nu 'itsa oquin 'axuanxa. Usa 'aían Nucēn 'Ibu Jesucristo utēcēncēbētan Nucēn 'Ibu Diosan a upí isti cana cuēñin.

2

Aín cushían cacēsabi oi santáru 'icēsaribiti Jesucristonan 'aish, 'iti bana

¹ Timoteo, 'ën bëchicēsa 'icē cana mi cain, Jesucristonēn nubē 'ixun nuibaquin nu 'inánti aín cushi a bitsí camina amí cushicē 'iti 'ain. ² Axa timécē unicama 'ën caiami cuacē banacama, a camina, an asérabi uni raíri 'unánmiisabi sinánñu uni caístancēxun usaribi oquian 'anun 'unánmiti 'ain.

³ Santárunēan upí 'ixun aín cushían cacēsabi oquin tēmēraquinbi 'acēsaribi oquin camina mix, Jesucristonēn uni 'ixun, tēmēraquinbi an cacēsabi oquin 'ati 'ain. ⁴ Santárunēn ca santáruma unicamabētan ñu mēēquinma atun 'ati ñuishi 'aia. Usa 'ixun ca aín comandante cuēñminuxun añu 'anun cara caia a 'atishi 'ixun cainia. Usaribi oquin camina min 'Ibu, Jesucristo, ax cuēñcēsa oquinshi 'ati 'ain. ⁵ Ëñēx ca ēsaribi 'icēn. An pelota 'acē unicamax ca usaquin pelota 'ati 'unáncēma 'aish ñancábi cuaia. Usai 'iquin ca aín cupí bitsima. ⁶ Ēsaribi ca. An ñu mēēcē unínribi ca aín naēnu ñu 'apáxun mēñioquin, ax paían 'icēcama a ainan 'inun cuēñquin bitsia. ⁷ Ëñ mi cacē banacama ñē camina upí oquin sinánti 'ain. Sinania ca Nucēn 'Ibu Jesucristonēn upí oquinmi cuanun mi 'unánmiti 'icēn.

⁸ Axa bamaxbi baíscuía Jesucristo, Davidnēn rēbúnqui, a camina manuquinma sinánti 'ain. A ñui quicē bana anun uni Nucēn Papa Diosnan 'inux iéti, a ca 'ën unicama ñuixuncē ñēñē 'icēn. ⁹ A bana ñuixunia oquin ca unin 'ē sipuaquin tēmēramianan 'uchañu uni 'acēsaira oquin 'ē manē risin tēcērēcaxa. Usoquin 'ē 'aquinbi ca uinu 'icē unínbi Nucēn Papa Diosnan bana cēñuima. A bana cuati ca 'itsa uni Jesúsmi sinania. ¹⁰ An sinánmicēx ca 'itsa uni Nucēn Papa Diosnan 'inux Cristo Jesúsmi sinánti 'icēn. Acamaxa aín 'uchacama tērēncē 'ianan Cristo Jesúbē 'aish xēñibua 'aínbi Nucēn Papa Diosnan 'inun cana unían tēmēramicēxunbi tanshiti cuēñquin a bana ñuin.

¹¹ Ēsaía quicē bana ñēñēx ca asérabi 'icēn:

Nun 'uchacama ñni Cristobē bamacēsa 'itancēx abē baíscuicēsa 'aish cananuna abē 'iti 'ain. ¹² Nucēn Papa Dios ainan cupí tēmēraquinbi ñēncēma 'aish cananuna abē 'apusa 'iti 'ain. Usa 'aínbi ca nuxnu —'ēx cana Jesucristonēn unima 'ai — quicēbē axribi nu ñui —ax ca 'ën unima 'icē —quiti 'icēn. ¹³ Axa quicēsabi oquinu 'acēbētanmabi ca ax cēmēma 'ixun asérabi ax quicēsabi oquin Nucēn Papa Diosnan 'aia.

Upí oquin 'unáncē 'ixun Nucēn Papa Diosnan bana uni ñuixunti

¹⁴ Atúan a bana manuxunma 'anun sinanamiquin camina axa bëtsibē cuēbicánani — usama ca, ësaira ca bana 'icē —quix cuamianáncē unicama, a Nucēn 'Ibu Dios cuēñcēsabi oi usai 'iaxma 'inun quixun cati 'ain. Usai cuamiananti ca 'aisama 'icēn. Usa bana cuaquin ca uni itsin 'atimaquin sinánti 'icēn. ¹⁵ Nucēn Papa Diosnan iscēxun camina aín bana upí oquin 'unáncē 'ixun rabñquinma unicama ñuixunti 'ain. ¹⁶ Ëñē nētēnu 'icē ñuishi ñuia, ax 'aisamairai banacē unicamasaribi camina 'itima 'ain. Usai ax banacē unicamax ca Nucēn Papa Diosmi sinania camabi nētēn 'uchaia. ¹⁷ Nunu 'irutancēx chaaquin ca cun, nucēn nami tsitsiaráquin paē oia. Usaribi oquian upíma unicaman 'aisama bana chaniquin ñuia ca 'aisamaira unin cuatia. Usa uni ca Himeneo 'imainun Fileto 'icēn. ¹⁸ A uni rabētāx ca Nucēn Papa Diosnan banamabi cēmē bana ñui, anun baíscuiti nētē isa inuacēxa. Usa 'aínsa uni bama 'aish baíscuítima 'icē quixun caquin, uni raíri uisa cara 'iti 'icē quixun sináncasmamia. ¹⁹ Unían bëtsi bëtsi ñu sináncē 'aínbi ca sinanatécēntima oquian, xēñibua 'aínbi usabi 'iti oquin, Nucēn Papa Diosnan 'inan bana, ñēñēx ësai quia: "Uicamax cara asérabi ainan 'icē quixun ca Nucēn 'Ibu Diosnan 'unania". Quianan ca ësairibi quia: "Uicamax cara —'ēx cana Cristonan 'ai —quia, an ca ñu 'aisama 'ati ënti 'icēn".

²⁰ Ñuñu unin xubu chanu ca curi 'acē xanpa 'imainun uxu manē 'acē xanpa 'imainun i 'acē xanparibi 'imainun mapú 'acē xanparibi 'icēn. Usa 'ain ca curi 'acē 'imainun uxu manē 'acē upíra anúñshi aín 'ibun piti 'icēn. Usa 'aínbi ca i 'acē 'imainun mapú 'acē ñu ax anun ñu 'arutishi 'icēn. ²¹ Usaribiti ca an Nucēn 'Ibu Diosbētan upí ñu mēēti 'acē uni ax añu ñu 'atimabi 'ati sináncēma 'iti 'icēn. Usa 'aish ca uisa ñu upía 'anun cara Nucēn 'Ibu Dios cuēñnia, a cuēñquin 'anuxun cañti 'icēn.

²²Bëná unicaman ñunshínquin ñu 'acé, usaribi oquin 'ati sinántima cupí camina atumi 'unánti 'ain. Usai 'i camina axa aín nuitu upí 'aish Nucën 'Ibu Diosbë banacé unicamabëtan upí ñuishi 'anan Jesucristomi catamëti, abë nuibanani pëcananíma chuámashi 'iti 'ain. ²³Sinánñuma unían 'acësa oquin camina unia cuëbicanáncë bana a cuatima 'ain. Usai cuëbicanani ca unicama bëtsibë nishánani upitax 'ima. ²⁴An Nucën 'Ibu Dios ñu 'axuncë unicaman ca abë cuëbicanánquinma camabi uni upóti 'icën. Nucën Papa Diosan bana 'unáncë 'ixun ca bëtsi uniribi anribia 'unánun 'unánmiti 'icën. 'Ianan ca ami uni nishcëxbi axribi unimi nishtima 'icën. ²⁵Usa 'ixun ca ami nishquinma an Nucën Papa Diosan bana cuaisama tancë unicama munu upí oquin 'ësëquin 'unánmiti 'icën. 'Unánmiquin ca —Nucën Papa Diosan 'imicëx ca sinanati Jesucristomi catamëti 'icë —quixun sinánti 'icën. ²⁶Usaquián 'aquincëxa sinanacëbëtan ca ñunshin 'atimanën 'apun ax cuëncësabi oquián ñu 'atima 'anun 'imicë 'ixunbi a uni ënti 'icën.

3

Jesucristo utëcënti nëtëa 'urama 'ain usai uni 'iti bana

¹Èsaquinribi camina 'unánti 'ain, anúan Jesucristo utëcënti nëtëa 'urama 'ain ca aín unicamax 'aisamaira tëmëranuxun 'aia. ²Usaía 'icëbë ca ësa uniribi 'iti 'icën: an ainanshia 'inun ñu cuëncë, curíquishi biti cuëncë, axa rabiaccati —'ëx cana uni itsisama 'ai —quicë, Nucën Papa Diosmi 'atimati banacë, an aín tita aín papan banabi cuacëma, axa ñu 'ináncëxbi —asábi ca —canancëma, axa Nucën Papa Diosmi sinántisama tancë. ³Usa 'aish ca bëtsibë nuibanansama tanan aín ami nishcë uniribi abë mëñonantëcëinsama tanti 'icën. Usai 'iquin ca cëmëti bëtsimi manáan ñunshinacëquin aín sináncë ñuishi 'ati 'icën. 'Anan ca sinánñuma 'ixun raíri uni tëmëramiti 'icën. Usai 'iquin ca uisa ñux cara upí 'icë a 'aisama tanti 'icën. ⁴Aín quicësabi oquin ca ñu 'atima 'icën. Nuiñuma 'ixun ca ax cuëncësabi oquinshi ñu 'ati 'icën. Usai 'i cërúquin ca añu cara Nucën Papa Dios cuënti 'icë quixun sinánquinma ax cuëncësaoquinshi ñu 'ati 'icën. ⁵—Uni raírinëxa 'icësaribiti cana 'ëx Nucën Papa Diosmi sinani nitsí —quiquinbi ca an sinánmicëxunma aín bana quicësabi oquin 'atima 'icën.

Usaía ax 'icë unicamami 'unani camina bërúancati 'ain. ⁶A unicama raírinëan xubu itsi xubu itsinu atsínbëquinquin, bana ñuixunquin paráncëxun ca anua 'icë an ñu 'atima 'acë xanucaman sinánñumasa 'ixun, aín bana cuatia. Upí oquin sinánquinma ca a xanucaman bëtsi bëtsi oquin sinania. ⁷Usa 'ixun ca bëtsi bëtsi bana cuaquinbi uisai cara Jesucristomi catamëti 'icë quixun 'unanima. ⁸Usa unicaman ca Janesbëtan Jambresnën Moisésnën 'acë ñu ax ca cëmë 'icë quixun uni sinánmiasaribi oquin Nucën Papa Diosan bana ax ca cuatima 'icë quixun unicama sinánmia. Aín sinan upíma 'aish ca Nucën Papa Diosan iscëx ainanma 'icën. ⁹Usa 'aínbi ca —cëmëntapun 'aish ca sinánñuma uni 'icë —quixun sinánquin unin aín bana 'uran sinánquinma manuti 'icën, bëráma unin Jannes 'imainun Jambresnën bana manuasaribi oquin.

Ashiquin usai 'inun Pablonën Timoteo cá bana

¹⁰Mín camina 'ën bana ñuia upí oquin cuanan uisai carana 'ëx 'i abi 'unánan añu carana 'aisa tani quixun 'unan. 'Unánan camina 'unan, 'ën cana Nucën Papa Diosmi catamëquin, aín bana cuaisama taniabi ami nishquinma uni upí oxuinshi bana ñuixuan quixun. Camina 'unan, tëmëraquinbi ënquinma cana atu nuibaquin Nucën Papa Diosan banaishi sinánquin unicama ñuixuan. ¹¹Mín camina 'unan, axa 'ëmi nishcë unicaman ca bëtsi bëtsi oquin 'aisamaira 'ë tëmëramíaxa. Uisai carana 'ëx Antioquia, Iconio, Lистра, a ëmacamanuax 'ia quixun camina 'unan. Anuax tëmërai bamati 'icëbia Nucën 'Ibu Jesusan 'aquincëx cana iëan. ¹²Asérabi ca axa Cristo Jesús quicësabi oi 'iisa tancë unicama unin bëtsi bëtsiocëx tëmëratí 'icën. ¹³Usaía 'imainun ca 'aisama unicama 'imainun an uni paráncë unicama, ax bëtsi unían paráncë 'ixun atúnribi usaribi oquin uni paráncë 'aish axa 'iásamaira 'iti 'icën.

¹⁴Usa 'aínbi camina a ëníma mínmi 'unáncë bana quicësabi oi 'iti 'ain. —Asérabi ca —quixun sinánquin camina a bana 'unan. Uicaman cara mi 'unánmíaxa quixun camina 'unanin. ¹⁵Chamará 'ixunbi 'á 'ixun camina Nucën Papa Diosan bana 'unanin. A banacama 'unánquin camina uisai caramina 'iti 'ai quixun 'unánan, usári caramina Jesucristomi catamëti Nucën Papa Diosan 'inux iéti 'ai quixun 'unánti 'ain. ¹⁶Camabi Nucën Papa Diosan banax ca anbia sinánmicëxuan aín unicaman cuëñëo 'icën. Usa 'ain cananuna a bana isquin 'unánti 'ain, uisaira oquin cara Nucën Papa Diosan nu ainan 'imía quixun

'unánan, uisaira 'i caranuna 'uchai quixun 'unánan, uisax caranuna 'uchatancëxbi Nucën Papa Diosbë upí 'itëcënti 'ai quixun 'unánan, uisai 'i caranuna aséjabi Nucën Papa Diosan iscëx upí 'iti 'ai quixun. ¹⁷Usaquin 'unani ami catamëcë 'ixuan aín unicaman bëtsi unicamaribi 'unánminun ca Nucën Papa Diosan aín bana aín unicama cuëñëmiacëxa.

4

¹Nucën Papa Dios 'imainun Nucën 'Ibu Jesucristo, ax 'Apuira 'aish uxuan uni bamacëmacama 'imainun uni bamacëcamaribi, uisa cara oti 'icë quixun isti, an cuamainun cana mi cain, ²minmi ñuixuncëxuan min bana cuanan, cuatiamabi camina uni bana ñuixunti 'ain. Ñuixunquin camina Jesucristo ñuicë banax ca aséjabi 'icë quixun 'unánmiquin amia sinánun 'aquinti 'ain. 'Aquianan camina an ñu 'aisama 'acë unicamaribi 'ësëanan camabi uni Jesúsmi catamëcë 'aísha upí 'inun 'ësëti 'ain. Min cacëxun cuacëbëma bënëquinma camina minmi upí oquin 'unancë bana ñuixunquin uni 'ësëti 'ain. ³Jesucristo utëcënti nëtë 'urama 'ain ca unin Nucën Papa Diosan bana anúan atux upí 'iti a cuaisama tanti 'icën. A bana cuaisama tanquin ca unin, ainsa atúan cuaisa tancë bana ñuixunun quixun bëtsi unicama bariti 'icën. ⁴Nucën Papa Diosan bana cuaisamaira tanquin ca unían anbi sinánquin ñuicë banaishi cuati 'icën. ⁵Usa 'aínbi camina min upí oquinra sinánxun ñu 'ati 'ain. Tëmëraqinbi tanshiquin camina ënquinma —Jesucristomi catamëti ca uni Nucën Papa Diosnan 'iti 'icë —quixun caquin uni bana ñuixunti 'ain. Nucën Papa Dios cuëñcësabi oquin camina sënëonuxun ënquinma min ñu mëëti 'ati 'ain.

⁶Nucën Papa Dios cuëñminuxun cana aín ñu mëëti 'an. Usa 'ain ca 'ën bamati nëtë 'urama 'icën. ⁷Uisa ñuishi cara 'icëbë tëmëraqinbi cana Nucën Papa Diosan bana ënquinma uni ñuixunquin Jesucristonëan 'ë cacësabi oquin 'aqin sënëon. Usonan cana aséjabi Nucën Papa Diosmi sinánti ëníma aín bana quicësabi oi 'ian. ⁸Usa 'ixun cana Nucën 'Ibu Jesucristonën utancëxun, upí oquin ax cuëñcësabi oquin 'ën 'acë cupí cara uisaira 'ë 'imiti 'icë quixun isti 'ain. An ca aséjabi aín quicësabi oquin 'ati 'icën. Usa 'ixun ca 'ëishima, an axa uti cuëñquin cañcë unicamaribi, utancëxun uisaira oquin cara aturibi 'imiti 'icë usoquin 'imiti 'icën.

Ësaquinribia Pablonën Timoteo cá bana

⁹Bënëtishi camina 'ë isi uti 'ain. ¹⁰Demas ax ca ënë menu 'icë ñuishi 'aisamaira cuëñi, 'ë ëbiani Tesalónica ëmanu cuanxa. Crescente axribi ca Galacia menu cuanxa. Cuanmainun ca Titoxribishi Dalmacia menu cuanxa. ¹¹Lucasëshi ca 'ëbë 'icën. Usa 'ain camina Marcos barixun mërabëtsínquin 'ëa Nucën Papa Diosan bana ñuiquínun bëti 'ain. ¹²Tiquico cana Efeso ëmanu xuan. ¹³Uquin camina Troas ëmanu Carponën xubunu 'ën nanbëtsíncë tari a 'ë bëxunti 'ain. Bëxuanan camina 'ën quiricacama 'ë bëxuanan quirica catacama aribi manuxunma 'ë bëxunti 'ain, a cana cuëñin.

¹⁴Alejandro, an manë ñu unioçë uni, an ca 'ëmi manánxun 'itsaira 'ë tëmëramiäxa. Usa cupí ca uisa cara oti 'icë usoquin Nucën 'Ibu Diosan 'ati 'icën. ¹⁵Nun nu Nucën Papa Diosan bana ñuixuncëbë ca a bana ñui 'atimati banaxa, Usa 'ain camina mix an ñuicë bana cuati rabanen abë nitima 'ain.

¹⁶Ë ñuia ami uni manáncëxuan, 'atabaquin amia uni manáncë 'apun camicëx cuanxun, 'ën usai cana 'i quixun chiquinaquin caiabi ca uinu 'icë unínbi 'ëñun rabanen 'apu cacëma 'icën. Camáxbi ca 'ë ëbiani cuanxa. Usa 'ë ocëbi Nucën Papa Diosan uisabi oxunma 'atibi ca 'iti 'icën. ¹⁷Acaman ëniabia Nucën 'Ibu Jesucristonën 'aquinia ca a 'apun 'ë uisabi ocëma 'icën. Usoquin ca 'inúan nëcëñëan piisa tancëxbia ñuina abácësaribi oquin, unin 'aisa taniabi Nucën 'Ibu Jesucristonën 'ë iémiäxa. Usoqian iémitancëxun cushiocëxun cana aín bana ñuitëcëan, judiosma unicamánbia cuanun. ¹⁸Usaquin ca Nucën 'Ibu Jesucristonën 'ë 'aquianxa. Usaribi oquin ca 'ë 'aquintëcëñquin uisa cara ocaniabi 'ë 'aquinti 'icën. 'Aquintancëxun ca 'ëx aín nëtënu abë tsónun 'ë 'imiti 'icën. Upíra 'icë ca cëñútimuquin unin Nucën Papa Dios rabiti 'icën. Usai ca 'iti 'icën.

Upíloquin sinánxunquian ashiquin Pablonën bëruanxa 'inun ca

¹⁹Prisca 'imainun Aquila camina bëruanxa 'inun 'ë caxunti 'ain. 'Imainun camina Onesiforonën xubunu 'icëcamaribi bëruánxa 'inun 'ë caxunti 'ain. ²⁰Corinto ëmanu Erasto bëruainun cana Trófimo aín nami upíma 'icë, Mileto ëmanu ëbian. ²¹Mitabúcëma 'ainshi

camina bënëtiŝi uti 'ain. Eubulo, Pudente, Lino, Claudia, acama 'imainun an Nucën Papa Diosan bana 'acë unicamanribi ca bërúanxmi 'inun quixun mi camia.

²² Mibë 'ixuan Nucën 'Ibu Jesucristonën mi cushiomainuan Nucën Papa Diosan mibë 'icëcamacëñun mi nuibaquin 'aquincëx camina bërúanx 'iti 'ain. Ashi, Pablo.

PABLONĒAN TITO BUÁNMIÁ QUIRICA

Pablonĕan Tito quirica cuĕnĕoxuan

¹Ēx cana Pablo, an Nucĕn Papa Dios cuĕĕncĕsabi oquin 'anan Jesucristonĕan a űuiquin aín bana űuixunun caísa 'ain. Usa 'aish cana 'ĕx, uísai cara a Nucĕn Papa Diosan ainan 'inun caísa unicama Jesucristomi catamĕti upí 'iti 'icĕ quixun 'unánmicĕ uni 'ain. ²Usa 'ixun cana ainan 'aish ca uni xĕnibua 'aínbi aín nĕtĕnu abĕ 'iti 'icĕ quixun unicama 'unánmin. Ax asĕrabi cĕmĕma 'aish ca Nucĕn Papa Dios bĕráma, me 'imainun camabi űu uniosama pain 'aishbi, ĕsai ca 'ĕn unicama 'ĕn nĕtĕnu 'ĕbĕ 'iti 'icĕ quiax quiacĕxa. ³An mĕnosabi oquin ca anúan unicama ĕnĕ űucama 'unánti nĕtĕa 'icĕbĕtan aín unicaman bana űuixuncĕxun camabi unin cuanun mĕnoquin, 'ĕnrĕbi uni aín bana űuixunun Nucĕn Papa Diosan 'ĕ caísacĕxa. An ca Cristomi catamĕtia ainan 'inun unicama iĕmia. ⁴Tito, 'ĕn cana ĕnĕ quirica mi buanmin. 'Ēx ami sináncĕsarĕbi oi mixrĕbi Jesucristomi sináncĕ 'aish camina 'ĕn bĕchicĕsa 'ain. Nucĕn Papa Dios 'imainun Nucĕn 'Ibu Jesucristo, an nu ainan 'inun iĕmicĕ, an nuibacĕxmi ainan 'aish chuámarua 'iti cana cuĕĕnin.

Creta nasĭnuxun Titon usoquin űu 'a

⁵Anuax uquin cana nun nu sĕnĕoncĕma űucama ami sĕnĕonun Creta nasĭnu mi ĕbĕtsĭan, anuxunmi 'ĕn mi cacĕsabi oquin ĕmacamanu cuanquin, uícamax cara axa Jesucristomi catamĕcĕ unicaman cushi 'iti 'icĕ quixun caístancĕxun anĕnun. ⁶Axa Jesucristomi catamĕcĕ unicaman cushi 'inun camina ĕsa uni caísti 'ain: Unin —'aisama ca —quixun űuicĕma ca 'iti 'icĕn. Usa 'ianan ca xanu achúshĭűuishi 'iti 'icĕn. 'Ianan ca aín bĕchicĕcamaxrĕbi upí oquin bana cuacĕ 'iti 'icĕn. Aín bĕchicĕcamax ca —bana cuacĕma 'ixun ca 'aisama űu 'aia —quixuan unin űuicĕma 'iti 'icĕn. ⁷Usa 'icĕmi mĭtsun caíscĕ unicaman ca atun cushi 'ixun aín unicama Nucĕn Papa Dios cuĕĕncĕsabi oquin bĕrúantĭ 'icĕn. Usa 'aish ca upí űuishi 'ai —űu 'aisama ca 'aia —quixuan unin űuicĕma 'iti 'icĕn. 'Ianan ca bĕtsĭ uni űuuma ca quixun sinánquin ashi űu 'axunun cacĕ 'itima 'icĕn. 'Ianan ca bĕnĕtĭshi masáquin sinani nishtima 'icĕn. 'Ianan ca paĕntima 'icĕn. 'Ianan ca unibĕ mĕĕananti sinánűu 'itima 'icĕn. 'Ianan ca curĭquiűu 'inun uni paránti sinántima 'icĕn. ⁸Usai 'iquinma ca a isi aia cuĕĕnquin uni bitĭ 'icĕn. Año űucamax cara upí 'icĕ ashi 'ati ca sinánti 'icĕn. Upí oquin sináncĕ 'ixun űu 'atima 'acĕma ca 'iti 'icĕn. Nucĕn Papa Diosan bana quicĕsabi oi ca 'aisama űu 'aíma upíshi 'iti 'icĕn. ⁹Atun ca nun űuixuncĕ bana upí oquin cuacĕ 'ixun bĕtsĭ unĭrĕbi a bana cuanun 'unánmitĭ 'icĕn. 'Unánmĭanian ca a bana ca cĕmĕ 'icĕ quixuan an sináncĕ unicamarĕbi sinanamĭti 'icĕn.

¹⁰Itsa unix —'ĕx cana Nucĕn Papa Diosan bana cuati —quicĕ 'aishbi ca a bana quicĕsabi oi 'ima. Usa 'ixun ca uni parania. Uni itsíxa usari 'icĕsamaira oi ca judfios unicama raírinĕx 'ia. ¹¹A unicaman ca curĭqui bitĭ cupíshi unicama parántisa tanquin bĕtsĭ bana űuixunquin, bĕtsĭ bĕtsĭ uni 'imainun aín xubunu 'icĕcamarĕbi, atun sináncĕsa oquian sinánun quixun sinánmia. A unicama camina amirĕbĭshi uni parántĕcĕanxma 'inun catĭ 'ain.

¹²Cretanu 'icĕ uni achúshi, ax isa banati 'unáncĕ 'icĕ quixuan aín aintsicaman cacĕ, ax ca aín aintsicama űui ĕsai quíaxa: "Cretanu 'icĕ unicamax ca usabi cĕmĕcĕ 'ianan, űuina pianancĕsa 'ianan űu mĕĕtisama tancĕ 'ianan 'aisamaira oquin picĕ 'icĕn". ¹³A unĭan aín aintsĭ űuicĕ bana ax ca asĕrabi 'icĕn. Usa 'ain camina a unicama 'ĕsĕquin Nucĕn Papa Diosan bana upí oquin cuatĭ a bana quicĕsabi oi 'inun upí oquin sinanamĭti 'ain. ¹⁴Unin sináncĕsa oquinshĭa judfios unicaman anbi sinánxun űuía bana cuaxunma 'anun camina sinánmitĭ 'ain. Sinánmĭanian camina an Nucĕn Papa Diosan bana cuaisama tancĕ unin cĕmĕquin űuicĕ banarĕbi cuaxunma 'anun upí oquin sinánmitĭ 'ain.

¹⁵Ēnĕx ca ĕsa 'icĕn. Ui unix cara aín sinan upí 'icĕ an ca űu upĭma isquinbi upí oquinshi sinania. Usa 'aínbi ca ui unix cara Nucĕn Papa Diosmi sináncĕma 'ianan aín sinan upĭma 'icĕ, an upí űu isquinbi 'atima űuishi sinania. Aín nuitu 'aisama 'ixun ca usa unin 'atimaquin sinania. ¹⁶Atúxa —'ĕx cana Nucĕn Papa Diosan uni 'ai —quiabi ca an űu 'aisama 'aia iscĕ unicaman —usama ca —quixun 'unania. Atúan űu 'aisama 'acĕ cupĭ ca unin atu cuĕĕnĭma. A unicaman ca bana cuacĕma 'ixun űu upí 'ati sinanima.

2

Uisai cara uni upí 'iti 'icë quicë bana

¹ Usa 'aínbi camina, an upí oquin min bana cuacë unicama a Nucën Papa Dios cuëncësabi oishía 'inun bëtsi bana ñuixunquinma Jesucristo ñuicë banaishi upí oquin ñuixunti 'ain. ² Uni apan, anpan mëcócama, ax ca paëncëma 'ianan upí oquin sinánquin ñu 'anan ñu 'aisama 'acëma 'iti 'icën. 'Ianan ca Nucën Papa Diosan bana quicësabi oi 'ianan bëtsibë nuibanan an uisa ñu cara 'icëbëbi bënëquin Nucën Papa Diosmi catamëti ëntima 'icën. ³ Xanu apáncama camina usaribi oquin cati 'ain, ami sinani ca Nucën Papa Dios cuëncësabi oi upí nuituñu 'iti 'icë quixun. Bëbu 'imainun xanunbi ca cëmë bana ñuitima 'icën. Ca paëntima 'icën. Atúan aín sinan upí 'ixun ñu upí 'aia isquin ca atun xanu tuácama 'imainun atun ñe xutacamanribi usaribi oquin 'ati 'icën. ⁴ Xanu apáncaman ca ësai 'iquin aín tuá 'imainun aín ñe xutacamaribi ësaiá 'inun 'unánmiti 'icën: atun bënë nuibanan ca atun tuáribi nuibaquin bërúantë 'icën. ⁵ Ñu 'aisama 'acëma 'ianan ca bécántapun 'itima 'icën. 'Ianan ca aín xubu upí oquin bërúancë 'ianan upiti abë cananquin bëtsi xanu 'aquincë 'iti 'icën. Aín bënëñ bana ca cuati 'icën. Unínma Nucën Papa Diosan bana ca upíma 'icë quixun caia, usa 'ain ca an aín bana cuacë xanucamax usai 'i upí 'iti 'icën.

⁶ Usaribi oquin camina uni bënëcamaribi upí oquin sinánquian ñu upíshi 'anun cati 'ain. ⁷ 'Imainun camina minribi min 'aia isquian usaribi oquin unin 'anun upí ñuishi 'ati 'ain. Atu 'ësëquin camina amanu amanua sinánquinma upí oquin Nucën Papa Diosan bana quicësabi oquin 'unánmiti 'ain. ⁸ 'Unánmiquin camina upí oquin 'unánquin Nucën Papa Diosan bana quicësabi ofa 'inun upí oquin unicama ñuixunti 'ain, bëtsi unían —min bana ca 'aisama 'icë —quixun ñuiti rabanán. Usoquinmi 'acëbë ca axa mimi nishtisa tancë unicama ax a cupía mi ñuiti bana 'aíma 'ain, rabínti 'icën.

⁹ 'Anan camina an uni ñu cëxuncë unicamaribi 'esëquin an a ñu mëemicë unin bana paréquin cuëbíquinma, an cacësabi oquin 'anun cati 'ain. ¹⁰ 'Anan camina a unicama ësáquin 'unánmiti 'ain, an iscëxun 'ananbia an ñu mëemicë unían iscëxunmabi, ñu mëcamaquinma upí oquinshi ñu mëënun. Atúxa usai 'icëbëtan ca camabi unin —Nucën Papa Dios, an uni ainan 'inun iémicë, aín unicamax ca asérabi upí 'icë —quixun 'unánti 'icën.

¹¹ Nucën Papa Diosan ca camabi uni nuibaquin 'aquinquin abëa upí 'inun 'iminuxun aín Bëchicë ëñë menu xuacëxa, unían uisaira oquin cara an atu nuibatia quixun 'unánun. Usa ca Nucën Papa Dios 'icë quixun 'unáncë 'ixun camina 'ën mi cacësabi oquin unicama 'unánmiti 'ain. ¹² Nucën Papa Diosan ca nu 'unánmia, nux aín uni 'aish cananuna abë upí 'aish ax cuëncëma ñu 'ati ëni, upíshi 'ianan axa ami sináncëma unicamaxa 'icësaí 'iti sinanima, 'ianan ami cushicë 'ixun, añu ñucama nun 'ati cara cuëñia ashi 'ati 'ai quixun. ¹³ Usaquin 'unánmianan ca nu 'unánmia, nux ainan 'ixun cananuna ax quiasabi ofa an nu iémicë Jesucristo, ax Nucën Papa Diosribi 'aish, aín cushibëbi utëcënti nëtë caínti 'ai quixun. ¹⁴ Jesucristo ca 'itsianxmabi nu cupí bamacëxa, nun 'uchacama tërënxunquin Nucën Papa Diosbë upí 'inun iémianan nun sinan upí 'ixunu bëtsi ñu sinántëcënquinma ax cuëncësabi oquinshi 'anun.

¹⁵ 'Ën mi cacë banacama ëñë camina unicama 'unánmiti 'ain. Atúxa, asérabi ca a bana icë quixun sinani racuëtima Jesucristomi cushicë 'inun 'esëanan camina atúan 'aisama ñu 'axunma 'anun caquin 'esëti 'ain. Usoquin 'aquin camina ui unínbi mi timaquin min bana cuaisama tanun 'imitima 'ain.

3

Usaia axa Jesucristomi catamëcë unicama 'iti bana

¹ Axa Jesucristomi catamëcë unicama camina manuaxma 'inun ësáquinribi cati 'ain: Aín 'apucama 'imainun aín cushicaman bana cuaquin ca atun cacësabi oquin 'ati 'icën. Uisa ñu cara upí 'icë a ca chiquíshquinma 'ati 'icën. ² Uinu 'icë unimibi ca 'atimati banatima 'icën. Bëtsi unibë cuëbicanancëma 'ianan ca upí sinánñu uni 'aish rabiti cuamianantima 'icën.

³ Nuxribi cananuna sinánñuma 'aish Nucën Papa Diosan bana quicësabi oi 'iáma 'ain. Usa 'aish cananuna ñu 'atimaishi 'anúan bëtsi unin sinánmicëxun 'anan nunbi sinani nux cuëncësabi oi ñunshini 'iacën. 'Aisama ñuishi 'anan cananuna bëtsi unimi nutsianan

numia uni nishcëx abë nishanancën. ⁴Usánu 'iá 'icëbi ca Nucën Papa Dios, an nu ainan 'inun iémiti, an, an ca upíira 'ixun nu nuibatia quixun nu 'unánmiacëxa. ⁵Usoquin ca nun ñu upí 'acë cupíma, nuibaquinshi nu ainan 'inun iémiacëxa. Iémiquin ca bacéntëcëcësa 'inun nun 'uchacama tērénquin aín Bëru Ñunshin Upitan nu bëtsi ocëxa. ⁶Jesucristo, an nu iémicë, a cupíshi ca Nucën Papa Diosan aín Bëru Ñunshin Upí nubëa 'iti oquin nu 'inácëxa. ⁷Usa 'ixun cananuna anbia nuibaquin nu 'aquinquin upí 'imicë cupí, abënu xëñibua 'aínbi tsóti, a cañti 'ain.

⁸Ënë banacamax ca asérabi upí 'icën. Usa 'aían ax quicësabi oi camabi uni 'iti ca asábiira 'icën. Usa 'ain camina axa ami catamécë unicama Nucën Papa Dios cuëñcësabi oi 'iquian ënquinma ñu upíshi 'anun upí oquin 'ësëti 'ain. ⁹Bëtsi bëtsi unix ca sinánxmaishi aín rara 'iá bana ñui bëtsi unibë cuëbicanánan, usaía judíos unicama 'itia Moisésñen cuëño bana uisai quicë cara quixun ñui cuamianani bëtsibë nishánania. Usaía 'iabi camina mixribi usai 'iquinma atu isëshiti 'ain. Usai 'iquin upí oquin sinani banacëma 'ixun ca unin bëtsi uní upítaxa 'inun 'aquinima.

¹⁰Uinu 'icë unin cara axa Jesucristomi catamécë unicama bëtsin sinácësa oquian sinánunma amanu amanu sinánmia, a camina usai 'iaxma 'inun quixun caquin 'ësëti 'ain. Cacéxbia sinanatiama camina amiribishi catëcënti 'ain. Cacëxunbia cuatiama camina mitsubëa 'inúnma ënti 'ain, ¹¹ax upí sinánñu 'iá 'aíshbi ca bërí usama 'icë quixun 'unánquin. Aín ñu 'aisama 'acë sinanaquin ëncëma cupí camina usoquin 'ati 'ain.

Ësaquinribia Pablonën Tito cá bana

¹²Nicópolisnuxun mita inúmiti cana sinanin. Usa 'ain, Artemas carana xuti 'ain, Tíquico carana xuti 'ain, xucëbë camina panatima Nicópolisnu 'ë isi uti 'ain. ¹³Ucëma pain 'ixun camina an bana 'unánquin unicama 'ësëcë uni, Zenas, abëtan Apolonën cuanuxun aín ñu mëníoia 'aquinti 'ain. 'Aquianan camina cuania uisa ñu cara cuëñia a 'inánti 'ain. ¹⁴Usa 'ain camina axa Jesucristomi sinácë unicaman upí ñuishi 'anan bëtsi uniribi 'aquinsa 'icë 'aquinun sinánmiti 'ain, usaquin 'aquian uni rañiribi Jesucristomi catamënun 'aquinun.

Upí oquin sinánxunquian ashiquin Pablonën bërúanxa 'inun ca

¹⁵Ëbë 'icëcaman ca camaxunbi bërúanxmi 'icanun mitsu canun quixun 'ë caxa. Uicaman cara nuxnu Jesúsni sinácë 'icë nu nuibatia acama camina bërúanxa 'inun cati 'ain. Nucën Papa Diosan micama nuibaquin 'aquincëxmi upítax 'iti cana cuëñin. Ashi, Pablo.

PABLONĒAN FILEMÓN BUÁNMIÁ QUIRICA

Pablonĕan Filemón quirica cuĕnĕoxuan

¹ Filemón, 'ĕx Pablo, Jesucristo ñuiquin uni bana ñuixuncĕ cupí sipuacĕ 'ixun, cana axribi Jesucristomi catamĕcĕ 'aisha nucĕn xucĕn 'ain, Timoteobĕtan mi quirica buán-min. Minribimi nubĕtan Jesucristo ñuiquin bana ñuixuncĕ 'icĕ cananuna ĕnĕ quirica mi cuĕnĕoxunin. ² Usa 'ain cananuna axa Jesucristomi catamĕcĕ 'aish min xubunu tímĕcĕ unicama 'imainun nucĕn chirabacĕsa, Apia, 'imainun Arquipo, anribia nubĕtan tĕmĕraquinbi Jesucristo ñuiquin uni bana ñuixuncĕ, acaman cuanun ĕnĕ quirica mi buán-min. ³ Mitsúxmi Nucĕn Papa Diosbĕtan Nucĕn 'Ibu Jesucristonĕn nuibaquin 'aquincĕx chuámarua 'iti cana cuĕĕnin.

Ainan 'aish aín unicamabĕ nuibananan Filemón upiti Jesucristomi sinan

⁴⁵ Nucĕn Papa Diosbĕ banaquin cana camabi nĕtĕ mi sinánquin a mi ñucáxunin. Ñucáxuanan cana, mitsux isamina Nucĕn 'Ibu Jesúsmi upiti sinani ami catamĕti, aín unicamabĕ nuibananan quixun ñuicania cuaquin Nucĕn Papa Dios —asábi ca —caquin a rabin. ⁶ Mix Jesucristomi catamĕquinmi ax cuĕĕncĕsabi oquin 'acĕ cupí, ca uni rafrinĕxribi ami catamĕaxa. Acaman uisaira oquin cara Jesucristonĕn aín unicama 'aquinia quixun 'unánun cana aturibi Nucĕn Papa Dios ñucáxunin. ⁷ Ēn xucĕn, cana mi cain, axa anuax Jesucristomi catamĕcĕ uni rafrinĕan masá nuitucĕ 'ixunbi minmi nuibaquin 'aquincĕxun upí oquin sinania ñuia cuaquin cana cuĕĕnquin upí oquin sinan.

Onésimo binuan Pablonĕn Filemón ca

⁸ Cristonĕan 'ĕ aín bana ñuixunun 'imicĕ 'ixun, 'ĕx cuĕĕncĕsabi oquinmi 'anun 'ĕn mi cati ca asábi 'icĕn. ⁹ Usa 'aínbĕ cana —'ĕ nuibaquinshi camina ĕx cuĕĕncĕsabi oquin 'ati 'ai —quixun sinánquin mi cain. 'Ēx cana Pablo, caniacĕcĕ uni 'aish, Cristo ñuiquin uni bana ñuixuncĕ cupí sipuacĕ 'ain. ¹⁰ Usa 'ixun cana Onésimo ñuiquin mi cain. Ēnĕ sipunuxun 'ĕn aín bana ñuixuncĕxun cuati ca Onésimo Jesucristomi catamĕaxa. Ax bĕrí Jesucristonan 'aish ca 'ĕn bĕchicĕsa 'icĕn.

¹¹ Bĕráma ca Onésimo min ñu mĕĕmicĕ uni 'ixun 'aquinsa 'ixunbi mi 'aquincĕma 'icĕn. Usa 'ixunbi ca bĕrí 'ĕa 'aquincĕsaribi oquin miribi 'aquinti 'icĕn. ¹² Minu cuantĕcĕnun cana a xutin. 'Ēn nuibairacĕ 'aish ca ax 'ĕn taná bĕchicĕsa 'icĕn. Usa 'icĕ camina upí oquin bitĕ 'ain. ¹³ Jesucristo ñuiquin uni bana ñuixuncĕ cupí sipuacĕ 'icĕa, min 'aquiniamabi an ĕnuxun 'ĕ ñu 'axunun bĕrúntĕ cana sinan. ¹⁴ Usa 'ixunbi cana mi ñucácĕma pain 'ixun a bĕrúncĕma 'ain. 'Ēx cuĕĕnquinbi, 'ĕn mi ñucácĕxunmabimi mix cuĕĕnquin a 'ĕ ñu 'amixunti cana sinanin. ¹⁵ Ēnanantĕcĕntimoi mibĕ 'iti cupí sapi ca Onésimonĕn mi ĕanxa. ¹⁶ Min ñu mĕĕmicĕ unishi 'iá 'aishbi ca bĕrí Onésimo Jesucristomi catamĕcĕ 'aish min xucĕnsa 'iti 'icĕn. 'Ēn cana a nuibatin. Usa 'icĕbi camina miinra 'ĕn 'acĕsamaira oquin a nuibati 'ain, min ĕmanu 'icĕ cupishima, Jesucristomi catamĕcĕ 'aisha min xucĕnsa 'icĕ.

¹⁷ Usa 'ain camina —'ĕx cana Pablobĕ nuibanancĕ 'ai —quixun sináncĕ 'ixun minmi 'ĕ bicĕsaribi oquin a bitĕ 'ain. ¹⁸ An min ñu mĕcamanan mi ribíncĕ 'ain camina 'ĕn mi a cupíonun 'ĕ cati 'ain. ¹⁹ 'Ēx Pablo 'ixun cana 'ĕn mĕcĕnanbi cuĕnĕoquin mi cain, 'ĕn Jesucristo ñuiquin cacĕ cupí ainan 'ixunmi min 'ĕ cupfoti asábi 'aínbĕ cana Onésimonĕan mi ribíncĕ a mi cupfoti 'ain. ²⁰ Usa 'ain camina mix Jesucristonan 'aish 'ĕn xucĕnsa 'ixun, Jesucristomi catamĕcĕ unin 'acĕsoquin upí oquin sinánquin, 'ĕxribi ainan 'icĕ upí oquin sinani cuĕĕnun 'ĕ 'imiti 'ain.

²¹ 'Ēn cacĕsa oquinshi 'aquinma camina minbi 'ĕn mi cacĕsamaira oquin 'ati 'ai quixun sinánquin cana mi buánminuxun ĕnĕ quirica cuĕnĕoin. ²² Nucĕn Papa Diosmi 'ĕ ñucáxuncĕx cana mitsu isi cuanti 'ai quixun cana sinanin. Usa 'ain camina anu 'ĕx 'i cuanti 'ĕ meníoxunti 'ain.

Upí oquin sinánxunquian ashiquin Pablonĕn bĕrúanxa 'inun ca

²³ Epafrasnën ca 'ëcëñuan Jesucristonan cupí sipuacancë 'ixun bërúanxmi 'inun mi canun 'ë caxa. ²⁴ 'Imainun ca an ëbëtan bana uni ñuixuncë unicama Marcos, Aristarco, Demas, Lucas, acamanribi bërúanxmi 'inun mi canun quixun 'ë caxa.

²⁵ Nucën 'Ibu Jesucristonëan nuibaquin 'aquincëxmi min sinan upí 'aish chuámarua 'iti cana cuëënin. Ashi, Pablo.

UNÁAN HEBREO BANAN BANACĚ UNICAMA BUÁNMIÁ QUIRICA

I. CRISTONĚX CA ANGELCAMA 'IMAINUN MOISESBĚTAN SĚNĚNMAIRA 'ICĚ QUICĚ BANA (1-4)

Aín unicama pain xutancĕxuan Nucĕn Papa Diosan aín Bĕchicĕira xua

¹ Bĕráma ca Nucĕn Papa Diosan nucĕn raracaman aín cushi 'unánan uisai cara aín uni 'iti 'icĕ quixun 'unánun, Nucĕn Papa Dios, an sinánmicĕ bana uni ñuixuncĕ unicamabĕ bananan namámiquin canan, bĕtsi bĕtsi ñu ismiquin canan, bĕtsi bĕtsi ñu 'aquinribi atu ismiacĕxa. ² Bĕráma usaquin nucĕn raracama 'unánmia 'aínbi ca an xucĕxun aín Bĕchicĕ anbĭ aín Papan bana unicama ñuixuancĕxa. Nucĕn Papa Diosan ca aín Bĕchicĕ camabi ñu uniomiacĕxa. Usa 'ain ca an camabi ñu, naíu 'icĕ ángelcama 'imainun, ĕnĕ menu 'icĕ unicama 'imainun, camabi ñu unio 'icĕ aín Papan a 'ibuamiacĕxa. ³ Nucĕn Papa Dios ax ca unin sinánsamaira 'aish upíra 'icĕn. Usa 'ain ca aín Bĕchicĕ Jesucristo axribi asaribi 'icĕn. Usa 'ain ca uisa cara ax 'iacĕxa quixun 'unánquin unin 'unánti 'icĕn, aín Papa Dios ax ca asaribi upí 'icĕ quixun. An unio 'ixun ca an unio ñucama, aín banánbia usabi 'inun 'imia. Usa 'aish ca camabi unin 'ucha tĕrĕncĕ 'inun bamax baísquitancĕx, aín Papan nĕtĕnu cuan 'aish aín mĕqueu abĕ 'Apu 'icĕn. ⁴ Nucĕn Papa Diosan Bĕchicĕ ax ca aín Papa cuĕĕncĕsabi oi 'icĕ cupí, aín ángelcamasamai upíra 'icĕn. Usa 'ain ca aín Bĕchicĕ Jesucristo axribi asaribi 'icĕn. Usa 'ain ca uisa cra 'aish aín Papabĕ 'Apu 'icĕn. Usa 'aisha ax aín Papabĕ 'Apu 'ain ca ángelcama abĕ sĕnĕnma 'icĕn.

Nucĕn Papa Diosan Bĕchicĕ, ca ángelcamabĕtan sĕnĕnmaira 'icĕ quicĕ bana

⁵ Nucĕn Papa Diosan ca uinu 'icĕ ángelbi cáma 'icĕn:

Mix camina 'ĕn Bĕchicĕ 'aish xĕnĭbua 'aínbi 'ĕbĕ 'iti 'ai quixun. 'Imainun ca uinu 'icĕ ángelbi ñuima, Jesúsĕshi ñui, Nucĕn Papa Dios ĕsairibi quiacĕxa:

¹ Ĕx cana aín Papa 'iti 'ain. Ax ca 'ĕn Bĕchicĕ 'iti 'icĕn.

⁶ Usa 'aish ca aín Bĕchicĕ aratsushi 'icĕbi ĕnĕ menu xuti ĕsai quiacĕxa:

⁷ Ĕn ángelcaman ca a rabiti 'icĕn.

⁷ Angelcama ñui ca Nucĕn Papa Dios ĕsai quiacĕxa:

⁸ Ĕn 'amicĕxun ca 'ĕn ángelcaman 'ĕn cacĕsabi oquin ñu 'aia. Usa 'ain cana 'aisa tanquin suñusa 'imianan 'aisa tanquin tsi rĕquirucĕsa 'imin. Usa 'ixun ca 'ĕ ñu 'axunia.

⁸ Usai quiquinbi ca aín Bĕchicĕ aira ĕsaiquin caia:

Mixribi Dios 'aish camina usabi 'itioi 'ĕn nĕtĕnu 'Apu 'ain. Mix 'Apu upíra 'aían min banaribi upí 'ain ca min 'ati ñucamaribi upí 'icĕn. ⁹ Unían upí ñuishi 'ati cuĕĕanan camina atían 'aisa tancĕ 'atima ñu a cuĕĕncĕma 'ain. Usa 'icĕ cana 'ĕx Dios 'aish min Dios 'ixun, unicama 'imainun ángelcamaribi 'acĕsamaira oquin, cuĕĕnra cuĕĕnun mi 'imian.

¹⁰ Usaiquin canan ca Nucĕn Papa Diosan ĕsaiquinribi aín Bĕchicĕ caia:

Mix camina camabi ñu aín 'ibu 'ain. Min camina bĕráma mecama 'imainun naí 'imainun anu 'icĕ ñucamaribi unioĕn. ¹¹ A ñucamax ca nĕtĕti 'icĕn. Nĕtĕcĕbĕbi camina mix nĕtĕtima 'ain. Chupa 'icĕsaribiti ca a ñucama xĕnĭbuti 'icĕn. ¹² Usa 'icĕmi min, chupa xĕni 'acĕsaribi oquin capúncĕxbi ca me 'imainun naí iótĕcĕncĕ 'iti 'icĕn. Acamaxa usai 'icĕbĕbi camina mix usabi 'in. Mix camina usabi 'iá 'aish usabi 'iti 'ain.

¹³ Únsaranbi ca uinu 'icĕ ángelbi Nucĕn Papa Diosan ĕsoquin cáma 'icĕn:

Axa mimi nishĕcĕ unicama 'ĕn mi 'ibuamimainun camina mix 'ĕbĕ 'Apu 'aish 'ĕn mĕqueu 'iti 'ain.

¹⁴ Camabi ángelnĕx ca an Nucĕn Papa Dios ñu 'axuncĕ 'icĕn. Usa 'ixun ca an xucĕxun, uicamax cara an mĕnĕsabi oi Nucĕn Papa Diosnan 'inux iĕnuxun 'aia, acama 'aquinia.

2

Jesucristomi catamëti iétisama tantima bana

¹ Usa 'ain cananuna Nucën Papa Diosan Bëchicë ñui quicë bana a upí oquinra bëmëquin cuati 'ain, a bana manuquinma ax quicësabi oquin 'anuxun. ² Bërâma ca ángelcaman 'aquinmainun Nucën Papa Diosan nucën raracama ñuixunun quixun, Moisés aín bana 'inancëxa. Usa 'ain ca raírinën a bana quicësabi oquin 'amainunbia an a bana quicësabi oquin 'acëma unicama, a Nucën Papa Diosan atun 'ucha cupíbi casticancëxa. ³ ¿Aséribi usa 'ain caranuna nux —Jesucristomi catamëtia uni Nucën Papa Diosnan 'inun iéti bana a cuatíbi, a bana quicësabi oi 'icëma 'aish uisa tancëx iéti 'ain? A bana anun nun 'ucha tērēncē 'aish Nucën Papa Diosnan 'inux iéti, a ca Nucën 'Ibu Jesucristonën pain unicama ñuixuancëxa. Usa 'ain ca an cuacé uni raírinën, a bana ca aséribi 'icé quixun 'unánquin, nuribi 'unánmiacëxa. ⁴ A unicama ca Nucën Papa Diosan uni itsin 'acëma ñu 'anun 'amiacëxa, an aín bana ñuixunia cuacé unicaman, aséribi ca aín bana 'icé quixun 'unánun. 'Imianan ca atu bëtsi bëtsi ñua 'anun aín Bëru Ñunshin Upí 'inancëxa, ax cuēncësabi oquin.

Axa ami catamëti unicamasaribia Jesucristo 'ia bana

⁵ Aín unicama cara uisai 'iti 'icé quixun ñuiquin cana mitsu cain, Nucën Papa Diosan ca ángelcama —mitsux camina 'ën unicaman 'apu 'iti 'ai —quixun cáma 'icën. ⁶ Usama 'aínbi ca bërâma Nucën Papa Diosan bana cuēñeo ésaí quia:

Nucën Papa Dios, ¿axa aín 'icé caramina uni sinánxunin? ¿Axa aín 'ain caramina axa chëquiti unicama 'aisamaira oquin sinanin? ⁷ Min camina usabi 'inuxmabia ángelcamabë sēñémara 'inun uni 'imiácën. Usa 'imiquinbi camina minan 'aísha mibë xēñibua 'aínbi 'itioquin 'imianan min unio ñucamaríbi 'ibuamiácën. ⁸ Usonan camina unicama camabi ñu aín 'ibu 'inun 'imiácën.

Usa 'ain ca camabi ñun 'ibu 'inun 'imiquin Nucën Papa Diosan aín ñubi an 'ibuacëma 'itimoquin unicama unioçëxa. Usa 'aínbi cananuna 'unanin, camabi ñuira ca unin 'ibuacëma pain 'icën. ⁹ Usa 'aínbi cananuna Jesús 'unanin. A ca Nucën Papa Diosan, usabi 'inuxmabi ëñë menu uni 'aish ángelcama meura 'inun xuacëxa. Unicama nuibaquian Nucën Papa Diosan sinánsabi oi ca ax camabi unin 'ucha cupí bamacëxa. Usa 'icëbi ca paë tani bamacé cupí baísqumitancëxun Nucën Papa Diosan aín nētënu abë 'Apu 'inun 'imiácëxa. Usa 'icëbi ca paë tani bamacé cupí baísqumitancëxun Nucën Papa Diosan aín nētënu abë 'Apu 'inun 'imiácëxa.

¹⁰ Nucën Papa Diosan ca camabi ñu ainan 'inun unioçëxa. Usoquin 'á 'aish ca, an aín bana cuacé aín bëchicëcamaxa aín nētënu abë 'iti cuēñia. Usa 'ixun ca axa uni 'aish tēmëranan paë tani bamacé cupíshi Nucën Papa Diosan ainan 'inun uni iéminun Jesucristo 'imiácëxa.

¹¹ Jesús, an aín unicama Nucën Papa Diosan iscëxa upí 'inun 'imicë a 'imainun an usaquin 'imicë unicama, acaman Papa ca Nucën Papa Dios 'icën. Usa 'ain ca Jesús aín unicama sinani rabinima, atux ca 'ën xucéantu 'icé quia, ¹² aín bana quiricanu cuēñeo quicësabi oquian aín Papa ésaquin cásabi oi:

Usa camina mix 'ai quixun cana 'ën xucéantu ñuixunti 'ain. Min unicamaxa timécë, abëtan cana mi rabiti 'ain.

¹³ Ésaribitia Jesús quia ca cuēñeo bananu 'icën:

'Éx cana 'ën Papa Diosmi catamëtin.

Ésaribi ca cuēñeo bananu 'icën:

'Éx cana ënu 'ain, 'ën Papa Diosan 'ë 'inancé aín bëchicëcamabë.

¹⁴ Achúshi unin bëchicëcamax ca aín xucénsaribi 'ia. Usaribiti ca Nucën Papa Diosan bëchicëcamaxa uni 'ain, axribi uni 'inux Jesús uacëxa. Uni 'aish ca, an ñu 'atima 'ati sinánmicë 'aísha Nucën Papa Diosbë uni 'itima 'icëbi ñunshin 'atimanën 'apu a ñusmonux bamati cupí, Jesús uni 'iacëxa. ¹⁵ Usai 'iquin ñunshin 'atimanën 'apu ñusmoquin ca Jesusan axa ami catamëcëma 'aish aín bamati sinani racuécë unicama, ax ainan 'aish aín bamatimi racuétimoquin mēñocëxa. ¹⁶ Usa 'aish ca Jesús ángelcama 'aquinti sinani uni 'inux uáma 'icën. Uicamax cara Abraham Nucën Papa Diosmi catamësaribiti ami catamëtia acama 'aquinti sinani ca Jesús uni 'inux uacëxa. Aséribi ca usa 'icé quixun

cananuna 'unanin. ¹⁷ Ēsaquin nu 'aquinti cupí ax nusaribi uni 'ixun, ñunshin 'atimanën 'apun tancëxun 'unanán paë tani tēmëratí 'unan 'ixun ca Jesusan aín unicama Nucën Papa Dios upí oquin ñucáxunia. Usa 'aish ca nun 'ucha tērēñux bamati cupí nusaribi uni 'iacëxa. ¹⁸ Ax tēmëranan ñunshin 'atimanën 'apun tancëxunbi ñu 'atima 'aíma 'ixun ca an, a ñunshin 'atimanën 'apun ñu 'atima 'anun quixun sinánmicë aín unicamaribi usouquin 'axunma 'anun cushioti 'icën.

3

Moisésbëtan sënénmaira ca Cristo 'icë quiax quicë bana

¹ Ēn xucéantu, mitsux ainanshi 'inun Nucën Papa Diosan 'imicë 'ixun camina, Nucën Papa Diosan a ñuiquin unicama ñuixunun ënë nētënu xuá 'ixuan an aín unicama Nucën Papa Dios ñucáxuncë, Cristo Jesús, a uisa uní cara 'iacëxa quixun upí oquinra 'unánti 'ain. ² Bërâma ca Jesús ucëma pain 'ain, Moisésnën nucën raracaman cushi 'ixun, Nucën Papa Diosan cacësabi oquin upí oquin ñu 'acëxa. Usaribi oquin ca Jesusan, aín Papan usaquin 'anun caíscë 'ixun, an cacësabi oquin camabi ñu 'acëxa. ³ Nucën Papa Diosan Moisésçëñun judíos unicama ainan 'inun caísa 'aímbi, ca a unicama asërabi Nucën Papa Diosnan 'imiti Jesucristo axira 'icën. Usa 'ain ca Moisésbë sënénmaira Jesucristo 'icën. Ēnëx ca ësa 'icën. An 'acë xubu rabiçesamaira oquin ca an xubu 'acë uní a unin rabia. Usaribi oquin ca Moisés 'imainun judíos unicama 'acësamaira oquin unin Jesucristo rabiti 'icën. ⁴ Ēsa ca. Uisa 'aishbi ca xubu abi uníma. Unin 'acëx cuni ca 'ia. An 'acë uní ax ca aín 'ibu 'icën. Usaribi oquian an Moisés 'imainun judíos unicama ainan 'itioquin mëníonan camabi menu 'icë ñucama unio ax ca Nucën Papa Dios 'icën. ⁵ Nucën raracama judíos unibu 'ain ca Moisés atun cushi 'iacëxa. Aín cushi 'ixun ca Nucën Papa Dios cuëncësabi oquin upí oquin ñu 'acëxa. Uisairai 'i cara ainan 'iti 'icë quixuan judíos unicaman 'unánuan atu ñuixunun quixun Nucën Papa Diosan cacësabi oquin ca Moisésnën nucën raracama 'itsa ñu ñuixuancëxa. ⁶ Usa 'aímbi ca Nucën Papa Diosan unicaman cushi ax aín Bëchicë, Cristo, an aín Papa Dios cuëncësabi oquin 'acë, a 'icën. Usa 'aish ca Cristo ax nun cushiribi 'icën, nun nu ami catamëti ënquinma cuëenquin abë aín nētënu 'iti sináncë 'ain.

Nucën Papa Diosan unicamaxa abë chuámarua 'iti bana

⁷ Usa 'ain ca a bana Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan 'amicëxun unin cuëño, ax ësai quia:

Bërîa Nucën Papa Diosan mitsu cacëxun cuaquin ⁸ camina cuacëmasa otima 'ain, mitsun raracama 'ásaribi oquin. Atux ca Nucën Papa Diosan 'aquincëxbi an cacë bana cuaisama tani 'atimati banai, —Nucën Papa Diosan ca nu uisabi oima —quicësa 'iacëxa, anu uní 'icëma menuax. ⁹ Ēsai ca Nucën Papa Dios quia: Anuax ca 'ën cuarenta baritia atu bërúanquin ñu 'axuncëxun isíbi mitsun raracama 'ëmi sinanima 'atimati banacëxa. ¹⁰ Usaí 'ia oi atumí nishi cana ësai quiacën: Ēnë unicaman ca bëtsi bëtsi ñu sinani 'ëmi sinánquin 'ëx cuëncësoi 'iti 'unántisama tanxa. ¹¹ Quianan cana atumí nishi sinanatëcëntimoi ësaribiti quiacën: Atux ca a 'ën atu ñuixuncë me anu chuámarua bucunux bëbatima 'icën.

¹² Ēn xucéantu, mitsúxribimi usai 'itima cupí camina bërúancati 'ain, 'atimaquin sinánquin Nucën Papa Dios, axa bamatimoi tsócë, a ami catamëquinma ëntin rabanan. ¹³ Usaí 'ima camina micama unu 'icëxbi 'atima ñu 'atishi sinani Nucën Papa Diosmi manúti rabanan, camabi nētën, axa Jesucristomi catamëcë unicamabë ami upiti sinánmiananti 'ain, ënë nētëa cënútisama pan 'aínshi. ¹⁴ Anun nux aín nētënu 'iti nētë sënéntamainun cananuna ami catamëtabatínu 'iásabi 'i ami catamëti 'ain. Usaí 'i cananuna camabi nētën Cristobë 'ain.

¹⁵ Ēsairibi ca Nucën Papa Diosan bana cuëño quia:

Bërîa Nucën Papa Diosan mitsu cacëxun cuaquin camina cuacëmasa otima 'ain. Mitsun raracama 'iásaribiti camina 'itima 'ain. Atux ca Nucën Papa Diosan 'aquincëxbi an cacë bana cuaisama tani 'atimati banacëxa.

¹⁶ ¿Uicamax cara Nucën Papa Diosan bana cuaquinbi cuacëmasa oi ax quicësabi oi 'iisama tancëx? Moisésnëan Egipto menua bëcë unicamax ca usai 'iacëxa. ¹⁷ ¿'Imainun cara uicamami Nucën Papa Dios cuarenta baritian nishacëx? Axa aín 'ucha cupíbi an anua bëbati ñuixuncë menu bëbaima, anu uní 'icëma menuax cëñúa unicamami ca Nucën Papa

Dios nishacëxa. ¹⁸ ¿'Imainun cara uicamaribi Nucën Papa Diosan sinántëcëntimoquin, an atu ñuixuncë menu ca chuámarua tani bucnux bëbatima 'icë quixun cacëx? An a timaquin aín bana cuaisama tancë unicama ca Nucën Papa Diosan usaquin cacëxa. ¹⁹ Usa 'ain cananuna a ñucama sinánquin 'unanin, atúan aín bana ca asérabi 'icë quixun sináncëma 'ianan ami catamëcëma cupí ca Nucën Papa Diosan a unicama anua chuámarua tani 'itia ñuixuncë menu bëbamia 'icën.

4

¹ Usa 'ain cananuna Nucën Papa Diosan ainan 'inun nu 'imiti nëtë inúcëma 'aínshi, ainan 'iti sinánti 'ain. Mitsu rafrinëxmi Nucën Papa Diosanma 'itin rabanen camina bëruáncati 'ain. ² A me anu chuámarua 'iti ñui quicë bana a ca nucën raracaman cuacëxa. Cuaquinbi ca —asérabi ca a menunu 'inun nu buánti 'icë —quixun sinánma 'icën. Usa 'aish ca a ñuixuan menu bëbama 'icën. Anu nucën raracama bëbama 'aínbi ca Nucën Papa Diosan nucën rara cásaribi oquin nux Jesucristomi catamëti aín nëtënu abë 'inux iéti bana ñuiquin nuribi caxa. ³ Nucën raracama ñuiquin cuënëo bana ca ësai quia:

Atumi nishi cana sinanatëcëntimoí a unicama ñui quiacën: Atux ca a 'ën atu ñuixuncë me anu chuámarua bucnux bëbatima 'icën.

Atúxa usai 'iá 'aínbi cananuna nux Nucën Papa Diosmi catamëti ax nubë 'ain chuámarua 'i cuëenin. Usaínu 'itioquin ca Nucën Papa Diosan camabi ñu unioquin mënocëxa, ⁴ aín bana cuënëo ësai quicësabi oquin:

Camabi ñu mëcën achúshi 'imainun achúshi nëtë cëñuquin uniotancëx ca Nucën Papa Dios nëtë itsin tanti —'ë ñu uniocëcama ca asábi 'icë —quixun isi upí oquin sinani cuëancëxa.

⁵ Nucën raracama ñui ca Nucën Papa Diosax ësaribiti quiacëxa:

Atux ca 'ën atu ñuixuncë me anu 'ëbë chuámarua 'aish cuëeni bucnux bëbatima 'icën.

⁶ Usa 'ain ca ënë nëtënu 'icë unicama Nucën Papa Diosmi catamëti abë upí 'aish chuámarua 'iti, 'aishbi rafrinëx ami sináncëma pain 'icën. Usaribiti ca atun pain cuaquinbi a bana quicësabi oquin 'acëma 'aish a Nucën Papa Diosan ñuixuncë menu bëbama 'icën. ⁷ A paían ñuixuncë unicaman aín bana cuama 'ain ca ënë nëtënu 'icë unicaman cuati oi Nucën Papa Dios amiribishi quitëcëni, bërí camina 'ëmi catamëcanti 'ai quiax quiacëxa, ësai: Bëría Nucën Papa Diosan mitsu cacëxun cuaquin camina cuacëmasa otima 'ain.

Usaquin ca Davitan, Josuënëan judíos unicama Nucën Papa Diosan ñuixuan menu bëbaquían 'ain, a xëni bucëbëtan cuënëocëxa. ⁸ A unicama Nucën Papa Diosan anu chuámarua 'aish bucuti ñuixuncë menu bëbama 'aínbi ca aín bëchicëcamax Josuënëan buáncëx anu bëbacëxa. Josuënëan anua atux chuámarua 'aish bucuti menu buáncëx bëbatancëxuan ax quicësabi oquin 'ai ami catamëcë 'ain ca Nucën Papa Dios amiribishi anun uni chuámarua 'iti bana ñui quitëcëanma 'itsíanxa. ⁹ Usa 'ain cananuna 'unanin, Nucën Papa Diosan ca aín unicamaxa ainan 'aish ax cuëncësabi oi ënë menu chuámarua 'itancëx aín nëtënuira chuámarua 'aish bucuti oquin mënocëxa quixun. ¹⁰ Uicamax cara ax cuëncësá oíshi 'iti sinani bënëti a ëni, ami catamëti Nucën Papa Dios cuëncësabi oi 'ia, ax ca Nucën Papa Dios ñucama uniotancëx cuëansaribi oi 'ia. ¹¹ Nucën Papa Diosan atu ñuixuncë menu bëbama unicama usaribiti nuxribi ami catamëcëma 'itin rabanen cananuna ainan 'aish upí oquin sinani ami catamëquin ëníma bëruáncati 'ain.

¹² Cananuna 'unanin, Nucën Papa Dios ax ca bamatimoí tsotia. Ax ca cushiira 'icën. Usa 'ixun ca aín bananu 'aia nu 'unánmia, nun caranuna asérabi upí oquin sinani, caranuna upí oquin sinanima quixun. 'Unánmianan ca uisa cupí caranuna usoquin 'ai quixun nu 'unánmia. ¹³ Axa an unio 'aish Nucën Papa Diosmi unëti uisa ñubi ca 'áma 'icën. An uni aín ñu 'acë cupí, uisa cara oti 'icë quixun 'unáncë, Nucën Papa Dios, an ca camabi ñua unín 'aia 'unánan aín nuitu mëua chiquinaquinma sináncë ñubi 'uania.

An aín unicama Nucën Papa Dios ñucáxuncë, Jesucristo ñuicë bana

¹⁴ Jesús ax ca Nucën Papa Diosan Bëchicë 'ianan, an nu Nucën Papa Dios ñucáxuncë 'aish aín Papa Diosan nëtënu abëbi 'icën. Usa 'icë cananuna ami catamëquin aín bana cuati ëntima 'ain. ¹⁵ Jesús an nu Nucën Papa Dios ñucáxuncë, ax ca uni 'aish nux 'icësaribiti tëmëraíbi 'uchama 'icën. Usa 'ixun ca nuribi tëmëranan ñunshin 'atimanën 'atima ñu 'amitisa taniabi nuibaquin nu 'aquinti 'icën. ¹⁶ Asérabi ca usa 'icë quixun 'unánquin cananuna ami racuëquinma, an nu nuibacë Nucën Papa Dios a nun 'uchacama tërénquin

nu 'aquinun ñucáti 'ain, an nu nuibacé cupí. Usaquin cananuna anúnu uisai cara 'icé nētēn, nuibaquian nu 'aquinun ñucáti 'ain.

II. LEVITAN RĒBUNQUI 'IASAMA CA CRISTO 'ICĒ QUICĒ BANA (5-8)

5

¹Nucēn Papa Diosan mēñfosabi oquin ca judíos sacerdotenēn cushicaman 'apun, judíos unicaman 'ucha 'imainun aín 'ucharibi tērēncē 'inun 'aracacē ñuina 'axunquin Nucēn Papa Dios ñucáxunía. ²Usa 'ixun ca axribi uní 'icēa ñunshin 'atimanēn 'apun ñu 'atima 'anun quixun tancēxun 'unan 'ixun uní itsi usaribiti 'ia 'aquinti 'unania. An ca, —usa ñu 'ati ca 'aisama 'icē —quixun 'unánquinma an ñu 'acē unicama 'imainun, —usa ñu 'ati ca 'aisama 'icē —quixun 'unánquinbi 'acē unicama aribi, ami nishquinma atux upí 'inun 'aquinti 'icēn. ³Axribi ñu 'atima 'acē 'ixun ca judíos sacerdotenēn cushicaman 'apun judíos uní raírnēn 'uchacama 'imainun aín 'uchacamaribi tērēncē 'inun quixun 'aracacē ñuina 'aia.

⁴Uí uníxbi ca axbi 'iisa tani judíos sacerdotenēn cushicaman 'apu 'itima 'icēn. Nucēn Papa Diosan 'imicēx cuni ca usai 'iti 'icēn, Nucēn Papa Diosan —Aaronēn ca 'ēn unicama 'ē ñucáxunti 'icē —quixun Moisés cásaribi oi. ⁵Usaribiquin ca Cristonēn anbi judíos sacerdotenēn cushicaman 'apu 'iti sinánma 'icēn. Nucēn Papa Dios an Mix camina 'ēn Bēchicē 'aish xēñibua 'aíñbi 'ēbē 'iti 'ai, quixun cacē, anbi ca Cristo judíos sacerdotenēn cushicaman 'apu 'imiácēxa. ⁶Ēsairibi ca cuēñēo bananua Nucēn Papa Diosan aín Bēchicē cá bana quia:

Mix camina nētētimoí usabi sacerdote, an 'ēn unicama 'ē ñucáxunti, a 'ain, Melquisedec 'iásaribi.

⁷Jesusan ca ēñē menu 'aish abē banaquin aín Papa ñu ñucácēxa. Ñucáquin ca axa bamatimoquin a iémiti cushiñu 'icē 'unánquin, munuma banaquin cacēxa. Usaquian ax cuēñcēsabi oquin 'aquinun quixun ñucácē cupí ca Nucēn Papa Diosan Jesucristo 'aquiancēxa. ⁸Usa 'ain ca Cristonēn, ax aín Bēchicē 'aishbi tēmēracē 'ixun, Nucēn Papa Dios cuēñcēsabi oquinshi 'ati 'unáncēxa. ⁹Ax tēmēraibi aín Papa Dios cuēñcēsabi oi 'iá 'ixun ca an aín bana quaquin ax quicēsabi oquin 'acē unicama a aín 'ucha tērēnquin Nucēn Papa Diosnan 'aish xēñibua 'aíñbi abē 'inun iémia. ¹⁰Ax ca ēsaquian Nucēn Papa Diosan cá, a 'icēn, —mix camina sacerdote, an 'ēn unicama 'ē ñucáxunti, a 'ain, Melquisedec 'iásaribiti.

Jesucristomi catamēquin ēncē 'icē 'aish 'unánmitēcēinsa bana

¹¹Usa 'aínu mitsu ēñē banacama ñuixuinsa tancēxunbi camina mitsun asérabi upí oquin a bana cuaisama tanin. ¹²Mitsúnra a ñuicē bana a 'unáncē 'ixun uní itsi 'unánmisa 'aishbi camina mitsúnmi bēráma cuacē bana Jesucristo ñui quicē, a 'unánmitēcēinsa 'ain. Ēñē ñu upí oquin cuacēma 'aish camina mitsux tuáratsu ñu iru piisama pain 'ixun aín titan xuma 'acēsa 'ain. ¹³Bērāma cuacē bana 'unánmitēcēinsa 'aish camina an aín titan xuma 'acē tuásaribi 'ain, uisai cara Nucēn Papa Diosan uní 'iti 'icē quixun 'unáncēma 'aish. ¹⁴An Nucēn Papa Diosan bana upí oquin sinánquin an cacēsabi oquin 'acē uní, an ca upí oquin 'unania, uisa ñu 'ati cara Nucēn Papa Diosan iscēx asábi 'icē, uisa ñu 'ati cara 'aisama 'icē quixun. 'Unánquin ca usouquin 'aia. Usa uníx ca tuá xuratsusama 'aish uní apánsa 'icēn.

6

¹Usa 'ain cananuna tuá xuratsu 'icēsáima uní apan 'icēsai 'inuxun a paínu cuacē bana Cristo ñui quicē, aishima bētsi ñuribi 'unánti 'ain. Cananuna a paínu 'unan banacama ésaí quicē, a ñuitēcēntima 'ain: nunbi ñu 'atima 'acē cupí Nucēn Papa Diosnanma 'aish bamati 'aishbi sinanati Nucēn Papa Diosni catamētishi iéti, ²'imainun Jesús sinani nashimicē 'iti, 'imainun Jesúsnan 'ixun axa ami catamēcē uní itsinu nun mēcēn nanquin Nucēn Papa Dios ñucáxunti, 'imainun camabi uníxa baísqúia ca Nucēn Papa Diosan an 'acē ñucama 'unanquin uisa cara oti 'icē quixun cati, acama. ³Ēsa banacama mitsu ñuixuntēcēnquinma cananuna Nucēn Papa Dios cuēñcēbētan bētsi ñu mitsu ñuixunti 'ain.

⁴Uí unicamax cara Jesucristomi catamēcē 'ixun, ax ca abē 'icē quixun 'unáncē, 'ianan Nucēn Papa Diosan Bēru Ñunshin Upitan aín nuitu mēu sinánmicē 'ianan, ⁵Nucēn Papa Diosan bana ca upíra upí 'icē quixun sinánquin cuanan, Nucēn Papa Diosan cushi, anun

cana aín nētēnu 'iti 'ai quixun sináncē, ⁶'ixunbi ami sinánquinbi ěni uni raírínĕn cuatánun —'ĕx cana Jesucristomi sinántĕcĕnima —quia, a unix ca an Nucĕn Papa Diosan Bĕchicĕ i curúsocĕnu matáscē uníxa 'iásaribi 'icĕn. Usai 'icĕ uni ax ca amiribishi Jesucristomi sinanatĕcĕnima. ⁷Usa unicaman ca anu ñu 'apáti meesaribi 'icĕn. Ĕsa ca. Nucĕn Papa Diosan, menu 'uí 'itsa 'ibúmicĕxun chabócĕx ca ñu bĕru 'imainun unían 'apácĕ ñu cotancĕx tapunia, tapúanan ca tuaia. Usafa 'inúan Nucĕn Papa Diosan 'imicĕxa 'ia ca an ñu 'apácĕ uni an aín naĕnu 'icĕ ñu pinuxun bitsia. ⁸Usa 'aínbi ca bĕtsi me camabi ñu 'atima, muxa, chucu, acama anu coi canicĕbĕ anu upí ñu 'iruima. Usa 'aish ca Nucĕn Papa Diosan iscĕx a me 'aisama 'icĕn. Usa 'icĕ ca aín 'ibun axa corucĕ ñucama nĕĕnia.

Xĕnibua 'aínbi Nucĕn Papa Diosbĕ 'iti cupí bĕnĕtima chuámarua 'iti

⁹Ĕn nuibacĕ xucĕantu, uni raírínĕn ca Nucĕn Papa Diosan Bĕchicĕmi catamĕtancĕxunbi ĕnia quixun ñuixunquinbi cananuna 'unanin, mitsux camina Jesucristo cupí ainan 'inun iĕmicĕ 'ixun ĕncĕma 'aish asĕrabi Nucĕn Papa Diosan upí oquin 'aquíncĕ 'ai quixun. ¹⁰Nucĕn Papa Dios, an ca aín sinan upí 'ixun, mitsúnmi aín unicama nuibaquin upiti buacunun 'aquianan bĕríribi usoquin mitsun 'aia, manuquinma sinania. ¹¹Usa 'aínbi cananuna anúnmi Nucĕn Papa Diosan nĕtĕnu 'iti nĕtĕ utámainunmi mitsun 'acĕsabi oquin chiquíshquin ĕnquinma Nucĕn Papa Dios cuĕĕncĕsabi oquin 'ati cuĕĕnin. Usaquin 'aquin camina Nucĕn Papa Diosan nĕtĕnu cĕñútimoí abĕ 'iti sinánquin caínti 'ain. ¹²Mitsúxmi chiquísh 'iti cananuna cuĕĕniman. Cananuna cuĕĕnin, Nucĕn Papa Diosan aín quicĕsabi oquin 'aquincĕxa aín uni raírínĕx a ĕníma ami catamĕti upiti 'ia isími usaribiti 'iti.

¹³Nucĕn Papa Diosbĕ ca camabi uni 'imainun ángelcamaribi sĕnĕníma. Usa 'ixun ca anbi sinanatĕcĕntimoquin Abraham cacĕxa: ¹⁴“Ĕsoquin cana asĕrabi 'ati 'ain. Cana mi upí oquin sinánxunquin bĕchicĕñu mi 'imianan mín rĕbúnqui 'itsaira 'inun uámíti 'ain”. ¹⁵Usaquin cacĕxun ca Abrahamnĕn —Nucĕn Papa Dios quicĕsabi oi ca 'iti 'icĕ —quixun sinánquin bĕnéquinma, caíancĕxa. Caíncĕbĕ ca Nucĕn Papa Dios quicĕsabi oi Abrahamnĕn xanu tuutancĕx Isaac bacĕancĕxa. ¹⁶Ĕnĕx ca ĕsa 'icĕn. Unix ca uni itsían aín bana isa asĕrabi 'icĕ quixun 'unánun quíax, aín 'apu axa asamaira 'ain, a ñui ĕsai quia: Nun 'apúnbi ca 'unania, 'ĕn mi cacĕ bana ĕnĕx ca asĕrabi 'icĕn. Usai quicĕbĕtan ca an aín bana ca asĕrabi 'icĕ quixun 'unánquin abĕ cuĕbicanántima 'icĕn. ¹⁷Usaribiti ca Nucĕn Papa Dios axribi, axa ami catamĕti ainan 'iti unicaman —aín quicĕsabi oi ca asĕrabi 'iti 'icĕ —quixun 'unánun, —xĕnibua 'aínbia sinanatĕcĕntimoí usabi 'iti ca ĕnĕ bana 'icĕ —quíax quiacĕxa. ¹⁸Usa 'ain cananuna an ca ax quicĕsabi oquin 'aia quixun 'unánan, axa —sinanatĕcĕntimoquin cana mitsu cai —quicĕ cupí ca an asĕrabi usoquin 'ati 'icĕ quixun 'unanin. Usaquin 'unánquin cananuna 'unanin, nun nu an nu 'aquinun ñucácĕ 'ixun ca nu asĕrabi 'aquinti 'icĕ quixun. 'Unánan cananuna ami catamĕquin —aín bana quicĕsabi oi cana asĕrabi ainan 'aish aín nĕtĕnu abĕ 'iti 'ai —quixun 'unanin. ¹⁹Ĕnĕx ca ĕsaribi 'icĕn. An manĕ nunti niquincĕ unicaman ca aín manĕ nuntia bĕchunan tucáncaquin amami amami buánti rabanan, manĕ cha manĕ risin tĕcĕrĕcaxun, an cushioquin tuínun quixun baca nĕbĕtsi nipatia. A manĕ chan tuíncĕ cupí ca nunti amanu amanu cuanima. Usaribiti cananuna Cristo anu Nucĕn Papa Dios 'icĕ anu cupí nun amanu amanu sinánbĕquínquinma Jesucristomi sinánti ĕntima 'ain. ²⁰Cristo axa anua Nucĕn Papa Dios 'icĕ anu 'ain cananuna nuxribi anu abĕ 'iti 'ain. Ax ca nĕtĕtimoí xĕnibua 'aínbi usabi sacerdotĕnĕn cushicaman 'apu 'aish, an aín unicama Nucĕn Papa Dios ñucáxunti a 'icĕn, Melquisedec 'iásaribiti.

7

Jesús ax ca Melquisedec 'iásaribiti an aín unicama Nucĕn Papa Dios ñucáxuncĕ 'icĕ quicĕ bana

¹Mitsux Abrahamnĕn rĕbúnqui 'ixun camina 'unanin, Melquisedec ax ca Salem cacĕ menu 'icĕ unicaman 'apu 'iacĕxa. Ax ca sacerdotĕ, an unicama Nucĕn Papa Dios manámi 'icĕ a ñucáxuncĕ 'iacĕxa. Usa 'ain ca bĕtsi menu 'icĕ 'apucaman Abrahamnĕn xucĕnan bĕchicĕ Lot cacĕ, aín nĕtĕnu 'icĕ unicamabĕ 'acánanquin ñusmotancĕxun aín ñucamacĕñunbi 'itsa uni 'imainun xanu 'imainun tuáríbi buáncĕxa. Usoquin 'acĕ cuabiani aín unicama buani cuanxun ca Abrahamnĕnribi a suntárucama ñusmoxun abámianan anu 'icĕ 'apucaman buáncĕ unicamacĕñun camabi ñu bitĕcĕancĕxa. Bibiani cuantĕcĕni ca Abraham Melquisedecbĕ mĕranancĕxa. Abĕ mĕrananquin ca Melquisedecnĕn, Nucĕn

Papa Diosan ca Abraham 'aquianxa quixun 'unanquin —an ca mi upí oquin sinánxunia —quixun caquin, a Nucèn Papa Dios ñucáxuancëxa. ²Usaquin cacëxun ca Abrahamnën an bëcë ñucama mësú Melquisedec 'ináncëxa. Melquisedec quicë bana ax ca “upí 'apu ca ax 'icë” qui quicë bana 'icën. Melquisedec ax ca Salem cacë menu 'icë unibu aín 'apu 'iacëxa. Salem quicë bana ax ca “bëtsi unibubë 'acananima ca chuámarua bucuia” qui quicë bana 'icën. Usa 'ain ca Melquisedec 'acánanti sináncëma 'apu 'iacëxa. ³Melquisedec a ca uix cara aín papa 'iacëxa, uix cara aín tita 'iacëxa, aña nëtën cara bacéancëxa, aña nëtën cara bamacëxa, uicamax cara aín rara 'iacëxa, abi unin 'unánma 'icën. Usa 'ain ca judíos unibunëx —Melquisedec ax ca bamama 'icë —quia. Nucèn Papa Diosan Bëchicënëx ca nëtétimoí xëñibua 'aínbi sacerdote, an unicama Nucèn Papa Dios ñucáxuncë 'icën, uni Melquisedec ñui quiásaribiti.

⁴Abraham a pain nucèn rara, anbi ca abëa 'acánancë unicama ñusmoxuan bicë ñu mësú ax 'apu 'icë, Melquisedec, 'ináncëxa. Usa 'ain cananuna 'unanin, Abraham ax ca Melquisedec meu 'iacëxa quixun. ⁵Moisés cuënëomiquin ca Nucèn Papa Diosan —ësaí ca 'iti 'icë —quixun caquin ësaquin cacëxa:

—Abrahamnën rëbúnqui achúshi, Leví cacë, aín rëbúnquicamaxa sacerdote 'icë ca Abrahamnën rëbúnquicama raírinën aín ñucama mësú 'inánti 'icë —quixun. A uni camáxbi Abrahamnën rëbúnqui 'aish aín aínsi 'ixunbi sacerdotecama usaquin aín ñu 'inánun ca Nucèn Papa Diosan mëñiocëxa. ⁶Usa 'aínbi ca Melquisedec, Levitan rëbúnqui 'ixunmabi, Abrahamnën aín ñucama mësú 'ináncëxun biacëxa. Nucèn Papa Diosan upí oquin sináncunë, Abraham, a ca Melquisedecnën aín ñu biquin —an cacësaí oquin usoquin ca Nucèn Papa Diosan mi 'axunti 'icë —quixun caquin Nucèn Papa Dios ñucáxuancëxa. ⁷Uni itsán Nucèn Papa Dios ñucáxuncë uni ax ca an Nucèn Papa Dios ñucáxuncë uni meu 'icën. Uinu 'icë unínbi ca —usama ca —quixun caíma. Usa 'ain ca Abraham Melquisedec meu 'iacëxa. ⁸Levitan rëbúnqui, judíos sacerdotecama, a judíos unicama raírinën aín ñu mësú 'ináncë, acamax ca uni 'aish bamaíma. Usa 'aínbi ca Abrahamnën aín ñu mësú Melquisedec, a ñuia uni —ax ca bamama 'icë —quicë, a 'ináncëxa. ⁹Usa 'ain ca ësoquinribi sinánti asábi 'icën: Levitan chaitiocë Abraham, an ca Melquisedec aín ñu mësú 'ináncëxa, ax a meu 'ixun. Usa 'ain ca Levitan rëbúnqui, sacerdotecama, a judíos unicaman bërí aín ñu mësú 'ináncë, acamaxribi Abrahambëtan aín ñu mësú Melquisedec 'inánsa 'icën. ¹⁰Levitan rëbúnquicama 'aíma pain 'aíshbi ca Abrahambë 'icësa 'iacëxa, aín rëbúnqui 'aish. Usa 'ain cananuna 'unanin, Melquisedec, ax ca Levitan rëbúnqui, sacerdotecama, acamabë sënëñmaira cushi 'iacëxa quixun.

¹¹Bërâma ca Nucèn Papa Diosan 'amicëxun Moisésnën, uisai cara judíos unicama 'iti 'icë quicë bana cuënëocëxa. A bana Levitan rëbúnquicama, sacerdotecama 'ixun, judíos unicama 'unánminun ca Nucèn Papa Diosan mëñiocëxa. Usa 'ixun Levitan rëbúnquinën 'aquincëx judíos unicama asérami aín nuitu upí 'aish Nucèn Papa Dios quicësaí oi 'icëbë ca sacerdote itsi Aarón 'iásama, Melquisedec 'iásaribi, Jesús uáma 'itsíanxa. ¹²Usa 'ain ca usaquin judíos unicaman 'ati bana, Levitan rëbúnquicama sacerdote 'ixun judíos unicama 'unánmicë, a 'unanibi aín sinan upíma 'ain, a ënquin bëtsi bana Jesús ñui quicë unin cuanun Nucèn Papa Diosan mëñiocëxa. ¹³Nucèn 'Ibu Jesús a ñui Nucèn Papa Diosan bana cuënëo quicë, ax ca judíos uni 'aíshbi Levitan rëbúnquima Judanën rëbúnqui 'iacëxa. Judanën rëbúnquinëx ca judíos sacerdote 'iti 'icë qui ax ca Moisésnën cuënëo bana quiáma 'icën. ¹⁴Camabi unin ca 'unania, Nucèn 'Ibu Jesús ax ca Judanën rëbúnqui 'iacëxa quixun. Usa 'aínbi ca Moisés sacerdote ñui, Judanën rëbúnquinëx ca sacerdote 'iti 'icë qui ax quiáma 'icën. Levitan rëbúnquishí ca usai 'iti 'iacëxa.

¹⁵Usa 'ain cananuna upí oquin 'unanin, Nucèn Papa Diosan ca Melquisedec 'iásaribitia sacerdote 'inun Jesúsëshi, ¹⁶ax bamaxbi bamatëcëntimoí baísquicë 'icë, a sacerdote 'imiacëxa, Moisésnën cuënëo bana, Judanën rëbúnqui ca sacerdote 'iti 'icë quicë 'aímabi. ¹⁷A ñuquin ca Nucèn Papa Diosan ësaquin cacëxa:

Mix camina nëtétimoí usabi sacerdote, an 'ën unicama 'ë ñucáxunti, a 'ain, Melquisedec 'iásaribi.

¹⁸⁻¹⁹Usai ca judíos unicama 'iti 'icë quicë bana upí 'aínbi ca anun unin sinan upí 'iáma 'icën. Usa 'aínbi cananuna bëtsi bana, Jesús ñui quicë, a cupí asérami nun 'uchacama téréncë 'ianan nun sinan upí 'aish Nucèn Papa Diosan 'ain.

²⁰ Aín Béchicë an aín unicama a ñucáxunti oquin ca Nucën Papa Diosan sinanatécëntimoquin mëníocëxa. ²¹ Levitan rëbúnquinën ca 'ën unicama ë ñucáxunti 'icë quixun ca Nucën Papa Diosan sinanatécëntimoquin cáma 'icën. Usa 'ixúnbi ca an sinanatécëntimoquin caquin, Jesús asérabi an unicama a ñucáxunti 'imiácëxa, aín bana cuëño ësai quicësabi oquin:

Nucën 'Ibu Diosan ca sinanatécëntimoquin aín Béchicë ësáquin cacëxa: Mix camina nētétimoi usabi sacerdote, an 'ën unicama 'ë ñucáxunti, a 'ain, Melquisedec 'íasaribi, quixun.

²² Usa 'ain ca an Moisésnën cuëño bana cuacë uni 'íasamaira oi an Jesús ñuicë bana cuacë uni Nucën Papa Diosan iscëx upí 'ia. ²³ Levitan rëbúnqui sacerdotecama ca ax pain 'itancëxa bëtsix bamacëbë bamacëbë sacerdote 'icë 'aish 'itsaira 'iacëxa. ²⁴ Usa 'aínbi ca ax bamatimoi tsócë 'aish usabi sacerdote 'ixun Jesusan cuní aín unicama Nucën Papa Dios ñucáxunia. ²⁵ Uí unicaman cara a cupí abë upí 'iisa tanquin Nucën Papa Dios ñucatia, a ca Jesusan xëñibua 'aínbi Nucën Papa Diosnan 'inun iémia. A unicama Nucën Papa Dios ñucáxunux ca bamatimoi tsotia.

²⁶ Usa 'aían Jesús axira nun sacerdote 'iti ca upíra 'icën. Nucën Papa Diosan iscëx upíra 'ixun ñu 'atima 'acëma 'ianan ñu 'atima 'ati sináncëma 'ianan ax upíra sinánñu 'aish ca aín Papabë 'Apuira 'icën. ²⁷ Ax ca Levitan rëbúnqui 'icësaí 'iáma 'icën. Atun ca camabi nētën aín 'ucha pain tērëanan judíos unicaman 'uchacamari bi tērënun Nucën Papa Dios ñucáxunia, ñuina rëtancëxun xaroquin. Usama ca Jesús 'icën. Axbi ca camabi unin 'ucha cupí ñuina rëxun xarocësa 'itánun bamatsianxmabi achúshitishi bamacëxa. ²⁸ Usa 'ain ca Moisésnën cuëño bana quicësabi oi Levitan rëbúnqui, 'uchañu 'aishbi an judíos unicama Nucën Papa Dios ñucáxunti 'ia. Usa 'aínbi ca an Moisés 'inan bana xëñibucëbëtan, Nucën Papa Diosan sinanatécëntimoquin caquin, aín Béchicë Jesús, axa asérabi 'uchañuma 'iá 'aish usabi 'uchañuma 'ia, an aín unicama a ñucáxunun 'imiácëxa.

8

Jesús ñui quicë bana

¹ Ënë banaxa bëtsi banasama 'icëmi mitsun 'unánun cananuna ënë ñuiquin mitsu cain, an Nucën Papa Dios aín unicama ñucáxunti, Jesús, ax ca usa 'aish bërí aín nētënu abë 'aish, Nucën Papa Diosbë 'Apu 'icën. ² Tabernáculo cacë xubu unin 'acë anuxun Levitan rëbúnqui achúshinën judíos unicama Nucën Papa Dios ñucáxuncë 'aínbi ca anuxunma, aín nētë anu Nucën Papa Dios 'icë, anuxunbi Jesusan nu Nucën Papa Dios ñucáxunia, Nucën Papa Diosan mëníosabi oquin. ³ An unicaman 'ucha Nucën Papa Diosan tērënun ñuina rëcë xaronux ca sacerdotenën cushicaman 'apu an Nucën Papa Dios aín unicama ñucáxuncë 'ia. Usaribiti ca Jesús unicaman 'ucha tērëncë 'inun ñuina rëtíma, a cupía unicaman 'ucha tērëncë 'inun bamatsianxmabi bamacëxa. ⁴ Bëríbi nubë 'aish ca Jesús sacerdote 'itsianxma. Levitan rëbúnquinëxëshi Moisés quíasabi oi sacerdote 'ixun ca ñuina rëtancëxun xaroquin judíos unicama Nucën Papa Dios ñucáxunia. ⁵ —Jesucristo ax unicaman 'ucha tērëncë 'inun bamax baísquitancëxun ca ënu 'ëbë 'ixun unicama 'ë ñucáxunti 'icë —quixun sinánquin ca Nucën Papa Diosan bëráma Jesucristo ucëma pain 'ain —Levitan rëbúnquinën ca tabernáculo xubunuxun judíos unicaman 'ucha tērëncë 'inun ñuina rëxun xaroquin unicama 'ë ñucáxunti 'icë —quixun mëníocëxa. Tabernáculo xubu 'ati ñuiquin ca Nucën Papa Diosan Moisés “aín bashinuxun 'ën mi ismicësabi oquin camina a xubu 'imainun anu 'icë ñucama 'ati 'ai” quixun cacëxa. Usa 'ain cananuna 'unanin, Jesucristo aín nētënu abë 'ixun nu a ñucáxunti sinánquin ca judíos sacerdotenën tabernáculonu 'icë ñucama 'anun Nucën Papa Diosan mëníocëxa. ⁶ —Nucën Papa Diosan Moisés cuëñoomia bana quicësabi oi 'i ca uni Nucën Papa Diosnan 'iti 'icë —quiáxa ax quicë bana, asamaira ca —Jesúsmi catamëtishi ca uni Nucën Papa Diosnan 'iti 'icë —quicë bana, ax 'icën. Usa 'ain ca Levitan rëbúnquinën unin 'ucha tērëncë 'inun 'ásamaira oquin Jesusan nun 'ucha tērënquin Nucën Papa Diosbë upí 'inun nu 'imia.

⁷ Usai ca judíos unicama 'iti 'icë quixun Moisésnën cuëño bana quicësabi oquin 'ai aín nuitu upí 'ain ca bëtsi bana Jesús ñui quicë a Nucën Papa Diosan mëníoma 'itsíanxa.

⁸Nucën Papa Diosan ca judíos unicama an cacësabi oi 'iama isacëxa, aín bana cuënëo ësai quicësabi oquin:

Nucën 'Ibu Dios ca quia, usai ca judíos unicama, Israelnën rëbúnqui 'iti 'icë quixun Moisés cuënëomia bana 'inan, 'ixunbi cana 'itsa bari inúcëbëtan bëtsi bana judíos unicama 'inánti 'ain. Anun 'ën a bana 'inánti nëtë ca uti 'icën. ⁹A banax ca judíos unicama Egipto menua buánquin uisai cara atux 'iti 'icë quixun 'ën Moisés cá banasama 'iti 'icën. Judíos unicama 'aquinsa tanquinbi cana atúan 'ën bana cuaquin 'ën cacësabi oquin 'acëma cupí atu ëancën. ¹⁰Usa 'ixunbi cana 'ëx mitsun 'Ibu Dios 'ixun mitsu cain, usai ca judíos unicama 'iti 'icë quixun caquin 'ën a pain 'inan bana sënëcëbëtan cana bëtsi bana judíos uni Israel unicama 'inánti 'ain. Èsai ca a bana quiti 'icën: 'Ën cana 'ën cacë bana 'ën unicaman manuquinma sinánan aín nuitu mëu upí oquin 'unánun 'unánmiti 'ain. 'Ëx cana aín Dios 'aish atúan rabicë 'iti 'ain. 'Imainun ca atux aséribi 'ën unicama 'iti 'icën. ¹¹'Ën unicaman ca 'ë 'unánti 'icën. Ñu 'unáncëma 'imainun ñu 'unáncë uni, apan 'imainun xucamanribi ca 'ë 'unánti 'icën. Usa 'ain ca uinu 'icë unínbi bëtsi uni, aín xucénbi, abë 'icë unibi cacëxunmabi atúnbi 'ë 'unánti 'icën. ¹²Usaía ax 'icë uni a cana ñu 'atima 'acëbi nuibaquin aín 'uchacama térénti 'ain. Térénxun cana manuquin aín 'uchacama sinántécëntima 'ain.

¹³Èsaía Cristo cupí aín unicama aín nuitu upí 'iti ñui ca Nucën Papa Dios —'ën bërâma usai ca judíos unicama aín 'ucha téréncë 'iti 'icë quixun Moisés cuënëomia bana a camina ënti 'ai —quiax quia. Usa 'aish ca a bana sënëntishi 'icën.

III. LEVITAN RËBUNQUINËN ÑU 'ACË CUPI UNI 'IASAMAIRA OI CA JESUS CUPI UNI AIN 'UCHA TËRËNCË 'IA (9-10)

9

Anuax judíos sacerdotecama Nucën Papa Diosbë baná tabernáculo ñuianan Jesucristo anu Nucën Papa Dios 'icë ñuicë bana

¹Bërâma ca Nucën Papa Diosan judíos unicaman usoquin a rabinun quixun caquin, anuxuan Levitan rëbúnquinën judíos unicama a ñucáxunti tabernáculo cacë xubu 'anun quixun cacëxa. ²An Moisés cacësabi oquin ca judíos unicaman tabernáculo 'aquin, amo rabëa aín namé 'itánun nëbétsi chupan bëpáncëxa. Anu pain atsínti anu ca anu lamparín nanti 'imainun curi mesa, anu uni itsin pítima pán nancë, acama 'iacëxa. Anu uní aín 'ucha téréncëma 'ianan upiti mëníocacëma 'aish atsíntima 'ain ca a 'iti Cata Upí cacë 'iacëxa. ³Cata Upí a 'ucë ca bëtsi cata 'iacëxa. Ax ca Cata Upíira cacë, 'iacëxa. ⁴Tabernáculo nëbétsi rabé oquin bëpáncë chupa rapasu ca anuxun tsëpasa ñu sanutanun xaroti nancë 'iacëxa, a Cata Upíira cacë, a rapasu. A Cata Upíira cacë, anu ca bunánti, curin ratacacacë 'aish anúnribi aín naménu rocë 'iacëxa. A bunántinu ca curi 'acë chumu, anu maná cacë pítí ñu 'itsamashi purucë, 'imainun Aaronën tsati 'aishbi coo, a 'imainun maxax parúsha rabé, anu usai ca aín uni 'iti 'icë quixun Nucën Papa Diosan cuënëo, acama 'iacëxa. ⁵A bunánti aín mapútinu ca querubín rabé, Nucën Papa Diosan suntárusa oquin curi unioçë, bësúnarabë oquin tsóncë 'iacëxa. A nëbétsinuax ca aín pëcacë 'ucë mëucüax Nucën Papa Dios banacëxa. Anu ca judíos sacerdotenën cushicaman 'apun 'aracacë ñuinanën imí ánsacëxa, Nucën Papa Diosan atun 'uchacama térénnun. Èñë ñucama camina 'unánca. Usa 'ain cananuna camaira ñuiquin mitsu caiman.

⁶Usaquin tabernáculo xubunu 'icë ñucama mënío 'ain ca anu pain atsíncë cata, ax Cata Upí cacë, anu atsínxun judíos sacerdotenën an 'ati ñu 'aia, lamparín mëníoti, pán mesanu nanti, acama, Nucën Papa Diosan mëníofabi oquin. ⁷Acamax ca tabernáculo cata, anu pain atsínti, anuishi atsínia. Usa 'aínbi ca cata itsi, Upíira cacë, anu judíos sacerdotenën cushicaman 'apu axëshi camabi baritian achúshi ofshi atsínia. Anu atsínquin ca 'aracacë ñuinanën imi buania, aín 'uchacëñuan judíos unicaman 'uchacamarihi Nucën Papa Diosan térénnun quixun ánscaquin. ⁸Nun nu a ñucama sinania ca Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan nu ësáquin 'unánmia, anu pain atsínti cata anuxun atun 'acësabi oquian camabi

nětĕn ñu 'acĕbĕ ca judíos unicamax Cata Upíra cacĕ, anu Nucĕn Papa Dios 'icĕ, anu abĕ bananux atsinima. ⁹Usai ca 'ia quixun 'unánquin cananuna sinanin, Moisés quicĕsabi oquin ñuina rĕxun xaroquinbi ca a unicaman, aín nuitu ca Nucĕn Papa Diosan iscĕx asĕrabi upí 'icĕ quixun 'unanima. Usaribi cananuna nux 'ai quixun cananuna sinanin. ¹⁰Nucĕn Papa Diosan ca usoquin judíos unibunĕn 'ati ñuiquin bĕtsi bĕtsi ñuina nami pitima 'imainun amiribi amiribi mĕchucati, usa ñucama 'anun quixun mĕñocĕxa. Usai a banacama quicĕsabi oi 'ibi ca atun nuitu upí 'ima.

An Jesucristo xuisama pain 'aian judíos unibunĕn usa ñucama 'anun ca Nucĕn Papa Diosan mĕñocĕxa.

¹¹Usa 'ain ca Cristo ĕnĕ menu uá 'aish anu Nucĕn Papa Dios 'icĕ, anu cuantĕcĕancĕxa. Ĕnĕ menuax cuantĕcĕan 'aish ca anua Nucĕn Papa Dios 'icĕ, anu 'icĕ sacerdote, an Nucĕn Papa Dios nu ñucáxuncĕ, a 'icĕn. Anu ax sacerdote 'icĕ ax unin 'acĕma 'aish ca ĕnĕ nĕtĕnu 'icĕ tabernáculosamaira 'icĕn. ¹²Tabernáculonu 'icĕ cata Upíra cacĕ, anua sacerdotenĕn cushicaman 'apun chivo 'imainun vaca bacĕ rĕxun aín imi buan 'aínbi ca Jesucristo aín imi 'apati bamatancĕx baísquiax, anuira Nucĕn Papa Dios 'icĕ anu cuancĕxa. Anu ashiti cuan 'ixun ca nun 'uchacama tĕrĕncĕ 'afshnu xĕnibua 'aínbi Nucĕn Papa Diosnan 'inun nu 'imia. ¹³Judíos unicaman ca aín 'ucha cupí chivo 'imainun vaca bacĕ, tabernáculo xubunu buánxun rĕxun judíos sacerdotenĕn a xaroxúnun 'inánia. 'Ináncĕxun ca sacerdotenĕn a ñuinacan imi bianan aín nami xaroxun aín chimapu bixun a unicamanu sácaia. Usoquian 'acĕx aín 'ucha tĕrĕncĕ 'aishbi ca 'uchatĕcĕnima 'inúan 'acĕma 'icĕn. ¹⁴Ñuina rĕcĕ aín imi cupí uni 'icĕsamaira oi cananuna Cristo bama cupí nun 'ucha tĕrĕncĕ 'aish upí 'iti 'ain. Nucĕn Papa Diosan Bĕru Ñunshin Upí, axa usabi 'iá 'aish usabi 'icĕ, ax abĕ 'ain ca Cristo, ax 'uchañuma 'aishbi bamatsianxmabi, nun 'uchacama tĕrĕncĕ 'inun bamacĕxa. Xĕnibua 'aínbi abĕ 'itimoinu bamati 'icĕbi ca nun 'uchacama tĕrĕncĕ, ax aín imi 'apati bama cupí, Nucĕn Papa Dios, axa bamatimoi tsóĕ, a rabinu ax cuĕĕncĕsabi oi 'inun nu 'imia.

¹⁵Usa 'ain ca Nucĕn Papa Dios quiásabi oi, an Cristomi catamĕnun sinánmicĕ unicama xĕnibua 'aínbi abĕ 'inun Cristo bamacĕxa. An Moisésnĕn cuĕnĕo bana cua nucĕn raracaman 'ucharibi ca Cristo bama cupí, tĕrĕncĕ 'icĕn. Usa 'ain ca Moisésnĕn cuĕnĕo bana 'iasama Cristo ñui quicĕ bana 'icĕn. ¹⁶⁻¹⁷Unin ca uin cara ax bamacĕbĕtan aín ñu biti 'icĕ quixun ñuiquin, —usai ca 'iti 'icĕ —quicĕ quirica mĕñoia. Usa 'aínbi ca a uníxa bamacĕma pain 'ain, aín ñu bĕtsi uninanma 'icĕn. Aín 'ibúxa bamacĕbĕ cuni ca aín ñucama asĕrabi bĕtsi uninan 'ia. ¹⁸Usaribi oquin ca 'aracacĕ ñuina aín imi 'apati bamacĕbĕtainshi Nucĕn Papa Diosan judíos unicama aín 'uchacama tĕrĕnquin manúmicĕxa. ¹⁹Nucĕn Papa Diosan cacĕsabi oquin ca Moisésnĕn a banacama ñuiquin judíos unicama catancĕxun vaca bacĕ imicĕñun chivo imi bixun 'unpáxcĕñun mĕscutancĕxun ro, hisopo cacĕ, aín xo, xónsa carnero rani 'acĕ risi anun tĕcĕrĕcacĕ a chabóquin, cuĕnĕo banami 'anan unicamamiribi ánsacĕxa. ²⁰Ansaquin ca judíos unicama cacĕxa: “Ĕnĕ imi ánsacĕ isquin camina 'unánti 'ain, Nucĕn Papa Diosan ca asĕrabi ax quiásabi oquin mitsun 'ucha tĕrĕnquin, mitsúxmi aín uni 'imainun ax mitsun Dios 'ixun mitsu sinánxunia” quixun. ²¹Usaribi oquin ca Moisésnĕn tabernáculo xubu 'imainun aín Cata Upí anu 'icĕ ñucama anun Nucĕn Papa Dios rabiquin ñu 'ati, acamamiribi a ñuina imi ánsacĕxa. ²²Usa 'ain ca usoquin ca judíos sacerdotenĕn 'ati 'icĕ quixun Moisésnĕn cuĕnĕo bana quicĕsabi oquin, anun Nucĕn Papa Dios rabiti ñucama ami imi ánsacĕ 'iacĕxa, a ñuxa Nucĕn Papa Diosan iscĕx upí 'inun. Ñuina bamacĕbĕma ca judíos unin 'ucha tĕrĕncĕma 'iá 'itsíanxa. Usaribiti ca Jesús bamama 'ain unin 'ucha tĕrĕncĕma 'itsíanxa.

Bamax Cristo baísquia cupíshi unin 'ucha tĕrĕncĕ 'iti 'icĕ quicĕ bana

²³Usaria Jesucristo anua Nucĕn Papa Dios 'icĕ anu atsínti tani ca unin 'acĕ tabernáculo xubu aín Cata Upíra cacĕ, anu judíos sacerdotenĕn cushicaman 'apu atsíncĕxa. Usai Jesucristo 'iti 'ain ca a ñucama Nucĕn Papa Diosan upí isnun 'aracacĕ ñuinanĕn imi anu a sacerdotenĕn ánsacĕxa. Usa 'aínbi cananuna ñuinanĕn imi ánsacĕ cupíma, Jesucristonĕxbi aín imi 'apati bama cupíshi anua Nucĕn Papa Dios 'icĕ anu nux abĕ 'iti 'ain. ²⁴Ax ca tabernáculo, anua Nucĕn Papa Dios 'icĕ tanquian unin 'icĕ, anuma, anua Nucĕn Papa Dios 'icĕ anubi atsíncĕxa, anuxuan nu Nucĕn Papa Dios ñucáxuncĕ anu. ²⁵Judíos sacerdotenĕn cushicaman 'apu ax ca tabernáculo xubu aín Cata Upíra anu camabi baritia

achúshitishi, aín imima, 'aracacë ñuinanën imi ánscai atsinia. Usa 'aínbi ca Cristo, anua Nucën Papa Dios 'icë, anu 'itsai atsinima. ²⁶ 'Itsai atsinux ca 'itsai bama 'itsíanxa. Usa 'aínbi ca Cristo aín uti nētë sēnēncēbē uni 'inux uá 'aish bamatsianxmba achúshitishi unin 'ucha cupí bamacëxa. ²⁷ Ēnē nētēnu 'icë camabi unix ca achúshitishi bamati 'icën. Usa 'icë ca aín ñu 'acēcama 'unánquin Nucën Papa Diosan uicamax cara aín nētēnu abē 'iti 'icë quixun canan uicamax cara anu abē 'itima 'icë quixun cati 'icën. ²⁸ Usaribiti ca Cristo ēnē menūax achúshitishi bamacëxa. Ax 'uchañuma 'aishbi ca camabi unin 'ucha ainansa 'aish tērēncē 'inun bamacëxa. Bamatancëx baísquitancëx ca aín Papa Diosnu cuan 'aish amiribishi ēnē nētēnu utēcēnti 'icën. Camabi unin 'ucha cupí bamatēcēni aima ca an aín uti caíncē unicama abēa 'inun bitsi utēcēnuxun 'aia.

10

¹ Jesucristoa ēnē menu utancëx unicaman 'ucha cupí usai 'iti tanquian judfós unicaman aín 'ucha cupí castíancēma 'inuxun 'aracacë ñuina 'anun ca Nucën Papa Diosan mēñocëxa. Usoquin mēñocē 'ain ca judfós unicaman Nucën Papa Diosbē upí 'iisa tanquin camabi baritia 'aracacë ñuina 'axun xaroia. Usoquin 'acē 'aínbi ca aín nuitu asérabi 'uchatēcēntimoquin upí 'inun mēñocēma 'icën. ² Aín 'ucha tērēncē 'ianan aín nuitu asérabi upí 'imicē 'ain ca judfós unicaman Nucën Papa Diosan isnun quixun 'aracacë ñuina amiribi amiribi 'á 'itsíanma. Usoquin 'aracacë ñuina 'acē cupía aín 'ucha tērēncē 'aish aín sinan asérabi upí 'ain ca 'aracacë ñuina rēmitēcēnti sináncēma 'itsíanxa. ³⁻⁴ Vaca bacē 'imainun chivo rēxun xaroanan aín imi ánscaçē 'aínbi ca a unicama aín sinan ashiquin upí 'inun mēñocēma 'icën. Usa 'ain ca judfós unicaman camabi baritia ñuina rēmiquin —'ēn sinan ca asérabi upíma 'icē —quixun sinántēcēnia. ⁵ Usa 'ain ca Cristonēn ēnē nētēnu uquin aín Papa Dios ēsaquin cacëxa:

Ñuina unin rēxun xaroti cuēenquinma camina 'ēx uni 'aish unicaman 'ucha cupí bamati mēñon. ⁶ Aín 'ucha cupía unin ñuina rēxun mi xaroxuncē a camina cuēeniman. ⁷ Usa 'ain cana mi can: 'Ēn Papa Dios, mix cuēencēsabi oquinshi 'anux cana ēnē nētēnu ain, min bana cuēnēo quicēsabi oi.

⁸ Moisésnēn cuēnēo bana, aín 'ucha tērēncē 'inun ca unin ñuina rēxun xaroti 'icē quicē 'aínbi ca Cristonēn aín Papa Dios cacëxa, “aín 'ucha cupía unin ñuina rēxunmi xaroxuncē a camina cuēeniman”. ⁹ Catancëxun ca Cristonēn ēsaquinribi aín Papa Dios cacëxa: “'Ēn Papa Dios, mix cuēencēsabi oquinshi 'anux cana ēnē nētēnu ain”. A bana cuēnēosabi oi utancëxa Cristo camabi unin 'ucha cupí bama 'ain ca bēri unin aín 'ucha cupí ñuina rēxun xarotēcēntima 'icën. ¹⁰ Jesucristo aín Papa Dios cuēencēsabi oi, bamatsianxmba achúshitishi bama 'ain cananuna nux Cristo bama cupí Nucën Papa Diosan iscëx nun 'ucha tērēncē 'aish asérabi ainan 'ain.

¹¹ Judfós sacerdotecaman ca camabi nētēn 'uchañu unían bēxuncëxun aín 'ucha tērēncē 'inun 'aracacë ñuina rēxunia. Usoquian 'acēbēbi ca aín nuitu upíma usabi 'ia. ¹² Usa 'aínbi ca Jesucristo achúshitishi camabi unin 'ucha tērēncē 'inun bamax baísquitancëx anu aín Papa 'icē anu abē 'Apu 'aish aín mēqueu 'i cuancëxa. ¹³ Anu 'aish ca axa ami nishcē unicama a Nucën Papa Diosan 'ibuamimainun anua Nucën Papa Dios 'icē anu 'icën. ¹⁴ Usa 'ain ca achúshitishi bama 'ixun axa ami catamēcē unicama aín 'ucha tērēanan nētétimoia abē upí 'inun 'imia. ¹⁵ Usa ca quixun ca aín Bēru Ñunshin Upitan nu 'unánmia, ēsai ca Nucën Papa Diosan bana cuēnēo quia quixun nu sinánmiquin:

¹⁶ Ēsoquin cana 'ēx mitsun 'lbu Dios 'ixun mitsu cain, usai ca judfós unicama 'iti 'icē quixun caquin 'ē a pain 'inan bana sēnēncēbētan cana bētsi atu 'inánti 'ain. Ēsai ca a bana quiti 'icën: 'Ēn cana 'ēn cacē bana 'ēn unicaman aín nuitu mēu upí oquin 'unánan manuquinma sinánun 'unánmiti 'ain.

¹⁷ Quianan ca ēsairibi a bana quia:

Aín ñu 'atima 'acēcama tērēnxun cana manuquin aín 'uchacama sinántēcēntima 'ain.

¹⁸ Usa 'aían unin 'ucha sinántēcēntimoquin tērēncē 'inun Cristo bama 'ain ca unin aín 'ucha tērēncē 'inun 'aracacë ñuina rēxun xarotēcēntima 'icën.

Cristonan cupí abē banaquin Nucën Papa Dios ēntima ñui quicē bana

¹⁹ Ën xucéantu, Jesucristo aín imi 'apati bama cupí nun 'uchacama téréncé 'ianan Nucèn Papa Diosnan 'aish cananuna —Cristo cupí ca Nucèn Papa Diosan nux banaia cuati 'icé — quixun sinani racuétima abè banati 'ain. ²⁰ Bamax baísquitancèx aín Papan nètènu abè 'i cuan 'ixuan, Jesusan nu 'aquincèx cananuna ax bamatimoi tsócè Nucèn Papa Dios, abèbi banati 'ain, nucèn rara judíos unicama 'iasamai. ²¹ An Nucèn Papa Diosan unicama a ñucáxuncé ax ca Jesús 'icèn. ²² A cupí nun 'uchacama téréncé 'aish cananuna uisa ñu cara 'aisama 'icé quixunu 'unánquin mēñocé 'aish asérabi ax cuēñcēsabi oi 'iisa tani Nucèn Papa Diosbē banati 'ain, an ca cuati 'icé quixun 'unani. Ax Nucèn Papa Diosbē banai tabernáculo xubunu atsinux ca sacerdote aín 'ucha téréncé 'ianan upiti nashi mēñiocacéxa. Usaribiti cananuna Jesucristo cupí chucacésa 'aisha nun nuitu, nun sinan upí 'ain Nucèn Papa Diosbē banain. ²³ —Nucèn Papa Diosan ca aín quicēsabi oquin nu upí 'imianan nux aín nètènu abè 'inun 'imia —quixun 'unánquin cananuna asérabi ami catamēquin aín bana ēnquinma an nu cacēsabi oquin 'aquin bētsi uniribi —Nucèn Papa Diosan ca ax quicēsabi oquin, usoquin nu 'aquinia —quixun ñuixunti 'ain. ²⁴ Camaxunbi cananuna uisai caranuna bētsibē bētsibē nuibananan Nucèn Papa Dios cuēñcēsabi oquin ñu 'anun 'aquiananti 'ain quixun sinánti 'ain. Sinántancèxun cananuna asérabi usoquin 'ati 'ain. ²⁵ Usabi 'icé aisha bētsi bētsi uni axa Jesucristomi catamécé unicamabé timētisama tancēbēbi cananuna nux usai 'ima, aín unicamabé timéanan bētsibē bētsibē Jesucristomia catamēnun 'aquiananti 'ain, Jesucristo utēcēnti nētē ca 'urama 'icé quixun sinani.

²⁶ Jesucristomi catamécé 'ixunbi nunbi 'aisa tanquin ēnquinma ñu 'atima amiribi amiribi 'ai cananuna nun 'ucha térénuun Jesucristomi catamēti cuēñcēma cupí nun 'ucha téréncēma 'aish usabi 'iti 'ain. ²⁷ Usa 'icé, anun an camabi unin ñu 'acé isti nētēn Nucèn Papa Diosan ax cuēñcēsa oi 'iisama tani ami nishcē unicama 'acēsaribi oquin nuribi 'uchoquin manē tsinu 'imicèx cananuna nux abè 'itimoi 'iti 'ain. ²⁸ An usai ca judíos unicama 'iti 'icé quixun Moisésnēn cuēñeo bana quicēsabi oquin 'acēma uni a ñuia, rabé 'imainun achúshi uni —asérabi ca usa 'icé —quicēbētan ca nuibati sinanaquinma a uni uni itsin 'aia. Rabé unfxëshia a ñui usai quicēbētanribi ca usaquin 'aia. ²⁹ A unia usoquin 'ásamaira oquin ca axa aín Bēchicé 'imainun aín Bēru Ñunshin Upími 'atimati banacé uni a Nucèn Papa Diosan casticanti 'icèn. Nucèn Papa Diosan Bēchicé, axa unicama 'uchañu 'icēbi iéminux aín imi 'apati bama, a ami 'atimati bananan Nucèn Papa Diosan Bēru Ñunshin Upí an uni nuibaquin 'aquincé ami 'atimati banacé, a unicamax ca an Moisésnēn cuēñeo bana 'acēma unia 'acēsamaira oquian Nucèn Papa Diosan casticancé 'iti 'icèn. ³⁰ Cananuna 'unanin, ësai ca Nucèn 'Ibu Dios quiacéxa quixun: “Uix cara 'uchaia, a cana 'ēnbi uisaira oquin carana 'ati 'ai usoquin 'ati 'ain”. Èsairibi ca quiacéxa: “Uinu 'icé 'ēn unícaman cara 'èx quicēsabi oquin 'acēma 'icé a cana 'ēn uisa carana otí 'ai usoquin 'ati 'ain”. ³¹ Usa 'ain cananuna nun 'ucha èncēma 'aish, Nucèn Papa Diosan ca ax cushiira 'ixun uisaira oquin cara 'ati 'icé usoquin nu 'ati 'icé quixun sinani ami racuēti 'ain.

³² Jesucristomi catamētabatia, unin mitsu bētsi bētsi oquin tēmēramicēxunbi camina bēñéquinma tanshiacēn. Usáimi mitsux 'ia a camina sinánti 'ain. ³³ Mitsu raírinèx camina unin mitsumi cuaiquin 'itsa unin ismainun mēēcé 'iacēn. Usai 'imainun ca axa Cristomi catamécé uni raírinēn mitsux usai 'icé isí masá nuituquin ēnquinma 'aquiancēxa. ³⁴ Usa 'ixun camina Jesucristomi catamécé cupía sipuacé unicama nuibaquin 'aquiancēn. Mitsumi nishquian mitsun ñu bicancēbēbi camina masá nuitutíma usabi cuēñcēn. — Èñē nētēnuax ñuñu 'aish cuēñcēsamaira oi cana Nucèn Papa Diosnan 'aish aín nētēnu nētétimoi abè 'iti 'ai —quixun sinani camina cuēñcēn. ³⁵ —Usai cana 'iacé —quíax manúquinma camina min 'acēsabi oquin Jesucristomi catamēti èntima 'ain. Ami catamécé 'aish camina a cupí nētétimoi abè Nucèn Papa Diosan nētēnu 'iti 'ain. ³⁶ Jesucristo ucēbē ax quicēsabi oi Nucèn Papa Diosan nētēnu abè 'inuxun camina uni itsían mitsu tēmēramicēxbi a taníma usabi Cristomi catamēquin ax cuēñcēsabi oquin 'ati 'ain. ³⁷ Èsai ca Nucèn Papa Diosan bana cuēñeo quia:

Xēnibutíma ca ax bēñētishi uti 'icēn. A nun caíncé ax ca nētēbutíma uti 'icēn. ³⁸ Ën iscēxa ax upí 'icé 'ēn unicamax ca tēmēraibi 'ēmi catamēti tsótí 'icēn. Usa 'ámibi cana an 'aquinbi racuēquin 'ēn bana èncé uni a isí cuēñtíma 'ain”.

³⁹ Usaía an aín bana 'aquinbi ëncë uni ax Nucën Papa Diosan nëtënu abë 'itima 'aínbi cananuna nun ami catamëquin ëncëma 'aish, aséribi Nucën Papa Diosnan 'aish aín nëtënu abë 'iti 'ain.

IV. CRISTO UCËMA PAIN 'AIN CA JUDIOS UNI RAIRINËX ASERABI NUCËN PAPA DIOSMI CATAMËACËXA QUIAX QUICË BANA (11-13)

11

Usaía judíos unicaman rara raírínëx Nucën Papa Diosmi catamëa bana

¹ Nun Nucën Papa Dios isquinmabi cananuna aséribi ca anu 'icë quixun 'unanin. Aín bana ca cëmëma aséribi 'icë quixun sinánquin cananuna 'unanin, an ca aín quicësabi oquin 'ati 'icë quixun. Usaquin ca axa ami catamëcë unicaman 'unania. ² Nucën Papa Diosan ca axa quicësabi oquin 'ati 'icë quixun sinánquian, ami catamëquin nucën raracaman ñu 'aia isi ca Nucën Papa Dios cuëëancëxa.

³ Ënë nëtëcamax ca Nucën Papa Dios quicëbëshi an sináncësabi oi uniacëxa. Uisa ñu 'aíma 'aínbi ca an unin iscë ñucama uniocëxa. Usoquin unioia isáma 'ixunbi cananuna a bana acama ñuiquin cuëñëo a isquin, usai ca 'iacëxa quixun 'unanin.

⁴ Bëri nëtënma ca Adanën bëchicë, Abel, an ami sinánquin Nucën Papa Dios quicësabi oquin a rabiquin 'aracacë ñuina rëxun xaroxuancëxa. Usomainunbi ca aín xucën Cainan aín cuëëncësa oquinshi aín ñu bimishi Nucën Papa Dios xaroxuancëxa. Cainan usoia isi ca Nucën Papa Dios cuëëanma 'icën. Abelnëan 'axuncëxun isi cuni ca cuëëancëxa. Abel bama 'aínbi cananuna —Abelnëan ca aséribi Nucën Papa Diosmi catamëquin ax quicësabi oquin 'acëxa —quixun sinanin.

⁵ Ënënsaran nëtënma ca Enoc cacë uni, amia catamëcë cupía anun Nucën Papa Dios cuëëncë 'iacëxa. Usa 'icë ca ënë menuax bamaima aín nëtënu 'inun Nucën Papa Diosan buáncëxa. Buáncë ca unin mërama 'icën. Usoquin buáncëma pain 'aish ca Nucën Papa Dios Enocnën cuëëancëxa quiax ca aín bana cuëñëo quia. ⁶ Uicamax cara Nucën Papa Diosbë banatisa tania, uicamax cara anan 'iisa tania, an ca —Nucën Papa Dios ca aséribi anu 'icë —quixun sinánti 'icën. Sinánan ca —an ca 'ën ñucácëxun cuati 'icë —quixun sinánti 'icën. Usaía ax aséribi ami catamëcë uni anun cuni ca Nucën Papa Dios cuëënia. Axa ami catamëcëma unin ca Nucën Papa Dios cuëënmima.

⁷ Ënënsaran nëtënmaribi ca Noénën ami catamëquin —Nucën Papa Dios quicësabi oi ca 'iti 'icë —quixun 'unáncëxa. 'Unáncë 'icë ca Nucën Papa Diosan Noé cacëxa, —camabi uníxa 'aisamairai 'uchacë cupí cana unían usai ñu 'iti sináncëbëtanmabi camabi me baca mapumiquin cëñuti 'ai —quixun. Nucën Papa Diosan bana ca aséribi 'icë quixun 'unánquin ca Noénënshi, 'itsa 'uí 'ibúcëma pain 'aínbi aín manë nunti chaira anua aín aintsi 'ibucama atsnimti 'acëxa, Nucën Papa Diosan a cacësabi oquin. An usoquin 'aia iscë unicama ca —ënë menu 'icë unicama 'aisamairai 'uchacë cupí ca Nucën Papa Diosan cëñuti 'icë —quixun Noénën ñuixuancëxa. Nucën Papa Dios quicësabi oi ca 'iti 'icë quixun sinánquian Noénën, an cacësabi oquin 'aia isi ca Nucën Papa Dios cuëëancëxa.

⁸ Bëramaribi ca Abraham cacë uni aribi ami catamëcë 'icë Nucën Papa Diosan cacëxa:

—Camina min me ëbiani, bëtsi me 'ura 'icë, anu 'i cuanti 'ain. Min rëbúnquicamanan ca a me 'iti 'icën. Cacëx ca Abraham uinu cara a me 'icë, uisa me cara quixun 'unánxmabi, aín me, Ur cacë, anuax cuancëxa, Nucën Papa Diosan ca an cacësabi oquin 'ati 'icë quixun 'unani. ⁹ Nucën Papa Diosmi catamëcë 'aish ca Abraham a me, a Nucën Papa Diosan a ñuixuncë, anu bëbatancëx anu tsóocëxa. Anu 'aish ca aín menumabia uni tsóocësa 'iacëxa. Anu 'aishbi ca upí oquin xubuóima, chupa 'acë xubunuishi 'iacëxa. Usaribiti ca aín bëchicë Isaac 'imainun Isaacnën bëchicë Jacob, acamaxribi 'iacëxa. —Abraham, mix camina 'ënan 'iti 'ain, min rëbúnquicamaribi ca 'ën uni 'iti 'icë —quixun ca Nucën Papa Diosan Abraham cacëxa. Usaribi oquin ca Nucën Papa Diosan Abrahamnën bëchicë, Isaac, 'imainun Isaacnën bëchicë, Jacob, cacëxa. ¹⁰ Usaquin cacëxun ca Abrahamnën 'unáncëxa, —Nucën Papa Diosan, usai ca 'iti 'icë quixun mëño 'ain cananuna ënë menu tsóocë 'aishbi Nucën Papa Diosnan 'aish, an sináncësabi oquin mëño aín nëtë anu 'iti 'ai quixun. Usaquin sinani ca cuëëancëxa.

¹¹ Abrahamnën xanu, Sara, anribi ca Nucën Papa Diosan Abraham cacësabi oquin, caniacëquinbi tuacëxa, Nucën Papa Dios quicësabi oi cana 'iti 'ai quixun sináncë cupí.

Usai tuutancëx ca Sara bëbu tuá, Isaac cacë, bacéancëxa. ¹² Usa 'ain ca, Abraham caniacëcëra 'aíshbi bëhçicëñu 'iacëxa. Aín bëhçicëñën rëbúnqui ca 'itsaira 'iacëxa. Naínu 'icë 'ispacama cananuna tupúncasmati 'ain. Parún papa cuëbí 'icë masiribi cananuna tupúntima 'ain. Usaribiti ca Abrahamnën rëbúnqui 'aisamaira 'aish unin tupúntisama 'iacëxa.

¹³ Abraham, Sara, Isaac, Jacob, acamax ca Nucën Papa Diosan ñuíaasa oi 'icëma pan 'ain bamacëxa. Usa 'aínbi ca aín bamati nëtë sënëntamainun masá nuituquinma cuëñquin, Nucën Papa Diosan nu cacësabi oi ca nun rëbúnqui 'iti 'icë quixun 'unancëxa. Usaquin 'unani ca ësai quicësa 'iacëxa: nux ëñë menu 'icë 'aishbi cananuna uníxa aín menumabi bëtsi menu cuanúxbi tsócësa 'ain. ¹⁴ Usaia quiása 'ain cananuna 'unanin, a unicamax a menu bucuxunbi ca —ënë menu 'iti unima, bëtsi menu 'iti uni cananuna nux 'ai — quixun sináncëxa. ¹⁵ Anuaxa cuancë me, Ur cacë, anu cuantëcëinsa tani ca Abraham anu cuantëcëan 'itsánxa. ¹⁶ Cuantëcënti 'aíshbi ca anu cuantëcëinsama tancëxa. A menu 'icësamaira oi bëtsi nëtë, upíra a Nucën Papa Diosan atu mënioxuncë, anu 'iti ca cuëñcëxa. Usa 'ain ca Nucën Papa Dios —'ëx cana atun Dios 'ai —quixun sinani cuëñia. Usai cuëñquin ca anua atux abë 'iti nëtë mënócëxa.

¹⁷⁻¹⁸ Abraham ca —aséribi ca Nucën Papa Diosan aín quicësabi 'oquin 'ati 'icë —quixun 'unani ami catamëacëxa. Èsai ca 'iacëxa. Nucën Papa Diosan ca Abraham cacëxa: “Mín bëhçicë Isaacnën rëbúnqui ca aséribi 'itsaira 'ianan 'ënan 'iti 'icë” quixun. Usa 'aínbi ca Nucën Papa Diosan —aséribi cara Abrahamnën 'ën cacësabi oquin 'ati 'icë —quixun 'unántisa tanquin, Abraham cacëxa —mín camina 'aracacë ñuina 'axunquinma, mín bëhçicë Isaac abi 'ë rabiquin 'ë 'axunti 'ai —quixun. Cacëxun ca usoquin anuxun 'atinu Isaac buáncëxa. ¹⁹ Buánquin ca sináncëxa:

—'Ën bëhçicë achúshi, Isaac, aín rëbúnqui ca aséribi 'itsaira 'iti 'icën, Nucën Papa Diosan 'ë cacësabi oi. Usaía 'inun ca bamacëbi baísqumiti 'icë —quixun. Usaquin sinánquin Nucën Papa Diosan cacësabi oquin Abrahamnën 'ati 'aíshbi ca Nucën Papa Diosan xucëxun ángelnën Abraham cacëbë Isaac bamati 'aíshbi iéacëxa.

²⁰ Usa 'ain ca Isaacnëribi, —Nucën Papa Diosan ca aín quicësabi oquin 'ati 'icë — quixun 'unánquin, aín bëhçicë rabé, Jacob 'imainun Esaú, —Nucën Papa Diosan ca an 'ë cacësabi oquin mitsu 'aquinti 'icë —quixun caquin atu Nucën Papa Dios ñucáxuancëxa. ²¹ Jacobnëribi, —Nucën Papa Diosan ca aín quicësabi oquin 'ati 'icë —quixun 'unánquin ca aín bamati sënëncëbëtan, xëni 'aish, aín tsatimi cëpíxun aín xuta Josëñën bëhçicë rabé, —Nucën Papa Diosan ca an 'ë cacësabi oquin mitsu 'aquinti 'icë —quixun caquin atu Nucën Papa Dios ñucáxuancëxa. ²² José, Egipto menu 'ixun ca —ax quicësabi oquin ca Nucën Papa Diosan nun rëbúnqui Egipto menua nun nëtë, Canaán, anu 'itëcëñun buánti 'icë —quixun sinánquin aín aintsí cacëxa: Èñë nëtënuax nun nëtëñu cuanquin ca mitsun rëbúnquinën 'ën xoribi buánxun anu maínti 'icë quixun.

²³ 'Itsa baritia Egipto menu Jacobnën rëbúnquicama 'icëbë ca a menu 'icë 'apu, Faraón cacë, ax Jacobnën rëbúnquimi nishacëxa. Nishi ca bëbu tuácama bërí bacëncë —ax ca bamati 'icë —quiacëxa. Quicëbëtanbi ca achúshi bëbu tuá, Moisés cacë, aín papabë aín tita Nucën Papa Diosmi catamëti, Faraónmi racuëquinma —ënë tuá ca upíra upí 'icën, usa 'ain cananuna 'apun bana tanquinma unëti 'ai —quixun sináncëxa. Usaquin sinánxun ca rabé 'imainun achúshi 'uxën Moisés unëacëxa. ²⁴ Usaquian unëcë 'icë ca a 'apun bëhçicëñën Moisés aín tuása 'inun caniocëxa. Usa 'aínbi ca Moisés canitancëx a 'apun bëhçicëñën tuása 'iisama tancëxa. ²⁵ Ca sináncëxa, Egiptonu 'icë 'apu ëñëbë 'aish cana aín xutasa 'aish 'ëx camabi ñuñu 'iti 'ain. Usa 'aínbi ca Egipto menu 'icë unicama ëñën Nucën Papa Dios cuëñcësama oquin ñu 'atimashi 'ati cuëñia. Usaquin 'anan ca axa Nucën Papa Diosmi sináncë unicamaribi 'atimoia. Usaquin sinani ca ax Egiptonu 'icë 'apun xutasa 'itsánxbi aín aintsí judíos unicama, a Nucën Papa Diosan ainan 'inun caíscë, acamabë tëmëraibi 'iti cuëñcëxa. ²⁶ Cuëñquin ca sináncëxa, Egiptonu 'icë unicamax ñuñu 'aish cuëñcësamaira oi cana 'ëx Nucën Papa Diosmi sináncë 'aish tëmëraibi cuëñti 'ain. Cristonan 'icëa unin 'atimocëx tëmëraibi aín unicama cuëñcësaribi oi ca Moisés tëmëraibi Nucën Papa Diosan unicamabë 'i cuëñcëxa. Ax ca —Nucën Papa Diosan ca ax quicësabi oquin nu ainan 'aish aín nëtëñu abë 'inun 'imía —quixun 'unani ami catamëti cuëñcëxa.

²⁷ —'Ēn bĕrŭnbi isquinmabi cana Nucĕn Papa Dios ca asĕrabi 'ĕbĕ 'icĕ quixun 'unani —quixun sinani ca Moisés ami catamĕti Egipto menuax Madian cacĕ menu cuancĕxa, racuĕtĭma ax cuancĕbĕa 'apu nishtĕnunbi.

²⁸ Madianuax Egipto menu cuantĕcĕntancĕxun ca Moisésnĕn —Nucĕn Papa Diosan ca ax quicĕsabi oquin asĕrabi 'ati 'icĕ —quixun sinĕnquin, an cacĕsabi oquin judĭos unicaman xubucama 'unĕnti oquin, aĭn xĕcuĕ ĕman carnero imi shimiacĕxa, Nucĕn Papa Diosan ĕngelnĕn atun rĕcuĕn bĕchicĕcama 'atin rabanan. ²⁹ Egipto menuax cuani ca judĭos unicama —Nucĕn Papa Diosan ca ax quicĕsabi oquin nu 'aquinia —quixun sinani parŭnpapa Xonsa cacĕ, a nĕbĕtsi me racĕcĕbĕ sicaracĕacĕxa, me ĕsquicĕnu cuancĕsabi quiani. Atŭxa usai cuancĕbĕ ca axa atu catĭcabiani cuancĕ Egiptonu 'icĕ suntĕrucamax —nuxribi cananuna usai sicaracĕti 'ai —quixun sinanx cuanibi, 'unpax anu racĕtĕcĕncĕbĕ bacami quiacĕxa.

³⁰ Judĭos unicama Egiptonuax cuantancĕx anu atux cuancĕ me anu bĕbatancĕxun, a mecama 'ibuanux ca Nucĕn Papa Diosmi catamĕti aĭn quicĕsabi oi judĭos suntĕrucama siete nĕtĕ, Jericĕ cacĕ ĕma ratanarati cuainĕcĕti niacĕxa. Nicĕbĕ ca Nucĕn Papa Diosan sinanĕnshi, a ĕma anun cĕnĕcĕ, ax rurucubuacĕxa. ³¹ A cĕnĕ rurucubĕcĕbĕa anu 'icĕ unicama an Nucĕn Papa Diosan bana cuacĕma 'aish cĕnŭmainu ca 'atima xanu Rahab cacĕ, axĕshi 'iacĕacĕxa, an Nucĕn Papa Diosmi sinĕnquin judĭos unibunĕn xucĕ uni rabĕ 'aquincĕ cupĭ.

³² ¿Uisaquinribi carana mitsu cati 'ain? Gideĕn, Barac, Sansĕn, Jeftĕ, David, Samuel, acama 'iĕ 'imainun an Nucĕn Papa Dios quicĕ bana uni nŭixuncĕ unicamaribi mitsu nŭixunquinbi cana sĕnĕontĭma 'ain. ³³ Raĭri unĭnribi ca Nucĕn Papa Diosmi catamĕquin —an ca nu 'aquinia —quixun 'unĕnquin bĕtsi 'apun suntĕrucamabĕ 'acananquin nŭsmocĕxa. Raĭri unĭnribi 'apu 'ixun ca Nucĕn Papa Diosmi sinĕnquin a unicama upiti bucunun, upĭ oquin 'aquiancĕxa. Ami sinania ca a unicama ax quicĕsabi oquin Nucĕn Papa Diosan 'aquiancĕxa. Raĭriribi ca ami nishquian, unin 'inun pinun quixun aĭn cĕnĕnu niabi, Nucĕn Papa Diosan sinanĕn 'inŭnbi piama 'icĕn. ³⁴ Axa Nucĕn Papa Diosmi catamĕcĕ uni raĭriribi ca tsi rĕquirucĕ an nĕĕntanun quixun anu niabi Nucĕn Papa Diosan sinanĕn tsinbi uisabi oma 'icĕn. Raĭri unĭxribi ca suntĕrunĕn 'ati 'aĭshbi Nucĕn Papa Diosan sinanĕn iĕacĕxa. Raĭrinĕxribi 'insĭncĕ 'aish cushima 'aĭshbi ca Nucĕn Papa Diosan sinanĕn cushi 'iacĕxa. Nucĕn Papa Diosan sinanĕn 'imicĕxun ca suntĕrunĕn cushiira 'ixun abĕ 'acananĕ bĕtsi 'apun suntĕrucama abĕmiacĕxa. ³⁵ Bĕtsi bĕtsi xanun ca aĭn tuĕ bamacĕ 'icĕbi Nucĕn Papa Diosan sinanĕn bĕtsi bĕtsi biacĕxa.

Raĭri unin ca unin Nucĕn Papa Diosan bana ĕnun quixun bĕtsi bĕtsi oquin paĕ tanmicĕxunbi, ami sinĕnquin ĕnĭma —'ĕx masĕcĕ 'aish bamaibi cana Jesucristobĕ 'iti 'ai —quixun sinĕnquin ami catamĕti ĕnquinma tanshiacĕxa. ³⁶ Raĭri uni ca Nucĕn Papa Diosmi catamĕcĕ cupĭ unin ami cuaianan rishquiacĕxa. Raĭri ca unin manĕ risin nĕaxun sipuacĕxa. ³⁷ Nucĕn Papa Diosmi catamĕcĕ uni raĭri ca unin maxaxan rĕacĕxa. Raĭri ca Nucĕn Papa Diosmi sinĕnquin 'inun quixun unin bĕtsi bĕtsi ocĕxa. Raĭri ca unin tĕarabĕocĕxa. Raĭri ca manĕ xĕtocĕn 'acĕxa. Raĭrinĕx ca chupaŭuma 'ixun carnero rani paŭuanan chivo rani paŭuax cuaĭnbĕquini niacĕxa. Nuŭuma 'aish nuibacacĕ 'ianan ca bĕtsi bĕtsi ocĕ 'iacĕxa. ³⁸ A unicama aĭn nuitu upĭira 'aish ĕnĕ nĕtĕnu 'ima Nucĕn Papa Diosan nĕtĕnuira 'iisa 'aĭshbi ca anu uni 'icĕma menu nitsi aĭn bashinuribi cuaĭnbĕquini xubuŭuma 'aish bashi quininu 'iacĕxa. ³⁹ A unicama nŭiquin cuĕnĕo bana isquin cananuna 'unanin, Nucĕn Papa Diosmi ca asĕrabi catamĕacĕxa quixun. Ami catamĕquinbi ca uisaira oquin cara Nucĕn Papa Diosan, Cristo cupĭ, aĭn unicama 'imiti 'icĕ quixun 'unĕnma 'icĕn. ⁴⁰ A nŭucama 'unĕnma 'aĭshbi ca utancĕxa Cristo bama cupĭ nux 'icĕsaribiti, axa bĕrĕma ami sinan unicamax Nucĕn Papa Diosan iscĕx upĭ 'ianan asĕrabi aĭnan 'aish nubĕ aĭn nĕtĕnu nĕtĕtĭmoi 'iti 'icĕn. Usai 'icĕbĕ ca camĕxbi Nucĕn Papa Diosan aĭn unicama cĕsabi oi 'inuxun 'aia.

12

Jesŭsmi cananuna catamĕti 'ai quicĕ bana

¹ A unicamaxa 'iĕsaribiquin ca nubĕ 'icĕ 'itsa unin tĕmĕraquinbi —Nucĕn Papa Diosan ca asĕrabi aĭn quicĕsabi oquin nu 'aquinti 'icĕ —quixun 'unĕnquin ami catamĕquin ĕnĭma. Atŭxa 'icĕsaribiti 'inuxun cananuna an nu 'atimaquin sinĕnmicĕ a nŭucama ĕanan an usabi

'itioquin nu 'atima 'imicé ñucamaribi ënti 'ain. Acama ënquin cananuna bënëquinma añu ñu 'ën 'ati cara Nucën Papa Dios cuëënia quixun sinánquin upí oquin 'ati 'ain. Cuai bëtsibë upiti abáti cupí ca unin an iéocë ñu nania, usaribiquin cananuna upí oquin nun 'ati ñu 'anuxun, uisa ñun cara nu 'atimaquin sinánmia, a ënti 'ain. ²Jesús, a cupí nux ami catamécë 'aish ainan 'ianan asaribi upí 'aish aín nētēnu abē 'iti, ax 'iásaribiti 'inuxun cananuna uisai cara ax 'iacëxa quixun sinánti 'ain. 'Uchañuira uni 'acësa oquin ca unin i curúsocēnu a matásti 'icë quixun 'unánxbi ca ëné menu uacëxa, —ënë ñucama inúcëbë unicama upí 'iti mēñotancëx cana 'ën Papa Diosbë 'i cuëëntécēnti 'ai —quixun 'unani. Usai bamax baísquia 'aish ca Nucën Papa Diosan nētēnu abē 'Apu 'icën.

³Tëmëraquin —axa ami sináncëma uicaman ca 'ëx Jesucristonan 'icë cupí 'ë bëtsi bëtsi oia —quixun sinánquin ami catamēti ëntin rabanan camina —usaribi oquian ami nishquin unin 'acëxunbi ca Jesucristonēn tanshiacëxa —quixun sinánti 'ain. Usaquin sinani camina ami catamētia unin bëtsi bëtsi ocëxun oquin a ënti sinanima ami cushiti 'ain. ⁴Mitsux 'uchati rabanan tēmëranan Jesucristonan cupí bëtsi bëtsi ocë 'aíshbi camina bamacëma 'ain.

⁵⁻⁶¿A bana mitsúxmi aín bëchicë 'icëa 'ësëquin Nucën Papa Diosan cacë a caramina manuan? ëesai quicë:

‘Ën bëchicë 'icë cana mi cain, Nucën 'Ibu Diosan ca an nuibacë unicama 'ixunbia ñu 'atima 'aia oquin amiribishi 'atëcënxunma 'anun quixun 'unánmiquin uisoquin cara 'ati 'icë usoquin 'aia. Uícamá cara aín bëchicë 'inun 'imiáxa acama ca usoquin 'aia. Usa 'ain camina ñu 'aisama 'aia Nucën 'Ibu Diosan mi uisa cara mi ocëxbi aín bana cuaisama tani bënëtima 'ain. 'Ianan camina masá nuituti sináncasmaquin, uisai carana 'iti 'ai quixun sinántima 'ain.

⁷Camabi unin ca aín bëchicë ñu 'atima 'aia oquin upí 'inun quixun 'unánmia. Usa 'ain camina mitsun Nucën 'Ibu Diosan ñu 'atima 'aia oquin uisa cara ocëxunbi a tani masá nuituquinma upí oquinshi sinánti 'ain, an ca mitsúxmi aín bëchicë 'icë cupí usoquin 'aia quixun 'unánquin. ⁸Nucën Papa Diosan ca aín unicama ñu 'atima 'aia oquin amiribishi 'atëcënxunma 'anun quixun 'unánmiquin uisa oquin cara 'ati 'icë usoquin 'aia. Usoquin mitsu 'acëma 'aish camina mitsux asërabi ainanma 'aish aín bëchicëma 'ain. ⁹Nux xu 'ixun ñu 'atima 'aia oquin ca amiribishi 'atëcënxunma 'anun numi nishquinmabi nu 'unánmiquin nucën papan nu mēëacëxa. Mēëcëxunbi cananuna ami nishquinma ax cuëëncësabi oquin 'acën. ¿Usa 'ain caranuna uisa cupí Nucën Papa Diosan nu abē upí 'inun quixun, uisa oquin cara nu 'ati 'icë usoquin 'acëxunbi upí oquin sinántima 'ain? ¹⁰Nux canitancëxnu upí 'inun quixun ca aín sináncësa oquin 'unánmiquin usoquin nucën papan nu 'acëxa. Usa 'aínbi ca Nucën Papa Diosan asaribi upí 'iminuxun upí oquin nu 'unánmia. ¹¹Cananuna 'unanin, Nucën Papa Diosan usoquin nu 'acëxun taní cananuna masá nuitupanin. Usai 'itancëxbi cananuna usaquian nu 'acë a inúcëbë Nucën Papa Diosbë upí 'iquin upí oquin sinani cuëënti 'ain.

Jesucristo ñui quicë bana timati rabanan bërúancati

¹²Usa 'ain camina tēmëraibi masá nuituquinma upí oquin sinani ami cushi Cristomi catamēti 'ain. ¹³Usa 'ixunmi mitsun aín cuëëncësa oquin 'aia isquin ca raíri uníribi ami catamēti upí oquin 'unáncëma 'aíshbi a ëníma mitsux 'icësaribiti 'iti 'icën. Usaía atux 'inun camina Jesucristomi catamēquin aín cuëëncësa oquin 'ati 'ain.

¹⁴Nishananima camina upitaxëshi bucuti 'ain. Aín 'ucha ëncëma unix ca Nucën Papa Diosbë 'itima 'icën. Usa 'ain camina nishananima upitax bucuquin uisa 'uchabi 'ati sinántima 'ain. ¹⁵Nucën Papa Diosan ax cuëëncësabi oquin mitsu 'aquincëma 'itin rabanan camina an mitsu 'unánmicësabi oi 'inux bërúancati 'ain. Usai 'iquin camina nu raíri 'aisama nuituñu 'inun 'atimaquin sinánmitima 'ain. ¹⁶Uni aín xanubëishi 'itioquin mēño 'ain ca micama ui uníxbi aín xanuma 'ain, xanu itsibë 'itima 'icën, bëbúxribi ca xanúxmbi uni itsibë 'itima 'icën. Nucën Papa Dios ca uni 'imainun xanuribi usai 'iti cuëënimá. Usai 'itin rabanan camina camáxbi upí sinánñu 'inun 'aquiananti 'ain. Esaúnēn ca Nucën Papa Diosan cacë bana sinánquinma, ax rëcuën 'ixunbi aín piti cuëëncë cupíshi aín xucën aín rëcuën 'imiacëxa. Ax piti cuëëncë cupía Esaú 'iásaribiti camina 'itima 'ain. ¹⁷Camina 'unanin, 'itsa baritia 'icëbë ca Esaú aín papan rëcuën bëchicë 'itëcēnti sináncëxa. Usaquin sinani masá nuituti iníbi ca 'iáma 'icën. Usa 'ain ca Esaúma, aín xucën Jacob, axa aín rëcuën bëchicësa 'icë, aín papan Isaacnēn upí oquin sinánxunquin Nucën Papa Dios ñucáxuancëxa.

¹⁸ Mitsux camina aín bashi Sinaí, anuxuan nucèn raracaman Nucèn Papa Diosan bana cua, anu cuánma 'ain. Anuaxa canacamé'ëo sharaqumainun ca a bashix nètë cuinan mapucë bëánquibucë 'iacëxa. Aín bashicamanubi ca tsi rëquirucë tñbu 'iacëxa. Anu camina mitsux 'iáma 'ain. ¹⁹ Mané bana ocë sharatia camina cuama 'ain. Cuatfma 'ianan camina Nucèn Papa Dios banaiaribi cuama 'ain. Nucèn Papa Dios banacëbëa 'aisamaira ñu 'ia isquin ca nucèn raracaman racuëquin Moisés cacëxa:

—Nux bamatima cupí camina minbi Nucèn Papa Diosan cacëxun nu cati 'ain. ²⁰ Bananuxun ca Nucèn Papa Diosan cacëxa: “Uinu 'icë uníxbi ca aín bashi tanáin cuantima 'icën, ñuinacaxribi ca cuantima 'icën. Uni 'imainun ñuina ax anu cuancëcamax ca maxaxan rëanan masibunën 'acë 'iti 'icën”. A bana sinani ca nucèn raracamax racuëacëxa. ²¹ Usaía 'aisamaira ñu 'ia isi ca Moisésñëxribi quiacëxa: “Éxribi cana racuëti bërëin”.

²² Mitsux camina aín bashi Sinaí anuaxa Nucèn Papa Dios baná anu cuanma 'ain. Bërâma camina mitsux Nucèn Papa Dios rabinux Sión cacë matá, anua Jerusalén 'icë, anu cuancën. Usai 'iá 'aishbi camina Jesucristonan 'aish, uinu caramina 'ai anuax, Nucèn Papa Dios axa bamatimoi naínu 'icë Jerusalén aín nètënu tsócë, abë banain. Anuxun ca 'itsaira 'ixun aín ángelcama timéxun a rabia. ²³ Anuribi uicamax cara ainan 'icë, aín anë 'acë, acamanribi ca a rabia. Anu ca ax 'Apuira 'ixuan an camabi unin 'acë ñu iscë, Nucèn Papa Dios, ax 'icën. Anuribi ca Nucèn Papa Diosan ainan 'icë upí 'imicë 'aisha bamacë unicama aín bëru ñunshin 'icën. ²⁴ Anuribi ca ax aín imi 'apati bama 'ixuan an nuxribinu anu 'inun mëníocë, Jesús, ax 'icën. —Cain, an Abel 'acë uni, ax ca cupicë 'iti 'icë —quiax Nucèn Papa Dios quicëbë ca usai 'iacëxa. Usa 'aínbi ca Jesús bamacë cupí uínbi an 'acë uni cupiama 'icën. Usoquin Jesús unin 'á 'ixunbi ca aribi cupiquinma uicamax cara ami catamëtia, a aín 'ucha sinántëcëntimoquin t'rënia.

²⁵ Cananuna 'unanin, Moisésñëan Nucèn Papa Diosan bana ñuixuncëxunbia an a bana timaquin cuaisama tancë, nucèn raracamax ca castífcancë 'iacëxa. Moisésñën ñuía banasamaira ca Jesucristo ñui quicë bana, Nucèn Papa Diosan naínu 'ixun nu 'inan, ax 'icën. Usa 'ain ca nucèn raracamaxa 'iásamaira oi an Jesucristo ñui quicë bana timaquin cuaisama tancë unicama iétima 'icën. Usa 'ain camina asérabi Jesucristo, Nucèn Papa Diosan a aín nètënu xua, a ñui quicë bana timaquinma upí oquin cuati 'ain. ²⁶ Bërâma ca Moisésbëa Nucèn Papa Dios banacëbë mecama shaíquiacëxa. Usa 'aínbi ca Nucèn Papa Dios ésaribí quia: “Mecama amiribishi shaícatëcënquin cana ashi 'aquinma naínu 'icë ñu, bari, 'uxë, 'ispa acamaribi shaícati 'ain”. ²⁷ Nucèn Papa Dios “cana amiribishi ñucama shaícatëcëni” quíá 'ain cananuna 'unanin, usoquin shaícacëx ca a ñucama cëñúcë 'aish 'aíma 'iti 'icën. Acama 'aíma 'aínbi ca uisai cara aín unicama abë 'iti 'icë quixun an mëníofabi oi 'iti 'icën. ²⁸ Ax xëñibua 'aínbi cëñútimo nucèn 'Apuira 'ain cananuna nux nètëtima anu abë 'ianan aín unicamabë 'iti 'ain. Usai 'iti sinánquin cananuna Nucèn Papa Diosmi sinánquin aín bana cuaquin —asábi ca —cai cuëenquin a rabiti 'ain, ax cuëencësabi oquin, ²⁹ ax upíra 'ixun ca rëquiruquin tsin 'acësaribi oquin ñu 'aisamacama cëñuti 'icë quixun sinánquin.

13

Usaquin aín unicama Nucèn Papa Dios cuëenmiti bana

¹ Mitsux Jesucristonan 'aish camáxbi xucënsa 'aish camina mitsux 'icësabi bëtsibë bëtsibë nuibanani 'iti 'ain. ² Mitsun 'unáncëma unibi camina mitsun xubunu bëbaia cuëenquin bití 'ain. Usai 'iquin ca raírinën 'unánquinmabi ángel, unisaribi 'icë, biacëxa.

³ Mitsúxribi atubë sipuacë 'aish tëmëracësa 'ixun camina axa Jesucristonan cupí sipuacë unicama manuquinma a sinánquin 'aquinti 'ain. Mitsúxribi usaribi uni 'ixun camina —usaribi oquin ca unin 'ë 'ati 'icë —quixun sinánquin unían bëtsi bëtsi ocë uni a 'aquinti 'ain.

⁴ Min xanuma 'ain camina xanu itsibë 'itima 'ain. Xanu minan 'iti bitancëxun camina abë nuibananquin upí oxun 'iquinti 'ain. Aín xanuma 'ain bënëñuma xanubë 'iti 'imainun uni itsin xanubë 'iti ca Nucèn Papa Dios cuëëñima. Cuëenquinma ca usa uni 'imainun usa xanuribi 'uchoquin uisa cara oti 'icë usoquin 'ati 'icën.

⁵ 'Aisamaira curíquiñu 'iti camina sinántima 'ain. Nucèn Papa Diosan “Én cana mi 'aquinquin ëntima 'ai” quixun cacë a sinani camina mitsux 'aisamaira ñuñuma 'aishbi

masá nuituti bënëtima cuënti 'ain. ⁶ Usaquin sinánquin cananuna ënë bana cuënëo quicësabi oquin sinánti 'ain:

Nucën 'Ibu Diosan ca 'ë 'aquinia. Usa 'ain cana unin uisa cara ocëxbi racuëtima 'ain.

⁷Jesucristo ñuiquin mitsu bana ñuixuncë unicama camina manuquinma sinánti 'ain. — Atun ca Jesucristomi catamëquin upí ñuishi 'aia — quixun sinani camina usaribiti 'iti 'ain.

⁸Jesucristo ax ca usabi 'iá 'aish bëríríbi usabi 'aish, usabi 'iti 'icën. ⁹Usa 'ain camina uni itsían mitsu bëtsi bëtsi bana ñuixunquin Jesucristomi sinánti ënun quixun cacëxunbi ëntima 'ain. A unicamax ca — bëtsi bëtsi ñu piquinbi camina bëtsi bëtsi ñu pitima 'ai — quia. Atúxa usai quia a bana cuatibi ca uni ain nuitu upí 'ima. Usa 'ain camina — Cristo cupíshi ca Nucën Papa Diosan nu nuibaquin nun 'ucha téréënan nux ainan 'inun 'imia — quixun 'unani amishi cushicanti 'ain.

¹⁰Nun nu — Jesucristo bama cupí ca nun 'uchacama téréncë 'icë — quixun 'unáncë 'aímbi ca judfos sacerdotecaman 'aracacë ñuina rëcë ain nami picë 'aishbi, ami catamëcëma 'ixun, — Jesucristo bama cupí cana 'ën 'uchacama téréncë 'ai — quixun 'unanima.

¹¹Unicaman 'ucha téréncë 'inun ca sacerdotenën cushicaman 'apun, 'aracacë ñuina rëcë ain imi, anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubu 'ucë mëu, Cata Upíra cacë, anu buánxun anuxun ánscaia. Usoquin 'anan ca a ñuinacan namicama a ëma 'ura buánxun nëënia.

¹²Usaribiti ca Jesús, Jerusalén 'uri ain imi 'apati i curúsocënu, camabi uníxa ain 'ucha téréncë 'aish Nucën Papa Diosnan 'inun, bamacëxa. ¹³Usa 'ain cananuna Jesús, axa ëma 'uracëox 'uchañuira uni 'icësari bama, a nuxnu ainan 'icëa uni itsin tëmëramianan 'usáncëxunbi, ainan 'iti ëntima 'ain. ¹⁴Ënë nëtënu ca axa cëñútima usabi 'icëbënu anu 'iti ëma 'aíma 'icën. Usa 'ain cananuna axa cëñútima nëtë Nucën Papa Diosbënu anu 'iti a cainin. ¹⁵Usa 'ain cananuna Jesucristo cupí camabi nëtën abë banai cuëenquin Nucën Papa Dios nun cuëbitan rabianan — mix camina aséribi nun 'Apu 'ai — quixun caquin a rabiti 'ain. ¹⁶Rabianan camina uni raíri 'aquinquin ñu upí 'ati manutima 'ain. Ñuñuma uniribi camina nuibaquin min ñu mësú 'inánti 'ain. Unían usaquin 'aia isi ca Nucën Papa Dios cuëënia.

¹⁷Mitsun cushicaman ca mitsúxmi upiti Jesucristomi sinánun mitsu 'aquinia. Usaquin mitsu 'aquinuan Nucën Papa Diosan caiscë 'ixun ca an cacësabi oquin upí oquin 'aisa tania, ax cuëëntanun. Usa 'ain camina ain bana cuaquin atux quicësabi oquin 'ati 'ain. Mitsun usaquin 'aia isquin ca atun masá nuituquinma cuëenquin mitsu 'aquinti 'icën. A unicaman bana cuaquinbimi an cacësa oquin 'aiaisi ca Nucën Papa Dios cuëëntima 'icën.

¹⁸Cananuna 'unanin, ñu 'atima 'aquinma upí ñuishi 'aisa tania ca Nucën Papa Diosan nu upí isia quixun. Usa 'icë camina nu Nucën Papa Dios ñucáxunti 'ain. ¹⁹'Éx mitsubë 'itëcëni bënëtishi cuanun camina manúquinma Nucën Papa Dios 'ë ñucáxunti 'ain.

Upí oquin sinania bërúanx 'inuan Pablonën ca

²⁰Nucën Papa Dios, an ain unicama abë upí 'inun 'imicë, an ca Nucën 'Ibu Jesucristo, an ain unicama bërúainracë, a bamacëbi baísqumiacëxa. An Jesús ain imi 'apati bamacë cupí nun 'uchacama téréenquin nux xëñibua 'aímbi ainan 'inun 'imicë, ²¹anbia an iscëxmi upí 'inun 'imianan ax cuëëncësabi oquinmi upí ñuishi 'anun mitsu 'imiti cana cuëënin. 'Ianan cana an, Jesucristo cupí, ax cuëëncësabi oquin nu 'imiti cuëënin. A ca ain unicaman xëñibua 'aímbi ënquinma rabiti 'icën. Usaquin ca 'ati 'icën.

²²'Ën xucéantu, 'ën mitsu 'esëquin, 'itsamashi cuëënoxuncë banacama ënë camina upí oquin sinánquin cuati 'ain. ²³Mitsun camina 'unánti 'ain, nucën xucën, Timoteo, a ca sipuacë 'icëbi chiquíncanxa. 'Itíxa bënëtishi bëbaia cana mitsu isi cuanquin a buánti 'ain.

²⁴Anu 'icë Jesucristomi catamëcë unicama 'imainun mitsun cushicama a camina bërúanxa 'inun 'ë caxunti 'ain. Italianuax ucë unicamanribi ca mitsu bërúanxmi 'inun mitsu camia.

²⁵Nucën Papa Diosan nuibaquin 'aquincëxmi chuámarua 'aish bucuti cana cuëënin. Ashi.

SANTIAGONĒAN JUDÍOS UNICAMA BUÁNMIÁ QUIRICA

Aín menuma 'icē judíos unicama Santiagonĕn quirica cuēñöxuan

¹ 'Ēx cana Santiago, an Nucĕn Papa Dios 'imainun Nucĕn 'Ibu Jesucristonĕn cacĕsabi oquin ñu 'acĕ 'ain. Israelnĕn bĕchicĕ mĕcĕn rabĕ 'imainun rabĕ aín rĕbünqui 'aíshmi bĕtsi bĕtsi menu tsóti cuan 'icĕ cana mitsu ĕnĕ quirica buánmin.

Nucĕn Papa Diosan sinánmicĕ 'aísha aín unicamax bĕtsi sinánñu 'iti

² 'Ēn xucĕántu, cana mitsu cain, uisai caramina 'iti 'ain, uisa ñu cara mitsumi 'icĕbĕbi camina upí oquinshi sinani cuĕĕnti 'ain. ³ Camina 'unanin, usai 'i bĕñĕquinma tanshiquin camina uisa ñu cara 'icĕbĕbi bĕñĕtima upiti Jesucristomi catamĕti 'unánti 'ain. ⁴ Mitsux usai 'inux camina ĕníma Jesucristomi sinani uisa ñu cara 'icĕbĕbi masá nuitutima ami catamĕcanti 'ain.

⁵ Uisaira caramina ami cushiti 'ai quixun 'unáncĕma 'ixun camina Nucĕn Papa Dios ñucáti 'ain. Núcácxun ca an mi usámi 'iti 'unánmiquin cushiotti 'icĕn. An ca an a ñucácxĕ unimi nishquinma cuĕĕnquin upí oquin 'unánmía. ⁶ 'Ixunbi camina —Nucĕn Papa Diosan sapi ca 'ĕn cacĕxun cuatima 'icĕ —quixun sinánquinma, —an ca asĕrabi 'ĕn cacĕxun cuati 'icĕ —quixun sinánquin ñucáti 'ain. An cara 'ĕ 'aquinti 'icĕ, cara 'ĕ 'aquintima 'icĕ quixun sináncĕ uni ax ca suñun bĕcacĕxa parúpapa amami amamiqui tucánquicĕsa 'icĕn.

⁷ Mitsux usa 'ixun camina Nucĕn Papa Diosan ca 'ĕn bana cuatita quixun sinántima 'ain.

⁸ Usaquin sinánbĕquincĕ unix ca an sináncĕsabi oi 'ima cĕmĕbĕquinia. ⁹ Uicamax cara unían —ñuumara ca —quixun iscĕ 'iaxbi Jesucristomi catamĕtia, Nucĕn Papa Diosan 'aquincĕx bĕráma 'íasama 'icĕ, ax ca cuĕĕnti 'icĕn. ¹⁰ 'Imainun ca ñuñuira ax Jesucristomi catamĕti ñuñumaibi cuĕĕnti 'icĕn. Axa ñuñuira uni ax ca ro uáxa upíra upí 'itancĕxbi aín upí bĕñĕtishi nĕtĕcĕsaribi 'icĕn. ¹¹ Barin uruquin pĕcaquin xarocĕx ca ro uá chushia. Usari 'i ca ro uá rĕucuti aín upí nĕtĕtia. Usaribiti ca ñuñu uni ax curíquiñuira 'iti sinánxun ñu 'aíbi 'iti 'icĕn.

Uisa ñu cara 'icĕbĕtanbi Jesucristomi catamĕti ĕntima

¹² An uisa ñu cara 'icĕbĕbi bĕñĕquinma tanshiquin Jesucristomi catamĕti ĕncĕma unicama a ca usaía ax ami sináncĕ unicama 'iti ñuia quiásabi oquin Nucĕn Papa Diosan aín nĕtĕnu abĕ 'aish chuámarua 'aish cuĕĕnun 'imiti 'icĕn. ¹³ Usa 'ain ca ui unin cara 'atima ñu 'ati sinania, a unin —Nucĕn Papa Diosan ca usaquin 'anun 'ĕ sinánmía —quixun sinántima 'icĕn. Nucĕn Papa Dios a ca uínbi 'atima ñu 'anun sinánmitima 'icĕn. Usa 'ixun ca anribi uinu 'icĕ unibi 'atima ñua 'anun sinánmima. ¹⁴ Unían ñu 'atima 'acĕ ax ca Nucĕn Papa Diosan 'amicĕma 'icĕn. Abi aín sinan 'atima 'ixun ca usoquin 'aia. ¹⁵ Usaquin sináncĕ cupí ca unin ñu 'atima 'aia. Ñu 'atima ĕnquinma amiribi amiribi 'ai 'uchacĕ cupí ca bamai Nucĕn Papa Diosbĕ 'itima 'icĕn.

¹⁶ 'Ēn nuibacĕ xucĕántu, uinu 'icĕ unínbi paráncĕ camina 'icantima 'ain. ¹⁷ Camabi uisa ñu cara upí 'icĕ, ax ca Nucĕn Papa Dios nañu 'icĕ, an bari, 'uxĕ, 'ispa acama unio, an camabi uni 'ináncĕ 'icĕn. A ñucamaxa bĕnamĕanan bĕánquicĕ 'aímbi ca Nucĕn Papa Dios axira usabi 'iá 'aish usabi 'icĕn. ¹⁸ An ca unían aín bana ñuixuncĕxun cuatínu anan 'inun nu 'imíaxa, nux pain 'icĕ cupía rafíri uníxribi Jesucristomi catamĕcĕ 'aish camabi ñu an uniosamaira 'inun.

Asĕrabi Jesúsmi catamĕtia usai uni 'iti bana

¹⁹ 'Ēn nuibacĕ xucĕántu, usa 'ain camina Nucĕn Papa Diosnan 'ixun mitsun unían bana ñuia upí oquin pain cuati 'ain. Cuati camina mitsux munu pain sinántancĕx bananan bĕñĕtishi nishtima 'ain. ²⁰ Axa nishcĕ unix ca Nucĕn Papa Dios cuĕĕncĕsabi oi 'ima. ²¹ Usa 'ain camina ñu 'atima 'aisamaira oquinmi mitsun 'acĕ a ĕanan uisa ñucama cara 'aisama 'icĕ ĕnti 'ain. A ĕnquin camina ami cuacĕ Nucĕn Papa Diosan bana a mitsun nuitu mĕu racanaquin upí oquin sinánti 'ain. Mitsúnmi cuacĕ bana ĕnĕxa quicĕsabi oquin, Jesucristomi catamĕcĕ 'ixun, 'acĕ 'aish camina Nucĕn Papa Diosnan 'inux íĕcanti 'ain.

²² Usa 'ain camina mitsun pabitainshi cuaquinma upí oquin sinánquin a bana quicésabi oquin 'ati 'ain. Usoquin 'acéma 'aish camina —'èx cana Nucèn Papa Diosnan 'ai —quixun sinanibi cémécé mitsux 'iti 'ain. ²³ Axa Nucèn Papa Diosan bana aín pabitainshi cuati, a bana isi ax quicésabi oi 'icéma uni ax ca an aín bémánan espéjonèn iscé unisaribi 'icèn. ²⁴ —Uisa carana 'ai —quixun istancéxbi ca mēnócatima manúquiáni usabi cuania. ²⁵ Usa 'aínbi ca an a bana cuaquin manuquinma sináncé uni, ax a bana quicésabi oquin ènquinma 'acé 'aish chuámarua tani cuèenti 'icèn. A banax ca anúnu upí 'ianan, ñunshin 'atima cuèencésa oi 'ima Nucèn Papa Dios cuèencésabi oi 'inux iéti a 'icèn.

²⁶ Ui unix cara —'èx cana Nucèn Papa Diosan bana cuacé 'ai —quibi sinánxmaishi 'aisamairai banaia a unix ca Nucèn Papa Diosan bana quicésabi oi 'íma céméia. ²⁷ An Nucèn Papa Dios cuèencésabi oquin 'acé unin ca ésaquin 'ati 'icèn: Papañuma titañuma tuácama 'imainun casunamécé xanucamaribi 'aquinsa 'ianan masá nuitutia isquin ca 'aquinti 'icèn. 'Aquiarian ca an Nucèn Papa Diosmi sinánquinma èné menu 'icé ñuishi sináncé unin 'acésaribi oquin ñu 'aisama 'atima 'icèn.

2

Raíri uníshi nuibanan raíri 'atimotima

¹ Èn xucéantu, mitsux Nucèn 'Ibu Jesucristo, ax Diossaribi upí, ami catamécé 'ixun camina raíri unibéishi nuibananquin raíri uni timatima 'ain. ² Ènéx ca ésa 'icèn. Ñuñu uni axa upíti mēnócanan, upí chupa pañuanan, curi mané mēñuax, anu mitsux timécénu atsínmainun ca ñuñuma uníxribi chupa 'atimará pañuax atsinti 'icèn. ³ Atsiniami mitsun ñuñu uni a upí oquin biquin: Anu tsóti upí ènu ca tsót quixun canan ñuñuma uni aribi: 'Iisa tani nianan ca menu tsóbut cati, ax ca 'aisama 'icèn. ⁴ Usoquin 'aquin camina camabi uni sēnēn nuibaquinma 'atima sináñu 'ixun raírishi nuibanan raíri uni 'atimoin.

⁵ Èn nuibacé xucéantu, 'èn mitsu camainun ca cuat. Nucèn Papa Diosan ca axa èné menuax ñuñuirama unicama a caísa, atúxa ami upíti catamécé 'ianan aín nētēnu abē 'inun, an nuibacé unicamax ca usai 'iti 'icé quiáxa aín bana quicésabi oquin. ⁶ Usa 'aínbi camina mitsun ñuñuma uni a —'aisama ca —quixun timaquin rabínmin. Ñuñuira uni an ca mitsu paránquin ñu mēēmianan tēmēramiquin mitsumi manánquin, an uníxa ami bētsi uni ñui manáncéxun cuacé uninu buania. ¿Atux cara usama 'ic? ⁷ Usaquin 'ai ca Cristo, ax upí 'ixuan an mitsu ainan 'imicé a ñui 'atimati banaia. ¿Atux cara usama 'ic?

⁸ Aín bana raírínēxa quicésoi 'icésamaira oi a bana quicésoi 'iti Nucèn Papa Diosan banax ca ésaí quiá: “Mixmi upíti bérúancacésaribi oquin camina min aintsicama nuibanan axa 'aquinsa 'icé 'aquinti 'ain”. A bana quicésabi oquin 'acé 'ixun camina mitsun Nucèn Papa Dios cuèencésabi oquin 'ain. ⁹ Usa 'aínbi camina mitsun, raíri unishi nuibanan raíri uni nuibacéma 'ixun, 'uchaquin Nucèn Papa Diosan bana cuēnēo quicésabi oquin 'aiman. ¹⁰ Ésa ca. An camabi aín bana cuēnēo quicésabi oquin 'aquinbi Nucèn Papa Diosan bana achúshi quicésa oquin 'acéma uni, an ca camabi Nucèn Papa Diosan bana cuēnēo quicésa oquin 'acémasa 'aish 'uchaia. ¹¹ Nucèn Papa Dios axa “Min xanuma 'ain camina xanubē 'itima 'ain” quiá, axbi ca “Uni camina 'atima 'ain” quiacéxa. Usa 'aínbi ca an aín xanuma 'ain, xanubē 'iquinmabi uni 'acé uni an Nucèn Papa Diosan bana quicésabi oquin 'aima. ¹² Usa 'aínbi camina mitsux Nucèn Papa Diosan, anun camabi unían ñu 'acé isti nētēn, mitsux caramina Jesucristomi catamēti axa cuèencésabi oi 'ia quixun isti cupí, upitishi bananan upíshi 'iti 'ain. ¹³ Anúan an camabi unin ñu 'acé isti nētē anun ca Nucèn Papa Diosan, an bētsi uni nuibaquin 'aquincéma unicama a aín 'ucha cupí uisa cara oti 'icé usoquin 'ati 'icèn. Usonan ca an bētsi uni nuibaquin 'aquincé unicama ashí uisabi otima 'icèn.

Jesucristomi catamécé 'ixuan unin ñu upíshi 'ati

¹⁴ Èn xucéantu, an “'èx cana ami catamēti Jesucristonan 'ain” quiquinbi, Jesusan bana quicésabi oquin upí ñuishi 'acéma uni ax ca aín bana ñancáishi 'icèn. ¿Usa unix cara Jesucristonan 'aish iéti 'ic? Ca 'itima 'icèn. ¹⁵ Ésa ca. Axa Jesucristomi sináncé uni, bēbu 'imainunbi xanu, chupañuma 'ianan a piti ñuñuma isquin, ¹⁶ sapi camina mitsu achúshinēn cati 'ain: Bérúanx ca cuantan, mina matsi ca mapút, pucháquin ca pit quixun. Usaquin caquinbi añu ñubi 'ináncéma 'aish camina min bana ñancáishi 'aish banáinshi quicé 'ain. ¹⁷ Usaribiti ca uni Jesucristomiisa catamētia quiquinbi uni itsi nuibaquin 'aquincéma 'aish asérabi Jesucristomi catamécéma 'icèn.

¹⁸Unin sapi ca uni itsi cati 'icën: Mixmi Jesucristomi cana catamëti quimainunbi cana 'ën upí ñu 'ain. Mixmi —Jesucristomi cana catamëti —quicëbëtanbi cana minmi upí ñu 'aia iscëma 'ixun aséribi camina usa 'ai quixun sinántima 'ain. Usa 'aínbi cana 'ën ñu upí 'acë 'ixun mi ismiti 'ain, 'ëx cana aséribi Jesucristomi catamëcë 'ai quixun. Usaía a uni quicë ax ca aséribi 'icën. ¹⁹Mín camina Nucën Papa Dios ax ca achúshishi 'icë quixun sinanin. Usaquin sinánti ca asábi 'icën. Usaquinmi sináncë 'aínbi ca ñunshin 'atimacamanribi — usa ca —quixun 'unani ami racuëtan bamai bërëruia. ²⁰¿Mix sinánñumasa 'ixun caramina 'unaniman, Jesucristomi cana catamëti quiquinbi uni itsi nuibaquin 'aquincëma 'aish ca a uni Jesucristomi catamëcëmasa 'icën? ²¹Ésa ca. Nucën rara, Abraham, an ca Nucën Papa Dios rabinuxun an cacësabi oquin aín bëchicë Isaac 'ati mëñocëxa. Usaquin 'aia isi ca Nucën Papa Dios —Abrahamnën ca 'ën bana cuaquin 'ën cacësabi oquin 'aia, usa 'aish ca 'ënan 'icë —quiax quiacëxa. ²²Nucën Papa Diosan a cacësabi oquin Abrahamnën 'á cupí camina 'unanin, Abrahamnëx ca aséribi Nucën Papa Diosmi catamëcë 'icëxa quixun. Usa 'ixun an cacësabi oquin 'acë 'aish ca Abraham aséribi ax 'icësamaira oi Nucën Papa Diosmi sináncëxa. ²³Nucën Papa Diosan bana cuëñëo axa a ñui quicësabi oi ca Abraham 'iacëxa, ésaí quicë: “Nucën Papa Diosan ca aín quicësabi oquin 'ati 'icë quixun 'unani ca Abraham ami catamëcëxa. Usaía 'icë cupí ca Nucën Papa Diosan iscëx Abraham upíra uni 'iacëxa”. Usa 'icë ca Abraham unin, Nucën Papa Diosbë nuibanancë uni caquin anëacëxa.

²⁴Usa 'ain camina mitsun 'unánti 'ain, Nucën Papa Diosan ca ami sináncë cupíshima, ami sinánquian ax cuëñcësabi oquin ñu upí 'acë cupíribi, uni —ax ca aséribi upí 'icë — quixun isia. ²⁵Usaribi oquin ca Rahab cacë xanu ax 'aisama 'ixunbia Israel uni rabé Jericó émanu 'icë unicaman 'atin rabanan, aín xubunu unéxun bëtsi bain cuantánun xucë, a cupí Nucën Papa Diosan upí isacëxa. ²⁶Cananuna 'unanin, bamatancëx ca bëru ñunshínñuma 'aish uni aín namí ñancáishi 'icën. Usaribi ca uni ax isa Jesucristomi catamëtia quiquinbi uni itsi nuibaquin 'aquincëma 'aish, aín banax ñancáishi 'icën.

3

Upitishi cananuna banati 'ai quicë bana

¹Én xucéantu, mitsux camina camáxëshiira an axa Jesucristomi catamëcë unicama 'unánmicë uni 'itima 'ain. Camina 'unanin, usa uni 'ixunbi 'atima ñu 'ai camina raíri unicama 'acësamaira oquin 'uhocë 'iti 'ain. ²Camaxunbi cananuna ñu 'aisama 'ain. Axa uisaíbi 'atimati banacëma uni ax ca aséribi upí uni 'icën. A unin ca 'atimati banatisa tanquinbi tënëti 'unáncë 'ixun uisa ñu 'atima 'ati cara sinania, abi tënëti 'icën. ³Ésa ca. Caballo niquinquin cananuna anun nitsinanani anun buinani itsi aín cuëbínu təcërcain. Usoxun cananuna nun cuëñcësa oquin niqúnti 'ain. ⁴Usaribi ca manë nunti 'icën. Chaira 'icëbi ca sanún bëcaquin buania. Usa 'icëbi ca an niquinçë unin, uinu cara cuainsa tania ami oquin anun chibíti axa chairama 'aínbi anúinshi puntëbianquin buania. ⁵Usaribi ca nun ana anúnu banacë ax 'icën. Chamaratsu nun cuëbí 'aínbi cananuna uisa ñuishi ñui cara, anun banain. Tsi chamaratsu bimicëxunbi ca chaira 'icëbi naë rëquiquiani chaquin cëñuia. Usaribi oquin ca nun anáxa chamará 'aínbi uisa banaratsu cara unin uni itsi ñuiabi, a bana chaniquin tsuácaruia, camabi menuxuan unin cuanun. ⁶Tsi chamaratsu usaribi ca nun ana, a cupínu nun cuëbitan banacë, ax 'icën. Chamaratsu 'aínbi cananuna anun 'atimati banati 'ain. Usai banacë cupí nun sinánribi 'atima 'ixun cananuna ñu 'atimaribi 'ain. Usa 'ixun ca anúnu 'atimati banacë 'ixun nun bamati nëtë utámainun usabi nu 'imiti 'icën. Ñunshin 'atimanën 'apu anbi ca uni 'atimati banati sinánmia.

⁷Unin ca camabi ñuina axa piánancë 'imainun ñuina pëchiu 'imainun men nírícë ñuina 'imainun baca mëu 'icë ñuina a camabi aín cuëñcësa oquin 'ati 'icën, usoquin ca 'aia. ⁸Usa 'aínbi ca unin aín cuëbitan 'atimati banati ashi tënëtima 'icën. Usa 'ain ca uni usabi 'atimati banaia. Usa 'aish ca a unin bana anun uni bamati muca rosaribi 'icën. ⁹Nun ana anúnu banacë, anúnbí cananuna Nucën 'Ibu Dios rabin, anúnribi cananuna uni, a Nucën 'Ibu Diosan asaribi oquin unio 'icëbi ami nishquin ami 'atimati banaquin ñu cain. ¹⁰Nun cuëbitanbi cananuna Nucën Papa Dios rabin. Rabianan cananuna nun cuëbitan 'atimati banain. 'Én xucéantu, usai 'iti ca 'aisama 'icën. ¹¹¿Anuaxa me mëúciux 'unpax chiquicë, anuax cara bata 'unpax 'imainun muca 'unpáxribi uti 'ic? Ca utima 'icën. ¹²Én xucéantu, ¿higueranën cara aceitunanën bimisa oquin tuati 'ic? Ca 'atima 'icën. ¿Uvasnëñribi cara higueranën bimisa oquin tuati 'ic? Ca 'atima 'icën. Usaribiti ca anuaxa me mëúciux

'unpax chiquícē anuax tashiñu 'unpáxbēbi bata 'unpax utima 'icēn. Usaribiti cananuna nun cuēbitan Nucēn Papa Dios rabianan 'atimati banatima 'ain.

Aserabi ñu 'unáncē 'iti bana

¹³Micama uinu 'icēx caramina sinánñuira 'ianan upí oquin bana cuacē 'ain camina cēruti rabíquinma ñu upíshi 'ati 'ain. Usaquinmi 'aia isquin ca—a unix ca asérabi sinánñu 'ianan upí oquin bana cuacē 'icē—quixun unin 'unánti 'icēn. ¹⁴Usa 'aínbi camina mitsun unimi nishcē 'ianan uni itsimi sinánanima nutsi mixēshi ñuñu 'iti cuēñcē 'ixun, rabiácáquin—'ēx cana ñu 'unáncē 'ai—quixun sinántima 'ain. Usaquin sináncē 'aish ca min bana cēmēcē 'icēn. ¹⁵Usaquin sináncē unix ca Nucēn Papa Diosan sinánmicēma 'icēn. Ax ca an ēñē menu 'icē ñuishi sináncē unin sináncēsa 'icēn. Ñunshin 'atimanēn sinánmicē ca usa uni 'icēn. ¹⁶Axa nishanan ami sinanima uni itsimi nutsianan axēshi ñuñu 'iti cuēñcē uni an ca upí oquin sináncēma 'ixun camabi 'atima ñu 'atishi sinania. ¹⁷Usa 'aínbi ca Nucēn Papa Diosan sinánmicē unin upí oquinshi sinánquin upí ñu 'aia. Ca unibē nishananquinma nuibanquin bētsi unían cacēxun cuaquin upí oquin bana sinánan uni itsiribi nuibaquin axa 'aquinsa 'icē 'aquinia. Usa unin ca cēmēma 'ixun paránanquinma aín quicēsabi oquin 'aia. ¹⁸Axa unibē nishananima upitishi banacē unicama an ca chuámarua 'ixun upí ñuishi 'aquin uni raíriri chuámarua 'inun 'imia.

4

An ēñē menu 'icē ñuishi sináncē unicamasaribi 'itima bana

¹¿Uisa cupí caramina mitsúxbi nishananan ñu cananin? Mitsúnbi bētsi bētsi ñu 'atimaquin sinani camina usai 'icanin. ²Mitsun cuēñcē ñu bicasi bēñéquinbi bicēma 'ixun camina binuxun ami nishquin uni itsi 'acēsa 'ain. Usa 'ixun bētsi uni 'icēsaribiti ñuñu 'iisa tani bēñéquinbi bicasmati camina nishananan mēēananin. Usai 'iquinbi camina Nucēn Papa Diosmi ñucácēma cupí mitsun cuēñcē ñu bitsiman. ³Ñucáquinbi camina ami ñucácē ñu a bitsiman, ax cuēñcēsabi oquinmami mitsux cuēñcēsa oquinshi Nucēn Papa Dios ñucácē cupí. ⁴Nucēn Papa Diosmi manúxunmi mitsun cuēñcēsa oquinshi 'aia cana ēsaquin mitsu cain: ¿Mitsun caramina 'unaniman, ēñē menu 'icē ñuishi sináncē 'aish ca uni Nucēn Papa Diosbē upíma 'icē quixun? Uinu 'icē unin cara ēñē menu 'icē ñuishi sinania ax ca ainanma 'aish Nucēn Papa Diosmi nishcēsa 'icēn. ⁵Nucēn Papa Diosan bana cuēñō ax ca ésaí quia: “Nucēn Papa Diosan ca ainan 'icē nu ñuñaña. Usa 'ain ca an nubē 'inun nu 'ináncē aín Bēru Ñunshin Upí ax bētsi ñu 'aquinman ax cuēñcēsa oquinshi 'ati cuēñña”. A banax ca asérabi 'icēn. Usa ca ax 'icē quixunu 'unánti oquin ca Nucēn Papa Diosan aín uni usoquin cuēñōmicāxa. ⁶An nu sinánmicē ñuishi nun 'anun ca Nucēn Papa Diosan nu 'aquentancēxun nuibaquin nua 'aquincē usamaira oquin 'aquentēcēnia. Usa 'ain ca aín bana ésaí quia: “Nucēn Papa Diosan ca axa rabícē unicama a timanan axa—'ēx cana usa 'ai—quíax rabícēma unicama nuibaquin 'aquinia”. ⁷Usa 'ain camina Nucēn Papa Diosan bana cuati ami catamēti ax cuēñcēsabi oishi 'iti 'ain. Usai 'iquin camina ñunshin 'atimanēn 'atima ñu 'ati mitsu sinánmisa tancēxunbi a ñu 'ati tēñéquin 'atima 'ain. Usai 'ia ca ñunshin 'atimanēn ubíquinma mitsu énti 'icēn. ⁸Asérabi upíti ami sinani Nucēn Papa Diosbē banaquin camina an nuibaquin sinánmicēxun, ax ca mitsubē 'icē quixun mitsun nuitu mēu upí oquin 'unánti 'ain. An ñu 'aisama 'acē unicama, cana mitsu cain: Unia aín mēcēn chuañuma 'inun mēchucacēsaribiquin ca min sinan upí 'inun min ñu 'atima 'acēcama ēn.—Nucēn Papa Diosnan cana 'ai—quicē 'ixunbi ainanma unicaman 'acēsaribi oquin ēñē menu 'icē ñuishi sináncē unicama, mitsúxribi ca sinanat, Nucēn Papa Dios cuēñcēsabi ofshimi 'inun. ⁹—Nucēn Papa Dios cuēñcēsabi oi cana 'ima—quixun sinani ca masá nuituti 'in. Cuēñi cuaicē 'aishbi ca a éni masá nuituti bēunan mēscut. Chuámarua tanfimi cuēñcē a éni ca masá nuitut. ¹⁰—'Éx cana an iscēx 'aisamaira 'uchañu 'ai—quixun sinánquinmi cacēxun ca Nucēn 'Ibu Jesucristonēn mitsun 'uchacama tērēnquin upíra 'aishmi cuēñnun mitsu 'imiti 'icēn.

Ñuiquin uni itsi 'atimotima

¹¹Èn xucéantu, cana mitsu cain, Jesucristomi sináncē 'aish camina axribia ami sináncē unicamabē ñuianantima 'ain. Axa abēa Jesucristomi sináncē uni ñui—ax ca 'aisama 'icē—quicē uni ax ca—Nucēn Papa Diosan banax ca 'aisama 'icē—quicēsa 'icēn. Usai qui

camina mitsux Nucën Papa Diosan bana quicësabi oquin 'aíma a banax ca cuatima 'icë quicësa 'ain. ¹²Usai ca uni 'iti 'icë quicë bana nu 'inan ax ca achúshi, Nucën Papa Dios, ashí 'icën. A bana 'inan 'ixun ca unin cara a bana quicësabi oquin 'aia quixun isti 'icën. Usa 'ixun ca axa xëñibua 'aínbi abë 'iti unicama a iémianan axa abë 'itima unicama a xëñibua 'aínbi abë 'itimoquin ènti 'icën. ¿Usa 'aínbi caramina minmi uni itsi 'atimonun mix añu 'ain?

Usai caranuna iméishi 'iti 'ai quixun cananuna 'unanima quicë bana

¹³Ènë banaribi 'èn mitsu camainun ca cuat. Micama raírinëx camina ësai quin:

—Bërf cuanima cananuna iméishi anuxun ñu 'ai bëtsi ëmanu cuanti 'ain. Cuanx bëbatancëxun cananuna achúshi barin anu 'iquin ñu bitancëxun maruquin 'itsa curíqui biti 'ain. ¹⁴Usai quiquinbi camina uisai caramina iméishi 'iti 'ai quixun 'unaniman. Uisa cara nun tsóti 'icë cananuna 'unaniman. Ax ca 'ibútancëxa curu nëtë bënëtishi nëtëcë usaribi 'icën. ¹⁵Usai quima camina ësai quiti 'ain: Nucën 'Ibu Dios cuëncëbë, bamacëma 'ixun cananuna nun sináncë ñu 'ati 'ain. ¹⁶Usa 'aínbi camina mitsux —'èñbi cana usaquin ñu 'ati 'ai —quiax cërúanan rabinin. Usai 'iti ca 'aisama 'icën. ¹⁷Èsa ca: An usaquin 'ati ca upí 'icë quixun 'unánquinbi usaquin 'acëma uni ax ca 'uchaia.

5

Ñuñu uni usai 'iti ca 'aisama 'icë quicë bana

¹Ñuñuira unicama, mitsúnribi camina 'èn cacëxun cuati 'ain. Mitsúxmi 'aisamaira ñuñu 'ianan curíquiñu 'aish, a cupí tëmëratí sinani camina masá nuituti inti 'ain. ²Mitsun curíqui 'imainun mitsun ñucamaribi ca chëquisha 'icën, mitsun chupa upíburibi ca nacuaxan piisa 'icën. ³Mitsun manë ñu curi 'acë 'imainun manë uxua 'acë, mitsun curíquicamaribi ca puibuisa 'icën. Usa 'aish ca a ñucama chëqui nëtëti 'icën. Tsin nëncëxa ñu nëtëcësa usaribitia mitsun ñucama nëtëmainun camina mitsúxribi tëmëratí 'ain. Nucën 'Ibu Jesucristo utëcënti 'urama 'aínbi camina ñuñu 'itishi sinánquin mitsunainshia 'inun ñu bucúnruan. ⁴An mitsu naëñuxun ñu mëëxuncë uni camina cupíocëma 'ain. Cupíocëma 'aish ca mitsu ñui banaia. Usaquian mitsu ñuua ca ángelcaman 'apu, Nucën 'Ibu Dios, an cuaxa. ⁵Ènë menuax camina 'aisamaira ñu upíñu 'aish mitsux cuëncësabi oi 'ian. Usa 'aish camina aín 'ibúan 'aracacë ñuina anun 'ati nëtë sënëncëbëtan 'anuxun rëracamicësa 'ain. ⁶Mitsun camina 'uchañuma unibi 'uchoquin 'an. Usoquinmi 'acëxunbi ca atun mitsu cupicëma 'icën.

Usai cara ñu 'icëbëbi bënëtima Nucën Papa Diosbë banati

⁷Èn xucéantu, Nucën 'Ibu Jesucristo utámainun camina tëmëraibi bënëquinma anúan uti nëtë caínti 'ain. An ñu 'apacë unin ca ñu 'apátancëxun anun aín bimi biti nëtë sënëntamainun cainia. Usa 'ixun ca mitabutancëxa sënëncëbëtan ñu 'apátancëxun bënëquinma canitancëxuan tuaia aín bimi binuxun cainia. ⁸Usaribi oquin camina mitsun, —Nucën 'Ibu Jesucristo anun utëcënti nëtë ca 'urama 'icë —quixun sinánan masá nuituti bënëtima cuëñquin caínti 'ain. ⁹Èn xucéantu, Nucën Papa Diosan anun camabi uni aín nuitu 'unánquin uisoquin cara ñu 'axa quixun isti nëtë 'urama 'ain, camina mitsúxmi an 'uchoçëma 'inun, uni raíribë ñuianani nishanantima 'ain. ¹⁰Èn xucéantu, camina an Nucën 'Ibu Dios quicë bana uni ñuixuncë unicama 'iásaribiti 'iti 'ain. Atun ca tëmëraquinbi bënëquinma tanshiacëxa. ¹¹Uicaman cara tëmëraquinbi bënëquinma tanshitia ax ca upí oquinshi sinani cuëñia quixun cananuna 'unanin. Mitsun camina Jobnëxa 'aisamaira tëmëraibi Nucën 'Ibu Diosmi catamëa a bana ñuua cuan. Cuacë 'ixun camina 'unáncanin, uisaira oquin cara Nucën 'Ibu Dios an nuibaquin uni 'aquincë 'ixun a uni 'aquiancëxa quixun.

¹²Èn xucéantu, bëtsi banacama cuaquinbi camina ènë banaira sinánti 'ain. Mitsux camina mitsun bana isa asérami 'icë quixun unin cuanun —naitanbi cuamainun cana mi cain —quianan —menbi cuamainun cana mi cai —quitima 'ain. Uisa ñubi cara, a ñui camina —cana asérami mi cai —quiax quitima 'ain. Usai quima camina asérami banáinshi banati 'ain, Nucën Papa Diosan mitsu 'uchotima cupí.

¹³ Micama uinu 'icëx caramina masá nuituti bëtsi sinani camina Nucën Papa Diosbë banati 'ain. Micama uinu 'icëx caramina cuëëni chuámarua tani camina Nucën Papa Dios rabi cantati 'ain. ¹⁴ Uix cara ñucë 'icë, anribi ca Jesucristomi catamëcë unicaman cushicama camiti 'icën, xëni ron 'aquian, an pëxcunun Nucën 'Ibu Jesucristo ñucáxuni unun. ¹⁵ Asérami ca an ënë uni pëxcuti 'icë quixun sinánquinmi a ñucáxuncëxun ca Nucën 'Ibu Jesucristonën ñucë uni pëxcuti 'icën. Pëxcüanan ca aín 'uchacama tërénxunti 'icën. ¹⁶ Usa 'ain camina mitsúnmi min 'atimaquin sináncë a ñuixuananquin abëmi Jesucristomi catamëcë uni raíribë mia usa ñucama mënioxunun Nucën Papa Dios ñucáxuananti 'ain. Upíira oquin sinánquin ñucácë cupí ca Nucën Papa Diosan upí oquin uni 'aquinti 'icën. ¹⁷ Elías, an Nucën Papa Dios quicë bana unicama ñuixuncë uni, an ca nusaribi uni 'ixunbi 'uíá 'ibuaxma 'inun Nucën Papa Dios ñucácëxa. Usa 'ain ca an ñucácësabi oi rabé 'imainun achúshi baritia, 'imainun achúshi męcën 'imainun achúshi 'uxën 'uí 'ibuama 'icën. ¹⁸ Usaía 'icëbëtan Nucën Papa Dios amiribishi ñucátëcëncëbëa, 'uí 'ibútëcëncëbë ca menu 'icë ñucama cotëcëni bimiacëxa.

¹⁹ 'Ën xucéantu, micama achúshinën Nucën Papa Diosan bana ëncë 'icëbi bëtsi uni sinanamiquin amí catamëtëcënenun 'imicëbëtan, ²⁰ camina 'unánti 'ain, uí unin cara usoquin uni 'uchañu 'icëbi sinanamia, an ca a uni Nucën Papa Diosnan 'inun iëcë 'ianan aín 'uchacama tërëncë 'inun 'imiti 'icë quixun. Ashi, Santiago.

PEDRONĒAN A PAIN BUÁNMIÁ QUIRICA

Axa bētsi bētsi menuax Jesucristomi catamēcē unicama Pedronēn quirica cuēñōxuan

¹ 'Ēx cana Pedro, aín bana unicama ñuixunuan Jesucristonēn caísa 'ain. Mitsun nētēnuax bētsi bētsi menu tsóti cuan 'aíshmi Ponto, Galacia, Capadocia, Asia, Bitinia, a nētēcamanu 'icē cana ēñē quirica mitsu buánmin. ² An sinánsabi oquin ainan 'inun ca Nucēn Papa Diosan mitsu caíscācēxa. Aín Bēru Ñunshin Upitan 'imicēxmi ainanshi 'aish ax quicēsabi oi 'inun mitsu 'imianan ca Jesucristo bama cupí mitsun 'uchacama tērēnquin mitsun nuítu upí 'imiāxa. Usaími mitsux Nucēn Papa Diosan nuibacēx 'icēsamaira oi chuámarua 'aish buccanti cana cuēñin.

Usai 'itia unin ñuía

³ Nucēn Papa Dios, ax Nucēn 'Ibu Jesucristonēn Dios 'ianan aín Paparibi, a cananuna rabi 'ain. An ca nu nuibaquin bamaxbia baísqvia Jesucristo an nun 'uchacama tērēncēxnu bacētēcēcēsa 'aish, ainan 'inun nu 'imiāxa, ēñē nētēnuax ainan 'aíshnu aín nētēnuribi 'inun. ⁴ Nucēn Papa Diosan ca mitsúxmi aín nētēnu abē 'itioquin mēñócēxa. A nētēnuax ca uisa ñubi, ēñē nētēnuax 'icēsari chēquianan cēñútima 'icēn, anu ca uisa 'uchabi 'aíma 'icēn. Usabi ca xēnibua 'aínbi 'iti 'icēn. ⁵ A nētēnu 'iisama pain 'aíshmi ēñē nētēnuaxbi ami catamētia isquin ca Nucēn Papa Diosan aín cushínmi ñu 'atima 'aíma upíshi 'inun mitsu bēruánquin 'aquinia, an mēñósabi oími Jesucristoa utēcēncēbē aín nētēnu abē tsónun.

⁶ Acama sinani camina mitsux uisa ñu cara 'icēbēbi bēñētima cuēñin, ēñē menu 'aish tēmēraibi. ⁷ Ēñēx ca ēsa 'icēn. Asérabi cara curishi 'icē isnuxun ca unin curi tsi rēquircēnu xaroquin tania. Usaribiti camina mitsux caramina ami catamēcē 'ai quixun isnuxun Nucēn Papa Diosan tancē 'iti 'ain. Curi 'aíshbi ca cēñúti 'icēn. Usa 'aínbi camina tēmēraquinbi Nucēn Papa Diosmi catamēquin ēñcēma 'aish curisamaira 'iti 'ain. Usaquin tancēxbimi asérabi ami catamēti 'ain ca utēcēnquin Jesucristonēn —asérabi 'ēnan 'aish camina 'ēbē 'aish cuēñenti 'ai —quixun mitsu cati 'icēn.

⁸ A isúnmbi camina mitsun Jesucristo sinanin. Usa 'ain camina a isaxmabi ami sinani chuámarua tani cuēñinra cuēñin, anúnmi uisairai caramina cuēñi quixun nu ñuixunti bana 'aíma 'aínbi. ⁹ Ami catamēcē cupí ca mitsun 'uchacama tērēncē 'iananmi ainan 'inun Nucēn Papa Diosan mitsu iémiāxa.

¹⁰ An Nucēn Papa Dios quicē bana uni ñuixuncē unicaman ca —Nucēn Papa Diosan ca aín 'uchacama tērēanan uni ainan 'inun iémiti 'icē —quixun cuēñōquinbi uisai quicē cara a bana 'icē quixun 'unánma 'icēn. 'Unáncatsi quiax ñucacanáquin Nucēn Papa Diosan bana amiribi amiribi isquinbi ca 'unánma 'icēn. ¹¹ Cristo ēñē menu ucēma 'aínbi ca aín Bēru Ñunshin Upitan sinánmicē 'ixun, an Nucēn Papa Dios quicē bana uni ñuixuncē unicaman 'unáncēxa, tēmērax bamatancēx baísquitancēx ca Cristo aín Papararibi 'Apu 'aish abē tsóti 'icē quixun. Usaquin 'unánquin ca uisa uni cara Cristo 'iti 'icē quixun 'unántisa tanan uínsaran cara uti 'icē quixun 'unántisa tancēxa. ¹² Usai Cristo 'itia Nucēn Papa Diosan 'unánmicēxun ca atun isquinmabi, atun rēbúnqui 'ixun cananuna nun a ñucama isnuxun 'ai quixun 'unáncēxa. A bana Cristo ñui quicē, a ca a Nucēn Papa Diosan naínua xucē aín Bēru Ñunshin Upitan 'amicēxun aín unicaman mitsu ñuixunia. A bana ca ángelcamarribi uisai quicē cara quixun cuaisa tania.

Jesucristomi catamēcē uníxa usai upí 'iti bana

¹³ Usa 'ain camina Jesucristonan 'ixun upí oquin sinani ax quicēsabi oi 'iti 'ain. 'Iquin camina Nucēn Papa Diosan ca abēmi aín nētēnu 'iti mēñócēxa quixun sinani cuēñinquin Jesucristo anun uti nētē caínti 'ain. ¹⁴ Ainan 'ixun ax quicēsabi oquinshi ñu 'aquin camina bēráma Jesucristomi catamēquin Nucēn Papa Dios 'unáncēma 'ixunmi cuēñan ñucama 'atēcēntima 'ain. ¹⁵ Nucēn Papa Dios, an mitsu ainan 'inun Jesucristomi sinánmia, ax ca uisa 'uchañumabi 'icēn. Usa 'ain camina mitsúnribi añu 'uchabi 'atima 'ain. ¹⁶ Ēsai ca Nucēn Papa Diosan bana cuēñō quia: “‘Ēx uisa 'uchañumabi 'aish upíira 'ain camina mitsúxribimi upíira 'inun uisa 'uchabi 'atima 'ain”.

¹⁷ Nucën Papa Diosan ca camabi uni uisa ñu cara 'axa quixun isia. Usa 'ain camina mitsun —Nucën Papa Dios ax ca 'ën Papa 'icë —quixun sinani aín nētēnu 'inux ëñë nētēnu pan 'iquin ñu 'atima 'atimi racuéquin upí ñuishi 'ati 'ain. ¹⁸ Mitsun raran Jesucristomi sinánti 'unánma 'aínmí usaribi oquin sinaniabi ca Nucën Papa Diosan ainan 'inun iémiquin mitsu Jesucristomi sinánmiaxa. Camina 'unanin, curi 'imainun curíqui 'imainun bētsi ñucama axa cēñúti a cupíbi ca Nucën Papa Diosan mitsu iémicēma 'icën. ¹⁹ Usama ca. Judíos unicaman aín 'ucha cupí uisaíbi 'icēma carnero aín upíira rēmia 'aínbi ca aín imi 'apati Cristo bamacē a cupí mitsun 'ucha tērénquin ainan 'inun Nucën Papa Diosan mitsu iémiaxa. ²⁰ Cristo ca usai 'iti 'icë quixun ca camabi ñu unioisama pain 'ixunbi Nucën Papa Diosan mēniócēxa. Usaquian mēnió 'ain ca aín uti nētē sēnécēbēishi usai 'inux Cristo ëñë menu uacēxa, mitsúxmi ami catamēnun. ²¹ Usa 'ain camina an Jesucristo bamacēbi baísqumitancēxun aín nētēnu abē 'inun 'imicē cupí ami sinanin, Nucën Papa Dios an ca asérabi ax quicēsabi oquin mitsu 'imiti 'icë quixun 'unani.

²² Aín Bēru Ñunshin Upitan 'imicēx Jesucristomi catamēti ax cuēñcēsabi oi 'iquin axa mitsux 'icēsaribiti Jesucristomi catamēcē unicamabē upiti nuibananaxun camina ñu 'atima 'ati ashiquin éan. Usa 'aish camina bērí 'icēsamaira oi asérabi cuēñquin upí oquinra sinani atubē nuibananti 'ain. ²³ Unishi 'inuan aín titan tuacē 'aish ca uni bamaia. Usa 'aínbi ca axa xēnibua 'aínbi usabi 'iti, aín bana a cuatia Nucën Papa Diosan mitsu bacéntécēncēsa 'imiáxa. ²⁴ Nucën Papa Diosan bana cuēñō ca éesai quía: Basix ca upí 'itancēxbi chushia. Ro uax ca upíira 'itancēxbi tiriqui nētētia. Usaribiti ca camabi uni bamai aín upí nētētia. ²⁵ Usa 'aínbi ca Nucën 'Ibu Diosan bana xēnibua 'aínbi usabi 'ia.

Éñë banax ca —Jesucristomi catamēti ca uni Nucën Papa Diosnan 'iti 'icë —quixuan aín unicaman mitsu ñuixuncē a 'icën.

2

¹ Usa 'ain camina Nucën Papa Diosnan 'ixun ñu 'atimacama, cēmēti, uni paránti, nutsiti, unibē ñuiananti, acama énti 'ain. ² Bērí bacéncē tuacēn ca anun caninuxun aín titan xuma 'ati cuēñia. Usaribi oquin camina Nucën Papa Diosan bana upí oquin 'unánti cuēñti 'ain, ainan 'aish aín cuēñcēsabi oquin 'ai ami cushicē 'inuxun. ³ Usai 'i camina Nucën 'Ibu Diosmi sinánquin ax ca asérabi upí 'icë quixun 'unáncē 'aish aín bana 'unánti cuēñti 'ain.

Cristo ami xubu raroti maxáxa

⁴ Usa 'ain camina axa bamatimoi tsócē, Jesucristo, a sinani ami catamēti 'ain. Judíos unían cuēñcēma 'aíshbi ca anun cuēñquin Nucën Papa Diosan iscēx ax upíira 'icën. Unían xubu 'aquin maxax upí ami xubu raroti caiscē usaribi ca Jesucristo 'icën. ⁵ Usa 'ain camina mitsux a xubumi bucúnrucē maxáxa 'ain. Jesucristomi catamēcē 'aíshmi asaribi upí 'inun ca Nucën Papa Diosan ainan 'inun mitsu 'imiáxa. Usa 'ain camina Nucën Papa Diosan Bēru Ñunshin Upía mitsubē cupí bētsibē bētsibē nuibanani, bētsin sináncēsaribi oquin sinani achúshisa 'ain. Usa 'ixun camina Jesucristo cupí ainan 'ixun Nucën Papa Dios cuēñcēsabi oquin ñu 'anan a rabianan unicama a ñucáxunti 'ain. ⁶ Nucën Papa Diosan bana cuēñō ax ca éesai quía:

'Én cana maxax upí nancēsa oquin uni achúshi, Sión cacē matá me anua Jerusalén 'icë, anua 'inun 'imiti 'ain. Unían xubu 'anuxun maxax upí ami xubu raroti caiscē usaribi oquin 'én caiscē ca ax 'icën. Axa ami catamēcē unicaman ca isti 'icën, an ca asérabi ax quicēsabi oquin atu 'aquinia quixun.

⁷ Ami catamēcē 'ixun camina mitsun anun cuēñcē ñu upí sináncēsamaira oquin a sinánti 'ain. Mitsux usai 'icēbēbi ca axa ami catamēcēma unicamax Nucën Papa Diosan bana cuēñō éesai quicēsa 'icën:

An maxax xubuacē unían bitancēxun a cuēñquinma racáncē 'aíshbi ca a maxax bērí amia xubu cushicē 'icën, itá upímia xubu cushicē usaribiti.

⁸ Imainun ca Nucën Papa Diosan bana éesai quía:

A maxáxmi ca uni raírinēx tatíqui chacátí 'icën, a maxax chami chacati ca nipacēti 'icën. Maxax ñui quicē 'aíshbi ca a bana Cristo ñui quicē 'icën. An Jesusan bana cuaquinbi asérabi ami catamēquin aín bana quicēsabi oquin 'acēma ax ca uni maxáxmi tatíqui nipacēcēsaribi 'icën. Ui unicamax cara usai 'iti 'icë quixun ca Nucën Papa Diosan bēráma 'unáncēxa.

Nucën Papa Diosnan unicama ñuicë bana

⁹ A unicama usa 'aínbí camina mitsux Nucën Papa Diosan ainan 'inun caísa 'ain. Usa 'ixun camina ax cuëñcésabi oquin 'anan aín unicama a ñucáxunin. Camina an 'imicëx upí 'aish aín uni 'ain. Usa 'ixunmi a rabiquin an 'acë ñucama camabi uni ñuixunon ca Nucën Papa Diosan mitsu ainan 'inun caísacëxa. Mitsux bërâma bëânquibucënu nicësa 'iá 'aíshbí camina bërí an 'imicëx xabánu nicësa 'ain, axa mitsubë 'ain. ¹⁰ Bërâma Nucën Papa Dios 'unáncëma 'iá 'aíshbí camina mitsux bërí aín uni 'ain. An ca mitsu nuibaquin 'aquinti 'icë quixun 'unáncëma 'icëbia Nucën Papa Diosan nuibaquin mitsun 'uchacama tërënxuan 'aish camina ainan 'ain.

Nucën Papa Dios cuëñcésabi oi 'iti bana

¹¹ Ën nuibacë xucéantu, cana mitsu cain, Nucën Papa Dios mitsun 'Apu 'ain ca aín nëtëx mitsunanribi 'icën. Usa 'ain camina ëñë menu 'aish unia aín menumabi 'icësaribi 'ain. Usa 'aish camina anbia 'atimaquin sináncë cupía 'atima ñu 'acë uníxa 'icësaribiti 'itima 'ain. Usa unix ca Nucën Papa Diosbë upí 'ima. ¹² An Nucën Papa Diosan bana 'unáncëma unicaman isnun camina mitsux upitax bucuti 'ain. Usaími 'ia isi ca atux an ñu 'atima 'acë uni 'acësa oquin mitsu ñui 'atimati banacë 'aíshbí mitsúnmi upí oquin ñu 'aia isá 'ixun anúan an camabi unin ñu 'acë isti nëtën Nucën Papa Dios rabiiti 'icën.

¹³ Nucën 'Ibu Jesucristomi sináncë 'ixun camina camaxunbi mitsun 'apucama ëñë menua unin 'apu 'imicë, axa quicésabi oquin ñu 'ati 'ain. Amiira unicama cushicë 'apucëñunbi, ¹⁴ camina an anëcë aín unicaman banaribi tanti 'ain. Atux ca unían uisa ñu cara 'aia mënionuan 'apun 'imicë 'icën. An 'amicëxun ca atun axa 'uchacë uni usaquin 'atëcënxunma 'anun castícania. Usaquin 'anan ca an ñu upí 'acë unicama a nuibaquin — mix camina upí 'ai — quixun caia. ¹⁵ Mitsúnmi upí ñuishi 'ati ca Nucën Papa Dios cuëñnia. Usaquinmi 'aia isi ca an Nucën Papa Diosan bana 'unáncëma 'ixun an upí oquin sináncëma unicama ax mitsumi uisáibi banatima 'icën.

¹⁶ Mitsun upí ñuishi 'ai camina 'apucamami racuétima 'ain. Usa 'aíshbí camina —'ëx cana camabi unin iscëx upí uni 'ai — quixun sináncëmo amocëmëanan ñu 'atima unéxun 'ati sinántima 'ain. An aséribi Nucën Papa Dios cuëñcésabi oquinshi 'acë unisa camina 'iti 'ain. ¹⁷ Camabi uni camina upí oti 'ain. Axa Jesucristomi catamëcë unicama camina nuibati 'ain. Nucën Papa Diosmi camina racuétí 'ain. Racuéanan camina mitsun 'apu quicésabi oquin ñu 'ati 'ain.

Cristo tëmërasaribi oía aín unicamax tëmëratí bana

¹⁸ Uni ñu mëëxuncë 'ixun camina ami ñu mëëxuncë unían mi 'amicëxun 'aisama tanquinma a 'anúan mitsu cacë ñu a upí oquin 'axunti 'ain. Usaquin camina an mitsu nuibacë unishima, an mitsu nuibacëma uniribi upí oquin ñu 'axunti 'ain. ¹⁹ An ñu mëëxuncë unían upí oquin ñu mëëxuncëxunbia an ñu mëëmicë unin 'atimoquin tëmëramicëxunbi ca an uni ñu mëëxuncë unin —'ëx cana Nucën Papa Diosnan 'ai — quixun sináncëquin tanshiti 'icën. Usai 'iti ca Nucën Papa Diosan iscëx upí 'icën. ²⁰ Usa 'aínbí ca upí oquin ñu mëëiama, an mitsu ñu mëëmicë unin mitsu 'atimoquin tëmëramicëxunmi tanshitiabi Nucën Papa Diosan mitsu upí isima, mitsun 'ucha cupía usoquin mitsu 'aia isquin. Isanan ca upí oquinmi ñu mëëxuncëxunbia an mitsu ñu mëëmicë unin 'atimoquin tëmëramicëxunmi tanshitiabi Nucën Papa Diosan mitsu upí isia. ²¹ Usaími 'inun ca Nucën Papa Diosan mitsu aín uni 'imíaxa. Cristonën ca ñu 'atima 'acëma 'ixunbi mitsu cupí tëmëracëxa. Usaribi oquin camina ñu atima 'acëma 'aish tëmëraqunbi tanshiti 'ain. ²² Cristonën ca uisa ñu 'atimabi 'ama 'icën. 'Anan ca uisaquinbi uni paránma 'icën. ²³ Unían ami nishquin ñu cacëxunbi ca usaribi oquin cáma 'icën. Usa 'ixun ca unían 'atimoquin tëmëramicëxunbi uni —cana mi cupiti 'ai — quixun cáma 'icën. Cupiti sináncëquinma ca —'ën Papa Diosan cuni ca upí oquin isquin mënóti 'icë — quixun sináncëxa. ²⁴ Nun 'uchacama cëñucë 'aíshnu amiribishi ñu 'atima 'atëcënima, ñu upíshi 'ai tsónun ca Cristo nun 'uchacama bicë cupí i curúsocënu bamacëxa. Mitsúxmi ñu 'atima 'ai 'insíncësa 'aíshbí upí 'inun ca ax 'aisamaira oquin paë tënëi bamacëxa. ²⁵ Carneronëxa 'ibuñuma 'aish 'icësari camina mitsux 'iacën. Usa 'iá 'aíshbí camina sinanati Cristomi catamëan. Amia catamëcëxuan aín 'ibun carnero bërúancësa oquin ca an upími 'inun mitsu bërúanquin 'aquinia.

3

Usai uni aín xanubē 'iti bana

¹ Xanucama, mitsuribi cana cain, min bēnéan cacēxun cuaquin 'atimaquin sinanima camina abē upí 'iti 'ain. Usáimi mitsux 'icēbē ca min bēnē, Cristo ñui quicē bana cuaisama tancē 'aíshbi, min cacēxmabi upitax 'ia isi sinanati 'icēn, ² mixmi upí sinánñu 'aish abē upí 'ain. ³ Upíira upí 'iisa tanquin camina min bu 'aisamaira oquin mēñonan, curi ñun mēñocanan, chupa cupíira cupíicē pañutima 'ain. ⁴ Usai 'ima camina mitsux upí sinánñu 'aish bētsibē nishananima upitishi banati 'ain. Usai 'ia isquin ca bētsin sinánti 'icēn —a xanux ca aín nuitu upí 'icē —quixun. Usai upí 'iti ax cuni ca uisa 'aíshbi cēñutima. Usai 'imi mitsux upí 'icē isi ca Nucēn Papa Dios cuēñia. ⁵ Usairibi ca an Nucēn Papa Dios cuēñcēsabi oquin 'aisa tancē xanucamaxribi 'iacēxa. Nucēn Papa Diosmi catamēanan aín bana cuaquin ca aín bēnē quicēsabi oquin 'acēxa. ⁶ Usaribi oquin ca Saran aín bēnē Abraham cuēñcēsabi oquin 'anan aín bēnē 'icēbi —'ēn 'ibu —cacēxa. Mitsúxribi ñu upíshi 'anan, Nucēn Papa Diosmi catamēti, uisa ñu cara 'icēbēbi racuécēma 'aish camina Sara 'iasaribi 'iti 'ain.

⁷ Xanuñu unicamaribi cana ēsaquin cain, min xanubē camina upí oquin sinani nuibananti 'ain. Axa xanu 'aish cushima cupíshima, mix 'icēsaribitia ax Nucēn Papa Diosmi catamēcē cupí camina a nuibaquin 'aquinti 'ain, mitsúnmi usoquin 'aia isquian Nucēn Papa Diosan mitsúnmi a ñucacē bana upí oquin cuati cupí.

Jesucristomi catamēquin upí ñu 'acē cupía ax tēmēracē unicama

⁸ Ēnē banaribi cana mitsu cain, axa Jesucristomi catamēcē uni rafrinēn sináncēsaribi oquin sinani camina atubē nuibananti 'ain, atúxa mitsun xucēsaribi 'ain. Camina bētsibē camáxbi nuibanani 'aquianani rabítima 'ain. ⁹ An mitsu 'atimocē unicama camina cupíquin aribi 'atimotima 'ain. Axa mitsumi 'atimati banacē unimi camina mitsúxribi 'atimati banatima 'ain. Usai 'imi bētsibē nuibanani upitax buacunun ca Nucēn Papa Diosan ainan 'inun mitsu caífacēxa. ¹⁰ Ēsaribi ca Nucēn Papa Diosan bana cuēñō quia:

Ax upitax tsótisa tancē unix ca ñu 'aisama ñui banaima 'ianan cēmēi banatima 'icēn.

¹¹ Ñu 'aisama 'ati ēnquin ca ñu upíshi 'ati 'icēn. Nishananíma ca unibē upíshi 'iti 'icēn. ¹² Usai 'iquin ca 'unánti 'icēn, Nucēn 'lbu Diosan ca an upí ñu 'acē unicama bēruanquin 'aquinquin aín bana cuaquin an ñucacēsabi oquin 'aquinia quixun. Usa 'ixunbi ca an ñu 'atima 'acē unicama an 'aquinima.

¹³ Mitsúnmi upí ñu 'aia isía mitsu ñui uni mimi manáncēxbi ca cēmēi quicē 'iti 'icēn.

¹⁴ Mitsúnmi ñu upí 'acē cupí tēmēraibi camina Nucēn Papa Diosan 'aquincēx cuēñti 'ain.

Mimia uni 'icēxbi camina racuēti masá nuitutima 'ain. ¹⁵ Usai 'íma camina min nuitu mēu —Cristo ca aserábi 'ēn 'ibu 'icē —quixun sinani ami catamēti 'ain. Unin mitsu —uisa cupí caramina Jesucristomi catamēquin abē tsoiti sinani —quixun ñucacēxun anun cati bana 'unáncē camina 'iti 'ain. Usa 'ixun camina cēruti rabíquinma upí oquinshi cati 'ain.

¹⁶ A sinani masá nuitunuxun ñu 'atima 'aíma camina chuámashi 'iti 'ain. Usáimi mitsux Cristonēn 'imicēx upitax 'ia isi ca an mitsu 'atimaquin ñuicē unicama —nuxnu quicē bana ax ca cēmē 'icē —quixun sinani rabínti 'icēn. ¹⁷ Axa cuēñcēbēa, Nucēn Papa Diosan uní aín ñu upí 'acē, a cupí tēmērati asábi 'aínbi ca an ñu 'atima 'acē cupía uni tēmērati ax aín 'uchabi 'icēn.

¹⁸ Ax upí 'aíshbi ca Cristo camabi unin 'ucha cupí achúshitishi bamacēxa, unicama ami catamēti Nucēn Papa Diosnan 'inun. Uní 'aish bamatancēxbi aín namibē aín bēru ñunshin 'itēcēni baísquiax ca bētsi 'iacēxa. ¹⁹ Cristo bamatancēx baísquicēma pain 'ixun ca anua bama unicaman bēru ñunshin sipuacēsa 'icē, anu cuanxun bana ñuixuancēxa. ²⁰ Bamacēma pain 'ixun ca a unicaman Nucēn Papa Dios cuēñcēsabi oquin 'aisama tancēxa. Noēñan aín manē nuntí 'amainun ca unicama aín ñu 'atima 'acēcēma ēnun quixun Nucēn Papa Diosan caíancēxa. Caíncēxunbia aín ñu 'atima 'acē ēncēma 'icēa aín patsan bacan cēñumainun ca 'itsamashi ocho uníxēshi manē nuntí mēu atsini iéacēxa. ²¹ Nucēn Papa Diosan sinánmicēxa Noé manē nuntinu 'iruax iéasa, usaribiti cananuna nuxribi Nucēn Papa Diosmi catamēti 'unpaxan nashimicē 'aish iētin. Nun namia chuañuma 'inun cananuna nashimicē 'itima 'ain. Usai 'íma cananuna —Jesucristo baísquia cupía Nucēn Papa Diosan nu upí 'imicē 'aish cananuna nun 'uchacama tērénce 'aish an iscēx upí 'ai —quixun sinani nashimicē 'ain. ²² Baísquitancēx naínu cuan 'aish

ca Jesucristo ax Nucën Papa Diosbë 'Apu 'aish aín mëqueu 'icën. Usa 'icë ca ángelcama 'imainun uisa cushi cara anribi aín bana cuatia.

4

Nucën Papa Diosan a 'anun nu 'imicësabi oquin ñu upí oquin 'ati

¹ Uni 'ixun ca Cristonën tēmëraqun paë tancëxa. Usa 'ain camina 'unánti 'ain, mitsúnribi camina —sapi cana tēmëraqun paë tanti 'ai —quixun sinánti 'ain. Uin cara Jesucristonan cupí tēmëraqun paë tanxa an ca ñu 'atima 'ai 'uchati éanxa. ² Usa 'ixun ca axa Jesucristomi sináncëma unin sináncësa oquin sinanima Nucën Papa Dios cuëñcësa oishi 'ia, anúan bamati nētëa 'itámainun. ³ Bërámá camina axa Nucën Papa Diosmi sináncëma unicaman 'acësaribi oquin ñunshínquin ñu 'atima 'anan paéanan, paénxun pí sharánan Nucën Papa Dios rabiquinma unían anbi sinánxun 'acë ñuishi rabiácën. Usaquin 'aquinbi camina a ñucama éancën. ⁴ Usai 'iquinmi atubëtan ñu 'atécëniama oquin ca unin —uisa cupí cara nubë niquinbi nu éanxa —quixun sinánquin mitsu 'atimaquin ñuia. ⁵ Mitsu ñuiabi ca ax utécënquin Cristonën a unicama 'imainun camabi uniribi, axa bamacëmacama 'imainun bamacëcamaribi —uisa carana éñë unicama oti 'ai —quixun isti 'icën, an 'acë ñucama 'unánquin. ⁶ Usai ca 'iti 'icë quixuan 'unánun ca bamacëma pain 'ixuan unicaman cuanun aín unicaman Cristo ñui quicë bana ñuixunia. A bana cuati Jesucristomi catamëcë 'aish ca aín unicama, camabi uni 'icësaribiti bamati 'aishbi, Nucën Papa Dios 'icësaribiti nētétimoi tsóti 'icën.

⁷ Anúan éñë menu 'icë ñucama cëñúti nētë ca 'uramatia. Usa 'ain camina camabi nētën upí oquin sinani Nucën Papa Diosbë banati 'ain. ⁸ 'Ianan camina mitsux asérami nishananima nuibanani upitax bucuti 'ain. Bëtsi uni nuibacë 'ixun ca unin a unin 'uchacama ñuiquinma manuia. ⁹ Min xubunua aia camina bëtsi uni biisama tani bëtsi sinánquinma upí oquinshi biti 'ain. ¹⁰ Mitsúnmi raíri uni 'aquinun ca Nucën Papa Diosan uisa ñu caramina 'ati 'ai quixun mitsu 'imia. Usa 'ain camina Nucën Papa Diosan mitsu achúshi achúshi bëtsi bëtsi ñu mëti 'anun 'imicë 'ixun mitsun ñu mëti upí oquin 'ati 'ain. ¹¹ Uix cara banati 'icë, ax ca Nucën Papa Diosan sinánmicësabi oi banati 'icën. Uin cara raíri uni ñu 'axunia an ca Nucën Papa Diosan cushiocëxun upí oquin 'ati 'icën. Usoquin camina Jesucristonan 'ixun, aña ñu caramina 'ai a Nucën Papa Dios cuëñtanun 'ati 'ain. Ax 'Apuira 'aish cushiira 'icë ca camabi unin rabiti 'icën, nētë xëñibua 'aínbi. Usaquin ca 'ati 'icën.

Jesucristonan 'aish tēmëratí

¹² 'Ën nuibacë xucéantu, mitsúnmi asérami caramina Jesucristomi catamëti quixun 'unánun bëtsi bëtsi ñu 'icëbë tēmëraibi camina ratuti —uisa cupí carana ésaí 'i —quiáx bënëtima 'ain. Camina sinánti 'ain, axa Jesucristomi catamëcë unicamax ca usari 'ia quixun. ¹³ Bënëquinma camina sinánti 'ain, ami nishquian unin bëtsi bëtsi océxa Cristo tēmërasaribi oquin cananuna nunribi tēmërai quixun. Usaquin sinani camina tēmëraibi cuëñti 'ain, usaribiti 'Apuira 'aísha Cristo aia isi cuëñux. ¹⁴ Cristonan cupía unin mitsumi nishquin 'atimaquin ñuicëxbi camina Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upí cushiira, axa mitsubë 'ain, cuëñti 'ain. Unían 'atimaquin ñuiabi camina mitsun Cristo rabin. ¹⁵ Mitsua Jesucristonan cupí unin bëtsi bëtsi ocëx camina a sinani rabíntima 'ain. Usa 'aíshbi camina uni 'acë cupí 'ianan ñu mëcamacë cupí 'ianan ñu 'atima 'acë cupí 'ianan ñuianancë cupími tēmëracë a sinani rabínti 'ain. ¹⁶ Usaquin ñu 'acëma 'aíshbi Cristonan 'icë cupía unin tēmëramicëxbi camina rabíntima 'ain. Rabínquinma camina Nucën Papa Dios rabiti 'ain, mitsúxmi asérami ainan cupí.

¹⁷ An aín bana 'acë unibi ca Nucën Papa Diosan uisai cara 'ia quixun isia. Usa 'ixun ca an aín bana cuacëma unicama aira atun ñu 'atima 'acë isquin uisaira cara oti 'icë usoquin 'ati 'icën. ¹⁸ ¿Atux aín ñu 'atima 'acë éñquin ñu upí 'acë 'aíshbia, aín unicama iétima 'aíshbi iécë 'ain, cara ax ami catamëcëma 'uchaña unicama uisairai 'iti 'ic? ¹⁹ Usa 'ain camina tēmëraibi —Nucën Papa Dios cuëñcëbë cana ésaí 'i —quixun sinánquin mitsun 'acësabi oquin upí ñuishi 'anan Nucën Papa Dios, an mitsu unio, an bërúanun ami catamëti 'ain, an ca aín quicësabi oquin 'ë bërúanti 'icë quixun 'unani.

5

Axa Jesucristomi catamëcë unicama 'ësëti bana

¹ Axa Jesucristomi catamëcë unin cushicamasaribi cana 'ëx 'ain. Usa 'ixun cana atúan 'acësaribi oquin Cristo camabi unin 'ucha cupía tēmëra, a ñuiquin bana ñuixunin. 'Anan cana atúa 'icësaribiti Cristo utëcëncëbë ain nētënu abë 'iti sinanin. Usa 'ixun cana axa Jesucristomi catamëcë unin cushicama mitsu ësaquin cain: ² Atun cushicama 'ixun camina Nucën Papa Diosan unicama bana ñuixunquin, atúxa upí nuituñu 'aish chuámarua buacunun 'aquinti 'ain. An carnero bërúancë unin ain carnero 'acësaribi oquin camina a unicama upía 'inun bërúanti 'ain. Usoquinmi 'anúan mitsu unin caiscë cupíshima camina asérabí 'aisa tanquin 'ati 'ain. 'Anan camina curíqui bití sinánxuinshima minbí asérabí 'aquinsa tanquin 'ati 'ain. ³ 'Apúxa unían ax quicësa oquinsí 'anun quíax quicësaribiti camina banatima 'ain. Usari 'íma camina mitsúnmi bana ñuixuncë unicamaxa usaribiti 'inun, upíshi 'iti 'ain. ⁴ 'Usoquin 'aia ca Jesucristo, unin 'acësamaira oquian an ain unicama bërúancë, an utëcënquin mitsu —asábi ca —quixun catancëxun ain nētënuaxmi xëñibua 'ainbí abë cuëñun mitsu 'imiti 'icën. Ëñë nētënuax cuaiquin canania uisa ñu cara 'inancëxun bitsia uni cuëncëbëbi ca an bicë ñu chëquia. Usaía uni 'icë 'ainbí camina mitsux xëñibua 'ainbí Nucën Papa Diosbë 'aish cuëñti 'ain.

⁵ Usaribi oquin cana bëná unicama ësaquin cain, mitsun cushicaman bana camina timaquinma cuati 'ain:

Nucën Papa Dios ca unia rabíti cuëñima. Usa 'ixunbi ca axa rabícëma unicama nuibaquin 'aquinia.

Usa 'ain camina —'ëx cana bëtsi unisamaira 'ai —quixun sinanima camáxbi bëtsin sinancësaribi oquin sinani upiti 'ësënantí 'ain. ⁶ Usa 'ain camina ain bana timaima uisa ñu cara 'icëbëbi bënëtima Nucën Papa Dios 'Apura ami catamëti 'ain. Usaími 'ia ca an anúan 'ati nētë ucëbëtan uisai cara 'iquin tēmëracë 'aishbimi usai 'icëmasa 'ianan asábiira 'inun mitsu 'imiti 'icën. ⁷ 'Usaquin sinani caramina masá nuituti, añu ñu sinani caramina racuëti, a ñuiquin camina Nucën Papa Dios cati 'ain, an ca mitsu nuibaquin bërúanquin 'aquinia quixun 'unánquin.

⁸ 'Paru 'inúan cuëñëri ain piti bari nicësa, usaribiti ca ñunshin 'atimanën 'apu, uni ñu 'atima 'anun quixun sinánmianan Nucën Papa Diosmi sinánti ënminuxun bari nitsia. Usa 'ain camina mitsua paránti rabanan bërúancati 'ain. ⁹ Usa 'ixun camina ñunshin 'atimanën 'apúan ñu 'atima 'amitisa tancëxunbi Jesucristomi catamëquin usa ñu 'atima 'ain. Camina 'unánti 'ain, mitsu 'acësaribi oquin ca ñunshin 'atimanën 'apun, camabi menu 'icë axa Jesucristomi catamëcë unicama tania quixun. ¹⁰ 'Usabi 'inúxmabimi tēmëracë ca Nucën Papa Diosan mitsu cushioquin Jesucristosaribi upí 'inun mitsu 'imianan —ain bana quicësabí oi cana asérabí 'iti 'ai —quixun 'unani ami cushinun mitsu 'imiti 'icën. Ax ca an mitsu nuibaquin 'aquincë 'ianan Jesucristonan cupí abëmi xëñibua 'ainbí upitax 'inun caiscë a 'icën. ¹¹ Camabi unin ca Nucën Papa Dios rabiti 'icën, nētë xëñibua 'ainbí. Cëñútimoi ca axira cushiira 'Apu 'ia. Usai ca 'ia.

Bërúanxa 'inúan Pedronën Jesucristomi catamëcë unicama ca

¹² Nucën xucën Silvano, ax ca 'ën iscëx upiti Jesucristomi sinancë 'icën. Usa 'ain cana an mitsu buánxunun ëñë quirica mitsu 'axuan. Ëñë quiricanu 'esëanan cana mitsu cain, an mitsu upí oquin cushionan 'aquincë cupí camina asérabí 'unánti 'ain, uisaira oquin cara Nucën Papa Diosan mitsu nuibatia quixun. A ëñima camina mixmi 'icësbabi oi ami upiti catamëti 'ain.

¹³ Babilonianu 'icë axa Jesucristomi catamëcë unicama, mitsu 'acësaribi oquian Nucën Papa Diosan ainan 'inun caiscë, acaman ca bërúanxmi 'icanun 'ën mitsu canun 'ë caxa. Marcos, 'ën bëchicësa, anribi ca bërúanxmi 'inun 'ën mi canun 'ë caxa.

¹⁴ Jesucristo cupí micamaxbi xucënsa 'aish camina nuibanani bërúanx 'inun bëtsibë bëtsibë cananti 'ain.

Uicamax cara Jesucristonan 'icë ax chuámarua bucucanti cana cuëñin. Ashi, Pedro.

PEDRONĒAN ARIBI BUÁNMITĒCĒAN QUIRICA

PedronĒan axa Jesucristomi catamēcē unicama quirica cuēñōxuan

¹Ēx cana Simón Pedro, ax cuēñcēsabi oquin 'anan aín bana uni ñuixunuan Jesu-cristonĕn caísa 'ain. An nu iémicĕ Jesucristo, axbi Nucĕn Papa Diosribi 'aish upí 'ixuan nu 'acēsaribi oquin ainan 'Inun iémicĕ, mitsu cana ĕñĕ quirica buánmin. ²Mitsux Nucĕn Papa Dios 'imainun Nucĕn 'Ibu Jesús an 'unánmicĕ 'aishmi mitsúxmi 'icēsamaira oi chuámarua 'aish bucucanti cana cuēñin.

Usai cara axa Cristomi catamēcē unicama 'iti 'icĕ quicĕ bana

³Nucĕn Papa Dios cushiira 'ianan aín nuitu upíira 'ixuan an nu ainan 'aish asaribi 'inun caíscĕ, an ca uisaira cara aín cushi 'icĕ quixun nu 'unánmiquin anónu upitax 'iti 'imainun anónu ax cuēñcĕsa oi 'iti a nu 'inánxa. ⁴Ainan 'imiquin ca aín bana 'inánquin Nucĕn Papa Diosan uisaira oquin cara nu 'aquinti 'icĕ quixun nu 'unánmia. Usaquin 'unánmicĕx, a banami catamĕti camina an sinánmicēsabi oquin sinánan uni itsían ñunshínquin ñu 'atima 'aia isquinbi, usaribi oquin 'aquinma upí 'ñuishi sinánti 'ain. ⁵Usai mitsux Nucĕn Papa Diosmi catamēcĕ 'ixun camina upí 'ixun ĕnquinma ñu upíshi 'ati sinánquin 'ati 'ain. Upí ñu 'acĕ 'ixun camina Nucĕn Papa Dios cuēñcēsabi oi caramina usai 'iti 'ai quixun 'unánti 'ain. ⁶Usai 'iti 'unáncĕ 'ixun camina ñu 'aisama 'aia tanquinbi tĕñĕanan cushixun Nucĕn Papa Diosan a 'anun mitsu 'ináncĕ ñu asérabi 'ati 'ain. Usaquin 'acĕ 'ixun camina mitsumi uisa ñu cara 'icĕbĕtanbi bĕnéquinma tanshiti 'ain. Usaquin 'ai camina Nucĕn Papa Diosmi asérabi sinánti 'ain. ⁷Usaquin sináncĕ 'aish camina bĕtsibĕ nuibananti 'ain. Usai 'iquin camina camabi uni nuibati 'ain.

⁸Asérabi usai 'i camina an uni itsin Jesucristomi sinánun 'aquincĕma unisa 'itima 'ain. Usai 'i camina ñancábimi Nucĕn 'Ibu Jesucristomi sináncĕ 'itima 'ain. ⁹Usa 'aímbi ca axa usai 'icĕma uni ax bĕxuñu unisa 'ianan a ñubi sináncĕma unisa 'icĕn. Usa 'ixun ca aín 'ucha ca tĕrĕncĕ 'icĕ quixun sinanima manúaxa. ¹⁰Ēn xucĕantu, usa 'ain Nucĕn Papa Diosan ainan 'iti caíscĕ 'aish camina an cacēsabi oi 'inux bĕrúanracati 'ain. Usa 'iquin camina Nucĕn Papa Diosmi sinánti ĕnquin ñu 'atima 'atima 'ain. ¹¹Usai 'itancĕx camina Nucĕn 'Ibu Jesucristo, an nun 'ucha tĕrĕnquin Nucĕn Papa Diosnan 'inun nu iémicĕ, an mĕñōsabi oi asérabi aín nĕtĕnu abĕ cĕñútimoi 'iti 'ain.

¹²Usai caramina Nucĕn Papa Dios cuēñcēsabi oi 'iti 'ai quixun 'unani camina usai 'in. Usaími 'iabi cana ĕñímami mitsux 'icēsabi oi 'inun sinánmitĕcĕnti 'ain, manúti rabanan. ¹³⁻¹⁴Nucĕn 'Ibu Jesucristonĕn 'unánmicĕxun cana 'unanin, 'ĕn bamati nĕtĕ ca 'urama 'icĕ quixun. Usa 'ain ca 'ĕn sináncĕx bamaquin ĕñĕ nĕtĕ ĕncĕma pan 'ixuinshi ĕñĕ ñucama 'ĕn mitsu sinánmitĕcĕnti asábi 'icĕn. ¹⁵Ēx bamacĕbĕtanmi ĕnquinma usabi oquin 'anun quixun cana ĕñĕ banacama mitsu cuēñōxunin.

An Nucĕn 'Ibu Jesucristonĕn aín cushínbi ñu 'aia isa unicama

¹⁶Nucĕn 'Ibu Jesucristonĕn cushi ñuixuanan aín utĕcĕnti ñuiquin nun mitsu cacĕ bana ax ca unían anbi sinánxun ñuicĕ banama 'icĕn. Nucĕn bĕrúnbi cananuna Nucĕn 'Ibu Jesucristonĕan aín cushínbi ñu 'aia isacĕn. ¹⁷Usaquin iscĕ 'ixun cananuna camabi unin 'unánuan, a ñui, Nucĕn Papa Dios ĕsai quia cuacĕn: “Ēñĕx ca 'ĕn nuibairacĕ 'ĕn Bacĕ Bĕchicĕ 'icĕn, a cupí cana chuáma tani cuēñin” —quiax. ¹⁸Anua Nucĕn Papa Diosan cushi 'ain cananuna maíanu Nucĕn 'Ibu Jesús bĕ 'ixun, Nucĕn Papa Dios naínuax usai Jesucristo rabi quia asérabi cuacĕn.

¹⁹Usai banaia quiaquin cananuna 'unáncĕn, an Nucĕn Papa Dios quicĕ bana uni ñuixuncĕ unin cuēñĕo bana quiásabi oi ca Jesucristo 'i axa quixun. Mitsúnmi upí oquin a bana sinánti ca asábi 'icĕn. Lamparinĕn bĕánquibucĕnuxun pĕcacĕbĕtan cananuna xubunu 'icĕ ñu upí oquin isquinmabi isin. Usaquin isquinbi cananuna barían pĕcacĕbĕtainra upí oquin isin. Usaribi oquin camina a unicaman bĕráma cuēñĕo bana 'unánquinbi asérabi mitsun nuitunubi Cristo 'icĕbĕtainra, usai cara a bana quia quixun upí oquin 'unánti 'ain. ²⁰⁻²¹An Nucĕn Papa Dios quicĕ bana uni ñuixuncĕ unicama ca anbi sináncĕ bana unicama ñuixuanma 'icĕn. Ax asérabi aín Bĕru Ñunshin Upitan sinánmicĕ 'ixun ca Nucĕn Papa

Diosmi upiti catamécë 'ixun ax cuëncësabi oquin bana ñuixuancëxa. Usa 'ain camina asérabi 'unánti 'ain, unin ca anbi sinántancëxun Jesucristo ñuiquin bana cuëñeoma 'icë quixun.

2

An Nucën Papa Diosan banama, bana itsi ñuixuncë uni ñui quicë

¹ Usa 'aínbi ca 'iacëxa, uni raíri, an —Nucën Papa Dios ca usai quia —quixun cëmëquin anbi sináncë bana nucën raracama ñuixuncë. Usaribiti ca an mitsu bana ñuixunti uni cëmëquin parani mitsubë 'iti 'icën. Atúnbi sinánxun ca Nucën Papa Diosan banamabi 'atima bana ñuixunquin, Nucën 'Ibu Jesucristo ami catamëtia uni Nucën Papa Diosan 'iti, ami catamëaxma 'inun quixun ñuixunquin uni sinanamiti 'icën. Usaquin 'acë 'aish ca a unicamax bënëtishi cëñúti 'icën. ² A unicaman 'aia isquin ca 'itsa unin usaribi oquin ñu 'atima 'ati 'icën. Atúxa usai 'icë cupí ca uni Jesucristo ñuicë bana ñui 'atimati banati 'icën. ³ A unicaman ca mitsun curíqui bití cupíshi cëmëquin paránquin Nucën Papa Diosan banamabi, anbi sináncë bana mitsu ñuixunti 'icën. Usaquin 'acë cupí ca iétima cëñúti 'icën, usai atux 'itia Nucën Papa Diosan mënfosabi oi.

⁴ Nucën Papa Diosan ca axa 'uchacë ángelcama aín 'ucha tērénquinma aín nētēnua chiquínquin anúan an camabi uni isti nētē utámainuan, anu atux tēmërai 'iti, bēán-quibucēnu manē risin tēcērēcacësa 'aish anubi 'inun 'imiacëxa. ⁵ Usaribi oquin ca Nucën Papa Diosan nētē ióñu, an aín bana cuacëma unicama atun ñu 'atima 'acë tērénquinma camabi me mapumiquin baca cëñumiácëxa. Usonan ca an ami sinánun aín bana ñuixuncë, Noé, acēñun mēcēn achúshi 'imainun rabé unishi Nucën Papa Diosan iémiácëxa. ⁶ Usonan ca Nucën Papa Diosan éma rabé, Sodoma 'imainun Gomorra cacë, 'imainun anu 'icë unicamaribi atun ñu 'aisama 'acë cupí aín chimapuishi 'itánun nēancëxa. A bana cuatía an ñu 'atima 'acë unicama ñu 'atima 'atimi racuétí oquin ca Nucën Papa Diosan usoquin Sodoma 'imainun Gomorra 'acëxa. ⁷ Sodomacēñun Gomorra nēnquinbi ca Nucën Papa Diosan Lot cacë uni, axa upí 'aish unicaman ñu 'atima 'aia isi masá nuitucë, a iémiácëxa. ⁸ Ax atubé 'aish ca Lot aín nuitu upí 'aish a éma rabénu 'icë unicaman ñu 'atima 'aia isanan cuati, camabi nētēn masá nuituacëxa. ⁹ A unicama atun 'ucha cupí Nucën 'Ibu Diosan 'atimocëbëbia Noé 'iásaribiti Lot iéa, a sinánquin cananuna 'unánti 'ain, Nucën 'Ibu Diosan ca axa ami catamëti ax quicësabi oi 'icë unicama, uisa ñu cara 'icëbëtanbi iémiti 'icë quixun. Usonan ca an ñu 'atima 'acë unicama iémiquinma, anúan an camabi uni isti nētē utámainun tēmëranun énti 'icën.

¹⁰ Nucën 'Ibu Diosan ca anbia masáquin sináncë 'ixun ñunshínquin 'atima ñu 'anan aín bana cuacëma unicama asérabi uisoquin cara 'ati 'icë usoquin 'ati 'icën. A unicaman ca rabínquinma ax cuëncësa oquinshi ñu 'aisama 'anan, ami racuëquinma Nucën Papa Diosan 'imicë 'icëbi unin cushicamaribi 'atimaquin ñuia. ¹¹ Ax atubëtan sēnénma 'aish cushiira 'ixunbi ca ángelcaman, axa usai quicë unicaman 'acësaribi oquin, cushicama 'atimaquin ñuiquin Nucën 'Ibu Dios caima.

¹² Éñë unicamax ca sinánñuma 'ixuan ñuinacan, uisa cara oia quixun sinánquinmabi, ñu 'acësaribi oquin 'anan ñuinanëxa mēraquian unin 'anúnbi nicësa, usaribi 'icën. Atux ca an 'unáncëma ñu ñui 'atimati banaia. Usa 'aish ca ñuina bamacësaribi bamati 'icën. ¹³ An bētsi uni tēmëramicë cupí ca usaribiti tēmërai bamati 'icën. Atun ca —camabi nētēn nun cuëncë ñu 'ai cananuna cuëinshiti 'ai —quixun sinania. 'Aisama ñu 'atishi sináncë 'aish ca usai 'i cuëñia. Mitsux Nucën Papa Dios rabinux timécë 'ain, mitsubëtan pibi ca atux ñu 'atima 'ai cuëñia. Ax ca 'aisama 'icën. Usa 'aish ca a unicamax axa Jesucristomi sináncë unisama 'icën.

¹⁴ Usa 'aish ca xanu isíma isímashi anun cuëñia, aín 'ucha éñíma ca amiribi amiribi 'uchaia. Atúxa 'icësaribitia 'inun ca axa Jesucristomi upiti sináncëma xanu 'imainun bēburibi sinánmia. Ax ñun cuëñ 'aish ca 'itsa ñuñu 'iti cuëñia. A unicama ca Nucën Papa Diosan aín 'ucha cupí uisoquin cara 'ati 'icë, usoquin 'ati 'icën. ¹⁵ A unicaman ca Nucën Papa Diosan bana quicësabi oquin 'aquinma ñu 'atima 'aia. Usa 'aish ca Balaam, Beornën béhicë, axa 'iásaribiti 'ia. Balaanën ca an Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë uni

'ixunbi curíqui biti sinánxun ñu 'atima 'ati sináncëxa. ¹⁶ An cacëxunbia aín bana cuacëma cupí ca Nucën Papa Diosan, ñu 'atima 'axunma 'anun quixun anúan cuancë aín burro bëaracëxa. Bëaracëx Nucën Papa Diosan 'imicëx, uni 'icëari banaquin, ca aín burron Balaam sinanamiacëxa. A unicamax ca Balaam 'iásaribiti 'ia.

¹⁷ Uni raíri 'aquincëma 'aish ca xëxá ësquiaxa 'unpáxñuma 'icësa 'ianan 'uí 'ibúnux nëtë bënamëtiabi suñun bëcacëx nëtëcësa, usaribi 'icën. Usa 'aish ca anua atux tëmërai 'iti bëanquibucëira anu nëtëtimoí xëñibua 'aínbi 'iti 'icën. ¹⁸ Usa unicaman ca axbi cërúanan rabiacati sinánñumasa 'ixun, an 'acësaribi oquian ñunshínquin ñu 'atima 'anun quixun, an ñu 'atima 'ati ëinsa tancë uni raíri sinanamitëcënia. ¹⁹ Usoquin 'aquin ca caia, uisari caramina 'iisa tani usai camina 'iti 'ain. Usaími 'iabi ca Nucën Papa Diosan mi uisabi oima. Usai quicë 'ixunbi ca atun ñu upí 'aisa tanquinbi 'atima 'icën, atun sinan upíma 'ixun. Aín sinan upí 'ixun ca unin aín 'acësaíbi oquin upí ñu 'aia. Usa 'aínbi ca aín sinan 'aisama 'ixun unin usabi 'atima ñu 'aia. ²⁰ Ëñëx ca ësa 'icën: Ui unicaman cara Nucën 'Ibu Jesucristomi catamëquin ñu 'atima 'ati ëncë 'ixunbi amiribishi ñunshínquin ñu 'atima 'atëcënia, a unicamax ca bëráma 'iásamaira 'inun 'uchaia. ²¹ Jesucristomi catamëcë 'ixunbi ëncë 'aish an 'unáncëma unicamax 'icësamairai 'uchatima cupí Jesucristomi sinanima 'itibi ca a unicama 'ia. ²² Usaquin upí 'iti ëncë unicamax ca unia ësai quicësa 'icën: “Camunan ca quinántancëxunbi amiribishi aín quinan pitëcënia. Usaribiti ca cuchi nashitancëxbi me chabánu racátëcëni chuatëcënia”.

3

Nucën 'Ibu Jesucristo utëcënti ñui quicë bana

¹ Ën nuibacë xucëantu, bëtsi quirica pan buánmixunbi cana ëñë quiricaribi mitsu buánmin. Quirica buánmiquin cana aserabi Jesucristomi sináncë 'ixunmi aín banacama manuquinma upí oquin sinánun mitsu 'ësëan. ² An Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unicaman Jesucristo ñui quíá banacama a manuquinma sinánan, camina Nucën 'Ibu Jesucristo, an Nucën Papa Diosnan 'inun uni iémicë, an aín bana ñuixunun caiscë unicaman mitsu ñuixuncë banaribi manuquinma sinánti 'ain.

³ Esoquin camina 'unánti 'ain, anúan Jesucristo utëcënti nëtëa 'urama 'ain ca 'itsa uni aín cuëncë ñuishi 'ai, anun Jesucristonan 'iti bana 'atimaquin ñui, ami cuaiti 'icën. ⁴ Cuai ca quiti 'icën:

—Jesús ca utëcënti 'icë quíáxa uni quíá 'aínbi ca ucëma 'icën. Nucën raracama bamacëbëa 'iásabi oi ca camabi uni bamaia, 'imainun ca nëtë ióñua 'iásabi camabi ñu 'ia. ⁵ A unicaman ca sinántisama tania, Nucën Papa Diosan usai ca 'iti 'icë quixun cacëxëshi ca naicamë'ëo 'imainun bacacama, anua racátinubi racámainun, mecamaribi anubia 'iti anu 'iacëxa. ⁶ Usaia 'iá 'icëbi ca Nucën Papa Diosan sinanéinshi mapuquin, bacan ëñë menu 'icë ñucama cëñuacëxa. ⁷ Usa 'aínbi ca naí 'imainun mecama anúan Nucën Papa Dios quicëbëtainshi tsin cëñuti nëtë utámainun usabi 'iti 'icën. A nëtë ca an ñu 'atima 'acë unicama Nucën Papa Diosan uisa cara oti 'icë usoquin 'ati 'icën.

⁸ Ën nuibacë xucëantu, camina manuquinma ësaquin sinánti 'ain, Nucën 'Ibu Diosan, an nëtëtimoí tsócé 'ixun, tancëx ca nun nu tancë achúshi nëtëx mil barisa 'icën. Usaribiti ca nun nu mil barisa tancë ax Nucën Papa Diosan tancëx achúshi nëtësa 'icën. ⁹ Usa 'ain ca —ca uti 'icë quíá 'aishbi ca Jesucristo xëñibutia —quíáxa uni quicë 'aínbi uti 'ixúnbi Jesucristonën achúshira iníxbia ainanma 'aish castíancë 'iti cuëñima, camabi unia sinanati ami catamëti cuëñia.

¹⁰ Usaquin caíntancëx ca unin sinánmabi, an ñu mëcamacë uni imé ucë usaribiti unían sinánmabi Jesucristo uti 'icën. A nëtë ucëbë ca canacamë'ëo 'icësaía anuax banacëbë naíu 'icë 'uxë, bari, 'ispa acama, manë tsin cëñumainun anu ax 'iti 'aíma 'iti 'icën. Usaribiquin ca camabi mecëñun anua 'icë ñucamaribi tsin cëñuti 'icën.

¹¹ Usai ca ñucama cëñúti 'icë quixun sinani camina Nucën Papa Dios quicësaíbi oi 'i uisaíbi 'uchaima bucuti 'ain. ¹² Usa 'ain camina Jesucristo Nucën Papa Diosan mëñfosabi oi uti caínquin unicama sinanatia ami catamëñun 'aquinti 'ain. A nëtë ca naíu 'icë 'uxë, bari, 'ispa acama manë tsin rëquiruquin tsatsacacësa 'iti 'icën. Usai 'icëbë ca anua usa ñucama 'icë axribi manë tsin cëñucë 'iti 'icën. ¹³ Usaía ñu 'iti 'aínbi cananuna Nucën 'Ibu Dios quíasabi oía me 'imainun naí ió 'iti cainin. Anu ca uisa 'uchabi 'aíma 'iti 'icën.

¹⁴Ēn nuibacē xucéantu, usaía 'iti cáincē 'aish camina Nucēn Papa Diosan 'uchañumarua isanan uisa ñu 'atimabi 'acēma isti cupí ñu 'atima 'aíma unicamabē nuibananishi upitax bucuti 'ain. ¹⁵Camina 'unánti 'ain, axa ainan 'iticama camabi aín 'ucha téréncē 'inun ami catamēnun quixun ca Nucēn 'Ibu Jesucristonēn cainia. Nucēn Papa Diosan sinánmicēsabi oquin ca abénu nuibanancē nucēn xucēn, Pablonēnribi quirica buánmiquin, usaribi oquin mitsu caxa. ¹⁶A mitsu buánmicē quiricacamanu ca Pablonēnribi 'ēn cacēsa èsaribi oquin mitsu caxa. A bana raírínēx ca unían upí oquin cuaisama 'icēn. Usa 'ain ca an Nucēn Papa Diosan bana upí oquin 'unáncēma uni 'imainun axa upiti ami catamécēma unin, uisai quicē cara a bana 'icē quixun upí oquin sinánquinma bētsi oquin sinania. Pablonēan cuēnéocē quiricaishima, bētsi banaribi upí oquin sináncēma 'ixun bētsi oquin sinani ca upiti Jesucristomi catamēti 'unanima.

¹⁷Ēn nuibacē xucéantu, 'ēn mitsu ñuixuncē ñu 'icēma pain 'ain, ca usai 'iti 'icē quixun 'unani camina an ñu 'atima 'acē unicaman paráncēxmi Nucēn Papa Diosan bana quicēsabi oi 'iti ěntin rabanan bérúanracati 'ain. ¹⁸Nucēn 'Ibu Jesucristo an Nucēn Papa Diosnan 'inun mitsu iémicē, ax quicēsabi oi 'iti 'unánquinbi camina bērfi 'unáncēsamaira oquin 'unánti 'ain. 'Unánan camina an ca mitsu nuibatia quixun 'unani ainainra 'iti 'ain. Bērfi 'acēsaribi oquin ca usabi oquin nētē xēnibua 'aínbi camabi aín unicaman a rabiti 'icēn. Ashi, Pedro.

JUANĒAN A PAIN BUÁNMIA QUIRICA

Anun Jesucristonan 'iti bana

¹Ēñē mecama unioisama 'aínbia aín Papabē 'iá axa ěñē menu uá, a ñuiquin cananuna ěñē quirica mitsu cuēñēoxunin. A cananuna aín bana cuanan nun bĕrúnbi isacĕn. Nun bĕrúnbi ñachaquin isanan cananuna nun mĕcĕnanribi ramĕacĕn. Ax bamatimoi tsóćē 'ixun aín unicamaribi abē 'inun 'imicĕ, a ñuiquin cananuna mitsu cain. ²A cananuna nusaribi 'aish uni 'icĕ nun 'unáncĕn. Usa 'ixun cananuna asérabi a isacĕn. Isá 'ixun cananuna a mitsu ñuixunin. Ax aín Papabē 'itancĕxbi ěñē menu uá 'ixun ca bamatimoi tsóćē 'ixun, usaribitinu abē 'inun nu 'imiti 'icĕ quixun cananuna mitsu ñuixunin. ³Nuxnu asérabi Nucĕn Papa Dios 'imainun aín Bĕchicĕ Jesucristobē upí 'icĕsaribitimi mitsúxribi nubĕ Jesucristomí upiti sinánun quixun cananuna nun nu isanan cuacĕ, ěñē ñucama mitsu ñuixunin. ⁴Upí oquin sinanímí chuámaishirua tani cuĕñun cananuna ěñē banacama ěsoquin mitsu cuēñēoxunin.

Nucĕn Papa Diosan unían ñu 'atima 'ati sinántima bana

⁵Jesucristonĕnbía nu pain 'unánmia 'ixun cananuna ěñē bana mitsu ñuixunin: Nucĕn Papa Dios an ca asérabi upíra 'ixun ñu upíshi 'aia. An ca unĕxun ñu 'aima. Usa 'ain ca uisa 'uchabi anu 'aíma 'icĕn. ⁶Ñu 'aisama 'aíbi —ainan 'aish cana Nucĕn Papa Diosbē upí 'ai —quí cananuna cĕmĕin. Ainan cana 'ai quicĕ 'ixunbi ax quicĕsabi oquin 'aquinma ñu 'atima 'ai cananuna cĕmĕin. ⁷Usa 'aínbi cananuna axa 'icĕsaribití ñu 'atima 'ati sináncĕma 'ianan Nucĕn Papa Diosbē upí 'aish, axa ami catamĕcĕ unicamabĕribi upiti nuibananin. Usaínu 'ia ca an, aín Bĕchicĕ Jesucristo aín imi 'apati bama cupí, uisa ñu 'ai caranuna 'uchai, abi nu tĕrĕnxunia.

⁸—'Ēx cana 'uchañuma 'ai —qui cananuna nuxbi cĕmĕin. Usa 'ain ca nun bana asérabima 'icĕn. ⁹Usa 'aínbi cananuna 'unánti 'ain, nun nu nun 'uchacama chiquinax-uncĕxun ca Nucĕn Papa Diosan, ax upí 'ixun ax quicĕsabi oquin 'aquin, nun 'uchacama nu tĕrĕnxunquin upí 'inun nu 'imiti 'icĕn. ¹⁰Nucĕn Papa Diosan bana ca quia —camabi unin ca ñu 'atima 'aia —qui ax. Usaí quicĕ 'aínbi —'ĕn cana ñu 'atima 'acĕma 'ai —quí cananuna —Nucĕn Papa Diosan bana ca cĕmĕ 'icĕ —quicĕsa 'ain. Usaí quicĕ 'ixun cananuna, asérabi ca aín bana 'icĕ quixun sinaniman.

2

Cristo, an Nucĕn Papa Dios nu ñucáxuncĕ

¹¹Ēñ bĕchicĕsa 'icĕ, cana ñu 'atimami 'atin rabanán ěñē ñucama mitsu cuēñēoxunin. Usa 'aínbia uinu 'icĕ unix cara 'uchaia, a an ñucáxunti ca Nucĕn Papa Diosbĕa 'icĕ Jesucristo, ax 'icĕn. Ax ca uisa 'uchañumabi asérabi upíra 'icĕn. ²Jesucristo axa bama cupí ca nun 'uchacama tĕrĕncĕ 'icĕn. Nunanshima camabi unin 'uchacamariabi tĕrĕncĕ 'inun ca Jesucristo bamacĕxa.

³Aín bana quicĕsabi oquin 'acĕ 'ixun cananuna 'unanin, nux cananuna asérabi ainan 'aish a 'unáncĕ 'ai quixun. ⁴Usa 'aínbi ca uix cara —'ĕn cana ainan 'ixun Nucĕn Papa Dios 'unani —quibi aín bana quicĕsabi oi 'ima, a uni cĕmĕ 'icĕn. Usa 'aish ca cĕmĕishi banaia. ⁵Usa 'aínbi ca an aín bana quicĕsabi oquin 'acĕ uni ax ěníma upiti Nucĕn Papa Diosmí sinania. Usa 'ixun cananuna 'unanin, nux cananuna asérabi ainan 'ai quixun. ⁶Usa 'ain ca axa —ainan 'aish abē 'icĕ ca Nucĕn Papa Diosan 'ĕ sinánmia —quicĕ uni, ax Jesucristo 'iásaribiti 'iti 'icĕn.

Axa quicĕsaribiti 'iti bana

⁷Ēñ xucĕantu, mitsun 'unáncĕma bana ñuiquin cuēñēoquin cana mitsu caiman. Jesucristomí catamĕtabaquinmi cua bana abi cana mitsu ñuixuntĕcĕnin. ⁸Ēñ mitsu ñuixuncĕ bana íóma 'aínbi camina a banabi mitsun 'ásamaira oquin 'unáncĕ 'aish ax quicĕsabi oi 'in, Cristo 'iásaribiti. Usari 'i camina mitsun ñu 'atima 'acĕcama ěni Nucĕn Papa Diosbē upí 'aish ax cuĕñcĕsabi oi 'in.

⁹ Uix cara —'ëx cana ainan 'aish Nucën Papa Diosbë upí 'ai —quibi nuibatíma uni itsimi nishia, ax ca Nucën Papa Diosnanma pain 'icën. ¹⁰ An uní itsi nuibacé uni ax ca Nucën Papa Diosnan 'aish abë upí 'icën. Usa 'ain ca a cupía a uni 'uchati ñu 'aíma 'icën. ¹¹ Usa 'aímbi ca nuibatíma bëtí unimi nishcë uni an Nucën Papa Diosbë upíma 'ixun ñu 'atíma 'atishi sináncë cupí sinánñumasa 'ixun uisai cara 'iti 'icë quixun 'unaníma.

¹² 'Ën bëchicësa 'icë, cana Jesucristo cupía Nucën Papa Diosan mitsun 'uchacama téréncë cupí mitsu quirica cuënëoxunin. ¹³ Uní apáncama, mitsúnmi axa ëné mecama unioisama pain 'aíshbi 'íá, Nucën Papa Dios, a ainan 'ixun 'unáncë cupí cana mitsu quirica cuënëoxunin. Bëná unicama, mitsuribishi cana ñunshin 'atímanën 'apúan ñu 'atíma 'amítisa tancëxunbimi 'acëma cupí quirica cuënëoxunin.

'Ën bëchicësa 'aíshmi ainan 'ixun Nucën Papa Dios 'unáncë cupí cana mitsuribi quirica cuënëoxuan. ¹⁴ Uní apáncama, mitsúnmi axa ëné mecama unioisama pain 'aíshbi 'íá, Nucën Papa Dios, ainan 'ixun 'unáncë cupí cana mitsu quirica cuënëoxuan. Bëná unicama, mitsux Jesucristomi cushicë 'ianan Nucën Papa Diosan bana mitsun nuitunëbí sináncë 'ixun ñunshin 'atímanën 'apúan ñu 'atíma 'amítisa tancëxunbi 'acëma cupí cana mitsu quirica cuënëoxuan.

¹⁵ 'Ëné nētēnuxuan Nucën Papa Dios cuëncëma ñu an 'unáncëma unín 'acësa oquin 'atí camina cuëntíma 'ain. Uix cara ax cuëncëma ñu 'aí cuëña, ax ca Nucën Papa Diosmí sináníma. ¹⁶ An ëné menu 'icë ñuishi sináncë uní ax ca ñunshínquin pítí, xëati, xanubë 'ítí acama sinánan ñu 'atíma ístí cuëñan —ñuñu cana 'ai —quixun sinaní rabítia. Nucën Papa Diosan ca usáfa 'inun uní sinánmicëma 'icën. Abí ëné menu 'icë ñuishi sináncë 'aish ca uní usáí 'ia. ¹⁷ Mecama 'imainun anu 'icë ñucamaxríbi ca cëñúti 'icën. 'Imainun ca ñunshínquin unín a 'atíshí sináncë ñu 'atímacamaxríbi cëñúti 'icën. Usa 'aímbi ca axa Nucën Papa Dios cuëncësábí oí 'icë unicama xëñibua 'aímbi abë 'ítí 'icën.

An —Jesús ax ca aséribi Cristo 'icë cacé unicama 'imainun axa —cëmë ca a bana 'icë —quicé unicama ñuicé bana

¹⁸ 'Ën bëchicësa 'icë, cana mitsu cain, anúan ëné mecama cëñúti nētë ca 'urama 'icën. A nētëa ucëma pan 'ain ca axa Cristo 'atímaquin ñuí banacé uní utí 'icë quixun camina cuan. Ca utí 'icë 'aímbi ca bëríbi 'ítsa unín Cristo 'atímaquin ñuía. Usa 'ain cananuna 'unanín, anúan ëné mecama cëñúti nētë ca 'urama 'icë quixun. ¹⁹ An Cristo 'atímaquin ñuicé unicama nubë 'ixunbí ca nu ëanxa, aséribi nun 'acésaríbi oquin Jesucristo sináncëma 'ixun. Nux 'icésaríbití aséribi Jesucristomí sináncë 'aish ca nubë bërucé 'ítsíanxa. Usa 'ain ca atúan nu ëncë cupí camaxunbí 'unántí 'icën, nubëa ax tímécë unicamax ca camáxíra aséribi nux 'icésaríbití Jesucristomí sináncëma 'íaxa quixun.

²⁰ Usa 'aímbi Cristo cupí Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upí mitsubë 'ain camina 'unanín, atúan Jesucristo 'atímaquin ñuicé banacamax ca cëmë 'icë quixun. ²¹ Mitsúnmi Cristonan 'ixun ax cuëncësábí oí 'ítí 'unáncëma cupí cana mitsu caiman. Mitsúnmi a ñucama 'unáncë cupí cana mitsu ëné quirica cuënëoxunin. Camina 'unanín, Cristonan 'ixun ax cuëncësábí oí 'ítí 'unáncë uní ax ca cëmëtíma 'icën.

²² ¿Uix cara cëmë uní 'icé? Axa —Jesús ax ca Cristoma 'icë —quicé uní ax ca a 'icën. A uní ax axa Cristomí 'atímátí banacé a 'icën. Ax ca aín Bëchicë 'imainun Nucën Papa Diosmiríbí 'atímátí banaía. ²³ Camabí uní axa —Jesús ax Cristoma 'icë, cana amí catamëtíma 'ai —quicé uní, ax ca Nucën Papa Diosmiríbí catamécëma 'icën. Usa 'aímbi ca axa —Jesús aséribi Nucën Papa Diosan Bëchicë 'aish asaríbí 'icë cana amí catamëti —quicé unicama, abë Jesucristo 'imainun Nucën Papa Diosríbí 'icën.

²⁴ Usa 'ain camina Jesucristomí catamëtabaquinmí cua a bana manuquinma upí oquin sinántí 'ain. A bana aséribi sináncë 'aish camina abë upí 'aish ëníma camabí nētën aín Bëchicë 'ianan Nucën Papa Diosbëríbi 'ítí 'ain. ²⁵ Jesucristonëxbí ca quíacëxa, a cupíshí cananuna ainan 'aish Nucën Papa Diosbë xëñibua 'aímbi 'ítí 'ai quíax.

²⁶ An mitsu parántisa tancé unicama ñuíquín cana ëné banacama mitsu cuënëoxuan.

²⁷ Atúxa usa 'aímbi ca Jesucristonën aín Bëru Ñunshin Upí mitsubëa 'inun 'ináncë, ax mitsubë 'ixun uní itsían 'unánmíamabí an mitsu 'unánmía. An mitsu 'unánmicë ñux ca aséribi 'aish cëmëma 'icën. Usa 'ain camina aín Bëru Ñunshin Upitan 'unánmíquin sinánmicësábí oí camabí nētën Cristobë 'ítí 'ain.

²⁸ 'Ën bëchicësa 'icë, cana mitsu cain, utécënquían Jesucristonën nu upí ístí cupí camina camabí nētën an sinánmicësábí oquin sinántí 'ain, axa ucëbë rabíntíma cupí. ²⁹ Mitsun

camina, Jesucristo ax ca asérabi upí 'icé quixun 'unanin. Usa 'ixun camina esaquinribi 'unánti 'ain, an upí ñu 'acé unicamax ca Nucèn Papa Diosan bëchicé 'icé quixun.

3

Nucèn Papa Diosan bëchicécama ñuicé bana

¹ Nux cananuna Nucèn Papa Diosan bëchicé 'ain, an cacésabi oi. An aín bëchicé ca quixun nu cacé cupí cananuna 'unánti 'ain, uisaira oquin cara an nu nuibatia quixun. Usa 'aínbi ca an ëné menu 'icé ñuishi sináncé unicaman ainanma 'ixun Nucèn Papa Dios 'unáncéma cupí, nux cananuna aín bëchicé 'ai quixun 'unanima. ² 'Ën nuibacé xucéantu, bërí cananuna Nucèn Papa Diosan bëchicé 'ain. Usa 'icébi ca uisaira caranuna 'inuxun 'ai quixun an nu 'unánmicéma pan 'icén. Usa 'aínbi cananuna 'unanin, Jesucristo utécëncëbetan cananuna upí oquin uisa cara ax 'icé quixun isti 'ain. A isí cananuna asaribi 'iti 'ain. ³ Uicaman cara —asaribi cana 'iti 'ai —quixun sinania, a unicamax ca Jesucristosaribi 'iti cupí, aín 'uchacama ëni upí 'ia.

⁴ Usa 'aínbi ca an ñu 'atima 'acé unicama, ax Nucèn Papa Diosan bana quicésabi oi 'ima 'uchaia. Nucèn Papa Diosan bana quicésabi oquinu 'acéma, ax ca 'ucha 'icén. ⁵ Camina 'unanin, unin 'uchacama tërénux ca Jesucristo uacéxa, ax uisa 'uchañumabi 'ixun. ⁶ Usa 'ain ca uix cara ainan 'aísha, a ëníma abé 'icéa Nucèn Papa Diosan sinánmicé 'icé, a unin ñu 'atima amiribi amiribi 'aima. An ñu 'atima amiribi amiribi 'acé uni ax ca ami catamécema 'ianan uisa cara ax 'icé quixun Jesucristo 'unáncéma 'icén. ⁷ 'Ën bëchicésa 'icé, cana mitsu cain, unin paráncé camina 'itima 'ain. An upí ñu 'acé uni ax ca Jesucristosaribi 'aish aín nuítu upí 'icén. ⁸ Usa 'aínbi ca an ñu 'atima 'acé unicama ax ñunshin 'atimanën 'apun uni 'icén, ñunshin 'atimanën 'apu ax ca nëtë iónubi 'ucha 'aish usabii bërí nëtënbi 'uchaia, usa 'ain. Usa 'aínbi ca ñunshin 'atimanën 'apúan ñu 'atima 'acécama cëñui Nucèn Papa Diosan Bëchicé uacéxa.

⁹ Uix cara asérabi Nucèn Papa Diosan bëchicé 'icé, an ca ñu 'atima 'ati sinanima. An 'acésaribi oquin sinánun Nucèn Papa Diosan 'imicé 'ixun ca aín bëchicécaman ñu 'atima 'ati sinanima. Usa 'ixun ca 'uchatécënti sinanima. ¹⁰ 'Ënëx ca ésa 'icén. Uí unin cara ñu upí 'aima ax ca Nucèn Papa Diosnanma 'icén, uí unin cara uni itsiribi nuibatima axribi ca Nucèn Papa Diosnanma 'icén. Usa 'ain cananuna uinu 'icé unix cara Nucèn Papa Diosan bëchicé 'icé quixun 'unánan uinu 'icé unix cara ñunshin 'atimanën 'apunan 'icé quixun 'unánti 'ain.

Unicamaxa bëtsibë bëtsibë nuibananti bana

¹¹ Jesucristomi catamëtabaquinbimi mitsun cua a bana ca ënëx 'icén, bëtsibë bëtsibë cananuna nuibananti 'ai quicé. ¹² 'Ñunshin 'atimanën 'apunan 'ixun ca Cainan aín xucénbi 'acéxa. Usaribi cananuna 'itima 'ain. ¿Uisa cupí cara Cainan aín xucén 'acéx? Aín xucéan 'acé ñu upí 'imainuan an 'acé ñu upíma 'ain ca Cainan aín xucén 'acéxa.

¹³ 'Ën xucéantu, axa Jesucristomi catamëquinma ëné menu 'icé ñuishi sináncé unicaman mitsumi nishquin nuibacëxunmabi camina —uisacatsi cara 'ëmi nishia —quixun masá nuítuquin sinántima 'ain. ¹⁴ Nux 'icésaribitia ax Jesucristomi catamécé unicama nuibacé 'ixun cananuna 'unanin, nux ainanma 'iá 'aishbi cananuna bërí Nucèn Papa Diosan 'ai quixun. An uni itsiribi nuibacéma uni ax ca Nucèn Papa Diosnanma 'aish usabi 'icén. ¹⁵ An ami nishquin uni raíri nuibacéma uni ax ca an uni 'acé unisa 'aish 'aisama 'icén. Camina 'unanin, an uni 'acé unix ca Nucèn Papa Diosnanma 'aish xëñibua 'aínbi abé 'itima 'icé quixun. ¹⁶ Jesucristo nu nuibati bama cupí cananuna 'unanin, usari ca uni nuibati 'iti 'icé quixun. Usaquin 'unánquin cananuna 'unanin, Jesucristonën 'ásaribi oquin cananuna nunribi a 'aquincé cupí bamanuxunbi 'aquinquin bëtsi uni nuibati 'ai quixun. ¹⁷ ¿Usa 'ain cara an ñuñu 'ixunbi axa 'aquinsa 'icé isquinbi uni itsi nuibaquin 'aquincéma uni, ax Nucèn Papa Diosmi sináncé 'icé? Usama ca. ¹⁸ 'Ën bëchicésa 'icé, cana mitsu cain, nun cuëbitanshi uni —'ën cana mi nuibati —quixun caquinma cananuna asérabi nuibaquin 'aquinsa 'icé a 'aquinti 'ain.

Cananuna asérabi Nucèn Papa Diosnan 'ai quixun 'unánti bana

¹⁹ Nun uni nuibaquin 'aquincé 'ixun cananuna 'unánti 'ain, nun cananuna asérabi ainan 'ixun Nucèn Papa Dios cuëncësabi oquin 'ai quixun. Usaquin 'unani cananuna bënëtima

chuámarua 'iti 'ain. ²⁰Usa 'ain ca nun —'ëx cana upíma 'ai —quixun sinaniabi Nucën Papa Diosan, an camabi ñu 'unáncé 'ixun, nun sinánribi 'unania. ²¹'Ën nuibacé xucéantu, nun ñu 'atima 'acécama a mëníocé 'ain cananuna a sinani masá nuitutima Nucën Papa Diosbë banati 'ain. ²²Nun ax quiásabi oquin 'anan, ax cuëencésabi oquin 'aia isquin ca an nun ñucácésabi oquin nu 'axunia. ²³Axa quicésabi oquin 'ati bana ax ca ésa 'icën, cananuna aín Bëchicé Jesucristomi catamëanan bëtsibë bëtsibë nuibananti 'ain, an nu cacésabi oi. ²⁴Axa aín bana quicésabi oi 'icé unicamax ca Nucën Papa Diosbë 'icën, 'imainun ca axribi atubë 'icën. An nu 'ináncé aín Bëru Ñunshin Upí ax nubë 'ain cananuna aséribi 'unanin, Nucën Papa Dios ca nubë 'icé quixun.

4

Axa ami sináncëma uni 'imainun axa Nucën Papa Diosmi sináncé uni ñui quicé bana

¹'Ën nuibacé xucéantu, ënë nëtënxun ca 'itsa unin —Nucën Papa Diosan sinánmicëxun cana uni bana ñuixuni —quiquinbi an sinánmicëxunmabi anbia sináncé bana uni ñuixunia. Usa 'ain camina —Nucën Papa Diosan ca 'ë sinánmia —quiquian unin ñuicé bana acamaira cuatima 'ain. Upí oquin pain camina aséribi cara Nucën Papa Diosan sinánmicëxun uni ñuixunia quixun cuati 'ain. ²Ésaquin camina 'unánti 'ain, uí unix cara Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshíñu 'icé quixun: An —Jesucristo ca uni 'inux uacéxa —quixun aséribi 'unáncé uni, an ca Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan anu 'ixun 'unánmicëxun usaquin 'unania. ³Usa 'aínbi ca an usaquin Jesús 'unáncëma uni, ax Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upíñuma 'icën. Usa 'aish ca an Cristo 'atimaquin ñuicé uni banacésa 'icën. An Cristo 'atimaquin ñuicé uni ca uti 'icé quixun camina cuan. Usa uni ca uti 'icé quiáxa quicé 'aínbi ca bëtsi bëtsi unin bëribi Cristo 'atimaquin ñuia.

⁴'Ën bëchicësa unicama, mitsux camina Nucën Papa Diosan 'ain. Nucën Papa Dios axa mitsubë 'icé aín cushibëtan sënénma ca an ënë nëtënu 'icé ñuishi sináncé unicaman cushi 'icën. Usa 'ain ca an Cristo 'atimaquin ñuicé unicaman sinanëx mitsun sinánbëtan sënénmara 'icën. ⁵A unicamax ca ënë menu 'icé ñuishi sináncé 'aish a ñuishi ñui banaia. Usa 'icé ca asaribi unicaman aín bana cuatia. ⁶Usa 'aínbi cananuna nux Nucën Papa Diosan 'ain. Ainan cupí ca uicaman cara ainan 'ixun a 'unánxa an cuni nun bana cuatia. Usa 'aínbi ca Nucën Papa Diosanma unin nun bana cuatima. Usa 'ain cananuna 'unánti 'ain, uin cara nun bana cuatia ax ca Nucën Papa Diosan sinánmicé 'icé quixun. Usaribi oquin cananuna 'unánti 'ain, uin cara nun bana cuatima, ax ca Nucën Papa Diosan sinánmicëma, ñunshin 'atimanën sinánmicé 'icé quixun.

Nucën Papa Dios an ca nu nuibairia quicé bana

⁷'Ën nuibacé xucéantu, cana mitsu cain, Nucën Papa Diosan sinánmicëxun ca unin uni itsi nuibatia. Usa 'ain cananuna ainan 'aish bëtsibë bëtsibë nuibananti 'ain. An uni itsi nuibacé unicamax ca Nucën Papa Diosan bëchicé 'ianan a 'unáncé 'ixun an sináncësa oquin sinania. ⁸Nucën Papa Dios ax ca an unicama nuibairacé a 'icën. Usa 'ain ca an bëtsi uni nuibacëma uni ax Nucën Papa Dios 'unáncëma 'icën. ⁹Nucën Papa Diosan ca aratsuishi 'icëbi aín Bëchicé ënë menu uni 'inun xuacéxa, a cupínu nux ainan 'aish nëtétimo abë 'inun. Usoquian 'á 'ain cananuna 'unanin, uisaira oquin cara Nucën Papa Diosan camabi uni nuibatia quixun. ¹⁰Ami sináncëxunmabi unicama nuibaquin ca Nucën Papa Diosan, a cupí unin 'uchacama tërëncé 'inuan ënë menuax bamanun aín Bëchicé xuacéxa. Usoquin xuá 'ain cananuna 'unanin, usaira oquin ca Nucën Papa Diosan unicama nuibatia quixun.

¹¹'Ën nuibacé xucéantu, Nucën Papa Diosan unicama usaira oquin nuibacé 'ain cananuna nuxribi usaribiti bëtsi unicamabë nuibananti 'ain. ¹²Nucën Papa Dios ca uinu 'icé unínbí isáma 'icën. Usa 'aínbinu nux bëtsibë bëtsibë nuibanancëbë ca ax nubë 'icën. Nubë 'ixun ca an 'acésaribi oquinu unicama nuibanun nu 'imia. ¹³An aín Bëru Ñunshin Upí nubëa 'inun 'ináncé 'ixun cananuna 'unanin, nux cananuna abë 'ai quixun. 'Unánan cananuna —ax ca nubë 'icé —quixun 'unanin. ¹⁴Nunbi cananuna, an atun 'ucha tërëñquin ënë menu 'icé unicama ainan 'inun iéminuan Nucën Papa Diosan xuá, aín Bëchicé a isacën. Isá 'ixun cananuna a ñuiquin mitsu cain. ¹⁵Uin cara —Jesucristo ax ca aséribi Nucën Papa

Diosan Bëchicë 'aish asaribi 'icë —quixun 'unánquin unicama ñuixunia, ax ca Nucën Papa Diosbë 'icën. 'Imainun ca Nucën Papa Diosribi a unibë 'icën.

¹⁶ Usa 'ain cananuna aséribi 'unanin, Nucën Papa Diosan ca nu nuibatia quixun. Nucën Papa Dios ax ca an unicama nuibairacë a 'icën. Usa 'ain ca an aín sinan upí 'ixun uni nuibacë uni ax Nucën Papa Diosbë 'icën. 'Imainun ca Nucën Papa Diosribi a unibë 'icën.

¹⁷ Usa 'ixun cananuna an nu nuibaquin sinánmicë 'ixun ax cuëncësa oquin Nucën Papa Diosmi upiti sinánan unicama nuibatin. Usa 'aish cananuna nux ënë nëtënuax asaribi 'aish, anuan Jesucristo utëcënti nëtën nux masá nuituti rabíntima 'ain. ¹⁸ Usa 'ain ca an Nucën Papa Diosmi sinánan bëtsi uniribi nuibacë uni, ax ami 'uchacëma 'aish unimi racuëtima. Anuan Jesucristo utëcënti nëténribi ca racuëtima 'icën. Usa 'aínbí ca unix aséribi bëtsi unibë nuibanancëma 'aish racuëti 'atimaquin sinani bënëtia. Usa unin ca upiti nuibananti 'unanima.

¹⁹ An paían nu nuiba 'ain cananuna nuxribi Nucën Papa Diosmi sinani ami catamëtin.

²⁰ An —'ëx cana Nucën Papa Diosmi sinani ami catamëti —quicë 'aishbí ami nishquin uni itsi nuibacëma 'aish ca a uni cëmëia. Usa 'ixun ca a isquinbí uni itsi nuibaquin sinancëma 'ixun a iscëma, Nucën Papa Dios, aribi sinanima. ²¹ Ènë bana ca Nucën Papa Diosan nu 'inancëxa: axa ami sinancë uni ax ca uni itsimiribi sinánti 'icën.

5

Ñu 'atima 'acëcama ënquin 'atëcëntima bana

¹ An —Jesús ax ca Cristo, axa utia judíos unicaman caían, Nucën Papa Diosan Bëchicë, a 'icë —quixun sinancë unicamax ca Nucën Papa Diosan bëchicëribi 'icën. Uicamax cara Nucën Papa Diosmi sinania ax ca aín bëchicëcamamiribi sinania. ² Usa 'ain cananuna 'unanin, nux ami sinánquin Nucën Papa Dios quicësabi oquin 'acë 'aish cananuna aín bëchicëcamamiribi sinani quixun. ³ Axa Nucën Papa Diosmi aséribi sinancë uni, an ca aín bana quicësabi oquin 'aia. Ax quicësabi oquin 'aia ca a bana 'icën. ⁴ —Ax quicësabi oquin 'anun ca Nucën Papa Diosan 'ë 'aquinia —quixun 'unani ami catamëcë 'ixun ca aín bëchicëcaman, an ënë menu 'icë ñuishi sinancë unicaman 'acésaribi oquin 'aquin ñu 'atima 'ati ashiquin ënia. ⁵ Axa —Jesús ca aséribi Nucën Papa Diosan Bëchicë 'icë —quixun 'unani ami catamëcë uni an cuni ca ënë menuxuan ñu 'atima 'acëcama ënquin 'atëcënima.

Jesús ax ca aséribi Nucën Papa Diosan Bëchicë 'icë quixun 'unánti bana

⁶ Jesucristo ax ca axa 'unpaxan nashimicë 'ianan aín imi 'apati bama a 'icën. 'Unpaxan nashimia ashima aín imi 'apati bamaribi ca ax 'icën. Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitanribi ca —Jesús ax ca Cristo, aséribi Nucën Papa Diosan Bëchicë, a 'icë —quixun nu 'unanmia. Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upí ax ca Nucën Papa Diosan sinánsaribi 'icën. ⁷ Usa 'ain ca naínu 'icë Nucën Papa Dios 'imainun aín Bana, Jesucristo, 'imainun aín Bëru Ñunshin Upí, acama 'aish rabé 'imainun achúshi 'icën. Usa 'aishbí ca achúshishi 'icën. Anribi ca nu 'unanmia, Jesus, ax ca aséribi Cristo, Nucën Papa Diosan Bëchicë, a 'icë quixun. ⁸ Ènë menuxun Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan 'unánmicë 'ianan Jesucristo 'unpaxan nashimia sinánan axa aín imi 'apati bama, acama sinánquin cananuna 'unanin, Jesús ax ca aséribi Cristo, Nucën Papa Diosan Bëchicë, a 'icë quixun. ⁹ Unin bana cuananbí cananuna aín Bëchicë Jesucristo ñuia, axira unin banabë sënënmá 'aish Nucën Papa Dios quía bana aira cuati 'ain. Ènëx ca aín Bëchicë ñui Nucën Papa Dios quía bana a 'icën. ¹⁰ Axa aín Bëchicëmi catamëcë uni, an ca Nucën Papa Diosan 'unánmicëxun aséribi 'unania, Jesucristo ax ca aséribi aín Bëchicë 'icë quixun. Usa 'aínbí ca an Nucën Papa Diosan bana ca aséribi 'icë quixun sinancëma uni, ax —Nucën Papa Dios ca cëmë 'icë —quicësa 'icën, an aín Bëchicë ñui quicë bana ca aséribi 'icë quixun sinancë cupí. ¹¹ Nucën Papa Dios ca quiacëxa, aín Bëchicëmi catamëcë cupí cananuna an 'imicëx ainan 'aish xënbua 'aínbí abë 'iti 'ai quiax. ¹² Uinu 'icë unix cara Nucën Papa Diosan Bëchicënan 'icë, a unix ca usaribiti nëtétimoi Nucën Papa Diosbë 'ia. Usa 'aínbí ca uinu 'icë unix cara aín Bëchicënanma 'icë, a unix xënbua 'aínbí Nucën Papa Diosbë 'ima.

Bëruánx 'inun caquian ashiquin 'ësëa bana

¹³ Aín Bëchicëmi catamëcë 'aish camina ainan 'aish Nucën Papa Diosbë xënbua 'aínbí 'iti 'ai quixunmi 'unánun cana ënë ñucama mitsu cuëñëoxunin.

¹⁴ Cananuna 'unanin, nun nu aséabi ax cuëncésabi oquin ñu ñucácëxun ca Nucën Papa Diosan nun bana cuatia quixun. ¹⁵ Usaquin ñucáquin cananuna 'unanin, Nucën Papa Diosan ca nun ñucácëxun cuaquin, anu ñucacé ñu 'inánan nun ñucácésabi oquin nu 'aquinia quixun.

¹⁶ Abëa Jesucristomi catamécë uni itsían ñu 'atima 'aia 'unánquin ca unin —tëréntisama 'inun ca 'uchacëma 'icë —quixun sinánquin aín 'ucha tërénquin sinanaminun Nucën Papa Dios ñucáxunti 'icën. Ñucáxuncëxun ca Nucën Papa Diosan aín 'ucha tërénquin a uni upí 'itëcënun 'imiti 'icën. Usa 'aínbi cana axa tëréntisama 'inun 'uchacë uni a Nucën Papa Dios ñucáxunun quixun mitsu caiman. ¹⁷ Camabi ñu 'atima 'acë ax ca 'ucha 'icën. Bëtsi bëtsi 'ucha ca uisoxunbi tërëcaisama 'icën. Usa 'aínbi ca camabi 'uchax tërëcaisamama 'icën.

¹⁸ Cananuna 'unanin, aséabi Nucën Papa Diosan bëchicë 'aish ca uni amiribi amiribi 'uchaima. Usa 'icëa Nucën Papa Diosan Bëchicë Jesucristonën bërúanquin 'aquinia ca ñunshin 'atimanën uisabi oima.

¹⁹ Cananuna 'unanin, nuxnu Nucën Papa Diosnan 'aínbi ca camabi menu 'icë unicamax ainanma 'aish ñunshin 'atimanën 'apunan 'icë quixun.

²⁰ 'Unánan cananuna ësaquinribi 'unanin, aín Bëchicënën ca ënë menu ax uá 'aínu ami catamëtia uisa cara Nucën Papa Dios, axëshia aséabi Dios, ax 'icë quixun nu 'unánmia. Aín Bëchicë, Jesucristo, ax nubë 'ain cananuna an 'aquincëx ax cuëncésabi oi tsotin. Ax ca axëshi aséabi Dios 'aínu nux ainan 'aish abë xëñibua 'aínbi 'iti a 'icën. ²¹ 'Ën bëchicësa 'icë cana mitsu cain, anbi sinánxuan dios isa quixun a rabinuxun unínbi 'acë ñucama camina rabbitima 'ain. Ashi, Juan.

JUANĒAN ARIBI BUÁNMITĒCĒAN QUIRICA

Cristo cuëñcësabi oi 'iti 'imainun unicama nuibati bana

¹Ēx axa Jesucristomi catamëcë unicaman cushi 'ixun cana mixmi Nucën Papa Diosan ainan 'inun caiscë xanu 'icë, 'ën asérabi a nuibacë min tuácamacëñun, ëñë quirica an Nucën Papa Diosan bana 'acë unicamabëtan, mi cuëñëoxunin. ²Ainan 'aíshnu xëñibua 'aínbi abë 'iti Jesucristo, a cupí cananuna mitsu nuibatin. ³Nucën Papa Diosan ca aín Bëchicë Jesucristobëtan nuibaquin mitsu 'aquinti 'icën. An ca asérabi an nuibaquin 'aquincëxmi chuámarua 'aish buacunun mitsu 'imiti 'icën.

⁴Min tuá raírinën ca Nucën Papa Dios quicësabi oquin 'aia quixuan ñuicania cuati cana cuëñinra cuëëan. ⁵Min 'unáncëma banama, Jesucristomi catamëtabaquinu cua, a banabi axa mi ñuixuntëcënin. A bana quicësabi oi cananuna bëtsibë bëtsibë nuibananti 'ai quixun cana mi cain. ⁶Asérabi Nucën Papa Diosmi sináncë unin ca axa quicësabi oquin 'aia. Aín banax ca quia, camina bëtsibë bëtsibë nuibananti 'ai quiax. Jesucristomi catamëtabaquinmi cua, abi ca a bana 'icën.

An uni paráncë unicama ñui quicë bana

⁷Itsa unin ca camabi menu cuanquin uni paránquin —Nucën Papa Diosan Bëchicë ca uni 'inux uacëxa —quixun caquinma, bëtsi bana ñuiquin uni parania. Usa unix ca an uni paráncë 'ianan an 'atimaquinra Cristo ñuicë uni a 'icën. ⁸Usa 'aínbi ca an mitsun a 'ati 'ináncë ñucamami ax quicësabi oquin sënëonquin 'aia a cupí aín nëtëñuxun Nucën Papa Diosan an mënósabi oquin mitsu 'imiti 'icën. Uisaira oquin cara 'imiti 'icë usoquian mitsu 'iminun camina an 'atimaquin Cristo ñuicë unían mitsu paránunma bërúanracati 'ain.

⁹Ui unin cara Cristonën bana quicësabi oquin 'aquinma ax cuëñcësa oquinshi 'aia abëma ca Nucën Papa Dios 'icën. Usa 'aínbi ca axa Cristonën bana quicësabi oi 'icë uni abë cuni Nucën Papa Dios 'imainun aín Bëchicë Jesucristo 'icën. ¹⁰Ui unin cara mitsu isi cuanxun Jesucristo ñui quicë bana —ax ca asérabi 'icë —quixun ñuiquinma bëtsi oquin ñuía, a camina min xubunu atsinmima 'ianan —caina uan —quixunribi catima 'ain. ¹¹Axa usa unibë nuibanancë uni an ca an 'acësaribi oquin ñu 'aisama 'aia. Usa 'aish ca 'aisama uni 'ia.

Ashia Juanën cá bana

¹²Ēn mitsu a ñuiquin cati ñu ca 'itsa 'icën. 'Aínbi cana tintan quiricanu cuëñëoquin a ñucama mitsu ñuixuniman. Usa 'ain cana mitsu isi cuanti sinanin. Cuanxun cuni cana mitsu 'ën cuëbitanbi ñuixunquin cati 'ain. Usa 'ain cananuna camáxbi isánani, cánani chuámarua tani cuëñti 'ain.

¹³Nucën Papa Diosan atúxribia ainan 'inun caiscë min xucënan tuá atúnribi ca bërúanxmi 'inun quixun mi 'ë camia. Ashi, Juan.

JUANĒAN ARIBI AMIRIBISHI BUANMITĒCĒAN QUIRICA

Gayo upí oquin ñuia Juan quia

¹Ēx axa Jesucristomi catamēcē unicaman cushi 'ixun cana, axa 'ēx 'icēsaribiti asérabi Nucēn Papa Diosan uni 'aish 'ē nuibacē Gayo, a ēnē quirica buánmin.

²Ēn nuibacē xucēn, mix Jesucristomi catamēcē 'ixun upí oquin sinanimi chuámarua 'icēsaribitimi min namicamaribi chuámarua 'inun cana mi Nucēn Papa Dios ñucáxunin.

³Axa Jesucristomi catamēcē uni rafrinēn ca anumi 'icēnuax uxun 'ē caxa, mix ismina asérabi éñima Nucēn Papa Dios cuēēncēsabi oi 'i quixun. Usaquian cacēxun cuati cana cuēēan. ⁴Bétsi bana ñuia cuati 'icēsamaira oi cana mixmi 'icēsaribitia axa 'ēn bēhicēsa unicamaxribi Nucēn Papa Dios cuēēncēsabi oi 'ia ñuia cuati cuēēnin.

⁵Ēn nuibacē xucēn, min upí oquin axa Jesucristomi catamēcē unicama 'aquianan bētsi émanuaxa ucē unicamaribi 'aquinquin camina Nucēn Papa Dios cuēēncēsabi oquin 'ain. ⁶Anumi 'icē émanuax ucē unicaman ca ēnu bēbaxun, axa Jesucristomi catamēcē unicamaxa timécēñuxun, asérabimi nuibaquin usaquin atu 'aquincē nu ñuixuanxa. A unicama camina bētsi émanuribi cuainsa tania añu cara cuēēnia a 'aquinti 'ain, Nucēn Papa Dios cuēēncēsabi oquin. ⁷A unicamax Jesucristomi sináncē 'ixun ca aín bana ñuixuanan mi isi cuanxa. Usa 'aish ca an Nucēn Papa Diosmi sináncēma unicaman atu ñu 'inánti cuēēncēma 'icēn. ⁸Usa 'ain cananuna nunbi atu 'aquinti 'ain, Nucēn Papa Diosan bana upí oquin ñuia ninun.

Diótrefes ax ca 'aisama uni 'icē quicē bana

⁹Axa Jesucristomi catamēcē unicama cana atúan timéxun cuanun quixun quirica buánmia. Buámicēbi ca Diótrefes axēshi a unicaman cushi 'iti cuēēnquin, nun bana cuaisama tanxa. ¹⁰Usa 'ain cana anu cuanxun axa 'atimaquin nu ñui cēmēi banacē cupí cati 'ain. An ca axa Jesucristomi catamēcē uni raíri anua cuania biisama tanan, an biisa tancē unicamaribi bixunma 'anun quixun caquin, mitsubēa timéñun 'imima.

¹¹Ēn nuibacē xucēn, an ñu 'atima 'acē unían 'acēsa oquin 'aquinma camina an ñu upí 'acē unían 'acēsa oquinshi ñu 'ati 'ain. An ñu upí 'acē uní ax ca Nucēn Papa Diosan 'icēn. Usa 'ainbi ca an ñu 'atima 'acē uni an ainanma 'ixun Nucēn Papa Dios 'unáncēma 'icēn.

Demetrio 'icēsaribiti upí 'iti bana

¹²Camabi unin ca —Demetrio ca upí uni 'icē —quixun ñuia. An upí ñu 'acē cupí ca ax asérabi usa 'icē quixun ca camabi unin 'unania. Ax ca aín sinan upí 'icē quixun cananuna a ñuiquin asérabi mi cain. Nun bana ca asérabi 'icē quixun camina 'unanin.

Ashiquian Juanēn cá bana

¹³Ēn cana 'itsa ñu ñuiquin mi caisa tan, 'ainbi cana tintan cuēñeoquin a ñucama mi ñuixuniman. ¹⁴Usa 'ain cana bēnētishi mi isi cuanti sinanin. Cuanxun cuni cana mibē banaquin mi ñuixunti 'ain.

¹⁵Mixmi chuámarua 'iti cana cuēēnin. Axa ēnuax nubē nuibanancē unicaman ca bērúanxmi 'inun mi 'ē camiaxa. Usa 'ain camina anua 'icē axa nubē nuibanancē unicama achúshi achúshi, bērúanxa 'inun nu caxunti 'ain. Ashi, Juan.

JUDASNĒN BUANMIA QUIRICA

Nucĕn Papa Diosan ainan 'inun caiscĕ unicama Judasnĕn cuĕnĕoxuan quirica

¹ ¹Ēx cana Judas, an Jesucristonĕn cacĕsabi oquin ņu 'acĕ 'ianan Jacobonĕn xucĕn, a 'ain. Mitsúxmi ainan 'inun caiscĕ 'icĕa Nucĕn Papa Diosan Jesucristomi cushicĕ 'inun 'imicĕ 'icĕ, cana ĕnĕ quirica mitsu cuĕnĕoxunin. ² Nucĕn Papa Diosan nuibacĕxmi mitsun 'uchacama tĕrĕncĕ 'ianan bĕtsibĕ nuibanani chuámarua 'aish bucucanti cana cuĕĕnin.

*An cĕmĕ bana uni ņuixuncĕ uni
(2 P 2.1-17)*

³ ¹Ēn nuibacĕ xucĕántu, Jesucristomi catamĕtia ca mitsun 'uchacama tĕrĕnquin ainan 'inun Nucĕn Papa Diosan mitsu iĕmiaxa, 'ĕ 'acĕsaribi oquin. Usami 'icĕ cana anun nux iĕti banacama ņuiquin mitsu cuĕnĕoxunti sinan. Usauin sinánxunbi cana bĕtsi bana pain mitsu buánmin, uni raírinĕan Nucĕn Papa Diosan banamabi ņuicĕ bana a cuaxunma 'anun cananmi, Jesucristo ņui quicĕ bana, a Nucĕn Papa Diosan unicaman cuacĕ, ax ca asĕrabi 'icĕ quixuan camabi unin 'unánun, atu canun cana mitsu iĕcĕ quirica buánmin.

⁴ Uni raírinĕx ca parani mitsubĕ timĕtia. Mitsubĕ timĕxunbi ca mitsun sináncĕsabi oquin sinanima. A unicamax ca ĕsai quia: Nucĕn Papa Dios upí 'ixun ca nux cuĕĕncĕsa oquinshí ņu 'aiabi nu uisabi oimá. Usauin sinánquin ca 'aisama ņu 'aia. 'Ai ca —ĕx cana Nucĕn Papa Diosnan 'ai —quibi axĕshi nun 'Ibu, ax cuĕĕncĕsabi oi 'ima. —'Ēx cana Nucĕn 'Ibu Jesucristonan 'ai —quixunbi ca aín bana quicĕsabi oquin 'aima. Usa uni ņui ca Nucĕn Papa Diosan bana cuĕnĕo quia, usaía 'icĕ unicamax ca 'aisamaira oquin 'uchocĕ 'iti 'icĕ quiax.

⁵ Upí oquinmi 'unáncĕbi cana ĕnĕ ņucama mitsu sinánmitĕcĕnin, Nucĕn 'Ibu Diosan ca Israel unicama Egipto menua buánxunbi ami catamĕtiamu oquin raíri cĕŭuacĕxa.

⁶ Angelcama raíri, axa Nucĕn Papa Diosan nĕtĕnubi 'iti 'aíshbi anu 'iisama tancĕ cupí chiquía, ax ca anúan an camabi uni isti nĕtĕ utámainuan bĕánquibucĕnu uisatima manĕ risin tĕcĕrĕcacĕsa 'aish, anubi 'inun Nucĕn Papa Diosan ĕan 'icĕn. ⁷ A ángelcamaxa abĕ 'iisama tanan Nucĕn Papa Dios cuĕĕncĕsabi oi 'iisama tani 'iásaribiti ca Sodoma 'imainun Gomorra 'imainun a 'urama 'icĕ ĕmacamanu 'icĕ unicamaxribi 'iacĕxa. Nucĕn Papa Diosan ca aín xanubĕishia 'iti uni 'anan xanuribi aín bĕnĕbĕishia 'iti uniocĕxa. Usa 'aínbi ca a ĕmacamanu 'icĕ unicama aín xanuma 'aínbi bĕtsi xanubĕ 'imainun xanúxribi aín bĕnĕma 'aínbi bĕtsi unibĕ 'imainun ixiribi xanúxmabi bĕtsi unibĕ 'i, 'aisamairai 'uchacĕxa. Usaía 'icĕ ca Nucĕn Papa Diosan aín 'ucha cupíbi, manĕ tsin nĕancĕxa, xĕnibua 'aínbi ainanma 'inun. Usaía 'iá a sinani cananuna nuxribi usai 'itin rabanan bĕrúancati 'ain.

⁸ Usa 'aínbi ca axa Sodoma 'imainun Gomorranu 'icĕ unicama usai 'iá 'unanibi, mitsu parani mitsubĕ timĕcĕ unicama an, sinánņumasa 'aish aín xanuma 'aínbi xanubĕ 'ianan bana cuacĕma 'ixun, Nucĕn 'Ibu Diosmi sinánquinma cushi unicama 'imainun uisa cushi cara, ángelcamaribi 'atimaquin ņuia. ⁹ Usaría a unicamax quicĕ 'aínbi ca usoquin caquinma ángelcaman cushi, Miguel, an abĕ banaquin ņunshin 'atimanĕn 'apu 'atima bana 'inánquinma, Moisés bamacĕ rabanan abĕ cuĕbicanancĕxunbi, Miguelnĕn ņunshin 'atimanĕn 'apu ĕsauquinshi cacĕxa: “Nucĕn 'Ibu Diosan ca mi 'uchoquin ņu cati 'icĕ” quixun. ¹⁰ Usa 'aínbi ca a unicama an 'unáncĕma ņu ņui 'atimatati banaia. Sinánņuma 'ixuan ņuinacan uisa cara oia quixun sinánquinmaishi ņu 'acĕsaribi oquin ca a unicaman aín cuĕĕncĕsa oquinshí ņu 'aia. Usauin 'ai ca atúxbi 'atimatati.

¹¹ A unicaman ņu 'atima 'acĕ cara Nucĕn Papa Diosan uisoti 'icĕn. Cainan ņu 'atima 'ásaribi oquin 'anan ca Balaam an 'ásaribiquin curíqui biti sinánxun ņu 'atima 'aia. Coré ax ca Nucĕn Papa Diosan cacĕxuan Moisésnĕn ņuicĕ bana cuaisama tanquin, uni raíri Moisésmi nishquin tsuáquirumicĕ cupí, bamacĕxa. Cain, Balaam, Coré, acamaxa 'iásaribiti ca a unicama cĕnúti 'icĕn. ¹² Mitsúxmi Jesucristomi sinánquin pi timĕcĕ 'ain atúxribi mitsubĕ timĕcĕ 'aíshbi ca asĕrabi mitsúxmi 'icĕsaribiti 'ima. Usa 'aish ca atun cuĕĕncĕsabi oquinshí pi rabinima sharati, uni raírmi sinanima. Uni raíri 'aquincĕma 'aish ca 'uí 'ibúnux nĕtĕ bĕnamĕtiabi suŭun bĕcacĕx nĕtĕcĕsa usaribi 'icĕn. 'Ianan ca anun

bimiti nētēa ucēbēbia i bimicēma usaribi 'icēn. Bēucutia i aín tapun ēchiquicē, usaribi ca atux 'icēn. ¹³Bēchunan tucánquiquin masinu chinan purucēsa, usaribi 'inun ca aín nuitu upíma 'ain 'atimati bananan űu upíma 'aia. Chiquíquianxa 'ispa amanu tacúcē, usaribi ca atux 'icēn. Usa 'aish ca atux nētētimoí xēnibua 'aínbi bēánquibucēnu 'iti 'icēn.

¹⁴Ax pain unia nucēn rara Adán aín rēbúnqui nucēn rara Enoc, ax ca Nucēn Papa Diosan sinánmicēx usa uni űui ēsai quiacēxa: “‘Ēn iscēx ca Nucēn 'Ibu Dios camabi 'aisamaira aín uni upícaman nēpúamainu uaxa. ¹⁵Uxun ca camabi uni uisa cara oti 'icē quixun isaxa, atúan űu 'acēcama 'unánquin. An űu 'atima 'acē unicama atun űu 'atima 'acē cupí 'imainun atun a űui 'atimati banacē a cupíríbi, ca Nucēn 'Ibu Diosan 'uchoquin uisa cara oti 'icē quixun isaxa”. ¹⁶A unícamax 'aisama 'ixun ca uni raírínēn 'acē űu 'atimaquin űuianan atux cuēēncēsa oquinshi 'anan atux cuēēncēsa ofshi 'iti sinania. Usa 'ixun ca atúxbi cērúanan rabiacaquin, aín curíqui 'imainun aín űu bití cupíshi abē upití banaquinbi uni parania.

Uni itsin paránti rabanan bērúancati bana

¹⁷‘Ēn nuibacē xucéantu, a unícamaxa usa 'aínbi camina mitsun, Nucēn 'Ibu Jesu-cristonēan aín bana űuixunun cáiscē unícaman mitsu űuixuan banacama, a manuquinma sinánti 'ain, ¹⁸ēsaquian mitsu cacē: Jesucristo utēcēnti nētēa 'urama 'ain ca 'itsa unin Nucēn Papa Diosan banami cuaiquin, aín sináncēsa oquinshi űu 'atima 'ati 'icēn. ¹⁹Usa unícamax ca an ēnē nētēnuxun aín cuēēncēsa oquin űu 'atishi sináncē a 'icēn. A unícaman ca uni raírímia nishnun quixun unícamá sinanamia. Nucēn Papa Diosan Bēru űunshin Upitan sinánmicēma ca atux 'icēn.

²⁰‘Ēn nuibacē xucéantu, ami catamēcē 'aish camina camabi nētēn aséرابi Jesucristomi sinánti 'ain. Ami sináncēxun ca an mitsu sinánmiti 'icēn, an sináncēsaribi oquinmi sinánun. Aín Bēru űunshin Upitan 'aquincēx camina Nucēn Papa Diosbē banati 'ain. ²¹Nucēn Papa Diosan mitsu nuibacēx camina ami manutima camabi nētēn ax cuēēncēsabi oi 'iti 'ain. 'Ianan camina a nētē anuan nuibaquin Nucēn 'Ibu Jesucristonēn utēcēnquin aín nētēnunu xēnibua 'aínbi abē 'inun nu 'imiti, a cańti 'ain.

²²Caíanan camina —Nucēn Papa Diosan bana ca aséرابi 'icē —quixuan an sináncēma uni a 'ēsēquin —usa ca —quixun upí oquin sinánmiti 'ain. ²³Uni raírínēxa aín űu 'atima 'acē cupí Nucēn Papa Diosnanma 'icēbi camina amia sinánun 'aquinti 'ain, tsinuaxa xarátí 'icēbi uni bicēsaribi oquin. Usaribi oquin camina uni raíríríbi nuibaquin upí 'inun 'aquinquinbi axa 'atima 'icēsaribi 'itin rabanan bērúinra oti 'ain, ax 'aisama cupía, aín chupáxbi chuaíracēsa 'icē timacēsa oquin aín 'ucha timaquin.

Ashiquiana, Nucēn Papa Dios rabinun ca

²⁴An űu 'atima 'axúnmami 'anun mitsu bērúanan an iscēxmi upí 'aish cuēēni aín nētēnu abē 'inun mitsu 'imiti, ax ca Nucēn Papa Dios 'icēn. ²⁵Axēshí Nucēn Papa Dios 'ixun Nucēn 'Ibu Jesucristo cupí nu ainan 'inun iēmícē, ax ca cushiira 'ianan upíra 'aish 'Apuira 'icēn. Ax uisa űubi nuiočēma pan 'aish usabi 'iá 'aish ca ax usabi 'ia. Usabi ca ax 'icēn. Ashi, Judas.

USAI ÑU 'ITIA JESUCRISTONËN JUAN ISMIA

¹ Nucën Papa Diosan ca ënë quiricanu cuënëocë ñucama Jesucristo ismiäxa, xëñibuiracëma 'aínshi ca ësai 'iti 'icë quixuan aín unicama isminun. Nucën Papa Diosan a ismicë ñucama aín unicaman 'unánun ca Jesucristonën aín ángel achúshi Juan isminun xuaxa. ² Xucëxuan ismicëxun ca Juanën uisa ñu cara isaxa quixun cëmëquinma a ñucama cuënëoxa. Usaquin ca Juanën Nucën Papa Dios quicësabi oquian Jesucristonën a ismianan a ñuiquin cacë banacama cuënëoxa.

³ Anun cuënëo banacama quicësabi oi 'iti nëtë ca xëñibuiracëma 'aínshi uti 'icën. A nëtën ca an ënë bana iscë unicama 'imainun an uni itsían ñuia cuacë unicama 'imainun a bana cuaquin —asérabi ca usaia quicësabi oi 'iti 'icë —quixun sinánquin a bana quicësabi oquin 'acë unicama cuëëinra cuëënti 'icën.

Axa mëcën achúshi 'imainun rabé ëmanuax Jesucristomi catamëcë unicama Juanën quirica cuënëoxuan

⁴ Ëx Juan 'ixun cana Asia menu 'icë mëcën achúshi 'imainun rabé ëmanuax timëcë axa Jesucristomi catamëcë unicama, mitsu ësáquin cain: Nucën Papa Dios axa usabi 'iá 'aish usabi 'icë, an nuibaquin 'aquincëxmi mitsux chuámarua bucúti cana cuëënin. Cuëëanan cana anua Nucën Papa Dios 'icë aín Bëru Ñunshin Upí anribi aín bana upí oquin cuanun 'aquianan, a bana quicësabi oi 'inun 'aquincëxmi mitsux chuámarua bucúti cuëënin. ⁵ An uisaira cara Nucën Papa Dios 'icë quixun uni 'unánmicë, Jesucristonëñribia nuibaquin 'aquincëxmi mitsux chuámarua 'iti cana cuëënin. Ax utëcëncëbë aín unicamaxribi bama 'aishbi baísquinun, ca ax pain bamatancëx baísquiacëxa. Ax ca ënë nëtënu 'icë 'apucaman 'apu a 'icën. An ca nu nuibanan nun 'ucha cupí aín imi 'apati bama 'ixun nun 'uchacama téréanan, ⁶ nuxnu ainan 'aish ax 'Apu 'ain nuxribi 'apu 'inun nu 'imianan, nux sacerdote an uni itsi a ñucáxuncë 'ixun aín Papa Dios rabinun nu 'imiäxa. A ca camabi unin rabiquin —mixëshi cushi 'aish camina mixira cëñútimoí 'Apu 'in —quixun caquin rabiti 'icën. Usaquin ca 'ati 'icën.

⁷ Ca is, Cristo, ax ca naí cuin mëu bëbaacuatsini unuxun 'aia. Aia ca camabi unicaman isti 'icën, an manë xëtocën taro, acamánbi ca aia isti 'icën. Ax ucëbë ca camabi menu 'icë unicama ami sináncëma 'aish masá nuituti inti 'icën. Asérabi ca usaí 'iti 'icën. ⁸ Nucën 'Ibu Dios, axa usabi 'iá 'aish usabi 'icë, ax ca cushiira 'aish, uisa cushi cara, aín cushibëtanbi sënënmaira 'icën. Usa 'aish ca ax ësai quia:

—'Ëx cana uisa ñubia 'aíma 'aínbi 'iacën, usa 'aish cana ënë menu 'icë ñucama cëñúccëbë usabi 'iti 'ain. Usa 'aish cana a pain 'unánti bana "A" 'imainun tsíanquinribi 'unánti bana "Z" asaribi 'ain.

Upíira 'aish cushiira 'icëa Cristo Juanën isa

⁹ Ëx Juan 'aish cana mitsúxmi 'icësaribiti Jesúsnan 'aish mitsun xucénsa 'ain. Mitsúxmi 'icësaribiti cana Jesucristonan cupí, unin 'atimocë 'aishbi asérabi Nucën Papa Diosan uni 'ain. Mitsu 'acësaribi oquian an cushiocëxun cana uisa ñu cara 'icëbëbi bënëquin ami catamëti ëniman. Usa 'ixun Nucën Papa Diosan bana ñuixuanan, Jesús ñui quicë banaribi uni ñuixuncë cupí cana Patmos cacë nasínu sipuacësa 'inun unin ëncë 'ain. ¹⁰ Anun Nucën 'Ibu Dios rabiti nëtën 'ëx ami sinánquin cana 'uxúnmbi namácësa oquin, 'ë cacuxiäxa manë banañu banocëxa banacësari munuma banaia cuan. ¹¹ Banaí ësai quia cana cuan:

—'Ëx cana uisa ñubia 'aíma 'aínbi 'iacën, usa 'aish cana ënë menu 'icë ñucama cëñúccëbë usabi 'iti 'ain. Usa 'aish cana a pain 'unánti bana "A" 'imainun tsíanquinribi 'unánti bana "Z" asaribi 'ain. Ënuxunmi mín iscë ñucama ñuiquin camina quiricanu cuënëoti 'ain. Cuënëotancëxun camina axa 'ëmi sinani 'ëmi catamëcë unicama, mëcën achúshi 'imainun rabé ëmanu 'icë, acamami cuënëocë quirica buánmiti 'ain, Efeso, Esmirna, Pérgamo, Tiatira, Sardis, Filadelfia, Laodicea, a ëmacamanu 'icë unicama a.

¹² Banaia cuatí, uin cara 'ë usaquin caia quixun istisa tani cana cuainacëan.

¹³ Cuainacëquin cana mëcën achúshi 'imainun rabé anu lamparín nantí curi 'acë isan. Anu lamparín nantí curi 'acë achúshi achúshi sëtécë, acama nëbëtsinua cana uni achúshi

isan. Ax ca uni 'aíshbi Jesús 'iaxa. Aín taria chaxcé 'imainun ca anúan shítëcërëquicé ax curi 'acé 'iaxa. ¹⁴ A uni ca aín maxcánu 'icé aín bu uxua 'aish carnero rani uxuira iscësa 'ianan matsi uxuira iscësaribi 'iaxa. 'Ianan ca ax cushiira 'aish aín bëru rabé tsi rëquirucé ënxáira iscësa 'iaxa. ¹⁵ Aín taëx ca cashtá manéxa niba nibaquicé 'aish ichúcësa 'iaxa. 'Imainun ca aín banax baca xuqui cushiínra banaruia cuacësa 'iaxa. ¹⁶ Aín mëcën mëqueunën mëcën achúshi 'imainun rabé 'ispa tuíanan aín cuëbínuax machítusa manë xëtocé, amo rabébi cuënuce 'aish, chiquitia cana isan. Isanan cana aín bëmánanëxa barin cushiínra pëcacësaribiti pëquia isan.

¹⁷ Usa isi cana racuëtan bamai a tanáin nipacëan. Nipacëtia ca aín mëcën mëqueunën ramëquin 'ë caxa:

—Racuëaxma ca 'it. 'Ëx cana ñu 'aíma pan 'ain 'iacën. Usa 'aish cana camabi ñu cëñúcëbé usabi 'iti 'ain. ¹⁸ 'Ëx cana axa bamatimoi tsócé a 'ain. Bamatancëx baísquia 'aish cana bamatëcëntimoi tsotin. Ui unicamax cara uiti nëtën tsóti 'icé, uisa nëtën cara bamati 'icé quixun cana 'ën mëñoín. Bamatancëx cara aín 'ucha cupí anuax uni tëmëracé anu cuanti 'icé, cara anua aín 'ucha tërëncé uni 'icé anu cuanti 'icé quixun cana mëñoín. ¹⁹ A mín iscë ñucama 'imainun a mín isti ñucama, acama camina usai ca 'ia quixun ñuianan usai ca 'icéma 'aíshbi ñu 'iti 'icé quixun cuënëoti 'ain. ²⁰ 'Isa mëcën achúshi 'imainun rabémi 'ën mëcën mëquenua iscë, 'imainun anu lamparín nanti mëcën achúshi 'imainun rabémi iscë, ax cara uisa 'icé quixun 'unánquinmabi camina ësa ca quixun 'unánti 'ain, anu lamparín nanticama ax ca a mëcën achúshi 'imainun rabé ëmanuaxa 'ëmi catamëti unicama 'unántioquin nancé 'icën. 'Imainun ca mëcën achúshi 'imainun rabé 'ispa ami iscë, ax a ëmacamanuxun an Nucën Papa Diosan bana unicama ñuixunquin 'unánmicé a unicama anun 'unántiocé 'icën.

2

Efesonu 'icé unicama quirica buánmia

¹ Catancëxun ca ësaquinribi 'ë caxa:

—An axa Efesonuax 'ëmi catamécë unicama 'ë ñui quicé bana ñuixuncé uni, a buánminuxun camina ësoquin cuënëoti 'ain: An aín mëcën mëqueu 'icé anun mëcën achúshi 'imainun rabé 'ispa tuíncé 'ianan axa mëcën achúshi 'imainun rabé anu lamparín nanti nëbétsi nicé, Jesús, an ca anuaxa timécé unicamami ësaquin a caxúnun quixun mi caia: ² Mitsúnmi ñu 'acëcama cana 'unanin, chiquíshquinma camina ñu upí 'ain. Uisa ñu cara 'icëbëtanbi camina 'ëmi sinánti ëncéma 'ain. An ñu 'aisama 'acé unicama timaquin camina an 'acësaribi oquin 'aíman. Usai 'iquin camina uni raíri axa —'ë ca Nucën Papa Diosan aín bana unicama ñuixunún 'imía —quicé, ax cara asérabia Nucën Papa Diosan usoquin 'imicé 'icé quixun 'unánuxun isquinbi camina atúxbia cëmëi quia isan. ³ Usai tëmëraquinbi camina mitsun 'ëmi sinánti ëncéma 'ain. 'Énan 'icé cupí unin 'atimocëxunbi camina ënquinma 'ëmi sinánquin 'ëx cuëncësabi oquin 'an.

⁴ Mitsúnmi usa 'icëbi cana ësaquin mitsu cain, mitsux camina 'ëmi catamëtabati 'itsaira 'ëmi sináncën. Usai 'ía 'aíshbi camina bërí usai 'ima. ⁵ Usa 'ain camina uisairai caramina 'ëmi sináncé quixun sinani usai 'ëmi sinántëcënux 'ëmi sinanatëcënti 'ain. Usai 'ëmi sinanaquin camina mitsúnmi 'ëmi sinánquin 'ëx cuëncësabi oquin 'ásabi oquin 'atëcënti 'ain. Usai mitsux 'ëmi sinanacëbëtanma cana a anu lamparín nanti mitsu 'unántioquin nancé, a raíri 'ura 'inun nanti 'ain. ⁶ Mitsúnmi bëráma 'íasaribiti 'ëmi sináncéma 'ainbi cana 'unanin, 'ëx 'icësaribiti camina nicolaítas cacé unicaman ñu 'atima 'acé cuëñiman.

⁷ An cuaísa tancé unicaman ca axa 'ëmi catamécë unicama Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan 'ináncé bana, ëñé aín nuitunënbi sinánquin upí oquin cuati 'icën. An 'ëmi catamëquin 'ëx cuëncësabi oi 'iti ëncéma uni, a cana Nucën Papa Diosan nëtënu 'icé i, aín bimi a cüax bamatima, a cunun 'inánti 'ain.

Esmiranu 'icé unicama quirica buánmia

⁸ Usaqin catancëxun ca ësaquinribi cuëñëonun 'ë caxa:

—An axa Esmiranuax 'ëmi catamécë unicama 'ë ñui quicé bana ñuixuncé uni, a buánminuxun camina ësoquin cuënëoti 'ain: Axa ñu 'aíma pan 'ain 'ía 'aish camabi ñu cëñúcëbé usabi 'iti, axa bamaxbi bamatëcëntimoi baísquicé, Jesús, an ca ësaquin mi caia:

⁹ Mitsúnmi ñu 'acécama cana 'unanin. 'Ēn cana 'unanin, mitsux 'ēmi catamēcē cupí camina tēmēranan ñuñuma unisa 'ain. Ñuñuma 'aíshbi camina 'ēn nētēnu 'ēbē 'aish ñuñu unicamax 'icēsamaira oi anu 'icē ñuñu 'aish cuēēinra cuēēnti 'ain. Ēsaquin cana 'unanin, bētsi bētsi uni, —nux cananuna judíos uni 'ai —quibi judíosma 'aish, ñunshin 'atimanēn 'apu, Satanásnēn unishi 'ixun ca 'atimati banaquin mitsu ñuia. ¹⁰ Unían bētsi bētsi oquin 'atimocēxbi camina racuétima 'ain. Ñunshin 'atimanēn 'amicēxun ca raíri unin mitsu sipuati 'icēn, caramina 'ēmi sinánti ěnti 'ai quixun isnuxun. Mēcēn rabé nētēn camina paē tani tēmērati 'ain. Uisai cara ñu 'icēbētanbi camina anúnmi mitsux bamati nētē utámainun 'ēmi sinánti ěntima 'ain. Usaími 'ia cana mitsu 'ēn nētēnuaxmi nētétimo 'ēbē cuēēnun 'imiti 'ain.

¹¹ An cuaisa tancē unicaman ca axa 'ēmi catamēcē unicama Nucēn Papa Diosan Bēru Ñunshin Upitan 'ináncē bana ěnē aín nuitunēnbi sinánquin upí oquin cuati 'icēn. An 'ēmi catamēquin 'ēx cuēēncēsabi oi 'iti ěncēma uni, ax ca bama 'aíshbi baísquitancēx Nucēn Papa Diosan nētēnu bamatēcēntimo 'iti 'icēn. A unicamax ca anu axa 'ēmi catamēcēma unicama bamatēcēncēsa 'iti anu 'itima 'icēn.

Pérgamonu 'icē unicama quirica buánmia

¹² Usaquin catancēxun ca ěsaquinribi cuēñeonun Jesusan 'ē caxa:

—An axa Pérgamonuax 'ēmi catamēcē unicama 'ē ñui quicē bana ñuixuncē uni, a buánminuxun camina ěsoquin cuēñēoti 'ain: Axa machitusa manē xētocē amo rabébi cuēñucēñu an ca ěsaquin mi caia: ¹³ 'Ēn cana 'unanin, anumi mitsux 'icē anu ca ñunshin 'atimanēn 'apu, Satanás, ax cushi 'icēn. Anu 'icē unicama an sinánmicēxun 'atima ñu 'acēbētanbi camina mitsun 'ēmi sinánti ěncēma 'ain. Micama achúshi, Antipas cacē, ax 'ēmi sinánti ěncēma 'ixun 'ē ñuiquin bana ñuixuncē cupí axa 'ēmi sináncēma unicaman 'acéxa bamacēbētanbi camina mitsun 'ēmi sinánti ěncēma 'ain.

¹⁴ Mitsúxmi usa 'icēbi cana ěsaquin mitsu cain: Micama raírinēn camina unían Balaanēn cacēxun 'atima ñu 'ásaribi oquin 'ain. Balaanēn ca an Israel unicama ñusmoisa tancē capitán, Balac cacē, a ěsaquin cacéxa: Min menu 'icē bēñēñuma xanucama camina Israel uní parania atubē 'inun cati 'ain. Usai abē 'iquin ca ax isa díos 'icē quixuan min unicaman rabićē ñu a rabiquian ñu pinun 'imiti 'icēn. Balaanēan usoquin sinánmia 'aian usaribi oquin axa mitsubē 'icē uni raírinēnribi sinánmicēxun camina mitsu raírinēn usaribi oquin ñu 'atima 'ain. ¹⁵ 'Imainun camina micama raírinēn nicolaítas cacē unicaman 'unánmicēsaribi oquin 'ati ěinsama tanin, atúan a 'unánmicē bana 'ēx cuēēncēbētanmabi.

¹⁶ Usaquin 'aquinbi camina sinanaquin acama ěnti 'ain. Usaquinmi ěncēbētanma cana xēñibuiracēma 'aínshi mitsunu cuanquin, manē xētocē 'ēn cuēbínuax chiquicē, anun usa unicama 'atimoti 'ain.

¹⁷ An cuaisa tancē unicaman ca axa 'ēmi catamēcē unicama Nucēn Papa Diosan Bēru Ñunshin Upitan 'ináncē bana, ěnē aín nuitunēnbi sinánquin upí oquin cuati 'icēn. An 'ēmi catamēquin 'ēx cuēēncēsabi oi 'iti ěncēma unicama cana anúan masá nuitutíma upitax 'iti a 'inánti 'ain. Bērámá Nucēn Papa Diosan camabi nētēn maná cacē piti judíos unicama 'inánsaribi oquin cana maná, 'ēn nētēnu unēcē, a unicama 'inánti 'ain. 'Inánan cana maxax uxua, a unicama achúshi achúshi, anu aín anē itsi cuēñēocē, a 'inánti 'ain. Uni itsían 'unaniamabi ca acama achúshi achúshinēnshi aín anē 'unánti 'icēn.

Tiatíranu 'icē unicama quirica buánmia

¹⁸ Usaquin catancēxun ca ěsaquinribi cuēñeonun Jesusan 'ē caxa:

—An axa Tiatíranuax 'ēmi catamēcē unicama 'ē ñui quicē bana ñuixuncē uni, a buánminuxun camina ěsoquin cuēñēoti 'ain: Nucēn Papa Diosan Bēhicē, axa cushiira 'aish aín bēru rabé tsi rēquirucē ěnxáira iscēsa 'ianan aín taēx cashtá manéxa niba niba quicē 'aish ichúcēsa, an ca ěsaquin mi caia: ¹⁹ Mitsúnmi ñu 'acécama cana 'unanin, camina 'ēmi catamēti bētsibē nuibanani 'ēx cuēēncēsabi oi 'in. Uisai cara ñu 'icēbētanbi camina 'ēmi sinánti ěncēma 'ain. 'Ēmi catamētabaquinmi 'acēsamaira oquin camina bēri mitsun 'ēx cuēēncēsabi oquin ñu 'ain.

²⁰ Mitsúxmi usa 'icēbi cana ěsaquin mitsu cain. Bērámá ca Jezabal ax 'atima xanu 'aíshbi judíos unicaman 'apu 'iacéxa. Usaribi oquin ca micamáxmi timēcēbētan achúshi xanu 'atimanēn bana ñuixunia. An isa Nucēn Papa Dios quicē bana unicama ñuixunia quiquinbi

ca axa 'ëmi sináncë unicama parania. Paránquin ca aín xanuma 'aínbia uni xanu itsibë 'iti ca asábi 'icë quixun 'unánmianan ñu ax isa dios 'icë quixuan unin cacë a rabiquin ñuina rëcë piti isa asábi 'icë quixun unicama 'unánmia. An usaquin 'atima ñu 'anun uni 'unánmiabi camina isëshitin. ²¹ Axa usai 'iabi cana usa ñu èña 'ëmi sinánun cafan. Caíncëxunbi ca ëmi catamëquin sinanaquin aín ñu 'atima 'acë èncëma 'icën. ²² An a xanúan 'unánmicësa oquin 'acë unicaman usai 'iti èncëma 'ain cana anua 'uxcë anubia 'inun a xanu 'insínmiti 'ain. 'Anan cana axa a xanubë 'icë unicamaribi 'aisamairaira tëmëranun 'imiti 'ain. ²³ 'Anan cana a xanun 'unánmicë 'ixuan an 'atima ñu 'acë unicamaribi aín tuása 'icë acama bamamiti 'ain. 'Èn usaquin 'acëbëtan ca camabi èmanu 'icë axa 'ëmi catamëcë unicaman 'unánti 'icën, 'èn cana camabi unían sináncë ñu 'unanin, uisaquin cara aín nuitu mëu sinania quixunribi cana 'unanin. 'Unánquin cana an upí oquin sinánquin ñu 'acë uni axa upitax 'inun 'imianan, an 'atima ñu 'acë uni a aín 'ucha cupí uisoquin carana 'ati 'ai usoquin 'ati 'ain.

²⁴ 'Itsa uníxa usai 'icëbëtanbi camina Tiatíranu 'icë mitsu raírinën aín bana ca cëmë 'icë quixun 'unánquin a xanun bana cuacëma 'ain. Bëtsi bëtsi uníxa, nun cananuna mitsun 'unáncëma ñu, ñunshin 'atimanën 'apúan nu 'unánmicë, a mitsu 'unánmiti 'ai quíabi camina a 'unántisama tan. Mitsúxmi usai 'iti ca asábi 'icën. Usábi camina 'iti 'ain. Bëtsi ñumi 'anun cana mitsu caiman. ²⁵ 'Èx utécëntámainun camina usabíi 'iti 'ain.

²⁶ Axa aín bamati nëtë utámainun 'ëmi catamëquin 'èx cuèèncësabi oi 'iti èncëma uni, acama cana 'èx utécënquin aín cushi 'ixun camabi menu 'icë unicaman aín bana cuaquin aín quicësabi oquin 'anun 'aminun 'imiti 'ain. ²⁷ 'Èn Papa Diosan aín cushi 'è 'ináncësabi oquin cana a unicama 'èn cushi 'inánquin unían aín bana cuanun 'imiti 'ain. 'Èn usaquin 'imicëxun ca atun, camabi unían aín bana cuanun 'imiti 'icën, uni itsian uni itsi aín bana cuanun quixun aín manë xo tuínxun racuécësaribi oquin. ²⁸ Pëcaracëbëtan ca 'isponën pécaia. A 'ispon cana axa 'ëmi catamëquin 'èx cuèèncësabi oi 'iti èncëma unicama 'inánti 'ain. ²⁹ An cuaisa tancë unicaman ca axa 'ëmi catamëcë unicama Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan 'ináncë bana, ènë aín nuitunënbi sinánquin upí oquin cuati 'icën.

3

Sardisnu 'icë unicama quirica buánmia

¹ Usaquin catancëxun ca èsaquinribi cuèñëonun Jesusan 'è caxa:

—An axa Sardisnuax 'ëmi catamëcë unicama 'è ñui quicë bana ñuixuncë uni, a buánminuxun camina èsoquin cuèñëoti 'ain: Axa Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upíñu 'ianan an aín mëcënan 'ispa mëcën achúshi 'imainun rabé tuíncë, an ca èsaquin mi caia:

—Mitsúnmi ñu 'acëcama cana 'unanin. Unin ca mitsux camina Nucën Papa Diosbë upí 'ai quixun ñuia. Ñuicëxbi camina usama 'aish bamacë unisa 'ain. ² Mitsux axa 'uxcë unisa 'aishbi camina bësucësa 'iti 'ain. 'Èn iscëxun ca mitsúnmi 'acë ñucama 'èn Papa Diosan upí isima. Usa 'ain camina mitsúnmi bérí 'acë ñu axribia an iscëx 'aisama 'itin rabanán, upí oquin sinánquin ax cuèèncësabi oquin 'ati 'ain. ³ Usoquin 'aquin camina mitsua 'èn sinánmicëxun 'èn unicaman ñuixuncë bana a sinánti 'ain. A sinánquin camina a bana quicësabi oquin 'anan sinanaquin mitsun ñu 'atima 'acëcama ènti 'ain. Usai 'icëbëma cana an ñu mëcamacë uníxa, unin sináncëbëmabi ucësaribuatsini, 'èx mitsun 'unáncëma nëtën uisoquin carana 'ati 'ai usoquin mitsu 'ai uti 'ain. ⁴ Mitsúnmi 'èx cuèèncëma ñu 'acë 'aínbí ca Sardisnu 'icë uni 'itsamashinën ñu 'aisama 'acëma 'icën. Usa 'aish ca aín nuitu upí 'ain chupa uxua pañucësa 'aish 'èbë niti 'icën. ⁵ Axa 'ëmi catamëquin 'èx cuèèncësabi oi 'iti èncëma unicama atux ca usoquin chupa uxua pañucë 'iti 'icën. A unicaman anë cana 'èn quiricanua téréntima 'ain. Téréñquinma cana acama achúshi achúshi ñuiquin —ax ca 'ènan 'aish xënbua 'aínbí 'èbë 'iti 'icë —quixun 'èn Papa Dios 'imainun aín ángelcama cati 'ain. ⁶ An cuaisa tancë unicaman ca axa 'ëmi catamëcë unicama Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan 'ináncë bana, ènë aín nuitunënbi sinánquin upí oquin cuati 'icën.

Filadelfianu 'icë unicama quirica buánmia

⁷ Usaquin catancëxun ca èsaquinribi cuèñëonun Jesusan 'è caxa:

—An axa Filadelfianuax 'ëmi catamëcë unicama 'è ñui quicë bana ñuixuncë uni, a buánminuxun camina èsoquin cuèñëoti 'ain: A aín chaitiocë David 'iásaribi 'Apu 'inun Nucën Papa Diosan 'imicë, Jesús, axa 'uchañuma 'aish aín bana asérabi 'ice, ax ca an xëcúë

bērúancē unisaribi 'icēn. An xēcuē bēruāncē 'ixuan an xēocaia ca uinu 'icē unínbi xēcuē xēputima 'icēn. 'Imainun ca an xēpuia uinu 'icē unínbi xēcuē xēocatima 'icēn. Usaribi oquin ca ui unix cara ainan 'iti 'icē, ui unin cara aín bana unicama ñuixunti 'icē, acama ainshi mēñoia. Usoquian an mēñocē 'ain ca uinu 'icē unínbi —usama ca —catima 'icēn. Ax usa 'ixun ca ēsaquin mi caia: ⁸Mitsúnmi ñu 'acēcama cana 'unanin. 'Ēn cana 'unanin, mitsux 'itsairama 'ixunbi camina 'ēn bana quicēsabi oquin 'anan, 'ēx cana Cristonanma 'ai quiax quicēma 'ain. Usa 'icē cana anun atsínti xēcuēn atsíncēsa 'inun 'ēn bana unicama ñuixunun mitsu 'imian. Usoquin 'imia ca ui unínbi mitsúnmi usoquin 'axunma 'anun mitsu 'imitima 'icēn. ⁹Usa 'ain cana ñunshin 'atimanēn 'apun sinánmicē unicama axa, 'ēx cana asérabi judío uni 'ai quibi cēmēi 'ēmi sináncēma unicama a mitsun bana cuatia mitsumi sinánun 'imiti 'ain. 'Imicēxun ca 'unánti 'icēn, 'ēn cana asérabi mitsu nuibati quixun. ¹⁰Mitsun camina uisa ñu cara 'icēbētanbi 'ēmi catamēanan 'ēn bana quicēsabi oquin 'ati ēncēma 'ain. Usafimi 'icē cupí cana anúan unicama paē tani tēmēratí nētēa ucēbēmi tēmēraxma 'inun mitsu 'imiti 'ain.

¹¹Xēnibucēma 'aínshi cana utēcēnti 'ain. 'Ēx umainun min 'acēsabi oquin 'ēmi sinánti ēnquinma 'ēn mitsu cacē bana 'acē 'aish camina 'ēbē 'ēn nētēnu 'i cuēēnti 'ain. Usai 'imi 'iti cupí camina unían mitsu sinanamínun 'amitima 'ain. ¹²Axa 'ēmi catamēquin 'ēx cuēēncēsabi oi 'iti ēncēma unicama, a cana anua Nucēn Papa Dios 'icē anubia nētētimoi 'inun 'imiti 'ain. Anuaxa chiquítimoquin ca Nucēn Papa Diosan 'imiti 'icēn. 'Ēn Papa Diosan anēbi cana a unicamanu cuēñēoti 'ain. Cuēñēonan cana anu Nucēn Papa Dios 'iti Jerusalén ió, axa naínuax ubúti, aín anēribi 'anan cana 'ēn anē ióribi atunu cuēñēoti 'ain. ¹³An cuaisa tancē unicaman ca axa 'ēmi catamēcē unicama Nucēn Papa Diosan Bēru Ñunshin Upitan 'ináncē bana, ēnē aín nuitunēnbi sinánquin upí oquin cuati 'icēn.

Laodiceanu 'icē unicama quirica buánmia

¹⁴Usaquin catancēxun ca ēsaquinribi cuēñēonan Jesusan 'ē caxa:

—Axa Laodiceanuax 'ēmi catamēcē unicama an Nucēn Papa Diosan bana ñuixuncē, a buánminuxun camina ēsoquin cuēñēoti 'ain: Ax upíira upí 'ixuan uisa cara Nucēn Papa Dios 'icē quixun paránquinma uni 'unánmicē, an Nucēn Papa Diosbētan camabi ñu unio, an ca ēsaquin mi caia: ¹⁵'Ēn cana usafimi mitsux 'icē acama 'unanin. Usa 'ixun cana 'ēn 'unanin, mitsúnmi upí oquin sinánxun ax cuēēncēsabi oquinra Nucēn Papa Dios 'axuniam. Usa 'ixun camina mitsun sinanin, mitsúxbi usai 'ia isquin sapí isa Nucēn Papa Diosan upí oquin sinania quixun. Usa 'aish camina mitsux an Nucēn Papa Diosan bana cuacē unicama 'icēsai 'iman. Usa 'aish camina a Nucēn Papa Diosan bana cuacēma unicama 'icēsairibi 'iman. Usa 'ain cana cuēēnin, mitsux an asérabiira Nucēn Papa Diosan bana cuacē 'iti. Usai 'icēma 'ixun, mitsun 'aisama ñu 'acē 'ixun, —'aisama ñu 'acē cupí cana ainanma 'ai —quixun 'unáncē 'iti cana cuēēnin. ¹⁶Usoquinmi mitsun asérabiira 'ēn bana 'acēma 'aish camina 'unpax 'itsístanisa 'ain. Ēnēx ca 'ēsa 'icēn. 'Unpax matsi xēati ca asábi 'icēn, 'unpax 'itsísocēribi xēati ca asábi 'icēn. Usa 'aínbi ca uni 'unpax 'itsístanishi xēax anábuisa tanti 'icēn. Usaribi cana mitsu isin. Mitsúxmi asábitanishi 'iti cana cuēēniman. Unían 'unpax 'itsístanishi xēax aín picē anáquin chiquíncēsaribi oquin cana 'ēbē 'iáxma 'inun mitsu chiquínti 'ain. ¹⁷Mitsux camina quin, 'ēx cana asábi 'ain, ñuñu 'aish cana cha 'ain, uisa ñu carana cuēēni, a cana bitsin. Mitsux ēnē nētēnu 'icē ñuñu 'aishbi camina Nucēn Papa Diosan iscēx ñuumas 'ianan bēxuñusa 'ianan chupañumasa 'ain. ¹⁸Mitsúxmi usai 'inúnma cana mitsu 'ēsēquin ēsaquin cain: Curi manē ax ca 'itsísrocēx aín chuacama nētētia. Nētécēbē ca aín upíshi bērutia. Usaribi oquin asérabi mitsun nuitu upí 'inun 'ēn mitsu 'iminun camina 'ē ñucáti 'ain. Mitsun 'atima ñu 'acēcama tērécncē 'ianan 'ēmi sinánquin ñu upí 'acē 'aish chupa uxua pañucēsa 'inun 'ēn mitsu 'iminun camina 'ē ñucáti 'ain. Mitsun uisa ñu 'ati cara 'atima 'icē, uisa ñu 'ati cara upí 'icē quixun upí oquin 'unáncēma 'aish bēxuñu unisa 'ixunbi, acama mitsu 'unánminun camina 'ē ñucáti 'ain. ¹⁹Uicama carana nuibatin, acama cana ñu 'atima 'atēcēnxunma 'anun 'ēsēanan uisoquin carana 'ati 'ai usoquin 'ain. Usoquin 'ēn 'acēxmashí camina sinanati 'ēx cuēēncēsabi oi asérabi 'iti 'ain. ²⁰Ēnēx ca ēsa 'icēn. Bētsi uni isi cuanxun ca unin aín xēpúti taxcaquin a xēocaxunun quixun caia. An aín xēpúti taxcaquin uni itsi cuēncē uni usaribi cana 'ēx 'ain. A unisaribi 'ixun cana ui unin cara 'ēmi sinánquin 'ēx abē 'inun 'ē caia a unibē 'iti 'ain. Usai 'iqin cana unían abētan piquin uni itsi 'unáncēsaribi oquian 'ē 'unánun a uni

'imiti 'ain. ²¹ 'Anan cana axa 'ëmi catamëquin 'ëx cuëncësabi oi 'iti ëncëma unicamax 'ëbë 'apu 'inun 'imiti 'ain, 'ëx tëmëraibi ax cuëncësabi oi 'iti ëncëma 'icëa 'ën Papan 'ë abë 'apu 'inun 'imicësaribi oquin. ²² An cuaisa tancë unicaman ca axa 'ëmi catamëcë unicama Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan 'ináncë bana, ënë aín nuitunëmbi sinánquin upí oquin cuati 'icën.

4

Aín nëtënxun Nucën Papa Dios rabiti bana

¹ A ñucama pain cuatancëxun cana xëcuë xëocacësa 'inuan naí panárabëcë isan. Isquin cana anun paían 'ë cacë bana axa manë banañu banocëxa banacësari banaia cuatëcëan, ësai qui:

—Ènu ca 'irui ut, mixmi aia cana uisa ñucama cara 'iti 'icë quixun mi ismiti 'ain.

² Cacëxunshi Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan 'imicëxun cana 'uxúnmbai namácësa oquin naicamë'ëonua anu tsóti upíira upí anu 'Apuirá tsóti, a isan. Isanan cana axa anu tsócë Nucën Papa Dios aribi isan. ³ Axa anu tsócë ax ca upíira upí 'iixa, maxax nibá upíira upí, paxa 'aishbi tunántani, jaspe cacë, a iscësa 'ianan bëtsi maxax ushíantani, cornalina cacë, a iscësaribi ca aín ichúcë 'iixa. Anu ax tsócë a nëbëtsioracë ca nónbai upíira upí, maxax ñu paxa iscësa, esmeralda cacë, axa ichutia iscësa 'iixa. ⁴ Anu ax tsócë aribi nëbëtsioracë ca męcën rabé 'imainun taë rabé 'imainun rabé 'imainun rabé anu tsóti itsi 'iixa. Axa a anu tsótinu tsócëcamax ca męcën rabé 'imainun taë rabé 'imainun rabé 'imainun rabé caniacëcë unicama 'iixa. Acamax ca aín chupa uxua 'ianan curi 'acë mañuti mañucë 'iixa. ⁵ Anu tsóti upíira upí anuaxa caná mëriti banaia cana cuan. Cuanan cana anuaxaribia bëtsi ñuribi sharatia cuan. Anu Nucën Papa Dios 'icë aín bëmánoncúa, cana męcën achúshi 'imainun rabé i tēcënu nanxun bimicëxa 'apú rëquirucësaria rëquiruia isan. Isquin cana anu ca Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upí 'icë quixun 'unan. ⁶ Anua Nucën Papa Dios 'icë a bëmánon ca parún-papa upí, bëxnan bëxnánquicë iscësa 'aishbi 'unpáxma 'iixa.

Anua Nucën Papa Dios 'icë a nëbëtsi 'ianan a nëbëtsioracë ca 'itsaira bëruñu rabé 'imainun rabé ñu, axa bamatimoi tsócë, axribi 'iixa. Aín bëmánon 'itsaira bëruñu 'ianan ca aín caxumiribi a ñu 'itsaira bëruñu 'iixa. ⁷ A ñu achúshi ca paru 'inúansa 'iixa, bëtsix ca vaca bënësa 'iixa, bëtsix ca unin bëmánan iscësa 'iixa, bëtsix ca tëtëcamë'ëo nuania iscësa 'iixa. ⁸ A ñucama achúshi achúshinëx ca anúan nuánti męcën achúshi 'imainun achúshi pëchíñu 'iixa. Aín bërucamax ca ëman 'ianan 'ucë mëúribi 'iixa. A ñux ca nëtënbi imébi nëtëtima Nucën Papa Dios rabi ësai quiaxa:

Nucën Papa Dios, ax ca upíira upí, upíira upí upíira upí 'icën. Aín cushix ca chaira 'aish bëtsi cushisama 'icën. Ax ca usabi 'iá 'aish, usabi 'aish, usabi 'iti 'icën.

⁹ Usaquian 'itsa bëruñu ñu an Nucën Papa Dios, axa anu 'Apuirá tsóti, anu 'ianan bamatimoi tsócë, a nëtëtimoquin rabianan —ca asábi 'icë —quixun cacëbëtan cacëbëtan, ¹⁰ ca męcën rabé 'imainun taë rabé 'imainun rabé 'imainun rabé a caniacëcë unicama an axa xënbua 'aínbi bamatimoi tsócë Nucën Papa Dios ami bësui, rantin puruni tsóbuquin a rabiia. Rabiquin ca curi 'acë mañuti atúan mañucë Nucën Papa Dios 'inánquin anua ax 'icë aín bëmánon nanquin rabiquin ësáquin caia:

¹¹ Nucën 'Ibu Dios, min camina camabi ñu uniocën. Mix cuëncësabi oi ca 'iacëxa, mix cuëncësabi oquin camina min cushímbi camabi ñu ënë menu 'icë 'imainun naínu 'icë ñuribi uniocën. Usa 'aish camina camabi unicama 'imainun ángelcamaribi rabitisa 'ain.

5

Nucën Papa Diosan tuíncë quirica 'imainun Carnero ñuicë bana

¹ Axa anu tsócë Nucën Papa Dios an aín męcën mëquenën tuíncë cana quirica taráncë isan. Iscëx ca aín namënu cuëñocë 'ianan aín caxunuribi cuëñocë 'iixa. A quirica aín namë istisama 'itánun upí oquin tacáshcacë 'aish ca anúan tacáshcacë ñu męcën achúshi 'imainun rabé 'iixa. ² A isanan cana achúshi ángel cushiira axa ësai qui munuma banaia isan:

—¿Uínra cara ax bëtsibë sënénmaira 'ixun ënë quirica anúan tacáshcacë pëóshxun bacati 'ic?

³Quicëbëbi ca an pëóshti 'aíma 'iaxa. Naínu 'icë ángelcama 'imainun menu 'icë unicama 'imainun anua bamacë unicama 'icë, anu 'icë unicama achúshinëxbi ca an a quirica bacanan isti 'aíma 'iaxa. ⁴An bacanan usai quicë cara quixun isti 'aíma 'imainun an ami bësuquin a quirica ñachati unibi 'aíma 'icë isi cana ini bëunan mëscúan. ⁵Usai bëunan mëscutiabi ca a caniacëcë unicama achúshinën 'ë caxa:

—Camina ini bëunan mëscútima 'ain. Ca is, Judatan rëbúnquicama achúshi, 'Inúan cacë, ax Davidnën rëbúnquiribi 'icë, Jesús, ax bamáxbi baísquia 'aish camabi ñun 'ibuira, an ca a quirica taráncë bacaquin, anúan a tacáshcacëcama pëóshti 'icën.

⁶Usai quicëbëtan cana anua Nucën Papa Dios 'icë, 'imainun anu axa 'itsa bëruñu rabé 'imainun rabé ñu axribia bamatimoi tsócë, 'imainun caniacëcë unicama, acama nëbëtsia nicë, carnero 'icësaribitia unín 'ucha cupí bama Cristo a isan. Ax ca unín 'ucha cupí carnero 'acësa oquin 'aquian unín anu 'á aín namicama istisabi 'aish nicë 'iaxa. 'Ën iscëx ca ax mëcën achúshi 'imainun rab'ë matúxcañu 'ianan mëcën achúshi 'imainun rabé bëruñu 'iaxa. Aín bëru mëcën achúshi 'imainun rabé ax ca aín Bëru Nunshin Upí Nucën Papa Diosan camabi menu 'icë unicamanu cuanun xucë a 'icën. ⁷Anu cuanquin ca Carnero 'icësaribitia unín 'ucha cupí bama, an axa tsócë Nucën Papa Dios aín mëcën mëqueua 'icë quirica a biaxa. ⁸Bicëbë ca 'itsa bëruñu rabé 'imainun rabé ñu, axribia bamatimoi tsócë, acama 'imainun mëcën rabé 'imainun taë rabé 'imainun rabé 'imainun rabé caniacëcë unicamaribi, Carnero 'icësaribitia unín 'ucha cupí bama ami bësucë 'aish a rabi rantin purúanxa. A caniacëcë unicaman ca arpa cacë ñu a 'ai cuëñi cantati, a 'imainun curi 'acë manë xanpa anua sanutanun nëënti tsépasa ñu 'icë, acama tuíanxa. A xanpanuax cuín t'exéquiánxa 'irucë, ax ca aín unicaman Nucën Papa Dios rabianan ñucacë banacama a 'iaxa. ⁹Carnero 'icësaribitia unín 'ucha cupí bama, ami bësuax ca cantati ió cantaxa, ësai qui:

—Mín camina bëtsibë sënénmaira 'ixun a quirica anúan tacáshcacë pëóshxun bacati 'ain. Mix bamax baísquia 'ixun camina nucama bëtsi bëtsi unibu, bëtsi bëtsi banan banacë, 'imainun camabi nëtënuax ucë, 'imainun bëtsi bëtsi 'apuñu unicama, Nucën Papa Diosnan 'inun iémian. ¹⁰Iémianan camina atu Nucën Papa Diosbë 'apu 'inun 'imianan judós sacerdotesa 'imiquin an Nucën Papa Diosbë banaquin a rabicë 'imian. Usaquinmi 'imicëx ca mibë ënë menu 'icë unicaman 'apusa 'iti 'ain.

¹¹A cantati cuatancëxun isquin cana anu Nucën Papa Dios 'icë a 'imainun anua 'itsa bëruñu ñu, axribia bamatimoi tsócë acama 'icë, 'imainun anua caniacëcë unicama 'icë, a nëbëtsioratia 'aisamaira tupúntisama 'aish ángelcama munuma banaia cuan. ¹²Ësai ca munuma banai quiaxa:

—Carnero 'icësaribitia unín 'ucha cupí bama, ax ca bëtsibë sënénmaira 'icën. A unín 'acë, axa camabi unicaman 'apu 'ianan, camabi ñun 'ibu 'ianan, camabi ñu 'unáncë, 'ianan cushiira a camabi unicama 'imainun ángelcamaribi rabiti 'icën. Rabianan ca —asábi ca —quixun caquin rabiquin an cacë banacama cuati 'icën. Cuëñquin ca axribia cuëñun rabiti 'icën.

¹³Usai banaia cuanan cana Nucën Papa Diosan unio ñucama, naínu 'icë ñucama, 'imainun menu 'icë 'imainun bacanu 'icë, anua bamacë unicama 'icë anu 'icë unicama, acamaxa munuma banai ësai quia cuan:

Ax anu tsócë Nucën Papa Dios, a 'imainun Carnero 'icësaribitia unín 'ucha cupí bama, aribi ca camaxunbi cuëñquin axribia cuëñun rabiti 'icën. Rabianan ca —asábi ca —quixun caquin rabiquin an cacë bana cuati 'icën. Ax cushiira 'aísha bëtsi 'apusama 'icë ca camaxunbi xëñibua 'aínbi a rabiti 'icën. Cuëñquin ca axribia cuëñun rabiti 'icën.

¹⁴Usaía cantaia ca 'itsa bëruñu rabé 'imainun rabé ñu, axribia bamatimoi tsócë, acaman —usai ca 'iti 'icë —quixun caxa. Cacëbë rantin purúnquin ca a caniacëcë unicamaribi axa bamatimoi tsócë a rabiaxa.

6

Mēcēn achúshi 'imainun rabé anúan quirica tacáshcacé ñucama ñuicē bana

¹Usaquin istancēxun cana Carnero 'icēsaribitia unin 'ucha cupí bama, an anúan quirica tacáshcacé mēcēn achúshi 'imainun rabé ñu a achúshi pēóshia isan. Pēóshcēbētan cana 'itsa bēruñu rabé 'imainun rabé ñu, axribia bamatimoi tsócé, acama achúshinēxa caná banacēsari munuma banai —ca chiquiti ut —quia cuan. ²Quicēbētan isquin cana achúshi caballo uxua chiquitia isan. Axa a caballonu tsócé unin ca canti achúshi tuíanxa. Tuíanx uquin Nucēn Papa Diosan 'ināncēxun biquin, 'apúan mañucē mañuti mañutancēx ca axa ami nishcē unicama ñusmoi abē 'acananí cuanxa.

³Usai 'icēbētan ca Carnero 'icēsaribitia unin 'ucha cupí bama, an anúan quirica tacáshcacé ñu itsi pēóshaxa. Pēóshcēbētan cana 'itsa bēruñu rabé 'imainun rabé ñu, axribia bamatimoi tsócé, acama itsíxa —ca chiquiti ut —quia cuatēcēan. ⁴Quicēbē ca bētsi caballo, ušían chēxēira, unuax chiquífaxa. Axa a caballonu tsócé uni an ca bētsibē bētsibē 'acananí cēñuanánun unicama 'iminuan, Nucēn Papa Diosan 'ināncēxun, aín manē masínbu bíaxa.

⁵Usai 'icēbētan ca Carnero 'icēsaribitia unin 'ucha cupí bama, an anúan quirica tacáshcacé ñu itsi pēóshaxa. Pēóshcēbētan cana 'itsa bēruñu rabé 'imainun rabé ñu, axribia bamatimoi tsócé, acama itsíxa —ca chiquiti ut —quia cuatēcēan. Cuaquin isquin cana caballo tunan chiquitia isan. ⁶En iscēxun ca anu tsócé unin, piti ñua 'itsairama 'ain, anun ñu 'iē tupúnti tuíanxa. ⁶Isquin cana 'itsa bēruñu rabé 'imainun rabé ñu, axribia bamatimoi tsócé, acama nēbētsinuaxa banaia cuan, piti ñu cupíra 'afan ésaí quia:

—Achúshi nētēn ñu mēētancēxun bicé curíquinēn camina achúshi kiloishi trigo biti 'ain. A biquinma camina rabé 'imainun achúshi kilo cebada biti 'ain. Usa 'aínbi ca i bimin xēni 'imainun vinoribi aín cupí usabi 'iti 'icēn.

⁷Usai 'icēbētan ca Carnero 'icēsaribitia unin 'ucha cupí bama, an anúan quirica tacáshcacé ñu itsi pēóshaxa. Pēóshcēbētan cana 'itsa bēruñu rabé 'imainun rabé ñu, axribia bamatimoi tsócé, acama itsíxa —ca chiquiti ut —quia cuatēcēan. ⁸Cuaquin isquin cana bētsi caballo, curua, chiquitia isan. Axa anu tsócé uni aín anēx ca Bamati cacé 'íaxa. An Bamati cacé uni a nuibiancē, a unix ca Anua Uní Bamacé 'Iti caquin anēcē a 'íaxa. A uni rabé ca, ēnē menu 'icē unicama 'aisamaira 'aísha nēbētsi, rabé 'imainun rabé oquin tēcācēsa 'icēbia amo 'icē achúshi cēñunun Nucēn Papa Diosan 'imiíaxa. Usaquin 'imicēxun ca a uni rabētan 'acananía 'aisamaira uni bamanun 'imianan 'acēñuma 'aísha 'aisamaira uni bamanun 'imianan 'insinan 'aisamaira uni bamanun 'imianan axa piánancē ñuinacan picéxa 'aisamaira uni bamanun 'imiíaxa.

⁹Usai 'icēbētan ca Carnero 'icēsaribitia unin 'ucha cupí bama, an anúan quirica tacáshcacé ñu itsiribi pēóshaxa. Pēóshcēbētan cana Nucēn Papa Diosan bana cuanan, a banax ca asérabi 'icē quiax quicé cupí unin 'acéxa bama unicaman ñunshin, anuxun ñuina xaroti bucúncē maxax, a tēmúcia isan. ¹⁰A ñunshinax ca munuma banai quiaxa:

—Nucēn 'Ibu Dios, upíra upí 'aish 'uchañumaira 'ixun mix quicēsabi oquin 'acé 'icē, ¿uínsarainra caramina menu 'icē unicama, an nu 'a, a cupiti 'ain?

¹¹Usai quia Nucēn Papa Diosan 'ināncēxun ca acama achúshi achúshinēn chupa uxua bíaxa. 'Ināncēxuan bicēbēa ésoquin atu cai banaia cana cuan:

—Mitsu 'acēsaribi oquin axa Cristomi catamécē raírí uniribi, unin 'aquin sēnéontamainun, camina cañpainti 'ain.

¹²Usai 'icēbētan ca Carnero 'icēsaribitia unin 'ucha cupí bama, an anun quirica tacáshcacé ñu itsiribi pēóshaxa. Pēóshcēbē ca mecama shaíquiíaxa. Usai 'icēbē ca bari bēánquiíaxa, chupa tunánsa 'inun. 'Imainun ca 'uxē imi ícēsa 'íaxa. ¹³Usaía 'imainun ca suñúanēan bēcacéxa higos bimi paxa réucucēsari 'ispa réucúíaxa. ¹⁴Quirica tarāncēsa 'inun taramēti ca naicamē'ēo nētēaxa. 'Imainun ca aín bashicama 'imainun nasícama anua 'icēnuax tacúíaxa. ¹⁵Usai 'icēbē ca axa Nucēn Papa Diosmi sināncēma unicama, 'apucama 'imainun uni cushibubē ñuñu unicama, 'imainun capitāncama, 'imainun uni chacama, 'imainun an uni itsi ñu mēēxuncē unicama, 'imainun an uni itsi ñu mēēxuncēma unicama,

a camáxbi racuëti matá me shimú 'icë quinicamanu 'ianan aín bashinu 'icë xaxu chacama nêbëtsi unéaxa. ¹⁶⁻¹⁷Unéquin ca aín bashi 'imainun xaxu chacama caxa:

—A nêtë anüan axa anu tsóti upíra upí, anu 'Apuira tsóti, anu tsócë Nucën Papa Dios a 'imainun Carnero 'icësaribitia unin 'ucha cupí bama, an axa ami sináncëma unicamami nishquin castícani nêtë ca uaxa. Usa 'ain ca unicamax úixbi iétima 'icën. Usa 'ain ca nunu rurucubut, 'Apuira an nu isnúnma ca rurucubúquin nu unput. Carnero 'icësaribitia unin 'ucha cupí bama, axa nun 'ucha cupí numi nishcë, an nu castícanxunma 'anun ca nu unët.

7

'Itsaira judíos unicamax Nucën Papa Diosnan 'aish 'unántiocë 'iá bana

¹Usaquin istancëxun cana rabé 'imainun rabé ángel isan. Achúshinëx ca aucüaxa bari urucé anu nicé 'iaxa. Bëtsix ca ami bari cuabúcë anu nicé 'iaxa. Bëtsíxa baca rëbumi 'imainun ca bëtsix baca tsípúmi 'iaxa. A ángelcama ca suñun me bëcanan parún papa bëcaisama oquin bëaranan iribi bëcaisama oquin bëaraxa. ²Usaquin bëaranan mecamacëñun anu 'icë ñucama, 'imainun parún papacëñun anu 'icë ñucamaribi 'atimonun ca Nucën Papa Diosan a ángelcama aín cushi 'inánxa. Acama istancëxun cana bëtsi ángel aucüaxa bari urucé anuax aia isan. An ca uquin axa bamatimoi tsócë, Nucën Papa Diosan unicama, anun Cristonën ané 'imainun Nucën Papa Diosan ané aín bëmánanu cuënëoti ñu bëaxa. Usa 'ixun ca a ángelnën munuma cuëncëni banaquin rabé 'imainun rabé ángelcama a caxa: ³—Nun an Nucën Papa Dios quicësabi oquin 'acé unicama 'unánti oquin atun bëmánancama cuënëocëma pan 'ain camina mecama 'imainun parún papacama 'imainun icamaribi 'atimotima 'ain.

⁴Catancëxun ca axa Nucën Papa Diosmi catamécë unicama 'unánti oquin cuënëoxa, uiti cara cuënëocë 'icë quixun 'ën cuanun ca a ángel ësai quiaxa:

—A 'unánti oquin cuënëocë unicamax ca 'aisamaira, ciento cuarenta y cuatro mil (144,000) uni 'icën, atux ca Israelnën mecën rabé 'imainun rabé bëchicëcaman rëbúnqui 'icën. ⁵Doce mil ax ca Judatan rëbúnqui 'icën. 'Imainun ca doce milribi Rubénën rëbúnqui 'icën. 'Imainun ca doce milribi Gadnën rëbúnqui 'icën. ⁶'Imainun ca doce mil Asernën rëbúnqui 'icën. 'Imainun ca doce milribi Neftalínën rëbúnqui 'icën. 'Imainun ca doce milribi Manasésnën rëbúnqui 'icën. ⁷'Imainun ca doce milribi Simeonën rëbúnqui 'icën. 'Imainun ca doce milribi Levitan rëbúnqui 'icën. 'Imainun ca doce milribi Isacarnën rëbúnqui 'icën. ⁸'Imainun ca doce milribi Zabulonën rëbúnqui 'icën. 'Imainun ca doce milribi Josénën rëbúnqui 'icën. 'Imainun ca doce milribi Benjaminën rëbúnqui 'icën.

Usai ca 'ën cuanun quiaxa.

'Aisamaira unían chupa uxua pañucë

⁹Usaquin cuatancëxun cana unin tupúntisama, 'aisamaira uni isan. Acamax ca camabi menuax ucë 'aish bëtsi bëtsi unibu 'iaxa. Usa 'aish ca bëtsi bëtsi banan bananan anua Nucën Papa Dios, ax 'Apuira 'icë, a 'imainun Carnero 'icësaribitia unin 'ucha cupí bama, aín bëmánon sëtécë 'iaxa. A camáxbi ca aín chupa uxua 'ianan xëbin pëchisa ñu pëchi tuíncë 'iaxa. ¹⁰Usa 'aish ca camáxbi munuma banai quiaxa:

Anu 'Apuira tsóti, axa anu tsócë Nucën Papa Dios, an ca Carnero 'icësaribitia unin 'ucha cupí bama, a cupí nun 'uchacama tërénquin xëñibua 'aínbi ainan 'inun nu iémiäxa.

¹¹A unicamaxa quicëbë ca camabi ángelcaman, anu 'Apuira tsóti anua Nucën Papa Dios 'icë, 'imainun mecën rabé 'imainun taë rabé 'imainun rabé 'imainun rabé caniacëcë unicama, 'imainun axa 'itsaira bëruñu rabé 'imainun rabé ñu, axribia bamatimoi tsócë, acama nêbëtsioraxa. Nêbëtsioraquin ca anua ax 'icë anuax rantin puruni, meu bësuquin, Nucën Papa Dios rabiäxa. ¹²Rabiquin ca caxa:

Èsai ca 'iti 'icën. Mix cuëñun ca camabi unicama 'imainun ángelcamanribi mi rabiti 'icën. Camabi unicaman 'Apu 'ianan, camabi ñu 'unáncë 'icë cananuna —asábi ca — quiuquin mi rabin. Mín cushix ca chaira 'icën. Mixmi cëñútimoi usabi 'ia cananuna xëñibua 'aínbi mi rabiti 'ain. Usaquin cananuna 'ati 'ain.

¹³Nucën Papa Dios rabiçëbëtan ca aín anu tsótinu tsócë caniacëcë uni achúshinën 'ë ñucáxa:

—¿An chupa uxua pañucé unicama ënëx cara ui 'ic? ¿Uinuax cara uax?

¹⁴ Cacëxun cana can:

—'Ën cana 'unaniman. Mìn camina 'unanin.

Cacëxun ca 'ë caxa:

—'Ënë unicaman ca ami sináncë cupí 'aisamaira têmëraquinbi Nucën Papa Diosmi catamëti ëncëma 'icën. Atux ca Carnero 'icësaribitia unin 'ucha cupí aín imi 'apati bama, ami catamëti aín 'uchacama tërëncë 'aish aín nuitu upí 'aish chucacësa 'icën, aín chupa uxuira axa chuañumasa 'inun. ¹⁵ Usa 'aish ca anua Nucën Papa Dios 'icë anubi 'icën. Anuxun ca nëtëñbi, imëbi rabiquin, ax cuëëncësabi oquin a ñu 'axunia. Usoia ca Nucën Papa Dios ax 'Apuira 'aish cushi 'ixun, acama ënquinma bërúanti 'icën. ¹⁶⁻¹⁷ Carnero 'icësaribitia unin 'ucha cupí bama, ax anua Nucën Papa Dios 'icë anu 'ixun ca acamaxa nëtëtimoi upitax tsónun bërúanti 'icën. An 'aracacë ñuina aín 'ibun upí oquin 'unpax 'amianan bërúancësaribi oquin ca an aín unicama bërúanti 'icën. An ca acama chuámarua taní cuëënun 'imiti 'icën. 'Imainun ca Nucën Papa Diosanribi atúxa iní masá naitutia nëtëmiti 'icën. Nëtëmianan ca atúxa bëunan mëscutiabi aín bëun tërënti 'icën. Usa 'ain ca anu 'icë aín unicamax tëmëratëcënima, 'ianan 'acëñuma 'itëcënima, 'ianan shimatëcënima, 'ianan bari cushin xarotëcëncëma 'ianan añu 'itsísbi tantëcëntima 'icën.

8

¹ Usai a caniacëcë uni quicëbëtan cana Carnero 'icësaribitia unin 'ucha cupí bama, an anun quirica tacáshcacë itsi, ashiquin peóshia isan. Peóshcëbë ca banai sharatima nëtëishiaxa, media hora 'itámainun.

Mëcën achúshi 'imainun achúshi anun quirica tacáshcacë ñu pëóshcancëxun ashiquin pëóshcëcëncëbëtan Juanën ñu isa

² Usaía 'icëbëtan cana mëcën achúshi 'imainun rabé ángel Nucën Papa Dios bëmánon nicë isan. Iscëxun ca Nucën Papa Diosan 'ináncëxun, a ángelcama achúshi achúshinën manë banañu biaxa. ³ Usa 'ain ca bëtsi ángelribi, aín curi xanpa tuíanx uax, anua Nucën Papa Dios 'icë a bëmánon 'icë anuxun sanutanun tsépasa ñu nëënti, curi 'acëribi, a rapasu niracëaxa. Usai 'ia ca aín unicaman a rabianan ñucacë banacamabëa aín cuin tëtëquíanx 'irutanun nëënun Nucën Papa Diosan 'itsaira tsépasa ñu a ángel 'inánxa. ⁴ Ángelnëan tuíncë xanpa anuax ca sanu cuínbë, aín unicaman a rabianan ñucacë bana, ax anu Nucën Papa Dios 'icë anu cuaruaxa. ⁵ Usai 'icëbëtan ca ángelnën anuxun sanutanun tsépasa ñu nëënti, anua tsisu rëquirucé biquin, a xanpanu 'aruquin buácatancëxun menu niaxa. Nicëbëa caná mërítí banacëbë ca bëtsi ñuribi sharámainun mecama shaíquiuxa.

Manë banañucama

⁶ Usai 'icëbëtan ca a ángelcama mëcën achúshi 'imainun rabé, an aín manë banañu banonuxun mëñóxa.

⁷ Achúshi ángelnën pain ca aín manë banañu banoxa. Banocëbë ca 'uí 'aishbi matsiira 'aish iru, a 'imainun tsi rëquirucé, acamabë imi mëscúcë, acamax meu nicëx rëucúaxa. Rëucucëbë ca 'aisamaira 'aishbi mecama nëbétsi, rabé 'imainun achúshi oquin tëacësa 'aishbi amo 'icë achúshi nëëmëti nëtëáxa. Icamá 'imainun basi paxacamariibi nëbétsi, rabé 'imainun achúshi oquin tëacësa 'aishbi, amo 'icë achúshi ca nëëmëaxa.

⁸ Usai 'icëbëtan ca bëtsi ángelnënribi aín manë banañu banoxa. Usocëbë ca achúshi ñu chaira aín bashi nëëmécësa 'icë nicéxa parúnpapanu nipacëcëbë parúnpapa chaira 'aishbi nëbétsi, rabé 'imainun achúshi oquin tëacësa 'aishbi amo 'icë achúshi imisa 'iaxa. ⁹ Usai 'icëbë ca anu 'icë ñuinacama 'imainun anu 'icë manë nunticamaxribi, 'itsa 'aishbi nëbétsi, rabé 'imainun achúshi oquin tëacësa 'aishbi amo 'icë achúshi cëñuti nëtëáxa.

¹⁰ Usai 'icëbëtan ca bëtsi ángelnënribi aín manë banañu banoxa. Banocëbë ca 'ispa chaira, bimicëxa taban rëquirucësa 'aish naínuax rëquícuaiánx nipacëaxa. Usari 'i ca bacacamabëa xëxácama 'itsa 'aishbi nëbétsi, rabé 'imainun achúshi oquin tëacësa 'ain, amo 'icë achúshinu nipacëaxa. ¹¹ A 'ispax ca Mucaira caquin anécë 'iaxa. Anu a 'ispa nipacëcë bacacamabë ca xëxácamariibi mucaxa. Usai 'ia mucacë cupí ca 'aisamaira uni bamaxa.

¹² Usai 'icëbëtan ca bëtsi ángelnënrìbi aín manë banañu banoxa. Banocëbë ca bari, 'uxë 'imainun 'ispacamarìbi 'itsa 'aishbi nëbétsi rabé 'imainun achúshi oquin tèacësa 'aishbi amo 'icë achúshi bënämëti pëquicëma 'icën. Usa 'ain ca nëtë 'imainun imëribi nëbétsi rabé 'imainun achúshi oquin tèacësa 'aishbi amo 'icë achúshi bari, 'uxë, 'ispacaman pëcacëma 'iaxa.

¹³ Usacëbëtan istëcënquin cana ángel nañuax nuania isan. Nuania, munuma banai ëesai quia cana cuan:

—Manë banañu rabé 'imainun rabé banocë 'aínbi ca rabé 'imainun achúshi ángelnënrìbia banocëbëtan, axa menu bucucë unicaman masócë 'ixun 'aisamaira paë tanti 'icën. Achúshi banocëbë tëmëranan ca bëtsi banocëbëribi tëmëranan bëtsirìbia banocëbë usarìbiti tëmëratëcënti 'icën.

9

¹ Usai 'icëbëtan ca bëtsi ángelnënrìbi aín manë banañu banoxa. Banocëbëtan cana nañuaxa 'ispa achúshi menu nipacëcë isan. Nucën Papa Diosan 'inácëxun ca anun quini chaira 'aish nëmínra xëocati ñu bixun tuíanxa. ² A tuíncë ñu anun ca quini chaira 'aish nëmínra a xëocaxa. Xëocacëx ca anuax tsin cuin chiquíaxa, manë tsi rëquirucë aín cuin chiquícsarìbi 'inun. Chiquíquin a cuinan mapucëx ca bari bëánquicësa 'iaxa. ³ A tsin cuínuax ca 'aisamaira chanpusarìbi ñu chiquíaxa, mecamanu cuanux. Nucën Papa Diosan 'imicëx ca a chanpucaman paëx, nibantan paësarìbi 'iaxa. ⁴ Tsin cuínuax chiquitia ca Nucën Papa Diosan a chanpucama caxa: Menu 'icë basi, imaxu, chucu, ro, i acama camina 'atimotima 'ain. A 'aquinma camina, ax ca 'ënan 'icë quixun 'unánun aín bëmánanu 'ën anë 'aquin 'unántiocëma uni acama cuni 'atimoti 'ain. ⁵ Mëcën achúshi 'uxëan paë tanun 'aquinbi camina a unicama bamamítima 'ain. Usoquian cacëxun 'acëx ca aín paëx nibantan uni 'acëxuan paëocësa usarìbi 'iaxa. ⁶ Usafa 'imainun ca a 'acë unicamax axbi bamatisa tanbí bamatima 'icën. Asérabi cana bamatisa tani quibi ca 'aisamaira oquin paë tanbí bamatima 'icën.

⁷ A chanpucamax ca anúan 'acánani suntáru cuancë caballo usarìbi 'iaxa. Aín maxcánu ca curi mañuti 'acësa 'iaxa. 'Imainun ca aín bëmánan unin bëmánansa 'iaxa. ⁸ Aín bux ca xanun busa 'iaxa, aín xëtax ca 'inúanën xëtasa 'iaxa. ⁹ Aín namicamax ca manë chupan rabumëcësa 'iaxa. 'Ianan ca aín pëchi banamiaxa. Nuánquianquin ca 'aisamaira autua an niqincë ballonën 'acánani cuanquin buancëxa banacësarìbi oquin aín pëchi banamiaxa. ¹⁰ A chanpucaman tsispin ca nibanta inasarìbi 'iaxa. Ax ca anúan mëcën achúshi 'uxën uni paë tanmíti 'iaxa. ¹¹ A chanpucaman 'apu ax ca quini chaira 'aish nëmínra anu 'icë ñunshíncaman cushi 'iaxa. A ñunshinan anëx ca hebreo banan cacë Abadón 'icën, griego banan cacë ca Apolión 'icën.

¹² Usaquin ca rabé 'imainun rabé ángelnëan aín manë banañu banocëbëtan bëtsi ángelnënrìbi aín manë banañu banocëbëtan chanpun pain 'aisamaira oquin unicaman paë tanmiaxa. Usaquian 'acëbëtanbi ca rabé ángelnën aín manë banañu unicama paë tanun banocëma pan 'icën.

¹³ Banoíma 'ixun ca a rabé ángel achúshinën aín manë banañu banoxa. Banocëbëtan cana anua Nucën Papa Dios 'icë a bëmánon 'icë anuxun sanutanun tsëpasa ñu nëënti, curi 'acë, aín cuëbícamanu i, vaca matúxcasa 'itánun 'acë, rabé 'imainun rabé, anuaxa banaia cuan. ¹⁴ Banaquin an bërí manë banañu banocë ángel a caía, ëesai quia cana cuan:

—Camina Eufrates cacë baca rapasunuxuan nëacë rabé 'imainun rabé ángel a tubuxun ënti 'ain.

¹⁵ A rabé 'imainun rabé ángelcama Eufrates baca rapasunuxuan nëacë, ax ca anúan camabi unicama rabé 'imainun achúshi oquin tèacësa 'aishbi amo 'icë achúshi acama 'ati nëtë utámainun nëacë 'iaxa. Usa 'ain ca anuxun sanutanun tsëpasa ñu nëënti anuaxa banaia a cuaxun, manë banañu tuíncë ángel an nëacë ángelcama tubuxun ëanxa. Usaquin ca a baritia, a 'uxë, a nëtë, a horabi ca unia 'anun ëncé 'iti 'icë quixuan Nucën Papa Diosan mënosabi oquin 'axa. ¹⁶ A rabé 'imainun rabé ángelcama aín suntárucamax ca 'aisamaira caballonu tsócë 'iaxa. Acamax ca 'aisamaira 'aish doscientos millones 'icë quiáxa quia cana cuan.

¹⁷ 'Ēn iscĕx ca a caballocalama ěsa 'iaxa: anu tsóćĕ suntárucaman manĕ chupa atun shicánu 'icĕ ax ca tsi rĕquirucĕsa 'ianan cuman batsisa 'aishbi tunántani 'ianan curúnsa 'iaxa. A caballocalaman maxcax ca 'inúanĕn maxcása 'iaxa. Aín cuĕbínuax ca tsi rĕquirucĕ 'imainun tsin cuin 'imainun azufre cacĕ ñu nĕĕmĕti chiquíaxa. ¹⁸ Caballonĕn cuĕbínuax chiquicĕ ñucamax chiquíquin ca unicama nĕbĕtsi, rabĕ 'imainun achúshi oquin téacĕsa 'aishbi amo 'icĕ achúshi cĕñuaxa. ¹⁹ A caballocalaman inax ca maxcáñu 'aish runusa 'iaxa. Anun ca unicama paĕ tanmiquin 'atimoxa. Usai 'iquin ca caballocalaman aín cuĕbínuax chiquicĕ ñucama 'imainun aín ina runusa, anun unicama 'aisamaira oquin 'atimoquin cĕñuaxa.

²⁰ 'Aisamaira oquin 'atimocĕxbia bamacĕma unicamax ca sinanaquin, atun ñu 'aisama 'acĕcama ĕncĕma 'iaxa. Nunshin 'atimacama rabianan ca unin 'acĕ ñu, curi 'acĕ 'imainun uxua manĕ 'acĕ 'imainun panshían manĕ 'acĕ 'imainun maxax 'acĕ 'imainun i 'acĕ, a ñucaman isíma 'ianan cuatíma 'ianan nitsámabi, a rabiquin an 'acĕsabi oquin ñu 'atima 'ati ĕnquinma 'axa. ²¹ Uni 'ati, 'imainun ñu xĕax ñubĕ 'iti, 'imainun aín xanuma 'añbi xanu itsibĕ 'iti, 'imainun aín bĕnĕma 'aínbi uni itsibĕ 'iti, 'imainun ñu mĕcamati, acama sinanaquin ĕnquinma usabi oquin 'axa.

10

Quiricaratsuñu ángel 'ia

¹ Bĕtsi ángel cushiira, axribia naínuax aia cana isan. Ax ca nĕtĕ cuin mĕu nicĕsa 'ianan aín maxcá manámi nónbai 'imainun aín bĕmánan bari pĕquicĕsa 'iaxa. 'Ianan ca aín quisi rabĕ tsi rĕquiruia iscĕsa 'iaxa. ² Aín mĕcĕnan ca bacacĕ quiricaratsu tuíanxa. Usai 'iquin ca aín taĕ mĕqueunĕn parúnppa amánan aín taĕ mĕmiunĕn me amáxa. ³ Usai 'itancĕx ca 'inúan munuma banacĕsari banaxa. Banacĕbĕ ca mĕcĕn achúshi 'imainun rabĕ canacamĕ'ĕoribi banaxa. ⁴ Caná banacĕbĕtan a banacama cuĕnĕoti 'ixunbi cana naínuaxa ěsai banaia cuan:

—Canacaxa quicĕcama camina usai quicĕ cara quixun unin 'unánun cuĕnĕotima 'ain.

⁵ Ángel an aín taĕ itsin parúnppa amánan aín taĕ itsin me amácĕ, an ca aín mĕcĕn mĕqueu 'icĕ manámi oxa. ⁶ Manámi oquin ca caxa:

—Axa bamatimoi tsóćĕ, an naí, me, parúnppa, acama 'imainun anu 'icĕ ñucamaribi unio Nucĕn Papa Dios, an cuamainun cana cain: Ax quíasabi oi ca bĕrf 'iti 'icĕn. ⁷ Bĕtsi ángelnĕn aín manĕ banañu banocĕbĕ ca an Nucĕn Papa Dios quicĕ bana uni ñuixuncĕ unicamaxa, usai ca 'iti 'icĕ quíasabi oi 'iti 'icĕn. A bana usai quicĕ cara quixun unin 'unánma 'aínbi ca a bana quicĕsabi oi 'iti 'icĕn, manĕ banañu banocĕbĕ.

⁸ A ángelnĕxa quicĕbĕtan cana naíucúax banaia cuatĕcĕan, ěsai qui:

—A ángel, axa parúnppa 'imainun menuribi nixun aín mĕcĕnan bacanuxun tuíncĕ quiricaratsu a ca bitsi cuan.

⁹ Usaquian 'ĕ cacĕx, ángelnu cuanquin cana —quiricaratsu camina 'ĕ 'inánti 'ai —quixun can. Cacĕxun ca 'ĕ caxa:

—A cĕnĕ 'icĕ, ca bit. Bixun ca pit. Picĕx ca min cuĕbínuax bataira 'aish buna rĕpararibi 'iti 'icĕn. Usa 'aishbi ca min pucu 'ucĕ mĕucúax mucaira 'iti 'icĕn.

¹⁰ Usaquin caquian 'ĕ 'ináncĕxun, aín mĕcĕnua bixun cana a quiricaratsu pian. Picĕx ca 'ĕn cuĕbínuax bataira 'aish buna rĕpasa 'iaxa. Bata 'aishbi ca 'ĕn 'ecĕx 'ĕn pucunax mucaxa. ¹¹ Usai 'icĕbĕtan cana ĕnĕ banaribi cuan:

—Bĕtsi bĕtsi unibu, bĕtsi bĕtsi nĕtĕnu 'ianan bĕtsi bĕtsi banan banacĕ, a unicama ñuia Nucĕn Papa Dios quicĕ bana camina unicama ñuixuntĕcĕnti 'ain.

11

Jesucristo ñuiquin an cacĕ ca rabĕ 'icĕ quicĕ bana

¹ Usai 'icĕbĕtan cana Nucĕn Papa Diosan 'ináncĕxun i tsatisa biquin ěsaia quiaribi cuan:

—Tsatisa ĕnĕ i bixun camina anun anuxun Nucĕn Papa Dios rabiti xubu aín chaxcĕ tupúnti 'ain. Tupúanan camina anuxun ñu sanutanun nĕĕnti, aín chaxcĕribi tupúnti 'ain. Tupúanan camina an anuxun Nucĕn Papa Dios rabicĕ unicama cara uiti 'icĕ quixun 'unánuxun tupúnti 'ain. ² A xubu rapasu 'icĕ me mĕniocĕ, ashi camina tupúntima 'ain. Ax

ca axa Nucën Papa Diosmi sináncëma unicamaxa anu 'inun ëncë 'iti 'icën. A unicaman ca cuarenta y dos 'uxëcama anu a xubu 'icë ëma, Jerusalén, a 'atimoi niti 'icën. Usa 'ain camina a xubu rapasu 'icë me mënóccë, a tupúntima 'ain. ³ A unicamaxa 'atimati anu nimainun cana an 'ë ñuiquin unicama canun rabé uni xuti 'ain. A uni rabé ax ca rabé olivos cacë iisa 'imainun rabé anu lamparín nanti ñusa 'icën. An ca 'ën xucëxun 'aisamaira nëtë, mil doscientos sesenta, a nëtëcama 'ë ñuiquin bana unicama ñuixunti 'icën. Atux ca masá nuitucë unían pañucësaribi chupa pañucë 'iti 'icën.

⁴ An 'ë ñuiquin unicama cati rabé uni axa rabé olivos cacë iisa 'imainun rabé anu lamparín nanti ñusa 'icë ax ca anua Nucën 'Ibu Dios, axa camabi menu 'icë unicaman 'ibu 'icë, a bëmánon nitsíncë, a 'icën. ⁵ Unían a 'atimoisa tancëxun ca atun aín cuëbínua tsi rëquiruia chiquínquin cëñuia. An a 'atimoisa tancë unix ca usaquin 'acëx bamati 'icën. ⁶ A rabëtax ca cushiñu 'icën. Usa 'ixun ca 'aisa tanquin atúan Nucën Papa Dios quicësabi oquin bana ñuixunmainuan 'uí 'ibúaxma 'inun 'imiti 'icën. 'Aisa tanquin ca bacanu 'icë 'unpax imi 'imiti 'icën. 'Aisa tanquin ca bëtsi bëtsi ñu 'aquin paë tania tëmëranun unicama 'imiti 'icën. Uiti oquin cara usoquin 'aisa tania usoquin ca 'ati 'icën.

⁷ Atúan unicama bana ñuixuncë nëtëcama inúcëbë ca piánancë ñuinasa ñu, ax quini chaira 'aish nëmínra, anuax chiquítí 'icën. Chiquítancëxun ca an unicama bana ñuixuncë rabé, ami nishi abë 'acánanquin ñusmoquin bamamiti 'icën. ⁸ Bamamicë 'aishbi maíncëma 'aish ca a ëma cha, anu Nucën 'Ibu Jesús i curúsocënu matása, Jerusalén, anu 'icë bainu racátí 'icën. A ëmax ca Sodoma 'imainun Egipto caquin anëcëribi 'icën, anu 'icë unicamaxa Sodoma 'imainun Egiptonu 'icë uníxa 'íasaribiti Nucën Papa Diosmi sináncëma 'ain. ⁹ Rabé 'imainun achúshi nëtë 'imainun nëtë itsi bari xamárutamainun anu racacë ca anu cuancë unicama, bëtsi bëtsi uníbu, bëtsi bëtsi menuax ucë 'ianan bëtsi bëtsi banan banacë, acaman isquin, uni raírinëan maíntisa taniabi 'amitima 'icën. ¹⁰ A rabëtan Nucën Papa Diosan bana ñuixunquin atun 'uchacama sinánmicë cupí ca axa Nucën Papa Diosmi sináncëma unicama a rabé bamacë isi cuëénti 'icën. Cuëëni ca abëa nuibanancë unicamabë ñu 'inánanti 'icën.

¹¹ Rabé 'imainun achúshi nëtë 'imainun nëtë itsi bari xamarucëbë ca a rabëtax bamaxbi Nucën Papa Diosan 'imicëx uinacëtëcëni niruaxa. Nirucëbë ca an atu iscë unicama ratuti racuëira racuëaxa. ¹² Racuëcëbëtan ca a rabëtan ësaquin caía naínuax banaia cuaxa:

—Nëri ca ut.

Cacëx ca axa atumi nishcë unicaman ismainunbi nëtë cuinan nëbëtsiocëx naínu cuanxa. ¹³ Usai 'icëbë ca me 'aisamaira shaíqui axa. Shaíqui ca Jerusalén ëma nëbëtsi rabé, mëcën rabé oquin tëacësa 'aishbi amo 'icë achúshi rurucubuaxa. Rurucubucëbë ca 'aisamaira uni siete mil bamaxa. Acama bamacëbëtan ca bamacëma unicaman racuëquin, Nucën Papa Dios naínu 'icë rabi axa.

¹⁴ Usaquin ca mëcën achúshi ángelnën aín manë banañu banocëbëtan bëtsi ángelnënríbi aín manë banañu banocëbëtan unicaman 'aisamaira paë tantëcëanxa. Usocëbëtan ca ángel itsi an tsíanquiira aín manë banañu, unicama paë tanun banocëma pan 'ixunbi bëri banoti 'icën.

Ashiquin manë banañu banoti

¹⁵ Usa 'ain ca a ángelnënbí aín manë banañu banoxa. Banocëbëtan cana naínuax sharati munuma banaia ësaí quia cuan:

Bëri ca Nucën 'Ibu Dios 'imainun Cristo, Nucën Papa Dios an uni iëminun caísa, axëshi 'Apu 'ia. Nëtëtimoí usabi 'inux ca 'ia.

¹⁶ Usai banacëbë ca caniacëcë unicama mëcën rabé 'imainun taë rabé 'imainun rabé 'imainun rabé, axa anu Nucën Papa Dios 'icë, a bëmánon tsóccë, acaman rantin puruni racabuti meu bësuquin Nucën Papa Dios rabi axa. ¹⁷ Rabi quin ca caxa:

Nucën 'Ibu Dios, min cushi ca chaira 'aish bëtsi cushisama 'icën. Camina usabi 'iá 'ianan usabi 'aish, usabi 'iti 'ain. Cushiira 'ixun camina min cuëncësabi oquin 'ain. 'Ai camina bëri mixëshi min unicaman 'Apu 'ain. Usa 'icë cananuna bëri —asábi ca —quixun caquin mi rabin. ¹⁸ Axa mimi sináncëma unicamax ca mimi xumatí nishaxa. Nishcë 'aínbi ca anun min uisoquin caramina atu 'ati 'ai, usoquin 'ati

nětě uaxa. Anun min camabi uni bama 'aishbia baísquicē isti nětě ca uaxa. An mix quicē bana uni ñuixuncē unicama, 'imainun axa min aín 'uchacama tērénun mimi catamēcē 'ixun min bana cuacē unicama, aín cushi unicama 'imainun cushima unicamaribi, camabi isquinmi anun mibēa 'inun bití nětě ca uaxa. 'Imainun ca anúan 'uchañu unicama anua atun ñu 'atima 'acē cupí camabi 'uchañu uni 'iti anu cuanti nětēribi uaxa.

¹⁹ Usai 'icēbē ca nañu 'icē anuxun Nucēn Papa Dios rabiti xubu aín xēcuē xēoquiaxa. Xēoquicēbētan cana bunánti, anua Nucēn Papa Diosan cuēñēo maxax pará rabé nancē, a isan. Iscēbēa munuma caná mēriti banacēbē ca bētsi ñuribi sharámainun mecama shaíquiaxa. 'Imainun ca 'uí 'aishbi matsiira 'aish iru ax rēucubuaxa.

12

Xanu 'imainun pianancē ñuina chaira capésa 'aishbi ushíainra ñui quicē bana

¹ Usai 'icēbētan cana achúshi ñu nañu 'icē isan, ax ca xanu 'iaxa. Xanu 'aishbi bari mēu nicēsa 'ianan ca aín taē shimú 'uxē 'iaxa. Aín maxcánu ca mēcēn rabé 'imainun rabé 'ispa mañuticē 'iaxa. ² Tuñu 'aish ca a xanu bacénux paē tani bēnēti cuēncéanxa.

³ A istancēxun cana bētsi ñuribi nañua isan, ax ca pianancē ñuina chaira, maxē capésa 'iaxa. Aín maxcá ca mēcēn achúshi 'imainun rabé 'iaxa. Usa 'aish ca aín maxcá achúshi achúshinu mañuti 'iaxa. Aín matúxcacama ca mēcēn rabé 'iaxa. ⁴ Aín ina chaira anun ca maéncēsoquin 'ispacama nēbētsi, rabé 'imainun achúshi oquin téacēsa 'aishbi amo 'icē achúshi menua nīpacēnun rēupaxa. Usoquin 'ispa rēupatanccēx ca bacēnia aín tuá 'enux, tuñu xanu bēmánon nīracēaxa. ⁵ Nīracēxuan caínmainun ca a xanu bēbu tuá bacéanxa, ax canitancēx cushi 'ixun ca camabi menu 'icē unían aín bana cuanun 'imiti 'icēn. Usa 'ain ca aín tita bacēncē 'icē, anua ax 'icē anu abē 'Apu 'inun Nucēn Papa Diosan buánxa.

⁶ Bacéntancēx ca a xanu anu uni 'icēma menu cuanxa, anua ax 'iti Nucēn Papa Diosan mēño anu. Mil doscientos sesenta nētēn 'i anu 'ia ca an mēñfosabi oquin Nucēn Papa Diosan anúan ax upitax tsónun piti 'inánti 'icēn.

⁷ Usaía 'ian ca Nucēn Papa Diosan nētēnuax, ángelcaman cushi, Miguel, a 'imainun aín ángelcamax, pianancē ñuina chaira maxē capésa a 'imainun aín ángelcamabē 'acananxa. ⁸ 'Acananquin ca Miguel 'imainun aín ángelcaman, pianancē ñuina chaira maxē capésacēñun aín ángelcama ñusmoxa. Ñusmocēbē ca Nucēn Papa Diosan nētēnu anua atux 'iti 'aíma 'iaxa. ⁹ Anua atux 'iti 'aíma 'ain ca pianancē ñuina chaira maxē capésa a aín ángelcamacēñunbi Nucēn Papa Diosan chiquínxun menu niaxa. A capésa ñuina ax ca an béráma Nucēn Papa Diosan uniotabatia uni paran 'aish ñunshin 'atimanēn 'apu, Satanás, an camabi menu 'icē unicama paráncē a 'icēn.

¹⁰ Usaía 'icēbētan cana Nucēn Papa Diosan nētēnuaxa ésaí munuma banaia cuan:

—An ami catamēcē unicama, nucēn xucéantu, 'atimaquin ñuiquin nētéquinma nēténbi 'imébi Nucēn Papa Dios manóncē, ax ca énu chiquíncē 'icēn. Usa 'ain ca bērí an aín cushínbi ainan 'inun uni iémicē, Nucēn Papa Dios, ainshi asérabi aín 'Apu 'ixun, aín unicama bérúanan Cristo atun 'Ibu 'inun 'imiáxa. ¹¹ Aín unicama, nucēn xucéantu, ax ca Carnero 'icēsaribitia unin 'ucha cupí bama, ami catamēcē cupí atun 'ucha tērēncē 'ianan aín bana éñquinma sináncē 'aish, ñunshin 'atimanēn 'apúan 'atima ñu 'amicēma 'iaxa. Atun ca axa ami nishcē unin bētsi bētsi ocēx bamatisa 'ixunbi Nucēn Papa Diosmi shinánti éncēma 'icēn. ¹² Ñunshin 'atimanēn 'apu a Nucēn Papa Diosan aín nētēnu chiquíncē 'ain, camina a nētēnu 'icēcama, mitsux cuēñti 'ain. Mitsu usaquin canan cana axa menu 'icēcama 'imainun axa parúnpapanu 'icēcama ésaquin cain: Nucēn Papa Diosan aín nētēnu chiquíncē 'aish ca ñunshin 'atimanēn 'apu 'aisamairai nishaxa, anun an ñu 'ati nētē ca 'itsama 'icē quixun 'unani. Nishquían ñu 'acēbētan camina 'aisamaira masá nuituquin tēmērati 'ain.

¹³ Usaía nañnuax banaia 'ēn cuacēbētan ca pianancē ñuina chaira maxē capésa an — nañua chiquínxun ca 'ē menu niaxa —quixun 'unánquin, xanu axa bēbu tuá bacēncē, a 'atimonuxun nuiaxa. ¹⁴ Nuicēxbi ca a xanux Nucēn Papa Diosan 'imicēx, tētēcámé'ēon

pëchisa rabé 'aish aín pëchi chaira 'iaxa. Anun anu uni 'icëma me, anu a ñuina chaira capésa ax cuantima, anu nuánti cupí ca usaquin Nucën Papa Diosan 'imiáxa, anuxun an mënósabi oquin rabé 'imainun achúshi baritia 'imainun mëcën achúshi 'imainun achúshi 'uxën piti 'inánuxun. ¹⁵Ñuina chaira capésa an ca a xanua bacan buántanun quixun aín cuëbitan 'unpax chaira, a caxuxun xucaxa. ¹⁶Usocëbë ca me amo rabé tuqui baquicëbë, a ñuinacan xucacé 'unpax me 'ucë mëu atsini nëtéaxa. Usai 'iá 'unpax me 'ucë mëu atsincëbëtan ca a xanu bacan buáncëma 'icën. ¹⁷⁻¹⁸Usai 'ia isi ca ñuina chaira capésa ax 'aisamairai xumatí xanumi nishaxa. Nishi ca a xanun rëbúnqui raíri, an Nucën Papa Diosan bana quicésabi oquin 'acé 'ianan an Jesucristomi sinánti ëncëma, a unicamabé 'acananí cuanxa.

13

Ñuinacan'ëo rabé ñui quicé bana

¹Usai 'icëbëtan cana parúnpapama masinu nixun ñuinacan'ëo parúnpapanuax uax 'iruia isan. A ñuinacan'ëo ax ca aín matúxcanëx mëcën rabé 'imainun aín matúxcanu 'icë mañutiribi mëcën rabé 'iaxa. Usa 'aish ca aín maxcataxribi mëcën achúshi 'imainun rabé 'imainun, aín maxcácamanuribi Nucën Papa Dios 'atimaquin ñui quicé bana cuënëocë 'iaxa. ²A parúnpapanuax uax 'irucé ñuinacan'ëox ca paru 'inúansa 'ianan aín taé xaéon taësa 'ianan aín cuëbitax 'inúan cuëbisa 'iaxa. A parúnpapanuax uax 'irucé ñuinacan'ëo ca capésa ñuinacan aín cushi 'inánan, aín bana cuacésaribi oquin aín bana cuanan unicaman an sinánmicésa oquin 'anun 'imiáxa. ³Ën iscëx ca a parúnpapanuax uax 'irucé ñuinacan'ëo aín maxcá achúshi, unin motisama oquin tëacésa 'aishbi mooxa. Mocëbë ratúquin ca camabi menu 'icë unin —cushiira ca ax 'icë —quixun sinánxa. Usaquin sinánquin ca aín bana cuaxa. ⁴Parúnpapanuax uax 'irucé ñuinacan'ëo a, aín cushi 'inancé cupí, ca capésa ñuina chaira a camabi menu 'icë unicaman rabiáxa. Rabianan ca parúnpapanuax uax 'irucé ñuinacan'ëoribi rabi —asaribi ñu ca 'aíma 'icë —quianan ca —axa abé 'acananí ca 'aíma 'icë —quiáxa.

⁵Usai quicëbëtan ca parúnpapanuax uax 'irucé ñuinacan'ëo, ax a cëruai ami 'atimati banun Nucën Papa Diosan éanxa. Usaquin ca cuarenta y dos 'uxéan unicaman aín bana cuanun éanxa. ⁶Usaquian ëncëxun ca aín cuëbitan Nucën Papa Dios 'imainun anua ax 'icë 'atimaquin ñui bananan, aín nëtënu abé 'icë aín unicamaribi 'atimati banaquin ñuiáxa. ⁷Usaquian ëncëxun ca camabi menu 'icë unicama, axa Nucën Papa Diosmi catamëcë, abé 'acananquin ñusmoxa. Ñusmoxun ca camabi menu 'icë unicama, bëtsi bëtsi unibu, bëtsi bëtsi banan banacëcama, aín bana cuanun 'imiáxa. ⁸Ënë menu bucuçé, ui unicamax cara me uniotabacé 'ain, Carnero 'icésaribitia unin 'ucha cupí bama, aín quiricanu aín anë cuënëoma 'icë, a unicaman ca axa parúnpapanuax uax 'irucé ñuinacan'ëo aín bana cuanan rabiáxa.

⁹Uicaman cara upí oquin 'unántisa tania an ca aín pabitan ënë bana cuaquin aín nuitunëmbi sinánquin cuati 'icën, ësai quicé: ¹⁰Uicaman cara uni itsi sipuanun 'inania, acamaxribi ca sipuacé 'iti 'icën. An uni itsi mané xëtocën 'acé uni, a ca bëtsi unfiribi usaribi oquin 'ati 'icën. Usa 'aínbi ca axa Nucën Papa Diosmi catamëcë unicaman uisai cara ñu 'icëbëtanbi Nucën Papa Diosmi sinánti ëntima 'icën.

¹¹Bëtsi ñuinacan'ëoribi cana me mëucüaxa aia isan. Aín matúxca rabëtax ca carneronën matúxcasaribi 'iaxa. Ax ca capésa ñuina chaira ax banacésaribi banaxa. ¹²A ñuinacan'ëo me mëucüax ucé, aín cushi ca parúnpapanuax uax 'irucé ñuinacan'ëo abé 'aish aín cushisaribi 'iaxa. Usa 'ixun ca camabi menu 'icë unicaman parúnpapanuax uax 'irucé ñuinacan'ëo, axa motisama oquin tëacé 'aishbi mocé, a rabinun me mëucüaxa ucé ñuinacan'ëon rabimiáxa. ¹³Me mëucüaxa ucé ñuinacan'ëo an ca unían iscëma ñu 'anan unin 'acëma ñu 'axa. Usaquin 'anan ca unicaman ismainunbi tsi nañua menu 'ibúmiáxa. ¹⁴Parúnpapanuax uaxa 'irucé ñuinacan'ëon ismainun, usoquin 'anúan Nucën Papa Diosan ëncëxun ca unían iscëma ñu 'anan acëma ñuribi 'aquin, ënë menu 'icë unicama paránxa. Paránan ca a ñuinacan'ëo parúnpapanuax uaxa 'irucé axa mané xëtocën motisama oquin tëacé 'aishbi mocé, abi tanquin a iscésaribi 'itánun 'anun uni 'amiáxa. ¹⁵'Amitancëxun ca parúnpapanuax uax 'irucé ñuinacan'ëo a tanquin 'acé ñu a banamiáxa. Banamiquin

ca uicaman cara a ñu ax isa dios 'icë quixun rabicëma 'icë, acama 'anun quixun uni 'amiaxa. ¹⁶ Usaquin 'anan ca camabi uni, 'apu unicama 'imainun 'apuma unicamaribi, ñuñu unicama 'imainun ñuñuma unicamaribi, an uni ñu mëëxuncëma unicama 'imainun an uni ñu mëëxuncë unicamaribi, camabi aín mëcën mëqueu parúnpapanuax uax 'irucë ñuinacan'ëonan 'inun 'unántioquin cuëñëocë 'inun 'amiaxa. 'Amianan ca aín mëcën mëqueu 'unántiocëma 'icë, aín bëmánanu 'unántioquin cuëñëomiaxa. ¹⁷ 'Unántioquin cuëñëocë bana ax ca parúnpapanuax uax 'irucë ñuinacan'ëo aín anë 'iaxa. Aín anë 'acëma 'ain ca aín número cuëñëocë 'iaxa. Ui unicamax cara 'unántioquin cuëñëocëma 'icë an ñu maruanan ñu biti ca 'aíma 'iaxa. ¹⁸ An ñu 'unáncë unin ca parúnpapanuax uaxa 'irucë ñuinacan'ëo uisai quicë cara aín número 'icë quixun 'unánti 'icën. Aín númeroñëx ca, seiscentos sesenta y seis (666) 'icën. Anëñu 'aishbia númeroñu unisaribi ca a ñuinacan'ëon número 'icën.

14

Ciento cuarenta y cuatro mil uníxa cantati bana

¹ Usaquin istancëxun istëcënquin cana Carnero 'icësaribitia unin 'ucha cupí bama, a matá me Sión cacë, anua Jerusalén 'icë, anu nicë isan. 'Ën iscëx ca abë 'aisamaira uni, ciento cuarenta y cuatro mil (144,000) unicama, axa aín bëmánanu Cristonën anë 'imainun Nucën Papa Diosan anëñribi cuëñëocë, a unicamax 'iaxa. ² A isanan cana nañuaxa banaia cuan. A banax ca baca xuqui cushíinra banaruia cuacësa 'ianan caná munuma banacësaribi 'aish 'itsa unían aín arpa 'aia cuacësaribi 'iaxa. ³ Acama ciento cuarenta y cuatro mil unicamax ca anun cantacëma, canta iotan cantaxa. A cantax ca anu Nucën Papa Dios 'icë a bëmánon 'imainun axa amatimoi tsócë 'itsa bëruñu rabé 'imainun rabé ñu, acama 'imainun anu 'icë caniacëcë unicama mëcën rabé 'imainun taë rabé 'imainun rabé 'imainun rabé, acaman bëmánauncüaxa cantacë 'iaxa. Uinu 'icë unímbi ca a canta 'unántima 'icën, unicama ciento cuarenta y cuatro mil (144,000) a Nucën Papa Diosan ainan 'inun iëmicë, acaman cuni ca a canta 'unánxa. ⁴ A unicamax ca xanubë 'uchacëma 'ianan ñu 'atima 'ati cuëñëima Carnero 'icësaribitia unin 'ucha cupí bama ainanshi 'aish, ax quicëسابi oi 'ia. Acamax ca Nucën Papa Diosan ainan 'inun iëmicë 'ianan Carnero 'icësaribitia unin 'ucha cupí bama, ainanribi 'inun aín 'uchacama tërëncë a 'icën. ⁵ Ëñë unicamax ca aín nuito asérabi upí 'aish cëmëi banacëma 'aish anu Nucën Papa Dios 'icë aín bëmánon 'ia.

Rabé 'imainun achúshi ángelnëxa bana

⁶ Usa 'ain cana bëtsi ángelribi isan. Camabi unin cuanun ca nañu nuani munuma banai, Cristo cupí ca unicamax xëñibua 'aínbi Nucën Papa Diosan 'iti 'icë quíaxa. Camabi menu 'icë unicama bëtsi bëtsi unibu, bëtsi bëtsi menu 'icë, bëtsi bëtsi banan banacë an cuanun, ⁷ ca ësai munuma banaquin caxa:

—Anun Nucën Papa Diosan camabi uni aín ñu 'acësabi oquin, uisa cara oti 'icë usoquin 'ati nëtë ca uaxa. Usa 'ain camina ami racuéquin a rabiti 'ain. An naícama, mecama, parúnpapacama, xëxácama unio, a camina rabiti 'ain.

⁸ Usai quicëbë ca bëtsi ángelribi a caxu ai quíaxa:

—Babilonia, a ëma chaira, anu 'icë uicaman ca aín xanuma 'aínbi xanu itsin ñunshini cuëñëti, 'imainun 'aisamaira ñu 'atima, an 'acësaribi oquian 'anun quixun camabi menu 'icë unicama 'unánmiaxa. A ëma 'imainun anu 'icë unicamax ca bërí cëñúaxa, ca 'aíma 'icën.

⁹ Usai 'icëbë ai ca bëtsi ángelribi munuma banai ësai quíaxa:

—Uicaman cara parúnpapanuax uax 'irucë ñuinacan'ëo 'imainun a tanquian a iscësa oquin unin 'acë ñu a rabicë cupí aín bëmánanu cuëñëocë unicama, 'imainun aín bëmánanu cuëñëocëma 'aish aín mëcënu cuëñëocë 'icë ¹⁰ a unicama ca Nucën Papa Diosan 'aisamairai ami nishquin casticanti 'icën. Acaman ca anuaxa manë tsi 'imainun azufre rëquirucë, anuxun 'aisamaira oquin paë tanti 'icën. Nucën Papa Diosan ángelcama 'imainun Carnero 'icësaribitia unin 'ucha cupí bama, acaman ca atúxa usai 'ia isti 'icën. ¹¹ Manë tsi anuxun atun xëñibua 'aínbi paë tanti, anuax ca aín cuin nëtëtima tëxëquiruia. Usai ca an parúnpapanuax uax 'irucë ñuinacan'ëo, 'imainun a tanquian a iscësa oquin unin 'acë

ñu a rabicë unicama, 'imainun ñuinacan'ëon anë anu cuënëocë unicaman nētétimoquin nēténbi imébi paë tanti 'icën. ¹² Usa 'ain ca Nucën Papa Diosan unicama, an aín bana quicésabi oquin 'anan Jesúsmi catamécë, acaman uisai cara ñu 'icëbë têmëraquinbi asérabi ami sinánti ëntima 'icën.

¹³ Usai ángel banaia cuatancëxun cana naínuaxa ësaquin 'ë cai banaia cuan:

—Ënë bana ca cuënëot: Ax Nucën 'Ibu Jesucristomi catamécë unicamax ca bamatancëx chuámarua tani cuëenti 'icën. Naínuaxa banai quicésaribi oi ca Nucën Papa Diosan Bëru Nunshin Upí ësaí quia: Usa unicaman ca bamatancëxun têmëratëcënquin paë tantëcëntima 'icën. Añu ñucama cara Jesucristonan 'ixun a 'axuanxa, acama ca Nucën Papa Diosan manuquinma sinania. Usa 'ain ca a unicama chuámarua tani cuëenti 'icën.

Uva bimi bicésaribi oquin uni biti bana

¹⁴ Usaquin istancëxun istëcënquin cana nētë cuin uxuanua unisa 'aish tsócë isan. Aín maxcánu curi 'acë mañuti 'imainun ca aín mēcënan machítusa 'aishbi tëntúñu manë cuëncüë tuíncë 'iaxa. ¹⁵ Usai 'imainun ca anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubu anuax bëtsi ángel chiquíaxa. Chiquiti munuma banaquin ca axa nētë cuínu tsócë a caxa:

—Bimicama ca pëcëti sënëanxa, anun a biti nētë ca uaxa. Min manë cuëncüë, anun camina bimicama biti 'ain, bixun camina timëti 'ain.

Usai bimi biti ñui quibi ca ángel, uni biti ñui quíaxa. ¹⁶ Quicëbëtainshi ca axa nētë cuínu tsócë an, unían manën tëaquin bimi upíbu bicésaribi oquin, camabi uni upíbu bíaxa.

¹⁷ Usoquian axa nētë cuínu tsócë uni an upí unibu bicëbë ca bëtsi ángel naínu 'icë anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunuax chiquíaxa. Chiquíquiani ca anribi machítusa 'aishbi tëntúñu manë cuëncüë buánxa. ¹⁸ Buania chiquíccëbë ca ángel itsi, an ñu tsi nëënmianan tsi bënënti cushiñu, ax anuxun sanutanun tsëpasa ñu nëënti anuan chiquíaxa. Chiquí-tancëxun ca munuma banaquin axa manë cuëncüëñu ángel caxa:

—Uvas bimicama ca pëcëti sënëanxa. Usa 'ain camina min manë cuëncüë, anun tëaquin uvas bimicama biti 'ain, bixun camina timëti 'ain.

¹⁹ Quicëbëtan ca ángelcaman aín manë cuëncüë, anun tëaquin biquin timëtancëxun, anuxun chinínti anu buánxun bucúanxa. Usoquin 'acë, ax ca an aín bana cuaisama tanquin Nucën Papa Dios nishmia unicama a ñui quicë 'icën. Ax ca uisaira oquinshí cara Nucën Papa Diosan a unicama casticanti 'icë qui quicë 'icën. ²⁰ Usoquian anuxun uvas bimi chinínti anu bucunia cana isan. Iscëx ca ëmanuax anuxun chiníncancëx 'aisamaira imi ëbánquianxa. A imi ëbanquianxa racácë, aín nëmin ca caballo nicë aín cuëbí sënëñ 'iaxa. Usa 'aish ca a imia me mapubiani ëbánquiancë, ax trescientos kilómetros sënëñ 'iaxa.

15

Ashiquian ángelnën, mēcën achúshi 'imainun rabë oquin unicama paë tanmia

¹ Usai 'icëbëtan cana bëtsi ñuribi naínu 'icë isan. A isi cana ratúan. Ratúquin cana ángel mēcën achúshi 'imainun rabë isan. Acama achúshi achúshinëx ca anun menu 'icë unicama aín 'ucha cupí casticanti ñuñu 'iaxa. Usoquin ca anuishi sënëonquin aín nishcë sënëntanun Nucën Papa Diosan 'amíaxa.

² Usoquin ángelcama isanan cana parúnppa upí, bëxnan bëxnánquicë iscësa 'aishbi 'unpáxa 'aish tsí rëquirucëcëñun mëscucë iscësa isan. Anu ca 'aisamaira uní, arpa, anun Nucën Papa Dios rabiti, a ñuñu sëtéaxa. A unicamax ca parúnppanuax uaxa 'irucë ñuinacan'ëo, a rabicëma, 'ianan a tanquin unin 'acë ñu rabicëma, 'ianan aín número aín bëmánan 'imainun aín mēcënu 'acëma 'iaxa. ³ Anuax ca Nucën Papa Dios rabi cantaxa. Moisés, an Nucën Papa Diosan cacésabi oquin 'á, a sinánan Carnero 'icésaribitia unin 'ucha cupí bama, an Nucën Papa Dios cuëncëcésabi oquin 'á, aribi sinani ca Nucën Papa Dios rabi cantaxa. Ésaí quicë ca a canta 'iaxa:

Minmi 'acë ñucamax ca upíra 'icën, unin sináncësamaira oquin sinánquin camina ñu 'acën. Mix camina Nucën 'Ibu Dios 'ain. Min cushix ca chaira 'aish bëtsi cushisama 'icën. Mix cushiira 'aish camina camabi menu 'icë unicaman 'Apu 'ain. Usa 'aish camina sinánñuira 'ixun paránquinma atúxribia upí 'inun 'iminux atun 'Apu 'ain.

⁴ Nucën 'Ibu Dios, ¿uix cara mimi racuétima 'ic? ¿Uin cara mi rabbitima 'ic? Mixëshi

camina upíra upí sinánñu 'ain. Mix upí sinánñu 'ixun ñu upíshi 'aia iscē 'ixun ca camabi menu 'icē unicaman mimi sinánquin mi rabiti 'icēn.

⁵A unicama cantaia istancēxun istēcēnquin cana nañu 'icē anuxun Nucēn Papa Dios rabiti xubu, aín xēcūēa xéóquia isan. A xubu mēúira 'icē 'iti anu ca bunánti anua Nucēn Papa Diosan cuēñeo maxax pará rabé nancē 'iaxa. ⁶Xéóquicēbē ca ángel, axa anun menu 'icē unicama 'aisamaira oquin tēmēramiti ñuñu mēcēn achúshi 'imainun rabé, acamax anuax chiquíaxa. Aín chupax ca xapusa ñu uxuira 'acē, 'ianan chuañuma upíra upí 'iaxa. Anúan shitēcērēquicē ax ca curi 'acē 'iaxa. ⁷Usa 'ain ca ángelcama chiquitia axa 'itsa bēruñu rabé 'imainun rabé ñu acama achúshinēn a ángelcama achúshi achúshi, xanpa curi 'acē 'inánxa. A xanpacamanu ca axa bamatimoi tsócē Nucēn Papa Diosan, anun atumi nishquin an 'atima ñu 'acē unicama castícantí ñu 'iaxa. ⁸Angelcama anuax chiquicēbē ca anuxun Nucēn Papa Dios rabiti xubu anua aín cushi 'ain, tsin cuinan nuturucēsa 'iaxa. Usai 'icē cupí ca a mēcēn achúshi 'imainun rabé ángelcaman ñu 'atia sēnéntamainun uinu 'icē uníxbi a xubunu atsíncēma 'icēn.

16

Anun uni paē tanmiti xanpanu 'icē ñucama ñui quicē bana

¹Usai 'icēbētan cana anuxun Nucēn Papa Dios rabiti xubu 'ucē mēúciāx munuma banaquin a ángelcama caía ésaí quia cuan:

—Mítsun xanpa buani camina anu 'icē ñucama, anun Nucēn Papa Diosan an ñu 'atima 'acē unicama castícantí, acama menu tutucaí cuanti 'ain.

²Cacēx cuanxun ca achúshi ángelnēn pain aín xanpanua 'icē ñu menu tutucaxa. Tutucacēbē ca uicamax cara axa parúnpapanuax uax 'irucē ñuinacan'ēonan 'icē 'unántioquin cuēñeocē, 'ianan a tanquian a iscēsa oquin unin 'acē ñu rabicē unicamanu 'aisamaira chancu 'iruaxa. Usai 'iquin ca aín nami chēquimiquin 'aisamaira oquin paēoxa.

³Usai 'icēbētan ca bētsi ángelnēn aín xanpanu 'icē ñu parúnpapanu tutucaxa. Tutucacēbē ca parúnpapa, uni bamacēnēn imisa 'iaxa. Parúnpapa axa imi 'ain ca anu 'icē ñuinacama bamaxa.

⁴Usai 'icēbētan bētsi ángelnēnribi aín xanpanu 'icē ñu bacacamanu 'anan xéxácamanu tutucacēbē ca a 'unpáxcamaribi imi 'iaxa. ⁵Usaía 'unpáxcama 'icēbētan cana an bacacama iscē ángel ésaí quia cuan:

—Nucēn 'Ibu Dios 'aish ca min sinan usabi asérabi upíra upí 'icēn. Mix camina usabi 'ia' 'aish usabi 'ain. A 'unpáxcamami usoquin imi 'imia isquin cana 'unan, min sinan upí 'ixúnmi ñu 'aisama cuēñcēma cupí camina usoquin 'an. ⁶Minmi usoquin tēmēramicē unicama an ca min uni 'itsaira 'anan an mixmi quicē bana uni ñuixuncē uni 'itsaira bamamiaxa. Usaquian 'acē cupí camina a xēanun imi 'inan. Atun 'ucha cupíbi ca usai 'ia.

⁷Usaquin cuanan cana anuxun tsēpasa ñu sanutanun nēēnti, anuax ésaí qui banaia cuan: —Usa ca. Nucēn 'Ibu Dios 'aish camina min cushi chaira 'aish, bētsi cushisama 'ain. Min sinan upíra 'ixun camina uisa caramina oti 'ai usoquin 'an. Mixmi ñu 'atima cuēñcēma cupí camina usoquin 'an.

⁸Usai 'icēbētan ca bētsi ángelnēnribi aín xanpanu 'icē ñu tutucaquin barinu anpéncaxa. Anpéncacēbētan ca cushiira pēquiquin, barin 'itsisan unicama xaronun Nucēn Papa Diosan 'imiāxa. ⁹Usoquian 'aisamaira oquin 'itsis oquin xarocēxunbi ca unicaman sinanaquin atun ñu 'aisama 'acēcama éncēma 'icēn. Éñíma 'ianan ca Nucēn Papa Dios rabicēma 'icēn. Nucēn Papa Diosan ca anúan atu castíancē ñucama nēténtsianxa. Usaquian 'ati 'aíshbi ca sinanatíma ami xuatimati nishi Nucēn Papa Diosmi 'atimatí banaxa.

¹⁰Usai 'icēbētan ca bētsi ángelnēnribi aín xanpanu 'icē ñu, anua parúnpapanuax uax 'irucē ñuinacan'ēo 'icē, anu tutucaxa. Tutucacēbē ca anua an 'ibuacē unicama 'icē ax bēánquiāxa. Usai 'icēbētan 'aisamaira oquin paē tani ca aín unicama bēñéaxa. ¹¹Paē tani bēñéquin ca aín paē 'imainun aín chancu 'aisamaira 'ain, axa nañu 'icē Nucēn Papa Dios, ami nishi 'atimatí banaquin ñuiaxa. Usai 'i ca ñu 'atima 'ati éñi sinanacēma 'icēn.

¹²Usai 'icēbētan ca bētsi ángelnēnribi aín xanpanu 'icē ñu Eufrates bacanu tutucaxa. Tutucacēbē ca aín 'unpax ésqüiaxa, aucüaxa bari urucē menu 'icē 'apucamaxa anun

unun. ¹³ Ēsaquin isanan cana capéša ñuina chaira, 'imainun parúnpapanuax uax 'irucé ñuinacan'ëo, 'imainun an Nucën Papa Dios rabiquinma ñuinacan'ëo rabinun quixun unicama paráncë, acaman cuëbínuaxa ñunshin 'atima, tuan tita iscësa ñu rabé 'imainun achúshi chiquitia isan. ¹⁴ A ñunshin 'atimacama tuan tita iscësa, acaman ca unicama paránuxun unin 'acëma ñu 'axa. Usoquin 'anan ca camabi menu cuanquin, anu 'icë 'apucama aín suntárucamaxa bëtsi menu 'icë suntárubë 'acananux tsuáquirunun sinánmiaxa. Usa 'ixun ca camabi uni timéaxa, axa aín cushi chaira 'aish bëtsi cushisamaira Nucën Papa Dios, an anun 'aisamaira oquin atu castícantí nëtë sënëncëbëtan. ¹⁵ “Ēsai ca 'iti 'icën: An ñu mëcamacë uníxa unin sináncëma 'aínbi 'icësaribicuatsini cana 'ëx uti 'ain. 'Ēx ucëbë ca an upí ñu 'aquin 'ëx uti caíncë uni, ax cuëñti 'icën. Ax ca chupa upí pañucësa 'aish rabíntima 'icën. Usa 'aish ca chupañuma 'icëa uni ráfrínën iscëxa uni rabíncësaribi 'itima 'icën”. ¹⁶ Ñunshin 'atimacama tuan tita iscësa, an sinánmicëx ca camabi menu 'icë 'apucama 'imainun aín suntárucamax Armagedón cacë me anu timéaxa. A mex ca hebreo banan Armagedón cacë 'icën.

¹⁷ Usai 'icëbëtan ca anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunuax chiquicë ángel itsínribi aín xanpanu 'icë ñu tutucaxa. Tutucacëbëa naínu 'icë anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubu anua Nucën Papa Dios 'icë anuax ëesai banaia cana cuan:

—Anuishi sënëñquin cana 'an.

¹⁸ Usai 'icëbë ca caná mëriti banacëbë bëtsi ñuribi sharámainun mecama shaíquiaxa, uisa nëtënbía unin tansamaira oi. ¹⁹ 'Icëbë ca Babilonia cacë ëma, ax achúshi 'aishbi rabé 'imainun achúshisa 'itánun tuquimainun camabi menu 'icë ëma chanu 'icë xubucamax rurucubuaxa. Usaribi oquin ca Nucën Papa Diosan Babilonianu 'icë unicamamí nishquin, atun ñu 'atima 'acë a manucëma 'ixun paë tanía tëmëratun castícanxa. ²⁰ Mecama shaíquicëbë ca nascama 'imainun matá me 'imainun aín bashicamaribi 'aíma 'inun nëtëéaxa. ²¹ 'Imainun ca 'uí 'aishbi matsiira 'aish iru, acamax naínuax achúshi achúshinëx cuarenta (40) kilosa 'aish rëucubuaxa. Rëucubucëbëtan 'aisamaira oquin paë tani ca ami nishi a unicamax Nucën Papa Diosmi 'atimati banaxa.

17

'Atima xanu ñuibi Babilonia 'atimoti ñui quia bana

¹ Usai 'icëbëtan ca xanpañu mëcën achúshi 'imainun rabé ángelcama, a achúshinëx 'ënu uquin, xanu ñuicësoquinbi Babilonia ñuiquin ësaquin 'ë caxa:

—'Aisama 'aish ca Babilonia ëmanu 'icë unicamax ënë xanusa 'icën. Ca ut. Mi cana xanu 'atima, axa parúnpapa camánan tsócë, a cara aín 'ucha cupí uisoquin Nucën Papa Diosan castícantí 'icë quixun mi ismiti 'ain. ² A ëmanu 'icë unicaman ca bëtsi menu 'icë unicamacëñun atun 'apuburibi, atun 'acësaribi oquian ñunshínquin 'atima ñu 'anun 'amiaxa.

³ Usaquin catancëxuan ángelnën, namáquin iscësa oquin isnun anu uni 'icëma menu 'ë buáncëxun cana xanu achúshi ñuinacan'ëo ushían a camánan tsócë 'isan. A ñuinacan'ëo anu ca 'itsa anë cuëñöocë 'iaxa, anë 'aisama, Nucën Papa Diosmi 'atimati banacë ca a anëcamax 'iaxa. Usa 'aish ca aín maxcácamá mëcën achúshi 'imainun rabé 'aish aín matúxcacama mëcën rabé 'iaxa. ⁴ A xanu anu tsócë ax ca aín chupa minanën pucucësa 'imainun ushían 'iaxa. 'Imainun ca ñun curánan curi 'acë 'ianan maxax upíra upí 'acë 'ianan perla pañucë 'ixun curi 'acë xanpa tuíncë 'iaxa. A xanpanu ca aín ñu 'aisama 'acëcama purucësa 'iaxa. ⁵ Usa 'aish ca aín bëmánanu achúshi anë unin 'unáncëma 'aishbi ësai quicë 'iaxa: “Ēnë ëma cha, Babilonia, ax ca 'aisama xanusaribi 'icën. Usa 'aish ca a an 'unánmicë 'aish camabi uni 'imainun xanu, an nu 'aisama 'acë aín titasa 'icën”. ⁶ A xanúxa, Nucën Papa Diosan uni 'icëa unin 'acë 'imainun an Jesucristo ñuiquin uni bana ñuixuncë cupía unin 'acëx bamacë unicaman imi xëax, anun paéanx cuëñinra cuëñia cana isan. Isi, cana ratúira ratúan. ⁷ Ratutiabi ca xanpa tuíncë ángelnën 'ë caxa:

—¿Uisacatsí caramina ratutin? A xanu 'imainun ñuinacan'ëo anu a xanu tsócë, axa aín maxcá mëcën achúshi 'imainun rabé 'ianan aín matúxca mëcën rabé, a rabëtax cara uisa 'icë quixuan unin 'unáncëbëtanmabi cana mi 'unánmiti 'ain. ⁸ A ñuinacan'ëo a min iscë, ax ca 'iacëxa, 'aishbi ca bërí 'aíma 'icën. Ca quini cha nëmínra anu 'icën. Anu 'aishbi ca

anu xëñibua 'aínbi paëira tani têmëratí anu cuanux, quini cha nëmínra anuax chiquítí 'icën. A ñuinacan'ëo anua xanu tsócé, axa parúnpapanu 'ia, axa anu 'iá, 'aíshbi nētéa 'aish utēcënia isi ca a Nucën Papa Diosan nētënu 'iti oquin nētë iónubi aín anë cuënëoma unicama, ax ratúira ratúti 'icën.

⁹Sinánñu 'ixun camina 'ën mi cacé bana upí oquin cuati 'ain. Ënëx ca ësa 'icën: Anua xanu tsócé ñuinacan'ëo, aín maxcácamá mēcën achúshi 'imainun rabé, acamax ca matá me mēcën achúshi 'imainun rabé, anu a xanu tsócé, asaribi 'icën. ¹⁰Usa 'aish ca mēcën achúshi 'imainun rabé 'apucama asaribi 'icën. A 'apucamax ca mēcën amo 'icë sënën, axira paian cushi 'icë axa bamacëbë bamacëbë 'apu 'iacëxa. Achúshinëx ca bërí usaribi 'apu 'icën, bëtsi ca 'icëma pain 'icën. Ax ca 'apu 'aíshbi xëñibunuxunma 'aia. ¹¹Acamax achúshi achúshinëx 'icëbë ca acama 'icësaribi 'aíshbi bëtsi axribi 'apu 'iti 'icën. Ax ca ñuinacan'ëo, anu a xanu tsócé, axa 'iá 'aíshbi nētécë, a 'iti 'icën. 'Apu 'itancëx ca anu ax xëñibua 'aínbi paëira tani têmëratí anu cuanti 'icën.

¹²A ñuinacan'ëon matúxca mēcën rabé isquin camina mēcën rabé 'apu sinánti 'ain. Ax 'apu 'aíshbi ca 'apu 'icëma pain 'icën. Atux ca a ñuinacan'ëo abé 'apu 'iti 'icën, 'aíshbi ca xëñibuti 'ima achúshi horaishi 'apu 'iti 'icën. ¹³A mēcën rabé 'apucaman ca rafrinën sináncësaribi oquin sinania. Acaman ca a ñuinacan'ëon cacësabi oquin 'anan atúan 'ibuacé unicama usaribi oquin 'anun 'amiti 'icën. ¹⁴Acamax ca Carnero 'icësaribitia unin 'ucha cupí bama abé 'acananiti 'icën. 'Acananquin ca Carnero 'icësaribitia unin 'ucha cupí bama, ax cushiira 'aish, 'ibucaman 'Ibu 'ianan 'apucaman 'Apu 'ixun axa abé 'acanancëcama ñusmoti 'icën. Axa abé 'icëcaman ca a amia catamënuun caisquin Nucën Papa Diosan sinánmicé 'ixun uisai cara ñu 'icëbëtanbi a ëncëma 'icën. Usa 'ixun ca Carnero 'icësaribitia unin 'ucha cupí bama abé 'icëcaman axa abé 'acanancëcama ñusmoti 'icën.

¹⁵Usaquin catancëxun ca ángelnën ësaquin 'ë catëcëanxa:

—Parúnpapacama, anua 'atima xanu tsócé, a isquin camina 'aisamaira uni, camabi meñu 'icë unibu 'ianan camabi banañ banacé unibu acama sinánti 'ain. ¹⁶A mēcën rabé matúxca a isquinmi mēcën rabé 'apu sináncé, acaman ca ami nishquin a xanu ñusmoti 'icën. Ñusmonan ca chupañuma 'imianan aín nami pianan tsin nëënti 'icën.

¹⁷Usaía 'inun ca Nucën Papa Diosan a mēcën rabé 'apucama bëtsin sináncësaribi oquían sinánun 'imíaxa. Nucën Papa Diosan 'imicëxun ca atun, anua a xanu tsócé ñuinacan'ëon cacësabi oquin 'anan atúan 'ibuacé unicama usaribi oquin 'anun 'amiaxa. Aín banacama sënëntamainun usai 'inun ca Nucën Papa Diosan 'imíaxa. ¹⁸Ami iscë xanu a sinánquin camina ëma cha, anu 'icë unicama 'aisama 'ixun camabi menu 'icë 'apucama 'imainun atun unicama, asaribia 'inun 'unánmicé, a sinánti 'ain.

18

Babilonianu 'icë unicama ñusmo

¹Usai 'icëbëtan cana bëtsi ángel naínuax aia isan. Ax cushiira 'ixun ca aín pëcacën mecama pëcaxa. ²⁻³Ai ca munuma banai quíaxa:

—Babilonianu 'icë unicaman 'aisamaira oquin ñu 'atima 'acé 'ixun ca bëtsi mecamanu 'icë unicamanribia usaquin 'anun sinánmiaxa. Camabi nētënu 'icë 'apucamaxribi ca Babilonianu 'icë unicaman 'aia isi aín unicamabé usaribiti 'i cuëëanxa. Babilonianu 'icë an ñu marucé unicamax ca 'itsa ñu upíra 'imainun cupíra bianan maruanan aín nuitunën upí oquin sinanima 'itsa curíquiñuishi 'iti sinánxa. Atúxa usai 'ia isi ca camabi menu 'icë an ñu marucé uni, Babilonianu 'icë ñu biquin marui 'itsa curíquiñu 'iaxa. A ëmanu 'icë unicamaxa usai 'i 'aisama 'icë ca Nucën Papa Diosan ñusmoxa. Ñusmocëbë ca anu 'icë xubucama rurucubuaxa. Usa 'ain ca ñunshin 'atimacama anu bërí 'ia, uisaira ñunshin 'atimacama cara, ax ca anu 'ia, 'imainun ca uisa ñu pëchiu 'atima cara unin cuëncëma, axribi anu 'ia.

⁴Usai naínuax ucé ángel quicëbëtan cana naínuaxa bëtsi banan banaia cuan, ësai quicë:

—'Ën unicamax, mina anu 'icë unicama 'icësaribiti 'uchain camina a ëmanuax cuanti 'ain, a unicama atun 'ucha cupí têmëramicësaribi oquin mitsuribi têmëramiti rabanan. ⁵Atun 'ucha ca 'aisamaira 'icën, ñu manámi chaiorquin bucúncësa ca ax 'icën. Usa 'icë ca Nucën Papa Diosan atun 'uchacama manuquinma sinánxa. ⁶Anu 'icë unicaman uni rafrí têmëramicësaribi oquin camina mitsun atu têmëramiti 'ain. Atúan uni rafrí

tëmëramicësamaira oquin camina aturibi tëmëramiti 'ain. ⁷Anu 'icë unicaman rabíquin, —nux cananuna bëtsi unicomabëtan sënénmaira 'ai —quixun sinánan atux cuëncësabi oquinshi 'aiabi camina acama 'aisamairai tëmëranun 'imiti 'ain. Atun ca “‘ën cana casunamëcë xanun 'acësoquin tëmëratima 'ai” quixun sinania. ⁸Usaquin sinácëbëbi ca anúan atu tëmëramiti nëtë uti 'icën. A nëtën ca 'itsa uni bamati 'icën. 'Imainun ca raíricamax rarumati tëmëranan 'acëñuma 'aish bamatisa tanti 'icën. A nëtën ca a ëmacamax tsin picë 'iti 'icën. Usaquin ca Nucën 'Ibu Diosan ax cushiira 'ixun atun 'uchacama cupí atu 'uchoquin castícantí 'icën.

Usai náinuaxa banaia cana cuan. ⁹Bëtsi 'apucama, an aín unicomaribia Babilonianu 'icë unicaman ñu 'atima 'acësaribi oquin 'anun 'amicë, ax ca Babilonia tsin piquin cëñucëbëa, aín cuin tëtëruia isi, munuma rarumati inti 'icën. ¹⁰Ianan ca racuëti 'uracëox quiti 'icën:

—Usai 'imari 'itibi camina 'in. Babilonia chaira, mix bëtsi ëmasama 'iá 'aishbi camina bënëtishi Nucën Papa Diosan 'uchoquin castícantë 'ain.

Usai ca 'apucama quiti 'icën.

¹¹A ëmanu 'icë unicomaxa cëñucë 'ain ca camabi menu 'icë an ñu marucë unicomax rarumati inti 'icën, bëria an atun ñu maruti 'aíma 'ain. ¹²Nu curi 'acë, manë uxua 'acë, maxax upíra upí ichúcësa, perlas, chupa xapu 'acësa upí oquin xëocë, bëtsi chupa minanën pucucësa, chupa ushían, acama 'imainun bëtsi bëtsi sanu i, elefante xëta 'acë ñu, cupíra cupí ñu, i 'acë, 'imainun cashtá manë 'acë 'imainun bëtsi manë 'acë 'imainun upíra maxax uxua 'acë acama, ¹³'imainun sanu ro, i baca sanuira oquin 'acë, tsëpasa 'aishbi nëncëx sanuira ñu, vino, xëni, trigo, trigo rëncë, acama 'imainun a ñu papimiti 'aracacë ñuina 'imainun carnero, caballo, caballonëan niquincë auto, 'imainun uni, an uni itisi ñu 'axúnun maruti, a ñucama bëia —an biti ca bëri 'aíma 'icë —quixun sinani ca an usa ñu marunuxun bëcë unicomax rarumati inti 'icën. ¹⁴Inquin ca ësaquin a ëmanu 'icë unicomax cati 'icën:

—Anúnmi cuëan bimiñuma camina 'ain. Mitsun ñu upícamá 'imainun mitsun ñun curánacama ca cëñuti nëtëáxa, camina acama istëcëntima 'ain.

¹⁵Usa 'ain ca an axa Babilonianu 'icë unicomax ñu 'inánquin 'itsa curíqui bicë unicomax racuëti 'ura sëtëtax rarumati inti 'icën. ¹⁶Ini ca ësaí quiti 'icën:

—'Imari 'itibi ca 'iixa. A ëma cha anu 'icë unicomax ca xanun atun chupa upíra upí minanën pucucësa 'imainun ushíanën pucucë pañucësa 'iixa. 'Ianan ca xanu ñu cupíra cupí, curi 'acë, maxax upí 'acë, 'imainun perla, po namé iscësa, usa ñucaman mëníocacësa 'iixa. ¹⁷Usa 'ainbi ca bënëtishi a ñu cupíra cupí ax cëñúaxa.

Usai quicëbë ca ax manë nuntiñu 'icë unicomax, 'imainun an a nunticama niquincë unicomax, 'imainun axa a nunticaman cuancë unicomax 'imainun parúnpapan bëtsi bëtsi nëtënuu maruti ñu bënux cuancë unicomaxribi 'ura sëtëtax. ¹⁸Sëtëtax ca a ëma usoquin nëncëxaxa aín tsin cuin tëtëruia isi cuëncëni ësaí quíaxa:

—Uinu 'icë ëmáxbi ca ënë ëmasama 'iixa.

¹⁹Quianan ca masá nuitucë uníxa 'icësaribiti me cupúcë bitancëx aín maxcánu mapucuti rarumati ini quíaxa:

—Usai 'imari 'itibi ca 'ia. A ëmanu 'icë unicomax 'aisamaira curíquiñu 'ixun ca an aín manë nuntin maruti ñu bëcë unicomax ñu biixa. Bicëbë ca a unicomaxribi 'aisamaira curíquiñu 'iixa. Usa 'ainbi ca bënëtishi a ëmanu 'icë unicomax cëñúaxa.

²⁰Usai quíanan ca ësaíribi quíaxa:

—Aín unicomax paë tanmiquin tëmëramicë, a cupíquin ca Nucën Papa Diosan Babilonianu 'icë unicomax cëñúaxa. Usaquin 'an ca naínu 'icëcama, 'imainun an aín bana ñuixunun Jesusan caíscë unicomax, 'imainun an Nucën Papa Diosan bana uni ñuixuncë unicomax, 'imainun axa ami catamëcë aín unicomax, camáxbi cuënti 'icën.

²¹Usai a unicomax quicëbëtan ca anun ñu bacati cushiñu ángel achúshinën maxax chaira, anun ñu rënti maxáxsa, a biquin parúnpapanu niixa. Ni ca quíaxa:

—A maxax istëcëntimoquin nicë usaribi ca Babilonia, a ëma chaira, 'imainun anu 'icë unicomaxribi unin a istëcëntimoquin cëñucë 'iti 'icën. ²²⁻²³Anu 'icë, an ñu marucë unicomax bëtsi menu 'icë an ñu marucë unicomaxama 'aish, ñubé 'ixun ca camabi menu 'icë unicomax paránquin 'atima ñu 'amiixa. Usa 'ainbi ca Babilonia ëma cha anuxun arpa cacë ñua raírinën 'amainun raírinënribi pacon banomainun bëtsi bëtsi ñucamaribi 'ai cuëni sharatia unin cuatëcëntima 'icën. An í 'anan manë uníocë unífan anuxun 'atëcënti ca 'aíma

'iti 'icën. An ñu rëncë xanúan ñu rënquin tarúncaia ca unin cuatécëntima 'icën. Anun xubucama pëcati lamparín ca 'aíma 'iti 'icën. Unin xanu biti nētē ca 'itécëntima 'icën.

²⁴ An Nucën Papa Dios quicē bana uni ñuixuncē unicama 'imainun axa ami sináncē unicama 'imainun camabi menu 'icē unia unin 'acē, ax ca Babilonianu 'icē unicaman 'ucha 'iaxa. Usa 'ain ca Babilonianu 'icē unicama Nucën Papa Diosan cēñuaxa.

19

¹ Usaquian 'an cana 'aisamaira uníxa naínuax munuma sharati banaia cuan, ësai qui: Nucën Papa Dios cananuna munuma banaquin rabin. Axa 'Apuira 'aish cushiira an ca uni ainan 'inun iémiaxa quiquin ca camabi unin a rabiti 'icën. ² Ax aín sinan upíra 'ixun ca uisa cara oti 'icē usoquin 'aia. Ñu 'atima cuëenquinma ca usoquin 'aia. Usa 'ixun ca Babilonia émanu 'icē unicama, an camabi menu 'icē unicama 'atima ñu 'anun 'unánmianan ami sinánxma 'inun 'unánmicē cupí acama 'uchoquin castícanxa. Usaquin 'aquin ca an aín unicama 'acē unicama cupíaxa.

³ Usai quianan ca ësairibi quitécēanxa:

—Nucën Papa Dios cananuna munuma banaquin rabin. Nēēmēti ca Babilonia bēnamē-tima 'icën. Usa 'aish ca xēnibua 'aímbi aín tsin cuiñ nētētima 'icën.

⁴ Usai 'imainun ca mēcën rabé 'imainun taé rabé 'imainun rabé 'imainun rabé caniacécē unicama 'imainun axa 'itsa bēruñu rabé 'imainun rabé ñu, axribia bamatimoí tsócē, acaman ca aín bēmánon meu bēsuquin Nucën Papa Dios, 'Apuira, a rabi cuëenquin caxa:

—Usai ca 'iti 'icën. Miishi cananuna munuma banaquin rabin.

⁵ Cacēxa anu Nucën Papa Dios 'icē anuax ësai banaia cana cuan:

An axa cuëencésabi oquin 'acē unicama, aín cushibu 'imainun aín cushimabu, mitsun camina camaxumbi Nucën Papa Dios rabiti 'ain.

Carnero 'icēsaribitia unin 'ucha cupí bama, a unin xanu bicēsa isá bana

⁶ Usai quicēbētan cana 'aisamaira uni munuma cushin banacēsari banaia cuan. A banax ca baca xuqui cushiínra banarucēsari 'ianan caná munuma banacēsaribi 'iaxa. Èsai banaia cana cuan:

Nucën 'Ibu Dios axa aín cushi chaira 'aish bētsi cushisama, ax ca 'Apuira 'icën. A cananuna munuma banaquin rabin. ⁷ Cuëeinra cuëenquin a rabinun ca rabican. Anúan a Carnero 'icēsaribitia unin 'ucha cupí bama, ax aín unicamabē biránanti nētē ca uaxa. Aín unicamax ca abē 'inux mēñocaxa, unían biti xanúxa aín bēñēbē biránanux upiti mēñocacēsaribiti. ⁸ Usa 'ain ca aín unicama chupa chuañuma, uxua upíra pañucēsa 'icën.

Banaia ësai quia cana cuan. Axa Jesucristomi catamécē unicaman pañucē chupa, ax ca aín nuítu upí 'ixun upí ñu 'acē a 'unántiocē 'icën.

⁹ Usai quicēbētan ca ángelnēn 'ē caxa:

—Èsaquinribi ca cuēñōt: “Uicamax cara Carnero 'icēsaribitia unin 'ucha cupí bama, anúan aín unicama abē 'iti nētēan abē 'inun camicē 'icē, acamax ca cuëeinra cuëenti 'icën, unían xanu biquin abētan pi unun camicē uicamax cuëencēsamaira oi”.

Èsaquinribi ca 'ē caxa:

—Èñē bana a 'èn mi cacē ax ca Nucën Papa Diosaxa quicē 'icën. Ca asérabi 'icën.

¹⁰ Quicēbē cana a rabinux a ángel tanáin rantin purúan. Usai 'iabi ca 'ē caxa:

—Usai 'iáxma ca 'it. Uicaman cara Nucën Papa Dios quicē bana unicama ñuixunia an ca Jesús ñuiquin an 'unánmicē banacama uni ñuixunia. Mibētan ax Jesús quicē banacama quicēsabi oi 'icē unicaman 'acēsaribi oquin cana 'ēnribi ax quicēsaribi oquin 'aquin Nucën Papa Dios rabin. Usa 'ain ca 'ē rabixunma Nucën Papa Diosēshi rabit.

Axa caballo uxuanu tsócē

¹¹ Usaquin ángelnēn cacēxun cana naí panarábēcē isan. Anuaxa caballo uxua chiquitia cana isan. Ax a caballonu tsócē, ax ca Aín Quicēsabi Oquin 'Acē caquin anécē 'ianan ca An Uní Paráncēma caquin anécē 'iaxa. Usa ax 'ixun ca 'atima unicama a uisoquin cara 'aisa tania usoquin castícanan axa upí sinánñucama a upí oia. ¹² Aín bēru rabé ca tsi rēquirucē ãnxáira iscēsa 'iaxa. Axa asérabi 'apuirá 'ain ca 'apun mañuti 'itsaira aín maxcánu 'iaxa. Aín anē cuēñōcē 'icē ca uinu 'icē unínbi uisai quicē cara a 'icē quixun

'unántima 'icën, ainshi ca 'unania. ¹³ Aín chupa ca imin pucucë 'iaxa. Ax ca aín anë Nucën Papa Diosan Bana caquin anëcë 'iaxa. ¹⁴ Axa nañu 'icë caballo uxuanu tsócë ax chiquitia ca aín caballo uxuanu tsotax nañuax chiquíquin axa abë 'icë unicaman a nuibianxa. An nuibiancëcamax ca chupa uxua upíra upí chuañuma pañucë 'iaxa. ¹⁵ Ax pain chiquíçë aín cuëbínuaxa machítusa manë xëtocë chiquitia cana isan. A manë xëtocë ax ca camabi menu 'icë axa ami sináncëma unicama anun 'ati 'iaxa. Ax cushi 'ixun ca camabi menu 'icë unían aín bana cuanun 'imiti 'icën. 'Imainun ca ax cushiira 'ixun axa ami nishcë unicama Nucën Papa Diosan mënñosabi oquin castícantí 'icën, uvas bimia taën chacacëx cëññúcësaribi 'inun. ¹⁶ Aín chupanu 'imainun ca aín quisinuribi ësaquin cuëñëocë 'iaxa: “Apucaman 'Apu 'ianan 'ibucaman 'Ibu”.

¹⁷ Usaquin istancëxun cana ángel achúshi barinu nicë isan. An ca munuma banaquin axa me manámi nuáncë ñu pëchiucama ësaquin cuëanxa:

—Ca ut, Nucën Papa Diosan mitsúnmi pinun mënñocësabi oquin nami pinux ca timëtí ut. ¹⁸ Apucama 'imainun suntárunën capitáncama, 'imainun aín cushi unicama, 'imainun axa caballonú tsócë unicama a 'imainun atun caballocamaribi, 'imainun an uni ñu mëëxuncëma unicama, 'imainun an uni ñu mëëxuncë unicama, 'imainun aín cushima unibu, 'imainun aín cushi unibu acama bamacë pí ca ut.

¹⁹ Usaquin caia cuatancëxun cana ñuinacan'ëo, 'imainun camabi menu 'icë 'apucamacëñun aín suntárucama 'acananuxa tsuáquirui timécë isan. Acamax ca aín suntárucamabë axa caballo uxuanu tsócë abë 'acananuxa timécë 'iaxa. ²⁰ Acanánia ca ñuinacan'ëo acëñun a rabiQUIAN Nucën Papa Dios rabixunma 'anun quixun an unicama paráncë ñuinacan'ëo aribi bicanxa. An usoquin unicama paráncë ñuinacan'ëo ax ca an bëtsi ñuinacan'ëo 'itsa maxcáñu an ismainun unin 'acëma ñu 'aquin uni paran a 'iaxa. Ax ca an 'itsa maxcáñu ñuinacan'ëonan 'icë 'unántioquin cuëñëocë unicama, 'imainun an a tanquin 'acë ñu rabicë, acama paran a 'iaxa. 'Acananquin bitancëxun ca a ñuinacan'ëo rabë 'ianëmë'ëosa manë tsi anuaxa azufre 'imainun manë tsi rëquirucë anu 'inun niaxa.

²¹ A rabëa anu 'inun nicë 'ain ca axa caballo uxuanu tsócë an aín cuëbínuaxa chiquíçë manë xëtocë anun axa 'acananux timécëcama cëñuquin 'axa. Usaquian 'acë aín nami pí ca camabi ñuina pëchiucamax pucháxa.

20

Mil baritia ca ñunshin 'atimacama sipuacë 'iti 'icë quixun ñui quicë bana

¹ Usaquin istancëxun cana ángel nañuax ubutia isan. A ángelnëx ca quini chaira, anun aín xëcúë xëocati ñu a tuñan, manë risi chaira aribi tuíncë 'iaxa. ² Ubútancëxun ca a ángelnën capësa 'aishbi pianancë ñuinacan'ëo chaira, an bërámá runusa 'ixun Nucën Papa Diosan uniotabatia uni paran 'ixun camabi menu 'icë uni paráncë, ñunshin 'atimanën 'apu Satanás, a biquin mil baritia niaxma 'inun manë risin nëaxa. ³ Usoquin nëatancëxun ca quini chaira anu nipáxa. Nipátancëxun xëpuquin ca uinu 'icë unínbi xëocaisama oquin 'unántioxa. Anuaxa unicama parántëcëxun chiquitíma, anu mil baritian sipuacë 'inun ca ángelnën a capësa ñuina nëaxun quini chairanu nipáxun xëpuaxa. Usaquin nipácë 'aish ca mil baritia 'icëbëtan chiquíncë 'iti 'icën, 'uráinra 'inuxmabi.

⁴ Acama istancëxun cana anu tsóti cha bëtsi bëtsi isan. Anu ca an uni raírí ñu upí cara 'axa, ñu upíma cara 'axa quixun isti, acama tsócë 'iaxa. Acama isanan cana axa —'ëx cana Jesúsnan 'ai —quiquin bana ñuixuncë cupí tëbiscacë unicama, 'imainun axa Nucën Papa Diosan bana cuacë cupí tëbiscacë unicama, acaman ñunshinribi isan. Acamax ca 'itsa maxcáñu 'ianan 'itsa matúxca ñuinacan'ëo a rabima, 'ianan a tanquin unin 'acë ñu a rabima, 'ianan ainan 'inun 'unántioquin aín bëmánan 'imainun aín mëcën cuëñëocëma 'iaxa. 'Ën iscëx ca acamax bama aishbi baísquiaxa. Baísquitancëx ca Cristobë mil baritia 'apu 'iaxa. ⁵ Acamax baísquicë 'ainbi ca axa bama raíri baísquicëma pan 'iaxa, mil baritia inúcëbë cuni baísquinux. ⁶ Uicamax pain cara baísquicë 'icë, acamax ca Nucën Papa Diosan 'imicëx aín nuitu upíra 'aish cuëñinra cuëñti 'icën. Bamatëcëntimoi ca xëñibua 'ainbi Nucën Papa Diosbë 'iti 'icën. Bamatëcëntimoi ca Nucën Papa Dios 'imainun Cristo cuëñquin rabiñan abë mil baritian 'apu 'iti 'icën.

⁷ Mil baritia inúcëbë ca Nucën Papa Diosan 'imicëx Satanás quini chaira anuax chiquítí 'icën. ⁸ Chiquítancëxun ca camabi menu 'icë unicama paránquin bëtsi oquin sinánmiti

'icën. Usoquin 'anan ca Gog cacë 'apu 'imainun Magog cacë 'apu 'imainun aín unicama paránquin tsuáquirumiquin axa Nucën Papa Diosmi sináncë unicamabëa 'acananun timëti 'icën. An timécë unicamax ca 'aisamaira 'aish parúnppapa masisaribi 'iti 'icën. ⁹Èn iscëxun ca tsuácarucëxun mecamanu cuanquin a suntárucaman anua an Nucën Papa Diosan bana cuacë suntárucama 'icë, a bëararanan a Nucën Papa Dios cuëncë ëma, Jerusalén, aribi bëararaxa. Bëararatiabi ca Nucën Papa Diosan naínuax ucë manë tsin a suntárucama cëñuaxa. ¹⁰Usoquin cëñuanan ca ñunshin 'atimanën 'apu, an unicama paráncë, a 'ianëmë'ëosa manë tsi, anuaxa azufreribi rëquirucë, anu 'inun niaxa. Anua 'itsa maxcañu 'ianan 'itsa matúxcañu ñuinacan'ëo a 'imainun bëtsi ñuinacan'ëo an Nucën Papa Dios rabiquinma ñuinacan'ëo rabinun quixun unicama paráncë, anu atux 'icë ca ñunshin 'atimanën 'apuribi anu niaxa. Anuxun ca acaman nëtënbi imëbi xëñibua 'aínbi nëtétimoquin paë tanquin tëmëratí 'icën.

Anu Nucën Papa Dios 'icë, a bëmánon unicama sëtécë isa

¹¹Usaquin istancëxun cana anua 'apu tsóti uxua chaira isan, anu tsócë aribi cana isan. Iscëxbi ca ax anu 'ain, me 'imainun naícama 'imainun anu 'icë ñucama nëtéaxa, nëtëti ca anua ax 'iti 'aíma 'iaxa. ¹²Usaquinribi isanan cana axa bama unicama, uní cushibu 'imainun uní cushimabu, acamaxa baísquitancëx anua Nucën Papa Dios 'icë aín bëmánon sëtécë isan. A unicamaxa sëtëmainun ca quirica achúshi, anu ui unicamax cara Nucën Papa Diosbë 'iti 'icë quixun aín anë cuënëocë, ax bacacë 'iaxa. A isanan cana bëtsi quiricacamaribi isan. A quiricacamanu ca añu ñucama cara unicaman 'axa quixun cuënëocë 'iaxa. A quiricacama isquin ca Nucën Papa Diosan unin cara upí ñu 'axa, cara upíma ñu 'axa quixun isaxa. Isun ca aín ñu 'acësabi oquin mëníonan an ñu upí 'acë uní upí 'imainun an ñu upíma 'acë unicama tëmëranun 'imíaxa. ¹³Bama unicama 'imainun ca parúnppapanuax bacamiquia camaxribi baísquiaxa. Baísquia ca uisoquin cara ñu 'atima 'axa, usoquinribi Nucën Papa Diosan uisoquin cara 'ati 'icë usoquin 'axa. 'Anan ca uisoquin cara ñu upí 'axa usaribi oquin a upítia bamatimoi abë tsonun 'imíaxa. ¹⁴⁻¹⁵Usaquin 'á 'ain ca bamatí 'imainun anua uní bamacë 'icë ax 'ianëmë'ëosa manë tsi rëquirucë anu nicë 'iaxa. 'Imainun ca ui unicamax cara Nucën Papa Diosan nëtënu 'inun aín anë cuënëoma 'icë, acamaxribi anuax bamatëcëncësa 'aish chiquítimoi 'inux, 'ianëmë'ëosa manë tsinu nicë 'iaxa.

21

Naibëa me ió 'iti bana

¹Usaquin istancëxun cana a pain unio naí, me, parúnppapa, acamaxa nëtécë 'aish 'aíma 'ain, naí ió 'imainun me ióribi isan. ²Isanan cana Jerusalén ëma ió, upíra upí, Nucën Papa Diosan nëtënuaxa ubutia isan. 'Èn iscëx ca upíra upí 'iaxa, xanúxa bërí bënunux upiti mëníocacësaribi. ³Isanan cana naínuaxa munuma ësai qui banaia cuan:

—Camina isti 'ain, anua uní bucuçë, anu ca Nucën Papa Dios bërí 'ia. Anu aín unicama 'icë anu ca Nucën Papa Dios 'iti 'icën. A unicamax ca aséribi aín uní 'iti 'icën. Ax aín Dios 'aish ca aín unicamabë 'iti 'icën. ⁴An ca aín unicama aín bëunan mëscutia ini masá nuitutiabi nëtëmiti 'icën, aín bëun tërénquin. A unicamax ca bamatëcëntima 'icën, usai 'ianan ca rarumatëcëntima 'icën, 'ianan ca intëcëntima 'icën, acaman ca paë tantëcëntima 'icën. Bërâma usai 'íá 'aíshbi ca usai 'itëcëntima 'icën.

⁵A bana 'ën cuacëbë ca Nucën Papa Dios, axa anu 'Apuira 'aish tsócë, ax ësai quiaxa:

—Camina 'unánti 'ain, cana camabi ñu ió 'inun 'atëcënin.

Quianan ca ësairibi quiaxa:

—'Èx quicësabi oi ca aséribi 'iti 'icën. Usa 'ain camina 'èx quicë banacama ënë cuënëoti 'ain.

⁶Caxun ca 'ë çaxa:

—Anuishi sënénquin cana 'an. 'Èx cana uisa ñubia 'aíma 'aínbi 'iacën, usa 'aish cana ënë menu 'icë ñucama cëñúcëbë usabi 'iti 'ain. Usa 'aish cana a pain 'unánti bana "A" 'imainun tsíanquinribi 'unánti bana "Z" asaribi 'ain. Shimaia uní 'unpax 'acatsi bënëcësa, usaribitia 'ënan 'iisa tani bënëtia, cana 'ënan 'aísha 'ën Bëru Ñunshin Upíñu 'inun, cupí ñuixunquinma, 'imiti 'ain. ⁷Uicaman cara 'ëmi catamëquin 'èx cuënëcësabi oi 'iti ëncëma 'icë, acama cana 'ënan 'aish 'ëbë tsóti 'imiti 'ain. 'Imainun cana 'èx aín

Dios 'iti 'ain. 'Imainun ca ax 'ën bëchicë 'iti 'icën. ⁸ Usa 'aínbi ca racuéquian an 'ëmi sinánti ëncë unicama, 'imainun an 'ëmi catamëcëma unicama, 'imainun an ñu 'atima 'acë unicama, 'imainun an uni 'acëcama, 'imainun aín xanuma 'icëbi bëtsi xanu cuëncë unicama 'imainun aín bënëma 'icëbi bëtsi uni cuëñcë xanucama 'imainun ñu xëacë ñubë unicama 'imainun an Nucën Papa Diosmabi bëtsi ñu rabicë unicama 'imainun cëmë unicama, acamax anuaxa 'ianëmë'ëosa manë tsi azufrebë rëquirucë anu 'iti 'icën, anu bamatëcëncë 'aish chiquítimo 'inux.

Jerusalén ío

⁹ Usai quicëbëtan ca mëcën achúshi 'imainun rabé ángelcama anun ënë menu 'icë unicama ashiquin tëmëramiti ñua aín xanpanu 'icë, acama achúshinën ësaquin 'ë caxa:

—Ca ut. Carnero 'icësaribitia unin 'ucha cupí bama, an abëa 'inun binuxun cacë aín unicama a cana mi ismiti 'ain.

¹⁰ Usaquin catancëxun ca 'uxcëmabi namácësoquin 'ën iscëxun aín bashi chaira anu 'ë buánxa. Buánquian ismicëxun cana Jerusalén ëma upíra upí, anua Nucën Papa Dios 'icë, anuaxa ubutia isan. ¹¹ A ëma ca upíra upí, Nucën papa Diosan cushin pëcacë 'iaxa, maxax upíra upí ichúcësa 'aish, jaspe cacë maxax nibaníbaquicë iscësa 'iaxa. ¹² Anun cënëcë ax ca manáinra 'iaxa. 'Imainun ca aín xëcuë anun atsínti mëcën rabé 'imainun rabé 'iaxa. A xëcuëcamanu ca mëcën rabé 'imainun rabé ángel, ax achúshi achúshitax nicë 'iaxa. A xëcuëcamanu cuënëocë ax ca Israelnën bëchicë, mëcën rabé 'imainun rabé, aín anëcama 'iaxa. ¹³ A cënëcë anu ca amo camabi rabé 'imainun achúshi xëcuë 'iaxa. Aucüaxa bari uracë ami rabé 'imainun achúshi xëcuë, 'imainun ca anúan bari cuabucë amiribi rabé 'imainun achúshi xëcuë 'iaxa. 'Imainun ca nortemiribi rabé 'imainun achúshi xëcuë, 'imainun surmiribi rabé 'imainun achúshi xëcuë 'iaxa. ¹⁴ Cënëquin nitsíncë maxáxcama ax ca mëcën rabé 'imainun rabé 'iaxa. A maxax cha anuribi ca anë cuënëocë 'iaxa. Anu cuënëocë anëcamax ca Carnero 'icësaribitia unin 'ucha cupí bama, an aín bana uni ñiuxunun caiscë unicama, mëcën rabé 'imainun rabé, aín anëcama 'iaxa.

¹⁵ Axa 'ëbë banacë ángel ax ca curi 'acë tsatiñu 'iaxa, anúan a ëma tupúanan aín xëcuëcama tupúanan aín cënëcamaribi tupúnti. ¹⁶ Tupunia cana isan, a ëmax ca amo 'icë rabé 'imainun rabé 'aish bëtsibëtan sënëñbi 'iaxa. Anun tupúnti tsatían tupúncëx ca aín chaxcé dos mil doscientos kilometro 'iaxa. Usaribi ca aín namé 'imainun aín manámi 'iaxa. ¹⁷ Unin tupúncësaribi oquin ca ángelnën aín cënëribi tupúanxa. Tupúncëx ca aín manámi sesenta y cuatro metro 'iaxa.

¹⁸ Cënëcë ax ca jaspe cacë maxax paxa 'aishbi tunántani 'aish, nibaníbaquicë 'iaxa. 'Imainun ca a ëmanu 'icë ñucama ax curi upí 'acë 'aish, bëxnan bëxnánquicësa 'iaxa.

¹⁹ Cënëquin nitsíncë maxáxcama abë mëscúcë ca maxax upíra upí 'iaxa. Acamax ca jaspe cacë maxax, ax paxa 'aishbi tunántani 'aish nibaníbaquicë, 'imainun zafiro, ax cumá batsisa, 'imainun ágata ax cumá batsisa 'aishbi tunántani, 'imainun esmeralda, ax ñu paxa iscësa, ²⁰ 'imainun ónicë, ax uxuatani 'aishbi sërísabë mëscúcë, 'imainun cornalina, ax ushíantani 'imainun crisólito, ax paxasa 'ianan bëtsibëribi mëscúcësa 'imainun berilo, ax ñu paxatanísa 'aish nibaníbaquicë 'imainun topacio, ax curúnsa, 'imainun crisoprasa, ax curísa 'aishbi ñu paxasaribi, 'imainun jacinto, ax ushían 'aishbi tunántani, 'imainun amatista ax minánsa 'iaxa. ²¹ A ëma aín xëcuëcama ca perla chaira ax po namé iscësa 'iaxa. Xëcuë achúshi achúshi ax ca perla achúshi 'iaxa. A ëman bai cha anu niti ax ca curi 'acë 'aishbi bëxnan bëxnánquicësa 'iaxa.

²² Nucën 'Ibu Dios, axa aín cushi bëtsi cushisama, a 'imainun Carnero 'icësaribitia unin 'ucha cupí bama, axbia uinu cara a ëma sënëña anubí 'ain, ca 'ën iscëx a ëmanu anuxun Nucën 'Ibu Dios rabiti xubu 'aíma 'iaxa. ²³ A ëma ca Nucën Papa Diosanbi pëcaia. Carnero 'icësaribitia unin 'ucha cupí bama, anribi ca a ëma pëcaia. Usa 'ain ca baribëtan 'uxën a ëma pëcaima. ²⁴ Usaquin pëcacëx ca camabi menuaxa Nucën Papa Diosnan 'inux iéccë unicama aín pëcacënu niti 'icën. 'Imainun ca axa iéccë 'apucamaxribi anu 'iti 'icën. ²⁵ A nëtënu ca baquish 'aíma 'iti 'icën. Usa 'aish ca a nëtënu 'icë aín xëpúri ax xëñibua 'aínbi usabi xëocacë 'iti 'icën, a nëtëx ca baquishima, usa 'ain. ²⁶ Aín tucurix unicamaribi Jesucristonan 'aish ca anu 'iti 'icën. ²⁷ Usa 'ain ca anu ñu 'aisama 'itima 'icën, ui unix cara 'aisama ñu 'acë 'icë 'imainun ui unix cara cëmëia, usa unix ca anu 'itima 'icën. Ui unicamax

cara Nucën Papa Diosan nētēnu 'itioquin aín anē Carnero 'icēsaribitia unin 'ucha cupí bama, aín quiricanu cuēñēo 'icē, acamax cuni ca anu 'iti 'icēn.

22

¹ Usaquin 'ē ismitancēxun ca angelnēn anua Nucën Papa Dios 'imainun Carnero 'icēsaribitia unin 'ucha cupí bama, ax 'icē, anuaxa baca aín 'unpax bēxnan bēxnánquicē chiquitia 'ē ismiāxa. ² A bacax ca a ēmanu 'icē bai cha anúnbi xobucē 'iaxa. A bacax ca 'unpax 'aishbi Nucën Papa Diosan cushi anúan uni bamatimoi tsóti, a 'iaxa. A baca aín cuēbí rabé amo anu ca i achúshi 'iaxa. Camabi baritian ca a in mēcēn rabé 'imainun rabé oquin tuaxa, 'uxē camabi. A bimix i bimisa 'aishbi ca ax anúan uni bamatimoi tsóti, a 'iaxa. A i pēchix ca camabi menuax ucē uníxa anun 'insíntēcēntimoi bucuti a 'iaxa. ³ Usa 'ain ca Nucën Papa Diosan uisoquin cara 'ati 'icē usoquin 'ati ñu anu 'aíma 'iti 'icēn. Anu ca Nucën Papa Dios 'imainun Carnero 'icēsaribitia unin 'ucha cupí bama, ax 'Apu 'iti 'icēn. Usa 'icē ca anuxun aín unicaman a rabiti 'icēn. ⁴ Rabianan ca anuax abē isananti 'icēn. Usa 'aish ca Nucën Papa Diosan anē atun bēmánanu cuēñēocē 'iti 'icēn. ⁵ Anu ca bēánquicē 'aíma 'iti 'icēn. Anuxun ca Nucën 'Ibu Diosanbi a ēma pēcati 'icēn. Usa 'ain ca lamparín 'imainun barin pēcacē anu 'aíma 'iti 'icēn. Nucën Papa Diosbē ca anuax aín unicama xēñibua 'aímbi 'apu 'iti 'icēn.

Jesucristo utēcēnti nētē ca 'urama 'icē quicē bana

⁶ Ismitancēxun ca a ángelnēn 'ē caxa:

—'Ēn mi cacēsabi oi ca asérabi 'iti 'icēn. Nucën 'Ibu Dios, an ax quicē bana uni ñuixuncē unicama sinánmicē, an ca usai cara xēñibucēma 'aínshi ñu 'iti 'icē quixun, aín unicaman 'unánun, aín ángel xuaxa.

⁷ Xēñibucēma 'aínshi cana uti 'ain. An, ēñē bana quicēsabi oi ca asérabi 'iti 'icē quixun sinánquin a bana cuacē unicama, ax ca cuēēinra cuēēnti 'icēn.

⁸ 'Ēx Juan 'ixun cana 'ēn ēñē ñucama cuanan isan. Usoquin ēñē ñucama cuanan isi cana ángel, an 'ē ismicē, a rabinux a tanáin rantin purúan. ⁹ 'Ēn a rabicascēxunbi ca 'ē caxa:

—Usai 'iaxma ca 'it. Mibētan, an min 'acēsaribi oquin an Nucën Papa Diosan bana uni ñuixuncē unicama 'imainun an ēñē quiricanu cuēñēocē banacama upí oquin sinánquin cuacē unicaman 'acēsaribi oquin cana 'ēnribi ax quicēsabi oquin 'aquin Nucën Papa Dios rabin. Usa 'ain ca 'ē rabinunma Nucën Papa Diosēshi rabit.

¹⁰ Usaquin catancēxun ca ēsaquinribi 'ē caxa:

—Ēñē quiricanu cuēñēocē ñucama camina unpuquinma chanoquin ñuiti 'ain, camabi unían 'unánun, anun ēñē ñucama 'iti nētē ca 'urama 'icē, usa 'ain. ¹¹ A nētē 'urama 'aínbi ca an ñu 'atima 'acē unicaman an 'acēsabi oquin 'ati 'icēn, axa 'uchacē unix ca usabii 'uchati 'icēn, an upí ñu 'acē unin ca an 'acēsabi oquin 'ati 'icēn, ax Nucën Papa Dios cuēñēcēsabi oi 'icē unix ca usabí 'iti 'icēn.

¹² Xēñibucēma 'ain cana uti 'ain. Uquin cana an ñu upí 'acē 'ēn unicama uisoquin cara ñucama 'axa, usaribi oquin cupioquin cuēēnun 'imiti 'ain. ¹³ 'Ēx cana uisa ñubia 'aíma 'aínbi 'iacēn. Usa 'aish cana ēñē menu 'icē ñucama cēñúcbē usabi 'iti 'ain. Usa 'aish cana a pain 'unánti bana "A" 'imainun tsíanquinribi 'unánti bana "Z" asaribi 'ain.

¹⁴ Uí unicamax cara a ēmanu atsínxun, anu 'icē anun uni bamatimoi tsóti i bimi biti sinani, chupa uxuira chuañumasa 'inun aín nuitua upí 'iminun Jesucristomi catamētia, acamax ca anu 'aish cuēēinra cuēēnti 'icēn. ¹⁵ Usa 'aímbi ca 'aisama unicamax a ēma émáinshi 'iti 'icēn. An ñu 'aisama sináncē unicama, an ñu xēacē ñubē unicama, aín xanuma 'icēbi bētsi xanu cuēēncē unicama, aín bēñēma 'icēbi bētsi uni cuēēncē xanucama, an uni 'acē unicama, an Nucën Papa Diosmabi bētsi ñu rabicē unicama, axa uni paránti cuēēni cēmēcē unicama, acamax ca a ēmanu atsíntima 'icēn. Ca émáinshi 'iti 'icēn.

¹⁶ 'Ēx cana Jesús 'ain. Usa 'ixun cana axa 'ēmi catamēcē unicaman ēñē ñucama 'unánun 'ēn ángel mia canun xuan. 'Ēx cana David, axa judíos unibunēn 'apu 'já, aín rēbúnqui 'ain. Usa 'aishbi cana 'ēx David 'icēma pan 'ain 'iacēn. Pēcaratia xaba 'inúan 'ispon urucē usaribi cana 'ēx 'iti 'ain.

¹⁷ Usoquin caia ca Carnero 'icēsaribitia unin 'ucha cupí bama, Cristo, amia ax catamēcē unicamabētan Nucën Papa Diosan Bēru Ñunshin Upitan —bēñētishi ca ut —quixun a caia. An atun bana cuacē unicamanribi ca —bēñētishi ca utēcēn —quixun a cati 'icēn. Shimaia

uni 'unpax 'acatsi bënëcësa usaribitia ax Jesuscristonan 'icatsi bënëcë uni, an ca ami catamëquin Jesucristo —ëx cana minan 'iisa tani —quixun cati 'icën. Usaía 'ia ca Cristonën ainan 'imianan xëñibua 'aínbi abë 'inun 'imiti 'icën, cupímashi.

¹⁸ An ënë quiricanu cuënëocë bana iscë unicama cana ësaquin cain:

—An ënë banacama isquinbi ax quicësama oquin bëtsi banacëñun mëscuquin ñuixuncë, a ca Nucën Papa Diosan ënë quiricanu cuënëocë banacamaxa uni tëmëramiti quicësabi oquin tëmëramiti 'icën. ¹⁹ Uicamanribi cara ënë quiricanu 'icë Nucën Papa Diosan bana ñuiquinbi bëtsi bëtsi bana —a banax ca 'aisama 'icë —quiquin a uni ñuixunima, acama ca Nucën Papa Diosan ënë quiricanu cuëñoquin ñuicë Jerusalén ió anu abë 'itimoquin 'imianan anu 'icë quiricanua 'icë aín anë a tërënti 'icën.

²⁰ An ënë ñucama 'ë ismicë, an ca 'ë caia:

—Cana bënëtishi utëcënti 'ain.

Cacëxun cana cuëñinra cuëñnquin —asábi ca, usai ca 'iti 'icën, ca ut —quixun, Nucën 'Ibu Jesús cain.

²¹ Nucën 'Ibu Jesuscristonën aín uni 'icë mitsu nuibaquin 'aquincëxmi upí 'iti cana cuëñnin. Usai 'iti cana cuëñnin. Ashi.